XXIX
F
4.
BIBLIOTECA NAZ.
XXIX
F
4
NAPOLI
BIBLIOTECA NAZ
Vittorio Emanuele III
XXIX
F
4
NAPOLI
Digitized by Google

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRICII. BONONIENSIS
DE QVADRVPEDIB. DIGITATIS VIVIPARIS
LIBRI TRES,
ET DE QVADRVPEDIB. DIGITATIS OVIPARIS
LIBRI DVO.
BARTHOLOMAEVS AMBROSINVS
In Patrio Bonon: Gymnaſio ſimplicium
medicamentorum Profeſſor
Horti publici Præfectus, et Musæi Ill.mi Senatus
Bonon: Custos, necnon Bibliothecarius collegit.
AD ILLVSTRISS: ET REVERENDISSIMV
D. FRANCISCV PERETTVM
ABBATEM.
VENAFRI PRINCIPEM,
NOMENTI MARCHION.
ET CELANI COMITEM.
Sumptibus
M. Antonij Berniæ,
Bibliopol. Bonon:
BONON. Apud Nicolaum Tebaldinum MDCXXXVII

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO.
AC REVERENDISSIMO D.
D. FRANCISCO PERETTO
ABBATI PRINCIPI EXC^MO^.

Marcus Antonius Bernia F.

PER varios dubiæ mentis impetus anxijs hære-bam curis, cuiná potiſsimùm inter preſtantio-res æui noſtri Heroas hoc de Quadrupedibus digitatis Vlyſsis Aldrouandi Volumen offer-rem; cum mihi ſe primus obtulit, dum librum aperirem, Leo: ibiq; dum Imperium, Regiam Maieſtatem, vigorem, magnanimitatem, nullum timorem, gra-tum animum, generoſitatem, humilium contemptum, liberali-tatem, myſticoſq. animoſæ feræ ſenſus oculis, animoq. percur-rerem; occurrit & illud: Quid ni Leo iſte illud me moneat, quid ni Leo fatali quodam, ac propè violento conatu ad illud me im-pellat, quod meis dudùm erat in votis, & procliuis inſinuabat ge-nius; vt celeberrimo tuo nomini, Princeps Exc^mé^ Abbas Ill^mé^, ac Reuer^mé^, librum dicarem? Cum ſit Leo ſtemma gentilitium Pe-rettæ Prolis, Prolis, cuius Proceres ſceptra in gentes, inq. popu-los æqua lance tractauere, Prolis, generoſos cuius Alumnos ſy-dere clarior decorauit purpurarum vſus, nõ Tyrio bis infectus murice, ſed pretioſiſsimo Redemptoris noſtri ſanguine imbu-tus; Prolis, cui præradians in terris cœleſtis potentiæ Thyara,

Digitized by Google

tempora triplici fulgore coronauit. Prolis deniq. ,cuius nomen extremis terrarum finibus,cuius fama terminatur aſtris. Et quis te intuetur,tuaſq.dotes interius perſcrutatur, qui non idem vt Proauorum,ita veram in te,viuamq.agnoſcat Leonis imaginē? Ingentium honorum Leo ſymbolum eſt,cum per agros, perq. ſyluas longè ,lateq. Rex Quadrupedum Imperium extendat. Tu ad ſummos proprio nixu contendis honores, inq. omnium animos vi quadam latenti,placidoq.imperio irrepis, vndè omnes te ferè ſuum Regem agnoſcunt,& deuenerantur.

Aſpectu terribilis eſt Leo,inceſſus tamen, & motus, beneq. compoſita membrorum Maieſtas,amabili quodam horrore ſpectantes perfundit.

Tu non in ſermone tantùm,ſed in omni actione, omniq. negotio eam præfeſers Maieſtatem,vt nemo te colat, quin idem venerabili quodam pauore ſuffuſus ſuſpiciat,& admiretur.

Ineſt Leoni vigor parētum fortitudine inſitus. Tu maiorum tuorum æmulus,ipſorumq.veſtigijs inſiſtens ad gloriam, æternumq. decus æquis paſſibus contendis,tu eādem ſemper calcas virtutis orbitam,nilq.meditaris,nil cogitas, nil agis, quod vera cum virtute non ſit coniunctum.

Feroces in belluas facit impetum Leo,ſuauiorem ferè prædā, difficilioriq.partam labore.Ea tu magnanimus aggrederis,grandiq. peruincis animi conſtantia,quæ vix cæteri tentare audent.

Leo dum pugnat in hoſtem,nunquàm dat terga fugæ, ſed intrepido,toruoq.intuitu mouet arma,& iras acuit. Irruant curarum turbines,vt ſunt humana,ingruant ſæuientiū ægritudinum procellæ, tu totus in temetipſo teres,atq. rotundus, æreo pectore,firmoq. mentis robore ſollicitudinum ictus, & tela retundis.

Indidit natura Leoni memorem adeò, gratumq. animum,q vt tractabilis,innatamq.ferociā deſueſcens,gratiam ſalutis,vel multos poſt annos,pari gratia compenſet.Et quis vnquàm agnouit, & dubitauit,vllam ſeu beneficij, ſeu obſequij gratiam apud te ſeneſcere? ij vel leuia fœnore grandi mos eſt tuus rependere?

Leo cum ſe pugnæ comparat,vt vim ira ſuſcitet,cauda,flagellanti ferè ſtimulo,ſigna ſibimet canit,& hoſtem vltrò inuadit. Tu aduerſus infenſos Humani generis hoſtes charitate, pietate,religione prælium inis, dumq. telis ingruentibus ſucceſſum aufers,immortale tibi de proſtratis hoſtibus ad æternitatem trophæum ſuſpendis.

Ad contemptibiles canum latratus non aſſurgit Leo, leuibus enim

enim non mouetur terriculis; Tu grandia voluens animo, abiecta,& inania contemnis.

Leonem, dum per opacà nemorum fertur prædabundus, ponè ſubit omne ferarum genus, veſtigiaq. longè ſeruat, vt opimam prædæ partem labore non ſuo partam, ſed à victore Duce relictam ſibi auferat.

Tu ad opum affluentiam, quas Cœlum, tãquàm è largo nimbo, merentem in ſinum tibi effudit, amicos aduocas, & clientes, eximiæq. Eminentiſs. Cardinalis Montalti Patrui, Michaeliſque Principis Peretti Patris tui liberalitatis certus imitator, nullam ſinis abire diem, quin egenis,& merentibus aliquid tanto ex aceruo emetiaris.

Per myſticum deniq. ſenſum Leonis facies Angelos, Chriſtiq. refert Apoſtolos. Tu morum candore immaculatus, veruſque Chriſti, ſacræq. doctrinæ aſſecla, cœleſtem in terris vitam degis, & ad cœleſtes tantùm honores mentem, animumq. intendis.

Sed blandonè rugitu meis dictis arridet Leo, an me ludit ſpes hilaris?

Silebo, teq. Præſul magnanime, ſummiſſo genu recolens hoc vnum addam.

Vt oculi, in quos ſubita,& magna lux venit, conniuent,& clauduntur, ſic mihi pectus expaueſcit nouo ſemper tuarum virtutum incurſu perfuſum, confuſaq. lingua obmuteſcit.

Digitized by Google

Digitized by Google

BARTHOLOMAEVS AMBROSINVS

Benigno Lectori S.

VETVS inualuit conſuetudo ad noſtram vſquè penetrans ætatem, Lector benigne, vt nouus alicuius agri colonus preteritos redditus annuos diligenter examinet, vt inde aliquam quamuis rudem futuri emolumenti cognitionem eliciat: quemadmodum prodeſt militibus, quid antea in delendis bellorum reliquijs egerint Duces, & belli Imperatores, dignoſcere: vt & ipſi quomodo bella impoſterùm ſint ſuſcipienda, & conficienda, intelligant. Iuxta tritum, & vulgare adagium. *Ratio præteriti ſcire futura facit*. Idem mihi in pręſentia contigiſſe reor, qui ad culturam Agri hiſtorici rerum naturalium doctiſſimi Vlyſſis Aldrouandi (qui re ipſa πάντος ἀγαθῶν appellandus eſſet) nuper electus, licèt, vt veteri prouerbio Græcis dici ſolet, tanquam κέρχαρος ἐν λαχάνοις, primùm volumina de Inſectis, de Cruſtaceis, de Auibus, de Piſcibus, & de Quadrupedibus tum ſolidipedibus, tum biſulcis euulgata eſſe comperi: deinde voluens, & pertractans icones non ſolum animantium, ſed cæterorum quoquè naturalium in tabellis cum carie rixantibus diligentiſſimè cœlatas, quæ in Muſęo olim Authoris, nunc verò Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis, pro viribus, intactæ ſeruantur, collegi Quadrupedum digitatorum viuiparorum, & ouiparorum, item Dracologiæ, & Teratologiæ, nec nō Foſſilium hiſtorias neceſſariò vitalibus auris eſſe cōmittendas. Propterea modò Quadrupedum digitatorum opus ſummo labore, & omni induſtria collectum, nec non tanta acceſſione cumulatum, ad tuam commoditatem (lector humane) in lucem promo, vt nil, aut parum huic addi poſſe videatur. Erit enim volumen hoc veluti promptuarium, ex quo ſingulis, quę tibi circa naturam, mores, & medicas vires pręd ictorum animantium propoſita fuerint, reſponſiones idoneas exhaurire poteris; quod ſi tibi gratum fore percepero, alijs operibus prędictis in aſpectum publicum producendis (Deo fauente) alacriori animo omnes meos conatus deſtinabo.

EIVSDEM AD EVMDEM.

Tetraſtichon.

SI liber offendet varijs erroribus aures,
Quid faciam? culpa hæc, non mea, culpa typi eſt.
Omnia, tu ſapiens Lector, mendoſa legendo
Corrige, qui neſcit noſcere menda, nequit.

LIbrum hunc Celeberrimi Vlyſſi Aldrouandi Patritij Bononien. de Quadrupedibus digitatis, hucuſq. in tenebris latentem, nunc tandē Excell. Doct. Bartholomæi Ambroſini ſtudio, & opera in lucem prodeuntem legi, & accurate euolui pro Eminentiſs. ac Reuerendiſs. D. D. Card. Columna Archiep. Bononienſi, in quo nihil nec deuium ab orthodoxa noſtra fide, nec obuium bonis moribus percepi, quin potius plurima ſapientiſſimorum Virorum lucernis digniſſima. Quid enim in eis emineat, an ingenium, an eruditio, an labor diſcriminare impoſſibile, vel difficillimum eſt. Typis ergo mandetur, ne tanta lampas ſub modio contineatur, ſed ſupra menſam poſita omnibus longe lateq́; ſplendorem emittat.

Ego Don Octauianus Finatius Clericis Regularis Sancti Pauli,
& in Metropolitana Bononienſi Pœnitentiarius &c.

EGo Fr. Hieronymus Onuphrius Romanus, ex Conuentu S. Mariæ Gratiarum Doctor collegiatus, & Lector publicus, ac ſanctiſſimæ Inquiſitionis Conſultor, Mira quadam animi oblectatione, atque attentione totum hoc aureum opus, ac ſatis copioſum, inſcriptum de Quadrupedibus digitatis, & conſcriptum ab Illuſtriſſimo, atque Excellentiſſimo Viro Vlyſſe Aldrouando Patricio Bonon. perlegi; cumq; in eo nihil repererim, quod aut pias piorum hominum aures offendat, aut ſit contra eccleſiaſticas regulas, ac ſanctiones, quin potius multum vtilitatis inde toti homini emergere cognouerim, ideo in Dei gloriam, ac communem omnium vtilitatem typis excuſſum in lucem prodire cenſui.

Imprimatur igitur
Idem qui, & ſup. Fr. Hieronymus &c. nomine R.P.M. Pauli de Garex. Inq. Bon.

Summa Priuilegij S. Cæſareæ Maieſtatis.

PRiuilegio Sacræ Cæſareæ Maieſtatis cautum eſt, ne quis aliquam hiſtoriarum Vlyſſis Aldrouandi Bonon. quæ agunt de animalibus, & per conſequens, etiā de Quadrupedibus, digitatis viuiparis, & ouiparis, vel in parte abſque voluntate, & proprio authoris, aut eius hæredum conſenſu, intra decennium, à die quo abſolutum fuerit volumen inchoandum, recudat, aut alibi recuſam vendat, ſub pœna, quotieſcunque deprehenſus fuerit, priuationis omnium librorum, & decem marcharum auri puri; prout latius patet in dyplomate Cæſareo dato in arce regia Pragæ, die prima Aprilis, anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono.

Rodulphus Imperator.

Rodulphus Coradutius.

Ad mandatum Sacræ Cæſareæ Maieſtatis proprium Io. Barnitius.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS.

DE QVADRVPEDIBVS DIGITATIS VIVIPARIS.

Liber Primus.

ORDINIS RATIO.

G TERRESTRIVM Animantium tria quaſi ſumma genera, nempè Iumenta, Reptilia, & Beſtias in ſacris literis poni cuique coniectamus eſſe exploratiſſimum, & pro iumentis Septuaginta legunt τετράποδα, beſtiarum autem nomine Feras intelligi vox θηρία indicat, Plato in fera, & manſueta diſtinguit, inter quæ Ariſtoteles, quæ cicurantur, & efferantur animantia collocauit. Nos autem quadrupedum tractationem iam inchoatam in editis libris de ſolipedibus, & biſulcis, mòx in præſenti tomo de quadrupedibus digitatis viuiparis, & in altero de ouiparis perfecturi, tria quadrupedum genera conſtituimus; vnum dicitur ἀσχιδὲς, nëpè non ſciſſum; ideoq; μονώνυχον, vel μώνυχον, & iuxtà Euripidem μονόχηλον nuncupatū, quaſi vna tantùm vngula præditum. Plinius Solidipedem, & Theodorus Gaza Solipedem vocitabat. Alterum, quorū anterior, & poſterior pars cuiuſcunq; pedis eſt ſciſſa, vnde Græ-
H ci hoc genus δίχηλον. Latini Biſulcū appellarunt. Tertium eſt πολυσχιδὲς, & πολυδάκτυλον, quaſi multifidum, & multipliciter digitatum, quoniam huius tertij generis animantiū pedes ad inſtar manuum humanarum ſunt multifidi. Proptereà anteriores horum pedes, nō ſolum gradiendi munere, ſed etiam quandoque manuum officio funguntur, nam huiuſmodi animantia, auctore Michaele Epheſio, anterioribus ſicuti ſolipeda poſterioribus pedibus ſe defendunt. Galenus hæc ferè carniuora eſſe putat, cætera herbiuora, Cuniculi tamèn, & Lepores herbis viſ{?}tant. Pariunt alia viuum animal Græcis Ζωοτόκα, nempè viuipara, alia ouum, vt ᾠοτόκα nempè ouipara nominantur. Ouipara cortice teguntur, viuipara pilis induuntur, Echinus tamen, & Hyſtrix cutis pellitæ loco aculeis armantur, nā Philoſophus huiuſmodi animantiū aculeos pilorū quoddam genus eſſe aſſeuerabat, Itaq; Viuipara ab ouiparis licèt in ſenſibus communicent, euthymia tamèn diſcrepare videntur; idcircò hac ob

In Schol. 4. lib. de part. animal. c. 9.

Lib. 3. de vſu part. c. p. 2.

ingenij hebetudinem in poſtremum noſtræ quadrupedum hiſtoriæ tomum reijcicmus. Quarè à viuiparis polydactylis, ceu multò præſtantioribus exorſuri, in prima noſtri operis facie horum ſummi generis diuiſionem proponemus. Verùm quia polydactylorum alia ſunt magna vt Tigrides, alia parua vt mures, alia domeſtica vt canes, alia ſylueſtria vt taxi, alia nocua vt vrſi, alia innocua vt cuniculi, alia generoſa vt leones, alia inſidioſa vt lupi, alia aſtuta vt Vulpes, alia calliditatis expertia vt lepores, nos tam numeroſam animantium cateruam, & tot, & tam varijs dotibus inſignitam in tria genera, nimirum in fera, ſemifera, & domeſtica veluti in tres claſſes, clarioris doctrinæ gratia diſtribuemus, horumquè hiſtoriam tribus diſtinctis libris comprehendemus. Fera propriè dicuntur, vel quæ feris moribus ſunt imbuta, vel quæ difficulter cicurantur, vt leones; & ſi aliquando mitiora reddantur, non tamèn penitùs ferociorem naturam exuunt: meritò igitur in ſacris paginis Feræ dicuntur Dæmones, & homines crudeles (veluti fuerunt Iudæi) qui nullis beneficijs ad mitiorem vitam trahi poſſunt; quocirca Fera peſſima, quæ dicitur deuoraſſe Ioſeph, Iudæos Chriſtum occidentes deſignabat. Alchymiſtæ quoque rei chimicam putrefactionem ſubeuntis ſpiritus ſubtiles, agiles, & incomprehenſibiliter auolantes feros appellant, quia niſi maxima difficultate, & ſedulo labore denſari, & vt ipſorum verbis vtamur, fixari nequeunt. Græcis iuxta nonnullorum mentem, θηρία dicuntur, quia θὴρ, vel τὸ θηρίον Feram nempe leonem ſignificat, ſed θηρίον ſubſtantiuum eſt & πολυσήμαντον, nam θηρία, apud medicos beſtias venenatas ictu, vel morſu venenum relinquentes denotant. Ideo ſatius erit ad Græcorum mentem huiuſmodi animantia ἄγρια ſubaudiendo ζῶα nuncupare; quibus ex diametro ἥμερα ζῶα, ſeu οἰκοτρεπτὰ, id eſt domi alta, vel domeſtica, & manſueta in poſtremo polydactylorum libro examinanda proponuntur. Ceterùm illud animantium genus, quod partim mites, partim feros mores, vel vt verbis Plinianis vtamur, quod nec placidum, nec ferum eſt, ſed mediam inter vtrumque naturam participat ſemiferum Latini indigitarunt; & ſimile vocabulum in auctoribus græcis non legitur, licèt ab Auctore Theſauri linguæ latinæ ſemifer ἡμιθήριος exponatur. Quorum animantium hiſtoriam omni cura, & ſtudio conſcriptam in ſecundo huius tomi libro collocauimus. Cum itaquè polydactylorum viuiparorum, tùm ab Antiquis, & Recentioribus deſcriptorum, tùm noſtris diuturnis obſeruationibus conquiſitorum contexendam hiſtoriam ſuſceperimus, in huius enarratione ſeriem dignitatis ſeruare operepretium eſſe duximus; primumquè locum feris tanquam nobilitate reliquis longè præſtantibus aſſignare ſtatuimus, & ab his auſpicaturi de leone in primis robore, & fortitudine cæteris animantibus dominante, timiditatis, & ignauiæ experte; idcoque belluarum rege nuncupato, mox ſingulas congeneres Feras ſubtexentes ordine ſempèr dignitatis ſeruato de reliquis polydactylorum ſpeciebus ſigillatim ſumus acturi. Denique breui prædicta complectentes epilogo animalia polydactyla, & potiſſimum viuipara tanquam ad naturam hominis proximè accedentia nobiliſſima eſſe atteſtamur; fera præcipuè ab aſpero ſeruitutis iugo remota cùm tranquilla viuendi libertas, tùm ſyluarum ſylui colarumque Dominatus ſummopere nobilitant, quemadmodum domeſtica viciſſim tanquam ſui iuris non ſint, & alieno ſubijciantur dominio ignobilitatis nota taxantur; ſemifera verò ferorum manſuetorumquè mixtis decorata prærogatiuis mediam quoque, vt paulò ante annotauimus, in hoc tractatu ſedem occupabunt.

Gen. 37.

Lib. 8. cap. 56.

DE LEONE.

Caput I.

ÆQVIVOCA.

CVM multifaria vocabuli ſignificatio, quam Philoſophi æquiuocationem vocant, ad rem aliquam intelligendam lectori ſemper faceſſat negocium, rationi conſonum eſſe arbitrati ſumus primùm huius vocis (Leo) æquiuocationem aperire antequam ad alia huius animantis hiſtoriam explicantia accederemus. Omnis autem æquiuoci ratio inde naſcitur, quoniam res quam voces multò ſunt numeroſiores, vt mox ſequentibus manifeſtabitur. Leo quemad-

modum

E modum, & Græcis Λέων proprium eſt viri nomen; fuerunt enim huius nominis multi Pontifices Maximi, vt innuit Bapt. Mant. hoc verſu. *Leo viri nomen.* *Lib. 4. de Sacr. dieb.*

Pontifices aliquot, qui ſe dixere Leones.

Vndecim hactenus Pontifices ſummi, & quatuor Imperatores hoc nomine ſunt delectati, vt omittamus tot Chriſti confeſſores, & martyres, quorum hiſtorias à Platina, & Surio conſcriptas vnuſquiſque legere poterit. Auctores non proletarij leonis nomine fuerunt inſigniti, vt D. Leo Magnus, cuius doctiſſima opera extant. Leo Papa, qui pulcherrimas epiſtolas, & tanto viro dignas exarauit, & denique Leo Nolanus, qui non ſolum problemata, verùm etiam aliud opus de rerum nobilitate ſcriptis mandauit. Floruit huius nominis Orator quidam Albanenſis, quem Suidas in hiſtorijs tantoperè commendauit. Tandem ex hiſtoria Sarmatica Leo fuit ſuperbus Princeps Ruſciæ, qui Leopolim ciuitatem Sarmatarum Regi ſubiectam condidit. *Leo conditor Leopolis.*

Leo eſt cruſtacei genus de quo in hiſtoria exanguium vbertim egimus, & ne ſemel ſcripta denuò reperamus lectorem ad illum locum relegamus. *Lib. 2. cap. 4.* *Leo ex genere Cruſtac.*

F Leo vocatur quoddam genus Inſecti, quod quia formicis inſidiatur, iiſdemque veſcitur myrmicoleon, ſeu leo formicarius nuncupatur, de quo in hiſtoria inſectorum pertractauimus. *Lib. 5. cap. 1.* *Leo inſecti genus.*

Serpentis genus oblongum, & maculoſum, alio nomine Cenchriten leonem appellari apud Nicandrum legimus, eius tamen Scholiaſtes huiuſmodi ſerpentem, vel quia generoſitatem quamdam in aſpectu præſeferat, vel quia caudam more leonis obliquet, leonem indigitari exiſtimauit, de hoc, Deo dante, ſuo loco agetur. *Leo ſerpens.*

Leonem Nuperi Botanici appellant Carduum ferocē Lobelij ob horridas, & infeſtiſſimas ſpinas vnciam, & ſeſquiunciam longas, quibus tota planta ſcatet. *Leo herba.*

Placuit Martiali cunnum, ſiue pudendum muliebre nomine leonis vſurpare, & doctiſſimi interpretes huius rei cauſam tetro odori illius partis halitui leonino valdè ſimili attribuunt, nec immeritò quoniàm, & Botanici quamdam atriplicis ſpeciem malè olentem dictam à Dodoneo Garoſmon non ob aliam rationem vuluariam nominant, niſi quia fœtentes mulierum loculos redoleat. *Lib. 10. epig. 90.*

G Leo eſt morbus, nempè lepræ ſpecies apud Aretæum, & Aetius hanc ægritudinem λεοντίασιν, Auicennus verò leoninam affectionem nuncupauit. Huius nominis clariſſ. Faloppius aſſignat cauſam, nempè quia in hoc affectu epiſcenium ita deorſum diſtrahatur, vt oculos ferè tegat, quod leoni iraſcenti accidere ſolet, aut quia in huiuſmodi ægritudine cutis frontis ita laxa fiat, vt in fronte leonum conſpicitur, aut quia, ſi viris fide dignis credendum eſt, ſimili morbo leones corripiantur. *Lib. 2. cap. 13.* *Lib. 13. cap. 120.* *Leo morbus.*

Leo apud Pollucem eſt genus terribilis ſaltationis, propterea Athenæus hanc ſaltationem λέοντα vocauit, & inter cætera ſaltationum genera recenſuit. *Leo ſaltatio.* *Lib. 14. Dipnoſoph.*

Leo eſt bombardæ nomen, vt habemus in commentario de bello Cambaico, dum Auctor ſcribit hæc verba. *Duabus machinis haud dubie, nimirùm Baſiliſco, & Leone deorum muros miris modis conquaſſabant.* *Leo nomen Bombardæ.*

Leo Promontorij nomen eſt aliàs Cos nuncupati, huic quædam Nymphæ olim Hydruſam incolentes territæ à leone ad hoc [illegible] gratia confugientes, nomen impoſuerunt, vt in varia hiſtoria ſcripſit Aelianus. *Leo Promontorium.*

H Λέων κρηνοφύλαξ nempè leo fontis cuſtos, dicta fuit effigies leonis Athenis ſuper eo fonte ex quo aqua copioſè ſcaturiebat, [illegible] meminit Geſner. in æquiuocis leonis.

Leo viridis in ſchola Alchimiſtarum aliquandò denotat vitrum, vt ſcribit Mercolinus aliquandò indicat fumum album ex aqua fœtida dimanantem, & denotantem materiam lapidis philoſophici, apud alios leo [illegible] dictus, vt annotauit Ricciard. in Comment. ſymbolicis. *In lib. de lap. Philoſoph.* *Leo Chymiſtarum.*

Leonis nomen quandoquè ſignificare virginem ſcribunt Heſychius, & Varinus, ſed pro virgine hoc vocibulum nuſquam vidiſſe, aut legiſſe meminit Geſnerus.

Leo eſt prima perſona cuiuſdam verbi obſoleti, cuius compoſita tantùm ſunt in vſu, nimirum deleo, & oleo. *Leo verbum.*

Leo eſt quintum ſignum ab Ariete in Zodiaco, ita nuncupatum, quia veluti animal eſt ardentiſſimæ naturæ, & implacabilis iræ, ita Sol in Leonis ſigno conſtitutus talem producit calorem, vt Sol furere videatur, vel vt Leo frequentibus febribus agitatur, paritèr dum Sol Leonis ſignum attingit febres, & potiſſimum tertianæ ab humore bilioſo ortum *Leo cœleſtis.*

 trahentes,

trahentes in humano genere accenduntur, vel dicamus ita nuncupari hoc ſignum; quoniam homines ſub illo nati leoninis moribus ſint præditi, vel deniquè quia in hoc quinto ſigno ſtellæ ità ſunt diſpoſitæ, vt figuram leonis repræſentent. A

Leonis vocabulum pro rege à Græcis vſurpari ſcribit Iſidorus, ſed vocem hanc in ſimili ſignificatu ſumptam nullibi apud Græcos reperire potuimus.

Leo animal digit.

Leo deniquè eſt animal quadrupes digitatum omnium animantium ferociſſimum, & generoſiſſimum, & præcipuè cum iubæ armos, & collum veſtiunt, de quo in præſenti hiſtoria difuſus ſermo habebitur. Quare his expoſitis noſtra intererit accedere ad æquiuocationem leænæ.

In lib. de clar. mul.

Leæna meretrix.

Leæna in primis fuit Græca meretrix, vt arbitratus eſt. Io. Boccac. quod expreſſit his tribus carminibus,

Crimine fortunæ noctes locat are Leæna.
Quæ tamen ex alijs multo ſpectanda decore
Illa quod eſt fœdum tacuit, quod turpe repreſſit.

ſe excuſat Auctor, quia Leænam meretricem inter claras mulieres collocauerit, inquit enim ſe præclaras mulieres intelligere, non tantùm pudicas, ſed ob aliquod inſigne facinus inſignes, & claras; nam hæc Leæna, cum Armonius, & Ariſton pro liberanda patria à tyrannide Hyſparem immanem tyrannum occidiſſent à ſucceſſore tamquàm geſtorum conſcia capta eſt. Hæc cum ad prodendos coniuratos diris cogeretur ſupplicijs acri morſu linguam ſuam præcidit, & expuit, & ſic actu vnico omnem ſpem à ſe veritatis extorquendæ tortoribus ademit. Leæna etiam eſt mons diſtans à Canaria leucis trecentis, & ſexaginta, vt recitat Io. Petrus Mapheus in hiſtoria Indica lib. 1. B

Leæna deniquè, quæ & Græcis λέαινα appellatur eſt leo fœmina, lea etiam dicta, ſed potiſſimum à Poetis, quod in ſynonimis exponetur.

SYNONIMA EORVMQ. ETYMVM.

Lib. 8. cap. 36. Vrſus numidicus.

LEonem latini animal, de quo in præſentia verba fiunt, Græcos imitati, quibus λέων dicitur vocauerunt. Plinius tamen Vrſum numidicum videtur appellaſſe, dum ſcribit, *Domitium Ahenobarbum Aedilem curulem Vrſos numidios centum, & totidem Aethiopas venatores in Circo dediſſe,* ſed cum in denario argenteo Cn. Domitij Ahenobarbi inſculptus ſit vir pugnans cum leone, nonnulli opinati ſunt pro numidicis Vrſis legendum eſſe leones numidicos, & potiſſimum cum in Africa vrſi non gignantur, ſed notandum eſt vrſos numidicos cum leonibus eoſdem eſſe ad mentem Lipſij in electis. Salmaſius tamèn in Solinum vrſos etiam, ſed rariores in Numidia gigni voluit. Græcis λέων dicitur, quam vocem Iſidorus, Bartolomeus Anglicus, & alij auctores, qui ab Iſidoro tranſcripſerunt regem perperàm interpretantur. Etymologus, & Varinus vocem hanc λέων παρὰ τὸ λάω deducunt, nimirùm à video quoniam leo præ cæteris animantibus perſpicaci oculorum acie potiatur. Poetæ his vocibus (λίς, & λείων pro λέων) ſæpiſſimè metri cauſa vtuntur. θὴρ apud Græcos exponitur fera, ſed lexicographi nomen hoc leoni tanquam ferarum regi per Antonomaſiam conuenire affirmatiſſimè ſcribunt. Cæterùm animaduertendum eſt vocem hanc, λέων, vt pluſimum adultum leonem ſignificare; nam Aeſchilo catuli leonum ὀβρίκαλα, quaſi ὄβριμα καὶ καλὰ dicuntur alioqui σκύμνοι peculiariter appellantur. Ideo Lucretius in latinum ſermonem hoc vocabulum vertens canebat. C D

Cap. 1.

Rex ferarū.

Leo adultus quomodo dicatur Græcis.

Lib. 5.

Scymnus quid

At catulis Pantherarum ſcymniſque Leonum.

Vox animantiū quadrup. recens natorum.

Leo paruus quomodo Græcis dicatur.

Cap. 33.

Leonis nomina apud Hebraeos.

Σκύμνος, vt putamus ortum trahit παρὰ τὸ σκύζειν ab admurmurando more canum cum omnes animantium catuli, ideoquè catuli dicti, recenter nati vice propriæ vocis quoddam veluti murmur edere ſoleant; plerumque tamen in Græcis auctoribus vocabulo (σκύμνος) genitiuus λέοντος, vel λεαίνης additur. Etymologus σκύμνον paroxytonum, leonis catulum, σκυμνὸν autem oxytonum catulum aliorum animantium exponit. In poetarum ſcriptis hæ voces λεοντιδεὺς catulus leonis, & λεοντίσκος leonculus; vel paruus leo ſæpè inueniuntur. Leo apud Hebreos multa ſortitur ſynonima: is enim dicitur Labi, Laiſch, Ari, Arieh, Gur, & Kephir, & in textu Deuteronomij, vbi legitur leo, Chaldæus legit Ariauan, Arabs Aſad, Perſa Gehad. Cauſam huius polyonimiæ indè ortam eſſe arbitramur, quoniàm iuxtà diuerſos ætatis gradus leoni varia nomina impoſuerunt, nam

leonem

Digitized by Google

E leonem in primo gradu conſtitutum vocarunt Gur, in ſecundo Kephir, in tertio Arich, & in ſupremo Laiſch. Gur cuiuſuis animantis catulum, aut pullum nominarunt per excellentiam tamen nomen hoc catulo leonum, veluti Græci ſcymnum attribuerunt. Alij deniquè Leænam in hebraico idiomate Labi cognominandam eſſe cenſuerunt. Leo in prima omnium lingua, vt Goropius in Hermathena ſcripſit nominatur Leuu à Leuen, quod eſt viuere; idcircò leo indicat vitam, & quoniam cor eſt principium vitæ, & cor leonis fortiſſimum, & generoſiſſimum eſt; propterea hebraicè Leb cor dicitur, quaſi Leuu innuendo de corde vitam proficiſci. Cum igitur eamdem fetè naturam, & cor, & leo participent, non debet quiſpiam mirari, ſi cor nomine Leb, & leo Labi ab Hebræis inſigniantur. Leo iuxtà nonnullorum mentem Arabibus ſcribitur Alſedha, ſed hoc nomen, inquit Belunenſis, commune eſt leoni, Tigridi, & alijs animantibus quadrupedibus, quæ dentibus, & vnguibus homines aggrediuntur. Saracenis hodiè teſte Geſnero, Sebey, Italis Leone, Hiſpanis Leon, Gallis, & Anglis Lyon, Germanis Ein Loum, vocitatur. Leæna nimirũ Λέαινα leo fœmina eſt à Poetis quandoque metri gratia lea ſcribitur eſt autẽ nomen græcum veluti

Leo & cor eiuſdẽ fere nominis apud Hebræos.

Leæna varia nomina.

F Dracæna, quoniam apud Latinos Leo eſt promiſcui generis, & leonem tàm marem, quàm fœminam deſignat, nam deſinentia in o, Seruio auctore, fœmininum ex ſe non formant.

DESCRIPTIO.

QVamuis Leones noſtra ætate in Italia non ſint ita ignoti cum in Theriotrophio magni Hetruriæ Ducis quotidiè alantur, vt exacta deſcriptione indigere videantur, tamen neque ita omnibus ſunt noti, vt ſicco pede hoc deſcriptionis vadum tranſire debeamus, & præcipuè cum Ariſtoteles in hiſtoria animalium diligentem, & claram huius animantis delineationem ante legentium oculos repręſentet. Leo igitur ad eius mentem capite eſt mediocri, fronte quadrata in medio caua, ſupercilio eminenti, & naſum verſus cuiuſdam nubis inſtar porrecto, oculis charopis, non valdè volubilibus, neque valdè prominentibus, & iuxta ſententiam Geſneri cauis. Verùm ſi nos autopſia non fefellit in leone oculos non cauos vidimus, ſed inter cauos, & extantes medios, leo prætereà eſt naſo craſſiori potiùs quàm tenuiori ſuperiori maxilla non prominente, ſed inferiori æquali, rictu inſtar ouis amplo, in quo labia ſunt tenuia, itant partes ſuperiores ſuperinięctæ ſint inferioribus, rigenti collo magno, & mediocriter craſſo, pectore robuſto, metaphreno lato, circa fęmora parum carnis habet, medio ventre gracili cruribus validis, & neruoſis, pilis flauis, neque rectis, neque valdè criſpis, pedes anteriores, vt alibi notauit Ariſtoteles quinis digitis poſteriores verò quaternis diſtinguuntur, & tandẽ infima pars caudæ hirta eſt, qualem in bobus licet obſeruare, quam deſcriptionẽ Bargeus in Cynegeticis breuiter his carminibus expreſſit.

Lib. 6. cap. 31 Deſcriptio leonis ex Ariſtot.

G

Leonis oculi quales.

Labia leonis qualia.

Lib. 4. de par. an. cap. 10.

Lib. 3.

Eadem oculis, eadem & vultu, eadem ore minantur,
Illis grande caput viuia ſunt lumina flamma,
Turpe ſupercilium naris ſuper eminet amplas
Labra horrent ſetis, ſimplex iuba pendet ab armis
Villus, & horrens fremitu nemus omne remugit,
Oſtentatque toris animoſum pectus, & ipſas
Interdum fauces, & vaſtos pandit hiatus.

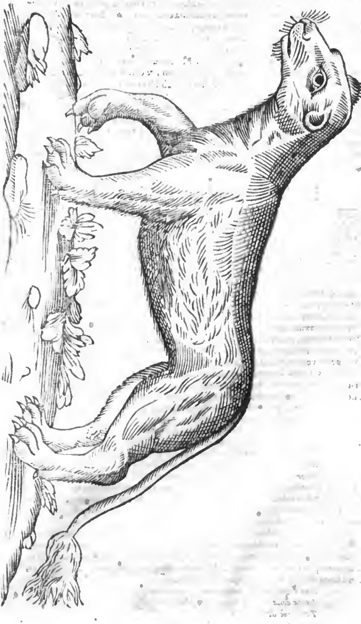
H Leonem aſpicientibus minari cædem ſcripſit Bargeus ob trucem aſpectum, qui à charopo oculorum colore dimanare videtur, licèt nonnulli hunc colorem glaucum vertunt, ſed Ariſtoteles in Phyſiognomonicis oculos charopos à glaucis optimè diſtinguit, dum charopos in nigro cæruleos eſſe, & glaucos ad quamdam flauitiem vergere ſtatuit. Leæna in omnibus leoni perſimilis deſcribitur ab Ariſtotele loco citato excepta iuba, qua Leæna caret, iuba enim eſt proprium leonis ornamentum; quocircà rerum naturalium Scriptores ſola iuba ad ſexum diſtinguendum vtuntur, dum leones iubatos ad contradiſtinctionem Leænarum pro maribus exhibent. Bargeus quoquè in cynegeticis iuba, & ſetis Leænam à leone diſcrepare cecinit hanc in modum.

Lib. 6. hiſt. an. cap. 31 In quo differt leo à Leæna.

Non iuba, non illi pendent in pectore crines,
Leuia colla nitent, laues armique torique,
Tergaquè de nullis vſquam ſunt horrida ſetis.

Prædictis addamus Leænam in medio ventre duas habere mammas, ex quibus nume-

Leęnæ Icon ex zographia Muſæi, olim Auctoris nunc Illuſtriſſ. Senat. Bonon.

Digitized by Google

E rum catulorum, quos paritura eſt non licet arguere, cum multoties plures, quàm duos pariat. Clariſſ. Odonus in Ariſtotelem de animalium hiſtoria paucitatem mammarum inopiæ lactis attribuit, nàm Leæna cum ſit carniuorum animal, & calidiſſimæ, & ſicciſſimæ complexionis cibum rarò aſſumit, & id ferè totum pro ſui nutrimento abſumit.

Cur ſolum habent duas mammas.

ANATOMICA.

Ponderata extimarum Leonis partium delineatione ad intimarum quoquè contemplationem noſtra intererit accedere, quam à viris peritis, & in administratione anatomica verſatis petemus. Galenus in primis muſculos temporales magnos validos, & fortes in comparatione ad muſculos temporales hominum in leonibus obſeruauit, & huius reddens rationem ſcribebat, quoniam huiuſmodi animalia fortem habent maxillam, & vires in mordendo debent habere validas; quocircà ad id præſtandum prædictorum muſculorum valor, & virtus erat F neceſſaria. Lingua leonis imbricata aſperitate prædita eſt, & peraſperæ limæ ſimilis, qualem linguam felium lingentium experimur. Huius meminit Eduardus Vuotagens de differentijs animalium. Cætera viſcera canum interioribus penitùs ſimilia eſſe annotauit Ariſtoteles, lienem verò nigrum in leone obſeruauit Galenus, quemadmodum licet videre in cæteris animantibus, quæ leoninam, & calidam temperiem participant oſſium denique ſtructura, & contemplatio maximis inuoluitur difficultatibus: & primò, quia ſcripſit Aelianus ad mentem Ariſtotelis in ſua animalium hiſtoria leonis ceruicem rigidam eſſe, quia vnico conſtet oſſe, neque vllis vertebris iungatur, quam opinionem nos poſſumus ſtabilire auctoritate Cardani, qui in libro de rerum varietate vnicum os in collo leonis vertebrarũ munere fungi atteſtabatur, ſed hanc auctoritatẽ Scaliger explodens prædictam difficultatem diſſoluit, dum inquit. *Duo erant leones inter Clatros Regis Nauarræ horum vnus obijt eiuſque collum à carne denudatum, & diligenter obſeruatum intellexi non vnico oſſe, ſed vertebris conſtare, & nupèr alterius effoſſo cadauere idem nobis compertum eſt.* Secundam dubitationem pepetit Aelianus in hiſtoria naturæ animalium, dum medullam, & cauita-
G tem in oſſibus leonum non admittit, cum tamen medulla tanquam proprio nutrimento oſſa carere non ſit veritati conſentaneum. Michael Epheſus in ſcholijs ſupra Ariſtot. de partibus animalium ſcripſit oſſa leonum habere meatus anguſtiſſimos, itaut medulla penitus carere videantur. Proptereà non eſt mirandum, ſi docti viri ob meatuum anguſtiam in leoninis oſſibus medullam eſſe negauerint. Gabriel Faloppius noſtra ætate anatomicus celeberrimus in expoſitione ſupra tractatum Galeni de oſſibus leonum oſſa carere medulla falſum eſſe voluit, & addidit ſe leonis oſſa pertractaſſe, fregiſſe, medullamquè in omnibus obſeruaſſe, ſed in comparatione ad oſſa aliorum animalium pauciſſimam, & huius rationem reddidit, quoniam leones cum perpetuò reſoluantur excrementa, & alimenta, conſequenterque medullæ abſumuntur.

Lib. 9. de vſ. par. cap. 19.
Muſculi temporales leonum.
Lingua qualis.
Lib. 5. cap. 80.
Lib. 6. de Anat. admin. cap. 10.
Lien qualis.
Vertebra colli quales.
Exercit. 208.
Lib. 2. cap. 2.
In oſſibus leonis medullam eſſe.
Cap. 7.
Opinio Faloppij circa oſſa leonis.

DIFFERENTIÆ.

H Oppianus in ſuo opere de venatione multas leonum differentias conſtituebat, dum in Parthia, & Armenia flaueſcentes, in Arabia truculentiores, in Aethiopia atros gigni pronunciabat. Non debet igitur quiſpiam mirari ſi loco citato canebat.

Sunt variæ formæ, & genera infinita leonum.

Vt igitur tantam harum ferarum varietatem aliqua methodo comprehendamus, illam in iubis, in ferocia, & in colore conſiſtere dicimus. Edoardus Vuotagens de differentijs animalium à iuba triplex leonum genus aſſignabat, & iuba prorſus carentes adulterinos tamquam ex pardis, & leænis natos ſcribebat. Deinde iubatos in duplex genus diſtribuebat; nam qui iubam breuem, & criſpiam habent apud ipſum ignaui, & ſegnes ſunt, qui verò prolixiori, & minus criſpa exornantur ferociores. Horum poſtremorum meminit Martialis, dum iubæ leoninæ laudem exponit his verſibus,

O quantum per colla decus, quem ſpargit honorem,
Aurea lunata cum ſtetit vnda iuba.

Lib. 3.
Leones nigri vbi.
Cap. 80.
Leones iubati quot.
Lib. 8. epigr. 55.

Si

Leones imbelles, vbi ſint.

Si lubeat leonum ferociam contemplari duas alias differentias habebimus; quoniam in Parthia leones omni ferocitate, & audacia refertos inueniemus. In Armenia ſunt adeò imbelles, vt ſimplicibus minis paſtores illos à gregibus arceant, de his Bargeus in cyneget. canit. A

Illi abeunt, eandaque animos, atque ore fatentur
Degeneres, ſimul ac vocem ſenſere minantis.

Leones minores vbi. *Archoleontes qui ſint.* *Idyll. 3.*

Huius generis leonum meminit Gonz. de Ouied. in Sommario Indiæ occidentalis dum ſcribit: In Continenti eſſe leones minores, quam in Barbarica regione minus audaces, & auditis minantium vocibus fugientes. Iulius Capitolinus in Gordiano minore Archoleontes nominat; & Egnatius exponit iubatos leones. Hæc opinio Geſnero placere non potuit cum omnes leones mares, dummodo non ſint adulterini, iubis exornentur, & per Archoleontes prægrandes, & horrendos leones intellexit, ſed hic ſenſus nobis non potest arridere, quia Theocritus huiuſmodi leones ἀνολέοντας vocauit. Non erit forte abſurdum ad contradiſtinctionem imbellium per Archoleontas Agrioleontas, nempè immanes ſęuos, & agreſtes intelligere.

Agrioleontes qui. *Leones in coloribus quomodo varient.*

Poſtremò ſi colorem leonum inueſtigemus alios concolores, alios diſcolores eſſe inueniemus. In concoloribus quatuor differentias Geſnerus contemplatus eſt, dum leones aureos, flauos, albos, & nigros in intima Africa, & in Regno Preteiani reperiri aſſeroit; & aureo colore inſignitos leones eſſe formicas chryſophilaces, nempè auri fodinarum cuſtodes ad mentem eorum, qui nunquam huiuſmodi beſtias viderunt propoſuit. Coloris flaui plurimi, nigri autem rari reperiuntur; id commemorauit Bargeus in Cyneger. B

Lib. 3.

Non illis fuluo ſpectantur terga colore,
Nec rutilus pendet ſolida ceruice capillus,
Cæſaries nigra eſt, nigros cutis obtegit artus.

Lib. 3. cap. 31. *Leones albi vbi.* *Lib. de ſecret. ſecretor.* *Lib. 4. cap. 34*

Hi fortè erunt illius ſpeciei quos vidit Paulus Venet. quando ſcripſit, *Dùm à Regno Mambur itur ad aliam mundi plagam per milliaria quingenta occurrit Regnum Coilum, in quo multi leones nigri viſuntur.* Albos inſtar Boum leones Ioann. de Mondauilla in ſuo itineratio deſcribit, qui in Inſula Silla nuncupata reperiuntur. Huius coloris procuſdubio erant illi quos Taurorum inſtar Alexander Macedo ſcribens ad Ariſtotelem inter mirabilia Indię recenſuit. A prædicto colore non multum recedunt leones ad ſubcinericium colorem vergentes, de quibus in Hiſtoria naturali Indię occidentalis hęc verba leguntur. *Quos in India ſpectauimus leones non aquè fului, aut iubati ſunt, ac europei gignuntur, ſed color eorum ſubcineritius eſt, & animum non habent, vſque adeo ferocem.* C

Leones diſcolores. *Lib. 3. de ven.*

Diſcolores tanquam ſingulares, & viſu dignos extollunt auctores, & Oppianus meminit vnius, qui pilis nigris tegebatur excepto ore, quod color flauus decorabat, & verſus ſunt hi.

—— Villoſique pedes, & fuluus in ore
Dumtaxat color effulſit, nam cætera nigra
Non audita loquor, viſa eſt mihi bellua ſana
His oculis præſens, hinc miſſa ad Cæſaris aulam.

Lib. 2. cap. 30 *Lib. 3 cap. 15 & cap. 20.*

Degunt, & in Libya leones horribiles, & diſcolores (teſte Aeliano) præditi ore rubro, & nigris floribus cyaneo colore diſtinctis ornantur, neque multo pilo veſtiuntur. In partibus dominij Regis Tartarorum leones diſcolores vidit Paulus Venet. nempe rubri, & nigri coloris; immò addit eos eſſe maiores illis, qui ſunt in Babylonia, & in horum nonnullis radiolos quoſdam albi nigri, & rubicundi coloris apparentes obſeruauit. D

L O C V S.

Lib. 2 cap. 16 *Leones vbi non viuant.* *Lib. 8. hiſt. anim. cap. 28.*

IN Peloponeſo leones non vagari ſcripſit Aelianus, & notauit hoc non fuiſſe ignotum Homero, qui Aprorum tantum, & Ceruorum venationem in Tageto, & Erymantho montibus Peloponeſi nominauit, leonum verò non meminit, & meritò cum in hac regione non reperiantur. In Europa iuxta mentem Ariſtotelis creſcunt leones, ſed potiſſimum in ea parte, quæ inter Acheloum, & Neſſum fluuios ſita eſt. Verum noſtra ætate (inquit Geſnerus) leones nuſquam in Europa naſci certum eſt, niſi id ex hominis induſtria fiat, quemadmodum in

Viuario

Digitized by Google

E Viuario Florentiæ obſeruatur. Locus natalis leonum proprius eſt Mauritania, Parthia Maſſylia, Marmarica, Caſpia, Libya, Getulia, & denique referente Textore in Cornucopia tota Africa, imò & Syria, teſte Plinio, leones nigros alit: in Libya tamen generoſiores eſſe animaduertendum eſt, quod intactum non reliquit, Ouidius in Faſtis.

Locus natalis Leonum proprius.

Leones nigri vbi.

Lib. 2.

Non aliter quàm cum Lybica de gente leones
Inuadunt.

Solent Poetæ leonem quidem Libycum, ſed quandoquè etiam Maſſylium pro generoſiore, & ferociore commendare, quod multis in locis præſtitit Martialis, & Claudianus hoc verſu.

Leo maſſyli.*

Lib. 2.

Maſſyllam cerui non timuere iubam.

Doctiſſimi viri per Iubam Maſſylam leonem de Maſſylio genere exponunt, quod leonum genus immaniſſimum, & generoſiſſimum eſſe hiſtorici prædicant. Præter enumeratas regiones multis alijs in locis viuunt leones; hinc Paulus Venetus agens de Ciuitate Balac, inquit in maximo tractu inter Orientem, & Aquilonem habitationes non inueniũtur, ſed tantummodo Feræ, & præcipuè leones; immò & in prouincia Gingui plurimi ſunt leo-
F nes, quorum timore nemo audet noctu domo exire, nam quoſcumquè inueniunt, lacerant, & deuorant. Naues quoquè aſcendentes, & deſcendentes per fluuium ripis non alligantur, ſed ob leonum formidinem iactis anchoris in medio fluminis morantur.

Leones generoſiores qui.

Lib. 1.

Leones naues aggrediuntur.

Lib. 4.

Huius conditionis ſunt leones in Angad Deſerto, iuxta Teleſſinum, vt habemus apud Ioannem Leonem in opere de Africa, qui non ſolum in armenta: verùm quoque in homines indiſcriminatim ſæuire ſolent; & à leonibus incolis ſyluarum Fetz appellatarum multi, qui negocium carbonarium exercent, ſepènumerò deuorantur. Multi etiam leones viuunt in magna inſula Madiſgagar, vt ſcribit Paulus Venetus, qui & prouinciam Canichlu, quæ magni Cam eſt tributaria, multis feris, & potiſſimum leonibus redundare animaduertit: vt omittamus Regnum Senegæ Nigritarum, montem editiſſimum iuxta ciuitatẽ Adem, & multa loca terræ ſanctæ, quæ à leonibus paſſim habitari in libro nauigationum noui Orbis legimus. Amplius Gaſpar Balbus in ſuo itinerario Indiæ Orientalis peculiaria, & ipſe loca à leonibus frequentata recenſet. V.G. locum Nacefa ita cognominatum vicinum Babyloniæ veteri vbi viatores ob leonum copiam citra manifeſtum vitæ pericu-
G lum pernoctare non poſſunt. Præterea in Cher propter viciniam fluminis quotidie leones euntes, & redeuntes videntur; & in alio loco Caragol nominato hic hiſtoricus magna cum admiratione aſpexit ruſticos armatos terræ cultui operam nauantes, qui nulla alia cauſa pulſi armis induebantur, niſi vt quotidianas leonum iniurias propulſarent. Prætermiſſis multis, quę dicenda eſſent de montibus Peruanis ab immanibus leonibus habitatis, vt ſcribit Zarate, ad locum natalem leonum innoxiorum ſermonem conuertemus. Horum præcipuè domicilium eſt Cuba, ſi Petro Martyri in hiſtoria noui Orbis fides eſt adhibenda: Inſuper ſi Aelianus veritatem in ſuis hiſtorijs faſſus eſt, Agla, & regiones circumiacentes à leonibus meticuloſis incoluntur, hi clanculum greges ſectantes, cuſtode non aduertente, aliquando ouem, vel agnum furantur, ſed ſi forrè paſtor audito rapti agni balatu, apprehenſo baculo, vel lapide fugientibus leonibus timorem incutiat, tunc tali metu premuntur, vt depoſita præda, & accelerato gradu in loca remotiſſima aufugiant; hinc ortum eſt illud adagium, quod per ora incolarum illius regionis vagatur (*Eſt timidior leone Agla*) & de homine valde timido ſolet pronunciari.
H

Lib. 3. cap. 39

Lib. 2. cap. 38

Leonũ copia vbi.

Ruſtici armati terrã colunt.

Lib. 1. hiſt. Peru cap. 8. 10.

Leones innoxij vbi.

Adagium.

ÆTAS TEMPERAMENTVM.

SAtis longum vitæ ſpatiũ Leones peragere inde colligere poſſumus, quia viri fide digni leones præſenectute dentibus defectos aliquando captos fuiſſe retulerunt; nequè id mutationi dentium attribuendum eſſe exiſtimamus, quia leones abſoluta dentitione, ſi vera ſcripſit Textor in ſua Officina, dentes tantummodo caninos ſexto ætatis menſe mutant. Clariùs id probat Odonus in Ariſtotelem de hiſtoria animalium, dum narrat fuiſſe captum leonem claudum, & habentem complures dentes fractos, quo argumento multi diuturnam eſſe leonum vitam ſunt arbitrati. Quandò hac graui ætate ſunt oppreſſi ob aliarum Ferarum timorèm in remotioribus cryptis ſe condunt, & noctu exire non audent, & cum fame ſtimulantur non

Dentium mutatio in Leone.

feras,

Lib. 1. cyneg.

feras, ſed tantum belluas imbelles aggrediuntur; de his in extrema ætate conſtitutis loquens Bargeus ſic canebat. A

Inuadunt capream, & pleno inſidiantur ouili.

Lib. 2. de ſimpl. med. fac. cap. 20.

In calidiſſima, & ſicciſſima temperatura Galen. Leones conſtituebat. & huius cauſam inueſtigãs Lucretius id ab ingenti, & acri cordis æſtuatione dimanare ſtatuebat his verſibus.

Sed calidi plus eſt illis, quibus acria corda
Quo genere in primis vis eſt violenta Leonum.

Leo ſignum cæleſte.

calida huius animalis temperatura Aſtrologis non fuit ignota, dum ſignum leonis Solis domicilium eſſe decreuerunt; nam veluti leo calido temperamento cætera animantia ſuperat, ita & Sol ſuo calore cęteris ſyderibus antecellit. Cęterùm non omnes leones eiuſdem ſunt temperiei, vt annotat Ioannes Leo; nam iuxta illius mentem, qui montes incolunt minus habent caloris, & ferociæ, & viciſſim quantò plus æſtiui participant tantò ſunt calidiores, & audaciores, veluti colentes Deſertum Angad, qui totius Africæ ſunt truculentiſſimi. Præterea in omnibus leonis partibus æqualitatem temperamenti non licet obſeruare, quia ſcribit Geſnerus partes anteriores qualitate calida eſſe inſignitas, poſteriores verò ad oppoſitam naturam degenerare. B

Lib. 9. de Africa.
Leones q. ſut audaciores.
Temperamentum leonis.

NATVRA. MORES, INGENIVM.

Lib. 9. Afric.

NVllum eſt animal, quod maiori animi robore, & crudelitate ſit præditum, nequè quod maiori ira excandeſcat, quàm leo. Ideircò non eſt mirandum ſi non ſolum feras; verùm etiam homines armatos audactèr inuadat. Ioannes Leo quid ſimile promit in ſua hiſtoria, ſcilicet pleriſquè in locis leones ducentos equites aggredi audent, & intrepidè greges armentorum circumueniunt, & prædam in proximum nemus ſuis catulis deferunt, pro quibus acerrimè præliantes, & frequentem telorum miſſionem, & lapidationem aſpernantur. neque vt retulit Gylius ex oppiano, etiam lethali vulnere percuſſi, non priùs ab illorum tutela recedunt, quàm omninò moriantur. Horum audacem naturam nouit etiam Bargeus, quam his carminibus oſtendit. C

Pugna leonis pro catulis.
Lib. 9. Syriad.

—— Vtquè Leo crudeli concitus ira
Horrendus ſaeuit, mediumquè per agmen equorum
Infertur, lateq; omnes ſternitq;, fugatq;.

Cauda leonis eſt index animi.
Lib. 1. de bel. pharſal.

Moris quoque leonini eſt cauda ſe verberare, antequam ipſe ad dimicandum ſe conferat; nam cauda leonini animi index eſt, ſicut aures equorum; illa enim immota leo placidus eſt, & blandienti ſimilis; mota verò vehementem iram oſtendit, quod expreſſit Lucanus hunc in modum.

—— Viſo Leo cominus hoſte
Subſedit dubius, totam dum colligit iram,
Mox vbi ſe ſaeuè ſtimulauit verbere caudæ.

Lib. 2. cap. 17
Leo venatum ſe conferens.

Aliam proprietatem naturalem in leonibus licet admirari, quam nobis inſinuauit Aelianus, & eſt hæc. Quando leones ad venationem exeunt, numquam leo cum leæna, neque hęc cum illo proficiſcitur, & huius cauſam eruditi viri robori animalis aſſignant; nam tantùm ſuis viribus leones fidunt, vt mutuò adminiculo ſibimet ipſis indigere non videãtur. Prædictis addit Plinius inſitum eſſe à natura leonibus fęterem oris; proptereà Plautus in Men. volens ſignificare tetrum odorem, qui ab ore propter vitium dentium ſolet dimanare, quia ſimilis ſit leonino halitui dicebat. D

Oris fetor leonum.

Vt ego hunc puerum Leonem getulum olentem [illegible].

Martialis quoque non ignarus huius proprietatis pulcherrimo epigrammate inuehit in Thaidem ut ſe emittentem talem odorem, qualem leones ab ore ſpirare ſolent, hoc videat lector, quoniam lectu eſt dignum; nolumus enim illud hic recitare, ne prolixitatis accuſari poſſimus; Præterea leones, vt docet Plinius, quodam naturali inſtinctu ducti ſimis oculis quemquam non intuentur, neque ſimili modo aſpici volunt, dum morti appropinquant, terram mordent, & lacrymantur, & alio in loco pugnam inter ſe non conſerere aſſueuerat. Sed quid dicendum eſt de illorum ingenio? Id ex greſſu, & amore erga parentes diſcendum eſt: gradiuntur leones pedetim, id autem ſi quando pes ſiniſter non tranſit

Lib. 8. cap. 17
Intuitus leonum qualis.
lib. 7. cap. 1.
Greſſus leonis.

E tranſit dextrum, ſed ſubſequitur, quare inceſſus leonis ab Ariſtotele in Phyſiognomonicis *Ingenium.*
νεανικός, ſcilicet ſtrenuus appellatur. Ingenium tamen in hoc conſiſtit, quia dum incedunt vngues retrahunt veluti in vaginas, ne hebetentur, deinde, auctore Aeliano, rectum *Lib. 7. de nat. an. cap. 7.*
iter non peragunt, neque ſimplex veſtigium, imò varium, & multiplex imprimunt, modò progrediuntur, modò regrediuntur, rurſus procedunt, & viciſſim retrò commeant, & viam partim præcidunt, partim cauda oblitetant, ne venatores eorum veſtigia explorantes luſtrum, in quo cum ſuis catulis ſtabulantur, inuenire poſſint. Hoc ſcripſit Bargeus in opere de venatione, dum inquit. *Lib. 3.*

Nunc impreſſa ſolo prudens veſtigia turbat,

Et paulò inferius huius reddens rationem canebat.

Hoc faciunt, catulos ne qui ſub valle relictos
Deprendat,

Deniquè ingenium detegitur in amore erga parentes ſenectute confectos; iuniores enim nutriunt ſeniores, & illos ad ſumendum cibum ex venatione delatum hortantur, id per benè deſcribit Bargeus his carminibus, quæ tanquam manifeſtum pietatis ſymbolum *Amor leonis erga parentes.*
F præſeferentia in hac hiſtoria inſerere non piguit,

—— Tum patrem altis rugitibus omnes
Hortantur læti, & prædæ ſe accingere cogunt,
Ille ſuos humiles multum amplexatur, & ore
Lambit, & extrema mulcet veſtigia cauda,
Hinc ſenſim accedens fęlici veſcitur eſca,

Harum Ferarum ingenium melius diſcere poſſumus ab hiſtoria Maurorum leonum apud Aelianum, nam illi ſermonem Mauruſium intelligunt, & fame pulſi Maurorum domos aliquandò petunt, ſi ibi Vir adſit eos vi arcet, ſi mulier, hæc leonis ingreſſum prohibet illum increpando ſimili ferè oratione, Dedecet te quadrupedum animantium regem ad tuguriolum meum alimenti cauſa accedere, tua intereſt per montes proficiſci ad capiendos ceruos, & alia huius generis animantia leonino victui competentia; his verbis leo quaſi excantatus oculis in terram deiectis afflicto animo diſcedit. *Lib. 2. cap. 14 de nat. an.* *Leones Mauruſium ſermonem intelligunt.*

G

MAGNANIMITAS.

ALiquem rei arduę cupidum circa magna verſantem, & moderato contingentium vſu contentum magnanimitate decoratum eſſe atteſtamur, & viciſſim in oppoſitos effectus tendentem puſillanimitatis vitio damnamus. Has prerogatiuas ab aſpectu, & à pugna in leone conſpicuas eſſe obſeruamus. Ratione aſpectus leo inter cętera animantia frontem ſuperbam, & regale ſupercilium gerit, ardua appetit, & circa magna verſatur, Baptiſta Mantuanus hoc innuere volens canebat. *Frons leonis ſuperba.*

Corda ferens generoſa leo, qui fronte ſuperba
Regaliq; ſupercilio conſiderat hoſtem.

Quocirca ob egregias dotes, quibus hoc animal affluit præclariſſimi viri Leonem magnanimitatis ſymbolum, & quadrupedum animantium regem conſtituerunt Baptiſta Man-
H tuanus de hoc locutus eſt cum cecinit.

—— Quem Dij cupiant regem eſſe docebo *leo rex quadrupedum.*
Inter aues præſint Aquilæ inter bruta leones.

Paritèr nullis alijs rationibus, quàm prædictis impulſus doctiſſimus Poeta Pamphilius Saxus hæc carmina de leone ſcripſit. *lib. 1. epigr.*

Luſtra Feræ ſubeant omnes, leo nam ferus ille
Qui maris, & terra regna ſuperba tenet
Ore vomit flammas, & acuto fulminat vngue,
Ferrea lethali ſpicula dente ſecat.

Cognita ab aſpectu huius animantis generoſitate, à pugna quoquè eandem elicere poſſumus huius rei pulcherrimum exemplum in ſuo dialogo Gabriel Simeon enarrat. Videlicet ſe in ciuitate Florentiæ interfuiſſe venationis ſpectaculo in platea Sanctę Crucis pa- *Spectaculum venationis Florentiæ.*
I rato, vbi inter alia animantia, duo leones in theatrum ducti fuerunt, quorum alter in

arena

Digitized by Google

arena occurrit Capreolus, qui pedibus anterioribus ter, aut quater caput leonis percuſſit, A
ſed leo tanquam magnanimus, & generoſus ſimilem percuſſionem parui pendens Capreolum illæſum prǽterijt, & ad bellandum cum ſuperbiſſimo Tauro in altera theatri parte morante alacri animo ſe contulit. Similem magnanimitatem præſefert in venatione, vt ſcribit Aelianus, nam præſentibus armatis venatoribus reſiſtit, canibus vrgentibus non cedit, & ipſis aſpicientibus nunquam terga vertit, & deniquè proſtratis parcit. Meritò igitur poterimus cum Reuſnero in Paradiſo poetico canere.

Leonis magnanimitas in venatione

Trux leo proſtratis parcit, ſed dentibus vrget
Quos videt armata ſumere tela manu

Vel cum Ouidio dicere.

Corpora magnanimo ſatis eſt proſtraſſe Leoni.

Hęc igitur fuit potiſſima ratio propterquam Geſnerus nunquam ſibi perſuadere potuit, vt crederet catulos duci à leone mare cum forte, & generoſum animal, vti leonem officio fęminę fungi non deceat, & quando aliqui Auctores id ſcribunt, errorem à leonis vocabulo (quod epicœnum ſit) ortum eſſe iudicat.

Catuli nō ducuntur à leone.

B

INIVRIARVM MEMORIA, ET VLTIO.

INter cętera animantia nullum eſt noſtro iudicio; quod magis iniuriarum ſit memor, & quod illas non ſolum ſibimetipſi, ſed etiam amicis illatas minus impunitas relinquat, quàm leo. Huius rei infinitis exemplis hiſtorię non carent, ſed nos in pręſentia, ne quidquã huic noſtro tractatui deſit, pręclariora tantùm proponemus. Primum docet Aelianus. Iuba Maurus cum aliquandò per deſertam regionem iter faceret, vt gentem, quæ ab ſe defecerat, ſub iugum denuò mitteret, in ſuo comitatu erat adoleſcens rei venatorię peritus, & viſum caſu leonem ſecundùm viam ſagitta petiuit; non tamèn mortem intulit, leo accepto vulnere, ſtatìm ſe ſubduxit, & adoleſcens venator vnà cum cęteris diſceſſit. Anno vertente interpoſito, Iuba rebus ad quas cum exercitu profectus erat præclarè geſtis, eadẽ via regreſſus eſt ad eum locum, vbi anno elapſo leo fuerat vulneratus, is in magna hominum multitudine adoleſcentem, qui eum læſit adortus, dilaceerauit. Idem Aelianus de iniuria non inulta hiſtoriam recitat hunc in modum. Vrſa in leonis luſtro catulos, qui per ætatem ſe tueri non poterant, interemit; Parentes ex venatione reuertentes, cum catulorum cędem vidiſſent, Vrſam inſecuti ſunt; hæc leonis furorem vitans arborem conſcendit, & leæna ſecùs arboris truncum conſedit; leo autem furore plenus per montès vagabatur, donec materiarium fabrum offendit, è cuius manibus ob timorem leonis ſecuris decidit; tunc leo blandè ipſum amplectebatur, linguaquè eius faciem abſtergebat, quam benignitatem faber obſeruans, ſuis rebus fidere cępit. Leo hunc caudà amplexatus ducebat, & ſecurim, quæ deciderat ore tenens fabro porrigebat, deniquè illum ad luſtrum duxit, vbi catuli mortui iacebant, poſtea hunc impellebat ad inſpiciendam Vrſam in arbore ſedentem, & ad illam arborem cędendam incitabat. Faber, hoc intellecto, arborem excidit, tunc Vrſam in terram delapſam leo, & leæna dilaniarunt. Inſuper aduertendum eſt ex Alberto illatis iniurijs leonem ſemper ęqualem parare vindictam, & ſuam ſententiã roborat exemplo cuiuſdam militis, qui cum multis in dextrarijs equis exierat ad venationem. Equitantes inciderunt in tres leones, quorum vni miles ſagittam immiſit, ſagitta tamen propè caput leonis prætergreſſa non vulnerauit, leo ſubſtitit aliquantiſper, tunc miles ad illum feſtinans antequam alijs duobus leonibus coniungeretur lancea eum confodere conatus eſt, ſed iterum vano ictu, ſimulquè de equo ad terram delapſus eſt. Leo ſtatim accurrens caput militis in galea compreſſit, læſit, ſed non vulnerauit, nequè eum occidit, & mox alios leones ſecutus eſt. Cœterùm leo non ſolum proprias, verum etiam amicorum iniurias vlciſcitur, quod probat Eudemus, referente Aeliano, hac hiſtoria. Iuuenis Ferarum domitor habuit canem, vrſam, & leonem, quæ animalia cicurata pacem inter ſe ſeruabant, ſed cum canis aliquandò, & vrſa inter ſe colluderent, vrſa repentè efficata canem dilaniauit; Leo facti atrocitatem ægrè ferens vrſam, quæ amicitiam inter ſe inſtitutã violauerat adortus interfecit.

Lib. 2. cap. 5. de nat. anim.

Leo vulneratus venatorē dilaniauit.

Lib. 2. cap. 15 de nat. anim.

Leo vrſam catulorum necantem proſequitur.

Miles à leone offenſus, ſed non occiſus.

Lib. 2. cap. 13

Leo vrſa occiſor.

C

D

E

V O X.

EX ſonis ab ore animantium prolatis homines conſueuerunt ſpecies animalium à ſe inuicem diſtinguere; quia placuit ſummo rerum omnium moderatori tot animatorum ſpecies, non ſolùm peculiaribus formis, ſed etiam ſingularibus, & varijs vocibus diſcriminare. Vnum quodquè igitur animal propriam emittit vocem, & ſi aliquandò in cognoſcendis animalium generibus ſimilitudo ſpecierum dubitationem, & errorem pareret, voces ab ipſis emiſſæ dubitationem diſſoluere, & errorem detegere ſolent. Id Tzetzes in Aſino Cumæ Vrbis Aeolidis leone credito pulcherrimè exponit.

Vnū quodq; animal propriam habet vocem. *Chiliad. 9.*

Ὄνος ἐν κύμη γεγονὼς μέγας ὑπὲρ τοὺς ὄνους
Αἰὼν δοκῶν ἐν λεοντῇ ἐκ τῆς φωνῆς ἐγνώσθη.

quæ latinè ſic ſonant.

Aſinus in Cuma natus magnus ſuper alios
Leo creditus in leonina, ex voce cognitus eſt.

F Verum circa propriam leonis vocem in auctoribus maxima agitatur controuerſia, nam gemitum leoni attribuebat Virgilius.

Hinc exaudiri gemitus, iraquè leonum. *lib. 7. Aenei.*

Cum tamen gemitus non ſit vox leonis propria, ſed omnium animantium præ animi anguſtia dolentium, & tunc fortè Virgilius huius conditionis leones deſcribebat. Mugitus quamuis non leonibus, ſed bobus conuenire videatur. Pontanus tamen mugitum tanquam leonis proprium ſonum pronunciauit.

Gemitus. Mugitus. *Lib. 1. amor.*

At quondam Libycis leo dum mugiret arenis.

Sed cum mugitus quandoquè de grauiori ſono proferatur, fortè tunc Pontanus leones iuſto grauiorem ſonum edentes deſignare volebat, præterquamquòd Geſnerus hanc opinionem ſtabilire videtur, dum inquit. *Leones iuniores prædam nacti clamore in vitulini mugitus formam contemperato ſignum dant, vocantque ſeniores.* Alij, vt Volaterranus, & Mancinellus in ſuo opuſculo, vbi agit de vocibus animalium, fremitum leonis vocem indigitant, & Virgilius horum ſententiam confirmat, dum ait.

Leones quādò mugiant. *Lib. 25.* *Lib. 12. Aen.*

Impauidus frangit telum, fremit ore cruento.

G Neque ab horum opinione abhorret Seneca, dum in ſequenti verſu ſaphico fremitum de voce leonis prædicat.

Trag. 5.

Ceſſas irati fremitus Leonis.

Premitus propriè vt veritatem fateamur, eſt ſonitus fluctuum per translationem tamen animalis indignantis voci ſolet aſſignari. In hoc ſignificatu fremitus à Vergilio, & a Seneca, locis citatis, ſumebatur. Leo quoquè à nonnullis ſcriptoribus frendens dicitur, ſed tunc deſcribitur, quando præ iracundia ſimul concuſſis, & ſtrictis dentibus vocem emittit. Reſtat igitur, vt vocem à leone in exceſſuum mediocritate conſtituto euitam contemplemur, hanc rugitum vocat Auctor philomelæ, dum ait.

Fremitus quandò vox leonis dicatur. *Leo quandò frendere dicatur.*

Tigrides indomitæ rancant, rugiuntequè leones.

Rugitum propriam clamantis leonis vocem eſſe doctiſſimi viri aſſeuerarunt, licèt de onagris, de ceruis parturientibus, & deniquè etiam de Vrſis dicatur, vt habemus apud Iſaiam. *Et rugiemus omnes quaſi Vrſi.* Allegoricè poſteà rugitus ſumitur pro interiori hominis

H commotione ob aliquem dolorem genita, & in hoc ſenſu rugiens dictus eſt Eſau pro benedictione Iacob data. Pariter apud Græcos Βρύχημα rugitus exponitur, qui primò leonibus, deindè multis alijs Feris competere dicitur à verbo Βρύχω frendo hinc καταβρύχω, quod verbum à poetis de leone clamante vſurpatur. Aliqui ὠρυγὴ, καὶ ὠρυώμα rugitus eſt à verbo ὠρύω vlulo, eſtquè vox conueniens canibus, lupis, & leonibus, vel propter famem, vel ob alium dolorem ingemiſcentibus; hac de re leo ab aliquibus vocatur ὠρυόμενος deindè metaphoricè apud Heſychium ἄνθρωπος ὠρυόμενος dicitur, quando eiulatus canum, & luporum vlulatibus, vel leonum rugitibus ſimiles effundit. Deniquè concludendum eſt rugitum leonis ab aliarum ferarum rugitu diſcrepare, & licèt hanc differentiam homines perbenè non nouerint, cætera tamen bruta illam probè norunt, quia ſcribit Vincentius in ſpeculo naturali, audito leonis rugitu, cætera animalia figere gradum, nec non, & illa, quæ nunquam leonem viderunt.

Rugitus vox leonis ppria. *Cap. 59.* *Gen. 27.* *Vox leonis ab alijs animalibus cognoſcitur.* *Lib. 19.*

CIBVS, POTVS, SOMNVS. A

Lib.8 cap.5.

Leo rarò euacuat.

LEo ritu ſyluestrium Ferarum dentibus ſerratis munitarum carnibus veſcitur, ſi credimus Ariſtoteli, qui in hiſtoria animalium, non ſolum hoc retulit, verùm etiam voracitatem declarauit, dicens à leone multa ſolida, & ſine vllo diſſectu vnica vice deuorari, deindè per ſpatium tridui, vel ſaltem bidui, nil prorſus ab ipſo deglutiri, & aſſignat rationem, quoniam leo ad ſatietatem repletus perfectè celebratam coctionem alimentorum expectat, raró admodum alui excrementa, illaquè ſolida caniniſquè ſimilia excernit. Imò leones quemadmodum, & Aquilæ viuis Feris victitant, & cadauera deguſtare dedignantur; reliquias quoquè prędæ, quas ſaturati relinquunt, denuò attingere renuunt. Huius cauſam fœtorem nonnulli eſſe putant, quem breui temporis ſpatio mortuorum carnes contrahunt. Tzetzes id à leonum ſuperbia dimanare exiſtimat, quia cum ſint elati animi Ferę, ad nouam venationis prędam ſemper inhiant. Prædictis totum oppoſitum narrauit Aelianus, nam leones, iuxta illius mentem, poſt prædæ comeſtionem, reliquias condunt, & ſupra illas teterrimum flatum exhalant, ne inuentæ ab alijs Feris, præ fœtore, vorari poſſint. Nuperorum nonnulli volentes Aelianū à calumnia vindicare, in hæc verba proruperunt, dicendo, ab Aeliano, loco citato, ſermonem haberi de carne bubula à leonibus mirandum in modum expetita, quod ſecùs dicendum eſt de alijs carnibus. Hinc perpendendo peculiares carnes, quibus leo delectatur, cognoſcemus bubulam illi in delicijs eſſe, propterea in dies boum armentis inſidiatur. Bargęus quanta auiditate in boum armenta feratur declarat hunc in modum.

Chil.5.

Lib.2. cap.3. de nat.anim. B

Leo cur reliquias prædæ condat.

Quæ caro leoni ſit magis grata.

Lib.7.Syriad

——— Leo medijs in ſaltibus ingens
Proſpicit armentum ſpecula ſublimis ab alta,
Spirat hians, caudaquè ſibi diuerberat armos,
Et ſe ſe in prædam collecta ſuſcitat ira.

Lib.2.cap.10 de nat.anim.

Amplius camelinas carnes libentèr paſcuntur, idquè pulcherrimo euentu probauit. Herodotus, referente Aeliano, nam leones in camelos commeatum exercitus Xerſis portantes inuaſerunt, & ex alijs animalibus nulla, nequè iumenta, nequè homines attigerunt. Tandem carnibus quoquè Elephantorum tenellis veſci gaudent, hac de cauſa leones, teſte Strabone, vt ſcribit Geſnerus, Elephantorum pullos aggrediuntur, & vulnerant, ſed matribus audita filiorum querella ſuccurrentibus, fugiunt, tunc matres pullos ſanguine inquinatos videntes eos interimunt; leones poſtmodum reuerſi cadaueribus fruuntur. Carnes quoquè delicatiores, & potiſſimum aues, ſi facile illas deprædari poſſent, eorum guſtui eſſent pergratæ, nam habemus apud Ricchardum Dinothum de varia ſtultitia ab Aelioga-balo miſſas vuas in præſepia equis, & leones pſitacis, & Phaſianis pinguefactos fuiſſe. Carnibus reliquis deficientibus, & fame vrgente humana carne, tunc leo tantùm alitur, vt ſcripſit Phyles in his Iambicis. C

Elephantes quando à leonibus necentur, & deuorentur.

Ο'υδ' ἀρ λέων γεύσαιτο σαρκὸς ἀνέρος
εἰμή γε λιμώττων τροφῆς ἑτέρας σπάνει.

Ideſt.

Non carne veſcitur hominis leo, niſi
Victu carentem adurgeat penuria.

Carne humana quādo veſcatur Leo.

Leones vbi crucifixi fuerint.

Catulorum leonū victus.

Humanam carnem nonnulli rerum naturalium inueſtigatores à leonibus tantùm ſeneſcentibus, & pręcipuè quando alias Feras capere non poſſunt, auidiſſimè appeti animaduertunt, & mares potiùs, quàm fęminas, infantes verò nunquam niſi in maxima fame vorari: ob hanc cauſam refert Polybius Aemilianus comes, ſe multos leones in Africa crucifixos vidiſſe, vt reliqui hoc ſpectaculo à cęde hominum deterrerentur. His de victu leonum adultorum, & ſeniorum animaduerſis, nonnihil etiam de catulorum, & leonculorum victu notandum eſt; nam catuli diuturno tempore lacte nutriri nequeunt, vt ſcribit Albertus, quoniam calida, & ſicca temperatura ſunt prædit, hi cum primùm, vbere relicto, carnes depaſci incipiunt Feras imbelles venantur, deindè grandiores facti nocuas etiam adoriuntur. Id Baptiſta Mantuanus optimè manifeſtat his carminibus. D

Sicut prima leo cum iam pertranſijt ætas,
Cum primùm incuruos duris mucronibus vngues

Inna-

E *Inualuiſſe videt, iam non dignatur inermes*
Debellare feras, Tauros prædatur, & Vrſos.

Præter carnes, leo quoquè herbas depaſcitur, vt ſcribit Niphus in Ariſtotelem, ſed id pręſtat tantùm, quandò ægritudine premitur, vt vomitum poſſit prouocare. Sed hic oritur difficultas quoniàm ſcripſit Moſes herbas, & arborum fructus, & hominibus, & cęteris animantibus alimentum ſuppeditaſſe. Si leones, & cœtera huius generis animantia, hac ętate ſunt carniuora, ergò & tunc huius fuerunt naturæ, quoniam, vt inquit D. Thomas, eorum natura per hominis peccatũ non eſt mutata; pro reſponſione Caetani ſententiam aſſignandam eſſe cenſemus, nimiùm Moſem herbarum tantum, & fructuum arborum pro victu hominum, & animantium meminiſſe, quoniàm hic ſit communis animantium cibus, nec vllũ eſt animal, quod his viuere non poſſit, vt tempore dilùuij in arca comprobatum eſt, & in huius confirmationem collegimus ex hiſtorijs, leones in Aegypti deſertis quandoquè palmarum fructus comedere; nam ſcribit Seuerus Sulpitius in opere de virtutibus Monachorum orientalium, quemdam Monachum virum ſanctum duxiſſe aduenas per Eremum, qui cum perueniſſent ad magnam palmæ arborem, leonem ibi offenderunt, tunc Mona-

An leones in prima ætate fuerint herbinori.

Lib. 3.

F chus decerptis ab arbore multis palmulis, belluam cibauit, ſicquè leo, his deguſtatis, hilari animo diſceſſit. Sed quid dicemus de potu? ſi petamus Ariſtotelem, leonem ratò bibere ſcripſit, quem ſecutus Aelianus dicebat, leonem expletum, vel triduo, vel donec primi cibi ſint concocti, ſepè nihil edere, & modica vti potione: & inualuit opinio apud multos. Leones Africanos propter inopiam aquarum, qua illę regiones premuntur, Æſtate non bibere, hyeme verò auidius potui indulgere. Poſtremò loco aliquid de ſomno leonis narrandũ eſt, nam catuli leonum recenter nati tribus diebus dormire feruntur, donec parentum rugitu excitentur. Id ſcripſit Iſidorus, idemquè repetit Phyſiologus, & huius rei rationẽ reddere conatur, ſed priùs debebat (inquit Geſnerus) diligentèr inueſtigare, an verus eſſet effectus, antequam cauſam inquireret. Vtcumquè ſit, eius verba non pigebit adſcribere. *Leones* (inquit) *natura ſunt calidiſſimi, quod probat eorum fortitudo, audacia, & iracundia; fœtus autem humiditatem continet, quæ ſiccitate, & caliditate temperamenti viſcoſior redditur, & præcipuè circa cerebrum, ideoquè venis obſtructis ſpiritus excludũtur, nec virtutes animales poſſunt ſuas functiones exercere. Frequenti igitur rugitu circa fœtum ſpiritus per os & meatus capitis ingreſſi diſcutiendo viſcoſitatem fœtui, motum præbent.* Poſtmodum leo adultus quan-

Lib. 8. hiſt. an. cap. 5.
Potus leonis qualis, et quãtus.
Somnus leonis.

G do dormit, non ſe condit in aliquo ſpecu, ſed in aperto nihil metuens, ſopore detinetur, ſi vera ſcripſerunt Aelianus, & Oppianus. Addit Auctor libri de natura rerum, ſi leo dormiat in naui periclitatur nauis; nam plus iuſto mergitur, & experrecto leone, rurſus eleuatur, dormit tandem oculis apertis, quia oculus magnus eſt, & pellis incumbens oculo longe minor eſt, quàm vt totum oculum tegere poſſit, caudam quoquè mouet ſopore detentus, vt oſtendat ſe non omninò dormire, quod Aegyptij ſe obſeruaſſe gloriantur, atquè leonẽ à ſomno eſſe inuictum protulerunt, & ob hanc potiſſimam cauſam illum Soli compararunt, qui nunquam quieti indulget, vt retulit Aelianus.

Quare leo dormiat oculis apertis.

Lib. 2. cap. 3.

COITVS, PARTVS.

DVo ſolent circa veneream cognitionem animalium inueſtigari, nempè modus, & tempus. Ratione primi, ſcripſit Ariſtoteles agens de differen-

H tijs. congreſſus animalium; omnia animantia, quæ retrò vrinam mittunt, auerſa coniungi, & inter hæc leones recenſuit. Ratione ſecundi narrauit Aelianus, leones non omni anni tempore venere ſtimulari, ſed tantummodo, quando ſuperata bruma plantæ à terra erumpere, & vernare incipiunt; quam ſententiam corroborare viſus eſt Ioannes Leo in ſuo opere de Africa, ſic ſcribens. *Vernali tempore leones in Venerem propenſi ſunt, & tunc cruentam inter ſe exercent pugnam, quoniam octo, aut duodecim vnam leænam inſequuntur.* Verba huius auctoris in medium afferre voluimus, vt lector videat hęc ſententiæ Plinianæ aduerſari, quam nos ſuperiùs agentes de harum Ferarum natura adduximus, ſcilicet hoc illis inſitum eſſe à natura, vt inter ſe non prælientur. Poſſumus tamen malitioſam hanc aſſerti Pliniani interpretationem explodere, & hos clariſſimos Viros inter ſe facilè conciliare, ſi diximus ad mentem Ioannis Leonis Vere ob Venerem furere, & tunc inter ſe dimicare.

Lib. 5. hiſt. an. cap. 2.
Lib. 2. de nat. an. cap. 1.
Tempus congreſſus leonis
Lib. 2.
Leones quãdo inter ſe prælientur.

A

Alioquin talis ſunt naturæ, vt tranſacto libidinis tempore, omne bellandi deſiderium deponant, ſicut teſtatus eſt Plinius, ſed denuò aliquis argutus poſſet Plinium taxare fretus, auctoritate Aeliani, qui leones adeò calidæ naturæ cõſtituebat, vt omni anni tẽpore coeũdi cupiditate tenerẽtur, conſequenterq́; toto vitæ curriculo inter ſe pugnarent. Pro hac diſſoluenda difficultate, meminimus nos legiſſe apud quemdam rerum naturalium ſcrutatorem, leones quidem omnibus anni temporibus ſtimulis venereis agitari, ſed mares elapſa prima anni parte ob nimium temperamenti calorem ampliùs coire non poſſe, & tunc leænas alioſum animantiũ congreſſum admittere; ſed poſtquã de hoc agendi occaſio ſe ſe obtulit, non erit ab re enumerare Feras, quibuſcum leæna congrediatur, vel congredi poſſit. Vt plurimũ ad ſui amorẽ Pardũ trahit, ꝙ nobis ſignificauit Bargeus loquens de leæna tali ferè ratione.

De coitu leonis dubiũ.

Lib. 3. Cyneg.

Præcipuè veneris furiata libidine Pardum
Si quando admittit, totoquè è corpore odorem
Spirat, & iratum metuit deprenſa maritum.

Lib. 1. cap 7.

Id clarius pateſecit Philoſtratus in vita Appolonij ſic. *Leæna, quando ſe poſt Pardorum cõiunctionem grauidas eſſe ſentiunt, tunc eorum conſuetudinem ſequentes catulos maculoſos pariunt (quos vocant Leopardos) hoſque occultantes in denſiſſimis ſyluis clam nutriunt, ſimulantes à maribus venationis cauſa abeſſe, & ſi fortuito huius generis catuli à Leonibus reperiantur ſtatim necantur, & leæna tanquam adultera abigitur.* Verùm animaduertendum eſt, quod optimè notat Porta in ſua Magia naturali, quemadmodum Leæna ad ſui amorem ſtimulat Pardum, ita & leo aliquando cum Panthera commiſcetur, quare ex commixtione leonis, & pantheræ naſcitur fœtus maculoſus, at ex congreſſu leænæ, & pardi oritur fœtus non iubatus, licet id ordine inuerſo Philoſtratus propoſuerit. Præterea ex Hyena, & leæna, auctore Plinio, producitur Crocuta, immo & canis mas cum leone fœmina, & leo mas cum cane fœmina coniungi poſſunt, vt ſcripſit Odonus in Ariſtotelem, quam comixtionem, etiam Porta loco citato approbabat, ſed addebat diligentèr perpendendã eſſe animalium, quorum facienda eſt coniunctio, magnitudinem, & temperiem, nam cum animalia diuerſi generis eandem magnitudinem, & temperiem ſortiuntur, tunc ex horum coniunctione noua animalia oriri poſſunt. Circa partum obſeruandum eſt ſolam Leænam, teſte Aeliano, inter quadrupedia vnguibus aduncis prædita catulos videntes eniti, quam ob cauſam Plutarchus huius fuit ſententiæ, vt leo animalis ſolaris nomine donaretur, neque omittendum eſt leænam eſſe reponendam inter illa animalia, quæ partum imperfectũ, & catulos inarticulatos edunt, cuius rei cauſam Aelianus in varia hiſtoria catulis ad lucem feſtinantibus adſcribebat; qui adhuc imperfecti vnguibus vterum maternum vellicãdo exitum ſollicitant, & quoniam hoc ad aliorum mentem, & non ex propria ſententia Aelianus protulerat, propterea idem agens de natura animalium leænæ vterum à fœtu dilacerari, fabuloſum eſſe aſſeuerauit. Huius igitur genuinam rationem eſſe ſcribebat Ariſtoteles, quoniam animantia ſolipeda, & Biſulca non multos catulos, vel pullos vnica parititura edunt, at multifida ſunt etiam multipara. Ideò ob numerum catulorum, & inopiam alimoniæ ante perſectam maturitatem fẹtus enituntur. Quocircà ex verbis Ariſtotelis elicimus ſententiam Oppiani de leænæ partu veritati appropinquare, dum canit.

Leo & leæna quibus cũ animalibus commiſceantur.

Lib. 2. cap. 5.

B

Lib 2. cap. 3. de nat. anim.

4. Sympoſ.

Leo cur dicatur animal ſolare.

Lib 10.

Lib. 2. cap. 2.

Lib 4 de gen. an. cap. 6.

Quæ animalia multos catulos pariãt.

C

Falſa etenim fama eſt, vnum tantum edere fœtum.

Lib. de diff. an. cap. 8

Leæna quot catulos edat.

Edoardus Vuot ſcribit leænam non omni anni tempore, ſed Vere concipere, & poſt ſpatium ſex menſium parturire, & magna ex parte geminos, ſed non plures quàm ſex edere, quamuis aliquandò vnum tantummodo enitatur, & catuli cum primùm in lucem exeunt magnitudinem muſtellarum non excedunt, quod autem in nouiſſimo pariendi actu vnà cum catulis leẹna vterum excernat, Odonus in Ariſtotelem inter fabulas collocandum eſſe arbitratur. Natalis Comitum agens de venatione catulos leænæ non excedere numerum quaternarium ſignificauit hoc verſu.

D

Lib. 2.

Nunc duo, nunc tres, nunc vnum, nunc quatuor edit.

Phyles verò, leænam in toto vitẹ curſu quinquies parere cum infraſcripto ordine demonſtrauit his carminibus Iambicis tali ratione inſcriptis.

περὶ λεαίνης

λέαινα δὲ κράτιστα πεντάκις τίκτει
καὶ πέντε μὲν τὸ πρῶτον, εἶτα δὶς δύο,
καὶ τρεῖς ἐφεξῆς, τῷ τετάρτῳ δ᾽ αὖ δύο,
καὶ σκύμνον ἁπλοῦν εἰς τὸ πέμπτον ἐξάγει.

Ideſt,

Ideſt.

E *Vtero Leæna quinquies enititur,*
Quinoſquè primum, quatuor deinde catulos,
Ternisque poſthac, inde binis fœtibus.
Augetur, at quintum vnicum ſolummodò.

Hic auctor ex Ariſtotele tranſcripſiſſe videtur, ſed obſeruandum erat, ibi Ariſtotelem non in genere, ſed tantùm de leonibus Syriæ incolis ſermonem habere. Quorum leænæ quintam parituram non excedunt, & poſt modum infœcundæ tota vita euadunt, & in pariendo talem in numero catulorum ſeruant ordinem qualis à Phyle deſcribitur. Num verò leænæ catulos plures, quam ſex in vtero concipiant, & num temporis tractu ſterileſcant, ponderandum eſt; Nos in præſentia non poſſumus id, niſi duabus breuibus hiſtorijs demonſtrate. Primam recitat Philoſtratus in vita Appollonij, ſcilicet leænam eximię magnitudinis circa fines Babyloniæ à venatoribus captam fuiſſe, & interfectam in vtero octo catulos geſtantem inuentam. Alteram memorat Ioannes Villanus in ſuis hiſtorijs, nempè Florentiæ leænam ætate grauem, præter omnium opinionem, ſex catulos peperiſſe, & hæc de congreſſu, & partu dicta ſufficiant.

Lib. 6. hiſt. an. cap. 31

Lib. 1. cap. 7.

Leæna ſeneſ. peperit.

F

CAPIENDI RATIO.

Ferarum perſecutores, non ſolum venaticis inſtrumentis, ſed aliquando varijs fouearum, retium, & eduliorum venenatorum artificijs leones comprehendunt, hoſque vel mortuos ad ciuitates trahunt, vel catenatos ducunt. Primò artes, quibus viui capiſtrentur, deindè arma, & venena, quibus interimantur, docebimus. Quoad primum venatores Lybici, auctore Petro Gyllio, diligentèr inueſtigant viam, per quam leones cryptas petunt, in qua ſcrobem altam, & latam excauant, in cuius medio columnam agnum alligatum ſuſtinentem erigunt, foſſam maceria cingunt, ne leo appropinquans doloſum barathrum videat, qui tandem audito agni balatu accedens ab inopinata fouea excipitur. Alij exeuntes venatum veſtis ſtragulæ quoddam genus deferūt, & huiuſmodi ſagum contra leonis ingruentis impetum obijciunt, caputquè cooperiunt, tuncquè Fera quodamodò torpeſcit, nec venatori vincienti reluctatur. G Venatores Euphratis accolæ retibus in comprehēdendis Leonibus vtūtur, quibus tenſis, equites more bellico ſiniſtra clypeo crepitantes, & dextra facem accenſam tenentes, & circumfuſi currendo leones inuadunt, multis peditibus magno ſtrepitu concomitantibus; Leones igne, & vociferatione territi reſiſtere non audentes in retia currunt, & comprehenduntur. Retium occaſione non erit ab re hic recenſere ciſtæ genus, quod ad inſtar retis viuos leones conſtringit; huius inter alios ſcriptores Bartholomęus Anglicus meminit: in primis proponit foſſam altam in via, per quam leones ad ſpeluncam tendunt, vt ſuperius fuit explicatum, in cuius latere alia caues paratur continens ciſtam, magnitudinis leoninæ capacem; nam leo à prima fouea exceptus, & deceptus, prę pudore, ſecundam caueam conſequenterquè ciſtam facilè admittentem ingreſſum, ſed non egreſſum, intrat, hocque modo reſtrictus catenis ligatur. In Aethiopia aliud ſeruant in capiendis viuis leonibus artificium, vt declarat Gyllius loco ſupra citato: Viri robuſti omni ex parte armati, & ſcutati flagellorum vibratione obſtrepentes leonis ſpeluncam adeunt; H Leo hac indignitate pulſus, ore hianti, magno cum rugitu, erumpit, & in venatores irruit, illi conſtanti animo eam tempeſtatem excipiunt; interea, dum leo dentibus, & vnguibus quempiam venatorum dilaniare conatur, alius retrò ſcutica leonem cędit, & magno clamore vexat, tunc confeſtim relicto priore, ad poſteriorem os retorquet, alij aliundè irritant; tandem longo labore fractum, & decumbentem vinculis coercent, quam capiendi rationem, Bargeus de leonum venatione agens perelegantèr deſcribit dum ait.

In annot. in Aeli. lib. 2.

Fouea pro captura leonū.

Sago leo capitur.

Lib. 18. de Anim.

Ciſta capitur.

Homines armati capiunt leones.

Lib. 6.

Præterea Aethiopes dextrarum viribus vſi
Speluncas adeunt, ſtrepitu, & voce latentem
Irritant, magnis acuunt clamoribus hoſtem,
Et nunc ille armos, nunc verberat ilia flagris
Quare ita verberibus multis terga horrida raſum
Demittentem animos cogunt dare colla catenis.

Chalcanthi puluere leones capiuntur.

Geſnerus in leonum captura pulueris chalcãthi meminit quem venatores armati in os leo- A
nis impetum facientis inijciunt, tanta enim eſt vis chalcanthi in adſtringẽdo, vt Fera mordere non queat, ſicquè minori negocio leones refrænantur, & hoc puluere, eodem Geſnero auctore, multi ſunt vſi in arena quando ſpectante Populo Romano, cùm leonibus præliabantur. Quoad ſecundum examinandi ſunt varij modi, quibus leones mortui capiuntur

Lib. 10. cap. 31.

Laqueis quomodo capiantur.

Petrus Creſcentienſis inquit leones per anguſtum orificium ad loca clauſa ingredientes laqueis bifariam ſtrangulari; primò quando laqueus annectitur alicui perticæ plicatæ, & adeò validæ, vt Feram collo captam in altum eleuare, & ſuſpendere poſſit, deinde quandò penes laqueum ponitur aliquid eumdem ſtringens, & impediens Feræ caput, ne laqueum rodere valeat. Præter vincula nominata, quibus pondere preſſis leones capti vitam finiunt, habemus in hiſtoria naturali Indiæ Occidentalis venationem leonum ſic exer-

Lib. 4. cap. 32.

ceri ab Indis. Hi lapidibus muniti, & fuſtibus armati gregatim leones ambiunt, illoſq; lapidando, vel fuſtibus verberando tandem interimunt, & ſi arbores aſcendant, tunc ab Indis arcubus, longis haſtis, vel etiàm ſclopis deijciuntur. Priſci ſolas ſagittas in leonum ve-

Sagittis, & ſclopis necantur.

natione adhibebãt quæ à valida exercitati venatoris manu proiectæ fortiſſimos leones occidebant, ad quod fortè alludit Auſonius in hoc diſticho. B

Quod Leo tam tenui patitur ſub arundine lethum,
Non vires ferri, ſed ferentis agunt.

Hinc colligendum eſt antiquos habuiſſe, non ſolum homines robuſtos, ſed in exercitio ve-

Venator leonum quis mortuo oliterit.

nationis leonum valdè excellentes, inter quos Agathias poeta validum Panopea venatorẽ leonum connumerauit, & eius ſortem etiam deplorauit, quia ipſum virium robore refertum & leonum ſæuitiam non formidantem per montium aſpera incedentem exigui animalis, nempè ſcorpionis ictus proſtrauit. Canibus quoquè leones capi teſtis eſt Natalis Comitum dum ſcribit.

Lib. 2. de ven.

Vincitur interdum canibus vis magna Leonis.

Canibus vtũtur in venatu leonis.

Lib. 8. cap. 5.

Id expreſſum habemus ab Ariſtotele in hiſtoria animalium, vbi ſcribebat canes ob excellentiam odoratus eſſe valdè idoneos ad leonum venationem; nam olfaciunt ſtipites, & alias arbores, ſecùs quas leones mingunt, nam hi vrinam ſ̃trentem, & eleuato crure, more canum excernunt. Hodie canes pro venatu leonum in prouincia Cangigu adhibentur,

Modus venãdi leones in Prouincia Cangigu.

vt collegimus ex epiſtola Aſiatica exarata in volumine de rebus geſtis in Oriente a Societate Ieſu. Ibi vir armatus arcu cum duobus canibus ad leonem ſuperandum ſe confert. C
Leo, ſi arbor propè adſit, illi ſe admouet, vt aduerſus pugnet, ſin minùs, cum ſciat ſe canibus non poſſe aliter reſiſtere tanti eſt animi, vt non ſugientis more recedat, ſed pedetentìm gradiatur, licèt canes morſibus eundem inſequantur, & venator ſagittis eum perendo lædat, donec effuſo ſanguine concidat. Verùm, quia multa ſunt loca montoſa, inuia, & aſpera à leonibus tamen habitata, quæ per canes, & retia venationem non admittunt, placuit

Modus venenãdi leones.

Geſnero proponere venenum Aconiti, cuius radix excecata in tenuiſſimum puluerem redigitur, qui pupulis ex carne pataris miſcetur, quæ poſtea ſecus vias, & per loca leonibus frequentata diſperguntur. Prædictis addere poſſumus noſtra ætate nullum eſſe inſtrumẽtum aptius ad leonum necem, quàm bombardam minorem, quoniàm huiuſmodi manuale tormentum in tribus leoni aduerſatur, nam fulgore igneo, & ſtrepitu illum terret, deincè glã-

Cur ſclopos leones formident.

dis ictu enecat, quàmuis leones, vt opinamur, ex ſclopotum diſploſione magis ſtrepitum, & igneum fulgorem, quàm eorum glandem reformident, cum tamen poſtremum illis magis eſſet timendum. D

CICVRATI LEONIS MANSVETUDO, & efferati immanitas.

Quis primus leones domauerit.

HAnno Carthaginenſis omnium primus Leones exarmaſſe dicitur, quamuis ob tanti laboris præmium tanquam omnia auſurus, quia leonum immanitatem domare potuiſſet, à ciuibus relegationem reportauerit, ſed quibus artificijs id præſtiterit, nobis adhuc ignotum eſt. Hoc quidem clariſſimum eſſe conſtat, quod leonum, & aliarum huius generis Ferarum domitura longum temporis ſpatium poſtulat, iuxta illud.

Lib. 4. Triſt.

Longa

E *Longa dies homini docuit parere Leones.*

Leones potiſſimum omnium ferociſſimi, quales Poeni, vel Africani prædicantur, nonniſi
longiori temporis interuallo omnem feritatem deponunt, & noſtra hæc verba a veritate *Lib. 4. Triſt.*
non diſtare ingenuè fatetur Ouidius, dum ait.

Tempore Poenorum compeſcitur ira Leonum,
Nec feritas animo, quæ fuit, ante manet.

Præter temporis longitudinem multæ etiam blanditiæ, & varia obſequia à manſuetarijs
adhibebantur, qui omni ingenio in cicurandis huiuſmodi beſtijs, & præmium, & idoneos *Lib. 1. de*
propriæ laudis buccinatores conſequi conabantur; non præter rem Ouidius ad hoc allu- *Art. aman.*
dens canebat.

Obſequium Tigreſq; domat, tumidoſq; Leones.

Si ad magis peculiaria documenta pro mitiganda leonum feritate accedere volumus; hæc
habentur apud Philoſtratum in vita Apollonij, vbi ad mentem Regis Indorum Phraotis *Lib. 7. cap. 13*
ſcribebat leones, quos manſuefacere deſiderant homines verberibus non eſſe cędendos,
quia ſic efferari facilè poſſunt, nequè blanditijs nimium leniendos eſſe putabat, quia ſic *Ratio domādi leones.*
F nimis ſuperbi euadunt: itaquè blanditias minis permixtas in hac functione commendabat.
Quod præceptum ſecutus Gyllius blanditias minaces ad leonum ſuperbiam deprimendam *In Aeli. lib. 2.*
& ferociam ſedandam idoneas eſſe pronunciauit. Verùm ſatius, & vtilius erit leonem
cicurē deſideranti catulum procurare; nam leo in prima ætate cicur factus (ſi credimus
Aeliano) manſuetiſſimus euadit, luſionibus delectatur, cum animalibus diuerſi generis
ſtabulatur. & Domino, ſeu altori ſuo blanditur, & obſequitur. Verùm hoc reuocat in
memoriam illum leonem æternum poſteritatis monumentum promerentem, qui tam vna-
nimiter cum Ariete commorabatur, vt alter terroris, alter vero immanitatis eſſet oblitus, *Lib. 9. cap. 73*
de quo Martialis epigramma compoſuit, cuius tantùm concluſionem tanquam lectu di-
gnam non tædebit afferre, quæ eſt hæc.

Sydera ſi poſſent pecudeſq; Feræq; mereri,
Hic Aries aſtris, hic leo dignus erat.

Similes hiſtorias cicuratorum leonum legimus apud Aelianum, qui ſcribit in templo Ado- *Lib. 2. de nat. an. cap. 12.*
nidis regionis Aelimeæ commoratos fuiſſe leones adeò mites, vt ingredientibus adularen-
tur, & ſi quis edens illos inuitabat, accedebant, & acceptis cibis moderatè recedebant.
G Hanno, de quo ſupra dictum eſt leonem ad ſarcinarum vectiones aluit, cùm Berenice leo
manſuefactus viuebat, linguaquè eius faciei blandiebatur. Onomarchus Catanæ Tyran- *Cicuratos leones quis habuerit.*
nus leones habuit conuictores. His addamus cum Petro Meſſia leonem Regis Ioannis
ſecundi vlterioris Hiſpanię adeò placidum, vt quando Rex ſedebat, ſemper tanquam ca-
nis ſecus ipſum quieſceret, & alium huius conditionis Archiepiſcopus Hiſpalienſis poſ-
ſedit, & ſimilem Chriſtianiſſimus Galliarum Rex Eminentiſſimo Cardinali Hippolito Me-
diceo dono dedit, vt Paulus Iouius in hiſtorijs aſtruit. Hodie quoquè Agyrtæ, ſeu Cir- *Lib. 31.*
cumforanei huiuſmodi leones manſuefactos nutrire ſolent, quorum geſticulationibus, &
nugis per ciuitates, & oppida vagantes, populi cętu congregato, captant quæſtum, quem
maiorem quotidie facere conantur; cum leones, quos cicuratos circumducunt à vectigali- *ff. de vectig.*
bus immunes non eſſe, per leges ſancitum. Aliquando, data occaſione, huiuſmodi Feras *& Pub. l. vlt.*
caro pretio vendunt Principibus; & alijs viris nobilibus, qui huiuſmodi Feris cicuratis *§. ſpecies.*
delectantur; Verùm emptores, ob aliquam Feræ vitioſitatem, actionem redhibitoriam
ſperare non poſſunt, quoniàm leges nequè in leonibus, nequè in huiuſmodi beſtiarum ge- *De Aedilit. l.*
H nere, redhibitionem non admittunt. Inter alia vitia, quæ leonis lenitatem deprauare poſ- *ff. en. §. 1.*
ſunt, hoc vnum eſt præcipuum, quandò repente immanſueti euadunt, quòd accidit illi leo-
ni, in quem eleganti epigrammate inuehit Martialis, qui cum eſſet manſuefactus illicò ad *Lib. 2. epig.*
feritatem reuerſus duos pueros, qui vertebant glebas arenæ diſcerpſit. Alibi quoquè alte- *75.*
rius efferati memoriam repetit, qui auſus fuit altorem ſuum lædere, & epigramma ſic
ſe habet.

Læſerat ingrato Leo perfidus ore magiſtrum
Auſus, tam notas contemerare manus.
Sed dignas tanto perſoluit crimine pęnas,
Et qui non tulerat verbera, tela tulit.

Thomas Morus quoquè arguto hexaſticho cicurato leoni fidendum nō eſſe, nihil diffitetur, *Lib. 1. epig.*
dum introducit Manſuetarium deoſculantem leonem, & inſitantem ex circumſtantium

corona

corona aliquem ad ſui imitationem. Vnde ex hominum cętu proſilijt Lyſimachus, qui A
leonis linguam ſe tacturum eſſe pollicitus fuit, deindè id renuit ob victoiam dentium
reformidans hunc in modum.

Dum domitus placido Leo lamberet ore magiſtrum
Prouocat exemplo quemlibet ipſe ſuo,
Cumq́; diu ex tanta prodiret nemo corona,
Proſilijt forti pectore Lyſimachus.
Ipſe (ait) audebo Leonicam tangere linguam,
Sed tam vicinis dentibus haud faciam.

GRATVS ANIMVS LEONIS ERGA BENEFICOS.

Lib. 1.

ACcepti beneficij gratiam ſeneſcere non debere ſimulacro Gratiarum iuue- B
num hominibus demonſtrabat Antiquitas, qui cum ſint rationis participes
omnes benè merentes perpetuò beneuolentiæ ſtudio proſequi debent. Hoc
nos in admirationem non trahit, ſed illud, quod ſcribit Seneca agens de
beneficijs, ſcilicet Feras etiàm ſentire officia, nec vllum eſſe tàm immaſ-
ſuetum animal, quod cura non mitiget, & in ſui amorem vertat, ob hanc cauſam leonum
A leonibus, qui protecti. ora à magiſtris impunè tractantur, & addit Seneca ſe in Amphiteatro ſpectaſſe beneficia-
rium leonem, qui vnum è beſtiarijs agnitum, cum quondam eius fuiſſet magiſter, ab alia-
Lib. 5. noct. Att. rum Ferarum impetu protexit. Ad rem facit hiſtoria, quam recitat Aulus Gellius de ſer-
uo, cui nomen erat Androdus qui inter plures introductus fuit ad pugnam beſtiarum, hunc
leo terrificus vbi procul vidit, quaſi admirans ſtetit, deindè ſenſim, & placide accedens mo-
ta cauda inſtar adulantis canis, manus ferè exanimati propter metum lambere cępit. An-
Androdi hiſtoria. drodus ob leonis blanditias amiſſum quaſi animum recuperans, oculos ad conſpiciendum
leonem conuertit, & tunc mutua quaſi recognitione facta ambo ſibi inuicem gratulaban-
tur, ob hanc admirationem maximus, inſpectante, populo clamor ortus fuit. Tunc Andro-
dus a Cæſare de hoc interrogatus narrauit ſe, dum moraretur in ſolitudine Africæ elapſis C
annis, huius leonis ſaucium pedem curaſſe, ob id leo beneficij memor me ad beſtias con-
demnatum offendere noluit. Solent ſæpè numero leones per aſpera, deſerta, & inculta
loca gradientes à ſpinis, vel alijs acutis ſurculis in pedibus vulnerari. Similia caſus acci-
dit Mentori Syracuſano in Syria, qui leone obuio ſuppliciter ei ſe aduoluente attonitus
pauore, cum refugienti vndiquè Fera ſe ſe opponeret, & veſtigia more adolantium lam-
Mentoris hiſtoria. beret, animaduertit magnum in eius pede tumorem, & ſurculo extracto, leonem cruciatu
liberauit, hunc caſum pictura Syracuſis teſtatur, vt ſcribit Plinius, ſed quod præmium
Tom. 2. offic. Mentor à Fera retulerit non deprehenditur. Id quidem licet intelligere ex Textore in ca-
Helpis Samij metus. ſu Helpis Samij, qui in Africa, leone viſo, pauidus arborem conſcendit, cum leo penes arbo
rem procumbens hiatu miſerationem quærebat, habebat enim ingentem ſpinam pedi
infixam, quam cum euelliſſet Helpis ei leo quotidie venatus aggerendo gratiam retulit.
Sed ad quid per profanas ethnicorum hiſtorias vagamur? cum huiuſmodi exempla ex
Cap. 107. ſanctorum vitis colligere liceat. Sophronius in Prato ſpirituali hæc habet. Penès Ior- D
danem monaſterium eſt, quod Abbatis Geraſimi dicitur. Hic Abbas quadam die deam-
Abbas Geraſimus leonẽ ſanat. bulans ſupra ripam Iordanis obuium habuit leonem valdè rugientem ſuſpenſo pede, cui
infixus erat calami aculeus; cum igitur leo vidiſſet ſenem, ei vulneratum pedem oſtendit,
ſenex ſedens pedemq; apprehendens calamum extraxit, & ſaniem in vulnere genitam ab-
D. Hieronymus ſanat leonem. ſterſit, & panno pedi alligato leonem dimiſit; leo ſanatus ſenem deſerere noluit, ſed ip-
ſum quocumquè incedentem comitabatur; ſenex gratum Feræ animum admiratus, illam
infuſis leguminibus nutrire cępit. Nonne D. Hieronymus, cum medelam pedi leonis à
Tom. 2. offic. Macharij leęna. ſpina ſaucio attuliſſet, grati animi ergo ipſum habuit famulantem? Macharius confeſſor,
vt aſſeuerat Textor, in deſertis nemorum locis habuit leęnam cellæ ſuæ vicinam; cuius ca-
tulis cæcis cum viſum reſtituiſſet, Fera obſequij memor ei pelles pecudum quas venabatur,
afferebat. Deniquè ne lectori tędioſi ſimus illum ad dies caniculares Maioli relegamus,
vbi multas huius generis hiſtorias ſcitu dignas exarat.

A Leone

E A LEONE, VEL LEONIS CAVSA occiſi, & ſaucij.

HOmines multos à leonibus occiſos, & deuoratos narrat hiſtoria cuiuſdam viri Therodamantis nomine, qui in Scythia, vel vt alijs placet, in Numidia tanta crudelitate erat præditus, vt homines leonibus, quos multos in ſtabulis habebat, deuorandos præberet. Id videbatur ſignificaſſe Ouidius in Ibin, dum ſcriptum reliquit.

Therodamanteos vt qui ſenſere Leones.

Therodamantis crudelitas

Si particularium hominum ab hoc animali occiſorum hiſtorias perſcrutemur, incidemus in Paphagem Ambraciæ regem, qui dum occuriſſet leænæ catulis ſuis ſtipatę ab eadem interfectus eſt; huius mortis meminit Ouidius in Ibin, dum ait.

Feta tibi occurrat patrio popularis in aruo,
Sitq́; Paphagea cauſa Leæna necis.

Paphages à leæna interfectus.

F Pariter Hyas Atlantis ex Aethea filius, dum venaretur, vel vt alij malunt, dũ catulus leoninos auferre conaretur interēptus eſt à leæna de hoc Ouidius infraſcriptos verſus reliquit.

Dumquè petit latebras fętæ catuloſq́; Leæna,
Ipſe fuit libycæ præda cruenta Leæ.

Hyas à leone occiſus.
Lib. 5. faſt.

A leone citheronio multi fuerunt enecati, ſed inter alios Euippus filius Megarei regis, vnde Rex poſteà & filiam vxorem, ſimulquè regni ſucceſſionem hunc leonem occidenti pollicitus eſt. Narciſſus vnus eorum militum, qui Commodum imperatorem ſuffocarunt, iuſſu Septimij, vt notat Aloyſius Contarenus, à leonibus deuoratus fuit. Exempla hæc enarrata nulla ſunt in comparatione ad numerum Illuſtrium Martyrum ad leones damnatorum, quoniàm Satirus, & Perpetua Martyres cum nullis tormentis, nulliſquè minis ab orthodoxæ fidei cultu diuerti poſſent, Valeriani & Galieni temporibus ſub Præſide Tarnucio à leonibus dilacerati fuerunt. Ignatius Epiſcopus Anthiochenus, cum neglectis tormentis conſtans in fide perſiſteret, iuſſu Traiani Imperatoris leonibus exhibitus ab iiſdem voratus fuit. Hæc a Rauiſio Textore in ſua Officina recitantur. Sexcenta alia huius G generis in campum afferre poſſemus, quæ breuitatis ſtudio omittentes ad illos, qui leonis cauſa interierunt ſermonem conuertemus. Vnà inſtar omnium ſimilis caſus ſit Pyrami, & Thysbes hiſtoria ab Ouidio hunc in modum expoſita. Pactum erat ſub noctem egreſſos vrbe conuenire ad ſepulcrum Nini fonti proximum, prior adfuit Thysbe, & incidit in leænam, quæ deuorata præda rictum ſanguine ſpumantem habebat, ea viſa, fugit Thysbe, & tergo delapſa velamina reliquit, hæc cum reperiſſet leæna ore cruento laniauit, paulò poſt Pyramus accedens veſtigia Feræ deprehendit, & veſtem cruentam reperit, hinc conijciens Thysbem perijſſe ſuo ſe gladio iugulauit; mox ſuperueniens Thysbe eidem gladio incubuit. Sauciorum à leone, & non interemptorum hiſtoriam nullam peculiarem inuenire potuimus, fortè quoniam vulnus, ſiuè dentibus, ſiuè vnguibus à leone inflictum lethale ſit. Primò dentium vulnus malignum iudicatur, quoniàm virus ab internis partibus leonis dimanans in vulnus tranſit; præterea vulnus vnguibus illatum periculoſiſſimum eſſe conſtat quoniam (teſte Aetio) leones ſunt animalia robuſtiſſima præditaquè vnguibus acutis, & penetrantibus, quibus vulnerando neruos pungunt, quam punctionem, vt plurimum ſpaſ- H mus conſequitur; Ideò, qui in huiuſmodi calamitates inciderunt, rarò periculum mortis euitarunt, quorum vulnerum medelam, ſi quis deſiderat, Aetium poteſt conſulere.

Euippus à leone necatus.
Lib. antiq. Rom.
Sancti Martyres a leonibus necati.
Tom. 1.
Pyrami & Thysbes mors qualis.
Vulnera à leonibus facta cur lethalia.

ÆGRITVDINES, ET MEDELÆ.

QVamuis Feræ inter cœtera animantia, minùs ægra valetudine oppreſſæ decumbere videantur, cum ob inſiti caloris vigorem alimenta probè concoquant, & ob venationis exercitium omnia excrementa diſſipent, & detrudant, tamen & ipſæ aliquando valetudinis imbecillitate occupantur, nequè leones, qui apertis oculis dormire dicuntur, ad tuendam valetudinem ſatis inuigilare poſſunt, quin aliquando grauibus morbis affligantur. Duæ ſunt ægritudines, quæ

Febris quartana leonum morbus.

quæ leonum vires debilitare ſolent, nempè febris quartana, quam huius animalis propriã affectionẽ Viri rerũ naturaliũ periti eſſe prædicant, altera eſt quando labitur in ſeniũ, quia tunc leo ætate obductus, aliquo præſidio vires inualidas roborare conatur. Febre quartana leonem corripi concedit Albertus; ſed ea perpetuò laborare affirmatiſſimè negat, quoniam ratio nobis perſuadet nullum animal à natura, niſi ſecunda valetudine confirmatum in ſua ſpecie procreari. Cardanus ſcribit leonem ob calidam eius naturam alternis diebus morbo cruciari, ex quibus Cardani verbis haurire licet leonem non quartana, ſed potius tertiana febre affici, nam per morbum alternis diebus ingraueſcentem typum tertianarium intelligimus, eoquè magis, quia Cardanus ob calidam naturam hac aduerſa valetudine leones detineri aſſeuerat, in qua humores non niſi ignei, & bilioſi ad tertianarios affectus producendos idonei generantur. Leonem verò toto vitæ curriculo ſimili febre laborare non eſt credendum; tùm quia ſcribit Phyſiologus hyeme leonem inoffenſa viuere valetudine, & reliquis anni temporibus æſtu febrili iactari; tùm etiam, quia id non negat Phyles in ſuis verſibus iambicis ſcribens leonem quartanario morbo aliquandò premi, reliquum verò ætatis curſum incolumen tranſigere hunc in modum. A

Lib. 21.

Lib. 10. de ſubtil.

πιέζεται δὲ τῷ τεταρταίῳ τρόμῳ
Νόσων γὰρ ὑγιὴς εὑρεθεὶς εἰς τὸν βίον. B

quæ latinè ſic ſonant.

Sed querquera ille febris oſſa concutit
Cum ſanus æuum cæterum quin tranſigat.

Licet Phylis interpres per quartanam, querqueram nempè grauem febrem expoſuerit, nos tamen nixi textui græco quartanã debemus intelligere, quæ Græcis dicitur τεταρταῖος, vndè oritur verbum τεταρταΐζω ſcilicet febrẽ quartana laboro. Quænam ſint præſidia, ad quæ leo ægrotans in profligandis morbis confugere ſoleat inter Scriptores ſententijs variatur. Phyſiologus, & Albertus carnibus ſimiæ febrem quartanam à leone expugnari, & hauſto canis ſanguine ab alijs morbis liberari pro comperto affirmant. Plinius tamèn, referente Geſnero, ſanguine ſimiæ, & non canis leonis faſtidium leuari aſſeuerantius dicit. Inualuit tamèn opinio apud omnes ferè Auctores leonem quartana febre correptum vorata ſimia in priſtinam ſanitatem reſtitui. Quamobrem Porta ſimiæ ſanguinem in febre quartana humanum genus vexante ſaluberrimum præſidium eſſe coniectabatur. Phyles cum prędictis non conuenit, ſed leoni tantùm ob ętatem laboribus venationis ſuccumbenti in viribus recreandis ſimiam conuenire affirmauit, dum inquit. C

Remedia morborũ leonis.

Lib. 1. Mag. cap. 10.

Simiæ sãguis remediũ quartanæ.

Senij remediũ in leone.

Λέων μὲν αὖ πίθηκον εἰ γηρῶν φάγοι
πρὸ τῆ Γαληνοῦ δέξεται τὴν φύσιν
Καὶ γὰρ ἀνηβᾷ καὶ σφριγᾷ τῷ φαρμάκῳ.

Ideſt.

Leo ſeneſcens ſimiam ſi deuoret
Non hac Galeni malit auxilium ſibi
Aetate pollens, & vigore hoc pharmaco.

Lib. 1. var. hiſt.

Aelianus tandem in omnibus leonum affectionibus ſimiam tanquam præſtantiſſimum remedium commendauit.

SYMPATHIA, ET ANTIPATHIA. D

Lib. 1. de nat. an. cap. 8.

MAximam intercedere affinitatem inter Leonem, & Delphinum Auctores nõ proletarij ſcriptis mandarunt, cuius cauſa eſt ſecundùm Aelianum, quia ille beſtijs terrenis, hic aquaticis imperat, & ambo, & ſenectute grauati, alioue morbo vexati ſimia vorata propriæ ſanitati conſulunt; cum hoc tamen diſcrimine, vt illi terreſtris ſimia, huic aquatilis remedio ſit. Si antipathiam contemplemur, inueniemus leonem cum homine, cum quadrupedibus, cum auibus, cum ſerpentibus, cum inſectis, cum plantis, & denique cum quibuſdam inanimatis vehementes gerere inimicitias. A primò inchoantes dicimus leones non virum, vel mulierem, ſed tantummodò fœminæ pudenda auerſari: id confirmat Ioannes Leo in ſuo opere de Africa, quandò ſcripſit ſe à viris mulieribuſquè Africæ incolis hoc audiuiſſe. Si mulier in leonem inciderit eiquè verenda monſtrauerit, tunc leo, magno edito clamore,

Lib. 9.

Leonis, & mulieris antipathia.

&

Digitized by Google

E & demiſſis oculis diſcedit. Præterea leo, & multa quadrupedia inteſtinis odijs diffident; non conuenit leo cum elephante, vt notatum fuit in libro de ſolipedibus, lupum ceruariũ deteſtatur, quoniam ambo ex iiſdem victum petunt, ſi veritatem faſſus eſt Ariſtot. in hiſto ria animaliũ, vbi etiam aprum odio haberi à leone aſſeruit. Alij dicunt ad mentẽ Ariſtotelis leonem, viſo mure, fugere, ſed verba græca Ariſt. diligentèr rimari oportet, quia ſcripſit, quòd leo aliquando ὗν, idest ſuem non μῦν, ideſt murem formidat, neque ſemper ſuem, ſed tantummodò aprum aſperrimis ſetis horrentem abominatur. Onagrum quoquè teſte Alberto, & taurum, auctore Volaterano, ſummopere odit. Tandem inter quadrupedia leo habet cum ſimia grauem offenſionum acerbitatem, quia ſimul ac ſimia ex aliqua arbore ipſum videt, & inuenit occaſionem in illum inſiliendi, eius caudæ ſe ſe applicat, & natibus affigit, & quibus poteſt ludibrijs Regi ſuo illudit. Ideò, vt notat Pierius, leo id impatienter ferens in huiuſmodi animal efferatur. Sunt inſuper nonnulla alia animalia quadrupedia nobis, & fortè etiam naturæ ignota, quæ ab Auctoribus inter leonum hoſtes connumerantur, veluti Gryphes, qui, vt voluit Richardus Dinothus, capitali odio leones proſequuntur. Ioſaphat Barbarus meminit cuiuſdam quadrupedis animantis, cui nomen Barburth, quod in Perſide Indica ad regem Aſſambri allatum fuit leonina cauda, rufo toto
F corpore, & maculoſo, facie albis, & nigris maculis diſtincta leonis hoſtis infenſiſſimus, nã, ipſo conſpecto, mox in iram accenditur quemadmodum feles ex tempore viſis canibus iraſcuntur. Prædictis addere poſſumus leontophonum, quod animal ab omnibus ferè rerum naturalium ſcriptoribus nominatur, ſed illorũ nemo huius animantis deſcriptionem adducit, vt lector poſſit venire in cognitionem, ad quod animantis genus referendum ſit, ad Inſecta reducendum eſſe multi autumant, ſed Geſnerus dubitat, quia inſecta vrinam nõ emittunt. Quocirca hoc ſi a natura admittitur, inter quadrupedia viuipara eſſet reponendum, cum, teſte Plinio, vrinam leoni exitialem excernat. Inter volatilia ſolius galli odio excandeſcit huius meminit Reuſner, in Paradiſo poetico, dum inquit.

Cap. 9.
Lib. 9. cap. 1.
Apri, & leonis odium.
Lib. 22.
Lib. 25.
Simiæ, & leonis inimicitia.
Lib. 1. Hierog.
In Aduerſ.
Barburth animal.
Leõtophonos animal.

Quadrupedum rex cum Leo ſis Dominuſq́. Ferarum
Ad galli cantum cur ſtrepitumq́. fugis?

Huius antipathiæ tam veram opinionem in ſuis animis concitarunt Græci, vt ſequentes doctrinam Aegyptiorũ (referente Pierio loco ſupra citato) animam Cecropis, quam in leonem migraſſe credebant, immolatis gallis gallinaceis, euocarẽ ſibimetipſis perſuaderent, &
G eò magis cum ſcribat Proclus Demones leonis forma apparuiſſe, & obiecto gallo euanuiſſe. Huius antipathiæ cauſam rerum naturalium ſcrutatores hanc eſſe legitimam opinantur, quoniam ambo ſunt animalia ſolaria, ſed gallum in ordine ad Solem tanquam ſuperiorem leo auerſatur. Alij exiſtimarunt non gallum, ſed galli criſtas rubentes, & igneas leonem reformidare cum rubicunda, & ignita ſummopere perhorreſcat. Huius antipathiæ veritas noſtra ætate non innoteſcit, quoniam de hac Camerarius in ſymbolis hæc habet verba. *Noſtris temporibus in aula Sereniſſimi Principis Bauariæ vnus ex leonibus muris ſaltibus in vicinam cuiuſdam domus aream ſe ſe dimiſit, vbi gallinaceorum cantum, aut clamores nihil reformidans ipſos vna cum plurimis gallinis deuorauit.* Nihil dicemus de quocũq; ſerpentum genere, in quod leones, ob lethale virus hoſtili odio ſemper ſæuiunt, & Inſecta leonibus inuiſa, nempè ſcorpionem, & culices proponemus. Leonem regem Ferarum exiguo ſcorpionis aculeo exagitari in Hiſtoria inſectorum egregiè (ni fallimur) expreſſum fuit, vbi quoque notauimus culices in leonum greges, adeò ferocire, vt magna interdum clade eos ad internecionem adigant; quod Ioannes Bohemus hac hiſtoria confirmauit.
H *Multi Aethiopum ex paludibus exeuntes à leonibus dilaniantur, & iamdudum illa Natio ab ipſis deleta eſſet, niſi natura eis ſpontè præſidium tuliſſet, nam ſub ortum caniculæ innumera (nullo agitante vento) culicum multitudo ad illa loca aduolat quarum morſu, & ſono vocis territi leones illicò aufugiunt.* Præter animalia leoni ob antipathiam ipſiſq; non deſunt plantæ, quas leo mirandum in modum deteſtatur. Geſnerus inter has recenſet Pardalianchem Aconiti ſpeciem, quæ planta licet ab enecandis pardis nomen ſortita ſit, tamen leones quoque perimit. Amplius odit Allium, quoniam homines huius ſucco perlinitos, vel aqua, in qua Allium priùs incoctum fuerit, perfuſos, à leone non attingi ſcribit Porta. Scillam quoquè à terra produci leo ægrè fert, quoniam, ſi incautè eius folia conculcauerit, torpore illicò corripitur, vt Gylius in Aelianum ſcriptum reliquit, & Scillæ addidit folia Ilicis, quibus pede preſſis leo ſtatim obſtupeſcit, & per aliquod temporis ſpatium ad curſum inualidus redditur. Plinius meminit cuiuſdam herbæ Adamantidis Armeniæ, & Cappa-

Galli & leonis inimicitia.
Cur Gallum leo reformidet.
Scorpionem leo odit.
Lib. 3. cap. 12
Culices leonibus inimica.
Pardaliãches leones necat.
Leo abhorret alliũ, & ſcillam.
Lib. 2. de nat. anim.
Ilicis folia inuiſa leonib.
Herba Adamantis qua.

dociæ

Leo abominatur ſonitu tympani. *Mappa alba inuiſa leoni.*

dociæ familiaris, inter quam, & hoc animal maxima cadit antipathia, quoniam (vt ille ait) A hac admota leones reſupinantur. Quid autem per Adamantidem, vel Adamantida voluerit intelligere non declarat. Dubitandum eſt, an per hanc voluerit ſignificare Lithoſpermum, inter Dioſcoridis nomenclaturas à leonibus leonticem cognominatum quia ſemina dura, & ferè adamantina producat. Deniquè vix dici poteſt, quam antipathiam cum multis rebus inanimatis leo exerceat. Primò, vt vult Geſnerus, rotarum ſtrepitus horret, qua de cauſa, currus inanes circumacti illum in fugam vertunt, vel ad caueam reducunt, de hoc in Anthologia elegans legitur epigramma in ſacerdotem Cybeles, qui obuium leonem in monte ſonitu tympani perterrefactum euaſit. Seneca docet eo modo, quo Taurus panni rubicundi oſtenſione irritatur, leonem mappam albam in propatulo poſitam moleſto animo tolerare. Poſtremò loco recenſebimus viſionem ignis, quam leo ſemper dolenter patitur, cuius antipathiæ cauſam hanc eſſe præcipuam aliqui docti viri affirmant; quia cum ſuaptè natura rubrum colorem iniquo animo patiatur ita, & ignem cum ſit rubicundi coloris leo euitat, ſed veriorem Aelianus aſſignare videtur rationẽ (dum inquit) leo calida imò ignea natura præditus eſt, & ſi ignem perferret, & amaret, adeò excãdeſceret, vt immani furore corriperetur. Huius antipathię non ſunt ignari cuſtodes Theriotrophij Florentini, dũ huiuſmodi Feras, & curriculis, & ignib⁹ perterrefaciẽdo ad varia eiuſdẽ ſepti loca impellũt. B

Modus pellẽdi leones ad varias caueas ſepti.

PHYSIOGNOMONICA.

Lib. Phyſiog. cap. 5. *Hominis animoſi ſigna.* *Lib. 2. Phyſiog.* *Magnanimitatis, & ſapientiæ indicium.* *Audaciæ, & iracundiæ ſigna.* *Liberalitatis indicium.*

ARtem cognoſcendi hominum mores, & naturas ex corpore, vultu, oculis, fronte, naſo, labijs, & cæteris humanis partibus. Porta in libro nomine Phyſiognomiæ inſcripto diffusè edocuit & huius doctrinæ veluti epitomen Gulielmus Gratarola compoſuit. Hic vir clariſſimus ex corpore pilis denſis, & aſperis tecto animum potiùs quadrupedis, quam hominis cognoſci ſcripſit, ſed ſi à capite ceruix capillis ſit cooperta inſtar leonis, tunc inquit, quòd hominem fortem, & animoſum iudicare debemus. Si verò quis habuerit magnum caput imitans formam leonis deſcriptam ab Ariſtotele, is ad mentem Portæ in audacia, & magnanimitate excellet. Si frontem diligenter intueamur, multa in ea conſideranda inueniemus, & primò figuram, quæ ſi erit quadrata, & pro faciei ratione mediocris ob leonis ſimilitudinẽ C præditus tali fronte, vt notat Porta, magnanimitate, nec non ſapientia, vt vult Gratarola, cæteris omnibus anteſtabit. Deindè in fronte quandoquè quædam veluti nebula conſpicitur, qualem in Taurorum, & leonum frontibus licet obſeruare, & tunc in homine hac nota inſignito audaciam dominari Porta liberè aſſeuerat. Gratarolus verò in ſuo opuſculo habentes in riuo frontis quamdam veluti nebulam, more leonum, iracundia alijs anteſtare decreuit. Deniquè ſupra frontem è naſi regione pilos habens, annotante Porta, ad leones refertur, & tamquàm liberalitatis anteſignanus prædicatur. Poſt frontem oculi conſpiciendi ſe ſe offerunt, qui ſi mediocrem quandam concauitatem, leonis inſtar, nacti ſint, ex his Gratarolus magnanimitatem arguebat. Naſum habet leo rotundum, eiuſquè ſummum obtuſum, vt optimè perpendit Porta, & talis naſus obſeruatur in illis, qui largo ſuæ munificentiæ imbre omnes aſpergunt. Qui habent labia tenuia in ore magno, ità vt partes ſuperiores ſuperiniectæ ſint inferioribus, eademquè laxa, iuxta angulos eorum ad imitationem leonis, animi magnitudinem, & fortitudinem participant. Tandem, vt huic doctrinæ finem imponamus, habentes latum os, quale in leonibus apparet, cum Porta bellicoſos, & audaces declaramus. D

Bellicoſi animi ſigna.

EPITHETA.

Leo dicitur terribilis horrificus, & horridus.

NOminibus ſubſtantiuis epitheta addendi, vel diſcretionis, vel proprietatis, vel ornatus gratia, conſuetudo adhæc vſquè tempora penetrauit, ſed leoni conuenientia ob egregias animantis prærogatiuas, & numero, & dignitate aliorum animantium epitheta longè ſuperant. In primis leo ab aſpectu terribilis, & terrificus ob terrorem, nec non horridus, & horrificus ob timorem quem incutit aſpicientibus Latinis cognominatur, ſed vt hæc latina epitheta illuſtriora

euadunt

Digitized by Google

euadant, græca intertexere neceſſarium eſt, ideo in hoc ſenſu dicitur ab Homero σμερδαλέος
E quaſi aſpectu terribilis, idem eſt, quod σμέρδνος à verbo μέρδω intueor; ob id Heſiodo di-
citur γλαυκιόων, quoniam γλαυκιάω eſt glaucis oculis terribiliter intueor, & βλόσυρος aſpe
ctu terribilis κρυόεις quoque poetis vſurpatur alioqui κρυερὸς eſt algidus, vel horribilis
apud Oppianum, & apud Theocritum αἰνὸς horribilis exprimitur φοβερὸς etiam timendus,
& formidabilis à nomine φόβος fuga, & timor à Camerario exponitur. Dum latini oculos
leoninos inſpexerunt, ab eorum fulgore leonem fulgentem, & cæſium nominarunt. In
græcis auctoribus legitur χαροπὸς, ſiue χάροψ lætitiam afferens oculis, ſed propriè dicitur
de oculis cæſijs, vel fuluis, hinc χαροποί τε λέοντες apud Homerum, & πυρίγληνος quaſi
igneas pupillas habentes cum πῦρ ignis, & γλήνη apud Græcos pupilla ſit. A colore pilorũ
Latinis fulus, & flauus. Græcis ξανθὸς fuit nuncupatus. A locis à leone habitatis nomina-
tur Getulus, Maſſylus, Libycus, Calpius, Idæus, Phrygius, Poenus, Marmaricus, Maurus, &
Parthicus, nam Cleonæus, Nemæus, & Molorchæus ſunt epitheta non loci natalis, ſed loci,
in quo Hercules leonem confecit, Cleonæus, quoniàm Cleone eſt oppidum in via Pelopo-
neſi, quæ ducit Corinthum, vbi Hercules leonẽ ſuffocauit, Nemæus à ſylua Nemæa, in qua
Hercules leonẽ fugientem comprehendit, & interfecit, de qua loquens Ouid. ſic cecinit.

F *Hic Eliſa iacet moles Nemea lacertis.*

Et tandem Molorchæus à Molorcho ſene, qui Herculi ad interimẽdum leonem proficiſcẽ-
ti hoſpitium dedit. A pilis leo villoſus, hirſutus, iubatus, rigidus, & aſper Latinis. Græcis
λαχνήεις, vel λαχνωὸς, nempè lanuginoſus indigitatur, & licet in hoc ſenſu à nonnullis di-
catur καρχαρόδους à vocabulo κάρχαρος aſper, ſciendum eſt hoc epitheton non ad aſperi-
tatem pilorum, ſed dentium pertinere, & conuenire omnibus animantibus dentes ſerratos
habentibus. A voce leo dictus eſt à latinis frendens, rugiens, & fremens Græcis βαρύφθογ-
γος, & potiſſimum ab Homero in Hymno in Ven. quaſi grauem ſonum edens, hac de re ibi-
dem etiam vocatur δεινός, nempè terribilis ob ſonum. Apud Pindarum ἐριβρομέτης grandi-
fremus à verbo βρέμω fremo. A cibo latini carniuorum vocant. Græci σαρκοβόρον, ſed Ho-
merus ὠμοφάγον, nempe crudiuorum dixit. Ab occiſore Herculeus nuncupatus eſt. A vi,
& virtute vaſtus, violentus, & dominus Ferarum nominatur. Geſnerus leonem vehementẽ
nuncupauit, nam vehementia, præter vim, & robur celeritatem quoq; & concitationem de-
ſignat. Non eſt igitur mirandum ſi Græcis dicatur πέλωριος ingens, & immanis, & ab Ho-
mero κρατερὸς viribus potens, & Oppiano βριαρὸς robuſtus cui, & βασιλεὺς dicitur, ideſt
G rex & κοιρανικὸς imperatorius, nec non κλυτὸς βασιλεὺς rex obſtrepens. A temperamento
Latinis feruidus Græcis αἴθων, nempè ardens flagrans, nonnulli dicunt hoc epitheton me-
taphoricè conuenire leoni, equo, & homini quando ardenti impetu feruntur. A celeritate
impiger, & celer dictus eſt, & Græcis αἰόλος, apud Nicandrum in Ther. licet vox hæc pro-
priè varius exponatur, Porphyrius tamen αἰόλον, velocem interpretatur, nec mirum, quia
alibi legimus θοοὺς λέοντας, nam vocem θόος lexicographi celerem interpretantur. A man-
ſuetudine blandi dicti fuerunt leones potiſſimum cicurati, propterea hoc epitheto leones
trahentes currũ Cybeles Claudianus inſignibat. Ab animo ingenuus à Latinis, quia æqui-
tatem amet, tumidus ob ſuperbiam, generoſus, animoſus, audax, magnanimus. Græcis με-
γαλήνωρ, vox hæc ſignificat efficientem homines ſuperbos, propterea eſt legitimum epithe-
ton diuitiarum, quibus homines ſuperbi euadunt, & fortè ob hanc rationem λὶς μεγαλή-
νωρ Oppiano vocatur, quia leo ſuperbiæ ſymbolũ repreſentet; apud Pyndarũ βαρὺκομπος
faſtuoſus, & θρασυμάχης audax in pugna. Heſychio autẽ ὀβριμόθυμος, nẽpe magnanimus
dicitur. A reliquis moribus, & proprietatibus latini leonem rabidum, iracundum, & inſa-
H num, quia rabie, ira, & furore agitetur, odoratum, quia in ſenſu olfactus excellat, auidum,
quia multum deſideret, indomitum, quia cicur factus denuo efferetur, lethiferum, præda-
torem, & rapacem, ferum, ferocem, trucem, ſæuum, quia cæteris animantibus noceat, & ra-
pinis viuat, hac de cauſa Græcis quoq; & præcipuè Homero σίντης λέων ſcilicet nocuus ap-
pellatur, quandoq; ὀλοὸς pernicioſus. Leænæ quoq; propria epitheta auctores, & præcipuè
poetæ attribuunt, & præter multa, quæ etiam competunt leoni. Leæna dicitur hircana ab
illa famoſa ſylua Hircaniæ ab huiuſmodi beſtijs habitata; dicitur etiam cauernicuba à cry-
ptis, quas cũ ſuis catulis incolit, torua ab aſpectu, & deniq; immãſueta, quia maiori cũ diffi-
cultate, quã leo mãſuefiat. Græcis ἀμβλυτόκος dicitur, quia partũ immaturũ emittat Oppiano
ἐρίβρυχος, quaſi valdè rugiẽs appellatur ὀρίπλαγκτος, quaſi mõtiuaga, & ὀρίσβιος, quaſi in
montibus viuẽs, necnõ ταυροφάγος, quia tauri carnib⁹ delectetur à Lycophrone indigitatur.

C Hacte-

Iliad. *
Lib. 1. Cyneget.
Leo cur cæſius dicatur.
Odyſſ. λ.
Leo fuluus cur.
Cleonæus leo cur dicatur.
Nemæus leo.
lib. 9. Met.
Molorchæus leo cur ita dictus.
Leo cur aſper.
Iliad. ν.
Leo cur vehemens dicatur.
Odyſſ. δ.
Leo Rex obſtrepens, & Imperatorius.
Leo ardens.
Leo impiger
Leo blandus quãdo dictus
Leo ſuperbus.
Li. 4. Cyneg.
Leo faſtuoſus.
Leo cur odoratus dicatur.
Leo cur indomitus.
Leo ſæuus ferox.
Leæna epitheta.
Leæna Hircan. Cauernicuba.

Hactenus de epithetis propriè dictis. Sunt præterea alia nomina, quæ epithetorum faciem præſeferre videntur, tamèn quia per ſe ſignificant, ab adiectiuis, & reliquis epithetis ſegreganda ſunt, quæ per antonomaſiam vicem alicuius nominis proprij ſubeunt, & hoc in loco enumeranda eſſe duximus, quemadmodũ leontocomus, qui vocatur ille in caueis leonum curam gerens apud Oppianum, ab alijs manſuetarius λεοντομάχης vocatur ille, qui pugnat cum leone, ideò per hanc vocem ſæpe auctores intelligunt Herculem. λεοντοφυὴς natus ex leone exponitur, ſed ſæpius per hoc vocabulum, homo leonina natura præditus ſignificatur, ſicut Poetæ conſueuerunt viros in bello feroces, & quaſi animo leonino præditos θυμολέοντας appellare λεοντόχλαινος deſignat illum, qui loco lænæ, vel veſtis, pellem leoninam induit, idcircò Poetæ hoc nomen pro Hercule vſurpant. Leontocephalon appellamus aliquem capitè leonino præditum, monoleon verò ſolitarium leonem ſignificat. hæc nomina per antomoſiam formata denominationem participare videntur, ideo ab his ad Denominata, & cognominata examinanda accedemus.

Herculis epith. à leone deſũpta.

Leontocephalus qui. Monoleon quid.

A

DENOMINATA, & COGNOMINATA.

B

NVmeroſa ſunt Virorum Fæminarum, familiarumquè Illuſtrium nomina, & cognomina, multiplicia animalia, plantæ, gemmæ, regiones, aliaquè multa inanimata ex vocabulo leonis tanquam ab vberrimo fonte prodeuntia, quæ omnia examuſſim, ſed leuitèr tantùm, ſtudio breuitatis impulſi, attingere conabimur. Prima fronte virorum inſigniorum nomina elucеſcere debent, quæ in hiſtoria Batauiæ multa eſſe legimus; vbi Leuuigildus, Vveſtgothorum rex à leone denominatus eſſe videtur, licèt nonnulli apud Blondum Lemugildum typographorum incuria vitioſè legant, quia huiuſmodi nomen eſt fortitudinis argumentum, nempè Leuuigildus, quaſi leonum contubernalis, quemadmodum, & Leonardus ab animo leonino nuncupatus fuit. Leonatus ob generoſitatem fortè dux Macedonicus fuit cognatus matris Philippi, & cum Alexandro educatus. Leontiſcus vir Siculus manuum confractor per antonomaſiam nominatus, quoniam aduerſarij manus cõpræhenſas infringeret. Leontij nomen à leone quidem deflexum, ſed tàm ad virum, quàm ad fæminam poteſt attinere, hoc tamèn obſeruatur diſcrimen, teſte Geſnero, vt in fæmina ſit nota libidinis, nam leontij, & lænæ nomina meretricibus tantùm impoſita fuerunt. Viris autem hoc nomen ſemper honori, & ornamento fuit, leontij nomine multi Epiſcopi, & Chriſti confeſſores fuerunt decorati, quemadmodum, & multi leonides dicti, qui, vt in Martyrologio Romano legitur, ſanguinis effuſione Chriſtianã fidẽ conſtanter ſanxerunt. Leontis nomine Aretinus quidam cælator inſignis à Spinula celebratur, apud quem lector duo epigrãmata de hoc viro non contemnenda legere poterit. Leonillæ nomine multæ illuſtres fæminæ ſplẽdidis virtutũ ornamentis in hiſtorijs cõmendantur, ſed illa omnes ſuperauit, quæ placido, & hilari animo, ſub Marco Aurelio, martyriũ tolerauit. Alia fuit dotibus formæ, pueritiæq; cũctis præclara, ſed oculo ſiniſtro capra, quæ fratrẽ nomine Aconẽ oculo dextro priuũ, ſed pulchritudine cõſpicuũ habuit; de quibus apud Spinulã legitur perelegãs Tetraſtichũ huius tenoris.

Leuigildus quid denotet.

Leontiſcus quis.

Leontij nomen bifariã ſumitur.

C

Lib. 2. epigr.

Leonillæ nomine multæ.

Lib. 3. epigr.

Lumine Acon dextro, capta eſt Leonina ſiniſtro,
Et potis eſt forma vincere vterque Deos.
Blande puer lumen, quod habes concede puellæ,
Sic tu cæcus Amor, ſic erit illa Venus.

D

His animaduerſis de nominibus, & inueſtigantes cognomina, prima facie incidemus in Auctores non proletarios, qui à leone cognominantur, inter hos recenſentur Ioannes Leo, qui Africæ hiſtoriam edidit, Dominicus Leo, qui egregiũ facultatis medicæ opus vitalibus auris commiſit, Petrus Leo volumen cum hac inſcriptione (mare magnum) in aſpectũ publicum produxit, & alij quorum operum iam euulgatorum inſcriptio nobis in præſentia non ſuccurrit. Sic eo pede etiam præteribimus tot Illuſtriſſ. Vrbium Italiæ familias Leonis cognomine decoratas, quæ adhuc ſuperſtites sũt Romæ, Venetijs, Patauij, Florentiæ, Vincentiæ, Anconæ; imò in hac noſtra ciuitate Bononiæ nobiliſſima de Brancaleonibus familia olim floruit, & hodie clariſſima familia de Leonibus vitali aura fruitur, ex qua tanquã ab equo Troiano non vulgares tã iuris prudentiæ, quã Philoſophiæ, & Medicinæ profeſſores emanarunt. His tanquã coronidẽ addamus clariſſ. Venetos, qui vel ob inſigne gentilitiũ, vel potius ob animi, corporiſq; fortitudinẽ Pantaleones quaſi toti leones cognominantur.

Cognomina à leone.

Familiæ à leonibus cognominatæ.

Si

Digitized by Google

E Si inquiramus, quęnam ſint animalia, quæ à leone denominationem hauriunt, multa pro-
fectò eſſe reperiemus, inter quæ Chamęleon, Latinis paruus leo cõnumeratur, cuius hiſto- *Chamaleon.*
riam in tractatu quadrupedum ouiparorum, Deo dante, ea qua poterimus facundia, proſe-
quemur. Aliud animal *Leoncorno* vulgò dictum quadrupes eſt vnicum cornu in fronte ge- *Leoncorno.*
rens, in reliquis leoninę formæ ſimile, ſed de hoc in libro de ſolipedibus actum fuit.
Leontophonos, de quo in antipathia verba fecimus dicitur, quaſi leonicida, à verbo gręco *Leontophonos animal.*
φένω interficio, nã huius animalis exiccati puluere venatores in leonibus venenandis vtun-
tur. Portæ verò, cui magis credendũ eſt, leontophonos exponitur herba necans leones na- *Lib. 6. Phytogn. cap. 23.*
ſcens potiſſimũ in locis à leonibus inhabitatis, Leopardus animal eſt ex leęnæ, & Pardi cõ- *Leontophonos herba.*
greſſu natum, de quo multa in differentijs ſupra expoſitis lector videre poterit; licèt apud
Pollucem λεοντομιγεῖς quęcunq; animalis ſpecies à leonis permiſtione orta cognominetur.
Aeliano Fera leonina Indica dicitur Gryphis animal quadrupes, cuius partes poſteriores *Gryphis animal.*
leoni perſimiles finguntur. Huius rationem aſſignans Bellonius hanc Aegyptiorũ finctio-
nem eſſe promulgatit, qui volentes ingens diuitiarum pelagus ſignificare, quod per Nili *Lib. 2. obſ. cap. 46.*
inundationem aſſequebantur, dum Sol leonis, & Virginis domicilia perluſtrat, ſtatuam in
F parte anteriori Virginem, & poſteriori leonem repreſentantem ſculpſerunt, quã poſtmo-
dum nonnulli ob virgineam faciem Androſphyngem vocauerunt. Huic addere poſſumus *Androſphyngis quid.*
alias Feras leoninas nuncupatas, vt leucrocotã, quam collo, cauda, & pectore leoninis pin- *Leucrocuta.*
gunt, & Manticoram, quæ corpus leoni ſimile præſefert, vt ſcribit Creſias, referente Geſ- *Manticbora.*
nero; Cęterum præter animalia, multiplices plantę à natura ſunt procreatę, quę à leone de-
nominantur. Prima facie euulgabimus illas, quæ à leonis partibus nomen recipiunt, de- *Plantæ à leone denominatæ quæ.*
inde eas, quæ à colore, & à varijs leoninis effectibus denominantur, ſigillatim examinabi-
mus. Os leonis herba eſt apud Columellam, cuius floris figura rictũ leonis oſcitantis ex-
primit, Gręcè leontoſtomos appellari poſſet, Hermolaus in corollario hanc herbã ſibi igno- *Os leonis herba quæ.*
tam ſcribit, nonnulli Botanici, ſed perperàm eandem eſſe cum leontopetalo Dioſc. exiſti-
mant. Nos autem Antirrhinum eſſe fatemur, cuius tres ſpecięs, ſcilicet floris candidi, rubi-
cundi, & carnei in publico Bononienſi horto hodie perennant, & noſtrę mulieres Bono-
nienſes in vaſis fictilibus hanc plantam colunt; quam à floris figura buccam leonis voci-
tant. Dens leonis in ſchola Botanicorum appellatur quędã Cichorij ſyluestris ſpecies quæ *Dens leonis herba.*
florem luteum in papos abeuntem producit; huius plantæ folia tali ordine crenatum ſunt
G referta, vt figuram mandibulæ leoninæ dentibus munitæ repreſentet. Pręterea multæ ſunt
quarum flores, & folia, ob ſimilitudinem pedis leonini toti plantæ nomen imponunt; Ideò
Brancam leonis herbam flauam, ſeu mauram, Iligas dictam, Syluaticus Trifolium maius in- *Brãca leonis herba.*
terpretatur; Viri eruditi hæc nomina de Trifolio aſphaltite intelligũt. Leontopetalon her- *Leontopetalon herba.*
ba eſt rara, quæ adhuc noſtra ætate in Bononienſi viridario propagatur, & ita videtur no-
minata, quoniàm folia pedibus leoninis ſimilia gerat, ſed auctores id non exprimunt, eius
femininum dici leontion inter nomenclaturas Dioſcoridi adſcriptas habemus. Leontopodiũ *Leontopodiũ quæ herba.*
alia eſt herba apud Dioſc. Lonicerus illam eſſe putat, quàm Matthiolus pro muris auricula
depingit, Brunfelſius pro leontopodio Alchimillam, ſeu ſtellariam exhibet, quam poſtea
cœteri Herbarij à foliorum forma pedem, ſeu plantam leonis indigitant; & Dodoneus in
Editione Gallica pro planta leonis Elleborum nigrum flore roſeo delineat. Leontopo-
dium apud Cluſium eſt Gnaphalium alpinum, aliam quòquè plantam ſub nomine leon- *Lib. 3. rar. plant. cap. 27. & lib. 3. cap. 26.*
topodij Cretici depingit Cluſius. Tandem leoninam caudam, à figura nonnulli Botanici
vocant orobanchem, hanc herbam Matthiolus ſub nomine herbæ lupæ monſtrauit; na-
H ſcitur hæc ſpontè inter Cannabem, & à noſtris ruſticis dicitur herba Tora, quoniam, vt ipſi *Cauda leonis herba quę ſit.*
referunt, Vaccæ, ea deguſtata, facilius Taurum admittant. Color quoquè leoninus cui-
dam plantæ bulbaceæ nomen dedit, hæc hyacinthorum ſpecies eſt, nucleorum potiùs, *Hyacinthus leoninus.*
quàm florum fertilior iuxta mentem doctiſſimi Ferrarij, violacea maculis intercurſanti-
bus diſtincta, cui vernaculum à leonino colore nomen eſt. Alij Cyclaminum herbam *lib. 2. de cult. flor.*
leonis eſſe voluerunt, vt opinamur, hac cauſa impulſi, quoniàm hæc planta Sole à ſigno *Herba leonis quæ.*
leonis recedente florulenta euadat. A varijs effectibus aliæ plantæ nomen deſumpſe-
runt, vt leontocharon Polium dictum habetur in Dioſcoridis nomenclaturis, quoniam *Leontocharon herba.*
hoc illi inſitum ſit à natura, vt leonibus gaudium, & gratiam conciliet. Quidam Bo-
tanici Galli, auctore Ruellio, Tay nelea m leonem terræ dixerunt, quia, ni fallit *Leo terrę quę planta ſit.*
nos opinio, cum ſit herba cathartica, terribiles in corpore humano purgationes molitur.
ὀσπρολέων herba eſt dicta quaſi leo leguminum, quoniam ea tanquam leo ſuffocet. Geſ- *Oſproleon herba.*

nerus addit alias plantas, quibus à leone nomem, præter rationem, nonnulli præſcripſerũt, A vt Lithoſpermum lapidis leonini nomine inſignitum, quia ſemina ferè lapidea proferat, alij vocant prædictam herbam leontium, ſicut, & Cacaliam, quaſi Coccaliam ſeminium coccorum inſtar producentem, quæ lithoſpermatis granis ſimilia ſunt; propterea ambæ, Geſnero annotante, leonticæ appellantur; imò & Glycirrhiza in nomenclaturis Dioſc. hoc nomine decoratur. A plantis ad gemmas tranſitum facientes, inueniemus leontoſerym gemmam leontion etiam dictam, vt ſcribit Plinius, quam Achatis ſpeciem eſſe; & pelli leoninæ perſimilem Phyſiologi autumant, illiquè virtutem aduerſus ſcorpiones aſſignant.

Lapis leoninus herba.

Leontoſerys & leontion gemma.

Multa loca (mirum dictu) à leone nomen ſortiuntur, ſed in præſentia, quæ ab animali, & non quæ à leone hominis nomine ſumunt nomen, enumerabimus. Benedictus Bordonius narrat Inſulam dictam Mederam a primis incolis in quatuor partes fuiſſe diſtributam, quarum vnam Cameram leonum vocauerunt. Leontocephalis vrbs eſt Aſiæ, quaſi caput leonis dixeris, & leontopolis Aegypti oppidum à leonum cultu denominatum, vt recitat Plinius, qui deinde Leontopoliteu inter præfecturas Aegypti recenſet. Alexandria quoque Aegypti olim leontopolis fuit appellata, quia fuerit ędificata iuſſu Alexandri, qui ſpolio leonis delectabatur. Leontarnę verò, vt ſcribit Varinus in Α῎ρνα eſt vicus, vel fons B circa Heliconem à leone denominatus, quia Adraſto illic ſacrificante, leo agnum rapuerit. Libycum pelagus Philoſtratus leueneum, nempè leoninum ad mentem nonnullorum, appellat, quoniam ab ipſo promontorium extendatur leonis imaginem referens, qualis fortuitò in ſaxis accidere ſolet. Indigenæ fabuloſè narrant huiuſmodi promontorium eſſe vnũ ex leonibus, qui quondam currum magnæ matris trahebant.

Lib. 1. Inſul. Leontocephalis vrbs.

Leontopolis oppidum. Lib. 5. cap. 10.

Alexandria olim leontopolis dicta.

Pręter loca, alia quoquè ſunt, quæ inter hęc denominata ſedem quærunt, vt leontea, quam nonnulli etiam leontẽ, ideſt pellem leonis nominant, verum hęc nomina commodius gręcè ſcribuntur λεοντῆ ἢ λεοντῆ, λεοντῆ δορά, καὶ δέρμα, λέοντος. Colorem quemdam à leone infectores lanarum, leonatum dicunt, ſed ambiget aliquis, quia color leonatus valdè obſcurus eſt, & color leonis ad flauum, vel fuluum tendit. Fuluius Peregrinus hanc dubitandi anſam tollit dicẽs fuluum, ſeu flauum colorem leoni in omni ętate conuenire, præterquam in ſenio, quia annis in finem vitæ vergentibus fuluus color leonis paulatim in leonatum degenerat. Dęmonium leoninum eſt quædam Manię ſpecies, notaquè affectio in medicorum ſcholis, quando huiuſmodi affectu oppreſſi, tanquàm leones in alios homines ſęuiunt. Leontarium eſt medicamen ophthalmicũ Antigoni Epiphoris perutile, & pueris pręcipuè peraccommodum, ita nuncupatum, quia illi, leonis imago imprimeretur; huius deſcriptio apud Galenum legi poteſt. C

Leontea quid.

Color leonatus vnde dictus.

Dęmoniũ leoninum quid.

Lib. 4. de cõp. med. ſec. loc. cap. 6.

Poſtremum locum inter Denominata occupabunt carmina leonina, in quibus cauda, vel finis verſus ventri, vel mediò eiuſdem verſus reſpondet, denominatione fortè ſumpta à leone caudam erigente, cuius finis medium ventrem contangens veluti ſemicirculum format, qualis in huiuſmodi verſibus obſeruatur; quicquid dicant alij de inuentore; nobis ſemper placuit huiuſmodi verſus Echinos appellare ab ἠχώ, quoniam Hemiſtichium poſteriùs reſpondet priori, & verſus tam in fine, quàm in medio habent eandem cadentiam, & ſyllabam repercutientem ad inſtar Echo. Exempli cauſa afferemus pulcherrimum epigramma, & eò libentius quoniam agit de quantitate, diſcreta vini, in conuiuio bibenda hunc in modum.

Carmina leonina qualia, & cur ita dicta.

Ad primum morſum, ſi non potauero mors ſum,
Gaudia ſunt nobis maxima dum bibo bis,
Ad trinum potum, Lætus ſum dum bibo totum,
Letificat quartus, cor, caput, atque latus.
In quinto potu vaſto potamus hiatu,
Dulcis & ipſe cibus dum bibo ſex vicibus. D
Potu ſepteno lętus ſum, in corpore pleno;
O nos fęlices, octo bibendo vices.
Nona ſtatim rubeum pingit potatio naſum,
Ni decies bibero; cornua fronte gero.
Vndenaque vice tibi præbibo dulcis amice,
Et bis poſt decies, eſt mihi grata quies,
Poſteà dico ſatis, ſed cum potauero gratis
Tantillum digitum, lętus eo cubitum.

huiuſmodi igitur ſunt verſus leonini, qui ob eandem cadentiam in fine, & in medio, Semipriſcis tantoperè commendabantur.

H 1.

B

HISTORICA.

DVo ſunt præcipua alias leonis dotes ſuperantia, ſcilicet ferocia, & manſuetudo, quæ Hiſtoricis viſa ſunt poſteritatis memoriam promereri; nam multi fuerunt, qui leonis animum audacem, & ad certandum cum omnibus propenſum contemplantes, ſūmam illius inuidiam contraxerunt, & potiſſimum illi, qui belluarum more ferocire deſiderarunt. Hinc Lucius Antonius *Imperatoris Commodi arrogantia.* Commodus Imperator qui Nerone fuit ſæuior (vt ſcribit Aloyſius Contarenus) hac ſolū cauſa motus Hercules voluit appellari, deindè exuuijs leonis ſoli Herculi conceſſis munitus incedebat. *Lib antiq. Rom.* Alij prætereà fuerunt, qui remota omni affectatione, ſuis temporibus, corporis robore, & animi magnitudine longè alijs præſtiterunt; duorum meminit Egnatius *Lib 9. var. hiſt.* ſcilicet Sampſonis, & Herculis, qui ob leonis interempti victoriam, hic in Græcia, ille in Iudęa, eodem tempore, claruerunt. Deſcendit Sampſon in Thimnath, vt docet ſacra pagina, & ecce catulus ex leonibus rugiens ei occurrit, quem tanquam hædum diuino ſpiritu *Lib. Iud. cap. 14.*
F afflatus nudis manibus diſcerpſit, & pergens conuenit mulierem, quam ducturus erat, & *Leo necatus à Samſon.* tranſactis aliquot diebus reuerſus, vt eam duceret, à recto tramite ad videndum leonis cadauer declinauit, & in eo examen apum, & mel inuenit; hinc poſteà ortum eſt illud ænigma à vorace exiuit cibus, & ex forti egreſſa eſt dulcedo. Habemus apud Athenæum olim *Lib. 15 Dipnoſ ph.* in Libya immanem vixiſſe leonem, qui regionem illam adeò vaſtauerat, vt eius magna pars penè eſſet deleta, hic tandem ab Adriano Imperatore fuit proſtratus. *Leo necatus ab Adriano Imp.* Polydamas Scotuſęus Pancratiaſtes, Suida auctore, maximus omnium ætatis ſuæ hominum, hic dum adhuc eſſet adoleſcens leonem in Olympo Macedoniæ, nullis armatus telis, occidit. Vir quoque præſtantis, & generoſi animi fuit Abiſai hebræus, qui, vt ſcriptis mandauit Andreas *Lib. de fortit.* Eburenſis, obiter audiens rugitum leonis a fouea forte à venatoribus parata excepti, ſolo *Abiſai Hebræus leonem mactat.* fuſte armatus, in foſſam intrepidus deſcendit, & leonem illicò mactauit, atquè ita magnanimitatis norma Herculem ſuperauit, qui non in fouea, ſed in campo aperto leonem trucidauit. Silentij nube obtegere non poſſumus audaciam Lyſimachi, cuius fortia facta cunctis ferè hiſtorijs celebrantur. Hic inſertus præceptoris ſui ab Alexandro in cauea detenti, ei venenum tanquàm ſingulare illius calamitatis præſidium obtulit; quod adeò ægretulit *Lyſimachus linguā leonis aufert.*
G Alexander, vt Lyſimachum ferociſſimo leoni obijci iuſſerit, ſed cum ad illius conſpectum concitus leo impetum feciſſet, Lyſimachus manum amiculo inuolutam intrepidè in os leonis immiſit, & euulſa lingua feram exanimauit. Neque temere prætereunda eſt hiſtoria ab Aeliano recitata cuiuſdam Macedonis, qui in bello ſecutus eſt Alexandrum: hic adeò *Lib. 12. var. hiſt.* forti, & excelſo animo præditus fuit, vt ſolus in ſpeluncam leænæ ingrediens catulos cum omnium admiratione exportauerit. & tamen leæna in comparatione ad leonem maiori ferocitate, & immanitate excellit. Quamobrem Hiſtorici commendant Semiramidem, quæ non in captura leonum, vel aliarum huius generis ferarum, ſed in comprehendendis, & necandis leonis animum extuliſſe fertur. His tanquam Colophonem pueri ſeptennis hiſtoriam à Pauſania hunc in modum enarratam addemus. *Lib. 1.* Hercules cum Trœzenen veniſſet, & accumbere vellet leonis ſpolium dicitur depoſuiſſe, illuc multi illius regionis pueri accumbere vellet leonis ſpolium dicitur depoſuiſſe; illuc multi illius regionis pueri accurrerunt, *Theſei ſeptennis audacia.* qui viſo leonis ſpolio perterriti aufugerunt; inter hos ſolus Theſeus annum agens fermè ſeptimum propiùs acceſſit, & abrepta de ſeruorum manibus ſecuri, quia viuum leo-
H nem eſſe opinabatur, illum inuicto animo inuadere voluit. Vtriſſim duas inſignis manſuetudinis leoninæ hiſtorias æterno laudis præconio ſcriptores dignas eſſe exiſtimarunt, quarum primam Mantua literis mandauit; dum inquit, olim ferociſſimum leonem donatum fuiſſe Communitati Florentiæ, qui in foro Sancti Ioannis clauſus ſeruabatur, ſed quadam die cuſtodis incuria currens peruenit ad hortum Sancti Michaelis puerum obuium *Lib. 8. Polym.* apprehendens; & mater videns, quem vnicum habebat, & plorans tanquam deſperata iuit leoni obuiam puerum apprehendit, donumque duxit, & leo neque puerum, neque *Hiſtoria leonis, qui puerū apprehenſum non læſit.* matrem læſit; vndè fuit orta quæſtio an hoc attribuendum eſſet fortunæ, an benignitati leonis, qui ſolet pueris, & proſtratis parcere, iuxta illud diſtichon, quod Romę pro foribus Palatij legitur.

Iratus recolas, quam nobilis ira leonis,
In ſibi proſtratos ſe negat eſſe Feram.

C 3 Alteram

Lib. 5. Vit. Apol. cap. 15.
Hiſtoria cuiuſdam manſueti leonis.
Lib. 1. Mag.

Alteram in lucem effert Philoſtratus de quodam homine leonem manſuefactum loro A
veluti canem quocumq; ducente, leo autem non modò ducenti, ſed etiam omnibus obuijs
blandiebatur, hac arte homo ille mendicus multas luſtrans ciuitates mercedem quærebat;
ſi templa ingrediebatur leo hoſtiarum ſanguinem non lambebat, neque carnes attingebat,
ſed mellitis placentis pane oleribus, & carnibus coctis veſcebatur; is itaque leo ad Apol-
lonium veniens fortè tunc in templo ſedentem infremuit, quem aſpiciës Apollonius circū-
ſtantibus dixit; hic leo me rogat, vt vos doceam hominis animam illum habere; fuit enim
hic quondam Amaſis rex Aegypti, ideo leonem hunc leontopolim mittendum eſſe cenſeo.
Hanc hiſtoriam Benedictus Pererius meritò fabulam eſſe arbitratus eſt, & hæc omnia arte
magica Apollonij, & opera Dęmonum facta eſſe, vt faciliùs error Pytagoreorum de tranſ-
migratione animarum humanarum in varia beſtiarum genera mentibus hominum impri-
meretur.

AVGVRIA, PRÆSAGIA, PRODIGIA. B

Lib. 16. hiſt. an.
Cur leo impendente ſiccitate ad loca frugifera vadat.
Bonum augurium ex leone quale.
Lib. 15.

AVguria cum pro quauis coniectura à probatis auctoribus recipiantur, non
erit mirandum, ſi in huius animalis quadrupedis hiſtoria Augurij vocabu-
lum ſępius vſurpabimus. Leonis igitur præſagia, auguria, ac prodigia
breuiter veluti in quadam tabula vobis depingemus. Primò habemus
apud Aelianum leones ad frugifera loca proficiſcentes præſagire futuram
ſiccitatem, huiuſquè effectus nullam adducit cauſam; nos à leonis temperamento ſiccißi-
mo rationem poſſemus elicere, quia huiuſmodi animal ſentiens ob aerem ambientem iuſto
ſicciorem propriam temperiem à mediocritate recedere, ad loca frugifera cęteris humi-
diora pro temperie conſeruanda proficiſcitur. Præterea leonem occurrere homini, cum
hoc animal inter cętera ferociſſimum ſit, & omnibus terrorem afferens, bonum augurium
eſſe Priſci pronunciabant, & viciſſim malum ſi lęęna occuriſſet mulieri, quoniam lęęna non
parit ſecundariò, quæ verba repetens Vvecherius in opere de ſecretis, ſynceræ veritatis ſe
ſtudioſum eſſe non oſtendit, tum quia, quis occurſus leonum poteſt eſſe, ſi leones degunt C
in Deſertis, tùm quia lęęnam ſecundò partu non vexari, hoc tam diſtat à veritate, quantū
Cygnus à Coruo, quemadmodum ſuperius de partu agentes monſtrauimus. Iuliano Im-

Leo præſagiū fuit mortis Iuliani Imp.
Lib. 1. Hieroglyph.
Lib. 9.

peratori Gordiani tumulum cum exercitu prætergreſſo ſe ſe obtulit immaniſſimus leo,
eius aciem inuaſurus, à qua telorum ictibus confoſſus eſt; Amianus Marcellinus, referente
Pierio, regis obitum præſagiuit. Pauſanias exponit Caranum Regem Macedonum, victo
in pugna Ciſſeo, ritu Argiuorum trophęum conſtituiſſe, ſed erumpentem ex Olympo leo-
nem, ita illud ſubuertiſſe vt protſus fuerit abolitum; tunc Caranus intellexit id ſibi meri-
tò contigiſſe, quia illud erectum monumentum finitimorum odium portendebat, cum non
fuerit mos Macedonum victorias ſuas vllis trophęis teſtatas relinquere. Plutarchus in
Bruto ſcripſit Cæſarem Megaræ, cum illa vrbs à Caleno eſſet capta, leones dęprehenſos
retinuiſſe, quæ recentio calamitatis Megarenſis augurium fuit; nam cum ciues, vrbe iam

Megarenſium calamitas a leonibus.

occupata, leonum clauſtra reſeraſſent, vt hoſtibus irruentibus impedimento eſſent; leones
in ciues conuerſi paſſim inermes dilaniarunt; ita vt ipſis hoſtibus huiuſmodi aſpectus eſ-
ſet miſerandus. Amplius leonem à beſtijs minoribus interfectum mala portendere ſu- D
ſpicata eſt Antiquitas V.G. Leo Alexandri interfectus aſini calcibus eiuſdem mortem ſi-
gnificauit, ſi vera ſcripſit Alexander ab Alexandro, & ille leo, qui à natura venuſtior fin-
gi non poterat a Bonifacio Florentinis donatus, deinde ab aſino occiſus eidem Bonifa-

Lib. 1. in leo.
Lib. 8. Dec. 4.
Cap. de Aſino
Lib. 1. var. hiſt.
Ouis leonem peperit.

cio malum omen præſtitit. Ante obitum Laurentij Medicei inter alia prodigia, quæ
præceſſerunt. Leo omnium, qui tunc in cauea Florentiæ eſſent, nobiliſſimus, teſte Iouio,
aliorum ſæuitia laceratus eſt. Pariter ſub mortem Matthiæ Coruini Regis Vngariæ, leo-
nes omnes, referente Bonfinio, qui tunc Budæ aſſeruabantur, interiere. Horum nonnul-
la in hiſtoria Solipedum promulgauimus. Neque ſilentij velo inuoluendum eſſe opi-
namur illud portentum, quod de oue Nicippi narrat Aelianus, hæc in paſcuis non agnum,
ſed leonem peperit, atquè id Nicippo, qui tunc priuatam agebat vitam futuram tyran-
nidem, portendebat. Poſtremò Prodigium illud quod militibus Alexandri magni ac-

cidit

E cidit exaratum in Chronico Prodigiorum, & oſtentorum tanquam coronidem prædictis
addemus, hoc fuit tale; munitis caſtris iuxta ſtagnum, & militibus quieti nocturnæ dedi-
tis, ad primum radiantis lunæ ortum ſubito apparuerunt varia ſerpentum genera, poſt di-
ſceſſum ſerpentum alia animalia, & cum Caſtrenſes putarent inquietudinis finem adeſſe,
ecce ſuperuenerunt albi leones magnis Taurorum corporibus comparandi.

VISIONES, ET SOMNIA.

SOmnijs Viſiones longo interuallo, vt noſtra fert opinio, præcedunt, quia
illorum adhuc pendet fides veri, cum his nullum ſybillæ folium fuerit vn-
quam verius. Id patet in illa, quam recitat Baronius Diuo Marcello poſt *Annal. eccl. an. Chriſt. 469.*
orationem ſopore correpto apparuiſſe. Pugnabant inter ſe leo, & draco,
ſed cum draco eſſet ingentis magnitudinis cauda leonem verberabat, leo *Viſio D. Marcelli.*
verò dolebat quidèm, & ad ſe defendendum accingebat, & draconem adiens fruſtrà præ-
liabatur, donec plagis defeſſus humi afflictus iacebat. Repræſentabat hæc viſio ſtatum
F illum Leonis Imperatoris, cum anno ſuperiori dolo Aſparis florentiſſimus in Africam
miſſus exercitus perſerit; deinde cum ſe rurſus leo paululùm recreaſſet magno, & vehe-
menti impetu in Draconem inſilijt, illumquè pronum in ventrem proſtrauit. Hæc cum
D. Marcellus vidiſſet, prædixit non multò poſt Aſparim, & Ardaburium a Leone Impera-
tore cum toto genere interimendos eſſe. Somnia verò duplicis generis inuenimus, alia *Somnia duplicis generis.*
erant, quę dormientis mentem incredibili lætitia perfundebant, alia talem dormienti mę-
rorem afferebant, qualem expergefacti vultus triſtitiam teſtabantur. Gaudio non medio- *Somniũ Agariſtæ.*
cri affecta fuit Agariſta, quę dormienti ſibi viſa eſt leonem partu edere, & poſt paucorum
dierum ſpatium Periclem peperit, ſicuti Plutarchus in eius vita narrat. Vix poſſumus ver-
bis conſequi quantum lętitiæ perceperit Philippus rex Macedonum ex ſomnio ab Ariſtã- *Somniu Philippi Maced. Regis*
dro expoſito, in quo viſus erat ſibi ſigillum leonis coniugis vtero imprimere, ex quo Vates,
vt notat Egnatius, Olympiadem Philippi coniugem concepiſſe coniectauit, deindè natus *Lib. 1. var. hiſt.*
eſt Alexander, qui tanta pugnandi ferocia cœteros mortales ſuperauit, quanta leo Liby-
cus cœteris Feris antecellit. Pauſanias etiam in ſuis ſcriptis expreſſit quantam lętitię cau- *Lib. 5.*
G ſam Nicoſtrato ſomnium ſubminiſtrauerit, quem adhuc infantem è Prymneſſo Phrygiæ *Nicoſtrati ſomnium.*
vrbe prædones abduxerunt, eumquè ad Aegeas cuidam vendiderunt; aliquantò poſt per
ſomnium vidit leonis catulum, ſub lectulo, in quo cubabat, ſtratum; ideo cum iam adole-
uiſſet, multas de Pancratio, & Lucta palmas reportauit. Incredibile dictu eſt, Trogo te-
ſte, quanta lętitia occupauerit mentem Sandrocroti Indi genere obſcuro, quando furorem *Sandocrati ſomnium.*
Alexandri pernicitate pedum declinans, & feſſus in ſylua dormiens ſenſit ſudorem ſibi à
leone abſtergi, deinde experrectus oppreſſis Alexandri Præfectis regnum Indię inuaſit.
Victoriam quoquè in bellando prænunciauit illud ſomnium cuiuſdam Præfecti, vt legi-
tur in hiſtoria Batauię, qui dormiens ſomniauit ſpectrum tribus capitibus Aquilę, Bufonis,
& Leonis refertum, per quod ſomnium anus fatidica aſſeuerauit Prefectum tria, quæ vi-
detat capitum faſtigia eſſe aſſecuturum, deſignans Romanos per Aquilam, Gallos per Bu-
fonem, & Belgas per leonem. Econtrariò vix ſermone exprimi poteſt quantus mœror in ani
mũ ſomniantis aliquandò obrepat, ſi leonis imaginem viderit, aut aliquem leones nomi-
nantem audiuerit. Id accidit Themiſtocli, vt in eius vita Plutarchus notat, qui ſibi viſus *Themiſtoclis ſomnium.*
H eſt per ſomnum audire Deum matrem dicentem. *O Themiſtocles caue tibi à capite Leonũ,
ne in Leonem incidas;* nam Epixyes Satrapa Phrygię ſuperioris illi inſidiabatur ſuborna-
tis iampridem Piſidis, qui eum interficerent, ſi pernoctaret in vrbe Leontocephalis, hæc
enim vrbs à capite leonum erat denominata, de qua ſuperius in Denominatis verba feci-
mus. Nullus mœror eſt comparandus illi, qui inuaſit animum cuiuſdam ſomniantis, ſe *Quidam ſomniauit ſe morderi à leone marmoreo.*
morderi à leone marmoreo vno ex illis, qui in pronao templorum cerni ſolent, vt legitur
in Vitis virorum illuſtrium, die poſtero, cum templi fores caſu preteriret, leone conſpecto,
ſomnium heſternę noctis comitibus enarrans, manu dextra in apertum os leonis protinus
iniecta, dicebat. En nocturnus meus hoſtis, qui morſu timorem mihi incutiebat, tunc ſcor-
pius intimis leonis faucibus deliteſcens lethali ictu manum vulnerauit. Pędictis facere
non poſſumus, quin annectamus ęrumnoſum illud cuiuſdam ſenis ſomnium, quod Lauren- *In lib. Mytholog.*
tius Abſtemius paucis nobis delineauit. Senex hic filium animi generoſi, & venationis

tius

amantiſſimum habebat, hunc per quietem viderat à leone trucidari, & timens ne ſomnium hoc aliquando veritatem ſortiretur, extruxit pulcherrimam, & amœniſſimam domum, illicquè filium aſſiduis cuſtodibus alebat; domicilij parietes, oblectationis gratia, omni animantium genere erant eleganter depicti, inter quæ leonis imago in alias feras ſęuire obſeruabatur. Adoleſcens, quadam die, animum ſuum parietum picturis relaxans, tandem ad leonem conuerſus in hæc verba prorupit. *O Truculentiſſima fera propter te, & ob inane ſomnium patris mei hoc in loco tanquam in carcere aſſeruor*, & hęc dicens pugnum parieti incuſſit, quaſi leonini ſimulacri oculum eruere vellet, & manus à clauo in muro latente vulnere lethali affecta eſt. Deniquè ſomnium meſtitię, & lætitiæ particeps fuit illud Gurguſtionis, quod in ſuis ſcriptis protulit Pauſanias, quandò Sagittarij quidam inſidiantes Ariſtomeni tandem illum appręhenderunt, & pharetrarum loris conſtrictum, cum nocte ingruente Spartàm peruenire non poſſent, in tugurium quoddam agri Meſſenici duxerunt, in eo Gurguſtio virgo orba patre vnà cum ſua matre habitabat, illa ſuperiori proxima nocte per quietem vidit illuc leonem vinctum exemptis vnguibus à lupis protrahi, & ſe eximiſſe illum à vinculis, & cum eo tanquàm cum viro congreſſam, vngues illi dediſſe, nec multò poſt lupos à leone dilaniatos. Deducto itaquè ad eam ęalam à Cretenſibus Ariſtomene, puella ſomnij recordata eſt, & eò magis, quia Cretenſes, vino largius poto, in profundum ſomnum inciderant, tunc Virgo, pugiunculo ab vno illorum erepto abſcindēs vincula Ariſtomenem liberauit, qui eodem pugione, ſuos inſidiatores iugulauit, & virginem illam pro nauata ſuæ ſaluti opera filio ſuo Gorgo vxorem dedit. Vnum circa ſomnia ſupereſt examinandum, an re vera ex illis aliquid diuinare poſſimus; coniectores ſomniorum, vt Artemidorus, Cardanus, & alij nullis nixi fundamentis ex leone per ſomnium viſo multas promunt ineptias, quas etiam rudes, & plebei vera deliramenta eſſe iudicarent. Dum ſoporati ſomniant lucrari, aut inuenire pellem leonis, hi docti viri victoriam alicuius potentis hariolantur, quoniam leo eſt animal generoſum, & victoriam ſemper ſperans, ſi leo in ſomnijs aliquem appręhenderit, iuxta eorum mentem, potens eum diuitijs ſpoliabit, & viciſſim, ſi quis ſomno correptus, leonem occiderit, eiuſquè carnem deguſtauerit, potentis pecunia ditabitur, ſed magna cum difficultate, quia non facili negocio leo interimitur, neque caro eius guſtui arridet, quemadmodum, & ęgrotanti per quietem videnti leonem vorantem ſimiam, optimum futuræ valetudinis ſignum eſſe augurantur, hac ſolum friuola ratione ducti, quia leo ęgrotans ſimiæ carne ſibi medeatur, & alia huius generis blaterant, quæ etiam illi, in quibus nihil eſt eruditionis tanquam nugas deteſtarentur, quoniam optimè quoquè norunt illiterati, pauperem diuitijs ſpoliari non poſſe, & per ſomnium pellem leonis inueniri non poſſe ab ijs, qui nunquam leones viderunt, nequè ægroto dormienti ſe ſe offerret imago leonis ſimiam vorantis, niſi æger priùs, aut legerit, aut audiuerit horum animalium hiſtoriam, & tunc ſi id accideret, præcedentia phantaſmata nihil prorſus prædicentia operarentur.

Somnium cuiuſdā ſenis.

Lib. 4.

Gurguſtionis ſomnium.

Preſagia ex ſomnijs num vera ſint.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

LEo in ſacris literis multa ſemper indicare viſus eſt, vt omnibus veræ ſapientiæ dotibus cumulatiſſimi viri expoſuerunt; nam per leonem aliquando Deum quandoquè Angelos, nec non Sanctos, & Viros iuſtos deſignari hoc meridiano iubare lucidius eſſe opinamur, quemadmodum, & per leonem plerumquè Diabolum, mortem, carnem cæteraquè mundana denotari hoc tam notum eſt, vt plura in id verba non ſint inſumenda. Inchoantes à primo dicimus, licet leo animal immundum ſit, tamen ad diuinorum ſimilitudinem propter aliquas inſignes prærogatiuas admitti ſolet; hac de cauſa leo, & catulus leonis Chriſtus Dominus noſter vocatus eſt. Leo, quia Deus, ideo quando Salomon in prouerbijs ſcribit. *Leo fortiſſimus beſtiarum ad nullius pauebit occurſum.* Ioannes Arboreus in commentarijs per leonem inquit exponi poſſe Dei Imperatoriam, & regiam Maieſtatem, quæ omnibus terrorem affert, & de hoc diuino Leone ſcriptum eſt in Apocalipſi. *Vicit leo de tribu Iuda*, quemadmodum, & D. Hieronymus in Naum per leonem deſtruentem leonem, Chriſtum Dominum vincentem Diabolum intelligebat, & Lauretus Deum protegentem Eccleſiam

Chriſtus leo dicitur.

Cap. 13.

Cap. 5.

In Syl. Alleg.

aduerſus

E aduerſus principes gentium leonem rugientem appellabat nixus aſſertis Hieremiæ dictis, *& rugit Dominus de excelſo cum grauitèr minatur*, hac etiam cauſa motus Lauretus, loco citato, per leonis faciem Deum punitorem deſignari atteſtatur, & eò magis, quia legitur apud Hieremiam, *& gladius Dei quaſi Leo vaſtator*. Catulus leonis Chriſtus dictus eſt, quia filius Dei factus eſt paruulus per aſſumptionem humanæ naturæ, & ſicuti catulus leonis natus triduo dormire, deinde fremitu leænæ excitari fertur; ita per hunc, Chriſtus filius æterni Patris, & eiuſdem naturæ cum eo, cuius immenſa eſt fortitudo, oſtenditur, qui tertia die mirabili virtute excitatus eſt, & pro dictorum confirmatione veluti leo dormiens, quidquam non extimeſcit, & vigilantem cętera animalia reformidant, ita Chriſtus dormiuit, vt leo nam mortuus Dęmones ſuperauit, & cum voluit reſurrexit. Huius ſenſum myſticum paſſim in Scriptis Iſaiæ legere poſſumus. Myſtica leonis ſignificatio poſt Deum ad Angelos trahi poteſt, nam quando legitur in Ezechiele *ſimilitudo autem eorum facies Leonis*. Lauretus in ſylua allegoriarum faciem leonis interpretatur Angelorum, vim illam principalem, & robuſtam, per quam occulto diuinitatis arcano ſimiles pro viribus euadere nituntur operti ſpiritualibus veſtigijs, cum ineffabili, celeritate ad fulgoris diuini ſecreta tendentibus.

Cap. 15. — Cap. 2. *Chriſtus dicitur catulus leonis quare.* — Cap. 5. 14. 15. 28. — Cap. 1. *Angelus dicitur leo.*

F Cęterùm cum leo Angelos denotet, vt hactenus fuit explicatum, nos admiratione nulla corripi debemus, ſi leonis voce illi, quibus cum Deo perpetua fuit neceſſitudo, demonſtrentur veluti Apoſtoli ſignantur per illos duodecim leonculos in ſolio Salomonis exiſtentes, qui in Iudicio vnà cum Chriſto iudicantes ſedebunt, ſed per faciem leonis, licèt hanc D. Auguſtinus Mattheo attribuat, Marcum ad mentem D. Hieronymi debemus intelligere, de quo Baptiſta Mantuanus cecinit.

3. Reg. ca. 10 — *Facies leonis cur S. Marco attribuatur.* — *Lib. 4. de ſacr. dieb.*

Marce Comes Petri quondam leuitica proles,
Cui faciem vates os effigiemque leonis.

Et paulò inferiùs huius reddens rationem talia dedit verba.

Marcus enim regale aliquid dignumquè Leone
Principio fatur.

Prophetæ quoquè inter hos locum tenent, quorum rugientium aduerſus peccatores ſonus nominatus eſt vox leonis. Deniquè ſimplicitèr, & apertè loquentes cuicunque viro iuſto nomen leonis competere poteſt. Primò, quia iuſti bonitate Dei omnipotentis fiſi tanquã leones nihil pauẽt, deinde Iob vir iuſtus ſub nomine Leonis, leęna pro eius vxore, & catuli

Vox Prophetarum dicitur vox leonis. — *Iob cap. 4.* — Cap. 11.

G leonum pro eorum filijs ſumuntur, & leo habitans cum oue apud Iſaiam virum potentem vnà cum pauperibus viuentem, iiſquè diuitias impartientem ſignificare poteſt, quemadmodum, & leo occiſus à Sampſone Principem Ethnicum Deo contradicentem, qui occiſus, accepta fide, & factus iuſtus, ſemper in ore fauum confeſſionis, & laudem Dei conſeruat. Mox accedemus ad myſticos leonis intellectus, qui aduerſis frontibus cum prædictis pugnant, nam Diabolus Mors, Caro, & reliqua mundana toto diametro Deo, Angelis, Sãctis, & viris iuſtis opponuntur, de quibus paulò antè pingui, vt aiunt, Minerua pertractauimus. Modò contemplantes ſuperbiam, & tyrannidem Diaboli, quam nonnulli leęnam appellãt inueniemus in ſacris literis illam ſub nomine leonis circumferri, quoniam quando in Amos legitur. *Leonis catulus aliquid apprehendens* à D. Hieronymo ſupra hunc locum exponitur Diabolus auferens aliquem à cętu Chriſticolarum. Propterea Sancta Mater Eccleſia rationi conſonum eſſe decreuit in diuino, & quotidiano altaris ſacrificio Deum Optimum Maximum rogare, vt dignetur animas Fidelium defunctorum ab ore leonis liberare, cum hoc in loco, iuxta doctrinam theologicam os leonis Purgatorium exponatur, cum huius

Cap. 3.

H pœnas ab infernalibus ſpecie non diſcrepare credendum ſit. Præterea cum leo ſuperbiæ ſymbolum indicant, non eſt mirandum, ſi Roſſellius in quinta Inferni parte collocat Dęmones effigiem leonum habentes & vnguibus lacerantes eos, quorum animum in hoc mũdano carcere effręnis quędam inſolentia ſubierat; quod declarat hoc eleganti diſticho.

In lib. artif. mem.

Aula ſuperborum ad dextram Plutonis, eorumque
Hos trahit, hos trudit, ora leonis habens.

Hoc vnum nobis auditu perquàm iucundum eſſe debet, faſtuoſum Diaboli dominium à manu omnipotentis Dei fuiſſe cohibitum. Idcirco Cęſarius Heiſterbac Diabolum leoni ad ſtipitem ligato ſimilem eſſe affirmauit, qui, licèt in catena ſua rugiat circumiens, neminẽ tamèn lędit, niſi quem infra ſuum circulum rapuerit; ſic Diaboli poteſtas catena diuinæ cohibitionis arctata eſt, vt neminem ad peccandum cogere poſſit, niſi ad eum ingrediatur, per conſenſum peccati, iuxta illud Apoſtoli, tamquam leo rugiens in ſua catena quærens

Lib. 5. de Dęm. cap. 52. — *Diabolus neminẽ ad peccandum cogere poteſt.*

quem

quem deuoret,quia Diabolus viros iuſtos ingenti formidine aliquandò conſternit,ſed il-
los laqueis implicare non poteſt. Tandem in ſacris Biblijs leo mortuus Diabolus expo- A
Leo mortuus dicitur Diabolus. nitur,de cuius ſalute nihil vlterius ſperandum eſt, cum ad pœnitentiam redire non poſſit,
iuxta illud in Eccleſiaſte; melior eſt canis viuus leone mortuo; quamuis alij per leonem
Apoſtata leo mortuus eſt. mortuum Apoſtatam intelligant,quo melior eſt canis viuus,nempè Ethnicus,qui ad fidem
Chriſti conuertitur. Mors & ipſa leo fuit nuncupata, quia quandò Pſalmographus leo-
Pſal. 21. nem rapientem nominat,multi in ſenſu myſtico mortem homines è vita rapientem inter-
Leo eſt mors. pretantur. Licèt Antonius Ricciardus leonem rapientem,populum Hebrꝗum comprehẽ-
In com symb. dentem Chriſtum in horro expoſuerit,qui,& per leonem,mundum intellexit, iuxta illud
Leo eſt mundus. D. Auguſtini *ſalua me ex ore leonis.* Quandoquè Caro per leonem denotatur, quia habe-
Pſal. 90. tmus apud Pſalmographum. *Leonem,& Draconem conculcabis,*& Lauretus in ſylua allego-
riarum intelligit carnem, Dꝗmone incitante,eſſe ſuperãdam, caro enim ſpiritui ſempèr ad-
uerſatur. Item leo apud Bohetium in ſenſu allegorico deſignat hominem ingentes ira-
rum motus concipientem,hac ratione,leonis facies in homine apud Ezechielem vim ira-
Cap. 1. ſcibilem indicare poterit,& Roſellius aliquem facilè colligentem iram. & in alios ſuccen-
In lib. artif. memor. ſentem exprimere volens, leænam huc, illucquè diſcurrentem imaginabatur. Quocircà, B
Caiphas leo rugiens dicitur. annotante Laureto, bile dꝗmonica correptus Caiphas leo rugiens aduerſus Chriſtum vo-
catus eſt,& Populus Iudꝗorum quaſi leo in ſylua, & catuli leonum minores populi fue-
runt,nam iuxta mentem ſcrutatoris rerum naturalium leo ad venationem alicuius Feræ
ſe accingens mirabilẽ emittit rugitum. Illi paritèr vna voce clamarunt.*Crucifige,crucifige*
eum. Tandem in ſenſu allegorico leo typum elementi ignis repreſentat; non erit ergò
Leo symbolũ eſt elementi ignis. mirandum,ſi in aliquibus auctoribus leg.tur leo pro igne,quoniam leonem ignea tempe-
ratura eſſe præditum ſuperius conſtituimus.

MORALIA.

ELegantium morum,& Chriſticolis conuenientium honeſtamento vndecun-
què refertiſſimam leonis hiſtoriam conſpicimus. Nam ſi in Myſticis, &
Allegoricis per leonem Deum, Sanctos, Viros iuſtòs, Dꝗmonem Carnem,
& cœtera mundana intelligebamus, paritèr in Moralibus leonem Deo, C
Beatæ ſempèr Virgini, viris iuſtis, Dꝗmonio, Peccato, & cꝗteris mundanis
In reduct. moral. rebus licebit aſſimilare. In primis ſi leo, vt inquit Berchotius ab alta rupe proſpiciens
prædam, vehementem edit rugitum,quo audito cꝗtera animalia formidine corripiuntur,
Chriſtus dicitur leo. pari ratione Chriſtus ab alta Paradiſi rupe fidelem animam, totumquè genus humanum
contemplans, ingentem emittit rugitum comminando,& promittendo per leges, & per
Prophetas. Ideò omnes huiuſmodi vocem reformidantes Dei mandatis obtemperare
debent; habemus enim in Amos, *Leo rugiet, quis non timebit?* Amplius ſi adipe, vel ſan-
Cap. 3. guine leonis perliniti à morſu reptilium, teſte Plinio, ſecuri incedunt, ità cum verus leo
ſit Chriſtus, illius paſſionis ſanguine perfuſi aduerſus omnia mundi, & Dꝗmonis tenta-
menta tuti præliabuntur. Quid de Beata ſemper Virgine Dei Genitrice dicemus? quæ
leænæ nomine poteſt pronunciari. Leæna catulos ſuos diligens, pro illis aduerſus vena-
torum inſidias acerrimè pugnat. Aſſimiliter ſemper Virgo filios ſuos,ſcilicet deuotione
Beata ſemper Virgo quando leæna dicatur. ſingulari ſibi adſtrictos fouet,& a quotidianis Dꝗmonum inſidijs tutatur. Si pondere-
mus inſigniores leonis proprietates,has omnes in viris iuſtis, & perfectis eluceſcere ob- D
ſeruabimus. Leo dormit oculis apertis,cum graditur pedem dextrum ſemper præfert ſi-
Viri iuſti ſũt leones. niſtro, cauda delet veſtigia,& ſtrepitum rotarum, ignemquè pauet. Viri iuſti in prædi-
ctis omnibus imitantur leonem, nam per diſcretionem,& ſagacitatem, ſemper oculos aper-
tos ſeruant,iuxta, illud *ego dormio,& cor meum vigilat,* pedem dextrum,nempè affectus ſpi-
Cantic. 5. rituales pedi ſiniſtro,ſcilicet corporalibus,& vt vno verbo id proferamus, æterna caducis
præponunt. cauda confeſſionis veſtigia peccatorum obliterant, ſtrepitum comminationis
ſacræ ſcripturæ,ignemquè infernalem iugi timore contemplantur. Inſuper quandò leo
inſtantes videt venatores,eorum arma non reſpicit,ne terreatur,ſed oculos ad terram ver-
gens pugnam aggreditur; paritèr viri omni Chriſtiana perfectione imbuti quandò anima-
rum venatores Dꝗmonium, Carnem,& Mundum,tentationibus pugnaturos intuentur,tan-
quam ꝗmuli leonis arma tentationum rei delectabilis non debent aſpicere, ſed tantùm

tericam,

E terream, & humilem vitæ humanæ conditionem ſpeculari. Quid plura? Leo liberalita-
tis, & generoſitatis eſt anteſignanus, quia portionem capræ prędę beſtijs eum ſequentibus
relinquit; pari ratione homines diuitijs redundantes Leonem debent imitari, & aliquam *Diuites debent leonem*
diuitiarum portionem pauperibus ipſos ſequentibus, & opē implorantibus communicare. *imitari.*
Modo oppoſitam prędictis faciem debemus oſtendere, & Diabolum Leoni aſſimilare.
Leo eſt huius naturæ, vt quando prēda fruitur, videatquē prætereuntem Feram illicò prę-
dam amplectitur, & dentibus frendens in illam tanquam hoſtem inſilit, qua expugnata de-
nuó prēda veſcitur; ſimili ratione Diabolus quando peccatorem varijs criminibus impli- *Diabolus*
catum apprehendit, & videat uirum iuſtum, tùm correctionibus, tùm chriſtianis documen *quando dicatur leo.*
tis de eius manibus peccatorem erepturum, ſtatim Diabolus ſuppeditando peccatori va-
rias mundi dilectiones, prēdam amplectitur nè latum quidèm vnguem ab erroribus com-
mittendis recedere poſſit, ad maiorem huius intellectum ſpectant illa verba Iſaię *frendet, &*
tenebit prædam, & amplexabitur, & non erit, qui eruat. Leo alio naturę inſtinctu fertur in gal- *Cap. 5.*
li, eiuſque cantus timorem; pari gradu, inquit Berchorius, incedit Diabolus, qui mirandū
in modum, & virum iuſtum, ſeu concionatorem, & multò magis eius cantum, nempè ipsū
F vitia humana acriter reprehendentem formidat. Leonis quoque vocabulum peccatori
poſſumus applicare, qui à nonnullis Leonis proprietatibus debet abhorrere, alias verò *Peccator*
imitari. Leęna, vt notum eſt adulteratur cùm Pardo, & tùnc filios non iubatos, & imper *quādo leoni*
fectos generat, hoc vitium mulier debet abominari, quia cum ſit adultera filios illegitimos *aſſimiletur.*
producit, quàmuis malitiosè ſe defendat, *cum non ſit malitia ſuper malitiam mulieris*, & de *Eccl. 25.*
hoc, & filijs ſpurijs poteſt illud Ezechielis pronūtiari; *Mater tua leæna cubabit inter Leones.* *Cap. 19.*
Leo vt ſuperius expoſitum fuit capitur fouea in cuius medio collocatur ouis à venatore,
peccator tùnc poteſt nuncupari Leo, quandò à venatore Diabolo per ouem nimirum per
aliquam delectationem in foueam peccati trahitur; quarè peccatores debent eſſe cauti
ne in huiuſmodi foueam incidant. Viciſſim alię ſunt Leonis proprietates, quarum pecca
tor æmulus eſſe debet, & potiſſimum, cum Leo, vt ſcribunt Phyſiologi, videns ſuum catu-
lum verberari mirandum in modum patiatur, & caſtigetur; paritèr quandò catuli, ideſt
homines vitijs deditì flagellantur reliqui, ſe emendare, & a peccatis abſtinere debent, quo
niam *peſtilente flagellato ſtultus ſapientior erit*. Leo, auctore Solino, quartanario affectu *Prouer. 29.*
ſępe cruciatur, nam ſi huiuſmodi ęgritudine eius iracundia non temperaretur, adeò effrę-
G nis euaderet, vt in iram prēceps ferreretur; non ſecus ac nauis ſine retinaculis à vento du-
citur. Leo eſt, peccator qui, permittente Deo, aliquandò valetudine vexatur, vt eius vi-
tioſa vita emendetur. Duabus inſupèr proprietatibus leo eſt dotatus quas Chriſticola
imitari debet, prima eſt quādo leo repletus eſt cibo ſpatio tridui ieiunat, ſecunda eſt, quan
dò morti appropinquat terram capite percutit, & lacrymatur peccator leonem imitans
mundi delicijs iam ſaturatus abſtinentia, & carnis maceratione ieiunium, amplexari debet,
& precipuè quando morti eſt proximus pectus, percutere, lacrymari, & omnes peniten
tiæ actus exercere. Hactenus de peccatore in genere nunc in moralibus à leone deſum-
ptis conſiderandus eſt peccator quatenus iracundus, ſuperbus, auarus, & libidinoſus. *lib. 1. de Clē.*
De iracundo ſcribebat Seneca. Muliebre eſſe furere in ira, & licèt nullum ſit animal
tàm perniciosum natura, vt ſi accendatur ira in illo non appareat nouę feritatis acceſſio,
quia leones fremunt pulſa pedibus arena tamen vtcunq; ſit, obſeruabimus proiectos ab *lib. 3. de ira.*
ipſis non præmorderi. Hac ratione homo ductus, eodem Seneca auctore, iram vitare de- *Ira vitāda.*
bet; quia illum in talem furorem poteſt inducere, vt ipſo leone ſit peior, & ſuam ſtabilit
H ſententiam exemplo Alexandri nepotis Antigoni, qui lanceam in ſuos conuiuas torque-
bat, hic ex duobus amicis alterum Ferę obiecit, alterum ſibi, tamèn qui obiectus fuit leoni
vixit. Hinc homines diſcant proſtratis, ideſt humilibus, & innocentibus parcere, nequè
ob quācunque leuem cauſam aduersùs aliquem furere. Ad rem noſtram facit aſſertum *In Dialogo.*
Gabrielis Symeonis, qui docet iniurias eſſe tolerandas, & præcipue illatas ab aliquo de-
mēte, ebrio, puero, & famulo exemplo leonis, qui latratibus canum non aſſurgit, & quan *Principes*
dò vleiſcitur iniurias vindictæ limites non excedit, vt in examine naturæ leonis fuit nar- *debent leonē*
ratum. Propterea Principes in corrigendo, & puniendo leonis æmuli pęnam iuxta qua- *imitari in*
litatem delicti præfigere debent; nam legitur in Deuterono mio: *Eris, & plagarum modus*. *punitione.*
Amplius cum leo, teſte Plinio, in beſtias viuas ſęuiat, & mulieribus, pueriſquè parcat, hinc *Cap. 25.*
cognoſcemus tyrannos leonibus eſſe crudeliores, qui non ſolùm belluas viuas, nempè di- *Tyrannus*
uites, ſed etiam mortuas, ideſt viduas, & pupillos torquent. Si contemplemur ſuperbiam *leone ſæuior*
huius

Superbia ſymbolum eſſe leo. *Iob. 15.*

huius imaginem expreſſam gerit leo, qui collum habens rigidum illud difficulter flectit, A
pariter peccator ſuperbia refertus parui pendendo humilitatem collum, inclinare nequit;
quare de hoc poteſt premulgari hæc ſententia. *Cucurrit aduerſus eum extento collo, & pin-
gui ceruice armatus eſt*. Quid de Auaritiæ dicemus? leo diuturnam ducit vitam, & quo ſe-
nior eò deterior, nam deficientibus viribus, quibus feras prædabatur, tunc ætate grauis in

Auarus leoni ſeni ſimilis.

locis curbibus vicinis moratur, & homines adoritur. Auarus poteſt vocari leo, nam quan-
rò ſenior tantò deterior, & auidior euadit, cum non beſtijs, ſed hominibus inſidietur, &
iuxta mentem Berchorij, cum auarus ſit leo ab alio leone, nempè à Diabolo decipitur, &
deuoratur. Denique qui libidine intemperatæ cupidinis exardeſcit leoni duplici de cau-

Libidinoſus leoni ſimiles.

ſa ſimilis eſt; primò quoniam leo ab ore ſpiritum fœtentem ſemper emittit, ſic ille, qui à
carnis inquinamento, & petulantia nunquam eſt alienus blandis verbis, & inhoneſtis col-
loquijs homines vitiat, ſecundò quia leæna in prodigum luxum propenſa meretricem ſo-
let ſignificare, & in hoc ſenſu Plautus ſcribebat abſtinendum eſſe à leonino cauo, nimirùm

In Meſ.

à ſpecu, in quo habitat leæna, id eſt meretrix, quæ deuorat amatores veluti leæna cœteras
Feras, ſed animaduertendum eſt leænam quidèm adulterari, vt paulò ante fuit explicatum,
ſed poſteà abluere ſe in aqua fluminis, ne à leone adulterium poſſit deprchendi; in hoc ſen- B
ſu anima noſtra leæna eſt per fidem Chriſto deſponſata, quæ, vt ait Berchorius, ſi peccat,
non debet niſi lota in fluuio pœnitentiæ, & confeſſionis ante Chriſti conſpectū apparere.

HIEROGLYPHICA.

QVamuis propriè loquendo Hieroglyphica apud Aegyptios eſſent quæ-
dam ſacra monumenta, non literis, ſed rerum, & animalium figuris ad vo-
cabula ſignificanda ſculptis tamen etiàm ad res profanas denotandas hu-
iuſmodi animalium imagines quandoquè adhibuerunt; nam vt ſpectantia

Lib. 2. Hierogl.

ad hiſtoriam leonis aſſignemus, inquit Orus Apollo. Aegyptij indicantes

Nili mūdatio cur per leonem denotetur.

Nili mundationem, effigiem leonis delineabant nulla alia adducti ratione, niſi quia Sole
ingrediente in ſignum Leonis, Nilus ab alueo erumpere incipiat. A figura anterioris
partis leonis robur denotabatur, quoniam in hoc animali partes anteriores poſterioribus
multò ſunt valentiores, hinc Pierius coniectatur meritò in ſacris literis ab integro leone C
Chriſtum indicari, quoniàm anteriora diuinitatem, & poſteriora humanitatem oſtende-

Quæ pars leonis robur notaret.

re poſſunt. Propterea figura leonis vario modo picta multiplices hominis affectiones, &
functiones demonſtrabat. Si hominem virtute præditum volebant repreſentare, illum
leonis ſpolio tectum figurabant, quia hoc ſemper fuit apud Priſcos virtutis Hieroglyphi-
cum, ideoquè Herculi dicatum, Herculem enim pro virtute Antiquitas colebat, & quem-
admodum hodiè Patre eloquentiæ nominato ſtatim noſtro intellectui Cicero ſe ſe offert,

Virtutis Hieroglyph. quale.

ita Priſci per virtutum parentem Herculem intelligebant, huc ſenſu igitur motus Dioge-
nes Cynicus exuuias leonis indumentum virtutis declarauit, & quandò videbat indoctū
ſpolio leonis tectum, ſtatim hæc verba proferebat; *Ille indumentum virtutis vituperat.*

Philoſophi optimi hieroglyph.

Verùm non propter diſcrepantem rationem, auctore Suida, optimus Philoſophus oſten-
debatur per figuram Herculis geſtantis manu dextra clauam, & ſiniſtra tria mala, quæ, Dra-
cone occiſo, claua philoſophiæ ab ipſo ablata fuiſſe fabulantur, tria enim mala tres ſunt ani-
mi virtutes non iraſci non eſſe auarum, non appetere voluptates; ſed quoniam in ſpolia D
leonis Herculis indumentum incidimus, non erit ab re notare cum Pierio propter odium

Nouercæ hierogl.

nouercale Iunonis in Herculem. Antiquos pinxiſſe mulierem palmite coronatam pedi-
bus prementem exuuias leonis, hacque ratione priuignos à Nouercis malè haberi ſigni-
ficabant. Præterea quandò volebant virum vnicum fortitudinis ſpecimen, magnanimita-
tis normam, & prudentiæ exemplar repreſentare leonem, & vulpem, teſte Oro Apolline,
effigiabant, nam per illum robur, & magnanimitatem, per hanc verò prudentiam expone-

Lia. 2.

bant, nam leone picto habente ſupra inclinatum caput caduceum, vis eloquentiæ cedere

Lib. 1.

credebatur. Quocirca Pierius per leonis iconem Regem, & Principem intelligebat, quo-
niam hi ſupra humanum modum robore animi, magnitudine, & prudentia more leonum

Quomodo per leonem Princeps intelligatur.

elati eſſe debent; imò & clementia, & vigilantia redundare, quæ duæ prærogatiuæ in leo-
ne inſigniores refulgent; Ideo Antiquitas, ſcribente Pierio, per leonis incolumis, & ho-
minis ſuoitrati picturam, deſignabat clementiam, deinde quia à leone noctes inſomnes

duci

Digitized by Google

duci credebat, verùm vigilantiæ, & cuſtodiæ Hieroglyphicum leonem eſſe putabat; &
E hæc fuit potiſſima ratio, propter quam fecus templorum valuas leones, & pingerentur, *Quarè penès templorum valuas leones pingãtur, vel ſculpantur.*
& ſculperentur, quæ conſuetudo ad noſtram vſque ætatem penetrauit, & hic mos Indis
quoque eſt notus, nam Fernandus quodcam Indorum templum deſcribens dicebat.
Duo leones coloſſei templi valuas cuſtodiebant; immò vt, inquit Pierius, hic titus adeò inualuit, vt rictus leonis in ſignum cuſtodiæ oſtijs priuatæ domus affigatur. Quid plura?
Aegyptij in varijs hominum affectionibus exprimendis, figura leonis vario modo delineata vtebantur. Si hominem febrientem, & auxilium ſibi comparantem notificare *Lib. 4. epiſt. ex Ind.*
cupiebant leonis ſimiam vorantis formam inducebant, ſi hominem ad ſaciotatem repletum, leonem fruſtra carnis depaſcentem delineabant, ſi fœtido oris halitu imbutum, os *Hominis febrictis hieroglyph.*
leonis hians pingebant, ſi vltorem, leonis telo confoſſi effigiem formabant, quoniam
leo mira obſeruatione percuſſorem nouit, ſi iracundum, ad mentem Ori Apollinis, caput leonis effingebant, quia hoc animal capite magno, & pupillis oculorum igneis præditum ſit. Ingentes verò irarum motus febrem excitantes ſignificaturi, eodem Oro teſte, leonem catulos ſuos cauda flagellantem figurabant, leonem ob iram, & catulos flagellatos, quoniam leonum oſſa inter ſe colliſa ignem emittant. Deniquè furor indomitus *Lib. 1.* *Lib. 2.*
F ad mentem Pierij, per leænam catulos ſuos diſcerpentem, imò vt græcè legitur ἐξωστ-ζοντα, id eſt exoſſantem deſignabatur. Poſtremò, vt ſcribit Orus, per mulierem ſemel tantum enixam, leænæ imaginem ante conſpectum hominum proponebant, quoniàm leænam ſecundariò patere non credebant. *Lib. 1.* *Lib. 2.*

EMBLEMATA, SYMBOLA, EPITAPHIA.

QVI omnem operam ſtudio emblematum impartiri ſolent, ſi toto nixu his noſtris lucubrationibus inſiſtent, non ſolum profana, ſed etiam diuina, tã emblemata, quàm ſymbola contemplabuntur. Exordium igitur ſumendo à diuinis Nicolaus Reuſnetus Chriſtum puerum ferentem crucem coronatam, & equitantem leonem depingit, & picturam hac inſcriptione de- *Lib. 1. embl.*
G corat. FORTITVDO, ET LAVS, ET SALVS MEA DOMINVS. Deindè multa componit carmina, ſed inter alia hoc hexaſtichon in medium afferre libuit.

Optima res laudare Deum, laus cęlitus illa,
Et cum laude fides vera, ſaluſque datur.
Sit leo virtutis frons laudis, cruxque ſalutis
Sit nota, quis Iudæ Dux Leo Chriſtus ouat.
O par ſit laudi tanta vis atque facultas,
Me ſcio perpetua poſſe ſalute frui.

Prædictum emblema reuocat in memoriam ſymbolum Dauid maximi Abyſſinorum Aethiopum regis à Sadelero depictum, in quo licet obſeruare leonem rectum pedibus anterioribus crucem tenentem cum hac inſcriptione. VERITAS PERSVADET. *In lib. ſymb. pag 60.*
Intet ſacra emblemata ſecũdum locum habet leo alatus, quem figurauit Nicolaus Reuſnerus dum recenſet illa quatuor animalia ex Daniele tanquam ſymbola quatuor Monarchiarum, & ſubnectit multa carmina: nos autem hic illa quæ ad hunc leonem attinent *In lib. embl. ſacr.*
H exarabimus.

Quatuor in ſomnis ſub imagine regna Ferarum,
Aſſyrio Daniel vidit in orbe prius.
Prima leo geminis alis, & corde refulgens
Humano, pedibus, ſtat Fera nixa ſuis
Aſſyrios ſignans reges, primoſquè Monarchas
Quos Babylon, & quos Media clara tulit.

Sed quoniam ſcimus nihil eſſe optatius illis, qui non vulgari ingenij claritate ſunt conſpicui, quàm multa huius generis emblemata intelligere ad profana examinãda accedere non grauabimur, & multiplicia proponemus à varijs actionibus, & proprietatibus leonis deſumpta. In primis geſtus, quos pugnaturi leones agunt, multa ſubminiſtraut

Digitized by Google

Embl. 63. emblèmata. Vnde Alciatus figurauit leonem erecta cauda à venatoribus, & canibus circumdatum,& inſciptio eſt hæc. IRA. deindè ſubſcribit hoc tetraſtichon. A

Leo in actu audacia.

Alcęam veteres caudam dixere leonis,
Qua ſtimulante iras concipit ille graues,
Lutea conſurgit bilis crudeſcit, & atro
Felle dolor furias excitat indomitas.

Caudam leonis Priſci ab ἀλκῆ quod eſt robur, Alcęam dixerunt, quia leones in principio iracundiæ cauda terram verberant,in augmento terga, quaſi velint ſibimetipſis robur addere,ideo hoc emblemate admonemur iræ impetum eſſe coercendum, niſi velimus in belluam ferociſſimam transformari. Alij pugnaturum leonem depingebant cauda erecta, & ore aperto, illique huiuſmodi inſcriptionem aſſignabant. VIS CONSILII EXPERS MOLE RVIT SVA, hoc taxabant illos, qui ſiſi fortitudine rationem,& conſilium aſpernabantur. In hoc genere Aegidius Sadelerus inter Symbola Regum Poloniæ effigiem leonis, quaſi ad pugnam concitati format, & illi addit hanc inſcriptionem, ME ME VINDICE. Idem auctor paulò inferius proponit figuram leonis pedibus anterioribus, & ore venabulum tenentis cum inſcriptione. VEH. ILLI. Et hoc inter Symbola Gidelberti Auſtriaci connumerat, Præterea leo in actu timoris depictus alia nobis ſuppeditat emblemata, nam Camerarius leonem fugientem à face accenſa effigiauit cum his verbis, MAGNOS VANA TERRENT. Deindè ſubſcribit ſimule diſtichon.

Lib. ſymb. pag. 53. — *Pag. 59.* — B — *Leo in actu timoris exhibet emblemata.* — *In lib. ſymb. & emblem.*

Non eſt ingentis vis expers vlla timoris;
Sic pauet infeſto percitus igne Leo.

Embl. 46. Pariter Iunius leonis fugientis à venatoribus habentibus accenſas faces Ideam protulit cum hoc Dicto. MALAGMA PHILOSOPHIAE, Deindè ſubſcribit hæc carmina.

Getulus leo non ſic aliud quàm metuit
Tędam flammiuomam qua rabies ſeua cadit.
Sidit trux animus cum facibus luciferis
Cęleſtis Sophia haud ſupplicijs terriculis.

Hac ratione Auctor conatur nobis manifeſtare philoſophiam ægritudinibus animi mederi, quemadmodum medicus affectibus corporis pharmaciam præſtat & licèt, naturali inſtinctu,leo facibus ignitis perterrefiat, tamèn Sadelerus leonem facibus accenſis, & venabulis reſiſtentē delineauit,& inſcripſit hæc verba, FORTITER RESISTENDVM; & hoc ad ſymbola Regum Angliæ attinere aſſeuerauit, Verùm non ſolum fax accenſa,ſed etiam Gallus leoni eſt terrori; hac de re Reuſnerus imaginē leonis cum Gallo ante legentium oculos protulit, & hoc ſuſcripſit, CEDITE FATIS. Et in huius maiorem expoſitionem promit dodecaſtichon, quod lector apud ipſum legere poterit. Accedit feritas,& fortitudo leonis, quæ emblemata componendi occaſionem præbuerunt. Georgius Camerarius huc reſpexit, quandò cupidinem iubis leoninis ornatum, & vnguibus aduncis armatum depinxit, & in parte oppoſita leonem ſagittam ab arcu iaculantem figurauit cum hac inſcriptione. VTER SAEVIOR? Itaquè comparat actiones cupidinis cum actionibus leonis hoc hexaſticho.

C — *Lib. ſymb. pag. 44.* — *Lib. 2. embl.* — *Feritas, & fortitudo leonis ad embl.* — *Lib. embl. Am.*

Immanes animi, quæ vos concordia iunxit?
Mutua quo tandem fœdere pacta fides?
Omnia ſint ſimiles ſecutus, vt ille pharetram D
Horrendam, horrendas induat ille iubas.
Vnguibus acer Amor, telis leo pugnet; at vnum
Diſſidium ſupereſt, quis feritate prior?

In fortitudinis contemplatione diu non immorabimur, quoniam ſola vox leonis mentibus noſtris fortitudinem ſuggerit; hinc Ruſellius notabat, ſi quis labilis memoriæ voluerit recordari fortitudinis,cum leo huius expreſſum ſit ſymbolum, debet imaginari in tali loco imaginem ferociſſimi leonis eſſe collocatam. Ad hęc manſuetudo conſideranda ſe ſe offert, quam reſpiciens Reuſnerus leonis humi ſtrati cauda depoſita iconem prębebat, & addebat hæc verba, QVO QVIS DOCTIOR HVMANIOR, ET QVO INDOCTIOR MOROSIOR, deindè ſubſcribit multa carmina, quæ breuitatis ſtudio miſſa facimus; in illis oſtendit velutiferociſſimi leones arte manſuefiunt,

In lib. art. mem. — *In lib. embl. Manſuetudo leonis ad embl.*

eodem

E eodem modo virtutibus, pectora rudiorum molleſcunt. Inſuper Camerarius formam leonis habentis caput pallio coopertum induxit, penès quem homo catenam manibus tenens figuratur cum hoc Dicto. IRAM PRVDENTIA VINCIT. Quia Phyſiologi obſeruarunt leonem oculis coopertis feritatem deponere, & diſtichon ſubſcripſit huius tenoris.

Si licet obiecto ſagulo tractare leonem,
Quid tandem eſt iram nolle domare ſuam?

Et paulò inferius idem auctor proponit aliud emblema, in quo puellam cibum leoni miniſtrantem effigiat, cum huiuſmodi inſcriptione. SEMPER IN METV. Alludit enim ad manſuetudinem, & feritatem leonis, quoniam Feræ huius generis, licèt ſint mãſuetæ, tamèn aliquandò repente efferantur, ſicuti à nobis ſuperius expoſitum fuit, huic emblemati additum fuit tale diſtichon.

Nuda à præſidijs, ego virgo miniſtro leoni
Danda opera eſt magnis, ſed comitante metu.

F Ad rem noſtram facit illud elegans emblema Pauli Maccij politioris diſciplinæ longè ſcientiſſimi, in quo geminos ad fręna leones currui iunxit, & honorem regiam maie- *In lib. embl. 6.*
ſtatem repreſentantem ſupra plauſtrum collocauit cum Inſcriptione. IVRIS PERITIAE DECVS. hocquè explanauit Dodecaſticho reuera digno, quod in manus hominum veniret, quia præſefert auctorem muſarum, charitumquè munificentia ornatiſſimum; concluſionis tantùm illius tùm ad euitandam prolixitatem, tum quia reſpicit leonum proprietatem meminerimus.

An non, dum rugiunt, iſti genus omne ferarum
Deterrent, leges, vt genus omne virum?

Non deſunt etiàm duo emblemata in hoc genere ab Alciato excogitata, in quorum *Embl. 29.*
altero currum à leonibus vectum figuris exprimit, cum inſcriptione. ETIAM FEROCISSIMOS DOMARI, & addit hexaſticon, in quo alludit ad leones trahentes currum Mârci Antonij triumphantis. In altero figurauit plauſtrum cum leonibus vehicu- *Embl. 105.*
laribus, & cupidinem aurigæ munus exercentem, & inſcripſit hæc verba. POTENTISSIMVS AFFECTVS AMOR. Huius emblematis argumentum dedit Lucianus, *In Dialog.*
G quandò induxit Venerem timentem, ne cupido ob commiſſa ſcelera tandèm leonibus obijceretur, deinde induxit Cupidinem matri reſpondentem hunc in modum. *Confide mater, nam leonibus factus ſum tam familiaris, vt innoxiè eorum terga aſcendam & iubas ſępè apprehendam.* Quocirca hòc edoctus Georgius Camerarius pinxit Cupidinem equi- *In lib. embl. Am.*
tantem leonem, & inſcripſit hæc verba. NOBILITAS SVB AMORE IACET. vult enim annuere neminem eſſe tàm ferum, quin amore dometur, & Cupidini cedat, *Cupido leoni aſſimilatur.*
& affert dodecaſtichon, quod, quia in illo omnes leonis proprietates Cupidini conuenire monſtrat, hoc in loco recitare neceſſarium eſſe duximus, & eſt huiuſmodi.

Phœbus equos, Tigres lęneus flectit, & Vrſos,
Iure premit famuli terga leonis Amor.
Magnanimi admoto manſueſcunt igne leones,
Omnis Acidalia ſub face feruet amans,
Audaces galli cantum timuere leones
Nocturnus vigilem, ſic Amor horret auem,
Vtque leoninis nullus fluit oſſibus humor,
H *Sic nobis demens ebibit oſſa Venus*
Arida ſed flammas ſcintillant oſſa leonum,
Nil præter flammas pectus amantis alit.
Sed leo dum dormit nunquam ſua lumina claudit,
Sic omni vigilat tempore quiſquis amat.

Præter hæc alia ſunt emblemata, & ſymbola attinentia ad vexilla, & Inſignia gentilitia, in quibus leonum effigies cùm aliorum animantium, & variarum rerum figuris repreſentantur. V. G. habemus in Picta Poeſi vexilli picturam, in cuius altera parte leonis, in *Vexilla effigie leonis inſignita.*
altera verò vulpis figura delineatur cum inſcriptione ΠΟΛΕΜΙΚΗ᾽, idquè pulcherrimo hexaſticho declarat innuens licere aliquando in bello, vti ſtratagemate, & huc ſpectat illud adagium in prouerbijs expoſitum. *Quo leonina pellis non peruenit vulpina eſt aſſuenda*, verſus autem ſic ſe habent,

Ars gemina eſt belli, vel vi, vel fraude gerendi, A
Vt victore hoſtis victus ab hoſte cadat,
Tecta quaſi vulpis fraus, vis quaſi aperta leonis,
Sit dolus, an virtus, ſed quis in hoſte reget?
Ergo Aquila valeant, Lupi, & Vrſi, Minotauri,
Vexillis Vulpes, & Leo ſigna fient.

In lib. ſymb. & embl.

Quatuor Amorum ſpecies.

Quidam alij, vt notat Camerarius, curarunt depingi quatuor diuerſi generis animalia tali ordine digeſta; vt in ſuperiori parte aquila, & leo, in inferiori verò Syren cum Dracone collocarentur, & per hoc Amorum quatuor genera repreſentare voluerunt, ſcilicet per Aquilam deſiderium, & amorem veræ gloriæ, per leonem virtutis, & prudentiæ animi, per tertium pulchritudinis, & per quartum diuitiarum, huic diſtichon appoſitum eſt huius tenoris.

Si rerum quæras fuerit quis finis, & ortus,
Deſine, nam cauſa eſt vnica ſolus amor.

Qua icone fortitudo & prudentia deſignētur.

Habemus prætérea apud Camerarium loco citato iconem leonis habentis ſerpentem inuolutum circa collum cum inſcriptione græca ΟΥΔΕΝ ΚΑΘΗΚΟΤΕΡΟΝ, ideſt nihil decentius, in hoc ſymbolo auctor per leonem fortitudinem, & per Serpentem prudentiam demonſtrat, quaſi fortitudo ſemper prudentiæ copulanda ſit hoc diſticho. B

Prouida magnanimæ ſi adſit prudentia dextra,
Dic mihi, quæ rerum pulchrior eſſe queat.

Lib. ſymb. pag. 15.

Lib. 5. ſymb. quæſt. ſymb. 135.

Leo in quibus inſignibus gētilitijs locū habeat.

Amplius leguntur apud Auctores ſymbola Ieonum leonis ad inſignia gentilitia ſpectantia; nam Sadeletus alludens ad inſigne gentilitium Sixti Quinti Pontificis Maximi, in parte dextra figuram leonis exhibuit inſignitam tali inſcriptione. VIGILAT SACRI THESAVRI CVSTOS, & in parte dextra figurauit globum terrarum orbis triplici diademate exornatum cum hac inſcriptione. OMNIBVS GRATVS. Bocchius in hoc genere effigiauit leonem alatum tenentem manu dextra librum apertum cum his verbis, DIVO MARCO, ET REIPVBLICAE VENETAE PAX TVTA EST SEMPER AVSPICE IVSTITIA, & ſubnectit verſus viginti duos quorum concluſio eſt hæc.

Auſpice iuſtitia tua pax leo maxime pacem C
Securam nobis, perpetuamque facit.

Inſigne gētilitiū Bonon.

Idem Auctor leonem Felſineum intactum non reliquit, dum profert picturam, in qua Felſina armata vexillum libertatis ferens cum leone ſecus pedes conſpicitur, & reflectēs mentem ad Inſigne gentilitium Bononiæ, & ad numerum quadratum Senatorum, licèt hodie numero ſint quinquaginta quos Deus Optimus Maximus ſoſpites diutiſſimè ſeruet ſic cecinit.

Felſina docta tibi denus quater imperat ordo
Denus quadrato perficitur numerus.
Libertas cenſus leges cuſtodia fines
Quatuor hoc virtus continet vna patrum.
Purpurea hinc albo, crux interſecta ſalutem
In pace, illa decus lilia fulua notant.
Signifer id ſtatuit ſignum leo vincit, & iram,
Fortis vexillo hoc imperat ipſe ſibi.

Spoliū leonis in embl. Pōp. Vizan.

Embl. 13.

Embl. 74.

Cœterùm non ſolum leonis, ſed etiam quādoquè exuuiarum icon in emblematibus poteſt vſurpari. Vnum inſtar omnium ſit emblema collocatum in principio operis Chronicorum Bononiæ Pompei Vizani Patritij Bononienſis viriquè in nullo doctrinarum genere non perfecti; in quo depictum leonis ſpolium oſtenditur hac inſcriptione decoratum. SIBIMET PVLCHERRIMA MERCES. Cui Iulius Signius I.V.D. octaſtichon adiunxit, ad quod lectorem relegamus. Hactenus de emblematibus, & ſymbolis à leone deſumptis. Modò de leęna nonnihil dicendum eſt, nam Alciatus iconem leęnæ aſpicientis, ſimulacrum regalis palatij exhibuit cum inſcriptione. NEC QVAESTIONI CEDENDVM, & addit hexaſticon. Quod lector apud ipſum videre poterit. Cuius argumentum eſt leęna meretrix, de qua in Aequiuocis egimus. Inſuper idem Alciatus figurauit tumulum leęnæ forma cęlatum, & hoc modo inſcriptum. TVMVLVS MERETRICIS, & id exponit octo verſibus. Quorum quatuor vltimos tanquam ad rem D

noſtram

E noſtram attinentes recitabimus, qui ſic ſe habent:

Quid ſculptus ſibi vult Aries, quem parte leæna
Vnguibus apprenſum poſteriore tenet?
Non aliter captos quod, & ipſa teneret amantes,
Vir gregis eſt Aries, clune tenetur amans.

Horum verſuum intellectus reſpicit Laidem grecam meretricem, cuius monumentum, vt ſcribit Pauſanias, erat extra vrbem Corinthi, in quo pro inſigni titulo leæna pedibus anterioribus arietem complexa inſculpta fuiſſe perhibetur; per Arietem animal fatuum Priſci amatorem intelligebant, per leænã ipſum vnguibus cohibentem rapinam, & impetũ meretricis in amaſios ſignificabant. Hic laidis tumulus epitaphiorum memoriam in mẽte noſtra ſuſcitauit, itaquè noſtra intererit de illis verba facere, in quibus leonis facta eſt mentio. Gabriel Simeon narrat ſe obſeruaſſe in via, qua itur ab vrbe Volſcorum Maſſiliam verſus tabulam marmoream ſupra ianuam templi cuiuſdam Villæ *le Penne* nuncupatæ in qua tabula cęlatæ conſpiciebantur huiuſmodi figuræ, Leo, Pinus arbor, Timpanum, & fiſtula paſtoralis ramis appenſa, in parte dextra turrium, in ſiniſtra baculi F paſtoralis cum galero cęlatura apparebat, in parte inferiori hæc verba erant inciſa. MATRIS DEVM MAGNAE IDEAE PALATINAE EIVSQVE M. RELIGIONIS AD PARNOR. NAVIVS. IANVARIVS. Hinc cõiectauit Cybelem illo in loco olim fuiſſe cultam, quia Antiquitas turres, quibus terra referta eſt, ſupra caput huius Deæ pingebat; leones verò vehiculares, huic ſacrabat, ſic enim indicabat terram poſſe coli, & cicurari, vel iuxta aliorum mentem, vt annueret terræ mandata ſemina eſſe cooperiẽda, veluti leo cauda verrendo puluerem veſtigia tegit, non eſt igitur mirandum, ſi in hoc monumento erant turres leo, pinus, & alia, quæ magnæ Deorum matri conſecrauit Antiquitas.

Tumulus Laidis græcę meretricis.
In 2. lib. dilucid. antiqu. epitaph.
Epitaphium Deorũ Matris.

PHRENOSCHEMATA.

G Phrenoſchemata, ſeu Inſignia, quæ vulgus Impreſas vocat cum emblematibus, & ſymbolis tantam affinitatem habere videntur, vt poſt eorum enarrationem primum locum occupare mereantur. Illa igitur, quæ Auctores ex leonis proprietatibus deſumpſerunt, ſi non adamuſſim, leuitèr tamen examinare conabimur. Prima facie, quæ collecta ſunt à leonis fortitudine euulgabimus. Iouius ſcribit famoſum Ducem Hebrãr Stuardum pinxiſſe leonem rubrum in campo argenteo cum multis fibulis in eadem area ſparſis, & Dictum erat hoc. DISTANTIA IVNGIT, volebat enim inferre ſe eſſe fibulam, vel copulam fortitudinis regum Galliæ, & Scotiæ, vt ambo viribus Regis Anglię reluctari poſſent, Sereniſſimus Franciſcus Maria de Rouere olim Vrbini Dux, eodem Iouio auctore, alludens ad propriam fortitudinem, & magnanimitatem fingebat leonem coloris naturalis cum pugione in manu dextra in campo rubeo, & dimidiato verſu decorabat. NON DEEST GENEROSO IN PECTORE VIRTVS. Maximus Troianus meminit Phrenoſchematis, in quo leo amplexans laurum figuratur, & tali Dicto coronatur. IN VITA, ET IN MORTE, ſic enim fortitudinem doctrinæ omni tempore copulãdam eſſe docebat. Lucas Contilis iconem leonis pedibus anterioribns iugum ſuſtinentis exhibuit, & hoc Dicto inſigniuit. SVAVE. H Nam Academicus huius Phrenoſchematis inuentor, cum eſſet imperio Maximiliani ſubditus, denotabat non mediocrem voluptatem, quam pro Imperatore in virtute propria exercenda eſſet percepturus. M. Claudius Paradinus ſcriptis mandauit in ſigillo anulari Pompei Magni leonis enſem vibrantis cęlatã fuiſſe effigiem his litteris coronatam. CELSA POTESTATIS SPECIES, tanquam ſignum arduæ, & cordatæ expeditionis. Idem Paradinus proponit Phrenoſchema Principis Amelphitenſis, quod erat ſimulacrum leonis in altum euecti, cum hac ſententia. SOLATVR CONSCIENTIA, ET FINIS. Hic Princeps voluit indicare ſe, quamquam fortunis exutum, ſoloque pulſum, nihilominus ſua fortuna contentum eſſe, qui hoc vnum ſciebat ſe probè vbiquè proprij vigoris officio functum fuiſſe, quod reliquum erat in Dei Omnipotentis clementia poſt obitum omnem ſpem collocaſſe. Deniquè Ioannes Andreas Palatius in hoc genere deſcribit leonem, cuius pes dexter ex an-

In Dialog. inſig. milit.
Leo in cãpo argenteo cũ fibulis.
Loco citato.
Leo cum pugione in cãpo rubro.
Leo cum lauro.
In lib. inſig.
Leo cũ iugo.
In Heroic.
Leo cũ enſe.
Effigies leonis in altum euecti.
In tractat. inſig.

Leo cũ pede dextro ex anterioribus amputato. terioribus eſt amputatus,& ſimulacro iunxit hanc ſententiam. SI NON VIRES ANIMVS, quaſi vellet ſignificare deficiente corporis robore, animi vires eſſe adhibendas. A
Hæc de Inſignibus vim leoninam reſpicientibus. Ab Ira vnum deſumptum delineat Camillus de Camillis, nempè illud Octauiani Paſquæ Epiſcopi, qui, cum in Inſigni gẽtilio ſuæ nobiliſſimæ familiæ haberet leonem coronatum, roſæ cuſtodem, huic addidit hoc Dictum. MITEM ANIMVM SVB PECTORE FORTI: & quod erat Inſigne gentilitium pro Phrenoſchemate vſurpauit, quo denotabat leonis iram roſa temperari, cum roſarum ſuccus a medicis inter pharmaca chologoga reponatur. Si ad manſuetudinem leonis animum conuertamus. Hieronymus Ruſcellius effigiat leonem frænatum catenis vinctum, & hoc Dicto inſignitum. DIES, ET INGENIVM, volebat enim admonere hominem tempore, & ingenij acumine omnia aſſecuturum. Non valdè diſſimile Phrenoſchema profert Perciuallus, in quo figurauit leonem cicuratum cum catena fracta, & hac ſententia decoratum. FORTVNA NON MVTAT GENVS.

In inſign. Illuſtr. *Leo roſæ cuſtos.* *lib. 3. Inſig.* *In lib. de Inſig.* *Leo cum catena fracta*

Si clementiam leonis cõtemplemur, inueniemus in libro Phrenoſchematum diuerſorum Principum pictum leonem aſpicientem hominem humi proſtratum, & hoc Dictum annexum. HAVD PVSILLANIMITATI, & Ludouicus Dulcis in huius expoſitione ſcribit in hoc caſu hominem puſillanimitatis non eſſe redarguendum, quoniam, magnanimitas, & clementia leonis id poſtulat. Si vigilantiam leonis conſideremus, meminimus nos vidiſſe picturam, in qua arbor ferens poma aurea cuſtodita à leone, & Dracone conſpiciebatur hoc Dicto inſcripta. VTERQVE SIMVL, nam Auctor amborum animantiũ peruigilium notum habebat. Tandem ſi ad leoninam medicinam mentem reflectamus Lucas Contilis depingit Phrenoſchema Herculis Malaſpinæ, nempè leonem ſimiam vorãtem cum inſcriptione. MIHI MEDELAM. Hac ratione hic vir nobiliſſimus, vt Cõtilis inquit, animum ærumnis vexatum demonſtrabat, & quemadmodum leo eſu ſimiæ priſtinam ſibi comparat ſanitatem, ſic, & ipſe animi affectionibus volebat mederi prudẽtia, cuius ſimia ſymbolum eſſe perhibetur. Ad ſummum facere non poſſumus, quin commemoremus phrenoſcheſma eruditi Bibliopolæ, cuius librariæ Inſigne erat icon leonis, is, cum curaſſet imprimi nouum opus, quod Illuſtriſſ. Senatui Veneto dicauit, in prima libri facie formam leonis crepondi actum præſeferentis induxit, & addidit hoc Dictum. SIMILE AD SIBI SIMILE, & hoc modo alluſit ad Inſigne bibliothecæ, & ad Inſigne gentilitium inclytæ Venetiarum Vrbis.

B ... C

Leo aſpiciẽs hominẽ humi ſtratum. *Leo vorans ſimiam.* *Leo in actu crepondi.*

NVMISMATA.

Circa Icones leonis in monetis impreſſas tali diſtributione incedemus, vt primò numos, in quibus leo ob fortitudinem, & magnanimitatem figuratus fuit, recenſeamus. In paruo numiſmate argenteo Octauij leguntur ſimiles literæ. CAESAR AVGVSTVS, in parte inuerſa leo ſupra tergus cerui conſpicitur, inſcriptio eſt. M. DVRMIVS III. VIR. Hæc moneta, vt notat Sebaſtianus Erizus, cuſa fuit in honorem Augusti poſt victoriam Actiacam contra Marcum Antonium, quia leo eſt ſymbolum fortitudinis, & Ceruus timoris quamuis Alij dixerint huiuſmodi animalia repreſentare pugnam leonis, & cerui in ludis ſecularibus, quos ætate ſua Auguſtus celebrauit. In numiſmate magno æreo M. Commodi legitur ANTONIVS COMMODVS AVG. in latere inuerſo icon hominis æquitantis, & iaculantis telum in leonem oculis ſeſe offert. Romani, iuxta ſententiam Erizi, vt hunc imperatorem honoribus cumularent, hoc numiſma cuderunt, & præcipuè cum huiuſmodi Imperator, vt ſcribit Lampridius in eius vita, ferociſſimos, ſpectãte populo, leones occiderit. In numiſmate Traiani legitur. DIVO NERVAE TRAIANO AVG. in oppoſita parte Plauſtrum cum figura victoriæ tractum à leone, & à ſue apparet. Hunc numum quædam ciuitas, vt narrat Erizus, imprimi curauit, vt non vulgaris honoris titulo hunc Imperatorem proſequeretur, nam per leonem fortitudinem animi huius Principis, & per ſuem corporis deſignabat. Pierius inquit vidiſſe in numo Antiochi leonem humi procumbentem & ſuperuolantem noctuam, nam per leonem robur, & per noctuam Mineruam Priſci intelligebant, & hac ratione fortitudinem eloquentiæ cedere indicabant. Hubertus Goltz, & ipſe ob fortitudinem huius animalis, & Herculis obſer-

D

Numiſma argenteum Octauij. *In lib. numiſ. antiq.* *Numiſma æreũ M. Cõmodi.* *Numiſma Traiani* *Lib. 1. Hierogl.* *Numus Antiochi.* *In hiſt. Græcia.*

E obſeruauit in Sueſſanorum numo, figuram Herculis, depoſita claua, leonem ſuffocantis. Poſt fortitudinem manſuetudo leonis in numiſmatibus eſt cōſideranda. Ideò Erizus legit in Seueri numiſmate, SEVERVS PIVS AVG, in oppoſita parte numi obſeruat, inter varia animalia leonē in ſignū munificentię huius Imperatoris, qui ob ludos publicos multos leones cicurari curauit. Imò eadem cauſa moti Romani in honorem Philippi ludos ſeculares celebrantis, monetam argenteam cuderunt, in cuius altera parte legitur. IMP. PHILIPPVS AVG. in altera verò leo cicuratus figuratur. Pierius narrat nuper In Cadarano agri Bellunenſis vico ſuburbano repertos fuiſſe numos in quorum altera facie erat mulier, & literæ circumſcriptæ. IVSTITIA, in altera verò eadem mulier cum manu lęua extenſa ſupra caput leonis, literæ circumſcriptæ. LEONIS HVMILITAS. Præterea in multis monetis manſuetos leones, & potiſſimum illos Cybeles iugatos contemplabimur. Id demonſtrat numiſma aereū Neronis, vt teſtatur Erizus, in quo legitur. NERO CLAVD. CAESAR AVG. GER. P. M. T. R. P. IMP. PP. Altera numi facies Cybelem in curru à leonibus vecto refert. Pariter in Propontide regione Aſiæ erat Ciuitas Zizicha nuncupata, vt ſcribit Pollux, in qua cudebatur moneta huius generis,

F vt alterum latus exhiberet imaginem Deæ cybeles, quæ vocabatur ὁ τυπος μητρος θεῶν. nempè forma matris Deum in altero numi latere leo erat figuratus fortè ad ſignificādos leones iugatos huius Deæ plauſtrum trahentes. Deinde Erizus monſtrat aliud numiſma in quo legitur III VIR. R. P. C. nimirum Triumuir Reipublicæ conſtituendæ. latus oppoſitum habet iconem leonis cum huiuſmodi literis circumſcriptis. ANTON. IMP. A. XII. Scilicet Antonius Imperator anno duodecimo; leo autem in hac moneta effigiatus fuit, vt omnes pro comperto haberent Marcum Antonium fuiſſe primum, qui leones ſubire iugum coegerit. Accedit numiſma magnum aereum Philippi iunioris, in cuius latere inuerſo conſpicitur ſupra leonem figura mulieris manu dextra ſceptrum geſtātis cum græca circumſcriptione. ΘΕΑC. CΥΡΙΑC. ΙΕΡΟΠΟΛΙΤΩΝ. ideſt Deæ Syriæ Hieropolitarum. Hoc numiſma cuſum fuit in vrbe Hieropolitana Syriæ, & Erizo auctore, mulier ſupra leonem Deam Syriam, vel Syriæ Prouinciam repreſentat. Quemadmodum in magno aereo numiſmate Gordiani figuratur mulier ſtans, & eleuatis manibus oſtendens duo animalia, nempè Taurum, & leonem cum literis P. M. S. COL. VIM. & ſub pedibus mulieris ANTI. Hinc poſſumus conijcere, inquit Erizus, huiuſmodi nu-

G miſma conflatum fuiſſe in Antio Romanorum colonia, vt Gordiano Imperatori ęternus honor decerneretur, & illa muliebris figura Antium coloniam præſefert, quæ manibus oſtendēs duo animalia territorij vbertatem indicabat, cum ab antiquis leo cicuratus pro terra, & Taurus pro ſtudio arationis acciperetur. In numis Maſſilienſium leo integer ſculpebatur cum his literis ΜΑΣΣΑΛΗΤΩΝ, & huius leonis figuræ cauſam affert Hubertus Goltz. quæ eſt talis, quia multi fatentur Maſſilienſium Apollini proximum fuiſſe leonem aeneum à Phocenſibus obſidione oppreſſis libertatis cauſa miſſum. Idem Auctor addit leonem in actu gradiendi effigiatum videri in numis Romanorum cum his literis. ROMANO. In eodem actu gradiendi ſculptus fuit leo addita claua ſupra caput in monetis Meſſanenſium cum hoc verbo græco ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ. Denique leo in omnibus Hyelitarum numiſmatibus videbatur cum inſcriptione ΥΕΛΗΤΩΝ. Ad finem non ſolum leo ſed etiàm leonis ſpolium in numis habuit monumētum. Propterea Hubertus Goltz ſcribebat leonem in monetis Heraclienſium varijs modis fuiſſe cęlatum, ſed vt plurimū in illis figurabatur Hercules habens ſupra humeros exuuias leonis cum inſcriptione.

H ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ ΦΙΛΩ, quamuis in alijs delineatus ſit Hercules ſtrangulans leonem cum hoc verbo græco ΗΡΑΦΙ. Idem auctor in monetis Leontinorum monumenta leonis obſeruat, dum in harum nonnullis ſpolium; & in alijs rictus leonis cudebatur, & huius aſſignās rationem dicebat hanc eſſe legitimam, quia Hercules deuicto Eryce à Leontinis comitèr exceptus fuit; ideò illinc diſcedens illis leonis Inſignia tanquā monumenta reliquit. Eiuſdem ſpolij leonis icon in aliquibus Alexandri numiſmatibus obſeruatur, in quibus, teſte Pierio, ipſe Alexander cum pelle leonis cęlatus conſpicitur cum literis circumſcriptis. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, fortè ad demonſtrandum genus, quod ab Hercule per Caranum primum Macedoniæ Regem ducebat.

Num.º Sueſſanorum.
Lib. numiſ.
Numus Seueri.
Moneta Philippi.
Lib. 1. Hierogl.
Numi nuper reperti.
Numiſma aereum Neronis.
Numi, in quibus erat Cybeles, & leo.
Loc. cit.
Quis fuerit primus, qui leones ad iugū traxerit.
Numus Philippi iunioris.
Numiſma Gordiani.
Numi Maſſilienſium.
In hiſt. Græcia.
Numi Meſſanenſium.
Numi Hyelitarum.
Loco cit.
Numi Heracleenſium.
Leontinorū numi.
Alexandri numiſmata.

INSIGNIA GENTILITIA, & MILITARIA A

In cō. ſymb. INter Inſignia gentilitia, quæ vulgò Arma, dicuntur, Illa tanquàm nobiliſſima, & perfectiſſima commendantur, quæ figura leonis decorantur; nam, vt inquit Ricciardus, quæ animalibus terreſtribus effigiantur habentibus volatilia, & aquatilia præcedunt, & eò magis, quia hic ritus fuit antiquiſſimus, & ante Romā conditam animalia terreſtria in Inſignibus pingebantur. *Inſignia gētilitia quænā fuerint nobiliſſima.* Deindè inter terreſtria quadrupedia heroicis animis leonis icon ſūmoperè placuit; cum leo quadrupedum Rex, & aliarum Ferarum terror eſſe putaretur. Hinc Hercules leonem pro Inſigni ſibi vindicauit, Hector duos leones aureos in area rubra depinxit, & Achilles totidem leones rubros in campo argenteo figurauit. Phryges, quoquè populi *Lib. x. Aen.* minoris Aſiæ olim in Inſignibus leones habuiſſe colligimus ex Virgilio, vbi inquit.

——— aeneia puppis B

Prima tenet roſtro Phrygios ſubiecta leones.

Si ab his ad Romanos deſcendamus, inueniemus horum vexilla varijs animalium figuris, *Vſus figuræ leonis in Vexillis.* ſed potiſſimum icone leonis fuiſſe exornata, hùc reſpexit Sanazarius dum cecinit.

Romanas Aquila poſtquam liquere phalanges,
Magnanimus turmas ducit in arma leo.

Deinde hic mos mira facilitate omnibus totius terrarum orbis nationibus communicatus eſt; nam Polydorus Virgilius narrat ex annalibus ſcoticis Reudam Freguſium *Lib. 3. hiſt. Angl.* in Britāniam veniſſe, & dediſſe agmini ſigna, rubrum leonem, quibus nūnc Reges vtuntur, & paulò inferius addit Reges, qui ſecuti ſunt poſt Gulielmum magnum Angliæ Regem, ſimilitèr vſos eſſe, ſicuti nunc vtuntur, Inſignibus regijs, quæ ſunt tres leones iubati cum totidem lilijs quemadmodùm ipſe in codice peruetuſto hoc effigiatum vidiſſe *Lib. 5.* teſtatur; & in annalibus Belgicarum rerum legitur. *Concordi aſſenſu à Principibus Belgarum parantibus in Syriam expeditionem variorum colorum leones aſſumptos fuiſſe relictis veteribus Inſignibus*, fortè ad maiorem hoſtibus timorem incutiendum, vt nonnulli aſſeuerarunt. Quid plura? Vſquè ad Iaponenſes hic Inſignium gentilitiorum ritus penetrauit, nam habemus ex epiſtolis Iaponenſium hæc verba. C *Totan quaſi pro Rege præ-* *Lib. 2.* *eſt, cuius Prouinciæ poteſtas eſt formidabilis pileo ſibi à Rege donato conſpicuus, & veſtimentis* *Inſignium gentilitiorū ritus apud Iaponenſes.* *leone (Inſigne Regis) inaurato diſtinctis, hoc ille amictus ornatu, grauitate, noſtris Europæ Regibus antecellit*, & in alia epiſtola Iaponica, *omnes Gubernatores certo pilei, & peculiari veſtium genere vtuntur cum huiuſmodi generis Inſignibus circà humeros, quæ ſunt leonis effigies.* Non deſunt multæ Italię ciuitates, quæ in Inſigni gentilitio figura leonis ſunt delectatæ, vt Venetiarum Vrbs, ad cuius Inſigne alludens Baptiſta Mantuanus, dum loquitur *Lib. de bel. Ven.* de Vicentinis ab Hiſpanis ad Venetos redeuntibus, ſic canebat.

Ad Venetos iterum redeunt, pulſiſque ſubindè
Præſidijs ſe in magnum Aquilæ vertere leonem.

Inſigne gētil. Venet. Florentia quoque olim Inſigni leonino delectabatur, quare Bellonius, dum verſaretur *lib. 2. Obſ. cap. 91.* Damaſci ad Orientem obſeruauit turrim quadrangulam, cuius faſtigium habet inſcriptionem Arabicis characteribus expreſſam, & paulò inferius conſpiciuntur bina lilia *Inſigne gētil. Florētię.* marmori inſculpta, ad quorum latus eſt figura leonis. Propterea id multis præbuit occaſionem exiſtimandi, hæc Inſignia eſſe Galliæ, vel Florentiæ. D Amplius Dertona, ſeu Terdona, quæ hodie Tortona dicitur Lyguriæ ciuitas pro Inſigni gentilitio habet leonem cum hac inſcriptione. PRO TRIBVS DONIS SIMILIS TERDONA LEONIS. *Inſigne gēt. Tortonę.* Nam Topographi hanc vrbem à tribus donis nominatam fuiſſe ſcriptis mandarunt; primum erat, quia olim in quadam villa agri Terdonenſis è lapide oleū ſcaturiebat. Secundum in alio eiuſdē territorij loco aqua maiori hebdomada vbertim fluebat. Tertiū quando vnus cuiuſdā familiæ erat moriturus guttæ ſanguinis apparebant. Alias prętermittimus ciuitates, quę ſub Inſigni leonis militarūt, de quibus in ſymbolis, & emblematibus actum fuit. Prætereà ſignū leonis multis imò infinitis familijs, & ſplendori, & no- *lib. 3. epigr.* bilitati fuit; quamuis Io. Franciſcus Apoſtolus in Principe omniū virtutum ornamento eminente non leonis ſigna, ſed veræ fidei ſtemmata commendauerit hoc diſticho.

Stemmata ſint alijs Pardi, ſint ora leonum,
At tibi ſint, Princeps, ſtemmata vera fides.

Tamèn

E Tamen quia hic Inſignium ritus adeò ſuccreuit, vt omnibus domibus innotuerit, facere non poſſumus, quin peculiaria Inſignia commemoremus. Nicolaus Reuſnerus eleganti dodecaſticho Inſigne domus Brandeburgicæ, non ſolum ſceptris, roſis, aquilis gryphibus, ſed etiam bicoloribus leonibus exornari pro comperto affirmat, & paulò inferius ludit in Inſigne domus Palatinæ dialogo ex decem verſibus contexto, deinde hexaſticho, quid ſignificet huiuſmodi leo demonſtrat hunc in modum. *Lib. 1. Item.* *Inſignia gẽtilitia variarũ familiarum.*

Arma Palatina quid ſignat ſplendida gentis
Aureus in nigro, qui fremit orbe, Leo?
Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos,
Nempè docet morum nobilitate duces.
Terror hic eſt hominum, proſternit corpora tantum,
Proſtratis parcit mitior inde leo.

Antonius Ricciardus meminit pulcherrimi Inſignis familiæ Caſtilionenſium, in qua leo candidus in area rubra ſiniſtrorſum repens, & pedibus anterioribus caſtrum tenens delineatur, & hac inſcriptione coronatur. DILIGAM TE CHRISTE FORTITVDO *In cõ. ſymb.*
F MEA, per leonem candidum denotabant Chriſtum, qui & leo, & candidus ob diuinitatis ſplendorem nuncupatur, color campi ruber charitatem, & dilectionem, caſtrum familiæ robur, & generoſitatem deſignabat, ſed color caſtri aureus ex Chriſti fortitudine conſolationem dimanare ſignificabat; quarè huius nobiliſſimi Inſignis figuræ, & colores, cum verbis, & verba cum figuris, & coloribus conueniebant. Reuſnerus meminit Inſignium, in quibus leones integri, & in quibus ora leonum pinguntur, in quæ ludit eleganti carminum textura, vnum pro omnibus ſit hoc exemplum. *Lib. 2. Item.*

An quia Nicoleos poſitum tibi nomen, & omen
Idcirco effigiem ſcuta leonis habent.

Alia deinde huius generis infinita apud ipſum lector legere poterit. Meminit octaſticho Io. Franciſcus Apoſtolus familiæ Annibalorum, quæ patriam varijs fortunæ fluctibus oppreſſam liberans, & fluctus, & geminorum leonum ſtemmata ſibi comparauit, inferius idem auctor per bellè ludit in ſtemma Bernardini Guacij, in quo leo figurabatur, dum ſic canit. *Lib. 3. epig.* *Lib. 4. epig.*

G *Cur iaceat, rectuſque micet pro ſtemmate Guaci*
Gramineo tu campo quæris (amice) leo? *Inſigne gẽtilitiũ Bern. Guacij.*
Eſt Guacij virtus, quæ parta pace quieſcit
Dum cubat, erigitur, ſi fera bella gerat.
Perdere poſſe ſat eſt, titulo quid poſcit in alto?
Vincere velle refert, velle nocere negat.

Sed ad quid per exotica ſtemmata vagamur? non ne in multis Summorum Pontificum, & Eminentiſſimorum Cardinalium ſtemmatibus leonina effigies conſpicitur, quæ conſultò ommittimus, ne prolixa horum ambage legentibus tędio ſimus. Leo Peretinus ſolus inſtar omnium vobis ſit notus; ad quem alludens Ferrarius dum loquitur de Peretinorum delitijs in Viminali monte florulentis relegando veteres illas Gothorum reliquias priſco Romanæ linguæ ſplendore hæc verba illuſtrata protulit. *Vbi familiaris leo à Dominis, & domicilio mite ingenium trahit, dum non in ſpeluis exulat, ſed pro foribus excubat*. Tandem leo cum multis Bononiæ Senatorum familijs commercia adeò familiaria miſcuit, vt eorum ſtemmata exornare, & fores cuſtodire non dedignetur. *Lib. 1. de cult. flor.*

H

SIMVLACRA STATVÆ.

EThnici olim tali mentis vitio capti fuerunt, vt quandoquè leonina ſimulacra colerent, & aliquandò leonum effigies pro Idolorum ornamento adhiberent; Quoad primum. Mithras Sol vocatus fuit Perſarum primus Deus in antro ab ipſis cultus, & eius ſimulacrum vultu leonis figuratum fuit fortè, vt inquit Gyraldus, quia Sol pro domicilio principali leonis ſignum ſibi comparauerit, vel quia ſicuti leo inter animalia, ita ſol inter cœtera ſydera excellat. Capite quoquè leonino Lacedemonij finxerunt Timorem, eumquè tanquàm Deum colentes in ſacello propè triclinium collocarunt, in quo ipſi tribunal habebant, vt auctore Gyraldo, *Leonis faciẽ habuit primus Perſarum Deus.* *In hiſ. Deo. ſyntag. 7.* *Leonino capite Timor ſculptus.*

Digitized by Google

Simulacrũ leonis ex auro vbi. Lib 16. hiſt. an. Lib. 1. In lib. de ſecr. ſecret.

raldo, cęteris eſſent maiori formidini: Ampraciotę, teſte Aeliano, adorabãt leęnã tamquã A
libertatis ſuę vindicẽ, quia tyrãnum ſuũ lacerаſſet. Leonis ſimulacrũ ex auro excoctodecẽ talentorum pondo locatum erat in templo Delphico, & poſt illius deflagrationem, teſte Herodoto, in theſauro Corynthiorũ fuit repoſitũ. Sculpebãt deindè Ethnici auro, vel argento leonis imaginem, & ferentes huiuſmodi ſimulacra generoſiores, & audaciores euadere dicebantur; Ideirò non eſt mirum ſi Ariſtoteles ſcripſerit annulum ex auro, vel argento, in quo cęlata ſit icon puellæ equitãtis leonem die, & hora ſolis vagantis in domicilio leonis geſtantes ab omnibus honorari, quæ omnia inter fabulas aniles, & pueriles nugas reponẽda eſſe cenſemus. Quoad ſecundum aliquandò leonum ſimulacra vnà cũ Dijs, quaſi cum alijs beſtijs Antiquitas in templis collocabat.

Horus quid. Hora vndè dictæ. Syntag. 1. Adad quid. Adargatis.

In primis Aegyptij Hori throno leones ſubijciebant; Sol enim ab ipſis vocabatur Horus, vndè horæ dictæ ſunt, vt voluit Macrobius, quia leo ſolis ſymbolum eſſe perhibetur, nam τὰς κόρας ἔχει πυρώδεις τὸ δὲ πρόσωπον στρογγύλον. Gyraldus tamen ſcripſit duo tantùm Deorum ſimulacra ab Aegyptijs culta fuiſſe, quorum vnum Dei nomine Adad, alterum Deæ, & Adargatim appellabant, quibus cunctarum rerum poteſtatem attribuebant, & per Deum Solem, & per Deam terram intelligentes Adargatis ſimulacro leonum ſimulacra ſupponebãt ad B
modum, quo Phryges Deummatrem cum leonibus pingebant; quamuis alij Cybelem ſedentem in plauſtro à leonibus tracto finxerint, de quo Baptiſta Mantuanus cecinit.

Magna Deum mater grandi turrita corona,
Quæ ligat Idæo libycos temone leones.

Figura Deæ Syriæ quæ. Syntag. 4. Diana alata vbi. Somni ſimulacrum. Syntag. 12. Lib. 1. Hierogl. Imago Serapidis cur triceps.

Deam quoquè Syriam, quam Hieropolitani tantoperè venerabantur, Lucianus in templo ſupra duos leones ſedentem ſculptam fuiſſe pronunciauit. Hinc dubitandum eſt, an hæc eadem ſit, cum illa, cuius ſimulacrum, teſte Gyraldo, erectum fuit in dextra parte Fluuij Phaſis manu cymbalum tenens, & leones ſub throno, ſedetquè non ſecus, ac mater Deum in templo Athenienſi. Pauſanias affirmat in area, in qua conditus fuit Cypſelus Corinthiorum tyrannus obſeruatam fuiſſe Dianam alatam altera manu leonem, altera Pantheram prementem. Thebis quoquè culta fuit Diana, & ante eius aedem leonis ſimulacrum marmoreum poſitum erat, vt cum multis Gyraldus conſpiranter profitetur, qui alibi narrat apud Sycionios effigiatum fuiſſe ſimulacrum ſomni ſopientis leonem. Serapidis etiam imago ad mentem Pierij triplici capite decorabatur, quorum medium faciem leonis, dextrum canis, & ſiniſtrum lupi præſeferebat; per caput leonis tempus præ- C
ſens indicabatur, quoniam eius conditio actu pręſenti valida, & feruens eſt, ex capite lupi præteritum tempus conijciebatur, quoniam hoc animal valdè obliuioſum eſt, & præteriti homines obliuiſcuntur, futurũ blandientis canis facie denotabatur, cum canis ſpeciei ſit indicium, quæ nobis ſemper adulatur, & blanditur.

Syntag. 10. Gylion quid. In lib. de inſul. nup. inuent. Cemi Idolũ vbi. Lib. 2. cap. 46.

Cum ſimulacro Herculis Priſci nõ figurabant leonem, ſed tantum leonis exuuias Herculis iconi addebant; quamobrem Gyraldus Herculem cognominatum fuiſſe Gylium aſſeuerauit, quia plerique Græcorũ Gylion leonem interpretantur. Hunc ritum ponendi cum Idolis leonum icones, obſeruauit etiam Petrus Martyr in Inſula ſacrificij, vbi incolæ mitras plumis varijs contexunt, in quarum medio inſerunt laminam auream cum cęlatura Idoli, quod Cemem vocant, hancque ſepiunt multis alijs laminis aureis habentibus icones Ferarum, ſed præcipuè leonum: hinc fortè elici poteſt ratio propter quam in prouincia Cangigu, teſte Paulo Veneto, tam viri, quam mulieres acu facies ſuas, colla, manus, ventrem, & crura pungant leonum figuras inducendo, nimirùm quia ſic putant proprijs Idolis gratificari. Quid? non ne ſcripſit Pauſanias, in Olympiæ templo per longum temporis interuallum Aga- D

Agamemnonis clypeum quid inſculptũ haberet. Leones ſepulcris inſculpti.

memnonis clypeum pependiſſe, in quo faciei leoninæ ſimulacrum erat inſculptum cum huiuſmodi inſcriptione ὅυτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν ὁ δ' ἔχων ἀγαμέμνων idest terror hic eſt hominum, quiquè hunc gerit eſt Agamemnon. Verùm non ſolum in templis, & cũ Idolorum figuris, leonum icones pingebantur, ſed aliquandò in ſepulcris in memoriam defunctorum ſculpebantur quę, teſte Pierio, iuxta figuras leonino ſimulacro adiunctas varia defunctorum geſta deſignabant V. G. ſi obſeruabatur leonina effigies inter pedes anteriores, amice tenens agnum, vel ouem, ſignificabat illum, in cuius monumento hæc cõſpiciebantur, depoſita ferocitate manſuetudinem amplexatum fuiſſe, ſi leonina figura cũ angue cęlata erat, depoſita feritate illum à prudentia rectum fuiſſe, & ſic per reliqua huius generis eruditus lector diſcurrere poterit.

Leænæ elinguis ſimulacrum vbi.

Omittimus illud leænæ elinguis ſimulacrum, quod ab Iphicrate heri Athenienſes curarunt in monumentum leænæ meretricis,

de

E de qua ſuperius verba fecimus, & accedimus ad illa leonis ſimulacra, quæ in fontibus, & vaſis, vel cęlabantur, vel pingebantur. Rictus leonum marmorei, vel lapidei fontibus hodiè quoquè affiguntur, per quos aqua fluens in vaſa ſubiecta cadit, ſed hic mos manauit ab Aegyptijs, qui primi ora leonum ſcaturigini aquarum appoſuerunt, ad hoc ſolũ ſignificandum, ſcilicet Nilum agris aegyptijs nouam aquam inuehere, ſole per ſignum leonis gradiente. Ad ſummum in quodam genere vaſis aenei, ſeu potius in orificio eiuſdem conſueuerunt Attici leonum, & hominum facies cęlare, hac de cauſa Pollux hoc vas *πρα-σω πικὸν* appellauit; hactenus de ſimulacris; nunc de ſtatuis, quæ in varijs orbis partibus ſitæ ſunt nonnihil dicemus. In libro de rebus à Societate Ieſu in Oriente geſtis deſcribitur aedificium pontis ſupra flumen à Cambilu decimo milliari diſtans, quod longo tramite in Oceanum ſe exonerat. Pons viginti quinque fornicibus conſtat longus paſſuũ trecentum, & latus octo: vtrinque inſignes aſſurgunt columnæ in quarum ſummitate leonis ſtatua ſita eſt, in extremo autèm pontis aſſurgunt duæ maximæ columnæ, ad quarum baſes marmorei ſunt leones, & inſignis molis. Petrus Gyllius inter pulcherrimas ſtatuas, quæ erant in Hippodromo, meminit leonis aerei, dum inquit, *Palatium illuc ſitum*

Cur capita leonũ fontibus affigantur.

In epiſt. Aſiat.

Statuæ leonis vbi.

Lib. 4. Conſtãti cap. 6.

F *incendit, & leonem aereum, & alia electa marmora, dum reuerteretur, exportauit.* Leo lapideus inauratus ſedet ſupra concionem ante forum Florentiæ; huiuſmodi ſtatua fuit priſcum ciuitatis Inſigne ſicuti Senarum lupa, & Lucæ Panthera, nam, ſicuti ſcribit Gabriel Simeon, conſueuerunt Florentini non ſolum die S. Ioannis, ſed etiam alijs inſignioribus ſolennitatibus aureo diademate hanc ſtatuam coronare, quaſi vellent indicare, veluti leo cæterorum animantium rex conſtituitur, pariter Florentia inter alias Hetruriæ ciuitates emineret? Præterea leonum duæ inſignes ſtatuæ pro foribus Eccleſiæ Cathedralis Taruiſij viſuntur vnguibus Draconem alatum comprimentes. Amplius Io. Andreas Palatius narrat nupèr effoſſam fuiſſe tabulam non procul à ciuitate Augubij, in qua leonis figura teſſerulis conſtructa apparet, quam multis verſibus deſcribit, qui ſic incipiunt,

Leo æreus vbi.

In Dialog.

Leo lapideus Florentiæ quãdo coronetur.

In lib. Inſig.

Augubij effoſſus nuper ſub mœnibus altis,
Compoſitus cruſtis, teſſeruliſque leo.

Sed ad quid ferians in his paucis operam conamur ponere, cum propemodum innumeræ huius generis ſtatuæ Romæ conſpiciantur, & primò ad valuas D. Ioannis Laterani ſitæ ſunt pulcherrimæ leonum ſtatuæ marmoreæ; In foro ante templum, quod à rotundita-

G te nomen ſortitur, vt narrat Aloyſius Contarenus locatæ ſunt leonum ſtatuæ ex marmaride lapide coloris inter leucophæum, & rubrũ medij. In foro Capitolino ex lapide Lydio obſeruatur leonis ſtatua capite defecta, vbi quoquè eſt fragmẽtum repreſentans leonem ſupra equum. Deinde in multis Romanorum palatijs, & domibus etiam priuatis marmoreæ leonum ſtatuę conſeruantur; Vidimus in palatio Sabellorum tabulam marmoream, in qua leo cum tribus armatis hominibus pugnans cęlatus erat, nec non ſtatuam leonis ex Lydio lapide ſupra baſim eiuſdem marmoris diligentèr elaboratam. In Viridario Cęſiorum viſitur ſtatua leonis marmorei, cuius baſis hanc inſcriptionem habet. INNOXIA FORTITVDO, vbi quoquè aliæ duæ leonum ſtatuæ ex lapide ſubrubro poſitæ ſunt ſupra baſes Cęſiorum Inſignia gentilitia cuſtodientes. In Vinea olim Eminentiſſ. Card. de Carpo, ex marmore vario leonis ſtatua ſita eſt; Domi Bernardini Alberitij in via Iulia obſeruauimus ſtatuam magni leonis, qui aperto ore hiat in equum, quaſi illum deuoraturus; & Domi Laurentij Maccini penès S. Marci templum videtur caput leonis inſigni cęlatura fabrefactum, quod deglutire animal conatur. Poſtremò ſtatuæ leonis ſpolio inſignitæ

In lib. antiq. Rom.

Statuæ leonum Romæ vbi ſint.

H numeroſæ ſunt, quæ omnes Herculis ſtatuæ eſſe dicuntur. Harum vna in Viridario Beluedere nuncupato conſpicitur, cuius humerus dexter pelle leonis decoratus eſt, quo in loco alij ſtatuam Commodi Imperatoris cum exuuijs leonis obſeruarunt, & tandem in palatio Dandinorum Hercules marmoreus cum leonis ſpolio videtur, & multæ aliæ huius generis ſunt Romæ, in quibus enumerandis nobis tempus deficeret.

M I-

MIRACVLA. A

Lib.3. Reg. cap.13. *Leo necauit prophetam.*

HAbemus in ſacris paginis Dominum iuſſiſſe cuidam prophetæ, ne in Bethel aquam, panem, vel quidpiam aliud tam eſculentum, quàm potulentum cõtangeret, ſed rogatus ab alio propheta panem comedit, & aquam potauit, & quia Omnipotentis præcepto non paruit, leo ipſum redeuntem in via occidit; nam Dominus eum tradidit leoni, qui poſtmodùm eius cadauer non deguſtauit, imò id auget miraculum, quoniàm, neque aſinum vehicularem, nec prophetam ſeductorem interfecit.

Lib. 4. Reg. cap.17.

Inferius legimus, cum Iſrael idolatriæ ſe dediſſet ſub Rege Ieroboam, Dominum immiſiſſe leones, qui illos interficiebant. Deinde in Sanctorum Vitis, multa huius generis miracula ſpeculari poterimus. Surius narrat Sanctum

In vit. S. Sa. Ab. & Conf.

Sabam per vaſtam ſolitudinem incedentem ingreſſum fuiſſe ſpeluncam leonis, qui in ea verſans, & leone abſente peracta oratione ſoporatus eſt, nocte intempeſta leo ſpelæi B poſſeſſor accedens, & veſtem Sabæ dormientis dentibus apprehendens, quodãmodò à ſpelunca Sanctum expellere nitebatur, qui leonis fremitu a ſomno excitatus ad leonem

Leo S. Sabæ cryptã cedit.

conuerſus hæc verba protulit. *O Fera, hæc crypta quamuis anguſta; ſi velles ambobus ad habitandum ſufficere!* his dictis Fera non ſecus, ac ſermonem intellexiſſet, Sancto cedens ſpeluncam abijt. Ad hæc recitat D. Hieronymus miraculum ſcitu dignum, quod accidit in

In vit. Sãct. Pauli prim. Erem. *Leones ſepulcrum parant.*

vaſtiſſima ſolitudine Thebaidis, vbi in antro S. Paulus primus Eremi habitator defunctus à D. Antonio compertus eſt, quo orante, cum bipalio careret, quo ſepulcralem foueam pararet, duo leones ex interiori parte Eremi accurrentes recto tramite ad cadauer Beati Senis aduenerunt, & adulantibus caudis circa eius pedes accubuere fremitu ingenti rugientes; deindè non procul cœperunt pedibus humum ſcalpere, arenãquè certatim egerentes vnius hominis capacem locum foderunt, & ſtatim deiecta ceruice, quaſi veniam petentes D. Antonij manus, ac pedes lingebant, ſed tunc, Sancto annuente, abiérunt. Simili modo ferunt mandato Zoſimæ Abbatis ad condendum cadauer S. Mariæ Aegyptiacæ leonem pedibus mirificè terram effodiſſe. Sed hæc curſim, breuiterquè perſtringimus, quoniam inferius quandò agetur de vſu leonum in ſupplicijs, multò plura ſpectan- C tia ad miracula promulgabimus.

FABVLOSA.

MYthologica leonis, vel ad eiuſdem metamorphoſim ſpectant, vel aliorum in leones transfigurationem reſpiciunt. Ratione primi multi leonem, beneficio Iunonis, inter ſydera collocatum fuiſſe atteſtantur; ſed Periandrus Rhodius refert ob primos Herculis labores, memoriæ cauſa, leonem aſtris illatum fuiſſe. Nigidius recitat hunc leonem iuſſu Iunonis nutritũ apud Lunam, & ad Herculis exitium demiſſum fuiſſe, quem poſteà ab Hercule interfectum Iuno cœleſti monumento dignum eſſe decreuit. Hic igitur leo cœleſtis iuxta mẽtem Aſtro-

Leonis ſignũ ex quot ſtellis cõſtet

logorum inter conſtellationes mirabilis, & maximus habet ſtellas in capite tres, in collo duas, in pectore vnam claram, in ſpina dorſi tres, in medio caudæ vnam, & in fine D vnam claram, in medio ventre vnam, ſub pectore duas, in primo pede claram vnam, ſub ventre vnam claram, in medio ventris vnam, in poſteriori pede vnam claram, in genu poſteriori claram vnam, ita vt decem, & nouem ſtellæ cœleſtem leonis figuram conſtituant. Ratione ſecundi. Acron in commentarijs ad Horatium ſcribit, Bacchum

Bacchus in leonem. *Euhyius qs.*

leonis ſpecie indutum interfeciſſe gigantem, tuncquè Iuppiter hoc beneficium Baccho acceptum referens dixit *εὖ υἱέ*, ideſt, O bone fili, tunc Bacchus vocatus fuit Euhyius. Apollo quoquè modò in accipitrem, modò in paſtorem, & aliquandò in leonem transformatus eſſe dicitur, vt Iſſen Macharei filiam poſſideret. Verùm ſi ad hominum

Lib.4. odyſ. *Lib.4 georg.* *Lib.8. meta.*

conuerſiones in leonem animum noſtrum conuertamus. Narrat Homerus, repetit Virgilius, & confirmat Ouidius Proteum fuiſſe hominem, qui mille animalium, & aliarum rerum effigies induebat, nam aliquando arbor, aliquando aper, vel iubatus leo apparebat iuxta illud.

Nam modò fit ſerpens, modò ſus, modò torua leæna.

Sed

Digitized by Google

E Sed hæc fabula duxit originem, à Proteo antiquiſſimo Aegyptiorum Rege, qui procul dubio edoctus literas hieroglyphicas cœpit ferre ſupra caput, aliquandò partes anteriores leonis, aliquandò ramum arboris, & ſic deinceps, vt internas, variaſquè animi cogitationes præſeferret. Atalanta virgo adeò in curſu præpotēs fuit, vt ſponſos ad currendum prouocatos, & victos occideret, Hippomenes fauore Veneris nixus acceptis tribus malis de horto Heſperidum puellam ad curſum inuitauit, & ſingula poma iacere cœpit, puella ob cupiditatem legendi poma ſuperata eſt, tunc Hippomenes victoria potitus in luco matris Deum cũ ſponſa cōcubuit, hinc Dea irata iuuenem in leonem, & puellam in leænam commutauit. His mythologicis Indorum etiam ineptiæ accedunt. In montibus Peru numeroſi degunt leones, & incolæ, teſte Auguſtino Zarate, huiuſmodi rationē aſſignant; opinantur in mundi exordio hominem Solis, & Lunæ filium, Cone vocatum, ex Plaga Septentrionali in regiones Indicas migraſſe, Indoſquè creaſſe, hoſque herbis, & fructibus ſyluestribus aluiſſe, donèc ex parte oppoſita, nempè meridionali, alter ipſo

Cur Proteus varias formas induere diceretur.

Hippomanes, et Atalāta cur in leones cōuerſi.

Lib. 1. hiſt. Peru cap. 8. & 10.

Cone quis.

Panchimaca quis.

F potentior veniret Panchimaca nominatus, quæ vox apud ipſos creatorem deſignat, pariter, qui, & ipſe Solis, & Lunæ filius fuit, in cuius aduentu, Cone euanuit. Quamobrem Gentes olim Conem concomitantes, & ſine duce errantes Panchimaca in leones transfigurauit. Præter hæc leonis partes, & proprietates fabuliſtis occaſionem dederunt, propterea fabulantur Prometheum, dum ex limo fingeret hominem aliquam particulam ex omnibus animalibus euulſiſſe hominiquè appoſuiſſe, ideò ex leone deſumens iram pectoribus humanis inſeruit, quod innuere videtur Horatius, dum canit.

[illegible] *& inſani leonis*
Vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro.

Lib. 1. carm. od. 16.

Deindè ferunt Aiacem Herculis fuiſſe alumnum, & adhuc infantem leonina pelle Herculis fuiſſe inuolutum, ob id partes pelle leonis contactas redditas fuiſſe inexpugnabiles, vt Flauius Philoſtratus, & alij nugantur. His addit Tritonius in mythologia Phyllum quemdam nonnullis arcanis à leone petitis, præter omnium opinionem indomitos horrendos, & ferociſſimos leones ſummo cum labore, & periculo domuiſſe.

In lib. de vir. illuſtr. in bel. Troi.

G

QVIBVS DIIS LEONES SACRATI FVERINT.

A Fabuloſis non recedendo ſtatuimus hoc publica conſuetudine à Priſcis receptum fuiſſe, Dijs diuerſis varia animantia conſecrare. Petrus Crinitus fuit eiuſdem ſententię cum illis, qui leones Apollini ſacratos faciebant; quamuis Pauſanias ſcriptis mandauerit, Pergami adhùc extare leonis caput ferreum à Tiſagora artificioſiſſimè elaboratum, & Libero patri dedicatum; ex quibus verbis vnuſquiſquè conijcere poſſet non Phębo, ſed Baccho leonem dicatum fuiſſe. Vt plurimùm tamèn leones Deæ Opi ſacratos fecit Antiquitas;

Lib. 4. de honeſt. diſcip. cap. 6.

Lib. 10.

Leo ſacer Apollini vel Baccho.

H quoniā illos ſuo currui hæc Dea ſubiugauerit, vel vt alij arbitrantur, quia hæc à leonibus nutrita fuerit. Huic ſententiæ illi ſuffragantur, qui per hos Deæ leones deſignabant nullam terram eſſe adeò ſterilem, quæ cultu non manſueſcat; nàm per hanc Deam magnam matrem, nimirùm terram intelligebant. Legimus etiam intra ſepta templi Syriæ Deæ paſci ſolitos fuiſſe Boues, Equos, & Leones, quos Antiqui ſacros vocabant, fortè eadem ratione moti, cum multi Deam Syriam à magna Deum matre non diſcrepare exiſtimarent. Aegyptij tandèm, vt notat Aelianus, leones Vulcano dicarunt hac cauſa impulſi, quia leones temperatura valdè ignea præditi ſint; ideoquè exteriorem ignem ob copiam interioris ęgerrimè intuentur. Hinc ſtatuunt hanc eſſe cauſam legitimam, propter quam feruidis diebus Sol ad leonem cęleſtem accedat. Quamobrem incolentes magnam Heliopolim leones tanquàm diuinæ cuiuſdam ſortis participes (vt inquiunt Aegyptij) in templi veſtibulis alunt; immò vanis Aegyptiorum ſuperſtitionibus freti, & ridiculam Pythagoræ de tranſmigratione animarum opinionem ſecuti, dicebant cum

Leones cur ſacrati Deę terrę.

Lib. 2. hiſt. an. cap. 11.

Leo Vulcano cum ſacraretur à quibuſdam.

E Empe-

Empedocle, ſi poſt exceſſum è vita homo in beſtiarum naturam demigrat præſtantiſſimam eſſe commutationem, quæ fit ex homine in leonem, veluti ſi fiat commutatio hominis in plantas optimam eſſe conuerſionem ex humano genere in laurum. Quæ ludicra ad recreandum lectoris animum proponere voluimus, at circa dedicationem leonum politioris literaturæ viris liberum examen relinquimus. A

APOLOGI.

CVm ex Apologorum narratione homines multiiuga virtute præcellentes moralem doctrinam elicere ſoleant, rationi conſonum eſſe duximus, ad hiſtoriam leonis ſpectantes hoc in loco recenſere, quos ad tria capita redigimus, nempè ad Potentiorum, & Superiorum timorem, ad vanam propriarum virtutum iactantiam, & deniquè ad inſidioſos. Si primum reſpicimus, ex Mythologis habemus leonem cum tribus beſtijs diuerſi generis venatum proficiſcentem capto ceruo prædam in quattuor æquas partes diuiſiſſe, deindè hunc in modum locutum fuiſſe: quoniam ego alijs animantibus dominor iure regali prima pars mihi competit, ſecunda etiam ad me ſpectat, quoniam ob meam fortitudinem hac præda potiti ſumus; tertia mihi meritò conuenire debet, quia vobiſcum laboraui, quartam deniquè partem, ſi quis veſtrum capere voluerit meam amicitiam aſpernabitur; quare aliæ beſtiæ ſociæ, his auditis, ob leonis formidinem, relicta præda, abierunt. Huic valdè ſimilem apologũ narrat Pierius, ſcilicet quãdo Ptolemæus Rex Aegypti collegit aliquot talentorum millia, & Xenij nomine ad Alexandrum deferri curauit; tunc ſpontè obtulerunt operam, Mulus, Equus, Aſinus, & Camelus. Hi vix biduum à Memphi progreſſi facti ſunt obuiam leoni, qui, & ipſe iter in Macedoniam tendebat; data hinc indè, & accepta ſalute, leo prædictis iumentis ſe exhibet comitem, atquè cuſtodem aduerſus latrocinantes, dixitquè ſe quoquè habere certam drachmarum ſummam, quas pro commeatu ferebat, ſed illas ſibi plurimùm incommodas, quia oneribus geſtandis non erat aſſuetus, rogat itaquè comites, vt dipartitum onus ſuſcipiant, illi officioſiſſimè obſequuntur, & paucas illas leonis drachmas inter ſe diuiſas in ſacculos quiſquè ſuos admiſcent, iterquè continuant. Venerant in pingues Aſiæ campos, & leo conſpecta armentorum multitudine intra ſe ibi commorari deſignauit, & ſimulata laſſitudine dixit ſibi opus eſſe illic morari, & quas depoſuerat pecunias repoſcit. Animantes ſociæ apertis ſacculis inquiunt ipſi licere deſumere, quæ ſua eſſent; leo cum pleraſquè alias drachmas eadem nota ſignatas in vno quoquè ſacculo conſpexiſſet, edito magno rugitu, dixit, drachmæ meæ multas alias pepererunt, & mox quot quot erant ſuis ſimiles abſtulit. Hi duo apologi ſtabiliunt veritatem huius Ouidianæ ſententiæ. B C

Leo, cũ alijs animalibus venatus, totã petit prædam.

Lib. X. Hierogl.

Tu quoquè formida nimium ſublimia ſemper.

Quia ſit manifeſtum inter Dynaſtas, & Priuatos, ob inæqualitatem, familiare commercium nunquam commendari. Hinc fortè ortum eſt illud adagium. *Societas leonina*, de quo ſuo loco agetur. Ex Tetraſtichis Gabriæ græci habemus quondam animalia leonem præ rabie furentem obſeruantia, exclamaſſe. O fatum miſerrimum, ſi Leo dum erat mentis compos nos perſequebatur, nunc ſceleratiſſimè nos tractabit. Apologus ſignificat non oportere potentiores excandeſcere. Si propriam vim oſtentantes contemplemur varij apologi menti noſtræ ſe ſe offerent. Contendebant olim leæna, & vulpes, & hæc obijciebat leænæ, quia vnum tantum catulum pareret, cum tamen vulpes ob multiplicem partum ſine fine ſe iactaret. Reſpondit leæna, ſe parere quidèm vnum, ſed leonem. Hinc diſcendum eſt quempiam ob aliquam vulgarem prærogatiuam non debere gloriari, quoniam virtus ab animi excellentia dependet. Inſuper olim leonis dormientis ceruicem mus percurrebat, is ſurrexit illicò, & ridente vulpe leo his verbis propriam vim tutatus eſt, non timeo, inquit, ſed iter muris interrupo. Apologus denotat etiam ob propriã virtutem iactabundos, aliquandò timore corripi. Addit Gabrias græcus in Tetraſtichis leonem lapideum ab homine cõculcatum hæc verba dediſſe, quænam vis, & quodnam robur? ſi leones ſciuiſſent, ſcalpere, multos homines lapideos vide- D

Potentiores ſunt vitãdi.

Prærogatiua peculiari non debet quiſpiã gloriari.

res

E res. Ideò viri hunc apologum edocti ob inanem virtutem non debent ſuperbire. His annectere poſſumus illam mythologiam Aeſopicam, in qua introducũtur beſtię venientes viſitatum leonem annis grauem, & moribundum, nam aliæ acceſſerunt condolentes, aliæ verò ad vltionem, nam quæ olim iniurijs ab hoc leone fuerunt oneratæ, & dentibus, & cornibus eum feriebant. Dixit itaquè leo gemens, animalia, quæ quondàm profligabam, nunc me ſuperant. Ex hoc colligimus inanem eſſe iactantiam virtutis, quæ temporis progreſſu peritura eſt? Alij verò hunc apologum claudunt hoc diſticho.

Superbire non debent homines.

Iactantia virtutis quã dò inanis.

Hunc timeat caſum, qui ſe non fulcit amicis,
Nec dare vult fęlix, quam miſer optat opem.

Non valdè diſſimilem à prędictis pronuntiat apologum Achilles Statius gręco ſermone exaratum. ὁ λέων κατεμέμφετο τὸν προμηθέα πολλάκις, & quæ ſequuntur, nos autem breuitatis ſtudio hunc latino ſermone exponemus. Leo Prometheum multoties accuſauit, quòd cum ſe fortem, & magnanimum effinxiſſet, tamen gallum gallinaceum timeret,

Lib. 2. de Am. Clitoph. & Leucip.

F cui reſpondens Promètheus, quid temerè, inquit, me accuſas? ego, quæ præſtare potui, omnia tibi conceſſi, verùm animus tuus hac in re infirmus eſt. Quocirca leo plorans in elephantem incidit, quem poſt datam ſalutem alloquens obſeruauit ipſum perpetuò aures mouentem, & dixit quid hoc eſt? tunc elephas, cuius circa caput culex fortè volitabat, inquit beſtiolam hanc ſuſurrantem cerno, quæ ſi modò aures meas ingrederetur, de me actum eſſet; Leo igitur ad quid gemo, inquit, cum ſim tantò elephante beatior, quantò culici gallus gallinaceus antecellit. Deniquè ſi conuertamus ſermonem ad inſidiatores, non deerunt apologi, qui vitium hoc vitandum eſſe docebunt, & primò, quidam leo in loco deſerto hircum perſequens in foueam à paſtore, ſtudio, paratam incidit; tunc leo foſſa exceptus, & deceptus hæc verba pronunciauit, nunc percipio potentioribus etiam inſidias ſtrui. Huic valdè ſimilis eſt alter, in quo introducitur leo à nemore egreſſus in pratum, vbi equus depaſcebatur, qui, leone viſo, finxit ſe pede laborare, & leoni paulatim accedenti pedem ſpina ſaucium, vt dicebat, monſtrauit; quem leo amicè intuens fingebat ſe velle ei mederi, tunc equus pede caput leonis adeò percuſſit, vt ferè ipſum exanimauerit, & paulò poſt leo ab ictu reuiuiſcens equum nullibi vidit, & dixit

Leo cur elephanto beatior.

Potentiores etiam decipiuntur.

G meritò hoc patior, quia me eſſe amicum mentiebar, cum tamèn illi inſidiarer. Quare nonnulli hunc apologum claudunt hoc diſticho.

Quod non es, non eſſe velis, quod es eſſe fateris,
Eſt malè, quod non eſt, qui ſinit eſſe quod eſt.

PROVERBIA.

EX natura aliorum animantium adagia deſumpta, tamquam forent ordinis equeſtris, debent prouerbijs reſpicientibus leonum proprietates, tanquàm Senatoribus, & Patricijs cedere. Hæc autem ad quinquè attinent, nimirum ad vim, ad timorem, ad vanam operationem, ad negociationem,

H & ad aſpectum. Ratione virium huius animantis Paulus Manuccius multa protulit adagia, & primò *venatores leonibus catulis inſidiantur, cum leana abſunt*, hoc adagium prolatum eſt in ſapientes, qui benè norunt vim leoninam, quaſi in arduis negocijs, ſemper cautè ſit incedendum. Secundò, *leonis catulus in vrbe non eſt alendus*, hoc promulgatur de incautis, qui vt ſolet alio adagio dici, *ſerpentem in ſinu fouent*, quia ſi benè callerent vires leonis, catulum in vrbe non educarent. Tertiò profertur hoc adagium, *leoni eſurienti prædam exculpere*, de illis, qui, cum non ſint virtutis leoninæ periti, difficilia moliri conantur, & hoc eſt valdè conſonum illi, *Clauam extorquere de manu Herculis*. *Quartò, vbi deeſt pellis leonina, ibi vulpina eſt aſſuenda*, hoc promitur in eos, qui deficientibus viribus ad aſtucias confugiunt; huius fuit inuentor Lyſander Lacedemonius, vt recitat Paſchaſius hoc diſticho.

In lib. adag.

Incauti.

Pellis leonina, et vulpina ſimul.

In lib. poem.

Induimus pellem vulpis, pellemquè leonis.
Lyſandri fuit hæc ars Lacedemonij.

Senes quãti facĩẽdi ſint. Deindè ſolet dici, *Seneca leonis præſtantior eſt hinnulorum iuuenta*, quaſi ſenectus viri fortis ſit excellentior iuuentute adoleſcentis ignaui. His addamus illud. *Leonem videre hoſtium prælia portendit*, prouerbium hoc proculdubio translatum eſt ex robuſta leonum natura, quoniam cum ſit animal generoſum, & valdè pugnax eius aſpectus bella indicare videtur, Huc ſpectat illud, quod proponit Polydorus Virgilius, ſcilicet *leo eſt foris, & leæna in itineribus*, pronunciatum fuit hoc adagium in deſidioſos, & imbelles, ad illos excitandos ab ocio ad negocium, quaſi vellet ſignificare, vbiquè eſſe anguſtias ob præpotentes leonis vires. Quamobrem Epicharmus poeta comicus, & philoſophus vim leoninam probè callens promulgauit hoc adagium ἔρως θαλερὸς δύναμις λεοντώδης, quaſi amor iuuenilis vis leonina. Si ad timorem animum reflectamus, multa inueniemus adagia, inter quę hoc primam occupat ſedem *Leonis veſtigia quæris*, & manifeſtatur de illo, qui verbis eſt audax, re autem eſt timidus, hocquè traxiſſe originem ab Aeſopica fabula multi atteſtantur; in qua narratur quemdam venatorem à paſtore ſciſſitatum fuiſſe, num ibi leonem vidiſſet, & Paſtorem reſpondiſſe leonum veſtigia tibi oſtendam, non enim procul abſunt; tunc venator ſatis eſt, inquit, nequè vltrà quidpiam requiro. Ariſtophanis interpres de timidis hoc prouerbium exponit *leones in pace*, hocquè iactatum putat in lacones, qui in Aſia rem infęliciter geſſerant, fuerunt enim domi leones in Epheſo autem vulpeculæ. Huic valdè ſimile eſt illud, *leonis exuuias induit*, pronunciatum in hominem natura ſua timidum, audacia tamen, & arrogantia indutum, hunc poſſumus vocare, Darete arrogantiorem, qui ante victoriam encomium canat; imò de hoc poſſumus explicare illud, quod recitat Suidas, *ſub leonina pelle crocoton video*, quandò ſcilicet formidoloſus verba bellicoſa profert; crocotus enim fuit veſtis Bacchi, & leoninum ſpolium indumentum Herculis, qua de cauſa in rebus inæqualibus hoc adagium poteſt vſurpari, quemadmodum, & illud. *Induitis me leonis exuuias*, quod patefit de negocio vltra vires, & facultates alicui impoſito. Tertiò ſi ponderemus actiones eorum, qui nebula in pariete picta ſunt vaniores, ab his multa prouerbia dimanant, vt *leonis mortui barbam vellere*, hoc indicatur de illis, qui cum ſint robuſti cum effęminatis, & eneruatis pugnare volunt, ſimile eſt adagio *cum laruis luctari*. ad hunc locum pertinet illud *leonem larua territat*, explanatum de impotenti, qui potentem ſuperare exiſtimat, quemadmodum dicimus, *piſcatur in aere, & venatur in mari*. His peraccommodum eſt illud, *leoni mortuo & lepores inſultant*, dictum de illis, qui mordent mortuos, & cum vmbris pręliantur. A prædictis non debemus hoc remouere *leonis laudibus murem ornare*, quando laudibus indignum decoramus.

Leones qui dicantur.

Arrogantes.

A B C

Poteñtiorum familiaritas fugiẽda. Quartò enarrabimus illa, quæ potentiorum, & dynaſtarum familiaritatem fugiendam eſſe docent, ortumquè ducunt ab apologo quem in prima fronte doctrinæ apologorum explanauimus, vt *leonina ſocietas*, quando in aliqua negociatione commodum ad vnum ſolum reddit, hanc ſocietatem leges damnant, & per textum prohibent, vbi legitur *Ariſto refert: Caſſium reſpondiſſe ſocietatem talem coiri non poſſe, vt alter lucrum tantum, alter damnum ſentiret, & hanc ſocietatem leoninam ſolitam appellari*. A prædictorum doctrina non valdè diſcrepat illud prouerbium, *leonem radere* promulgatum in illos, qui aggrediuntur negocia, quę peragi nequeunt, veluti *leonem ſtimulare, vel pungere*, quando potentiores in noſtrum exitium prouocamus, ſicuti dicimus irritare crabrones, & ſopitos ignes ſuſcitare, idcircò Iulius Cęſar Scaliger ad hoc alludens canebat.

Leonina ſocietas quæ.

In l. ſi non fuerint. §. Ariſt. ff. pro ſoc.

In ſecund. part. poem.

Neu tu ſtrepera ſtrigili defrica leonem. D

Volebat enim admonere conſuetudinem ſuperiorum ab inferioribus eſſe vitandã, quoniam qui neceſſitudine ſuperiores cum inferioribus ſtringunt, locum faciunt huic prouerbio; *congregare cum leonibus vulpes*, nam hæc animalia ſunt inæqualia vulpes enim vtitur aſtu, & leo fidit viribus. Tandem ſi aſpectum examinemus, multa adagia coniugabimus, & primum erit, *leonem ex vnguibus æſtimare*, quando ex ſimplici aſpectu, alicuius mores cognoſcere arbitramur; tractum videtur hoc adagium ex Phidia ſtatuario, qui, Luciano teſte, inſpectis tantummodo leonis vnguibus leonem totum ex iudicio vnguium effinxit. Huic additur aliud *facies hominis facies leonis*; declaratum in ſimulatores, qui ſub humana, & benigna ſpecie leoninas exercent operationes. Huius generis eſt illud. *Riſit leo*, narratum de illis, qui, cum faciem leonis inſtar rugoſam habeant, conſequenterquè ſeueritate ſint referti, rarò rideant. Præter ordinem prædictorum tria quoquè prouerbia ſuperſunt explicanda primum eſt.

Phidias ſtatuarius.

Leo

E *Leo chordula vinctus*, quod enunciatur de illo, qui exiguo commodo captus ſurſum, & deorſum circumfertur, & apud aulicos paſſim oſtentatur, quòd Princeps tantum alat virum. Secundum eſt diuulgatum per multas Italiæ ciuitates. *Granum fabæ in ore leonis* de homine famelico, cui modica edulij portio exhibeatur. Poſtremum deniquè ab auctoribus græcis publicatum eſt, *Non ſtatuar leæna in machera*, adagium, vt nonnulli volunt, ſpectans ad meretrices, quando ſui copiam negant, quaſi vellent inferre, nos non ſumus ſicuti leænæ in capulis enſium effictæ; nam ſolebant Priſci in enſium, vel gladiorum manubrijs, Ferarum, ſed potiſſimum leonum effigies cęlare. Verum notandum eſt in græco textu Ariſtophanis hoc adagium ſic legi οὐκ στήσομαι λέαινα. ἐπὶ τυροκνήστιδος, ſed τυροκνῆστις ab omnibus lexicographis exponitur radula, vel cultellus, quo caſeus raditur, nec ſine ratione, quoniam apud græcos τυρὸς eſt caſeus, & κνάω eſt rado, non eſt veriſimile leonum figuras effingi in manubrio huiuſmodi inſtrumenti, quamobrem interpretes tyrocneſtidem vertunt macheram, ſatius igitur eſſet, ſi hoc in loco legeretur nõ F τυροκνῆστις, ſed τηροκνηστις, vel τηρητικηνςις, quaſi enſis, vel gladius tutelaris à verbo τηρέω tueor, & hæc de prouerbijs dicta ſint. *Aulicorum conditio.* *In Lyſiſtr.*

APOPHTHEGMATA.

Diogenes Philoſophus interrogatus, quænam eſſent peiores mundi Feræ, reſpondebat leones in ſyluis, Vrſi in montibus, Apri in conuallibus, & auari in ciuitatibus. Verùm Cabrias Athenienſis leonis magnanimitatem tanti fecit, vt ſæpiſſimè hanc ſententiam minimè vulgarem promere ſoleret, terribiliorem eſſe exercitum ceruorum duce leone, quàm exercitum leonum duce ceruo. Plato quoquè vt legitur in vitis virorum illuſtrium, de Traſymacho Carthagineuſi talem protulit ſententiam, cum diù obſeruaſſet eum inter ſophiſtas valde mordacem, & calumniatorem, & non occurreret aliud vocabulum, quo huiuſmodi vitium taxare poſſet, ipſum appellauit leonem.

G

PROBLEMATA.

IN leonum hiſtoria multarum quæſtionum diſquirendarum labor ſolet curioſos agitare, & primò cur catuli multorum animantium, ſed præcipuè leonum, dum in lucem exeunt, non videant. Ariſtoteles fuit huius ſententiæ, huiuſmodi animalia non videre, quia adhùc ſint imperfecta cum vterum maternum relinquũt, niſi enim natura ante perfectam partus maturitatem expelleret catulos, tùm fœtui, tùm matri deficeret alimentum, quod in leonibus vehementer abſumitur. Deinde ſolet proponi alia quæſtio, cur animalia paruo corde prædita, vt leones, effręni audacia inſigniantur. Scripſit Ariſtoteles in paruo corde ſpiritus vitales vniri, qui in magno corde facile diffunduntur, & quoniam ſpirituum vnitas animal ad fortiores operationes promptum reddit; hinc fit vt leones, cum ſint parui cordis, impudentis audacię nota ſignontur. Poſtremò Alexander Aprhodiſienſis quæ- *Cur catuli leonũ nõ videant.* *Animalia parui cordis*

H rit, cur plurima ex animalibus, cum agnoſcunt ſibi notos, caudas vibrent, & cur leo iratus coſtas cauda quatiat, quod præſtat etiam taurus. Reſpondet dorſi medullam ad caudam vſquè porrigi, quę continet vim animalem auctorem motionis; cum igitur animal aliquem ſibi notum agnoſcit cauda, quaſi manu, more humano excipit, mouendo corporis partem ad motum aptiorem leones igitur, quãdo iracundia corripiuntur, & nequeunt vlciſci, & internum ferorem extinguere ictu, & ſtrepitu caudæ internum monſtrant affectum, quemadmodum homines irati manibus aliquam partem corporis percutiunt. *Lib. 1. probl. 144.* *Cauda mota quid ſignificet.*

ÆNIGMATA. A

INter auctores, qui proponunt ſermones ita implicitos, vt facilè diſſolui non queant, ſolus Iulius Cæſar Scaliger in Logogriphis in voce leonis hoc ænigma proponit vnico verſu hexametro, ita inſcripto.

Leo

Non faciam abſciſſo capite, quod velle videris.

Hæc autem vox, leo, abſciſſo capite, ideſt dempta prima litera ſonat eo, quaſi vellet inferre non ibo. Succurrit nunc eruditi viri griphus, cuius memoria, non eſt antiquanda; is cum compertum haberet quemdam amicum nomine Leonem more mulierum domi filum torquere, ſcripſit ad ipſum hæc verba *leones ridebunt*, reſcripſit Leo ſi tantum leones ſoluantur in riſum, nihil mea refert, dummodò homines Democritum non agant, ſed hic B
bonus vir ænigmatis vim non intellexit, quia duo tantummodo ænigmatis verba eſſe opinabatur, cum tamen ſint tria, atquè ita griphus explicatur, *Leo nes, ridebunt*, nimirum ò Leo amice mi munium muliebre exerces domi nendo, ideo homines riſum cohibere non poterunt.

MONSTRA.

DVo fuerunt leones ab Antiquitate celebrati, qui ob molem corporis, & ferociam animi non vulgarem, monſtri nomine à Poetis fuerunt inſigniti; nimirùm illi quos Hercules mactauit. Is enim primo leonem Theumeſium in monte Theumeſo degentem vita priuauit, deinde leonem Cleo-
Lib. 1. Theb. næum, ſiuè Nemæum in monte Nemeo Arcadię ſtabulantem necauit, indequè ſpolium reportauit, vnde Statius ad immanem belluam alludens canebat.

Ante cleonæi veſtitur prælia monſtri. C

Sed de huiuſmodi monſtris in præſentia non habetur ſermo, cum tantùm illa inquiramus, quæ, & viſu, & dictu horrenda, & mirabilia ſint; cuius generis erat animal ex Aquila, & Leone compoſitum, quod vulgò Gryphis dicitur; hoc enim in Ornithologia inter
Lib. 1. veterum fabellas reponendum eſſe demonſtrauimus. Illud certè in ſui admirationem omnes trahebat, quod in Chronico de monſtris, & portentis depingitur, natum ex muliere in agro Conſtantienſi anno 1290. Monſtrum hoc omnes partes leoni perſimiles gerebat, præter caput, quod faciem humanam repreſentabat. Solinus quoquè in libro de mirabilibus mundi promulgat in quibuſdam Inſulis Caſpij maris reperiri leones hu-
In hiſt. nauig. Batau. in ſept. mana facie, qui in aquis inſtar piſcium viuunt. Io, Hugo narrat in vna Inſularum Auriacarum viſos fuiſſe piſces è numero quadrupedum, quos Vvabraſchos incolæ vocant, Soli expoſitos, qui magnitudine bouem ſuperabant tergus habebant inſtar Phocarum, & roſtrum inſtar leonis in mari viuebant, & difficulter occidebantur. Prędictis non mul-
Lib. 24. tùm diſſimile fuit illud monſtrum, quod, auctore Pareo, captũ fuit in mari Tyrrheno paulò ante obitum Pauli tertij Pont. Max. & ſucceſſori oblatum, figura, & magnitudine planè leonina, corpore ſquammoſo, vocem humanæ ſimilem edebat, & deductum fuit Ro- D
mam magna cum omnium admiratione; illic autem, & naturali loco, & alimento deſti-
In lib. de nat. aquat. tutum diù non vixit. Simile monſtrum depingit Franciſcus Bouſſuetus, & iconi ſubijcit hoc Tetraſtichon.

Hoc monſtrum æquoreis perhibent venisse ſub vndis,
Portentis careant, ne vada ſalſa ſuis;
Quod tutè aſpiciens minùs admirabere (opinor)
Si ſpectes quantum terra ſtupenda ferat.

A prædicto in paucis diſcrepat figura quadrupedis nobis, monſtri leonini nomine, communicata, quam in præſenti loco imprimi curauimus; habet totum corpus reticulatum, caudam craſſam, & piloſam propemodum, & caput, nec non faciem (vt ſcribunt) leoninam, quamuis, vt veritatem fateamur, huius facies, primo aſpectu, vel ſimię, vel Cynocephali potius quàm leonis eſſe videatur.

Icon

E
Icon quadrupedis, reticulato corpore, ſub nomine Monſtri leonini communicata, cum tamèn cynocephali potius quàm leonis faciem præſeferat.

F

G
Inter leonina monſtra nonnulli Chimeram collocant, quoniam Auctores hoc mõſtrum ex leone, capra, & dracone compoſitum eſſe prædicant. Ideo pictores delineant, & Poetæ deſcribunt quoddam animal quadrupes habens caput, & pectus leonis, corpus capræ, & caudam ſerpentis, & à capra, quæ Græcis ὁ χίμαρος, & ſæpe à Theocrito ἡ χίμαιρα vocatur, Chimeram appellare conſueuerunt. Nos autem ad leonina monſtra hanc libenter reduximus quoniam anteriora leonis habeat, huius figuram deſcripſit Homerus hunc in modum.

πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.

Quam deſcriptionem Lucretius mutuatus eſſe videtur, dum planè, & dilucidè loquens ſic canit.

Prima Leo, poſtrema Draco, media ipſa Chimera.

Et Ouidius elocutione poetica huius leonini monſtri figuram deſignans, ſic inquit.

Quoquè Chimera iugo, medijs in partibus hircum
Pectus, & ora lea, caudam ſerpentis habebat. *lib. 6. meta.*

H
Cæterùm veritatis prædicandæ ſtudioſiſſimis notum eſſe oportet Chimeram eſſe Lyciæ montem ignivomum, de quo ſcribens Virgilius, ſic eſt affatus. *Chimeræ deſcriptio.*

———— flammisq́; armata Chimera.

In cuius cacumine leones habitant, mediam montis partem paſcuis abundantem capræ colunt, & denique in montis radicibus ſerpentes multi degunt; hinc factus eſt fabulæ locus Chimeram eſſe monſtrum, quod ex partibus leonis, capræ, & ſerpentis integratum ſit flammaſquè euomat; & quoniam Belerophontes Glauci filius accuratiſſima diligentia præditus montem hunc habitabilem reddidit, propterea Chimerã fingitur occidiſſe. Icon autem, quam hic damus eſt deſumpta ex leonis cum Ibice coniuncti ſtatua literis Hetruſcis inſcripta, quæ fortè ad Chimeram repræſentandam fuit hunc in modum eglata. *lib. 6. Aenei.* *Fabula chimeræ.*

Icon

Digitized by Google

Icon chimæræ deſumpta ex Leonis, & Ibicis coniuncti ſtatua. A

B

C

VSVS IN CIBIS.

D

In Polyhiſt. Solinus retulit eſſe nonnullos populos occidentales Agriophagos nuncupatos, qui carnibus leonum, nec non aliarum Ferarum veſcuntur; ob id huiuſmodi populi vocantur agriophagi, quaſi agreſtiuori, ſeu feriuori; nam ἄγριος agreſtis immitis, & ferox à Lexicographis exponitur. Alij hiſtorici teſtantur quibuſdam Orientis populis, & Africæ incolis leonum carnem alimento fuiſſe. *Carnis leonis teperies.* Verùm hanc carnem ab humana temperie omnino alienam eſſe arbitramur, nō ſolum, quia leo calidiſſimæ ſit complexionis, ſed etiam ob virus huius animalis, ſemper enim malum odorem cibis communicat, & interiora, teſte Ariſtotele, grauitèr ſpirant; imò leo dum aura vitali fruitur acerrimos flatus, & vrinam fœtentem emittit. *In lib de cibar. re. cap. 17. & 42.* Præterea aduertendum eſt, ſi quis in defectu alimenti carnibus leoninis, vti vellet, nullo modo teſte Ioanne Bruyero, ſplenem leonum, & leænarum deguſtare debet, non ſolum propter rationem, quam in Anatomicis aſſignauimus, ſed etiam quia populi, qui leoninis carnibus aluntur, ab eſu lienis prorſus abſtinent. *Splen leonũ non edulis.*

VSVS

E

VSVS IN MEDICINA.

NOn pauca præſidia medicæ facultati leo ſuppeditat, quia in eo vix quicquam, ſiuè loquamur de partibus, ſiuè de excrementis, poteſt reperiri, cui medicam vim natura non ſit impertita. Si inchoamus à capite. Cerebrum, auctore Alberto, cum modico olei in aures inſtillatum, non ſolùm Otalgię, ſed etiam Cophoſi medetur, ſed cauendum eſt, ne per os hoc medicamentum ſumatur, quoniàm dementiam eodem teſte parere ſolet. Dens leonis caninus collo pueri alligatus in ortu ſecundorum dentium illum à dolore dentitionis præſeruat, quoniàm, inquit Porta, ſolus leo inter animalia habentia dentes ſerratos, dentes caninos non deponit. Si cor leonis diligentèr exſiccetur, & in puluerem redigatur, hu-
F iuſquè portio, præmiſſis alijs pharmacis exhibeatur epilepticis, & quartana febre laborantibus in aliquo liquore, vel decocto huiuſmodi affectiones profligabit. Hepar quoquè, ſi credimus Alberto, dolores hepatis ſanat, dummodò puluis in vino bibatur. Fel leonis oculis maiorem addere claritatem narrabat Bartolomęus Anglicus, quoniã animalia, quæ ſunt inſigni oculorum acie prædita ad morbos oculorum valere notauit Porta, & idoneum ad Nyctalopas auferendas prædicauit. Alij peſſum in felle leonino inſuccatum pro fętu, & ſecundis educendis ſummoperè commendarunt. Deniquè huius fellis modicum potatum Albertus in Ictericia tollenda, tanquam remedium non vulgare præſcribit, qui poſteà teſtes leoninos damnat, quia ſterilitatem gignere poſſent. Ad pinguedinem ſi noſmet conuertamus, hæc infinitis ſcatet viribus; ſed antequam ad vſum medicum trahatur abluenda, & pręparanda eſt eo modo, quem Dioſcorides docuit, nam illa ratione præparata multis affectionibus conuenit; Primò Sextus philoſophus illam inſtillat in aures dolore vexatas fęlici cum ſucceſſu; extrinſecus quoquè eã inſtar vnguenti applicata dolores leniri ſcripſit; imò adipem leoninum cum medulla ceruina mixtum in neruorum, & genuum doloribus tanquam optimum pharmacum propoſuit, nec non in dyſenterijs per clyſteres iniecit. Edoardus Vuot partibus à frigore aduſtis
G hoc adipe medebatur; quocirca non eſſet à ratione alienum brumali tempore perniones hoc inungere, antequàm vlcus contraherent. Hali Abbas verò, & Ionicerus in duris tumoribus pręter naturam, veluti in ſcirrhis hoc adipe vtebantur, nec ſine ratione, quoniam diſſoluendi facultate potiatur; propterea ſcripſit Fernelius adipem, & medullam ex calidis, & ferocibus animalibus attenuandi facultatem participare. Deniquè Quintus Serenus adipem leonis in depellendo hemitriteo laudabat hoc verſu.

Nonnulli memorant adipem prodeſſe leonis.

Præterea caro leonina non eſt omittenda, quæ pro victu medicamentoſo in paralyſi, teſte Alberto, præſcribi poteſt, quia caro hæc calidior eſt, quam canina, ideoquè in huiuſmodi morbis adhibenda, qui pro curatione vehementem ſiccitatem poſtulant. In ictericitia quoquè conuenit ad reſerandas obſtructiones ab humoribus frigidis, & tenacibus genitas, & Porta id eſſe verum coniectatur ob leonis fuluum pilorum, & oculorum glaucum colorem; nam huiuſmodi animalia morbo regio mederi affirmauit. Ad ſummum caro leonina, iuxta mentem Sexti ad pauores, & phantaſmata arcenda idonea prædica-
H tur, idquè in veritate verſari animaduertit Porta, quoniam animalia fuliginoſo colore prædita, vt leones, prædictis affectibus competunt, & inferius aliam aſſignat rationem, nimirùm quia leo animoſiſſimus eſt; hinc eius carnium eſus omnem aufert formidinem. Sanguinem leoninum contra carcinomata valere teſtatur Albertus, dummodo tumor cancroſus hoc ſanguine perfricetur. Inſuper oſſa leonum ſuis non carent virtutibus, vt oſtendit Cortuſus in quadam epiſtola ad Matthiolum, in qua commendabat horũ puluerem in expugnandis febribus ſimplicibus exhibitum in decoctione, vel aqua eupatorij Meſue producentis florem album, quod ſpontè prouenit in valle (vulgò di Santa Fida) territorij Patauini. Sequuntur pellis leoninæ virtutes, quæ in hæmorrhoidum affectibus inſignem habet pręrogatiuam, quia ſedentis ſupra ipſam, non ſolum dolor mitigabitur, verùm etiam fluxus earumdem ſupprimetur. Deniquè pro doloris podagrici pręſeruatione, vt voluit Geſnerus, nullum remedium præſtantius poteſt inueniri, quàm calceos ex elaborato corio leonis, vel lupi geſtare. Ad finem ſtercus quoquè leoninum non

Lib. 22. de anim.
Cerebri leonis vis.
Dẽtis leonis vis.
Lib. 3. Phyt. cap. 41.
Cor leonis ad quid valeat.
Hepar leonis, & fel ad quid.
Lib. 18. de an. cap. 63.
Lib. 5. Phyt. cap. 26.
Loc. cit.
Teſtiũ virtus.
Lib. 2. cap. 290.
Lib. 12. de med. an.
Adipis vis.
lib 5. de dif. an. cap. 80.
Lib. 6. meth. cap. 7.
Carnis vis medica.
Lib 3. Phyt. cap. 7.
Lib. 3. Phyt. cap. 11.
Sanguinis leonini vis.
Pellis virtus.
Stercoris leonini vires.

debemus aſpernari quoniàm facultati coſmeticę famulatur, exſiccatum enim,& cum vnguento roſaccô permixtum mendas faciei, & aliarum partium emendat; verùm in vino non eſt propinandum, vt annotauit Albertus; quoniàm homines abſtemios redderet. A
Prędictis addamus laminam auri, in qua inſculpta ſit figura leonis, Sole verſante in leone,& Luna non aſpiciente ſextam domum, regioni renū appoſitam ad mentem Vveckerij dolorem lenire, & intemperiem auferre. Nos autem hæc ad ineptias referenda eſſe arbitramur, quia auri lamina ſine vlla figura, vel leonis, vel aliorum animantium regioni renum impoſita partes illas roborat, & dolores ſedat, vt quotidiana docet experientia. Riſu quoquè explodenda eſt opinio Mizaldi, qui ſcripſit imaginem Herculis leonem ſuffocantis anulo incluſam colicis, vel vt alij legunt, cholericis mederi.

Lib. 5. de ſecr.

VSVS IN DELICIIS.

ROmani olim ex intimis Africæ penetralibus leones duci curabant, coercebant, illoſquè aſſeruabant ſolummodò ad delicias, in loco muris clauſo, quem viuarium, vel leporarium nominabant, quemadmodum & noſtra ætate magnus Hetruriæ Dux ſuum habet viuarium, in quo leones, & aliæ Feræ aluntur. Solet huiuſmodi ædificium extrui ſecus męnia ciuitatis, non ſolum ratione aeris, & amplitudinis loci, verùm etiam ne à Ferarum ſtrepitu populus deturbetur, quod habemus apud Procopium, dum inquit. *Huic muro alterum breuem forinſecus veteres quondam Romani modico interuallo adiecerunt, non ad tutelam, ſed ad delicias tantùm pro viuario.* Præterea Heliogabalus, vt legimus in eius vita apud lampridium, leones exarmatos in delicijs dicitur habuiſſe, quos Manſuetarij ita docuerant, vt ad ſecundas menſas, nemine conſcio eos eſſe cicures, accumberent; imò hic Imperator huiuſmodi voluptatibus adeò allectabatur, vt amicos ebrios plerûquè in domicilio clauderet, deindè leones manſuefactos in eumdem locum introduceret, vt illi à vino, & à ſomno ſoluti videntes huiuſmodi Feras, ingenti formidine corriperentur. Amplius Cęſar Auguſtus deliciarum cauſa ſeruabat in viuario leones, ita edoctos, vt cum leporibus innocuè colluderent, ideò Martialis in hoc genere multa conſcripſit epigrammata, ſed vnum tantummodo in præſentia recitabimus.

Leporarium quid.

Viuaria vbi ædificanda. lib. 1. de bel. Goth.

B

C

Aetherias, Aquila puerum portante, per auras
Illæſum timidis vnguibus hæſit onus.
Nunc ſua Cæſareos exorat præda leones
Tutus, & ingens ludit in ore lepus.
Quæ maiora putas miracula? ſummus vtrique
Auctor adeſt, hæc ſunt Cæſaris, illa Iouis.

Benedictus Bordonius examinans potentiam, & delicias cuiuſdam Principis Mutnecezuma nuncupati, ſcribebat ipſum poſſidere ampliſſimum palatium ad hunc finem fabrefactum, vt in illo multæ feræ, ſed potiſſimum leones voluptatis gratia aſſeruarentur. Deniquè Imperatores Turcarum quantumuis barbari ſingulares, & raras Feras in delicijs ſemper habuerunt; narrat enim Bellonius cum eſſet Conſtantinopoli ſe vidiſſe quemdam locum olim vetuſtum templum, in quo Ferę pro delicijs nutriebantur, ad columnas huius templi leones erant alligati, quos ſine admiratione conſpicere non potuit, præcipuè cum ſoluerentur, manibus tractarentur, & aliquandò per Vrbem ducerentur. Creuerunt adeò huiuſmodi deliciæ apud Principes, vt munera Ferarum exarmatarum illis eſſent gratiſſima; quocircà legimus Mallos, & Oxydrachas pro fœdere ineundo ampliſſima dona Alexandro detuliſſe, interquè Curtius enumerat leones raræ magnitudinis ad manſuetudinem domitos, & Ioſaphat Barbarus in ſuo itinere in Perſiam recitat, ſe præſente, cuidam Principi Aſſamboo vocato, dono datam fuiſſe leænam catena vinctā purpurei, & nigri coloris, & ſtatim coram ipſa ductum fuiſſe leonem, quo viſo, leęna illicò ad colludendum more felium ſe accinxit. Quid plura? anno etiam 1290. Azzus Marchio Eſtenſis Ferrariæ Dominus, vt refert præclariſſimus vir Pompeius Vizanus, tenaci quodam amicitiæ glutine cum Bononienſibus copulatus, miſit ad illos leænam tanquàm propriæ erga ipſos beneuolentiæ ſymbolum, nec non Inſignis gentilitij ciuitatis monumentum, quod munus illis gratiſſimum fuiſſe narrat hiſtoria.

lib. 1. Inſul.

Lib. 1. obſer. cap. vlt.

D

Lib. 4. hiſt. Bon.

Leæna Bononienſibus donata.

E
VSVS IN LVDIS, ET TRIVMPHIS.

POpulus Romanus in ludis, ſeu ſpectaculis ſępè, & libenter vidit Feras prę-
liantes, leonum autẽ pugnam primus dedit Sceuola Præfectus in curruli
ædilitate, & Pompeius magnus, auctore Blondo, in Circo leones iubatos *Lib. 2. Rom.*
quindecim ſupra trecentos exhibuit. Sed nemo frequentius, quàm Domi- *triumph.*
tianus huiuſmodi ſpectacula procurauit, qui non contentus Amphitheatro
Romano, Feras etiam in Albano pręliari iuſſit. Vndè in gratiam huius Imperatoris leonẽ
manſuetum alterius Ferę morſu in arena extinctũ deflet Statius Papinius hunc in modũ. *Lib. 2. Syl.*

Quid ſibi conſtrata manſueſcere profuit ira?
Quid ſcelus, humanaſquè animo dediſcere cædes?

Præter nominatos, Hadrianus cum eſſet doctiſſimus non ſolum fabularum omnis ge-
neris narrationem in theatro ad ſcęnam dedit, verum quoquè in Circo multarum Fe-
F rarum, & ſæpè centum leónum pugnam, ſpectante populo, fieri curauit. Immò in cele-
brandis huiuſmodi ludis erant homines, qui conſtituta mercede leonem in amphiteatro
expectarent, quem irruentem euaſum ab vno ad aliud oſtiolum cratis ad id præparatæ ſe
verrebant, ſicquè cancellatis, vt ait Caſſiodorus, poſtibus ſe occultantes modò faciem
modò terga Feris monſtrantes, & colludentes inter leonum dentes, & vngues volita-
bant. Alij ad commouendum ſpectantibus riſum armati ſolùm flexibili pertica in are-
nam exibant, dumquè populus, plenis ſedilibus, vt recitat Blondus, ſpectans deſupèr
qua temeritate, leonem famo ad id maceratum pertica à ſe abigere confiderent, emiſ-
ſam repentè in eos Feram pertica, prout ſpectantes credebant, cęſim, aut punctim ferire
non aggrediebantur, ſed flexibili adminiculo ligni innixi ſaltu beſtiam tranſuolabant;
quæ tanquàm pudore ſuperata victorem ſuum vltrò impetere negligebat; & hi trophęũ
ſine hoſtium, ideſt Ferarum cęde reportabant. Alij verò in huiuſmodi ludis pugnam
cum leonibus conſerentes illos interimebant, quorum meminit Martialis, quandò
inter alios commendabat Carpophorum, qui in theatro ingentem leonem mactauerat.

Strauit, & ingenti ſpectandum mole leonem.

G Sed, quod maiorem parit admirationem, etiàm ipſi Imperatores ad bellandum cum fe-
ris in amphitheatrum exire ſunt dignati. Commemorat Martialis leonem, quem in are-
na amphitheatrali claua, vel brachiorum nexibus coràm populo Nero nudus elidere vo-
lebat, hunc poſtea Domitianus Imperator in eadem arena interfecit. Egnatius quo- *Lib. 10.*
què in varia hiſtoria, Commodum Fauſtinæ filium recenſet, qui in iaculando
fuerat adeò peritus, vt centum ictibus in arena totidem leones ſtrauerit.

Poſtremò ſi ad pompas ſolemnes accedamus, hæ cum leonibus ce-
lebrabantur; nam ſcribit Turnebus multos Imperatores, ex-
pugnatis hoſtibus, Romam redeuntes, in curru a leonibus
tracto triumphaſſe, inter quos primus à Plinio con-
numeratus fuit M. Antonius, qui poſt pugnam
Pharſalicam iugatos leones currui iunxit,
in quo cum Mima cithareda vectus
fuit. Heliogabalus paritèr, teſte
Lampridio, currũ à leoni-
H bus ductum aſcendit
& tãquam Deę
Opis ęmu-
lum,
Cybelem ſe appellari iuſſit. Tandèm Fernandus Lopes
exponens pompam, quàm in exeundo à palatio re- *Part. 2. hiſt.*
gali ſeruat Pręteiannes, ſcribebat duos no- *Ind. Or. lib.*
biliſſimos duces, *Betudeti* vocatos cum ſex *6. cap. 29.*
mille hominibus armatis euntem con-
comitari quorum alter à quatuor
ferociſſimis leonibus aſſo-
ciatus antecedebat.

VSVS

VSVS IN SVPPLICIIS.

A

VEtus fuit in nobiliſsima Babylonis Vrbe ritus, temporis tractu antiquatus, puniendi reos dentibus vnguibuſque leonum, quos in cauea, vel lacu ad id ſeruabant, in quo quandò ibi poſitus fuit Daniel ſeptem leones ſtabulabantur, qui poſtmodum, intacto Danieſe, vt teſtatur Egnatius, illos, per quos innocens beſtijs fuit exhibitus, dilaniarunt. *Lib. 10. var. hiſt.* Vnde Romani hanc conſuetudinem obſeruantes, in theatro multiplex ſpectaculorum genus conſtituerunt: Primò Arenarij venabulo, & telis armati cum Feris præliabantur, vel feræ inter ſe dimicabant, de quibus ludis ſuperius verba fecimus; vel denique homines Feris objiciebantur, vel ad crucem, vel ad ſtipitem deligati leonum, & aliarum Ferarum morſibus exponebantur. Ideò non eſt mirum, ſi Tertullianus hoc ſupplicij genus ſtipitem leoni conceſſum appellauerit. Cęterùm huiuſmodi homines, vel vt rectiùs loquamur, Rei, B non ſemper nudi, ſed quandoquè ſplendidè ornati, Plutarcho auctore, in Ferarum conſpectum ducebantur eius verba ſunt hæc, *τοὺς κακούργους ἐν τοῖς θεάτροις ἐν χιτωνίσκοις χρυσοῖς, καὶ χλαμυδίοις ἁλουργοῖς ἐστεφανωμένους καὶ πυρριχίζοντας*, ex quibus colligere poſſumus Reos, vel maleficos tunicis aureis, & ſagulis cęruleis ornatos, nec non coronatos, & Pyrrhichiam ſaltantes, quandoquè in theatrum introductos, & beſtijs expoſitos fuiſſe. *Lib. de Sera num. vindict.* Hinc Iuſtus Lipſius infamem, & infandam Neronis turpitudinem illam meritò appellat, qua ipſe leonis pelle contectus, & è cauea emiſſus, tam fęminas, quàm mares ad ſtipitem deligatos inuadebat. *Lib. 3. de Cruc.* Cum autem id ſupplicij genus in primis vilioribus perſonis à legibus irrogaretur, & Chriſticolæ talis eſſent æſtimationis, apud Ethnicos, vt legitur apud Tertullianum, idcircò frequens erat illa vulgi conclamatio, *Chriſtiani ad leonem, vel Chriſtiani ad beſtias*. *l. 3. ff. ad l. Cor. de ſic. In Apolog.* Immò huiuſmodi conclamatio non ſolum aduerſus viliores, ſed etiam aduerſus Epiſcopos, & Chriſtifideles nobilitate inſignes proferebatur. Quare ille Dominici gregis peruigil obſeruator, & cuſtos indefeſſus Cyprianus hæc de ſe ipſo ſcribit. *Toties ad leonem petitus in circo*, & paulò inferius. *Clamore populari ad leonem denuò poſtulatus in circo*; nequè hoc mirari debemus, quoniam Adriano imperante, vt Textor narrat, Liberalis Epiſcopus poſt varia tormenta famelico leoni deuotus, Fera ad eius pedes procumbente illęſus permanſit. *In epiſt. 55. ad Cornel. Pap. Tom. 2. offi.* Eleutherius pariter Epiſcopus leonibus inedia frendentibus obiectus fuit, qui Sancto non nocuerunt, ſed eius pedibus aduoluti innocua capita reclinarunt. Iuſſu eiuſdem Imperatoris Satellites immiſerunt ſęuos leones in Sanctum Euſtachium, eius vxorem, & filios, quia poſt relatam victoriam Dijs noluerunt ſacrificare, ſed Feræ, vt inquit Surius, poſtquàm fuere propè Sanctos eorum corpora lambentes, & quaſi tyrannum ſummæ amentiæ accuſantes quietè redierunt, & eodem Surio teſte, quatuor feroceſſimi leones ſub imperio eiuſdẽ Adriani immiſſi fuerunt in Sanctiſſ. Martyres Fauſtinum, & Iouitam Saturni, & Dianæ ſacrificia contemnentes, & Feræ magna celeritate ad Sanctos accedentes, illis intactis, tales ederunt fremitus, vt Ethnicorum populus contremiſceret. *In vita hor. ſanct.* Prætereà Diuus Paulus Apoſtolus, & Tecla virgo nobiliſſ. ad beſtias damnati inter leones exultauerunt, de hac loquens D. Ambroſius ſcribebat. *Cerneres erat lingentem pedes Teclę leonem, & quia ſacra virginis corpus violare non poterat Leo, ſuam prędam adorabat*. Quamobrem cum Nazianzeno meritò poſſumus canere. D

H

Hæc validos vngues violentaque ora Leonum.

Ad ſummum legimus apud Rauiſium Textorem, imperante Antonio, duos leones laxatos fuiſſe in mortem Pontiani Martyris, & ab eodem illicò exarmatos fuiſſe, nec non à Dario martyre, ſub Numeriano, leo famelicus ſtatim manſuefactus eſt. *Tom. 2. offi.* Denique Dariæ Virginis ad beſtias damnatæ cellam leæna ingrediens, puellam ab omni iniuria non modò Ferarum, ſed etiam ſatellitum tutata eſt.

VSVS

E VSVS IN VANIS ETHNICORVM Sacrificijs, & Iuramentis.

IVlius Capitolinus in vita Maximi, & Balbini narrabat in quodam imperatorio ſacrificio non tantum pecora, ſed centum leones, & alia huius generis animalia centena, vt Dijs quocumquèmodo gratificarentur, mactata fuiſſe. Ad rem noſtram ſpectat id, quod recitat Ferdinandus Cortes in ſua hiſtoria, nempè apud Mexicanos omne belluarum genus ſacrificari, ſed potiſſimum leones, nam diebus feſtiuis è ciuitate ſacerdotes, Dynaſtæ, & equites egrediebantur venandi gratia, & offerendi Dijs, quod huiuſmodi ſolemnibus diebus venati erant, & Dynaſtæ ſecum ferebant pretioſa munera, quibus donabant illos vena-
F tores, qui ferociores belluas, & præcipuè leones pro ſacrificijs cepiſſent. Insuper iurandi ritus, in quo leonis fit mentio, recitatur à Fernando Lope in hiſtoria Indiæ Oriē- Lib. 3. cap.
talis, vbi inter multas Indorum ceremonias iurandi conſuetudinem reponit, quæ eſt ta- 97.
lis. Iuraturus duobus ſacerdotibus aſſociatus ad ianuam vſquè templi proficiſcitur, vbi cum thure perpetui carbones ardent, tunc iuratorem ambabus manibus ſupra fores templi porrectis alter ſacerdotum alloquitur hunc in modum. Fac veritatem fatearis, nam ſi falſum iurabis, quemadmodum leo comedit prædam in ſyluis, ita Diabolus animam tuam deuorabit.

VSVS IN VENATIONE, & in bello.

MAgnus Cam Tartarorum Imperator magnos, & ferociſſimos leones cicu- Lib. 2. cap.
G rari iubet ad venationem, nam auctore M. Paulo Veneto huiuſmodi Fe- 15.
ræ edoctę artem venaticam plurimum conferunt ad capiendos apros, ceruos, onagros, & boues ſylueſtres; imò quando in iſtis regionibus itur venatum duo leones in vehiculo duci ſolent concomitante vtrinquè eorum Lib. 3. de
caniculo, hic modus venandi cum leonibus manſuefactis non fuit ignotus Bargęo, qui ven.
agens de leonibus canebat.

Inde igitur blandi reuerentes iuſſa magiſtri,
Immanemquè aprum inuadunt, magnoque biſontem
Robore proſternunt, onagroſquè ad retia trudunt.

Reliquum eſt modò, vt perpendamus num in bello ad hoſtes propulſandos, & expu- Lib. 17. de
gnandos vnquam fuerint leones adhibiti: Cardanus deſcribens palatium, in cuius pa- var. rer.
rietibus erat inſculptus progreſſus belli contra Bactrianos, aſſerit, primam muri par- cap. 96.
tem repreſentaſſe ſimulacra obſidionis vrbis ab ea parte, qua flumen muros abluit, deindè Regis congreſſi cū parte hoſtium, vbi etiam cernenda erat effigies leonis, qui cum Rege pugna inchoata hoſtes in fugam verterat. Scriptores quidam veram hanc fuiſſe hi-
H ſtoriam atteſtantur; quia Rex ille leonem domi nutriuerat, quo in bellis ad victoriam facilius reportandam vtebatur. Quidem Orus belligeraturus cum Typhone potius equū, quàm leonem ad prælia inſtruxit, tamen, & leonē ad bellum eſſe idoneum non negauit, ſed equū ad perſequendum hoſtem, & leonem in ipſo conflictu vtiliorē eſſe aſſeuerauit.

VSVS PELLIS.

NOn modicam ex leoninis pellibus vtilitatem percipiunt Turcæ iter facientes, nam referente Nicolao, veſtiunt tunicam ſine manicis ad genua vſquè
longam, pulcherrimo balteo ſe cingunt, deindè loco pallij integram leo- Lib. 3. itin.
nis pellem ſuperinduunt. Verùm de hoc non debemus admiratione te- Or
neri, quoniàm, priſcis temporibus, hoc conſuetum erat leonum pelles non modò pro in-

Digitized by Google

dument iſ,ſed quandoquè etiam pro ſtragulis,& lectiſternijs inſeruire, id colligimus ex A
Lib.8.aen. Virgilio quando inquit.

——— gramineoquè viros locat ipſe ſedili,
Præcipuumquè toro, & villoſi pelle leonis.
Accipit Aeneam.

Mauri quoquè noſtra ætate,ſi credimus Geſnero, pellem leonis induunt, & dormientes ſubſternunt; quare apud ipſos hæc ſtraguli nomine deberet inſigniri, ſed animaduertendum eſt olim Heroes ſolum Herculem imitantes pelles leoninas induiſſe; propte-
Lib.9.aen. rea huius non ignarus Virgilius canebat.

Dat Niſo Mneſtheus pellem, horrentiſquè leonis
Exuuias.

Ad rem facit,quod ſcribit Calentius de ignauo,& ſegne Derito,quem ſpolio leonis indutum,& ſuperbè incedentem damnauit hoc diſticho.

Induis herculei ſpolium Derite leonis, B
Aſt Aſini meliùs tergore tectus eras.

Ceterùm Antiquitas ab exuuijs leonis non ſolum amictum, ſed etiam arma deſumpſit, & cum arma duplicis generis eſſe ſoleant,nimirum in tutelam, & perniciem fabrefacta; pro tutela corio leonis, & pro cędendo, ſuſtibus vtebatur. Quocirca vbique licet in-
Lib.1.gen. tueri Herculis ſimulacrum cum claua, & pelle leonis, & Alexander ab Alexandro ſcri-
dier.cap.20. bit veluti pelles canis fluuiatilis vicem galeæ apud veteres Græcos ſubierunt, & ijdẽ iubas, & caudas equorum in galeis detulerunt; paritèr Romani olim pelles leonum in conis collocarunt. Imò,& Aethiopes, quandoquè equorum quandoquè leonum corio amicti pugnabant. Hanc ſententiam ſtabilire poſſumus auctoritate Ciaconi, qui in hiſtoria belli Dacici à Traiano Cęſare geſti ex ſimulacris, quæ in columna Traiana Romæ viſuntur, narrat omnes ſigniferos, quamuis pedites, habuiſſe galeas leoninis pellibus tectas, & ad maiorem hoſtium terrorem iubas ſupra collum, & humeros profusè pendentes, & quamquam Vegetius huiuſmodi pelles vrſinas fuiſſe doceat, Vir-
Lib.7.aen. gilius tamèn leoninas cenſet,dum loquens de Auentinoſic canit.

Ipſe pedes tegmen torquens immane leonis. C

Deindè in maiorem huius confirmationem addit Ciaconus hæc verba. *Potuit autem fieri,vt vtrinſuis indiſcretè ſigniferi in bello vterentur, & pellibus vrſinis, & leoninis, ſed quæ hic exprimuntur, ideſt in hac columna imaginem referunt non Vrſorum, ſed Leonum, cum ex vnguibus pendentibus facilimè deprehendantur.* Tandem huic tractatui tanquàm coroni-
Lib.2.cap.20. dem addit M. Paulus Venetus vſum leoninæ pellis in nobiliſſima venatione magni Cam Tartarorum Regis,qui venatum iturus in vaſta planitie tentoria parari iubet, quæ ſingula tribus columnis ex lignis aromaticis elegantiſſimè cęlatis ſuſtentantur, & tandem pellibus leoninis cooperiuntur.

VSVS IN VARIIS.

QVi operam ſuam in abditis naturæ penetralibus inueſtigandis indies im- D
Lib.12. de med.an. pendunt,varias leonis partes ad varia idoneas eſſe experti ſunt,& primò ſi de ſanguine ſermonem habeamus.Sextus ſanguine leonino circumlinitos à ceteris beſtijs ſecuros eſſe atteſtatur. Alij verò hunc ſanguine hircino in emolliendo adamante,meliorem eſſe contendunt,quoniã ſanguis leoninus calidiſſimus ſit,& adamas frigidiſſimus; propterea ab hoc citiùs,& faciliùs quã ab hircino vinci,& domari poteſt.Præterea pinguedo leonis in praxi multa, & obſeruatione digna profert experimenta;nam Cardanus hoc adipe perunctos ab alijs feris tutos eſſe prędicat,quoniam odorem,& viui,& mortui leonis cętera animantia exhorreſcant. Verùm pręcipuè id poterit experiri,qui leonina pinguedine obductus Feris obuiã iuerit, nam viſis ſylueſtribus bellnis, ſi fugam arripuerit, vix odorem percipere poterunt. Rhaſis quoq; fuit huius opinionis,muſcas nõ accedere ad animalia, quę ſebo leonino recentèr perruncta fuerint,neq;,vt alij volũt,lupi,& huiuſmodi animalia rapacia ouibus appropinquabunt,quãdo in harũ circuitu,leonina pinguedo impoſita fuerit.Deniq; Scholiaſtes Sexti philoſophi affirmat vnguine leonino perfricatos faciliorẽ gratiã apud prin-

cipes

Digitized by Google

E cipes inuenturos, ſi (vt inquit ipſe) credendum ſit magorum vanitatibus, quæ tanquam Ineptiæ hoc argumento damnandæ ſunt, nam ipſi hanc virtutem illi tantùm adipi inter ſupercilia leonina inuento attribuunt, cum tamèn in hac parte nulla prorſus pinguedo generetur. Amplius corium leoninum etiam multis viribus redundat, nam rerum naturalium ſcrutatores obſeruarunt pelles aliorum animantium collocatas ſupra ſpolium leonis breui temporis ſpatio depilari, & viciſſim veſtes in leonis ſpolio inuolutas, teſte Alberto, à tineis præſeruari. *Lib. 22. de an.* Imò ad propulſandum timorem, nullum remedium apud Portam eſſe efficacius pelle leonis, qui in magia naturali ſcripſit, curandum eſſe, vt ij, qui metu facilè conſternuntur, pellem, vel oculum leonis ſecum ferant, atq; hac ra- *lib. 1. cap. 12.*
F tione animoſitatem adipiſcantur; hæc opinio videtur conformis hiſtoriæ, quam recitat Petrus Martyr, vbi Incolas regionis Cerebari nudos incedere animaduertit, necnõ corpus varijs coloribus pingere, & caput coronis vario modo contextis redimire, ſed vt plurimum in huiuſmodi corollis vngues leoninos intertexunt, non ad alium finem niſi, vt cæteris hominibus fortiores, & audaciores eſſe videantur. *In hiſt. Ind. Occid.*

DE

DE PARDO. A

Cap. II.

ÆQVIVOCA.

Lib. 2. de art.cur.

INſtituti ratio expoſtulat, vt examinata leonis hiſtoria ad Pardorum naturam exponendam accedamus; tùm quia inter cętera huius generis animãtia, hi ad leoninam temperaturam proximè accedant, cum Galenus multis in locis, ſed præcipuè ſcribens ad Glauconem Pardorum adipem in viribus ſequi leoninum aſſeuerauerit, tum etiam quia, ſi credendum eſt rerum naturalium indagatoribus, ob naturæ conuenientiam Pardi cum Leænis, & viciſſim Leones cum Pantheris adulterentur. B Verùm cum huiuſmodi voces, Pardus, Leopardus, Pãthera, & Pardalis, de quibus in Synonimis fuſim agemus, æquiuocationem patiantur, æquiuoca hæc prima facie explorare rationi conſonum eſſe duximus. Pardus igitur prę ter animal, de quo in præſentia ſumus acturi; in primis deſignat nomen proprium viri,

Pardus viri nomen.

quo nomine appellatus fuit Diaconus ille, qui cum Stephano Tertio Pontifice Max. in Galliam profectus eſt, & Pardus Euguinenſis Nuncius fuit Pontificis ad Deſiderium Regem Longobardorum, vt in Annalibus Baronius teſtatus eſt. Deindè Pardi Protoſpatharij viri inſignis Cedrenus in compendio hiſtoriarum meminit. Pardus quoquè apud nonnullos Hiſtoricos Indiæ Orientalis eſt genus monetæ, ſed illi perperam legũt, quoniam pardaus, vel pardau legitur in prima parte nauigationis Holl. in Indiam Orientalẽ. Præterea vox etiam (Leopardus) eſt viri proprium nomen, nam legimus in Martyrologio

Leopardus nomen proprium viri.

Romano D. Leopardum Romæ ſub Iuliano Imperatore vltima die Septembris effuſione ſanguinis nomen Chriſti teſtatum fuiſſe. C Amplius Leopardi vocabulum, vt annotat Geſnerus, tria beſtiarum genera ſignificat; primò in Anglia Catum montanum, vel Catum ſylueſtrem, cuius pellis maculis Leopardi aſſimilatur, ſecundò apud Germanos beſtiam in Scandinauia frequẽtem, quæ deuorat animalcula muribus valdè ſimilia, hæc ibi Lemner appellatur, & Leopardus nominari poſſe videtur, vel quia ſit ei congener, vel vocabulo detorto, cum Germani Lefrat, nomen proprium huius belluę in Lepart corrũpant. Per pantheram quoquè multa animantium genera poſſumus intelligere, nam hæc vox, præter illud animal, cuius hiſtoriam modò tradimus, monſtrat piſcem in colore terreſtri Pantheræ ſimilem, vt Edoardus cognomento Vuot affirmat. Hæc panthera, vel

lib. 8. de dif. an. cap. 86

pardalis apud Oppianum ſecundũ verſionem Lippij eſt Muſtellus, qui Ariſtoteli ἀστερίας dicitur, & à Gaza ſtellaris redditur, quare apud Oppianum, vt vertit Lippius hæc duo carmina leguntur, quę pantheram terreſtrem, & aquatilem in morſu non valdè diſſimiles eſſe docent hunc in modum.

Exitiale facit vulnus Panthera tremendi D
Dentibus in terra, fluctu [illegible] aſpera Ponti.

Panthera nomen ęquiuocum.

Felis Zibetti à nonnullis Pantheræ nomine inſignitur, qui non alia ratione ſunt ducti, niſi quia hæc beſtia maculoſum tergus ad inſtar pantheræ habeat, cum tamen in cęteris à Panthera toto cęlo diſcrepet, vt ſuo loco explicabimus. Imò, ſecũdùm doctrinam Varronis, panthera adhuc ęquiuocatione premitur, quia legit pantheram in caſu accuſandi vocabuli (Panther) panther enim eſt ſpecies lupi maculoſa, cuius in Denominatis mentionem faciemus;

Pantherion quid.

Budęus autem legit panthera in numero plurali à nomine pantherion, quod eſt genus retis quo aucupes vtuntur, vt habemus in Auiario Iuris.

Cap. 4. Lib. 8. Phytogn. Cap. 7. Lib. 11. de all. emp.

Cœterùm hæc vox (Panthera) non ſolum animata, vt hactenus fuit expoſitum, ſed etiam inanimata indicat, nam Panthera, vt voluit Porta, eſt lapis habens varios colores ad ſimilitudinem animalis huius nominis nigros, rubros, virides, & purpureos, ſed inſpiciendi ſunt Oriente Sole, quia tunc omnes in eo renitent. Eſt etiam Panthera, Vlpiano auctore, vniuerſum aucupium, quod auceps capit. Tandèm ſi conuertamus

E nus ſermonem ad vocabulum pardalis, & pordalis, hæc quoquè nomina ſuis æquiuocationibus non carent, nam pardalis præter animal quadrupes digitatum, iuxtà Nuperorum mentem auem, nempè Sturnum denotat, quoniàm pennæ ſturni pardalium maculis decoratæ eſſe videantur. Verùm ad mentem Ariſtotelis pardalus eſt auis colore cinereo, & magnitudine ſturni. *Lib. 9. hiſt. an. cap. 23.* Ad ſummum pordalis meretrix poteſt appellari, cum ſcribat Pollux ab Ariſtophane alicubi meretricem vocatam fuiſſe Πορδαλιν ex colluſione nominum in prima ſyllaba, quia Græci meretricem vulgò Πόρνη vocitant, accedit, & natura animalis rapax, & impudens, vndè meretrix leontium, leæna, & pordalis meritò nuncupari poterit.

SYNONIMA EORVMQ. ETYMVM.

F PArdum, Leopardum, Pardalim, Pordalim, & Pantheram vnum, & idem animal eſſe non modò Geſnerus, & cæteri, qui de animalibus ſcripſerunt, aſſeuerantius fatentur; verùm quoquè multæ rationes id nobis perſuadent. Primò quoniam hæc duo vocabula Pardi, & Leopardi ab auctoribus promiſcuè adhibentur, & nomen Pardi ante Lucanum, & Plinium vix in vſu fuiſſe deprehenditur, ſed Pardalis de vtroquè ſexu huius animalis ſumebatur. Leopardi autem vox adhuc eſt recentior, cum ante Iulij Capitolini, & Aeliani Spartiani tempora huius nemo meminerit. Significat quidem Feram natam ex leæna, & pardo, ſed inualuit conſuetudo, vt ſimpliciter hæc vox (Leopardus) pro pardo, ſeu panthera ſumeretur. Non eſt igitur mirandum, ſi Niphus Pantheram exponat Leopardum, & apud Græcos Pardalim, & apud aliós Pardum interpretetur. *In com. lib. 8. hiſt. an. Ariſt.* Deindè Pardum, & Leopardum eadem eſſe animalia colligere poſſumus ex Lampridio, qui in vita Heliogabali hæc ſcribit. *Heliogabalus ebrios amicos plerumquè claudebat, & nocte Leones, & Leopardos exarmatos immittebat, itaut expergefacti in eodem domicilio Leones, & Pardos inuenirent.* Hinc licet obſeruare eadem animalia Lampridium poſteriore loco Pardos appellare, quos paulò ante Leopardos nominauerat. *Pardus, & Leopardus idem.* Hoc aſſertum poſſumus ſtabilire auctoritate Theueti, qui

G in hiſtoria Americæ narrat, in illis montibus multos vagari Leopardos, cum ibi nequè leones, nequè lupi reperiantur, quarè prædictos pardos legitimos, & non ex adulterino congreſſu leænæ, & pardi natos eſſe fatebimur. *Lib. 2.* Iure meritò Gyllius in Aelianum in hoc genere animalis pardum marem, pantheram verò, ſeu pardalim fœminam eſſe pronuntiauit. *Lib. 2. cap. 20.* Idquè confirmatur à Bargeo his verſibus, dum fœminam mare ferociorem prædicat tali ratione. *lib. 3. Cyneg.*

At Panthera ſuos (doctis ea nomine Graijs
Pardalis eſt) Pardos inuictis viribus anteit.

Pardi etymum ſi inueſtigemus, varias opiniones examinare noſtra intererit, quoniã alijs dictus fuit Πάρδος quaſi ἄρδος ab ἄρδω irrigo, quia pardi pellis nigris quibuſdam maculis veluti irrigata eſſe videatur, vel à verbo ἀρδαλόω inquino, quia pardalis tergus nigris maculis, veluti inquinatum conſpiciatur. *Pardi etymum.* Geſnerus opinatus eſt fieri poſſe, vt Pardalis vocabulum originem duxerit à voce hebraica (Pardes) quæ hortum ſignificat, quoniam hoc animal oculis maculatum tanquam hortus pulcherrimis floribus exornetur. Alij marem Pordalim, fœminam verò, Pardalim indigitarunt, & vtriuſq; etymum diuerſum eſſe

H exiſtimarunt, nam ipſis Πόρδαλις mas vocatur ἀπὸ τοῦ προσάλλεσθαι, fœmina autem Πάρδαλις ἀπὸ τοῦ παράλλεσθαι, ſic notat Heſychius ex Euſthatio in Homerum, ſed ridiculũ eſt aliud etymum primitiuo, & aliud deriuatiuo aſſignare. *Iliad. ρ.* Sed natum putamus errorẽ ex verbis, quæ leguntur apud Innominatum ſupra eundem locum Homeri, quæ ſic ſe habẽt πάρδαλις τὸ ζῶον, ἡ δὲ δορὰ παρδαλῆ, ὁ μὲν ἀπὸ τοῦ προσάλλεσθαι, ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ περιβάλλεσθαι, quæ verba innuere videntur hoc animal cognominatum fuiſſe à ſaliendo, & pellem à circumamiciendo, quoniã Priſci huiuſmodi pellibus pro veſtitu vterentur. Propterea Varinus ſcribit Poetas pronũciare Pordalim παρὰ τὸ προσάλλεσθαι abũdãte delta, Quamuis alij lexicographi dicant pordalẽ eſſe vocem cõmunem, Pardalim verò Atticã. Præterquamquod nõ ſolũ apud Poetas, ſed etiã apud Hiſtoricos pordalis, & pardalis vocabulũ in genere fœminino, & maſculino indiſcriminatim adhibitum fuiſſe comperimus. Latini ſcriptores Pardalim Pantheram quoquè cognominant, & licet hoc vocabulum

(Panthera) originem græcam habeat, tamen Græci hoc animal non Pantheram, ſed A
Pardalim vocant. Verùm cauendum eſt ne Dictis Iſidori decipiamur, qui multis in lo-
cis hoc nomine (Panther) pro Panthera abutitur. Calepinus quoquè ſex linguarum
vocem (Panther) cum Panthera confundit, quoniam hæc duo nomina Synonima eſſe
arbitratur, ſed manifeſto in errore verſatur, quoniam Panthera cum Pardali conuenit;
Lib.6. hiſt. anim. Panther verò lupi maculoſi ſpecies eſt, quemadmodum Theodorus Gaza in verſione
Ariſtotelis fatetur. Quicquid dicat Niphus de illa antiqua translatione, quæ lupum
Canarium Pantheram exponebat. Multi in Germania, & Gallia, Geſnero affirmante,
Pantheram Leumzam, vel ad mentem Alberti Vnciam vocant. Vncia verò, auctore
Vncia animal. Iſidoro, eſt animal ſæuiſſimum non altius cane, ſed longius corpore. Ideoquè Vnciam
à Panthera non diſcrepare coniicimus. Ampliùs Panthera poteſt nominari Parda, vt
Lib.22. Aduer. cap.10. notat Turnebus, qui citat epiſtolam Auſonij ad Theonem, in qua ſcribit *ſub Pardas*,
ideſt ſub belluatis iacentem, ideo Pardas in genere fœminino Pantheras, & Pardos in-
Lib.8. cap. 17. tellexit. Imò iuxta mentem Plinij per Varias veluti, & per Africanas Romani Panthe- B
ras intelligebant, tùm quia eſſent variegatæ, tum etiam quia ex Africa Romam in lu-
dorum vſum mitterentur. Itaquè non debemus affici aliqua admiratione, ſi aliquibus
Græcis Panthera dicatur θρόνον quia Scholiaſtes Theocriti annotat à Theſſalis θρόνα vo-
cari animalia variegata veluti ſunt Pantheræ; nàm proprie loquendo apud Lexicogra-
phos τὸ θρόνον pigmentum, vel florem deſignat, & quia Pantherarum pelles maculis ve-
luti quibuſdam floribus ſunt inſignitæ, propterea non eſt à ratione alienum hoc nomen
poſſe conuenire pantheræ. Hinc colligendum eſt non eſſe contemnendam Etymolo-
Pantheræ etymum. giam eorum, qui opinati ſunt dictam fuiſſe pantheram, quia omnium Ferarum coloribus
decorata ſpectetur. Varro animaduertit hoc vocabulum græcum eſſe, & omnem Feram
ſignificare, vel quia panthera in venatione omne genus Ferarum capiat, vel quia omni-
faria feritate ſit prædita, cum etiam manſuefacta crudelitatis nunquàm obliuiſcatur, vt
Lib. 12. Orig. cap. 2. ſuo loco erit manifeſtum Iſidorus Pantheræ etymum ponderans arbitratus eſt appella-
tam pantheram; quaſi omnium beſtiarum amicam, vno excepto dracone, quia cæteræ
animantes odore allectatæ ipſam ſequantur, vel quia ſui generis ſocietate gaudeat; præ-
dictæ ſententiæ aduerſatur Geſnerus, qui pantheram, quaſi totam feram nuncupatam C
eſſe perhibet, quoniam vehementes cum cæteris animantibus gerat inimicitias. Hebræi
Pardalim vocant Namer, & vbiquè in ſacris literis ſeptuaginta hoc modo legunt. Aui-
cen. quoquè vbi meminit Aconiti, protulit Nemer, quo in loco Græci auctores legunt
Cap.7. Pardalim, & vetus quidam Interpres reddit Leopardum, & apud Danielem in viſione
quatuor belluarum de mari aſcendentium legitur Namer, licèt in quibuſdam textibus
Named perperam habeatur. Græcis, vt ſuperius fuit expoſitum πόρδαλις per omicron
mas, & πάρδαλις per Alpha fœmina profertur. Verùm hæc differentia in auctoribus
Nomen pardi arabicũ. non obſeruatur. Apud Rhaſim, & Auicen. Leopardus appellatur Alpheth, vel Alpheil,
aliquandò Alphed, & alio in loco Alnemer. Bellunenſis Alfed Leopardum, & maiorem
interpretatur, Alnemer verò Leopardum minorem eſſe fatetur. Italis dicitur Leonpar-
do, Gallis Leopardo, vel Lyopardo, Germanis paritèr Leppard, vel Le ſtat, nam quan-
do aliqui Germani pronunciant Pantherthiet, id nomen à Nuperis quibuſdam fictum eſ-
ſe Geſnerus exiſtimat, quia leopardum idem animal cum panthera eſſe ignorant. Hiſpa-
nis Leonpardal, vel potius Leonpardo, & deniquè Anglis Leparde dicitur, & hæc de D
Synonimis, & Etymo dicta ſufficiant.

GENVS, DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

AVctor de natura rerum tres Pardorum differentias conſtituit, in primo ge-
nere Pantheram, in ſecundo Pardum, in tertio Leopardum reponit, quem
Lib.12. Orig. cap.2. ex congreſſu leænæ, & Pardi natum eſſe voluit. Ab hac ſententia ne la-
tum quidèm vnguem Iſidorus recedit. Alij Pardorum quatuor eſſe ge-
nera ſtatuerunt, primum Pantheram, ſecundum Pardum, tertium Leopar-
dum non iubatum ortum ex mixtione Pardi, & Leænæ, & quartum ex coitu Pantheræ, &

Leonis

E Leonis natum maculoſum Leopardum indigitant. Si de hac varietate conſulamus Soli-
num, hic pardos à pantheris diſtinguit; ſed eius Commentarij ſecuti doctrinam Plinia- *In Polyhiſt. cap.27.*
nam, pantheras ſolo candore à pardis diſcrepantes agnoſcunt, quamuis Alij ſolum ſe-
xum reſpicientes pantheram fœminam, & pardum marem declarent. Aelianus duplex *Lib. 2. de an. cap. 21.*
genus pardalium, ante legentium oculos repræſentat, quorum alterum maius cum bre-
uiori cauda; alterum verò minus cum cauda longiori vtrumquè tamen varijs maculis in-
ſignitum demonſtrat, quam doctrinam Bargæus imitatus, hoc duplex pardorum genus *lib. 3. Cyneg.*
optimè deſcribit his verſibus.

Harum etiam non vna ferunt genera eſſe ferarum,
Corpora habent alia procera, & pinguia, nigris
Interpunctanotis, variataque pellibus albo.
Aſt aliæ paruo naſcuntur corpore, verùm,
Sunt virtute pares, & eiſdem inſignibus armos,
F *Diſtinctæ, non has alio ſecernere ſigno,*
Hoc præter, potuere, quibus ſunt talia cauæ.
Exiguis tergo pendet longiſſima cauda,
Quę ſe ſe ad calces imos ſpacioſa profundit.
Aſt eadem breuior ſummas vix tangit arenas
Magnarum.

Quocirca habemus in tertia parte hiſtoriæ Indiæ Luſitanicæ, vbi agitur de animalibus,
Pantherarum duas ibi reperiri ſpecies, quarum vna eſt corpore minor, ſed feritate inſi-
gnis; altera verò magnitudine ſuperans magnum arietem, & huius poſtremæ ſpeciei mas
fœmina altior conſpicitur. Ideo non eſt mirum, ſi hodie in aulis Principum duæ pardo- *Duę ſpecies*
rum ſpecies magnitudine tantùm inter ſe diſſidentes obſeruentur. Hanc ſententiam ro- *Pardorũ in*
borat Geſnerus, dum refert ſe accepiſſe à quodam oculato teſte in aula Regis Gallia- *aulis Prin-*
rum leopardos duorum generum magnitudine tantùm differentes ali, & maiores ad vi- *cipum.*
tuli corpulentiam, minores verò ad canis molem accedere. Cęterùm Aelianus loco ci-
tato, ſed paulò inferius aliud genus pardalium duplex eſſe decreuit, quorum vnum ma-
G gnum, quod Ceruos, & Oryges inſequitur, aliud verò ſub ſe paulò minores animantes
comprehendit, quos ipſe Lynces appellat, hi ineptè ad pardalium genera referuntur.
Præter deſcriptas differentias Aelianus addit nonnullas pardorum ſpecies ad aliorum *Lib. 10. de*
mentem, quæ ſi ſint in rerum natura, nec ne, noſtra ætate ignoratur. Primò memorat *an. cap. 39.*
quoddam genus, abſquè cauda, quod Ampelon, nempe Vitem nominat, & hac prærroga-
tiua potiri ſcribit, vt ſolo conſpectu mulieribus morbi inopinati cauſam afferat. Vola- *Lib. 25.*
terranus, & Rauiſius Textot in ſua Officina pardorum generi Bitim adſcribunt, & quo-
niam huic attribuunt illas conditiones, & dotes, quę ab Aeliano Ampelo aſſignabantur,
hac de cauſa Ampelon, ſeu Vitem, & Bitim vnius, & eiuſdem beſtię ſynonima eſſe iu li-
camus. Deniquè prædictis annectit in Caria, & Libya prælongos admodum eſſe pardos
animo imbelles, ſaltu agiles, & cute adeo dura, vt ferro nullo modo cedat. Si in genere
horum deſcriptionem animantium contemplemur. Odonus in Ariſtotelem de animali- *lib. 5. de dif.*
bus, & Eduardus Vuot fuerunt huius opinionis, pantheras habere quatuor mammas in *an. cap. 82.*
medio ventre, & earum oculos in vmbra refulgere longius, quàm in cęteris animantibus
huius generis, & in ſole facilè hebetari. Aſſertis addit Gyllius in Aelianum in Panthe- *Lib. 2. cap.*
H ris, ſeu Pardalibus quinquè digitos in pedibus anterioribus, & quatuor in poſterioribus *20.*
conſpici, quod Bargęus clarè exponit his metris. *lib. 3. Cyneg.*

Pes habet anterior digitos ex ordine quinos,
Vnguibus armatos, hoſtem quibus auſa laceſſit.
Poſterior planta veſtigia ponit vtraque
Quadrifida, & totidem praduros exerit vngues.

Præterea pellem pantherarum maculis eſſe exornatam omnibus eſt in confeſſo, ideo Sca- *In Teratis.*
liger ad huius animantis maculas alludens canebat.

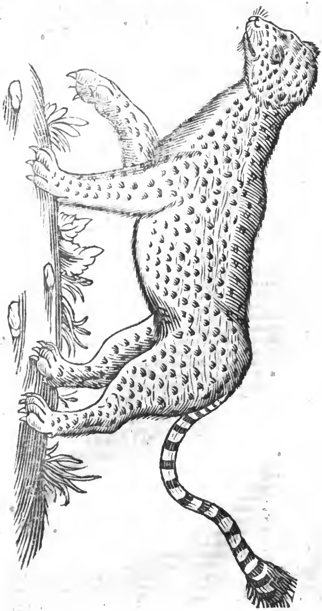
Et de peniuora fies Panthera Lęna,
Oſtendens maculis ſtellati crimina vultus.

Verùm Oppianus contemplans pellem Pardalium, in illa varios colores, nimirùm aureum
in fuſco, & nigras maculas in nitido candore deſcribebat his carminibus.

Verſicolor pellis nitido micat aurea fuſco,

Inter-

Pardalion Ariſtotelis.

E *Interfuſa nigris maculis, candore nitente.*

Itaquè non immeritò Solinus huc reſpiciens narrabat in Hircania numeroſas eſſe pantheras minutis orbiculis ſuperpictas, itaut oculatis ex fuluo circulis, vel cęruleo, vel albo tergi ſuppellex diſtinguatur. An verò habeant in armo maculam Lunæ ſimilem in orbes creſcentem, & pari modo curuantem cornua, vt Albertus, & alij fatentur, non audemus id affirmare, cum veritatis perquã. Studioſi de lunatis pantherę humeris aliquid certi non proferant. Ad magis peculiaria ſi deſcendamus, reperiemus pellem leopardi in hiſtoria Geſneri deſcriptam hunc in modum. *Erat longitudo pellis ſimul, & cauda, quanta hominis mediocris, cum ſeſquidodrante, caudæ per ſe dodrantes tres cum dimidio pellis latitudo circa medium dodrantes tres, color ferè flauus dilutus maculis rotundis, nigris diſtinctus, pili breues, & lanuginoſi*; Porta verò in Phyſiognomonicis huius animalis peculiarem deſcriptionem tali ratione aſſignat. Pardalis habet faciem paruam, os magnum, oculos paruos, albicantes, ipſoſquè circumuagantes, frontem longam, aures rotundas, magis quam F planas, collum valdè longum, & tenue, pectus paruis coſtis præditum, dorſum longum, clunes carnoſas, & femora, partes verò circa ilia, & ventrem magis planas, id eſt non protuberantes, nec cauos, colorem varium, corpus totum inarticulatum, & aſymetrum; effigies verò animalis, quam hic exhibemus deſumpta eſt ex Zographia huius publici Muſęi.

Panthera humeri lunati.
Deſcriptio pellis.
Lib. 1. cap. 13.
Deſcriptio animalis.

ANATOMICA.

EXternis Pardorum partibus diligenter examinatis, ad internarum conditiones inueſtigandas ſermonem conuertemus; & primò linguam imbricatam eis attribuimus, qualem etiam in leonibus obſeruauimus, deindè Galenus animaduertit in fortibus, & rapacibus animalibus dentes eſſe acutiores, vt in pardis, & leonibus, & totum oppoſitum de timidis, & imbellibus ſcribit. Inſuper addit in his animantibus vngues acutos, veluti quoſdam gladios innatos inſpiciendos eſſe, quos in formidoloſis animalibus non licet intueri. Præ- G terea magnum cor pardi habent in comparatione ad animalia eiuſdem magnitudinis, vt Odonus in Ariſtotelem de animalibus annotauit. Horum pinguedinem ſi perſcrutemur, paucam admodum inueniemus, & copioſam in animalibus ſua natura frigidioribus. Propterea Galenus huius aſſignans rationem ſcriptum reliquit animalia calidiora, & ſicciora graciliora eſſe, & in his detracto corio paucum adipem inueniri, quoniam is à nimio, quo ſcatent calore, veluti oleum à flamma abſumitur, quod in leonibus, & pardis contingere ſolet. Poſtremò naturam oſſium pardorum colligere poſſumus ex Galeno, qui ponderans differentias oſſium animalium pronunciauit, animalia fortiora habere denſiorem oſſium ſubſtantiam, veluti ſunt pardi, lupi, & canes, imò hi præditi ſunt neruis, & muſculis validioribus, ſed oppoſitum Anatomicus in oſſibus, neruis, & muſculis animantium imbellium obſeruabit.

Lib. 11. de vſu par. c. 8
Pinguedo pardi pauca
Lib. 2. de ſimp. med. fac. cap. 20.
Lib. 11. de vſu part. cap. 18.

PHYSIOGNOMONICA.

H INter animalia teſtatum reliquit Porta pardalim referre maximè formam, & ingenium muliebre, nam hoc animal præditum eſt ingenio molli, effeminato, iracundo, inſidioſo, & fraudolento, timido ſimul, & audaci. Ideo ſapientes Aegyptij hominem deſignaturi, qui ſceleſtum ſuum, & malignũ animum occultaret, ne cęteris hominibus innoteſceret, pardalim effigiabant, quoniam clanculum alia animalia perſequatur; quocircà ſi fęmina ingenium pardalis æmulatur, non eſt admiratione dignum, ſi poeta canat hunc in modum.

Non tot habet cęlum ſtellas, nec flumen arenas,
Quot ſcelerata gerit fęmina mente dolos.

Lib. 1. Phyſ. cap. 13.

LOCVS, TEMPERAMENTVM, Greſſus. A

Lib. 8. de hiſt. anim. cap. 26.

Pardi vbi copioſ.

Lib. 2. cap. 32.

Lib. 3. cap. 39.

In nauig. ad nou. Orbem.

Lib. 4. capit. 27. ſec. par. hiſt. Ind.

Lib. 2. Phyſ. cap. 23.

Lib. 2.

Lib. 5. de diſ. an. cap. 82.

DE loco natali Pardorum ſcribit Ariſtoteles pantheras in Aſia potiſſimum
degere, in Europa verò nullas prorſus reperiri; quare in hoc credendum
eſt Philoſtrato, qui in vita Appollonij narrat Pamphiliam regionẽ Aſiæ,
his animantibus abundare. Africa quoquè, teſte Ariſtotele, loco citato
hæc animantia alit, vbi propter inopiam aquarum multa diuerſi generis
animalia ad amnes concurrunt, & ibi horum diuerſę ſpecies comiſcentur, & potiſſimum
pardi cum leænis, hac de cauſa monſtra, & nouæ animantes illo in loco producuntur. Id-
circò Ariſtoteles hinc ortum fuiſſe illud adagium decreuit; *quid noui affert Africa*. His B
addamus Hircaniam Scythiæ partem, quæ copiam pardorum nutrit, ſi veridicus fuit Ra-
uiſius Textor in ſua officina, qui & in Cornucopia ſubiungit pardos in Africa, Syria,
Mauritania, Caria, & Libya commorari. M. Paulus Venetus agens de prouincia Comeri,
ſcribit hanc regionem valdè ſyluestrem eſſe, nutrireque multa animalia, & diſſimilia ani-
mantibus aliarum regionum, & inter hæc leopardos recenſet. Idem in magna Inſula
Madaigaſcar leopardos frequentes obſeruauit; Imò Aloyſius Cadamuſtus in regno
Senegæ Nigritarum pardos frequentiſſimos admiratus eſt. Demùm Fernandus Lopes
in magno, & fertili regno Bengalæ multa nemora, & iuſſu regis incędua eſſe ſcriptis
mandauit, quibus ciuitates munitiores, & ſecuriores redduntur, & in his leopardorũ co-
piam ſtabulari. Num verò planitie, vel conuallibus, vel potiùs montanis locis tales bel-
luæ delectentur, conſiderare oportet; nam Porta harum beſtiarum carnem ſiccam eſſe ex
eo colligit, quia in montibus potiſſimùm vitam degant, & Geſner. hoc animal calidiſſi-
mum eſſe ex duobus coniectabatur, primò ex maculis nigris, quibus pellem præditam
habet, deindè ex velociſſimo motu, quo feruntur; ideo Gloſſa ſuper Oſeam habet, *nihil
leone fortiùs, & nihil panthera velocius*. Alij aſſeuerant pardos ex odoriferis herbis, & C
aromatibus ſummam delectationem percipere, hac de cauſa in Caucaſo monte, multi
pardi vagantur, cum hic mons odoratis ſtirpibus redundet. Horum opinionem confir-
mat Theuetus in Hiſtoria Americæ, quæ Gallia antarctica vocatur, dum inquit. *In his
montibus ſunt Feræ rapaciſſimæ, vt leopardi; & lupi ceruarij, ibi tamen nequè leones, nequè lupi
reperiuntur*. Deniquè in monte Hermon, qui ab Amorræis Sanir appellatur, pardi ſibi-
metipſis antra ædificarunt, nam habemus in canticis Salomonis. *Veni de Libano, veni
coronaberis de vertice Sanir, & Hermon de cubilibus leonum, de montibus pardorum*. Ad fi-
nem pantheræ ingrediuntur more leonum, ſi Eduardo Vuot fides eſt adhibenda, qui par-
dos condito mucrone vnguium in vaginis incedere promulgauit.

NATVRA, INGENIVM, MORES.

Ingeniũ pardi in quibus conſiſtat.

Lib. 22. de anim.

In hiſt. Or.

Lib. 2. de an. cap. 22.

IN Africa pardi tali inſtinctu naturali ducuntur, Auctore Alberto, vt in D
arboribus inſidant, earumquè ramis occultati in prætereuntia inſiliant,
necnon hac ratione auibus quoquè inſidientur. Verùm non in hoc tan-
tùm eorum ingenium natura, & mores conſiſtunt, ſed in quatuor alijs con-
ſideratione dignis, nimirùm in odoris proprietate, in amore prolis, inman-
ſuetudine, & deniquè in modo, quo ſibimetipſis veneno vexatis medentur. Ratione
odoramenti, pardi in primis inter alias animantes odoratiores feruntur. Imò eos cam-
phoræ potiſſimum ſuauitatẽ lętari publicauit Albertus, quam ob cauſam diu, noctuquè
circa arbores camphoræ verſantur, & peruigili cuſtodia illas tuentur, ne mercatores ac-
cedant. Deindè Iacobus Vitriacus agens de animalibus Indicis obſeruat pantheras
illarum regionum præda ſatiatas, tridui ſpatio, in ſpelæis dormire, & peracta cibi coctio-
ne exeuntes tàm ſuauem halitum emittere, vt ceteræ animantes ipſas ſequantur, exce-
ptis ſerpentibus, qui grato odore necantur; hac ratione ductus Aelianus affirmat, par-
dales, cum hanc odoris ſuauitatem ſibimetipſis competere cognoſcant, inter herbas, &

frutices

E fruticeſ ſe occultare, ne ab animantibus videantur, tunc hinnuli Dorcades, & aliæ huius
generis belluæ iucundi odoris illecebra attractæ proximè accedunt, & mox pardales
de latebra egredientes prædam optatam comprehendunt. Geſnerus tamen hoc inge-
nio pantheras in ſenectute tantùm vti exiſtimat, cum vltra vires, ſortemque inualidæ
currendo venari non poſſint. Cęterùm de pantheræ odoramento, Auctores varij con-
trouerſiam faciunt, quoniam Ariſtoteles, & Plutarchus ſcripſerunt animalia ſectari pan-
theram eius odore delectata; hanc ſententiam tantùm diſtare à veritate, quantum Cy-
gnus à Coruo Albertus arbitratus eſt, qui in doctrina de ſenſu, & ſenſato oſtendit ani-
malia, præter hominem, nec delectari, nec triſtari odoribus, ſed inualuit hæc opinio, vt
ipſe inquit, in vulgus hominum, cętera ſectari pantheram, quia ſit animal, quod frequen-
ter vociferatur propter congreſſus deſiderium, ideò tunc multa animalia ſui generis
ad ipſam concurrunt. Qui conantur tueri partes Ariſtotelis, & Plutarchi proferunt pan-
theram beſtijs benè olere, hominibus verò nequaquam, & nituntur illi diſtinctioni, qua
F vtitur etiam Clariſſ. Mercurialis in libro de Decoratione, ſcilicet odorem ex ſe mittere
contingere poſſe bifariam, vel inſigniter, vt ab omnibus percipiatur, vel modicè, & latē- *Cap. 29.*
ter, vt à pauciſſimis ſentiatur; primò modo, excepta panthera, nullum animal odorem ex
ſe mittit, ſecundò modo, alia etiam animalia odorem aliquem de ſe ſpirant, ſic enim mu-
res alliciunt catos, & lepores canes. Verùm hi doctiſſimi viri, pace ſua, non tollunt dif-
ficultatem, quia oportet reſpondere ſententiæ Alberti, qui ſcripſit bruta odoribus nec
gaudere, nec triſtari; dicamus ergo huius propoſitionis Alberti falſitatem quotidiana *An odor ab*
experientia manifeſtari, nam Calamenthum tertium apud Thalium, & ſecundum alios *animalibus*
apud Dioſcoridem, ſeu calamenthum primum Fuchſij, quod Botanici nuperi mentham *perſētiatur.*
felis, vel herbam cati appellant, felibus periucundum eſſe comperimus, ideo ſi ramus hu-
ius plantæ in aliquod cubiculum deferatur, illuc domus illius feles, odoris voluptate ca-
pti, confluunt, & illi ſępius ſe ſe affricant, & ſupra herbam volutantur, & magna auiditate
folia etiam depaſcuntur. Idem in Valeriana, quæ nardi odorem ſpirat, licet contempla-
ri, quæ omnia Alberto ignota fuiſſe exiſtimamus. Præterea ab amore prolis pardalium
naturam poſſumus inueſtigare, nam quando venatores clanculum furati fuerint catulos,
G & vacuum cubile inuenerint, Aeliano teſte, in maximos eiulatus incidunt. In ſyluis va-
gantes ante catulos ſuos ſemper procedunt, neque homines haſtatos, neque multitudi-
nem iaculorum formidant, & eligunt potius mortem, quam prolem ſine tutela relinque-
re, quare Reuſnerus hanc pardi proprietatem exponens canebat hoc modo. *In Pardi Poet.*

Ille refert patrem maculis, & tergore matrem,
Vulneribuſquè ſuis obuius ire ſolet.

Poſt partum quoquè pantheræ ſuperbæ euadunt, vt animaduertit Philoſtratus, & mari-
bus dominari, & domui, ſeu cryptæ præſidere volunt, mares autem ob amorem catulorū
omnia patienter ſuſtinent, & hæc erit forte ratio præcipua, propter quam pardorum fę-
mina crebrius, quàm mas inueniatur, quamuis dicat Volaterranus id naſci, quoniam hæc *Lib 25.*
non pro ſe tantùm, ſed etiam pro catulis victum quærens latius vagetur, vel dicamus cū
Ariſtotele, in omni genere animalium mares fęminis eſſe audaciores, excepta Panthera, *Lib. 9 de*
& Vrſa, nam in his generibus fęminæ ſunt animoſiores, hac de cauſa ingens admiratio *hiſt. anim.*
quēpiam inuadere non debet, ſi pardalium fęminæ maribus frequentiores venatoribus *cap. 1.*
obuiam veniant. Amplius ex manſuetudine, & feritate pardalium naturam cognoſcere
H poſſumus, quod patefaciens Ioannes Leo in opere de Africa, ſcriptum reliquit leopar-
dos, etſi ſint robuſti, & crudeles, homini non nocere, niſi (quod rarò contingit) ſi in angu- *Lib. 9.*
ſto calle obuij cedere non poſſint, nam tunc in hominem irruunt, tantumq; carnis vultus
auferunt, quantum comprehendunt, & aliquando hominis caput perfringunt; immò af-
firmat Auctor hiſtoriæ Indiæ Luſitanicæ, ibi Pantheras eſſe in crudelitate inſignes, vt *In 3. parte*
multa exempla ab illo auctore eleganter relata teſtantur; quamuis pardales inſigni feri-
tatis nota excellant, vt dictum fuit; veruntamen facilè ad manſuetudinem reducuntur,
& multi ab Indis domantur, quoniam, vt teſtificatur Aelianus, rem gratiſſimam Indo- *Lib. 14. de*
rum Regi faciunt, qui pardos manſuefactos illi largiuntur. Huius manſuetudinis pardo- *an. cap. 1.*
rum meminit etiam Horatius, dum in celebrandis Fauni feſtis pardos cum bobus inno- *Lib. 3. C.*
cuè errantes infraſcriptis carminibus ſaphicis commendauit; legit autem Acron hunc *ode. 18.*
in modum.;

Cum tibi nona redeunt decembres

Latus

Digitized by Google

Lætus in pratis vacat ocioſo A
cum boue Pardos.

Facilimè cicurari pardos ſcribit auctor de natura rerum, ſed præcipuè ad venationem, verum ſi quartò, vel quinto ſaltu, prædam capere nequeat, in venatorem ferocit, qui huius naturæ non ignarus agnum, vel hędum, quem hoc ſtudio ſecum tulit, Feræ obijcit, & hac ratione belluæ ferociam lenit. Hinc fit, quòd Albertus, & alij promulgauerint, ſicuti pardi præſertim ad vſum venationis facilè cicurantur, ſic etiam nunquam feritatem prorſus deponunt, & facilè efferantur. Quocirca Geſnerus narrat, ſtatim poſt mortem Fräciſci Galliarum Regis leopardos marem, & fęminam, per cuſtodis incuriam, aut malignitatem dimiſſos, ſiuè per vim, è cauea egreſſos in ſyluas aufugiſſe, & circa Aureliam plurimos homines laniaſſe, & ibi inuenta mulierum cadauera fuiſſe, quarum mamillas tãtum deuorarunt. Poſtremò pardales voratis carnibus venenatis talis ſunt naturæ, ne pereât, vt quærant humanum ſtercus, quo, teſte Porta, ſibi medeantur; licèt Alij dicant pantheram tunc inquirere oletum, cum incautè herbam pardalianchem comederit. B

Lib. 1. mag. cap. 10.

Huc reſpexit fortè Cicero, quando hæc verba protulit. *Panthera in Barbaria venenata carne capiuntur, ſed remedium quoddam habent, quo vſæ non moriuntur.*

V O X.

MVlti Auctores ſecuti Ael. Spartiani opinionem, pardos rictare pronunciarunt, cum tamen hoc verbum nullum ſonum ſignificet, eſt enim rictare frequenter ringere, ringo autem eſt, more canis iraſcentis, & latrature, os diſtorqueo, quaſi eo loci Ael. Spartianus innuere vellet pardos ad inſtar canum os in rugas frequenter diducere. Auctor hiſtoriæ Indiæ Luſitanicæ poſt enarratam pantherarum crudelitatem, addit ipſas fremere, quando actu præliantur, ſed fremitus non eſt vox pantherarum propria, cum leonibus etiam iraſcentibus competat, vt in capite antecedenti fuit explicatum. Iacobus Vitriacus agens de animalibus Indicis habet hæc verba. *Dum Pantheræ rugiunt de gutture ſuauem emittunt odorem, qui cuncta aromata ſuperat.* Hinc rugitum pantheris conuenire præclariſſimi viri autumant, cum tamen omnes ferè auctores vno ore rugitum leonibus conuenire confiteantur. Auctor Philomelæ vocem magis particularem pardo videtur aſſignare, dum deſcribens voces animalium, ſic canit, C

Part. 3.

In hiſt. Or.

——— *Pardus hiando felit.*

Quare his verbis videtur ſignificare pardum os aperiendo talem edere vocem, qualem feles emittunt. Apud Græcos repcritur βρυχᾶσθαι vox leonis à verbo βρυχάομαι & per contractionem βρυχῶμαι rugio, ſed Varinus hanc vocem, non ſolum leoni, ſed etiam alijs animalibus, vt vrſis, & pardalibus proprium ſuæ vocis vocabulum non habentibus conuenire liberè aſſeuerat.

COITVS, PARTVS.

D

NOnnulli auctores non infimi ſubſellij conſentiunt nullum reperiri animal in rerum natura præter pardum, quod libentius cum alijs diuerſi generis commiſceatur. Etſi dictum fuerit in capite ſuperiori leænam ex pardo concipere, nunc ad mentem Portæ pantheram cum leone congredi affirmamus. Hinc bigenera fiunt animalia quemadmodum mulorum duę aſſignantur ſpecies, altera ex Aſino, & Equa prodit, altera ex Equo, & Aſina oritur, quæ *Hinnus* appellatur. Cęterum pardi prædicta commixtione non ſunt contenti, nam Albertus ſcribit, pardos aliquando cum canibus congredi, & leporarios magnos, quos Veltres quidam cognominant, ex pardo, & cane procreari non inficiatur, quid plura? pardi à lupis etiàm non abhorrent; ideo lexicographi animal ex pardo, & lupa natum λυκοπάνθηρον indigitant. Ad partum ſi conuertamus ſermonem, non eſt in dubium reuocandum pantheras vnica vice plures edere catulos, quoniam in capite antecedenti notatum fuit animalia polydactyla eſſe etiam polytoca. His addamus horum animantium plures

Animalia bigenera quæ.

Numerus fętuum.

mammas

E mammas catulorum multitudinem arguere. Num verò ſemel tantùm, vel pluries enita- *Lib. 12.*
tur; in hoc conſiſtit difficultas, quia Iſidorus aſſeruit pantheram ſemel tantùm parere, *Orig. cap2.*
cuius aſſignans rationem promebat catulos ante ſtatutum paritionis tempus impatien-
tes morarum temporis vnguibus vterum lacerare, & matrẽ dolore cogente fętum effun-
dere; deinceps autem antherã lęſo vtero concipere nequire. Iſidorus, vt opinamur, hãc
ſententiam hauſit ab Auctore de natura rerum, qui arbitratus eſt pantheram ſecundariò
non parere, quoniam vterus ob cicatrices ad ſecundũ ſemen recipiendum inhabilis red
datur. Verùm admiramur inter nuperos Iacobum Vitriacum, qui agens de animalibus in *In hiſt. Or.*
hanc venit ſententiam, catulos pardalium debitam exitus horam non expectare, ſed vn-
guibus matricem adeò laniare, vt hæc conceptum ſecundum admittere nequeat. De-
bemus tamèn hunc virum ſapientem excuſare, præſertim quoniam multa in ſuis hiſto-
rijs ex relatione recitet. Nos verò circa hanc opinionem explodendam diù non immo-
rabimur, cum in capite de leone hæc ſatis ſuperquè fuerit refutata.

VICTVS.

F

ANimantes à nullo edoctæ, ſed ſola natura impulſæ, vt atteſtatur Galenus, *Lib. de con-*
ad familiaria nutrimenta accedunt, vt iumẽta ad herbas, & paleas, leones *ſuet. cap. 2.*
verò, & pardales ad carnes, quando igitur pardalis ad carnes accedit, ijs
nimium ſe replet, inquit Albertus, deinde tandiu occultatur, donec cele-
brata aſſumpti cibi coctione denuò è ſpecu exeat. Verùm quorum pręci-
puè animalium carnibus delectentur, ponderandum eſt. Si conſulamus Ioannem Leo-
nẽ in opere de Africa, is animaduertit pardos canibus eſſe infeſtiſſimos, quos occidunt, *Lib. 9.*
& libentiſſimè deuorant, & greges vt plurimùm non inuadere. At ſi fame premãtur, gre-
gibus quidẽ inſidiantur, & agnos potiſſimũ auferunt. Vnde Baptiſta Mãtuanus canebat.

Abſtulit, & de lanigero grege Pardus adultum
Agnum.

Plutarchus carnem ſimiarum pardis gratiſſimam eſſe docet, propterea ſimiæ pardorum
odore illectę ſpontè accedunt, & hoc modo captantur, Aelianus verò narrat pardales in *Lib. 2. de*
G Mauritania ſimias perſequi, hę autem pardorum impetum declinantes altiſſimas arbo- *an. cap. 23.*
res aſcendunt, tunc pardus ſe mortuum eſſe ſimulans ſub arbore iacet, ad cuius affectum
explorandum ſimiarum audacior deſcendit, & credens pardalim mortuam, illi inſultat.
Cęteræ id obſeruantes ad illudendum deſcendunt; quare pardalis ſimias ſaltibus defa-
tigatas inopinatè vnguibus, & dentibus comprehendit, & hac ratione earum carnibus *Simiarum*
magna auiditate veſcitur. Carnem quoquè humanã à pantheris ſummoperè appeti ſcri- *venatio.*
bit Auctor hiſt. Indię Luſitanicæ, vbi narrat caſum duorũ Indorum, quos in itinere, apud
Piratiningam, panthera aggreſſa eſt, quorũ alter fugit, alter verò arcu, & ſagittis ſtrenuè *Par. 3.*
cum beſtia præliatus eſt, donec arborem aſcendit, à qua, vel ob pugnam feſſus, vel à Fera
pulſus in volutabrũ cecidit, in quo quaſi ſubmerſus non potuit à prædicta Fera tota no- *Indi cuiuſ-*
cte incaſſum laborante extrahi, quę tandem, aduentante die, ab alijs venatoribus ſagit- *dã hiſtoria.*
tis interempta eſt, & in illius ventre inuentus eſt digitus pollex hominis Indi, quem di-
gitum Fera pugnando cum illo deglutiuerat, ſed animaduertendum eſt hunc Hiſtori-
cum pantheras cum tigribus confundere.

H GRATVS ANIMVS ERGA BENEFICOS.

INter animalia, quæ vitio ingrati animi taxari nequeunt, pardum collocan-
dũ eſſe cenſemus. Primò, quia narrat ex Plinio Andreas Eburenſis in ca- *In lib. exip.*
pite de Gratitudine. Cum pantheræ catuli in foſſam cecidiſſent, matrem *memorab.*
in viam publicã profectam, cum hominem conſpicata eſſet tranſeuntẽ, qui
Philchis philoſophi parens fuit, leniter, vt poterat, apprehẽſa hominis ve-
ſte, ad locum, in quẽ catuli ceciderant, deduxiſſe, & quamquam vir ille, prę timore, animo
cõſternaretur, tamèn, quia alitèr Feræ violentiã effugere nõ poterat, à bellua tractus ad
locum peruenit, vbi ſtatim cauſam agnouit, quę impulerat Ferã, vt eum illuc deduceret.
Itaquè catulos è fouea eduxit, illoſq; illęſos matri reſtituit. Cuius meriti, vt gratiã refer
ret per totum illud iter hominẽ aſſociauit, eumq; ab alijs Feris, & hoſtibus tutata eſt. Se- *Lib. 2. de*
cundò, quia recitat Aelianus olim altam fuiſſe pardalim cũ hędo, itaut manſuefacta cum *an. cap. 24.*

illo liberè verſaretur,& hędum mortuum obiectum fuiſſe comedendum pardali,quæ ta- A
men cũ hędorum carne ſummoperè delectaretur,illum tamen tangere recuſauit,& quã-
uis hędus nõ tantum,ſemel,ſed bis,& tertio illi famelicæ obiectus eſſet,attamen hędum
ſuum contubernalem attingerę noluit,ſed illo relicto ad carnem alterius hędi obiectam
comedendum ſe contulit.

CAPIENDI RATIO.

VEnatores in pardis comprehendendis varios modos excogitarunt, &
Lib.25. quandò viuos irretire volunt,multis artificijs incedere ſolent. In primis
iuxta ſententiam Volaterani, Mauri intra tugurium ad id conſtructum
carnis putreſcentis fruſtum longiori funiculo appendunt, ab hoc fętorem
dimanantem pardi è longinquo ſentientes huc illucquè diuagantur, do-
nec reperto carnis loco in laqueos incidant, & infœlici eſca constricti teneantur. Alij,
Lib 2.de an. cap.25. vt refert Gyllius in Aelianum, in trita à pardalibus via rotundam, & altam ſcrobem ca-
uant,in cuius medio oblongum lignum erigunt,& ex eo catellum teſticulis arcto vincu- B
lo conſtrictis ſuſpendunt; itaquè ad hunc prædolore vinculorum gementem, & latran-
tem pardalis magna voluptate geſtiens paucis ſaltibus accurrit, & nullum dolum ſuſpi-
cans in foueam cadit. Idem Gyllius loco citato, & Oppianus narrant modum,quo par-
Vino capiũtur pãthera. dales vino ſopitę facilimè capiantur,& eſt talis; Incolæ lybyæ diligenter obſeruant fon-
tes,in quibus prima luce pardales bibere ſoleant,deindè noctu multa vaſa vino plena il-
luc afferunt,& indè non procul ſtragulis tecti ſedent,pardales autẽ ardenter ſitientes ad
fontẽ accedunt, & ſtatim ac vino, cuius ſtudioſę ſũt, ſitim expleuerunt,frequenti ſalta-
tione ludunt,& tandem obdormientes humi ſternuntur,atq; ita ſoporatæ nullo negocio
coercẽtur.Propterea Nicolaus Reuſnerus in hoc ſenſu de his Feris nõ immeritò cecinit.

Sæua, feroxque licet poſito Panthera lyæo,
Ebria captiuas dat ſine lite manus.

Si pardos mortuos comprehendere lubeat,Venatores duplici via nimirùm ferro, & ve-
neno ſolent incedere, quandò hos venabulo ferire volunt, debent,teſte Polluce, ictum
Lib.9. op.de Aphr. ad pectus, & cor dirigere, alioquin hæc Fera curſu ad venatorem vſquè delata in ip-
ſum inſilit. Verùm Monticolæ Conſtantinæ regionis, auctore Ioanne Leone, eque- C
ſtrem venationem aduerſus pardos exitus omnes viarum occludentes inſtruunt. Fera
autem huc illucquè fugiens, exituſquè viarum clauſos intuens, tunc in crebros gyros ſe
vertens,ſe ipſam tandem venatoribus confodiendam præbet. At ſi pardo quandoquè
Veneno capiuntur. ab aliqua parte effugere contingat, qui incautè illam partem cuſtodiuit conuiuium cæ-
teris venatoribus,recepta conſuetudine,præparare tenetur. Tandem veneno vis par-
dalium ſuperatur,hoc autem venenum multiplex eſſe poteſt. Hircani herbam pardalian-
Lib. 9. de hiſt.an.cap. 6. chem in puluerem redigunt,coquè carnes inſectas in locis ab huiuſmodi ferarum genere
frequentatis collocant;quibus deguſtatis Feræ ſtrangulantur.Ariſtoteles addit panthe-
Pardorum venenum. ras deuoratis carnibus pardalianche infectis,quærere humanum ſtercus prędicti veneni
antidotum à venatoribus in propinqua arbore ſuſpenſum,ad quod belluæ inſilientes,&
fruſtra laborantes tandem emoriuntur. Licèt alij ſcribant,pardos non ſolum veneno ve-
xatos,ſed quacunquè alia ęgritudine oppreſſos,oletum inquirere,qua de cauſa venatores
Lib.4. cap. 66. illud in alta arbore ſuſpendunt,vt Feras ad illud aſcendentes facilius interficere poſſint. D
Pręter pardaliãchem apud Dioſcoridẽ Apocynum, ſiue Cynocrambę frutex eſt rępens,
cuius folia cum adipe in panes coacta canes,lupos,& pantheras enecant. Prędictis adda-
mus ex Geſneri ſentẽtia piſces quoſdam nigros,& venenatos in Armenia reperiri,quos
Incolæ contritos in ouium,aut caprarum diſciſſum latus abdunt,quod cum pardales gu-
ſtauerint continuò moriuntur.

ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA.

MVlta ſunt animalia, quæ pardus odio pluſquam Vatiniano proſequitur, &
homini pręcipuè taliter infenſus eſt, vt ſi humanum ſimulacrũ in charta effi-
giatum videat verum hominem eſſe credẽs, illud ſubitò dilaceret, hęc ſcri-
In dieb.can. calic.7. pſit Maio us,qui poſtea de hoc varias auctorum opiniones eſſe protulit
Æſculapius voluit ſolum hominis cranium leopardo ita eſſe inuiſum, vt ipſo viſo, illicò
fugiat.

E fugiat. Cęterum iuxta aliorũ ſentẽtiã hæc Fera non totũ hominem, ſed tantũ oculos, vel *Modus ligã-*
faciem acri odio inſectatur, quod confirmat Geſnerus exemplo Beſtiarij Galliarũ Regis, *di pardos.*
qui demiſsũ ad venationẽ leopardũ tali ratione recepit, & denuò ligauit. Beſtiarius auer
ſus acceſſit, & fruſtũ carnis, retrò intra crura, Feræ porrexit (nã ſi faciem obuertiſſet bel-
lua eum inuaſiſſet) & loro alligatum manu demulcet, atq; denuò ad ſuam ſedem reduxit.
Deinde Panthera, & Hyæna adeò hoſtili odio inter ſe diſſident, vt ſi horum animalium *Lib. 1. mag.*
pelles è regione aduerſantes ſuſpendantur, pellis pantheræ depiletur. His addit Por- *cap. 14.*
ta corio Hyænæ loricatos ab aggreſſione, & impetu pantherarum eſſe ſecuros. Quamo- *Lib. 11. Hie*
brem Valerianus fuit huius opinionis pantheræ animum, viſa Hyæna, tali metu occu- *rogl.*
pari, vt nec etiam illi conetur reſiſtere. Inſuper pantheræ murem araneum auerſantur,
ideo ſcribebat Geſnerus ipſas à viſione huius beſtiolæ perterrefieri. Pariter à gallo *Lib. 29. cap.*
hæc bellua vehementer diſſentit, cum teſtificetur Plinius perunctos iure galli à leoni- *4.*
bus, atque à pantheris non attingi. Serpentes quoq; à pantherarum antipathia nõ ſunt
ſegregandi, qui ſtatim ac eminus hãc Feram conſpicantur, retrocedunt, & multi ſcribũt,
ob hanc diſſenſionem, angues ad indutum pantherina pelle nullo modo accedere, ſed
F cum nullam afferant auctoritatem, ijs pauca fides adhibenda eſt. Præter animalia cum
plantis quoq; & potiſſimum cum allio pardus gerit inimicitias; idcircò madefactos aqua, *Allium pan-*
in qua allium prius fuerit incoctum, pantheræ non attingunt, & ſcribit Cęlius, ſi parie- *theris inui-*
tes litu allij infeceris, leopardi protinùs exeunt, nec reſiſtunt. Hinc doctiſſimi viri colli- *ſum.*
gunt, quando Rhaſis, & Auctor horti ſanitatis ſcriptis mandarunt hanc Feram terreri à
planta, quę vocatur herba leopardi, voluiſſe innuere terreri ab allio, cum alia planta non
reperiatur, quæ formidinem pardis poſſit incutere, vt in Denominatis declarabimus. Si *Lib. 2. vit.*
inueſtigemus ſympathiam diſcemus à Phyſiologis pantheram cęteris animantibus, præ- *Appol. cap. 2.*
ter ſupra nominata, indiſſolubili amore, cõiungi, quod natura nominis id nobis inſinuat.
Poſtremò loco pantheras herbis ſuauem odorem ſpirantibus delectari multi atteſtãtur,
hac de re Philoſtratus aſſeuerat tales Feras aromatibus gaudere, & in Armenia per mon-
tes vagantes ad ſtoracis lacrymas ferri, quoties venti ab ea parte flantes ab arboribus
id gummi ſtillantibus odorem perferunt.

G VENENVM PARDI, ET CVRATIO.

IN tribus venenum pardi conſiſtere Auctores conſentiunt, nempè in fel-
le, in morſu, & in vnguibus. Humorem felleum pardi venenatum eſſe con-
firmat Geſnerus ad mentem Ferdinandi à Ponzeto, qui retulit Scythas
aduerſus hoſtes præliaturos, felle pardi, tanquam præſtantiſſimo vene-
no, ſagittas inficere, vt vulnerando, & venenando patientibus mortem
citius inferrent. Conciliator affirmat illum, cui exhibita fuerit portio fellis leopardi, in *Lib. de ven.*
potione pati eadem ſymptomata, quæ patitur demorſus à vipera, & hanc ſententiam to- *cap. 78.*
borat doctiſſimus Perdulcis, dum ſcribit. Fel pardi flaueſcente corpore, & ore amareſcẽ- *Lib. 11.*
te, trium horarum ſpatio interimere, niſi vomitu expurgetur, vel antidoto ab Auicenna *prax.*
pręſcripto corrigatur. Auicennas igitur ex profeſſo agens de venenis deſumptis ab ani- *Lib 4. fen. 6.*
malibus, meminit fellis leopardi, & duo præſtitit, prima facie referat ſigna diagnoſtica *tract. 2. cap.*
huius veneni, ſecundò proponit præſidia, quibus hoc virus expugnari poſſit. Quoad ſi- *13.*
gna. Aeger hoc virulento humore refertus euomit choleram viridem, odorem Aloes in
H naribus perſentit, & eius ſaporem in ore, nec non icteritia corripitur. Quamobrem non
erit admiratione dignum, ſi medici inter cauſas externas icteri potionem fellis leopardi
reponãt. Tandèm Auicennas ſubiungit hoc venenum eſſe lethale, at ſi patiens trium ho-
rarum ſpatium ſuperet ab hac venenata affectione ſolet euadere. Quoad curationẽ: Hęc
duo ſolet reſpicere, nimirùm vomitus prouocationem, vt ſi adhuc aliqua veneni portio
continetur in cauitate ventriculi, educatur, deindè exhibitionem proprij antidoti, quæ
recipit terræ ſigillatæ, & baccarum lauri amborum partem vnam, coaguli Gazeli, vel vt
alij legũt, capreoli partes quatuor, ſeminum rutæ, & mirrhæ amborum partem ſemiſſem,
miſceantur cum melle, & fiat theriaca, cuius doſis erit quantitas iuglandis. Matthiolus in *Lib. 6. cap.*
commentarijs ad Dioſcoridem, pręter antidotum præſcriptam ab Auicenna, pharmaca, *25.*
quæ in expugnando napelli, & viperæ veneno conueniunt, ſummopere commenda-
bat. Prætereà huius Feræ venenum conſiſtit in morſu, & eò magis, quia recitat
Martinus Polonus in nonnullis regionibus, ſi leopardus aliquem momorderit, confe-

ſtim murium copiam aduenire, vt ſauclum commingant, qui paulò poſt moritur. Ve- A
In lib. de ſupput. Põtif. & Imp. rùm etiam iuxta aliorum ſententiam, non ſemper pardi morſus homines veneñat, ſed tantùm cum hęc Fera libidine cupidinis intemperatæ exardeſcit, quia tũc mures ad ſaucium conueniunt, & permingunt, ille moritur. Vnde quidam, auctore Geſnero ab hac *Lib.3.cap. 13.* bellua in luxuriam ſoluta vulneratus, nauigio in mare vectus eſt, ne à muribus infeſtaretur, qui hominem quærentes, cum perueniſſent ad litus maris, conſtiterunt. Tertiò vn- *Lib.4.fen. 6. tract. 5. cap.10.* gues huius beſtiæ veneno prorſus non vacant, ſi credendum eſt Aetio, qui huius venenati vulneris præſentanea remedia in medium affert, & præſertim cũ id confirmet Auicenas, dum huius Feræ dentes, & vngues à natura venenata non porſus aliena eſſe aſſerat, & ibi medicamina pro tali affectione opportuna præſcribat; quorũ etiam in capite de Icone meminimus. Reſtat ſolum, vt prædictis addamus centauream, & ſuccũ eiuſdẽ pardorũ morſibus occurrere, quemadmodũ notatũ fuit in lib. de Cẽtaurea Galeno adſcript.

ÆGRITVDINES PARDORVM, & Medellæ. B

Lib.4.cap. 76. DVæ ſunt affectiones nobis notæ, quibus hæc Fera aliquando premitur; altera eſt venenum Aconiti pardalianches, & Apocyni, cuius Dioſcorides *Lib.4. de morb.ven.* mentionem fecit; altera eſt rabies, qua pardus quandoquè agitatur, cum Euſtachius Rudius has beſtias rabie facile corripi fateatur, & huius aſſignat rationem, quoniam hæc ſunt animalia omniuora, & alimenta identidem putrefacta, & alia abominabilia comedunt, quæ cum ſint excrementitia, neq; vlla ſiccitate coercita; conſequenterq; ſuperflua humiditate redundent, in humoribus prædictorum animantium ingentem corruptelam pariunt, ex qua deinceps multiplicata varia ſymptomata dimanant, quæ has Feras in rabiem pręcipitare ſolent. Quando igitur aliquo affectu vexantur, duo norunt præſidia (inquit Albertus) quibus proprias ægritudines profligare conantur; primum eſt ſanguis capræ ſylueſtris, quem in prædictis caſibus ardenter expetunt; ſecundum eſt humanum ſtercus, quo tanquam alexipharmaco in quibuſcumquè affectibus, ſed peculiariter in venenis, fœlicitèr vtuntur. C

EPITHETA.

MVltæ pardorum proprietates varijs epithetis occaſionem dederunt, & primò verſicolores pellis maculæ; propterea Latini hoc animal varium ap- *In Epid.* pellarunt. Ritè igitur Plautus introducens quemdam varie in valetudine ſe habentem dicebat. *Mihi genus hoc Pantherinum non placet* Ludebat enim in illo verbo (variè) nam qui variè valet pantherino more valere videtur; *Lib.1.epigr. 115.* optimo iure multicolor vocatur pardus a Bapt.Mant. & pictus à Martiali hunc in modũ.

Picto quod iuga delicata collo
Pardus ſuſtinet.

Non ab re à Græcis πολυκιστος nempè multum pictus nuncupatur; Item πολυκέντητος à verbo κεντέω pungo, quoniam varijs punctis pellis pardi decorata ſit. Imò apud Naziãz. legitur παρδαλις στικτὴ panthera varijs notis compuncta, à verbo στίζω compungo. Apud D Euripidẽ habetur ποικιλόνωτος, qui vario dorſo inſignitur, ideo hoc quoq; epitheto par- *Lib.3. Cyneget.* dus inſigniri poteſt. Deniq; ijſdem rationibus Oppianus πορδαλιν αἰολόνωτον id eſt pardũ tergore variegatum appellat, cum νῶτος dorſum & αἰολος varium in gręcis literis ſignificet. Si feritatem belluæ contemplemur, alia inueniemus epitheta à poetis illi aſſignata. Hæc enim quandoq; nominatur ferox, quia etiam manſuefacta ferociæ nunquã obliuiſcatur. Idcircò optima de cauſa ab Oppiano loco citato παρδαλιες ὀλοαί, & ab alijs Gręcis λυγραί, ſcilicet ob crudelitatem pantheræ exitioſæ, & funeſtæ appellantur. Inſuper à velocitate hęc Fera multa ſortitur epitheta, dicitur enim celer, volucer, pernix, leuis, & ful- *In hymn. in Ven.* minea, & in hoc ſenſu ab Homero θοαὶ παρδάλιες, hoc eſt, pantheræ veloces vocitantur; ab alijs Græcis πάρδαλις λασιόστερνος ἢ δασύστερνος circumfertur, quoniam hirtum, & lanuginoſum pectus habeat. Ab Oppiano tandẽ, cui nota erat impudica huius animalis natura, ἀναιδής, quaſi impudens exponitur. Addamus in fine pantheram à loco natali cognominari Africanam, cum in hac regione potiſſimum, & nuſquàm in Europa reperiatur,

E

E DENOMINATA, & COGNOMINATA.

OMiſſis proprijs virorum nominibus, quę à pardo denominari videntur, veluti ſunt pardalus, qui fuit Laudini Epiſcopus, & Pardalus Diaconus Rhenenſis Eccleſię, vt teſtatur Baronius, nec non relictis cognominibus, quorum vnum inſtar omnium ſit illud Ioannis Antonij cognomento pāthere, qui elegātiſſimum opus de Monarchia Chriſti in publicum aſpectum produxit, ad animalia, herbas, gēmas, loca, & alia inanimata, quæ à pardis denominātur, examinandà accedemus. Inter animalia, in prima fronte recenſetur leopardus, cum à leone, & pardo, ſit genitus, quamuis hodie auctores vocabulū leopardi cum pardo confundant. Catuſpardus apud Florentinos animal eſt cuius pellis ad inſtar pardi maculoſa eſſe fertur, facies verò cato ſimillima Lynx Africana alijs dicitur. Camelopardalis bellua eſt quadrupes è biſulcorum genere habens caput ſimile camelo, & pellem in colore ſimilem pātheræ, Gyrapham nonnulli appellant, huius meminit Horatius dum cecinit. *Lib. 2. epiſt. 2.*

F *Diuerſum confuſa genus Panthera camelo.*

Præter dicta animalia, in rerum natura ſunt leones pantherini, quos Bartholomęus cognomento Anglicus ſcribit naſci in Syria, qui pelle ſunt nigri, in candidis verò maculis pantherę ſimillimi. *Lib. 18. cap. 80.* Imò, & canes pantherini pulchris maculis hodiè inſigniti viſuntur, hos vulgus muſcatos appellat, cum huiuſmodi nigræ maculæ tot muſcę eminus eſſe videantur. His adiungenda eſt illa beſtia, quę apud Græcos panther dicitur eſtq; maſculini tantùm generis, & lupis adnumeratur, ideo alijs lupus ceruarius, alijs lynx, alijs lupus canarius, vt Gaza, & Niphus ex Ariſtotele vertunt, Arabibus lupus Armenius, Turcis Cicalus, & denique lycopanther nominatur, cum dorſo pantheram æmuletur, & facie lupū repreſentet. A quo verum diſcrepet chaus animal, quod Galli raphium vocant lupi effigie, & pardorum maculis, vt recitat Plinius, alio in loco inquirendum erit. Capreolorum etiā quædam ſpecies eſt, quæ, vt legitur in hiſtoria Batauię, vagatur in monte Haganò latiuſculis cornibus, corpore ceruum mentiente, & tergore maculis conſperſo ad inſtar pantheræ. *Cap. 14.* Verùm quid dicemus de nonnullis equis, qui Orynges vocitātur, vel à montibus quos incolunt, vel ab impetu, quo ad libidinem feruntur, qui pāthetini poſſunt indigita-

G ri, cum pellem rotundis pantheræ maculis ſimilem à natura induantur. At πάρδιον apud Ariſtotelem, quod Gaza legit ἱππάρδιον Fera eſt cornuta, iubata, & ab equo apud Ariſtophanem denominata, & Geſnerus miratur cum hęc bellua nihil habeat cum pardo cōmune, quomodo hippardium poſſit appellari, cui nonnulli reſpondent, ita vocari, cum ab equo aſpectum, & à pardo velocitatem deſumat. *Lib 2 de hiſt. anim.* Paritèr in extrema regione Arabiæ, vt refert Strabo, quædam ſimiarū ſpecies degit, quæ facie leonem, & reliquo corpore pantheram imitatur, neq; hoc nos debet in aliquam admirationem trahere, cum ſcribat Oneſicritus, teſte Geſnero, ſe vidiſſe pelles formicarum Indiæ Panthetinis valdè ſimiles, & Pauſanias in Arcadicis narrat corpori gryphū maculis ineſſe pantherarum. Aues poſtea nonnullę à pardis denominationem ſortiti videntur, vt pardalus auis ſpecies multis maculis exornata quemadmodum in Ornithologia explicatum fuit. At Scholiaſtes Ariſtophanis in auibus Porphyriones pantherinos nuncupauit, nempè per iocum pantherarum pellibus indutos, cum eorum pennæ cęruleo colore præditæ ſint. *Lib. 20. cap. 65.* Piſces tandem à pardorum denominatione non abhorrent, cum Ael. promulget mare circa Inſulam Tapro- *Piſces pantherini.*

H banam procreare infinitos piſces, quorum multi à pantheris cognominantur, quia capita pantherarum habeant. Alij verò piſces ſunt de genere mugilum, qui dicuntur παρδίαι κεστρεῖς, cum pardorum more in tergore maculas ferant. Prædictis plantarum denominationem annectemus inchoādo ab herba pardalianche, quæ Græcis παρδαλιαγχὲς à verbo ἄγχω ſtrangulo, denominatur, quoniā pardi ea deuorata ſuffocentur. Gerit hęc plāta, teſte Dioſc. folia lata inſtar cucumeris, & radicē incuruam inſtar caudę ſcorpionis, & iuxta ſent. Geſn. hodie in pauciſſimis locis cognita eſt, in mōtibus Sabaudię, & Gallię Italiam verſus Thora quaſi phtora vocatur. *Lib. 4. cap. 72.* Bauhinus in Matth. duas Aconiti ſpecies exhibet, quarum vnam folio lato deſcribit, & pardalianchem indigitat, alterā folio platani, & lycoctonū nominat. *Aconiti ſpecies.* Pardalianches poſtea multas ſpecies recenſet, quas vnuſquiſq; apud ipſū videre poteſt. Alia deindè herba apocynū dicta deſcribitur apud Dioſc. quæ etiā ſub nomine pardalianches circūfertur, cū huius quoq; puluere cū carnibus mixto pardi intereant.

Digitized by Google

Præter herbas enumeratas habetur apud Rhaſim, referente Geſnero, herba leopardi, A
ſed quæ planta ſit intelligenda, Geſnerus ignorat; verùm quia horum eſt apud phyſio-
logos inter pardum, & allium maximam antipathiam intercedere, propterea nonnulli
herbam leopardi allium interpretantur. Ad ſummum inter herbas a pardis denomina-
tas leontopetalon connumerandum eſt, quia in nomenclaturis Dioſcoridis pardalion
dictum inuenitur. Cœterùm gemmæ ſeſe offerunt ponderandæ, cum multi Auctores
tradant ſmaragdi quoddam genus perſicum dici poſſe panthetmum, quia pantheræ in
Lib. 37. cap. 11. oculis ſimilē colorē præſeferat. Item pardalios apud Pliniū, & Græcis παρδαλιος aliæ
gemma eſt maculis quibuſdam pantheræ ſimilibus variegata. Nùm verò ſit lapis pan-
therus apud Albertum multos habens colores, conſequenterquè tot facultates ſuo loco
exponetur. Præter gemmas, multa loca ab huiuſmodi animalibus nomen deſumunt; vt
Loca à pardis denominata. mons leopardorum, qui diſtat à Tripoli duarum leucarū ſpatio, vt legitur in deſcriptio-
ne Terræ ſanctæ. Accedit terra Erembotum, ſiue Troglodytarum, aut Saracenorum
in Libya, quæ pantheræ pelli ſimilis eſſe dicitur, & id accidere huic ſolo, propter aduſtio-
nem Solis Euſtathius refert. Italia quoquè habet thermas quas pantherinas appellant B
Lib. 2. cap. 1. à Cælio Aureliano in curatione paralyſis ſummopere commendatas. Vt finem huic tra-
ctatui imponamus, alia inanimata breuitèr ennumerabimus, quæ ab hac Fera cognomi-
Lib. 13. cap. 1. nantur, vt pardalion, quod fuit vnguentum apud Priſcos, vt voluit Plinius, atquè hoc no-
mine decorabatur, quoniam huius beſtiæ odorem redderet, & apud eumdem auctorem
habemus quaſdam menſas apiatas, & criſpas, quæ ob varietatem pantherinæ dicebantur.
Pellis pardi. Pardalea deniquè vocatur pellis pardi, teſte Cælio Rhodigino, quemadmodum leontea
pellis leonis, & anthropea pellis humana. Varrino dicitur παρδαλῆν καὶ παρδαλία, &
per ſynæreſim παρδαλῆ, nam παρδάλειον, ἢ παρδαλωτὸν pantherinum, & quicquid ha-
bet colorum varietatem ſignificat.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

Lib. 2. RIcciardus in commentarijs ſymbolicis nixus auctoritati Dyoniſij in cæleſti
Hierarchia, pantheram in Diuinis denotare ſummam Trinitatem atteſta- C
tur, quam ſententiam pantheræ proprietatibus poſſumus ſtabilire. Primò
panthera colorum varietate cæteras animantes ad ſui aſpectum inuitat, &
ne toruitate faciei territæ aufugiant, illam occultat. Ritè Deus pater ta-
lis eſt, qui varietate omnium colorum, ideſt omnium virtutum, & perfectionum redūdat,
quamobrem omnes ſancti, & viri perfecti ipſum ſectantur, eiuſquè pulchritudinem ad-
mirantur; toruitatem tamen faciei, hoc eſt rigorem iuſtitiæ, quo punit peccatores, refor-
Cap. 13. midant. Ideircò optimo iure in hoc ſenſu Oſea dicebat. *Ego ero ſicut Pardus in via As-*
Cap. 10. *ſyriorum.* Hac quoquè ratione ductus Hieremias hæc ſcriptis mandauit. *Quis non time-*
bit te ò Rex gentium, propterea hæc faciei toruitas, nempè iuſtitiæ rigor occultatur, cum
Cap. 33. erga Iuſtos non exerceatur; hac de cauſa legitur in Exodo, *faciem autem meam non vi-*
debis. Deinde Deus filius myſticè poteſt pantheræ aſſimilari; hæc enim ſaturata ad cry-
ptam deſcendit, & tridui ſpatio ſopore detinetur, poſteà ſurgens in emittenda voce ſua-
uiſſimum odorem ſpirat, quo cætera animalia, præter draconem, delectantur: Chriſtus
panthera nuncupari poteſt, quia omnia animantia, nimirùm omnes homines tàm iuſtos; D
Cap. 11. quàm peccatores ſummo amore proſequitur, cum habeatur in libro ſapientiæ *Diligis*
omnia, quæ ſunt, quoniam ſua ſunt. Imò hæc panthera maledictis, compellationibuſquè
probroſis iactata, & iniurijs huius generis ſaturata, quemadmodum legitur in Threnis
Cap. 3. *Opprobrijs ſaturabitur* ſe in crypta ſepulchrali occultauit, & tranſacto tridui ſpatio à ſom-
no mortis reſurgens tàm ſuauem vocem per Apoſtolorum prædicationē emiſit, vt om-
nes, excepto dracone, nempè Diabolo, eum ſecuti ſint, qui talem vocem adeò abhorret,
vt illam euitando ad intima, vſquè Inferni penetralia ſe receperit. Deniquè Deus Spi-
ritus ſanctus, qui omnigenis virtutibus, & diuinis perfectionibus Apoſtolos Chriſti exor
nauit, illiſquè ſuauiſſimam loquelam cum linguarum varietate pro euangelica prædica-
tione communicauit, myſtica panthera pronuntiari poterit. Amplius in Reductorio Mo-
Lib. 10. cap. 76. rali Berchorius myſticè in pantheram Beatam Mariam ſemper Virginem appellabat, quo-
niam panthera omnium animantium, excepto ſerpente, amica perhibetur, portionē prædæ
animan-

E animantibus ſui generis diſtribuit, pellem variegatam induitur, vnica paritura contenta
eſt, & ab eius ore iucundiſſimus odor exit. Has omnes prærogatiuas in Beatiſſima
ſemper Virgine Berchorius contemplatur; hæc omnium virtutum luce clareſcens va-
riegata conſpicitur, omnium tam iuſtorum quàm peccatorum amica eſt, prædæ portio-
nem nimirum deprecationem, & auxilium pio famulorum cętui impertitur. Hæc non pe-
perit, niſi ſemel, è cuius ore vox odorifera, ideſt oratio dimanat, qua ſerpens Diabolus
perterrefactus à tentamentis, quibus homines ad peccata inſtigat, recedens ad ſpeluncã
infernalem confugit. Vnde optima de cauſa Iſaias hoc aſſertum diuulgauit. *Percuſſi-
ſti superbum, & vulnerasti Draconem.* Vice verſa iuxta mentem Eucherij, & Laureti in
ſylua allegoriarum, Diabolus non ſolum ob crudelitatem nomine pantheræ inſignitur, *Diabolus*
ſed etiam quia in humano genere peruertendo, more pantherarum, varius, & ſubdolus *quare pan-*
ſit. Imò, auctore eodem Laureto, huic beſtiæ ſimilis erit Antichriſtus, quoniam multi *thera dica-*
populi in moribus varij ipſum, tanquam cętera animalia pardum, ſectabuntur; non im- *tur.*
merito D. Ioannes in Apocalypſi huc reſpiciens dicebat. *Vidi de mari bestiam ascen-* *Antichriſtus*
dentem, & bestia, quam vidi ſimilis erat Pardo. Quamuis per pardum ex Daniele nonnul- *Cap. 13.*
F li allegoricè Græcorum Monarchiam exponant, qua de cauſa Nicolaus Reuſnerus in *Cap. 7.*
ſacris emblematibus proponens ſymbola quatuor Monarchiarum canebat hunc in *Emblem. 23.*
modum.

Pardalis Argolicos ſignat Fera tertia Reges,
Quatuor alarum, quæ capitumquè fuit.
Quatuor in Reges Regnum diſcerpitur vnum,
Cum citò perdomito victor in orbe iacet.

Præterea pardi in diuinis literis ſignificant inordinatos affectus, qui ſunt crudeles ad-
uerſus animam, non ſolum ob colorum varietatem, ſed etiam ob pernicitatem huius *cap. 13.*
animalis. Quocirca Hieremias notabat hanc ſententiam. *Si mutare poteſt Aethiops pellem* *Qui pardi*
ſuam, aut pardus varietates ſuas, & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum. Po- *dicantur.*
ſtremo Iudæi, Hæretici, & Hypocritæ allegoricè poſſunt appellari pardi, vt animaduer-
tit Lauretus loco citato, quoniam tanquàm fraudolenti audaci illecebra, vaniſſimoque
commento chriſticolarum animas in fraudem trahere conantur.

G

MORALIA.

EX Pardorum natura, & proprietatibus multa ad chriſtianam morum ho-
neſtatem vtilia elicere poſſumus. In primis notum eſt cętera animalia ob
odoris fragrantiam, pelliſq. venuſtatem Pardum inſectari, exceptis dra-
conibus. Chriſtum igitur, vt expoſitum fuit in myſticis, propter varium
colorem honeſtæ conſuetudinis ſuauem odorem famæ, & operationis cę-
teræ beſtiæ, nimirum peccantes imitando ſequi, & contẽplando admirari debent. Itaq; *cap. 1.*
illud aſſertum Canticorum ab hac veritate non erit alienum. *In odorem vnguentorum tuo-*
rum currimus. Dracones verò, qui Pactoli arenis delectantur, & qui ingentes irarum
motus colligunt, ob crudelitatem effręnati pardum diuinum auerſantes in opacum bo-
norum temporalium ſpelęum ſe conferunt; quarè de his non iniuriâ, poteſt pronunciari *cap. 2.*
illud Iſaiæ Dictum. *Introibunt in ſpeluncas petrarum, & in vorragines terræ.* Si percura-
H mus pantheræ proprietates, breuiter intelligemus virum iuſtum, & perfectum, auctore
Berchorio, à prædictis non recedere. Nam ſi panthera cœteras animantes ſui generis
diligit, illiſquè aliquas prædæ particulas diſtribuit, pari ratione vir iuſtus omnes amplo-
ctitur, ijſquè, qui de ſuo genere ſunt, in egeſtatibus ſubuenit. Propterea Apoſtolus ſcri- *Lib. 1. cap. 5*
bens ad Timotheum in ſimili ſenſu hanc protulit ſententiam. *Qui ſuorum, & maximè do-*
meſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. Inſuper cętera anima-
lia odore attracta conſuetudine pantheræ præter ſerpentes, ſummopere lætantur. Ho-
mines Chriſti præcepta amplexantes virum iuſtum odore ſanctæ eruditionis, & moralis *Serpentes*
conuerſationis allecti ſequuntur. Serpentes verò, ideſt Inuidi, Detractores, & Maligni *qui dicãtur.*
ſuauem eruditionis vocem contemnentes iucundam viri iuſti conſuetudinem vitant, vir
quoquè perfectus, exemplo pantheræ, hoſtili odio crimina inſectatur, huic enim Ferę ani-
mantes gratæ, & ſerpentes admodùm inuiſi eſſe feruntur, ſic virum iuſtum cum homini-
bus

Diabolus pā-thera imita-tor.

bus pacem,& cum vitijs bellum gerere obſeruamus. Panthera minutis orbiculis pellem A
adeò ſuperpictam geſtat, vt tota oculata eſſe videatur,ita vir perfectus huiuſmodi pelle
induit,& tot oculi ſunt prudentiſſimæ cautellæ,quæ in rebus humanis adhibendæ ſunt.
Tandèm hæc Fera ab Hyrcanis venenata ad ſtercus humanum, tanquàm ad egregium
alexipharmacum ſe conuertit. Homo quoquè chriſtiana eruditione impulſus, quandò
delicijs carnis, tanquam potentiſſimo veneno ab Hircanis, ideſt à Dæmonibus afficitur,
ſtatim ad contemplationem fœtidę carnis confugere debet,hac enim ardentes volupta-
tum illecebras compeſcet;nam,teſte D. Hieronymo, nihil adeò valet ad domanda car-
nis vitia,quàm cogitare, qualis futura ſit caro moritura. Ex altera parte ſi pardi condi-
tionem rectè excutiamus,ipſum præſeferre Diaboli naturam inueniemus, quia hoc ani-
mal non curſu ſed ſaltu prædam inuadit,& ſi tertio ſaltu illam non apprehendat præ in-
dignatione,quaſi victus reuertitur. Diabolus ijſdem ſaltibus ad animam hominis irre-
tiendam fertur,& primò vtitur ſaltu cogitationis,deinde ſaltu delectationis, & ſi deficit
in tertiò,nempè in ſaltu conſenſus,& operationis,tunc quaſi victus à præda reſilit. Quo-
niam debemus imaginari ipſum talis eſſe naturæ aduerſus Deum, qualis eſt pardus ad-
uerſus hominem,ſed pardus adeò hominem odit,vt,ipſo conſpecto,in eius oculos illicò B
inſiliat. Diabolus ergo cum Deum attingere nequeat,homini ſemper inſidiatur. Idquè
menti imprimendum eſſe videtur,quia Pardus de leone non viribus,ſed aſtu triumphat,
parat foueam duo lata orificia habentem,medium verò foueæ anguſtum,& ab vnguibus
leoninis fugiens in hanc foſſam ſe præcipitat, & cum gracilis ſit per medium foueæ an-
guſtum tranſiens per aliud orificium egreditur, deindè leonem ob corpulentiam exire
nequeuntem aggreditur,& interimit; Diabolus, Pardum,& Leo hominem repreſentat,
qui adeò eſt fortis, vt inuitus à nemine poſſit ad peccandum impelli. Quare Diabolus
cum viribus hominem ſuperare non valeat,aſtutia illum circumuenire conatur. Demùm

Peccantes pardo aſſimilantur.

nullum reperitur animal, cui lęthali conſcientiæ vulnere affecti magis aſſimilari poſſint,
quàm pardo, & præcipuè ſi noſmet conuertamus ad homines auaritiæ operam dantes;
hi procul dubio naturam pardi imitantur,qui ablatis à venatore catulis inſigni rabie de-
tinetur,& ſanguinem humanum auidè appetit. Auari non ſolum humanum ſanguinem
pecuniarum in dies deſiderant,& plurima poſſidentes plura petunt, verum quoquè diui-
tijs ablatis maximopere cruciantur. Ideo non ſine ratione D. Gregorius de his hanc C
proferebat ſententiam. *Non ſine labore perditur, quod tanto amore poſſidetur.* Satiùs ta-
mèn probitatis, & ſanctimoniæ ſimulatores ob gratam, & iucundam conuerſationem
pardos æmulantur,pedes verò leoninos, ideſt effectus valdè diuerſos habent, hac de re

Lib. 1. de of.

Cicero hæc ſcripſit. *Nulla eſt totius iniuſtitia capitalior,quàm eorum,qui tùm maximè fal-
lunt,hoc tamen agunt,vt boni viri eſſe videantur.* Tales etiam ſunt hæretici,qui pulchritu-
dine pellis,nempè exterioris conuerſationis, & fallaci vocis dulcedine viros probos ſe-
ducunt, ſed toruitatem faciei, more pantherino, ideſt prauam intentionem abſcondunt,

Lib. 10. de red. mor. cap. 19.

ſicquè bonos viros deprauant,& occidunt;vel,vt annotat Berchorius, hi ſunt tot panthe-
rarum catuli vnguibus matris vterum lacerantes, ideſt prauis doctrinis vnitatem Sanctę
Matris Eccleſiæ diuidentes. Non alterius conditionis ſunt illi,inquit D. Baſilius,qui vi-
tam ſpiritualem amplectuntur, & tamèn vincula mundanæ vitæ pęnitus non reuellunt.
Sunt igitur ſimiles pelli pardalis, cuius pili, nequè omnimodam albedinem, nequè ni-
gredinem,ſunt adepti. Quare huiuſmodi homines pardalea conueſtiri,& iuxta Græco-

Tyrāni panthera ſimiles.

rum mentem πολυςικτοι vocabuntur. Non valdè recedunt à pardorum natura Tyran-
ni,Præſides improbi,& homines in crudelitate inſignes. Panthera occultato capite, & D
ſuaui halitu attracta ad ſe animalia vorat; ſic Tyrannus prætextu publicæ vtilitatis,ma-
la intentione tecta, leges, atquè Edicta non alia cauſa promulgat, niſi vt Fiſcus augea-
tur,atquè ita populi ſanguis in vſum Tyranni cedat,quod elegantiſſimo emblemate Al-

Præſes improbus.

ciatus expreſſit. Pardus,vt notum eſt,cum leæna adulteratur,& leopardos gignit. Præ-
ſes improbus,teſte Berchorio loco citato, quandò alicui vrbi imperat, cum illa dicitur
adulterare,& leopardos,nempè malos ſubditos, & verſipelles generare. Tandèm cœ-
teri homines in feritate inſignes veluti milites, & ſatellites meritò leopardi poſſunt

In epiſt. ad Rom.

nominari; hanc ob cauſam Ignatius ſcribebat. *A Syria Romam vſquè cum beſtijs depu-
gno per terram, & mare nocte dieque vinctus cum decem leopardis*, ideſt cum militari cuſto-
dia. *qui ex beneficijs peiores fiunt*. Poſtremò non eſt omittendum meretricem panthe-

Meretrix pāthera cur dicatur.

ræ naturam imitari, quod innuebat Gabriel Simeon in pio Dialogo, quoniam hæc fera
ſua

E ſua pulchritudine cętera animantia allectat, & deuorat, ſimili modo meretrix hominum ſanguinem, & pecunias vorat; hinc auctor colligit huiuſmodi pantheras fugiendas eſſe.

PROVERBIA.

TRitum eſt adagium deſumptum à pelle pardi, quæ nulla abſterſione nigros orbiculos amittere poteſt, ſicuti neque Aethiops fuſcum colorem. *Pardus maculas non deponit.* Prolatum fuit hoc prouerbiũ à Nazianzeno in illũ, qui aliquo in vitio occaluerit; nam quemadmodum panthera verſicolor atras pellis notas non amittit, nec Aethiops nigredinem, ſimilitèr indies peccans vitia neſcit deponere. Huic addit aliud prouerbium Geſnerus, quod eſt. *Pardaleam geſtat*, & proferri poteſt in illum, qui ſit animo inconſtans, varius, & fraudulentus. Deniq; à Græcis hoc pronunciatur ἀθάναθον παρδάλιος ὑποκρίνεθαι. *Pardi mortem ſimulat.* Tractũ eſt hoc adagium à pardis ſimias captantibus, qui vt illas irretiant, mortuos ſe eſſe ſimu-
F lant, vt narratum fuit in exponenda natura huius animalis. Solet autem hoc promulgari in illos, qui cęteros homines decipere conantur.

HIEROGLYPHICA.

NVllum eſt animal, cuius ſimulacrum apud Aegyptios plura hominum vitia poſſit ſignificare, quàm pardalis. Idcircò prima facie ebrietatem manifeſtantes, pantheram effigiabant, vt ſcribit Pierius, & ratio erat, quoniam hæc Fera vini cupidiſſima ſit. Paritèr per figuram pantheræ hominem inſatiabilem, & omnia appetentem denotabant, nulla alia ratione moti, niſi quia huiuſmodi Fera omne genus animantium venetur. Imò ob hanc eamdem rationem impudentiæ quoquè poterit eſſe Hieroglyphicum, cum Ariſtophanes hanc improbitatis notam pardali inurat. Amplius Aegyptij hominem doloſum, & fraudulentum deſigna-
G turi formam pardi delineabant, nõ alia ratione impulſi, niſi quia hoc animal cęteras animantes clanculum inſectetur, vel quia, vt ferunt, occultato capite, & odoris ſolummodo facta copia beſtias inuitatas comprehendat. Nulla igitur iniuria Græci, teſte Varino, hominem moribus varium, quaſi pardali a veſtitum παρδαλωτὸν indigitant. Ab his non valdè recedit opinio Gabrielis Symeonis, qui pantheram, ſecus leporem pictam indicare fraudem pulchritudine velatam fatebatur, quia panthera cognoſcens ſe ab alijs beſtijs amari, & ſolum ipſius aſpectum timeri, tunc illa faciem occulens appropinquantibus belluis in pabulum veſcitur. Prærer hæc, ſimulacrum pantheræ nobis viraginem ſignificare poteſt, & hæc opinio deſumpta eſt ab Ariſtotele, qui pantheram mare fortiorem, & ferociorem eſſe conſtituebat. Demum Priſci celeritatem innuentes pardalim figurabant, cum conſtet apud Phyſiologos pardo velocitatem principaliter conuenire. Proptereà admirari deſinemus, ſi Glyca Alexandrum magnum pardali comparauerit, quoniam ille citò victorijs ſuis orbem terrarum peruolauerit. Prædictis tanquàm coronidem addemus hoc Hieroglyphicum, nempè Aegyptios volentes demonſtrare aliquem ab inferiori, & deteriori ſuperatum, pantheræ, & Hyænæ tergora committere, quoniam
H illis compertum erat, vt narratum fuit in antipathia, hæc duo animalia ita inter ſe diſſentire, vt ſi pelles vtriuſquè ſimul iungerentur, neceſſariò pantheræ tergus depiletur.

Lib. 11.

Impudentiæ hieroglyphicum.

In dialog. pio.

Lib. 2. Ann.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

MEmorabiles, & multæ pardorum proprietates viros, nequè à muſis, nequè à Charitibus abhorrentes ad ſpeculandum adeò incitarunt, vt ex illis varia emblemata, & ſymbola deſumpſerint; hinc Camerarius depinxit pantheram cum multis animalibus ipſam ſequentibus, & hoc emblema ſic inſcripſit. ALLICIT, VT PERIMAT. cum ſcribant Phiſiologi pantheræ odore, eiuſquè pellis pulchritudine cunctas quadrupedes mirè ſolicitari, ſed capitis

In lib. embl. ex Anim.

torui-

toruitate terreri; quare occultato capite animantes decipiuntur,ſubſcribit autem diſtichon hunc in modum. A

Luxuriem Iuuenes maleſidos ſpernite amores,
Nam vocat illectas Pardus odore Feras.

Huc procul dubio reſpexit Reuſnerus,dum figurauit pantheram ſecus fontem vino me-
Lib.2. embl. 40. raciori medicatum cum inſcriptione. ABSTINE VENERE, ET BACCHO. Illi enim notum erat pantheras ebrias facilè coerceri,& addit pulcherrimum dodecaſtichon in quo annotat homines etiàm robuſtos,quos Mars domare nunquam potuit,Baccho tamen & Venere ſuperatos fuiſſe,quod quia dignum eſt, vt memoriæ mandetur nos non piguit id,hoc in loco, recenſere.

Sæua feroxquè licet poſito panthera lyæo.
Ebria captiuas dat ſine lite manus.
Quem Mars haud vincit ferro; ſine robore vincit
Compedibus Bacchus ſæpè, Venuſquè ſuis.
Crine potens Sampſon inuictus robore quondam,
Pellicis infamis victus amore perit. B
Magnus Alexander dux inſuperabilis armis,
Occidit herculeis hauſtibus ante diem.
Annibal à latio ſuperatur milite Pœnus.
Aſſiduo luxu languidus, atquè mero.
Plus Venus,& vinum, quàm vis ferrumquè nocere,
Sæpè ſolet: medium qui tenet ille ſapit.

Lib.1.embl. 15. Præterea Reuſnerus contemplans artem aliquando moliri illa,quorum periculum natura nunquam feciſſet,picturam pardorum currum trahentiũ repręſentauit, hancquè ſic inſcripſit. ARS VICTRIX NATVRAE. Deindè in gratiam huius emblematis multa carmina compoſuit,quorum locum,breuitatis ſtudio,citaſſe ſufficiat.Inſuper Camerarius ponderans illud adagium ſuperiùs explicatum ſcilicet. *Pardum maculas non deponere.*
in lib. embl. ex An.38. elegantem pantheræ iconem,ante conſpectum omnium protulit, cum hac inſcriptione. HAVD MVTABITVR VNQVAM. In hoc emblemate notantur potiſſimum ho-
Homines improbi qui. mines ſupra modum improbi, quorum mores ſubdoli, & fallaces planè in naturam (vt dici ſolet) abierunt,nec ſalutaribus admonitionibus vllum locum concedunt. Qua de C
cauſa optimo iure propoſitæ figuræ ſubſcribitur hoc diſtichon.

Callida ſi varias ſibi Pardalis exuit orbes,
Exuet,& mores mens ſcelerata malos.

Idem auctor paulò inferius pardum animalia inſequentem figurat cum hac inſcriptione. AVT CAPIO, AVT QVIESCO. Cuius emblematis argumentum eduxit ex natura pardi, qui auctore Phyſiologo,niſi tertio ſaltu Feram deprehẽdat,pudore quodammodo affectus retrocedit. Quare conſilium auctoris eſt ſignificare nobis occaſionem, quæ ſe ſe offert,capiendam eſſe. Opportunitas enim aliquid agendi momento euaneſcit, quod eleganter deſcribit hoc diſticho.

Aduigila, prenſa, momento occaſio conſtat,
Elapſo hoc, fruſtra, quod facis omne facis.

Lib.1.gen. die. Tandem ſi lectores indagandi ſymbola labor agitet,ſciant inter auctores ſolũ Alexãdrũ ab Alexãdro vnius meminiſſe,quod in Phrygũ conſuetudine poſitũ erat.Hi pardalim fo- D
ribus affigebant,eratq; ſymbolũ immunitatis,ne illa domus hoſtiũ incurſionibus pateret.

PHRENOSCHEMATA.

MVlti Scriptores Italici,vt Bargalius, Perciuallus, & Palatius meminerunt Phrenoſchematum, in quibus pardus vario modo pictus exhibetur. Bargalius pardum belluas perſequentem repręſentat cum hoc Dicto. AVT CITO, AVT NVNQVAM. vel vt alij docti viri legunt, AVT CITO, AVT SPERNO. Inuentor huius phrenoſchematis,vt auctor refert,fuit Iacobus Superantius Senator Venetus, cuius Inſigne gentilitium figura pardi exornabat, volebat enim ſignificare in rebus arduis peragendis induſtriam, & celeritatem,

E tem, qualem pardo competere diximus, admodùm neceſſariam eſſe, quæ ſi tunc locũ non
habeat, quieſcendum, & opportunam occaſionem expectandam eſſe. Conuenit ſum-
moperè hoc phrenoſchema, cum explicato emblemate, quod tali inſcriptione erat deco-
ratum. AVT CAPIO. AVT QVIESCO. Io. Audreas Palatius narrat quemdam *In lib. Ital.*
virum actimonia ingenij præſtantem pinxiſſe pantheram cum hoc Dicto. ALLICIT *de Inſign.*
OMNES. Panthera enim, vt fuit expoſitum, capite cooperto, Feras allectas necat. Sic
ipſe hoc phrenoſchemate fortè alludebat ad aliquam mulierem, quæ raræ pulchritudinis
velamine ferum animum tegebat. Bernardinus Percinallus innumeris laudibus cumu-
lat quendam equitem perurbano, & admodum feſtiuo ingenio natum, qui delineabat pã-
theram cum hoc Dicto Italico. ARDER LONTANO, ET AGGIACCIAR
D'APPRESSO, cum bene nouerit, quid natura huic Feræ congenuerit; namquè hæc
herbis tecta capitis toruitate odorifero halitu, & tergoris pulchritudine beſtias allicit,
& deuorat.

F ÆNIGMATA.

CLariſſimi viri, & multiformi eruditionis ſupellectile inſtructi varios griphos
ad hanc hiſtoriam ſpectantes compoſuerunt, quibus acris, vegetiquè in-
genij ſpecimen præbuerunt, hoc in loco duorum ſolummodo mentionem
faciemus, quorum primus conſiſtit in hoc diſticho.

Pardum mitto tibi, ſed Pardum credere noli,
Paruorum leporum, qui tibi ſæpè placent.

Vt diſſeremus hunc nodum phœbeo acinace opus eſſe non putamus, ſufficit enim primũ
verbum diſtichi in duo verba diuidere, & tunc legemus. Dum par leporum paruorum
mitto, qui tibi ſępè ſolent placere, noli credere eſſe pardum animal. Alius ſcriptor itali-
cus eruditorum optimus, & optimorum eruditiſſimus diuulgauit ænigma, quod verſibus
ſaphicis ſic redditur.

Orbibus quis ſum maculoſus atris
G *Dormiens multum ſaturatus eſca,*
Mequè ſurgentem ſequitur Ferarum
magna caterua?

In diſcutienda huius dubitationis caligine multa luce non indigemus, quoniam ex reci-
tatis pardi proprietatibus coniectamus hunc Auctorem introducere pardum proprias
prærogatiuas, & dotes enarrantem: Propterea hinc nobis erit tranſitus ad Apologos.

APOLOGI.

LAurentius Abſtemius vir prçſtanti mythologiæ ſcientia conſpicuus cele- *In lib. My-*
bres narrat apologos, ad elegantium morum honeſtatem ſpectantes, & *tholog.*
inter alios aliquandò introducit pardum ob pellem candidam atris orbiũ
notis variegatam coràm cęteris animantibus inſolenter gloriantem, qui
H dotibus formæ alijs animalibus ſe antecellere aſſeuerabat, & ex altera
parte vulpis ſermonem aduerſus arrogantiam, & ſuperbiam pardi in medium affert, qui
ſic ſe habuit. Oportet reuocare in memoriam, inquit vulpes, hoc decorum pellis orna-
mentum non poſſe vllum animal à morte vendicare; præterquamquod mea mens tot
coloribus, quot in tua pelle refulgent, ò parde, inſignitur. Ex Apologo hanc moralẽ do-
ctrinam haurire debemus, nimirùm habitum animi, & non corporis ſpectandum eſſe, vel
vt alij volunt, pulchritudinem animi forma corporis eſſe venuſtiorem.

PARDI QVIBVS DIIS SACRI.

Lib.3. præp. Euang.

NOnnulli pardalim illi Deo ſacratam eſſe iudicarunt, qui ab Ethnicis Pan A
vocabatur, hac peculiari ratione ducti, quoniam huius Dei ſimulacrũ exu-
uijs pardi ornatum obſeruarunt. Sed Euſebius Pana vniuerſi ſymbolum
apud Priſcos fuiſſe affirmatiſſimè ſcripſit; ideoquè cornua illi fuerunt aſ-
ſignata ob Solem, & Lunam, nec non variam pardalis pellem propter cę-
leſtium corporum varietatem; quod etiam Phornutus atteſtatus eſt, non quòd pardalis
huic Deo dicata eſſet. Non defuerunt alij politioris literaturæ ſtudioſiſſimi, qui panthe-
ram Proteo Deo Marino, à regno Phari Inſulæ phario nuncupato, conſecratam eſſe ar-
bitrati ſunt, & ratio illorum erat, quoniam illa animalia grata, & ſacra huic Deo eſſe pu-
tabant, in quæ talis Deus ſępè numero transformaretur. In pantheram autem fuiſſe ali-

Lib.4. Odyſ.

quando transfiguratum teſtatur Homerus hoc verſu. B

Α᾿υτὰρ ἔπειτα δράκων, καὶ πάρδαλις, ἠδὲ μέγας σῦς

idest.

Porrò deinde Draco, & Panthera, atquè ingens ſus.

Verum horum opinioni non debemus adſtipulari, cum de hac re teſtimonia grauia, & ra-
tiones valentiores non exhibeant. Communis tamen opinio virorum ſingulari ſapien-

Lib.1. ſat. dier.

tia præditorum eſt, Pantheras Baccho conſecratas fuiſſe. Primò, quia ſcribit Macro-
bius, quandoquè apud Priſcos Bacchum fuiſſe figuratum pampinis, hedera, & frondibus
ficulneis coronatum in curru triumphantem, & à pantheris tractum; quamuis ſit admo-
dum difficile ex picturis, & ſculpturis Antiquorum diſcernere à ſe inuicem hæc anima-
lia lynces, tigrides, & pantheras, cum horum omnium pelles maculis nigris inſigniantur.

Lib.2. vit. Apol. cap.2.

Pariter Philoſtratus opinatur ab Antiquitate pantheram Baccho dedicatam fuiſſe, quo-
niam in Pamphylia capta fuit panthera habens torquem aureum circa collum cum literis
armenijs huius tenoris. REX ASARCES DEO NYSAEO. Regnabat fortè illis
temporibus in Armenia Rex Aſarces, qui huiuſmodi pantheram eximia magnitudine
præſtantem Baccho ſacrauit. Bacchus enim Nyſæus à Nyſa, quæ in India eſt, denomi- C

Lib.11. Hyerogliph.

natur. Prædictis addamus auctoritatem Pierij; qui recitat ſe obſeruaſſe numiſmata, in
quorum altera parte Bacchi, in altera verò pantheræ icon conſpiciebatur. Non deſunt
quoquè multæ rationes, quæ nobis perſuadent Libero patri pantheras conſecratas fuiſ-
ſe. Prima eſt hæc, quia inter animantes, hæc Fera vini ſummoperè ſit auida, & auctorè

Baccho cur pãthera ſacra.

Aeliano, baccheis liquoribus madefacta, ebria, & ſopita facilè coerceatur. Deindè quo-
niam Bacchus Autumnò præeſt, ſed tempus autumnale inconſtans eſt, & varium, hac de
cauſa varietatem pellis pardalium reprę́ſentat, hinc conuenientiam Bacchi cum panthe-
ris cognoſcimus. Inſuper non eſt omittendum Bacchi nutrices in pantheras fuiſſe trãſ-
figuratas, propterea non debemus admirari, ſi Oppianus hac ratione impulſus pantheras
Libero patri conſecratas eſſe canat hunc in modum Bodino interprete.

Pantheras etiam feſtino carmine vates;
Ludunt pampinei nutrices eſſe Lyæi:
Inde fit vt Baccho ſic oblectentur amico, D
Et placidi ſitiant Euantis dulcia vina.
Illuſtres ideò Bacchas effecit Iacchus.
Sanas Pantheras, vt fuſius iſta deinceps.

Alij literarum non tenuitèr periti Pantheras Baccheo numini ſacratas fecerunt, quoniã
pantheræ calidiſſimæ ſint temperaturæ, & in ſaltando agiles, quemadmodum Bacchæ
Thyrſigeræ, quæ Bacchum comitabantur; vel tandem quoniam, capta à pyratis Liberi
patris naui, is fraudem animaduertens, aſſumpto thyrſo, multis animalibus, ſed præcipuè
pantheris ſe ſtipatum ante pyratarum conſpectum reprę́ſentauit, qui inopinato ſpecta-
culo territi, Ouidio teſte, in mare ſe præcipitarunt, deindè in Delphinos transfigurati
per vndas immenſi pelagi nare cœperunt.

SOM-

Digitized by Google

E

SOMNIA.

MYthologicis ſomnia, eorumquè preſagia optimo iure annectenda eſſe cenſemus; cum per illa Onirocriti fabuloſa doceant, & præcipuè cū ſcribant pardalim per ſomnium viſam ob varietatem animalis, ab inſidis, & maleficis periculum portendere. Quis hanc opinionem non exploderet, & tota Antycira dignam iudicaret? cum ſomniantes, nec etiam pardalim deſcribere nouerint? Deindè in aliorum Auctorum collectaneis aliud notatum comperimus, ſcilicet videntibus per quiotem pardalim morbos prænunciari, cum hoc animal Autumni ſit ſymbolum, & Autumnus ægritudinum ſit ferax, quod aſſertum profectò iocoſum, & riſu dignum catoniano exiſtimamus, quia huiuſmodi rationes friuolæ, & nullius valoris eſſe videntur.

F

SIMVLACRA, STATVÆ, ET Inſignia Gentilitia.

NAuis Liberi patris, in qua vehebatur, dum à pyratis captus fuit proram in modum pantheræ effictam fuiſſe teſtis eſt vniuerſa Antiquitas: hinc multi pantheras Baccho ſacratas eſſe coniectarunt. Deinde literaria veterum monimenta perſonant, pantheræ figuram penes Dianæ ſimulacrum viſam fuiſſe, & præcipuè in Cypſeli arca, vt refert Pauſanias, vbi cęlatura imaginem Dianæ, altera manu leonem, altera verò pantheram coercentis præſeferebat. Solebant etiam Priſci ex ebure varia effingere animalia, & potiſſimum pardos, qui loco pedum menſas, & trapezas ſuſtentabant, quemadmodum noſtra etiam ætate ex buxo, & & alia materia denſiori pedes menſarum nobilium effigiantur. Huius operis facta eſt mentio in ſatyris à Iuuenali, dum ait. *Satyr. 11.*

Grande ebur, & magno ſublimis Pardus hiatu.

G

Præterea, cum ſuperius patefactum ſit, à pleriſquè creditum, & memoriæ mandatum, pātheras Vini Deo fuiſſe dicatas; hinc fit vt hodie Romę tot Bacchi ſtatuæ pantheræ exuuijs exornatæ videantur. Nam in Palatio nouo Farneſiorum ſtatua Bacchi formæ coloſſeæ habens ſupra collum, & pectus ſpolium pantheræ conſpicitur. Imò narrat Contarenus ſe obſeruaſſe in palatio Dandinorum, Baccheiam ſtatuam vuis coronatam, & manu racemum vuæ ſtringentem cum pelle pantheræ, quæ collum, & pectus ſtatuæ circumdabat. *Lib. antiqu. Rom.* Demùm panthera nunquam fuit animal tam abiectę conditionis, quin in gētilitijs Inſignibus figurari mereretur. Hinc Luca Tuſciæ ciuitas nobilitatis non deſpiciendæ, effigie pantheræ pro Inſigni delectatur; quamobrem Roſſelius agens de memoria artificioſa nobis inſinuabat recordationem huius nobiliſſimæ ciuitatis à panthera pendere. *Inſigne gētilitium Vrbis Lucæ.* Non deſunt quoquè hic Bononiæ Senatorū familię genere haud ignobili glorioſæ, vt Mareſcotorum, & Lignanorum, quorum ſtemmata gentilitia panthera exornat. Hac de re admirari non debemus, ſi Fera hæc, vt ſuperius declarauimus, pauonino ambi-

H

tu ſeſe identidem circumſpectet, & admiretur, cum ſola virtutis opinione eam ad tot honores fortuna euexerit.

NVMISMATA.

MOnetarum cum pantheræ figura teſtimonia non multa in antiquitatibus ſcripta inueniemus, quoniam ob ſimilitudinem colorum Priſci Tigridem cum pantheris confundebant. Verumtamen docet Pierius, numū ex aere antiquiſſimū ſe obſeruaſſe, qui apud Maffęos habetur. *lib. 11. Hieroglyph.* In hoc Liberi caput iuuenile hedera redimitū cuſum erat, & in altera facie pantherę icon conſpiciebatur; cur autē hanc Feram cum Baccho pingendi, & cęlandi conſuetudo inoleuerit, de hoc paulò antè in fabuloſis periucūdam ſanè, & lepidam hiſtoriam aſſignauimus. Amplius in Gallieni numiſmatibus pantheræ icon obſeruatur, cum hac inſcriptione:

LIBERO P.CONS.AVG. ſunt tamen aliqui teſte Pierio, qui huius animãtis figurã non pantheræ, ſed Tygridis eſſe contẽdant, licet Alij pro panthera huic ſententiæ reclamẽt. A

PROBLEMATA.

13. ſect. Problem. 4.

ARiſtoteles quærit, cur animantium nullum bene olens ſit, præter pardalim, mortua verò malè olentia ſint. In hoc problemate iuxta ſententiam Septalij, Philoſophus quinquè proponit, primum, cur nullum animal, dum viuit, ſuauem odorem emittat, ſecũdum, cur panthera benè oleat, tertium, cur eadem animantia mortua fœteant, quartum, cur ex ſtirpibus multę ſuauiter oleant, quintum, cur eędem demortuæ, & exſiccatæ ſuauem odorem ſpirent. Nullum itaquè animal, dum viuit, gratum ex ſe odorem emittere, præter pardalim non ſolũ hoc in loco teſtatus eſt Ariſtoteles, ſed etiàm Theophraſtus, quando ſcripſit nullum animal pęnitus odoratum eſſe, niſi quis dixerit pardalim ſenſui belluarum benè olere, & alibi aſſeuerauit ad aliorum mentẽ pardalim cęteris animantibus ſuauiter olere, & tali fragrantia beſtias alliciendo in ſenectute ſibi prædam comparare, ſed hominibus nullum iucundum odorem afferre. Cęterum aduerſus hanc Ariſtotelis ſententiam, in qua habet, ex animantibus nullum, excepta pardali, benè olere, aliqua ſunt, quæ non leue negociũ faceſſere poſſunt; ſiquidem ſcimus Felem zibetti, capreolum moſchi, nec non quoſdam mures aliquid in ſe habere, quo ſuauiſſimè fragrent, quin, & corpus Alexandri magni tanta fragrantia redundaſſe ſcripſit in eius vita Plutarchus, vt quotidie ſuaui odore indumenta repleret. Deindè dubitari poteſt, verùm ne ſit, quod ſcripſit Ariſtoteles, ſcilicet pardalim bene olere, & ſi verum ſit, cur, in hoc problemate, illius cauſa non aſſignetur. Quantum attinet ad primum, duo poterimus in medium afferre, quorum primum eſt, antiquis phiſiologis odoratas animantium ſpecies incognitas fuiſſe, qua de cauſa neq; zibetti, nequè moſchi mentionem fecerunt. Præterea dicere poterimus illum ſuauem odorem non ex prædictorum animantium corporibus, & carnibus prouenire, ſed ex quodam ſucco, & excremento ab illis animalibus dimanante. Verùm quoad fragrantiam prouenientem à corpore Alexandri Magni; hæc ratio nihil valet ad infringendum aſſertum Ariſtotelis, quoniam Ariſtoteles totam ſpeciem illius animalis, ſcilicet pantheræ ſuauiter olere ſcripſit, cum tamen pauci homines benè oleant, & tunc id cõtingebat ob optimam corporis temperaturam, & perfectas coctiones; nam vbi optimæ, & perfectæ coctiones celebrantur, ibi grati, & iucundi generantur odores. Circa veritatem huius rei, num panthera alijs brutis animantibus benè oleat, nec ne, ſemper anceps, & dubius fuit Septalius, & præcipuè cum Ariſtoteles, & Theophraſtus id non aſſeueranter dicant, ſed tantum ex aliorũ mente, & dubitando proponant. Quare, ſi illa, quę hactenùs dicta ſunt, ad penſum reuocemus, non poterimus affirmare pardalim benè olere beſtijs, neq; nobis quia clarũ eſt cętera animantia, vno excepto homine, nec benè, nec malè odoribus affici, & quamuis conſtet multa animalia ſequi alia determinata, Theophraſtus docebat id fieri ratione cibi, quia naturæ inſtinctu ad ea pelliciuntur, quæ in cibũ illis venire ſolent, non vt hauriant meram odoris gratiam Plinius, Aelianus, & Philoſtratus tanquam hiſtorici, ſcribunt bruta animantia inſequi veſtigia pantheræ, & ob odorem, ex aliorum opinione id fieri teſtantur. Hac igitur fortaſſe cauſa motus Ariſtoteles hoc in loco rationem non aſſignauit, cur ex animalibus pantheræ ſolæ Feris benè oleant.

Lib. 6. de cauſ. plant. cap. 26. (B)

Quæ animalia redoleãt.

Vbi ſit optima coctio ibi bonus odor. (C)

Cur animãtia ſequantur alia. (D)

HISTORICA.

APud Chaones quidam adoleſcens nobilis Anthippen amauit, ſi veritatem faſſus eſt Parthenius in Eroticis, & cum aliquandò in ſylua quadam ſimul eſſent, tùm fortè fortuna Cichyrus filius Regis pardalim fugientem in eam vſque ſyluam perſequens iaculum in eam vibrauit, & aberrans puellam vulnerauit. Opinatus autem ſe Feram eſſe iaculatum, equum propius impulit, & cùm videret adoleſcentem in vulnere puellæ manus habentem, amens factus, ac vertigine affectus in petroſum, & prærupturn locum

E ocum delapſus eſt, vbi cum magno concomitantium luctu interijt. Chaones autèm in honorem Regis eumdem locum muro cinxerunt, & ciuitatem Cichyrum appellarunt. *Cichyrus ciuitas vndè dicta.*

VSVS IN CIBIS.

Eſſe Populos in plaga occidentali Agriophagos, ſeu agreſtiuoros nuncupatos, vt voluit Solinus, vel in Aethiopia Occidentem verſus, vt ſcripſit Plinius, qui pantherarum carnibus veſcantur, id in capite ſuperiori ſatis aperuimus. Sed inter hos debemus recenſere habitantes inter Caucaſum montem, & flumen Cophena, qui, teſte Philoſtrato, non ſolum carnibus pantherinis pro victu vtuntur, verum quoquè earum pelles aduerſus iniuriam aeris induunt. *Lib. 6. cap. 30.* Itaquè optima de cauſa Galenus agens de attenuanti victus ratione, carnes equorum, & aſinorum hominibus aſininis. Pardorum verò, & Vrſorum hominibus feris, quales ſunt agriophagi, concedebat. *Cap. 8.* Cum igitur ſint nonnulli, qui ſolùm carnibus
F pardorum, & alij, qui carnibus vrſorum victitent, Galenus has carnes inter ſe comparans, carnes pardorum vrſinis deteriores eſſe ſtatuit, & ſubiunxit fuiſſe aliquos, qui eas bis elixabant, vt à ſtomacho faciliùs concoquerentur. *Lib. 3. de al. fac. cap. 1. & 2.* Immò elixæ citius, quàm aſſæ huiuſmodi carnes à ventriculo ad inteſtina deſcendunt. Verùm animaduertit Ioannes Bruyerus carnes pantherarum eſſe quidèm edules, ſed lienem damnat, & aliam non aſſignat rationem, niſi quia Agriophagi, qui huiuſmodi carnibus aluntur, ab eſu lienis abſtinent. *Lib. 12. de re cib. cap. 17.* Galenus autèm legitima ratione ductus hoc ſcriptum reliquit, licèt ſint nonnulli, qui pantherarum carnibus, & ſimilium animalium veſcuntur, tamèn lienem non eſitant, cum in his animantibus ſit valdè niger, quoniam propter inſignem calorem ſanguis aduritur, conſequenterquè fex ſanguinis attracta à liene erit valdè vſta, & nigerrima. *Lib. de atr. bil. cap. 7.* Vnde horum animantium lienes non ſunt ediles. Deniquè legimus in hiſtoria Indiæ Luſitanicæ pantheras maioris ſpeciei ibi eſſe edules quarum carnes paſſim non ſolum Incolæ, ſed etiam aduenæ comedunt. *Par. 3.*

G
VSVS IN MEDICINA.

Cum Pardi multæ partes aduerſus varias ægritudines ſint efficaces, rationi conſentaneum eſſe putamus, ad communem vtilitatem has recenſere. Itaquè inchoando à capite inueniemus cerebrum pardi cum ſucco erucæ genitalibus viri illitum, iuxta mentem Alberti, ſopitam venerem excitare, & medullam vteri dolores mirandum in modum ſedare. *Lib. 22. de an.* Immò tantam cum vtero ſympathiam habet, vt teſticulus dexter huius belluæ in prouocandis menſibus ſit remedium ſingulare; quod præſidium in ſimili caſu Cardanus, vſquè ad ſydera extollit. *Lib. 18. de ſubtil.* Deindè vniuerſa caro huius Feræ, excepto liene, calidiſſima, & ſicciſſima eſt ex Galeno. Ideò paralyticis, & patientibus dolorem cordis illam debemus concedere. *Caro Pardi ad quid.* Sanguis quoquè ab officina remediorum non eſt eliminandus, ſi credendum eſt Rhaſi, qui pardi ſanguinem in tumoribus venarum crurium cõmendat, debemus nos per huiuſmodi tu-
H mores venarum intelligere varices, quæ ſunt venæ dilatatæ in coxis, teſticulis, & cruribus, & craſſo, ac melancholico ſanguine repletæ, hæ calido ſanguine huius animantis perfricatæ diſſoluuntur, & ſanantur. *Sanguis.* Ad ſummum pinguedo infinitis propè morbis remedio eſt; prius tamèn probè lota, vt taurina, & leonina ex præcepto Dioſcoridis. *Adeps.* Galenus igitur inter alios adipes, quos in curanda alopecia adhibet, adipem pardalis reponit. *Lib. 1. de comp. med. sec. loc. cap. 2.* Affectibus etiam lunaribus vt vertigini, & epilepſiæ opitulari ex eo colligit Porta, quoniam panthera in armo maculam Lunæ ſimilem, ex Plinio, habeat, dummodò huius adipis odor inter aſſandum à patientibus excipiatur, quemadmodùm, auctore Rhaſi, & cordis pulſatione vexatis eſt perutilis. *Lib. 8. Phytog. cap. 9.* Id deſumit Porta ex huius animalis ſignatura; cor enim maximũ habet, vt in Anatomicis demonſtrauimus; ideoq; animalia magno corde prędita morborũ cordis medelã eſſe natura monſtrauit. *Lib. 3. Phytog. cap. 46.* A capitis morbis ad maculas faciei ſi fiat tranſitus, nullũ coſmeticũ medicamẽtum in vultu emaculando, adeò cõmendatur, quã hęc pinguedo (propterea Porta in affectibus huius generis inter plãtas eligebat

Maculæ facies quibus tollantur.

melopepones,& betulam arborem,cuius radix terebro perforata effundit aquam ad maculas delendas perutilem,& inter animalia pantheram,quæ huiuſmodi facultatem participat. Hinc nos ingens admiratio non debet inuadere,ſi Rhaſis ſebum pardi in ſcabie, & impetigine tollenda præſcribat, & Albertus cum oleo laurino in huiuſmodi caſu illud miſceat, cum plantæ, & animantes maculoſæ in ægritudinibus cutaneis, fęlici cum ſucceſſu adhibeantur. Accedit neruorum vulnus dolorificum, quod adipe pardi iuuatur, quia Galenus proponens confectiones medicaminum ad neruorum vulnera recenſet illa tenuium partium,& habentia vim mitigandi dolorem, & laudat præcipuè adipem pardi, & leonis. Verùm in tumoribus præter naturam pinguedines animalium, tùm emolliendo, tùm pus mouendo aliquem locum habere videntur, ſed Galenus excipit pinguedines agreſtium animalium,veluti leonis,& pardalis,cum hæ ſiccioris,& acrioris ſint virtutis. In ſcirrho tamèn diſcutiendo malactica conueniunt,quæ adipes,& præcipuè leoninum recipiunt, ſed in huius defectu Galenus ſcribens ad Glauconem pinguedinem pardi ſubſtituebat. In tumoribus quoquè calcaneorum nempè in pernionibus commendatur quidem adeps leoninus,ſed hoc deficiente pardi ſebum illis medetur, vt Vveckerius in antidotario ſpeciali atteſtatus eſt. Ad finem huiuſmodi adeps ab acopis medicamentis, quæ ex pinguedine componuntur non eſt arcendus, laudantur enim acopa pinguedinem leonis, & pardi recipientia, quoniam hæ pinguedines, teſte Galeno,vehementèr calefaciant, & inſigniter diſcutiant.

Lib. 3. de cōp.med.per gen.cap.3.
Lib. 5. de ſimp. med. fac.cap.9.
Lib. 2. de ar. cur. cap. 4.
Lib. 1.
Lib. 7. de cōp.med.per gen.cap.11.

A B

VSVS IN LVDIS,
& Spectaculis.

IN gratiam ludorum ſecularium,& ſpectaculorum Cn. Aufidius Tribunus plebis permiſit aduehi pantheras in Italiam,quoniam Senatus conſultum fuit vetus,ne liceret pantheras Africanas in Italiam duci. Primus Scaurus ædilitate ſua Varias centum,& quinquaginta miſit,deindè Pompeius Magnus quadringentas decem, D. Auguſtus quadringentas viginti, vt Plinius teſtatum reliquit. Blondus verò addit Philippum Arabem primum Romanorum Principem in ludis ſecularibus edidiſſe triginta leopardos manſuefactos,quos Gordianus in triumphum Perſicum parauerat. Aliquandò enim in ſpectaculis,leo pardi in comparatione ad leones pugnaciores eſſe viſi ſunt, quoniam narrat Geſnerus ſe audiuiſſe ab oculato teſte taurum in ſpectaculo coràm Rege parato cum leone emiſſum fuiſſe, & leonem placidiorem nihil in taurum fuiſſe molitum, & ſpontè ad caueam regreſſum; poſtmodùm duos pardos aduectos ſtatim,viſo tauro,in eum inſilijſſe, quem procul dubio iugulaſſent,niſi beſtiarij longis funibus catenis alligatis eos retraxiſſent. Quamobrem non eſt mirum ſi Baptiſta Mantuanus manifeſtat quomodo, emiſſis lupis in mortem nonnullorum martyrum, & nihil nocentibus, Præſes iuſſerit pardos tanquam ferociores emitti his verſibus.

Lib. 2. Rom. triumph.

Pardi pugnaciores.

C

Præſes id admirans Pardos emittere clamat; D

Et paulò inferius.

Ecce ruunt noſtræ ſitibunda animalia cędis
Ecce ruunt,& aperta ferunt caua guttura Pardi
Dentibus exertis.

Quare ex dictis conijcimus in omni ſpectaculorum, & ludorum genere pardos olim adhibitos fuiſſe. Hodiè quoquè apud nonnullos Indiarum Reges Feræ huius generis ad ludos,& ad delicias aluntur; recitat enim Ludouicus Patritius Romanus. Regem Iogæ feles zibetti, Cercopithecos, Accipitres, & pardos in aula nutrire, quos etiam iter faciens, & ambiens totam ferè Indiam ſecum ducit.

Lib. 4. de reb. Ind. cap 2.

VSVS

Digitized by Google

E

VSVS IN VENATIONE.

SCriptorum ſententiæ de pardorum manſuetudine ad venationem ſibi inuicem non aduerſantur. Nam ex M. Paulo Veneto habemus magnũ Cham domi alere multas, & varias beſtias, illaſquè manſuefactas, ad venationem ducere, & periucunda affici voluptate, quotieſcumque videt domeſticam Feram cum ſyluestri pugnare, & peculiaritèr habere leopardos exarmatos, qui mirandum in modum venationi famulantur. Hoc autem non valdè recedit ab hiſtoria rerum geſtarum in Oriente à Societate Ieſu, vbi agitur de Prouincia Magnæ Tangatiæ, in qua dicitur Cobilus extruxiſſe ſumptuoſiſſimum Palatium, huicquè adiecisse murum, qui ambitu ſuo ſexdecim milliaria complectitur, in quo ſunt amœniſſimi cãpi, limpidiſſimi fontes, & omnia animalium genera, ſed potiſſimum ibi nutriuntur leopardi ad alias Feras capiendas expeditiſſimi. Imò Rex Cambaiæ, referente Scaligero, Pardos cicures alit, quos ob velocitatem in venationibus magna cũ voluptate adhibet.

Lib. 2. cap. 17.

In epiſt. Aſiat.

F

Exerc. 189.

VSVS PELLIS.

ANtiquitas loco pallij, vt ſuperius admonuimus de pelle leonis, pellem pantheræ induebat. Ideo legiſſe meminimus in Vitis virorum illuſtriũ Paridem Priami filium Pauoni aſſimilatum fuiſſe, quoniam ſemetipſum pantheræ ſpolium ſupra humeros ferẽtem circumſpiciebat, & diligebat. Virgilius quoquè deſcribens Euandrum ſe induentem meminit veſtitus pantherini hunc in modum. *Lib. 8. Aen.*

Tum lateri, atquè humeris Tegeum ſubligat enſem
Demiſſa ab læua Panthera terga retorquens.

G Nam ſcribit Alexander ab Alexandro, ad mentem Homeri, antiquiſſimos Græcorũ pellibus multorum animalium, ſed peculiariter pardorum pro indumentis vſos fuiſſe. Verùm Mauri, & præcipuè pedites leonum, & pardalium pellibus ſe amiciunt, illaſquè dormituri ſubſternunt. At Aethiopes, vt voluit Alexander ab Alexandro, cooperti pardorum tergoribus præliantur, vt maiorem metum hoſtibus afferant. Quocirca cuipiam non videbitur abſurdum, ſi bellantes pardorum exuuijs tegantur, vt habetur in opere Auſtriados his verbis,

Lib. 5. gen. dier.

Lib. 1. gen. dier.

Lib. 9.

Quarta autem legio pardorum pellibus armos
Veſtit.

Noſtra ætate pelliones pro veſtibus hyemalibus pelles pantheræ magni faciunt, quando tamen haberi poſſunt, has verò cum pellibus lyncis, & aliorum animalium huius generis conſundunt. Quare Cromerus hæc ſcripſit. *Cultui verò pellem ſubminiſtrat Panthera, ſiuè is ſit lupus ceruarius (Ris appellatur à noſtratibus) maculoſis ventre, & pedibus.* Itaquè artifices pellicearum veſtium, vt in huiuſmodi operibus ſolertiam ingenij præſeferant, pelles albas agni quibuſdam maculis, ita affabrè concinnant, vt intuentibus pellem pardi mentiri videantur. Recipiunt igitur, vt inquit Alexius, lithargirij argentei vnciam vnam, calcis vncias duas, aquæ menſuras tres miſcent, & ponunt ad ignem lentum, donèc aqua tepefiat, deindè ab igne auferunt, & tùnc parata eſt tinctura, qua inſuccato penicillo ex ſetis ſuillis prædictas pelles maculant, & ad ſolem exſiccant, denuò eas tingunt, & id tertiò repetunt, ſi oportuerit.

Lib. 1. Polon.

H

DE LYNCE. A

CAP. III.

ÆQVIVOCA.

AB Hiſtoria Pardi ad naturam Lyncis ponderandam accedere, hoc à ratione minimè alienum eſſe opinamur, tùm quia in præcedenti capite huius Feræ facta eſt mentio; tùm etiam, quia huiuſmodi animalia maculis inſignita tantam inter ſe conuenientiam habent, vt rectæ rationes moneant, niſi iuxta ſe conferantur, differentias non ritè eluceſcere. Sed quoniam nomen Lyncis aliquam patitur æquiuocationem, prius illam dilucidabimus, antequam B ſynonima in medium afferamus. Lynx igitur, ſeu λύγξ apud Græcos Vrbs eſt Libyæ, iuxta Gades poſt montem Atlantem, auctore Stephano. Illo poſtea vrbs Epiri non Lynx, ſed Lyncus à Strabone nominatur. Λυγξ quoque eſt illa affectio oris ventriculi, quæ in ſchola medicorum ſingultus appellatur ſed Grammatici hoc nomen in genere fœminino conſtituunt, & in caſu obliquo λυγγὸς inflectunt, cum tamen λύγξ animal ſit generis promiſcui, & eius genitiuus in λυγκος deſinat. Heſychius autem, & Varinus hoc vocabulo arcum etiam denotari affirmant, dùm ſcribunt λυγξ τὸ πάθος, ὁ λυγμὸς, καὶ τοξον, καὶ ζῶον, ſed vt veritatem fateamur hoc vocabulum pro arcu nullibi legimus.

Lynx eſt mons.

Singultus.

SYNONIMA EORVMQVE ETYMVM.

LYnx, & Græcis λύγξ tàm fœminini, quàm maſculini generis eſt Fera quadrupes digitata maculoſo, & vario tegmine induta, cuius hiſtoriã in præ- C ſenti capite damus. Huius etymum Iſidorus deriuat ἀπο τοῦ λυκοῦ, quoniam hanc feram in luporum genere collocat; ſed quis auctor vnquam prodidit lynces in luporum genere numerari? & quæ conuenientia lyncis, & lupi eſſe poteſt? Iſidorus autem ſimilitudine horum duorum nominum λύγξ, & λυκος deceptus eſt. Satius erat huius vocis etymologiam ἀπὸ τοῦ λύκης nimirum à luce deducere, quoniam hæc Fera omnium quadrupedum animantium acutiſſimè videat. Poetæ verò, qui perpetuas agitant fabulas, huius etymi originem lynco Regi acceptam referunt. Dum Triptolemus Athenienſis à Cerere per orbem miſſus ad docendum mortales frugum ſationem, in Thraciam ad Regem lyncum peruenerit. Ouidius.

lib. 12. Orig. cap. 2.

Lib. 6. met.

Rex ibi Lyncus erat, Regis ſubit ille penates.

qui inuidia motus, quòd Triptolemus tanti muneris auctor exiſteret, hominem perdere conatus eſt. Ceres autèm eum ſeruauit, & Regem in hanc Feram transmutans eam lyncem de nomine Regis appellauit. Lynceus etiam hoc animal à Cardano nominatur, Verùm Scaliger id illi vitio vertit, cum nullibi huiuſmodi animal hoc nomine inſignitum D fuiſſe reperiatur. Cæterùm verum eſt ſub nomine lupi ceruarij hanc feram circumferri, quia, vt nonnulli perperam arbitrantur, ſit animal ex ceruа, & lupo, aut ceruo, & lupa progenitum; cum tamèn animalia diuerſæ & hoſtilis naturæ, inter ſe commiſceri ſit incredibile. Scaliger loco citato huius nominis genuinam videtur aſſignare rationem, dùm lyncem lupum ceruarium non à lupina forma, qua prorſus caret, ſed ab auiditate, quam habet cum lupo communem, indigitat. Vicina enim omnia populatur; ideo (vt ipſe inquit) in Scandauia, vbi lyncum frequentia eſt, aliarum Ferarum inſignis eſt raritas. Prætcrea dicitur Ceruarius, quoniàm ceruorum ſit hoſtis acerrimus, vel vt alij malunt, quoniam ſuis maculis hinnulum imitetur. Apud aliquos lexicographos. Στερόγονον ζῶον pro lynce legitur, quoniam lynx θῶς eſſe perhibetur, & ſub hoc nomine ab Odono in Ariſtotelem lynx exprimitur. Putant enim ex Hyena, & lupo θῶας originem traxiſſe, Verùm huic errori anſam præbuerunt Alberti ſcripta, qui agens de lynce ei attribuit

Exerc. 210.

Varia etymologia.

illas

E illas omnes conditiones, quas Veteres de Thoe promulgarunt, cum tamen lynx toto cœlo à Thoe diſcrepet, vt in capite de lupo fuſiùs explicabitur, noſtræ ſententiæ fauet Hermolaus in Plinium, dum animaduertit eos, qui in Ariſtotele Thoas pro lupis ceruarijs ſumpſerunt, hallucinatos fuiſſe, & ab Oppiano poeta in grauem errorem inductos, *Lib.8.cap. 19.*
cum Thoas bigenas panthera matre, & lupo patre genitos eſſe cecinerit. Debuiſſent potius lynces, non Thoas, ſed Chaos vocitare, & præcipuè cum Plinius ſcripſerit, Pompei magni ludos oſtendiſſe Chaum, quem Galli Raphium nominabant facie lupi, & maculis Pardorum. Alibi quoquè in luporum genere ceruarium reponebat, qualem ex Gallia in arena Pompei magni ſpectatum diximus. Hinc apparet Chaum Raphium, & lupum ceruarium vnius Feræ eſſe diuerſa nomina. Lynx Italis lupo ceruiero. Illyricis Rys dicitur, vt quidam Bohemus Geſnero narrauit. Gallis Luop ceruin. Hiſpanis Lynce. Germanis Lucifs, vel Luus nuncupatur. Tridenti in arce Epiſcopi vidit Geſnerus hanc Feram ab incolis appellatam Loup chatt, ideſt lupum catum, quoniam catum, ſeu felem, & facie, & vnguibus quodammodo referat, niſi quis velit hoc nomen a Chao deriuare, vt
F Plinius ſcriptis mandauit.

GENVS, DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

Genera huius Feræ teſte Odono in Ariſtotelem ab alijs duo, ab alijs tria conſtituuntur, plura tamen ijs eſſe non poſſunt. Niphus igitur in Ariſtotelem pronunciauit ad mentem Theodori, lupi ceruarij duo eſſe genera, *Lib.6. hiſt. an. cap.3.* alterum chaum nominabat, alterum lyncem pelle varia, & viſu acutiſſimo. Oppianus agens de venatione, ratione magnitudinis, & paruitatis *Lib.3.* lyncum, duas differentias aſſignat, & has tùm aſpectu, tùm oculorum fulgore, valdè ſimiles prædicat hunc in modum.

Nunc duplex aliud videas genus acre Ferarum,
G *Egregios Lyncas.*

Et paulò inferius addit.

Sunt forma ſimiles pupilla relucet vtriſquè
Splendida, fulgoreſquè oculo iaculatur ab imo,
Eximios, facies vtriſquè ſerena renidet,
Exiguo capiti quoquè flaccida prominet auris.

Prædictum auctorem æmulatus Bargæus lyncum maiorem, & minorem ſpeciem conſtituit, quàmuis poſteà perperam ad genus pardorum has ſpecies reducendas eſſe exiſtimauerit, dum inquit, *Lib.3. Cyneget.*

Hæ quoquè ſunt duplices minor hæc, procerior illa,
Vtraquè præcipiti præſtat tamèn incita curſu.

Si in hac difficultate petamus Plinium, is ſcripſit lynces in Aethiopia, & lupos ceruarios in regione Septentrionali degere, multi miræ eruditionis viri hæc animalia eſſe congenera, & vtriſquè viſum acerrimum, & pellis varietatem conuenire tradunt. Camerarius *In lib. embl. ex an.*
H ex nonnullorum ſententia promit nõ abſimilem Feram eſſe in Suetia circa Helſingiam, quam ſua lingua vocant Rattjuclff, noſtra ætate in officinis pellionum duplex variegatarum pellium genus ad lynces pertinens monſtratur; pellem alteram ampliorem ad albedinem magis tendentem, & apud ipſos magnæ æſtimationis, & pretij, eſſe lupi ceruarij contendunt, alteram verò magis rufam, paulò minorem, & in defectu prioris eiuſdem æſtimationis, eſſe Cati pardi autumant. Nos lyncis Africanæ, cuius hoc in loco iconem damus pellem eſſe ſtatuimus. Ad deſcriptionem ſi deſcendamus, lynces ambæ (teſte Oppiano) magnæ ſcilicet, & paruæ corporis figura ſimiles ſunt, & pariter vtriuſque oculi ſuauitèr fulgent, facies alacris perlucet, & paruum vtriſque caput ineſt. Mammas habent in pectore, vt narrat Textor. Imò ſola lynx inter animalia digitata quidpiam ſimile talo gerit, vt inquit Albertus, qui poſtmodum in deſcribenda lingua hallucinatus eſt; dùm huic Feræ linguam ſerpentium tribuit; cum talis lingua Iyngi auiculæ, non Lynci quadrupedi conuenire videatur. Tandèm lynx mas in comparatione ad fœminam, referente *Lupus ceruarius.* *Catus pardus.*

Exerc. 210. Scaligero, maculas magis diſtinctas, & orbiculares habet, propterèque lupus ceruarius dicitur. Reliquum eſt, vt exactam pellis deſcriptionem aſſignemus. Pellis extenſa lyncis, vt notat Geſnerus, à ſummo naſo ad caudam vſquè, eſt longitudinis trium pedum, & vnciarum quatuor; cauda longitudinem vnciarum ſeptem non excedit, latitudo circa collum (non ambitus dicimus, ſed dorſi tantum) eſt dimidiati pedis, & in imo dorſo vnciarum quindecim; crura anteriora longitudinem vnciarum quatuordecim, & poſteriora duodecim æquant. Pilus vndiquè molliſſimus, & denſa lanugine confertus, extremæ pilorum dorſi partes albicant, intimæ rufeſcunt, partes autem à medio dorſo recedentes, magis albicant, & venter medius eſt candidus, in quo puncta quędam paſſim nigricant, crebra verò ſunt iuxta imum ventrem ad latera; auriculæ paruæ ſunt, quaſi triangulum referentes ambitu nigro, & ſupra eas villus niger cum paucis pilis albis eminet; barba ad inſtar felium ex ſetis albis conſtat: Pedes admodùm villoſi ſunt, & anteriores quinquè digitis, poſteriores verò quatuor tantum integrantur; & tandem cauda in extremitate nigricans per totum æqualis craſſitudinis conſpicitur. A

Pellis lyncis deſcriptio.

Lynx Africana cum Aconito Pardalianche, ſeu Doronico, quod interficit Lynces, & Pantheras. B

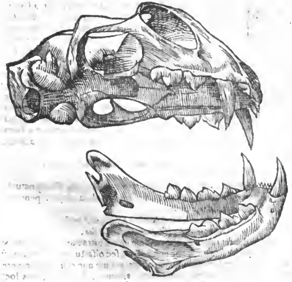
ANA

ANATOMICA.

Lib. 6. de Anat. adm. cap. 1.
Lib. 11. de uſ. par. cap. 2.

GAlenus recenſens animalia, quę pro diſſectione, & anatomica inſpectione idonea eſſe putabat, meminit ſimiarum & lyncum; quam ſententiam clariſſimus Faloppius in ſuis commentarijs ad Galenum de oſſibus confirmauit. Inchoando igitur à capite. Galenus de muſculorum temporalium diuerſitate agens hos in homine, ſimijs, & lyncibus debiles eſſe docebat. Cranium lyncis cranio leonis valdè aſſimilatur, & tribus ſuturis ſagittali nimirum, & duabus lateralibus præditum eſt, deindè in hoc, cuius iconem exhibemus ſex, & viginti dentes conſpiciuntur. Inciſores ſunt duodecim, ſed primus, & ſextus tàm inferioris,

Lyncis cranium.

Dentiũ numerus.

quàm ſuperioris mandibulę, quatuor medijs paulò minores ſunt, quales in muſtellis obſeruantur. Canini quatuor cęteris longiores ſequuntur. Molares ſunt decem, quorum

quatuor

quatuor ſuperiorem maxillam vtrinquè muniunt; primi propè caninos trigonæ ſunt figuræ duplici quadam appendice inſigniti; vltimus in vtraquè ſuperiori parte bifidus eſt vtrinquè, & altero valdè latior. Inferior maxilla ſex molaribus decoratur; primus propè caninos trigonam refert figuram, ſecundus floris lilij rudimentum repræſentat, tertius vtroquè latior, & maior eſt fiſſus in medio ſummitatibus acutis. Verùm admiratione premimur, cur natura maxillę inferiori huius animantis plures dentes quàm ſuperiori tribuerit; niſi fortaſſe dicamus, dentes ſuperioris mandibulæ eſſe quidem minores numero, tamen cum ſint mole maiores, & craſſiores robore minorès, & numeroſiores inferioris maxillæ adæquant. Prætereà ſcriptum reliquit Galenus maxillam inferiorem porcis, aſinis, bobus, & equis, maximam eſſe, paruam verò hominibus, ſimijs, & lyncibus, huiuſquè rationem aſſignauit, quoniam his animalibus non eſt opus, vt prona cibum ſumant. Quoad inteſtina, Odonus in Ariſtotelem fuit huius opinionis interanea lyncum, & luporum eſſe valdè ſimilia, & præcipuè cum Plinius aſſeruerit lupos ceruarios eſſe animalia inſatiabilia, quia à ventre per rectum inteſtinum cibaria protinus tranſeant, quod de lupis etiam ſolet affirmari. Demùm pes lyncis maximis, & acutiſſimis vnguibus armatur colore, quaſi chriſtallino præditis, tunica atquè membrana incluſis, qui figuram vnguium aquilæ, & vulturis æmulantur. Pars inferior pedis coloris nigricantis, & calloſa eſt, vt in pede lyncis, qui adhuc in Muſæo publico Bononienſi conſeruatur licet intueri.

Lib. 11. de vſ. par. cap. 2.

A

B

NATVRA, MORES, INGENIVM.

LYnces, Pardales, Leones, & Tigrides Feras, eſſe talis naturæ aſſeuerat Oppianus, vt hæ vehementius quàm credi poſſit, ad prolis amorem propenſæ ſint, & catulos vſquè ad mortem tutentur. Imò ſunt adeò pugnaces, vt aliquandò cum canibus & leonibus acerrimè prælientur; hinc fit, inquit Odonus, vt iiſdem in locis ceruarij, & leones non ſtabulentur. Nec mirandum eſt, quoniàm lynx cęleritate canibus præſtat; & quamuis crura habeat breuiora, tamen ob agilitatem longius proſilire poteſt, & præcipuè cum auctore, Olao magno, nunquàm retro reſpiciat, ſed continuò progreſſu, & ſaltu curſum præcipitet. Prætereà hoc animal tanquàm fluminis lethæi aquam biberit fruens pręda, & aliò reſpiciens tanta obliuione occupatur, vt digrediens, & prædæ oblitum alium cibum quærat. Ampliùs hæc Fera alia proprietate conſpicua eſt, teſte Odono, quoniam Aeſtate, vt plurimum depilatur, Hyeme verò valdè hirſuta redditur, ſed hoc multis alijs animalibus villoſis commune eſſe exiſtimamus. Verùm, quod huius animantis viſcera ſint virulenta apud Lucanum legimus, qui lyncis interanea ad ſpumam canum rabidorum comparauit, dum dixit.

In Ariſt. de an.

lib. 18. cap. 9.

lib. 6. Pharſ.

C

Miſcetur non ſpuma canum, quibus vnda timori;
Viſcera non lyncum.

Prædictis addere debemus duas dotes raras, quibus hanc Feram natura decorauit; prima eſt viſus perſpicacitas, qua tanta pollet, vt ſolida corpora penetrare poſſit; huius meminit Reuſnerus dum cecinit.

In Paradiſ. poet.

D

Lynx facit inſidias homini pecoriquè, Feriſquè
Et penetrat viſu corpora denſa ſuo.

Nos autem id inter fabulas collocandum eſſe arbitramur; nam ſi quid nouit lynx trans corpora ſolida, & parietes, hoc non viſioni, ſed olfactui attribuendum eſt. Nemo ſanæ mentis inficiabitur lyncem omnium quadrupedum non clariſſimè cernere, vt omnes rerum naturalium ſerutatores conſpiranter aſtruunt. Imò Reuſnerus loco citato hominem quoquè (loquendo tamen de ſentiendi longinquitate) à lynce videndi facultate ſuperari liberè aſſeuerat hoc diſticho.

Nos Aper auditu, lynx viſu, ſimia guſtu,
Vultur odoratu, præcellit aranea tactu.

Lyncis viſus, & vrina.

Alij non ſolum lynci prędictam videndi aciem aſſignarũt, ſed illam poſtea à corporibus peſpicuis, vſquè ad excęcationem lędi voluerunt. Hoc aſſertum debemus exemplo hominum ſtabilire, qui viſionis acutie præditi à diaphania læduntur, & conſpicillis, vti nequeunt,

E queunt, quia radij viſus refracti facilè offendũtur, cum tamen in breuiſſimo obtuitu nulla lęſio contingat. Secunda ſpectat ad vrinam, nam quidam auctor innominatus, qui de animalibus ſcripſit lyncem emittere vrinam ſeptem dierum ſpatio in lapidem carbunculo ſimilem concreſcentem, vocariquè lyncurium atteſtatus eſt, quibus verbis fretus fortaſsè Baptiſta Mantuanus cecinit hunc in modum.

——————— & metere Lynces
Purpureas ſoliti dicunt Lyncuria gemmas.

Iſidorus, & Aelianus ſcribunt lyncem quadam naturæ inuidia pulſum lotium egeſtum arena tegere, ne repertum humano vſui famuletur, & potiſſimum cum huiuſmodi lapis ad ſphragidas ſit idoneus, & ad muliebrem mundum expetitus. Alij in hanc ſententiam venerunt, vt dicerent lyncem tali ingenio eſſe prædit um, vt vrinam terra cooperiat, quia ipſum pudet videre hominem omnium creaturarum nobiliſſimum excrementa brutorum ad ſui ornatum conquirere, hanc difficultatem de vrina, lapidequè lyncis diſſoluit Dioſcorides, dum id vanum eſſe fatetur, & lapidem lyncurium eſſe ſuccinum pterigophoron, quia pennas ad ſe alliciat; quam ſententiam Matthiolus in commentarijs roborat, cum *Lib. 2. cap. 74.*
F huiuſmodi ſuccini ſpeciem ad ſe pennas attrahere ſtatuat, ſicuti ad alia ſuccini genera palleæ, & feſtucæ confluunt. Sed animaduertendum eſt lapidem lyncurij nomine monſtratum, in medicorum officinis, toto cęlo à ſuccino pterigophoro diſcrepare. Imò Matthiolus admiratur doctrinam Chriſtophori Encelij, qui incaſſum conatur probare lyncurium ex vrina lyncis coaleſcere, atquè ex vrina maris fuluum, & ex vrina fœminæ album prodire, cum tamen doctiſſimus Braſauolus vrinæ lyncis terra obrutæ periculum, inane fecerit, de quo alibi vberius agemus. *Lib. 3. cap. 27. de re metal.*

VOX, COITVS, PARTVS.

QVamuis fremitus originem ducat à fremo, quod verbum per onomatopęiam fictum, & immanitèr ſonare ſignificat, tamèn aliquibus belluis huiuſmodi ſonum ore edentibus fremitũ conuenire non eſt abſurdum. Hinc
G Auctor philomelæ de lyncibus hæc verba protulit.

Dum Lynces orcando fremunt.

Attribuit igitur huic Feræ fremitum cum hac differentia (orcando) quod vocabulum fictitium eſt à voce quam hoc animal cum fremitu ęffundit. A voce ad modum congreſſus ſi noſmet conuertamus; prima facie incidemus in illorum opinionem, qui ſicuti ex lupo, & cane thos, ex hirco, & oue Tityrus gignitur, ita ex ceruа, & lupo lyncem in ſiticuloſis Africæ locis prodire pro competto affirmant. Nos autem hanc ſententiam explodentes adſtipulamur doctrinæ Ariſtotelis, qui lynces more canum auerſos congredi ſcripſit, & non ſolum hoc de lyncibus, ſed etiam de cęteris animantibus, quæ auerſa habent genitalia, pronunciauit. Inſuper, auctore Oppiano, lynces auersè quidem congrediuntur, vti canes implentur, imò, & ritu leporum ſuperfętant, quicquid dicat Iſidorus lyncem extra fętum vnum non admittere marem, cui vtrum ſit credendum, nec ne; hoc non eſt adhuc exploratum. Siquidem omnibus eſt in confeſſo, inquit Odonus, lyncem catulos cęcos numero duos, aut tres, aut quatuor parere. *Lib. 5. de hiſt. an. cap. 1. Lib. 12. Orig. cap. 2. In Ariſt. de an.*
H

LOCVS, CIBVS.

ARdui prorſus negocij eſt lyncis locum natalem explorare, quoniam de hoc Auctores ſibi inuicem refragantur, ſi petamus Hiſtoricos. Vitriaeus in plaga orientali lynces vagari autumat, & eò magis id credendum eſt quoniam Ouidius ab India in Europam lynces delatos fuiſſe canit tali ratione. *In hiſt. Or. Lib. 15. met.*

Victa racemifero Lyncas dedit India Baccho.

Theuetus narrat montes Americæ à pardis, & lyncibus incoli, cum tamen ibi, nequè lupi, nequè leones degant. Ex altera parte Olaus magnus agens de gente ſeptentrionali lyncum meminit, quæ ibi generantur quidem, ſed non ita frequentes, vt lupi, in auidi- *Lib. 18. cap. 9.*

tate tamèn ſingulares. Quamobrem optimo iure Geſnerus ſcripſit has Feras capi in ſylua martia, in Lituania, & Polonia, quæ elegantioribus maculis nigris per dorſum inſigniuntur, imò, & in Suetia circa Helſingiam, vbi lynx Rattluchſs nominatur, & addit, ſe audiuiſſe à viro fide digno lynces in regione Germaniæ, quæ paret Duci VVirtebergenſi, non raro à venatoribus coerceri, & ibi contigiſſe aliquandò, vt lynx in quercu latens ruſticum prætereuntem inſiliret, quam ille preuiſam in ipſo ſaltu ſecuri, quam fortè geſtabat excepit, & in terram proſtratam illicò mactauit. Harum beſtiarum copiam, & aliarum inopiam Scaliger in Scandauia reperiri promulgat, cum cœteræ in lyncum alimentum cedant. Quorum auctorum dicta à veritate non abhorrere credendum eſt; cum Paulus Iouius de legatione Moſchouitarum verba faciens pelles lyncum ex aquilonari regione aduehi aſſeuerantius fateatur, dum inquit. *In celebre emporium VStiuaga nuncupatum ſexcentis milliaribus à Moſcha vrbe diſtans à Permys, Pecenis, Vgulicis, & alijs vlterioribus populis pretioſa pelles luporum ceruariorum deferuntur.* Plinius ad tollendam omnem diſputationis anxietatem protulit, lyncem eſſe quidem peregrinum animal; ſed in Aethiopia frequens, lupum verò ceruarium in Arctois regionibus frequentiſſimum. A

Exerc. 210.

Lib. 11. Hierogl.

Cibus lyncis.

Ceterùm parui refert, inquit Pierius, eamdem Feræ ſpeciem in pluribus mundi locis inueniri, cum omnes conditiones, & prærogatiuæ lyncis in lupo ceruario obſeruentur. Victum lyncis eſſe carnes variorum animantium, Auctores nihil diffitentur, ſed Olaus magnus loco citato narrat à lyncibus pro cibo peculiari catos ſyluèſtres maximè concupiſci, quoniam horum caro illis ſuauior eſt, ideo quotidie latibulis eorum inſidiantur. Sunt qui affirmant, lynces animalium, quæ ceperint, corpore intacto ſanguinem tantùm ſugere. Alij atteſtantur lynces quadrupedum cerebro libentiſſimè veſci. Propterea recitat Geſnerus ſe à quodam intellexiſſe, lynces in arboribus aliquando latitare, & in maiores quadrupedes prætereuntes inſilire, & vnguibus ceruici infixis nõ dimittere; donec animalis proſtrati laniato capite cerebrum deuorauerint. B

CAPIENDI RATIO.

FVit ſolennis conſuetudo apud eximios Ferarum venatores, lynces partim aconito in montibus vagantes venenare, partim equis, & armis introcluſos coercere, & interficere. Deniquè lynces eadem ratione, qua leones, & pantheræ, nimirum laqueis, & ſcrobibus decipiuntur, & ligantur, quod Illuſtrium penè omnium hiſtoricorum literæ loquuntur, imò, & relatum eſt in carminibus Bargæi hunc in modum. C

Lib. 6. Cyneget.

At varias Bacchi Lynces (namquè has quoquè vidit,
Roma Aſia imperio quondam Libyaquè potita)
Occultis captare dolis, atquè arte magiſtra,
Et laqueis, ſcrobibuſquè canis multò antè paratis,
Non alijs quàm qua fallunt genus acre leonum,
Poſſumus, & captas duro vincire capiſtro.

EPITHETA. D

CVm lynces inter illas Feras locum habeant, quas tegmen varijs maculis, & notis conſperſum ſemper nobilitauit; non immeritò Hiſtorici, & Poetæ has belluas varias, maculoſas, & verſicolores appellarunt. Quocirca βαλίαι λύγκες apud Euripidem dicuntur, nempè variæ, & maculoſæ, quamuis, & veloces exponi poſſint, quoniam βαλίος velox à verbo βάλλω apud Lexicographos legitur. Amplius αἰολόδερμος, ideſt variegatam pellem habens huic animanti poteſt conuenire, quia τὸ δέρμα pellis, & αἰόλος varius in græcis literis explicatur, hac de cauſa ἀρίζηλοι λύγκες ab Oppiano nominantur, cum ob pelles pretioſas multo ſtudio à venatoribus conquirantur, & expetantur, à voce ἀρι vocabulis præfixa ſignificatum augente, & à nomine ζῆλος æmulationem denotante. Inſuper ob inſignem videndi prærogatiuam lynx hoc epitheto εὐγλήνος poteſt decorari, quod pulchras, vel bonas

Digitized by Google

nas pupillas in oculis habentem,& aliquando acutè cernentem deſignat; quoniam γλήνη
E eſt pupilla,& εὖς bonus. Oppianus igitur huc reſpiciens canebat. *Lib. 3. Cyneget.*

εὔγληνοι λύγκες, περίγληνοί τε λέοντες.

Latini tandèm poetæ lyncem timidam,& fugacem,quia leui quopiam motu agitetur,effrenam,quia difficultèr cicuretur,turgidam quaſi ſuperbam,quia Baccho conſecrata ſit, & Scythicam à regione vocitarunt,

DENOMINATA.

CVm multa ſint,quæ à lynce denominationem ſortiri poſſint, primò hominum lynceorũ monimenta patefaciemus, conſultò miſſum facientes lyncum Scythiæ regẽ,qui non à lynce animali,ſed viciſſim lynx ab ipſo,iuxta Poetarum mentem,denominata eſt. Nam Ceres ipſum conantem,ob inuidiam,Triptolemum iugulare in lyncem feram varij coloris, vt ipſe
F variæ mentis extiterat, transfigurauit. Ideo Reuſnerus cecinit. *In Paradiſ poet.*

Triptolemum Lyncus capientem nocte quietem,
Dum iugulare parat. Lynx citò factus abit.

Lynceus vocabulum diſſylabum nomen eſt proprium viri, qui fuit vnus ex argonautis acutiſſimam lyncis viſionem ęmulans,qui dicebatur vltra corpora ſolida,& opaca videre,&,auctore Plinio,nouiſſimam,primamquè Lunam eadem die in ſigno Arietis conſpexiſſe,quod vidiſſe paucis mortalium contigit. Propterea Valer. cecinit. *Primo Arg.*

——— ——— ——— ſolus tranſibit nubila Lynceus;

Et Horatius ad hunc alludens ſcribens ad Mecenatem ſit locutus eſt. *In 1. epiſt.*

Non poſſis oculo quantùm contendere lynceus.

Varro narrat hunc in Libycana ſpecula ſedentem naues à portu Carthaginis exeuntes numeraſſe, nam oculorum acies in centum,& triginta millia paſſuum excurrebat. Alij volunt tanta videndi excellentia fuiſſe præditum,ex Pindaro, ὡς καὶ διὰ στελέχος θεᾶσθαι δρυῶν, ideſt vt etiam per quercum ſtipites videret; imò oculorum acie ex Apollonio terram penetraret,& quæ apud inferos fierent,intueretur. Hinc multi auctores fabulati *In Argona.*
G unt,ipſum metallorum fodinas inueniſſe; ſed viri cultores veritatis aſtruunt hunc quidem fuiſſe primum metallorum inquiſitorem,qui lucernis intra penetralia terrę delatis, inde aes, & argentum reportauit; quò factum eſt, vt homines id obſeruantes dicerent lynceum etiàm ſubterranea conſpexiſſe. Alius fuit lynceus Samius, Plutarcho teſte in Demetrio,qui librum ſumptuoſæ cęnæ à Lamia Regi paratæ conſcripſit. Lynceus etiã fuit maritus Hypermneſtræ inter filias Danai, quæ, ex patris præſcripto,maritos noctu iugularunt, pręter hunc,cui Hypermneſtra pepercit, qui poſtmodum, Pauſania teſte in Corynthiacis, Danao vita defuncto, regni ſucceſſionem ſuſcepit. Prætcrea lynceus nomen triſyllabum adiectiuum eſt, non à lynceo viri nomine, ſed à lynce animali deductum, vndè pellis lyncea, ſeu oculi lyncei cognominantur, qui acutiſſima cernendi facultate potiuntur. Ad rem facit illud Ciceronis,quandò ſcribens ad M. Varronẽ dixit, *Quis eſt tam Lynceus, qui in tantis tenebris nunquam offendat, nuſquam incurrat?* In hoc *Metallorum inuentor.*
ſenſu lynceus nuncupari potuiſſet ille,à quo,vt recitat Io. Baptiſta Egnatius, Ilias Ho- *Lib. 10. hiſt memorab.*
H meri in membrana tàm minutim ſcripta fuit,vt teſta nucis includeretur. Lynceus quoquè ex Solino poſſet vocari Callicrates, qui formicas in ebore ſic cęlauit, vt à cęteris ſecerni nequiuerint,& alter qui quadrigam alis muſcæ cooperuit. Lynceus tandem eſt quoddam collyrij genus ad oculorum claritatem commendatum à Paulo Aegineta,cuius deſcriptionem apud ipſum omnibus legere licebit. Ab hoc recedentibus, & plantas lynceis oculis contemplantibus ſe ſe offerunt Orchidum quædam genera, Palmæ chriſti à Botanicis cognominata, quæ frondibus lyncis pellem æmulantia,optimo iure, ex ſententia Portæ lyncea poſſent indigitari. Demùm vt nihil ad hanc hiſtoriã ſpectans intactum relinquamus,ſciendum eſt vrbes,& fluuios à lynce denominari,vt lyncia vrbs cuius meminit Reuſnerus his verſibus. *In Polyhiſt. cap. 6.* *Lib. 7.* *Lib. 4. Phytog. cap. 6.* *In hodeporico.*

Vrbe ſed egreſſi, clarum, quæ nomen acuta,
Lyncis habens, laus eſt, & nobilis auſtridos ora.

Lyncia quoquè, ſeu lyncea fluuius Aetoliæ, vt in theſauro geographico ſcriptum reliquit

quit Ortellius; nam lynceus,ſeu vt alij malunt legere,lyngeus apud eumdem auctorem A
fluuius eſt Italiæ Iſacio,& Lycophroni aquas calidas ducẽs oculorum claritati ſalubres. Verumtamen apud Reuſnerum loco citato lyncia eſt flumen Trunæ,cuius meminit hunc in modum.

Hinc iterum Lyncis ſuperato gurgite Truna,
Ad vetus hoſpitium curſu volitamus equeſtri.

Ad finem.Hæc denominata lyncurij coronide adornabimus, quod lapidẽ ex vrina lyncis concretum eſſe prædicant, & ad nephrocathartica præſidia,ex Vuecherio, idoneum eſſe pronunciant,& à verbo λύγξ, & οὖρον, nempè à lynce,& vrina deriuant. Verum alij hunc lapidem Ligurium cognominare malunt,cum ſcribat Theophraſtus ſuccinum in liguria effodi,& addat Geſnerus veriſimile eſſe electrũ ex aliquo ligurię emporio in Grę ciam olim aduectum, & inde vulgo à regione Ligurium dictum, & poſtea per imperitiam,& vocabuli affinitatem lyngurium,ſeu lyncurium, quaſi lyncis vrinam nominatum fuiſſe,nam vrinam lyncis in lapidem concreſcere,ex ſententia Dioſcoridis, & Braſauoli ſuperius reprobatum eſt.

In Antidot.

QVIBVS DIIS LYNCES DICATÆ. B

Conſueuerunt Ethnici ſuis Numinibus belluas,iuxta diuerſas animalis proprietates,conſecrare,vt illis veluti quędam faces prælucerent. Propterea lynces Bacchi currum trahentes delinearunt, vt teſte Probo,per varium lyncis colorem varias,ob vina,hominum mentes intelligerent. Cęterùm animaduertendum eſt Priſcos coloris varietate, & ſimilitudine deceptos lynces cum pantheris,& tigribus confudiſſe,quod in capite ſuperiori narrauimus opulẽtius. Ouidius tamèn lynces Baccho dicatas facit,dũ de ipſo verba faciẽs ſic inquit.

Lib. 4. metam.

Colla premis Lyncum, Bacche, Satyriquè ſequuntur.

Et Propertius raptum Ariadnæ poſteritati manifeſtum faciens, Bacchum ſic alloquitur.

Lyncibus in cęlum vecta Ariadna tuis.

Lib. 4. Georg. Virgilius quoquè ab hac opinione nihil recedit, dum ait.

Quid Lynces Bacchi variæ.

Poſſumus igitur ex allegatis Illuſtrium Poetarum auctoritatibus, conijcere lynces, & C
lib. 1. Satur. non alias feras Baccho in tutelam ab Antiquitate fuiſſe traditas. Ex altera parte Macrobius ſcriptis mandauit Antiquos Liberi patris ſimulacrum pampinis, hedera, & ficulneis folijs coronatum, pampinis quidem, & ficu in memoriam Nympharum Staphilæ, & Sycæ,hedera verò Ciſſi pueri,deinde in curru modò à pantheris,modò a tigribus,modò à lyncibus,tractum figuraſſe, quam ſententiam ſecutus Baptiſta Mantuanus Opis currui modò lynces,modò trigrides iunxit his carminibus.

Plauſtra Deum matris ſubeunt Bacchiquè miniſtra,
Lynces & rapida truculenta animalia tigres.

Hanc euidentem clariſſimorum virorum repugnantiam,inde ortam eſſe remur,vel quia huiuſmodi Feras ob macularum ſimilitudinem à ſe inuicem diſtinguere neſciuerint, vel quia has omnes animantes in dorſo orbiculis nigris pictas ob varietatem Baccho conſecratas eſſe voluerint. D

HIEROGLYPHICA.

Aegyptijs hieroglyphicorum inuentoribus placuit imagine lyncis hominem acuta viſione præditum ſignificare, quoniam diligenter obſeruatur, hanc Feram omnium quadrupedum clariſſimè cernere. Alij præterea doloſum inuidiæ vitium abominantes lyncis picturam in publicum promebant; nam hęc fera egeſtam vrinam, ad multos humani generis affectus efficacem, terra cooperit, ne ab hominibus inuenta ad vſum trahi poſſit, non ſecùs ac Sycophantæ, & Zoili nuſquam ceſſantes, vt nullum non moueant lapidem, quo modò vni, modò alteri noceant.

E

MORALIA.

TRes eximiæ lyncis proprietates morali doctrinæ documenta præbuerunt: prima eſt obliuio, qua hoc animal præcipue notatur, ideo qui inhoneſta, & pernicioſa libidine tenentur lynceam naturam imitantur, quia corporeis voluptatibus irretiti non ſolum fructuoſæ doctrinæ ad animã ſpectantis, ſed, quod peius eſt, Dei omnipotentis obliuiſcuntur. Deberent igitur in extinguendo amoris libidinoſi ardore non tantùm lyncis obliuionem imitari, ſed animum etiam ad negocia difficilia, & ardua conuertere; quod Ouidius exemplo Orionis perſequendo lynces ſtudentis amorem ſedare manifeſtauit, *Lib. 1. de art.*

Pallidus in Lynces ſyluis errabat Orion.

Ad ſummum omnes, quos rei ſemotæ ab oculis capit obliuio, aut fluminis lethei vndam guſtaſſe, aut naturam lynceam induiſſe dicuntur. Ad rem Hieronymus in epiſtola ad
F Chriſogonum Monachum dixit. *Verùm tu, quod natura lynces inſitum habent, nè poſt tergũ reſpicientes meminerint priorum, & mens perdat, quod oculi videre deſierint, ita noſtræ es neceſſitudinis penitùs oblitus, vt illam epiſtolam, quam in corde chriſtianorum ſcriptam Apoſtolus refert, non parua litura, ſed imis, vt aiunt, ceris eraſeris.* Secunda proprietas eſt viſionis perſpicacitas, qua lynces muros etiam penetrant, hac potiuntur homines callidi, & verſipelles, aliud fronte, aliud pectore prementes, qui per famulum, & per amicũ, quid intra priuatos parietes agas intuentur, cum tantummodò homini ſufficiat lynceis oculis res rectas contemplari, quare in hoc ſenſu Spinula protulit hoc diſtichon, *Lib. 1 epigr.*

Ille ego ſat video, magis eſto lynceus ipſe
Qui rectum omne videt, non ſatis ille videt?

Tertia tandem proprietas eſt vrinæ latitatio, quam lynces naturali inſtinctu ad nocendum hominibus procurant, ſed credentes obeſſe ſępè numero vtilitatem afferunt, nam huiuſmodi lotium arenis tectum in lapidem citius concreſcit; pari ratione illi, qui ab Inuidis deprimuntur, & veluti ſub terra celantur, in huiuſmodi ærumnarum, & calamitatũ ſtatu iacentes, operante Deo, pretioſi lapides euadunt. Nobiliſſimum huius rei ſpecimen
G nobis Ioſeph præbuit, quem fratres in fouea collocarunt, deinde Ægyptijs vendiderũt, & ſic eum perdere credentes ad ſupremam Ægyptiorum dignitatem promouerunt. In hoc ſignificatu auari, & rapaces naturæ lyncis ſunt æmuli, qui lotium, nempè bona temporalia abſcondunt, ne hæc in humanum vſum conuertantur. Prædictis aſſociare poſſumus illos ſapientes viros, qui ſcripta ſua humano generi profutura cognoſcentes, cum blattis, & tineis illa rixari patiuntur. *Auari, & rapaces.*

PROVERBIA.

NAtura duas inſignes lyncibus ingenerauit proprietates, nimirum videndi claritatẽ, & obliuionem, à quibus duo prouerbia dimanarunt. Primum eſt *Lynce perſpicacior*, aut *Lyncis perſpicacitas*. Hocq; de homine viſionis acumine prædito ſolet proferri; licèt apud Græcos legatur λυγκέως ὀξυωπέστερον βλέπει. Lynceo acutius videt: Hoc etiam adagiũ de homine perſpi-
H cacis ingenij promulgari poteſt. Secundum eſt *Obliuio Lyncis*, quod de illo pronunciant, qui præſens commodum aſpernans melius quęrit, & conuenit ferè cum alio adagio, *Præſentem mulge, quid fugientem inſequeris*. Imò ad rem apud Plautum inducitur Pſeudolus ſeruus ſic loquens. *Certa amittimus, dum incerta petimus.*

EMBLEMATA.

BOnarum literarum cultores perquã ſtudioſi ex obliuione, & claritate oculorũ lyncis, occaſionẽ componendi emblamata captarunt, vt Alciatus, qui emblema ſextum ſupra ſexageſimum proponit deſumptum à natura lyncis, qui cum paſſus ſit longa ieiunia, & repererit prædã, illam auidè vorans, ſi fortuitò in aliam partem reſpiciat, prædæ obliuiſcitur, & aliam quæritat. Sic igitur hoc emblema inſcribitur. OBLIVIO PAVPERTATIS PARENS. Deindè ſubſcribit hoc hexaſtichon.

Cum Lupus eſuriens mandit ceruarius eſcam, A
Praquè fame captum deuorat hinnulcum;
Reſpiciat ſi fortè aliò, vel lumina vertat,
Præſentem oblitus, quem tenet ore cibum,
Quaritat incertam (tanta eſt obliuio) prædam,
Qui ſua neglexit, ſtultè aliena petit.

Prolatum eſt hoc emblema in ambitioſos,& auaros,qui ſpe maioris honoris,vel amplioris commodi, neglecta præſenti ſorte, aliam ſibi comparare conantur, illiſquè accidit, quod Pyrrho Epirotę olim cõtigit,qui,ex Iuſtino,in ampliſſimo Imperij faſtigio collocatus, nec eo contentus Græciæ, & Aſiæ regna meditabatur, & maiorem ex bello quàm ex imperio voluptatem hauriebat, ſed poſtea victis, & acquiſitis celeriter carebat, ideo
lib. 2. de bel. Goth. fuit comparatus luſori imperito,qui cum multa,& fœliciter iaciat,ijs tamen vtendi modũ negligat. Quarè huc refertur aſſertum Belliſarij, vt recitat Procopius, qui ſcribens ad Theudebertum Francorum Regem (qui cum eo manus conſeruit) dixit ſatius eſſe, vt
In lib. embl. ex An. 33. securè ſua quiſquè poſſideat,quàm dum aliena nimium appetit, de ſuis rebus periclitetur. Non diſſimile à prædicto Camerarius concinnauit emblema, in quo effigiat lyncem prędam ſtringentem,& aliò reſpicientem,cũ hac inſcriptione. STVLTVS ALIENA REQVIRIT. Profert hoc emblema in auaros,& ambitioſos, qui vana ſpe vberioris fortunæ excæcati commoda præſentia negligunt & ſubſcribit hoc diſtichon. B

Incertis inhiat, certiſſima ſpernit auarus.
Ceu præſente alium Lynx capit ipſa cibum.

Emblem. 34 Idem auctor contemplans acumen oculorum lyncis depinxit hanc Feram citra quemdã parietem,& multa animalia vltra eumdem, & picturam, hac inſcriptione decorat. INSPICIT, ET ASPICIT, & quoniam hoc emblema ad ſingularem mentis aciem,& ingenij acumen referri poteſt; propterea ſubſcribitur hoc diſtichon.

Et muros penetrant fulgentia lumina Lyncis;
Et ſecreta artes peſpicit ingenij.

VSVS IN MEDICINA. C

MAximam profectò partes Lyncis in Nephritide ſortiuntur prerogatiuã,quoniã priſci,& nuperi auctores in huiuſmõ affectione illarum meminerunt.
In theſ. remed. Euonymus deſcribit aquam ad calculos comminuendos, quam petralem appellat,& omnia ſimplicia medicamina cum ſanguine lyncis miſcet. Ve-
In antid. rùm quid dicemus de pinguedine? cum ex hac Vuecherus componat vnguentum ad calculos expellendos idoneum; præterquã quòd hæc pinguedo ſugillatio-
Lib. 5. Phytog. cap. 16. nibus etiàm medeatur ex Porta,qui maculoſa animalia ad ſphragiſmata valere teſtatum reliquit. Prætcrea vrina lyncis,ex Auctore de natura rerum,pruritum ſanat, & vnguiũ dolori medetur. Imò hanc Stranguriȩ & Iſchuriȩ,nec non alijs renũ,& veſicȩ affectibus vtilem eſſe prædicant,& præcipuè quia in lapidem facilè coeat,vnde Ouidius dixit.

—— Lynces dedit India Baccho,
E quibus (vt memorant) quicquid veſica remiſit,
Vertitur in lapides, & congelat aere tacto. D

Itaq; Lyncurium,ſiuè ſit ſuccini ſpecies,vel (quod magis credendũ eſt) ſit lapis in veſica
Sal lyncurij lyncis genitus in prædictis ægritudinibus a medicis commendatur. Quamobrem ex hoc
In baſil. chym. lapide,& oculis cancrorum ſal à Crolio aduerſus calculos conficitur. Solinus quoq; hũc lapidem non ſolum in ſedandis renum doloribus,ſed etiã in auferendo morbo regio mirandum in modum extollit. Ad finem vngues lyncum ſuis non carent virtutibus; nam hi cum corio exuruntur, ciniſq; potus,& inſperſus propudio virorum,& mulierũ ardentem libidinis feruorem compeſcit,quocircà ad hunc vſum, in Carpatho inſula ex Plinio ef-
Spaſmi amuletum. ficaciſſimè vti ſolet. Singulos lyncum vngues (inquit Geſnerus) apud nos argento includunt,& ad ſpaſmum commendant,ſi geſtentur; fortaſſis quoniàm incurui ſint, quo argumento Nonnulli radices etiàm repandas, & nodoſas aduerſus conuulſiones appendunt; nam ratione obliquitatis contra hanc affectionem præſeferre ſignaturam opinantur. Verùm non omnis vnguis lyncis, iuxta mentem Geſneri, idoneus eſt,ſed is tantùm, qui eſt in pede dextro pro pollice, argento includitur,& tanquam pharmacum morbi comitialis, amuletum publicè venditur.

Digitized by Google

E

VSVS PELLIS.

CVm lyncum vſus in venatione ſit omittendus, nam in capite præcedenti narratum fuit ad mentem Pauli Veneti Regem Tartarorum habere leopardos cicures mirum in modum ad Feras capiendas idoneos, nec non lynces non minus induſtrias ad venandum. Modò pellis vſum ſolummodò recenſebimus; cũ omnibus in regionibus huiuſmodi pelles tanquã pretioſæ magni fiant. Narrat enim Nicolaus de Nicolais Cõſtantinopoli eſſe locum Bezeſtar nuncupatum, in quo multæ ſunt Apothecæ, in quibus pretioſæ merces, ſed potiſſimum pelles lyncum venales ſeruantur. *Lib. 2. Itiner. cap. 23.* Cæterum aduertendum eſt (inquit Olaus Magnus) vt non ſolum pelles mollioribus plumis, & pulchrioribus maculis ſint prædita, ſed etiam, vt ſint lyncum brumali tempore captarum, tunc enim pelles in plumis, & colore meliores, & pulchriores ſunt; quoniam pellis huius Feræ captæ tempore æſtiuo, & vi-
F lior, & deterior habetur. Itaque pelles prædictis conditionibus prædita nobilibus tantùm in veſtimentis oſtentantur, & etiam caro pretio veneunt; Geſnerus ait vendi tribus denarijs aureis cum triente, & aliquando ſunt maioris, & minoris pretij pro differentia pellium, & regionum, à quibus deferuntur. Hic Bononiæ pellis huius animantis ampla nigris punctis eleganter inſignita, & ad albedinem vergens centum, & viginti libris venundatur, quam lupi ceruarij noſtri pelliones appellant; pellis autem lyncis Africanæ eſt prædicta aliquantò anguſtior, & in colore ruſeſcens, hanc cati pardi eſſe contendunt, Verum deficiente priori hæc & pretioſa habetur, & eodem pretio venditur.

DE TIGRE,

G

CAP. IV.

ÆQVIVOCA.

INTER Maculoſas Feras Tigrim dinumerandam eſſe legitima ratio nobis perſuadet, quoniam Hiſtorici, & Poetę non vulgariter eruditi Tigres maculoſas, & virgatas appellarunt. Non erit ergo infrugiferum, vt noſtri moris eſt, prima facie æquiuoca recenſere, vt huius animantis hiſtoriam rectius exponamus. Tigris præter Feram, de qua in præſenti agitur, eſt nomen proprium viri in epigrammate, quod Suidas citat in dictione Βολλ:. *Tigris nomen propriũ hominum.* Fuit item tigris nomen mulieris Leucadiæ amicæ Pyrrhi Epirotarum Regis, qui tertius extitit, ab eo Pyrrho, qui in Italiam militauit; quã poſtea mater Olympias veneno ſuſtulit, vt Athe-
H neus breuiter enarrauit. *Lib. 13. Dypnoſoph.* Tigris inſuper nomen fuit alijs beſtijs impoſitum; nam tigris fuit canis apud Ouidium. Propterea Varro ſcribebat non longiſſimis nominibus canes eſſe appellandos, quo celerius quiſquè vocatus exaudiret, nec tamen breuioribus, quàm quę duabus ſyllabis enunciantur, vt Scyllax, ſi mas ſit, & ſi ſit fœmina, cerua, lupa, tigris. *Tigris nomen canis, & equi.* Amplius tigris fuit nomen Equi, qui circo committebatur, vnde Martialis cecinit.

Vtrumne currat Paſſerinus, an Tigris.

Et alio in loco huiuſmodi equum tigrim cognominatum pauculis verbis complexus eſt.

Tigrim vince, leuemquè Paſſerinum,
Nulla eſt gloria præterire aſellos.

In circenſibus nomina equis imponebant, vel à colore, & tunc equus dicebatur Corax, vel à velocitate, & cognominabatur tigris, & ſic deinceps, vt Salmaſius in Solinum ſummatim expreſſit. Tigris fuit nomen nauis Maſſici apud Virgilium vbi legitur. *Nauis. lib. 10. Aen.*

Maſſicus ærata princeps ſecat æquora Tigri.

Sicuti alia fuit nauis dicta Triton, alia Centaurus iuxta ſigna in prora, vel puppi cęlata, A
aut picta; idcirco nauis qua Iuppiter Europam rapuit inſigne habuit Taurum, hinc or-
lib.14.Orig. capit.21. ta eſt fabula Taurum rapuiſſe Europam. Tigris fluuius eſt Meſopotamiæ, vt ſcribit Iſi-
dorus, de paradiſo exurgens, contra Aſſyrios pergens, & poſt multos circuitus, in mare
Flumen. mortuum, vel rubrum ſe exonerans, hic in ſua origine tardus eſt in motu, & tunc non vo-
catur tigris; quando autem ad regionem Medorum peruenit, adeò velociter currit, vt &
multorum torrentium aquas, & ingentia ſaxa deuoluat; hac de cauſa à Medis ob curſus
Inſula. velocitatem tigris indigitatur. Deniquè tigris Inſula eſt duodecim millia paſſuũ à Mo-
In Epiſt. Aſ. zal diſtans, de qua paucula habentur in libro de geſtis rebus in Oriente à Societate Ie-
ſu; muris enim vndiquè eſt cincta, & tota ferè à Chriſticolis habitata.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

Tigris apud Auctores variè ſcribitur, diuerſimodè inflectitur, & modò ſub
genere maſculino, modò ſub fœminino effertur. A Suida pronunciatur B
τίγρις ſignificans animal, τίγρης verò, cum denotat fluuium. Sed hæc di-
ſtinctio ab auctoribus non obſeruatur, reperitur aliquandò τίγρης de flu-
uio inquit Euſtathius, & Tigrix pro Tigris in veteri inſcriptione, vt refert
Salmaſius in Solinum. Verùm hæc nomina ſic poſſunt accipi, vt tàm de animali, quàm
de fluuio intelligantur præter hanc vocem τίγρης, quæ ad fluuium propriè attinere vide-
tur. Ratione inflexionis Euſtathius ſcribit τίγρις per iota, & inflectit τίγριος, vt inde ge-
nitiuus Atticus fiat τίγριος; ab alijs auctoribus τίγρις, & in primo caſu obliquo τίγριδος
inclinatur. Sunt qui ſcribant τίγρης τίγρητος. Græci auctores, quos vidimus ſine delta,
Latini verò, & præſertim nuperi cum delta hoc nomen inflectunt, nam apud Solinum
Lucanum, & alios legimus tigrides, ab alijs ſine delta profertur. Tigris, tigri, tigrin, ti-
grim, & tigrem, Bartolomeus cognomento Anglicus inquit, quòd tigris, trigridis pro
beſtia, & tigris huius tigris pro fluuio vſurpatur. Ratione generis Varro hoc vocabulum
genere maſculino Plinius autem, & alij omnes latini fœminino genere efferunt. Græ- C
corum plerique in genere fęminino, nonnulli vt Plutarchus in genere maſculino tigrim
lib.12.Orig. cap.2. pronunciant. Tigris etymologiam Iſidorus his paucis verbis notauit; cum Perſæ, &
Medi belluam hanc in velocitate mirabilem obſeruarent tigrim, nomine ſcilicet, quod
conuenit ſagittæ, nuncuparunt. Italis dicitur Tigre, Gallis Vne Tigre, Hiſpanis la Ti-
gre, Germanis Tigerthier, ideſt Tigris animal. Munſterus in Dictionario trilingui, teſte
Geſnero Gir, & Girera apud Hebręos ſagittam interpretatur, tamen Feram hanc eiuſ-
Iob.4. dem ſoni cum latinis eſſe ſcribit, & quamuis Laiſch in ſacris literis Septuaginta vertant
Myrmicoleon, & Hieronymus Tigrim, tamen leonem magnum, & ætate prouectum de-
bemus intelligere, vt in capite primo huius libri fuit expoſitum. Apud Arabes Alſebha
eſt nomen commune omnibus quadrupedibus, quæ dentibus, & vnguibus mordendo,
& lacerando homines inuadunt, vt leo, lupus, tigris, ſic exponit Bellunenſis. In lingua
In deſcrip. Guinea. Congitana, vt refert Io. Hugo, Tigres Engoi nominantur. Tandem animaduertem-
dum eſt, quia hoc animal Europę eſt peregrinum ab omnibus populis, tùm barbaris, tùm
græcis, tùm latinis eodem nomine peregrino vocitari. D

GENVS, DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

APud Pauſaniam in Bęoticis legimus à Cteſia memoratum, in libro de In-
dis, animal, quod eorum lingua dicitur Manticora, ideſt homines deuo-
rans, non aliud eſſe quàm tigrim, eiquè triplicem dentium ordinem in
vtraquè maxilla attribuit, & aculeos in cauda miſſiles, quibus ſe tuetur;
Tom.2. ideo Textor, in Officina, prędictis verbis fortè nixus ſcribebat, tigres eſſe
apud Praſios Indiæ populos triplicem dentium ordinem habentes, & aculeos in cauda,
quos tanquam ſagittas eiaculantur. De hac fera forſan agens Iuuenalis canebat.

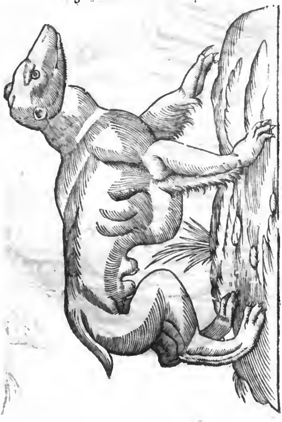
Indica

Indica Tigris agit rabida cum Tigride pacem.

E Ad rem Strabo teſtatur, Megaſtenem ſcribere, Tigres in India apud Praſios eſſe dupla ferè magnitudine ad leonem. Ceterùm tigris hiſtoria hac premitur difficultate nùm hęc Fera degens apud Praſios ad tigrim referenda ſit. Ouiedus agens de Feris habitantibus in Continenti deſcribit quoddam animal tigrim appellatum, cum facie leænæ, pelle picta colore nigro, & rubeo, quæ intuentibus maximam affert admirationem, robuſtum eſt animal dentibus, & vnguibus armatum prædicto valde ſimile, & tamèn ipſe non audet huiuſmodi Feram tigrim cognominare cum careat illa agilitate, quam auctores de tigride prædicant, niſi dicatur eamdem animalis ſpeciem in diuerſis mundi regionibus varijs etiàm qualitatibus, & conditionibus gaudere. Tigris igitur beſtia eſt nigris maculis oblongis potius, quàm orbiculatis in albo obſcuro inſignita; quare Solinus huius animalis colorem fuluum nigris ſegmentis interundatum vocabat. At Albertus verba Solini non rectè inuertens ſcripſit tigres eſſe coloris nigri fuluis virgis quaſi vndatim intercepti. Oppianus contemplans tigrim in pulchritudine illam comparabat Pauoni, & in magnitudine leænæ hunc in modum. *Lib. 15.* *In sūmar. Ind. Occid.* *lib. 3. de Ven*

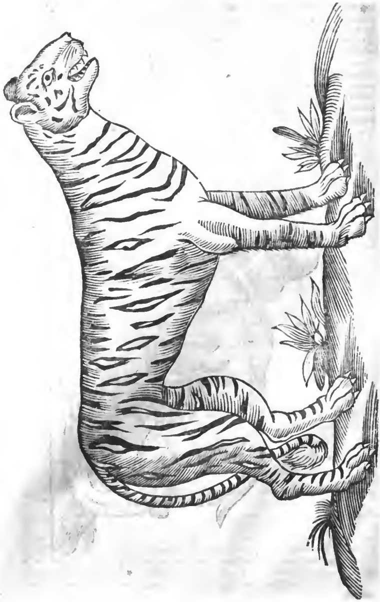
F

Tigris ſecundùm nonnullos.

Ti-

Tigris Geſneri.

Digitized by Google

E *Tigridos eximiam celebremus carmine formam,*
Qua natura ſagax nil viſu pulchrius vnquam,
Præbuit in tanto numero turbaque Ferarum.
Quippe feris tantò præſtat forma inclyta Tigris,
Quantò præcellit Pauo genus omne volantum,
Montiuagam planè cenſeres eſſe Leænam.
Ni pellis vario diſcreta colore micaret.

Habet hæc Fera coilũ breue, quale Leoni, & Vrſo aſſignatur, quia paſcendi gratia ceruicem, & ora in terram non deijciunt. Oculi ſunt ei ſplendore igneo micantes, vngues adunci, dentes acuti, pedes multifidi, & teſte Alberto huiuſmodi animalia ſeuitia imbuta felibus valdè ſimilia ſunt Alij auctores in magnitudine aſpectu, craſſitudine præter pellem variam hanc Feram leænæ conformem conſtituunt, ſed exiſtimamus ipſos verba facere de primo tigridis genere, quod ad mentẽ Ouiedi paulò antè deſcripſimus. Hanc Feram creſcere ad magnitudinem equi ſcribit Nearchus, qui pellem vidit, animal autem
F non vidit ipſum autem à veritate non recedere opinamur, quia duobus ab hinc annis hic Bononiæ in apotheca pellionis tigris pellem non rotundis, ſed oblongis atris maculis inſignitam vidimus, cuius longitudo menſuram quinquè pedum excedebat Albertus voluit tigrim ad magnitudinem canis leporarij, & amplius excreſcere. Talem igitur huius Feræ iconem qualem inuenimus in publico muſæo exhibuimus. Imò ad maiorem Lectoris intelligentiam effigiem Tigris Geſneri addere libuit.

NATVRA, MORES.

TRes eximias proprietates natura Tigribus congenuit, ſcilicèt velocitatem, crudelitatem, & prolis amorem, quas in præſentia perpendere à ratione alienum non eſſe arbitramur; vt huius Feræ hiſtoria magis eluceſcat. Solinus inquit. *Nihil eſt tam longum, quod Tigres breui non penetrent, nihil adeò antecedit, vt non illicò aſſequantur.* Lucanus autem dexteritatem *In Polyhiſt. cap. 27.* tigris ad motum reſpiciens ſic canebat. *lib. 5. Pharſ.*

G *Ocyor & Cęli flammis, & Tigride fęta*
Tranſcurrit.

Nequè officit ſi quis dixerit Lucanum de tigride catulos habente verba facere, quæ ob filiorum tutelam modò huc, modò illuc celeritèr moueatur; quoniam Indi ex Geſnero nullum habent animal in velocitate, & motu præſtans, cui tigrim poſſint comparare, nam ſi quandoquè cum Elephanto prælietur, adeo agilis eſt, vt ſtatim inſiliat in eius caput ipſum què celeritèr ſuffocet. Quocirca cum Oppiano poſſumus canere. *Lib. 3. de Ven.*

Quin etiam mira leuitate animantia quæquè
Tranſuolat ac zephirum potis eſt æquare parentem.

Non defuerunt homines, vt recitat Egnatius, qui naturam tigris in velocitate ſunt ęmulati, vt Caniſtius lacedemonius, & Philonides curſor Alexandri, qui die vno ſpatiũ cen- *lib. 10. var. hiſt.* tum paſſuum ſupra ſexaginta millia tranſegerunt, & Romæ, Fonteio, & Vipſano conſulibus, puer nouem annorum à meridie ad veſperum perpetuo curſu octuaginta millia
H paſſuum confecit. Deindè tigris naturali inſtinctu in homines, & quæcumquè animalia inclementer ſæuit. Vndè Priſci loquentes de Proteo, tunc ipſum iram, & crudelitatem concepiſſe fatebantur, cum in tigrim transfigurabatur; tanta enim in tigride crudelitas obſeruatur, vt ſpontè homines ſemper aggrediatur, cum reliquæ beſtiæ, niſi fame, ira, aut libidine ſtimulatæ id moliantur, ſed viſo homine aufugiant. Quamobrem Petrus Martyr rem iſtam paucis complectitur, dum ſcribit. Incolas regionum à tigribus *Decad. Ocean. 3. cap. 5.* cultarum ſibimet ab illis præcipuè cauere, cum multò ſęuiores leonibus eſſe cõperiant. Ampliùs legimus in hiſtoria Americæ tigres fame pulſas citra vllum metum domos adoriri, & iumenta auferre, propterea circa habitationes ex dumis, & ſentibus intortis alta *par. 3. cap. 3.* ſepimenta fabricantur, nè ex improuiſo ab hoſtibus, vel à tigribus obtuantur. Poſtremò lector ſibi debet perſuadere, nullum eſſe animal vna tigre ſobolis amantius, itaquè viſo homine catulos protinus transfert, vt teſtificatur Plinius: in quibus deferendis adeò agiliter operatur, & poſtmodum tantam induit inclementiam, vt optima de cauſa ſcripſerit Martialis.

Non Tigris catulis citata raptis, A
Lib.3 epigr. 44. *Non Dipſas medio peruſta Sole,*
Nec ſic Scorpius improbus timetur.

Imò tigris tàm immoderatis affectibus prolem ſuam proſequitur, vt non ſit admiratione
dignum, ſi ablatis catulis ira accendatur, & in quodcumquè obuium crudeliter ſæuiat, &
demùm rabie correpta pereat, ad hoc alludit Iuuenalis dum inquit,

Satyr. 6. *Tunc grauis illa viro, tunc orba Tigride peior.*

V O X.

NVtare, & frendere tigrim ſcripſit Oppianus, ſed tunc id accidere cogita-
mus, cum ob filiorum rapinam venatoribus vehementer infenſa eſt; cum
frendere ſit præ iracundia concuſſis dentibus vocem emittere, quod ge-
nus vocis alijs animantibus ira afflictatis competere poteſt. Fortè ab hoc B
vit. Apol. ſenſu non recedit Philoſtratus, dum refert raptis catulis, & venatoribus
abeuntibus, tigrim in litore mæſtam vlulare, vlulatus enim nil aliud eſt,
niſi flebilis, & mæſtus ſonus, qualem lupi edere ſolent, quare nequè hæc erit vox tigrium
propria. Plinius fremitum tigribus videtur aſſignare, dum inquit. Tigres ſobolis rapto-
rem perſequentes, magnum fremitum emittere, ſed fremitus cum ſit vox indignationem
ſignificans, alijs etiam Feris attribui poterit. Reliquum eſt, vt dicamus cum auctore Phi-
lomelæ Rancatum eſſe vocem tigrium propriam.

Tigrides indomitæ rancant, rugiuntquè leones.

Decad. 3. lib. 2. Vnde Petrus Martyr loquens de quadam tigride fouca excepta aiebat. *Rancatu ſuo vni-
uerſam viciniam obtundebat, & montes illo ſtridore reboabant.* Tandem Oppianus, & ipſe in
hanc venit ſententiam, dum de tigris voce hæc habet.

Et rancans ſæuis recludit hiatibus ora.

Rancare igitur erit verbum per onomatopæiam formatum ad tigrium vocem tantummo-
do exprimendam. C

L O C V S.

TIgres, ex Cælio, in regionibus ad Orientem, & Auſtrum naſcuntur, quia ma-
iorem caloris copiam hæc animalia deſiderent. Ideo Ptolemeus Beſin-
gos vltra Gangem Perimuleis vicinos plurimis tigribus infeſtari tradi-
dit. Ab hac opinione non recedens Philoſtratus paucis explicauit, in In-
Lib. 3. vit. Apol. dia iuxta rubrũ mare, nec non intra Gangem, & Hyphaſim fluuios multas
tigres habitare; quibus adherens Plinius enarrauit populos Indiæ vltra
Gangem ob tigrium copiam non tranquillè agere; quoniam vero Caucaſus mons eſt
Lib. 4. editiſſimus à Scythia Indiam dirimens hinc Syllius Italicus cecinit.

Sic vbi caucaſeis Tigris ſe protulit antris.

Præterea à Colaico Indiæ promontorio ad Auſtrum, vbi ſita eſt Inſula Taprobane, ti- D
Lib. 3. cap. 26. grides diuturna lucis vſura fruuntur, ſi credendum eſt Solino, & Ioanni Bohemo, qui
animaduertit huius Inſulæ homines culturæ ſtudere, & venationibus indulgere, ſed ple-
beias non agere prædas, cum trigrides, & Elephantos venentur. Cæterum inualuit opi-
nio apud Poetas Hyrcanam regionem tantũmodo à tigribus coli. Idcirco Bargæus canit.

Lib. 3. Cyneget. *Naſcitur hyrcanis in ſaltibus aſpera Tigris.*

Horum ſententiam confirmauit Ammianus Marcellinus, dum faſſus eſt Tigridum millia
multa commorari apud Hyrcanos, quibus populis D. Thomas Apoſtolus Chriſti fidem
prædicauit, vt ſcriptum reliquit Sophronius. Regio hæc ab Oriente mari Caſpio, à me-
ridie Armeniæ contermina eſt, hac de cauſa tigris aliquando Armenia, & quandoquè
Caſpia à poetis nominatur. Nuperi hiſtoriæ Indicæ ſcriptores proponunt peculiaria
Lib. 4. cap. 57. loca, in quibus tigres vitam ducunt. Fernandus Lopes in nemoribus Bengalæ multas
tigres ſtabulari aſſeuerat. In chronicis Peru habemus à magnis tigribus illos montes
Part. 1. cap. 114. coli, quæ ab illis deſcendentes multos Hiſpanos, & Indos Interimunt. Ex epiſtola in-

dica

E dica libri de rebus geſtis in Oriente à Societate Ieſu collegimus ibi plurimos Eremitas in arboribus fabricatis domunculis vitam trahere, non ſolum vt meditationi quietius vacent, ſed etiam vt melius tigrium impetum euitent. Nequè hoc incredibile videtur, quoniam Balbus in ſuo Hodęporico ſcripſit Religioſos Pegu cuſtodientes Idola Talapoi nuncupata, ob tigrium timorem, habitare cellas ligneas ſupra altas trabes in ſyluis fabricatas, & paulò inferius dixit. A Coſmi ad Meccaum nauigatur ſpatio vndecim dierum per aquæ dulcis canales, ſupra quorum ripas paſſim domus ligneæ in ſummitate altarum trabium ædificatæ conſpiciuntur, nè habitatores à tigribus ibi frequentibus lædi poſſint, & alibi narrat ſe cum comitibus in huiuſmodi penſilibus caſis ob tigrium formidinem pernoctaſſe. Amplius, eodem teſte, non modò in territorio Coſmi, ſed etiam Gungiebui tanta tigrium frequentia obſeruatur, vt indigenæ aſſiduò metu premantur, & aduenæ à naui in medio fluminis morante non recedentes formident, quoniam tigris aquam non abhorrens naues etiam adoriri audet. *Cap. 73.* *Cap. 39.*

F

VICTVS.

Tigres omne animalium genus, ſed quadrupedes præſertim maiuſculas inuadit Elephantum ſuperat, mulum pede apprehenſum trahit, oues, boues, & ceruos aggreditur, hędorum carnibus præcipuè gaudet, quamuis tigridi cicuri, referente Plutarcho, obiectus hędus cum quo illa diù familiariter verſata erat, non fuerit deuoratus, ſed felis deindè exhibitus; hinc tamen non fit, quin ouilia, & armenta ab illis ſummoperè non expetantur; quare Bargeus ad rem canit. *lib. 8. Syriad.*

——— Vt rabidæ fuerunt ad ouilia Tigres,
Pergere, ſi quando rabies agit improba edendi.

Præterea tanta auiditate quandoquè feruntur, vt viſo ſanguine vnius animantis, illicò omnes interimere cupiant. Id exprimit Statius his verbis, *Lib. 8.*

Inde velut primo Tigris gauiſa cruore,
G *Per totum cupit ire pecus.*

De hac edendi prædictas carnes cupiditate delibat pauca Ouidius dum inquit. *Lib. 5 meta.*

Tigris vt auditis diuerſa valle duorum
Extimulata fame mugitibus armentorum
Neſcit vtrò potius ruat, & ruere ardet vtroquè.

Tigrium victum verborum parſimonia perſtringimus, quoniam in tractatu loci natalis multa de victu enucleatè ſcripta ſunt.

COITVS, PARTVS.

Multi Auctores falsò conſentiunt omne genus tigrium fœmininum eſſe, & viciſſim Tzetzes, cuius opinioni non eſt ſubſcribendum maſculinum aſſeruit, dum dixit,

H *Ego autem, vt inueni mares eſſe omnes Tigrides.* *Chiliad. 12. cap. 114.*
Sic, & fœmininum Vulturum inuenit omne genus.

Illi, quibus omnes tigrides fœminas eſſe placuit, eas non cum vllo mare congredi, ſed ex vento concipere ſtatuerunt, non alia ductiratione, niſi quia mares nunquam à venatoribus capiantur. Oppianus reſpondet id contingere, quoniam viſis venatoribus mares catulos deferentes, & fuga ſibi conſulentes matres cum filijs relinquunt, quæ à venatoribus ſœpè necantur. Cur autèm ex Zephyro tigres concipere Nonnulli crediderint, ex velocitate curſus huius animantis orta eſt hæc fabula, quemadmodum Antiquitas equos quoſdam velociſſimos ex vento natos eſſe commenta eſt, vt equos Dardani ex Boreas. In Luſitania quoquè equas ex vento concipere alibi narratum eſt. Congrediuntur igitur tigres auerſæ, vt Ariſtoteles, & Plinius teſtificantur, ſicut elephanti, & cameli, & cęteræ animantes, quæ auerſa habent genitalia, imò non ſolum cum fœminis ſuæ ſpeciei, ſed etiàm cū alienis, & præſertim cū canibus miſcentur vndè Scaliger canebat. *Equi velociſſimi.*

Tigris

 A

Tigris item Vulpeſquè cani, Parduſquè Leana.

Propterea Plinius canes hyrcanos ex tigribus naſci affirmauit, ſed non debemus lon- *lib 8. de hiſt. an. cap. 78.* gius vagari, cum id in Ariſtotelis doctrina expreſſum habeamus; is enim canes Indicos ex tigride, & cane non ſtatim, ſed tertio congreſſu generari voluit, quoniam in prima commixtione canes belluini procreantur, ideſt primi feritatem adhuc participant, horum filij minùs feri ſunt, tertij tandèm manſueſcunt; deniquè modum procreandi huiuſmodi canes aſſignat; alligantur, inquit, canes locis deſertis, per quæ tigres verſantur; & niſi tigris in luxuriam ſoluatur, lacerantur, ſed cum veneris deſiderio premitur, miteſcit. De partu tigridis non in longum ſermonem dilabemur, quoniam omnes auctores, & præcipuè Albertus vnica paritura tigres multos catulos eniti ſtatuerunt.

CAPIENDI RATIO.

NEmo vnquam fuit tali verſutia imbutus, vt ex ſententia Varronis viuam tigridem comprehendere poſſet. Verùm ad has feras enecandas multis, & B dolosis artificijs vtuntur. Poſſunt venatores robuſti, & iuuenes ſuper equos venabulis armati tigres cum maximo vitæ diſcrimine circumuenire, quod Bargeus elagantiſſimè deſcribit.

lib. 7. Syria.

At velut hyrcanis in montibus aſpera Tigris,
Quam iuuenes denſa circumuenere corona,
Inſilit in medios, illumquè euiſceras vncis
Vnguibus, huic rigidis infringit dentibus artus.

Decad. 3. lib. 6. Petrus Martyr in Dariene multas olim Feras, & regionem totam à tigribus infeſtatam fuiſſe ſcribit, & iam inuentas eſſe artes, quibus multæ capiantur, cum in habitaculis illius regionis multæ tigrium pelles conſpiciantur, ſed artificium non docet. Ioannes Hugo *In deſcrip. Guin.* in Congitana regione tigres ſagittis, bombardis, & eſca venenata comprehendi exponit; ſed quodnam ſit hoc venenum non exprimitur; niſi velimus dicere eſſe ſuccũ herbæ bugloſſæ ſimilis naſcentis iuxta Gangem Indiæ fluuium, quo ſucco Indi, ex Geſnero, nocte intempeſta latibula tigrium aſpergunt, vnde ſic afficiuntur, vt cum progredi *Lib. 3. de Ven.* nequeant moriantur. Oppianus retibus tigrim poſſe coerceri contendit, ſi ablatis catulis retia tendãtur in via, per quam mater tranſitura eſt, Propterea canebat hunc in modũ. C

Raptos hinnuleos ſequitur mœſtiſſima mater.
In caſſeſquè ruens, ſpectacula prabet amana.

Id non fuit ignotum Bargeo, cum paſtorum Hyrcanorum meminerit, qui ſimili artificio vſi ſunt, dum inquit.

— — — — — horrida Tigris
Hyrcaniæ quam paſtor agens in retia captam,
Incluſis cauea.

Præter retia, poſſunt ſcrobes in vijs à tigribus frequentatis excauari, quibus noctu Fe- *Decad. 3. lib. 2.* ræ decipiantur, & excipiantur. Ad rem Petrus Martyr, narrat à tigride diuexatam fuiſſe Dariennem, iactura non minore quàm ab apro quondam rabido Calydoniam, vel à leone fero Nemęam; integro namquè ſemeſtri noctem aiunt nullam indemnem exactã D fuiſſe, quin vel iuuencam, equum, canem, aut ſuem, inter vias interfecerit, imò minime tutum quemquam domo exijſſe referunt, eo tempore, quo huiuſmodi tigris catulos alebat, ſed tandem ars inuenta fuit, neceſſitate cogente, qua tanti ſanguinis pęnas lueret, exploratis namquè ſemitarum anguſtijs, per quas è ſpelęi latebra ad prædam noctu prodire ſolebat, iter ſciſſum eſt excauata ſcrobe maceria cooperta; vnde veniens incautus (mas quidem erat tigris,) in foueam decidit, & ſudibus acutis in foſſæ fundo fixis inhæ- *In sũmar. Ind. Occid.* ſit. Ouiedus inter ſcriptores recentiores diligentiſſimus enumerans animalia Continẽtis illarum regionum narrat modum, quo Indi in comprehendendis ſuis tigribus vtuntur. Venator ſumens baliſtam vnà cum cane ſagace ad tigrium venationem ſe confert (non enim ducit canem leporarium, quia ſtatim à tigride mactaretur) canis ſagax ſtatimac videt tigrim partim latrando, partim fugiendo, & rouertendo adeò ipſam vexat, vt arborem aſcendere cogatur. Tunc canis ſub arbore latrans moratur, donec perueniens Sagittarius eminùs tigrim lęthaliter vulneret, qui deinde cũ cane illicò fugam

arripit

E arripit tigris ſaucia deſcendens, vulneris dolore afflictata arbores, & terram mordet, do
nec pereat. Tranſacto duarum, vel trium horarum ſpatio, venator cum cane reuertens re-
pertam tigrim mortuam ad vrbem defert. Qui viuam tigrim habere deſiderant, furti-
uum catulum alere conantur; ſed non poteſt id, niſi cum magna difficultate confici. In
primis catuli catenis vincti in crypta lactandi incaſſum relinquuntur, quoniam, teſte
Petro Martyre, in Darienne, nonnulli venatores id fruſtrà experti ſunt, qui adeuntes an- *Decad. 3.*
trum duos catulos, abſente genitrice, vberibus adhuc indigos abſtulerunt, ſed mutato *lib. 2.*
conſilio, vt grandiuſculos in Hiſpaniam mitterent, ferreis catenis diligentèr in colla
compoſitis ad maternum antrum lactandos reportarunt; inde, poſt ſpatium aliquot die-
rum regreſſi, catenis nil ſuo loco mutatis vacuum cubile repererunt; à matre præ rabiè
dilaniatos fuiſſe putarunt, cum viuos à catenis ſolui nullo pacto potuiſſe aſſeuerarent.
Plinius docet Venatorem, ablatis catulis, qui ſemper ſunt numeroſi, ſedentem in velo-
ciſſimo equo fugere, & tigrim reuerſam, vacuoquè ſpelæo inuento, citatiſſimo curſu to-
F tam regionem circumluſtrare, donèc venatorem fugientem deprehenderit, venator, ti-
gris fremitu audito, vnum è catulis abijcit, tigris hunc mordicùs ſuſcipit, & retrouorſa
in antrum defert, mox alacri curſu eadem veſtigia repetens venatorem aggreditur, qui
turſus catulum alterum abijcit, curſuquè nunquam intermiſſo nauim verſus peruolat;
ſuſcipitur hic quoquè, & rapidiſſima velocitate reportatur, idquè tertiò, & interdū quar-
tò fit, donec venator conſcendens nauim cum duobus, & quandoquè cum vno tantùm
catulo fugiat, equo in littore relicto, in quem Fera ſæuiens omnem vltionis rabiem exer-
cet. Nuperi ad omnes catulos tigrium comprehendendos, & aſportandos technam ex-
cogitarunt, cuius, nec Solinus, nec alij antiquiores meminerunt. Albertus narrat vena-
tores, ablatis catulis, ſpheras vitreas matribus inſequentibus obijcere, quas intuentes
imagine à ſpeculo reddita decipiuntur, & eò magis cum ſphera moueatur, quia viuum in
ſe animal continere videtur. Tigris tandèm ſpheram pedibus confringit, vt catulo po-
tiatur, quæ deluſa illicò venatorem proſequitur, qui rurſum aliam ſpheram obijcit Fe-
ram deludens, donec ad ciuitatem, vel ad nauim perueniat. Iacobus Vitriacus non ſphe- *In hiſt. Or.*
G ras vitreas, ſed tigri inſequenti proijcit clypeos, in quibus quaſi in ſpeculis tigres figu-
ram ſuam intuentes, & fœtus ſuos reperiſſe putantes, ſiſtunt gradum; interea venato-
res euadunt.

CICVRATI TIGRIS MANSVETVDO, & efferati immanitas.

TIgres licèt ingentes iræ, & crudelitatis motus concipiant, tamen, & ipſæ
aliquandò manſuetudinis pallium induunt, ideo Martialis de his cecinit
hoc modo.

——— improbaquè Tigres
Indulgent patientiam flagello.

H Quoniam ad manſuetudinem redactæ æquo animo flagellum perferebant. Quibus au-
tèm artibus beſtiarij hoc aſſequerentur non conſtat. Adulationes, blandimenta, & ob-
ſequia adhibenda eſſe nobis perſuademus, cum canat Ouidius.

Obſequium Tigreſquè domat, tumidoſquè Leones.

Propterea Seneca agens de beneficijs ſcripſit. *Oſculatur Tigrim ſuus cuſtos.* Orpheus *lib. 1. cap. 4*
cantus dulcedine ferociam tigrium ſedaſſe dicitur, vnde Virgilius de illo canebat. *4. Georg.*

Mulcentem Tigres, & agentem carmine quercus.

Horatius quoquè alloquens Orpheum, ſic cecinit. *Lib. 3. car. od. 11.*

Tu potes Tigres, comiteſquè ſyluas
Ducere.

Hinc quidam vir in bonis diſciplinis celebratus, ad deleniendam tigrium crudelitatem
blandiloquentiam multum operari liberè aſſeuerauit. Ad rem poteſt in medium afferri
diſtichon, quod recto, & inuerſo ordine legitur, eſtquè huius tenoris.

Eloquium potis eſt crudeles flectere Tigres
Carmina non flectunt te mea Calliroe.

Huiuſmodi carminis genus, vir quidam eruditiſſimus radium, vel nauiculam textoriã ap- A
pellabat, quia, illius inſtar, meat, & remeat, cum hac tamen conditione, vt, in lectione in-
uerſa, verſus pẽtameter in hexametrum, & viciſſim hexameter in pentametrum degene-
ret. His obiter animaduerſis tigres, quas cicures Roma vidit, curſum tranſgrediamur, D.
Auguſtus, iuxta ſententiam Plinij, Q. Taberone, & Fabio Maximo Coſſ. quarto nonas
Maij, Theatri Marcelli dedicatione, tigrim primus omnium Romæ in cauea manſuefa-
ctam oſtendit. D. verò Claudius ſimul quatuor exhibuit. Iulius Capitolinus, Romæ ſub
Gordiano, tigres decem demonſtrat; cum in triumpho Aureliani quatuor tantum, ex Vo-
piſco, viſæ ſint. Heliogabalus portentoſi ingenij Imperator, non ſolum leones, ſed etiã
tigrides currui iunxit, vt aliàs à nobis fuit ſcriptitatum. Cęterùm conſiderandum eſt in-
Lib. 12. epiſ. ter alias Feras tigrim facilè efferari; ideò Seneca teſtatum reliquit tigres nunquam fe-
ritatem exuere, aliquando ſubmittere, ſed cum minimè expectauerimus, toruitas mitiga-
In lib. ſpect. ta exaſperatur. Quare Martialis ad tigridis manſuefactæ feritatem alludens conſcripſit,
epig. 18. illud epigrámma, cuius concluſio eſt hæc.

Auſa eſt tale nihil ſyluis, dum vixit in altis, B
Poſtquam inter nos eſt, plus feritatis habet.

Hoc autem cuipiam mirum videri non debet, quoniam harum belluarum lenitas exaſpe-
rata, re ipſa, plurimùm detrimenti, maioremquè perniciem ſemper allatura eſt. Itaquè
Lib. 6. hiſt. non poſſumus ſilentio inuoluere caſum, quem narrat Abdyas primus Babyloniæ Epiſ-
Apoſt. copus de duabus tigribus, quæ in ſua cauea manſuefactæ Babyloniæ degentes & fortè
fortuna fugientes quoſcumq; in occurſu inuenerunt, dilaniarũt. Ideò populus metu con-
ſternatus ad Dei Apoſtolos auxilium implorans, confugit, qui, Domini Ieſu Chriſti no-
mine inuocato, ad priſtinum domicilium tigres reduxerunt. Summis igitur rationibus
Tom. 2. Coſ- Ferarum Magiſtri Imperatoris Turcarum (auctore Theueto) dum per vrbem ad ſpecta-
mogra. lib. culum cicures ducunt tigres campanulis cinguntur, quarum ſtrepitu audito, plebs ab im-
19. cap. 7. prouiſo tigrium impetu ſibi cauet. Imò Victorius addit Turcarum Regem alere tigrim,
Lib. 4. var. quæ catenis etiàm vincta tutò tractari non poſſit. Quamobrem curatores, cum illam ali-
lect. cap. 3. quò conuehere volunt, ipſi ſuccum Mandragoræ, vel opium præbere ſolent, tunc enim,
vi medicaminis, ferocia obtunditur, & Fera velut ſtupefacta, per Vrbem innocuè duci- C
tur, hinc colligendum eſt huiuſmodi animantium genus feritatis nunquam obliuiſci.

SYMPATHIA, ET ANTIPATHIA.

SVmmus conſenſus eſt tigrium cum aduenis, indigenas verò lethaliter
proſequuntur, legimus namquè in hiſtoria naturali Indiæ Occidentalis,
Lib. 4. tigres Indorum veſtigia acuratiſſimè internoſcere, cum nulli Hiſpanorũ
vim faciant, imò quandoquè ex medijs hiſpanis Indus à tigre corripi, &
In deſcript. abduci viſus eſt. Præterea Io. Hugo, in Prouincia Bambe, obſeruat ti-
Guin. gres adeò cum hominibus candidis conſentire, vt eos nunquam, nigros autem crebrò
adoriantur, & maiori animaduerſione dignum eſt, quòd homine nigro, & albo condor-
mientibus tigris hominem nigrum, albo intacto, aggreditur. Inſuper cum aliquibus be-
ſtijs ingentes gerit inimicitias; hac de re, viſo elephanto vt aliqui affirmant, tigris ita D
excandeſcit, vt inſiliens in eius caput, ipſum facile ſtrangulet. Huic nixus Euſtathius ti-
grim Elephanto robuſtiorem eſſe promulgauit. His accedit, tigres odio capitali à bu-
balis diſſidere, propter odorem à bubalorum corpore dimanantem, qui naribus tigrium
In Hodepor. ingratus eſſe perhibetur. Quocirca habitantes inter Coſmi, & Mecaum, teſte Balbo,
cap. 34. non ignari huius antipathiæ in proprijs domicilijs bubalos nutriunt, propter frequentiã
tigrium, quæ non appropinquant habitaculo, in quo bubali ſtabulantur. Tandem ſunt,
qui tigres muſis auerſum ingenium habere ſcribant, quę & ſonum tympani adeò abomi-
Lib. 11. Hie- nantur, vt, eo audito, mirabiliter inſaniant, eoquè furoris prouehuntur, referente Pierio,
rogl. vt ſemetipſas dentibus ſaucient, viſceraquè ſua ſędè diſcerpant.

EPITHETA.

QVatuor præcipua aſſignantur, quæ tigribus epithetorum varietatem præbuerunt, nempe locus natalis, violentia, qua in prædam feruntur, maculę, quibus tergus inſignitur, & curſus celeritas. Si primum contemplemur, tigrim Armeniam, Gangeticam, Caucaſeam, Caſpiam, Hyrcanam, Parthicam, Indam, & Afram, cum poetis appellare poterimus. Si ad ſecundum noſmet conuertamus, cum hoc animal ad lacerandum, deuorandum, & ad omne crudelitatis, iracundiæ, & violentiæ genus exercendum natura peperiſſe videatur, iure meritò tigrim rapidam, rabidam, rabioſam, violentam, efferam, furibundam, trucem, immanem, feram, aſperam, acerbam, ſęuam, rigidam, dentatam, ſpumantem, auidam, & martiam indigitabimus. In hoc quoquè ſenſu Virgilius tigrim atram vocitauit, non quòd pellis *lib. 4. Georg.*
F colorem atrum præſeferat, ſed ab effectu, quia, vt notat Seruius, cum homini, & cœteris animantibus infeſta, & inimica ſit, atrum mortis colorem afferat, ſi pellem huius Feræ virgis diſtinctam meditemur, non iniuria tigris virgata cum Seneca, maculoſa cum Ouidio, & deniquè cum Græcis ποικιλόνωτος cognominabitur. Apud Oppianum tigris αἰολόνωτος, quaſi variegatum dorſum habens legitur, dum canit hunc in modum. *lib. 3. Cyneg.*

πορδάλιες τε θοαί, καὶ τίγριδες αἰολόνωτοι.

Poſtremò tigres ob curſus velocitatem pede ſtrenuę, apud Baptiſtam Mantuanum prędicantur. In quo ſenſu, tigris à Græcis ἠνεμόεις exponitur, & licet hoc vocabulum ventoſum deſignet cum ἤνεμος, apud Poetas, & ἄνεμος, in ſoluta oratione, ventus dicatur, tamen ἠνεμόεις celeritate ventos aſſequens exprimitur; optima igitur de cauſa apud Nazianzenum tigris hoc epitheto decoratur, dum inquit.

Τίγρις δ' ἠνεμόεις παρδαλίων τε μένος.

Accedit quòd, cum Aelianus, & Plinius non vulgarem tigris erga filios beneuolentiam
G eſſe prædicent, meritò hæc Fera poterit vocari φιλότεκνος, ſic enim in græcis literis appellatur, qui ſingulari amore ſobolem ſuam complectitur. Ad ſummum Ouidius contemplans tigrim currui Cybeles iunctam, capiſtratam nominauit. *In Epiſt.*

Inquè capiſtratis Tigribus alta ſedet.

DENOMINATA.

OPpianus in mentione equorum, quos Orynges vocat, horum nonnullos, quaſi tigrinos denominat, quoniam floridis maculis, ſiue oblongis tęnijs inſtar tigrium decorantur. Zebra quoquè Indica inter ſolipedes fimbriatis, linearisquè pilis, miro aſpectu, obſeruatur; quæ nùm ſit Hippotigris animal celebratum in Antonio Caracalla ex Dionis Nicęi hiſtoria, cũ vocabulum ex equo, & tigre compoſitionem deſignet, non eſt præſentis loci declarare. *lib. 1 deven.* *Hippotigris.*
H Accedamus igitur ad plantas, quæ à tigre denominationem ſortiuntur. Inter has Dodoneus deſcribit plantã, vel florem tigridis folijs anguſtis virentibus, & acuminatis è pullo radicis bulbo, flore luteo quàmplurimis exiguis notulis variato, vnde nomen. In rubri quoque maris inſula naſcitur frutex idoneæ craſſitudinis ad baculos ponderoſus varijs tigrium maculis inſignitus, ſed vitri modo fragilis; hunc Alexandri Magni comites prodiderunt ex Plinio, qui menſas etiam in vena criſpas, & varias tigrinas nuncupauit. Paſitigris vox ſemel à Diodoro adhibita ad tigrim animal non ſpectat, ſed potius ad fluuium, nam habemus ex Salmaſio in Solinum, illos qui erant cum Alexandro ignorantes, vel potius non benè exprimentes nomen fluuij tigris Paſitigrim nominaſſe. Regiones tandèm, & varia loca à tigre denominata eſſe videntur, vt Lyda, vel Lidda, quæ tempore Hieronymi, iuxta ſententiam auctoris Theatri terræ ſanctæ, Dioſpolis, ideſt Iouis ciuitas dicebatur, deinde tigrida fuit appellata, cum à chriſticolis habitaretur. Verùm tigrana oppidum ſecundùm Ptolemeum, & tigranocerta apud Stephanum, in lexico geographico, tigranopolis dicta, quam Tigranes Rex Armeniæ inhabitauit, nec nõ *Flos tigridis.*

Meſopotamia ab incolis tigres appellata conſultò omittuntur, quoniam à tigri flumine potius, quàm ab animali nomen deſumpſiſſe opinamur. A

MORALIA.

CVm ſimulatores audaci illecebra, vaniſſimoquè commento animos hominum ſemper decipere conentur, duplici de cauſa in tigris hiſtoria memorantur. Primò, quoniam eorum color mentis, tegminis tigrini varietatem æmulatur, dum color albus de ſimulatione eductus errorum nigredine deturpatur. Secundò, quoniam deceptores blanda verborum impoſtura proximum ſuum irretientes tigrium venatorem imitantur, qui raptis catulis ſpeculum Feræ objicit, vt falſa imagine deluſa detineatur, donec ipſe ad vrbem, vel ad nauim ſoſpes perueniat. Propterea ad rem Claudianus dixit.

——— Vitrea tardatur imagine forma. B

Quam venatoris fallaciam Bargeus perelegantèr deſcripſit his verſibus.

——— Et ſpeculo perſæpè eluditur, vt ſe,
Inſpexit natoſque illic decepta putauit;
Eſſe ſuos caueis, & iniquo carcere clauſos.

Cum igitur luce clarius ſit falſa opinione veritatis velamine tecta hominum mentem deludi poſſe non abs re Theognis hanc ſententiam graphicè expreſſit his verbis.

Πολλάκι τοι γνώμην ἐξαπατῶς' ἰδέαι.
Et mentem ſpecies fallere ſæpè ſolet.

Quocircà hoc vitium à vera pietate, & religione chriſtiana arcendum eſt; quod Baſilius Magnus, optimis rationibus, nobis inſinuare videtur, quas prolixitatem vitantes, hoc in loco, non eſſe recitandas, iudicauimus. Præterea pœnitentiam agentes, tigridi raptorē catulorum perſequenti, proculdubiò poſſunt aſſimilari, quæ ſpeculo obiecto detinetur, donec venator euadat. Diabolus, in hoc loquendi genere, venator poteſt nuncupari, qui ſpecula nempè impedimenta obijcit ei, qui tanquam tigris currens bona per peccatum C
In ſyl. allze. amiſſa conatur recuperare. Quamuis Diabolus, teſte Laureto, non venatoris, ſed tigridis nomine debeat inſigniri, cum multiformis aſtus varietate redundet. Tandem cum ex proprietatibus colligamus hoc animal crudelitatis, & impietatis eſſe anteſignanum, huic illos homines comparare poterimus, qui in proximos omni calamitatum genere oppreſſos nulla pietate mouentur, aduerſus quos illud Iudicum poterit pronunciari. *Sine miſericordia ei, qui non fecit miſericordiam,* & rurſus. *Beati miſericordes, quoniam ipſi mi-*
Super 12. Proph. *ſericordiam conſequentur.* Vnde D. Hieronymus aſtruebat, ſicut miſericordia ſurſum eleuat ad Deum, ita deorſum crudelitas in Infernum deijcit.

PROVERBIA.

NOn recedentes à crudelitate, quæ proprietas eſt peculiaris huius animalis, promulgabimus adagium, quod, per hora hominum, ſolet circumferri. D
Sec. ſecund. quæſt. 159. art. 1. *Tigris eſt.* In hominem crudelem, & ab humana natura degenerantem, nam crudelitas, vt inquit D. Thomas, eſt vitium excedens humanum modum puniendi culpas. Vnde Cicero, quod crudele eſt, nunquam eſſe vtile
Lib. 3. de of. le aſſerebat. Imò hominem huiuſmodi vitio laborantem tigris lacte nutritum eſſe di-
Lib. 4. Aen. cimus, hac de cauſa Dido inducitur à Virgilio aduerſus Aeneam ſic loquens.

——— Duris genuit te cautibus horrens,
Caucaſus, Hyrcaneque admorunt vbera tigres.

lib. 1. Triſt. eglog. 7. In hoc ſenſu Ouidius loquens de amico, qui fidem violauerat ſic ait.

Quæquè tibi tenero quondam ducenda palato
Plena dedit nutrix vbera, Tigris erat.

Reſtat igitur, vt dicamus cũ Crollio, in lib. de rerũ ſignaturis, homines feritatẽ, & crude-
In enchirid. litatẽ à tigribus didiciſſe. Deinde profertur aliud adagiũ à Theodorico Morello notatũ
ad verb. cop. *Proclíuior in iram quàm Tigris.* Hoc euulgatur in illum, qui præceps in iracundiam fertur,

perindè

perindè atquè nauis ſine vllis retinaculis, quam homo prudens euitare debet, ne paula-
E tim in crudelitatem labatur, quoniam ſcripſit Seneca, non tantum crudelitatem, ſed
iram potiſſimum tanquam crudelitatis miniſtram fugiendam eſſe. *Lib. de morib.*

HIEROGLYPHICA.

RIcciardus in commentarijs ſymbolicis figuram tigris deſignaturam eſſe ſolem non diffitetur; non ſolùm quia hæc Fera pernicitate pedum phœbeum motum adæquare videatur, ſed etiam quia ſimul atquè orta eſt, ad ſolem adorandum ſe erigat. Hinc pernicitatem ſignificaturi, argumentum à natura huius animalis deſumentes tigrim pingebant; quoniam, ex Pierio, citatiſſimum equum curſu retrorſum bis, & pluries repetito aſſequatur. *lib. 11. Hierogl.* Feritatem quoquè, qui volunt denotare, id effigie tigris delineata exprimere conantur, quoniam inter omnes animantes tigris vexillum crudelitatis ferat. Quamobrem ex prædictis Hiero-
F glyphicum vindictæ eſſicere poſſumus. Valerianus enim tigrim lacerantem equum figurauit, & hac ratione vltionem ſignificauit; cum nota ſit hiſtoria de tigride, quæ cum non poſſit in venatorem, in equum omnem iracundiam conuertit. Pariter etiam tigrim perſequentem venatorem catulos aſportantem effigiare poterunt, qui ſingularem in filios affectum manifeſtare voluerint. Amplius pictura tigris acerrimè dimicantis cum leone, iuxta mentem Ricciardi deſignet hominem ferum mutare quidem cęlum, ſed non animum, crudeles namquè homines, vbicumquè morentur, ſuam ſemper feritatem exercent. *In comp. ſymb.* Deniquè qui norunt tigrium antipathiam cum muſicæ lepiditate, volentes indicare hominem à muſica abhorrentem tigrim, & tympanum; iuxta opinionem Pierij depingant.

EMBLEMATA.

G DElineatur à Camerario tigris intuens globum vitreum referentem Feræ imaginem, & ſic inſcribitur emblema: FALLIMVR IMAGINE cum Phiſiologi ſcribãt venatores raptis catulis ſpheras vitreas matribus obijcere, quarum imagine detineantur, donec ipſi ad naues perueniant, deinde ſubſcribitur hoc diſtichon. *Lib. embl. ex an. 36.*

Ambigua ſplendens nos fallit imagine forma
Fallitur, & vitreo Tigris acerba globo.

Paulò inferius ab eodem auctore pulchris iconibus exprimitur tigris equum dilanians in litore maris cum notum ſit à tigribus rapinam catulorum equi laceratione vindicari. Huiuſquè titulus eſt. MINVIT VINDICTA DOLOREM. Et ſubſcribitur huiuſmodi diſtichon.

Perſequitur ſobolis raptorem concita Tigris,
Et ſæpè eſt magnis vltio grata viris.

Homines igitur, & potiſſimum chriſticolę in cupiditate vindictæ non debent Feras imi-
H tari, & quamuis aliqui ſint vltionem appetentes, tamen hi ſunt vera pietate minimè imbuti, quæ nos aliter inſtruit, dum Deo optimo maximo vindictam relinquendam eſſe docet. His addamus ſymbolum pictum ab Aegidio Sadelero inter ſymbola Imperatorum, in quo ad ferociam tigris alludens, feram in actu gradiendi, erectaquè cauda figurat cum hac inſcriptione. NVLLIVS PAVET OCCVRSVM. Poſtmodùm huiuſmodi ſymbolum Carolo Quarto Imperatori attribuit. Ioannes Baptiſta Pictorius in Inſigni Horatij Thienis depinxit tigrim ad radices Parnaſſi montis cum hoc Dicto. TE INVITA, alludit enim ad hominem, qui ſpreto labore, & victo quocumquè vitio aſcenſum ad honores remorante, tandèm per patientiam, & conſtantiã virtutes amplectitur. Quamuis autem, hoc potius ad phrenoſchemata, quam ad ſymbola reducendum eſſe videretur, libuit tamèn hoc inter ſymbola recenſere, quoniam Ricciardus in ſymbolicis commentarijs huius meminerit.

 A

NVMISMATA.

OBſeruare licet in opere Sebaſtiani Erizij magnum numiſma græcum Marci Antonij, in cuius altera parte ſculptum eſt caput eiuſdem Imperatoris, cum huiuſmodi literis. M. ΑΥΡΗΛΙΟC. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. CΕΒ. ideſt. M.Aurelius Antonius. Auguſtus. In latere inuerſo conſpicitur figura Orphei citharam pulſantis ſtipati corona animalium, quæ ad numerum quartum ſupra decimum aſcendunt, verùm inter hæc animalia icon etiam tigris apparet, hęc moneta non fuit cuſa Romæ, ſed in alia Græciæ Ciuitate Romano Imperio ſubiecta, vt eidem Principi præſtantiſſimus honor haberetur, vel potius, vt aſſentationis cauſa illius gratia colligeretur.

ÆNIGMATA. B

IN exercitijs rhetoricis Camerarij ad detegendam Ingenij ſolertiam proponitur infraſcriptum ænigma, quod tribus verſibus hexametris comprehenditur.

A fluuio dicor, fluuius vel dicitur ex me,
Iunctaquè ſum vento, vento velocior ipſo,
Et mihi dat ventus natos, nec quæro maritos.

Illi, quibus innata eſt facilitas, præſtantiaquè ingenij de tigri animali hunc griphum pronunciatum fuiſſe atteſtantur; cum ſuperius narratum ſit inualuiſſe opinionem apud Priſcorum nonullos, tigrim ob ſingularem pernicitatem ex vento eſſe genitam, pariterquè ex vento concipere. Deinde, quia, an denominatio tigris animalis à tigri fluuio, vel viciſſim deſumenda ſit, apud auctores adhuc controuerſum eſt. Tigris enim fluuius olim, apud Plutarchum de fluuijs, Sylax nominabatur, ſed tigris poſtea fuit appellatus, quia Bacchus ab irata Iunone ad inſaniam redactus, cum paſſim temerè vagaretur ad hoc flumen peruenit, & cum de traiectu anxius hæreret, Iupiter miſeratione motus tigrim Feram miſit, qua Bacchus vectus oppoſita fluminis ripa potitus eſt, ſed citra fabulam cum Fera eſſet velociſſima, & fluuius rapidiſſimus tigris nomen vtrique attribuerunt. At cui primum hoc nomen competeret non diſcriminarunt. C

APOPHTHEGMATA.

HAbemus ex Iulio Capitolino, cum Maximinus omnia in viribus ſuis ita poneret, quaſi non poſſet occidi. Vir quidam non infimi ſubſellij in theatro coram ipſo dicitur versùs Græcos hæc verba pronunciaſſe; quorum hæc fuit latina ſententia. Qui ab vno non poteſt occidi, à multis occiditur. Tigris Fera eſt robuſtiſſima, & tamen ſuperatur, & necatur. D

FABVLOSA, ET APOLOGI.

POetæ & qui in fabulis iugiter operantur, tigres Bacchi currui ſubiugarūt, quod expreſſit Virgilius dicens.

Lib.6. Aen. *Nec qui pampineis victor iuga flectit habenis*
Liber agens celſo Nyſe de vertice Tigres.

Præterea Antiquitas Proteum in tigrim quandoquè tranſmutatum fuiſ-
lib.4. georg. ſe fabulata eſt, vnde poſtea Virgilius cecinit.

Fiet enim ſubitò ſus horridus, atraquè Tigris.

Prædictis addamus pulcherrimum apologum de tigri, quæ cum multis animantibus aſſociata truculentia oculorum numeroſum venantium agmen conſpicata eſſet, ſtatim, per-

fricata

E ſilecta fronte, conuerſa ad comites venabulorum multitudine perterrefactas, ſic affata eſt; ne recedatis, inquit, neque pili veſtri, ob metum rigeant, quoniam huiuſmodi agmina tanquam fumos inanes contemno, & mox horum inſolentiam retundam; quibus dictis, ad prœliandum dentibus, & vnguibus parata ſagittis trãsfoditur. Tigrim igitur ſauciam, inſigniquè dolore vexatam animantes cęteræ condolents, ſic conſolantur. Quis fuit tam effrenata audacia refertus, qui Feram tam animoſam, & fortem auſus eſt vulnerare? quibus tigris, non poſſum, inquit, niſi ab effectu, fuiſſe hominem, conįectare. Apologus docet vitium temeritatis eſſe fugiendum, hac de cauſa homines temerarij tigribus comparantur.

SIMVLACRA STATVÆ.

F BAcchi ſimulacro tigres, licèt alij dicant pantheras pellis ſimilitudine decepti, iunctas fuiſſe omnibus liquidò conſtat, vt multis in locis talis Bacchi effigies cernitur; quam veritatem, ſic fatetur. Ouidius.

Iam Deus in curru, qui ſummum texerat vuis, *lib. 1. de art.*
Tigribus adiunctis aurea lora dabat.

Sic enim indicabant moderato vini vſu ferocientis animi ſęuitiam demulceri. Propterea, apud Homerum, Polyphemus in crudelitate inſignis vino delenitus Vlyſſi mollius blanditur; hominiquè valdè irato, apud Plautum, edicitur, vt vino bilem diluat. Vnde poſtea Bacchus lęneus quaſi lenitatem præſtans, appellatus eſt. Quamuis alij aſſerant ſimulacrum Bacchi figuris tigrium inſidere, quoniam omnis vinolentia ſemper feritati inſiſtat. Petrus Martyr examinans conditionss regionis Sanctæ Martæ obſeruat in illis locis vaſa fictilia ad aquam dulcem conſeruandam fabrefacta ſimulacris tigrium, & Leonum exornata, nec non tegetes canneas tigrium figuras referentes. Idem auctor in libro de Inſulis nuper repertis narrat, Incolas, tigrium figuris in lamina aurea ſculptis, ſua idola exornare. Hieronymus Benzo recitat, dum in Peru moraretur, ſe feſtiuo quodam die ingreſſum in templum Indorum, quamuis ſtatim fuerit à Sacerdotibus expulſus, *In ſũmar. Ind. Occid.* *In hiſt. noui orb.*
O conſpicatum fuiſſe Idolum formam tigris præſeferens viuis pauonibus, aliįſquè auibus circumdatum, quas fortè tigrino Idolo ſacerdotes erant ſacrificaturi. Balbus in Pegu deſcribens portum ciuitatis Dogon pulcherrimis ſcalis exornatum, in principio ſcalæ nempè in vna, & altera fundamẽti parte, duas tigres ligneas viuo colore pictas, ore aperto pedibus anterioribus eleuatis, in actu aggrediendi tranſeuntes obſeruauit, deinde alias duas in medio ſcalæ vidit, & tandem duas alias ex lapide in eodem actu cęlatas ante tẽplum Idoli Pagodi ab incolis nuncupati aſpexit, de huiuſmodi autem tigrium ſimulacris indigenæ has agitant nugas, nimirum prædictas tigrium ſtatuas ibi tum ad ſcalæ, tum ad Idoli tutelam collocatas fuiſſe, nam ſi viatores Idolo officere tentarent, illicò ab illis tigrium ſtatuis virtute Idoli viuificatis lacerarentur. Iam per Indicas oras ſatis vagati ad Italicarum ſtatuarum contemplationem reuertamur, quarum numerus Romæ non ſolum in locis publicis, ſed etiam in priuatis patritiorum, & ciuium habitationibus infinitus ferè conſpicitur, vt Contarenus in libro antiquitatis Romanæ ſcriptum reliquit. Penès palatium Capitolinum duo ſimulacra marmorea cernuntur, quorum alterum tigrim *In Hodepor. Or. cap. 34.*
H fluuium repręſentare videtur, cum ſub brachio tigrim animal contempletur. In ædibus Franciſci Liſcæ vidimus ſtatuam Fauni altera manu tigris caudam, altera verò baculum ſtringentis. Apud Valerium à Cruce ſecus forum Iudæorum obſeruauimus paruam tigris ſtatuam, cuius eximia cęlatura omnibus intuentibus non vulgarem parit admirationem. Statua verò Fauni pelle tigris cooperta, & affabrè ſculpta ſeruatur apud Petrum de radicibus. Tandem caput tigris maxima induſtria ſcalptum domi Aſcanij Magarozzi, maxima cum voluptate conſpicati ſumus.

VSVS

VSVS IN CIBIS. A

Lib. 2. de vit. Appol. CArnes tigrium, aprorum, & leonum menſis Indorum apponi ſolere tradit Philoſtratus, ſed tigrium tantùm partibus poſterioribus veſcuntur, ab anterioribus verò tanquam Phœbo ſacratis abſtinent, quoniam tigris animal apud ipſos ſimulacrum ſolis eſſe perhibetur; nam ſimulatquè ortum eſt, partes priores, versùs orientem ſolem attollere dicitur. Quem adorandi modum Virgilius videtur expreſſiſſe dum cecinit.

Lib. 12. Aen.

Illi ad ſurgentem conuerſi lumina ſolem,
Dant fruges manibus ſalſas.

In deſcript. Guin. Licèt autem prædicti populi clunibus ſolummodo tigrium veſcantur; attamen habitantes Congitanam regionem, vt exponit Ioannes Hugo, totam tigrium carnem præter alas, ſeu muſtaces, ob euidentem veneni ſuſpicionem, comedunt, cum ipſis veſcentes morte furioſa corripiantur; qua de cauſa, Edictis Principum cautum eſt, ne quis pellem huius Feræ illis carentem venum deferat. B *Decad. 3. lib. 2.* Demum hæc caro ſaporis non eſt ingrati, cum Ioannes quidam Ledeſina hiſpalenſis, ex Petro Martyre referat, ſe carnem tigris fouea excepti, & lapidibus perempti vnà cum ſocijs deguſtaſſe, illamquè bubula carne nihilo deteriorem inueniſſe.

VSVS PELLIS, OSSIVM, & Vnguium.

ANtiquitùs qui veſtium luxui indulgebant pelles Ferarum, & præcipuè fortitudine inſignium, nempè leonum, & tigrium induebant, imò, & numinum ſimulacra ijſdem pellibus velabant. *Lib. 1. de rap. Proſ.* Legimus enim apud Claudianum, Bacchum tegmine tigris fuiſſe indutumdum, hæc habet. C

——— ſimul procedit Iacchus.
Crinali florens hedera, quem parthica tigris
Velat, & auratos in nodum colligit vngues.

Lib. 8. Siriad. Præterea multi corporis viribus, & animi magnitudine paritèr inſignes ab indumento pellium tigris non abhorruerunt; id nobis patefecit Bargeus cum cecinit hunc in modū.

——— præceps ab equo defluxit Amazon
Armeniamquè humeris Tigrim detecit ab altis.

Lib. 11. Aen. Ceterùm, quod maiori admiratione dignum eſt, pelles etiam tigrium veſtibus mulierum inſeruiebant, vnde Virgilius loquens de veſtitu Camillæ ſic inquit.

——— pro longæ tegmine pallæ
Tigridis exuuia per dorſum à vertice pendent.

De vſu oſſium tradit Ferdinandus Cortes Regem Mexicanum equeſtri gradu magnates Regni ſœpè condecorare, ſed modus huius honoris illis decernendi eſt talis. Nouitius cęteris equitibus comitatus ad templum ſe confert, vt Idolum Comaxile nominatum veneretur, verùm ipſi limen templi nondum attingenti ſacerdos fit obuiam, & oſſe tigridis acuto, nares nouitij equitis perforat, & foramini fruſtulum ambræ nigræ imponit. D *In ſumm. Ind. Occid.* Vnguibus autem tigrium, iuxta mentem Petri Martyris habitatores Cerebari vtuntur, dum vngues prædictos in corollis texunt, quibus poſtmodum redimiti, ſe audaciores, & animoſiores eſſe exiſtimant.

I

CAP. V.

ÆQVIVOCA.

FERARVM gregi Vrſum annumerandum eſſe rationi conſonum arbitramur, qui licet aſpectu, & dorſi tegumento à Feris ſupra deſcriptis differre videatur; tamen tenaci ferociæ glutine, & leonibus, & tigribus copulari poteſt. Verùm, vt omnis ambiguitas, circa Vrſi vocabulum, tollatur notandum eſt hoc vocabulum (Vrſus) præclariſſimorum in ſanctitate, nobilitate, & animi corporiſquè fortitudine virorum nomen fuiſſe. F

Vrſus fuit Rauennæ Epiſcopus, & alius Epiſcopus Antiſſiodorenſis, qui ambo, in Martyrologio Romano, ſanctitudine celeberrimi prædicantur. Vrſus quoquè vocabatur, qui cum Victore, tempore Maximiani Imperatoris, ſanguinis effuſione Chriſti fidem teſtatus eſt. Præterea recitat Baronius Vrſum fuiſſe Venetiarum Epiſcopum, qui corpus Sancti Marci Alexandria aduectum ſuſcepit. Vrſus Patricianus fuit Venetiarum Dux. Item Vrſus quidam, Conſtantini tempore, quæſturam in Africa exercuit. Vrſus fuit Mundillæ filius, à quo Illuſtriſſima Vrſinorum familia dimanauit; ſi veritatem faſſus eſt Santeuinus. Non eſt omittendus Vrſus ſtrenuus miles Romanus occiſor Maximi, qui, ex Goropio, tyrannico more imperium inuaſit. Vrſus tandem, nempè ἄρκτος nominabatur quidam Athenienſis è Melite vico propter hirſutiem corporis, vt Heſychius, & Varinus teſtificantur. Alia etiam animantia, præter Feram de qua in præſenti agitur, Vrſi nomine inſigniuntur, vt Cancer Heracleoticus Ariſtotelis cruſtaceum animal, quod Vrſus ab Athenæo appellatur, quoniam talem vim in chelis habeat, qualem Vrſus terreſtris in pedibus anterioribus exercet. Amplius multa inanimata, voce Vrſi, indigitantur, vt mons adiacens Cheronelo Vrſus vocatur, cum ibi Iouis nutrices, iuxta ſententiam Natalis comitis, in Vrſas transmutatæ perhibeantur. Vrſus pileatus eſt locus Romæ apud Portam Exquiliam, vbi nunc eſt templum Sanctæ Bibianæ conſecratum. Piſcatores germani (inquit Geſnerus) genus habent retis in formam coli contextum ligneo circulo ſuperius ambiente, os habens apertum, & Vrſum appellant, quo piſciculos, & cancros circa fluminum ripas excipiunt. Apud Herodotum ἄρκτος non ſolum Feram, ſed etiam partem Septentrionalem ſignificat. Tandem cauendum eſt, ne à verbo (vrgeo) decipiamur, quoniam in præterito perfecto vrſi, & in ſupino vrſum format. Prædictis addamus Vrſæ æquiuocationes, nam Vrſa fuit nomen proprium mulieris, vt habetur in hiſtoria Danica. Vrſæ etiam vocabantur apud Athenienſes puellæ innuptæ, quoniam, ex Pierio, antequam nuptiarum tempus appropinquaret Dianæ conſecrabantur, & tunc domi tanquam Vrſæ in crypta morabantur. Statius quoquè bacchas Liberum patrem concomitantes vrſas mimallones indigitauit. Hoc nomen Vrſæ, excepta Fera, Auctores alijs animantibus impoſuerunt, ideo Vrſa in Cruſtaceorum genere duplex aſſignatur, nempe maior, & minor, cum apud Bellonium Squilla duplex deſcribatur, nimirum lata, & anguſta, & ambæ hoc nomine vrſæ decorantur, quoniam in morem terreſtris vrſæ craſſo, & recuruo corpore ſint præditæ. Ab his ad inanimata accedentes in parte cœli Septentrionali maiorem, & minorem vrſam inuenimus. Maior eſt illa conſtellatio, quã Latini Helicen vocitant, minor verò eſt illa, quæ Cynoſura, & Phœnice dicitur, quia Phœnices nautæ, nondum reperto magnetis ingenio, ſecundùm hanc nauium curſum dirigerent. Denique Vrſa (annotante Geſnero) apud Heluetios nomen fluminis deſignat.

Margin notes (right): *Vrſus viri nomen.* (beside "Vrſus fuit Rauennæ Epiſcopus"); *In lib. de reb. Get.* (beside "Santeuinus … ex Goropio"); *lib. 1. Myth.* (beside "mons adiacens Cheronelo"); *Vrſa mulier. nomen.* (beside "ſed etiam partem Septentrionalem … decipiamur"); *Lib. 2.* (beside "ſtoria Danica. Vrſæ etiam vocabantur").

Margin letters (left): G (beside "ſus ab Athenæo appellatur"); H (beside "domi tanquam Vrſæ … concomitantes vrſas mimallones").

SY-

SYNONIMA, ET ETYMVM. A

Vrſus vox. VRſus maſculini generis, cuius fœmininum eſt Vrſa à latinis ita vocatur, iuxta nonnullorum ſententiam ab vrgendo, quoniam hæc Fera tùm homines, tùm cęteras animantes vrgendo, & impellendo proſternat. Alij etymologiam deducunt à voce hebraica, Vr, quæ incitationem ad iram ſignificat, & quoniam hanc feram ad iracundiam valdè propenſam obſeruarunt; hac de cauſa illis placuit huic animali nomen vrſi imponere. Iſidoro dicitur vrſus quaſi orſus, quia ore ſuo formet fœtum, iuxta illud. *Lib. 12. Orig. cap. 2.*

Sic format lingua fœtum cum protulit Vrſa.

Cęterùm ſatius eſſe putamus vrſum, quaſi in ventre orſum, & extra ventrem linctu completum vocitare; cum informis caro ab vrſa edita, lingua poſtmodum ita perpoliatur, vt vrſi formam acquirat. Prætereà vrſus in numero multitudinis, ſi inflectatur, verſus hexameter reſultabit, hoc modo: B

Vrſi, Vrſorum, Vrſis, Vrſos, vos ò Vrſi, & ab Vrſis.

Græcis hæc Fera nominatur ἄρκτος; & cum ſit promiſcui generis, tàm vrſum, quàm vrſam ſignificat, diciturquè ἄρκτος quaſi ἄρκος ab ἀρκῶ propulſo quoniam ad iniurias propulſandas partes Vrſi anteriores magno robore præditæ ſint, vel ſecundùm alios ab ἀρκέομαι contentus ſum, cum vrſus in latibulis, ſola contentus inedia, hyemem tranſigat. Verùm ſi quis ambigat, quòd vox hæbraica Dob. à Septuaginta conuertatur ἄρκος, tamen apud Veteres Græcos ſemper inſeritur T. & legitur ἄρκτος, quam poſtea vocem Theophraſtus, Pauſanias, & Pollux tàm de mare, quàm de fœmina loquentes in genere fœminino efferunt. A Sigiſmundo Galenio, in Lexico ſymphono, græca, germanica, & polonica vox βιρός Ber, nempè vrſus, tamquàm eiuſdem ſignificationis coniugitur. Varinus βιρὸν interpretatur δασὺ, ideſt hirſutum, ſed ſubſtantiuè poſitum pro vrſo nullibi reperitur. Apud Etymologum μονιὸς vrſus ſolitarius exponitur, huic autem opinioni aſſentiri non debemus, quoniam Monion alij aprum, alij lupum, alij aſinum ſolitarium interpretantur. Hebræis vrſus vocatur Dob. Arabicè legitur Dubbe. Caldaice Duba, apud Bellunenſem Aldub, & ſecundùm Heſychium, & Varinũ Chaldæis. δαβουλη, apud Syluaticum legitur Adraces, ſed hoc vocabulum, vrſi teſticulos ſignificat, quemadmodũ Maractis fel vrſi denotat, quamuis hoc nomen ex vocabulis diuerſarum linguarum ineptè compoſitum eſſe videatur, nam Marab, apud Hebręos fel dicitur, Arctos verò, apud Græcos eſt Vrſus. Italis vocatur Orſo, Gallis Ours, Hiſpanis pariter Orſo, licèt in nonnullis Hiſpanię locis Oſo, vel Oſſo pronuncietur, Germanis, & Anglis Bar, Ber, vel vt alij ſcribunt Beer. Ioſeph Acoſta, in lingua Cuzco, vrſos noſtratibus, ſimiles Otoroncos appellat.

Etymũ græci nominis. — *Ber, quæ vox.* — C

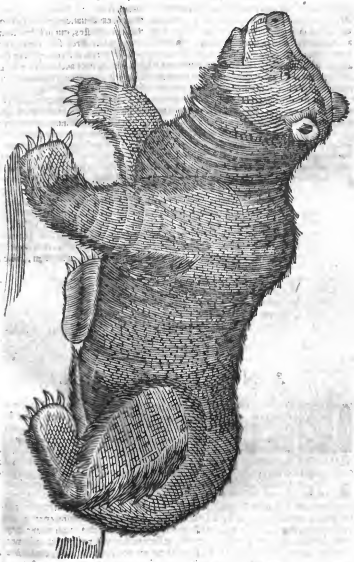
GENVS, DIFFERENTIÆ,
Deſcriptio. D

VRſorum differentiæ, iuxta quatuor, nempè molem corpoream, colorem, locum, & ferociam ab auctoribus conſiderantur. Ratione primi, ab Heluetijs, ex Geſnero, vrſi in magnos, & paruos diſtribuuntur, paruos vrſos ſaxatiles, magnos verò vrſos capitales nuncupant. Agricola agens de animalibus ſubterraneis aliam diſtinctionem aſſignat, nam genus vrſorum primo in fuſcum, & nigrum diuidit, deindè hoc poſtremum genus in magnum, & paruum diſtinguit, & paruos vrſos melius, & agilius arbores ſcandere autumat. Quoad colorem Strabo fuluos vrſos in illa Arabiæ regione vltimo promontorio cõtermina notauit. Bargeus verò alios fului coloris, alios cinerei obſeruauit his verſibus. *Lib. 16.* *Lib. 3. Cyneget.*

Integit his armos fuluus color, integit illis
Aſpera terga cinis, tamen eſt inſignis vtriſquè
Calliditas.

Prædi-

VRSVS.

Prædictis addantur vrſi albi in frigidiſſimis locis degentes, de quibus Baptiſta Mantuanus hæc habet, A

—— & albentes Vrſi, nam frigidus aer,
Parturit albentes iſtis in ſaltibus Vrſos.

In lib. de admir. cap. 140. Genus quoddam vrſorum alborum narrauit Ariſtoteles eſſe in Myſia, qui in venatores, & canes perſequentes talem emittunt halitum, qui canes putrefacit, & talem ab ore pituitam excernunt, qua contactę venatorum partes intumeſcant. Si cõtemplemur locum. *Lib. 22. de anim.* Albertus Vrſos in duplici differentia conſtituit, alios vocat aquaticos piſces ſub aqua ad inſtar Lutræ, & Caſtoris venantes, alios verò nominat agreſtes, qui in ſyluis carnes animalium herbas, & fructus deuorant. Agreſtes autem, ſeu terreſtres ſunt varij ratione regionum, à quibus aduehuntur; vnde alij Europei, qui vulgares, & frequentiores ſunt, alij Numidici, & Libyci cognominantur, qui rariores ſunt, & licet auctores non vulgares in Africa vrſos non gigni ſcribant, tamen Salmaſius in Solinum, cui credendum eſſe putamus, fuit huius ſententiæ, in Africa quoquè vrſos, ſed raros generari. Quocirca Imperatores Romani pro ſpectaculis Libycos potius vrſos, tamquam ſingulares, quàm Europeos procurabant. B Tandem vrſorum feritatem reſpicientes, hos ad nocuum, & ignauum genus reducemus, de nocuis hactenus verba fecimus, ignauiſſimum autem genus *Colloq. 7. de quadrup.* recenſet Maiolus, quod, in nouo orbe, ſolis formicis victitat, canibus cedit, & bacillis à quouis percuſſum, fugit, huius generis vrſi nullum prorſus caudæ veſtigium habent, & Myrmiciphagi nuncupantur. *Decad. 3. lib. 6.* Hoc aſſertum reſpondet dictis Petri Martyris, qui in regionibus, quas Cabottus venetus Baccallaos indigitauit, Vrſos hominibus minimè noxios viuere ſcripſit. Breuem huius animantis tanquam in Europa noti deſcriptionem afferemus. Os ſiuè roſtrum, auctore Aeliano, oblongum eſt ferè inſtar ſuilli vtrinquè ſerratis dentibus armatum, nares nigras, & mammas quaternas habet, & pedes hominis manibus pedibuſquè ſimiles, illi cauda eſt, tàm exigua, vt vix cognoſci poſſit, nec ſine ratione, quoniam Ariſtoteles literis mandauit, animalia admodum villoſa exigua cauda à natura donari. Deindè licet animaduertere vrſis cubitos, & genua oppoſita ineſſe, quod etiam in hominibus, & ſimijs obſeruatur; ideoquè in curſu non ſunt admodum veloces. Audiamus igitur Oppianum hanc feram deſcribentem, hunc in modum. C

Immanes Vrſi, crudele genus, fera membra,
Villis hirſuto, denſoquè teguntur amictu,
Deformis ſpecies, facies inhoneſta cruenta,
Tetrica, ſerrati dentes, & magnus hiatus,
Pes leuis, & celeres oculi, corpuſquè toroſum,
Atquè manus manui, plantaequè ſimillima planta
Humana, horribilis fremitus, verſutaquè mens eſt.

ANATOMICA.

Lib. 6. de anat. adminiſt. cap. 1. EXaminatis partibus vrſi extimis, ad peniciores ponderandas Anatomici ſe accingant, cum Galenus, deficiente hominis cadauere, commendet ſimiã, D *Lib. 16. de vſu part.* & cynocephalum, in quorum defectu, iuxta eius mentem, vrſi, & cœteræ animantes os carcharon habentes ſuccedunt, quamobrem idem Galenus neruos recurrentes, qui difficulter in alijs animalibus obſeruantur, in vrſis euidentiſſimè conſpici poſſe aſſeuerauit. *Lib. 8. de hiſt. an. cap. 27.* Præterea nonnulli referunt, ad mentem Ariſtotelis, captos vrſos in antris brumali tempore dormientes, & diſſectos fuiſſe, in quibus ventriculus amplus fuit obſeruatus, & inteſtinum vacuum, & adeò adductum conſpectum fuit, vt ſimul cohærere videretur, quare non debemus mirari, ſi vrſus vernali tempore à crypta egrediens, ſtatim Arum deguſtet, vt, accrimonia herbę, inteſtinum laxetur; *In com. ad Dioſc lib. 2. cap. 37.* ad rem Matthiolus in valle Anania ſupra Tridentum à quibuſdam venatoribus præ grandem vrſam prægnantem, comprehenſam fuiſſe teſtatur, qua exenterata, catuli adhuc in vtero exiſtentes omnibus ſuis membris diſtincti, & formati ſunt viſi, non autem informes, vt aliqui perperam exiſtimarunt; quam ſententiam nos poſſumus ſtabilire, cum in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis Vrſulum à ceſo matris vtero extractum, & omnibus

ſuis

E ſuis partibus formatum in vaſe vitreo adhuc ſeruemus. In mare autem mortuo, teſte Plinio, hoc notatu dignum licet intueri, quòd ſtatim atque vrſus expirauit, eius genitalia corneſcant. *li.11.ca.46.*

NATVRA, MORES, INGENIVM.

MAgnum robur vrſorum brachijs & lumbis Solinus, & cæteri auctores aſſignarunt; hinc fit, vt vrſi poſticis pedibus inſiſtentes, hominis inſtar, erecti incedant. Viciſſim caput vrſi magna imbecillitate afficitur, ideoque non erit res admiratione digna ſi legatur apud Plinium vrſum in arena ſolo colapho exanimatum fuiſſe. Prætereà ſuaptè natura vrſi inſuauem halitum ſpirant, quod non fuit ignotum Oppiano, qui de Vrſorum flatu ſic cecinit. *in Polyhiſt. cap.39.* *li.3.de Ven.*

Atraq. feruentes exhalant ora vapores.

F Inſupèr vrſi ingentes irarum motus concipere ſolent; quaproptèr inſignis iracundia vrſinæ iræ ſolet comparari, & Chuſai alloquens Abſolonem dicebat. *Tu noſti patrem tuũ, & viros, qui cum eo ſunt, eſſe fortiſſimos, & amaro animo, veluti ſi Vrſa raptis catulis in ſaltu ſæuiat.* Poſſumus hanc ſententiam roborare auctoritate Baptiſtæ Mantuani, qui de irata vrſa ſic locutus eſt. *lib.2. reg. cap.17.*

Fatam Vrſam rabido mandentem ſpicul morſu.

Optima igitur ratione Ruſellius ad cruciandos in Inferno iràcundos, Dęmones vrſorum figuram habentes repręſentauit. A bilis forſitan actione vrſum eſſe animal inquietum colligere oportet, quoniã hic cicuratus, & catenis vinctus ſemper caput huc, & illuc agitat, pedibus geſticulatur, & nunquàm quiete fruitur. Amplius vrſi naturali inſtinctu ducti, quemadmodùm, & Hyſtrices, auctore Ariſtotele, brumali tempore conduntur, ſed vtrum propter frigus, an propter aliam cauſam ambigitur. Latent autem quadraginta dierum ſpatio, ſed in primo quatuordecim dierum curriculo, ita ſoporantur, vt prorſus nihil moueantur, reliquo tempore, dormiunt quidem, inquit Ariſtoteles, ſed mouentur. At *Damon formam vrſi induit.* *li.8.de hiſt. an. cap.27.*

G Aelianus ſcribit, primis quatuordecim diebus, ita profundo ſomno occupari, vt punctiones, & vulnera non ſentiant. Vnde Iuuenalis.

Inde caput morbi rhedarum tranſitus arcto.
Vicorum inflexu, & ſtantis conuitia mandræ,
Eripuit ſomnos Vrſo.

Hoc autem latitationis tempore, vtrum vrſi emacientur, an pingueſiant apud auctores eſt controuerſum. Plinius ex Theoph. refert carnem, & pinguedinem vrſorum latibulantiũ excreſcere, & adipem in olla repoſitum idem pręſtare, quemadmodum caro vrſi in antro deliteſcentis capti augeri ſolet, dum coquitur. Inualuit fortè hæc opinio in vulgus hominum, quoniam vrſi determinatum auctionis tempus non habeant, cum aliquãdò, ex Geſnero, vrſi quinque & ſex cubitorum inueniantur. Poſtremò hac peculiari proprietate gaudent, vt fęminæ in comparatione ad mares ſint robuſtiores, & ferociores, quod Ariſtoteles teſtatus eſt, qui eaſdem vrſas à venatoribus fugientes ſuos catulos propellere, ſuſceptoſq. portare, & arbores ſcandere dixit. Quamuis Aelianus vrſam, venatoribus vrgentibus ob curſum defatigatam, alterum catulorum dorſo, alterum ore geſtantem arbores aſcendere promulgauerit. Si ad ingenium noſmet conuertamus, multa ſunt, quæ in- *li.8.de hiſt. an cap.1.*

H genij vrſini ſpecimen præbere poſſunt. In primis vrſi ſpelæo carentes, ramorum, fruticumq. congerie ſibi antrũ imbribus impenetrabile ædificant, molliq. frõde ſubſternũt, in quod auerſi ingrediũtur, ne veſtigia introeũtis à venatoribus deprehẽdantur; Deinde (quod ſępiùs à uiris fidedignis audiuimus) urſus ſi premẽtibus venatoribus ad præruptã aliquã rupẽ peruenerit manus, ſeu anteriores pedes ſupra caput ponit, & reliquo corpore cõglobato ſe præcipitat, atq. ita capturã euadit. Vrſi quoq. prędaturi ingeniũ oſtendunt, dum intra uirgulta, & denſos arborum ramos occultati ceruorum, vel taurorum appropinquantiũ cornua apprehendentes tandiù detinent, donec beſtia pondere feſſa in terram corruat, tunc enim illa iugulata ueſcũtur. Ad ſummum urſi ingeniũ ualde docile præſeferunt, dum auctore Olao Magno, mira facilitate choreas ad modulationem tibiarum perdiſcunt, & erecto corpore à ſpectatoribus, qui choreis interſunt ſtrenam, uel munuſcula, oblato uaſe, uel pileo petunt, & ſi exiguum ſibi aliquid offerri animaduerterint, renuunt, ut augeatur. *li.5.cap.11.* *Spelæi fabrica.* *Vrſorum choreæ.*

VOX. ÆTAS, TEMPERAMENTVM. A

ANtonius Mancinellus agens de vocibus animalium Vrſos ſçuire ſcripſit, & quamuis ſæuire à voce animalis, alienum eſſe videatur, tamèn ab ipſa non omnino id eſt remotum, quoniam literis mandauit Ael. Spartianus agnos balare, & Vrſos ſçuire; quo verbo Virgilius, verba faciens de vocibus animalium auditis in domo Circes, ad exprimendam Vrſorum vocem vſus eſt. Quapropter, ſçuire, in vrſis nil aliud eſt, niſi crudeliter cum quodam dentiũ fremitu agere. Hinc nonnulli frendere de vrſorum voce dixerunt.

——— credas adductis faucibus Vrſos,

Frendere.

Epod. Horatius gemitum pro voce vrſi vſurpaſſe videtur dum ait.

Et veſpertinus circumgemit Vrſus ouile.

lib.3 de mat. Renodeus contemplans animalium naturam promulgabat vrſum eſſe animal aſpectu, *med.cap.8.* & mugitu horridum, vox enim illius iracunda, & minax eſt iuxta illud. B

Plenaque terroris rauco de gutture fertur.

Gemitum autem, & mugitũ, cum hæ ſint voces alijs animantibus communes, conſultò omittimus, & ad magis peculiarem vocem aeeedemus, quam nobis affert Aelianus, dum *lib.5.cap.11* horribilem, & infeſtum rugitum ab vrſis emitti pronunciat, quod aſſertum confirmat Op*lib.3.de Ven.* pianus dum canit.

Sic catulos fingit quoque formidabilis Vrſa,
Donec rugitus edant immaniter aucti.

Quare hi præclariſſimi ſcriptores rugitum vrſorum immanem, & infeſtum, ad cõtradiſtinctionem rugitus Leonini, appellare videntur. Auctor philomelæ ad magis particularem vrſi vocem deſcendit, dum per onomatopęiam vncare format.

Dum Lynces orcando fremunt Vrſus ferus vncat.

Quæ vox vrſis in ſylua vagantibus competit, alioquin cum quodam murmure in ſuis latibulis quieſcunt. *Temperamentum.* Temperamentum huius Feræ examinans Galenus vrſum frigidi temperamenti eſſe ſtatuit, & inde hoc arguit, quia pingue animal eſt, & pinguiora omnia *li.2.de ſimp. med. fac. cap.20.* animantia natura frigidiora eſſe cenſet. Ætatem ponderanres Phiſiologi vrſum vigin C ti annos, & quandoq; vigintiquinque, hac lucis vſura frui decreuerunt, quod Bargeus per *lib.3.cyneg.* eleganter expreſſit his verſibus.

—— vix annos viginti implere feruntur,
Nam quibus has aui extremas contingere metas,
Accidit, & quarti ſpatium decurrere luſtri.
Nulla oculis capta quærunt alimenta ſenecta,
Sed macie confecti omnes obiere.

LOCVS.

NVlla eſt regio in toto terrarum orbe, quæ maiorẽ vrſorum copiam gignat, *lib. 9.* quam plaga Septentrionalis. Ideò Goropius reſpiciens cęleſtes, & terreſtres vrſas non immeritò ſcripſit, polũ arcticum infimum omnium locũ in cęlorum vniuerſitate occupare, quia belluinam hominum vitam per ſuas D vrſas deſignet. Gerardus, in hiſtoria nauigationis ad Arcton, narrãt illã Borealẽ plagam copia vrſorum alborũ redundare, qui nantes aggrediuntur naues, magnamq. hominum ſtragem molirentur, niſi ſelopis eorũ audacia deprimeretur. Ijdem, & *lib8.* in Noruegia, & apud Cimmerios populos viſuntur. In Myſia etiàm vrſi albi degunt, ſi vera ſcripſit Ariſt. in libro Admirabilium; Imò & in Thracia, vt recitat Pauſanias; ſed maiorem admirationẽ afferunt vrſi albi, quãuis rari, qui, ex Geſnero, in Regno Aethiopico *lib.1. Polon.* reperiuntur. Pręterea vrſi alterius coloris loca potiſſimũ frigidiora incolũt. Ideo Cromerus inter Feras Sarmaticas vrſos recenſet. Quid plura? Paulus Iouius magnos vrſos *lib.3. de reb. Moſc.* per vaſtiſſimas Moſcouitarum ſyluas vagari ſcripſit. In Lithuania, & Aquilonari parte à Tartaris habitata maximos vrſos Paulus Venetus obſeruauit. Tandẽ ex Britannia, *lib.3.cap.47* veluti ex altero terrarũ orbe, ope longę, & periculoſę nauigationis ad Populi Romani

ſpe-

Digitized by Google

E ſpectaculi vrſi aduecti fuerunt. Cæterùm in quacunque regione Vrſi degerint locis potius montuoſis, quàm planis delectantur. Vndè Pernes mons Atticus, teſte Pauſania, aprorum, & Vrſorum venationẽ præbet. Alpinæ rupes Heluetiæ, ex Stumpfio, validis, & animoſis Vrſis redundant. In montibus etiam Peru, teſte Zarate, multi Vrſi nigri ſtabulantur. Sed non debemus ſicco pede montis Apennini varia Ferarum genera nutrientis laudes præterire, de quo Bargeus ſic locutus eſt. *In hiſ. Peru*

Præterea quà ſe pater Apenninus ad auras, *lib. 6. cyneg.*
Erigit æthereas, Turcorumque arduus oris,
Imminet.
Vidi ego deſertis (dictu mirabile) in antris.
Venatorem armis, & duro robore fretum,
Sterneret humi validis præſtantes viribus Vrſos.

Hactenus de locis ab Vrſorum grege frequentatis; nunc illa, à quibus abhorrent, recenſebimus. Primò ſcriptis mandauit Geſnerus in Anglia Vrſos non reperiri. Deinde in F Creta Inſula, cum ibi nulla animalia rapacia viuant, vt nonnulli arbitrantur, quia Iouis ſit locus natalis, conſequentèr etiam lupi, illic non apparent. Alij cum ab Vrſis loca frigidiora amari obſeruarent, in Africa nullo modo gigni voluerunt; cum tamen Salmaſius in Solinum oppoſitam ſententiam iure tueatur, nempè ibi generari, ſed rariores, & ſuam confirmat opinionem, quia Aenobarbus in ædilitate numidicos Vrſos tanquam ſingulares, & raros deduxit. Propterea Virgilius, Iuuenalis, & Martialis non errarunt, quandò in ſuis ſcriptis Libycos Vrſos nominarunt, neque hos debemus Leones interpretari, vt multi perperam expoſuerunt.

VICTVS.

Παμφάγα ζῶα vocantur ab Ariſtotele illa animalia, quæ omnibus rebus veſcuntur, inter quæ Vrſum omnia comedentem connumerauit. De hoc vario Vrſorum cibo elegantia carmina conſcripſit Bargeus huius tenoris. *Lib. 8. hiſt. an. cap. 5.*

Paſcuntur gelidi viridantia prata lycæi,
G *Pomaq; decutiunt ſummis pendentia ramis,* *lib. 3. cyneg*
Caſtaneaſq; nuces, & corna rubentia frangunt,
Et glandem, & corylos, &, quot tulit vua racemos
Impranſi populantur, & vt niue ſumma rigeſcunt,
Paſcua, & arentes, nuſquam dant arbuta ſyluæ,
Deſcendunt ſummis è montibus, & ſata culta
Aggreſſi vaſtant plenos aluearibus hortos.

Inter herbas igitur, inquit Matthiolus, Vrſos illa ſpecie rubi producente mora rubicunda, & odorata delectari, & Albertus herba Cuculi, quam Botanici trifoliũ acetoſum, nec non Aro, quod ijdem pedem vituli appellant. Deuorant etiam Vrſi, ineunte hyeme radices nomine nobis adhuc ignotas, quibus per longum temporis ſpatium cibi cupiditas expletur, & ſomnus conciliatur. Nam in alpibus Helueticis aiunt, referente Geſnero, vaccarum paſtorem eminus vidiſſe Vrſum, qui radicem quandam manibus proprijs effoſam edebat, & poſt vrſi diſceſſum, illùc ſe tranſtuliſſe, radicemq; illam deguſtaſſe, qui H poſtmodum tanto ſomni deſiderio affectus eſt, vt ſe continere non potuerit, quin in via ſtratus ſomno frueretur. Verùm quoniam aliqui ex Ariſtotele, addunt vrſos etiam ligna manducare; animaduertant oportet, Ariſtotelem dicere, *Quaſi dentiant*, nimirùm, quaſi dentes vrſorum è latibulo egredientium ſame atterantur, & concutiantur. Deinde vrſi mel ſummopere appetunt, ideoq; auctore Solino, aluearibus ſæpè inſidiantur. Remedia verò quibus ab aluearibus arceantur in hiſtoria Inſectorum ſcripta ſunt. Ad rem Demetrius Moſchouitarũ Legatus Romã miſſus, teſte Paulo Iouio, narrauit proximis annis Viciniæ ſuæ agricolam quærendi mellis cauſa in prægrandẽ, & cauam arborẽ ſupernè deſilijſſe, cumq; profundo mellis gurgite collo tenùs fuiſſe immerſum, & biduò vitam ſolo melle ſuſtinuiſſe, cũ in illa ſolitudine vox agricolæ opẽ implorantis ad viatorũ aures nõ perueniret. Tandẽ hic, deſperata ſalute, vrſæ beneficio, extractus euaſit, nã huius Feræ ad mella edenda, more humano, in arboris cauitatẽ ſe demittẽtis pellẽ tergoris manibus cõprehendit, & inde ab vrſa ſubitò timore exterrita, & retrocedente extractus fuit.

Herba Vrſo grata. *lib. 9. hiſt. anim. cap. 6.* *lib. 1. cap. 1. de reb. Moſch. cap. 4.*

Vrſi igitur non ſolum fructus,herbas,radices,mella,vt hactenus fuit expoſitum,vorant, A
ſed etiam carnes,eaſquè putres ex Ariſtotele comedunt,& inter alias carne taurina auidiſſimè veſcuntur. Vrſi verò albi vt plurimùm piſcibus victitant: ſcribit enim Olaus Magnus,in Islādia, huiuſmodi Vrſos glaciem vnguibus rumpere,& per foramen præparatum ſe in mare immergere,& ſub glacie piſces captos ad littus extrahere ,iiſque vitã

Decad.3. lib.6.

ſuſtinere. Gabottus Venetus,vt refert Petrus Martyr,in Aquilonari Oceano,magnos piſces Baccallaos nuncupatos vidit,quos Vrſi albi hac ratione prædantur. Dum huiuſmodi piſces è mari egrediuntur,vt in littore folia ab arboribus decidentia paſcantur, ab Vrſis ibi latibulantibus illicò comprehenduntur,& fit magnus conflictus , antequam piſcis ſuperetur. Qualitate cibi ad Vrſos pertinente explicata,ad quantitatem ſermonem conuertemus. Vrſi ſemel multos cibos ingerunt, ideò Horatius ab Vrſi voracitate dentatis, aculeatiſq.verbis in quemdam armatur hunc in modum,dum inquit.

lib.1.epi.15.

——— cenabat Omaſi,
Vilis,& agnini, tribus Vrſis quod ſatis eſſet.

Viciſſim ſi Vrſus antequàm delitescat pauco victu non eſt contentus,in latebra quadraginta dies quieſcens inediæ eſt patientiſſimus,& vt Aliqui affirmant,ſolo anteriorum pedum ſuctu ſuſtentatur. Hac de re legimus apud Euſtathium, Athenienſes aliquando B

Vrſus inediæ patiens.

fame multatos fuiſſe,indignata Diana,quia interfecerant Vrſam natam in Munychio eius ſacello,atque ita inedia affligebantur,qui Feram inediæ patientiſſimam mactauerãt. Addamus prædictis tanquam coronidem,Vrſos bibere quidèm aquam,non lambendo, vt animalia carcharodonta,nec etiam ſorbendo,vt cæteræ animantes continuis denti-

lib.8.cap.6.

bus munitæ,ſed aquam mordendo degluttiunt,vt Ariſtoteles in hiſtoria animalium nos perdocuit.

COITVS, PARTVS.

lib.5.cap.1.

ARiſtoteles in hiſtoria animalium perpendens differentias congreſſus eorumdem protulit, Vrſos in hoc à cæteris quadrupedibus differre, quia cæteræ in operatione venerea ſtant. Vrſi verò humi ſternuntur,quibus C

In Polyhiſt. cap.39.

verbis nixus Solinus Vrſos non ſuperueniendo,ſed mutuis amplexibus, more humano,actus venereos exercere non negauit. Id autem pręſtant

lib.6.cap.30 hiſt.an.

teſte Ariſtotele menſe Februario. Vnde Reuſnerus canebat.

Vere nouo rigidos Venus ignea concitat Vrſos.

Quoniàm autèm,ex Oppiano,Vrſæ ſunt in luxuriam ualdè procliues, ne ob prægnationem maritis diutius careant(cum Feræ grauidæ,præter Lyncem,& Leporem,non commiſceantur)priuſquàm certum pariendi tempus aduenerit,vẽtrem elidẽtes fętum violentèr excludunt,& mox à recenti partu,& alendæ proli,& explendæ libidini dant ope-

li.6. de hiſt. an.cap.30.

ram. Circa Vrſarum fæturam Phyſiologorum coryphęus Ariſtoteles hyemalis latitationis tempore,Vrſas unum,duos,& aliquandò quinque informes catulos eniti, deinde, aduentante uere,eoſdem per ſyluas ducere ſcripſit. Exire autem à ſpelunca cum prole tertio menſe Veris Albertus prodidit. Hoc quidem uerum eſt, ad mentem eiuſdem Ariſtotelis, Vrſam in comparatione ad molem corpoream edere fœtum paruum minorem fele,& maiorem mure,rudem,& informem .Quamobrem Oppianus dicebat Vrſam parere carnem ἄσημον ἄναρθρον. Prædictæ Ariſtotelis ſententiæ nixi Plinius, & Solinus D
promulgarunt,ab Vrſa poſt trigeſimum diem carnem informem ſine oculis, & ſine pilis emitti,quæ poſtmodùm frequenti matris linctu formatur, id eleganter deſcribitur ab Ouidio dum ait.

Nec catulus partu,quem reddidit Vrſa recenti,
Sed male viua caro eſt, lambendo mater in artus,
Fingit,& in formam quantum cupit ipſa reducit.

lib.15.Met.

Huius ruditatis catulorum Solinus rationem aſſignare conatur,dum inquit, *Trigeſimus dies vterum liberat Vrſa,vndè euenit,vt præcipitata fœcunditas informes creet partus.* Hanc

in Polyhiſt. cap.39.

Solini ſententiam ſuperius,in Anatomicis,refutauimus,dum Vrſuli etiàm in matris utero perfectè formati demonſtrabantur. Huic igitur commento ad mentem Camerarij cauſam præbuit catulorum ortus ſecundis craſſiſſimis obuolutus,quæ non niſi diuturno linctu à matre auelli poſſunt.

CA-

CAPIENDI RATIO.

FErarum captores, in illis coercendis, captioſi eſſe ſolent. Ideo in præſentia illorum technas in viuis, & mortuis comprehendendis vrſis exarabimus. Aelianus viuos vrſos retibus facilè implicari affirmat, nequè ab illis illicò poſſe extricari, cum ob labiorum craſſitudinem illa aſſequi nequeant; intereà Venatores complures accurrunt, & ligneis furcis caput, pedeſquè beſtiæ ad terram deprimunt, donèc funibus conſtringatur, deinde in arca lignea adeò concluditur, vt ſe commouere nequeat. Aliquandò foueis, & laqueis irretiuntur, vt Bargeus optimè expreſſit his verſibus.

Lib.5. cap. 17.

Lib.6. Cyneget.

Nec minus informes quoties venaberis Vrſos,
F *Ducendæ foueæ, texendæ ex ordine ſepes,*
Quaquè patent aditus, nodiquè hamiquè parandi.

Alium aſtum, pro viuorum vrſorum captura ex Plinio, diſcere poſſumus, qui litteris mandauit, nuper inuentum eſſe in arena leonum, & vrſorum ora chalcanthi puluere inſpergere, quia tanta adſtringēdi facultate pollet, vt Fera mordere nequeat. Aliud artificium ad viuos capiendos vrſos narrat Beliſarius, quod venationis genus in tabula geographica Moſchouiæ depictum conſpicitur. Nemus igitur, in quo vrſos reſidere compertum eſt à tribus, vel quatuor Sarmatarũ millibus circumdatur, itaut non maioribus, quàm cubiti diſtent interuallis, quo peracto, à venatorum magiſtris, eodem temporis momento, vbi cornua, & tubæ cecinerint arborum ramis ſecuribus eodem impetu inciſis, atquè ita diſpoſitis, raptimquè contextis, vt ex illis quaſi murus eleuatus eſſe videatur. Interim ex reliquis venatoribus, furcas ligneas habentibus, alij appropinquantium vrſorum caput, alij pedes anteriores, vel poſteriores ad terram comprimunt, donèc Feræ arctiſſimè ligentur. Robertus Stephanus narrat vrſos capi ſemiuiuos canibus, quos recentiores maſtinos appellant ex Alanorum genere, ideo à quibuſdam Veltres, & Veltrij G dicuntur magnis leporarijs ſimiles, ſed capite, & auribus magnis, labijs verò craſſis. Magnus Cham, vt cap. ſecundò huius libri explicauimus, leopardos cicurari curat, ad aprorum, & vrſorum captionem peridoneos. Prætereà non deſunt infinitæ verſutiæ, quas venatores in vitam vrſorum machinantur. Blondus ſcribit, circa Romanos agros, in ſyluis ſuburbanis inſidiatores iaculis, & machina ferrea igni crepitante vrſos noctu ad Lunæ radiantis lumen figere. Imò multarum regionum incolis huiuſmodi venandi ratio non parùm delectamenti conciliauit; cum hoc ludo venatorio venantium animus relaxetur. Ad rem Baptiſta Mantuanus canit.

Vrſi quomodo capiātur à Sarmatis.

Qua arte vrſi capiātur in Tartaria.

Ludus erat ſe attollentes haſtilibus Vrſos,
Figere.

Verùm, qui huiuſmodi ludis delectantur, deberent ſemper Ferarũ metu conſternari, cū Andreas Eburenſis tradat, Faſillam Pelagij Portugalenſis Regis filium, in primo ætatis flòre, ob ſimilem venationem, ab vrſo extinctum fuiſſe. In Heluèticis regionibus H circa Alpes, teſte Stumpfio, minoribus bombardis vtuntur, & ſtatim ac vrſum animaduerterint, Incolæ frequentiſſimi ad eius venationem conueniunt, vt à pecoribus ſuis, quæ per æſtatem ſub dio, abſq. cuſtodia relinquūtur, periculum auertant, & ſi quis vrſum occiderit, non ſolum ab omnibus benignè excipitur, ſed etiam egregijs muneribus donatur. Alij, qui mortales inſidias vrſis moliuntur, poſt tenſa retia cautè latitant, & ſtatim, atquè belluam retibus inuolutam conſpicantur, illam acuto venabulo lethaliter feriunt. Sed ad vrſos interimendos tutior nobis videtur eſſe modus, quem Conradus Heresbachius proponit; dùm venator armatus, & gladio præacuto accinctus Feram aggreditur, vrſus vbi hominem conſpicit, illicò erectus pedibus anterioribus, veluti brachijs cum necaturus comprimendo amplectitur. Intereà venator armatura tutus, cultro, vrſi præcordia ſauciat. In partibus Aruernorum, Berchorio auctore, vrſus tali ratione mactatur. Puerum parua claua, & ſaculo cinere pleno munitum ad locum ab vrſo frequentatum mittunt. Vrſi, qui vt plurimùm cum pueris colludere delectatur, ipſo viſo ad exercendas colluſiones ſe accingentis oculi cinere à puero inſperguntur, & caput claua percutitur, tunc ad vrſum ferè excæcatum, exanimatum, & immaniter rugientem Venato-

In lib. de mort. non vulg.

Lib.4. de re ruſtic.

Lib. 10. reduct. moral. cap.79.

res in nemore delitescentes accurrunt,& Feram prorſus interficiunt. In multis alijs lo- A
cis,ad profligandos vrſos,varias decipulas adhibent. Rheti multis trabibus confectis
decipulam erigunt,& trabem delapſuram,ad obruendam feram, quotieſcumquè eſcam
Lib.18.cap. ſune dependentem attigerit, valdè onerant. In Aquilonari plaga, teſte Olao Magno,
21. de gent. maturis arborum baccis, quibus vrſi ſummoperè delectantur,ſagax venator baliſtas
ſept. ſagittis armatas,ita arboribus adaptat,vt,leuiter tactis arborum ramis in Feras relaxen-
tur, tunc venator in ſylua latitans alijs iaculis ad vrſum vulneratum prorſus exanimandum
accurrit. Quoniam autem huiuſmodi Feræ mella maximoperè concupiſcunt.
Captura vrſi in Norue- Apiarij multas excogitarunt technas,quibus vrſos deludendo necarent. In Noruegia
circa arborem,in qua fauus mellitus conſeruatur, palos acutos figunt, deindè ſuperiorē
gia. arboris partem ita ſecant,vt parùm hæreat, cum eò peruenit vrſus vnà cùm parte arbo-
ris ſecta in præacutos delapſus palos exanimatur. Alij, ex Geſnero, circa orificia loci
mellarij acutiſſimos cultros affigunt, ideo vrſi aſcendentes ſemetipſos conſcindunt.
Sunt,qui in trabe aliqua,vel arboris trunco, foramen excauant ad ſitulæ magnitudinem, B
in cuius fundo portionem mellis ponunt, deinde vncis ferreis os foraminis coronant,
qui vrſi caput facilè admittunt, ſed poſtea retrahi non patiuntur. Deniquè Olaus Ma-
Lib.18.cap. gnus in Ruſſia,vicinisquè locis multitudine apum redundantibus aduerſus debile vrſo-
34. rum caput hanc mortiferam technam parari aſſeuerat. Clauam ligneam ferreis cuſpidi-
bus circummunitam in altiori ramo penès egredientium apum foramen ſuſpendunt.Vr-
ſus mella voraturus magna vi anterioribus pedibus prædictam clauam à foramine re-
mouet,hæc magno impulſu reuertens,& caput vrſi feriens ipſum ab arbore ſemianimem
deijcit. Poſtremò venenis quoquè huiuſmodi beſtias è vita tollere conantur. Vnde
Villanouanus fabam lupinam, ſeu marcillium proponit,quo cum adipe mixto lupos,ca-
nes,vulpes,& vrſos internecat; hoc autem marcillium,Geſnerus à Conſiligine non diſ-
crepare exiſtimauit. Non debemus omittere illam Aconiti ſpeciem, quam Botanici
Venena vrſorum. Thoram Valdenſium appellant; nam quidam Valdenſis Geſnero narrauit ex huius ra-
dice aliquandiù in loco humecto ſeruata,& contuſa ſuccum exprimi; in quo ſagittæ in-
ſuccatæ,leui etiam vulnere,vrſos interficiunt. Ad ſummum Aelianus piſces quoſdam
nigros in Armenia reperiri ſcribit, quorum puluere ficus inſperguntur, quas,in locis à C
belluis frequentatis,diſſeminant,atquè hoc aſtu multos apros,& vrſos perimunt.

VRSI CICVRATI MANSVETVDO, & efferati immanitas.

Lib 3.cap. 11. PRouincia Boeach, ſi Paulo Veneto hiſtoricæ veritatis perquàm ſtudioſo
credendum eſt, vrſos domeſticos, & nemini noxam afferentes producit.
Lib.18. de Vtcumquè ſit in Lituania, teſte Olao Magno,plures magiſtri eiuſdem co-
gent. ſept. loris veſtibus circumamicti Vrſis in cauea fame maceratis quotidie por-
cap.27.29. tionem eſcæ porrigentes,eos paulatim cicurant; qui poſtmodum manſue-
facti ad varias obeundas functiones idonei redduntur; nam aliquandò rotis aquas è pu- D
teis haurientibus applicantur,aliquandò plauſtris iunguntur, & quandoquè, quod ſpe-
ctantes maiori admiratione poteſt afficere,ijdem erecti ſaccos, & ligna ad locum deſti-
natum ferunt. Demùm in nauibus per funem aſcendentes,& deſcendentes ludicra exer-
Lib.cit.cap. cent. Vnde Olaus Magnus refert, hac occaſione,quemdam naucleru à pyrata æmulo
28. ſuo liberatum fuiſſe,quia eminùs per funes nauis,quam deprædaturus erat,vrſos aſcen-
dentes, & deſcendentes conſpicatus, homines nauis cuſtodes eſſe opinatus eſt. Quid
Lib.29. plura? Valentianus Imperator,ex Ammiano Marcellino,duas vrſas manſuefactas enu-
triuit,& Pytagoras,ex Cælio,vrſam ferociſſimam exarmauit, & Eutycij præceptis vrſus
Tom.2.Off. obtemperauit,vt narrat Textor, qui addit Sindrigalum Lituaniæ Principem,poſt Vitol-
dum,habuiſſe vrſum matutinis horis à nemore diſcedentem, qui palatio appropinquans
anterioribus pedibus fores percutiebat, & aperto oſtio cibum oblatum ſumens abibat.
lib.1.obſer. Inſuper Bellonius Conſtantinopoli Turcarum Imperatorem vrſis cicuribus delectari
obſeruauit. Ad finem quidam ſectæ Turcicæ religioſi, auctore Nicolao, ſtatutis qui-
Lib.3. Itin. buſdam temporibus,ab Eremo exeuntes,ſecum ceruum, vel vrſum tintinnabulum collo
feren-

Digitized by Google

E ferentem ducunt, atquè hoc modo per pagos, & Vrbes ſtipem corrogant. Ex altera parte vrſus, licèt ſit manſuefactus, tamen quia malignum, & fraudulentum eſt animal, ei non eſt fidendum; propterea ſapienter dixit Galenus. *Vrſum verò quamuis olim manſuefeceris, non tamèn perpetuò habitu talem poſſidebis*. Quoniam hæc beſtia facile ad ingenium redit, & efferatur; idcirco ad rem Reuſnerus canebat.

Sit placidus licèt, & lambat digitoſquè manuſquè
Si dolor, & bilis iuſſerit, Vrſus erit.

Hoc diſtichum proculdubio deſumptum eſt à Martiali, qui vrſum cicurem facilè naturam vrſinam, denuò induere poſſe ſcripſit, hunc in modum.

Si dolor, & bilis, ſi iuſta coegerit ira,
Vrſus erit.

Lib. de dign. & cur. an. morb.
In Paradiſ. Poet.
Lib. 6. epig. 64.

Vrſi efferati pulcherrimum exemplum legimus apud Celium Rhodiginum, quando recitat in Attica vrſam ita cicurem factam fuiſſe, vt homines nihil auerſaretur, ſed compaſce-
F retur, multaquè licentia, huc illuc, nemine impediente, peruagaretur; contigit puellam quamdam laſciuiuſculè cum bellua colludere, quæ repente efferata puellam, facto impetu, proſcidit. Quamobrem huiuſmodi efferatæ belluæ immanitatem debemus vitare, & Horatius eodem modo poetam indoctum recitaturum fugiendum eſſe perhibet, dum ait.

——— *ac velut Vrſus,*
Obiectos caueæ valuit ſi frangere clathros.

Lib. 26. lect. antiq.
In art. poet. ad calc.

Tandèm animaduertendum eſt, ſi vrſus efferatus, vel vinculis ſolutus late furens, & fugiens alicui nocuerit, per legem eius Dominum non poſſe conueniri ſancitum eſſe, cuius verba clarioris doctrinæ gratia hoc in loco recenſere non piguit. *Si Vrſus fugit, & ſic nocuit, non poteſt quondam Dominus conueniri, quia deſinit Dominus eſſe, vbi Fera euaſit; ideo ſi eum Vrſum occidero meum corpus eſt.*

ff. ſi quadr. paup. fec. dic. l. 1. §. in beſtijs.

G
ÆGRITVDINES, ET MEDELÆ.

SI multiplici ęgritudinum ſpecie vrſi valetudo quandoquè offenditur, multis etiam præſidijs inſtinctu naturali comparatis, huiuſmodi Feræ ſanitatem ſibi reſtituunt. Primò quando alui duritie laborant ad Arum, auctore Porta, quo laxentur inteſtina, confugiunt. Cum hebetudine oculorum affliċtantur ad apiaria ſe conferentes præſentaneam opem inueniunt, dū oculares venæ apum aculeis apertæ, ex eodem Porta, tantū ſanguinis effundunt, quantum oculorum valetudo expoſtulat. Inſupèr vrſus interdum tanta pinguedine opprimitur, vt loco dimoueri ferè nequeat; huiuſmodi ægritudo à Græcis φωλεία nuncupatur, quia tunc temporis luſtra quæritat, in quibus, referente Plutarcho, aliquandiù ſe emaciat. Prætereà vrſi poma ſummoperè exoptantes mandrogoræ fructus malorum figuram æmulantes incautè vorant, quorum veneno facultas vitalis proculdubio obtueretur, niſi, auctore Solino, ſibimet formicarum eſu præſto eſſent. Tandem omnibus liquido conſtat Vrſum varijs conſauciatum modis, herbarum impoſitione, ſibi mederi, &
H teſte Glyca, folijs verbaſci temperamento ſicci, & lanuginoſi ſanguinem à vulneribus implacabilitèr dimanantem ſupprimere. Prædictis morbis, Euſtachius Rudius, rabiem addit, cuius violentia vrſi aliquandò iactantur. Imò fatetur ſe nouiſſe quemdam hominem ab vrſo ſaucium, qui paulò poſt in rabiem, & hydrophobiam lapſus eſt.

Lib. 1. mag. nat.
Loco cit.
De ſolert. anim.
Prim. part. annal.
Lib. 4. de morb. occult. cap. 12.

ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA.

VRſi non ſolùm multis animantibus, ſed etiam varijs rebus inanimatis aduerſantur; In primis autèm Phocam ex Oppiano ſummmoperè abominātur, quæ viciſſim hoſtili animo in vrſos ſęuiens illos eneruat, & ſuperat. Deindè vrſi ab equis capitali odio diſſident, huiuſquè rationem opinatur eſſe Porta, quia hominem, cui paret equus, vrſi lethaliter offendant; propterea, idem Auctor, ſonitu tympani ex equina pelle confecti vrſos in ſolitudine fugatos fuiſſe autumat. Prætereà inter vrſum, & aprum talis eſt diſſenſio, vt ſi alter alterum

lib. 20. mag. nat.

fortuitò

fortuitò offendat, illicò ad prælìandum ſe accingant, de quorum certamine cecinit Phyles his verſibus iambicis. A

Τῶ τῶν ὀδόντων χρωμένου συὸς ἀστραπῆ
Στιβαρῶν δὲ τ' ἄρκτου τῇ βίῃ βραχιόνων.

Ideſt.

Dum dente ſtricto fulminat frendens aper,
Vrſuſquè ſęuit bracchiorum robore.

Li.5. de nat. an. cap. 15. Amplius vrſi multa inanimata graui odio proſequuntur; quocirca Aelianus literis mandauit, phyſiologos in hanc veniſſe ſententiam, quòd vrſus à mortuis abhorreat; nam ſi quis vrſum conſpicatus humi tamquàm mortuus proſternatur, ab vrſo prætereunte non lęditur; hinc nonnulli rationem colligunt, propter quam vrſi cadauera ſui generis inſepulta non relinquant. Vrſi quoquè cum Mappa talem antipathiam exercent, vt illa viſa, teſte Seneca, ſtatim irritentur. *Li.3. de ira.* Ad finem vrſi, ſicuti delphini, & cerui ſymphonijs, & melodijs delectantur, quibus omnis eorum ira, & ferocia demulcetur; viciſſim inſuaues, & horridos ſonos cornibus, & tubis excitatos deteſtantur. Quamobrem affirmat B *Lib. 18. de gent. ſept. cap. 26.* Olaus magnus paſtores huius antipathiæ non eſſe ignaros, dùm cornu caprino, & interdùm vaccino ſonum horridum excitantes vrſos ab armentis arcent.

PHYSIOGNOMONICA.

Li. Phyſiog. ca. 2. & 22. *Lib. 4. de hu. Phyſiog.* QVi compreſſos habent capillos fronti eminentes, animum fortem, & vrſinum oſtendunt, vt Gulielmus Gratarola aſtruit, quemadmodum habere nares veluti abſciſſas malignitatis inditium eſſe, idquè ad vrſos, & ſimias referendum eſſe affirmauit. Homo igitur, iuxta ſententiam Portę, capillis rigidis refertus, cum capite duro, & acuminato, auribus nimia magnitudine ſubflaccidis, eiquè ſint collum rotundum, frons aſpera, oculi obſcuri, parui, & concaui, intentè aciem dirigentes, malæ anguſtæ, & oblongæ, nec non mentum longum, deinde ſit incuruus, ventricoſus, cum lacertis craſſis, cum longa pedum, & manuum extremitate, præditus colore ſubpallido, vt à ſomno, vel crapula excitatus eſſe videatur, & C vox ſit balans, & turpis, procul dubio naturam vrſinam participabit, nam huiuſmodi conditionibus referti homines fatui, & improbi eſſe perhibentur, cum vrſi ſint fatui, verſuti, ſæui, perfidi, pernicioſi, & tandèm feritate, ex Philoſtrato, cęteris belluis antecellant.

EPITHETA.

AVctores ſumma eruditione præſtantes varijs epithetis vrſinum gregē ſunt proſecuti, non vt tam deforme belluarum genus ſpecioſum efficerent, ſed, vt naturales illius proprietates ab aſpectu, hirſutie, feritate, loco, & ſimilibus magis, atquè magis manifeſtarent. Inchoantes ab aſpectu vrſum informem, deformem, & turpem, ab hirſutie rigidum, & villoſum appellarunt. D A Græcis δασύθριξ, vel δασύτριχος, nimirum piloſus, ab Oppiano χαιτήεις, ſcilicet iubatus, & tandem ab Homero, & Ariſtophane λασιαύχην ideſt hirtam ceruicem habens nuncupatur. Deinde huius belluæ feritatem contemplantes Vrſum armatum, vnguibus, grauem, rabidum, rapacem, ſęuum, atrocem, trucem triſtem, ferocem, minacē, & terribilem indigitarunt. Non deſunt quoque Græcis epitheta, quibus ſęuitia, & truculentia Vrſi demonſtratur. *Epitheta à ſæuitia.* aliquibus ἄγριος nempè ferus; à Nazianzeno στυγερὸς à verbo στυγέω odio proſequor, nempè terribilis, & odio dignus dicitur; ab alijs βλοσυρὸς aſpectu horribilis, & truculentus, nec non ab Oppiano φόνιος, à verbo φένω occido ſanguinarius, ac truculentus nuncupatur. χρυερὸς quoque à voce κρύος frigus, propriè frigidus, aliquandò dirus, & horribilis exponitur. vtcunq; ſit, hoc epithetum ab Oppiano huic feræ *lib. 2. phyſio.* aſſignatur. Ad locum natalem, vel ab huiuſmodi feris frequentatum, Latini ſe conuertentes Vrſum oſſæum ab Oſſa monte, erymanthium à monte Arcadiæ Erymantho, Libycum, Numidicum, Caledonium, & Lucanum indigitarunt. Ex ſylua enim caledonia, & ex lucania Vrſi feritate, & magnitudine inſignes, teſte Varrone, in theatrum Romanum

E manum mittebantur. Græci latitationem Vrſi perpendentes illum ἀνέγερτον, ſcilicèt inexpergiſcibilem nominarunt, cum hæc Fera primis diebus in crypta dormiens, nec etiam vulneribus excitari queat. A Theocrito autem φωλάδες ἄρκτοι dicuntur, à verbo φωλάζω in ſpecu lateo, cum primitiuum φωλεός, vel φωλεία denotet luſtrum, in quo Vrſi, vel cæteræ animantes, frigoris, vel æſtus euitandi gratia, inhabitant. Prædictis addamus, quòd Vrſus ob vocis aſperitatem, raucus, ob variorum ciborum deſiderium Latinis omniuorus, Græcis παμφάγος vocitatur, aliquando ἀναιδής pudore carens, & tandem ab Oppiano αἰολόβουλος, nempe verſutus cognominatur. *Epitheta à latitatione.*

DENOMINATA, & cognominata.

F CVm Viri egregij, illuſtres fœminæ, Feræ, plantæ, regiones, & alia inanimata ab Vrſo denominationem, & cognomentum deſumant, hæc omnia in hoc tractatu recenſere operæ pretium eſſe duximus, cum poſteritatis memoriam promereri videantur. Inter præclariſſimos viros Vrſicini nomine multi Epiſcopi, & Martyres à Surio numerantur. Itèm Vrſatius ſtrenuus miles, qui ſub Licinio perſecutore, armis relictis, chriſtianæ fidei ſe deuouit, non illum memoramus, quem, Baronio teſte, Damaſus Pontifex Maximus Eccleſiam Chriſti ab Hæreticorum defendens improbitate damnauit. Sed ne quæſo ſilentij velarijs inuoluamus Vrſanem Turcici Imperij fundatorem, Vrſatum Iuſtinianum Venetorum Ducem, Vrſonem, teſte Cardano, ſomniorum ſcriptorem, nec non alium Vrſonem aliquot annis ab Vrſa in ſolitudine nutritum, à quo quædam nobilis apud Gallos familia, auctore Geſnero, originē traxit, Vrſulum grammaticum ab Auſonio in epiſtolis commemoratum, patrem Laertis Arceſium nominatum, quia ab Arco, ſiue Arcto, nimirum ab Vrſa lactatus fuerit, & tandèm, Bernardus, nomen Germanicum, vt legitur in hiſtoria Batauię, cum à Germanis Vrſus Ber dicatur, animum Vrſinum, vel hominem ore laxiori, & informi, ad inſtar Vrſi, denotat. *Virorum nomina.*

G Sed accedamus ad memorandas illuſtres fęminas, quę Vrſulę nomine fuerunt inſignitæ. Hoc enim uocabulum non ſolùm ab Vrſa eſt diminutiuum, verùm quoque multarum mulierum nomen proprium extitit. Vnde, quidam Poeta alludens ad cuiuſdam mulieris proprium nomen, & ad Vrſæ animalis, feritatem canebat hunc in modum. *Fœminarum nomina.*

Vrſula formoſa, atque eadem crudelior Vrſa.

Vna ſit in ſtar omnium Vrſula virgo Britanna, quæ XII. Cal. Nouemb. cum multis virginum millibus ab Hunnis purpureâ martyrij ſtola decorata ad cęleſtem patriam tantæ triumphattici præparatam euolauit. Inter cognominata Illuſtriſ. Vrſinorū familia proculdubio cæteras ab Vrſo cognominatas imperio coercet. Hæc ſecundùm aliquos auctores à Lycaone Arcadiæ Rege, cuius filia Caliſto verſa fuit in Vrſam originem ducit. Verum ſi fides adhibenda eſt Sanſouino, hic nobiliſſimę huius familiæ ortum Mundillæ puero educato à muliere Belgica in quodam pago, iuxta regionis morem, Vrſarum altrice attribuit, à qua poſteà tot inclyti viri in armis literati, & in literis armati tanquàm ab equo Troiano prodierunt. *li. 1. de dom. Vrſ.*

H Pętermittenda non eſt Illuſtriſſima de Vrſis Bononienſis familia, ex qua quotidie viri admirabili doctrina clariſſimi, necnon Senatorij, & equeſtris ordinis dimanant. De Vrſonis quoque multis in locis familia viget quocirca Spinula alludens ad cognomen Diomedis Vrſoni, qui à meretrice deceptus fuit, ſic cecinit. *lib. 3 epigr.*

Quod non æquales dilecti inſane, fefellit,
Vrſam te credens inſidioſa Lupa.

Floret adhùc Bononiæ quædam de Vrſonis familia, in qua, vt legimus in hiſtorijs, uiri in bonis diſciplinis inſignes celebrati fuerunt. His delibatis, ad beſtias ab Vrſis denominatas ſermo conuertendus eſt. Vrſulus igitur, ſiue ſecundùm alios Vrſelus eſt paruus Vrſus, cuius fœmininum eſt Vrſula alioquin Vrſorum catuli apud Varinum ἀρκτύλοι dicuntur. Præterea Vrſuli in Polonia, ob hirſutiem, vt Hercules Saxonia teſtificatur, vocantur à vulgo vermes erucæ pini ſimiles, ſed maiores, & craſſiores, quibus pharmaco- *in lib. de plica cap. 52.*

macopœi perperam vtuntur ad conficiendum oleum de ſcorpionibus, cum his illa regis A
careat. Non deſunt etiam multæ animantes, quarum memoria hoc in loco propter ſi-
Beſtiæ ab vrſis denominatæ. militudinem, quam habent cum vrſo, non eſt antiquanda. Talpa, teſte Suida, pedes ha-
bet vrſinis ſimiles; Harpiæ in Thracia aures habent vrſinas, ſi credimus Varino. Ab-
li.22.de an. dabha, ideſt Hyena animal eſt in Syria colore vrſi, vt Bellunenſis teſtatur, & Dulac apud
ſyluaticum Fera eſt vrſo ſimilis. Ἀρκτομῦς, quaſi mus vrſinus eſt animal à D. Hieronymo
memoratum, de quo ſuo loco verba fient. Denique Albertus Vrſontes ob collum ſeto-
Plantæ. ſum vrſo ſimiles belluas figura bubula forte Biſontes appellauit. Amplius multę plan-
tæ ob ſimilitudinem variarum vrſi partium veriſimilem nomenclaturam acceperunt. Si
caput vrſi perpendamus, inueniemus napellum à Geſnero vocari ἄρκτιον, quoniam eius
ſemen villoſum vrſini capitis ſimilitudinem habeat. Ab oculis chryſogonum denomi-
natur, & arcophthalmos quaſi oculus vrſi dicitur. Ab auribus ſanicula lutea alpina Mat-
in comm. ad Dioſc.lib.4. thioli cognominatur. Ideo ob figuram foliorum auri vrſinæ ſimilem Tabernemontanus
auriculam vrſi floribus luteis, & Lobellius ſaniculam vrſinam appellauit, & huius plantæ
lib.3.plant. rar. octo ſpecies flore, & folijs inter ſe diſcrepantes Cluſius exhibuit. A pedibus huius Fe-
ræ Catanance vocatur Arcopus, quaſi pes vrſi, Acanthus verò Dioſcoridis, quoniã eius B
folia anteriorum vrſi pedum figuram repręſentet, in officinis, nec non à Trago Branca vr-
ſina nuncupatur, imò in Herbario Lugdunenſi Acanthus ſylueſtris Dioſcoridis ſub no-
mine Brancæ vrſinæ aculeatæ deſcribitur. Licet etiam ſphondilium Dioſcoridis à Brun-
felſio Brancæ vrſinæ nomine inſigniatur; Ab hirſutie tandem muſcus terreſtris, & pre-
cipuè muſcus clauatus Lobellij quandoque, in officinis, magno errore pro ſpica celtica v-
ſurpatus à Geſnero muſcus vrſinus cognominatur. Lappa quoque, ſiue Arction Dioſco-
li.4.ca.101. ridis ἀρκτοῦρος etiam dicitur, quia fructum villoſum producat, Bauhinus autem in Mat-
thiolum hanc plantam Lappam maiorem montanam interpretatur. Demum aliæ ſunt
plantæ, quæ, aut quoniam in ſyluis ab vrſis frequẽtatis creſcant, aut quoniam huiuſmo-
di Feris eſcam præbeant, ab illis denominationem ſortiuntur. Deſcribitur à Botanicis
quædam plãta, ad alliorum ſpecies referẽda, quam Matthiolus allium vrſinum indigitat,
imo moly deſcriptum à Dioſcoride, & moly minus apud Bauhinum à Ceſalpino Allium
vrſinum vocitatur. Poſtremò alię ſunt plantæ, quæ fortè quoniam fructus vrſorum gu-
ſtui gratificantes producant, ab huiuſmodi animalibus denominãtur, vt arbuſtum quod- C
dam ſpinoſum depictum à Matthiolo folijs apij, floribus albis, baccis rubentibus, quod
lib.7.de cõp. med.ſec.loc. cap.4. circa Tridentum panem vrſi appellant, Geſnerus ſpinam appendicem eſſe opinatur Ἀρ-
κτοςάφυλον, nempè vuam vrſi Galeni, Dodoneus Ribeſium fructu rubro eſſe arbitratur.
Verùm pro hac planta aliam præter Ribeſium exhibet Cluſius. Prædictis addunt nõ-
li.1.de plãt. rar.cap.41. nulli ſambucum Arctodendron, ideſt arborem vrſi nũcupatam, cum inter antiquas Dio-
ſcoridis nomenclaturas, ſambucus tali nomine inſigniatur. Deniq. trifolium floris mel-
lini, quod Herbarij odoratum vocant, Dodonęus ſua lingua dici trifolium vrſinum aſſeue-
rat. Quid dicemus de locis? cum hæc tot ſint, vt paucis verbis vix perſtringi queãt. Ab
in theſ.geograph. Ortellio Vrſao, Vrſo, Vrſon, Oſſuna, & Orſona eſt vrbs Hiſpaniæ Beticæ, & Vrſeola,
vel Vrſeolis vrbs Galliæ Narbonenſis. Berna apud Geſnerum eſt Heluetiæ ciuitas cla-
riſſima vrſos publicè alens, & iiſdem pro Inſigni gentilitio delectatur, & nomen etiam
ciuitatis, etymo Germanico ab vrſo deriuat, cum vrſus à Germanis Ber dicatur. Vrſa-
ria caſtrum eſt in territorio Spoletano, & vallis Vrſæ ibidem, ſi veritatem ſcribit San-
li.1.de dom. Vrſin. ſouinus. Montem Vrſinum, ſeu Vrſarum Cyzico imminere recitat Syluius, ita nuncu-
patum à Iouis, vel Bacchi nutricibus, quas illic in vrſas migraſſe tradunt, vel quia hu- D
de Aſia min. cap.64. iuſmodi locus vrſorum venationi eſſet idoneus, vel denique propter altum montis ca-
cumen, quod vrſarum ſydera tangere videretur. Vrſinus lucus fuit ſacer locus, in quo
Romani conſules cum exercitu, teſte Plutarcho, contra Tarquinium, & Hetruſcos acer-
rimè depugnarunt. Vrſi caput locus eſt littoris Amalphitani, in quo nauali prælio de-
in ſuppl.hiſtor.lib.11. certatum eſt, vt inquit Sabellicus. Denique habetur in hiſtoria nauigationis in Indiã
Occidentalem ſub Vuilielmi inſula locus, qui vrſi propugnaculum cognominatur. Prę-
dictis annectit Plutarchus fluuium Scythiæ Arcturum dictum, qui poſtmodum Phaſis
fuit nominatus. Verùm cauendum eſt, ne per vaſtiſſimos terreſtrium denominatorum
campos adeò diuagemur, vt cęleſtium obliuiſcamur; vbi ſunt Arcturus, Arctophylax,
polus, & circulus arcticus, quæ omnia ab vrſis cognominari videntur. Sciendum eſt hęc,
quoniam à ſyderibus, & non ab animalibus cognomentum adepta ſunt, ſicco pede eſſe

præ-

E præterm̃ittenda. Reliquum erit, vt denominatis annectamus hoc vocabulum, ἀρκτῆ, quod apud Polluccm pellem vrſi ſignificat, quamuis hæc vox σκυλον apud Heſychium, & Varinum pellem vrſinam, vel ouinam, aut alterius animantis deſignet.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

DEus aliquando myſticum vrſæ nomen promereri videtur; nam veluti vrſa, amiſſis catulis, ſæuitiam in quemlibet obuium iras minimè remittens exercere ſolet; Pariter Deus à peccantibus iuſta exigit ſupplicia. Idcircò Oſea id prædicebat. *Occurram eis quaſi vrſa raptis catulis, & diſrumpam interiora iecoris eorum, & conſumam eos ibi, quaſi Leo.* cap. 13. Præterea Deus vrſi naturam aduerſus hominem myſticè induiſſe dicitur, quandò poſt peccatum in paradiſo illi occurrit, vndè Hieremias ſcripſit. *Vrſus inſidioſus factus eſt mihi Leo in abſconditis.* Thren. 3.
F Imò Chriſtus, auctore Berchorio, vrſus myſticus verè poterit appellari, nam veluti carnes vrſi dormientis, aut mortui ex Plinio augeri feruntur, ita Fideles, qui myſticè Chriſti carnes perhibentur, poſt eius paſſionem, & ſepulchralem ſomnum creuerunt, quoniam plures, poſt, quàm antè Chriſti mortem, eius fidei ſe deuouerunt. (lib. 10 redu. mor.) Idem Chriſtus in ſecundo aduentu vrſus vocabitur. Nam ſcribit Amos. *Quomodo ſi fugiat vir à facie Leonis, & occurrat ei Vrſus.* cap. 5. Inſuper vrſa in viſione Danielis Regnum Perſarum demonſtrabat; Propterea hoc contemplans Reuſnerus ſic canebat. (in lib. embl. ſacr.)

Altera tergeminis armata eſt dentibus Vrſa,
Beſtia, quæ Perſis aſſimilata fuit.
Tres dentes totidem Reges cum Xerxe Darium,
Et Cyrum regni robora magna notant.

Vrſi quoque duo è ſaltu proximo egredientes, vt habetur in ſacris Biblijs, & lacerantes duos, & quadraginta pueros, qui illudebant Eliſeo Prophetæ in Bethel aſcendenti, præmonſtrabant, teſte Euchério, duos Imperatores Veſpeſianum, & Titum, qui poſt duos, (lib. 4. Reg.)
G & quadraginta annos ab aſcenſu Domini captis Hieroſolymis per arma, & per vicos Iudæorum ſtragem, lacrymabili ſpectaculo, dederunt. Vrſus verò quem ſuffocauit Dauid, Iudæos à Chriſto ſuperatos myſticè deſignabat, vt docet ſacra pagina. *Dixitque Dauid ad Saul, paſcebat ſeruus tuus patris ſui gregem, & veniebat Leo, vel Vrſus, & tollebat arietem de medio gregis, Leonem autem, & Vrſum interfeci ego ſeruus tuus.* (lib. 1. Reg. cap. 17.) Lauretus per vrſarum catulos, eos, qui è Gentilium multitudine chriſtianam fidem amplexantur, intellexit, nam diuturno documentorum linctu, mens ferina manſueſcit, & per vrſam in luſtro abſconditam, crudelitatem in humano corde latitantem, & aliquando ipſam Hypocriſim eſſe voluit. (in Syl. alleg.)

MORALIA.

IN moralibus, peccantes vrſis non immerito comparari ſolent, quoniàm hi ob capitis imbecillitatem ex quacunque leui percuſſione præcipitantur, illi verò, ex qualibet leui occaſione, in varia crimina labuntur. Præterea
H homo improbus, tanquàm vrſus dormit, nimirùm ſoporifera peccati delectatione correptus, itaut nec etiàm ſolicitudinum, & calamitatum vulneribus excitari queat. Cæterùm ſatius erit homines inexpiabili hæreſeos ſcelere oppreſſos ad naturam vrſorum reducere, his enim cum cerebrum ſit venenoſum, eorum capita, ex Plinio, in theatro comburebantur, ne aliqui ipſo veſcentes in rabiem vrſinã agerentur, illi paritèr igneo ſupplicio ſunt puniendi, nè ipſorum fallacijs, alij irretiantur. Inſupèr iracundum hominem poterimus, non iniuria vrſum appellare, nam hic circa mellaria verſans, ſi fortè ictu apis vulneretur, tanta percitus ira incedit, vt omnes apes ad vnam dentibus, & vnguibus vlciſci vellet; homo ſimilitèr iracundus, ſi aliquem etiam iocosè conuitijs in ſe debacchantem obſeruet, tales colligit irarum motus, vt non ſolum verbis aculeatis, ſed etiàm armis æmulum proſequi conetur. (Iracundus comparatur Vrſo.) Imò qui inſatiabilem, profundumque ventrem ſemper eſitando diſtendit, vrſi nomine poteſt inſigniri; quoniã vrſus non ſolum multa ſemel, ſed etiam varia ciborum genera comedit. Idcirco in epithetis (Guloſus Vrſo comparatur.)

thetis omniuorus fuit cognominatus. Demùm ille,cui nullus ſatis eſt theſaurus,vrſi nomen merere poteſt, quoniã hæc Fera in polubrum ignitum aciem oculorum dirigens A excæcatur. Pariter φιλάργυρος etiam ſi alterum pedem in cymba Charontis habeat, *Auarus.* viſo polubro nempè metallo aureo,& argenteo,adeò excæcatur,vt hæc metalla tanquã ſumma numina veneretur. Auaro improbum Iudicem coniungere licet; cuius oculorũ acies,adinſtar vrſi,ob alicuius vaſis aurei, vel argentei ſplendorem tanta hebetudine *cap.16.* premitur,vt rectum iudicium intueri non valeat,iuxta illud Deuteronomij *Munera enim excæcant oculos Iudicum ſapientum*. Ad ſummum nefarij Principes, & Tyranni vrſi nomine ſunt decorandi,quoniam mella apium,nempè virorum iuſtorum,& pauperum etiam pecunias ſurripiunt,ideoque,optima de cauſa,de horum dominio loquens Seneca ſcri- *lib.1. de clem.* bebat. *Quæ alia vita eſſet ſi Leones,Vrſique regnarent?* Imò huc reſpiciens Abacuc dicebat; *Impius enim præualet aduerſus Iuſtum*.Totum oppoſitũ humana docet pietas,nimirũ pauperes vrſos vocandos eſſe,nam hi in latibulis degẽtes anteriorum pedum ſuctu,per longum temporis ſpatium, vitam ſuſtentant,ſic pauperes tantum nutrimẽti ſugere de- *cap.1.* berent à diuitibus,quantum eorum indigentia expoſtularet. Ex altera parte hoc vrſi no- B men,exceptis peccantibus;alijs quoque conuenire poteſt. Nam Sancta Mater Eccleſia vrſa poteſt appellari,dum filios imperfectos, & chriſtianarum diſciplinarum imperitos, more vrſæ,lambendo,ſcilicet concionatorum linguis,illos erudiendo, paulatim figurat. Hanc eamdem rationem Princeps Recti amãs erga ſubditos, adulterina eruditione illi- *cap.50.* tos vrſam æmulans debet adhibere,cum dicat Iſaias. *Dedit mihi Dominus linguam eruditam,vt ſciam confortare eum,qui laſſus eſt verbo*. Verùm Patri familias nomen etiam vrſæ competere debet,dum illius ritu filios ſuos bonæ, & chriſtianæ doctrinæ penitùs *Eccl.30.* expertes ſanctis documentis imbuit,vt habetur in ſacris literis. *Doce filium tuum,curua ceruicem eius,dum infans eſt*. Propterea D.Ambroſius nos monebat,ne prolem noſtram, quantùm pertinet ad rationem animi,inſtar partus vrſini initio editam,ita informem coaleſcere pateremur,ſed linguis diſciplinarum lambendo curare debemus, vt hæc ad hu- *in Paradiſ. poet.* manam effigiem rationis participem reducatur. Sic obiter quilibet auctor debet opus ſuum tanquam vrſæ fœtum informem perpolire,& perficere quod docet Reuſnerus hũc in modum,

Qualis Vrſa prius ſolet catelos C
Informes dare quàm iubar rotantis.
Se Phœbi videat, eoſque lambens
Paulatim pia mater elaborat.
Lingua, tale poema debet omnis
Bonus fingere ſæpè corrigendo.

Praua cogitatio vrſæ aſſimilatur. Ad finem D.Chryſoſtomus prauam,& iniquam cogitationem vrſæ videtur aſſimilare, dum ait. *Si vrſa fugam à cauea cœperit,domos præcludimus,vicos obſidemus, vt intercepta nemini noceat,nunc verò cum non vna beſtia ſed multa,atque obſcena cogitationes omni beſtia ferotiores animam noſtram lacerent,nec ſentire videmur,& vrbium ſanè habitationi adeò prouidemus,vt vel in deſertis clois,vel in vallatis,atque munitis atrocem Feram coerceamus; in anima verò noſtra,vbi actio conſilij eſt,vbi regia ſedes,vbi iudiciũ eò immanes beſtiæ ad mentem ipſam ad regale ſolium omnia perturbantes magna licentia conſcendunt.*

MIRACVLA. D

PVrpurati Martyres,& Chriſti Confeſſores,tum in ſupplicijs, tum in Eremo de vrſis res admirabiles patrarunt. Si Martyres contemplemur, dum Imperatores Chriſtiani nominis hoſtes infenſiſſimi, illos varijs cruciamẽ- *in vit. SS. Fau. & Iou.* tis afficiebant, legimus apud Suriũ, Adriano imperante,in Fauſtinũ,& Iouitam vrſos ferociſſimos dimiſſos fuiſſe,qui Sanctis intactis omnem ferociam,& ſæuitiam in miniſtros Imperatoris exercuerunt. Vrſus, vt fatetur Textor,olim *tom. 1. off.* laxatus ad inferendam mortem Cerbonio Epiſcopo,omni depoſita feritate, eumdem amplecti,& circumlambere cœpit: eodem modo emiſſus in Domitillam virginem vrſus,illicò ſupra vim naturæ exarmatus ad pedes virginis decubuit. Vrſi laxati ad interimendum Pontium Epiſcopum ſecùs pedes Sancti procubuerunt innocui. Tandem aduersùs

E Teclam emiſſi ſtatim ſupra ordinem naturæ manſuefacti ab illa abſtinuerunt. Præterea
Anachoretæ Chriſti cōfeſſores huius generis miraculorū fuerunt patratores. Narrat Su-
rius fuiſſe nonnullos, qui deſiderio noſcendi ſanctum Iohanitium ad locum ſolitudinis
aſcenderunt, & dùm ipſum alloquebantur, Vrſa è ſyluæ penetralibus exiens cellæ hu-
ius Sancti appropinquauit magno colloquētium timore, tùnc Sanctus panem feræ porri-
gi iuſſit; & in eorum memoriam reuocauit, eum, qui dedit poteſtatem conculcandi Leo-
nem, & Draconem, deinde præcepit Feræ, vt ad latibula reuerteretur. Attila autem ve-
nator, vt legitur in Theatro humanæ vitæ, Vrſam acriter perſequebatur, & illa ad Ba-
ſoli Remenſis Abbatis cellam, tanquam ad aſylum confugit. Venator pietatem viri ad-
miratus prædium Abbati dono dedit. Non minorem admirationem affert quod recitat
Surius de ſancto Columbano Abbate, qui aliquando vaſtam eremum penetrans, aſpe- *In vita S.*
xit in quadam caute ſinum concauum, volenſque abdita perſcrutari, ingreſſus vidit Vrſū *Colomb.*
in ſinu interiori iacentem, iuſſit Feræ, vt abiret, nec deinceps eos repeteret calles, Fera
mitis diſceſſit, nec impoſterum eò repedare viſa eſt. Idem Sanctus per denſa ſaltus vi-
F burna gradiens, Vrſum cerui cadauer deuoraturum obſeruauit. Lambebat enim ſangui-
nem, tunc ſanctus accedens præcepit Feræ, ne corium calceis conficiendis neceſſarium
læderet. Mox bellua feritatis oblita colla ſubmittens aliò ſe contulit. Gallus Columba-
ni Abbatis diſcipulus, auctore eodem Surio, & Hiladeboldus Diaconus, piſces de flu-
mine retibus extractos, in ſolitudine aſſaturi ignem concinnabant; intereà Vrſus miræ
magnitudinis propius accedens Diaconum terruit, ſed Gallo iubente, vt ligna inferret
igni, bellua obtemperauit, quid plura? cum Sanctus Florentius, propè Nurſiam, Ere-
mum coleret, quinque oues Vrſo commiſit cuſtodiendas, vt illas ducens, & reducens ad
paſcua, & ad tugurium ſemper hora ſexta reuerteretur, quod munus Fera obeundum
non ſolum ſuſcepit, ſed etiam tempus reuertendi diligentiſſimè obſeruauit. Amplius, cū
Maximini Treuerenſis Epiſcopi Romam proficiſcentis Aſinum ſarcinas ferentem Vrſus
exediſſet, Fera eiuſdem Maximini iuſſu facta eſt doſuaria, huicq; miraculo Sanctus Mar-
tinus nondum Epiſcopus peregrinationis comes interfuit, vt recitat Surius. Perſimile *tom. 3. in*
huic fuit illud D. Corbiniani Epiſcopi Friſingenſis, cuius ſarcinarium equum cum Vrſus *vit. S. Ma-*
deuoraſſet, Corbinianus, adhibito flagello, Vrſum clitellarium effecit. Dauid verò, vt *ximini.*
G habetur in ſacris paginis, adhuc puer obuium Vrſum diripientem gregem baculo perſe-
quebatur, & apprehenſo eius mento, eum occidebat, quod nulli hominum contigiſſe le- *Lib. 1. Reg.*
gimus. Poſtremò, extra prædictorum ordinē, Cæſarius Heiſterbacenſis tradit duos mer- *cap. 17.*
catores, iuxta templum Sancti Andreæ in Colonia habitantes, in Noruergiam profectu- *Lib. 8. Il-*
ros recepiſſe à Canonico eiuſdem templi quinque ſolidos, vt albam Vrſi pellem emerēt, *luſt. mirac.*
quæ coram altare huius Sancti iuxtà ritum regionis ſubſternenda erat, quod libenter, & *cap. 57.*
humaniter præſtiterunt. Verùm in regreſſu tanta eſt in mari orta tempeſtas, vt omnes
de ſalute deſperarent, cum mercatores recordati pellis Vrſi D. Andreæ dedicatæ, illam
contra procellas intumeſcentes, ventoſque frementes extulerunt & tùnc Dominus,
Apoſtoli ſui meritis, magna cum omnium admiratione tranquillitatem mari communi-
cauit. Deinde mercatores Coloniam reuerſi, & pellem Vrſi albi, & denarios, collati non
immemores beneficij, B. Andreæ gratis obtulerunt,

H

HISTORICA.

LEgimus in hiſtoria Danica, filiam cuiuſdam patris familias ſpectabilis for- *Lib. 10.*
mæ in agro Suetico vnà cum ancillis luſum egreſſam ab ingenti Vrſo, de-
turbatis comitibus, raptam, & ad notum latibulum delatam fuiſſe. Itaque,
mirum dictu, præda laniatui petita in vſum nefariæ libidinis verſa fuit,
& Vrſus ex raptore amator factus, ardorem gulæ veneris ſatietate penſa-
uit. Verùm, cum Vrſus crebris incurſationibus vicinum infeſtaret armentum, gregis poſ-
ſeſſor exhauſti pecoris inopia prouocatus, obſeruatione adhibita, circumuentam canibus
belluam curſu, & clamore vehementius vrgere cœpit, & fugacem ſecutus eò fortè loci,
quo puella ſeruabatur, acceſſit, vbi à retiarijs Fera venabulo occupata perijt. Puellam
verò è luſtro erutam domum reduxerunt, ex qua ſtatuto tempore, vt natura nuptiarum
deformitatem feminis aptitudine coloraret, ſyluestrem ſanguinem humanis lineamentis

M effi-

effigiauit, monſtrumq. quoad animi dotes, vſitato partu prodijt. Aliam hiſtoriam recitat
Lib. 13. de var. hiſt. Aelianus de Iaſione Atalanta, quam recentèr natam Pater, cum ſe non fœminis, ſed viris opus habere diceret, ſeruo perdendam tradidit, qui abiens in montem Parthenium, propè fontem ſpiſſo querceto ſtipatum eam collocauit. Itaq. infans morti quidem deſtinata, ſed a fortuna non deſtituta ab Vrſa, ſuis catulis per venationem ſpoliata, turgentibus prænimia lactis copia vberibus nutrita eſt. Itaq. vno & eodem tempore Fera mammarum dolorem, & infantis famem ſedauit, & quæ ſuorum mater non manſerat, alienæ A
Lib. 19. lect. antiq. prolis nutrix extitit. Quid perſimile narrat Cælius Rhodiginus, dum ſcribit; cum Hecuba per quietem accepiſſet Paridem perdendum eſſe, ipſum Archelao ſeruo in Ida exponendum tradidit, cui cum decem dierum ſpatio vrſa mitis vbera præbuiſſet, re animaduerſa, idem Archelaus ſublatum educauit vt filium. Diuerſam à prædictis exarat hiſto-
In lib. de bell. mithri. riam Appianus Alexandrinus, inquit enim, Thermiſayrenſes, cuniculos tam amplos effodiſſe, vt in eis pugnæ ſubterraneę committerentur, ſed Oppidani hos ſupernè aperiebant, & in operarios, per foramina, vrſas, & alias feras demittebant. Herodotus quoque B
Lib. 2. enumerans animàlia, quæ Ægyptij ſacrata eſſe arbitrabantur, dixit, huiuſmodi animalia mortua ab ipſis deferri, & vrſorum cadauera eo ſepeliri in loco, vbi inueniebantur, Marcellinus denique ſcriptis mandauit, Taiſalorum gentem turpem eſſe, & obſcenæ vitæ, ideoque flagitia multa perpetrare. Verùm ſi quis horum adultus, & ſolus Aprum excepiſſet, vel immanem vrſum interemiſſet, inceſti colluuione liberari exiſtimabant.

HIEROGLYPHICA.

Lib. 11. Hierogl. NOn diſſimulandum, licèt ab AEgyptijs non traditum, auctore Pierio, per vrſum auerſum ingredientem in ſpeluncam, prouidentiam poſſe ſignificari, habemus enim ab Aeliano hanc Feram hoc vti modo ingrediendi in ſpeleum, vt venatores fallat. Præterea cum aliqui vellent denotare ciuitatem à Principe imbecilli rectam, vrſi caput proculdubiò pingere poſſent, hæc enim beſtia, ſecundùm Phyſiologos, capitis imbecillitate làborat. Non defuerunt etiam, qui per ſimulacrum Vrſi iram immanem intellexerunt, quia hoc animal leui C
In commẽt. ſymbol. etiam occaſione ingentes irarum motus colligere ſoleat; Ideò Ricciardus per picturam Vrſi retrò aſpicientis, hominem iracundum, & maleuolum deſignabat. Somnolentum quoque hominem vrſus indicare poteſt cum is, premente bruma, ſopore adeò graui opprimatur, vt vulneribus etiam inflictis excitari non poſſit. Pierius addit, per effigiem vrſi pedes anteriores ſugentis, hominem inedia confectum intelligendum eſſe; cum notum ſit, per Aelianum, ſolo anteriorum pedum ſuctu, Vrſos in latibulis hyemem tranſigere: Vrſa inſuper ſuis non caret Hieroglyphicis, nam Aegyptij ſacerdotes Vrſam fœtam figurabant, ſiquidem ijs compertum erat Vrſam fœtus informes eniti, hoſquè diuturno linctu ad perfectionem reduci, hacque ratione, hominem à primo ortu deformem, mox formoſum effectum, vel hominem ineunte ætate diſſolutum, & ætatis progreſſu, ſanctiorem intelligebant. Alij commenti ſunt, per Vrſas intra frutices, & ſpelæa deliteſcentes puellas innuptas poſſe denotari, quæ domi cuſtodiuntur, & Vrſæ à luſtris non niſi pabulationis gratia egrediuntur. Satius eſſet, per iconem Vrſæ, mulierem virili animo prę-ditam intelligere, cum in hoc animantium genere, vt ſuperius à nobis ad mentem Ariſtotelis fuit expoſitum, fœminæ maribus ſint ferociores, & animoſiores. Ad finem ad- D
Lib. 10. in Hierogl. damus illud, quod euulgauit Goropius de cæleſtibus Vrſis, quæ implicitę, & à Dracone ſeptentrionali detentæ innuere videntur, Adamum, & Euam, qui à magno Dracone infernali per peccatum veluti in Vrſas mutati, & ad Aquilonem tranſlati ſunt, vndè, vt dici ſolet, omne malum dimanat.

PROVERBIA.

In adag. A Feritate, & ira huius animalis multa dimanant adagia, ideo Manutius hoc promulgat. *Cum adſit Vrſus, veſtigia quaris.* De illis, qui ob aliquam timiditatē præſens negociū declinantes, ad nugas dilabuntur. Sumptū eſt adagiū à formidoloſis venatorib.

qui

E qui ferocia animalis perterrefacti vrſũ ſenſiſſe diſſimulant, ſed vt audaciores videantur veſtigia proſequi fingunt. Plato huiuſmodi homines ſimiles eſſe canibus pronunciauit, qui lapides mordent, cũ eos, qui iecerint non audeant attingere. Addit Manutius aliud prouerbium. *Fumantem naſum Vrſi, ne tentaueris.* In quo admonet non eſſe tentandos, qui nocere poſſunt; huius prouerbij ſpeciem habet illud Martialis. *Lib. 5. de republ.*

—— —— —— —— rabido nec perditus ore
Fumantem naſum viui tentaueris Vrſi.

Rationem autem, propter quã à naſo, & non ab alia parte deſumptũ ſit adagiũ, aſſignant Phyſiologi, dũ hac parte vrſi icta ſummoperè irritari tradunt. Mantua, in hoc prouerbiorũ genere, profert illud. *Fugiens Vrſum, in Leonem incidit.* De illo, qui vnum euitans periculũ in aliud labitur, quale eſt illud. *Incidit in ſcyllã cupiens vitare carybdim*, vel vt illud. *Naufragus in littore, incidit in latrones.* Amplius vulgo effertur hoc adagium. *Vendere pellẽ Vrſi non capti*, diciturq. de illis, qui pollicentur, quod non habent, & antè victoriã triumphum canunt, ortumq. ducit ab apologo, de quo ſuo loco agetur. Aliud vulgatiſſimũ hic Bono- *In analyſi var. quæſt.*

F niæ circũfertur prouerbiũ, cuius origo hactenus ignoratur, & eſt cũ dicitur. *Suſcepit onus ducendi Vrſũ Mutinã.* Quod enunciatur de illis, qui durã ſuſcipiunt prouinciã, ſeu negocia difficillima peragere volunt. Aliud tandem huius animalis reſpiciens feritatẽ habetur in ſacris paginis, cũ dicitur. *Satius eſt occurrere Vrſæ, raptis catulis, quã fatuo confidenti in ſtultitia ſua.* Nam, vrſa raptis catulis, maximè ſæuit, cũ fœtus ſuos ſummoperè diligat, Idcirco primũ obuiũ ſolet inuadere ſuſpicãs ab eo catulos ablatos fuiſſe. Verũ, inquit, Sapiẽs, minus periculoſũ eſt occurrere huiuſmodi vrſæ, quã ſuperbo, & cuicũq. homini maleuolo, qui non ſolũ ſtudet corpori; ſed etiã animæ perniciẽ afferre. Alia deinde non ſunt omittenda adagia, quæ vrſi aſpectũ reſpiciunt, verbi gratia quando dicitur. *Vrſo aſperior*, de homine hirſuto, & piloſo. Præterea pronũciatur aliud; *Eſt veluti Vrſus ineptus & ſolers*; de homine, qui prima facie inſulſus, & ineptus videtur in operatione verò ſagacitate vtitur, nã vrſi licèt quoad corporis figurã inepti videantur, tẽpore tamen opportuno ſolertiã adhibẽt. Si latitationẽ animalis conſideremus, alia obſeruabimus adagia. Primũ eſt. *Videre Vrſam parientẽ.* Quod profertur de rebus raris, quoniã, ſecundũ Aelianũ, vrſa *In Prouerb. cap. 17.*

G nõ tantùm in ſpelæis, ſed etiã in ſpeluncæ interiori ſinu, sẽper enititur, ſecundũ eſt quod pronunt Germani contemplantes vrſũ ſolo pedũ anteriorum ſuctu, in luſtris, hyeme viuere ſcilicet. *Manus ſugit*, de aliquo, quẽ paupertate, vel auaritia notare volunt. Inter hęc ad calcem poteſt recenſeri, illud quod ab vrſa cæleſti deſumptum eſt, ideſt. *Vrſa ſe mari proluet.* Supple priuſquam negocium ad finem perducatur, cum vrſæ conſtellatio nunquam orientem atquè occidentem attingat; ſolet autem hoc adagium in illos pronunciari, qui impoſſibilia aggrediuntur.

FABVLOSA.

CAliſtum Lycaonis Regis filiam olim à Ioue compreſſam, & mox à Iunone in vrſam transfiguratam fuiſſe omnes ferè poetę commenti ſunt. Vnde Ouidius huic opinioni ſubſcripſiſſe videtur, dum inquit. *Lib. 2. Faſt.*

H

Vrſa per incultos errabat ſqualida montes,
Quæ fuerat ſummo nuper amata Ioui.

Hanc poſteà Arcas eius filius matrem ignotans, vehando per montes, iaculis proculdubio vulneraſſet, niſi vterquè in cœlum tranſlati eſſent, vbi mater Arctos, & filius Arctophylax nuncupantur, de his Ouidius ſic cecinit.

Hanc puer ignorans iaculo fixiſſet acuto, *Loco cit.*
Ni foret in ſuperas raptus vterquè domos.

Heſiodus Caliſtum Dianæ Nympham fuiſſe autumat, quam corruptã egrè ferens, in vrſam ſtatim transformauit, hęc beſtia Arcadẽ peperit, quæ cũ filio, vt ſcribit Amphis poeta comicus, ad Lycaonẽ perducta, & in templũ Iouis Lycæi, quò ſibi intrare non licebat vnà cũ filio fugiens ingreſſa, à paſtoribus regionis, cùm nato occiſa, à Ioue in ſydus cęleſte conuerſa fuit. Harum vrſarum fabulam aliter narrat Theon Arati interpres, & Heſiodi Scholiaſtes, quos lector per otium conſulat. vtræque igitur vrſæ cęleſtes vehuntur circulo arctico clauſæ, & ita collocatæ, vt caput eius, quæ ſuperior fuerit ad caudam in-

ferioris contendar. Vrſa maior quinque habet ſtellas ſecundæ magnitudinis,ſex tertiæ, A
reliquæ ſunt quartæ,& quintæ magnitudinis. Vrſa minor duabus ſtellis ſecundę magnitudinis eſt inſignita,cum ſtella polaris ſit tertiæ magnitudinis. His annectamus Ephigeniæ fabulam, quæ, vt narrat Gyraldus, cum ad aras ſacrificanda eſſet, Vrſa,vel Cerua, vel Taurus,per medias Græcorum copias cucurrit,qua re viſa,Vates iuſſit,quodcunque illud fuerit, mactandum eſſe.

Syntag. 12.

A P O L O G I.

In mytholog.

VRſus quondàm circa mellarios alueolos verſans ſecundùm Abſtemium ab ape ictus tanta efferbuit ira,vt omnia vaſa,in quibus apes mellificauerant, vnguibus diſrumperet. Tunc apes vniuerſæ,cum domos ſuas dirrui,cibaria auferri, & filios enecari conſpicerent,facto impetu, Vrſum aculeis inuadentes profligarunt, tunc vrſus dicebat quantò melius erat apis vnius B aculeum tolerare,quàm tot in me hoſtes concitare. Apologus indicat melius interdum eſſe vnius iniuriā patienter perferre,quàm illā vlciſcēdo multos inimicos comparare. Poſtquam de læſione verba facimus, nobis ſuccurrit alius apologus,in quo vrſus colludens vnguibus incautè oculum vrſæ eruit,tunc vrſus id ægrè ferens omnes vngues abſcidit,ſicque vxorem allocutus eſt,bono ſis animo,quoniam arma,quę te læſerunt,abieci, cui vrſa reſpondit,hoc parui mea refert, quia hoc ante offenſionem præſtare debebas. Hinc diſcendum eſt lædentis pęnitentiam lęſo nullo adiumento eſſe poſſe. Superſunt duæ fabulæ,ex Abſtemio,recitādæ,quas inter apologos collocare volumus; licèt enim in his vrſus palā loqui non introducatur attamen locutus eſſe perhibetur. Prima eſt,dū per vaſtiſſimas ſolitudines duobus amicis iter faciētibus eminus ſit Vrſus obuiam,quorū alter perterritus,ob corporis agilitatem,arborem ſcandens inter opacos fagi ramos delituit, alter verò cum ſe,in præliando,vrſo imparem iudicaret,procidens ſe mortuum eſſe ſimulauit. Vrſus deinde accedens totam proſtrati faciē olfecit, huncq. cohibito ſpiritu mortuum eſſe credens aliò ſe contulit. Mox comes deſcendens interrogabat amicum, quidnam ad aures vrſus locutus eſſet,cui reſpondit; admonuit me, ne deinceps cū huiuſmodi amicis iter faciā. Hinc colligendū eſt euitandos eſſe illos amicos,qui, periculoſo tempore,ab auxilio præſtando pedē reuocant. Perſimilē ferè fabulam recitat idem auctor de coriario,qui numerata pecunia pellē vrſi à quodā emit Venatore, qui in præſentia pellē vrſi ei nō eſſe aſſeruit,cæterū poſtridiè venatū profecturū, vrſoq. interfecto,illi pellē laturū pollicitus eſt. Coriarius, animi gratia,cū venatore in ſyluam profectus,altiſſimā conſcendit arborē,vt inde venatoris,& vrſi certamen conſpicaretur. Venator intrepidus vrſi latibulo appropinquans immiſſis canibus illū exire cōpulit, qui, euitato venatoris ictu,eum proſtrauit, hic ſciens vrſū in cadauera non ſæuire,compreſſo halitu mortuum ſe eſſe ſimulauit vrſus admotis ad Venatoris faciem naribus,eumq. non ſpirantē deprehendēs ſtatim diſceſſit. Coriarius cū feram abeſſe proſpiceret,deſcendēs ad venatorē acceſſit, eū interrogans qualē ſermonē vrſus ad aures habuerit, cui Venator,monuit me,ne impoſterum, pellem vrſi nōdum capti vendere velim. Fabula denotat incerta pro certis habenda non eſſe.

In mytholog. C

D

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

In li. ſymb. & embl. 20.

DEpinxit Camerarius vrſū in luſtro ſoporatū cū hac inſcriptione MAIOR POST OCIA VIRTVS. volebat enim innuere ingenia viuida,quò plus ocij interdum ſumunt,eò poſteà alacrius,denuò ſe ſe exerunt,omniaque negocia peragunt, ideoque ſubſcripſit hoc diſtichon.

Ceu luſtris lateant Vrſi, & ſua membra relinguunt,
Sic meditatur opus Doctus in arte nouum.

Emblem. 21

Amplius idem auctor figurauit vrſam lambentē fętū cum inſcriptione. NATVRA POTENTIOR ARS. Hoc celebris ille pictor Titianus pro ſymbolo vſurpauit, quò artē in quibuſdam plùs valere,quàm naturā deſignabat quòd concedendum eſt,vt in arte pictoria cōtingit,in reliquis verò nequaquam, quemadmodum in hoc diſticho exprimitur.

Ars

Digitized by Google

E *Ars ſolet, haud fingit, natura vtrumque miniſtrat,*
Quantum diſſideant indicat hic catulus.

Inſuper effigiauit duos Vrſos pluuia cadente ſimul colludentes cum inſcriptione SE- Emblem. 22
RENABIT. Vrſi enim ſunt huius naturæ, vt, cadentibus imbribus, futuram præſagientes ſerenitatem colludere ſoleant, iuxta illud.

Poſt Phœbum nubes veniunt poſt nubila Phœbus,

Vel iuxta illud Ouidij.

Nube ſolet pulſa candidus ire dies.

Pari ratione viri fortes, & conſtantes in rebus aduerſis proſperiorem fortunam expectantes, tantùm abeſt, vt abiecto ſint animo, quin potius omnia læta ſibi polliceantur. Emblemati autem ſubſcribitur hoc diſtichon.

Quæris cur ſaliant pluuijs? ſpes certa ſereni eſt.
Hoc tu confiſus, pelle animi nebulas.

Hoc emblema Camillus de Camillis ſcriptor Italicus inter Phrenoſchemata recenſuit.
F Delineauit tandem Vrſum ſecus quercum apibus onuſtam, cum dextra manu intra duos Emblem. 23
ramos adeò conſtricta, vt indè illam nequaquàm diuellere poſſet, deindè inſcripſit. VIOLENTA NOCENT. Poſtmodum hos verſus ſubſcripſit.

Vt fauus exitio eſt Vrſo, ſic ſæpè malorum,
Auctorem illaqueant inſque doluſque ſuum.

Lucas Contilis Italicus ſcriptor hoc emblema inter phrenoſchemata recenſuit, cum hac inſcriptione. SIC VIOLENTA. Narrant enim aliquando accidiſſe, vt Vrſus mellis cupidus aggrediens aluearium in veteri quercu ab apibus fabrefactum ita validè pedem alterum anteriorem in ramum ſe ſe reflectentem impulerit, vt inde ſe liberare non potuerit. Non eſt ſicco pede prætereundum illud emblema Pauli Maccij viri noſtra ætate In lib. emblem. 76.
latina eloquentia ſpectabilis, in quo curarum diſſimulatores venatoribus veſtigia Vrſi quæritantibus pereleganter aſſimilat, de quibus in prouerbijs verba fecimus. Franciſcus Sanſouinus tradit Cæſarinos pro Inſigni Aquilam vſurpaſſe, & aliquandò ſub illa pinxiſſe Vrſum columnæ alligatum glorioſæ contra Vrſinos victoriæ ſymbolum. Alij Vrſam Gryphi caput & quatuor catulos ſub ventre habentem tamquàm ſymbolum Sulta-
G nis Selini ſucceſſoris Baiazetis Turcarum Imperatoris delinearunt, qui in crudelitate adeò excelluit, vt omnes conſanguineos extinxerit. Demùm Vrſi figurâ, apud illos, qui de artificioſa memoria tractant, litteræ. V. Symbolum eſſe perhibetur.

PHRENOSCHEMATA.

VArias Vrſi proprietates, & naturales inſtinctus, aſſidui literarum cultores contemplando, varia quoque Phrenoſchematum genera compoſuerunt. Primò reſpicientes animalis ferociam, nonnulli, vt Franciſcus Vrſinus pinxit Vrſum orcam habētem cum hoc Dicto PARAQVITARLO ATIEMPO. volens denotare tempore opportuno orcam eſſe auferēdam, ſæuitia enim iuxta opportunitatem adhibenda eſt. Alij figurarunt Vrſum omni feritate refertum cum hoc Dicto. MITIS IN AMICOS: volebant enim denotare In Heroicis
cum amicis blandimentis, cum inimicis verò immanitate vtendum eſſe. Paradinus figu-
H ram Vrſi pernares fumum ſpirantis exhibuit, & huiuſmodi Dictum appoſuit. HORRENT COMMOTA MOVERI. Quo animum indignantis, vndè nil niſi exitiale poſſit expectari, haud quaquam irritandum non eſſe docuit. Deinde, à partu Vrſæ imperfecto, Viri in doctrinarum ſtudijs egregij multa ſibi Inſignia compararunt. Quidam Vrſam fœtus lingentem effigiauit cum Dicto VTINAM PERPOLIATVR. Hoc enim de operibus imperfectis, & abſoluendis proferri ſolet. Reuocat hoc in memoriam pulcherrimum hexaſtichon de Parthenopeo Virgilij receſſu, quod ſic ſe habet.

Vt nullo muſis interpellante vacaret.
Parthenopea adijt rura quieta Maro;
Vrſaque lambendo catulos ceù format inertes,
Cudebat verſus, ſic poliendo ſuos.
Aſſiduâ docti ſua limant carmina cura,
Et ſub iudicium ſingula verba vocant.

Alius vir egregius, cuius inſigne gentilitiũ Vrſa decorabat, pro phrenoſchemate finxit
Vrſã fętũ lãbẽtẽ cũ hoc Dicto STVDIO. quo cũctis pſuadere conabatur ab huiuſmodi A
familia viros eſſe prodituros, qui laboribus, & virtutibus ad eminentem dignitatum
gradum eſſent aſcenſuri. Præterea nonnulli Vrſum ſe abſcondentem, & ex latibulo
egredientem conſiderantes varia Inſignia ſunt imaginati. Ratione ingreſſus, cũ notum
ſit per Phiſiologos, Vrſum, auerſis veſtigijs, ad fallendum venatorem in cryptam intra-
re, quidam ſermone potius, quàm pictura expreſſit Vrſum auerſis veſtigijs in ſpelæũ in-
In lib. Phrenoſc. troeuntẽ cum hoc Dicto. ASTV SECVRVS. Ratione egreſſus Percuallus Italicus
ſcriptor effigiabat Vrſũ a luſtro egredientẽ cũ Dicto. E SOMNO SVRGERE. Quo-
niam Vrſus hyeme, natura duce, dormit, ſed, ineunte vere, agilis ad laborem, & ad vena-
tionem exit, propterea hoc Phrenoſchemate omnia tempeſtiuè paranda eſſe ſignifica-
uit. Amplius, occaſione cibi, cum Vrſus præter carnes fructibus potiſſimum maturis de-
lectetur; quidam numero famulorum olim Eminentiſſ. Cardinalis Montalti adſcriptus,
in cuius Eminentiſſimi gentilitio Inſigni Leo ſupra montem anterioribus pedibus pyra B
immatura ſtringens pingitur, huic addidit figuram Vrſi pyra ſuſpicientis, & huiuſmodi
Dictũ. DONEC MATVRESCANT. Forte quoniã tempeſtiuũ ſeruitutis præmiũ expe
ctabat. Tandem cũ Vrſus naturaliter in omnibus ſuis affectionibus ad quædam præſidia
confugiat, hoc, Phrenoſchemata componendi, multis occaſionem præbuit. Vnde quidam
literatus Iconem Vrſi faucij puluerem, & herbas venenatas vulneri imponẽtis exhibuit,
& huiuſmodi Dicto italico exornauit. MORTIFFERO VENEN DENTRO V'HO
POSTO. cum proprium ſit huius animalis quicquid inuenit parti vulneratæ applicare,
In lib. Phrenoſc. volebat enim hic vir doctus demonſtrare eos a quibus adiumentum ſperabat, ſibi detri-
mento fuiſſe. Perſimile phrenoſchema repręſentauit Bargalius Italicus ſcriptor cum hoc
Dicto LAEDENTIA QVOQVE. Idem auctor pinxit Vrſum circa apiaria lin
guam exerentem, quæ ab apibus faucia copioſum ſanguinem effundebat. Dictum verò
erat huius tenoris. ACIEM ACVENT ACVLEI. Quoniam Vrſus naturali
inſtinctu ductus oculorum hebetudine laborans ad pręd ictum auxilium, ſummo cũ emo-
lumento confugit. Alij reſpicientes familiarum cognomina varia Inſignia ſibimet com-
pararunt. Quidam ex nobiliſſima Vrſinorum familia figurauit columnam ſupra tergus
Vrſi erectam, & hoc Dicto coronatam. NEC VIRIBVS VLLIS. quaſi vellet oſten- C
dere tali neceſſitudinis vinculo Vrſinos, & Colonenſes necti, vt nullo modo diſſolui
poſſent alius pariter ex eadem familia delineauit Vrſam amplexantem ſpherã cum Dicto.
SICVT IN COELIS. Camillus de Camillis huiuſmodi Phrenoſchema exponẽs
literis mandauit auctorem & familiæ cognomen, & cœleſtem Vrſam nunquam occiden-
tem reſpexiſſe; pari ratione famam huiuſmodi familiæ nullo temporis progreſſu interi-
turam eſſe. Alius vir eruditus, in cuius Inſigni gentilitio Aquila nidulatur, in parte infe-
riori Aquilam expanſis alis delineauit intentis oculis Vrſam in parte ſuperiori pictam in-
tuentem, & Dictum erat. ALTVM NON HABEO SOLEM. Camillus de
Camillis id interpretans dixit Auctorem, in hoc, componendo Phrenoſchemate ad
duo mentem conuertiſſe, primò ad Inſigne gentilitium, in quo Aquila refulgebat, deinde
ad poema ſub Vrſæ inuocatione typis mandatum, quaſi vellet innuere ſe huiuſmodi cõ-
poſitione adeò delectari, vt illam, tanquam Aquila ſolem, intueretur.

SIMVLACRA ET STATVÆ. D

In 2. par. Iconolog. Victores, auctore Ripa, mulierem ſtantem dextra manu gladium euagina-
tum tenentem, altera verò crumenam ſtringentem, cum Vrſa ſecus pedes
cubante, coloribus effigiant, quotieſcunque ſimulacrum improbitatis re-
Loco cit. pręſentare volunt. In ſimulacro autem imperfectionis eodem teſte, figu-
ratur mulier ſtans, cum Vrſa ſecus pedes fœtum lambente. Heluetij olim,
vt ſcribit Marlianus, Romanos imitati ſimulacra Vrſorum in vexillis ſuis depingebant.
In lib. antiq. Rom. Prætermittimus conſultò multa Inſignia gentilitia, ne lectori tædio ſimus, quæ ab Vrſo-
rum ſimulacris exornantur. Circa ſtatuas narrat Contarenus olim Romæ in parte ex-
quiliarum penes Portam S. Laurentij, fuiſſe ſtatuam Vrſi pileo tectam, vnde deinceps
Lib. 3. epigr. 16. locus ille Vrſus pileatus nuncupatus eſt. Multas etiam ſtatuas non tantùm Leonum, ſed
etiam Vrſorum pro exornandis ædificijs Priſci cælarunt, Ideo Martialis meminit ſtatuę

Vrſæ

E Vrſæ in cuius ore vipera latens dentium ictu puerum cum ſtatua ludentem peremit.
Deinde Romæ, inter alias ſtatuas, Vrſorum quoque pulcherrimæ viſuntur. In ædibus
Valerij à cruce, ſecùs forum Iudæorum vidimus Vrſorum capita elegantiſſimè cælata, & *In lib. de*
domi Marcelli Varri Porcarij, penes Mineruã, paruus Vrſus pereleganter ſculptus oues *Inſul. nu-*
iam iam voraturus conſpicitur. Petrus Martyr ea neras, in quadam turri, ſtatuis tum mar- *per repert.*
moreis, tum fictilibus Vrſorum ſimulacris inſtructas, inuentas fuiſſe perhibet.

PRODIGIA, ET MONSTRA.

HAbetur in opere de prodigijs, & oſtentis quondàm menſe Decembris nõ
procul ab Auguſta Vindeliciorum Vrſæ cum Leone certamen in cœlo
viſum fuiſſe. Pareus verò depingit monſtrum capite vrſino brachijs ma- *Lib. 24. Chi*
nibuſque Simię cum partibus inferioribus piſcem repręſentantibus, & hu- *rurg.*
iuſmodi monſtrum Geſnerum à Cardano acceptum retuliſſe ſcribit.

F

SOMNIORVM PRÆSAGIA,

VT Onericritorum nugæ indies magis, atque magis omnibus pateſiant, li-
buit in præſentia, Vrſi occaſione, nonnulla ad mentem Cardani enarrare,
quæ ſponte ſua nullis nixa fundamentis facilè corruunt. Is ſcriptis man- *Lib. 3. de*
dauit Vrſæ catulum nuper natum per quietem viſum rei, ſeu negocij ali- *ſõn. cap. 13.*
cuius commutationem in melius ſignificare, alibique idem repetit nulla
alia pulſus ratione, niſi quia Vrſa informem partum, & quamdam veluti molem carneam
enitatur, quod à nobis in Anatomicis huius capitis ſatis ſuperquè fuit refutatum. Præte-
rea idem auctor, qui in hoc tractatu congerronis partes exercere videtur, tradit, Vrſam *Lib. 1. de*
cum catulis ſomnianti viſam hominem cum rabie furioſum denotare, ab Vrſo verò ho- *de ſomn. ca.*
ſtem iracundum, ſtultum, robuſtum, & voracem, imò rediuiuas inimicitias indicari, cum *38.*
G Vrſi in latibulis diù degant. Præterea auctor ſublunaria cum cœleſtibus confundens,
ob vtrumque Vrſæ ſydus, quod nunquam abſcondatur, opinionem ſuam videtur ſtabi-
lire. Huiuſmodi autem ſunt meræ imaginationes ex proprietatibus huius animalis de-
ſumptæ, quas vnuſquiſque ex aliorum etiam animantium prærogatiuis poteſt in mente
ſua machinari.

VSVS IN CIBIS.

GAlenus agens de alimentorum facultatibus animaduertebat eſſe nõnullos, *Lib. 3. ca. 2.*
qui carnibus vrſinis veſcerentur; propterea in libro de attenuante victus
ratione, huiuſmodi carnes hominibus feris concedebat. Platina quoque
agens de conſeruanda valetudine carnem Vrſi edulem eſſe, ſed concoctu *Lib. 4.*
difficilem, & multa excrementa generantem confirmabat. Verùm Ioan- *Lib. 13. de*
nes Bruyerus carnes vrſinas eſſe in delicijs Heluetiorum, & Alpinorum populorum te- *cibis. c. 41.*
H ſtificatur, qui etiam aſſeuerat, ſe in cœna apud Symphorianum Campegium Vrſuli car-
nes comediſſe, quæ culinæ artificio conditæ non minorem ſuauis ſaporis gratiã, quam
aliæ ferinæ palato conciliant; nam quidam nobiles Germani, qui illic agebant, Vrſu-
lum domi altilem fecerant, deindè canibus acriter exagitatum mactauerant. Quocirca *Lib. 2. de re*
Bartholomæus Scappius non immeritò ſcribebat Vrſum, cuius carnes in alimentum ce- *cul. cap. 88.*
dunt, hyeme captum, & iuuenem eſſe debere, & licèt Quinctili menſe, ratione pabuli,
Vrſus ſit pinguior, tunc tamen eius carò malum odorem ſpirare ſolet. Vrſus igitur hye-
mè captus, ad mentem prædicti auctoris, detracta pelle aeri exponendus eſt donèc te-
nereſcat, deinde carnes probè lotæ ſale, floribus fœniculi, puluere cinamomi, & ga- *Lib. 18. de*
riophyllorum inſperſæ, ad inſtar carnis hædinæ in veru aſſandæ ſunt. Ampliùs, vt teſta- *gent. ſeptẽt.*
tur Olaus Magnus carnes vrſinæ quemadmodùm ſuillæ pro cibis caſtrenſibus ſale con- *c. 24.*
diuntur. Cæterum notandum eſt non omnes Vrſi partes rei cibariæ poſſe famulari. Aelia- *Lib. 5. de*
nus inter cibos ſuauiores pedes Vrſi anteriores reponit, quoniam inter alias partes plu- *nat. anim.*
cap. 16.

rimùm

Digitized by Google

rimùm exerceantur; quarè, optimò iure, Michael Herus Vrſi manus appeti, à Principi- A
bus affirmabat. Sauonarola ſcribit cerebrum Vrſi venenatum eſſe, qua de cauſa ab eo
cauere debent, qui vrſinis carnibus veſcuntur. Non igitur præter rationem ſcriptum eſt
Lib. 12. de re cib. c. 27.
à Plinio Vrſorum occiſorum in ſpectaculis capita cremari. Imò, teſte Bruyero, nec etiã
lienes ſunt eſculenti, ſicut neque iecora Vrſorum alborum, cum narret Gerardus, in hi-
ſtoria nauigationis ad Arcton, magnam partem comitum in morbos incidiſſe, ob come-
ſtionem hepatis Vrſorum alborum, quorũ copia in illis frigidiſſimis regionibus vagatur.

VSVS IN MEDICINA.

OMnes ferè Vrſi partes ad priſtinam ſalubritatem recuperandam in medi-
cinis locum habere quotidiana docet experientia. Inchoando igitur à ca-
pite, vnà cum Porta aſſeueramus oculum Vrſi exſiccatum, & appenſum
puerorum collo, amuletum eſſe aduerſus pauores, quibus in ſomnis puſio- B
nes vexantur. Verùm, ex AEſculapio, ſupra ſiniſtrum hominis adiutorium
Lib. 2. de mat. med.
alligatum quartanam febrem mitigare dicimus. Pulmones ſecundùm Dioſcoridem, ex
attritu calceamentorũ, partẽ inflãmatione corripi non patiuntur. Præterea ſecundũ Pli-
nium frequens teſtium huius animalis eſus epilepticum ſanitati reſtituit; ideò Nicolaus
Lib 10. de ſimp. med. fac.
Myrepſicus, ad comitiales liberandos, teſtium Vrſi ſuffimento vtitur. Inſuper, ſi Gale-
no fides eſt adhibenda, ſanguis huius feræ calidus, ſi abſceſſibus imponatur, tali facul-
tate conquoquendi potitur, qualem ſanguis caprinus, & taurinus participat. Lac quoque
Vrſæ in aures ſi inſtilletur, ex Marcello empirico, otalgiam ſedat. Fel etiam ſuis non
caret virtutibus, debet igitur folliculus ab hepate ſeparari, & ſuſpendi, donec exſiccetur,
quia per biennium ſeruari poteſt. poſtmodum tàm cum medicamentis intrinſecis, quàm
extrinſecis, ad varias ægritudines profligandas, adhibetur. Lonicerus ex eo componit
electuarium, & Vuecherius Eclegma, quod comitialibus opitulatur. Deinde fel in aqua
Lib 1. antid. ſpec. Cap. 13.
calida potatum aſthmaticis & orthopnoicis prę̀ſtò eſt; cum melle verò mixtum antiquam
tuſſim lenire Sextus atteſtatur. Fellis quoque duas portiones cum aquæ duobus cyathis
exhibitas per triduum demorſis à cane rabido, pro remedio ſingulari, prædicat Damo-
crates apud Galenum, & iiſdem pellis Vrſi ſubſternitur ex Aetio. Huius remedij ra- C
Lib 2. de antid.
tionem à maxima antipathia inter canem, & Vrſum Porta putat dimanare. Fel inſuper in
varijs affectionibus extrinſecis adhibetur; ideo Dioſcorides contra incipientes ſuffu-
Lib. 2. de mat. med.
ſiones valere autumat; indè rationem haurit Porta, tùm quia Vrſus cæcos pariat catu-
los, tùm quia noctu vagetur iuxta illud Horatij.

Et Veſpertinus circumagiet Vrſus ouile.

Demùm fel Vrſinum, ex Marcello, leproſos ſanat, & carcinomata vlceroſa curat, ſi ſuper-
liniatur. Rhaſis verò ad Venerem ſopitam excitandam fel Vrſi exſiccatum ſupra femur
dextrũ ligat. Sequitur adeps, qui infinitis ferè morbis occurrit. Primitus quia Vrſi aſtu-
ti, & fraudolenti ſunt, & citò cicurantur, ex Adamantio, eius adeps memoriæ confert, vt
Lib. 7. Phyſiognom. c. 1. 2. par. Arcan.
inquit Porta; vnde Timotheus Ruſellus componit vnguentum ex pinguedine vrſina,
quo ſinciput, occiput, & tempora ad memoriam inungit. Hæc pinguedo pariter in affe-
ctionibus pilorum inſignem habet prærogatiuam, quoniam pellis Vrſi villoſiſſima ſit,
ideoque, ex Dioſcoride, ad prolixitatem pilorum commendatur. Porta in huiuſmodi ca-
Lib. 9. mag. nat.
ſu ſummit panem hordeaceum, cum ſale, & adipe vrſino, panem comburit, & tali mixtura D
locum inungit. Nam ex auellanis aduſtis, & pinguedine vrſina ad caſum ſuperciliorum
vnguentum mirabile componitur; propterea hæc pinguedo ingreditur vnguentum ca-
Lib. 3. Antid. ſpec. Lib. 1. de comp. med.
pillos conſeruans à Vuecherio deſcriptum, Imo, in curanda alopecia alijs non cedit me-
dicamentis, vt teſtatur Galenus, qui hunc adipem vetuſtiorem commendabat, quia te-
nuiorum ſit partium. Marcellus igitur in alopecia caput radit, cæpa acerrima perfricat,
& vnguen ex farina hordei, & adipe Vrſi ſuperponit. Plinius cinerem roſæ ſylueſtris
[illegible] 2. part. Arcan.
cum præſcripta pinguedine mirificè laudat. Timotheus Ruſſellus inunctionem ex oleo
vitelli ouorum, & adipe Vrſi præſcribit. Idem auctor ad faciei cicatrices delendas; &
linguæ paralyſim hanc pinguedinem extollit. Deinde Marcellus, ad diſſoluendas paro-
tidas, ex adipe Vrſi, ſebo Tauri, & cera topicum parat medicamentum, quod poſtmodũ,
ni fallimur, recitatur à Quinto Sereno, in tumoribus faucium, quos fortè ipſe parotidas
interpretatur, dum ait.

Præterea

E *Præterea fauces extrinſecus vngere prodeſt,*
Vrſino, & tauri ſebo, ceriſquè liquatis,
Omnia, quæ geminis æquabis lancibus antè,

Idem adeps, ex Marcello, cum radice gladioli contuſa lumbis dolentibus conuenit, & arthriticis doloribus præſidio eſt, ſi credimus Portæ, qui animalibus omniuoris, vt vrſo *Lib. 2. Phytogno. c. 8.* hanc prærogatiuam adſcribit, Fumanellus ad contuſionem vnguium ex pinguedine vrſi, & anatis, nec non ex euphorbio vnguentum vtile præparat. Vlcera verò pedum ſolus adeps cum alumine curat, Præterquamquod in huiuſmodi pinguedine liquefactа, lanæ inſuccatæ, & ſupra vmbelicum infantis poſitæ ventrem laxant, vt Auctor horti ſanitatis aſtruit. Ad finem adeps vrſinus ingreditur multa medicamenta, vt vnguentum Aregon, Martiaton, vnguentum ad partes conuulſas, necnon aliud ad calculum expellendum à Vuecherio deſcriptum, & tandem vnguentum ſimpatheticum, ſeu armarium, ſeu ſtellarum Paracelſi. Sed notandum eſt ad mentem Vuecherij ex animaliũ axungijs, ſicut & ex adipe vrſi Chymiatros olea per alembicum igne lento extrahere, quæ maiorẽ *Lib. 2. antid. ſpec.*
F attenuandi vim participant. Poſtremò pili huius animalis aduſti cum adianto, & arundinum radicibus non minoris, quam adeps in generandis pilis ſunt efficaciæ. His addit Plinius difficiles partus ſolui, cum quis tectum, in quo grauida ſit, tranſmiſerit lapide qui viſum interfecerit,

VSVS IN LVDIS.

FLauius Vopiſcus, in hiſtoria Probi, narrat inter alias Feras ducentos vrſos in circo venationem ampliſſimam dediſſe, quia tunc homines cum beſtijs depugnabant. Huc pertinet illud Martialis, dum commendat Carpophorum, qui in theatro confecit vrſum ferocia, & magnitudine inſignem, ſcilicet primum, qui in regionibus arcticis olim degeret dum ſcripſit, *Lib. ſpect. epigr. 15.*

Ille, & præcipiti venabula condidit Vrſo,
Primus in arctoi qui fuit arce poli.

G Aliquando in huiuſmodi ludis Feræ tantùm diuerſi generis emiſſæ inter ſe dimicabant. Ideo Martialis memorat pugnam vrſi, & Rhinocerontis dum inquit. *Lib. ſpect. epigr. 22.*

Namque grauem gemino cornu ſic extulit Vrſum,
Iactat vt impoſitas taurus in aſtra pilas.

Quandoque theatrum ex improuiſo aqua replebant & animalia introducebãt, quæ edocta in aqua non ſecùs, ac in arena præliabantur, eiuſdem fortè ſortis erat venatio, cuius meminit Calphurnius hunc in modum. *Eclog. 7.*

——— æquoreos ego cum certantibus Vrſis,
Spectaui vitulos.

Horum certaminum ludi non ſolum Romæ, ſed etiam alijs in locis celebrabantur, quia narrat Auctor hiſtoriæ rerum Polonicarum vrſos comprehenſos ad vrbanam, & campeſtrem venationem fuiſſe ad libitum emiſſos. *Vidimus inquit ipſe in ſpectaculo equulum caſtratum cum Vrſo prægrandi commiſſum, qui ex interuallis accurrens, obiecto tergo, calcibus Vrſum petebat, & refugiebat, Vrſo tamen ad ſtipitem laxiore fune ligato.* Interdùm in Ro- *Tom. 1.*
H manum theatrum viſco in arena impoſito Feras introducebant, quæ in illo implicatæ ſpectantibus riſum commouerent. Hoc ſcriptis reliquit Martialis, dum cecinit. *Lib. ſpect. cap. 11.*

Præceps ſanguinea dum ſe rotat Vrſus arena,
Implicitam viſco perdidit ille fugam;

In Ruſſia, & Lithuania, ex Olao Magno, multi vrſi cicurantur, quibus in ludis, & choreis vtuntur, nam dum Beſtiarij fiſtulam inflant belluæ ad eius ſonum ſaltant; Quod munus obeunt etiam noſtra ætate illi vrſi, quos Circumforanei per Vrbes, & Oppida magnum quæſtum facientes ducunt. Antequam tractatui de ludis finem imponamus, non eſt prætereundum quod ſcripſit Lampridius de Heliogabalo, qui conuiuis bene bibentibus quadrigas dabat, deindè ſortes conuiuales ſcriptas in cochlearibus tales præbebat, vt alius decem Camelos, alius decem vrſos, & ſic deinceps ſortiretur. *Lib. 18. de gent. ſept. cap. 27.*

VSVS IN SVPPLICIIS. A

RElatum eſt in veterum commentarijs, Reos olim beſtijs deuorandos, horribili aſpectu, exhibitos fuiſſe. Imò, quando in theatro tragediæ repræſentabantur, tunc Rei ſub alicuius perſona introducti non ſimulata, vt tragedia expoſtulat, ſed vera morte affligebantur; huius meminit Martialis pluribus in locis. Primò memorat quemdam, qui ſub perſona Laureoli *Lib. ſpect. epigr. 7.* ductus in theatrum, & in cruce vinctus ab vrſo omnibus ſpectantibus fuit deuoratus, dum ait.

Nuda Caledonio ſic pectora præbuit Vrſo,
Non falſa pendens in cruce Laureolus.

Lib. cit. epigr. 8. Huius etiam moris paulò inferius teſtimonium præbuit idem Martialis, dum refert quẽdam nomine Dedalum vrſo lacerandum fuiſſe exhibitum, quare ob Rei nomen alludẽs ad Dedalum ingenioſum, qui, aſſumptis alis, in Cretam euolauit, ſic cecinit. B

Dedale Lucano cum ſic lacereris ab Vrſo,
Quàm cuperes pennas nunc habuiſſe tuas,

Lib. cit. epigr. 21. Idem auctor, in ſuis ſcriptis, memoriæ prodidit quemdam nomine Orpheum capitali ſupplicio damnatum ad beſtias deuorandum ductum fuiſſe, qui tandem vt inquit poeta ab vrſo fuit laniatus.

Ipſe ſed ingrato iacuit laceratus ab Vrſo.

Poeta, hoc in loco, vrſum ingratum appellauit alludens ad verum Orpheum, qui lyra, & cantu non modo vrſos, ſed etiam cæteras Feras deliniuit. Cæterùm, ne prolixiori ſermone, plus equò noſtra turgeſcat pagina, Euphemia virgine, ex Textore, Philophronis *tom. 1. offic.* ſenatoris filia ſub proconſule Priſco, vrſis obiecta, & enecata huic tractatui addemus coronidem.

VSVS IN VARIIS. C

PAuſanias teſtatum reliquit ſacrum Sophriæ Dianæ anniuerſarium, patrio ritu, Patrenſes celebrare, & intra ſeptum aræ viuentia animalia cuiuſcunque generis nempè apros, & vrſorum catulos conijcere. Arnoldus Villanouanus, ad pulices enecandos, ſanguinem, vel adipem vrſi tanquam arcanum proponit, qui in ſcrobe, vel vaſe ſub lecto ponatur, nam eò conuenient pulices, & peribunt. Palladius agens de agrorum remedijs, aduerſus grandinẽ, *Lib. 1. de re ruſt. ca. 35.* & gelu, ſebo vrſino ferramenta inungit Mizaldus hoc perpendens optimo iure arbitratur hæc ferramenta eſſe falces, quibus pro vitium, & aliarum arborum ramis ſuperfluis reſecandis putatores vti debent, & eò magis cum Africanus, aduerſus erucas pediculos, & glaciem hoc aſſignet præſidium, nimirùm, vt vrſino adipe cortices vitium inungantur. Imò, quod maioris eſt vtilitatis, hic adeps munium olei in lucernis obit. Habet enim Gerardus parte tertia nauigationis ad arcton. *Eadem die noſtrum horologium concinnauimus, vt Campana horarum ſignum daret, adaptauimus etiam lucernam, quæ noctu lumẽ* D *præberet, ad quam rem vſurpauimus Vrſi pinguedinem liquefactam lampadi impoſitam*, nam quandoquè, eodem Gerardo teſte, in vrſi cadauere centum axungiæ libræ inueniuntur.

VSVS PELLIS.

Lib. 3. de morib. gent. ILla Regio, quæ hodiè Iurha dicitur, miſera eſt auctore Ioanne Bohemo, & ſub frigidiſſimo cælo ſita Duci Moſcouiæ tributaria, cuius Incolæ non arant, non ſeminant, ſed Ferarum, & piſcium carnibus veſcuntur, veſtimenta, non lanea, vel linea, ſed pelles ceruorum, & vrſorum induunt. Hi non multum ſitu, & moribus diſcrepant, à Lapponibus populis, qui, teſte Geſnero, pellibus integris Vrſorum, & phocarum artificio elaboratis veſtiuntur,

illas

E illas enim, ita ſuprà caput adſtringunt, vt ſoli oculi pateant, & reliquo corpore adeò tecto; vt in culeo conſuti eſſe videantur. Pauſanias quoquè literis mandauit, Caliſtum pro ſtragula veſte pellem Vrſæ habuiſſe, hinc fortè factus eſt fabulæ locus, Caliſtum in Vrſam transfiguratam fuiſſe. Hodiè pelliones Vrſorum pelles concinnant, & pellem Vrſi accommodatam vidit Geſnerus Viennæ ex Lituan a allatam longitudinis quinq; cubitorum, & tantæ latitudinis, vt quodlibet bouis tergus tegere poſſet, quæ Cæſari Maximiliano oblata ſummæ fuit admirationi. Pellio Bononienſis nobis retulit ſe anno elapſo, ex pelle Vrſi concinnaſſe ſagum pro viro nobili, quo indutus in triremibus à pediculis ſe defendit. In bello olim pellibus horum animalium induebantur, vt maiorē hoſtibus horrorem incuterent. Quare Virgilius de hoc loquitur dum canit. *lib. 10.*

—— occurrit Aceſtes; *Lib. 5.*
Horridus in iaculis, & pelle libyſtidis Vrſæ. *Aeneid.*

Quamuis per Vrſam libyſtidem Lipſius intelligat Leænam, cum in Africa ſecundùm nonnullos, Vrſi non gignantur, tamen, ſi fides adhibenda eſt Salmaſio in Solinum, Vrſi, quo- *Lib. 2. elect.*
F què in illis regionibus, licèt rariores, generantur, quod alibi à nobis fuit expoſitum. In *cap. 4.*
dictorum confirmationem, ſcribit Alexander ab Alexandro, milites Romanos leuis armaturæ, nec non equites, loricas, & galeas vrſinis pellibus texiſſe, vt truculentiores in hoſtium conſpectu apparerent. Imo, omnes Signiferi, ex Vegetio, loricas in bello Danico pellibus vrſinis, aut leoninis coopertas geſtarunt; vnde Silius Italicus non ab re cecinit. *Lib. 1. gen. dier.* *lib. 2. c. 16.*

Hiccè horret thorax ſamnitis pellibus Vrſæ.

Ad rem, Auctor hiſtoriæ rerum Sarmatiæ prodidit Vrſorum pellibus quandoq. famulos amiciri, & præcipuè, quando inter cæteros ferociores videri volunt. Tandem loco catastromatum, in nonnullis locis, Vrſi pelles ſuccedunt; ideo Nicolaus de Nicolais tradit quamdam religioſorum Turcicorum ſectam, in ſuis habitationibus, pelles ſyluestrium animalium, ſed præcipuè Vrſorum ſubſternere Virgilius de hoſpitio AEneæ ab Euandro, inquit. *Tom. 1.* *lib. 3. itiner.*

—— ſtratiſquè locauit, *lib. 8.*
G *Effultum folijs, & pelle libyſtidis Vrſæ.* *Aeneid.*

Pelles verò Vrſorum alborum per venatores offerri ſolent ſummis altaribus, teſte Olao Magno, quæ calcatæ à ſacerdotibus horrendi frigoris tempore illos à gelu defendunt. Imò, in Eccleſia Nidroſienſi Metropoli Regni Nouergiæ, continuis annis, huiuſmodi pelles conſpiciuntur voto venatorum oblatæ. Ad ſummum recitat Egnatius pelles Vrſorum, ad nefarium vſum, olim adhibitas fuiſſe. Nam Vitoldus Lutianiæ Dux (fuit olim hæc Taurica Cherſoneſus, vt multis placet) ſi quem morti deſtinaſſet, vrſinis pellibus inuolutum canibus laniandum obijciebat, ſed in hoc genere memorabilior fuit ſæuitia Alexandri Pharei, qui homines Vrſorū pellibus contectos, & quaſi in quadrupedes transfiguratos venatoribus confodiendos exhibebat. *lib. 18. de gent. ſeptēt. cap 20.* *lib. 8. var. hiſt.*

H

DE

DE LVPO IN GENERE
Cap. VI.
AEQVIVOCA.

CVm Lupus, & vrſus indiſſolubili quodam rapacitatis, & voracitatis nodo coniungantur, optimo iure, hoc in loco Lupi hiſtoria exarabitur. Verùm, ne huius nominis ambiguitas aliquam legentibus pariat difficultatem, animaduertere oportet, nullum eſſe vocabulum, quod maiori æquiuocatione laboret, quàm hæc vox (Lupus.) Primitùs hæc vox nomen viri proprium eſſe perhibetur, cum non ſolum homines infimi ſubſellij, ſed Illuſtriſſimi quoq; nec non ſumma, atq; ſingulari virtutis excellentia clari, Lupi nomine, fuerint decorati. B

Tom. 7. Surius hoc Lupi nomine multos enumerat Sanctos, Epiſcopos, Eremitas, & Confeſſores, inter, quos non infimam occupat ſedem D. Lupus Epiſcopus Trechaſenus, qui Pelagianorum opera, & hæreſes magno chriſtianæ religionis emolumento labefactauit. Præterea Lycus, ſeu Lupus, teſte Suida, hiſtoricus fuit pater Lycophronis tragici, qui Libyæ, & Siciliæ hiſtoriam conſcripſit. Lupus Abbas Larinorum, elegantiſſimum epiſtolarum opus, quod adhuc extat, euulgauit. Lycus medicus quidam apud AEtium citatur. Galenus quoq; aduerſus quemdam Lycum Hyppocratis calumniatorem ſcripſit. Lycus fuit ſtatuarius inſignis, ſi vera ſcripſit Plinius. *lib. 34. c. 8.* Lupus vir quidam Romæ clarus, quem, teſte Horatio, ſuis carminibus carpſit Lucillius. Lycus fuit Rex Mariandynorum, vt Nicandri Scholiaſtes annotat. Lycus, ex Apollonio, fuit Daſcyli Bithyniæ Regis filius, qui *in Argonaut.* Sacellum Caſtori & Polluci conſecrauit. Lycus Priami fuit filius. Item vnus è Centauris. *in hiſt.* Lycus Rheginus Lycophronem chaldenſem Ariſtoclis filium, Suida auctore, adoptauit. Lupus Foroliuianorum Dux, Regnum Longobardorum, ex Syluio, affectauit. Lycus fuit quidam Heros Athenis, à quo iudicij locus, ex Polluce, Lupus fuit cognominatus; vndè poſtmodùm Suidas Sycophantas vocauit Lupos, qui circa effigiem Lupi, in prædicto iudicij loco, collocatam verſabantur, accipientes munera ab ijs, qui magiſtratum, vel aliud quidpiam ambibant, vt, quoad vires, ab ipſis promouerentur. Imo apud Licophronem Hercules Lupus fuit nuncupatus hoc verſu. C

καὶ θηροκλαίνου σηκὸν ὠμηστοῦ λύκου.

Ideſt.

Et Leonis pelle amicti templum crudiuori Lupi.

lib. epigr. Sebaſtianus etiam Faciutta inuehit in quemdam nomine Lupum hoc diſticho.

Seu Lupus, aut agni vultus mentiris, & ora,
Pelle ſub vtraq; es peſſima, nempè Fera.

Si ad cæterorũ animantiũ contemplationẽ animũ conuertamus, inueniemus volatilia, aquatilia, & terreſtria hoc Lupi nomine inſigniri. Monedula auis, apud Ariſtotelẽ, Lupus nominatur. *piſcis lupus.* Lupus ẽt eſt piſcis Græcis à voracitate λάβραξ dictus, qui Venetijs, & Bononiæ Varolus nuncupatur. Lupus etiã marinus vulgò Romæ cruſtaceorum hirſutorum genus vocitatur, & ſecundum alios *Sommolo*, quoniam puluis, cruſtæ in vino ſumptus ſomnum conciliet. Lupus tandem eſt quædam phalangiorum ſpecies, de qua in volumine de Inſectis actum fuit. Hactenus de animatis. Cæterùm multo plura ſunt inanimata, quæ Lupi nomine donatur. Si cæleſtia rimemur, incidemus in Lupum ſydus auſtrinum ex nouendecim ſtellis conſtitutum, quod Aſtronomi Feram appellant. Imò Macrobius Solẽ ipſum aliquando Lycum indigitauit. *Flumina lupi nomine.* Amplius multa flumina varias abluentia terras Lupi voce deſignantur, vt Lycus fluuius Ponti viginti ſtadijs ab Heraclea diſtans, fluuius Aſſyriorum, qui Tigri immiſceretur, fluuius per Mariandynorum regionem labẽs, vt ſcribit Varrinus. Alius per oras Phœnices currit ex Plinio, & Lycus dicitur. Tandem Vindeleciæ Lycus eſt Flumen, quod ex alpibus oriens, & Auguſtam verſus fluens Danubio iungitur. Præterea multæ ſunt ægritudines, quibus humanum corpus afflictatur ſub nomine Lupi notæ. Eſt enim quædam capillorum peſtis, quæ illos inuadens atterit, & ſecat, D

hanc

E hanc noſtræ mulieres lupum capillorum nuncupant. Galenus illam paſſionem faucium *in lib. de*
ortam à diutina copioſi ſeminis retentione lupum, ſeu ſtrangulatorem appellat. Inter- *ſper.*
trigo ſedis affectio orta ex attritione, qua equitantes identidèm cruciantur, Germanis,
auctore Geſnero, lupus dicitur. Demùm medici quoddam genus vlceris lupi nomine *lupus mor-*
denotant, quod aliter morbus lupæ, Aſcachilos, & ignis Sancti Antonij à clariſs. Falop- *bus.*
pio nominatur, quoniam huiuſmodi vlcus, ritu famelici lupi, carnes exedat. Inſuper non-
nulla medicinalia hac lupi voce circumferuntur, vt λύκος paſtilli nomen apud AEtium
perhibetur, λύκος quoque flos iridis à Dioſcoride vocatur, quoniam flos dehiſcens la- *lupus herba.*
biorum lupi ſpeciem referat. Ad finem, multa inſtrumenta ob varios effectus, quos præ-
ſtant, lupi nomenclaturam ſortita ſunt. Lupus igitur dicitur illud freni genus aſperri-
mum aculeis dentes lupinos imitantibus armatum, quod aliter lupatum cognominatur; *lib. 4. Triſt.*
de hoc Ouidius ſic cecinit.

Tempore paret equus lentis animoſus habenis,
Et placido duros accipit ore Lupos.

F Quædam etiam ſerra manubriata cubiti menſuram, non excedens lupus apud Palladium *lib. 1.*
nominatur. Lupus hodie apud nos vulgò dicitur illud inſtrumentum ferreum inſtar lu-
pini rictus ferreis dentibus munitum, quo res etiam paruæ à puteis extrahuntur. Vege-
tius verò lupum vocat inſtrumentum, in modum forcipis, dentatum, quo Oppidani in *lib. 4. c. 23.*
propugnationibus funibus alligato vtuntur. Alioquin λύκος apud Pollucem, & Pauſaniã
eſt coquinarium inſtrumentum, aliter κρέαγρα dictum, ad eximendas è lebete carnes ido-
neum, & denique apud Theomneſtum quoddam ligaturæ genus nomen lupi ſortitum
eſt. Ex altera parte, quemadmodum nomen lupi viris competere aſſeruimus, nomẽ quo- *in Hippiatr.*
que lupæ mulieribus conuenire comperimus; nam Iornandus recitat mulierem, quæ in- *cap. 24.*
fantes ſcilicet Romulum, & Remum expoſitos inuenit, lupæ nomine, vocatam fuiſſe, id- *de regn. &*
circo à lupa Fera ipſos fuiſſe educatos fabulantur. Præterea quæcunque meretrix lupa *temp. ſuc-*
ab omnibus paſſim vocitatur, quia hæc non minus ad res venereas, quam lupa animal ad *ceſ.*
cibum feratur; hinc ortum eſt illud antiquum verbum, lupari, quod ſcortari, & meretri- *lib. 9. var.*
cari ſignificat, vndè ex AEliano Phryna lupa fuit meretrix, cuius imaginem Delphis in *hiſt.*
G ſublimi columna Græci erexerunt. Spinola igitur in hoc ſenſu fœminam nomine Lip- *lib. 2. epigr.*
pam carpebat hoc diſticho.

Lippa erat his oculis magè chara, at tempſimus illam
Continuò poſtquam ſenſimus eſſe Lupam.

Ad ſummùm hæc vox (Lupa) nomen canis fœminæ eſſe ſolet, vt aſtruit Columella *lupa canis*
quandò narrat canes longiſſimis nominibus non eſſe appellandos, ſed tantùm diſſyla- *nomen.*
bis, veluti ſunt hæc lupa cerua, tigris.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

LVpus Græcis λύκος, & lupa λύκαινα dicitur. Lupus, iuxta mentem Iſidori,
H quaſi Leopus vocatur, quia in pedibus leoninam virtutem gerat, cum *lib. 12. orig.*
quicquid pede preſſerit, non viuat, λύκος, ex eodemmet auctore, appel-
latur à rabie rapacitatis, huius autém etymologiæ rationem non aſſi-
gnat. Alij deriuant hoc nomen (λύκος) à voce λίκνον, quæ vannum ſi-
gnificat, quoniam cibaria in lupi ſtomachum tanquam in vannum ingeſta illicò, egeran-
tur. Verùm ſatius erit hanc etymologiam ἀπὸ τῆς λύκης idest à diluculo, ſeu prima diei
luce deriuare, vel quia lupus in colore pellis crepuſculorum albedinem æmuletur, vel
quia lupi id tempus ad rapiendum pecus maximè idoneum obſeruent; aut potius παρὰ
τῆς λύκης à luce ſimpliciter, quoniam luporum oculi terſi, & perſpicui in tenebris ful-
geant. Italicè lupo, Gallicè Loup. Hiſpanice Lobo Germanicè Vuolff. Hæbraicè Zeeb.
Caldaice Deba, Arabice Dib, & Hirpus Sabinorum lingua vocatur. Circus verò, &
Ictinus ſunt ſynonima varijs lupi ſpeciebus conuenientia, vt ſuo loco exponetur.

GENVS, DIFFERENTIÆ, A

Deſcriptio.

A Varijs, celebres Hiſtorici luporum differentias deſumpſerunt, nam Plinius quoad vim, duas conſtituit ſpecies, ſcilicet inertes, quos Africa, & aſperos, vel truces, quos frigidior plaga generat. Ariſtoteles corporis
in lib. de reb. Moſc. molem contemplans, lupos prægrandes in Græcia, minores in Ægypto conſtituit. Quoad colorem Paulus Iouius in ea parte Moſcouiæ, qua itur Pruſiam, lupos atri coloris vagari decreuit. In montibus autèm Doffrinis, Suetica, &
lib. 18. de gent. ſept. cap. 11. Noruegiana Dominia ab inuicem Segregantibus, coloris albicantis lupos verſari Olaus Magnus ſtatuit, qui animalibus imbecillis, nimirum muribus, & talpis veſcuntur, ad differentiã luporum communiũ cinerei coloris, & ſylueſtrium ruſeſcentiũ, qui ouibus, & B
lib. 2. de Ven. armentis inſidiantur. Oppianus quinque luporum genera eſſe pronunciauit. Primum à velocitate τοξευτῆρα, nempè ſagittarium appellat, ſecundum Harpagem; ſeu Circum ab ingenio Circi auis, tertium χρύσεον, ideſt aureum, quam lupi ſpeciem ad Hyænam proximè accedere Geſnerus exiſtimauit. Quartum, & quintum genus Acmones nuncupat (Acmon enim apud Varinum eſſe genus aquilæ perhibetur) vel ob auis rapacitatem, vel colorem, horrm alterum Ictinum, & Miluum canum, quintum verò anonymum, & colore nigro præditum nominauit. Has omnes differentias in hiſtoria animalium AElianus repetit. Nos in præſentia luporum genus in marinum, & terreſtrem diſtinguimus,
lib. 5. cap. 2. terreſtrem verò in communem, ſylueſtrem, aureum, & ſcythicum deſtribuimus. de quibus omnibus præter lupum communem ſeorſim agetur. Lupi igitur, teſte Oppiano canibus magnis paſtoralibus aſſimilantur, vel maſtinis, vt voluit Albertus, hinc non iniuria à Latinis canes ſylueſtres, & à Græcis νυκτερινοὶ κύνες, ideſt nocturni canes cognominantur, carent tamèn latratu, colore poſtmodum iuxta regionum diuerſitatem diſcri-
lib. 4. de part. An. minantur, & ob oculorum ſplendorem, iracundis ſunt ſimiles. Tandem ex Ariſtotele pedes anteriores in quinque digitos, & poſteriores in quatuor diſtinctos habent. C

ANATOMICA.

P Artium internarum huius animantis deſcriptionem non poſſumus niſi per anatomicam inſpectionem aſſignare, qua fortè obſeruata, Albertus tra-
lib. 22. de An. didit Luporum cerebrum in Neomænia augeri, & Luna decreſcente, diminui. Muſculos verò temporales magnos, & neruoſos in lupis velut in
lib. 10. de vſu par. ca. 2. leonibus, & canibus eſſe Galenus aſtruit. AElianus lupum natura rigidum eſſe autumat, quoniam ceruice ſolida ſit præditum, ideoquè retrò aſpiciens, totum cor-
in lib. de Lup. ven. poris truncum retorquet. Ioannes Clamorganus collum lupi ex integro oſſe conſtare negat, nam in diſſectis lupis vertebras eorum ceruicem integrantes pluries obſeruauit; cuius opinioni adſtipulatur Philes, dum difficultatem inflexionis non integro oſſi D ceruicis, ſed breuitati colli attribuit his verſibus iambicis.

Βραχὺν δὲ τὸν τράχηλον ἐκ νώτων φέρων
Ἐπιστρέφει τὸ σῶμα, καὶ βάδην τρέχει
Ideſt.
Collum quod eius pendet ab humeris breue eſt,
Hinc corpus inflectit, retrò quando videt.

Si reliqua viſcera perſcrutemur; incidemus in hepar cæteris diſſimile, nam, teſte Plinio, vngulæ equinæ figuram præſefert. Renes cæteris quidem ſimiles eſſe perhibentur, ſed in lupo ſeneſcente vermes, vel ſerpentes generãt, quod Ioannes Clamorganus
loco cit. in tribus, vel quatuor luporum cadaueribus diligenter obſeruauit, qui aliquando ad longitudinem palmi, quandoquè ad longitudinem pedis excreſcentes, & veteris lupi
lib. 11. de vſu par. cap. 18. viſcus corrodentes, Feram interrimunt. Præter hæc, oſſium ſubſtantiam denſiorem eſſe qualem in Pardis, & Leonibus Galonns promulgauit. Tandem ei genitale oſſeũ, quale in canibus, & vulpibus obſeruatur, Ariſtoteles Plinius, & Albertus aſſignarunt.

NA-

Digitized by Google

E

NATVRA, MORES, INGENIVM.

Naturam lupis aerem halitum indidiſſe narrant Phyſiologi, idquè indè colligunt, quoniam agni, vel hædi ab ore luporum erepti caro tenerior, & guſtui ſuauior euadat; quamuis Acron id euenire ſcribat, quoniam ſemèl amiſſa, & poſtmodùm recuperata nobis iucundiora, & gratiora eſſe ſoleant. Martialis tamèn ſimilem hædum in lauto conuiuio tanquam teneriorem, & ſuauiorem reponit; *lib. 10. epig. 48.*

Hædus inhumani raptus ab ore Lupi.

Prætereà lupi hac proprietate naturali ſunt præditi, vt quem priores inſpexerint, raucedine opprimant, quamobrem Ioannes Franciſcus Apoſtolus ſcripſit in Balbulum hoc diſtichon. *lib. 3. epigr.*

F

Balbule fortè Lupi, te conſpexere priores
Aut taces immodico lingua ſepulta merò?

Ad rem, quidam acris, vegetique ingenij protulit vocem non modo à lupis, verùm aliquando, & ſæpè à pecunijs adimi ſolere, iuxta illud.

Nummus vbi loquitur Tullius ipſe tacet.

Lupus inſuper armis validus, tergo verò infirmus eſſe fertur. Vnde Plautus apud Nonium. *Quaſi Lupus ab armis valeo, clunes infractos gero.* Callidum quoquè eſt animal, nam tortuoſis ambagibus veſtigia figit, ne quis facilè deprehendat partem, qua ſit inuaſurus; ideoquè Pindarus ſcribebat. Λυκοτρόπον, ideſt more Lupi. Tranantes etiam fluuios, ne fluctuum impetu hæ beſtiæ funditùs euertantur, auctore AEliano, caudas inter ſe morſicùs tenentes facilimè ſuffocationis periculum euitant. Cognoſcunt optimè percuſſorem ſuum, quia narrat Niphus, cum iuxta Romam in ſyluis venaretur, cane lupum inuadente, ſe, ab equo, deſcendiſſe, Feramquè enſe vulneraſſe, quæ neminem præter ipſum inuadere conabatur, à qua non niſi comitum auxilio ſoſpes euaſit; Lupus deindè vulneratus, teſte Alberto, aliorum conſortium fugit, quoniam à cæteris ſanguinis effuſione deprehendi timentibus interficeretur. Aliumaſtum Solinus Lupo attribuit, nempè Feram iam iam à venatoribus coercendam perexiguum villum amatorium caudæ adhærentem abijcere, qui villus, niſi ab animali viuente detrahatur, nulla facultate potitur. Id autem, vt veritatem fateamur, inter nugas reponendum eſſe opinamur. Quemadmodum illud, quod, ex Pytagora, circumfertur animal mingens ſupra calidam lupi vrinam non concipere, quod poſtea ad mulierem tranſtulir Rhaſis. Hoc quidèm verùm eſt, quod annotauit etiam AElianus upLos, more equorum, & canum, per ætatem caneſcere. Ampliùs lupi ſunt talis naturæ, vt rarò cicurentur, & ſi aliquandò luporum catuli arte manſueſcunt, interdum, & ſæpè artem vincit natura. Licèt autem hoc animal ſuaptè natura ſemper ferum ſit, attamen aliquo in loco clauſum, vel fouea exceptum adeò attonitum redditur, vt penè innoxium euadat Non procùl à Mediolano contigiſſe audiuimus (inquit Geſnerus) vt lupus fame coactus ad proximum pagum venerit, & ingreſſus cœnaculum, in quo villica cum pueris morabatur, illam adeò perterreſecit, vt relictis filijs, & clauſo oſtio, abierit. Mox villicus, indicante vxore, reuertens lupum, illæſis liberis, obſtupefactum inuenit. Prætereà aliquando in foſſa ad capiendos lupos parata (vt relatum fuit Geſnero) tria diuerſæ naturæ animalia excepta fuerunt, nimirum lupus, vulpes, & mulier, quæ, vt ipſa retulit, ſub veſperum decurrens in agrum pro eruendis rapis in obſonium, in foueam cecidit, & lupus quamuis animal ferox, nequè vulpem, nequè mulierem attigit. Accedunt ingenioſæ luporum proprietates ad victum ſpectantes; nam Stumpſius, ex Geſnero, narrat, lupum famelicum nocte vento aduerſo odorem eſcæ per medij milliaris interuallum ſentire, & inuentum aliquod cadauer trahere, & deuorare, ad differentiam canum, qui eſca immota veſcuntur. Lupi poſtmodùm præda ſatiati ad reliquias, teſte Alberto, alios vlulatu aduocant. Quandoquè etiam vno vlulante, alij conueniunt, & omnes ſimul gregem equorum aggrediuntur, quod maximo damno in territorio Bononienſi quotannis accidere ſolet. Turmatim etiam progrediuntur, & nocte intempeſta, iuxtà deſtinatum pagum commorantur, interim illorum vnus in

Calliditas lupi.

lib. 5. de nat. Anim. cap. 7.

G

in Polyhiſt. cap. 8.

Villus amatorius.

H

Hiſtoria lupi famelici.

Ingenium lupi.

pagum excurrens canes excitat, & ſimulata fuga, vſquè ad inſidiarum locum ad A
ſe perſequendum inuitat; vbi canes ab alijs lupis dilaniantur. Quamobrem Pareus non
lib.1.Chirurg. immeritò ſcribebat; homines à lupis bellandi artem didiciſſe. Cæterum lupi omnem
vim ingenij naturalem in ouibus inſidiando exercent, noctu enim ouili appropinquantes, pedes lambunt, ne ſtrepitum in gradiendo edant, & folijs obſtrepentibus pedes quaſi
Quomodo inſidietur ouibus. reos mordent; deindè, facta ſcrobe, ſub ſtabuli limen, maximo paſtorum damno ouilia
ingrediuntur, iuxta illud.

Quale per inſidias gerit inter ouilia bellum,
Nocte Lupus facit à pedibus ſcrobe limina ſubtus.

Interdiù autem, ſi lupus in aliquam ouem inciderit, auricula mordicus comprehenſa illam ſecum adducit & renitentis clunes cauda ferit, vel, vt ſcribit Vitriacus, paſtoribus inſequentibus, ouem dẽtibus non lædit, ſed ſupra dorſum proiectã ſuauiter iacere permittit, ne fortè ouis læſionem ſentiens lupi fugam impediat. Tunc lupos magis induſtrios iudicauit Albertus, quandò frondes, & ſalicis ramulos porrexerunt, vt capras his B
lib.2.de An. frondibus gaudentes inescarent. Aelianus etiã hoc animal valdè ingenioſum prædicat,
lib.5.de nat. An.cap.6. nam ſi bos in profundam paludem, præſentibus, vel ſuperuenientibus Lupis, inciderit, extrinſecus ei timorem incutientes exitum impediunt, donèc ſubmergatur, & tunc illorum audacior in aquam inſiliens, bubulam caudam dentibus apprehendit, ſecundus deſcendit, & lupi caudam mordicus tenet, & ſic deinceps tertius, & quartus, vſque ad poſtremum in ripa morantem, atque hac ratione, boue in locum aridum extracto, famem explent. Tandem ingenioſè ſe geſſit ille lupus, qui teſte Geſnero, animaduertens quamdam ſuem cum vniuerſo fœtu ad locum auena ſatum, pabuli gratia, quotidie ſe conferre, & offendens proſtratum arboris truncum, arrepto in ore ligno librarum circiter quadraginta ſupra huiuſmodi truncum inſilire ſe aſſuefecit, deinde, aduentante porca cum prole vnum de porcellis comprehenſum in arborem feſtinantèr aſcendens in matris conſpectu deuorauit.

V O X. C

NOn mediocris eruditionis viri, fremitum lupis, tanquam vocem propriam, aſſignarunt, freti illis poetarum verbis, dum vno in loco legitur *Cum Lupa dente fremit*, & alio in loco. *Dum Lupus ad caulas fremit*. Verumtamèn in hoc veritatem non ſunt aſſecuti, cum vlulatum propriam Luporum vocem omnes auctores eſſe teſtificentur; inter quos auctor Philomelę agens de vocibus animalium hæc cecinit.

At Lupus ipſe vlulat, frendit agreſtis aper;

De hoc tamen controuerſiam non facit eanum vlulatus; primò, quia hæc vox, ex Varrone
exercit. 202. propriè lupis cõpetere videtur, deindè, quia lupus latrãs nõ reperitur. Hinc Cardanus à Scaligero meritò taxatur, dum canem, & lupum ad eamdem ſpeciem, ob vlulatum, attinere aſſeuerauerit. Hoc quidem à veritate non eſt alienum vlulatum, de vagitu infantium metaphoricè dici, & quandoque denotare clamorem, quem fœminæ thyrſigeræ Bacchum concomitantes edebant, nec non illum vocum ſtrepitum, qui ab ore Sacer-
lib.4.faſt. dotum Cybeles dimanabat, cuius meminit Ouidius, de his ſacrificijs agens, hunc in mo- D
dum.

Exululant comites, furioſaq; tibia flatur.

Apud Græcos reperitur ὠρύω, & ὠρύομαι, quæ verba ſolum luporum vlulatum ſignificant. Vnde ὠρυθμὸς apud Theocritum vlulatus legitur; ſed rectius apud Suidam λυκηθ-
Idyll.26. μὸς παρὰ τῶν λύκων vſurpatur. Tandem apud Vatinum ὠρύομαι de lupis canibus, & leonibus, alijſque animantibus ob dolorem, vel famem ingemiſcentibus dicitur.

CIBVS.

CArniuoris, & voraciſſimis animalibus annumeratur lupus, ideoque prædæ oſſa, & pilos vorans non pingueſcit, vt recitat Albertus, &, AEliano teſte, exaturatus, per longum temporis interuallum, fert inediã, tuncque ob- *li. 5. de nat. An. c. 3.* uijs tamquàm agnus manſuetus exiſtit. Corãm catulis, qui ablactantur, parentes prædam nuper voratam euomunt, & hac ratione, ſine lacte illos nutriunt, & grandioribus factis, teſte Clamorgano, viuum agnum, vel anſerem ferunt, *in lib. de ven. lupi.* vt huiuſmodi animantes ad victum interimere aſſueſcant, deinde à parentum conſortio quotidianis morſibus expelluntur. Inter carnes, quibus maximoperè lupi delectantur, primitùs reponuntur ouinæ; propterea ſi accidat, vt noctu ingrediantur caulam, in qua oues ſtabulentur, tanto hac carne veſcendi deſiderio premuntur, vt omnes pecudes in-
F terimant. Id elegantiſſimè explicat Baptiſta Mantuanus his verſibus.

Si Lupus heſterna patiens ieiunia Lucis
Sollicitusq́; fame fuerit per limen apertum,
Ad ſolas ingreſſus oues, non mitigat vnum
Ingluuies funus, ſed multa cæde madeſcit,
In totum ſæuitq́; gregem.

Reuſnerus quoque non inconcinnè id expreſſit hoc diſticho. *In par. ad. poet.*

Dente minax ſtimulante fame cupidusq́; cruoris
Incuſtoditum carpat ouile Lupus.

Præterea carnẽ quoq; bubulã libẽter edũt ſimileſq; beſtias à tergo adorientes mactãt; & equos in pratis exenterant. Quocirca Iuriſperiti ambigunt, ſi Lupus equum in paſcua demiſſum interficiat, nunquid Dominus teneatur; Reſpondet Mantua negando, ſi ta- *lib. 3. polymath.* mèn conſuetudo ſic ſe habeat. Cæterùm quid dicemus de humana carne? nam ſi Lupus fortuitò humanum cadauer prius guſtauerit, tunc ſuaui humanæ carnis ſapore illectus, hominem inuadens periclitari non dubitat. Imò ad loca, in quibus belligeratur li- *lib. 7. bell. Pharſal.*
G bentiſſimè accurrunt; Ad rem Lucanus canit.

Non ſolum Armenij funeſta ad pabula belli,
Biſtonij venere Lupi.

Sed, quod magis mirandum, eſt mulieribus prægnantibus Lupi capto odore inſidiantur, *lib. 18. de gent. ſeptẽt. cap. 10.* vt auctor eſt Olaus Magnus, qui literis mandauit, in regionibus frigidioribus, hoc publica conſuetudine receptum eſſe; vt nulla mulier grauida iter faciat, quin armatus cuſtos illi aſſiſtat. Lupi quoquè, deficiente alimento, quod magnoperè demiramur, in propriam ſpeciem ſæuiunt, ſi AEliano credendum eſt; qui animaduertit, vrgente fame, multos Lupos ſimul in gyrum excurrere, deindè vertigine correptum, & cadentem à cæteris la- *lib. 5. cap. 4. de nat. An.* niari, & deuorari. Hanc AEliani ſententiam ſtabilire videtur Ioannes Clamorganus, *loc. cit.* qui duos Lupos die antecedenti occiſos, ab alijs Lupis nocte ſubſequenti deuoratos fuiſſe obſeruauit. At præter carnes, num Lupus herbas edat multi hæſitant. Phyſiologi ſeri- *lib. 4. Phyſiogn. c. 4.*
H bunt Lupos non niſi ægrotantes herbas guſtare. Porta tamen narrat apud Tartaros plãtam creſcere, cuius fructus per ſimilitagnum refert; ideoquè à Lupis ſummoperè expetitur, & voratur. In Prouincia Congi, olei, quod ex palmis exprimitur, Lupi ſunt amantiſſimi, vt Ioannes Hugo pro comperto affirmat. Poſtremò Lupi terram quoque ſeu Argillam comedunt. De hoc lapis lithargilos dictus in ventriculo Lupi inuentus vndecim *in deſcript. Guin.* vncias pendens, gyris, & plicis intortus à Ioanne Georgio Schenkio obſeruatus, & aſſer- *in hiſt. monſtr.* uatus nos reddit certiores. Solinus, premente fame, & impulsũ rabie Lupũ quandoq. terra veſci liberè aſſeuerat. Albertus verò non fame ſtimulatum, ſed naturali inſtinctu ductum terrã edere dixit, vt grauior factus animalia, quæ inuaſerit, ſua mole deprimere valeat.

A

LOCVS. ÆTAS.

cap.29. *in hiſt. Scot.* *in lib. de reb. moſc.*

CAdamuſtus, in ſuo nauigationis libro, Luporum copia Regnum Senegę redundare ſcriptis mandauit. Sed horum numerum, & ferociam illi ſuperant, qui in regno Scotorum, iuxta ſententiam Hectoris Boethij, vagantur, qui gregibus, & armentis ſunt infenſiſſimi, præterquam in Anguſiæ valle, nomine Glemore, vbi domeſticis animalibus innoxij, Ferarum tantummodò præda ſaturantur. In Moſcouia quoque versùs Pruſiam, ex Paulo Iouio, multi Lupi nigra pelle tecti errant. Cælius, in Crotoniatarum territorio, numeroſam Luporum familiam ſtabulari ſcripſit, vbi ab iiſdem Milonem deuoratum fuiſſe affirmat. In Heluetia, & alpibus, ex Geſnero, perpauci obſeruantur, qui aliquando ex Gallia Ciſalpina, Lombardia dicta, viciniſque regionibus adueniunt; imò, quando ibi aliquis Lupus conſpicitur, mox tamquam communis hoſtis, vicatim datis campanarum ſignis, publica venatione capitur. Cæterum Lupus, ſiuè in frigidis, ſiuè in calidis oris, ſiuè in planitie, ſiuè in montibus verſetur, ſemper ſyluoſa loca diligit iuxta illud. B

Et canis venatur ſeruat.
in ſyluis & omnia
Et Lupus nutritur vaſtat.

in Cornucopia. *lib.16.* *in Polyhiſt. cap.16.*

Sunt inſuper varia terrarum orbis loca, quæ à Lupis non frequentantur. Narrat Textor, neque in olympo Macedoniæ monte; neque in Anglia Lupos reperiri, neque aliundè aduectos viuere. Sed animaduertere oportet non totam Angliam, ſed tantùm illam Angliæ regionem, quæ dicitur Cambria, Lupis carere. Hinc ortum eſt illud prouerbium, Angliam ouibus abundare, nimirùm, quia Lupis careat. In Corſica Inſula, ſi veritatem faſſus eſt Pauſanias, Lupi non gignuntur. Sardiniam quoque, nec ſerpentes, nec Lupi vexant, ex Plinio. Imò neque in agro Cretenſi Lupi vagantur, ex Solino, quia, vt multi fabulantur, hæc regio Iouis locus natalis eſſe perhibeatur. Ad finem Lupus, ſiuè in hoc, ſiuè in alio loco graſſetur, ſemper eſt diuturnæ vitæ. Narrat enim Niphus, cum ipſe eſſet in Auiano, Lupum quemdam valdè ſenem C in Villam venientem puellam inuaſiſſe, quam, celeri præſidio, Incolæ Lupum interficientes liberarunt, qui ætate, & dentibus mirum in modum laborabat.

COITVS, PARTVS.

lib.5.cap.2. *lib.6.cap.3.* *lib.6. Phyt. cap.9.* *lib.3 memorab.* *lib.6 de hiſt. An. cap.35.*

ARiſtoteles, in hiſtoria Animalium, Lupos eodem modo commiſceri, quo canes, ideoquè poſt congreſſum colligatos remanere ſcriptis mandauit, & inferius, ad differentiã canum, vno tantũ tempore congredi, & parere ineunte æſtate aſſeuerauit, quã Ariſtotelis ſententiam poſſumus confirmare aſſertis Geſneri, qui audiuit à quodam Rhæto, circà Calendas Maij, Luporum catulos è latebra auferri, in qua aliquando ſeptem, vel nouem inueniuntur, &, teſte Porta, Lupa interdùm, vſquè ad decem enititur. Verum in tàm copioſa ſobole vna ſolùm fœmina editur, ita ſentiente natura, quæ, auctore Merula, homini vtilia fœcunda, damnoſa verò penè ſterilia eſſe voluit. Lupam verò ſemel, in toto vitæ curriculo, vel D ſecundùm alios, quotannis per duodecim dierum ſpatium edere, quoniam Latona, ob Iunonis metum, duodecim dies, ex Hyperboreis in Delum aberrauerit, fabuloſum eſſe opinatus eſt Ariſtoteles: Lupa igitur, ex eiuſdem mente, duos menſes vtero gerit, & tandem quoad numerum, & cæcitatem catulorum, vt canis, parit. Prætereà de vario Lupi, cum alijs animantibus congreſſu, Auctores multa commenti ſunt. Scaliger hæc habet:

Miſta Lupo canis eſt ſignata voce Lyciſca,
Seq; cani, atquè etiam miſcet Hyæna Lupo.

lib.2.mag. nat. cap.11. *lib. 8. hiſt. An.c.38.*

Ex commixtione tamen canis, & Lupi Crocutam dimanare opinatur Geſnerus, ex Hyęna, & Lupo Thoum; Porta verò ex congreſſu Pantheræ, & Lupi Thoem conſtituit. In Cyrenenſi agro, Lupos eſſe, qui cum canibus commiſceantur auctor eſt Ariſtoteles. Vnde Cardanus, poſt multas generationes, Lupos in canes degenerare exiſtimauit. Qua de

E caufa à Scaligero non iniuria reprehenditur, dum inquit. *Poſſunt quidem Lupi mitiores* *exercit.*
fieri, ſed nunquam lupinam formam & totalem Feritatem exuent, quemadmodum, & plantæ *202.*
nouo cultu miteſcunt. Deniquè narrant, qui res Africanas monumentis mandarunt, Aquilam marem cum Lupa congredi, quæ poſtmodum, diſrupto ventre, Draconem effundit. Qui roſtro, & alis ſpeciem auis, pede Lupum, & cauda ſerpentem repræſentat. Verùm, ad mentem Scaligeri, credere illis in locis tale monſtrum generari vanitas generationis fidem detrahit.

CAPIENDI RATIO.

MVltas Luparij tehenas excogitarunt, & decipulas fabrefecerunt, vt Lupos *lib. 10. c. 33.*
irretire poſſent. Petrus Creſcentienſis parat foueas, in quarum medio, cum Anſere, vel agno viuo alligato, perticam erigit, deindè foſſas tegit
F crate non ità valida, vt Lupum ſuſtinere poſſit. Bargeus de hoc aſtu loquitur hunc in modum. *lib. 1. cyneget.*

Tum media extantem fouea defigere palum,
Conſueuerunt, duriſq. agnum vincire capiſtris.

Alij, ad capiendos Lupos retia tendunt, ſed inſidiatores illicò debent Lupos nexibus intricatos verutis, aut iaculis perfodere; alioquin, laceratis retibus, diffugerent. Rheti, *retibus capiuntur.*
ex Geſnero, in montibus tali decipula Lupos fallunt, ſcilicet trabibus inter ſe contextis eſcam funi annectunt, quam Lupus leuiter attingens obruitur. Incolæ regionum ſeptẽtrionalium, ex Olao Magno, acutas falces alicui cadaueri alligant, & in niuibus collocant, vt noctu Lupi aduenientes, pedibus amputatis, pœnas luant. Nonnulli vncum ferreum in bolo carnis occultatum ex arbore ſuſpendunt, vt Lupi carnis bolum deglutientes ab hamo detineantur. Huius meminit Bargeus dum canit. *lib 18. de gent. ſept. cap. 16.* *lib. 1. cyneget.*

Aut alta, è quercu ſuſpendunt viſcera, & vncos,
Includunt, quos aſſiliens Fera deuorat hamos.

G Diophanes ſcribit blemmos piſces marinos ab aliquibus Lupos dictos in mõtibus, igne excitato, torrendos eſſe, pariterque carnes agninas, cum prædictorum piſcium cruore imbuendas, nam Lupi ad nidorem accurrentes, guſtatis carnibus, ſoporantur, & ſoporatos venator facilè interimet. Geſnerus proponit felem, detracta pelle, exenteratum in furno aſſum, & melle perunctum, qui adhuc calidus, per ſyluoſa loca à Lupis frequẽtata pertrahendus eſt, nam Lupos odore allectatos comes venationis ſagittis, aut bombarda feriet. Noſtra ætate, nonnulli ruſtici, terra niue cooperta, ventriculum hædinum à Luporum cauea, vſquè ad propriam habitationem pertrahunt, ibiquè arbori vicino ſuſpendunt duplici funiculo, cuius partem longiorem per feneſtram domus trahentes tintinnabulo alligant, nam noctu, leuiter à Lupis contacto ventriculo, datoquè tintinnabuli ſigno excubitores è feneſtra minori bombarda Feram interimunt. Inſuper venatores, aliorum animantium ope, Lupos aliquando coercent, quoniam Lupi iuniores, viſis venatoribus, fugiunt, & tunc canibus leporarijs facilè apprehenduntur. Verùm, ad capien- *Quomodo Lupi ſoporati capiantur.* *Tempore niuis quomodò capiãtur.* *lib. 10. c. 39.* *lib. 2. c. 25.*
H dos grandiores Lupos, canes non niſi hominum ope ſunt idonei; & hi, ex Petro Creſcẽtienſi, Maſtini audaces, & fortiſſimi eſſe debent. Alij fœtum ex Lupo communi, & cane procurant; nam animal, quod generatur, Lupis valdè inimicũ eſſe perhibetur. Magnus Cam Tartarorum, ex Paulo Veneto, alit aquilas cicures tantæ audaciæ, vt magno impetu iu Lupos inſiliant, illoſque tandiù vexant, donec à venatoribus ſinè labore, & periculo capi poſſint. Poſtremò nonnulli Lupos venenant. Vnde Bargeus de hoc agens canebat. *lib. 1. Cyneget.*

Sunt, qui herbadem medicatis frugibus offam,
Obijciant paſſim.

Porta igitur ſummit Lupariam herbam, arſenicum citrinum, & folia Taxi æquali portione, & parat paſtam. Aliter recipit Lupariæ vncias duas, foliorum taxi vnciam vnam, cornicis fagi, vitri, calcis viuæ, arſenici citrini, ſingulorum ſeſquiunciam, amygdalarum dulcium vncias tres, mellis quantum ſufficit, & parat globulos magnitudine nucis auellanæ larido inungendos. Blondus narrat ſe vidiſſe ruſticos deferentes per Vrbem Romam pelles Luporum venales, quos aiebant ſe puluere herbæ, cardui varij nuncupatæ, *lib. 15. mag. nat. c. 9.* *Venenum Luporum qual.*

occi-

occidiſſe. Per Carduum varium chamæleuntem intellexiſſe opinamur, quam plantam Botanici paſſim carduum varium, & carduum ſuarium cognominant. Præter hæc, omnes Aconiti ſpecies, nec non apocyni folia, ex Dioſcoride, Lupis eſſe læthalia prædicātur. Incolæ tandem regionum frigidiorum, ex Geſnero, maximam curam habent, vt Luporum catulos interimant, nam, prohibendo, ne coaleſcant, Luporum genus perdere conantur. A

ÆGRITVDINES, ET MEDELÆ.

PHiles in verſibus iambicis notauit Lupum nullo vexari morbo, niſi herbam lycoctonum dictam comederit, illa enim guſtata, illicò interit, propterea inquit. B

Θνήσκει δ' γοργῶς, μηδὲ συμβάσης νόσου.
Φαγὼν πόαν, κράτιστε τὴν λυκοκτόνον.

Ideſt.

Experſq; morbi, mortuus cadit tamen,
Herba comeſta nominant quam Lycoctonon.

Verumtamen, ad mentem Ariſtotelis, tres ſunt affectiones, quibus Lupi quandoquè cruciantur, veluti rabies, podagra, & cynanche, & tunc medicinæ gratia, auctore Mizaldo, herbam frumenti, & rapiſtrum edunt. His accedunt vulnera, quæ à venatoribus, vel à morſibus canum fugientes reportant. Vnde Ioannes Clamorganus fatetur ſe obſeruaſſe Lupos ſaucios in luto volutari, atque hoc præſidio ſanguinem à vulneribus implacabiliter dimanantem ſupprimi. Vulnera verò ex morſu, & vnguibus Lupi hominibus inflicta, ex Alberto, periculoſa ſunt, ſed animaduertendum eſt, hæc ab Ariſtotele de Leone, & non de Lupo ſcripta fuiſſe. Auicennas aduerſus Luporum morſum calamenthi decoctionem propinat, & paulo inferius, gentianæ drachmas duas in vino contra morſum canis, & Lupi rabidi præſcribit.

In lib. de ven. lup.

lib. 2. can. tract. 2. c. 157.

C

ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA.

NVllum ferè animal generauit natura, quod maiores cum cæteris animantibus, & etiam inanimatis gerat inimicitias, quàm Lupus. In primis hominibus pertinacem ſe exhibet inimicum, non ſolum, quia homines prius conſpicatus raucedine afficiat, verùm etiam, quia canit Ouidius.

lib. 1. de art.

Odimus accipitrem, quia viuit ſemper in armis,
Et pauidum ſolitos in pecus ire Lupos.

Præterea tanta diſſenſio eſt inter Lupos, & oues, vt agni nupèr nati, & alicuius animalis effigiem extra caulam nondum conſpicati, ſecundùm Phyſiologos, audito repente Luporum vlulatu, exanimentur, &, Porta auctore, pellis agni ſuperpoſita lupinæ, ſtatim depiletur, & abſumatur, &, ex Mizaldo, Lupi ſtercus in ouili occultatum quieſcere pecudes prohibeat, niſi auferatur. Imò, ex Pythagora, fides ex inteſtinis ouium, cum fidibus ex inteſtinis Luporum permixtæ obſtrepentes omnem citharæ concentum interturbant; D quare Faciuta optima de cauſa canebat.

lib. 1. mag. nat. c. 14.

lib. 1. epigr.

Cur pecudes cytiſum nullo cuſtode ſequuntur?
Abſtulit infandum mors inimica Lupum.

Non ab re, has beſtias ſibi inuicem natura oppoſuiſſe videtur, quoniam ferum, & mite ſibi inuicem aduerſantur; ideò reſponſum Apollonis ad Euryſthenem, & Proclem, ex Æliano, de Fera, animal mitiſſimum ferente, agnum à Lupo latum ſignificabat. Amplius Equi, & Lupi odio capitali inter ſe diſſident, ita vt, ex Pierio, veſtigia Lupi calcata torporem equis afferant. Neque illac, vbi inteſtina Lupi erunt ſepulta, equi tranſibunt, etiam ſi fuſte, & calcaribus abigantur. Inſuper Olaus Magnus Lupi, Onagri, & Alcis maximam diſſenſionem exponit, nam ſtatim, atque huiuſmodi animalia ſe ſe etiam eminus conſpicantur, illicò ad præliandum ſe accingunt. Tandem Lupus animum adeò hoſtilem erga cætera animalia gerit, vt oculus Lupi, vel cauda ab hominibus geſtata, refe-

lib. 11. Hierogl.

lib. 18. de gent. ſeptē. cap. 2.

lib. 7. Phyt. cap. 21.

rente

E rente Porta, omnes belluas fuget; Solus Ericius, ex Eſculapio, à Lupo timetur, quemadmodum, & Scilla, quia ſimulac à Lupo contangitur repentè contrahitur. Hinc Vulpes ex Zoroaſte, ad ſua latibula, ob Luporum metum, Scillas deferunt. *in Geoponicis.* Multa quoque ſunt inanimata, quæ acerbiſſimum in Lupis odium excitant, vt lapides, quorum ictum ſummoperè perhorreſcunt, cum, vt inquiunt Phyſiologi, in parte à ſaxis icta vermes naſcantur, quocirca multi noctu per ſyluas iter facientes, ſolo lapidum concuſſu, impetum Luporum euaſerunt. Ignis etiam, veluti, & Leoni, Lupo eſt admodum inuiſus, nam Lupus ex ſilice emicantibus ſcintillis ita terretur, vt etiam famelicus accedere non audeat, ſed, canda ſub verenda reducta, aufugiat, Denique cantus, & ſonus Lupis vehementer eſt *lib. 1. car. ode 22.* inſenſus; Propterea Horatius cantando in ſyluis Lupos fugauit, vt ipſe ſic teſtatur.

Namq; me ſylua Lupus in ſabina,
Dum meam, canto lalagen, & vltra,
Terminum curis vagor expeditus,
fugit inermem,

F Pythocarim tibicinem, cum tibia magna contentione incitatus numerus caneret, Luporum, impetum repreſiſſe refert Aelianus, & noſtra memoria, Geſnerus nouit virum quēdam, qui cum perſequentem Lupum lapidando nihil proficeret, ſono tympani, quod ge- *quomodo lupi fugentur.* ſtabat, ipſum perterrefactum fugauit. Viciſſim, tympanum ex corio Lupi pulſatum non ſolum animantia fugat, ſed etiam inanimata vtcunque ſonora, referente Oppiano, ſilēt. Poſtremò, ſi ad ſympathiam noſmet conuertamus, tradit Plutarchus, Nigidij opinione, Lupum pico amicitia non vulgari eſſe deuinctum, ideo vbi Lupus, ibi etiam picus viſitur. Imò ſingulari quadam prærogatiua Lupus Pſitacum amore proſequitur; hac de re Oppianus Pſitacum, & Lupum ſimul paſci teſtificatur.

PHYSIOGNOMONICA.

G Oculos ſplendentes, & ignem eiaculantes habent Lupi; propterea homines huiuſmodi oculis præditi, atteſtante Porta, furtis ſunt dediti. & ſecundū Adamantium, tales oculi ſtupiditatem deſignant. Ampliùs homines ma- *lib. 3. de* gnos habentes oculos, micantes, iracundis ſimiles, & tādem patulos, qua- *hum. phy-* les in Lupis apparent, omnium peſſimi crudeliſſimi, & rapaciſſimi exiſtunt. *ſiog. c. 2.* Idem Porta ab edacitate lupinam naturam arguit. Lupi enim ſunt voraces, & Feræ inſatiabiles, vorant potius, quàm comedunt, & edentes neminem amant; quare iure optimo *lib. 4. de* homines edaces ad Lupos reduxit. Crataroļa verò breuibus multa perſtringens, ſcriptū *hum. phy-* reliquit, homines naribus obuncis deorſum detractis, ſupercilijs coniunctis, hiſpidis, *ſiog. c. 20.* oculis paruis, ſubcauis, capite rotundo, hirſuto naturam lupinam repræſentare ſunt e- *in lib. phy-* nim Impij, callidi, & ſanguine tanquam Lupi delectantur. *ſiog. c. 10.*

EPITHETA.

H A Varijs Lupi proprietatibus, Auctores epithetorum lupi occaſionē nacti ſunt. Nam Latini ob crudelitatem, & ferociam, lupum triſtem, ſæuum, immitem, martium, durum, trucem, atrocem, aſperum, acrem, indomitum, ferum, inhumanum, infeſtum, ferocientem, improbum, cruentum, ſanguinolentum, rabioſum, rabidum, ſpumigerum, prædonem, raptorē, rapidum, rapacem, expugnatorem, & inſidiatorem appellarunt, quam ob cauſam Græcis quoque σίντης, nocuus, ὀλοός, pernicioſus, δήιος hoſtilis, τραχὺς, aſper, *epithet.* δαφοινὸς cædis auidus, αἱματωπὸς cruentum aſpectum habens, θρασυς, temerarius, κάρ- *græc.* χαρος, ob dentium aciem κρατερῶνυξ, ſiuè κρατερώνυχος validos habens vngues, ἁρπακτὴρ, ſeu in ſoluta oratione ἁρπακτης, raptor, vel ἅρπαξ, vorax cognominatur, & quamuis hoc nomen ἀγκυλομήτης, propriè obliqua agitans conſilia exponatur; attamen αἰόλος apud Nonium quaſi vafer, & verſutus prædicto epitheto donatur. Deindè ab edacitate, & à cibo Latini lupum voracem, ieiunum, auidum, cupidum, fameſcentem, carniuorum, & inſatiabilem dixerunt Græcis pariter λαίμαργος vorax, κοιλογάστωρ, habens

cauum

cauum ventrem, ὠμοφάγος crudiuorus, μηλοφόνος, oues interimens, & tandem οἰοφάγος A
oues deuorans vocitatur. Αἴθων verò propriè ardens, ſeu flagrans exprimitur. At Lycophron, hoc epithetum ad lupum tranſtulit, cum hoc animal ardenti impetu in prædam feratur, & quoniam terram quandoque lupus comedit γηφαγος meritò dici poterit. Tandem à voce, à loco, & à tempore, quo vagatur, Latinis vlulans, montanus, agreſtis, & nocturnus indigitatur. Ab incedendi modo, AElianus quemdam lupum vocat vnipetam, qui ſolitarius graditur, huncque inertem, & tardum eſſe opinatur, cum nullo æmulationis ſtudio excitetur. Propterea ritè legitur apud Oppianum λύκος νυκτιπόρος noctu iter faciens, & apud Homerum in Odyſſea ὀρέστερος monticola, & ab eodem πολιὸς nempè canus quandoque dicitur. Ad finem lupa, apud Latinos, epitheta lupo conuenientia ſortita eſt, & præter illa, ab oculorum colore raua, quandoque rauca, ſpurca, olida, obſcena, & immanis vocata fuit.

B

D E N O M I N A T A,
& Cognominata.

NE indiſtinctè per numeroſam Denominatorum, & Cognominatorum familiam progrediamur, à nobilioribus inchoãtes multos Sanctos Epiſcopos, & Abbates, Lupicini nomine, inſignitos, Martyrologium Romanum exhibet. Lupulum Iouis capitolini ſacerdotem, qui poſtmodum chriſtianam fidem amplexatus eſt, Baronius proponit. Deindè Lycaonis nomine multi fuiſſe perhibentur, vt Lycaon Gnoſius, apud Virgilium, Lycaon Priami filius ex Laothoe ab Achille occiſus, nec non filius Pelaſgij, qui in monte Lyceo, vrbe ædificata, in honorem Lycei Iouis, Pauſania auctore, Lycea certamina inſtituit. Sed omnium celebratiſſimus fuit Lycaon Rex Arcadiæ, qui, ob ſtupratæ filiæ dolorem, Deos humanarum carnium cibo violauit, ideoquè ab illis in lupinam formam fuit trãsfiguratus. Λυκοῦργος quaſi circa luporum venationem laborans, nomen fuit, quo multi viri vocati fuerunt, inter quos Lycurgus Lacedemoniorum legiſlator, ex Plutarcho primam ſedem occupat. C
Λυκόφρων apud Heſychium, & Varinum, adiectiuum nomen eſt, denotans aliquem lupinâ audacia præditum, vt apud Germanos, hoc vocabulum Vuolfardus. Alioquin nomen viri proprium eſſe dicitur. Λυκορραίστης vocatur luporum interfector, quemadmodum Λυκοκτόνος nomen paroxitonum, nam proparoxitonum à lupis occiſum ſignificat. Λυκώδης, verò dicitur lupo ſimilis. Lycabas, apud Ouidium, vir fuit Aſſyrius, & Lycambes filiam habuit Neobolem Archilocho in matrimonium promiſſam, ſed, tempore nuptiarũ prorogato, Archilochus ira percitus, in eum, carmen maledicum compoſuit; quam ob cauſam Lycambes tanto dolore oppreſſus fuit, vt vnà cum filia vitam laqueo finierit. Lycomas, ex Pauſania, Lariſſæus fuit, & celeri equo victor. Lycorta Megalopolitanorum Imperator, apud Plutarchum, habetur, & apud eumdem Lycaſtus, qui, cum Parthaſio, à quadam lupa nutritus fuit. Lycon fuit comædus egregius in nuptijs Alexandri Magni, ſi credimus Athenæo. Lycis poeta comicus ab Ariſtophane tanquam frigidus notatur. Lycomedes Rex Scyri, cuius, in Theſeo, Plutarchus meminit. D
Lycidas quidam Salaminus ab Athenienſibus lapidatus, quia, teſte Herodoto, pecunijs à Mardonio corruptus videretur. Hermolycus pancratiaſta fuit apud Pauſaniam. Autolicus fuit auus Vlyſſis apud Homerum. Οἰόλυκος nomen proprium adoloſcentis, compoſitum tamen ex oue, & lupo, quia tradit Herodotus, cum Theras quidam longinquam pararet nauigationem, eius filius ſe nauigationis comitem eſſe negauit, tunc pater in hæc verba prorupiſſe fertur. Relinquam te tanquam ouem inter lupos; hinc ortum eſt vocabulum οἰόλυκος. His addi poſſunt fœminarum nomina, vt Lycaſte filia Priami, quam Polydamas Antenoris filius vxorem duxit. Lycaſte fuit etiam nympha. Item nobilis in Sicilia meretrix, quam à forma Venerem vocauerunt, quemadmodum, & Lycænis, in Anthologio, ſcorti nomen fuit. Demum Lycoris amica Galli poetæ, quam ficto hoc nomine Virgilius nuncupauit, cum prius Cythereis diceretur. Poſtremò quidam Populi, auctore Seruio, à Lupis Hirpini denominati fuerunt; nam, cum in Soracte Hirpinorum monte, Plutoni ſacrificaretur, Lupi venientes exta rapuerunt; vnde orta eſt peſtilentia, de quo ab Oraculo reſponſum fuit

in Annal. Eccl. — *lib. 4. AEneid.* — *Rex Archadia.* — *lib. 5. metam.* — *in Phocicis.* — *lib. 12. Dypno.* — *lib. 9. in Atticis.* — *lib. 4.* — *in lib. 11.*

peſtem

E peſtem ſedari poſſe, dummodò hi populi, Luporum more, rapto viuerent. Quo facto
Hirpini fuerunt appellati; cum Sabinorum lingua Lupus Hirpus dicatur. Luparij, apud
eumdem Seruium, Luporum venatores nominantur, & λυκόποδες lupipedes erant robu-
ſti ſerui, vel Tyrannorum ſatellites, ità nuncupati, vel quia pedes lupinis pellibus te-
ctos haberent, vel quia, vt notat Suidas, luporum ſimulacta in clypeis geſtarent. De
cæteris animalibus, modò habendus eſt ſermo, nam λυκαινὶς, vel λυκὶς parua lupa, apud *lupulaque*
Latinos, Lupula dicitur, & per hoc nomen, meretricula quandoquè exponitur. Λυκιδεὺς
Lupi catulus, apud Theocritum. Lyciſcus, auctore Plinio, eſt canis ex congreſſu lupi, &
canis natus; alioqui Lycitus fuit vnus ex canibus Acteonis, vt narrat Pollux. Lycoſto-
mos os, lupi habens explicatur, ſed ita vocatur quædam piſcis ſpecies ab hiatu oris, vt in
hiſtoria piſcium declaratum fuit. Nicander veſpas, & apes, ex cadaueribus equorum; & *lib. a.*
Taurorum putridis ortas Lycoſpades appellat, vel ob colorem, vel ob impudentiã, lu- *in Theria-*
pis ſimiles. Equæ Lupiferæ fuerunt velocitate magis, quàm pulchritudine inſignes, *cis.*
ideò ſic appellatæ, quia lupi notam in clunibus gererent. Hoc inde ortũ eſt; nam quidam
F ad vadimonia præſtanda ſemper paratus, in venatores irretitum lupum tenentes incidit,
rogatus, ioco, vellet nè pro lupo vadem ſe conſtituere, ille ataque ab eo damna per ſoluc- *Sponſoris*
re, ille petentium votis annuens fidẽ iuſſit. Lupus autem emiſſus, copioſum equarum ar- *cuiuſdam*
mentum nullo cauterio ſignatum, ad fideiuſſoris ſtabulum adduxit, qui, receptа gratia, *hiſtoria.*
equabus lupi notam inuſſit. Tandem conſultò omittentes Lycaonem, ex Solino lupum
iubatum, Hyenam Feram lupinam, Lycopantherem animal, ex Pardo, & lupo mixtum,
& Thoum, ex luporum genere, ſecundùm Plinium, ad plantas à lupis denominatas acce-
demus; Intèr has, primo loco, recenſetur lupinus, quaſi paruus lupus, quia in campis, ob
amarorem, ab animalibus tutus creſcit, ſicut lupus in ſyluis à cæteris animantibus ſecu- *Herba à lu-*
ram vitam degit. Lupulus vero, vel lupus ſalictarius planta eſt alienas ſcandens, ita à *po denomi-*
Latinis nuncupata, quia inſtar lupi alimentum plantæ, cui adhæret, depaſcatur. Herba *nata.*
lupâ, ad mentem Matthioli, Orobanche vocatur, quoniam, more lupi, vicinarum plan-
tarum humiditatem depopuletur; Auricula lupi, apud Cæſalpinum, illa eſt planta, quam,
in capite antecedenti, auriculam vrſi appellauimus. Caudam lupinam Galenus ad ſtru-
G mas diſſoluendas commendabat, ſed, quam plantam intelligeret, non exponebat. Por- *in lib. de*
ta verò à molli pilorum lanugine, ex antiquis herbarum nomenclaturis, Verbaſcum, cau *Dynam.*
dam lupinam cognominauit. Lycopodiũ, ſeu pes lupi apud Herbarios vocatur illa mu- *lib. 4. Phyt.*
ſci ſpecies, quam, in ſuperiori capite, muſcum vrſinum nominauimus, & Ruellius Lyco- *cap. 8.*
podium, ſeu patam lupinam Gallorum eſſe illam plantam opinatur, quam manum San-
ctæ Mariæ, vel Cardiacam nuncupant, an hæc ſit Branca lupina, quam in vnguento ad
Epilepſiam Galenus præſcripſit non rectè conſtat. Lycoperſicum herbam, quaſi vaſta- *in lib. de*
tionem luporum memorat Galenus, quam nonnulli Botanici Othonnam Dioſcoridis, *dynam.*
vel gariophyllum indicum Matthioli eſſe aſſeuerant. Vua lupina apud Tragum eſt her-
ba Paris Matthioli, vel ſolanum quadrifolium Bauhini, ſed apud Arabes Solanum eſt,
non ſtaph ſagria, vt multi perperàm exiſtimant. Omnia enim Solanorum genera vuas
producunt. Cordus Lycoſtaphylum fœminam, quaſi vuam lupinam ſambucum aquaticã
Matthioli vocat, & Lycoſtaphylum maſculam ſambucum aquaticam polyanthon, quam
H Itali ſambucum roſeam nominant. Fabæ lupinæ radices in vino lotas pro ſtrumis diſſi-
pandis Galenus præſcripſit, & Arnoldus pro necandis lupis Marcillium, ſeu ſabam lu-
pinam proponit. Geſnerus hanc eſſe Apocynum Dioſcoridis arbitratur; tùm quia ſili- *in lib. de*
quas ad inſtar ſabæ producat, tùm quia folia cum adipe cocta lupos interimat. Lyco- *Dynam.*
ctonum quædam ſpecies eſt Aconiti; quam Latini ab internecione luporum, lupariam
nuncupant. Alioquin Lycoctonos herba quædam eſt naſcens propè Nilum, quam lupus
calcans conuulſus moritur; quarè AEgyptij in terras ſuas huiuſmodi herbam importari
prohibent, quoniam lupum tanquam numen quoddam venerantur. Lycopſis quaſi facies
lupi, herba eſt Anchuſæ non abſimilis; Quocirca Galenus, non iniuria, hanc ad genus *lycopſis.*
Anchuſarum retulit; licèt Fuchſius Cardiacam, & Lacuna Cynogloſſum vulgare eſſe iu-
dicauerit. Chamælycon, in nomenclaturis antiquis apud Dioſcoridem, Verbenam ſupi-
nam, & Lycanthemum ſmilacem aſperam, Capparim cor lupinum, ſeſamum maius Ly-
coſcitalium, quaſi fuſtem lupi indigitant. Arnoldus ſcribit Arbutum in Hiſpania ficum
lupi nominari, & Geſnerus, in Germania, Dipſacum è carduorum genere fulmen lupinũ.
eſulam verò; & omnes Tithymalorum ſpecies lac lupinum dici atteſtatur. Ad finem
quædam

Digitized by Google

in lib. de Dynam, fungi ſpecies.

quædam pernicioſa fungi ſpecies in ſiccioribus pratis, cæduis ſyluis, circà finem autũni naſcitur, quam vulgus Herbariorum crepitum lupi vocitat, Galeno autem veſica lupi dicitur, quam in hæmorrhoidum affectionibus ſummoperè extollit. Expoſitis herbis, ad morbos à lupis denominatos deſcendemus, inter hos Theodoricus connumerat lupiam palpebrarum nodum, ſeu melliceridem, quæ folliculi extractione curatur. Glandulæ lupinæ iuxta ſententiam Euonymi ſunt papulæ cutim exaſperantes, quæ ieiuni ſaliuæ cõtactu auferuntur. Verùm inter alios affectus à lupis nomen ſortientes maximus eſt ille, qui Lycanthropia, vel lupina inſania dicitur ſymptoma in genere noxæ functionũ principum, & præſertim imaginationis, & cognitionis deprauatæ; memoria enim fortaſſe non læditur, vt in quodam patiente obſeruauit Altimarus. Laborantes igitur hoc morbo ſe ſe in lupos conuerſos eſſe imaginantur, noctu vagantur, & alia luporum opera exercent, quibus vulgares inducti eos lupos factos eſſe exiſtimant, quia non eſt abſurdum in hominibus aliquo aeris vitio, vel prauitate victus, tetros, & melancholicos humores ſtatis quibuſdam temporibus aggregari, & ijs efferueſcentibus, huiuſmodi ſymptoma generari. Hinc multi opinantur hunc fuiſſe morbũ, quo Nabuchdonoſor Rex ſeptem annos vexatus fuit. Ad Rem Brabantinus tradit virum quemdam prudentem eò per ductum eſſe, vt ſe rapacem lupum putaret, & tandem Dei gratia ad mentem rediiſſe. Vierus recitat hiſtoriam agricolæ Patauini, qui anno 1541. ſe lupum eſſe ſibi perſuadens multos in agris trucidauit, tandem à ruſticis magna cum difficultate captus, ſe verum eſſe lupum confidenter aſſeuerauit, & diſcrimen ſolum in pelle pilis inuerſa conſiſtere. Ruſtici creduli hominem excoriare incipiunt, interim, fama in vrbem delata, Prætor Patauinus ad Noſocomium perduci iuſſit, vbi paulò poſt deceſſit. Neuri populi, ex Solino, æſtatis temporibus, vel, vt alij legunt, ſtatis temporibus, in lupos conuertuntur, & tranſacto certo tempore ad priſtinam formam reuertuntur. Arcades quoque tranſnãtes quamdam paludem in lupos conuertebantur, & poſt octo annos priſtinam formam induebant. Huius generis non fuit illa in lupum transformatio, quam recitat Olaus Magnus. Illa enim non vi morbi, ſed maleficij per ceruiſiæ poculum fiebat; ibique multa affert exempla, nempè vnius, qui in ſyluis induens lupi formam, irruenſquè in ouium gregem vnam rapuit pro cœna aſſandam, & alterius ſerui in figuram lupi tranſmutati, cui fugienti, à canibus oculus fuit erutus. Quocirca Dux Ruſſiæ huic veneficio parum fidei adhibens, quemdam in hoc expertum, vinculiſque clauſum coegit, vt in lupum ſe transformaret, quo viſo, Dux, accenſo magno flammarum globo, comburi mandauit; talia enim flagitia diuinis, & humanis legibus ſeueriſſimè puniuntur. Cæterum quid dicemus de Regionibus, vrbibus, & alijs locis, quæ à lupo denominantur? Omiſſa igitur Lycaonia regione ſecundùm Varinum à Lycaone dicta, & Lycia à Rege Lyco; multæ nobis ſe ſe offerunt ciuitates, vt Lycopolis Vrbs ab AEgyptijs ædificata in monumentum luporum, qui AEthiopes agrum AEgyptiorum infeſtantes à limitibus expulerunt, vt Diodorus Siculus narrat. Arcis cuiuſdam huius nominis meminit Reuſnerus dũ cecinit.

in lib. de cur. hum. corp. mor. cap. 9. B

in ſua hiſt.

lib. 3. cap. 2.

in Polyhiſt. ca. 25.

lib. 18. de gente ſept. cap. 33. C

Vrbes & alia loca à lupo denominata.

lib. 2.

lib. 5. Hodepor.

Mane nouo petimus vicinam Principis arcem,
Cuius habet nomen ſyllaba prima Lupi.

Lycopolitana ciuitas eſt Thebaidos, quæ, ex Macrobio, pari religione Apollinem, & lupum colit. Lycorea Vrbs olim condita in Parnaſſi ſummitate, teſte Gyraldo, ad perpetuam eorum memoriam, qui vlulatibus luporum in Deucalionis alluuione ſeruati fuerũt. Lycapſus Vrbis nomen ſecundum Heſychium, & Varinum, aliter dicitur Lycaſtus à Stephano ob luporum multitudinem. Alioquin apud Plinium Lycaſtus eſt Cappadociæ ciuitas. Lupari Oretanorum in Hiſpania Vrbs dicitur ab Ortelio. Lycoſura, quaſi cauda lupi ciuitas Arcadiæ antiquiſſima non longè à Lyceo monte, ex Lonicero. Λυκοα Vrbs Arcadiæ, ait Stephanus ex Pauſanina, vbi habet. *In Menali montis extremis partibus ſigna ciuitatis Lycae apparent.* Appianus Alexandr. ſcribit. *Oppidum eſt non procul à Brunduſio, cui nomen Lupia.* Vrbibus accedunt varia loca, quæ à lupis nomen adepta ſunt, vt Λυκοβατίας apud Heſychium ſylua eſt, in qua, vt plurimum lupi verſantur. Item Λυκοβηττὸς mons Atticæ ſic dictus ab Heſychio, & Varino, quia lupis redundet. Λύκιοι loci Theſſalici nomen, ex Varino, quia, lupus ibi Pelei boues inuadens, in ſaxum fuerit conuerſus. Alioquin Lycium frutex eſt, quia in Lycia copioſè proueniat. Mons denique Lycæus in Arcadia erat, in quo ſecundùm Plinium Lycæi Iouis delubrum colebatur. Sunt inſuper multa inanimata, præter regiones, & vrbes, quæ à lupis denominata fuerunt, vt

ſyntag. 3. D

in theſ. Leograph.

lib. 2. var. hiſt.

E vt Λυκοφιλία lupina, vel ſuſpecta amicitia. Lycites ex Plinio lapis in veſica lupi inuen-
tus, & ex eodem Lycophthalmos gemma quatuor colorum re ipſa oculum lupi repræ- *lib. 37. c. 8.*
ſentans. Deinde Λυκάβαντα Græci annum vocauerunt, quia, vt ſcribit Heraclides Pō-
ticus, Sol, nempè Apollo ſingulari amore lupum proſequens, per duodecim ſigna Zo- *in allegor.*
diaci decurrens annum progeneret, vel quia menſes labantur more luporum, qui dum *Homer.*
fluuium tranant, alter alterius caudam mordicus tenet. Pariter Λυκόφως vocatur crepu-
ſculum auroræ matutinæ antecedens, & veſpertinæ ſuccedens, quoniam huiuſmodi
tempus colorem pilorum lupi referat. Ideoquè Priſci cicnum, ob candorem diei, coruum,
ob nigredinem noctis, & lupum ob tempus medium inter noctem, & diem Apollini ſa-
crarunt. Itaquè Λυκόχροος βαφὴ color cinereus cuiuſmodi eſt lupinus, apud Euſtathiū
legitur. Fræna quædam ad equum temperandum, & domandum idonea lupata dicebā-
tur ob duritiē lupini dentis, quibus Galli potiſſimum vtebantur; vnde Horatius ſcripſit.

Inter æquales equites, Gallica, nec lupatis, *lib. 1. car.*
Temperet ora frenis. *ode 8.*

F Vmbo autem lupatatius ex ære, vel aurichalco fabrefactus, eſt illa rotula, quæ ornamē-
ti gratia frœnis equorum annectitur. Lupinum fuiſſe genus ponderis narrat Salmaſius in
Solinum, dum inquit. *Lupinum duo κεράτια, ideſt duo grana ſiliquæ arboris pendere. Granū
autem huius ſiliquæ ſextam partem ſcrupuli pendebat.* Præter hæc, ludi, vel ſacra quædam
olim apud Romanos celebrata, deinde per Gelaſium Pontificem Maximum interdi-
cta lupercalia vocabantur à lupis, quia, vt notat Goropius, per hæc, omne mali genus, *lib. 4.*
quod ouibus, & paſtoribus per lupos accidere poſſet, abigere credebant, vel, vt alij pu-
tant, inſtituta in monumentum lupæ, quæ infantibus expoſitis vbera præbuit. Quare lo-
cus, in quo id contigit. Lupercal ab Ouidio dictus eſſe perhibetur, quando de hac lupa *lib. 2. faſt.*
loquens ſic canit.

Illa loco nomen fecit, locus ipſe Lupercal.

Poſtremo loco recenſetur lupina pellis, quæ Λυκῆ, vel λυκέη καὶ λυκῆ δορὰ ab Heſy-
chio, & Varino nuncupatur, eadem λυκῆ, apud Pollucem, λυκεῖον. alias λύκειον τὸ τοῦ λύ-
κου δέρμα apud Suidam. In calce huius tractatus cognomenta a lupo deſumpta repone-
mus. In primis habemus in epiſtolis ex India, Franciſcum Lupium, qui fidem Chriſti cō- *lib. 4.*
G feſſus à Mahumetanis fuit interfectus. inter Auctores Fernandus Lupius hiſtoricus re-
cenſetur. Prætereà Carolus Sigonius, in ſua hiſtoria, memorat multos cognomento lu-
pos, quos vnuſquiſquè apud ipſum legere poteſt. Hodiè Bergomi, & Parmæ nobiliſſi- *lib. 17. de*
mæ de Lupis familiæ antiquum domicilium habent. Bononiæ olim de Caccialupis, & *regno Itali.*
nunc de Luparis Senatoria domus eſt ſuperſtes. Amplius Priſci à lupis ſuos Deos co-
gnominarunt. Nam Iuppiter Lycęus à Gyra do vocatur, quia Lycaonem Regem in Lu-
pum transmutauerit. Apollo quoquè Lycæus, vel Lycius fuit nuncupatus, vel quia, ve-
luti lupus oues rapit, ita Sol humorem terræ ſuo calore ſursùm tollat, vt ſcribit Clean-
thes, vel, vt narrat Pauſanias, lupis ouilia infeſtantibus, Apollo indicauerit ligni cuiuſ- *lib. 2.*
dam corticem carnibus immiſcendum ad luporum internecionem, vnde Apollo Lycius;
vel Lycoctonos nempè Luporum interfector fuit cognominatus. Pan Lycæus etiā à lu-
pis arcendis dictus fuit, vt voluit Goropius. Licèt alij ſcribant, quia in Lycæo monte *lib. 4.*
coleretur, vel quia Romani Deum hunc Lupercum indigitarent, eo quia pelle caprina
indutus pingeretur, quo indumento in Lupercalibus ludis vtebantur. Demùm Diana
H Lycæa à Trezenijs fuit cognominata, cuius ædes ab Hippolyto poſita dicitur, quod in-
de lupos depulerit, vt eſt auctor Pauſanias. Prædictis tamquam coronidem menſem mar-
tium addemus, qui Lupinus fuit nuncupatus, quoniam Mars, infantium, nimirum Ro-
muli, & Remi à lupa nutritorum genitor ei nomen dederit. Hinc Auſonius de hoc men-
ſe ſic cecinit.

Cinctum pelle lupi promptum eſt cognoſcere menſem,
Mars illi nomen, Mars dedit exuuias.

O PRO-

 A

PROVERBIA.

MVltis adagijs lupi verſutia, edacitas, & ſimiles proprietates anſam præbuerunt. Quapropter, ratione primæ, à Turnebo hoc profertur. *Lupus vetulus*. Pro homine veteratore fallaci, & rapace. *Lupina pietas*. De illo, qui miſericordiam ſimulat, vt aliquid auferat Huic nõ abſimile eſt illud. *Vt lupus ouem*. Supple, amat, de illo, qui ſui commodi gratia fictã amoris ſimilitudinem refert. *Facie agnus re autem lupus*. In illũ promulgatur, qui aliud ore, aliud mẽ-
in Aſin. te agitat. Idcirco Plautus ad rẽ pronunciabat aliud adagium. *Homo homini lupus*. Per hoc innuens homini ignoto non ſecùs ac lupo fidendum eſſe. *Lupus turbat aquam ouibus, vt cauſam quærat*. Hoc efferunt de illo, qui leuem ob cauſam, alios ad pugnam prouocat. *Lupus ante clamorem feſtinat*. Tradit hoc Diogenianus de illo, qui alicuius criminis conſcius B formidat antequam accuſetur, quoniam lupus, ablato agno, illicò fugit, antequam clamor
lib. 7. mor. paſtorum ſuboriatur. *Fur furem cognoſcit, vt lupus lupum*. Prolatum eſt prouerbium ab Ariſtotele in illos, qui eodem vitio taxantur. *Lupa non parit agno*. Quoniam vt plurimum ex
in eunuch. malo genitore non probi filij gignantur. *Ouem lupo committere*. Vſus eſt hoc prouerbio Terentius, quod promulgandum eſt, quoties pupillus malo tutori, vel aliquod graue ne-
lib. 2. de art. Aman. gocium, malè fido cuſtodi committitur, iuxta illud Ouidij.

Plenum montano credes ouile lupo.

Idcirco ad rem, Cicero cõtra Marcum Antonium declamabat. *O præclarum cuſtodẽ ouiũ, vt aiunt, lupum, cuſtoſnè Vrbis, an direptor, & vexator eſſet Antonius*. Refertur aliud à Zenodoto in hominem improbum ad extremum vitæ diſcrimen, cum omnium applauſu deductum *εἰς πάγας· ὁ λύκος: in laqueos lupus*. Vulgatum eſt aliud adagium; *Ale luporum catulos*. In homines, qui ſibimet perniciem ſtruunt, nec non in eos, qui læduntur ab illis, de quibus benè ſunt meriti, iuxta illud.

Paſce canes, qui te lanient catuloſquè luporum.

In hoc genere legitur apud Græcos pulcherrimum epigramma adeſpoton de agna lupi C catulum lactante, quod latino ſermone, ſic exprimitur.

Agna lupum proprijs nutrire coacta papillis,
Hoc nec paſtoris nubila cura iubet.
Saniet ille meo rurſum in me ſanguine fortis,
Ruſticitas nullo flectitur obſequio.

Hinc colligendum eſt non iniuria prolatum fuiſſe aliud adagium. *Lupus pilum mutat non mentem*. Quod homini maligno accomodari poteſt, cui ſenecta canitiem affert, ſed ab eo malitiam non aufert. Ab helluatione alia oriuntur adagia, quoniam homines immoderatæ voracitatis, lupi vocari ſolẽt, vnde vulgo hoc vſurpatur. *Lupus nunquã adiuit medicũ*. De helluonibus, qui cum voraces ſint, illis tamẽ nihil noceat. *Lupus non curat numerum*. Hoc promulgatum fuit de homine impudenter edace, vel furace, & ſapit illud Vergilij;

eclog. 7. *Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum.*
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas. D

Apud Suidã legitur aliud prouerbium, quod apud nos adhuc eſt in vſu *λύκος ἔχανε. Lupus hiauit*. In eũ, qui re deſiderata fruſtratur. Noſtra ætate paſſim profertur hoc adagium. *Fames lupũ à ſylua exturbat*. De homine, qui diuitijs conſumptis animũ ad aliquod ſtudiũ adiũgit. *Lupus non comedit lupũ*. Quãuis hoc adagiũ quoad literariũ ſenſũ veritate careat; vt ſuperius explicauimus, verũtamẽ hodie ab omnibus promulgatur in eũ, qui ſociũ eiuſdẽ profeſſionis etiã malè operantẽ non vituperat. *A lupo agnũ eripere poſtulant*. Pronunciatur de illis, qui aliquid incaſsũ operantur. Huic affine eſt illud. *Ex ore lupi* Effertur hoc quando aliquid, præter ſpẽ, recuperatur, quod prorſus periiſſe videbatur. Poſtremò à voce, & ab alijs lupi proprietatibus nõnulla prouerbia dimanãt, quę breuiter ſubnectemus. Primũ eſt illud vulgatũ. *Qui cũ lupo verſatur diſcit vlulare* Enunciaturq; de viro probo, quãdo frequẽti cõſuetudine hominis improbi vtitur. Subſequitur aliud. *Luporũ vlulatui nõ facilè credendũ*. Prolatũ in illos, qui pollicitationibus quibuſcunq; credunt, quoniam
Idyll. 14. lupus aliquando capta præda, aliquãdo fame ſtimulatus vlulat. *Lupi illum videre priores*.

Hoc

Digitized by Google

E Hoc prouerbium publicari poteſt in raucũ, vel in eum, qui ſubitò nbuinteſcit, vt habetur in illa egloga Virgilij cui titulus eſt MAERIS. Theocritus quoque ad rem ſcripſit.

Edere non poteris vocem, Lupus eſt ſibi viſus.

De vero lupo Auctor non loquebatur, ſed de riuali conſpecto, cui nomen erat lupus. Hinc oriri videtur aliud prouerbium *Lupus in fabula*. Quando fortè fortuna in medio ſermone interuenit is, cuius mentio fiebat, iuxta illud.

Iamq. aderant ipſi nondum ſermone peracto.

His accedunt alia prouerbia, vt *Lupus circa puteum ſaltat* Traditurque de illo, qui in aere piſcatur, quia lupus, nec ſitiens, è puteo bibere, nec præda in puteum delapſa potiri poteſt. *A fronte precipitium, A tergo Lupi* Hoc toties pronunciatur, quoties in anguſtijs verſamur; qua de cauſa Horatius quid ſimile ſcribebat. *hac vrget Lupus hac angit canis.* lib. 2. ſatyr. 2.
Huic valde ſimile videtur illud. *Auribus Lupum tenere*. diciturquè de re ambigua, vt extat apud Terentium de Antiphono adoleſcente, qui, nec vxorem, quam deperibat, expellere, neq. illam, ob patris violentiam, retinere poterat; *Prius ouem Lupus ducet vxorē*. in phormio.
F Enunciatur hoc prouerbium de re impoſſibili, cui non eſt abſimile illud. *Prius mordent ranæ.* Propterea Horatius ad rem canebat. *Sed priù. Apulis iungentur capræ lupis.* Huic affine prouerbium habetur apud Suidam. *Λύκος αετὸν φεύγει. Lupus aquilam fugit.* de ijs, quæ euitari non poſſunt. Aquilam enim alatam lupus etiam velociſſimus euadere non poteſt. Apud eundem auctorem legitur aliud *Auxx ττιοn. Lupi alæ.* De rebus, quæ fieri nequeunt, cum nunquam fieri poſſit, vt lupus alatus inueniatur. Ad finem addemus illud, quamuis à lupo animali non deſumptum. *Lupus ad vrbem* Hoc ſolet proferri quando aliquod triſte nunciatur; erat enim quidam nuncius nomine lupus, qui vrbem quoties petebat, toties inexoptabile nuncium afferebat.

PROBLEMATA.

G SEptalius in comentarijs ad problemata Ariſtotelis vbi Philoſophus inueſtigat, cur in cicatricibus equorum, & aſinorum oriantur pili, & in cicatricibus hominum nequaquam. Quærit cur in cicatricibus equorum, & aſinorum, qui demorſi fuerunt à lupis pili non renaſcantur. Reſpondet ad mentem Plutarchi, quando ſcitatur rationem, propterquam carnes animalium à lupis iugulatorum ſuauiores euadant, ideo inquit id fieri, quoniam fauces, & dentes luporum ardentiſſimi ſunt itaut carnes ab illis tactæ quaſi coctæ teneriores euadant. Ex aſſerto Plutarchi, rationem huius problematis colligit Septalius, nempè ſi lupi habent fauces, quaſi accenſas, & carnes quas tangunt ferè inurant; quemadmodum igitur in carnibus brutorum ambuſtis pili non renaſcuntur pari raſione, in cicatricibus à lupo inflictis pili non regenerantur. Secundò quæritur, cur homines in conſpectu luporum illicò rauceſcant. Aliqui eruditi reſpondent, id à timore oriri, nam cutis meatibus obſtructis præ formidine vapores exhalantes retrocedunt, & ad pectus fluentes raucedinem generant. Alij fuerunt huius opinionis, id contingere à vapore ferè venefico, à faucibus, & oculis luporum dimanante, idcirco, hic aeri per partem poſt partem communicatus rauceduiem in hominibus procreat. Quæritur tandem cur lupi ad inſtar
ſect. 10. probl. 28.
lib. 2. probl. ſymp. 9.
H hominum quodammodo caneſcant, vel ſaltem colorem, quem vulgus vocat griſum adipiſcantur. Reſpondent nonnulli rerum naturalium non tenuiter periti in hominibus à defectu caloris natiui canitiem prouenire, ſed in lupis prædictum colorem ob voracitatem generari.

HIEROGLYPHICA.

CVm lupus noctiuagum ſit animal, & lapidis alicuius ſtrepitu terreri ſoleat, Aegyptij ſacerdotes, ex Pierio, aliquē vanis terriculamentis conſternatū, effigie lupi & ſaxi, denotabant. Pariter oſtenſuri hominem, qui per hoſtes tranſiens illæſus euaſiſſet, lupum extrema cauda glabrum pingere conſueuerunt, quoniam lupus à venatoribus agitatus villum amatorium lib. 12. Hierogl.

Digitized by Google

extremæ caudæ inhærentẽ abijcit, ne humanæ voluntati ſatisfaciat; vel lupũ, cauda ſub A
vterũ reducta, pingebât, cũ in declinãdis periculis, lupo ſũma inſit calliditas. Deinde, ex
eodem Auctore, ſignificaturi hominem ex infortunijs potentiorem factum, equum gerentem clunes à lupo demorſas effigiare ſolebant, cum equi ſemel à lupis demorſi alacriores reddantur. Mulierem poſtea abortientem indicare volentes, ſimulacrum lupi ab equa calcibus petitum exhibebant, cum equa, ob antipathiam, à lupis leuiter tacta abortum facere conſueuerit. Quoniam autem maxima diſſenſio inter lupos, & oues omnibus ſemper manifeſta fuit. Hac de cauſa Aegyptij diſcordiam, & mores valde diſſimiles deſignaturi, ouem, & lupum delineabant. Quare Ouidius de maximè diſcrepantibus ſic canebat. *Nec Lupus intenoues.* Lupi ſimulacrum hianti ore apud Suidam ineptos mores ſignificat. Nam propriè figura lupi hianti ore, & terrã mordicus apprehendentis, hominem famis impatientem denotat. At, per roſtrum lupi, homo à veneficijs tutus indicatur; cum notiſſimum ſit, rictum lupi ianuis affixum maleficia arcere. Præterea cum lupum raptorem eſſe omnibus ſit exploratiſſimum; Pierius optima de cauſa homines B
furaces, & prædones, per lupi figuram, oſtendebat, & præcipuè cum veteres philoſophi, qui palingeneſiam ponebant, homines rapinis deditos poſt obitum in lupos abire tradiderint. Quocirca poeta Claudianus prædones ait à Rhadamantho lupis obijci ſolitos. Cæterùm, per lupæ ſimulacrum, meretriciam improbitatem denotari, omnes autumant; cum clarum ſit, meretrices lupas, & loca ab ipſis frequentata lupanaria cognominari. Quamobrem Meſſalina flagitioſum manifeſtans Imperatoriæ dedecus Lyciſcæ nomine delectabatur. Itaque de hac ſatyricus poeta ſic cecinit.

Hieroglyphic. mulieris abortientis.

Hieroglyphicum meretricis improbitatis.

——— tunc nuda papillis,
Conſtitit auratis nomen mentita Lyciſca.

Tandem, per lupum ſculptum, auctore Pierio, ea de cauſa intelligitur Macedo Herculis comes, qui ſub Oſyride militauit, quoniam is lupi geſtamine gauderet.

EMBLEMATA, C
& Symbola.

PRæclariſſimus vir Reuſnerus, emblema perelegans Hieronymo Reuſnenero dedicauit, & pro inſcriptione vſus eſt illo adagio. HOMO HOMINI LVPVS. Cum hexaſticho huius generis.

lib. 3. embl.

Lyneus Rex Scythiæ ferus, Arcadiaq; Licaon,
Quam benè nomen habet ſæuus vterq; Lupi,
Pœna fit hæc ſceleris, namq; hoſpes, vt hoſtis vterq;
Dum parat hoſpitibus damna fit inde Lupus;
Aut homini Deus eſt homo ſi bonus, aut lupus hercle,
Si malus; ô quantum eſt, eſſe hominem, atq; Deum.

Paulus Maccius vir omnigena eruditione clarus, à lupi voracitate deſumpto argumento, emblema compoſuit, in quo Neuros populos in lupos transformatos depinxit D
cum inſcriptione. HOMINES OB GVLAM IN BELLVAS. Et optimo iure, cum lupus vitij gulæ ſymbolum eſſe perhibeatur. Hoc emblema exornauit pulcherrimo hexaſticho, cuius concluſio eſt hæc.

in lib. embl. 44.

Bellua enim expleri conuenit, haud homini.

Camerarius figurat lupum ſydus caniculæ exoriens, intentis oculis, aſpicientem cum hac inſcriptione. TE ORIENTE FVGIT. Quoniam illa lupi ſpecies (aurea nuncupata) in ortu huius conſtellationis ad pœnitiora luſtra confugit, neque inde exit, donec Solis æſtus abierit. Addit diſtichon huius generis.

in lib. embl. ex An. 51.

Quis feret ardentis fumantia ſceptra tyranni.
Sic fugat auratos Syrius ipſe Lupos.

Idem Auctor paulo inferius depingit lupam plenis vberibus, & hoc emblema ſic inſcribit. SVA ALIENAQVE NVTRIT. Alludit enim ad Principem, qui non ſolum ciues ſuos, verùm etiam alienos fouet, & nutrit, adeò ſine ſit...

Non

E *Non ciues tantum Princeps, ſed nutrit, & hoſtes,*
Alterius fœtum ceù Lupa cana Fera.

Paulus Iouius in libro Italico phrenoſchematum militarium ſimilem lupam delineat, illamque decorat hac inſcriptione SVA ALIENAQVE PIGNORA NVTRIT. Idē Camerarius lupum enecantem ouem effigiat, & hoc emblema inſcribitur. FIT SVAVIOR. Verùm hæc, & his ſimilia ad hiſtoriam ouis referenda ſunt. Ampliùs, per lupi figuram, olim cuiuſcunque noxæ ſymbolum, Antiqui præſeferebant; quia vt optimè docet Goropius, ab ouibus ſuas diuitias depromebant. Inſuper Appianus lupinam pellem pacis ſymbolum olim, apud Hiſpanos fuiſſe teſtatur. Tandem profeſſores memoriæ artificioſæ lupum tamquam notam literæ. L. prædicant, vt habetur in illo diſticho, in quo alicui dicitur, vale. *embl. 72.* *lib. 4. de bell. hiſp.*

Mitto tibi frontem Veneris ventremq́; Dianæ,
Anteriora Lupi, poſteriora capræ.

F
PHRENOSCHEMATA.

PErciuallus ſcriptor Italicus meminit cuiuſdā viri nobiliſſimi, qui pinxit lupum cū Dicto Italico E PER TROPPO VEDER RIMASI CIECO. Alludebat fortè ad acerrimam luporum viſionem, & ad oculos mentis, quibus homo ſpeculatur. Idē Auctor figurauit lupum pedem mordicus apprehendentem cum hoc Dicto Italico. E PER PENA, E RICORDO. Quoniam proprium eſt lupi noctu circa ouilia vagantis pedem obſtrepentem mordere, cū autē hoc animal ſit Martiale, iure optimo, huiuſmodi phrenoſchema viro ſtrenuo cōuenire debebat, cui in rebus militaribus peragēdis, ſemper cautè incedendū eſt. Iouius ſcriptor pariter Italicus exhibet Inſigne cuiuſdā illuſtris, & celeberrimi equitis, qui effigiabat lupū predā anterioribus pedibus ſtringentē, & retroſpicientē duos canes illū perſequentes, qui & ipſi reſpiciebāt, nū alij canes auxiliū laturi aduenirent; & Dictū erat tale. *lib. Inſig. milit.*
G PAVENT OVES TIMENT CANES, INTREPIDVS MANEO. Prædictus inſignis, & clarus eques fortè propriam extollens virtutem hoc phrenoſchema in vexillo gerebat.

INSIGNIA GENTILITIA, & Militaria.

LVpæ ſimulacro Sena Tuſciæ ciuitas pro Inſigni gentilitio delectata eſt. Reuſnerus ſcribens, ad clariſſimum virum Hieronymum Vuolfium noſtra lingua lupium denotat huius nobiliſſimi viri Inſigne gentilitium figura lupi exornatum fuiſſe, quod his verſibus manifeſtauit.
H *Fraus in te cum nulla ſit, aut vis improba Vuolfi,*
Quæro tibi ſæuus cur dedit arma Lupus?
Fallor? an obſcura Lupus, vt videt omnia, nocte,
Et ſuperas viſu cætera bruta ſuo.
Sic acie mentis penetrans terramque, polumque
Omnigena doctos vincis in arte viros.

Præterea in Inſigni gentilitio Bathoreorum de Somlio, tres lupini dentes conſpiciuntur; quare vir quidam eruditus in hoc Inſigne protulit hoc tetraſtichon.

Quòd venando Feras, bellando vicit, & hoſtes,
Atque triumphati contulit ora Lupi.
Inde Lupi dentes ceù partum ex hoſte trophæum,
Somliadum geſtat clara vetuſq́; Domus.

Deniq. in Inſignibus militaribus lupi effigies olim effulſit, quoniā Plinius teſtatū reliquit, apud veteres Romanos, luporū, equorū, & ſimiliū figuras vexilla exornaſſe, quāuis hodie in aciē portari cępta ſit Aquila Vulteius huius rei reddens rationē ſcripſit, lupi iconem *lib. 10. c. 4.* *lib. 10.*

olim à Romanis in vexillo latam fuiſſe, quoniam infantes ſcilicet Romulum, & Remum A
à Lupa nutritos æternam poſteritatis memoriam promæreri opinabantur.

NVMISMATA.

ARgiuorum nummum lupi imagine fuiſſe inſignitum Sophoclis ſcholiaſtes
teſtificatur, quoniam hoc animal Apollini ſacrum, quemadmodum Dia-
næ ceruum eſſe credebant. Cæterùm in Romanorum monetis, icon lu-
pæ inſignem habuit prærogatiuam. Ideo Gabriel Symeon in illuſtran-
dis Priſcorum numiſmatibus exhibet nummum, in cuius latere oppoſito
apparet lupa ſecus ficum ruminalem, & fauſtulus paſtor cum inſcriptio-
ne. SEX. PO. Ideſt ſextus Pompeius; in parte autem inferiori Roma conſpicitur. Idem
Auctor aliam oſtendit monetam, cuius inuerſum latus Romam ſedentem ſupra duos cly- B
peos repræſentat, quæ longæ haſtæ nititur, qua loco ſceptri Antiqui Principes vteban-
in lib. illu- tur, & ſecus pedes eſt lupa. Apud Erizũ conſpicitur numiſma aereum mediocris magnitu-
ſtrac. Nu- dinis Antonini Heliogabali, cum huiuſmodi literis. ANTONINO. Pars oppoſita lu-
mis. pam cum duobus infantibus ſculptam refert, & literæ circumſcriptæ. C O L. A V G.
TRO. ALEX. Ideſt Colonia, Auguſta, Troas, Alexandria. Hæc moneta fuit cuſa ad
perpetuam huius Principis memoriam à prædicta Colonia in Phrigia exiſtente, quam
lib. 5. c. 30. Imperio Romano ſubiectam Plinius promulgauit. Ex eodem Erizo habemus numiſma
æreum Macrini, cum literis huius generis. IMP. C. M. OP. nempe Imperator Cæſar
Marcus Opelius, ſeu Seuerus, Macrinus, Pius Auguſtus. Pars oppoſita monetæ præſe-
fert iconem lupæ, cum duobus infantibus, & tali inſcriptione R O M AE F E L. Ideſt
Romæ felici. Fuit cuſum hoc numiſma in aliqua ciuitate Romano Imperio ſubiecta ad
perpetuum huius Principis monumentum.

MIRACVLA.

C

ADmiranda de lupis apud Hiſtoricos leguntur, dum Deus Opt. Max. per
has Feras multa peccantium ſcelera vindicauit. Anno ſalutis 617. Baro-
in annal. Eccleſ. nius narrat lupos per noctem intempeſtam intra ſepta cuiuſdam monaſte-
in hiſt. ſce- rij irrumpentes in vindictam peruerſi dogmatis, ex fratribus aliquot
lect. c. 90. morſibus laniaſſe. Auguſtinus Mannus refert qualiter exercitus Franci-
ſci Mariæ Vrbini Ducis militari peritia clari, ex variarum gentium colluuione congre-
gatus per agrum Picenum infeſta populatione percurrens, cum ab ipſo Duce regi non
poſſet, lauretanis theſauris iampridem inhians miſit exploratores, qui non procul Lau-
reto omnia tuta cernentes lætitia geſtiebant, cum ſubitò multorum grex luporum (vt
ferinam hominum rabiem Feræ comprimerent) è ſaltu proximo erumpit, lu-
piquè, facto agmine, in præcurſores impetum fecerunt, & illorum pleroſquè repentino
terrore oppreſſos iugularunt, cæteroſquè ſalutis magis, quam prædæ memores in fugã
verterunt, qui poſtmodùm nunciarunt ædi lauretanæ Deum cuſtodem, ac vindicem D
adeſſe, & tantam luporum vim non è nemore illo egreſſam, ſed diuinitùs in prædones
in voce lu- immiſſam fuiſſe. Alberitius quoque de Roſate, hæc habet. *Lupi occidebant populos Gallo-*
pus. *rum, & nullum remedium inueniri potuit niſi Litaniæ.* Aliquando, Dei omnipotentis nutu,
lupi Sanctorum cuſtodes, & tutores extiterunt. Legimus apud Surium, cum Sanctum
tom. 6. Edmundum Angliæ Regem Barbari ob Chriſti fidem decollauerint, vnde martyrij co-
ronam reportauit; capitequè inter vepres abiecto, repertum fuiſſe immanem lupum, qui
ſacrum illud caput amplexus excubias impendebat, ne ab vlla Fera læderetur. Ex eodẽ
Surio habemus Sanctum Odonem Cluniacenſem Abbatem, per vaſtam eremum, ad D.
Martini monumentum noctu progredientem à vulpibus non paucis morſibus laceratum
colloq. 7. fuiſſe, ſed illicò lupum rapidiſſimo curſu aduenientem illas profligaſſe, deinde per reli-
quum iter ſe comitem Sancto præbuiſſe. Amplius (Maiolo teſte,) cum anno Domi-
ni 1582. intra conterminos Apuliæ montes à ſiccarijs duo homines, nempe Sacerdos,
& laicus in ſylua occiſi fuiſsẽt, lupi comperta cadauera diſcreuerunt, nam laicum, intacto

presby-

Digitized by Google

E præsbytero, pœnitùs exederunt. Ad rem Baronius tradit anno Chriſti 1287. B. Adamum apud Minores egregium Firmij in Piceno concionatorem, & multis miraculis coruſcantem, *in annal. Eccleſ.* quandoquè per loca deuia aberrantem à lupo, veſtibus mordicùs apprehenſis, ad viam reductum fuiſſe. Verùm quid dicemus de obſequio, quod lupi Sanctis præſtiterunt. Narrat Textor, mandato Euſtorgij Epiſcopi Mediolanenſis, lupum, qui duo iumenta, qu bus voluebatur currus, vorauerat, iugo ſe ſubmiſiſſe & currum traxiſſe. *in offic.* Nortbertus Archiepiſcopus Machdeburgenſis, ex Surio, cuidam puero petenti canem *tom. 2.* ouium cuſtodem ſibi dari, reſpondit, cum lupus aduenerit, iubeto ei, noſtro nomine, ne quid gregis attingat; ſimplex puer mandato obſequens ſecurè, degebat; contigit interim *tom. 3.* ouem à lupo rapi puer præcepti memor poſt lupum accurrens clamitabat, vt Domini ouem dimitteret, ſic enim præceperat ipſe; tunc lupus, admiranda Dei benignitate, ouem illæſam dimiſit. Aliàs cum miſſus eſſet quidam frater in agrum ad cuſtodienda animalia, lupus per ſpatium totius diei, quaſi cuſtos adſtitit, veſperi, dum grex domum ducebatur, lupus eminùs ſectabatur, deinde, grege domum introducto, clauſum oſtium
F lupus ille quaſi ingredi volens pulſabat, tunc S. Nortbertus dixit fratribus, quare hoſpiti non aperitis? tunc reſponſum fuit non hominem, ſed lupum eſſe. Sanctus verò percunctabatur, quid hoc eſſet; at cuſtos gregis narrauit hunc lupum tota die, quaſi cuſtodem gregi adſtitiſſe, tunc Sanctus ei aliquid pabuli dari juſſit, quia mercedem de impenſo ſeruitio requirebat, Itaque lupus, acceptis carnibus oblatis, ſtatim abijt. Alia die, cum quidam fratres ad cædenda ligna in ſyluam profecti eſſent, videnteſquè lupum vorantem capreolum illum fugarunt, & capreolum domum tulerunt; lupus autem illos, vſque ad oſtium ſectabatur, ibique pro foribus tanquam canis domeſticus morabatur, & fratribus clamitantibus, vt lupus fugam arriperet, loco tamen non mouebatur. Quo audito, Sanctus Nortbertus ab eis ſciſitabatur, quid nam eſſet, at Fratres cauſæ conſcij, & veniam petentes, quæ geſta erant, planè narrarunt, tunc Sanctus illis præcepit, vt lupo prædam reſtituerent, qua accepta, n minem lædens placidè receſſit. Denique Maiolus recitat, non longè à Nilo in magna eremo, ſylueſtrem lupam anachoretæ cuidam *colloq. 7.* ſanctiſſimo ſemper cęnanti pro foribus tuguriolı adſtitiſſe, donec cænatus reliquias porrigeret; illa verò lambens illius manus, quaſi deoſculans in ſuas redibat latebras. Ad fi-
G nem res admirabiles de pueris à lupo ablatis, & ſupra ordinem naturæ parentibus reſtitutis recitabimus. Egnatius ſcriptis mandauit duos Euſtachij filios, nempè alterum à lupo, & alterum à leone, dum pater medium tranabat amnem, abreptos fuiſſe, & Auctor *lib. 1. de* addit ipſos, qui flebiliter fuerant amiſſi, fœliciter poſt ea parentibus non ſperantibus re- *var. hiſt.* ſtitutos fuiſſe. Tempore B. Bernardi, ſecundùm Surium, & Sancto Roberto Abbate *tom. 2.* Moliſmenſi iam recens defuncto, quædam mulier cum duobus filijs ad eius tumulum peregrinans in ſylua pernoctare coacta eſt; quare, accenſo igne, nocte intempeſta lupus adueniens, & iuniorem filium abripiens aufugit, mulier id animaduertens preces ad D. Mariam ſemper Virginem, & S. Robertum fund re non ceſſabat. Quando bellua, ferociæ oblita, innoxio ore, puerum incolumem matri reddidit. In Caſtro Veldenſi, vt annotat Cæſarius Heiſterbacenſis, Matrona quædam nomine Iutta, cum filiam in proximū *lib. 7 illuſt.* pagum educandam tradidiſſet, puellam iam triennem in area ludentem lupus, quibuſ- *mirac. c. 46*
H dam aſpicientibus, collo mordicùs comprehenſo ad ſyluam vicinam detulit, quem aliqui clamitantes, incaſsùm ſecuti, reuerſi ſunt, quorum vnus in caſtrum currens matri ſecùs menſam ſedenti, filiæ infortunium nunciauit, quæ ſtatim ſurgens, illacrymans, & ſacellum quoddam D. ſemper Virginis, quam ex animo quotidiè venerabatur, intrans de ſinu Virginis Saluatoris Imaginem abſtulit, & fuſis precibus in hæc verba prorupit. Domina, niſi ſoſpitem mihi reddas filiam, hanc Saluatoris noſtri iconem non reſtituā; tunc temporis lupus puellam dimiſit, nam plures ex illo pago veſtigia lupi perſequentes, vt reliquias puellæ ad tumulandum inuenirent, iuxta quoddam frutetum, illam deambulantem, lupiquè dentium ſtigmata in gutture impreſſa habentem, in tanti miraculi teſtimonium viderunt. Hæc relata fuerunt Auctori ab Hermano Abbate loci S. Mariæ, qui puellam vidit, & matris ore, quæ ſcripta ſunt, audiuit.

 A

MYTHOLOGICA.

lib.10. AEgyptij narrant, teſte Vulteio, quando Iſis cum Typhone erat prælia-
tura, Oſyridem, effigie lupi, vxori opem laturum ab inferis aſcendiſſe,
ideoque in huius rei monumentum Aegyptij lupum venerantur. Rham-
pſiniſum quoque Regem viuum, aiunt, ad inferos deſcendiſſe, & cũ Ce-
rere alea luſiſſe, iterumque ad ſuperos redijſſe, hocque tempus à deſcen-
ſu ad reditum feriatum eſſe dicebant; quo tempore, vt notat Herodotus, Sacerdotes
lib.2. oculis velatis ad Cereris templum, geminis lupis ducibus, ſe conferebant, quod ab Vr-
be ſtadia viginti diſtabat, & rurſus à templo ad locum, à quo diſceſſerant, à lupis redu-
ci. Omittemus. breuitatis ſtudio, lupum Apollini ſecundum aliquos fuiſſe conſecratum,
orat.4. quamuis alij Marti dicatum facerent. Vnde Iulianus ſcribebat, cur lupus Marti potiùs, B
lib.1. metam. quàm ſoli conſecratur? Omittemus etiam Lycaonis Arcadiæ Regis fabulam tanquam
notiſſimam, qui tandem, teſte Ouidio, in lupum fuit tranſmutatus.

APOLOGI ET FABVLÆ.

in lib. myth. CAlliditas, & verſutia lupi Mythologis fabulandi anſam dederunt. Propte-
rea Abſtemius Aſinum aliquando graui oppreſſum morbo finxit, lupum-
que petentem ab aſini pullo de patris valetudine, qui per oſtij rimulam
reſpondebat patrem melius ſe ſe habere, quàm lupus cuperet. Apologus
indicat obſequia hoſtium ſemper ſuſpecta eſſe; quarè Græci meritò di-
cunt Τῶν ἐχθρῶν δῶρα ἄδωρα hoſtium dona non dona, imò κακόδωρα. Aeſopus quoque
in lib. myth. ſcripſit ob aſſiduum bellum inter lupos, & oues, lupos legato miſſo, ouibus pacem nun-
ciaſſe, ſi ſibimet canes traderent, quo facto, lupi canes dilaniarunt, & oues facilimè ma-
ctarunt. Ideo Apologus exponitur hoc diſticho. C

Tutorem retinere ſuum tutiſſima res eſt,
Nam ſi tutor abeſt, hoſtis obeſſe poteſt.

Amplius lupo, & agno quandoque ex eodem riuo bibentibus, lupus agnum obiurga-
uit, quia turbauerit aquam, cum tamen agnus in parte inferiori potaret, ipſumq. pro-
priam manifeſtantem innocentiam iugulauit. Hic Apologus ſpectat ad tyrannos, qui iu-
ſtos, & iniuſtos ſpoliant, & opprimunt. Idem Aeſopus reſpiciens malignos lupi mores,
loco cit. recitat olim quemdam paſtorem, lupi catulum repertum vnà cum canibus aluiſſe, qui a-
dultus clanculum aliquam ouem occidebat, illaque cum canibus veſcebatur. Paſtor, re
intellecta, lupum ex arbore ſuſpẽdit. Fabula denotat hominem prauę naturæ difficulter
bonos mores induere poſſe. Huic affinis eſt illa fabula, in qua lupus ouis pelle indutus
ouium gregi ſe immiſcuiſſe, quotidieque aliquàm ex ouibus interfeciſſe perhibetur; quo
animaduerſo, cuſtos illum laqueo ſuſpendit, interrogantibus autem cæteris paſtoribus,
cur ouem ſuſpendiſſet. Reſpondit pellem quidem eſſe ouis, opera verò fuiſſe lupi. Fabu-
la indicat homines non habitu eſſe æſtimandos, quoniam multi ſub ouis ſpecie opera D
lib.20. Ornith. c.5. lupina moliuntur. Denique Apologus de grue os è faucibus lupi extrahente conſultò
prætermittitur, quoniam in hiſtoria auium fuit exaratus.

SOMNIA.

DE lupis per ſomnium viſis multa Onerocriti fabulantur. Itaque non abſur-
dũ eſſe exiſtimamus nonnulla de ijs proferre, vt eorũ nugæ magis, atq; ma-
gis innoteſcant. Cardanus qui in hoc genere perpetuas agitat nugas, lupũ
lib.1. de insomn. c.33. veluti, & Aquilam per ſomnium conſpectum furem apertum ſignificare
pronunciat, vbi Hyænam quoque Feram lupo ſimilem mortem denotare
aſſeuerat. Sed quæsò quis hoc inter pueriles nugas non collocaret? cum apud rerum
naturalium ſcrutatores nondum conſtet, quale animal ſit hyęna. Bellonius enim felem

Zibeti

E Zibeti hyænam eſſe arbitratus eſt, & Geſnerus Gulonem ſuam hyænam eſſe conſtituit.
Amplius idem Auctor, quoniam lupus nobis aduerſatur, ipſum per quietem obſeruatū
denotare manifeſtum hoſtem liberè aſtruit. O præclarum ſpeculatorem, omnia igitur a-
nimantia nobis infenſa, idem ſignificare, atteſtari deberemus. Deinde, ſi quis de nobis *lib. 1. de in-*
quærat, quid ſibi velit Cardanus, quando ſcripſit *Si quis per quietem lupum equitare ſibi* *ſomn. c. 38.*
videatur, improbo, & potenti viro dominabitur. Nos ab ipſo illiteratas fabulas proferri dice-
mus, quæ cum nullis nitantur fundamentis facilè corruunt.

HISTORICA.

PRætermiſſa lupæ hiſtoria, quæ geminos aluit Mauortia fratres tanquam
omnibus notiſſima, ad hiſtorias minus vulgares accedemus. Iornandes
agens de Scarotiæ inſulæ ſitu, ſcriptis mandauit ibi paruas, ſed plures eſ- *in lib. de*
F ſe inſulas, ad quas ſi, congelato mari, lupi tranſierint, hi ob frigoris ex- *reb. Get. c. 3.*
cellentiã luminibus orbari feruntur. Ideo concludit auctor hanc regionē
non ſolum hominibus, ſed etiam Feris inhoſpitalem eſſe. Cæterum, iuxta Mœotidem
paludem, ex Aeliano, lupi cum piſcatoribus liberè verſantes à domeſticis canibus non
diſcriminantur, & ſi maritimæ prædæ partem ab ipſis conſequantur cum piſcatoribus
pacem habent, & quæ cœperint cuſtodiunt, ſin ſecus, retia lacerant. Maiolus quoq; in *colloq. 7.*
Helleſponto lupos hominibus paſſim familiares eſſe autumat. Qua de cauſa non eſt mi-
randum, ſi Apollonius ſcribat ſe nouiſſe quemdam hominem ab infantia cum lupis edu-
catum, qui, ritu luporum, currere, & vlulare ſciebat. His notatis, deſcendemus ad hiſto-
rias eorum, qui à lupis, vel interitum, vel inſignem aliquam læſionem reportarunt. Re-
fert Cæſarius Heſterbacenſis fuiſſe quemdam hominem iuxta Aquiſgranum, qui tres *lib. 10. hiſt.*
habuit liberos, & eo tempore, quo ibidem Philippus coronatus eſt, multi in prouincia lu- *memor. c. 65*
pi vagabantur, ex quibus vnus infantem extra domum deambulantem rapuit, sed miles
quidam forte per viam equitans pueri miſertus, poſt lupum curſitans, eum incolumen ex
G dentibus Feræ excuſſit. Non multò poſt idem puer ab alio lupo rapitur, & præfocatur;
Habebat hic puſio ſororem natu maiorem, quam de fonte aquam haurientem lupus appre-
hendit, & antequam homines ei ſubuenire poſſent, puellam extinxit. Pater duobus li-
beris priuatus, cum quadam die tertium domus cuſtodem reliquiſſet, reuerſus neminem
vidit, ideo veriſimile eſt, teſte Cæſario, quòd à lupis vagantibus, vt cæteri, fuiſſet de-
uoratus. Idem Auctor tradit iuxta quamdam villam lupum mordicus bracchium puellæ
adultæ comprehendiſſe, quam ſecum trahens clamantem durius premebat, & tacenti *lib. cit. cap.*
parcebat, hæc in ſyluam ad alium lupum ducta fuit, cuius gutturi os erat infixum, vnde *66.*
manus puellæ per lupum in os lupi laborantis imponitur, & extracto oſſe puella à lupis
ambobus ad villam reducitur. Idem recitat in Campania id contigiſſe nimirum die vaca- *lib. cit. cap.*
tionis, multos diſcipulos in ſyluam ſe contuliſſe, ingreſſoſque lupæ antrum, catulos om- *74.*
nes eieciſſe, eorumque pedes bipennis ab vno diſcipulorum amputatos fuiſſe. Quare, re-
uerſa lupa, viſaque catulorum ſtrage, illico omnes diſcipulos inſecuta eum ſolum, qui fa-
cinus patrauerat, iugulauit, qui annis poſtmodum lupa à cæteris interfecta fuerit. Milo *lib. 6.*
quoq; ex Pauſania conſpicatus aridam quercum immiſſis cuneis hiantem in finibus Cro-
toniatarum, robore ſuo fretus, truncum illum reſcindere conatus, cuneis relaxatis, & ma-
nibus à trunco detentus à lupis diſcerptus fuit. Quid ſimile narrat Procopius in Sannio *lib. 1. de*
contigiſſe; nam Sannitibus pueris pecus paſtum educentibus, duo, vt fieri aſſolet, equa- *bell. Goth.*
les inter ſe colluctabantur, victum autem; & in terram prolabentem cæteri illudendo,
& increpando ex proxima arbore ſuſpenderunt, interim, lupo adueniente, perterrefacti
omnes fugerunt, qui verò per iocum ſuſpenſus pendebat, à cæteris deſtitutus in cru-
ciatu interijt. Athenienſium mos erat vetus, teſte Ioanne Bohemo, vt belluam hanc tan- *lib. 3. de mo-*
quam rei pecuariæ infeſtam proſequerentur. Propterea lupum afferens quinque drach- *rib. gent. c. 2.*
mas, ex Publico, qui lupi catulū vnā accipiebat, hoc pecoris, illud bouis pretium fuit. Non *lib. 6. hiſt.*
abſimile narrat Gaſpar Bugatus, ſcilicet tantam luporum copiam in territorio Mediola- *vniuerſ.*
nenſi ob peſtem, & bella creuiſſe, qui hominum cadauera edere aſſueti erant, vt nocte
per pagos, & ſuburbia pueros etiam ab incunabulis raperent. Idcirco lupum occidenti tot
libras imperiales ſoluere ſtatutum fuit; atque ita luporum deſtructionem moliti ſunt. De

tanta

tanta luporum copia cui hoc mirum videri non debet, quia, ad rem, ſcribit Sigonius, ob A
lib. 10. de regno Italiæ. aſſiduas ſeditiones, & bella adustis villis, & vaſtatis Lombardiæ agris, lupos fame rabidos per campos paſſim vagatos fuiſſe, & circa foſſas vrbium, abſurdis vlulatibus, omnia repleuiſſe, & oppida ingreſſos ſæpè homines laniaſſe, & præcipuè quos in plauſtris, vel ſub porticibus ſoporatos inuenerunt. Imo addit Auctor parietes quandoque perforaſſe, & infantes in cunabulis nactos deuoraſſe, quoniam omnibus combuſtis ſolitum ouium pabulum non reperiebant.

PRÆSAGIA, ET PRODIGIA.

lib. 3. antiq. Rom. EX auibus, & quadrupedibus olim Ethnici, Auctore Ioanne Roſino, ſua præſagia, & auſpicia ſumebant, nam ſi lupus ad dextram pleno ore commearet, proſperæ, & magnæ rei argumentum eſſe opinabantur. Sicuti ex B
lupo ſolo progrediente, diutiuſque vlulante, vel à deſertis locis ad habitata accedente, ſecundùm Aelianum, tempeſtatis acerbitatem præſagiebant. Quemadmodum, & nocturni luporum vlulatus, ſecundùm Priſcos, mala prædicebant. Vnde Virgilius ſic canebat.

———————— & alta
Per noctem reſonare Lupis vlulatibus Vrbes.

Quamobrem à lupis mala, vt plurimùm hariolabãtur. Ideoque coloniam, quam C. Gracchus, inſtaurata Chartagine, Iunoniam appellauit, infœlicem futuram Haruſpices dixerunt; propterea quòd lupi metas ibi poſitas ſubitò incurſu ſubuerterunt. Maximino Imperatori viro bellicoſiſſimo exitium lupos portendiſſe ferunt, qui circiter quingenti ſimul ingreſſi erant Vrbem, in quam ipſe ſe receperat, cum in Italiam aduerſus Maximũ, & Balbinum profectus eſſet. Amplius, ſi lupi in foro Romano viſi eſſent; & incolumes e-
lib. 4. hiſt. cap. 4. uaſiſſent, oppreſſionem Vrbis, & alia deſignaſſe pericula animaduerterunt. Ad rem refert Oroſius anno ab Vrbe condita 477. tres lupos ante lucem ingreſſos Vrbem ſemi-
in lib. de Prodig. uoratum cadauer intuliſſe, quod ſtrepitu hominum exterriti in foro reliquerunt. Iulius C
Obſequens tradit luporum multitudinem vnguibus excauaſſe terminos è poſſeſſionibus, quæ per Gracchum anno ab Vrbe condita 637. diuiſæ fuerant, quare Gracchi mor-
loco citato. tem in Auentino monte præſagiebant. Quemadmodum ex eodem Auctore, lupi olim Capitolium ingreſſi, & poſtea a canibus expulſi anno ab Vrbe condita 296. obſidionem Lucij Minutij, & liberationem per Quintum Concinnatum factam cum hoſtium ſubiu-
lib. 11. Hyerogl. gatione prænunciabant. In ea quoque clade, quam ſub Hadriano Iudæi paſſi ſunt, lupi, teſte Pierio, per Vrbes paſſim irruentes vlulabant. Inſuper cum deſcendenti ab alpibus
Decad. 4. lib. 6. Annibali Romani reſiſtere conarentur, tunc T. Liuius, tradit ad Ticinum lupum in caſtra intraſſe, laniatiſque obuijs, intactum euaſiſſe. Semper enim ita inauſpicatus luporum in vrbe conſpectus habitus eſt, vt quotieſcunque lupi viſerentur, auctore Ioanne Roſino, Vrbs ſemper ſolemni luſtratione expiaretur. Prædictis addere poſſumus alia de lupis
li. 5. de bell. ciuil. prodigia; nam Appianus Alexandrinus ſcripſit, cuiuſdam tentorij excubitorem à Feris, ſola excepta facie, abſumptum fuiſſe, quaſi ad hoc relicta, vt abſumptus noſceretur, idq; D
ſine clamore, & nemine conquieſcentium ſentiente factum fuiſſe, & Brunduſſinos dixiſſe, ſub diluculum è tabernaculis ſe lupum procurrentem conſpicatos fuiſſe. Anno Domini 1176. in agro Gebennenſi, lupus corporis magnitudine, & rabie alijs diſſimilis pluſquam triginta homines deuorauit, vt habetur in libro ſtemmatum Lotharingiæ Ducum.
tom. 4. in lib. de Prodig. At in libro de prodigijs, & oſtentis, habemus a lupis ferocibus in Ruthenenſi pago paruulos ab vberibus matrum raptos, & diris morſibus laceratos fuiſſe. Richardus quoque Dinothus literis mandauit ſub ſecundum bellum Punicum, Romæ inter alia prodigia lupum ex temporein caſtra adueniſſe, enſemque cuiuſdam militis à vagina extraxiſſe, & aſportaſſe. Quamuis, ex hactenus relatis, hoc animal iuuandis mortalibus non ſit natũ,
Gelonis Syracuſ. hiſt. tamen Geloni Syracuſano in ſcholis rudimẽta prima diſcenti auxilio fuit, vt ab imminẽti vitæ periculo ſubduceretur; nam cum Præceptor eius, & frequentes condiſcipuli in ludo literario eſſent, mirandæ magnitudinis lupus irrupit, Geloniſque tabellis arreptis, foràs properabat, ſed Gelon haudquamquam perterritus, ne tabellis priuaretur, eas manu ſeriò tenens lupum ſequebatur, ſed poſtquã limen tranſierunt, gymnaſiũ repentè corruit,

E corruit, & magiſtrum, & condiſcipulos oppreſſit. Item cerua à lupo fugata cum inter duas acies illæſa euaſiſſet, Romanis victoriam pronunciauit.

MONSTRA.

TAm arcto vinculo prodigia monſtris copulari feruntur, vt facere non poſſimus, quin monſtra prodigijs ſubnectamus. Scribebat enim Cicero. *Monſtra prædictiones, & præſenſiones rerum futurarum quid aliud declarant, niſi hominibus ea, quæ futura ſunt, portendi, prædici? ex quo illa oſtenta, monſtra, portenta, prodigia dicuntur.* Cæterum in monſtris ad hunc locum ſpectantibus recenſendis non longa verborum ambage vtemur, cum Alexander ab Alexandro ſolus meminerit Lamiſci, qui apud Lucanos regnauit; is enim tertium pedis digitum lupinum habuit.

lib. 2. de nat. Deor.
lib. 4. gen. dier.

F

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

LVpus, in ſacris paginis, cum agno, cubaturus iuxta illud Iſaiæ. *Habitabit lupus cum agno.* Iuſtitiam, & miſericordiam in aduentu D. N. Ieſu Chriſti arctiſſimo vinculo iungendas eſſe ſignificabat. Nam Ricciardus, in commentarijs ſymbolicis, à lupo iuſtitiam & ab agno miſericordiam denotari pro comperto affirmat. Præterea, quando in Geneſi legitur. *Beniamin lupus rapax mane comedet prædam, & veſpere diuidet ſpolia.* Hoc de Pauli conuerſione dictũ voluit Eucherius; quoniam Paulus de Tribu Beniamin, qui manè comedit prædã, quando Chriſti fideles odio pluſquam vatiniano inſectabatur, veſperè diuiſit ſpolia quando conuerſus prædicans multos à vana religione ad chriſtianam fidem conuertit. Lauretus verò, per lupum rapacem, Iudæos ſanguinem Prophetarum ſugentes interpretatus eſt. Amplius, in ſacris literis, lupi myſticè homines peccantes deſignant; nam in expoſitio-

cap. 11.
in ſyl. Alleg.

G ne illorum verborum Saluatoris noſtri. *Ecce mitto vos ſicuti agnos in medio luporum.* Sanctus Auguſtinus contra Fortunatum Manicheum Homines in hoc orbe ſublunari peccantes exponit. ſignificant etiam Tyrannos, vt Lauretus annotat, iuxta illud Hieremiæ. *Lupus ad veſperum vaſtauit eos.* Imo, & Hæreticos, de quibus loquens Gregorius Nazianzenus dicebat. *Graues iſtos lupos timeo, ne tenebras obſeruantes gregem noſtrum diripiant.* Cui leges canonicæ, vt habetur per Clementem Quartum omninò adſtipulantur. Si lupus, in ſenſu myſtico, omnes peccantes indicare videtur, multò magis Dæmones deſignabit. Quare lupus diſpergens oues, apud Ioannem Diabolus ad varia vitia animas trahens à D. Auguſtino exponitur. Quando verò Abacùc ſcripſit. *Lupis veſpertinis velociores.* Lauretus, in ſylua allegoriarum fugientes à Dæmonibus, & properãtes ad Deũ, interpretatur. Quamuis ſecundùm alios, Romani denotentur; qui aduerſus Iudæos veloces fuerunt. Idcircò lupi, inter quos mittit Dominus diſcipulos ſuos tanquam agnos, non ſolum intelliguntur Chriſti fidelium perſecutores, ſed etiam Dæmones, qui hominum animas ſtrangulant. Veniunt enim in veſtimentis ouium, intus autem ſunt lupi ra-

diſput. 2.
cap. 5.
in C. vt officij, de Hæret. in 6.
cap. 1.
in verbo anell.
cap 7.

H paces, vt D. Matthæus optimè annuit. *Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intus, autem ſunt lupi rapaces.*

MORALIA.

TAnta eſt luporum cum peccantibus conuenientia, vt ſæpè numero homines vitijs dediti, proprietates luporum imitentur. Nam lupi, ſecundùm Phyſiologos, in parte anteriori magnam fortitudinem, & in poſteriori inſignem imbecillitatem præſeferunt. Nefarij homines partem anteriorem in auro congerendo validam, & partem poſteriorem, ſcilicet in Bonis vitæ futuræ acquirendis inualidam poſſident. Luporum pariter interanea, ob debilitatem facilem corruptionem nanciſcuntur, extimæ autem partes duræ ſunt, &

ve-

Conſcientia peccantium qualis. venantium venabulis valide reſiſtunt. Peccantes quoque partem intimam, nimirũ conſcientiam infirmam habent, parte verò exteriori, ictibus nempè verbis concionatorum, & redarguentium fortiter reluctantur, nè ad partes intimas correctiones penetrare valeant. In reliquis quoque peccantes luporũ mores æmulantur, nam ſi lupus ad aliquod ouile ingrediatur, nemine impediente, cum illi non ſufficiat vnam tantùm ouem interemiſſe, totum gregem iugulat. Perditi quoque homines, ſi Deus illis diuturnam vitam largiretur, totum gregem, ideſt totam patriam diſſiparent. Ideo Marcus ſcripſit. *Niſi* *Cap. 13.* *Dominus breuiaſſet illorum dies, non fieret ſalua omnis caro.* Lupus inſuper prædando cõtra ventum progreditur, ne canes, olfactu, eorum viam indagare poſſint; peccantes, ne doloſe illorum fraudes detegantur, in hoc, lupinam naturã æmulari ſolent. Quod præſtare Chriſti fidelibus minimè conuenit, licet Reuſnerus cecinerit. A

In paradiſ. Poet.

Omnibus eſſe Lupos licèt in regione Luporum:
Inter Pygmeos non pudet eſſe breuem.

Si peccantes in ſpecie contemplemur, inueniemus furem Lupum eſſe nuncupandum. B *l. ſi ſeruum C. de furt.* Quocirca Iuris Periti, ad rem loquentes, ſcribunt, quòd Paſtor lupus fieri non debet. Item reſtes falſi, necnon illi, qui de domo propria pro alicuius rei teſtificatione, producuntur, lupi cuſtodes in Decretis Gratiani appellantur. Præterea Mercenarius paſtor *4. q. 6. C. contra.* lupus vocatur & paſtoris nomen non meretur, quoniam videns lupum venientem, vt rapiat oues, vel Hæreticum, vt illas decipiat, vel Tyrannum, vt eas affligat, ſtatim formidans illas relinquit, & tacendo & non reſiſtendo fugit: quam ob cauſam per Gratianũ *C. tres perſon. 23. q. 4.* cognominatur Lupus, & iure meritò hoc lupi nomen malo Prælato competere poteſt, nam quemadmodum lupus fruſtatim vorat agnum, pariter mali paſtores, teſte Gratiano, bona Eccleſiæ conſumunt. Intereſt igitur optimi Prælati, & probi paſtoris, Domini *C. 1. 13. q. 1* Eccleſiam contra luporum inſidias diligenter cuſtodire. Competit quoque hoc lupi nomen ijs qui voracitati ſuæ deſeruiunt, & inſatiabilem, profundumq. ventrem ſemper eſi- *in lib. epigr.* tando diſtendunt. Propterea Ioannes Franciſcus Apoſtolus ad quendam ſagina expletum, & crapulam exhalantem ſcribens lupum vocitauit hunc in modum.

Nam neque tu retines vultum, nomenq. guloſi,
Nec malus es lurco, ſed lupus, atque gula.

Deinde Morales, nomen lupi auaris perelegantes quadrare exiſtimarunt, nam lupus reliquias prædæ ſub terra abſcondit, quæ aliquando tantam contrahunt putredinem, vt ne- C *Auarus quarè lupus dicatur.* que ab ipſo, neq. ab alijs Feris vorari poſſint. Auarus diuitias, & bona temporalia occultat, ideoque nec ipſis fruens, nec pauperibus illas diſtribuens ab hæredibus diſſipari permittit, qui aliquando tanquam lupi auri præda ſatiati, ſpretis mendicis, ad colluſiones, & ad voluptates animum conuertunt. Lupi quoque fugientes, & catulos ſecum ferunt; Homines auariſi mutent locum, diuitias ſecum deferunt, illas enim tamquam filios ſingulari amore proſequuntur. Lupi quò ſunt ſeniores eò deteriores, propterea quòd, non valentes Feras prædari, hominibus inſidiantur. Auari, in hoc genere, ſunt lupi, nam *li. 1. mamor. artif.* ſi mores pauperibuſque inſidiantes, maiori auaritia premuntur. In dictorum confirmationem Roſſellius addit in tartareo ſpecu à Demonibus ſub forma lupi auaros puniri, dum canit.

Hic curuos cernes, vacuoſque numiſmate auaros,
Quos ſub fronte lupi ſæua Megera quatit. D

Sed poſtquam in Diabolum incidimus, notandum eſt ipſum ſummis rationibus lupũ ap- *C. oportet. D. 1.* pellandum eſſe. Primò, quoniam ita vocatur per Gratianum, quando dixit. *Oportet ſacerdotes, quibus Domini populus commiſſus eſt cum magna conſtantia vigilare ſuper dominicas oues ne lupinis morſibus lanientur.* Deinde, quia lupus, ſi hominem præuiderit, vocem adi- *Diabolus cur lupus dicatur.* mit, ita Diabolus obſeruans aliquem concionatorem gratis redargutionibus populos alloquentem, omnes edit conatus, vt illi vocem adimat. Deniq. lupus nunquam, per loca cryptæ, in qua catuli aluntur, proxima prædatur, ſed per loca remota noctu venatur. Similiter Diabolus tartareo ſpelęo vicinos non inuadit, ſed ab ipſo remotos, nempè viros probos, & iuſtos, quos varijs tentamentis, malorum vi, & iniquitate fortunæ adoritur. Ad finem lupi nonnullæ ſunt proprietates, quas peccantes imitari deberent. Lupus igitur in venando, pedem obſtrepentem impunitum non relinquit, quin morſibus illum laceret. Pes hominum, ideſt affectus, ſi deſiderio, & amore rei mundanæ allectus peccet, ita vt in corde ſtrepitum malarum cogitationum generet, tunc peccans debet ipſum ſe

redar-

E redarguendo, & puniendo mordere. Lupus quoquè quem ob villum amatorium extremitati caudæ adhærentem venatores inſequuntur, ad mentem Solini, dentibus eum auellit. Pari ratione Chriſticolæ imminens auaritiæ, vel luxuriæ periculum obſeruantes, illico occaſionem auferre debent, vt à manibus ſtygij venatoris euadant.

SIMVLACRA, STATVÆ.

IN Vrbe Boxu, vt habetur in epiſtola Iaponica, quædam ſecta emerſit, quę *in li. de reb.*
vbiquè luporum ſimulacra habuit, lupum enim adorabat, omneſquè illum *geſt. in or. à*
rogabant, vt in lupos verterentur, vbi ad alteram venirent vitam. Deſi- *Soc. Ieſ.*
derabant enim potius in lupos, quàm in aliud animal tranſmutari, cum
hæc Fera alijs beſtijs dominetur, & ſit terrori. Verùm, de hoc nos ingens
F admiratio non debet inuadere, cum Lycopolitani, ex Gyraldo, & lupum, & eius ſimu- *ſyntag. 1.*
lacrum venerentur. Imò, & Aegyptij non modo hæc animalia viua tanquam numina
quædam intuentur, & tutantur, ſed etiam mortua, ex Ioanne Bohemo, ſindone inuoluũt, *lib. 2 de*
& ſepeliunt. Græci idem præſtant in honorem Apollinis Romani verò in honorem Mar- *mor. gent.*
tis, nec non Romuli, & Remi honorato cultu, & obſeruantia proſequebantur. Propte-
rea Tyberis ſimulacrum, lupæ duos infantes lactanti adhærens figurabant. Lupa item
delineata cum duobus infantibus, arbore ficus, duobus globis, & aliquando cum qua- *in lib. icon*
dam veluti nauicula, Vrbis Romæ ſimulacrum repræſentabat. Vnde Paſchaſius ad id *de lupa.*
alludens, & Romulum alloquens ſic canebat.

Te lupa lactantem cunis excepit ab imis,
Lactat, & Auctorem regia Roma ſuum.
Romulida hinc mores hauſit cum lacte lupinos,
Hinc etiam innumeras, Vrbs alit vna lupas.

Pro Deo Silentij Antiquitas effigiauit hominem oculis refertum, tanquam Argum, cum
G pelle lupi ab humeris pendentem, quoniam lupus animal ſit taciturnum, nam rapiens
prædam tacitè fugit. Ripa figurat Martem armis munitum ſupra currum à duobus lu- *lib. 1. icono-*
pis tractum, quoniam hæc animalia Marti ſacrata eſſe Priſci exiſtimauerint. Simula- *log.*
cra lupi, cum tauro prælianti in foro Arginorum habetur, cuius cauſa ſuperius exarra-
ta fuit. Meminit Petrus Martyr ſimulacri capitum luporum, quod Incolæ in laminis au-
reis ſculpunt, quibus poſtea ſuum Idolum, Cemi, nuncupatum exornant. Amplius non *in lib. de In*
ſunt ſilentio inuoluendæ icones, quas, noſtra ætate, pictores cum lupis delineant. Ri- *ſul. nuper*
pa enim pro auaritiæ ſimulacro exhibet figuram anus altera manu crumenam ſtringen- *repert.*
tis, penes cuius pedes lupina imago conſpicitur, cum hoc animal, voracitate, cæteris *loco cit.*
antecellat. Similiter propriam vtilitatem, quam Itali, *intereſſe*, vocitant Ripa depingit *in 2. part.*
hunc in modũ. Figurat hominem inuberem, & gracilem lupino ſpolio amictum, mani- *Iconolog.*
bus globum ſtringentem, cuius aurium forma lupinas æmulatur. Tandem idem Ripa æ-
tatem ferream hoc modo ante conſpectum hominum repræſentat. Figuram mulieris
armatæ, & galeatæ manu enſem ſtringentis delineat, cuius capitis munimentum icone
H lupini capitis eſt decoratum. Omiſſis picturis ad ſtatuas accedemus. Statua ænea lupi,
ex Gyraldo, in templo delphico viſebatur, quæ transfigurationem Latonę in lupam
memorabat. Sed Pauſanias literis mandauit, apud Delphos lupum æneum fuiſſe, quo- *ſyntag. 7.*
niam fur quidam, cum ſacram pecuniam expilaſſet, & in ea Parnaſſi parte ſylueſtribus *lib. 10.*
arboribus opacata ſe abſcondiſſet, dormientem lupus interemit, deindè quotidiano vlu-
latu ad vrbem vſquè progrediebatur. Ideo quidam lupum ſecuti, pecuniam ſacrilegio
ereptam, compererunt. Quarè ad perpetuum huius rei monumentum ſtatuam lupi ex
ære fabricarunt. Alia lupi ſtatua lapidea inter Locridem, & Phocidem diutiſſimè per-
manſit, vt narrat Nicander, in memoriam lupi, qui Pelei gregem inuaſit. Cæterùm nul-
libi maior lupi ſtatuarum copia, quam Romæ viſa eſt; Primitùs in Comitijs olim ſta-
tua ænea lupæ cum infantibus Romulo, & Remo collocata fuit; ad quam alludens Mar-
tialis ſic cecinit. *lib. 2. ep. 25.*

A noſtra pueris parcere diſce lupa.

Hodie in viridario, *Beluedere*, nuncupato ſupra Palatium Summi Pontificis eſt ſimulacrum

Tyberis ſtatuæ lupæ adhærescens. In Palatio nouo Farneſiorum infinitæ ſtatuæ viſuntur, inter quas perelegans videtur lupi ſtatua in crypta dormientis. In ædibus Illuſtriſs. de Ruſticis in via Vallis, ſtatua lupæ porphyretica cum duobus infantibus apparet. Deniquè in priuatis ædibus Blondi Altouiti, inter alias ſtatuas, Cupido lupum amplexans conſpicitur. A

VSVS IN CIBIS.

lib. 13. de re cib. cap. 28.

QVamuis ab Inſubribus caro luporum quandoquè edatur, tamen apud honeſtos homines talis caro, vt plurimum, pro cibo non admittitur. Imò Ioannes Bruyerus neminem nouit, qui in cibarijs huiuſmodi carnibus vſus ſit: illas enim damnat, quoniam non minùs maleficij in carne, quàm in luporum viſione eſſe opinatur, & addit paſtores beſtias à lupis iugulatas plurimùm in cibis reformidare, quia aliquid ineſſe veneficij arbitrantur. Quin, & pelles ouium ab his Feris interemptarum facilius pediculos generare aſſeuerant. Huius viri ſententiam auctoritate aliorum clariſſimorum virorum ſtabilire poſſumus. Nam Auicennas lupinam carnem, quemadmodum & aliorum animalium rapacium tanquam prauam, & concoctu difficilem, minimè commendat. Tales enim carnes, in temperamento ad ſiccitatem declinant, ideo bilem atram in corporibus generant, hinc corrupti humores, & mali ſpiritus producuntur, qui poſtmodum ad mentem Rhaſis, tàm in ſomno, quàm in vigilia prauas imaginationes excitant. Galenus tamen animaduertit, ſi aliquando contingat lupinis carnibus vti, à liene ſemper abſtinendum eſſe. B

lib. 2. can. cap. 145.

lib. de atra bil. cap. 7.

VSVS IN MEDICINA.

Caput.

VIres medicas omnibus lupi partibus exploratas ineſſe, Auctores non proletarij tradiderunt. Quare ordinem ſeruaturi à capite inchoabimus. Caput igitur lupi, vel eius portionem puluino ſuppoſitam ægrotantes ſoporare voluit Sextus. Dentes huius animalis ſerrati ſunt, & robuſti, ideoq. ſecundùm Plinium, ſi ijs infantium gingiuæ perfricentur citiùs, & citra dolorem dentes euocantur. Nequè lupi guttur ſua virtute caret; cum ſcribat Agricola, eos, qui per lupi guttur biberint certiſſima ſalute à ſynanche, & à podagra euadere. Cor lupi exiccatum fieri aromaticum & epilepticos curare multi arbitrantur, propterea Geſnerus in libro manuſcripto Germanico aduerſus epilepſiam infraſcriptum inuenit remedium, quod recipit, viſci quercini vnciam vnam, viſci de pino vnciam ſemis, ſcobis mucronum de cornu cerui drachmas duas, cordis lupini drachmam vnam, miſcentur hæc, & paratur medicamentum aridum, quo ægrotus vtatur in diluculo. Inter alias lupi partes hepar frequentiores habet in medicina vſus; dummodò, iuxta præceptum Dioſcoridis, prius vino aromatico probè abluatur, & tenuiſſimo ſantalorũ citrinorum puluere inſpergatur, deinde exiccatum, & folijs abſynthij inuolutũ reponatur, quod poſtea in iecorarijs affectionibus, & potiſſimũ, in hydrope inſignẽ habet prærogatiuã. Ingreditur autem aquam, & pilulas ad hydropẽ, quæ medicamenta à Vuecherio deſcripta, lector videre poterit. Galenus quoq; in affectibus iecoris tale præſidium à ſubſtãtiæ proprietate operãs dignis celebrat encomijs. Vbi vero ex profeſſo de lupino iecore pertractat, medicamentum de Eupatorio cum lupino hepate paratum, vel ſine illo præſcriptum idem præſtitiſſe aſſeuerat. In conciliandis his Galeni locis, dicendum eſt cum Rorario, iuxta varios medicaminum tractatus, Galenum de ipſis diuerſimodè locutum fuiſſe. Nam in primo loco citato de Pharmacis à proprietate ſubſtantiæ operantibus, verba fecit, at in ſecundò loco de ijs, quæ manifeſta qualitate operantur, locutus eſt. Propterea lupinum hepar medicamentis additum nullum commodum ſenſibile afferre poteſt, cum qualitatibus manifeſtis non operetur, licèt, auctore Eraſto, lupinum hepar inter caliditatem, & frigiditatem medium eſſe perhibeatur. Fel duplicem habet vſum, nam Albertus cum grano moſchi mixtum naribus epileptici ſemel in principio C D

Dentes.

Guttur.

Cor.

Hepar.

lib. 2. antid. ſpec.

lib. 8. de comp. med. loc.

lib. 11. de ſimp. med. fac.

Fellis vſus.

menſis,

E mentis,& ſemel in medio admouet. Plinius autem illud cum Elaterio mixtum, ad laxandam aluum, vmbelico applicat, Verùm quid dicemus de lupi virga? cum hæc in furno
aſſata, & exhibita ſopitam Venerem, ex Rhaſi, excitet. Poſt hæc, inteſtinum etiam lupi in *virga lup.*
medicaminibus adhibetur, prius tamen, iuxta præcepta medica, per longitudinem ſcindendum, & in fruſta diuidendum, deinde vino odorato abluendum, in quo ruta, & fœniculum cocta fuerint; poſtea folijs rutæ inuolutum in loco arido conſeruandum eſt; *Inteſtina.*
quod in colica affectione alijs non cedit medicamentis. Imo in torminibus equorum nullum præſentius remedium, quàm Cinctus inteſtini lupi commendatur; quod Romæ in vſu eſſe obſeruauit Pierius. Si noſmet conuertamus ad carnem, hæc, licèt pro alimonia
ſuperius damnata fuerit, tamen pro medicamine multis affectibus conuenit, hæc igitur *car. lupina.*
caro, ad mentem Sexti, datur patientibus phantaſmata, & timores; eademque ſiue aſſa, ſiue elixa quartanam curat, & hæmorrhoides patientibus prodeſt. Parturientes etiam iuuare ex eo colligit Porta, quoniam lupus Fera ſit multipara. Rhaſis verò, & Albertus
F hanc carnem cum modico piperis, & melle deſpumato conditam in colico affectu fœlici *lib. 6. Phyt.*
cum ſucceſſu exhibent Auicennas autem ſtomacho frigido, & humido vtiliſſimam præ- *cap. 9.*
dicat. Crollius tandem aduerſus morbum lupæ non ſolum carnem, ſed etiam lupinum
adipem præſcribit. Alioquin lupina pinguedine, ex Plinio, oculos fricare contra lippi- *in lib. de in-*
tudinem prodeſt, quemadmodum oculus lupi glaucomata extenuat. Sanguis huius ani- *ter. rer. ſi-*
malis, cum oleo nucum permixtus ſurditati occurrit, ſi Alberto credimus. Amplius oſſa *gnat.*
lupi medicis viribus non ſunt deſtituta, nam exiccata, & in puluerem redacta, teſte Vue- *pinguedo.*
cherio, ad morbum intercoſtalem ad ictus, & puncturas tollendas mirandum in modum *oſſa lupi.*
valent. Cæterùm admiratione non mediocri teneri debemus, quòd non ſolum lupi par- *lib. 1. antid.*
tes, verum etiam excrementa medico vſui deſeruiant. Stercus enim, vt annotauit Ga- *ſpec.*
lenus, & per modum emplaſtri appoſitum, & in potu exhibitum colicis affectibus præſtò *excrementa*
eſſe, & de collo patientis dolorem iliacum cum funiculo lanæ ouis à lupo laniatæ vtili- *lupi.*
ter ſuſpendi dicitur. Poſtremò pellis etiam lupi inter auxilia medica reponitur, nam ſi *lib. 10 de*
geſtetur ab eo, quem canis rabidus momorderit, ab hydrophobia tutus erit, vt ſcribit *ſim. med.*
Porta. Item ſtomachi lupini corium ſupra regionem ventriculi geſtatum concoctionem *fac.*
G adiuuat. Idem aſſequimur per pelles luporum non natorum, vt aſtruit Crollius, dum- *pellis.*
modò hæ prius à Pellione accommodatæ fuerint. Inſuper in pelle lupina ſi laborans co- *lib. 5. Phyt.*
lica, & podagra inuoluatur ſummam percipiet vtilitatem; quamuis multi ad podagram, *cap. 10.*
ex Plinio, magnificent lupum viuum cerati modo incoctum, donec oſſa tantummodò ſuperſint, quoniam lupus podagra laborare perhibetur.

VSVS IN SVPPLICIIS.

REfert Richardus Dinothus olim à Dannis patricidas tanquam condemna-
tos in carcerem incluſos, deinde hoc ſupplicij genus in illos conſtitutũ *in lib. de mo*
fuiſſe, vt lupis applicati laqueo ſtrangularentur. Non minus ſupplicium *rib. & leg.*
fuit, ex Ioanne Magno, illud Iarmerici in Teutones, quorum quadraginta Principes applicatis totidem lupis, laqueo adigens, lachrymabili ſpe- *lib. 22. hiſt.*
H ctaculo, conſumpſit. Priſci quoq. ſolebant damnatos capitali iudicio non præaltæ cruci *Goth.*
affigere, deinde lupis, canibus, & auibus expoſitos relinquere. Id nobis innuere videtur Catullus, dum ſcripſit.

Effoſſos oculos voret atro gutture coruus,
Inteſtina canes, cætera membra lupi.

Qui plura de ſupplicijs huius generis legere ſummoperè exoptat, adeat Iuſtum Lipſium
in libro de cruce, vbi facunda, & nitida elocutione fuſim de his diſſerit. *lib. 2. c. 13.*

 A

VSVS IN VARIIS.

SI partes lupi, vt ſuperius declaratum fuit, multis medicamentis famulãtur, nunc quàm varijs, extra medicinam, inſeruiant, declarandum eſt. In primis caput lupi in columbario ſuſpenſum feles, & muſtelas arcere dicitur, ex Alberto; cuius rationem in libris de ſubtilitate inquirit Cardanus. Item roſtrum lupi inueteratum veneficijs reſiſtere Phyſiologi autumant; ideoquè villarum portis præfigitur, vt ſcribit Porta. *lib. 3. Phyt, cap. 13.* Amplius dentes lupi equo alligant, illumquè in curſu infatigabilem præſtant. Quare non eſt mirandum, ſi Zoroaſtes ſcripſerit equum à lupo ſauciatum bonum, & velocem fieri. Sanguinem quoquè lupinum ad lupos arcendos valere recitat Plinius, ſi circa agrorum fines ſpargatur. Hoc *in lib. de Iſid.* ſanguine olim in ſacrificijs adhibitum fuiſſe notat Plutarchus, quando refert Magos Ariano, quem Dæmonem malum vocabant, res quaſdam triſtes ſacrificaſſe; herbam enim (Omomi) dictam in pila contundebant, Plutonemquè & tenebras inuocabant, deindè, admixto ſanguine lupi recenter iugulati in aliquem locum Solis luce carentem effundebant. B Verumtamen Laphriæ Dianæ, ex Pauſania, apud Patrenſes, magno in ara excita- *in Achaicis* to igne, non ſanguinem, ſed lupinos catulos inijciebant. Circa pinguedinem notandũ *in com. li. 4. Aeneid.* eſt apud Seruium legi, morem fuiſſe, vt nubẽtes puellæ ſimul cum veniſſent ad mariti limen, poſtes antequam ingrederẽtur, ornarent laneis vittis, & oleo inungerent, & inde vxores, quaſi vnxores dictæ: Plinius autem non oleo, ſed lupino adipe inungere moris *in lib. de ſecr.* fuiſſe prodidit, ne ſcilicet aliquod malum medicamentũ inferreretur. Ideo ſcripſit Vuecherius, ſi quis ſecum ferat portionem adipis, vel medullæ lupi, vxor eius neminem, præter ipſum, diliget. De felle lupi nugatur Rhaſis, dum inquit; Si ipſo cum roſaceo mixto ſupercilia munguntur; linitus ab intuentibus diligetur. Verum magis ridiculum, & iocoſum eſſe exiſtimamus, quando dicitur, per ligamen virgæ lupi viros, & mulieres ad Venerem inhabiles reddi. Huic affine eſt illud de lupi aluta, in qua cor turturis ligatum geſtans vſum venerearum appetitu non irretitur. Non abſimile affert Rhaſis quod decem euocaret Democritos, nimirum deferentem lupi calcaneum in lancea ab hoſtibus ſecurum euadere. C Simile tradit Sextus de viatore, qui ſecum ferens ſummam caudæ lupi partem tutus iter faciet. Item cauda lupi, vel pellis, vel caput ſupra præſepium ſi ſuſpendatur, beſtiæ, Vuecherio teſte, nunquam comedent, niſi auferatur. Eadem cauda, ex Al- *lib. 6. de ſecr.* berto ſupra præſepium vaccarum, & pecudum appenſa à ſtabulis lupum arcebit; quemadmodum ſi in villa ſepeliatur; luporum ingreſſum prohibebit.

VSVS PELLIS.

OLim in militia pellibus feri alicuius animalis vtebantur ad timorem hoſtibus incutiendum, vt aliàs à nobis relatum fuit, & potiſſimum pelle capitis. *lib. 11. Aeneid.* Propterea Virgilius deſcribens indumentum Orniti venatoris dicebat, pro lorica corium bubulum habuiſſe, caput autem ad vicem galeæ pelle capitis lupini, cum dentibus operuiſſe his verſibus. D

Cui pellis latos humeros erepta iuuenco,
Pugnatori operit, caput, ingens oris hiatus,
Et mala texere lupi cum dentibus albis.

Priſcis temporibus hunc perulgatum fuiſſe morem liberè poſſumus aſſeuerare, cum Virgilius alibi idem reperat quando dixit.

lib. 7. Aeneid.

——— fuluoſq. lupi de pelle galeros,
Tegmen habet capitis.

Quin, & Propertius hanc Virgilij ſententiam ſtabilire videtur, dum canit hunc in modum.

lib. 4. eleg. 1 *Et galea hirſuta compta lupina iuba.*

Galeæ igitur ex diuerſorum animalium pellibus conficiebantur, quod patet ex ipſis nominibus apud poetas. Sunt enim apud illos κυνέαι, καὶ λυκέαι nempè caninæ, & lupinæ.

Præ-

Præterea inoleuit apud Priſcos conſuetudo, quæ ad noſtra vſquè tempora penetrauit, nimirum pro corporis tegmine pelles luporum adhibere. Vnde Genius, vt Pauſanias refert, ab Euthymo athleta ſuperatus pelle lupina amictus erat. In regionibus Scythiæ, vt legitur in Sarmatiæ Europeæ hiſtoria, Incolæ pro veſtibus pelles luporum, & vrſorum conſuunt. Hodie lupinæ pelles veſtibus hyemalibus per pelliones adduntur. *lib. 2.*

LVPVS SYLVESTRIS CVM AGNELLO, ET LYCOPODIO.

Digitized by Google

DE LVPO SYLVESTRI. A

Caput VII.

lib. 18. c. 11 de gent. ſeptent. lib. 1. cap. 1.

OLaus Magnus agens de lupis vagantibus in Doffrinis montibus, qui Suetica, & Noruegiana Dominia ſegregant ſcriptis reliquit, inter varias luporum differentias, duas eſſe, nempe communem, & ſylueſtrem, quæ ouibus potiſſimum, & armentis inſidiantur. Lonicerus autem, in varia hiſtoria, meminit lupi ſylueſtris in Sardinia verſantis, qui quoad molem á lupo communi non eſt valdè diſſimilis villoſior tamèn conſpicitur; ſed Loniceri huic animanti cornua attribuentis opinionem explodendam eſſe arbitramur, cum quid ſimile in animalibus digitatis non liceat intueri. Lupus igitur, cuius iconem hic damus, flaui eſt B coloris, & in comparatione ad lupum communem villoſior eſt, & caudam erectã geſtat. lupi ſylueſtris vſum frequentem in ludis apud Mediæ populos fuiſſe narrat Ioſaphat Barbarus, qui in ſuo Itinerario in Perſiam refert ſe vidiſſe in Echarana Mediæ maioris capite pulcherrimum ſpectaculum, vbi lupus ſylueſtris pede per longum funem vincto in theatrum ducebatur, & ex altera parte vir armatus prodiens, cum eo præliabatur; at, primo lupo ob certamen defatigato, alius introducebatur.

DE LVPO AVREO,

Caput VIII.

lib. 2. obſer, cap. 108.

PVmilionis lupi genus eſt in Cilicia, & vniuerſa Aſia, vt obſeruauit Bellonius, inter lupum, & canem medium, cuius plerumque Auctores, tùm C Græci, tùm Arabes meminerũt. Apud Græcos vulgari nomine *Squilachi* dicitur, & cum eſſe lupum credit Bellonius, quẽ veteres Græci *χρύσεον* ideſt aureum cognominarunt. Hoc animal adeò furax eſt, vt non vereatur interdiù dormientes in campis aggredi, noctuque in ruſticorum tuguria ingredi, & eorum veſtes, pileos, & calceos auferre. Præterea hi lupi cateruatim ſemper incedunt, & more canum lattrare videntur, & niſi canes eos arcerent, ad pagos vſquè etiam diù penetrare non formidarent. Pereleganti colore flauo præditi ſunt, ideo Incolæ pellibus,

vſus pellis. in Itiner. conſtantin.

quæ vili pretio venduntur pelliceas veſtes ſibimet parant. Busbequius autem clariùs de hoc animali nonnulla recitat, nempè ſe propè Nicæam audiuiſſe, ineunte nocte, magnum clamorem & incolas retuliſſe, eſſe vlulatum nunnullarum beſtiarum, quas Turcæ Cicalos vocabant. Erant enim lupi vulpibus maiores, & lupis communibus minores,

Deſcriptio.

voracitate tamen, & comedendi ingluuie pares, hi lupi gregatim incedebant hominibus, & armentis innoxij, furto magis, & dolo, quam violentia victum quæritantes. Turcarũ D tentoria, & domos, nocturno tempore, ſubibant, in quibus quicquid inueniebant eſculenti, deuorabant, quo deficiente quicquid ibi erat coriacei, vt calceos, cingula, enſiũ vaginas, & ſimilia rodebant. Verùm aliquando, in furto, ſuo ſe produnt indicio, quoniã, qui in furando ſunt occupati, ſi quis fortè gregalium, qui foris remanſit vlulare incipiat, mox ipſi idem faciunt parum memores vbi verſentur; quo clamore, homines expergefacti arreptis armis fures manifeſtarios puniunt.

DE

E

DE LVPO SCYTHICO.

Caput IX.

NE quid intactum ad hiſtoriam digitatorum quadrupedum ſpectans remaneat noſtra intereſt nonnulla annotare de illa Fera, quam Geſnerus inter luporum ſpecies recenſens, lupum ſcythicum cognominauit, hic vagatur in vltima Scādinauia poſt Noruegiam, & Gothiam, quem Olaus Magnus in pulcherrima illarum regionum tabula depinxit. Eſt animal lupi magnitudine perpetuò iracundum, & vngues habet acutiſſimos; hac de cauſa Germani ab vnguium acutie Gummelauu appellant, huius animantis iconem deſumptam ab Olao Ma-
F gno Geſnerus exhibet.

DE LVPO MARINO.

Caput X.

ÆQVIVOCA, ET DESCRIPTIO.

QVoniam lupus marinus, apud nonnullos eſt genus piſcis, nomine Labracis, & apud alios eſt cruſtaceorum hirſutorum ſpecies, de quibus, & in hiſtoria piſcium, & in hiſtoria cruſtaceorum verba fecimus. Idcirco in
G præſentia, de his non eſſe agendum ſtatuimus, ſed tantum de lupo marino animali quadrupede digitato verba facturi ſumus; & licet Marcus Antonius Pigafetta ſcriptor Italicus ſe hoc animal vidiſſe profiteatur, dum narrat obſeruaſſe lupos marinos variorum colorum magnitudine vitulina cum paruis, & rotundis auribus, habenteſquè duos pedes, qui figuram humanæ manus repræſentabant, tamen ſciendum eſt, ipſum hallucinatum fuiſſe, quoniam animal ab ipſo deſcriptum non diſcrepat ab illa Phocarum ſpecie, quæ à Nupteris Manare vocatur. Nam lupi marini, ex Fernando Lope, ſunt magni, vt vrſi, feroces, pelle adeò dura, vt gladijs ferè ſit impenetrabilis. Imò ſecundum Bellonium animal amphibium eſt, & piſcibus, vt plurimùm famem explet. In littore Oceani Britanici conſpicitur, & terreſtrem lupum adeo æmulatur, vt non iniuria nomen lupi promeruerit, caput habet enorme, oculos per multis pilis obumbratos, naribus, & dentibus caninis, pelle villis erectis hiſpida, nigris maculis diſtincta, cauda oblonga, craſſa, villoſa, & tandem in cæteris lupum repræſentat, quemadmodum in propoſita icone licet intueri.

in itiner.

lib. 1. hiſt. in d. cap. 3. in li. aquat.

H

LVPVS MARINVS GESNERI, ET BELLONII.

VOX

E

VOX ET LOCVS.

FErnandus Lopes in hiſtoria Indica teſtatum reliquit, lupos marinos ad inſtar leonis, rugitum edere, paruos autem vocem hædorum imitari. Imò, eodem auctore teſte, in Inſula Angrę tanta horum luporum quantitas vagatur, vt quandoque milliarius animantiũ grex eſſe videatur. Amplius iuxta relationem Franciſci Vlloæ, poſt Portum Sanctæ Crucis magna ſita eſt inſula, in qua infinitus ferè horum luporum numerus ſtabulatur. Præterea totum tractum maritimum Peru, ſi veritatem docet hiſtoria Peruana multi lupi marini colunt. *lib. 1. cap. 3.*

F

ANATOMICA.

HAbetur ex relatione Francifci Vlloæ, dum ipſe vnà cum ſocijs verſaretur in Inſula poſt Sanctæ Crucis portum ſita, lupis marinis redundante, has Feras ab ipſis multoties mactatas, & diſſectas fuiſſe, vt hepar eſui pergratum extraheretur; deindè tanta adipis quantitas obſeruata fuit, quæ non mediocrem omnibus intuentibus admirationem attulit, Præterquamquod in eorum ventriculo nonnulli lapilli nigri reperti fuerunt. *Hepar edile*

ANTIPATHIA.

LEgimus in hiſtoria Peru, lupos marinos à nonnullis auibus Peruanis odio capitali, optima de cauſa, diſſidere, quoniam hæ aues tanta vi pollent, vt eos ad eſum interimant. Sunt autem aues *Buitri* nuncupatæ, quarum alæ extenſæ adeò ſunt amplæ, vt ſpatium quindecim pedum occupent; hæ circa illum Oceani Peruani tractum aſſiduè verſantur, ideoque lupo ad terram veniente obſeruato, harum auium altera lupi pedes apprehendit, altera roſtro ipſum excęcat, poſtmodum lupi interfecti carnibus veſcuntur. *lib. 1. cap. 8.*

G

VSVS IN CIBIS.

PAulò ſuperiùs in Anatomicis ad hanc Feram attinentibus narrauimus, ad mentem Franciſci Vlloæ, hepar marini lupi eſſe edule, quam ſententiam corroborare videtur Fernandus Lopes, dum recitat habitatores Angræ, ſolis herbarum radicibus, & luporum marinorum carnibus nutritos, diuturna lucis vſura frui. Præterea addit harum beſtiarum carnem non ſolum recentem eſui inſeruire, verùm etiam pro commeatu marino ſale condiri. *lib. 1. hiſt. Ind. cap. 2.*

H

VSVS IN VARIIS.

DVas lupi marini partes in varijs adhibitas fuiſſe, apud Hiſtoricos, comperimus, nempe pinguedinem, & pellem. De pinguedine Theuetus tradit, in hiſtoria Americana, incolas illarum regionum quandoquè ad decem millia congregari, & in tugurijs ſe munire, & circa tuguria faſcium adipe lupi marini perunctorum aceruum cumulare, deinde hoſtibus appropinquantibus accendere, vt fumus inde emanans hoſtes ſuffocet, & interimat. De pelle refert Fernandus Lopes ab hominibus Braſilienſibus ex pelle lupi marini balteum concinnatum ferri, cui enſem ex oſſibus piſcium fabrefactum ſuſpendunt. Amplius Populi habitantes inter caput Rus, & caput Brettonorum, pro veſtibus, luporum marinorum pellibus vtuntur, & exoticis has pelles tanquam munera ſingularia largiuntur. *lib. 2. hiſt. Amer.* *part. 2. hiſt. Ind. or Lib. 5 cap. 16.*

DE

A

DE GVLONE.

Caput XI.

SYNONIMA, & ETYMVM.

LVPIS annumerandam eſſe Feram, quæ inſatiabilem, profundumq. ventrem, ſemper vorando, diſtendit operæ pretium eſſe duximus. Hæc, in
lib.18.ca.5. Suetia, patrio ſermone, vt animaduertit Olaus Magnus Ierff dicitur, à Sclauis Roſomacha, à Latinis, quia guloſiùs cibos edat, Gulo vocatur. B
Crollius agens de inrernis rerum ſignaturis, hoc animal Boophagon, quaſi magnum voratorem indigitauit. Placuit igitur Olao Magno, huic voraciſſimæ Feræ Septentrionali, Gulonis nomen aſſignare, ad imitationem vocis Germanicæ Vilfraſs; quæ multiuorum denotat. Hoc enim nomine, Germani Edonem, Hel-
Exerc. 303. cap.4. luonem, & quempiam ciborum voraginem appellare conſueuerunt. Ab alijs, & præcipuè à Iulio Cæſare Scaligero Vultur quadrupes cognominatur; cum hoc animal quadrupedum voracium coriphæus eſſe perhibeatur. Quamobrem, vt veritatem fateamur, non malè quiſpiam, cum Geſnero, putabit hanc Feram Veterum Hyænam quadrupedē eſſe, & potiſſimùm cum ſcribat Ariſtoteles, hanc ſecundùm dorſum iubatam eſſe, quæ conditio in icone Gulonis exhibita à Geſnero, & mutuata ab Olao Magno obſeruatur. Præterquamquod *ὕαινα.* in græcis literis, Porcellam ſignificat; Quæ cum ita ſint; quędam nomina barbara Hyęnę conuenientia Guloni quoquè attribui poſſent, vt Crocuta, Leucrocuta, Akabo, Alzabo, Zabo, Ana, Belbus, apud Iulium Capitolinum Lupus veſpertinus, Zilio animal apud Albertum, pariter Lacta, quod animal, eodem teſte, in ſepulchris habitat, cadaueribusque veſcitur. C

DESCRIPTIO, & NATVRA.

lib.2.cap.3. MAtthias à Michou, in deſcriptione Sarmatiæ Europeæ, notabat in Lithuania, & Moſcouia uerſari animal voraciſſimum, & inutile, quod alibi nuſquam obſeruatur, Roſomacha nominatū, magnitudine canis, facie Cati corpore, & cauda vulpinis, colore nigro, cadaueribus veſcitur, raptiquè cadaueris tantùm vorat, vt inſtar tympani extendatur, & infletur, tuncq. anguſtiam duarum rupium, vel arborum ingreditur, & vi, per infernas, & ſupernas partes excrementa trudit, rurſusq ad cadauer properans ſe denuò implet. Ideo Crollius fuit huius opinionis medicos ab hoc animali vomitorij, & cathartici medicamenti vſum didiciſſe. Facies igitur, & natura huius animantis pereleganter deſcribitur his verſibus. D

Saturum ex epulis ſurgere belluina quàm ſit,
Res verò homini digna famelico triremi,
Incredibili illuute Roſomacha monſtrat;
Eſt hoc animal Sarmaticis idea Gulonum,
Felis facie ornatibus expetita pelle
Hæc beſtia nidore procul cadauerum acri,
(Hinc vulturem ego quadrupedem vocare ſueui,) &c.

Ioannes Leo, in deſcriptione Africę, verbis delineat quamdam Feram Dabuh Arabibus,
lib.9. & Seſef Africanis dictam magnitudine, & forma lupum referentem, reliquo beſtiarum generi innoxiam, ſed humana corpora à ſepulchris eruentem, & deuorantem. Vnde venatores edocti ſecùs antrum, in quo Fera degit, cantantes tympanum pulſant, hacq. harmonia demulſum animal ſolido fune cruribus conſtrictis extrahitur, & interficitur. Verùm, niſi Auctor huic animali pedes, & crura hominibus ſimilia attribueret, procùldubiò hanc Feram cum Gulone coincidere arbitraremur.

E

CAPIENDI RATIO.

HAnc Feram venatores multis technis, ſagittis, & bombardis libenter circumueniunt, vt ſolam animalis interfecti pellem habeant, quæ à nobilibus, & ditiſſimis ad veſtimenta expetitur, quoniam ſit ſplendidis, &, florum inſtar, coloribus diſtincta. Propterea Olaus Magnus enumerat verſutias, & artificia, quibus venantes Gulonem interimere conantur. lib. 18 Primitùs recens cadauer in ſyluam deferunt, in qua huius generis animalia frequentiùs vagari ſoleant, & præſertim terra niue cooperta, cum, tempore æſtiuo, Gulonis pelles nullius ſint valoris. Belluę igitur per odorem illuc concurrentes tantùm cadaueris vorant, donec ventre repleto ad arborũ anguſtias ſe conferant. Tunc enim conantes, violentia anguſtiæ loci, ventrem exonerare a venatoribus ſecus truncos arborum latitantibus, læthali ſagittarum ictu necantur. Alio quoquè dolo, cum his beſtijs agunt, nam trabes tenuiſſima corda diſtinctas, ita accommodant, vt, leui motu, Feræ ad edendum cadauer accedentes illicò ſtrangulentur. Poſſunt tandem effoſſis ſcrobibus, & cadauero immiſſo, & multis alijs modis comprehendi, præterquam canibus, qui, teſte Olao Magno, acutiem vngularũ & dentiũ huius animalis ſummoperè reformidant.

F

EMBLEMATA, & SYMBOLA.

PVlcherrima emblemata à Gulone deſumpta, & ad bonos mores attinentia proponit Camerarius. Primò, ad deteſtandum gulæ, & heluationis vitium, figurat Gulonem in anguſtiam duorum arborum ſe intrudentẽ, vt violenter ingeſta violentius egerat, cùm hac inſcriptione. NESCIT GVLA MODVM. Hoc exhibet, vt homines inſigne hoc ingluuiei exẽplum edocti, vitium gulæ euitent. Quocirca ſubſcripſit hoc diſtichon. In lib. emb. I ex An. 54.

G

Qui plenas, lautasq. dapes ſectatur, & ambit,
Hunc ſimilem brutis, vel ſuperare reor.

Idem Auctor paulò ſuperius hanc Feram, vel huic congenerem effigiat deuorantẽ cadauer (Gulo enim, vt ſuperius explicatum fuit cadaueribus veſcitur) cum tali inſcriptione. IAM PARCE SEPVLTO. Voluit Auctor hac ſimilitudine taxare homines maledicos, & famę defunctorum inſidiantes. Quod probum virum dedecere narrant hi verſus Moſchionis. Embl. 53.

κενὸν θανόντος ἀνδρὸς αἰκίζειν σκιὰν,
ζῶντας κολάζειν οὐ θανόντας εὐσεβές.
Ideſt.
Vanum eſſe vmbram hominis mortui affligere.
Viuos punire non defunctos decere.

Quod abominabile vitium Camerarius ab hominibus, & potiſſimum Chriſti fidelibus arcere conatur hoc eleganti diſticho.

H

Atro, qui lacerat iam caſſum lumine, dente,
Defuncti tumulum turpis Hyena fodit.

Ripa ſcriptor Italicus pro ingluuiei ſymbolo, mulierem collo oblongo, & amplo ventre delineat; nam vitio gulæ laborantes ob diuturnum guſtatum gruis collum, &, ob copiam eduliorum, magnum ventrem habere ſummoperè exoptant. Iterum, in huius vitij ſymbolum, picturam mulieris ſupra ſuem ſedentis repræſentat; cum auctores ſuem animal helluationibus deditum prædicent. Cæterùm, ſi Fera, de qua in præſenti agitur, huic Auctori fuiſſet manifeſta, proculdubio hanc, tanquam legitimum gaſtrimargiæ ſymbolum pinxiſſet. lib. I. Iconolog.

A

MORALIA.

Ingluuiei Lithuanorũ, & Moſcouitarum.

AB huius animalis natura, cultiorum morum præſtantiam, & integritatem colligere debemus, nam multi Auctores opinantur, hanc Feram in frigidioribus Lithuaniæ, & Moſcouiæ regionibus productã fuiſſe, ad redarguendam incolarum voracitatem; nam conuiuantes ſedent à meridie ad mediã noctem continuum potum, & cibum ingurgitantes, & exigente natura ad egerendum, ſurgunt; & denuò ad helluandum reuertuntur, vſque ad vomitum, & ad rationis, & ſenſus amiſſionem. Quarè de his videtur Iuuenalis ceciniſſe cum dixit.

Quibus in ſolo viuendi cauſa palato eſt;

Etenim hi manducones, ad huius Feræ imitationem, non ſeruantes Socratis præceptum, ad bibendum, & edendum viuunt, & ventri, ceu Deo alicui famulantur. Idcircò de illis veritatem aſſequuntur hæc vulgaria carmina. B

Conuiua, veſtri ſtomachi ſunt pocula Bacchi,
Atque eſt in vobis venter turpiſſima peſtis.

Viri gulæ vitio dediti.

Imò à prædicta natione dimanaſſe videtur Bonaſus Imperator, qui, ex Cornelio, fuit vir extremæ ingluuiei, Sardanapalus Aſſyriorum Rex, qui ſuo ſepulcrho inſculpi iuſſit.

Ede, lude, bibe, præſentibus exple,
Delicijs animum, poſt mortem nulla voluptas

Claudius Tyberius Nero Tertius Cæſarum, qui ex menſa nunquam, niſi diſtentus, & madens diſceſſit Dionyſius Siciliæ tyrannus, qui ſecundum Herodianum hiſtoriographum Græcum, eiuſdem fuit naturæ, Gnato Siculus homo ventricoſus; Galienus petulans Imperator, & ſummè cupedinatius, Vitellius, qui ſecundùm Tranquillum, epulas quadrifariam partiebatur, ſcilicet in ientacula, prandia, cęnas, & comeſſationes, & tandem Smyndirides Sybarites, quem Sardanapalo comparem, inter voluptuarios, nominauit Ariſtoteles. *1. Moral.* Dedecet igitur virum nobilem, & potiſſimum Chriſticolam helluationibus operã dare, nam præterquamquod corpori detrimentum afferunt, iuxta illud. *Plures necat gula, quam gladius*; Animam quoque rationalem grauant, & affligunt; quod elegantiſſime expreſſit Horatius his verſibus. *li. 2. ſat. 2.* C

— — — — — quia corpus onuſtum,
Heſternis vitijs animum quoque prægrauat vna.

cap. 21. Denique tanquam coronidem prædictis addamus ſacra Saluatoris noſtri verba, apud B. Lucam, quæ ſic ſe habent. *Cauete ne corda veſtra grauentur crapula, & ebrietate.*

VSVS IN VARIIS.

lib. 18. c. 6.

MVltas ad res, in regionibus prædictis, huius animalis partes conducere tradit Olaus Magnus. Sanguis, in primis, aquæ calidæ permixtus, pro potu, venantibus inſeruit, & melle rariſſimo conditus, in nuptialibus triumphis, propinatur. Pinguedine vlcera putrida ſuperlinunt, vt ad perfectam cicatricem citius, & facilius perducantur. Inteſtina citharedorum opera ad vſum chordarum trahuntur. Vngulæ ab animali recenter euulſæ, ſi canibus, & felibus moſtrentur, hi quemadmodum aues, viſo vulture, illicò in fugam vertũtur; deinde appenſæ vertiginoſis, & laborantibus tinnitu aurium, multum adiumenti afferunt. Denique ex pellibus, incolæ prædictarum regionum duplex commodum conſequuntur, primum ob pulchritudinem pellis, vrgente bruma, Principes, & Magnates, illas induũt, illas enim amictis citius calorem afferunt, illumq. diutius conſeruant. Sed mirandum eſt, quòd has pelles induti edendo, & bibendo nullum ſacietatis veſtigium inueniant. Secundo honorabiliores hoſpites harum pellium tegumẽtis honoratè excipiunt; propterea, nec etiã, quæſtus gratia, Gulonis pelles in regiones alienas educi permittunt; quoniam his pretioſis pellibus lectos pro hoſpitibus ſternunt. At non eſt ſilentio inuoluendum, quòd, in his cubilibus, quieſcentes res naturæ Gulonis conformes, nec non ſemper comedere ſomniant. D

E

DE HIPPOPOTAMO.

Caput XII.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, Etymum.

F CVm in luporum hiſtoria naturam marini lupi amphibiam, ſolerti indagine, veſtigauerimus, libuit hoc in loco hippopotami belluæ pariter amphibiæ voracis, & aſtutæ naturam, & mores ſedula diſquiſitione indagare. Verùm quia hippopotamus, apud antiquos, equum Neptunium fabuloſum quandoquè ſignificauit, cum Priſci aliquem Principem terra, mariq. dominantem deſignare volentes, duo inſignia vtriuſq. elementi animalia, nempè equũ, & Delphinum ſimul iungendo pingerent, hancquè picturam hippopotamum, equum Neptunium, vel Hippocampum perperàm nominarent. Animaduertere oportet, de hoc in præſentia non eſſe differendum; ſed ad periucundam, & lepidam veri hippopotami hiſtoriã ſermo eſt conuertendus, qui Græcis ἱπποπόταμος, quaſi equus fluuiatilis; cum ἵππος equus, & ποταμὸς flumẽ vocetur, non propter ſimilitudinem equi, quam cum illo nullam habet, ſed fortèob magnitudinem animalis, cum ἵππος in compoſitione vim augendi ſignificatum habeat, itaut, qui nominat hippopotamum, grandem fluminis beſtiã dicat. Alioquin, ob deformitatem, ab equina figura valdè diſcrepat. Propterea ad rem Calpburnius canebat, *cur hippopotamus ab equo denominetur.*

G *——— & equorum nomine dignam* *egloga 7.*
Sed deforme pecus, quod in illo naſcitur amni.

Per illum amnem poeta intellexit Nilum, qua de re hæc beſtia à nonnullis equus Niloticus dicitur. Aegyptij, propria lingua, *Foras El bar* quaſi equum marinum nuncupant, cum *Foras* apud illos equum, *Bar* verò mare deſignet. Itali degentes in illis regionibus, vt refert Bellonius, Bouem marinum, Turcæ autèm, & Græci porcum marinum indigitant, quoniam, ratione partis anterioris, bubulam figuram, & reliquo corpore ſuillam repræſentet. Tandem ab aliquibus Elephas marinus cognominatur, non modò ob belluæ magnitudinem, verum etiam ob duritiem, & candorem dentium quibus aliqui artifices pro ebore vtuntur. Elephantus etiam Aegypti appellatur, quoniam, poſt elephantum Indiæ, ratione molis, ſecundum locum occupare videatur. Sunt, qui Roſmarum, qui Rohart, qui Gomarum, in regionibus Preteianis, vocitent. Si Aluarez in ſuo itinerario veritatem faſſus eſt. *li. 1 aquat.*

H

DESCRIPTIO.

ARduum eſt, & valdè operoſum legitimam huius animantis deſcriptionem ex antiquis, & neotericis Scriptoribus colligere. Primò, ſi diligenter Aeliani hiſtoriam animalium perſcrutemur, inueniemus hanc Ferã ad quinq. cubitorum altitudinem creſcere, vngulas bubulas habere, tres vtrinquè dentes maximè omnium animalium circa os eminentes; in auribus, cauda, & voce equum præſeferre, reliquo corpore, elephanto non diſſimili. Io: Leo in deſcriptione Africæ ſcripſit hippopotamum forma equum, magnitudine aſinum repræſentare, depilem eſſe, & cymbis inſidiari, quas mercibus onuſtas, & ſecundo Nigro latas, dorſi frequentibus gyris agitatas demergit. Bellonius literis mandauit ſe vidiſſe Bizantij paruum hippopotamum Turcarum Imperatori oblatum, cum capite ad reliqui corporis collationem indecentiſſimo, quale eſſet vaccinum, nullis cornibus præditum, auribus vrſinis breuibus, & ſubrotundis, oris rictu *lib. 11. c. 44* *lib. 9.* *li. 1. aquat.*

adeò vaſto, vt leoninum ſuperaret, patulæ erant nares, labia repanda dentes equini A
obtuſi; oculi, & lingua prægrandes; collum, vt in piſcibus, nullum, aut admodum breue
cauda inſtar porci, vel teſtudinis rotunda reliquo corpore obeſo ad inſtar ſuis, pedes ita
breues, vt quatuor digitos à terra vix attollerentur, vngulis, vt patet in ſue, diuiſis. Ve-
rùm quidam vir fide dignus Conſtantinopoli reuerſus nobis retulit, pedes huius ani-
mantis pedibus crocodili, vel teſtudinis eſſe ſimiles, ideirco Bellonius non eſt redar-
guendus quoniam, ob paruitatem animalis, quod vidit, non potuit omnia diligenter
obſeruare. Ratio autem, cur ex tot priſcis picturis, & ſculpturis huius Feræ, non poſſit
percipi vtrum in genere biſulcorum, vel polydactylorum ſit reponenda, illa eſt; quam
clariſſimus vir Fabius Columna aſſignat, nimirùm quia pedes ſemper ſunt aquis obruti,
vt ſculptores, & pictores illos obſeruare non potuerint ad exprimendam hippopotami fi-
lib. 2. de guram, qui, vt plurimum aquis delectatur. Ariſtoteles phyſiologorum coriphæus teſta-
hiſt. anim. tum reliquit, equum fluuiaticum, quem gignit Aegyptus, habere iubam equinam, vngu-
cap. 7. lam bubulam, roſtrum reſimum, talum biſulcorum, dentes exertos, caudam apri, vocem B
equi, magnitudinem aſini, & tandem internas partes interaneis equorum, & aſinorum
non diſſimiles, a quo tranſcribens Plinius dixit belluam in Nilo verſari vngulis bifidis
inſtar bouis, dorſo, & hinnitu equi, roſtro repando, cauda torta, & dentibus aprorum.
lib. 2. ca. 22. de mat. med. Propterea Matthiolus in commentarijs ad Diſcoridem non recedens à doctrina Ariſto-
telis, & Plinij, figuram, & deſcriptionem hippopotami exhibitam à Bellonio perperàm
deteſtatur, vt inferiùs oſtendetur, quoniam careat illis conditionibus, quæ huic animāti
ab Ariſtotele, & Plinio attribuuntur. Aduectus fuit Romam hippopotamus teſte Dio-
ne, in Auguſti de Cleopatra triumpho, & auctore Plinio M. Scaurus in ludis ædilitatis
ſuæ, temporario Euripo, primus omnium hanc Feram oſtendit; ex quibus Anriquitas
veram hippopotami iconem delineatam poſteritati tradere potuiſſet. Verùm cum, no-
ſtra ætate, anno ſalutis 1603. hunc integrum ſale aſſeruatum attulerit Federicus Zere-
ghi Narnenſis Chirurgus, ex Aegypti paludibus propè vrbem nunc *Damiata* appellatā,
in lib. obſ. aquat. & tereſt. c. 15. ex quo doctiſſimus vir Fabius Columna germanam deſcriptionem deſumpſit. Ab illa
igitur ne latum quidem vnguem recedemus, vbi etiam taxat Matthiolum dente theoni-
no arrodentem Bellonij deſcriptionem, in qua forſitan, ob paruitatem animalis, quod
Bizantij conſpicatus eſt, aliquantiſper errauit. Quare ex cadauere ſicco collegit Colū- C
na hanc Feram nullam cum equo habere ſimilitudinem, ſicuti & Bellonius tradidit. No-
bis vero illius effigies magis ad bubulam, & ſuillam, quàm ad equinam accedere vide-
tur; namque corporis magnitudine bouem excedit, crurum vero figura vrſum ſimulat.
hippopot. cadaueris dimenſio. Hoc hippopotami cadauer a præclariſſimo Columna dimenſum, à capite ad caudam pe-
des erant tredecim, corporis latitudo, ſiue diameter, pedes quatuor cum dimidio, altitu-
do pedes tres cum dimidio, venter potius planus quam carinoſus, crura à terra ad ven-
trem pedes tres cum dimidio; ambitus crurum pedes tres. Pes latus pedem, vngulæ ſin-
gulæ vncias tres. Caput vaſtum in comparatione ad totum animal, & latum pedes duos
cum dimidio, longum pedes tres, craſſum ambitu pedes ſeptem. Oris rictus pedem v-
num, roſtrum carnoſum, & repandum, oculi exigui, lati vnciam, longi vncias duas, au-
res paruæ, breues, neque vncias tres excedentes, totum corpus obeſum; pes latus in
quatuor vngulas diuiſus, vngulæ verò quales in bobus, & nigræ, talus calloſus, atquè
latus. Quamobrem vngulæ non ſunt bifidæ, vt notauit Plinius, ſed quales in bobus, vt D
Ariſtoteles aſſeuerauit, & quod omiſſum fuit, quadrifidæ, cauda aprina, vel ſecundùm
rei veritatem, teſtudineæ, vel vrſinæ caudæ non diſſimilis. Cutis admodum craſſa eſt,
dura, colore pullo, nares imaginem S repræſentant, fiſſura longa vnciarum duarum,
cum dimidio, Roſtrum habet inſtar Leonis, vel felis, pilis ex poris quibuſdam prodeū-
tibus aſperum, nec in toto corpore alij conſpiciuntur, in quo Plinius hallucinatus eſſe
videtur; dum hanc Feram vitulo marino in pilis, & corio aſſimilauit. Quæ omnia in ſub-
ſequenti icone hippopotami maris licet conſpicari. Libuit quoque exhibere iconem hip-
popotami fœminæ Patauio miſſam, vt lectores vtriuſq. diſcrimen contemplari poſſent.

HIPPOPOTAMVS MAS.

Digitized by Google

HIPPOPOTAMVS FOEMINA.

Digitized by Google

Quemadmodum Fera hæc effigie, & corporatura à cæteris valdè diſcrepat, vt ſuperiùs
E demonſtrauimus. Pariter per figuram,& molem dentium à reliquis etiam diſcriminatur. Primò obſeruabimus illorum deſcriptionem, quam ex cadauere ſicco Fabius Columna retulit. Dentes igitur habebat in inferiore maxilla ſex, quorum bini exteriores è regione longi ſemipedales, lati, & trigoni vncias duas cum dimidio, per ambitum, ſemipedem, aprorum modò parùm retrorſum decliues non adunci, non exerti, ſed admodum conſpicui, aperto ore. Intermedij verò parùm a gingiua exerti trigona acie, digitali lõgitudine, medium locum occupantes veluti iacentes, craſſi, orbiculati elephantini, ſemipedem ſuperant longitudine, atque aciem in externis partibus planam. Maxillares verò habebat vtrinque ſeptem craſſos, latos, breues admodùm. In ſuperna verò mandibula, quam crocodili more mobilem habet, qua mandit, & terit, anteriores ſex ſunt ſex imis reſpondentes acie contrario modo adaptata leuiſſima, & ſplendida, clauſoquè ore coniunguntur, & aptantur imis veluti ex illis reciſi, vt planum plano inſideat. Verũ omnium acies pyramidalis veluti obliquè reciſi, calami modo. Sed medij ſuperiores non
F aciem inferiorum, & medium illorum, in quo detractio rotunditatis conſpicitur, petit. Molares totidem quot inferni, ſed bini priores parui, exigui, atque rotundi, & ab alijs diſtant, vt medium palatum, inter dentes anteriores, occupare videantur. Inter maxillares dentes locus linguæ ſemipedalis remanebat, durities dentium ſilicea, adeo vt percuſſinne cultelli coſtæ, cum circumſtantium admiratione ignis fauillæ excitarentur. Quapropter veriſimile foret, nocturno tempore, hoc animal dentes atterendo ignem ex ore euomuiſſe, quam proprietatem Priſci huic Feræ attribuerunt. Tandem hic exhibetur icon capitis Hippopotami Patauio miſſa, in qua dentes huius animalis melius conſpici poſſunt.

Dentium deſcriptio.

cur hippopotamus ore ignem vomere dicatur.

CAPVT HIPPOPOTAMI, IN QVO DENTES MELIVS CONSPICIVNTVR.

Digitized by Google

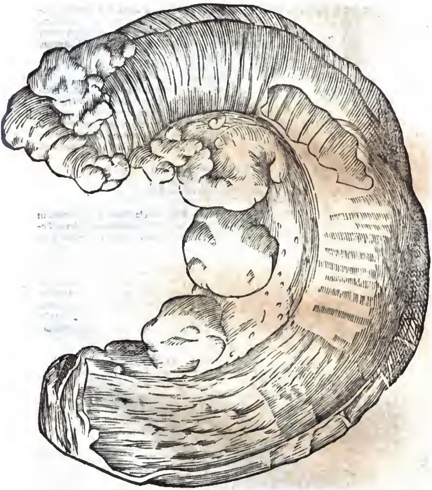
DENS HIPPOPOTAMI APVD GESNERVM.

DENS

Digitized by Google

DENS HIPPOPOTAMI ALIVS.

Digitized by Google

 A

NATVRA, MORES. PARTVS.

lib.11.c.44. HIppoporamus cum ad confirmatam peruenerit ætatem, teſte Aeliano, ſtatim periclitari incipit, num viribus parente ſuo ſuperior euadere valeat, nam ſi pater cedit, eum viuum dimittit, ipſe verò cum matre cōgreditur; at ſi pater filio dimicanti reſiſtit, ipſum interimit. Quocirca Reuſnerus *in paradiſ. poet.* huc reſpiciens cecinit hunc in modum,

Turpis init matrem lethato bellua patre,
Pinguia quà Nilus fœtifer arua rigat.

Præterea alio naturali inſtinctu ducta hæc animalia, ex Nilo in cāpos egreſſa, & ſegetibus ſatiata, auerſo veſtigio, rurſus ad flumen properant, hoc autem machinantur, inquit Aelianus, vt agricolas inuadentes non tergo, ſed corpore aduerſo excipiant. Alij ſcri- B *lib.cit.c.43.* bunt, quòd prædictæ belluæ, auerſis veſtigijs ad Nilum pergunt, ne venatores eū deprehendere poſſint. Nicander hanc Feram paſſu retrogrado, in arua permeare ſcripſit, ne venatores illi inſidias ſtruere poſſent; quod, latino metro, expreſſit Greuinus hunc in modum,

Cum iam nata ſeges ſurgentem demetit herbam
Et tantum illius ſpatium praſcribit, & ambit;
Retrograda quantum potis eſt depaſcere tractu
&c.

Prædictæ opinioni adſtipulatur etiam Plinius, ſed illam præclariſſimus vir Columna in *cap. 15.* ſuis obſeruationibus explodit; dum, recto tramite ambulare, ad mentem Federici Zerenghi, verius eſſe opinatur. Inſuper Hippopotamos quando nimia corporis obeſitas *in polyhiſt. cap.43.* presſerit, tunc ipſi, naturæ impulſu, auctore Solino, caudici arundinis tamdiù ſe affricāt, donec, aperta vena, ſufficiens ſanguinis quantitas exierit: tunc enim cæno ſanguinem fluentem ſupprimendo, venam obturant. Quamobrem ab hoc animali vſum ſectionis ve- *lib.5.c.97.* næ medicos didiciſſe, in libro de rerum ſignaturis, Crollius arbitratur. Tandem notandum eſt, ex Edoardo Vuot, in hiſtoria de animalium differentijs, hanc Hippopotamo ineſſe proprietatem, vt hominibus non minùs, quàm crocodili infeſti ſint. Ad finē, equus C fluuiatilis animal Aegypti parere, & educare ſolet in ſicco, ſi veritatem faſſus eſt Odonus in Ariſtotelem; eaque eſt fœcunditate, iuxta ſententiam Aeliani, vt ſingulis annis *lib.11.c.44* enitatur,

V O X, C I B V S.

DE voce Hippopotami Solinus in polyhiſtora, Aelianus in tractatu de natura animalium idem prorſus ſenſerunt, nimirùm equi hinnitum huic Feræ conuenire, à quibus doctiſſimus Fabius Columna, in libro obſeruationum, penitùs diſſentit; dùm literis mandauit hoc animal neque iuba, neque hinnitu neque alio modo equi aſpectum præſeferre. Ideoquè Priſci, D *cap.15.* ex aliorum relatione, equum fluuiaticum deſcribentes multa, quæ ei non competunt, attribuerunt, & fortè ob corporis vaſtitatem equum nuncuparunt. De cibo huius Feræ, *lib.11.c.43* narrat Aelianus maturis ſegetibus, & flauentibus ſpicis, Hippopotamos à fluuio egredi, vt ſegetibus ſe expleant, in hanc etiam ſententiam venit Diodorus Siculus dùm tradit Hippopotamos interdiù in aquis latitare, noctu verò in prata, & agros ad depaſcendū fœnum, & frumenta conferre, non ſolum igitur aquatilium ſed etiam terreſtrium frugum alimento veſcuntur. Quòd. & Nicander in Theriacis, & Plinius ſæpius repetunt. Quibus addit Federicus Zerenghi Narnenſis Chirurgus, referente Columna, quandoquè ab his Feris, & orizā, & radices colocaſſiæ deuorari. Imò humanas carnes illis pergratas eſſe, ex eis colligimus, quæ in libro Ariſtotelis de memorabilibus Indiæ habentur; vbi Alexander Macedo ſcribens ad Ariſtotelem, inquit. *Ducentos milites de Macedonibus, leuibus armis, miſi per amnem nataturos. Itaq. quartam fluminis partem natauerunt, cum horrenda res viſu nobis conſpecta eſt. Hippotami inter profundos aquarum ruerunt gurgites,*

E *gites, raptoſquè milites nobis flentibus abſumpſerunt. Iratus ego, tunc ex eis, qui nos in inſi-*
dias deducebant, centum, & quinquaginta mitti in flumen iuſſi, quos rurſus Hippopotami iuſta
dignos pœna confecerunt.

LOCVS.

PRopriam Hippopotami patriam eſſe *Saiticam* præfecturam Aegypti Pli-
nius, & Nicander tradiderunt. Hinc non immeritò ſcribebat Herodotus *lib.2.*
equos fluuiatiles, in hac plaga, ſacros eſſe, in reliqua autem Aegypti par-
te nequaquàm. Nilus enim eſt principalis fluuius, qui ab hoc animali co-
latur, licèt Ariſtobolus Hippopotamum in Nilo generari negauerit. Ve-
rùm non ſolum in Nilo, ſed etiam, vt refert Io. Leo in deſcriptione Africæ, per Nigrũ *lib.9.*
F amnem Hippopotami vagantur. Imò in Bambotho quoque, iuxta Atlantem Africæ, &
in Indo fluuio Indiæ ſtabulantur, vt Strabo, & Solinus enarrarunt. Sed quod magis
mirandum eſt in mari quoq. verſari ſcripſit Plinius, qui agens de animantibus aquati- *lib.32.c.11.*
cis, communes amni, terræ, & mari crocodilos, & Hippopotamos prædicabat. Idcirco
non debemus admiratione capi, quando legitur in deſcriptione Moſcouiæ, in Oceano
adiacentiregionibus Perzoræ, equos marinos creſcere. Pariter Odoardus Barboſa Por *in li. nauig.*
tughenſis, in Ceſala obſeruauit multos equos marinos, à mari ad prata exire, denuoquè
ad mare reuerti. Idem repetit Edoardus Vuot de huiuſmodi Feris in mari Indico erranti- *li 8. de diff.*
bus. Propterea habetur in primo volumine nauigationum, multos quandoquè naucle- *an. c. 196.*
ros in terram deſcendere, vt Hippopotamos in vicinis pratis paſcentes comprehendãt,
ſed ipſi ad mare fugientes eorum cymbas aggrediuntur dentibus illas diſrumpendo, &
ſubmergendo, & tamen beſtiæ lanceis ob cutis duriciem fauciari minimè poterant.

G

CAPIENDI RATIO.

AElianus narrat Ferarum captores hoc artificio inſidias Hippopotamo ten- *lib.11.c.44*
dere; nàm tela funi alligata tamdiù in eum eiaculantur, donec exanguis
factus facilè comprehendatur. Aliam technam ingenij ſolertia excogita- *lib.4.*
tam recitat Achilles Tatius Alexandrinus, qua, in coercendo hoc ani-
mali, venatores vtuntur. In primis magnam capſam, & apertam in fundo
altæ foſſæ collocant, deindè foueam canniis, & terra tegunt, ne dolus à
Fera detegatur, tunc animal incautè accedens, & in foueam cadens ab aperta capſa ex-
cipitur, vndè venatores latitantes, audito ſtrepitu, accurrunt, & capſam ſtatim opercu-
lant, atquè hac ratione Feram huius generis captiuam ducunt. Alioquin, ob egregium
virium robur, alia ratione vinciri non poſſet. Denique eruditiſſimus vir Fabius Colum-
na, in obſeruationibus aquatilium, & terreſtrium, addit ad mentem Federici Zerenghi *cap.15.*
incolas Aegypti, multas, & profundas caueas parare, quas viminibus, & tenuibus vir-
H gis terra leuiter ſuperinducta cooperiunt, ijs potiſſimum in locis, quæ Hippopotami de-
paſcere, & frequentare ſolent, atque aliquando eadem die bini in foueas dilabuntur,
quos poſtmodum tormentis ignitiomis maioribus, quàm ſunt vulgares, interficiunt.

HIEROGLYPHICA.

CVm nullum ſit animal, quod magis ingrati animi vitium impietatem, &
iniuſtitiam exprimere queat, quàm Hippopotamus; ideo Sacerdotes Ae- *lib.29.Hie-*
gyptij, Pierio teſte, hunc ad id denotandum figurabant, vel duas huius *rogl.*
animalis vngulas deorſum inuerſas pingere conſueuerunt, vt qui rem ſpe-
ctarent, quid illę ſibi vellent, commonefacti propenſiores ad pietatem
euaderent. Imò, & gallus gallinaceus pro impietate, vt alias explicatum fuit, pingi po-
teſt, cum, & ipſe matrem ſaliat, & cum patre prælietur; hac eadem ratione ducti Aegy-
ptij in Regum ſceptris cucuphum auem ſubiecto Hippopotamo ſuperimponebant, quia
pietas

Digitized by Google

pietas impietatem, & clementia inclementiam debet ſupprimere. Siquidèm nihil eſt, A
quod Reges, & Principes magis deceat, quàm manſuetudo, beneficentia, animiquè mo-
deratio; vt quantùm cæteris Imperio, & poteſtate præcellunt, tantùm ſibi ipſis huma-
nitate, & facili inductione animi dominentur. Vel ſceptris supernè iconem ciconiæ, in-
fernè verò hippopotami imponebant, vt violentiam ſubiectam eſſe iuſtitiæ innuerent
cum ciconiæ piè, & rectè agant, dum parentes ſenio confectos alis geſtant, hippopo-
in hiſt. tamus verò, ex Suida, animal eſt iniuſtiſſimum, cum, nec etiam parentibus parcere ve-
lit; hæc etiam fuit potiſſima ratio, propter quam Aegyptij ad demonſtrandam impuden-
tiam hippopotamum effigiarent. Qua de cauſa pro veſtibulo templi, quod in Saitica Ae-
gypti Præfectura Palladi dedicatum erat hæc viſebantur, vt notat Valerianus, facies
puſionis, facies ſenis, accipiter, piſcis, & hippopotamus. Vnde litterarum Hyeroglyphi-
carum periti, per hæc, humanæ vitæ conditionem docebant. Naſcimur enim, ſeneſci-
mus, viuimus, & morimur; cum accipiter vitam, & piſcis mortem ſignificet, propter ma-
re, quod Aegyptij exitium, & perniciem nuncupabant. Deniquè, per hippopotami fi- B
guram, poſtremo loco repoſitam, violentiam diſſidium, & impudentiam ſignificabant.
Ideo prędictis Hieroglyphicis nixus Hadrianus Iunius exhibuit emblema cui titulus eſt,
in lib. embl. 45. DEVM ODISSE IMPVDENTIAM, in quo infantem ſenem, accipitrem, piſcem,
& hippopotamum depinxit deinde ſubſcripſit hæc carmina,

Pernix accipiter, piſcis, Nili incola dirus
Equus, quid ordine hærent?
symbolon hoc loquitur Pharsæ tria verbula genti,
Deus odit impudentiam.

Præterea hippopotamus, referente Oro Apolline, ab Aegyptijs, ad ver denotandum,
figuratus fuit. Sed cum ab ipſo, huius cauſa non fuerit aſſignata, arbitramur id eſſe, quo-
niam equi fluuiatici ſtatim atquè prata virere incipiunt, quod contingit Vere, iure me-
rito ſecundùm Varronem à virore dicto, à Nilo exeunt. Inſuper horas ab Hippopota-
mo ſignificari in ſacra Aegyptiorum literatura, ſinè vlla ratione, ſcripſit Orus, at Vale-
rianus opinatur id factum fuiſſe, quoniam hæc Fera, tempore maturitatis ſegetum, a flu-
uio in campos exiens non errabunda, ſed tanquam meſſor ad certum opus conductus
meſſem æqualitèr pabuletur. Rursùs arbitratur, per hippopotamum, horas intelligi poſ- C
ſe, cum hoc animal duplici natura die in imis latens aquis, noctu verò in terram egre-
diens diem atquè noctem dimetiatur,

NVMISMATA.

IN monetis æreis Martiæ Oracillæ, hippopotami icon fideliter ſculpta, ni-
mirum in latere inuerſo apparet, nam repræſentata fuit hæc imago, vt
in lib. expoſ. numiſ. voluit Sebaſtianus Erizus, à Philippo Imperatore eius marito in ludis
ſecularibus, cum ſimili inſcriptione. SECVLARES AVGG. ET S.C.
Pariter, eodem Erizo teſte, numiſma Romanum Hadriani perpulchrè
ſculptum cum huiuſmodi literis. HADRIANVS AVG. COS. III. PP. figuram hip-
popotami exhibet, nam, in parte oppoſita, conſpicitur icon fluminis iacentis ſuprà cro-
codilum, altera manu cornucopiam ſtringentis, cum effigie infantis, & hippopotami ani- D
malis Nili; cui monetæ titulus eſt NILVS. Hoc numiſma, Decreto Senatus, fuit cuſ-
ſum Romæ ad perpetuum monumentum itineris Aegypti, & nauigationis Nili, quam
Hadrianus feliciſſimè peregit. Meminit ſimilis monetæ aureæ Hadriani Bellonius, in cu-
lib. 1. aquat. ius altera parte effigiem humanam adhærentem ſphyngi præbet, vbi etiam crocodilus,
& hippopotamus animantes Nili conſpiciuntur.

MORALIA.

CVm Phyſiologi hippopotamum, inter immanes Feras, collocent, quæ, aduerſus cæteras aquatiles belluas, omne genus ſæuitiæ tyrannicè exerceant, & contra humanum genus ſimilem feritatem præſeferre non audeāt; non iniuria Diabolum hippopotamum poterimus cognominare, qui aduerſus aquatilia, nempè contra eos, qui omni deliciarum genere oblectantur, fortitudinem ſuam exercet, at contra homines, nempè viros iuſtos, & perfectos vires ei ſunt imbecillæ iuxta illud. *Reſiſtite Diabolo, & fugiet à vobis*. Amplius in *Diabolus cur dicatur hippopotam.*

F hoc ſignificatu poſſumus hippopotamos auaris aſſimilare, qui pauperes tātummodò deprædātur, non autem homines, ideſt potentes, cum illis reluctentur, non audent aggredi. Iuxta illud, quod legitur in ſacris paginis, *Pinguioribus Amalech pepercerunt, quicquid autem vile, & reprobum fuit, demoliti ſunt*. Verùm non ſolum auaris, ſed etiam in luxuriā ſolutis hippopotami comparari poſſunt; cum hæ belluæ, quoad aſpectum, & hinnitum, equum præſeferre videantur, ſed poſtea, quoad partes poſteriores, in ſuillam caudam deſinunt. Tales appellari poſſunt multi, qui fortes tanquam equi adoleſcentiam chriſtianis moribus indutam inchoarunt, ſed, quoad caudam, nimirum ſeniò aduentante, omne voluptatum genus veſtigant, atque adorant. Quare de his poſſunt pronunciari illa verba Abacuc. *Viam feciſti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum* quaſi vellet innuere, quòd hi, cum eſſent, in mari penitentiæ, circa vitæ finem in lutum corruptorū morum, & perditi luxus inciderunt. Tandem omnes peccantes, hippopotami nomine, decorari poſſunt, quoniā hippopotami, vt ſuperius fuit enucleatū, labijs reſimis, hinnitu equi, corio tergoris impenetrabili, & cauda ſuis præditi ſunt; pari ratione peccantes repanda habent labia ob ſuperbiam, hinnitum equi, ob detractionem, corium impene- *lib. 1. Reg. cap. 15.* *cap. 3.* *peccans omnis hippop. dicitur.*

G trabile, ob pertinaciam, & denique caudam ſuis, ob carnis inquinamentum, & petulantiam, Propterea de illis dicitur apud Iſaiam, *Equi eorum caro, & non ſpiritus*. *cap. 31.*

SIMVLACRA.

IN tumulo Aureoli tyranni, hippopotami effigies inciſa erat, quam ſerpēs, cauda mordicus apprehenſa, complectebatur. Id fortè deſignabat, ex Pierio, tyrannidem temporis tractu domitam, & ſuperatam fuiſſe. Deinde celebratiſſimum fuit illud ſimulacrum, quod olim Hermopoli viſebatur, in quo ſupra iconem hippopotami accipiter dimicans cum ſerpente cælatus erat. Id, vt nonnulli voluerunt, ſignificabat Typhonem ab Oſyride, violentia domitū, cum de principatu certaretur. Nam per equum fluuiatilem Typhonem, & per anguem, *lib. 29. Hierogl.*

H iuxta aſſertum Pierij, aliqui viri docti Pricipatum interpretabantur. Ripa ſcriptor Italicus, in ſua Iconologia, ad exprimendam impietatem, exhibet pictoribus ſimulacrum anus trucis aſpectus, quæ, altera manu, hippopotamum amplexatur. Quamuis rurſus ad idem exponendum oſtendat iconem fœminæ, velatis oculis, altera manu gallum, altera verò ramum rubi tenentis; cum hæc duo animalia ſcilicet, tam gallus, quam hippopotamus, & cum patre depugnent, & matris connubio potiantur. Idem Ripa alibi effigiat mulierem, manibus, caput, vel vngulas hippopotami ſtringentem; atque hac ratione, ingrati animi vitium repræſentat. Lucianus ſcriptis mandauit Aegyptios cælaſſe, vel pinxiſſe Nili ſimulacrum hunc in modum. Aliquando figurarunt humanam effigiem ſedentem ſupra crocodilum, vel hippopotamum, aliquando hippopotamum, & crocodilum colludentes delinearunt; cum ambo hæc animalia vnda Nili gaudeant, vt lectoribus in ſubſequenti icone licet conſpicari. *part. 2.* *ſimulacrū impietatis quale.*

HIP-

HIPPOPOTAMVS,
qui Nilum ægyptium Romæ
in Vaticano refert.

Digitized by Google

E

VSVS IN CIBIS.

QVamuis ex Aeliano caro hippopotami inſigni duritie non careat, conſe-
quenterq. concoctu ſit difficilis; tamèn in aliquibus regionibus, vt Scri- *lib. 11. c. 44*
ptores fide digni retulerunt, in epularum magnificentia commendatur.
In Guinea narrat Cluſius vir celeberrimus, circa Promontorium nuncu-
patum *Cabo Lopez Gonſaluez*. Nauarcham *Vander Hagen* cum aliquot ſocijs *in cur. poster.*
naualibus conſcendiſſe ſcapham, aduerſo flumine, nauigantem, & verſus oppidum *Vl-*
betto deprehendiſſe, in dicto amne, multos hippopotamos dimidio maiores, quàm eſsēt
equi terreſtres;, qui ab Aethiopibus ibidem capiebantur, & ad epularum apparatum tra-
F hebantur. Quin, & in ipſo oppido plurima horum animalium capita monſtrabantur, ex
quibus, dentes mirandæ magnitudinis, comites eius retulerunt. Qua de cauſa admodū
mirari deſinamus, ſi Capitolinus auctor ſit, à Firmio Seleucio ſtruthiocamelum, quo nul-
lum volucre maius reperitur, vnico die, & alias etiam hippopotamum deuoratum fuiſſe.

VSVS IN MEDICINA.

MVltæ ſunt partes hippopotami, quæ vſui medico famulari poſſunt. Primi-
tus dentes robuſti, & fortes à natura huic animanti dati ſunt, & vt multis
alijs accidit, non decidunt; ideo Porta colligit hippopotami cerebrum *lib. 3. Phyt.*
gingiuis infantium illitum ad facilem dentitionem valere. Imò ex Pli- *cap. 41.*
nio, hippopotami dentes, in odontalgia ſedanda, inſignem habent præ-
rogatiuam. Amplius Nigri Populi ex dentibus hippopotami anulos fabricant, quos ge- *dentiū ius.*
ſtando à quodam morbo præſeruantur, cum hæc animalia tam in Nigro amne, quam in
G Nilo verſentur. Periti enim Hiſtorici Nigrum flumen ramum Nili eſſe autumant. Cæte-
rùm celeberrimus vir Fabius Columna tradit Federicum Zerenghi Narnenſem Chi-
rurgum id ab Aegyptijs intellexiſſe, quòd dens hippopotami alligatus, vel anuli ex eo
fabrefacti geſtatio hæmorrhoides tum cæcas, tum apertas pe-
nitus ſanet. Dioſcorides quoque, agens de materia medica, *lib. 2. de*
meminit teſticuli hippopotami, cuius exiccati puluerem in ali- *mat. med.*
quo liquore, aduersùs ſerpentum morſum, propinat, atque *cap 22.*
ex hoc immenſam vtilitatem patienti promittit. Præterea e-
tiam adeps à Plinio commendatur, cum febrientibus commo- *pinguedo.*
ditatis plurimum adſerat; inunctio enim frigidos febrium pa-
roxiſmos declinat. Imò, in hoc caſu, Plinius ſuffitum, ex fimo
huius animalis, non infrugiferum eſſe prædicat. Poſtremò *fimus.*
corium hippopotami ab vſu medicinæ non eſt arcendum quia
H Plinius huius cinerem cum aqua illitum ad panos diſſoluen-
dos peridoneum eſſe aſtruit. Præterquamquòd idem præſi-
dium alopecijs non mediocriter conducit, & pellis frontis
hippopotami inguinibus alligata, eodem Plinio auctore, Venerem inhibet.

Anulus ex dente hippopotami.

VSVS IN VARIIS.

EX partibus hippopotami, præter vſum medicum, varia dimanare poteſt
vtilitas. Si conſideremus dentes, hi aliquando vicem eboris ſubire poſ-
ſunt. Narrat enim Pauſanias Dindymenæ matris ſignum aureum fuiſſe,
faciem verò, cum ebur deeſſet, ex dentibus equi fluuiatilis fabricatam
fuiſſe. Quare Odoardus etiam Barboſa Portughenſis refert, ex dentibus
equi marini, in Ceſala melius ebur, quàm ex dentibus elephantinis, fuiſſe confectum.
Inſuper ſanguis non eſt omittendus, qui magno vſui ſecundùm Plinium pictoribus
futurus eſt, dum illo cum aqua gūmoſa diſſoluto, loco cinnabaris, vti poſſunt. Adeps

quoquè, ex Iulio Capitolino, in Nilo natantibus non mediocriter proderit, dum tali pinguedine delibuti inter crocodilos, impunè verſentur. Ad finem Corium in varijs vſibus non parum habet momenti. In primis eius talis eſt craſſitudo, & præcipuè circa tergus, ex animaduerſione Plinij, vt inde validæ haſtæ tornentur; deindè, auctore Porta, nauium gubernatores, hac pelle, extrema vela muniunt, ne fulmine icta deflagrent, atquè decidant. Hinc Vuecherius ſcriptis mandauit circumſeptum pelle equi fluuiatici tutum à fulmine vbiquè verſari poſſe. Imò, eadem pelle intra aliquam regionem defoſſa, hunc locum à fulmine non tangi pollicetur.

li.8. Phytog. cap.17.
lib.22. de ſecr.

Libri Primi finis.

E

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS.

DE QVADRVPEDIBVS DIGITATIS VIVIPARIS

F

Liber Secundus.

ORDINIS RATIO.

EXPOSITA, In libro antecedenti, ferorum animantium polydactylorum hiſtoria; modò iuxtà ordinem illic propoſitum, noſtra intereſt ad Semiferorum proprietates diligenter examinandas, & ponderandas accedere. Verùm cum hoc nomen (Semiferus) multifarios, apud Scriptores, ſignificatus ſortiri ſoleat; non erit ab re illos ſigillatim perpendere, vt melius noſter ſenſus legentibus patefiat. Primò Poetæ Semiferum cognominabant animal partim ex homine, & partim ex beſtia conſtans, velut Centaurum, qui parte poſteriori equum, & parte anteriori hominem repræſentabat. Deindè hæc vox (Semifer) apud Hiſtoricos, animanti partim ferinis, partim placidis moribus imbuto competere ſolet, vt ex Plinianis ſcriptis licet colligere. *lib. 9. c. 56.* Deniquè ſemiferas etiam illas vocamus beſtias; quæ licet feris muniantur moribus, tamen, ob paruam corporis molē, ab homine facile ſuperari, regi, & domari poſſunt. In hoc autem intellectu omnes belluæ polydactylæ comprehenduntur, de quibus in hoc ſecundo libro verba facturi ſumus. Inter has igitur primâ facie de vulpe agetur, quoniam ob verſutias, quibus omnes fallit, in hoc animali, illuſtria quædam veſtigia conſpiciuntur, per quæ inter ſemiferas animantes primum locum ſibi comparare videtur.

G

H

DE VVLPE IN GENERE.

Caput I.

ÆQVIVOCA.

VVlpis nomen, præter illud animal, de quo in præſenti capite ſermo habendus eſt, multis alijs tum animatis, tum inanimatis rebus conuenire ſolet. In primis Ἀλώπηξ ideſt vulpes eſt quædam volucris, quæ pennis ex cute à natura fabrefactis ad volandum vtitur. *vulpes auis* Eſt deinde Galei piſcis ſpecies, quæ ab Oppiano ἀλωπηκίας γαλεός, & a Latinis Vulpes, aut Vulpecula, non tam à caudæ longitudine, quàm ab ingenij calliditate, Ariſtotele auctore, cognominatur. *vulp. piſcis.* Exocetus etiā piſcis apud Bellonium Comaſci incolis vulpes appellatur, vt clarius in hiſtoria piſciū exaratū fuit. Cæterū, quod magis mirandū eſt, hoc nomē ἀλώπηξ

propriũ viri fuiſſe apud Suidã legimus. Alioquin, pro homine vafro, & aſturo, vulpis vo- A
viri nomen. cabulum apud auctores ſolet circumferri. In hoc ſignificatu, leguntur apud Reuſnerum in Paradiſo poetico hæc carmina.

Exteriora gerit, qui ſimplicitora columba,
Interiora vafra pectora vulpis habet.

Volebat hic auctor innuere, ab exteriori aſpectu, internas hominum mentes non poſſe comprehendi iuxta illud vulgatum.

Simplex, qui apparet, ſimplicitate caret.

cap. 13. Nam ſolus Deus ſerutator cordium eſſe perhibetur. Quocirca habemus, apud Lucam, quòd Chriſtus Herodem nuncupauit vulpem. Verba autem ſacri textus ſunt huius tenoris. *In ipſa die acceſſerunt quidam Phariſeorum dicentes illi. Exi, & vade hinc, quia Herodes vult te occidere, & ait illis: Ite, & dicite vulpi illi, ecce eÿcio Dæmonia, &c.* Tandem quandoquè ab auctoribus vulpes pro ipſa aſtutia metaphoricè vſurpatur. Vndè Perſius ad rem canebat. B

satyr. 5. *Aſtutam vapido ſeruas ſub pectore vulpem.*

Poeta, hoc in loco, per vulpem, intellexit aſtutias, fallatias, & dolos, quales vulpibus paulò inferiùs aſſignabimus. Quamobrem, in hoc ſenſu, loquebatur, etiam Ligurinus, dũ infraſcriptis verſibus præcipit cauendum eſſe, ne mentes Principum, & Potentum captione, & impoſtura verborum repleantur dum inquit.

Fraudibus occultis blandè palpare Potentes,
Principibuſquè ſuis arguam oſtendere vulpem.

Poſtremò animaduertendum eſt, quòd vox ἀλώπηξ cuidam ſaltationis generi ab Heſychio attribuitur.

SYNONIMA EORVMQ ETYMVM.

HÆc vox (Vulpes) apud Grammaticos aliquandò volpes ſcribitur, quãdoquè à quibuſdam Nuperis vulpis pronunciatur, quod multi politioris literaturæ periti non probant. Vocatur ergò vulpes, apud Iſidorũ, quaſi C
lib. 12. Orig. c. 2. Volupes a pedum volubilitate, quia nunquam rectò itinere, ſed tortuoſis anfractibus ad alias animantes decipiendas currat, vel quaſi volipes, quoniam pedibus ob celeritatem curſus volare videatur, vel deniquè, ad aliorum mẽtem, ob pedum valentiam vulpes, quaſi valipes indigitatur. Græcis communi vocabulo dicitur ἀλώπηξ, quod nomen, vt plurimum fœmininũ eſt, ſed reperitur etiam maſculinũ, vt notauit Varinus. Legitur etiam ἀλωπά apud Heſychium, iuxta etymum, ita dicta ab ἀλῶ decipio, & ὤψ, ὠπὸς oculus, nimirùm à fallendis oculis; quamuis alij, hoc vocabulum, a verbo παίζω ideſt ludo deriuent. Euſtathius autem reſpiciens fallacias, & errores in quos ceteræ animantes à vulpe ducuntur παρὰ τὸ ἀλᾶν, τὸ πλανᾶν ſuam etymologiã
Græca nomina. deducit. Κίναδος vulpes, & κινάδιον vulpecula apud Siculos vocitatur, vt voluit Scholiaſtes Theocriti παρὰ τὸ κινεῖσθαι ἀναιδῶς, quia impudenter, & doloſè moueatur. Κηλὰς apud Suidam, & Varinum vulpes exponitur, nimirùm παρὰ τὸ κηλεῖν, quod eſt θέλγειν πραΰνειν, quia cauda huius animalis, ad demulcendum ſit idonea. Κερδὼ etiam vulpes ab D
Heſychio, & Varino explicatur nomine formato ab aſtutia, quam Græci κερδοσύνην vocant. Ab iiſdem dicitur etiam κιδάφη, ἢ κινδάφη, cum κίδαφον doloſum quempiam, & fraudulentum interpretentur. Amplius λαμπουρὶς nomen proparoxytonum in doctrina Heſychij, & Varini vulpem ſignificat, oxytonum verò quoddam genus vulpis alba cauda denotat. Idcirco non debemus admiratione affici, ſi Aliqui hanc vulpis ſpeciem lampuram, à ſplendore caudæ, nominent. Alijs vulpes Galeos dicitur, ſed perperàm, voce nimirum deprauata, a γαλῆ, quam Albertus aliquoties vulpem interpretatur, cum tamen γαλῆ muſtelam tantummodò ſignificet. Aliquandò, apud Heſychium, & Varinum, θώψ pro vulpe legitur, fortè ab aduerbio θαμὰ frequenter, quia hoc animal retroſpiciendo frequentèr ſe ipſum intueatur. Reperiuntur etiam in ſcriptis Heſychij, & Varini hæc nomina κοδοῦρις, Βασσάρα, σκαφώρη, φηλὸς, κίραφος, κοιλοβίρος, & κορέννης, quibus vulpes identidem appellatur. Hebraicè hoc animal nuncupatur Schual, Chaldæis

Tl aal

E Thaal, Arabicè Thaleb, ſyluaticus quandoquè Chaleb, & Calcail, corruptis vocibus, pro Thaleb vulpem interpretatur. Italis Volpe, Gallis Regnard, Hiſpanis Rapoſa, nimirùm à rapiendo, Germanis denique Fuchs dicitur.

GENVS, DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

NOn infiniti prorſus negocij eſſe exiſtimamus vulpium differentias enumerare, quæ à tribus tantummodò, nempè à magnitudine, à colore, & à more eliciendæ ſunt. Ratione primi, Odonus, ad mentem Ariſtotelis, tradit vulpes in Aegypto minores, quàm in Græcia reperiri, & huius cauſā alimento attribuebat, quod in Aegyptiorum regionibus deficeret. Verū, ſi hoc aliquod veritatis ſpecimen præberet, vulpes Aegypti non cæteris minores, ſed tantùm graciliores, & inuberes eſſent. Eſt quidem exploratum, vt docet Peruana hiſtoria, vulpes in illa plaga communibus minores vagari, quæ non ſolum corporea mole, ſed etiam peſtifero odore à toto animali dimanante, ab alijs diſcrepant, quoniam is tantus eſt, vt ab odoratu perferri minimè poſſit. Imò ſi fortè fortuna aliquid vrina prædicti animalis fœdetur, multiplici etiam ablutione teter odor auferri non poteſt. Ratione coloris, multò plures ſunt vulpium ſpecies; ſcribit enim Olaus Magnus, in ſyluis Septētrionalibus, multas vulpes in colore varias paſſim conſpici, nimirùm nigras, candidas, rutilas, ſecundùm dorſum crucigeras, & iſatodes, ideſt ſimiles colori, quem ex herba iſatide Infectores lanarum, pro cæruleo colore, exprimunt. Cæterùm addit Olaus omnes tamen eamdem malitiam, & aſtutiam vulpinam participare. Scaliger autem miratur quomodo in frigidiſſimis regionibus, vt in Moſcouia, & Lituania, Vulpes nigræ ſtabulentur, vnde pelles à mercatoribus ad alias regiones deferantur, & in his admirabilem differentiam obſeruat, quoniam nonnullas pelles vulpium nigras vidit, quæ ab aliquibus pilis albis quodam ordine digeſtis eleganter exornantur. Vulpes verò in noſtris regionibus paſſim vagans rufeſcentis, & ferè lupini coloris eſt; cuius duas differentias iuxtà gutturis varietatem, in Germania obſeruatas Geſnerus aſſignat. Vna ſpecies eſt, quæ guttur in albo nigricans veluti carbonum puluere conſperſum exhibet, altera verò candidum, quæ poſtrema ſpecies tanquàm rarior à Geſnero magni valoris, in Germania, eſſe perhibetur. Tandem, ſi morem cotemplemur, habemus apud Aelianum in Caſpijs regionibus eas eſſe vulpes, quæ non modo agreſtium ſtabula adeunt, ſed etiam vrbes innoxiæ ingrediuntur, vbi cicures tanquàm caniculæ populis Caſpijs adulantur. Viciſſim Scaliger, in exercitationibus contra Cardanum, memorat vulpes tanta audacia inſignitas, vt ineunte nocte mutuis vlulatibus, quaſi ſigno dato, infinitæ ſimul congregatæ tuguria agricolarum, & pagos etiam prædando aggrediantur. Verùm, pace tanti viri, hæc animalia in luporum hiſtoria recenſuimus. Circa deſcriptionem huius belluæ, laconicam poſſumus imitari breuiloquentiam, cum Vulpes notiſſimum ſit animal. Albertus tamen vulpi attribuit magnitudinem, qualis in cane mediocri cuſtode domus obſeruatur. At inſignis eſt beſtia ob breuitatem aurium in comparatione ad canes, & ob longitudinem villoſæ caudæ, quæ poetis iocandi occaſionem ſæpius præbuit. Quamobrem huc reſpiciens Reuſnerus in Paradiſo poetico cecinit hunc in modum.

vulpes vbi minores. — *lib. 18. c. 30* — *exerc. 217.* — *lib. 7. ca. 30.* — *loco cit.*

F G H

Callida verrit humum longa vulpecula cauda,
Simia quid rides? ſi ſapis, abde nates.

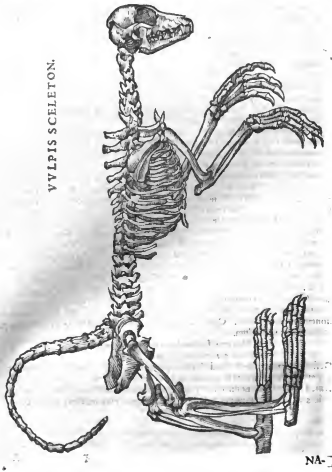
Geſnerus, cum vulpem domi aleret, ſæpè obſeruauit illam iacentem in ventre pedibus poſterioribus retrò extenſis, quem iacendi modum cuniculi, vt plurimum, ſeruare ſolent. Hinc coniectandum eſt naturam crura his animantibus ad id apta elargitam fuiſſe, vt illis citius, & facilius per anguſtos, & oblongos terræ meatus penetrare liceret.

ANATOMICA. A

Oſſa & vertebræ.

QVemadmodum, prima facie, inſpecto aliquo animali, partium exteriorum deſcriptionem vnuſquiſque facilè ſibi fabricare poteſt. Pariter per anatomicam adminiſtrationem, partium internarum figuram poſſumus contemplari, hac de cauſa iconem ſceleti vulpis exhibere libuit, vt diligens lector omnium oſſium, & præcipuè vertebrarum ſitum, figuram, & numerum intueri poſſet; cum hæ ob longitudinem caudæ multo plures ſint, quam in ſceleto canis, cui vulpem Albertus aſſimilauit, quoniam multa vertebrarum oſſicula continuò ordine adnectuntur, vt in vulpe caudam longiorem conſtituant. In cæteris, partes præcipuas vulpium, vt viſcera, & reliquas interiores partes, vt inteſtina, interaneis canum proculdubio ſimilima eſſe atteſtamur. Alioquin, & canis ſceleton ab hoc vulpino non niſi in longitudine caudæ diſcrepare videtur. Denique ad mentem Ariſtote- B lis in vulpe mari genitalia oſſea, veluti ſunt in lupis, & muſtelis conſpiciuntur.

VVLPIS SCELETON.

NA-

Digitized by Google

NATVRA, MORES, INGENIVM.

NVllum fortè eſt animal, quod maiori calore à natura inſignitum ſit, quàm
vulpes, quoniam pellis illius, auctore Alberto, mirandum in modum ca-
lefacit, cum maiorum muſtelarum, & canum temperaturam referat, nec
non odorem tetrum de ſe emittat. Sed ſatius erit hanc belluam callidam,
& inſidioſam cognominare, cum, ex fallaciarum promptuario omne do-
li genus furata ſit. Quapropter Io: Franciſcus Apoſtolus ſic canebat. *lib. 1. epigr.*

F *Natura omniparens donauit cornua ceruis,*
Ramoſa, & celeres currere iuſſit equos,
Vulpibus inſidias &c.

Pariter graui non debemus teneri admiratione, ſi Baptiſta Mantuanus huius rei non
ignarus canat hunc in modum,

Atq; Lycaonio vulpes ſubtilior aſtu,

Hinc etiam originem duxit illud vulgatum carmen, quòd paſſim per ora virorum cir-
cumferri ſolet,

Vulpes amat fraudem, lupus agnum, fœmina laudem.

Quare ad peculiares dolos, quos, vrgente fame, vulpes in pectore molitur, iam licet *fraud. vulp.*
accedere Hæc igitur famelica, ex Iſidoro, & Conſtantino, proſtrata ore aperto, mortē
ſimulat, tuncq́ue auibus ad ipſam tanquam ad cadauer deſcendentibus in pabulum ve-
ſcitur. Sed, ad mentem Olai Magni, quando ad famem explendam nihil inuenit, tandiù *lib. 18. c. 30.*
in terra rubra ſe voluit, donec cruenti cadaueris formam induat, atq́ue hoc modo humi
iacens, aues accedentes illicò capit, & deuorat. Hanc noſtram ſententiam ſtabilire vi-
detur illius bubulci hiſtoria, qui obiter ſimilem vulpem conſpicatus, illamq́ue mortuam
G credens apprehendit, & in currum, in quo pulli vehebantur, proiecit; illa paulò poſt, bu
bulco non animaduertente, pullos comedere cœpit. Deindè ſi gallinas in pertica ſe-
dentes obſeruauerit, hac verſutia illas deturbat, caudam huc, illucq; impellit, & iactat,
quaſi illam in gallinas vibratura; obidq́ue perterefactas, & à pertica cadentes rapit. Le- *lib. 7. c. 29.*
porem verò cum, ob pedum pernicitatem, facilè aſſequi non poſſit, inquit Aelianus,
quòd tandiù per dumeta, & nemora perſequens illum fugat, donec fatigatum non cur-
ſu, ſed longo temporis tractu eum comprehendat. Echino quoquè terreſtri inſidias ten-
dit, ſed quoniam is, viſa vulpe, in globum ſe ſe contrahit, ne ob aculeos ſauciari poſſit;
tunc vulpes in os Echini vrinam reddit; quam ob cauſam, teſte Aeliano, hoc animali à *lib. 7. c. 27.*
lotio ſuffocato vulpes fruitur. Amplius frigore premente, & terra niue obruta vulpes
ædibus appropinquans, latratum canis æmulatur, vt domeſticas beſtias confidentiùs ac-
cedentes, faciliùs rapere poſſit. Modò dolos, quibus venatores deludit, manifeſtare
oportet; Nam latratum canis fingens, vt paulò ante dictum eſt, ex canū dentibus quā-
doquè euadit, ſed melius, dum alicui ramo ſe ſuſpendens canes incerta veſtigia inſequē-
tes errare cogit. Aliquando, canibus perſequentibus, caprarum gregem intrans vnam ex
H eis occupat, eius dorſo inſidens, vt per curſum capræ fugientis ob odioſum ſeſſorem ci-
tius euadat. Interdum perſequentes canes, cauda villoſa hac, illacquè per ora illorum
ducta, eludit, donec opacas ſyluarum latebras ingrediatur. Tandem, ex Olao Magno,
vulpes in pedica capta, morſu pedem præſcindit, vt aufugiat; vel, nulla fugæ patente *vulpes mor*
via, mortem ſimulat, venator autem accedens, mortuamquè illam à pedica liberat, ea *tē ſimulat.*
autem clanculum ſurgens fugam arripit. Denique vulpes cryptas multos habentes exi-
tus inter ſe procul diſtantes fabricant, eaſquè tutò incolunt, ne circa vnum exitum po-
ſitis venatorum inſidijs comprehendantur. Hoc perleganter expreſſit Oppianus his
verſibus, Bodino interprete. *lib. 3. de ven.*

Attamen excellit reliquas vulpecula vafra,
Calliditate Feras, nec deeſt audacia præſens
Finibus extremis ſoleis ſua deſtinat antra,
Septifóreſq; domos, & non violabile luſtrum.

Idem quoq; Bargeus non inconcinnè repetens, verſibus mores vulpinos complectitur, *lib. 4. cyneget.*
quos clarioris doctrinæ gratia hoc in loco recitare non pigebit, qui ſic ſe habent.

His

His tamen ingenio Vulpes anteire ſagaci A
Dicitur, & fraudes componere doctior omnes,
At quorũdam frigent effetæ in corpore vires,
Illa quidem clauſo non inſidiatur ouili,
Denſaque, nec teneris tondentibus arua capellis,
Sed turi importuna lues, plenaq́ cohorti,
Defoſſa haud longe ſecreta cubilia terra,
Ponit, vbi horrenti ſurgunt ſpineta corona,
Aut vbi inacceſſa tendunt ad ſydera rupes.
Hic ſpecus, hic latebras, hic obſcuros labyrinthos
Tuta colit, ſeptemq́ aditus penetralibus addit,
Fallat, vt incautum dubijs anfractibus hoſtem.

lib.7. Phytog. cap. 29.

quomodò fugantur pulices à vulpe.

Prædictis addamus aliud vulpis ingenium, dum ſcillas ad propriam cauernam defert, vt in illa tutiorem a lupis vitam degat, cum, teſte Porta, lupi à ſcillis maximoperè abhorreant. Cum verò vulpes à pulicibus vexantur, alio vtuntur ingenio, faſciculum mollis fœni pilis inuolutum ore accipiunt, ſeſeque paulatim, poſterius inchoando, in aquam mergunt, vt pulices aquam fugientes ad caput aſcendãt, deindè caput pedetentim immergit, vt in fœnum ſaliant, quo facto, faſciculum fœni in aqua relinquunt, & mox enatant. Cæterùm, ſi vulpes, vlla in re, monſtrat ingenium, in exploranda glaciei craſſitudine potiſſimùm patefacit. Nam, ex Olao Magno, amnes, & lacus gelatos ad paſtus itura, & reditura non tranſit, niſi aure ad glaciem appoſita, quaſi hunc in modum ratiocinatura, quicquid aquoſum eſt obmurmurat, & mouetur, quicquid mouetur, gelu non eſt concretum, quod gelu non eſt concretum, liquidum eſt, quod liquidum eſt, cedit ponderi, quod cedit ponderi, tutò non poteſt calcari, ergo retrocedendum. B

ÆGRITVDINES, ET MEDELÆ. C

lib.4. de venen. c.12.

lacrymo Pini ad quid.

VLpes, & muſtelæ, auctore Auicenna, leuem ob cauſam præcipites in rabiem feruntur, huius rationem aſſignabat Euſtachius Rudius, quoniam vulpes, cum calidiſſimo temperamento ſint prædita, nullo negocio ſimili affectu corripiuntur. Præterea, æſtiuo tempore, hoc animal pilorum defluuio laborare dicitur, nam hoc anni tempore iecur vulpinum iuſtò calidius redditum, ſanguinem peccantem, & acrem ad cutis ſuperficiem tranſmittit, à quo exulcerata cutis eſt in cauſa caſus pilorum. Inſuper, vt inquit Andreas Bellunenſis, Alfiſaſes animal eſt de genere Cæcarum idest, Ricinorum, quod canibus, bobus, & vulpibus adhærens, ſanguinemque exugens has animantes ſummoperè infeſtat. Vulpes igitur quacunque ægritudine afficiatur, ex mente Auctoris de natura rerum, ad Pinum tanquam ad ſacram anchoram confugit, lacrymamquè ab hac arbore effluentem vorat, atquè hoc medicamine non modò deperditam valetudinem recuperat, verùm quoquè, deguſtato hoc gummi, diuturniorem vitam protrahit.

V O X. D

gannitus vox propria

DE voce vulpium, ſi petamus Albertum, is literis mandauit Vulpem ad inſtar canis latrare, vel vt alij volunt, more catuli canum, fame verò oppreſſam gannitum edere quam opinionem Geſneri auctoritate poſſumus roborare, cum ſcribat, à Germanis Vulpium vocem latratum appellari. Imo & nos Itali, quando huius animantis vocẽ audimus, ipſam per onomatopœiam, *abaiare*, idest ritu canum baubare pronunciamus. Cæterùm, re accuratiùs conſiderata, gannire de propria vulpium voce, auctore Donato, profertur; hinc Auctor Philomelæ non immeritò canit.

Rite canis latrat, fallax vulpecula gannit.

Mancinellus quoquè agens de vocibus animalium ſic locutus eſt.

Gannire eſt vulpis, grunt ſus, rudit Aſellus.

Et

E Et Baptiſta Mantuanus ſic cecinit,

—— —— putes vlulare lupos, gannire ſagaces
Vulpeculas.

Eſt quidem veritati conſonum, ex Geſnero, quòd vulpes latrando, & vlulando canem imitatur; quando tamen iraſcitur, aut dolet; alioquin gannit, & blandè immmurmurat, cum aliquid petit, ſi domi alatur. Cum igitur gannitus ſit quædam vox canum latratui valdè ſimilis; optima de cauſa, ſi vox hæc intendatur proculdubiò in latratum degenerare poterit. Metaphoricè poſtea gannitus de ploratu vapulantium, & de vagitu infantium prædicatur. Imò dicitur etiam de canibus, cum aliquem dolorem, vel gaudium teſtari videntur. Ideò, non eſt mirum, ſi apud Lexicographos græcos, κνυζάω ἢ κνυζέω, ideſt gannio propriè de canibus querıbundum vlulatum edentibus proferatur. Hinc originem ducit κνυζηθμὸς gannitus canis adulatorius, qui ad mentem Euſtachij ad vagitum
F etiam infantium trahitur.

Vulpes quãdo vlulare, & latrnare dicutur.

CIBVS:

INter cibaria, quæ guſtui vulpium gratificari ſolent, gallinarum carnes collocantur, Propterea quando, vel laqueis vulpes, vel alio modo capiuntur, aut necantur, villicæ mulieres prægaudio deſipere videntur, quia cortales aues ſine vllo cuſtode dimittere poſſunt iuxta illud.

Iam tandem annoſa eſt laqueo vulpecula nexa,
Villica iam tutas cortis habebit aues.

Quamobrem Baptiſta Mantuanus in Buccolicis innuebat, villicam cohortem non modo à furibus, ſed etiam à vulpibus cuſtodiendam eſſe his verſibus.

A Grui ore fabas, & ab anſere farra paluſtri,
A ſerpente boues, à vulpe, & fure cohortem.

G Inſuper Stephanus Forcatulus præcipit hoc animal tanquam graſſatorem publicum impunè occidi, cum, pro telis, dentes noxios habeat, deinde figendum eſſe villarum valuis, vt auibus ſuperſtitibus ſolatio ſit. Sin ſecus, fiat quod iubet Statutum Vtopicæ ciuitatis, quod ſic ſe habet.

in variar. Iur. ciu.

Si gallina fugit, fugiat ſi candidus anſer,
Has tibi ne vulpes, furuè receptet aues
Implumes verubus transfige, apponito flammis
Pœnaq́, cum miti fiat acerba mero.

Præter Gallinas, cæteris etiam auibus, & præcipuè Otidi vulpes inſidiatur; nam, ſecundùm Aelianũ, Otidem conſpicata in terram ſe abijciens caudam tanquam auis collum ita eleuat, & oſtendit, vt auem otidis gregalem æmuletur. Vnde otides hoc dolo ſeductæ ad illam accedentes illicò in vulpis pabulum vertuntur. Præter hæc, eſu quoquè veſparum delectatur; ideo veſpetis appropinquans, & timorem ſimulans ſe abſcõdit, cauda extante, circa quam veſpæ ob denſum villum certatim implicantur, deindè vulpes
H ſurgens ſecùs arborem, vel ſaxum perfricando eas atterit, quibus extinctis, & veſpis, & veſpetis paſcitur; Quid plura? cancris, & piſciculis etiam nutritur, quos, hoc aſtu, captat. Vulpes circa ripam alicuius amnis oberrans, caudam in aquam demergit, parui piſces nouitati occurrunt; villiſquè obuoluti mox in paſtum vulpis extrahuntur, vt in hiſtoria Septentrionalium recitat Olaus Magnus, qui fatetur ſe vidiſſe in ſcopulis Noruegiæ vulpem inter rupes immerſa in aquas cauda plures cancros eduxiſſe, & deuoraſſe. Ad rem narrat Petrus Gillius, cum Maſſiliæ piſcatores boopas Mœnarum genus, vnaq́; magnos aſtacos cœpiſſent, & in nauicula per noctem ſeruandos reliquiſſent, vulpem ad edendum boopas accedentem incautè pedem inter aſtacorum forcipem poſuiſſe, ideoquè, tota nocte detentam manè à piſcatoribus, magna cum omnium admiratione, & riſu, comprehenſam fuiſſe. Ampliùs ſecundùm Ariſtotelem ſylueſtres venatur mures, illoſquè, vt nonnulli affirmant à caueis ſpiritu extrahit, cuniculos, & lepores capit, feles etiam, & paruos canes, ſi quos noctu coercere valeat, apprehendit, & deuorat. Imò, quod nos in magnam traxit admirationem, vulpes famelica ad locuſtarum paſtum ſe confert. De his omnibus verba fecit Bargæus hunc in modum.

Vulpes otidi inſidiatur.

lib. 18. c. 31

mures etiã venatur.

Egreſſa

lib. 4. cynege. *Egreſſa altilibus ventrem ſaturauit obeſis,* A
Cunctaq́ ſiccauit lambens mulctralia lingua,
Eſt tamen inſidijs lepores, quæ captet inermes,
Et pingues anates, & quas tranſmiſit habendas
Phaſis aues, tum tota vorax vinaria vaſtet,
Quin eadem ſæpè exiles ieiuna locuſtas,
Paſcitur.

Deniquè vulpes non ſolum carniuoræ, ſed etiam frugiuoræ poſſunt cognominari; cum à fructibus, & potiſſimũ ab vuis maturis minimè abhorreant. Habemus enim apud Theocritum puero fœcundam vitem cuſtodienti duas vulpes inſidiatas fuiſſe; quarum vna maturescentes vuas populabatur. Qua de cauſa Ariſtophanes, optimo iure, milites vulpibus aſſimilauit, qui, per agros vuarum racemos eſitantes, fœcundas vites diſſipant. Concludendum igitur eſt vulpem inter animantes omniuoras collocandam eſſe. B

LOCVS.

lib. 3. c. 46. IN Tartarorum regionibus, & præcipuè ad plagam Septentrionalem vergentibus, vt ſcribit Paulus Venetus, multæ, & inſignes vulpes vagantur. At in regione illa, ad quam propter cœnoſas vias, & glaciem difficilis eſt tranſitus, vt idem Auctor in ſubſequenti capite aſtruit, multæ vulpes nigræ conſpiciuntur. Ideo non eſt admiratione dignum ſi Paulus Iouius
in lib. de legat. Moſco. in append. quadrup. tradat in Vſtiugam nobile emporium diſtans à Moſca regia vrbe ſexcentis milliaribus à Permijs, Vgulicis, & alijs vlterioribus populis pelles nigrarum, & albarum vulpium deferri. Nam, ex Geſnero, ad Vuagam fluuium in Moſcouia, vulpes nigræ, & coloris cinerei capiuntur. Veruntamen, in Vſtyuga etiam Prouincia, nigræ vulpes, & copioſæ reperiuntur. Quod repetit quoquè Scaliger in exercitationibus aduerſus Cardanum.
exerc. 217. Cæterùm nulla eſt regio, quæ maiori vulpium copia redundet, quàm Ruſſia, ſi Matthias à Michou veritatem faſſus eſt. In alpinis Heluetiorum locis plurimæ vulpes aluntur, C
in lib. de ſarm. Euró. c. 1. ideoquè mercatores, teſte Stumpſio, ibi multas earum pelles coemptas in alias regiones diuendunt. Tandem vulpes coloris rutili multæ ſunt in Germania, & colore ferè lupino præditæ, à quibus pili facilè cadunt in Italia, & Hiſpania reperiuntur. In Creta autem Inſula, ſi credimus Solino, vbi nullum maleficum animal præter phalangium creſcit, vulpes non conſpiciuntur, quod etiam Porta pro comperto affirmat.

COITVS PARTVS.

lib. 7. Phyſiog. c. 4. EX Plinij doctrina colligimus vulpes in latera proiectas congredi, at nuperi quidam auctores, ad aures Ariſtotelis, liberè aſſeuerant vulpes ad terram proiectas commiſceri. Verùm coniectamus hos præclaros viros, pro vulpibus, feles intellexiſſe, cum Ariſtotels, in hiſtoria animalium, aſſeuerantius dicat vulpes superuenientes coire. Præterea animaduertendum eſt, has animantes cum alijs diuerſi generis copulari, quod non eſt abſurdum, dũmodò corporatura, & tẽpora grauiditatis ſint æqualia, vt in canibus, & vulpibus contingere ſolet. Nam ex cane, & vulpe ad mentem Ariſtotelis, canes laconici generantur, D
lib. 3. de uſu part. c. 1. quos poſteà alopecidas Pollux nominauit. Hanc vulpium, & canum copulam Galenus quoquè propter ordinis, & ſubſtantiæ affinitatem admittit. Sed ex altera parte explodenda eſt Cardani opinio, qui agens de rerum varietate, ſcriptis reliquit aliquando
lib. 7. c. 31. vulpes in canes penitùs degenerare, cum, ex canum, & vulpium concubitu animal non iam ſterile, vt mula, ſed fœcundum procreetur, quæ ſententia alibi quoquè ex Scaligero in exercitationibus refutata fuit. De partu vulpium, ſi petamus doctrinam Ariſtote-
lib. 6. de hiſt. anim. cap. 34. lis. Is docuit vulpes parere catulos cæcos, & informiores fœtu vrſæ, quatuorquè vt plurimùm eniti, & parturientem ita ſecedere, vt rarò grauida capiatur, deindè vulpes editum fœtum lambit, refouet; & concoquit, vt Odonus in Ariſtotelem teſtatus eſt.

E

CAPIENDI RATIO.

IN captura verſuti animalis omne technarum, & fallaciarum genus adhibendum eſſe arbitramur. Bargeus igitur, antequam ad rationes coercendi vulpes examinandas, accedat, prius opportunum capturæ tempus, quod a bruma vſquè in ver protrahitur, his verſibus deſcribit, lib.6.cyneg.

Tempore, quo timidas etiam venabere vulpes,
Præſertim Eoo eum dorſum ex æquore delphin
Suſtulit. & Solem excepit Capricornus aquoſum,
Donec nocturnis æquentur tempora lucis.

F Deindè idem auctor, varia artificia, quibus vulpes decipiuntur, ſigillatim enumerat. Nam alij cryptarum foramina ſtipula, & creta obturant, alij caueas fumo replent, alij laqueos, & retia tendunt. Quæ omnia pereleganter ſic explicat dum inquit.

Atq́; aditus latebrarum omnes, atque oſtia multis
Occlude hinc inde herbarum, Filicumquè maniplis,
Omniaq́; humenti ſolers, poſt obrue creta.
Interea iuuenes, quà ſunt aſperrima campi
Dumeta, & ſpinis cliuus conſurgit acutis
Obſedere vias.

Et paulò inferius.

Sunt, qui concluſis ſtupamq́; ignemq́; cauernis
Vnde fluit, penetratq́; leuis ſpecus aura profundum
Subijciunt, myrrhamq́; addunt, ferulaq́; liquorem.
Aſſyria, & Siculi vinacia ſulphura Ponti,
Oſtia tùm laqueis quà quà datur exitus arctis,
G *Impediunt auerſa, etenim dum protinus atra,*
Exanimata fugit picei caligine fumi
Corripitur.

De his autem artificijs venandi, & corripiendi vulpes fuſiùs differendum eſt, vt omnibus artes profligandi huius noxij animalis pateant. In primis apùd venatores ſunt quidam canes cauernarum caniculæ nuncupati, vulgo ab humili corporatura *baſſets* vocitantur. Hi vulpium cauernas ſubeunt, & illas morſibus ſtimulando ad exitum cogunt; vel prædicti canes, ex Carolo Stephano, ſubtiliſſimo ſulphuris puluere inſperguntur, lib.6. agric. deinde in foueas vulpium immittuntur. Vulpes enim non ſolum exibunt, ſed illuc non, cap.41. niſi tranſacto trimeſtri, reuertuntur, interea egredientes à venatoribus interimuntur. Deinde niuis tempore, ex Olao Magno, vulpes veſtigijs in niuis relictis venantium ſa- lib.18.c.30 gacitate, & canum celeritate, veluti eſtiuis diebus canum odore, capiuntur. Magnus Cãn Tartarorum in huiuſmodi venatione non canibus, ſed aquilis vtitur, quæ cicuratæ, vt H ſcribit Paulus Venetus, ſunt adeò audaces, vt vulpes perſequi, & coercere non perhor- lib. 2. c.17. reſcant. Sine canibus etiam vulpes à proprijs foueis exturbari poſſunt. Narrat Mizal- lib. de mirab. cent. dus carne ſuilla pingui, latitudine palmi recenter toſta, ſoleas calcearum inungendas eſſe, dum venator à ſylua domum verſus proficiſcitur, ſimulquè in veſtigijs fruſtula iecoris ſuilli aſſi proijcienda eſſe; nam tunc vulpes à latibulis exeuntes ſagittis, & minoribus bombardis excipi poſſunt. Carolus Stephanus, pro extrahendis vulpibus à cauer- lib.6. agric. nis, alium inuenit aſtum: inquit igitur vulpem fœminam in luxuriam procliuem capien- cap.41. dam eſſe, ex qua pudenda vnà cum vtero auferenda ſunt, omniaquè fruſtatim ſecanda, & in ollam cum portione galbani inijcienda, illam operculando, ne odor euaneſcat, poterit enim per annuum ſpatium conſeruari. Quando autem venationis peritus vulpes prouocare voluerit, accipienda eſt portio lardi recens aſſata, atque calida in prædicta olla ponenda eſt, poſtmodum, per loca à vulpibus frequentata, diligenter trahatur, nam omnes illius regionis vulpes, relictis foueis, arcubus, & manuarijs tormentis interficiendæ accurrent; ſed qui hoc munere fungitur, debet calceorum ſoleas bubulo ſtercore fœdare, ne veſtigiorum odor à vulpibus perſentiri poſſit. Præter hæc, venationis periti multa laqueorum, & retium genera, nec non foueas, & decipulas ad vulpes corripiendas

excogitarunt. Blondus docet vincula in ſepibus, & dumetis nectenda eſſe, per quæ, vulpes pullos gallinaceos inquirentes, tranſire ſolent, his enim detinentur, ſed ipſæ A
lib. 10. agricol. c. 31. etiam ſe extricant, niſi cuſtos velox adfuerit. Deinde Creſcentienſis duo laqueorum genera deſcribit foraminibus apponenda, per quæ ad loca clauſa vulpes ingredi ſolent. Horum alterum eſt laqueus annexus perticæ plicatæ adeò validæ, vt vulpes collo capta in altum eleuetur. Alterum eſt, quandò penès laqueum eſt forte bacillum eum ſtringens, atquè impediens, ne os Feræ laqueum arrodere poſſit. Ideo Calentius canebat.

Et laqueo vulpes, & decipe caſſe foinas.

lib. 10. c. 22. Præterea, ex eodem Creſcentienſi, rete, quod vulgò *Arolum* vocant, vulpes capiuntur ſi noctu in medio retis gallina ponatur. Animaduertit autem hoc rete pro vulpibus, & aquilis, quàm pro cæteris animalibus validius fabricandum eſſe. De hac captura Martialis ſic canit.

lib. 10. epig. *Hic olidam clamoſus ages in retia vulpem.* B

Alias quoquè decipulas, ad has comprehendendas animantes, Creſcentienſis deſcribit. Primò vulpem in crypta hoc modo coercet, parat alueare apum, quod ab vno latere paucis filis ferreis claudatur, ab altero habeat oſtiolum ita parti ſuperiori annexum,
decipula vulpium. vt beſtiæ ingreſſum admittens egreſſum poſteà prohibeat, hæc decipula in orificio foueæ vulpium collocanda eſt, cæteris cauernæ clauſis oſtiolis, nam vulpes exitura decipietur. Tunc venator ſummat decipulam, illamquè, vel ſupra puteum, vel ſupra vas aqua plenum adaperiat. Comprehenduntur etiam vulpes alia decipula, quam Creſcen-
lib. 10. c. 32 tienſis *taiolam ferream* appellat, quæ circa ſe multos habeat vncos, cui annexo carnis fruſto, vulpes ineſcantur, & excipiuntur. In Germania verò vulpes ſic decipiuntur. Paratur quidam arcus, quem nos *αὐτόματον* poſſumus nuncupare; hic enim à vulpe, vel ab alia beſtia leuitèr etiam contactus iaculum in Feram emittit. Poſtremò paratis ex varijs pharmacis, & carne offis, vulpes venenantur. Quare, ad id præſtandum, nonnulli pu-
li. 7. de rer. var. c. 33. pulas carneas cum nucleis Iuglandium contuſis concinnant. Scribit enim Cardanus vulpes edendo nuces perire, niſi aquam biberint, quoniam nux ſicca, eſt pulmonibus C
noxia; ſed per nuces fortè intelligere voluit nuces græcas, & præcipuè amaras, quas
lib. 1. de mat. med. Dioſcorides vulpibus lethales eſſe pronunciauit, niſi ſtatim copioſo aquarum potu repleantur. Cum igitur amara vulpibus inimica eſſe, ex Dioſcoride compertum ſit, hinc Scaliger, in vulpibus necandis, aloem meliorem habere prærogatiuam arbitratus
exerc. 217. eſt. Quocirca narrat ſe obſeruaſſe vulpeculam, aloe cum carnibus deuorata, breui temporis ſpatio extinctam. Apocynum etiam non eſt omittendum, cuius folia, ex Dioſco-
lib. 4. de mat. med. ride, cum adipe in panes coacta vulpium coxendices reſoluendo, ipſas interimit. Ad idem, Arnoldus ſabam lupinam, ſeu marcilium commendat, quam plantam conſiliginem veterum eſſe exiſtimauit Geſnerus; huius herbæ fœmina, vt illius periculum faceret, cum carne, & caſeo mixta ipſe Geſnerus vulpi, quam alebat domi, exhibuit, quæ poſt horę ſpatium omnia vomitu reiecit, & illæſa remanſit.

ANTIPATHIA, ET SYMPAHTIA.

VLpes communis eſt hoſtis pauonum, gallinarum, & omnium ferè auium, D
ſed potiſſimùm odio capitali à Miluo, vulture, & aquila diſſidet, vel quoniam ab his auibus vulpium catuli ſæpè rapiantur, vel quia, vt nonnulli volunt, hæc omnia animalia carnibus, & cadaueribus veſcantur. Præterea acerbiſſimo odio, ſecundùm Aelianum, & Circum auem, & Aeſalonem proſequitur, quoniam hic pillos à vulpe euellat, eiuſquè catulos interficiat. Amplius ſunt multæ animantes quadrupedes, quæ vulpibus admodum ſunt inuiſæ, vt Ta-
lib. 6. de agricol. xi, qui, vt tradit Carolus Stephanus, cùm vulpibus ſæpè numero præliantur; cum ambo ſubterraneos meatus inhabitent. At vulpes melium cryptas ſtercore fœdando, illos fugat. Diſſentiunt etiam vulpes, & Cerui, quoniam hi, vt refert Albertus, audito vul-
ruta ſylu. inuiſa vulpi. pium gannitu, reformidant. Imò vulpes, & Lepores, vt ſcribit Xenophon, non compatiuntur, cum lepores ſint frequentiores, in inſulis, in quibus nullæ vulpes vagantur. Inſuper vulpes non modò à prædictis animalibus, ſed quoquè à ruta ſylueſtri maximo-
perè

E pere abhorret, quamobrem nonnulli hanc herbam cum edulijs gallinarum miſcent, vt illas à vulpibus tueantur, vel, ex mente Conſtantini Cæſaris, ramuſculum huius plantę ſub alis gallinarum alligant. Viciſſim ex doctrina Ariſtotelis vulpes, & coruus non diſſentiunt, quoniam coruus cùm Aeſalone depugnat, quæ auis corui oua frangere ſolet, & quia eius pulli à vulpibus mirandum in modum vexantur. Ex altera parte Aeſalo vulpis catulos occidit, ipſamquè aliquando vellit, quod animaduertentes corui, teſte Plinio, aduersùs Aeſalonem tanquam communem hoſtem accurrunt. Hinc tamen non eſt colligendum has animantes ſcilicet coruum, & vulpem veræ amicitiæ copula coniunctas eſſe, quia vulpes coruorum prædæ quandoquè inſidiatur, præterquamquòd narrat Auicennas (referente Alberto) ſe vidiſſe, iuſſu Regis Eſceny, de regione, quæ vocatur Vla, coruum, & vulpem in cauea clauſos acriter dimicaſſe, itaut à vulpe corui caput ſauciatum, ſanguinem emiſerit, & coruus labia vulpis vnguibus adeò conſtrinxerit, vt hiſcere nequaquam poſſet. Tandèm ſerpentes, & vulpes adeò tenaci amicitiæ glutine copulantur, vt, ex Porta, ambo in iiſdem cauernis quiete morentur. Quamuis, ex F hiſtoriographis, vulpes Aegypti cum anguibus Nili nullo modo conuenire videantur. *lib. 9. de hiſt. anim. cap. 1.* *lib. 1. Phyt. c. 16.*

PHYSIOGNOMONICA.

Homines anguſtis oculis præditos fraudolentos eſſe, ex eo colligit Adamantius, quoniam in hoc, ſimiles ſint ſerpentibus, ſimijs, & vulpeculis, quæ animantia dolis triumphant. Præterea homines colore admodum ruſo præditos, à ſimilitudine vulpium, aſtutos eſſe iudicauit Ariſtoteles; quod non ſolum repetit Porta, in eleganti tractatu phyſiognomiæ humanæ, verùm quoquè id magis roborat, dum inquit. Si reperiantur ho- G mines ad colorem magis ruſum vergentes, tales etiam vulpinos mores magis participabunt. Imò ab alijs impudentes, & lucricupidi eſſe perhibentur. Prædictum colorem Guglielmus Gratarola valde rubeum cognominat. Propterea homines huiuſmodi colore inſigniti, vt ipſe refert, audaci illecebra, vaniſſimiſquè commentis animum amicorum conantur decipere, iuxta illud. *in Phyſiog.* *in lib. Phyſiogno.*

Rarò breues cernes humiles, rubeoſq; fideles.

EPITHETA.

H Ab improba, importuna, exitioſa, & fraudolenta vulpis mente, Latini, non iniuria, illam aſtutam, fallacem, ſceleroſam, doloſam, & ſagacem cognominarunt. A tetro, quem de ſe ſpirat, odore, olidam indigitarunt, & deniquè ob pilorum hirſutiem, & caudæ longitudinem quandoquè hirſutam, & aliquando caudatam nuncuparunt. Pariter Græci huius animantis contemplantes verſutias, & inſidias, quas cæteris animantibus tendunt, varia illi epitheta attribuerunt. Propterea Oppiano ἀγκυλομήτης, καὶ ἀγκυλόμητις, quaſi obliqua agitans conſilia dicitur. Alibi quoquè idem auctor, cum apud Græcos αἰολόβουλος, ἢ αἰολομήτης varius, & verſutus in conſilijs ſuis exponatur, tali epitheto vulpem inſigniuit. Amplius, cum ἀργαλέος difficilem, & moleſtum, tàm in rebus inanimatis, quàm animatis ſignificet. Oppianus hoc epitheto vulpem decorauit, cui etiam auctori ἄρειος, ἢ ἀρήιος dicitur, cum vulpes, inter animalia martia, & bellicoſa reponatur. Deinde cum κνώψ apud græcos Lexicographos improbum maledicum, & conuitiatorem denotet, non eſt mirandum, ſi Nicander hoc epitheton vulpi aſſignauerit, dum inquit. *lib. 3. cyneg.* *loc. cit.* *in Alexiph.*

Πιστάρπω ὅ τε βότρυν ἐσίνατο κνὼψ ἀλώπηξ.

S idest.

ideſt. A

Pinguem cum leſit vulpes verſuta racemum.

Pindarus quoque hoc adiectiuum nomen αἴθων, cum non ſolum id, quod vim comburendi habet, verùm quoquè animal, quod ardenti feratur impetu, deſignet, pro vulpis epitheto pronunciauit. Deniquè Græcis conſiderantibus villoſam vulpis caudam δασύκερκος etiam nominatur. Scribit enim Theocritus μισέωτας δασυκέρκως ἀλώπεκας.

Idill. 5.

DENOMINATA, & Cognominata.

BAcchus nempè illud vinoſum Priſcorum numen, Baſſareus, nimirum vulpinus cognominatus fuit, mulieresquè illum concomitantes Baſſarides dictæ fuerunt, vel à quadam veſte talari, quam Thraces baſſaram, vel à vulpibus quas ijdem populi baſſares nuncupant, cum Thyrſigeræ illæ fœminæ, & prædictam veſtem, & vulpium pelles induerentur. Aliqui vafrum hominem, & vulpinos mores imitantem vulpionem, & Itali *Volpone* vocitant, qui Græcis ſecundùm Apuleium ἀλωπεκώδης dicitur. Alioquin Alopecus, vt habetur in quodam Calepino, vocatur, qui alopecia laborat. Vulpinus tandem fuit quidam homo, in quem Io: Franciſcus Apoſtolus multa epigrammata ſcripſit, quorum vnum, aut alterum cum ad nomen, & ad vulpem alludant non pigebit annectere. Primò igitur ſic inquit. B

in Apologet.

lib. 4. epigr.

Cum tibi ſint vulpis mores, vulpine, requirunt
Multi, cur tibi ſint ora cauenda lupi.
Haud mirum, lupa te genuit ſub rupe cauata,
Sic vulpem, atq; lupum te tua geſta probant. C

Et alibi de eodem ſic cecinit.

Eſſe lupo genitum multi, vulpine, recenſent,
Vulpeq; nonnulli te genitore ſatum.
Scire cupit verum ſi quis me iudice, dicam,
Mores ſunt vulpis, non lupus eſſe potes.

Prædictis addenda ſunt illa animalia, quæ à vulpibus denominationem, & cognomentum ſortiuntur. Primitùs ἀλωπέκιον vulpeculam, & ἀλωπεκιδεῖς, ſecundùm Pollucem, catulos vulpium ſignificant, quamuis, ad aliorum Græcorum mentem, vulpis catuli σκύμνοι, ἢ σκύλακες ἀλώπεκος dicantur. Ἀλωπεκὶς quoq. canis, ex vulpe, & cane genitus exponitur, qui, & κυναλώπηξ, teſte Xenophonte, appellatur. Ariſtophanes tamen homines etiam impudentes, & aſtutos cynalopeces indigitauit. Sequitur πιθηκαλώπηξ, ideſt vulpiſimia, vel ſimiuulpa animal quadrupes digitatum, de quo, ſuo loco, verba fient. Accedit χηναλώπηξ ideſt vulpanſer auis ab effigie vulpis, & anſeris ſic appellata, quæ in ſtagnis, vt tradit Bellonius, non minus damnum affert, quàm anſer in pratis, pulloſquè recens excluſos in Nilum ducit. Præter canes, ex vulpe, & cane natos, cynalopeces nuncupatos, alij ſunt canes vulpini ex Geſnero non latrantes, & rictum vulpinum habentes, qui non niſi in nouo orbe reperiuntur. Amplius in quibuſdam Indiæ regionibus, in quibus aurum effoditur, quoddam formicarum genus vagatur, quod, ſecundùm Renodeum, corporea mole vulpem æquat. Ad finem Ioannes Petrus Maffeus celeberrimus Indicæ hiſtoriæ Scriptor narrat, in regione Malabar, multos veſpertiliones magnitudine Milui, pedibus, & roſtro vulpinis verſari, qui in præcipuo menſarum honore commendatur. His breuiter de animalibus adnotatis, ad plantas à vulpibus denominatas, & cognominatas accedemus. Syluaticus arborem vulpis liquiritiam interpretatur. Deinde illud aconitum, quod ab effectu Botanici lupariam vocant, Incolæ territorij Tridentini, in quorum montibus copioſè prouenit, Matthiolo teſte, paſſim vulpariam nominant; quoniam, præter lupos, vulpes etiam interimat. Præterea, in herbario Lugdunenſi, depingitur quædam Satyrij, ſeu orchidis ſpecies tria li- D

Animalia à vulpe denominata.

lib. 2. obſer.

lib. 3. de mat. med. cap. 33.

lib. 2.

Plantę à vulpe denominata.

in commẽt. ad Dioſc. lib. 4. c. 63.

liacca

E liacea folia ſempet producens, floribus fumariæ bulboſæ, radicibuſq. duarũ oliuarũ inſtat nititur, quæ plãta teſticulus vulpis cognominatur. Cæterũ plantę, quæ à cauda vulpis denominãtur multæ ſunt. In primis, quædã, eſtate, inter ſegetes naſcitur ariſtata, ſed molli lanugine hirſuta, & denſa conſtans, à vulpium cauda non multum diſſimilis, quam Theophraſtus ἀλωπέκουρον, nempè caudam vulpinam appellauit. Auctor herbarij Lugdunenſis quandam plantam, in opacis montium conuallibus, naſcentem, a fructus villoſi ſimilitudine cum caudis vulpium Alopecuron montanam vocauit. Quidam, vt Monachi in Meſuem, Polygonum, ideſt ſanguinariam fœminam, vulpinam caudam exponũt. Alij, ab expoſitionibus Arabicis, hoc nomen caudæ vulpis Dipſaco attribuerunt. Inter graminum ſpecies, quædam in locis maritimis ſponte creſcit, ſpica caudæ vulpinæ ſimili, in ſummis cauliculis eminente, quam herbam Dalechampius Alopecuron gramineum eſſe voluit. Plinius quoquè meminit cuiuſdam vuæ, quæ caudam vulpinam imitatur; propterea ab ipſo alopecis dicitur. Turcæ, ex Cluſio in Exoticis, præter multas, & raras

lib. 15. c. 12

plantę à cauda vulpis nomen habentes

Gramen vulpinum quod ſit.

F plantas, quas in ſuis viridarijs colunt, fruticem quoquè folijs hederæ alunt perpetuò virentem, floribus violaceis oblongum pediculũ ambientibus, & caudæ vulpinæ craſſitudinem æquantibus; qua de re, lingua Turcica, talis frutex cauda vulpis appellatur. Poſtremò non eſt prætermittenda vua vulpina, quæ à Solano non diſcrepat, vt vetus Auicennæ gloſſographus teſtificatur. Verùm inter tot Solani ſpecies, Solanum hortẽſe, ſeu officinarum legitimam vulpis vuam eſſe clariſs. Dodoneus exponit. Non deſunt inſuper Vrbes, & varia loca, quæ à vulpibus nomen deſumpſerunt, nam, ſecundùm Plinium, iuxta Smyrnam, ſunt Inſulæ Periſterides *Alopecę* dictæ, & alibi ſcriptum reliquit, in Boſphoro Cimmerio, iacere Inſulam Alopecen: At Ptolomeus, Pomponius, & Strabo hanc Inſulam non Alopecen, ſed Alopecian nuncuparunt, olim Venetorum Coloniam, nunc Turcæ illa potiuntur, quæ a vulpium multitudine ſibi nomen inuenit. Alopeconeſus verò, iuxtà ſententiam Suidæ, Vrbs eſt Cherſoneſi in Helleſponto condita, ex Oraculo, quod hanc illic fabricandam iuſſerat, vbi vulpis catuli conſpecti fuiſſent. Sunt tamen, qui aſſerunt vulpem, dum hæc ciuitas conderetur, catulum aliundè allatum illic depoſuiſſe. Alij, ex mente Cælij, Alopeconeſum Inſulæ nomen eſſe autu-

lib. 14. c. 3.

Pempt. 3.

lib. 4. c. 23.

lib. 5. c. 31.

lib. 4. c. 12.

loca, & vrb.

G mant. Quædam Vrbs Phrygiæ, ſecundùm Stephanum in Azani, ἐχιναλώπηξ fuit dicta, quam Hermogenes ἐξανάγων vocatam fuiſſe aſſerit; Vbi, cum annonæ pernicioſa caritate homines laborarent, Paſtores, pro impetranda fertilitate, conuenientes, Dijs ſacrificarunt. Verum, adhuc fame vrgente, tradunt Euphorbum Dæmonibus Echinum, & vulpem immolaſſe, ideò, placatis Dijs, & rerum vbertate referti Euphorbum Sacerdotem, & Principem conſtituerunt. Deinde, à prædictis animalibus ſacrificatis, Vrbi nomen impoſuerunt. Demùm de caſtello Vulpiano legendus eſt Ortelius in theſauro geographico. Iam enumeranda ſunt cætera inanimata, quæ vulpis denominatione delectantur. Alopecia, in medicorum ſcholis, eſt pilorum capitis, vel barbæ defluuium; huius enim affectionis nomen per metaphoram eſt à vulpe deſumptum, quæ mingendo, ex Vatini mente, locum adeò ſterilem reddit, vt illic herba emergere non poſſit; Imò, ſi quæ nata eſt, vulpino lotio madefacta continuò exiccatur; ſed ſatiùs eſt dicere hoc vitium ita fuiſſe appellatum, quia vulpes ſimili affectione frequenter vexentur, vt,

Hechinolopix vrbs cur dicta.

Aloperia morbi etym.

H in tractatu ægritudinum huius animalis, paulò ante à nobis fuit explicatum. Sed animaduertendum eſt hoc nomen, ἀλωπεκία, in Græcorum ſcholis, non ſolum prædictũ affectum, ſed etiam latibulum, ſeù cauernam vulpium vt narrat Heſychius, denotare. Imò Suidas, & Vatinus ἀλωπεκίας τὴν περικεφαλαίαν ideſt pileum aliquando interpretantur. Deindè ἀλωπεκὴ pellis vulpina exponitur, & ἀλώπεκες ſunt partes illæ muſculoſæ circa lumbos, quas Hippocrates pſyas appellauit. Legitur quoquè apud Suidam, ἀλωπόχρους ideſt vulpicolor, quo nomine inſigniri poteſt quicquid vulpem in colore imitatur. Tandem hoc verbum ἀλωπεκάω, καὶ ἀλωπεκίζω à Græcis, ob inſignem vulpium calliditatem, pro decipere ſumitur. Vnde Varro poſtea verbum vulpinari, pro doloſè agere formauit. Circa familiarum cognomina non diù immorabimur, cum notum ſit, hodiè nobiles familias de vulpibus, & Mediolani, & Placentiæ florere. Bononiæ verò multæ ſunt de vulparijs, & noſtra ætate, ex familia de vulpibus, emanauit Flaminius Papazonius Philoſophus toto orbe clariſſimus, qui in tribus florentiſſimis Italiæ Gymnaſijs Ticinenſi, Piſano, & Bononienſi Philoſophiam mira cum laude, & admiratione profeſſus eſt.

Alopecia eſt nomen æquiuocum.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA. A

emblem. 55. AD inſinuanda lectoribus moralia documenta, Camerarius, in libro Emblematum ex Animalibus, effigiat vulpem circa ripam fluminis, aure ad glaciem admota, & talem titulum Emblemati appoſuit. FIDE, ET DIFFIDE. Argumento à vulpibus Thracum deſumpto; quæ, iuxta Plinij ſententiam, antequam ſuper glaciem gradiantur, eius craſſitudinem explotant. Hinc præceptum hoc hauriendum eſſe auctor aſſeuerat, vt, in omnibus rebus, quædam ſingularis cautio adhibeatur, quæ efficit, ne cuicumquè temerè fidem adhibeamus, & viciſſim, ne omnibus obſtinatè diffidamus. Quamobrem ſubſcripſit hoc diſtichon.

Omnibus eſto ſalutaris vbi cautio rebus,
Ni prius explores, aggrediare, caue. B

emblem. 56. Idem auctor figurat vulpem grauidam canes eam perſequentes retroſpiciẽtem cum hoc inſcriſcriptionis titulo. INTREPIDA SECVRITAS Huius etiam meminit Lucas Contilis Scriptor Italicus in ſuo Phrenoſchematum libro, vbi experientia quoq. approbante, vix vnquàm vulpem vtero gerentem à canibus captam fuiſſe teſtificatur; nã tunc ita ſecedit, quemadmodum ad mentem Ariſtotelis ſuperiùs à nobis fuit expoſitum, vt non, niſi maxima difficultate, à canibus comprehendi poſſit. Homines quoquè, huius vulpis exemplo, circumſpecti, & prudentes eſſe debent, & tempeſtiuè à fraudibus, & *lib. 4.* inſidijs ſibimet proſpicere, nec non ſanis conſilijs ſe præmunire, cum Cicero, in Tuſculanis quæſtionibus ſcripſerit. Sapienti præuidenda eſſe omnia, quæ acerba, & grauia contingere poſſunt; tali enim præmeditatione leuiora & toleratu faciliora effici. Diſtichon autem emblemati ſubſcriptum eſt huiuſmodi.

Prudens inſidiaſquè fugit, fraudeſquè malorum;
Sic vulpes, vterum dum gerit, haud capitur. C

Prætereà Paradinus in ſymbolis heroicis exhibet ſimulacrũ vulpis, cuius caudæ accenſã facẽ annexam effigiat, cùm hoc titulo. VINDICTAE TRAHIT EXITIVM. Hic auctor deduxit hoc ſymbolum ex trecentis vulpibus Samſonis, idquè apprimè ijs aſſignat, qui & coniurationum cauſas ſuſcitant, & ſocios ſe exhibent, nàm hi poſtmodùm meritò pœnas luunt. Nonnulli in moralibus ſymbolis pinxerunt vulpem auſcultantem gallinam in tecto cantantem, & philomelam intra frondes arboris mille vocum diſcrimina modulantem, quaſi hæc Fera huiuſmodi cantibus delectaretur. Verùm dùm vocem harum auium attentè audit, vtriuſquè deuorandi rationem meditatur; huic ſymbolo titulus eſt. VVLPINVS AMOR: Cum tali inſcriptione aliud circumfertur ſymbolum, in quo delineatur vulpes apertum librum intuens, quaſi inde modum adminiculandi proximum diſcere velit; cum tamen in mente ſua illi, & dolos, & inſidias ſemper machinetur.

PHRENOSCHEMATA. D

PErciuallus Scriptor Italicus, in ſuo de Inſignibus libello, cuidam ſtrenuo, & nobiliſſimo equiti aſſignat hoc phrenoſchema, ſcilicet figuram ſupinæ vulpis, cui addit hoc Dictum. FRONTI NVLLA FIDES. Huius argumentum deſumptum eſt ab illa vulpis proprietate, quando ſupinata mortem ſimulat, vt aues tanquàm ad cadauer circumuolantes, nullo negocio, coercere poſſit. Hoc vulpis ſupinæ ſimulacro, Auctor innuere volebat internam hominum mentem ab exteriori facie dignoſci minimè poſſe. Iouius Scriptor pariter Italicus, in ſuo Inſignium Dialogo, exhibet phrenoſchema cuiuſdam viri nobilis, in quo valida vulpes ore aperto quaſi dentes intuentibus oſtendens effingitur cum hoc Dicto. SIMVL ASTV, ET DENTIBVS VTOR. Quoniam hoc ſigno vir ille ſtrenuus omnibus manifeſtare volebat, ſe aduerſus hoſtes, & verſutiam, & violentiam eſſe adhibiturum.

APO-

E

APOLOGI.

ADeò nota fuit, apud fabulatores, vulpis aſtutia, vt quando aliquid vafrè dictum factumuè fuerit, in hoc vulpes, veluti Dauus in comœdijs, principatum obtinuerit. Propterea aliquando ab Aeſopo introducebatur lupus vulpem apud Simium Iudicem furti accuſans, cui Iudex, per ironiam, reſpondit. Iniuria vulpi furta imponis? cum vulpes ſit animal honeſtam, & rectam vitam, ſine dolo, & ſine fraude degens. Quare vulpes minimè ſimplices eſſe annuebat. Pari ratione, homines in verſutijs, & fallacijs aſſiduè verſantes ab illis difficilimè remoueri poſſunt, iuxta illud.

Sordibus imbuti nequeunt dimittere ſordes.
Fallere, qui didicit, fallere ſemper auet.

F

Fraudolenta fuit vulpes apud Phrygium Fabulatorem, in deludēdo coruo caſeum in ore ferente, dum ipſum pulcherrimam auium fore aiebat, ſi aliquem cantū edere ſciret. Coruus laudis ambitione captus, dimittens caſeum cecinit. Quo vulpes habito, cum prius ipſum laudibus cumularet, mox eum deridere cœpit; Apologus docet homines deceptores tanquam vulpes vitandos eſſe, ideirco ad rem ſcripſit Horatius.

Nunquam te fallant animi ſub vulpe latentes. *in lib. art. poet.*

Vaferrima fuit illa vulpes à lupo apud leonem ægrotantem accuſata, quòd cum non inuiſens regiam animalium maieſtatem aſpernaretur; quæ tandem, coràm leone, de tarditate ſe excuſans dixit ſe terrarum orbem peragraſſe, vt remedium pro infirma valetudine ſui Regis auferenda inueniret. Ideoquè nullum præſtantius ſe comperiſſe falſa eſt, quàm, pelle à lupo recèns detracta, membra languida fouere. Quo facto, vulpes præ gaudio diſipiebat; Hinc colligendum eſt, malum conſilium conſultori eſſe peſſimum, quod explicatur hoc diſticho.

G

In caput auctoris vafri conſulta nefanda
Sæpè retorqueri numina ſancta volunt.

Huic valdè affinis fuit ille Apologus, in quo vulpes, inita cum aſino ſocietate, venatum ſe conferebat, ſed in itinere eminus leonem conſpicata, vt imminens mortis periculum euitaret, relicto confeſtim aſino, ad leonem profecta, ſe ei aſinum tradituram pollicita eſt, dummodò ſibimet impunitas promitteretur, qua ei à leone liberè conceſſa, tunc vulpes aſinum in caſſes duxit. Leo autem vidèns aſinum irretitum, primò vulpem, deinde aſinum etiam comprehendit. Hinc percipiendum eſt eos, qui ſocijs inſidiantur, tandem ſe ipſos perdere. Viciſſim Thomas Morus vulpis calliditatem contemplans fingit illam in cauerna graui morbo laborantē, & arguté ſe defendentem à leone, qui illam cum remedio viſitatum venerat, hoc pulcherrimo hexaſticho. *in lib. epigr.*

Dimiſſet anguſta vulpes ægrota cauerna,
Ante fores blando conſtitit ore leo.
Ecquid amica vales? citò, me lambente, valebis,
H
Neſcis in lingua vis mihi quanta mea.
Lingua tibi medica eſt, vulpes ait, at nocet illud
Vicinos, quod habet tam bona lingua malos.

Verùm admirabilius vaframentum poſſumus percipere ex illo apologo, in quo vulpes, & caper ſitibundi in puteum deſcenderāt, vbi, ſedata ſiti, capro ob difficultatem exitum deſperanti vulpes ait. Bono ſis animo, nam exeundi modum excogitaui. Siquidem prioribus pedibus ad parietem te eriges & ego per tergū, cornuaq; tua tranſiliens, ſaltu tandem extra puteum euadam, & poſtmodum tibi ad exitum opitulabor; Hoc facto, vulpes è puteo proſilijt, deinde in margine putei hircum deludens; præ lætitia, geſtiebat; & cum ab hirco tanquam fidifraga accuſaretur, reſpondit. Si tantum tibi ſenſus eſſet in mente, quantum ſetarum eſt in mento, procul dubio non priùs in puteum deſcendiſſes, quā de egreſſu cogitaſſes. Ex hac vulpe conijcimus homini prudēti ad negocia peragēda profecturo ſemper finē prius explorandū eſſe. Nō abſimilē fallaciā narrat Abſtemius de vulpe, quæ cum iam iam capienda fugaretur à cane, & euadendi viam non inueniret, conuerſa ad canem dixit; cur me perdere cupis, cuius caro tibi nulli vſui futura eſt, cape *in lib. mytholog.*

potius leporem illum (non procul enim lepus aberat) cuius carnem ſuauiſſimam eſſe mortales omnes confitentur. Canis motus dictis, omiſſa vulpe, leporem ſecutus eſt, quē poſtea ob pedum velocitatem coercere non potuit. Paulò poſt lepus ille vulpem conueniens, quia eius verba audierat, vehementer illam accuſabat; cui vulpes, ſic iniuria reprehendis, quoniam te ſummis laudibus extuli; quid igitur diceres ſi te vituperaſſem? Ex Apologo diſcimus, multos, ſub ſpecie laudationis, alijs perniciem machinari. A

loco. cit. Ad rem idem auctor recitat Apologum leporis coram vulpe, ob pedum pernicitatem ſe exaltantis; cui vulpes ego ingenium ſum ſortita præſtantius, quo ſæpius, quàm tu velocitate tua, canes eludo. Hinc diſcendum eſt, velocitatem, & vim corporis ab ingenio, vt plurimùm ſuperari. Huc ſpectat Apologus de vulpe, & Pardo, qui, in capite proprio, fuit recitatus. Inſignem vulpis calliditatem habemus in illo Apologo, vbi publico Principis edicto corngeræ animantes fugabantur, quibus vulpes & ipſa aſſociata à prohibitis limitibus exibat. Hic Apologus tã clare, & eleganter octaſticho à Federico Scoto Placentino expreſſus fuit, vt maiori dilucidatione indigere non videatur; verſus autem ſunt hi. B

lib. 1. huius oper. c. 2.

lib. 5 sar.

Cum Domini edicto decedere iuſſa minaci,
Cornigera è luco beſtia quæq; foret.
Exceſſit vulpes vnà, eumq; inter eundum,
Vndiq; grex illi corniger obſtreperet,
Prædita quod nullis, quæ cornibus eſſet, abiret,
Grex ait, ò ſecors, turbaque mentis egens,
Cornigeram de incornigera, vt de albentibus atra,
Iudicis arbitrium me valet efficere.

in lib. fab. Inſuper aſtutia vulpis in diſſimulatione cognoſcitur. Vnde qui aſtutè celat, ne quid noſci poſſit, diſſimulator, & vulpes dici poteſt. Idcirco Faernus ad rem tradit vulpem eſurientem, vt fami ſatisfacere, ad præaltam vitē acceſſiſſe, à quà, nec ſaltu, nec alia via, vllum racemum auferre potuit; quapropter illinc diſcedens dixit. Vua hæc adhuc eſt immatura, & guſtatu inſuauis. Id autem declaratur ab auctore his verſibus. C

Vulpes eſuriens alta de vite racemos
Pendentes, nulla cum prenſare arte valeret.
Nec pedibus tantùm, aut agili ſe tollere ſaltu,
Re infecta abſcedens, hæc ſecum age deſine dixit
Immatura vua eſt, guſtuque inſuauis acerbo.

diſſimulatoras vulpibus ſimiles. Hinc auctor diſſimulatores vulpibus ſimiles eſſe colligit. Quamobrem ſubiungit hoc diſtichon.

Conſueuere homines euentu ſi qua ſiniſtro
Vota cadunt, ijs ſe ſe alienos velle videri.

Non eſt inſuper ſilentio inuoluendus ille Aeſopi apologus, in quo vulpes laqueo capta, cum abſciſſa cauda euaſiſſet, præ pudore non ducendam impoſterum vitam exiſtimabat. Decreuit itaquè & alijs vulpibus hoc idem perſuadere, vt communi malo proprium celaret dedecus. Idcirco, omnibus congregatis, caudam, tanquàm indecēs membrum, & ſuperfluum onus appenſum, reſcindendam eſſe inſinuabat. Interim ex illis vulpes vetus ſurrexit dicens, niſi tibi hoc conduceret, id nobis non perſuaderes. Hinc animaduertendum eſt, prauos homines quandoquè non beneuolentia, ſed proprio commodo propinquis conſulere. Addamus tãquam colophonem illum Abſtemij apologum, in quo vulpes iuxta quemdam pagum tranſiens, obſeruanſquè nonnullas fœminas alto ſilentio gallinas aſſatas comedentes, in hæc verba prorupiſſe perhibetur. O mulieres, quos clamores, & quot canes aduerſus me excitaretis, ſi quod vos modo facitis, præſtarem? Cui quædam anus reſpondit. O peſſima animalium, nos, quæ noſtra ſunt, comedimus, tu verò aliena furaris. Apologus docet non licere nobis aliena, vt Dominis propria administrare, & conſumere. Apologus autem de vulpe, & verme, qui ægrediens commo alios curare volebat, in hiſtoria Inſectorum, & alter de Grue ad conuiuium vulpem inuitante in hiſtoria auium recitatus fuit. D

lib 6.
lib. 20. Ornith.

E

HISTORICA.

IN mirificis Sanctorum hiſtorijs apud Surium habemus; cum quidam cuſtos cœnobij Vuimbrunenſis, in Britannia, claues Eccleſiæ, oratorij, ſacrarij, & reliquiarum amiſiſſet, quæ erant partim aureæ, partim argenteæ, & partim ferreæ, conſilium initum fuiſſe, vt ad orationem repetundarum cauſa clauium, confugeretur. Orantibus itaquè omnibus ante fores templi, conſpecta eſt vulpes mortua, in cuius ore claues omnes colligatæ compertæ fuerunt. *tom. 5.* Si profanæ legantur hiſtoriæ. Pauſanias narrat Lacedæmonios captum in prælio Ariſtomenem vnà cum quinquaginta ex eius militibus *ἐς τὸν καιάδαν* abiecisse: *in meſſeniacis.* Cæadas enim fuit apud Lacedæmonas carcer ſubterraneus, ſeu ſpelunca, in quam ſontes præcipitabantur.

F

Alij hunc in locum proiecti continuò perierunt, Ariſtomenes verò, ex aliquorum ſententia, alijs aquilæ ſuſtentatus, donec ad finē deferretur illæſus remanſit. Hic, tertio die, audito ſtrepitu, vulpem cadauera vorantem obſeruauit, ipſamquè currentem ſecutus, & perueniens ad loca tranſitu valdè difficilia vulpem amiſit, ſed cum per cauernam vulpi ad fugiendum idoneam luminis ſplendorem vidiſſet, via manibus dilatata, euaſit. Amplius cum apud eoſdem Lacedæmonas furtum, auctore Plutarcho, dummodo ſecretum eſſet, admitteretur, quidam puer eum furatus eſſet vulpis catulum, eumquè ſub pallio tectum domum deferret, ne furtum detegeretur proprium latus ab vnguibus, & dentibus beſtiæ lacerari permiſit. Aelianus quoquè, agens de multis à Feris educatis, commemorat Priami filium Alexandrum, quem à vulpe nutritum fuiſſe aſſerunt. *lib. 12. var. hiſt.* Ariſtoteles etiam, in Orchomenis Bœotiæ, refert canem in ſubterranea loca vulpem ſecutum, latrando, ingentem ſonitum excitaſſe. *in mirabil.* Quare venatores, aditu effracto, ingreſſi locum, per quædam foramina illuſtratum, nonnulla intus latentia conſpexerunt, reuerſiquè in Vrbem id magiſtratui nunciarunt. Prædictis aliam annectemus, quæ, licèt prima facie fabula eſſe videatur, illius tamen ad finem hiſtoriam exarabimus.

G

Tradit Antonius Liberalis, quòd Cadmeis quondam vulpes prodigioſa apparuit, quæ identidèm, ex Teumeſſo irruens, Cadmeorum pueros rapiebat; *in metam.* Qua de cauſa ei puer trigeſimo quoquè die exponebatur, quem ablatum illa deuorabat. Cum igitur Amphitruo in Teleboas bella mouens, auxilium Cadmeorum poſceret, non alia conditione opem promiſerunt, quàm ſi viciſſim ſibimet ipſis in perdenda vulpe opitularetur. Id pactus Amphitruo cum Cadmeis ad Cephalum profectus, conditionem ei exponit, ſimulquè perſuadet, vt ſecum cum cane ſe conferat, aſſentitur Cephalus, profectuſquè vulpem venatur. Verùm in fatis erat, vt nequè vulpes capi nequè canem inſequentem quicquam euitare poſſet; quocirca vtrumquè in planicie Thebana currentem Iupiter in lapidē commutauit. Hoc tamquam mythologicum explodens Mantua verā huius rei hiſtoriam aſſignat. Refert igitur quòd, cum quidam Thebanus nomine Alopix omnes prudentia ſuperaret, Rex veritus ne ſibi inſidias strueret, ipſum relegauit, qui poſtmodùm, comparato exercitu, quotidiana graſſatione Thebanos vexabat, vnde ipſi *in Gymnaſ. ſcholaſt.*

H

dicebant: Nos Alopix prædando infeſtat, quem tandem Cephalus Thebanis opem ferens interfecit.

HIEROGLYPHICA.

SI Antiquitas aliquid omni conatu, arte, & dolo factum oſtendere voluiſſet, leoninæ pelli, ex Pierio, vulpinam aſſuebant, quarum altera virtutē, altera fraudem indicabat, *lib. 13. Hierogl.* ideo non eſt mirum ſi Ricciardus in commentarijs ſymbolicis, per picturam leonis, & vulpis, virum fortem, & prudentem demonſtrauerit. Vulpes enim ſola delineata, hominem fallacem, & omnibus dolis inſtructum, teſte Pierio, denotare poterit. Quapropter vulpes verſans inter priores pedes caput hominis lapideum, quod expreſſum apparet apud Alciatum, ſignificat ab hominibus verſutis eos optimè cognoſci, qui ſenſu, & ratione vacui ſūt. *emble. 188.* Amplius Aegyptij, qui notas, & figuras ſenſuum effingebant, aliquem memorem deno-

tantes,

tantes, leporem, aut vulpem, erectis auribus, effigiabant, quoniam hæc animalia inſignis ſint auditus, & ſingularis memoriæ. Aliqui etiam, ex mente Pierij, ad indicandum hominem mentis diſcurſu, & ratiocinatione vtentem, vulpis ſimulacro vtebantur, argumento nempè tracto à vulpibus Thracum, quæ, vel ad paluſtris ſoli firmitudinem, vel ad congelatæ aquæ craſſitudinem examinandam, aurem terræ, vel glaciei admouent, vt ſatis ſuperquè in exponendis huius beſtiæ proprietatibus, declarabimus. Deindè, ſi alias, per platani folium à ciconia geſtatum, munimentum ab inſidijs ſignificauimus; non erit ab re, in præſentia, ad Pierij mentem, hoc idem Hieroglyphicum, per vulpem ſcillam geſtantem exprimere, cuius cauſam in capite de lupo aſſignauimus. Poſtremò addemus, quod memorat Ricciardus in commentarijs ſymbolicis, nempè à pictura vulpis velociter currentis, decimum octauum gradum Geminorum, & hominem, ſemper in labore occupatum indicari. His addit per duas vulpes gallinas comedentes decimum quartum gradum Geminorum, & hominem gulæ, & auaritiæ deditum deſignari. A B

PROVERBIA.

MAior adagiorum pars huius hiſtoriæ fallacias vulpis reſpicit: Quamobrem, prima facie, hoc reponetur. *Archilochi vulpes* Quod profertur in eum, qui, pro re nata, expeditiſſimum capit conſilium, quemadmodum Archilochus, in ſuis apologis, vulpem vbiquè callidiſſimam ſemper introducebat. Deinde, ob fraudationem, ſolet dici. *Vulpes vetus laqueo non capitur*. Quoniam vulpes, cum natura ſua, ſit callida, conſequenter etiam ſeneſcens ſit callidior. Idcirco ſequitur aliud adagium. *Semel in laqueum vulpes*. Quod conuenit cum illo. *Vulpes non iterum laqueo capitur*. Hoc prouerbium ſpectat ad hominem prudentem, qui denuò ad eumdem non offendit lapidem; cum ſtupidi ſit hominis, rurſus in malum guſtatum incidere. Quare Ioannes Franciſcus Apoſtolus huc reſpiciens dixit.

Lib. 4. epigr.

Non iterum laqueo capitur vulpecula cauta,
Et piſcis pariter læſus, amice, ſapit. C

Quoniam verò, vt paulò ante exaratum fuit, vulpes in dies magis magiſquè fraudolenta euadit. Hinc ortum eſt illud adagium. *Vulpes pilum mutat non mores*. Spectat autem ad homines, qui ſeneſcentes vitia non deponunt. Vnde Io: Franciſcus Apoſtolus huius adagij non immemor ſcribens ad vulpinum ſic cecinit.

lib. 4. epigr.

Tempora iam canis albent, vulpine, renatis,
Et tibi frons rugis aſpera vbiquè riget.
Sed mores nondum mutas, vulpine, nec vnquam
Vlla fides verbis eſt adhibenda tuis.
In te dicatur vetus illa parœmia, vulpes
Villos, non mores, mutat iniqua ſuos.

Pulchrè fallit vulpem Suidas hoc adagium, ſine vlla expoſitione, recenſet. Manutius autẽ opinatur prolatum eſſe in illum, qui dolis aliquem aſtutum captat, quod facilè poteſt coincidere cum illo. *Vulpes vulpem fallit*. Quando homo verſutus alium aſtutum decipit. Huic non abſimile in Græcorum ore circumfertur, nimirum Σύροι πρὸς φοίνικας, ideſt Syri ad Phœnices. Quod adagium de duobus aſtutis colloquentibus pronunciari poteſt, quoniam Syri, & Phœnices populi aſtutiſſimi eſſe feruntur. Huic affine erit illud. *Vulpinari cum vulpe*. Quo admonentur verſantes cum hominibus fraudolentis, vt fallacias adhibeant Sic enim veritatem aſſequentur illa Catonis carmina. D

vulpinari cum vulpe quid. in Adag.

Qui ſimulat verbis, nec corde eſt verus amicus;
Tu quoquè fac ſimile, & ſic ars deluditur arte.

Præterea aliud addit Manutius. *Cum vulpe habens commercium dolos caue*. Huius ratio eſt, nè aut impoſtura exitio tibi ſit, vel, ne contagium in mores tranſeat. Vulpinas quoquè fallacias reſpicit illud. *Vulpes reliquia*. Extat hoc apud Eupolim comicum, & ad verſipellem veteratorem attinet. Geſnerus etiam in Germania hoc circumferri ſcripſit. *Vulpes dolos ſuos relinquere non poteſt*. Cum natiuos mores occultare ſit admodum difficile. *Blandior pellace vulpe*. Pronunciatur hoc de illo, qui, commodi ſui cauſa, beneuolentiam ſimulat. Diogenianus aliud huic non multum diſſimile recenſet. *Vulpi eſurienti ſomnus obrepit.*

E *obrepit.* Diciturquè de illis, qui, ob cibi inopiam, dormiunt. Siquidem vulpes, vrgente fame, dormire fingit, vt allectas aues capere poſſit. Pauper etiam vulpes nuncupari poteſt, cum callida ſit inopia, & multarum artium inuentrix. Promulgatur pariter hoc adagium in illos, qui diſſimulantes conniuent ad quędam, vt inde aliquid commodi, per occaſionem, referant. Tandem addit Suidas prouerbium ad aſtutiam ſpectans; cuius Cratinum citat auctorem. *Vulpes non corrumpitur muneribus.* Cum multa animalia eſca capiantur, & vulpes non item. Hoc dicitur de verſipellibus, qui non facilè, obiecto munuſculo, corrumpuntur. Iam examinanda ſunt alia prouerbia aſtum non reſpicientia, in quibus tamen vulpis fit mentio. Circumfertur per Græcorum ora *ζευγνύειν τὰς ἀλώπεκας; Iungere vulpes.* Prouerbium hoc effertur de re impoſſibili; non enim poteſt vulpes aratro, vel currui iungi, quoniam eſt animal ab hoc valde alienum. Hoc ſimile eſt alteri prouerbio *τράγον ἀμέλγειν.* Hircum mulgere. Quod promitur de re palàm abſurda. Sed vtriuſquè meminit Virgilius hoc verſu. *eclog. 3.*

F *Atq; idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.*

Prædictis affine videtur illud *vulpem grauidam capere.* Cum rerum naturalium ſcrutatores id obſeruare non potuerint. Niphus enim Philoſophi ſententiam ſtabiliens in commentarijs ad Ariſtotelem in hæc verba prorupit. *Ego enim toto tempore vitæ meæ nunquam in venationibus quas exercui, memini me cepiſſe vulpem grauidam inter infinitas, quas venatus ſum.* *lib. 6. de hiſt. an. c. 34.* A prædictis non eſt valdè alienum illud, quod recitat Suidas, de aliquo rem abſurdam operante. *Vulpes bouem agit.* Quoniam nihil eſt vulpi cum agricultura, veluti ſi quis agricola vellet philoſophiam docere. *Ἀλώπηξ οὐ λαλεῖ. Vulpes non garrit.* Hoc ſpectat ad prudentes viros, qui, vt notat Cælius Calcagninus diligentiſſimè cauent, ne quid, præter rem, loquantur. Aliud adagium non multũ recedens à prædicto circũfertur apud Germanos, annotante Geſnero, ſcilicet. *Vulpem ſimul, & leporem oportet eſſe.* Quoniam à viris prudentibus, pro negocio nato, ingenium eſt mutandum. Manutius, præter ordinem, alia recenſet adagia, vt *Cauda de vulpe teſtatur.* Hoc promulgatur de illis, qui in re puſilla, cuiuſmodi ſint, declarant: nam vulpi ita eſt magna cauda in comparatione ad totum corpus, vt facilè celari non poſſit. *in lib. adag.* Hodie paſſim hoc profertur.

G *Omnis vulpes ſuam amat cryptam,* cum notum ſit cuicunquè ſuam patriam eſſe iucundiſſimam. Plautus tandem de re factu facili hoc pronunciauit. *Tàm facilè vinces, quàm vulpes pyrũ comeſt;* *in muſtell.* cum nihil negocij ſit vulpi dentatiſſimę pyrum edere. Illa deniquè prouerbia. *Domi leones, & foris vulpeculæ.* Pariter. *Congregare cum leonibus vulpes.* In capite de leone explicata fuerunt.

MYSTICA. ET ALLEGORICA.

NOn debemus grauari ſacris litteris aures præbere, cum ex illis, optima documenta percipiantur. Habemus enim in Cantico Canticorum. *Capite vobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineam.* *cap. 2.* Per vulpes paruulas intelligẽdæ ſunt prauæ cogitationes, quæ antequam altas iaciant radices ſunt auferendæ, nam, ab initio, facilè poſſunt à corde exturbari. Propterea, iuſſu ſponſi, nouellæ vulpes, ſcilicet antequàm adoleſcant, ſunt capiendæ. Itaquè ad rem canebat Ouidius.

H *Opprime dum noua ſunt ſubiti mala ſemina morbi*
Et tuus incipiens ire reſiſtat equus.

Ricciardus, per vulpes vineam demolientes, interpretatur hæreticos in Eccleſia ordinẽ turbantes, qui debent verbi Dei laqueo coerceri, & ſacræ ſcripturæ auctoritatẽ conuinci. *in commẽt. ſymb.* Præterea Pſalmographus habet hæc verbà. *Introibunt in inferiora terræ tradentur in manus gladij, & partes vulpium erunt:* *Pſalm. 62.* nimirum tradentur in manus doloſorum, & fallacium hominum, cuiuſmodi feruntur eſſe, ſecundùm Eutymium, Palæſtini, à quibus Saul cum exercitu in inſidias tractus, & occiſus fuit. Verumtamen, ſecundùm alios, id exponitur de ijs, qui in extremo Iudicio malis dæmonibus addicentur. Hi enim ſunt vulpes, quæ animam noſtram, incultam, nec vlla virtute reſiſtente occupant iuxta illud Ieremię. *Thr. 7. c. 5.* *Propter montem Sion, quia diſperijt, vulpes ambulauerunt in eo.* Inſuper in ſacris Biblijs de vulpibus Samſonis hæc verba leguntur. *in lib. Iud. cap. 15.* *Samſon cœpit trecentas vulpes, caudaſq;*

carum

uarum iunxit ad caudas, & faces ligauit in medio, quas igne ſuccēdens dimiſit, vt huc, illucq́ diſcurrerent, quę ſtatim perrexerunt in ſegetes Philiſthęorum: quibus ſuccenſis, & comportatę iam fruges, & adhuc ſtantes in ſtipula concrematę ſunt. Hic, antequam ad ſenſum myſticum accedamus, duo ſunt diſquirenda. Primò cur Samſon vulpes potius, quàm alias animantes, ad id præſtandum exhibuerit. Secundò vbinam tantam vulpium copiam inuenerit, ratione primi nonnulli ſunt huius opinionis, vt Nouarinus, vulpes in hoc caſu adhibitas fuiſſe, quoniam hę ſemper caput flectūt, & retrò aſpiciunt, quod & Philiſthęi præſtiterunt, dum ipſi à pacto, & iuramento, quod fecerant, receſſerunt. Ratione ſecundi Salianus ſcriptis mandauit de tanta vulpium copia nos admiratione inſigni non eſſe afficiendos; quoniam, varijs in locis, varia vagantur animalia, & alicubi in magna copia, quæ alibi rariora inueniuntur. Iudæam autem, & Paleſtinam vulpibus abundaſſe multa ſacræ Scripturę loca teſtificantur, ideoquè Dauid occiſorum cadauera, non luporum, aut canum, ſed vulpium prædam fuiſſe aſſeuerauit. Accedit opportunitas temporis, nam in Canticis capiendæ ſunt vulpes, floreſcente vinea; quod tempus in Iudæa meſſis eſſe perhibetur. Propterea Samſon eas tunc venatus eſt. Addit Abulenſis aliam rationem, ſcilicet, quòd Samſon non ſolum corporis robore, ſed etiam inſigni pedum velocitate valuit, qua fugientes Feras facilè coercere poterat. Præterquamquòd Samſon egregius fuit venator, conſequenterquè induſtrios etiā venationis comites habuit. Quoad ſenſum myſticum Lauretus has trecentas Samſonis vulpes Dæmones interpretatur, qui ſegetes Iudæorum combuſſerunt. At Ricciardus, in commentarijs ſymbolicis, has vulpes exponit flagella, quibus in puniendis malis Deus vtitur. Cum vulpes ſemper obſint, & nunquam proſint. D. Auguſtinus per has vulpes Samſonis Hæreticos intelligit dum inquit. *Vulpes capit, ligatis caudis, ignem apponit, caudæ vulpium quid ſunt, niſi potentia Hæreticorum? qui prima habent, magna, blanda, & deceptoria opera, poſteriora ligata ideſt damnata, & ignem in fine trahentia, vt eorum fructus, & acta conſumat. Quid aliud eſt vulpem capere, niſi hæreticos auctoritate diuinæ legis deuincere, & ſacrarum Scripturarum teſtimonijs, veluti quibuſdam vinculis alligare, atq́ conſtringere?* Eamdem ferè expoſitionem D. Hieronymus in commentarijs ad Ezechielem attulit. Inſuper, apud Mattheum, leguntur hæc verba. *Videns autem Ieſus turbas multas circa ſe iuſſit ire trans fretum, & accedens vnus ſcriba ait illi. Magiſter ſequar te, quocumq́ ieris, & dixit ei Ieſus. Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos; filius autem hominis non habet. vbi caput reclinet*. His verbis, Chriſtus Scribam repudiauit, ne ſe ob quæſtus faciendos ſequeretur, quia tantæ paupertatis eſſe ſignificabat, vt proprium tectum non haberet. Quare Lauretus has vulpes homines auaritiæ deditos, terræquè filios myſticè interpretatur, qui ſemper in effodiendis, & accumulandis diuitijs verſantur. Vnde hoc aſſertum euangelicum. *Vulpes foueas habent*, hodie tranſijt in vulgare prouerbium aduersùs homines fallaces, & diſſimulantes, qui ritu vulpium ſexcentos dolos fabricare norunt. Ideoquè doli erunt foueæ, & malitioſi homines vulpes nuncupabuntur. Imò quis habere foueas dicitur, qui multiplices fallendi technas callet. Ricciardus hoc in loco, per vulpes, hypocritas, per volucres cœli, iactatores, & per foueas corda hominum ſolutorum in luxuriam, intelligit, in quibus immundi ſpiritus ſtabulantur. D. Ambroſius exponens illa Euangelij verba, quæ extant apud Lucam. *Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos*. Scribit, quòd vulpes hæreticis comparandæ ſunt, quia vulpes fraudolentum animal foueam parat, & in fouea latitare deſiderat. Ita ſunt hæretici, qui tanquam vaferrimę vulpes gallinæ euangelicæ technas machinantur, meritoquè foueas habent, quia domum, quam habuerant, amiſerunt. Quapropter Ricciardus, iure optimo, verba Nehemiæ cōtemplans. *Si aſcenderit vulpes, tranſiliet eorum murum lapideum*. Myſticè hanc vulpem hæreticum aduerſus Euangelium inſurgentem exponit. Pariter Lauretus perpendens illa verba Ezechielis *quaſi vulpes in deſertis Prophetę tui Iſrael erant*. Has vulpes hæreticos, & pſeudoprophetas interpretatur. Vulpes enim circa domos verſantur, in cauernis ſe abſcondunt, & domeſticis auibus inſidiantur. Pſeudoprophetæ, & hæretici ſimilia operantur, primò, circa Dei Eccleſiam obambulant, deinde in foueis fallaciarum degunt, & tandem aſſiduas ſimplicibus hominibus inſidias tendunt.

Marginal notes: *in lib. Schedias. ſacroprophan.* (Nouarinus) — *in annal. vet. teſt.* (Salianus) — *in ſyl. alleg.* (Lauretus) — *in ſermon. de Sam.* (Augustinus) — *lib. 4. ca. 8.* (Mattheum) — *in ſyl. alleg.* (Lauretus) — *in com. ſymb.* (Ricciardus) — *cap. 9.* (Lucam) — *cap. 4.* (Nehemiæ) — *in ſyl. alleg.* — *cap. 13.* (Ezechielis)

Margin letters: A, B, C, D

MO-

E

MORALIA.

IN doctrina morali Diabolus vera vulpes eſſe perhibetur, quia tortuoſo inceſſu vtitur, & loca ſubterranea, nempè auarorum corda inhabitat qui diuitiarum amore irretiti, ſub terra ſemper habitare dicuntur. Idquè multò magis confirmare debemus; cum in vita Sancti Hilarionis legatur, quòd Diabolus formam vulpis gannientis induens ſecus cellam, in qua Sanctus orabat, ſæpiùs tranſilierit. Poſt Diabolum, peccantes vulpis nomen ſibi aſciſcunt, quia, more vulpium, vt ſcribit Baſilius, in criminum, & vitiorum foucis, ob deturpatam conſcientiam, deliteſcunt. Imò quemadmodum vulpes in omnium conſpectu verſutias ſuas promere non audent, ita homines peccatis obruti, in Eccleſia Dei, *Peccantes cur vulpes.*
F nequitiam ſuam confiteri erubeſcunt. Prætereà, in huius aſſerti confirmationem obſtinatos, & contumaces peccantes, optima de cauſa, vulpi poſſumus aſſimilare; nam hæc villoſam caudam permingit, & fœtentem vrinam contrà perſequentes canes proijcit, & hac ratione, curſum canum remoratur. Pariter homo vitijs deditus aduerſus concionatores, & viros iuſtos publica crimina taxantes lotium fœtidum, nempè verba detractionibus referta eiaculantur, vt incorrecti, & impuniti dimittantur. Amplius, eodem Baſilio teſte, vulpes poſſumus indigitare illos omnes, qui proximis inſidiantur, qui quotidiè nituntur fines alienos arrodere, fructus auferre, animalia deuorare, &, quod peius eſt, non more vulpium, pullos, ſed ritu luporum ſues rapere. Imò viri pietate carentes vulpis nomine poſſunt inſigniri. Nam hi, ad inſtar vulpium, beſtias domeſticas nimirùm pauperes potius, quàm ſylueſtres, ideſt raptores infeſtare ſolent, iuxta illud ſacræ Scripturæ. *Viri impij oderunt simplicem*. Hypocritæ quoquè vulpes appellantur non ſolum propter rationes, quas ſuperiùs in Myſticis, & Allegoricis aſſignauimus, ſed etiam quia veluti vulpes ſimulando mortem aues ad ipſam accedentes vorat, ipſi humilitatem, & *Prouerb. 29*
G pietatem fingunt, hominesquè ſimplices cùm eis verſantes vitiando, & corrumpendo deuorant. Accedunt homines fraudolenti, & auari, qui vulpis nomenclaturam nanciſcuntur, cum, more vulpium in ſuis actionibus, & negocijs, via tortuoſa ſemper incedant. Imò ſi vulpes canum perſequentium ora pilis caudæ replet; hi ſimiliter, muneribus Iudicum, & Principum perſequentium, ora obturant, & liberantur. Tandem adſcripti eorũ numero amicorũ, qui velut hirundines, æſtate ideſt ſecundis rebus adſunt, in aduerſis verò, quemadmodũ illæ, ingruente hyeme, auolant, vulpiũ catuli non iniuria vocari poſſunt, qui lac in matris vberibus non inuenientes, illa lacerant. Quamobrem, in hac vulpina amicitia extollenda poſſumus recenſere illud Ouidij diſtichon.

Illud amicitiæ sanctum, & venerabile numen,
Prstat, & in quæstu pro meretrice ſedet.

Reſtat tantummodò vna vulpis proprietas, quam homines imitari deberent. & eſt, quãdo vulpes in Thracia, aure admota, glaciei fragilitatem explorant, ſic homines ad aliquam dignitatem promouendi, prius mundanæ proſperitatis fragilitatem diligenter
H examinare, & contemplari deberent.

PRÆSAGIA, ET PRODIGIA.

HÆc animalia ſcilicet vulpem fœtam canem prægnãtem, lupum ſubnigrum in via obuiàm facta iter infortunatum, & ominoſum præſagire & grande diſcrimen afferre, teſte Alexandro ab Alexandro, Veteres crediderunt. Quocirca Horatius, his rationibus, ſtudebat Galateam ab inſtituta nauigatione reuocare, dum canebat hunc in modum. *lib. 1. Gen. dier.* *lib. 3. car. Od. 27.*

Impios parrhæ recinentis omen
Ducat, & pregnans canis, aut ab agro
Raua decurrens lupa Lanuuino,
fœtaq; vulpes. *lib. 1. de Augur.*

Pariter Ethnici, auctore Nipho, malum augurium eſſe pronunciabant, ſi lupus equum, aut

aut bouem voraſſet, ſi canis comediſſet aliquid, quod in cura eſſet, ſi vulpes gallinam, A
lib. 11. c. 5. vel anſerem comprehendiſſet. Demùm Iſidorus vulpem quondam ex aqua natam fuiſſe teſtificatur. Sed quoniam huius rei nulla potuit ratio naturalis aſſignari; propterea id prodigij loco habendum eſſe multi arbitrati ſunt.

SIMVLACRA.

prima par. Iconolog. PRiſci fideles Chriſti, auctore Ripa, per effigiem Iuuenis pullo colore præditæ, pectore, & humeris detectis, lauro coronatæ, ſceptrum gerentis, & duas vulpeculas pedibus prementis, Fidem Chriſtianam figurabant. Faciem igitur fuſcam huic ſimulacro attribuebant, quoniam articuli fidei, quos credimus, prima fronte, euidentem claritatem habere non videntur, cum ſcribat D. Paulus. Videmus hic per ſpeculum, & in ænigmate, & Chri- B
c. 20. ſtus dixit Thomæ, vt habemus apud Ioannem, *Beati qui non viderunt, & crediderunt*. Hęc iuuenis circa humeros, & pectus nuda pingebatur, quoniam prædicatio euangelica verborum obſcurorum vellarijs non eſt inuoluenda, ſed concionatores tam perſpicuè loqui debent, vt quælibet muliercula, aut cerdo intelligere poſſit. Deinde coronabatur lauro, tanquam victoriæ ſymbolo, quam chriſticolæ, aduerſus Diabolum, mundum, & carnem reportare debent. Sceptrum nil aliud niſi noſtræ fidei maieſtatem deſignabat, & tandem vulpeculæ pedibus calcatæ, hæretici eſſe perhibentur, qui ad finem poſtea con-
loco cit. uincuntur. Amplius Ripa delineabat mulierem veſtimentis viridibus induram, in Tribunali inconcinniter ſedentem, cuius dextra manus catenis aureis exornabatur, & vulpes eius pedes fouebat. Per hoc ſimulacrum, corruptelam Iudicum indicabat. Præ-
par. 2. Icon. terea idem Ripa perpendens vulpem eſſe animal ad nocendum ſemper paratum, ad demonſtrandas inſidias, figuram mulieris armatæ cum galea vulpina pelle cooperta exhibuit. Alibi ab eodem Ripa ſimulacrum fœderis hoc modo effigiatur. Duæ mulieres armatæ ſe mutuò amplexantes pinguntur, cum duabus haſtis, ſupra quarum altera ardea C
auis, & ſupra altera cornix delineatur, & ſub pedibus prædictarum mulierum vulpis icō collocatur; quoniam prædictæ aues, ob ſingularem inter ſe ſympathiam, contrà vulpem animal inſidijs refertum acriter præliantur. Deinde in Adriopopolitano Palatio, vt colligitur ex Theatro vitæ humanæ, paulò ſuprà limen ſuperius, circulus inuentus eſt de-
li. 1. quarta par. pictus quatuor animalia, inter quæ vulpis erat, effigies comprehendens. Poſtremò ex relationibus Ioannis Boteri habemus, in Cuzco, magna veneratione vulpem adorari. Quapropter eius ſimulacrum in templo, quod eorum lingua dicitur Guaca ſeruabatur.

VSVS IN CIBIS.

QVamuis venatores ſolummodò propter pellem, & non propter carnem, vulpes inſectentur, & capiant. Verumtamen Cælius narrat. Sarmatis,
volum. 3. Vandalis, & alijs multis Nationibus has carnes eſui eſſe. Prætereà legi- D
tur, in hiſtoria nauigationum, incolas inſulæ portus ſanctæ crucis venari muſtelas, & vulpes, quarum carnes aliquando crudæ, quandoquè in fu-
lib. 13. c. 26. mo parumper exiccatæ ab ipſis eduntur. Ioannes Bruyerus, agens de re cibaria, fatetur ſe deguſtaſſe huiuſmodi carnes vulpium, ſed neſcio quid viroſum, & agreſte redolere; ideo ruricolæ libenter vulpes comprehendunt captaſquè aſſant, & elixant. Præſertim, vindemiarum tempore, quo vuarum eſu facilè pingueſcere ſolent, vt etiam Galenus verba faciens de alimentorum facultatibus atteſtatur, propterea, ad illius mentē,
lib. 3. venatores Græci, hoc anni tempore, ipſas eſitare conſueuerunt, harum tamen eſum, vt annotat Bruyerus, nitidior vita damnauit. Hinc non eſt mirum, ſi quidam Bæotus, apud
in Acharnenſ. Ariſtophanem, Bæotos tanquam rudes homines irrideat, qui vulpes non minus, quàm lepores, in menſarum delicijs habebant. Hoc autem à ratione alienum eſſe non debe-
in lib. de atten. vict. rat. c. 8. mus exiſtimare; cum ſcribat Galenus hunc in modum. *Canum verò, & vulpium carnem nunquam quidem guſtaui, nec ſanè guſtare vnquam fui adactus, neq; in Aſia, neque in Græcia, neq; in Italia. Aiunt tamē hanc quoq; mādi; cōtectare tamē poſſum vim ei ineſſe carnibus*

le-

E *leporum ſimilem.* Cæterùm hæc caro vitanda eſt, quia humorem gignit melancholicum, ſi veritatem fatetur Galenus, dum inquit. *Quæ melancholicum ſanguinẽ efficiunt ſunt carnes caprinæ, bubulæ, magiſq́ hircinæ, & taurinæ, ſed maximè aſinorum, & camelorum, nam & his nonnulli veſcuntur, item caninæ, & vulpinæ.* Hanc Galeni ſententiam ſtabiliuit Aetius, dum vulpinas carnes eſſe craſſi alimenti, & humanæ naturæ valdè diſſimiles, argumento a tetro carnis odore deſumpto, liberè aſſeuerauit. *lib. 3. de loc. affec. c. 7.*

VSVS IN MEDICINA.

F CVm omnes vulpium partes medico vſui famulentur, inchoando à capite, dicemus cum Olao Magno, vulpis cerebrum infantibus ſæpius exhibitum, à morbo comitiali illos præſeruare. *lib. 18. c. 31* Plinius negat eos in lippitudinem incurrere, qui linguam vulpis in armilla geſtabunt; & inde hoc cõijcit Porta, quoniam vulpes cæcos pariat filios, noctuquè vagetur. Marcellus etiam Empyricus linguam vulpis arefactam, & collo patientis albugines ſuſpenſã ſummoperè commendat. *lingua.* Præterea pulmonem vulpis phthiſicis ob totius ſubſtantiæ familiaritatem, auxilio eſſe, omnes medici inculcant, vt notat Syluius. Huius puluerem in aliquo liquore ſuſpirioſis exhibet Dioſcorides. Idem repetit Galenus. *li. 2. de mat. med. lib. 11. de ſimp. med. fac.* Sextus verò pulmonem exiccatum, non ſolum aſthmaticis, ſed etiam lienoſis præſcribit. Item Marcellus Empyricus ad Dyſpnæam hunc pulmonem, vel iecur in olla fictili exuſtum cum vino veteri, ſi patiens careat febre, propinat, ſin ſecus, cum aqua miſcet. Verùm, antequam pulmo ad vſum medicum trahatur, ſic debet præparari. *Pulmo. pulmonis preparatio.* A pulmone auferenda eſt aſpera arteria cùm venis annexis, deindè in vino odorifero abluatur, optimequè abſtergatur à ſanguine, quo refertus erat, mox imponatur in olla, & in furno exiccetur adeò lentè, nè aduratur. Probè igitur exiccatus in folijs abſynthij, vel praſſij, vel ſcabioſæ inuoluatur, ſeruetùrquè in loco arido, nè putreſcat. Cum igitur hic pulmo patiẽtibus morbos pectoris præcipuam afferat vtilitatem, pharmacopæi ex hoc parant eclegma, quòd Arabes loch de pulmone vulpis nuncupant. G Vuecherius quoquè, propter eãdem rationem, hunc ponit in aqua, quam ad phthiſim præparat. Imò & Quercetanus agens de Extractis, in affectibus thoracis, vtilibus; inter alia Extractum de pulmone vulpis extollit. *lib. 2. antid. ſpec.* Succedit iecur, de quo putamus vanam non eſſe eorum opinionem, qui illud exiccatum cùm polenta, in affectibus hepatis, præſcribunt. *li. 1. pharm* At Galenus, quando ad mentem Archigenis enumerat pharmaca ad ſpleneticos, meminit etiam hepatis vulpini exiccati, & in aceto exhibiti. *Hepar vulpis.* Si fel vulpinum perpendamus. Narrat Sextus cum melle mixtum caliginem oculorum delere; pariter cum oleo in aures inſtillarum otalgiæ mederi. *fellis virtutes.* Rhaſis verò, ad maſculorum conceptionem, peſſum ex lana confectum, & in hoc felle inſuccatum à muliere per triduum deferri iubet. Renes huius animalis ſuis virtutibus non carent, nam Mizaldus cum ſua pinguedine gonagræ opitulari ſcribit, & Sextus ad faucium tumores diſſoluendos his guttur perfricat. *Renes.* Teſticulus vulpis, ex auctore Horti ſanitatis, calidus eſt, multaquè humiditate redundans; ideo venereo calori conducit; quapropter Rhaſis binos vulpis teſtes tritos, ad iuuandam conceptionem, præſcribit, & Bartolomeus Montagnana hos, in quodam electuario ponit, quod ad iuuandum H congreſſum pro viris, & ad conceptionem pro mulieribus commendat. *Teſtes.* At Sextus in parotidibus diſcutiendis, & in ſedandis inguinum doloribus hos fęliciter affricat, qui, & genitale oſſeum vulpis oleo, & bitumine imbutum ad menſes prouocandos tanquam peſſum ſupponit, & pudendis vulpis fœminæ in cephalalgia caput circumdat. Sequitur ſanguis conſiderandus, qui multum adiumenti in affectu nephritico affert. *Sanguis.* Nam Nicolaus Myrepſicus ſanguinem recens à vulpe extractum calculoſis exhibet bibendum, &, eodem calido, pudenda inungit, ſic enim, eadem hora, patiens per vrinam lapidẽ expellit. Abſyrtus, in Hippiatria, pro equo lethargico præcipit liniri eius caput recenti vulpis ſanguine, & infundi per nares oxycratum. *cap. 101.* Iam accedendum eſt ad pinguedinem, cuius temperamentum examinans Galenus, dicebat ſuillam moderatiſſimè relaxare, vehementius gallinarum, & anſerum, ſed leoninum adipem, & pardinum vehementer calefacere, & in medio horum bubulum, caprinum, & vulpinum conſiſtere. *li. 7. de cõp. med. per gen. c. 12.* Hic adeps colligitur, præparatur, & conſeruatur more aliorum. Doloribus enim aurium primò auxiliatur, quia Galenus hunc liquatum, & in aures inſtillatum ad quamcumquè etiam *lib. 3. de comp. med. sec. loc. c. 1.*

T anue-

inueteratam affectionem commendat. Optimum autem eſſe præſidium indè colligit Porta, quoniam vulpes ſolertis ſit auditus. Præterea hic adeps neruorum morbis magno A
li. 2. Antid. ſpec. eſt adminiculo. Vnde Vuecherius, in capite de oleis, cuiuſdam Eremitæ oleum ad paralyſim proponit, quod recipit libram ſemiſem vulpinæ pinguedinis. Lithiaſi etiam la-
loco cit. borantibus non mediocriter conducit, quamobrem Vuecherius, ad calculum expellendum, parat vnguentum, quod vulpini adipis quantitatem recipit. Poſtmodum alopecia laborantes huius adipis iunctionem non infrugiferam eſſe experientur; nam Porta, in hoc affectu, mirandum in modum hunc valere inde cōijcit, quoniam vulpes pilorum defluuio laborent. Ceterùm, vt hic adeps maiorem vim attenuandi, & diſſoluendi adipiſcatur, Chymiatri, ex Vuecherio, oleum ab hac pinguedine per alembicum æneum lentiſſimo igne extrahunt. Tandem morbis boum non vulgariter prodeſt, cum Plinius in his ſulphur viuum, allium ſylueſtre, ouum coctum, & pinguedinem vulpinam ſummoperè probet. Demùm ſtercus vulpis ab vſu medico non eſt arcendum, quia Plinius, hoc cū B
ſinapi mixtum, in vlceribus capitis adhibet, cum aceto autèm diſſolutum in lepra exiccanda Marcellus præſcribit. Rhaſis verò cum oleo roſaceo mixto virgam inungit, atquè
lib. 2. Euporiſt. c. 53. hoc modo venerem ſopitam excitat. At Galenus hunc fimum cùm ſebo bubulo miſcet, & viri atquè mulieris genitalia, ad conceptionem, inungit. Inſuper pellis vulpis in medicina ſuos habet vſus. Galenus, hanc in affectu capillorum, adhibet, dum recipit pellē
pellis vulpis ad quid. capitis vulpis exiccatam, & combuſtam, & lacertæ viridis corpus, abiecto capite, per diem naturalem ſuſpenſæ, poſtea coquit prædicta in oleo, quo partes alopecia vexatæ perliniri debent. Sextus, in podagra, iubet parari calceos ex pelle vulpis, alij pelle recenter à vulpe extracta podagricorum pedes, fœlici cum ſucceſſu, inuoluunt. Hodiè in praxi à pelle vulpis iſchiadicos iuuari compertum eſt. Poſtremò cauda quoquè etit ex vſu medico, ſi, ad mentem Sexti, ſumma pars bracchio illius ſuſpendatur, qui ad concubitum inertes habeat vires. His expoſitis de vulpium partibus; nunc ad totam vulpem ſermo eſt conuertendus, ex qua, cum omniuorum ſit animal, oleum paratur ad omnes
oleum vulpinum. arthritidis ſpecies valdè efficax; ſed in parandi modo aliqua difficultas conſtitit. Galenus hæc ſcriptis mandauit. *Quandoq; tota oleo coquuntur, nam quidam ſic curant arthriticos, partim viuas vulpes in lebetem ingentem inijcientes, partim etiam mortuas.* Rondeletius vulpem coquit cum corio, abiectis tamen excrementis, & inteſtinis. At Renodeus, C
in capite de oleis, pellem caudam, & interanea tanquam inutilia reijcit, poſtea corporis trùncum ſecat, deinde cum aqua, vino, ſale, & herbis neruos reſpicientibus decoquit, colaturæ addit oleum, ſaluiam, & rorem marinum, & rurſus ad aquæ, & vinoſæ ſubſtātiæ conſumptionem diligenter, percoquit. Hodie, apud nos, oleum vulpinum ad mentem Meſue in Antidotario Bononienſi deſcriptum, in officinis medicorum paratur, ſeruatur, &, data occaſione, adhibetur. Leonellus Fauentinus in ſimili caſu, loco olei, vulpem exenteratam fractis oſſibus in quantitate ſufficienti aquæ fontis elixat, donec caro ab oſſibus ſeparetur, deinde hac decoctione pro ſtillicidio in paralyſi vtitur.

VSVS IN LVDIS.

D

OLim Romæ XVIII. Calendas maias, in circo maximo, Equiria celebrabantur, & eadem die, fiebat vulpium fugientium combuſtio, cuius memi-
lib. 4. faſt. nit Ouidius hunc in modum.

Tertia poſt hyadas cum lux erit orta remotas
Carcere priuatos circus habebit equos.
Cur igitur miſſa vinctis ardentia tædis
Terga ferant vulpes cauſa docenda mihi eſt.

Huius vulpium combuſtionis originem narrat Ouidius dimanaſſe à Carſeolano territorio frumēti ferace, maturis meſſibus, à vulpe adusto. Nā quidā adoleſcēs annorū duodecim, vt cuiuſdam vulpis iniuriam vlciſceretur, quæ, in dies, proprijs gallinis inſidiabatur; illam apprehenſam paleis & fœno arido inuoluit, quæ, admoto igne, manus tenentis effugit, currenſquè per agros meſſibus veſtitos, per quamcunquè partē fugiebat, fruges accendebat. Vnde huius monumentum ad poſteros penetrauit, & lex Carſeolana, tali tempore, vulpem incendit. Sed, vt multi volunt, non vulpem ad hoc iamdudū

præ-

E præparatam, ſed eam, qualis huiuſmodi tempore coercebatur, incendebant. Verſus autem Ouidij ſic ſe habent.

Is capit extremi vulpem conualle ſalicti
Abſtulerat multas illa cohortis aues,
Captiuam ſtipula, fænoq́; inuoluit, & ignes,
Admouet, vrentes effugit illa manus.
Quà fugit, incendit veſtitos meſſibus agros,
Damnoſis vires ignibus aura dabat.
Factum abijt, monumenta manent, nam dicere certam
Nunc quoq́; lex vulpem Carſeolana vetat.
Vtq́; luat pœnas genus hoc cerealibus ardet,
Quoq́; modo ſegetes, perdidit ipſa perit.

F

VSVS IN VARIIS.

QVamquam varia ſint medicamenta, quæ faciei mendas emendare valeāt, tamē ab his non eſt ſegregandum fel vulpis, quod mixtum melle, vt prodit Sextus, cutim mirandum in modum emaculat. Idem fel exiccatum, & edulijs gallinarum impoſitum illas ſecundùm Plinium à vulpibus intactas ſeruat. Verùm, cum Phyſiologi vulpes à ſui generis eſu ſe valdè abſtinere obſeruauerint, voluerunt quod vulpium caro elixata, Mizaldo teſte, & gallinis in cibo data, per ſpatium bimeſtris illas à vulpibus ſecuras reddat. Sanguis etiam huius animalis, præter vſum medicum, in alijs locum habet, cum tradat Plinius, quòd ſtella marina vulpino ſanguine illita, & ſuperiori ianuæ limini affixa, mala pharmaca inferri prohibeat. Accedit adeps, qui in præſeruandis manibus, & pedibus à frigore inſignem habet prærogatiuam, dummodò, annotante Mizaldo, ſæpius inungantur, antequam intumeſcant. De pelle Albertus prodidit ab Aquila huius portiones ad oua fouenda in proprium nidum deferri. Cauda tandem multiplices habet vſus. Primò, tribus, vel quatuor caudis iunctis, & baculo alligatis, ijs tanquàm ſcopulis ad puluerem excutiendum à picturis, & à libris vtuntur. Deinde, qui argento pelles inducunt ad periſtromata, caudas vulpium adhibent ad ducenda leuitèr argenti folia ſuper loca pellium argento non recta. Ad finem Richardus Dinothus de vulpis cauda pulchram intellectu hiſtoriam narrat; Nimirum, cum familia Cardinalis Angeloti, proſequendi Dominum gratia, ſicut mos eſt apud Magnates, ad pulſati tintinnabuli ſignum non conueniret; ad horam poſtea prandij vulpina cauda, ne ſonus exaudiretur, æra percuti mandauit; quo factum eſt, vt pauci admodum in prandio fuerint, atquè ita eorum negligentia lepidè vindicata fuit. Ad rem quidam vir doctus canebat. *lib. memorab. cent. 7.* G *in Aduerſ.*

Non campana ſonat, quæ malleoli atquè bacili eſt
Expers, ſit vulpis inſita cauda licèt.
Idcirco ſtultum eſt omnes curare loquelas,
Cum ſurda poſſis effugere aure ſonum.

Hoc enim tetraſticho hominum detractiones non eſſe curandas innuebat cum illi, qui rectam vitam ducūt, debeant malorū verba aſpernari enunciādo illud vulgare carmē.

H *Multum farris habet, qui cunctis obſtruit ora.*

VSVS PELLIS.

PElles vulpium pro indumentis, hyemali tempore, plurimum commoditatis afferunt; dummodo ſint vulpium natu maiorum, nam catulorum, & vulpium natu minorum, nec non æſtiuo tempore captarum, pelles nullius ſunt valoris, quoniam pili ex eis facilius defluunt; ſunt enim pelles tenuiores, & radices pilorū ab interiori parte apparēt, atq. ita pili, nullo negocio, excidūt. At pelles nigrarū vulpiū magnæ ſunt æſtimationis; ideoq. Moſcouitarū Principes illis frequenter vtūtur. Verū mercatores, vt refert Olaus Magnus, in his pel- *lib. 18. c. 3.*

libus nigris examinandis perdiligentes eſſe debent, quia multæ pelles communiū vulpium fumo piccarū tinctæ, & adulteratæ venduntur. Præterea, ad varia indumentorum A
genera, variæ Nationes pellibus vulpium vſi fuerunt. Nam Alexander ab Alexandro tradit, Mauros Leonum, Pardorum, & Vrſorum tergoribus, alios ſerpentum, & piſcium
lib. 5. gen. dier. corijs velari, Scythiæ verò magnam partem tergore vulpium opertam incedere. Vnde Baptiſta Mantuanus ſic cecinit.

——————— & ad ilta vulpes
eclog. 6. *Melotoſq. trahunt, maculoſaq. tergora Lyncis.*

Ceterum Thracibus in more fuit, eodem Alexandro teſte, è pellibus vulpium caſſides
lib. 1. gen. dier. conſtructas ferre. Quemadmodum Aethiopes boum pelles amicti acies ſubibant, & præliabantur. Quarè Baptiſta Mantuanus ad hanc vulpinam galeam alludens dixit.

Eſt qui fronte gerat vulpes, & ſubrigat aures.

Hòdie, inquit Geſnerus, etiam in Germania, ex his pellibus pileos conficiunt, Imò quandoquę hi ex diſciſſis vulpium caudis, iterumquè conſutis fabricantur. Sigiſmundus B
quoquè agens de rebus Moſcouitis, narrat pelles vulpinas, ſed præſertim nigras, pro conficiendis teguminibus capitis, nonnunquàm quindecim aureis venundari. In Tarta-
lib. 1. c. 56. tia verò vulpino indumento alitèr vtuntur; nam ſcribit Paulus Venetus, quòd Tartarorum ditiores, veſtes ſericeas, & aureas induunt, ſub hiſquè vulpiū pelles delicatas ſerūt.

DE VVLPE ALBA.

Caput II.

IN Hiſpania vulpes omnino albas reperiri, & à mercatoribus Francofordiam vehi audiuit Geſnerus. Verùm noſtri pelliones, quas pelles albas venales habenr, ex frigida plaga deferri aſſerunt. Propterea in Suetia, & C
par. 3. Noruegia plurimas vulpes candidas vagari Olaus Magnus atteſtatur; hāc opinionem confirmat Gerardus in nauigatione ad Arcton, qui, in illis frigidiſſimis regionibus arcticis, innumeras ferè vulpes candidas ſicuti, & vrſos albos verſari ſcripſit, quæ talis ſunt naturæ, ipſo referente, vt non, niſi Sole demerſo ſub Orizonte, appareant. Cum contingat illam regionem habere ſuum Zenith inter circulum arcticum, & polum mundi, accidit ei ſimiliter, vt habeat vnam noctem continuam, Sole vagante per ſigna ab Orizonte intercepta, & tali tempore vulpes albæ apparent. Sed ſtatim atque Sol emergit ab Orizonte, diemquè longū nimirùm nocti præcedenti æqualem efficit, tunc vulpes albæ abſconduntur, & vrſi albi à cauernis in campum exeunt fortè ob quamdam antipathiam, qua vrſi albi, & vulpes candidæ inter ſe diſſentiunt.
loco cit. Capiebantur huiuſmodi vulpes, codē Gerardo teſte, funiculis rudentū inſtar retiū effectis, atquè ita diſpoſitis, vt funiculo ab ædibus tracto, cum vulpes ſubtus venirent, inuoluerentur. Imò, ex craſſis aſſeribus, decipulas fabricabant, & lapides ſuperimponebant, vt vulpes pondere compreſſæ ab ipſis euadere nequirent. Has ergò captas, & toſtas ederunt, carnemquè cuniculorum ſapere retulerunt. Inſuper narrat, quemadmodum, Arctozephiro flante, & aere frigidiſſimo vulpes albæ D
ſupra ædificium currentes exaudiebantur; quòd, nonnullis malum augurium eſſe dicentibus, de hoc inter comites ſuborta fuit quæſtio. Reſponſumquè fuit malum augurium eſſe, quia prædictæ vulpes, non eſſent in olla elixandæ, aut veru transfixæ, ea namquè ratione edentibus bono omini fuiſſent. Præterea hæ albæ vulpes, & laqueis, & decipulis comprehenſæ non ſolum ad eſum erant vtiles, ſed etiam ex pellibus earum pilei parabantur, vt ab aſpero gelu caput præſeruaretur. Quamuis, teſte Olao Magno, pelles
lib. 18. c. 30 vulpis candidæ minoris ſint æſtimationis, tum ob copiam, tum ob caſum pilorum, qui minus cutibus adhærent. Verumtamen, qui curioſitati, vel vtilitati ſtudent, has pelles, arcendi frigoris gratia, pro vſu dormientium ſibi comparant, quia magnum calorem cito inductum conſeruant; deindè huiuſmodi pelles leues ſunt, & ſenioribus maximè conuenientes.

VVLPES ALBA CVM ALOPECVRO DODONAEI.

DE VVLPE CRVCIGERA.

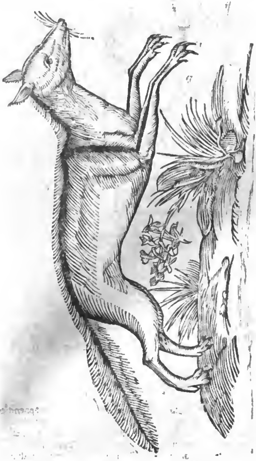
Caput III.

SPeciei vulpis non contemnendæ meminit Geſnerus in appendice quadrupedum viuiparorum, quæ colorem nigrum per longitudinem vſquè ad caudam, & per tranſuerſum vſquè ad anteriores pedes in pelle habet. Idcirco hoc vulpis genus communi vulpi non eſſet abſimile, niſi hac inſigni nota diſcriminaretur, licèt Olaus Magnus ob magnitudinem etiam à communi facilè diſtingui poſſe teſtificetur. In hoc igitur animali ab ore per caput tergum, & caudam recta nigri coloris linea protrahitur, deinde alia tranſuerſa per armos ad

pedes anteriores ducitur, quæ duæ lineæ crucis ſimilitudinem exprimunt; vnde hæc vulpes nomen ſortita eſt. Imò, & in Germania propria lingua vulpem hanc crucigeram appellant. Verùm animaduertendum eſt, hoc genus vulpis, ad mentem Geſneri, in cõparatione ad alias, nigriore gutture eſſe præditum, neq. in Germania naſci, ſed ab alijs frigidioribus regionibus pelles illuc importari, cùm vulpes tantummodò rutili coloris in Teutonica regione vagentur. Tandem Olaus Magnus pelles vulpium, quæ cruce nigra dorſo tenus à natura ſignatæ ſunt, & propter maiorem ornatum, & propter pellium magnitudinem caro pretio venundari obſeruauit. A

lib.18.c.30

VVLPES CRVCIGERA GESN.
cum teſticulo vulpino Lobel.

E

DE SIMIVVLPA.

Caput IV.

SYNONIMA, ET DESCRIPTIO.

Rerum Indicarum Scriptores quoddam rarum animal veteribus prorsùs incognitum deſcribunt, ac depingunt, quod Geſnerus, & alij Auctores ob
F ſimilitudinem, quam cum ſimia, & vulpe habet, Simiuulpem cognominarunt. Nos græcè πιθηκαλώπηκα poſſumus appellare. Quamuis Scaliger *exerc.* 206. ἀλωπεκοπίθηκον, nempè vulpiſimiam indigitauerit. Alij ſemiuulpem, vel ſemiſimiam dixerunt, quoniam medietate anteriori vulpem, & medietate poſteriori ſi-

VVLPISIMIA, VEL SIMIVVLPA.

miam

part.3. miam æmuletur. In Braſiliana regione, vt habetur in hiſtoria Americæ, Fera Saruu[illegible], vel A
Sarignea nuncupatur. Ouiedus in Summario Indiæ occidentalis ibi Chiurcham appel-
lari ſcribit, ſecundùm alios Cinciam in Peru, in Mallucanis inſulis Zurcam, at in regio-
ne inſulæ Cubæ Guadaquinax dicitur. Cardanus verò agens de rerum varietate, Gua-
lib.7. c.33. daquinax, & Guadaquinaiũ animal à Simiuulpe diuerſum eſſe conſtituit. Deſcriptionem
lib.9. prim. decad. ocean. huius animalis exhibet Petrus Martyr, quæ recitatur etiam in tertia parte hiſtoriæ Ame-
ricæ. Hoc igitur animal coloris eſt cinerei, interdum fuſci ad magnitudinem cuniculo-
rũ, vel leporũ, ſecundùm alios accedẽs, & teterrimũ odorẽ de ſe emittens; cuius pars
anterior vulpem, poſterior ſimiam refert, pedes humana effigie præditos; & aures no-
ctuæ habet, ſub ventrem vſitatum, aliud geſtat receptaculum inſtar crumenæ latioris, in
quod catulos ſuos poſt partum recipit, & portat quocunq. proficiſcitur, nec inde exeũt,
niſi quando vbera ſugunt, ibidemquè mater eos occultat, donec ſinè parentis tutela per
lib.1. de Piſcat. ſe vagari, & cibum inquirere poſſint. Similia de cane marino ſcripſit Oppianus, quia pe-
riculo impendente, catulos ſuos in ventrem recipiat, & iterum quaſi pariat, quando om- B
nia tuta eſſe viderit. Idem de vitulo marino refert Baſilius Magnus, & de Delphino Na-
in lib. nauig. c.113. zianzenus. Vt redeamus, vnde digreſſi ſumus, narrat Pinzonius hoc animal cum tribus
catulis delatũ fuiſſe Sibiliã, licet catuli in itinere perierint. Verũ ſi cõtingat, vt mater in
terficiatur, hi vix ab vberibus, vt vitæ ſuæ conſulant, auelli queunt. Imò vna ex his be-
ſtijs fuit interfecta, vt ipſe refert, cum ſeptem catulis in illa pelle incluſis. Scaliger au-
tem ſcripſit hanc belluam quandoquè duodenos catulos eniti.

LOCVS CIBVS.

lib.7. c.33. CArdanus, verba faciens de rerum varietate, litteris mandauit hoc animal
lib.17. Chiurcham dictum in noua Hiſpania reperiri. At in hiſtoria Indica ha-
bemus harũ beſtiarũ quantitatem Inſulæ Cubæ littora colere. Richardus
Dinothus dixit veram harum patriam Americam eſſe, ſed rectiùs, in ta- C
bula geographica regni Guaineæ, in America eſt hoc animal ſub nomine
(Simiuulpe) delineatum, vbi habemus quòd Paria Regio Americæ his potiſſimum
cap.13. redundat, quod repetit Pinzonius, in ſuo nauigationum libro, & tandem Petrus Mar-
tyr in Paria, in Braſilia, & in alijs Peruanis regionibus hoc animal viuere aſſeuerauit.
decad.2. lib.8. part.3. De cibo narrat Petrus Martyr, quòd hoc animal fructibus arborum veſcitur. Ideoquè
non ſolum ob id arbores ſcandit, ſed etiam cùm catulis in crumena incluſis, magna agi-
litate, de arbore in arborem tranſilit. At, in hiſtoria rerum Indicarum, fertur hoc animal
tanquam vulpes eſu gallinarum delectari, ſed Ouiedus in Summario Indiæ Occidenta-
lis ſcriptum reliquit, quòd beſtia hæc, ritu muſtelarum, noctu domos ingrediatur, ne-
canſquè gallinas earum ſanguinem tantummodò ſugat. Imò illic ventrale marſupium
aperit, filioſq. dimittit, vt & ipſi ad gallinaceum ſanguinem ſorbendum aſſueſcant. In-
terim, ſi aliquẽ habitantiũ ſtrepitũ ſẽſerit, illicò natos in crumenã recipiẽs fugã arripit.

EMBLEMA.

D

emblem.57. IN libro ſymbolorum, & emblematũ ex animalibus à Camerario conſcri-
ptorum, quædam pictura conſpicitur ſimiuulpam cum catulis vbera ſu-
gentibus repræſentans, cum hoc titulo. CVSTODIA TVTA. Quoniã
auctor innuere volebat, quod ſub parentum, & aliorum, qui nobis benè
volunt, cuſtodia, & cura, quandiù nobis fuerit conceſſum, perſeuerare,
illaquè grato animo frui debeamus, idcirco emblemati prædicto ſubſcribit hoc diſtichõ.

O tutos ſatis hos ciues, populumq́; beatum
Queis velut in patrio fas habitare ſinu.

Lucas Contilis Scriptor Italicus, inter Phrenoſchemata, iconem huius animalis repo-
nit cum eodem titulo. CVSTODIA TVTA. Quoniam hoc animal omnia bona ſua
ſecum portat.

VSVS

E

VSVS IN CIBIS.

CArnibus huius animalis non ſolum Indi libentiſſimè veſcuntur, verùm etiam hanc cæterorum animalium quaſcunq. carnes guſtu ſuauitate nobilitatas, antecellere prædicant. Quapropter legitur in hiſtoria Indica; quòd habitatores Inſulæ Cubæ obſeruantes magnam horum animalium quantitatem vagantium ſuper arbores ſecùs littora Inſulæ creſcentes, clanculum accedentes, & de improuiſo, magno impetu, arborem excutientes, has belluas cadere in aquam cogunt. Tunc innatantes illas apprehendunt, poſtea in cibos multifariè coquunt.

lib. 17.

F

DE SIMIA.

Caput V.

ÆQVIVOCA.

AVulpe ad ſimiam, per Simiuulpam animal vtriuſquè naturam participans, tranſeuntes neceſſariò hunc ordinem ſeruare cogimur; præterquamquod ambo hæc animalia talis naturæ eſſe perhibentur, vt aliud fronte ſimulare, aliud pectore premere videantur. Idcircò hoc nomen, ſimia, præter animal, de quo in præſentia verba facimus, ſeu hoc nomen πίθηξ, iuxta opinionem Suidæ, homuncionem vel pumilionem, ſeu breuis ſaturæ hominem, aut hominis ſimulacrum ſignificat, & in hoc ſenſu, Demoſthenes Aeſchinem ſimiam nuncupauit, aut quia breui ſtatura præditus eſſet, aut quia tragædiarum hiſtriones eleganter imitaretur. Præterea, licèt impoſtor ab Heſychio, & Varino χίρκοψ, vel rectiùs κιρκοψ nominetur; ab alijs tamen Græcis πίθηξ, ideſt Simia dicitur. Amplius mimi nimirum ab imitatione ſimiæ vocantur. Quapropter Capitolinus Maximinum iuniorem ſui temporis ſimiam, quia cuncta imitaretur, nuncupatum fuiſſe autumat; ob hanc eandem cauſam Ariſtophanes, in Auibus, quemdam traducens πίθηκον nempè ſimiam ſiue, vt mimum, ſiuè tanquam deformem improbum, & aſtutum indigitauit. Inſuper, ex Aeliano, quidā piſcis, ex genere cartilaginoſo mare rubrum incolit, qui, cum in colore, & facie terreſtris ſimiæ ſpeciem, & ſimilitudinem gerat, ſimiæ nomen apud Auctores ſibi comparauit, de quo in hiſtoria piſcium vbertim actum fuit.

G — *Simia homuncionem ſignificat.*

lib. 2. c. 27.

SYNONIMA, eorumq. Etymum.

H

PRoditum eſt Latinorum monimentis ſimiam, vel etiam ſimium maſculino genere à depreſſis naribus nomen deſumpſiſſe; vnde ſimia dicta eſt quaſi ſima à voce græca, σιμὸς, quæ ſimum, & depreſſum ſignificat; verūtamen, ſecundum alios, ſimia, quaſi mima, ſcilicet hominum imitatrix nuncupata fuit. Hac de cauſa Galenus non immeritò hanc beſtiam ridiculam hominis imitationem eſſe pronunciauit. Bartholomeus cognomento Anglicus, in libro de rerum proprietatibus, ſcriptum reliquit Simiam quaſi Simeam, nempè homini ſimilem dictam fuiſſe, cum hominum quodammodo effigiem præſeferre videatur, iuxta illud antiquum Ennij carmen.

Mima quid ſit.

Simia quam ſimilis turpiſſima beſtia nobis.

Placuit tamen Feſto has beſtias à tritis clunibus non ſimias, ſed Clunas appellare. At, in

Cluna quid ſit.

in Græcorũ libris Simia πίθηξ, vel πίθηκος, & ad mentem Pindari πίθων dicta eſſe obſer- A
uatur, παρὰ τὸ πείθεσθαι. quia facilè ad humanarum actionum imitationem perſuadea-
tur. Simia apud Suidam legitur πίθηξ ἡμιμὼ, cum Græcis μίμος imitator dicatur, pro-
priè de imitatore hiſtrionico, qui geſtu dicta, vel facta alicuius imitando effingit. Ab his
vocibus græcis, Pithecus ſimia, & Cercopithecus ſimia caudata formantur. Verùm ani-
maduertit Salmaſius in Solinum, quòd in antiquo libro notarum Tironis, & Senecæ,
Pithepus, & Cercopithepus legitur. Deinde quamuis græca veterum monumenta per-
ſonent, quòd vox νάνος propriè nanum deſignet, tamen Etymologus, hoc nomine, Si-
miam denotari voluit. At Gyraldus aliquando apud Græcos Simiam καλλίαν, blanda
nimirum voce, nominari obſeruauit; quemadmodum Suem in ſacrificio γλυκείαν indigi-
tare cõſueuerũt. Hæc beſtia Hebræis dicitur Koph, & in numero multitudinis Kophim,
Chaldeus reddit Kophin, Septuaginta πίθηκας, & D. Hieronimus ſimias interpretatur.
Priſca Hetruſcorum lingua Arimos ſimia appellabatur; vnde Inarime ſimiarum inſula
nomen ſortita eſt, vt ſuo loco fusè exponetur. Mauri ſimiam bugiam vocant, nos monã B
exerc. 213. inquit Scaliger. Præterea Hiſpanis Mona, vel Ximio, Italis Simia, aut Bertuccia, Gal-
lis Singe, Germanis Aff, Flandris Sime, Anglis Ape cognominatur Nos à viris fide di-
gnis, qui Indicas regiones peragrarunt, intelleximus, quòd hoc animal in patria regio-
ne Buxio dicitur; propterea nulla admiratione nunc tenemur, cum Simia vulgò Buſſa
appelletur Syluaticus deniquè neſcimus, qua ratione ductus hanc belluam Samadam
indigitet.

GENVS, DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

RElatum eſt in Scriptorum commentarijs, multas Simiarum ſpecies inter
lib.2.de ſe forma, colore, inbis, cauda, & magnitudine diſcrepantes reperiri; C
hiſt.An. c.8 quod huius hiſtoriæ ordinem meditanti non parùm negocij faceſſit. Ari-
ſtoteles ſimias ad tria genera reducere videtur; dum ſimias ſine cauda, ſi-
mias caudatas, nempè cepos, & ſimias canicipites, nempè Cynocephalos
conſtituit, quas poſtremas cæteris maiores validiores, & robuſtiores eſſe autumat. De
huiuſmodi autem triplici ſimiarum genero verba faciens Oppianus ſic canebat, Bodi-
no interprete.

lib.3.de *Prætermitto ſcurrile triplex inhoneſtum.*

Ven. Præterea Phyſiologi in vnoquoquè genere, ratione magnitudinis, coloris, & aſpectus,
lib.3. c. 25. maximam varietatem obſeruari tradiderunt, nam, vt refert Marcus Polus, nonnullæ
lib.8. c. 21. erectæ ſtaturam humanam adæquantes reperiuntur. Plinius in India coloris albi apud
populos Orſeos vagari aſſeueranter ſcribit. In effigie tandem mirandum in modum ita
variant, vt Auctores Sphyngum, Satyrorum, & aliarum huius generis belluarum me-
minerint, quæ ad ſimiarum genera cum Geſnero reducenda eſſe opinamur. Si deſcri-
ptionem huius animantis meditemur Reuſnerus pereleganter canit hunc in modum.

in paradiſ. *Simius eſt homini ſimilis, ſed beſtia turpis.*

poet. Cæterùm animaduertendum eſt, quando ſimiam dicimus, ſemper ſimiam ſine cauda D
intelligendam eſſe, quoniam ſimiæ caudis à natura donatæ Cercopithcei propriè indi-
gitantur, quod reſpiciens Martialis ſic cecinit.

lib.4. epigr. *Callidus emiſſas eludere Simius haſtas,*
22. *Si mihi cauda foret Cercopithecus eram.*

Propterea, ex Geſnero, Simius non ſolum cauda caret, hominiſquè figuram æmulatur,
ſed etiam cum calcaneis in pedibus à natura inſtructus ſit, erigitur, & tanquam homo
ſtat, atquè currit. Verùm, ſi quis elegantiorem Simiæ deſcriptionem deſideret, Nata-
lem Comitum petat, qui ſimiam deſcribit his verſibus.

Eſt color his flauumquè inter fuſcumquè nitorum
Omnibus & ſtudijs imitantur plurima facta.
Ambabus capiunt manibus, quod ſecreris, ipſo
Viſu mortales imitantur lumina, nigret

E *His cilium, lateque vngues eſt indice planta,*
Et totidem diſtincta notis, his mollior auris.
Humanam ſpeciem referunt, denteſquè nitentes,
Vt dicas olim humano de ſemine natas.

Sed in hac deſcriptione non debemus à doctrina Ariſtotelis recedere, qui, in anima-
lium hiſtorijs teſtatum reliquit, Simiam eſſe animal, quod cum homine in facie, in nari- *lib.2.c.8.*
bus, cruribus, dentibus tam anterioribus, quàm maxillaribus, nec non in cilijs commu-
nicat, cum ceteræ quadrupedes cilium in vtraquè palpebra non habeant. Præterea ad-
dit Ariſtoteles mammas in pectore, & bracchia ritu hominis habere, nec non manus, di-
gitos, & vngues homini ſimiles; omnia tamen ſunt rudiora, illis pedes ſunt veluti manus
maiuſculæ, & vmbelicus earum non eminet, ſed durum quoddam loco vmbelici appa-
ret. Deinde partem corporis ſuperiorem multo maiorem, more quadrupedum, quàm
F inferiorem poſſident. Tandem genitale fœminæ, mulieris habet ſimile, maris verò pu-
dendum potius caninum, quàm hominis æmulatur.

ANATOMICA.

RAtione partium exteriorum ſimiam homini nõ eſſe diſſimilem ex ſuperius
dictis, iam omnibus exploratiſſimum eſſe cõiectamus. Modò intimas par- *lib.22.de*
tes huius animalis perſcrutando colligimus ex Alberto, quòd veluti ſi- *Anim.*
mia, in partibus extimis, ab homine non valdè diſſentit, ita totum oppo-
ſitum in partibus internis obſeruati, cum ſimia ab homine magis, quàm
aliud animal diſcrepet. Hoc aſſertum doctrinæ Ariſtotelis, & Galeni valdè repugnat,
nam Ariſtoteles litteris mandauit Simiarum interanea, præ ceteris animantibus, multum *lib.2.de*
humanis aſſimilari; & Galenus ſententiam Ariſtotelis ſtabilire videtur; dum in aggreſ- *hiſt. Anim.*
ſionibus anatomicis ſimiam viſceribus, muſculis, arterijs, neruis, & oſſibus homini ſi- *cap.9.*
G milem eſſe aſſeuerat. Propterea paulo inferiùs ſimiam, pro anatomica exercitatione ex- *lib.1.de A-*
coriandam, in aqua ſuffocandam eſſe docet, quia in ſuſpenſis partes colli adeò laceran- *nat. admin.*
tur, vt muſculi diſtinctè conſpici minimè poſſint. Quare ſi cum eodem Galeno per ſingu- *cap.2.*
las ſimiæ partes percurramus, prædictæ ſimilitudinis veritatem comperiemus. Hæc licet *cap.3.*
in aliquibus partibus manca ſit, cum minus rectam crurum ſtructuram ſit ſortita, & ma-
gnum manus digitum omnis functionis firmamentum mutilum habeat, attamen, ex Ga- *comm. 3. in*
leno. latiſſimas thoracis partes adepta eſt, vt homo; cum ceteræ animantes acutiori pe- *lib. Hip. de*
ctore ſint præditæ; in quo poſtmodum cor pyramidalis figuræ veluti humanum claudi- *artic.*
tur. Quamuis Auicennas, & Albertus ſcripſerint cor cuiuſdam ſimij cum duobus acu- *lib.3.fen.2.*
minibus repertum fuiſſe; illud enim pro miraculo, vel monſtro habitum, ijdem Auctores *tract.1.c.1.*
referunt. Præterea idem Galenus agens de venarum, & arteriarum diſſectione, diſtri- *cap.4.*
butionem venarum in ſimiarum bracchijs, non aliter, ac in bracchijs humanis ſe ſe ha-
bere affirmauit, Imò, in eodem libro, obſeruat venam illam notabilem, quæ in dextram
cordis aurem fertur, moxquè in eius ſinum dextrum penetrat, in ſimijs paulò ſuprà au-
rem cordis ſitam eſſe; addit quoquè venas, quæ à caua propagantur, & in renes inſe- *cap.8.*
H runtur, eſſe ampliſſimas, deinceps poſt has ad teſtes deferri, quæ partim quoddam cõ-
mune in omnibus ſimijs, partim in ſingulis quoddam proprium nactæ ſunt. Fibrarum
poſtea complexus in ſimijs euidenter apparet, in alijs autem animantibus, quæ paulò
prolixiora colla habuerint, tantò minùs, quàm in ſimijs innoteſcere poſſunt, quantò
collum oblongius extiterit. Si ad muſculorum contemplationem, ſermonem conuerta- *lib.16. de*
mus, inueniemus apud Galenum muſculos temporales exiles, & debiles, nec non auris *vſu part.*
ſubſtantiam ferè immobilem tàm in hominibus, quàm in ſimijs exiſtere. Accedit, quòd *cap.6.*
in ſimijs, quæ homini, eodem Galeno teſte, in plurimis alijs particulis, & præcipuè in *in lib.de diſ*
collo ſunt ſimillimæ, prima neruorum coniugatio in eos tantùm muſculos, qui ſunt circa *ſec.ner.*
dearticulationem capitis diſtribuatur. Deinde cum Galeno accedentibus ad alias infe- *cap.12.*
riores partes examinandas, occurunt muſculi ex ima parte ad poſtremas thoracis coſtas *lib. 6. de a-*
ſurſum paulatim obliqui tendentes, qui in alijs animantibus notãdæ ſunt magnitudinis, *nat. admin.*
in ſimijs, paruis thoracis muſculis non diſſimiles eſſe apparent. Imò agens de vſu partiũ *c.10.*
humani corporis, non tantam ſimiæ conuenientiam cum homine obſeruauit, quin in multis *lib. 15. c 8.*

et iam

etiam muſculis aliqua etiam diſcrepantia conſpicitur. Nam illi infra deſcendentes, qui genu dearticulationem mouent, ab humanorum figura prorſus recedunt. Præterquamquòd articulus iſchij non penitùs humano ſimilis conſtituitur; & tandem muſculos carnoſos, qui nates integrare ſolent, in ſimijs admodum ridiculos eſſe cum Galeno liberè aſſeueramus. Verùm ſimiam ab homine in alijs differre partibus, quas Galenus non recenſuit, Andreas Veſalius noſtræ ætatis Anatomicus celeberrimus egregiè docet; nempè in muſculis thoracis, & brachia mouentibus, in ijs, qui cubitum, & femur agunt, in manus interna ſtructura, in muſculis digitos pedis mouentibus, in tendine pedi ſubnato. Item in colo, meſenterio, & pulmonis quinto lobo venam cauam ſuſtinente, quem in cadauere humano non licet conſpicari. His animaduerſis ſimiæ ſceleton examinandum, & ponderãdum ſe ſe offert; cum Galenus, ad intelligendam Hippocratis doctrinam de fracturis, demonſtrationem oſſium hominis, vel ſimiæ neceſſariam eſſe aſſeuerantiùs dixerit, cum vtriuſquè ſceleton maximam conuenientiam habeat, quod in doctrina Galeni, paſſim manifeſtum habemus; nam ipſe homini, & ſimiæ maxillam inferiorem minimam aſſignat, & paulò inferius collum ſimiæ ex ſeptem ſpondylis, quemadmodum, & collum hominis integrari aſtruit, ſicuti etiam in cæteris animantibus à natura hominis non valdè recedentibus intueri poſſumus. Cæterùm ſciendum eſt, quòd ſimia, in aliquibus etiam oſſibus, ab humano ſceleto diſcrepat; quoniam in homine ad lũbos quinque tantum vertebræ conſpiciuntur, in ſimijs autem, velut in alijs quadrupedibus cum Galeno ſex obſeruantur. Præterquamquòd ſimia, ſi quadrupes incedat, mutila eſt, & tarda, quoniam humeri articulus à thorace plurimùm eſt abductus, ſi bipes gradiatur, clauda eſt, quoniam crura, teſte Galeno, non recta ad ſpinam tendunt. Imò pedes concauos, & digitos valdè fiſſos ſortita eſt, quoniam hæc conſtructio ad amplexandum valdè idonea eſſe perhibetur cum ſimia ritu felium, & murium omnia velociſſimè apprehendens edita petat. Ad finem pedes huius animalis non modò ratione concauitatis, ſed etiam ratione cuiuſdam tendinis, quemadmodum etiam manus, ab humanis diſſentire videntur; de quo Galeni doctrina adminiſtrationum anatomicarum legenda eſt. Poſtremò, ſi quis plura de ſimiæ anatomia videre cupiat, librum de quinquè ſenſibus Hieronymi Fabricij ab Aquapendente adeat, vbi figura oculi ſimiæ anteriorem partem demonſtrans, nec non eiuſdem ſimiæ oculi Icon muſculos repræſentans exhibetur. Ibidem quoque ſimiæ laryngis figura cum glotide, pariterquè cum ſcutiformi ex vna parte deducta conſpicitur.

in volum. de fabric. corp. hum.

in lib. Hipp. de artic. c. 2

lib. 22. de vſu part. cap. 2.

comm. 3. in lib. Hip. de artic.

lib. 13. de vſu part. cap. 11.

lib. 2. cap. 8.

NATVRA, MORES,
Ingenium.

GVſtum ſimijs exquiſitum naturam impertitam fuiſſe, omnes auctores pro comperto affirmant; idcirco naturali inſtinctu ductæ in maxillarum cauitatibus cibaria condunt, moxquè inde ſenſim ad mandendum manibus expromunt; ſicquè in dies eſitando ventrem diſtendunt. Præterea nullum eſt animal, quod in luxuriam magis ſoluatur, quàm ſimia. Hæc enim adeò petulans eſt, vt non vereatur etiam leonem illius clunibus affixa per laſciuiam exagitare. At inter ſimias rufæ potiſſimum libidine intemperatæ cupiditatis exardeſcunt: Quamobrem, ex Aeliano, has in vrbes non adducunt, quoniam Veneris ſtimulo inflammatæ ſexum muliebrem furentes inuadunt. Amplius in iracundiam præcipites feruntur, & iniuriæ diù meminerunt, ſi vera ſcripſit Albertus. Veruntamen, ſecundùm alios, ſimiæ irarum motus facilè concipiunt, ſed illos etiam breui deponunt; vnde vulgò ſolet dici, adulatoris minas, & ſimiæ iras eodem loco habendas eſſe. Inſuper proprio inſtinctu præcipua prolem affectione proſequuntur, ideoquè manſuefactæ catulos ſuos omnibus oſtendunt. Oppianus autem tradit ex duobus catulis, quos enituntur, alterum magis, alterùm verò minus diligere. Præter hæc, alia proprietate ſunt donatæ, vt in Neomænia eximijs gaudijs, & in interlunio ſummis mœroribus afficiantur. Deniq. ſimia ſtatimatquè per tactum, aut mortem, aut morbum putridum deprehenderit, inuſitato narium ſtrepitu confeſtim eumdem affectum manifeſtat. Hinc doctiſſimus Crollius colligit

ſimiæ rufæ cuius naturæ ſint.

lib. 3. Cyneget.

git

Digitized by Google

E ligit artem ſphygmicã ab hoc animali medicos didiciſſe. Demùm ſimiæ aliquando trãſuerſo latere facilimè gradiuntur, ſed hoc ob pedum poſteriorum latitudinem eis contingere opinamur. *Artis ſphygmicæ origo.* Prædictis addamus huius beſtiæ docilitatem, quæ acris ingenij & ad diſcendum prompti ſpecimen oſtendere ſolet. Nam ſimia omne quod corpore agitur, ſi doceatur, præclarè diſcit, & licèt rudis, & inexercitata, idipſum tamen, quod videt, actionibus citò repræſentat. v.g. ſi intueatur aliquem ſaltantem, ludentem, vel geſticulantẽ, ita facilis eſt ad imitandum, & prompta ad diſcendum, vt ſaltationes, ludos, & geſticulationes illicò aſſequatur. Quocirca non erit nobis admirationi, ſi Aelianus ſimiam habenas abducendi, & remittendi, flagelloquè vtendi modum apprehendiſſe, aurigæquè munus obijſſe promulgauerit; & ſi Mutianus, referente Plinio, latrunculis cera effictis ſimiam luſiſſe tradiderit. *ſimia munus aurigæ obiuit.* Imò quandoquè tanta ingenij ſolertia valuit, vt aliquibus graui fuerit exitio. *lib. 7. c. 27.* Quoniam ſimia olim, apud Aelianum, ab eminenti loco conſpicata nutricẽ, à qua infans in pelui abluebatur, & deterſus in alba ſyndone, faſcijſq. inuoluebatur;
F cum obſeruaſſet locum, in quo puer cubaret, per quamdam ingreſſa feneſtram, nutrice abſente, infantem ſuſcipiens, & à pannis denudatum in feruenti aqua, quæ fortè in lebete penès ignem reperiebatur, abluendi gratia imponens, interfecit. Quid ſimile narrat Maiolus de ſimia, quæ in aula Iulij Secundi Summi Pontificis alebatur, nam dum famuli, ſeu qui erant à cubiculis tantiſpèr expectarent, donec Pontifex cubitum ſe conferret, ſolebant, nocte intempeſta, caſtaneas ſub prunis coctas eſitare. *colloq. 7.* Accidit autem vt, relictis ſub cineribus caſtaneis, ad aliquod miniſterium incũberent: tunc ſimia caſtanearũ auida, omnibus abſentibus, occaſionẽ nacta, & ignẽ cauens, ne digiti adurerentur, cũ ibi non adeſſet ferrũ, quo Aulici ad eruendas à cineribus caſtaneas vtebantur, felem, vel vt alij volunt catellũ penès ignem commorantẽ arripuit, cuius pedes pro extrahendis ab igne caſtaneis adhibuit; ad beſtiæ autem à prunis cruciatæ eiulatum accurrẽtes Aulici, acre, & vegetũ ſimiæ ingeniũ cognouerũt. Paræus quoq. verba faciens de hominis præſtantia obitèr tradit ſe vidiſſe prægrandem ſimiã in ædibus Ducis Somei, cui tanquã nimis moroſæ, & omnibus admodũ infeſtæ manus abſciſſæ fuerant; deinde optimè curata mitior, & docilior euaſit; Hæc breui temporis ſpatio in multis artibus ſcilicet *lib. 1.*
G tripudiando, ſaltando, & omnia deniq. opera ſtrenui ſimij exercẽdo, adeò profecit, vt omnibus ſuæ ætatis ſimijs ingenij gloria facilè antecelleret; Quapropter à tot, & tantis exercitijs nomen ſortita fuit, quia à cunctis, *Magiſter ſue totum*, cognominabatur. Tãdem nullũ eſt brutũ animal, in quo maior ingenij præſtantia ad euitanda pericula vigeat, quã in ſimia. Ad rẽ recitat Aelianus, cũ feles in Aegypto quandã ſimiã inſequerentur, hanc omni conatu in fugã ſe conuertentẽ altã arborẽ conſcendiſſe, verũ cũ feles illã ſequerẽtur, tunc ipſa ad arboris ſummitatem cucurrit, & ab extremis ramorum exilium faſtigijs tandiù pependit, donèc feles, qui eo accedere non poterant deſcendentes ad aliarum Ferarum venationem proficiſcerentur. *lib. 7. c. 18.* Itaquè ſimia hoc accuratiſſimę diligentiæ, & ſummæ curæ ſtudio ab impendenti mortis periculo ſe liberauit.

LOCVS CIBVS.

H IN plaga orientali, & alijs regionibus calido cœlo ſubiectis, ſimiæ, vt plurimùm ſtabulantur, & inde ad noſtras regiones ſæpenumerò aduehuntur. Siquidem leguntur in ſacris paginis hæc verba. *Quia claſſis Regis per mare cum claſſe Hiram ſemel per tres annos ibat in Tharſis, deferens inde aurum, & argentum, & dentes elephantorum, & ſimias.* *lib. 2. Reg. cap. 16.* Non eſt igitur mirãdum ſi, ad mentẽ Strabonis, in Libyã, & Mauritania multę ſimię vagentur. Imo, ex Solino, omne latifundiũ, quod inter Aegyptũ, Aethiopiã, & Libya diffunditur, omni ſimiarũ genere repletũ eſſe perhibetur. In huius aſſerti confirmationẽ, refert Poſſidonius ſe, cũ ex Gadibus in Italiã nauigaret, in Libyę orã delatũ fuiſſe, & quãdã ſyluã ſecùs mare ſimijs refertã obſeruaſſe, quarũ alię ſupra arboribus, alię in terra ſedebãt. Verũ notandũ eſt, quod hęc animalia potiùs mõtanis, quã locis planis delectãtur; hac de cauſa montes Eniſę regionis Africę multę ſimię frequẽtãt, vt in deſcriptione Africę Ioãnes Leo promulgauit. *lib. 3.* Mõtis & Caucaſi ea pars, quę in mare rubrũ porrigitur ſimijs redũdat, quę à Philoſtrato piper colligerè tradũtur. Deniq. in omnibus Indię mõtibus tantã eſſe horũ animãtiũ multitu-

titudinē Auctores ſcribūt,vt Alexādri Magni copias perterrefecerint. Præterea Regio Baſinā Magno Cā Tartarorū ſubiecta,teſte Paulo Veneto,numeroſis ſimijs magnis ſcilicet,& paruis abūdat; has capiūt venatores, & mactatas excepto mēto oēs depilāt, deinde aromatibus cōditas,& exiccatas mercatoribus vendunt, qui in diuerſas orbis partes huiuſmodi cadauera deferētes,hominibus perſuadēt tales homūculos in maris inſulis vitā degere. Si cibaria ſimiarū contēplemur,hæ omnibus ferè eſculētis voracitati ſuæ deſeruiūt. Primitùs herbis,& tritico delectātur;idcirco,ex Geſnero, ad maturas ſpicas magno comitatu incedūt, quarū vna ad cāpi limites excubās, ſi agricolam accedentē eminùs intueatur magnum clamorem edit, & tunc reliquæ, audito ſigno, fugientes maximis ſaltibus in proximas arbores aſcendunt, & fœminæ quoq; catulos humeris geſtantes de loco in locum velociſſimè tranſiliunt. Prædictis addit Albertus,quòd ſimiæ pediculos humanum caput vexantes legunt, & comedunt, imò vermes, & araneos libentèr inquirunt, & vorant, vinum etiam bibunt, vt teſtificatur Athenæus; ſed inter fructus pomis potiſſimùm, & nucibus maximoperè gaudent, at reperto in eis amaro cortice,totum abijciunt. Ad rem narrat Lucianus, quòd Rex quidam Aegyptiorum mandauit, vt aliquot ſimiæ ſaltandi, & choream ducendi artem perdiſcerent; itaquè ſaltandi exercitium perdoctæ, purpureis veſtibus indutæ, & perſonatæ in publico theatro ſpectatores magno oblectamēto remorabantur,& tādiù hoc ſpectaculū placuit, donec ſpectantiū, quidam facetus,nuces,quas in pera fortè geſtabat in mediam arenam proiecit; ſimiæ ſimulatq. nuces viderunt,choreæ oblitæ ex ſaltatricibus in ſimias redeuntes,dilaceratis veſtibus, & contritis laruis,magno cum omnium ſpectātium riſu pro nucibus acriter inter ſe præliari cœperunt. Ceterùm non ſolum herbarum,& fructuum,ſed etiam carnium ſagina lætantur;hac de re non immeritò ſimiam animal omniuorum eſſe ſtatuemus. Audiuimus tamen ab illis,qui in proprijs ædibus ſimias cicures habent,quòd illis carnes nō exhibent,quoniam ab earum eſu hæc animalia depilari obſeruarunt.

ſimia cadauera conduntur. A

tritico veſcuntur.

B

ſimia animal omniuorum.

COITVS PARTVS.

C

ADduci non poſſumus, vt credamus ſimias, animantes alioquin ſalaces, & in luxum valdè ſolutas rarò congredi; cum ſuperius enumerando innatas huius animalis proprietates pronunciauerimus,ſimias ob inſignem petulantiæ intemperantiam, quando in Vrbes ducuntur, etiam in ſexum muliebrem furere; & tamen Natalis Comitū, in ſuo tractatu de venatione, ſimias circa æquinoctium vernum commiſceri, & circa ſolſtitium ęſtiuum duos catulos parere narrauit; quod, vt omnibus clariùs pateſiat, eius carmina in medium afferemus, ille igitur ſic inquit.

lib.2.

Pignora bina ferunt, palea quo tempore primum
Surgentem ad zephirum vacua iactantur, & arua,
Preſſa calore gemunt, coeunt quia tempore veris.

Aelianus quoq. duos fętus à ſimia gigni affirmat,quorum alterū nempè chariorē magis diligi,& ferè sēper in vlnis à ſimia geſtari,neglectū verò ſecùs matrē inābulare fatetur

CAPIENDI RATIO.

D

CVm ſimiæ inſigni corporis velocitate,& animi ſagacitate prę̨ſtent,non facilè per vim coerceri poſſunt, idcirco pro illarum captura,vt refert Diodorus Siculus, à venatoribus innumeræ technæ excogitatæ fuerunt. Prima eſt,quando venantes in ſimiarū ſyluis aqua in vaſe contenta faciē, & oculos probè abluunt, deindè vaſis viſco, loco aquæ, plenis, ibi relictis abeūt. Simiæ venantiū ęmulę ad vaſa accedētes viſco perliniūt faciē,qua viſcata,& oculis glutine clauſis,ſine immodico labore capiūtur. Secunda eſt,ex eodē Diodoro, quādo Ferarū captores,in nemoribus ſimiarū, ſe induentes calceos validis ligaculis arctant,& alios,abeuntes ibi relinquunt. Tunc,venatoribus occultatis, ſimiæ ab arboribus deſcēdētes calceos ibi repertos induunt,& ligacula multis nexibus ſtringēdo adeò ſe impediūt,vt à venatoribus reuertētibus, cū nō facilè ab his ſe poſſint expedire, nullo nego-

lib.17.

loco cit.

cio

E cio cōprehendatur. Quare Reuſnerus ad hoc capiēdi ſimias artificiū alludēs ſic cecinit. *in paradiſ. poet.*

Simia dum laqueos imitari ſtulta doloſos
Geſtit, in inſidijs ſe capit ipſa ſuis.

Alij fuerunt huius opinionis, quòd calcei ad ſimias fallendas in nemore relinquendi ex
plumbo fabrefieri debeant, oblongis funiculis muniti; vt ipſos indutæ, & ligamentis
arctè nexis, de loco dimoueri nequeant, donec accurrens venator illas coerceat. Stra-
bo alterius calceorum generis meminit, qui per modum ſubligaculi adhiberi ſolent. *lib. 15.*
his ſimiles viſco interius illitos in ſylua venatores relinquunt, quos ſimiæ indutæ, &
viſcatæ facilimè in cuſtodiam veniunt. Alij, ex Geſnero, ſpeculis cum longis funibus v- *Speculis v-*
tuntur, illa capiti coram ſimijs alligantes, abſentibus hominibus, ſimiæ idem præſtant, *tuntur in*
ſed reuerſi venatores ſimias ligatas per longas funes ad ſe trahunt. Fœminæ verò ca- *captura ſi-*
tulos habentes alio artificio coercentur, nam alterum catulum vlnis, alterum dorſo ad- *miarum.*
hærentem geſtantes, ſi à venatore fugentur, vt capturæ periculum curſu euitent, quem
F ferunt in bracchijs catulum deponunt, ſed à nato adhærente tergo oppreſſæ, & curſum
impediente, cum excuti non poſſit, ſimiæ cum filijs captiuæ ducuntur. Præter hæc, cum
ex Athæneo, hæ beſtiæ baccheis liquoribus delectentur facilè poterunt irretiri; quod
Aelianus, in varia hiſtoria, confirmare videtur, dum hæc habet. Si Elephantus, &
ſimia vino ſe obruant, hæc verſutiæ & ille roboris obliuiſcitur. Quare huiuſmodi ani- *lib. 2.*
mantes multo lyæo madefactæ non ſolum imbelles, ſed etiam ad reſiſtendum inſidijs
venatorum inhabiles redduntur. Poſtremò, per ſagittas, vel tormenta manuaria igniuo-
ma, aut ſauciæ, aut occiſæ ab arboribus cadentes capiuntur. Hoc colligimus ex Petro *decad. 5.*
Martyre, qui tradit, & venatoribus, & alijs per ſyluas oræ Indicæ tranſeuntibus mul- *lib. 9.*
tas ſimias horrendis clamoribus de arbore in arborem tranſilientes venire obuiam, &
aliquando ab arboribus deſcendentes fingere turmatim prætereuntes velle adoriri, ſed
quando conſpiciunt arcus intendi, & ſclopos in ſe ipſas dirigi, vento velociores ad ſu-
prema arborum cacumina repentes, emiſſis rabidis conqueſtibus, vehementer frendūt.
Deinde tanta ſunt dexteritate prędità, vt diſcuſſas in ſe ſagittas euitare, & etiam ma-
nibus apprehendere ſciant. Scloporum tamen globulos nondum euitare didicerunt,
G quibus pleræquè identidem mactantur. Quando autem vnam de ſuo grege vulneratam,
aut necatam præcipitem ab arbore ruere conſpicantur, talem, & tantum fremitum edūt,
vt mille leonum rugitus æmulentur. Sed vnum admodū demirari non deſinemus, quod,
ex eodem Petro Martyre, habemus, nimirùm quòd inter illas quandoquè vna ſaga-
cior quotquot lapides vna manu, & ore geſtare poteſt ſecum ſupra arbores defert, in-
deque prætereuntes, ſed potiſſimum venatores ipſis inſidiantes lapidare conantur.

ANTIPATHIA, & SYMPATHIA.

SImiam, & gallum odio capitali inter ſe diſſidere Phyſiologi conſpiran-
tèr affirmarunt. Ideo Publius Malleonius cum propriam matrem vitali
ſpiritu priuaſſet, eam pœnę ſententiam promeruit, quæ in fine Inſtitu-
tionum ciuilium recitatur. Is itaquè cum ſimia gallo gallinaceo, & vipe-
ra in culeo conſutus in mare proiectus fuit, vt ob tam deteſtabile crimē, *titul. de pu-*
H omnium elementorum vſu priuaretur, & ne aqua in culeum ingrederetur; hic, teſte Tur- *bl. iud. §.*
nebo, non ex tela, ſed ex ſparto pice, & bitumine illito parabatur, in quo cum parricida *alia deinde.*
prædicta animalia, ob antipathiam, claudebantur, nimirùm vt ſimia gallum perſequere-
tur, & vipera gallum fugiens in hominem ſæuiret; ſicquè viuus parricida viua ſepultura
caderet; Quocirca huc reſpiciens Iuuenalis canebat hunc in modum.

Clauditur aduerſis in contraria ſimia fatis.

Deinde teſtudo ſimiæ admodum inuiſa eſſe fertur; quare mirùm eſt ſpectaculum, quan-
to cum horrore, viſa teſtudine, ſimia reſiliat. Propterea, ex Porta, teſtudine alligata ca-
tenæ, qua vinctus eſt ſimius, vt effugere nequeat incredibile eſt dictu, quanto mœrore *lib. 7. phy-*
conficiatur, & quam impatientius doleat. Huius rei quidam Romæ dedit ſpecimen, vt *ſiog. c. 8.*
habetur, apud Eraſmum in Dialogo de amicitia; hic ſupra caput pueri teſtudinem pileo
tectam collocauit, ipſumquè ad ſimiam duxit; hæc, viſo puero, hilaris in eius hume-
ros inſilijt, & pediculos venatura caput nudauit, ſed teſtudinem conſpicata

Teſtudo, Torpedo, & limax ſimijs aduerſantur.

tanto cum horrore ab humeris reſilijt, vt ferè exanimata, præ timore, alui, & veſicæ excrementa reddiderit, ſemper retroſpiciens, nùm teſtudo illam ſequeretur. Ex eodem A auctore, ſimia quoquè agreſti odio torpedinem proſequitur, & mirandum in modum limaces metuit; quare, ſi limacium corona ſimiæ circumponatur; ipſa, nec illas comprimere, nec eas attingere audet. Hactenus de animalibus magna contrarietate à ſimia diſſidentibus ſatis, ſuperquè dictum fuit. Modò de ijs, quæ ſimiæ minimè aduerſantur, ſermo habendus eſt. Inter hæc primo loco recenſetur Cornix, quæ ſimiæ ridiculi animalis ſpeciem non aliter, ac paruæ aues noctuam ſedula admiratur; ſed diligenter perpendendum eſt, nùm ratione amicitiæ eam colere cupiat, an hoc ſtoliditati auis attribuendum ſit. Scimus, quidem, ex Ephorino, in dialogo de amicitia, ſimiam nō vulgari amore cuniculos proſequi: quandoquidem nobilis vir in Anglia ſimiam prægrandem domi alebat, quam à catena ſolutam, vt à vulnere, quod acceperat, conualeſceret, obambulare permittebat, in extremo horti limite nonnulli cuniculi in cauea ſeruabantur, quibus muſtela inſidiabatur; ſimius id eminùs obſeruans quietus à loco non recedebat, dū B cuniculis nullum periculum imminere conſpicabatur; ſed poſtquam muſtela caueam labefactare cœpit cum tali periculo, vt cuniculi à tergo nudati inſidiatoris præda quamprimùm futuri eſſent, confeſtim ſimius accurrens tanta dexteritate caueam retraxit, vt homo dexteriùs operari non potuiſſet. Hinc multi huiuſmodi animalium genus ſimijs amicum eſſe coniectarunt.

Simia cuniculorum amica.

ÆGRITVDINES QVAS
patiuntur, & quas inferunt, cum medela.

lib. 6 de anat. admin. cap. 5.

VAletudinem ſimiarum non paucis morbis obnoxiam eſſe multi auctores atteſtantur; inter quos eſt Galenus, qui ſimias vnà cum hominibus hernia laborare confitetur, & huius aſſignans rationem, litteris mandauit, homines, & ſimias maximo omento refertas eſſe; ideoquè ob pondus facilè C deſcendit, atquè hernias generat. Sunt qui ſcribant, Simias morbo comitiali aliquando detineri, vt clariſs. vir Hieronymus Montuus, qui in capite de epilepſia ſimias, & cercopithecos conuelli obſeruauit. Imò quod peius eſt, rabiè quoquè vt canes corripiuntur, quod Euſtachius Rudius agens de morbis occultis, nobis manifeſtauit. Amplius in atrophiam quandoquè incidere perſpicuum eſt per Galenum, qui ſimiã valdè emaciatam diſſecuit, & cæteris partibus illæſis in pericardio tumorem præter naturam inuenit continentem humorem, qualem illæ puſtulæ emittere ſolent, quas Græci hydatidas vocitāt. Schenchius aperuit ſimiā laborantē inflāmationē ſplenis, veſicæ, fellis, pulmonis, & aliarum quarundam partium, in quibus innumeræ erant veſiculæ aqua plenæ ſed illas, quæ erant in cyſti fellis, flauiores eſſe obſeruauit. Viciſſim quando ſimia dentibus, alios ſauciat, adcò vt ſanguis effluat, hæc affectio inter vulneta curatu difficilia reponenda eſt, quia, vt volunt medici, huiuſmodi morſus neſcio quid viroſum ſecum trahit. Quamobrem Quintus Serenus infraſcriptis medicaminibus præſto eſſe neceſſarium, putat, dum ſic fatur. D

lib. 4.
lib. 5. de loc. affec. c. 2.

in hiſt. monſtr.

Siue homo, ſeu ſimilis turpiſſima beſtia nobis
Vulnera dente dedit, virus ſimul intulit atrum,
Betonicam ex puro prodeſt aſſumere Baccho,
Nec non & raphani cortex decocta medetur,
Si trita admorſis fuerit circumlita membris.

Morſus ſimia curatio

Auicennas, in ſimili caſu, emplaſtrum ex cinere, & aceto confectum, vel cum melle, & amygdalis amàris paratum præſcribit; deindè, in horum defectu, lithargirium cum ſale, & radicem fœniculi commendat. Deniquè loco huius, mel cum nigella, aut eruo tanquam præſidium ſingulare magnificat. Sextus autem Philoſophus fel tantummodò taurinum in ſimiæ morſu adhibet.

EPI-

EPITHETA.

E TExtor in ſuo epithetorum libro, ſimium proteruum, callidum, ſimulatorē, & paraſitum nuncupauit, quoniam cum ſit ſimulacrum hypocriſis, & humanos geſtus æmulari ſciat, ſemper cum hominibus fraude, technis, verſutijs, & impoſturis agere videtur; hac de cauſa non debemus admirari ſi ab Oppiano. πίθηκος κακὸς dicatur, cum malus improbus, & nequam ſit. *lib. 2. cyneget.* Eidem etiam auctori vocatur αἰσχρός, nempè fœdus, & turpis cum hæc vox, αἶσχος, in græcis paginis, turpitudinem deſignet. Prætereà ab alijs proprietatibus, & effectibus alia quoquè epitheta ſortitur, legitur enim, apud Heſychium, & Varinum, πίθηκος βάτης, καὶ ἀναβάτης, nimirum quia facilè arbores ſcandat, & in ſublime repat. Vocatur etiā γελωτοποιός, quia aſpectu, & geſticulationibus, intuentibus riſum excitet; cum hoc animal in alium vſum natum eſſe non videatur; Siquidem non ad eſum, vt ouis, nequè ad cuſtodiam ædium, vt canis, nec ad onera baiulanda, vt equus valet. In huius opinionis *lib. 14.* confirmationem narrat Athenæus Anacharſim philoſophum genere Scytham, cum in conuiuium Mimi, & homines ad riſum commouendum edocti introducerentur, ſolū omnium non riſiſſe, ſed ad ſimiarum introductionem ridere cœpiſſe. Rogatus ab alijs cauſam reſpondiſſe fertur. Simij, natura ſua, ſunt γελωτοποιοὶ, Mimi autem ſcurrilitates edocti & à ſpectatoribus riſum captantes, ſimulant. Demùm à naſi figura, ſimius enaris *Simius Enaris dict.* nimirum ſine naribus, quia naribus ſit reſimis, nominari poterit: hinc inſula ab ipſis habitata Enaria vocatur, quod Salmaſius in Solinum diligenter ponderat, non autem Aenaria ab Aenea habitatore, vt nonnulli perperàm ſcribunt. Hæc Inarime à Virgilio, & à Plinio Pithecuſa nuncupata fuit, vt ſuo loco explicabitur. Græcis tandem σιμοπρόσωπος appellatur ille, qui ſimus, ideſt qui, ſima, vel preſſa nare eſt; quare non eſſet à ratione alienum, hoc etiam epithetum ſimiæ attribuere.

G

DENOMINATA,
& Cognominata.

SI meditemur illa, quæ à ſimijs denominationem, & cognomentum ſortiuntur, hæc profectò pauca eſſe non videntur; omiſſis tamen nonnullis proprijs nominibus, quæ nùm à ſimia deriuent, non conſtat, vt quidam Simias in prælio celebratus; qui tanquam vir ſtrenuus à Plutarcho memoratur. Item Simias grammaticus inſignis, cuius, Aeneas Syluius in hiſtoria Aſiæ minoris, meminit, qui fortè fuit ille Simias Rhodius politioris diſciplinæ græcæ ſcientiſſimus, quiquè multa carmina græco idiomate conſcripſit. Pithecium quoquè nomen fuit cuiuſdam mulieris apud Plautum. Δημοπίθηκος verò, apud Ariſtophanem, vocatur ille, qui vel fraudatione, vel adulatione erga populum ſimiam ſe exhibet. At πιθηκοειδὴς, in lexicographis græcis, ſimiæ ſimilis exponitur. Sed Licophron turpitudinē Therſitis expræſſurus illū πιθηκόμορφον indigitauit. Amplius, ex Cælio Rhodigino, Tatianus orator ſimiæ cognomentū adeptus eſt, quia omnia ingenioſiùs imitādo exprimeret.
H Rectiùs autē præſtaremus, ſi cognomine Simiæ Mercurium decoraremus, quoniā hic planeta, & bonus, & malus eſſe perhibetur, prout alteri planetæ, vel bono, vel malo copulatur. Inter animalia Lexicographi latini ſimiarum catulos à ſimijs denominantes ſimiolos appellant. Quamuis hoc nomen per metaphoram quibuſcumquè alios imitantibus aſſignari poſſit. Apud Græcos verò reperiuntur hæc nomina Aegopithecus quaſi capra ſimiam referens, Leontopithecus ideſt Leo ſapiens naturam ſimiæ, & Arctopithecus nempè vrſus præ ſe ferens aſpectum ſimiæ. Imò, quia ſimia ludis, & geſticulationibus ſummoperè delectatur; Græci, à nomine, πίθηξ, verbum πιθηκίζειν formarunt, quod ſimiam imitari, vel ſimiam agere, nempè adulari, vel blanditijs fallere ſignificat; hinc πιθηκισμὸς deducitur, quod vocabulū imitationē ſimiæ, ſeu adulationē deſignat. Si herbarū nomēclaturas perpēdamus, habemus in Herbario Lugdunēſi Antirrhinū primū Matthioli, quod ſimiæ caput nuncupatur, quoniā flos huius plantæ, vel vt alij volunt, ſemen rictū ſimiarum præ ſe ferat. *Herbæ à ſimijs denominatæ.* Ad finem multa ſunt loca, quæ à ſimijs denominationē acceperūt,

inter quæ non infimam ſedem Pithecuſæ inſulæ Tirrheni maris occupant; de quarum A
Pithecuſæ de dictæ. nomine omnes Auctores vni ſententiæ non accedunt. Varinus, *ἐν νήσος*, fuit huius opinionis, Pithecuſas fuiſſe inſulas, olim à gigantibus habitatas, quibus domitis, in gigantum dedecus Iouem illas ſimijs incolendas aſſignaſſe. Alij dixerunt, quòd Candolus, & Atlas fuerunt duo fratres callidi, & fraudulenti propter ſceleſtos mores, cercopes, ideſt deceptores cognominati, qui cum in omnes aduenas, & potiſſimum in Iouem verſutijs, & dolis agere conati eſſent, ab ipſo indignato in ſimias transfigurati fuerunt, qui poſtmodum loco ab ipſis habitato nomen impoſuerunt. De hac metamorphoſi legendus eſt Ouidius, qui ſic canit.

lib. 14. metam.

——————— ſterilisq́; locatas
Colle Pithecuſas habitantium nomine dictas.
Quippe Deum genitor fraudem, & periuria quondam
Cercopum exoſus, gentisq́; admiſſa doloſa
In deforme viros animal mutauit, vt ijdem B
Diſsimiles homini poſſent, ſimilesq́; videri.
Membraq́; contraxit, nareſq́; à fronte remiſſas
Contudit, & rugis perarauit anilibus ora;
Totaq́; velatos flauenti corpora villo
Miſit in has ſedes, nec non prius abſtulit vſum
Verborum, & natæ dira in periuria linguæ,
Poſſe queri tantum rauco ſtridore reliquit.

Conueniunt tamen omnes Hiſtorici prædictas inſulas à ſimiarum habitatione nuncupatas fuiſſe. Plinius tamen non à ſimiarum copia, ſed à figulinis dolijs cognominatas fuiſſe ingenuè fatetur, quoniam dolium Græcis *πίθος* dicitur. Item Pithecuſæ erant tres Vrbes in Africa propriè dictæ, vt ſcribit Diodorus Siculus, in quibus ſimiæ magna in veneratione habebantur. In Libya quoquè iuxta Carthaginem portus eſt, auctore Stephano, qui *πιθήκων κόλπος* ideſt ſimiarum ſinus dicitur.

PHYSIOGNOMONICA. C

INter omnia animalia in mollitiem, & prodigum luxum propenſa ſimia poſtremum locum occupare non videtur. Idcirco Phyſiognomonici, homines vitijs irretitos, & intemperantes, iuxta ſententiam Portæ, ad ſimias referunt. Verùm, vt omnia ad hoc caput ſpectantia melius innoteſcant, ſingulas partes breuiter percurremus. In primis igitur ſi cum Porta contemplemur hominis faciem, in qua omnia oſſa, vt in ſimijs conſpiciantur, per hanc, homines laborioſos timidos, & inſulſos iudicabimus, hoſquè cum eodem auctore, ad naturam aſinorum, ceruorum, & ſimiarum reducemus. Deinde parua facies, ex eodem auctore, qualem in ſimijs intuemur, prauos mores redarguit; Quamuis Rhaſis, & Conciliator ex facie puſilla, homines timidos, callidos, adulatores, & illiberales arguant. Qui paruos habent oculos ſimiarum modo puſillanimi ſunt, verſuti, & maligni; nam, & torpedo oculis puſillis eſt prædita, & vaſramento non caret; ſi veritatem Porta faſſus eſt. D
Huius aſſerti cauſam præclariſſimus vir Guglielmus Gratarola aſſignat; nimirum quia paucitas materiæ oculorum in humido proportionato dominium ſiccitatis, & melancholiæ aduſtæ ſignificat, hac de cauſa paruis oculis inſigniti ſemper metum, & calliditatem ſimul nanciſcuntur. Inſuper, ſi conſideremus aures paruas quales ſimiarum, his præditos, fures, ſtolidos, & effœminatos comperiemus, vt ſcripſit Ariſtoteles ad Alexandrũ. In phyſiognomonicis verò hos ingenio ſimijs reſpondere promulgauit, quaſi tales ſint malorum morum, fures, & libidinoſi: ideo Galenus in illo libro, qui inſcribitur. *Quod animi mores corporis temperaturam ſequantur.* Quaſi ſtabiliens ſententiam Ariſtotelis, paruas aures prauorum morum indices eſſe atteſtatus eſt. Alij phyſiognomonici, vt Polemon, & Adamantius paruis auribus præditos malignos, & veteratores indigitarunt. Aſſertorum cauſam Gulielmus Gratarola tradit, dum aſſeuerat puſillas aures, quales ſimiarum ex pauca materia cholerica, & virtute cerebri imbecilla dimanare, inde ſpiritus ſubtilis oritur; quæ omnia ingenium ad malas operationes procliue deſignant. Super-

lib.4. Phyſiog. hum. cap.20.

lib.2. phiſio.

lib.3. Phyſio. c.1.

in lib. phyſio. cap. 12.

lum

E ſunt in facie naſus, & genæ conſiderandæ. Naſus cum ſimus ſit ad ſimias referendus eſt. Itaquè Polemon ſcripſit ſimo naſo præditos, fures & laſciuos eſſe, illiuſquè ratio fundatur in dictis Ariſtotelis, qui in problematibus tradidit, ſimitatem luxuriæ indicem eſſe; cum criſpitudo capillorum, & ſimitas ſita ſit in craſſitudine, craſſitudo, non ſine duritie conſtat, & durities à calidiori ſanguine dimanat, & materiem inutilem excreſcere minus patitur, & os ex huiuſmodi materia integratur, & cartilago non niſi oſſis naturã participat, hincquè non ſine cauſa diminutio naſi originem trahit. Genæ graciles rugis anilibus inſignitæ, qualibus ſimiæ ſunt refertæ, malignitatem verſutiam, & inuidiam oſtendere ſolent, vt Polemon, & Adamantius teſtificati ſunt, qui auctores vlteriùs progredientes dorſum meditantur, & paruum in homine, quale in fellibus, & ſimijs obſeruatur, timiditatem arguere volunt. Demum ex Gulielmo Gratarola, qui coxas habent excſas, rugoſas, & tenui cute circumamictas ſimiarum malignitate potiuntur.

F

PROVERBIA.

Qvæ à ſimijs deſumũtur prouerbia ad duo præcipua capita, nempè ad aſtutiam, & ad turpitudinem animalis referri poſſunt. Ratione primi. Solet dici *Simia non capitur laqueo*. Quod adagium profertur in homines callidos, & verſipelles, qui ad mouendum aliorum animum multo aſtu irrepunt, ſed ipſi in fraudem allici minimè poſſunt. Hoc videtur affine illi, quod recitat Suidas in illos, qui ſemel cladem acceperunt. *Simius vetulus capitur quidem, ſed tardè*. Huius tamen adagij, vt multi volunt, auctor fuit Diogenes Laertius. Carmen autem græcum ſic ſe habet.

Γέρων πίθηκος ὐχ ἀλίσκεται πάγῃ
Ἀλίσκεται μὲν, μέτα χρόνον δ' ἀλίσκεται.

Ideſt.

Laqueo vetuſtus ſimius non prahenditur,
G *Capitur quidem ille, capitur autem ſeriùs.*

Cum hoc maximam habet conuenientiam illud, quod pronunciat Manutius in Adagijs. *Anus ſimia ſerò quidem*. Ideſt ſimia vetus tandem capitur, diciturquè de illo, qui cum alios diù eluſerit tandem dat pœnas. *Aſinus inter ſimias*. Spectat hoc ad homines ſtolidos, qui cum naſutis, & contumelioſis verſari, & rixari volunt, de quo in hiſtoria Aſini fusè actum fuit. Ratione turpitudinis ab hac beſtia multa prouerbia dimanant, cum à natura nihil in deformitate venuſtius, & abſolutius fingi potuerit, ſolet igitur hoc adagium promulgari. *Tragica ſimia*. Cum ſimiæ veſtibus ornatæ tanquam hiſtriones circumferantur, in illos, qui honoribus immeritò cumulantur, vel in illos, qui in ingenti diuitiarum pelago alicuius rei indigent. Huius prouerbij meminit Philoſtratus in Ariſtide, & D. Hieronymus in Epiſtolis oſtendit hoc ab impijs atq. Ethnicis in chriſticolas proferri ſolere. Poterit etiam hoc adagium accommodari illis, qui barba, & indumento philoſophum agunt, cætera autem cultui non reſpondent. Ab hoc non eſt alienum illud. *Simia barbata*. Quapropter ad rem Plinius in epiſtolis narrat, quòd quidam, contumeliæ gratia, Stoicorũ ſimius dictus fuit, qui barba potius & pallio, quam moribus Stoicum præſe ferebat. Non multum ab hoc recedit aliud πίθηκος ἐν πορφύρᾳ. Nimirùm. *Simia in purpura*. Quod poteſt in varios trahi ſenſus; primò attinebit ad illos, qui licèt magnifico cultu exornentur, tamen quales ſint, ab ipſo aſpectu, & moribus cognoſcuntur, vel conueniet hominibus indignis, qui citrà meritum aliqua dignitate decorantur. Cum prædicto hoc affinem habet conuenientiam. *Simia eſt etiam ſi aurea geſtet. Inſignia*. Fuit memoratum à Luciano in illos, qui ob fortunæ ornamentum nequaquam ingenium mutant. Huic accedit illud recitatum à Platone, & ad Heraclitum auctorem relatum. *Simia pulcherrima deformis eſt*. Et propriè poteſt de illis rebus pronunciari, quæ in ſuo genere vitio non carent. Sequitur illud recitatum à Galeno in hiſtoria de vſu partium. *Simia apud pueros pulchra*. Quo oſtenditur mira puerorum ſimplicitas, cum omnium ſimiarum pulcherrima turpitudine non careat. Quare hoc diligenter à Iudicibus examinandum eſſet, qui prima facie lites dirimunt, viri enim prudentes non prima ſolum fronte inſpecta res approbare, vel reprobare, ſed, re accuratius cognita, iudicare debent.

Prouerbia turpitudines ſimiæ reſpiciẽtia

lib. 1. c. 22.

H

Poſtre-

Poſtremò à ſimiæ turpitudine ortum traxit illud. *Simia fucata*. Quod efferendum eſt de aliqua rugoſa anu, quæ fucorum mangonio, & meretricio cultu, lectæ venuſtatis mulierem æmulari conatur. Præter dictorum ordinem duo reſtant recenſenda. Primum eſt. *Hercules, & Simia*. Quod de rebus minimè congruentibus promere poſſumus; nam ſimia dolis valet, & Hercules viribus potitur. Secundum eſt, quod apud nos per ora vulgi circumfertur. *Saltibus ſimię æs alienum ſoluere*. Hoc enunciatur de illis, qui interpoſita fide aliquid emunt, & ſtatuto ſolutionis tempore verbis tantùm creditoribus blandiuntur. Deſumptum eſt adagium à circulatoribus, qui in foro ſimiarum choreis, & geſticulationibus ſpectantem populum remorantur. A

P R O B L E M A T A.

TRia in hiſtoria Simiarum problemata inueſtigari ſolent; Primum eſt cur homo, & ſimia manus habeant; cæteræ autem animantes his careant. Reſpondēt rerum naturalium periti, quia manus eſt organum organorum, vt Ariſtoteles in tractatu de anima affirmauit, atquè hoc orgāno eget homo quippe qui erectus proficiſcatur. Quoniam autem ſimia, & ipſa aliquando ſtat, & more hominis graditur; idcirco admirari deſinemus, ſi natura illi quoquè manus conceſſerit. Secundò de ſimia quæritur, cur natura ei mammas in pectore procreauerit, cæteris autem brutis animantibus in partibus inferioribus dederit. Reſpondetur, quia ſimia & homo manus habent, quibus fœtum à terra eleuare, & yberibus adaptare poſſunt. Tertium eſt quando quæritur, cur ſimiæ, & aliæ quadrupedes vini potionibus aſſuetæ, vnguibus careant; quidam viri docti non ſine ratione opinantur, hoc à natura vini originem trahere, quod diſcuſſoria virtute polleat, conſequenterquè ad emolliendum ſit efficax; hinc euenit, vt qui meri nimis largo potui indulgent, reſolutis neruis, facilè in paralyſim dilabantur. Vngues autem ſunt, vel neruorum clauſulæ, vt voluit Plinius, vel caro concreta, & quaſi in callum obducta, vt alij exiſtimarunt; itaq. fit, vt ſit veriſimile, q̃ vino accedente, & emolliantur, & reſoluātur. B C

lib. 3.

E M B L E M A T A, & Symbola.

QVoniam, vt plurimùm recitatio emblematum, legentium animos mirandum in modum ſolet exhilarare; non piguit nos in præſentia nonnulla à ſimiarum proprietatibus deſumpta enarrare. Inter hæc primas tenet illud Camerarij relatum in libro Emblematum ex animalibus, in quo ſimia fœtum amplectens figuratur cum hoc titulo. COECVS AMOR SOBOLIS. Huic argumentum dederunt ſimiæ proprietates à Plinio exaratæ, nimirū, quia hæ beſtiæ ſobole tantoperè delectantur, vt catulos ſtringendo aliquando enecent. Ideo hoc emblema nimiæ parentum erga liberos indulgentiæ adaptatur, quæ filijs ſæpiſſimè exitioſa eſſe ſolet. Vnde Faernus in fabulis ſic canebat. D

Embl. 77. *lib. 8. c. 54.*

Exitium natis parit indulgentia patrum.

Quare Plato agens de legibus, non immeritò ſcribebat omnem amantem circa rem amatam cæcum fieri. Camerarius igitur, ad rem, ſubſcribit emblemati hoc diſtichon.

lib. 5.

Eſt cum, & amare nocet, ſuffocat ſimia amando
Simiolum. Exemplum hoc ò fugitote patres.

Paradinus quoquè in ſymbolis heroicis quaſi roborans Camerarij ſententiam, eamdem picturam eodem titulo coronatam exhibet. Reuſnerus quoquè huc reſpiciens effigiauit ſimiam alterum catulorum bracchijs ſuſtinentem, & alterum lateri matris inhærentem cum hac inſcriptione. COECVS AMOR PROLIS. Vt ex impatientia amoris ſimiarum in filios diſcant patres, in educatione natorum, non eſſe tàm profuſi, vt nunquam eos ad bonam frugem perducere poſſint; omnia igitur infraſcriptis verſibus eleganter expoſuit.

lib. 2. embl.

E *Simia ſimiolos edit ſi ſœta gemellos,*
Protinùs haud cura nutrit vtrumq́ pari.
Ponè latus matris ſemper, quem negligit, hæret,
Quem fouet, hunc vlnis geſtat vbiq́ ſuis:
Dumq́ fouet gremio, nimium complexa, premendo
Enecat, indigno fœtus amore perit.
Spretus at incolumis manet ille, diuq́ ſuperſtes,
Fit demùm matri charior indè ſuæ.
Cæcus amor prolis, nimiùm, qui amat, odit iniquus,
Et ſecùm celeri morte perire facit;
Dùm nimis impatienter amans vitium omne benignus
Approbat, & rectum, quod facit, omne putat.
F *Blandus amor patrum, matrumquè domeſtica cura*
Corrumpit natos, quos genuere, bonos
Eſſe foris præſtat iuuenem, tolerare labores,
Viuere diluculum, quàm ſine laude domi.

Præterea ex ſimiarum ludis, & geſticulationibus pulcherrimum emblematis argumentum legitur in picta Poeſi, vbi ſimius veſtibus indutus coràm populò ad ſonum citharæ ſaltans delineatur cum hoc titulo. VIRO INDECORA SALTATIO. Quoniam ſi vir, vt alicui placeat, in frequenti ſpectantium corona ſaltet, cæteri poſtmodum ridentes ei illudunt: His accedit, quòd nemo ferè vnquàm ſobrius ſaltare ſoleat. Huius autem emblematis argumentum infraſcriptis carminibus ſic exponitur.

Perſonat aurata cithara crinitus Iopas,
Cum riſu ſpectant ſexus vterq́ ſedet:
Simius & media ſaltat veſtitus in aula,
Sic hominem ſimulans, vt videatur homo.
Tamquè ſibi ipſe places ſaltans, homo credas vt eſſe,
Ridiculus cunctis ſimius attamen eſt:
G *Dedecoroſa hæc eſt hominis ſaltantis imago,*
Clunes ſub crotalo dum mouet, atquè pedes.
Dat motus incompoſitos, numerò meditatur
Reſpondere pari conuenientе pede,
Dum ſtudet, ac vni ſtultæ placuiſſe puellæ;
Ridendum ſe alijs omnibus exhibuit.
Siquis, vt ignarus ſit conſuetudinis huius,
Inſanire putet, quem videt hoc agere:

Deniquè Paulus Maccius vir, qui noſtra ætate nihil non eruditè, & ornatè ſcribit in ſuo emblematum libro ad detegendam malorum Præſidum malitiam, ſimiam in alta arbore poma legentem effigiat cum hoc titulo. IN MALOS PRÆSIDES. Poſtmodùm eleganti tetraſticho id totum declarat huncin modum. Embl. 22.

Simia, quæ grandes conſcendit in arbore ramos,
Grataquè de ſummo vertice poma legit.
H *Præſidis iniuſti eſt ſpecies, cur? quò magis illa,*
Quò magis hic ſcandunt, plura pudenda patent.

Ad finem ſimia in ſcriptis eorum, qui memoriam artificioſam profitentur, hominis ſymbolum eſſe perhibetur, quoniam hoc animal ex Ruſſellio ſtat, ſedet, & multas alias functiones humanas æmulatur, & exercet.

HIEROGLYPHICA.

INnitæ proprietates ſimijs à natura congenitæ multis etiam hieroglyphicis anſam præbuerunt. Quapropter Aegyptij in infenſos collatam hereditatem ſignificaturi, ſimiam ſimiolo blandientem, auctore Pierio, depingebant; li. 6. hierogl. argumento à partu ſimiæ deſumpto, quæ ex duobus, quos enititur, chariorem interdum adeò complectitur, vt ipſum ſuffocet, itaq. velit nolit beneuolentiam in fœtum inuiſum conuertere cogitur. Deinde per figuram

huius

huius animalis Pierius impudentiam hieroglyphicè oſtendi poſſe opinatur. Siquidem A
ſimia partes, quas verecundia occultari iubet, continua ſeſſione depilatas habeat, quæ
nates ita denudatæ intuentibus turpe ſpectaculum exhibent, præterquamquod mares,
frequenti etiam ſpectantium theatro; aſſidua pudendi tractatione laſciuiant. Amplius
Homo vitia diſſimulans.
Aegyptij demonſtraturi hominem vitia diſſimulantem, nec non turpitudinem dome-
ſticam occultantem, ſimiam micturientem pingebant; hæc enim beſtia tali inſtinctu na-
turali eſt prædita, vt quotieſcumquè lotium reddiderit, hoc excrementum (quod & fe-
les in alui fœcibus præſtant) terra, vel alia quapiam re ſuperingeſta obruat. Inſuper,
homo improbus.
ſi doctrinam Pierij ſequamur, per iconem ſimiæ, hominem improbum, nefarium, & nul-
lius virtutis denotare poterimus: tum quia apud Ciceronem in epiſtolis, ſimius pro ho-
mine nihili poſitus inuenitur; tum etiam quia Dion hiſtoricus dicere ſolebat obtrecta-
tores non pluris, quàm ſimias facio. Præter dicta, Ricciardus in commentarijs ſymbo-
licis ſcriptis mandauit, ad denotandum hominem ratione carentem, ſimiam hierogly- B
phicè delineandam eſſe, quoniam hæc bellua, humana forma excepta, nihil hominis ha-
beat; imò ad exprimendam imitationem, icon ſimiæ conferre poteſt; cum quicquid fieri
videat, imitetur, itaut venatoribus interdum capturæ anſam præbeat. Hinc pictura ſimiæ
curioſitas damnoſa.
imitantis laqueos doloſos, quibus ipſa irretitur, curioſitatem damnoſam eſſe demon-
ſtrat. Deinde, ex eodem Ricciardo, per figuram ſimiæ leoni obiectæ, denotatur tyran-
no non adulandum, ſed cedendum eſſe; quoniam ſimia adulationem, & leo tyrannidem
deſignat. At, per leonem vorantem ſimiam, Aegyptij ſacerdotes febris remedium in-
nuebant, propter rationes, quas in capite de leone adduximus. In calce recenſebimus,
quod de hieroglyphicis ſimiæ narrat Ricciardus ex ſententia Ioannis Angeli in aſtro-
labio plano, nimirùm quòd ſimia ſedens ſupra lupum indicat gradum vndecimum Sagit
tarij, & hominem, qui alteri facilè dominabitur, & ſimia ſe ipſam in ſpeculo intuens, de-
notat vigeſimum gradum Capricorni, & hominem laudato patone ſuperbiorem.

APOLOGI.

C

CVm apud fabulatores, tres de Simia apologi reperiantur, illos hic recen-
ſere operæ pretium eſſe duximus; vt non ſolum noſtra hiſtoria, ſed etiam
moralis doctrina perficiatur. Primus eſt, cùm priſcis temporibus apud na-
uigantes conſuetum eſſet, vel catulos melitenſes, vel ſimios, in longæ na
uigationis ſolamen, adduci; Quidam ſecum in naui ſimium vehebat; cum
delphini, & ſimij fabul.
autem, ad promontorium Atticum peruenisſet, oborta tempeſtate, nauis ſubmerſa eſt,
ideoquè omnibus natantibus, narabat, & ſimius. Interea Delphinus ipſum conſpicatus,
& hominem eſſe ratus, ipſum dorſo eleuans, ad terram perduxit. Simium autem in littus
Athenienſium delatum Delphinus interrogauit, num eſſet genere Athenienſis: cui ſi-
mius, & claris parentibus progenitum eſſe affirmauit; denuò rogauit ipſum an Piræum
ſciret (erat autem Piræus portus in Attica) ſimius ratus Delphinum de homine lo-
qui, reſpondit ei amicum eſſe; tunc Delphinus tanto mendacio indignatus illicò ſimium
ſubmerſit. Ex apologo diſcere oportet, quòd homines veritatem ignorantes non debēt
conari mendacijs alios decipere; quoniam magna vis eſt veritatis, quæ contra omnium D
ingeniorum calliditatem, contraquè fictas hominum inſidias ſemper ſe ipſam defendit.
Secundus eſt, cum olim Iupiter, edicto, brutis animantibus imperaſſet, vt omnes cum
filijs, breui temporis interpoſita mora, coram ipſo comparerent, vt in tam numeroſa catu
lorum familia, eleganti forma magis conſpicabiles eligere, & iudicare poſſet. Omnes igi-
ſimia catulos ſuos pulcherrimos exiſtimat.
tur tanti Regis mandato obtemperantes accurrerunt. Interim ſimia ſuos oſtendens Io-
uem in riſum ſolutum fuiſſe obſeruauit; tunc conuerſa ad cæteras animantes, hæc ver-
ba protuliſſe perhibetur. Ecce, ò animantes, quòd Iupiter, meis conſpectis catulis, mul
to riſu pulmonem agitauit, quoniam inter tot brutorum natos meis venuſtiores non eſt
conſpicatus. Apologus docet, quòd ſuum vnicuiquè (licet non ſit) pulchrum eſſe
videtur. Tertius eſt. Cum ſimius vulpem oblonga cauda præditam obſeruaſſet; illam
audacter ſic allocutus eſt. Demiror ſummoperè tuæ caudæ longitudinem, quæ potius
tibi oneri, quàm vtilitati eſſe poteſt; propterea cum abundes, quo ego careo, ſi-
ne vllo incommodo ad meas tegendas nates illius ſaltem dimidiam partem mihi impar-

tire

E tire poſſes. Vulpes quodammodo irata ſic reſpondiſſe fertur.

Malo verrat humum, quàm ſit tibi cauſa decoris,
Quàm tegat immundas res benè munda nates.

Docet Apologus, quod auari, etiamſi in immenſo diuitiarum pelago natent, ne tantillũ
quidem illarum pauperibus tribuere volunt; cum tamen, quod nobis ſupereſt alijs, &
præcipuè egenis grato animo donandum eſſet, quoniam Ouidius ad rem canit.

Quas dederis ſolas ſemper habebis opes.

MORALIA, & MYSTICA.

NVllum eſt animal in rerum natura, quod melius Dæmoni aſſimilari poſſit,
F quàm ſimia; quocirca Ricciardus, in commentarijs ſymbolicis, ſimiam a-
nimal dæmoniacum appellabat, idquè inde colligit, quia cum non poſſit
veros actus humanos exercere, illos ſaltèm imitatur. Pariter Diabolus,
cum non poſſit diuinas operationes moliri, illas tamen omni conatu ſimu-
lat. Vnde non iniuria Dæmon ſimia Dei poterit nuncupari; nam Deus ex oſſe virimu-
lierem formauit. Diabolus ex Eccleſiæ, Dominiquè oſſibus molles, & effœminatos *Dæmon cur*
formare ſtudet; quod præſtat, dùm viros nempè Doctores, & Præſules, qui tanquam *ſimia Dei*
oſſa robur aliorum eſſe debent, in fœminas vertit, illos reddens molles, & effœmina- *dicatur.*
tos. Hæc fuit ſententia Hugonis Cardinalis, qui ſupra verba Pſalmographi. *Dinumera-*
uerunt omnia oſſa mea. Hæc habet. *Fortes in corpore meo dicit Christus, vel Eccleſia ad pau-* *Pſalm. 21.*
citatem reduxerunt, itaut de facili numerari poſſint, pleriq́; ex oſſibus caro facti ſunt, nam de
Oſſibus Domini, vel Eccleſia facta eſt caro Diaboli. Diabolus enim quaſi ſimia contrafecit Do-
minum. Dominus enim de oſſe fecit mulierem, & Diabolus de oſſibus Domini fecit mol-
les, & effæminatos. His addamus, quod ſimia fœdum eſt animal aſpectu, & triſte animal
effectu, ex quo nihil niſi tædium ſperare poſſumus; Quicquid enim domi reperit, aut
ſpargit, aut corrumpit. Ideo Diabolum verum ſimiæ æmulum huius conditionis eſſe at-
G teſtari cogimur. A Dæmone ad peccantes iam licet tranſitum facere, qui, multis in re-
bus, ſimias æmulantur. Etenim ſimiæ induunt venantium calceos, & adeò cruribus al-
ligant, vt ijs impeditæ facilè capiantur. Sciendum eſt ſimias eſſe peccantes, Dæmones
eſſe venatores, & calceamenta periucundas huius mundi delectationes. Quamobrem, ſi *Simiæ pec-*
peccantes mundanis proſperitatibus adeò irretiantur, vt illas citò derelinquere ne- *cantibus aſ-*
queant, ſuperuenientibus venatoribus, nempè Dæmonibus, de improuiſo comprehen- *ſimilantur.*
duntur. Ampliùs ſimia fœta fugiens à venatore, vt dictum fuit ſuperiùs, catulorum al-
terum in vlnis, alterum dorſo geſtat, ſed, venatore premente, quem amplectitur depo-
nit, & poſtea pondere adhærentis dorſo, qui non facilè poteſt excuti, oppreſſa à vena-
tore tandem vincitur: pari ratione peccans, qui lubricum vitæ huius iter non integrè, &
puriter agit, tanquam ſimia duos filios nempè mundum, & peccatum habet, tunc ſi acci-
dat, vt venator, ideſt Dæmon talem hominem perſequatur, ipſe chariorem filium ideſt
mundum derelinquit; alterum verò dorſo adhærentem, ideſt peccatum non excutit, qua
de re graui illius pondere ſuccumbens, Diaboli præda euadit. Inſuper ſi peccantes in
H ſpecie contemplemur; prima facie incidemus in Hæreticos, qui tanquam ſimiæ, quaſdã
falſas rationes afferunt, quæ veriſimilitudinem præſeferunt: imò, vt inquit Lauretus in
ſylua allegoriarum, in externis etiam operationibus ſanctos imitantur Itaque D. Chry-
ſoſtomus ſcripſit ſimiam habere quidem hominis membra, in cunctiſquè hominem imi- *Homil. 19.*
tari; non propterea ſimiam vocandam eſſe hominem, Similimodo hæreſis ſimia nuncu- *in c. 7. Mat.*
panda eſt; nam omnia Eccleſiæ habet, & imitatur myſteria, ſed tamen Eccleſiæ eſſe non
feruntur. Hinc ad hypocritas tranſeundum eſt; nam ſi cicures ſimiæ ſuos fœtus enixæ il-
los omnibus oſtendunt, ij quoquè filios, ideſt bona opera, coram omnibus pariunt, idquè
ex induſtria præſtant, quoniam ſe in exercitijs ſpiritualibus occupatos videri delectan-
tur, cum tamen totum oppoſitum eſſet præſtandum, iuxta illud Matthæi. *Attendite ne iu-*
ſtitiam veſtram faciatis coram hominibus. Præterquamquòd in regione Indica ex Plinio *cap. 6.*
vagantur quædam ſimiæ candidæ, vt enarratum fuit, quas incolę venantur, & comedũt:
tales ſunt hypocritæ, qui in India, nempè in hoc terrarum orbe per religionem, & bo-
nitatem fictam candidi iudicantur, ſed poſtmodùm, per mortem à Dæmonibus capti

per-

Detractores. perpetuò deuorantur. Accedunt Detractores à ſimijs non diſſimiles: ſiquidem hæ omnibus rebus, & etiam immunditijs veſcuntur, imò capita humana, ſcrutando, & pediculos inuenientes vorant; illi aliorum opera inquirendo, & aliena vitia perſcrutando omnia in os ponunt, deinde quotidiè famæ proximi detrahentes vario ſimultatum genere, dictiſquè odioſiſſimis in omnes debacchantur. Sequuntur adulatores, qui etiam ſimijs comparari poſſunt, cum hoc tamen diſcrimine, quia ſimia, dum homines imitari conatur, ſæpè capitur, ſed aſſenrator idem præſtans, cæteros allicit, atquè comprehendit. *Adulatores.* Amplius ſunt quædam ſimiæ ſpecioſa, & venuſta forma præditæ, moribus autem, & geſticulationibus ſemper inquieræ, quæ iuuenes eleganti forma inſignitos, & inquietos repræſentant, quoniam horũ prima ætas palàm eſt ad omnes libidines diuulgata. Trãsferri etiam poteſt ſimiarum comparatio ad arrogantes, quia narrat Berchorius in Reductorio morali ſimiam quamdam in ſutrina omnia diſſipãtem animaduertiſſe à ſutore guttur gladij dorſo fricari, ideo ipſa, aſſumpto gladio, non dorſo, ſed acie proprium guttur fricando ſecuit, & ſe ipſam peremit. Arrogantes procul dubio huius ſimiæ conditionem aſſequuntur, qui dum inſolenter aliena munia exercere conantur, tandem totũ deſtruunt, & ſe ipſos perimunt. Poſthæc, conſiderandi ſunt ambitione peccantes; hi enim præter modum, honorem, & gloriam appetentes ad ſimias comparandi ſunt, quæ pulchrarum veſtium apparatu exornatæ, & circumlatæ omnium circumſpectione lætantur. Idcirco ad hoc alludens Spinula ſic ſcribebat. B

lib. 2. epig.

Simius, & turpis lætatur conſpici in oſtro
Regis, & ornatu ſe putat eſſe Iouem.

Ambitioni proxima eſt philautia, quam veluti pernicioſam doctrina moralis, & chriſtiana docet. Quare vir quidam litteratiſſimus cum epiſtolas accuratius à ſe ſcriptas perlegeret, ſe vereri dicebat, ne in vitium ſimiarum incideret, quæ cum natos omnium animalium turpiſſimos pariant, illos tamen omnium formoſiſſimos eſſe arbitrantur. Itaquè optimo iure quidam poeta canebat.

Simia turpiculos catulos putat eſſe decoros,
Non ſecus egregium quilibet auctor opus.

Reuſnerus quoquè in Paradiſo poetico idem ſignificare videtur, dum inquit. C

Admirata putat formoſum ſimia fœtum.
Nempè ſolet pulchrum cuiq; placere ſuum.

Antequam huius moralis curriculi metam conſtituamus, debemus etiam Auarorum meminiſſe, qui ob duplicem cauſam, in hiſtoria Simiarum recenſentur. Primò, quoniam ſimia columnæ alligata illam cuſtodire videtur, cum tamen totum ſit oppoſitum, ſimia enim ab illa ſeruatur; pari ratione Auatus multis diuitijs opulentatus prædictam ſimiam imitari videtur; etenim ipſe diuitias non ſeruat, ſed diuitiæ illum ita ligant, vt ad bonas operationes exercendas proficiſci non poſſit. Secundò, ſimia hac gaudet proprietate, vt ſuperius expoſuimus, quòd luna noua exultet, & luna caua triſtetur. Similiter diuites auari in Neomænia, ſcilicet tempore iuuentutis, quo omnia proſpera ſuccedebant, & diuitiæ in dies augebantur, toti in lætitiam fundebantur. At, decreſcente luna, ideſt aduentante ſenij, vel mortis tempore, ineffabili mœrore perfunduntur, tum quia nihil diuitiarum pereuntes ſecum deferre poſſunt, tum quia tales, vt plurimum hæreditatem ſubeunt, qui quotidianis comeſſationibus, alea, luxu, nocturniſquè potationibus cunctas diuitias abſumunt. Quapropter Gabriel Simeon, in libro Inſignium heroicorum, & moralium, ad rem, depinxit ſimiam ſuprà feneſtram domus cuiuſdam fœneratoris ſedentem, & pecunias in viam proijcientem cum hoc Dicto. MALE PARTA, MALE DILABVNTVR. Narrat enim fuiſſe quemdam vſurarium, qui non parùm ſpei pecunijs adijciens, quotidie ſolus in cubiculo illas pertractabat; ſimia autem, quæ ibidem alebatur, ſæpiùs id totum per rimam oſtij obſeruauerat, & quadam die, cum fœnerator pranſum iuiſſet, per feneſtram in cubiculum ingrediens, ſalienſquè ſuprà tabulam, more auari, ingentem auri, & argenti farraginem pertractare cœpit, & paulò poſt in feneſtrã tranſiliens monetas per viam tranſeuntibus proiecit. Hac de cauſa in dictorum robur poſſumus cum Ouidio canere.

Auari ſimijs aſſimilantur.

D

Non habet euentus ſordida præda bonos.

Qui igitur facultatum, & opum copia pollent, non debent eis multum fiduciç addere, ſed ſimiç cuidam ſimiles eſſe, quç, auctore Berchorio, tota prçter faciem villis redundat, oculos

E oculos habet acutos, mammas in pectore, manus, & pedes, & quia habet calcaneum hominum modo erecta graditur. Sint igitur prædicti diuites villoſi per diuitias, ſed faciem, ideſt intentionem, & conſcientiam ſine villis, ideſt citra opum cogitationem habeant. Item mammas nempe ſummam erga egenos miſericordiam, pedes ideſt affectionem, manus ideſt operationem, & erigendo ſe ad æternorum contemplationem, recti incedere dicantur, oculos acutos per diſcretionem, & denique calcaneum ideſt finem vitæ more hominis, & non more belluæ aſſequantur.

SOMNIA, PRÆSAGIA, Prodigia.

F NEro equum, quo maximè delectabatur, poſteriore corporis parte, in ſimiæ ſpeciem abijſſe per quietem videre ſibi viſus eſt: proptereà illa ferocitas equi in ſimiæ ludibrium quaſi degeneraſſe videbatur. Hinc Suetonius exitium Neronis hoc portendiſſe teſtificatur. Illam verò opinionem Cardani de ſimijs per ſomnum viſis, quæ dolos; & amicos ſimulatos prædicere ſolent, tanquam ludicram & ſpernendam omittimus. Solebant etiam Ethnici ex omnibus ferè rebus aliquid ominandi occaſionem captare. Quare, Luciano teſte, ſi quis domo manè egrediens ſimiam vidiſſet; indè minimè proſperas illius diei actiones præſagiebant. At, quod ſcribit Paracelſus de his animalibus, rationi magis conſonum eſſe videtur: nimirùm ſi ſimia fœtùs ægrotantem graui morbo oppreſſum deferatur, illumquè olfaciens confeſtim abhorreat, illius obitum prænunciari. Similiter ſi aliquod tantum membrum olfecerit, & ſtatim reſilierit, indè *In lib. de præſag.*
G corruptionem illius membri arguendam eſſe aſtruit. Quamquàm hoc etiam ſine partis corruptione, & ægrotantis interitu poſſit accidere, quoniam ſimia tetrum odorem ab infirmo dimanantem, quodam inſtinctu naturali, naribus perferre non poſſit. Ad prodigia, ſi animum appellamus. Celeberrimum fuit illud ſimię, quam Rex Moloſſorum in delicijs habebat; illa enim, cum Spartiatę de victoria ſciſcitantes oraculum petiuiſſent, legatiquè vas illud, in quo ſortes erant, depoſuiſſent, vrnam euertit, ſorteſquè diſſipauit. Negant autem Hiſtorici, vt Cicero de diuinatione refert, Lacedemonijs nullum oſtentum hoc triſtius accidiſſe.

MONSTRA.

H PRodigijs monſtra eſſe affinia omnes auctores conſpiranter affirmant, quamobrem, expoſitis ſimiarum prodigijs, ad monſtra accedemus; quorum multa ſunt, quę ſimiarum figuram aliqua ex parte reprę ſentant. Duo tantùm in pręſentia aliqua animaduerſione digna proponemus. Alterius icônem exhibet Geſnerus, quod captum fuit anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo primo in Ditione Epiſcopi Saleeburgenſis iuxta ſaltum, quem Hanesbergium vocant; ſed, cum ad cibum ſumendum nullo modo allici poſſet, paucos poſt dies expirauit. Fuit id pręditum colore giluo ad flauum inclinante, faciem habebat humanam, pedes poſteriores prioribus diſſimiles, caudamque inſtar cercopitheci. Alterius meminit Schenchius in hiſtoria monſtrorum, quod natum eſt in vico Zeitern à Bruxelle per ſpatium mille paſſuum diſtante Epiſcopatus Spirenſis anno milleſimo quingenteſimo nono, die autem vigeſima tertia Auguſti; vbi Pretoris vxor rure domum veniens angore partus vexata, & epileptico paroxiſmo correpta, circa vndecimam noctis horam fœtum enixa eſt, quę cum nouem horis continuis acceſſione epilepſię detineretur, tandem animam efflauit. Infans erat horrendi aſpectus biceps, capitibuſquè ſimiarum pręditus, pars reliqua corporis proportione reſpon-

debat infanti benè compacto, exceptis brachijs, quæ mutila, & manca videbantur, pedes deniquè erant ſimiarum, & non hominis. A

SIMVLACRA.
Statuæ.

PErulgati moris fuit apud Priſcos, in templis Deorum illa animalium ſimulacra collocare, quæ Dijs chara vel ſacrata eſſe opinabantur. Hac de cauſa, ſimiæ tanquam Mineruæ dicatæ icon in eius templo conſpiciebatur, vel, vt voluit Gyraldus, in templo Dianæ Sardianę regionis, propè B Colaen lacum, in cuius celebritate ſimiæ ſaltare dicebantur. Aegyptij quoquè licèt templa ex marmore, & auro elaborata haberent, in illis tamen Deorum imago ridicula nempè Ibis, vel crocodilus, vel ſimia ſeruabatur. Nequè hoc eſt mirandum, *lib. 10.* quoniã Diodorus Siculus tradidit, in Pithecuſis non modò ſimiarum ſimulacra ſeruari, ſed huiuſmodi beſtijs, tanquam Dijs, præſtantiſſimum honorem haberi: Quandoquidem hæ vnà cum hominibus viuant, & abſquè omni metu cibum ab omnibus ſumant. Imò illic parentes ſuis filijs à ſimijs, quemadmodùm aliæ Nationes à Dijs nomina imponunt. Deindè, qui ſimiam mactat, tanquam impium flagitium cõmittat, ei pœna extremi ſupplicij eſt conſtituta. Quapropter apud hos populos hoc prouerbium ſolet pronunciari de illis, qui occiſi ſunt. *Simia ſanguinem profudiſſe.* Hic ritus colendi ſimias vſq. *lib. 1.* in nouum orbem penetrauit; Siquidem Mapheus, in hiſtoria Indica, ſcriptis mandauit, in illis regionibus non ſolum homines, ſed etiam bruta ſingulari quodam honore affici. *Fanum ſimiæ vbi.* Ibi igitur auctor pulcherrimum fanum ſimiæ dicatum obſeruauit. Sed aliud mirandum narrat Ioannes Hugo, in ſuo Itinerario, ſcilicet in Seylon Inſula fuiſſe montem *Pico d'Adam*, ſiue montem Adam nuncupatum, in cuius vertice domus ad inſtar cœnobij ampla C conſpiciebatur, Idoli *Pagodi* dicti magnæ æſtimationis templum, in quo aliquando ſi- *Dens ſimiæ vbi cultus.* miæ dens auro, & argento incluſus magna ſolennitate cultus fuit. Cæterum Luſitani anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quarto cum inſulam expeditione bellica vaſtaſſent, illecti etiam ſpe maioris lucri, templum illud ſpoliare aggreſſi, nihil, præter arculam gemmis, & auro exornatam, in qua cuſtodiebatur famoſus ſimiæ dens, inuenerunt; huncquè, magno omnium Regum mœrore, abſtulerunt; qui poſtea pro dentis redemptione legatos cum oblatione ſeptingentorum millia ducatorum ad Luſitanos miſerunt. Ceterùm Archiepiſcopos *Don Gaſpar* Id vetuit, dicens, non conuenire Chriſticolis, accepto pretio, deteſtabilem cultum fouere. Itaquè dentis ſimiæ igne cremati cinis per fluctus marinos ſparſus fuit. Modò ad ſimulacra, in quibus icon ſimiæ requiritur, pictoribus cognitu valdè neceſſaria, contemplationem conuertemus, ideo Ripa in ſecunda parte Iconologiæ ad exprimendam imitationem figurabat mulierẽ dextra ma- *Imitatio quomodo pingatur.* nu faſciculum peniculorum, & ſiniſtra laruam tenentem, & ſecus pedes ſimiam habentem; nam penicilli artis imitatricis inſtrumenta denotant, larua autem, & ſimia imi- D tationem humanarum actionum oſtendunt. Deindè pictores, ex ſententia eiuſdem Ripæ, ad indicandam perſuaſionem effigiare debent mulierem cum lingua ocula- *Perſuaſionis pictura.* ta in capite, ambabus manibus ſtringentem funem, cui alligata ſit beſtia habens tria capita nempe canis, felis, & ſimiæ; cum tria in egente perſuaſione requiri videantur, ſcilicet beneuolentia, quæ à facie canis oſtenditur, attentio, quæ ab aſpectu felis dimanat, cum ſit animal in ſuis actionibus diligentiſſimum, & deniquè docilitas, quæ vultu ſimiæ ſignificatur, de cuius docilitate alibi apertius, & clarius effati ſumus. Præ- *lib. 1. iconolog.* tereà in ſignificanda fallaci aſturia, idem Ripa delineauit mulierem vulpina pelle amictam, & ſimiam in vlnis ferentem; cum ambo hæc animalia, & fucum faciant, & multo aſtu ſemper irrepant. Amplius, ex eodem auctore, icon infœlicitatis habetur, in qua exprimenda mulier laceris veſtibus induta paſſis capillis, brachijſquè ſimiam ſtringens figuratur; quoniam ſimiam eſſe vile, & abiectum animal Phyſiologi reputant. Exhibetur quoquè ab ipſo, imago comœdiæ veteris, in qua anus cano capite

iace-

E lacerato indumento veſtita conſpicitur, coràm ipſa ſimiæ figura eſt, quæ ciſtam ſerpentibus plenam vetulæ porrigit. Hic delineatur ſimia, ad patefaciendam fœdam imitationem, per quam aliena vitia manifeſtantur, quæ per angues in ciſta exiſtentes denotantur. Poſtremò ad exprimendos quinquè ſenſus Ripa pinxit accipitrem, canem, leporē, falconem, & ſimiam, huicquè poſtremæ beſtiæ ſenſum tactus aſſignauit, quoniam licèt ſenſus tactus per vniuerſum corpus diffunditur, Excellentiſſimus tamen a medicis in manibus conſtituitur, idcirco ſimia ibi figuratur, quoniam hæc bellua ratione manuū, digitorum, & vnguium homini valdè aſſimilatur. Ex altera parte fuerunt nonnulli perquam ſtudioſi, qui ad repræſentandos quinquè ſenſus iuuenem araneo, vulture, apro, lynce, & ſimia circumdatum delinearunt, ſimiæquè ſenſum guſtus attribuerunt, iuxta illud diſtichon in hiſtoria lyncis recitatum. *Simia ſenſum tactus repræſentat*

Nos aper auditu, lynx viſu, ſimia guſtu,
Vultur odoratu, ſuperatq; aranea tactu.

F Ad finem, ſtatuarum ſimiam referentium ſermonem parſimonia verborum perſtringemus, quoniam illi, qui diù Romæ verſati ſunt fortè plurimas ex marmore, & ex heraclio lapide ſimiæ ſtatuas in palatio Ceſiorum, in Xyſto Farneſiorum, & multis alijs in locis obſeruarunt.

VSVS IN CIBIS, & Medicina.

G POpulos quoſdam Africæ *Zabeces, & Zygantes* nuncupatos, non ſolum minio ſemetipſos inficere, ſed etiam ſimiarum carnibus veſci prodidit Herodotus. Rhaſis autem horum animalium carnem frigidam, & auſteram *lib.4.* iudicauit, conſequenterque peſſimos humores in humano corpore generare affirmauit. Eſt quidem veritati conſonum, ex eodem Rhaſi, quod ſimiæ cor aſſum, & cum melicrato potum intellectum acuat, & memoriæ conferat. Idq. colligit Porta ex facilitate diſcendi, qua pollet hoc animal propterea, ob hanc ſignaturam ingenio fauere, & obliuionem fugare arbitratur, deinde, quia ſimia fuſci ſit coloris *lib.1.Phyſogn.c.17.* ad melancholiam expugnandam valere, cordis pulſum pellere, audaciam augere, & quartanas profligare idem Porta exiſtimat. Quamuis alibi in febre exterminanda non ſimiæ cor, ſed ſanguinem commendauerit. *lib.3.Phyſog.c.11.*

VSVS IN VARIIS.

H INdi vtuntur ſimijs ad collectionem piperis, vt ſcribit Philoſtratus. Nàm ipſi accedunt ad arbores natas in parte infima montis, fructuſquè ab illis *lib. 3. de vit. Apol. cap.1.* decerpunt, & piper in quaſdam areas ad id paratas ſub arboribus tanquam rem neglectam congerunt. Simiæ talia deſuper aſpicientes, ingruente nocte, Indorum opus imitatæ ſuper partem montis hominibus inacceſſam gradientes, auulſos arborum ramulos in prædictas areas conijciunt. At, vbi dies illuxerit, Indi aceruos piperis aſportant, quos nihil laborantes, ſed dormientes acquiſiuerunt. Quamobrem non debemus vlla admiratione teneri, ſi Indi canibus, & armis huiuſmodi ſimias ab inſultu leonum, & aliarum ferarum tueantur. Noſtra ætate, multi ſunt Circumforanei, qui ſimias cicures, & edoctas ducunt, &, ipſis in publicis plateis ſaltantibus, à ſpectatoribus multas pecunias corradunt. Ad rem, Ioannes Leo in deſcriptione Africæ recitat in Feſſa vrbe Africana eſſe huiuſmodi vile genus hominum, qui vicatim ſimias ſaltantes deducunt, anguibus *lib.3.* colla, & brachia inuoluunt, & per chiromantiam mulieribus ſortem prædicere profitē-

cur. Hodie, hic Bononiæ, quando equiria celebrantur, inualuit vſus imponendi ſimias ſedentes ſupra acres equos, qui curſum in ſpem brauij contendunt, tum quia inanes currere renuunt, tùm quia cum ſimia, loco pueri equitantis, agiliores, & perniciores euadũt. A
Rei anatomicæ Profeſſores in defectu humani cadaueris ſimijs vtuntur, & quoniam harum multæ ſunt ſpecies Doctiſſimus Fallopius commendat illas, quæ ſine cauda ſedent,
In commẽt. de oſſ. c.4. & facies habent latas ad inſtar hominum. Rhaſis, & Vuecherius corde à ſimia recenter auulſo vtuntur ad incutienda dormientibus terriculamenta, illud enim capiti quieſcẽtis ſupponunt, qui poſtmodum nil niſi Feras, & res formidoloſas per ſomnum cernit. Demum habemus in deſcriptione Guineæ, pelles ſimiarum, & Cercopitheeorum ab Indis appendi ſolere ſtorijs ex libro arborum factis, quibus pudenda tegunt.

DE CERCOPITHECO. B

Caput VI.

SYNONIMA EORVMQVE Etymum.

CVm ad ſimiarum genus Cercopithecei referendi ſint, optimo iure, hoc in loco nomina, illorum naturam, & differentias, veluti in quadam tabula, delineabimus. Ratione nominis, hæc beſtia Cercopitheeus, quaſi ſimia caudata appellatur: nam in græcis libris κέρκος caudam, & πίθηκος Simiã deſignat. Poſſet etiã κερκόφορος nominari, licèt hoc vocabulum omni caudato animali attribui poſſit. Ideirco hæc nomina cepus, & cercops, quæ apud aucto- C
res leguntur, potius ad Cercopitheeum, quàm ad ſimiã attinent. Hodie Itali hoc animal
Cercopith. quare dicatur Gatto maimone. nuncupant *Gatto maimone*. Catum, quia more cati caudam gerat maimonem verò vocabulo à Græcis detorto quibus ſimia μιμὼ dicitur, à verbo μιμέομαι imitor. Hac ratione ductus forte Albertus deſcripſit Simiam caudatam, illamquè mamonetum appellauit, & ab Italis Spingam nominari tradidit. Verùm, vt optimè notat Geſnerus, nomen
lib. 22. de Anim.
Spinga quid ſit. hoc eſt corruptum, voluit enim Sphyngem dicere, cum ſphynx animal ſit Aegypti, & à multis idem cum Cercopitheco eſſe perhibeatur. Sed pictores, & ſculptores ex parte anteriori mulierem, & ex poſteriori leonem fingentes, figuram naturalem huius animalis corruperunt. Cepus igitur in genere Cercopithecum ſignificat, Theodorus Gaza vertit Cebum. Legitur ab alijs κῆβος, vel κῆβλος, alijs κῆπος, ſed rectius κῆπος legi debet. Non deſunt, qui legũt Cephum fortè à voce græca κοῦφος leuis, quia hoc animal, ob nimiam leuitatem, mira agilitate in diuerſas partes ſaliat. At Diodorus Siculus Cephum Aegyptiorum Regem vocat, quem Herodotus Cephrenem cognominauit. Nonnulli arbitrati ſunt rationem, cur Cercopithecum alij Cephum, alij Cebum nominent, D
hanc fuiſſe peculiarem, quia nomen hoc ab hæbreis, quibus ſimia dicitur Koph, detor-
Maionius quid ſit. ſerint. Syluaticus Maionium dicit, & ſimiam interpretatur, voce corrupta, voluit enim, more Italorum, Maimonem vocare. Gallis dicitur Marmot, quaſi Marmona, ideſt maris Simia, Mona enim Hiſpanis Simia eſt. Germanis vocatur Meergatz, ideſt catus marinus, nam quæcumquè peregrina ſunt, marina ſolent appellari. Anglis Marmoſet. Deniq. in nonnullis Italiæ locis non ſolum Gatti maimoni, ſed etiam Michi, & Bertucij nuncupantur.

E

GENVS, DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

TAnta eſt Cercopithecorum varietas, vt memoriam penè confundere videatur. Verumtamen, in hiſtoria Americę, tria tantum genera obſeruãtur. Primùm dicitur Kei, quod ad nos perfertur. Secundum Ackakei, quod cateruatim ſuper arbores ſalit, magnoſq. per ſyluas clamores edit. Tertium Pricki, quod rufum, & barbatum eſt, more capri. Si Cercopithecorum magnitudinem contemplemur, meritò illos in maiores, & minores diſtribuere poterimus: cum ſcribat Megaſtenes, referente Aeliano, in Praſiana Indorum regio-
F ne, ſimias vagari maximis canibus non inferiores, caudamquè quinquè cubitorum longã *lib. 7. c. 20.*
habere. Simile animal ſe vidiſſe fatetur Petrus Martyr, quod in aprum à venatoribus *Decad. 3.*
tractum inſilijt, & oblonga cauda collum circumligans confeſtim ſuffocauit. Poſtmodũ *lib. 4.*
in vtroquè genere tàm maiorum, quam minorum aliqui barbati reperiuntur. Si conſideremus colorem; legitur in hiſtoria naturali Indię occidentalis; quòd Cercopitheci mi-
randum in modum variant, quia nonnulli nigricant, quibuſdam color eſt cinereus, alijs *lib. 4.*
cęſius, alijs varius. Scaliger aliquos nigros cum maculis albis, alios giluos, alios furuos, *exerc. 213.*
alios fuluos, omnes tamen agiles, & maleficos obſeruauit. Plinius ſcripſit, apud Orſeos ſimias albas ſtabulari; Strabo tamen non apud Orſeos, ſed apud Praſios Cercopithecos albos verſari tradidit. Ratione caudę hę beſtię inter ſe diſcrepant, quia alię longiore, alię breuiore cauda refertę ſunt. Ad finem ratione etiam odoris diſtinguuntur, nam ſcripſit Scaliger in exercitationibus, & Cluſius in Exoticis, horum nonnullos benè ole- *Cercopitheci*
re, qui omnium ſunt ingenioſiſſimi, hi igitur, qui hac peculiari odoris nota inſigniuntur, *odoriferi.*
erunt fortè, quos in Italia moſchinos ab odore moſchi nuncupamus; imo mercatores, qui à loco natali illos in diuerſas regiones deferunt, omnes Cercopithecos huius gene-
G ris ſimilem ſpirare odorem teſtificantur. Antequam ad rariores Cercopithecorum ſpecies examinandas accedamus, nonnulla ad deſcriptionem ſpectantia ponderanda ſunt, quę in hiſtoria animalium protulit Ariſtoteles, dùm ſcripſit Cebum eſſe animal ex ſi-
miarum genere caudam habens, quod partim hominem, partim quadrupedem belluam *lib. 2. cap. 8.*
imitatur. His verbis addit Aelianus, quòd Cercopithecus nõ ſolũ caudã habet ad differentiam ſimiarum, ſed etiam collum craſſum, & breue propterea illud catenula, vel fune non vincitur, quoniam laqueus facilè elaberetur, & beſtia fugeret, & hæc eſt ratio, propter quam, Cercopitheci per ilia, & non per collum vincti cuſtodiuntur. I. Exhibetur hoc in loco icon Cercopitheci barbati cum prunis amygdalinis, qui niſi ſit Callitrix,
ſaltem eſt ei congener, ſic enim Hermolaus huiuſmodi Cercopitheci ſpeciem à barbi- *Callithix.*
tio appellat; id enim Gręci τρίχα vocant, ſed animaduertendum eſt, quòd in caſu recto καλλίθριξ per θ pronunciari debet, in caſibus autem obliquis per τ effertur. Plinius hanc belluam callitrichen vocatam, negat viuere poſſe in alio Cęlo, quàm Aethiopico, vbi generatur. II. Prędicto animali congener eſſe videtur, alius Cercopithecus barbiger.
Cuius figuram damus cum pipere Lobellij. III. Viſa eſt nobis pulchra Cercopitheci *Cercopith.*
H ſpecies facie ſenis, cauda lõgiſſima nigra, quapropter placuit illius figuram apprimè de- *facie senis.*
lineatam, quę articocalum manu geſtat, ante lectoris oculos repręſentare. IIII. No- *Cercopith.*
luimus omittere iconem Cercopitheci formę rarę, qui, vt notat Geſnerus, facie cruri- *formæ raræ*
bus, & membro virili hominem ęmulatur. Quamobrem quis hominem agreſtem appellare poſſet; Imò, inter alios Cercopithecos, ſtando magis perſeuerat, pueros, ac mulieres amat, non ſecùs ac homines ſuę regionis, conaturquè ſi vincula effugerit, palàm cum illis concumbere; ferum eſt animal, ſed tantę induſtrię, vt homines aliqui minus in-
genio valere dicantur. Κῆπος ideſt Cepus eſt alia Cercopitheci ſpecies, & quamuis *Cepus.*
ſuperius dictum ſit hoc nomen, ad genus Cercopithecorum ſpectare, tamen propriè ad hanc ſpeciem in colorum varietate ab alijs diſcrepantem attinet: hęc enim adeò inſignis ſpectatur, vt hortus diuerſis floribus conſitus eſſe videatur; vnde Pythagoras dixit; eſſe terrenum quoddam animal iuxta mare rubrum, & Cepum ideſt hortum nominari, quoniam tanquam hortus varijs coloribus diſtinguatur. Proponit Cluſius

I. CERCOPITHECVS CALLITHRIX DICTVS
cum prunis amygdalinis.

in Exoticis iconem cuiuſdam Cercopitheci ab alijs non obſeruati, qui magnitudine vulgares ſuperabat, nigris villis erat tecta bellua, quibus fuſcus color erat admixtus, pectus, venter, & crurum anterior pars longioribus villis, illiſquè albis erat obſita, ex mento barba cana in mucronem deſinens dodrantalis longitudinis pendebat. Caudā valdè lõga erat, cuius extrema pars in villoſum floccum deſinebat, perinde ac leonis cauda; quam notam in nullo Cercopithecorum genere obſeruauit. An ſit Cartholipis ad mentem Feſti, cum, referente Geſnero, huiuſmodi Cercopithecorum ſpecies poſtremam

caudæ

II. CERCOPITHECVS BARBIGER ALTER cùm pipere Lobel.

caudæ partem admodum villoſam habeat. Huius generis elegantiorem ſpeciem habemus in publico Muſæo pictam, cuius corpus pilis valdè terſis, & nitidis eſt tectum, anteriorem pectoris, & ventris partem habet albã, barbã quoq. incanam, cauda in floccum non deſinit, ſed ſimilis formæ cum alijs Cercopithecis, eſt tamen longiſſima Hæc pictura delineata fuit ex viuo animali, quod Reuerendus nobilis atque ampliſſimus D. Ioannes Chriſtophorus Neuſtetter, aliàs Stumer dictus Moguntinenſis, & Herbipolenſis Canonicus Vlyſſipone in Germaniam ſecum vexit; Hæc autem beſtia à prolixa barba *Barbilias*

Bar-

III. CERCOPITHECVS FACIE SENIS FRVCTVM Cinaræ manu geſtans.

IIII. CERCOPITHECVS FORMAE RARAE.

Barbilias vocabatur, & originem à China ducebat, veſcebatur omnis generis rebus etiam venenatis, vt araneis, bibebat quicquid illi porrigebatur, ſubindequè ſe vino inebriabat; erat magnæ agilitatis, tanquam ſimia totos dies inquieta, omniſque generis voces effingebat. Neminem ita odio habebat, ac deformes vetulas. Erat tandem elegantiorum morum, vt animal ratione præditum eſſe videretur Cuiuſdam alius ſpeciei, quæ puſilla eſt, meminit Ioannes Lerius in hiſtoria Americæ, nigriquè eſt coloris maxima ex parte in ſyluis verſans, & potiſſimum in illis arboribus inſidere ſolet, quæ ſiliquas noſtris fabis ſimiles producit; ijs enim libentiſſimè veſcitur. Meminit quoquè Clu- *cap. 10.*

ſius

Digitized by Google

ſius in Exoticis puſilli Cercopitheci non maioris Sciuri, qui in Braſilia Cercopithecus *Sagouin* dicitur. Roſtrum, & capitis pars anterior leoninam quodammodo refert, fuſco colore, cui rubedo quædam permixta eſt; aures albicantibus villis ei ſunt hirſutæ, quibus ruber color etiam eſt admixtus; guttur, & pectus longioribus villis, partim fuſcis, partim albis cooperta habet, reliqui pili per corpus ſparſi nigri, & albi radiatim à dorſo ad ventrem diſpoſiti ſunt. Caudam quoquè; quæ longa eſt, pilis ſimilis coloris alternatim tectam gerit. A

MORES, INGENIVM.

AErcopitheci mira prudentia, & agilitate de arbore, in arborem tranſiliũt, nam caudis tanquam manibus vtuntur ramo ſe implicantes, & quo volũt ſe eiaculantur; imò, quibus cauda eſt longior, ſolertia etiam, & vires sũt inſignes, nam in Braſilia, vbi copioſi ſunt Cercopitheci, vt refert Ioſeph Ieſuita, de arbore, in arborem tranſeunt; tamen etſi arbores non ſint cõtiguæ; etenim alteri cauda hærent, & in alteram ſemetipſos proijciunt. Deinde hæ beſtiæ adultæ iunioribus, quæ ex arbore, in arborem nequeunt tranſire viã ſternunt hoc modo; nam alterius arboris ramum cauda tanquàm manu arripiunt, manibus verò alterius ramum apprehendunt, atquè ita vtraquè arbore retenta, quaſi quodam peracto ponte iuniores Cercopitheci per ſtratam viam ſine periculo tranſeunt. Præterea ſunt miræ docilitatis; nam, vt legitur in hiſtoria naturali Indiæ Occidentalis, Cartagenæ in Palatio Gubernatoris ingenioſius Cercopithecus alebatur, quem ad vinum emendum emittere ſolebant; hic altera manu lagenam, altera verò pretium vini ferebat, ex cuius manibus pecuniam extorquere nemo poterat, niſi lagena prius vino repleta. Deinde à pueris obuijs deluſus, vaſe depoſito, lapides apprehendens in ſannatores iaciebat, & quamquàm Cercopitheci, natura ſua, vini ſint auidiſſimi, tamen hic citra veniam domini nunquàm lagenam aperiebat. Prætereà, quia Cercopitheci ſunt beſtiæ vaferrimæ, & omnibus geſticulando illudunt; hinc Græci verbum κερκωπίζειν formarunt, quod illudere ſignificat, quamuis etiam ab animalibus, quæ κέρκον ideſt caudam mouendo adulantur hoc verbum poſſet deduci. Vnde poſtea homines doloſi, impoſtores, & adulatores Cercopes nominantur.

B

Ingenium.

Docilitas.
lib.4.c.39.

C

LOCVS VICTVS.

AEthiopia, iuxta ſententiam Plinij, Cercopithecos nigris capitibus, pilo aſinino, cæteriſquè diſſimiles generat. In ſylueſtribus locis Inſulæ Iauæ, copioſi vagantur, & in Prouincia Congi, vt legitur in deſcriptione Guineæ, multi verſantur, qui cicurati multas facetias hiſtrionicas mimico geſtu concinnant. Hiſtoria Peruana multos Cercopithecos, ſed inter ſe valdè diuerſos exhibet. Præterea ex Aeliano in regionibus Galecuthinis multi ſunt Cercopitheci, & viliſſimo venduntur pretio, quoniam agricolis illius territorij ſunt magno oneri, dum arbores iuglandium conſcendunt, & liquorem, ex quo vinum confici ſolet, diſcipant, & vaſa, quibus ille liquor excipitur euertunt. Nam Incolæ ex nuce Indica adhuc viridi aquam potui ſuauiſſimam colligunt. Cęterùm animaduertendum eſt, quòd hæ beſtiæ libentiùs loca montana incolunt; quocircà Strabo in ſylua Indica, ſupra Emodos montes, numeroſos Cercopithecos, & magnos eſſe ſcribit. Deinde non procul ab *Aden* Vrbe Arabiæ editiſſimus mons eſt, qui Cercopithecis abũdat. Deniquè in omnibus montanis locis Continentis magnus harum beſtiarum numerus viſitur, vt habetur in hiſtoria naturali Indiæ Occidentalis: Si victum conſideremus, ſciendum eſt Cercopithecos omnibus ferè eſculentis veſci, quibus ſimiæ, ſed quandò deſiderio carnis premuntur, tunc, carnibus deficientibus propriam caudam arrodere dicuntur.

lib.1.c.7.

D

lib.15.

lib.4. c.39.

CA-

E

CAPIENDI RATIO.

QVamuis Cercopitheci iiſdem artificijs, & fallacijs, quibus ſimiæ, comprehendi poſſint; attamen ex hiſtoria nauigationis in Braſiliam colligimus, quòd Barbari huiuſmodi beſtias hoc modo venantur. Cum arcubus, & ſagittis, per ſyluas à Cercopithecis frequentatas, vagantur, interim modò in adultas, modo in iuniores iacula emittunt, illaſquè ab arboribus deijciunt, atquè ita ſaucias dummodò læthali vulnere non ſint affectæ, domum ferunt, poſtmodum illas ſanatas, (citò enim talia vulnera ad cicatricem perducuntur) cicurant, & cicuratas cum mercibus commutant. Itaquè alij mercatores in diuerſas partes illas ducunt, & diuendunt.

F

ANTIPATHIA.

INter cercopithecos, & ſimias magnum odium, bellumquè frequens intercedere ſcribit Auctor de natura rerum, additquè, licèt cercopitheci viribus non præualeant, aſtutijs, & bellandi animo ſimijs præferendos eſſe. Ampliùs tales beſtiæ crocodilos acerbiſſimo odio proſequuntur, itaut nec eminùs pellis crocodileæ conſpectum perferre poſſint, nam, vt huiuſmodi viſionem vitent per ignem, & aquam effugerent. In huius ſententiæ confirmationem tradit Petrus Gyllius in Aelianum cum pellis quædam crocodili paleis repleta ex feneſtra per longum interuallum cercopithecis oſtenderetur ipſos cum clamore, tremore, & alui deiectione, cum tamen vinculis eſſent conſtricti, euadere conatos fuiſſe.

G

MORALIA.

BErchorius in Reductorio morali numeroſam ſimiarum familiam cōtemplatus vnam ſpeciem nempè cercopithecum malitijs, & dolis alijs antecellere vnà cum rerum naturalium peritis arbitratus eſt. Pariter inter homines, eſſe quoſdam peccantes huius naturæ obſeruauit, qui caudam longā more cercopithecorum habere dicuntur, dum longum vitæ curriculum ſperantes, exporrecta fronte epulis, & potationibus inſeruiunt, mortiſquè meditationē poſtponunt, contra ſacræ paginæ documentum. *Memor eſto quoniam mors non tardabit.* Quamobrem iſti tanquam tot cercopitheci ex meris dolis, technis, & fucis compoſiti, omniumquè colluuione vitiorum contaminati cæteris deteriores eſſe perhibentur. *Lib. 10.* *Eccleſiaſt. 14.*

SIMVLACRA.

H

HOnoris immodici titulo Arabes olim cercopithecum proſecuti. Cœlo dicarunt, & illius opem in rebus aduerſis implorantes, ſæpiùs ſimulacrum illius venerati ſunt; ſi veritatem Gyraldus faſſus eſt. Non autem omnibus in locis Arabię cercopithecus colebatur, ſed tantū ad Menonis ſepulchrū ei æternus honor decernebatur. Vnde Iuuenalis huc reſpiciens canebat. *Syntag. 1.*

Effigies ſacri nitet aurea cercopitheci. *Satyr. 15.*

Balbus ſcriptor Italicus, in ſuo Itinerario in Indiam Orientalem, refert ſe obſeruaſſe in via, qua itur à Mecao ad Pegu, multa idola, quæ incolis *Pagodi* dicuntur cum multis alijs animalium, & præcipuè cercopithecorum ſtatuis. Imò circa templa, quæ lingua Indica *Varrelle* appellantur, multi cercopitheci alligati ſeruantur, quoniam Indi huiuſmodi beſtias diuinas eſſe opinantur, hac potiſſimum ratione ducti, quoniam manus, & pedes ad inſtar hominum habeant, & hæc eſt peculiaris cauſa, propter quam Indici montes tam numeroſa harum beſtiarum familia ſint repleti.

VSVS

Digitized by Google

VSVS IN CIBIS. A

IN tertia parte hiſtoriæ Indiæ Luſitanicæ legitur, quòd in ſyluis illarum regionum variæ cercopithecorum ſpecies vagantur, omniumquè carnes apud illos ediles eſſe feruntur. Imò, quando aliqui ægra valetudine oppreſſi decumbunt, ſtatim ad carnem cercopithecorum tanquam ad ſacrã anchoram confugiunt, quoniam incolæ aduerſus omne morbi genus hãc efficacem eſſe exiſtimant; idcirco illam infirmis exhibent, vt melius ſe habeant, & valetudinem confirment.

VSVS IN LVDIS. B

CVm omni vitæ inſtituto ſui luſus concedantur, & ſtudijs etiam ipſis aliquid iocoſi nonnunquam permittatur, non erit admiratione dignum, ſi Priſci cercopithecis, & alijs animalibus huius generis animum ſuum reficerent, & relaxarent, dum has beſtias elegantioribus indumentis veſtiebant, vt ſpectantes ad riſum citius prouocarent. Vnde Martialis alludens ad quoddam veſtis genus, quod apud Santonicos Galliæ populos erat in frequenti vſu ſic cecinit.

lib.14. epig.128.

Gallia Santonico veſtit te bardacucullo,
Cercopithecorum penula nuper erat.

Præterea non defuerunt etiam nonnulli, qui non ſolum ex prædictis beſtijs ludentibus ſummam voluptatem percipiebant, ſed etiam ſummis affectibus illos proſequebantur; quemadmodum hodie mulieres catellos Melitenſes in delicijs habent. Id non fuit incognitum Martiali dum ſcripſit.

lib.7. epig. 86.

Publius exigua ſi flagrat amore catellæ C
Si Cronus ſimilem Cercopithecon amat.

Noſtra ætate cercopitheci per ilia vincti, quemadmodum, & etiam ſimiæ in atrio, vel Xyſto Magnatum cuſtodiri ſolent, qui ſuis geſticulationibus aulicos remorantur.

DE CYNOCEPHALO.

Caput VII.

ÆQVIVOCA.

CVm Cynocephali, ex mente Ariſtotelis, in hiſtoria animalium, vt in capite de ſimia expoſuimus, ad tertium ſimiarum genus referendi ſint; nũc locus de his agendi opportunus eſſe videtur. Verùm quoniam hæc vox (cynocephalus) æquiuocatione laborare dicitur; propterea diſtinctione illam planam faciemus Cynocephalus igitur, non tantùm ſignificat beſtiam, de qua in præſentia verba fieri ſtatutum eſt, ſed etiam illud hominum genus, cui Megaſthenes, & alij auctores caninum caput aſſignarunt. Tales autem homines latratum edere, pellibus Ferarum indui, deindè anguibus venatu, & aucupio veſci feruntur. Hi, ſecundùm Albertum, incolunt vaſtam illam Aegypti ſolitudinem ſecùs viam ad Aethiopiam ſpectantem, cuius ſolitudinis iter nonniſi ſeptem dierum ſpatio peragi poteſt. Quod hominum genus ſi ſit in rerum natura, nec ne, noſtra non intereſt de hoc in præſenti loco diſputare. Amplius hoc vocabulum (Cynocephalus) nomen eſt adiectiuum, quod denotat capite canino prẹditum, nec non impudentiſſimæ audaciæ nebulonem, quare in hoc ſenſu Cleon apud Ariſtophanem Cynocephalus, ideſt proteruus, impudens, & rapax cognominatur. D

in Equit.

E

SYNONIMA.
eorumquè Etymum.

CYnocephalus Grçcis κυνοκέφαλος à Theodoro Gaza apud Ariſtotelē vertitur caniceps, quaſi κυνὸς κεφαλὴ ideſt canis caput dicatur. Geſnerus in appendice quadrupedum animaduertit hoc animal à nonnullis Tartarinum vocari forte, quia ex Tartaria primum aduectum ſit. Aeliano non immeritò κυνοπρόσωπος nominatur, quia hæc beſtia faciem caninam exhibeat. Volunt Auctores non proletarij, vt Geſnerus, hanc ſimiæ ſpeciem eſſe illam,
F quæ ab Ariſtotele, in hiſtorijs animalium χοιροπίθηκος ideſt ſimia porcaria dicitur. Kiher Auicennæ, & Breca vulgo in Mecha hanc belluam nominari multi autumant; Quamuis Alij hæc duo poſtrema nomina etiam cercopitheco attribuant. Gallis ſecundùm Bellonium Magot dicitur, alioquin vulgò Gallis Babion, & Italis Babuino indigitatur.

DIFFERENTIÆ,
Deſcriptio.

EAdem penè forma cynocephalus eſt inſignitus, qua ſimia caudata; Quocirca propter hanc ſimilitudinem ipſe quoquè cercopithecus appellatur.
G At in corporatura cynocephalus maior eſt, validior, & efferacior, faciemquè caninam à natura adeptus eſt, vnde illius nomen dimanauit, quemadmodum in iconibus, quas exhibemus, licet intueri. Doctiſſimus vir Cluſius in Exoticis dat iconem cuiuſdam animalis, quod re vera ad cynocephalos potius, quàm ad cercopithecos reduci debet. Corpus totum, (vt ipſe refert) à capitis vertice ad fœmora vſquè longis villis erat obſitum cineracei coloris, poſticam corporis partem cum cruribus eiuſdem coloris villis breuioribus tamen tectam habebat, caudāquè breuiorem, quàm cercopithecus gerebat. Roſtrum longum, nudum extima parte obtuſum, inſtar roſtri canini erat. Nates glabras, prorſuſquè depiles & ſanguineo colore refertas habebat, tanquam cutis ab illis detracta fuiſſet. Pedes in quinquè digitos erant fiſſi, & curuis vnguibus armati. Ad hanc ſpeciem cynocephali accedere videntur quædam animalia in magnitudine veruecem æquantia, & in parte anteriori hirſuta inſtar leonis, quæ gregatim incedunt in quodam monte ſecùs locum *Calore* nuncupatū, vt Aluarez in æthiopico itinere obſeruauit. Iacobus Vitriacus, in hiſtoria orientis, memorat cynocephalos magnæ corporaturæ ceruicem equinam habentes, qui flammis,
H quas ore ſpirant, homines interimere dicuntur. Quod autem genus animalis hic vir doctus intellexerit, nunc re ipſa neſcimus exprimere.

CYNOCEPHALVS MAS CVM ANETHO, quod Cynocephali genitura Botanicis dicitur.

CYNOCEPHALVS ALTER
cum herba Cynocephalea.

NATVRA, MORES, Ingenium.

IN numero animalium, quæ facilè ſuccenſent, & excandeſcunt, & vehe-
menter aduerſus calumniatores in iram effunduntur, Cynocephali collo-
cari debent, quoniam his iracundiæ prærogatiuis à natura ſunt dotati.
Secundò tanquam hirci nunquam à petulantia ſunt alieni; prætterquam-
quòd, teſte Plinio, ſimijs ſunt efferatiores. Hac de cauſa refert Alber-
tus, eorum mores graues, & duros eſſe. Deinde inſtinctu quodam naturali ducti, Ae-
lib. 6. c. 50. liano auctore, tempore æquinoctij non ſolum ſingulis horis, diei, atquè noctis mingunt,
verùm etiam clamorem quemdam edunt. Imò Orus Apollo addit Cynocephalos ta-
lem habere cum luna conſenſum, vt in interlunio mas mœrore affectus quoppiam non in- B
tueatur, neque comedat, ſed quaſi Lunæ raptum lugens, faciem in terram deijciat; fœmi-
na quoquè nocte illuni, nuſquàm oculos contorquens non modò eadem cum mare pati-
tur, verum quoq. è genitali ſanguinem emittit. Viciſſim Lunæ exorienti manus in cœlum
attollentes congratulantur. Quamobrem Aegyptij in ſacris Cynocephalos nutriebant,
vt inde exactum tempus ſynodi luminarium ſcire poſsẽt. Tandem, ſi ad ingenium harum
belluarum animus dirigatur; ſcripſit Strabo, has beſtias non minùs, quàm elephãtes ad
lib. 15. ingenium humanum accedere. Tradit etiam Aelianus quòd Cynocephali æmuli ſunt
humani geſtus, & ſi infanti admoueris vbera, ei mulgenda præbent, ſed Gyllius aliter
legit, nempè ſi eorum catulos adhùc paruulos mulieris vberibus admoueris, ipſi tanquã
pueri lac exugent. Cœlius quoquè ſcriptum reliquit Cynocephalos in Aegypto tali
l. 2. obſ. c. 52 ſolertia ingenij valere, vt diſcant ad quemlibet epiſtolas deferre, & Bellonius multos in
Cairo Cynocephalos obſeruauit, qui taliter erant edocti, vt ſingulos in aliquo circulo
ſpectatores adirent manu protenſa, nummos ſibi in illa numerari innuentes, quos poſt
modum ad ſuum Herum perferebant. C

VOX.

SImiarum, Cercopithecorum, & Cynocephalorum voces tàm rudes, & va-
riæ ſunt, vt difficilimum ſit etiam per onomatopœiam vnicuiquè propriam
lib. 6. ca. 48. vocem aſſignare. Propterea Aelianus de Cynocephalis verba faciens,
ſcriptis mandauit, illos determinatam vocem non emittere, ſed aliquãdò
acutè ſtridere, ideò illis attribuere videtur ingratum ſonum, qualis in fo-
rium cardinibus, & curruum rotis malè inunctis, auribus percipi ſolet. Ouidius ab Aelia-
ni ſententia non recedens, quando verba facit de ſimijs Pithecuſas habitantibus, earum
vocem raucum ſtridorem interpretabatur, dùm canebat.

lib. 14. Met. *Poſſe queri tantùm rauco ſtridore reliquit.*

Alibi tamen idem Aelianus Cynocephalos Indicum ſermonem intelligere, nihil tamen
loqui ſed vlulare tradidit. Orus Apollo in Hieroglyphicis quodammodò hanc opinio- D
lib. 4. nem ſtabiliebat dum diebus æquinoctij ſingulis horis Cynocephalos latrare pronun-
ciabat.

LOCVS CIBVS.

SI fides adhibenda eſt Solino, in Aethiopiæ partibus Cynocephali ſunt
frequentiſſimi. At Strabo in regione Arabiæ à Dira vſque ad Auſtri
cornu, & præcipuè in vltimo promontorio Sphynges, & Cynocephalos
collocat. Aelianus quoquè Continentem poſt Barygazam pertingen-
tem ad Auſtrum Dachinabadem vocari ſcripſit, ſupra quam regio medi-
terranea verſus Orientem montes magnos habet, in quibus Cynocephalorum variæ
ſpecies vagantur. Herodotus deniquè loquens de regione, quam Aratores in Libya

verſus

verſus Occidentem habitant, tradidit illam valdè montanam, & nemoroſam eſſe, nec
E non à multis Cynocephalis incoli. Demùm hæ beſtiæ eſculenta, quæ aliæ ſimiæ, appetunt. Imò, teſte Aeliano, ſi repererint fructus teſtaceis inuolucris clauſos, cuiuſmodi ſunt nuces, & amygdalæ, illicò intima eſſe edulia, extima verò reijcienda eſſe intelligūt. Vini potionem non recuſant: carnibus, vel aſſis, vel elixis veſcuntur; verumtamèn illis, quæ culinæ artibus rectè ſunt apparatæ, ſummoperè delectantur. Viciſſim, ex non accuratè elixis, vt refert Aelianus, valdè offenduntur. *Vinum amant.*

HIEROGLYPHICA.

NVllum fuit vnquam animal apud Aegyptios, quod maiorem hieroglyphicorum numerum exprimere poſſet, quàm cynocephalus. Huius enim bel-
F luæ iconibus vario modo delineatis cæleſtia, & terreſtria ferè omnia denotabant. Primitus, per figuram cynocephali ſtantis, ſacerdotes Aegyptij primum à ſyzigia ortum lunæ ſignificabant; cum hoc animal in Neomænia lætum, verſus orientem lunam ſe erigat. Ex altera parte pro exprimendo tempore ſilentis lunæ, cynocephalum reſupinatum figurabāt; cum cynocephalus tàm mas, quàm fœmina, tempore interlunij, annotante Pierio, ingenti mœrore affliciantur. Inſuper cynocephalū ſedentē pingebāt, quotieſcūq. æquinoctiū vtrūq. demōſtrare volebāt, quoniam hanc belluā, ſole æquatorē tangente, duodenis vicibus die, totidemquè nocte mingere obſeruarunt. Hæc autem fuit ratio, propter quam Aegyptij in omnibus horologijs, ſeu clepſydris cynocephali effigiem adſculperent. De hoc fortè animali locutus eſt Trimegiſtus, qui, cum in Aegypto verſaretur, quoddam animal ſacrū, & Serapidi dicatum conſpicatus eſt, quod duodecies toto die, pari interpoſito tempore, excrementa potus profundebat. Amplius, figura cynocephali, totus terrarum orbis ab Aegyptijs hieroglyphicè intelligebatur, quoniam duæ, & ſexaginta primariæ habitabiles terræ regiones conſtituantur; magna cura, & diligentia obſeruarunt totidem eſ-
G ſe partes in hoc animali moriente, quæ ſingulæ quotidie pereunt, & mox ſecundo ſupra ſexageſimum die reliquum animalis corpus interire. Si ad hieroglyphica minus principalia mentem intendamus, incidemus in ægyptium ſacerdotem, qui, & ipſe, per cynocephalum amplexantem piſcem, oſtendebatur. Aegyptij enim ſacerdotes neque piſce, neque pane ex piſcibus confecto veſcebantur, ad differentiam ſacerdotum externarum nationum, qui piſces comedebant; ſimiliter cynocephalus neque piſcem, nec aliquid ex piſce confectum appetit. Prèter ſacerdotem, icone cynocephali vrinatorem intelligebant, quandoquidem, vt animaduertit Orus Apollo, ſolus cyuocephalus inter cætera animalia intrepidus & ſine vllo timoris indicio natat. Cæterùm, cum ſuperius exaratum ſit, in natura huius animalis ponderanda, ipſum facilimè itarum motus concipere iuxta aſſertum Theocriti. *li.6. hierog.* *Totus terrarum orbis quomodo denotaretur*

Καὶ οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται.

Ideſt.

Semper acerba illi pro naribus aſſidet ira.

Huic proprietati nixa Aegyptus ad deſignandam iracundiam, huius beſtię iconem exhi-
H bebat. Ad finem, literæ quoquè per ſimulacrum cynocephali ab Aegyptijs ſacerdotibus intelligebantur; nam quoddam harum beſtiarum genus litterarum cognitionem callere exiſtimabant. Quocirca ſtatim atquè cynocephalus in templum introducebatur, vt, eorum ritu, educaretur, & coleretur, ſacerdos illi calamum, & ſepiam apponebat exploraturus, nùm eſſet ex eo genere, quod pro cultu recipere debebant. *Ira hieroglyphicum.*

DENOMINATA.

NOnnullas plantas à cynocephalo denominationem adeptas fuiſſe comperimus, & præcipuè in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis, in capite de Pſyllio ipſum cynocephalion nuncupatum fuiſſe legimus; forſitan, quia figura folliculi, in quo ſemina includuntur capiti cynocephalorum ſit conformis. Præterea ſi examinemus varia anethi nomina, quæ in antiquo Dioſcoridis codice leguntur.

guntur. Anethum cynocephali genituram vel, ſecundum alios, cynocephali capillum vocatum fuiſſe obſeruabimus. Demùm antirrhinum aruenſe maius, quod eſt antirrhinũ primum Matthioli, Cordus in Dioſcoridem cynocephaleam vocitauit; fortè quia huius herbæ, flos, vel ſemen, ratione figuræ, caput cynocephali repræſentet. A

MORALIA.

Eſſe quaſdam beſtias de ſimiarum genere dentes, & caput canis habentes, reliquo autem corpore, ſimias æmulantes, hoc ex enarratis tam notũ eſt, quàm vt plura in id verba ſumenda ſint; huiuſmodi belluis, Berchorio auctore, in reductorio morali valdè ſimiles ſunt hypocritæ, qui ſimulati homines eſſe perhibentur, quoniam ſimultatum per quàm ſtudioſi, & ab ipſa veritate abhorrentes, ſemper quid veritati ſimile præ ſe ferunt. Hi caput intentionis, ſcilicet quoad morſum, & latratum detractionis, ad inſtar canum habent, ad quod alludens Martialis dicebat. B

Adlatres licet vſq; nos, & vſquè,
Et gannitibus improbis laceſſas.

Detractores cynocephali. Propterea detractores caninum caput habere dicuntur. Quoniam, more canum latratu violentæ linguæ omni tempore in famam proximi debacchantur. Amplius tanquam canes rabie correpti oculis ardentibus, labijs ſpumantibus, voce immani, toto deniq; corporis habitu liuorem, & odium teſtantur. Deniquè more cynocephalorum acutè ſtridentium ſtridulè nimis, ac ſtrepitu moleſto ſemper calumniantur.

SIMVLACRA.

Ermopolitani ſimulacrum cynocephali ſingulari quodam honore afficiebant, vt Strabo atteſtatus eſt. Imò vnà cum Mercurij ſimulacro cynocephali iconem in templo collocabant, quoniam Mercurio tanquam litterarum omnium inuentori hoc animal conſecrarunt, nam putabant cynocephalum, vt in hieroglyphicis declaratum fuit, litterarum cognitionem habere. Hac forſitan ratione moti Botanici, in priſcis Dioſcoridis nomenclaturis, anethum non ſolum genituram cynocephali, ſed etiam genituram Mercurij indigitarunt. Hinc nonnulli cynocephalum eumdem cum Deo Mercurio reputarunt. Tertullianus tamen, & D. Auguſtinus cynocephalum pro Anubi Deo Aegyptiorum, quoniam capite eſſet canino, poſuerunt. Hoc vnum eſt, olim apud Aegyptios fuiſſe nefas huic beſtiæ quicquam honoris denegare; vel quia hoc animal naturam propemodùm humano generi proximam haberet, vel quia ſecundùm alios, Oſyris ex hoc animalium genere ſummam voluptatem percepiſſet, vt noſtra etiam ætate plurimis contingit; hac de cauſa Cicero nebulonem Vedium luxuriæ carpit, quia ſibi obuiam factus cũ rheda equis iuncta ſecum veheret cynocephalum. Alij tandem eruditi viri de veneratione cynocephalorum in Aegypto hanc eſſe indubitatam veritatem exiſtimarunt; ſcilicet, cum Aegyptij circumciſionis ritum ſuſcepiſſent, & animaduertiſſent cynocephalos circumciſos naſci; diuinitùs hoc animantium genus ipſis contigiſſe arbitrati ſunt. Quamuis autem Abraham ſignum circumciſionis populo ſuo dederit, vt ab Aegyptijs diſtingueretur; verumtamẽ tractu temporis Aegyptus quoquè prædictum circumciſionis inſtitutum recepit. Antequam ſimulacrorum tractatui finem imponamus; prætermittere nolumus ſimulacrum Academiæ, in quo cynocephalus, auctore Ripa, figuratur. Etenim delineauit mulierem ſedentem in loco varijs arboribus conſito, aureis fertis coronatam, dextra manu limam tenentem cum hoc Dicto. DETRAHIT, ATQVE POLIT. Cum multis libris, & ſecus pedes cynocephalum pinxit; propteraquòd, quemadmodum hoc animal tempore equinoctij ſingulis horis vocem edit, pari ratione Academicus hanc belluam imitans omnes horas tum diurnas, tùm nocturnas enumerare debet, & maiorem earum partem in ſtudijs conſumere.

Anubis Deus Aegypti. C D

In 1. par. Icon. Academiæ ſimulacrũ.

EM-

E

EMBLEMATA, & SYMBOLA.

IN libro emblematum, & ſymbolorum ex animalibus delineatur à Camerario cynocephalus, qui iunctis palmis Lunam adorat cum hoc titulo. IS EGO. Quia proprietas huius animalis nota eſt ex ſuperius dictis, quòd; luna ſilente, triſtetur, & cæcutiat, & poſtea ad illius exortum exultet, & viſionem recuperet. Quo ſymbolo quidam vir vſus fuit, vt erga ſuam coniugem nomine Dianam, quæ apud poetas luna vocatur, immenſum amorem declararet; ideo Camerarius hoc emblema coniugibus applicare voluit, dum cecinit. *Embl. 76.*

Luna cynocephalo viſum exhilaratq́, adimitq́,
Sunt, & coniugibus mutua fata bonis.

Hinc fortè Ioann: Andreas Palatius, in ſuo tractatu Inſigniũ, deſũpſit argumentũ illius phrenoſchematis, quo vir quidã nobilis inexhauſtũ erga Deliã amorẽ ſignificabat. Effigianit enim cynocephalũ ante lunã genuflexũ cũ hoc Dicto. SEMPER EGO. Volebat enim innuere ſe conſtantius, & ſynceriùs Deliã, quã cynocephalũ lunã adamare. Aegidius Sadelerus inter ſymbola, quæ ſanctã crucẽ reſpiciũt, pinxit cynocephalũ intuentẽ lunã hac inſcriptione coronatũ. IN LVMINE TVO. Idẽ auctor paulò inferius inter eadem ſacra ſymbola exhibuit iconem cynocephali catena vincti cum hoc circumſcripto titulo. EXACVERVNT DENTES SVOS Hæc ſunt, quæ de emblematibus, & ſymbolis ad cynocephalum attinentibus digna animaduerſione iudicauimus.

F

VSVS IN VARIIS.

APud Nomades Africæ populos, inter Zeugitaniam regionem, & Mauritaniam ſitos, inualuit conſuetudo Ferarum lacte ſemetipſos nutriendi. Vndè non iniuria Ἀλακτοφάγοι, nempè lactiuori appellari poſſent: de his loquens Reuſnerus non cynocephalorum carnibus, ſed eorum, & aliarum etiam Ferarum lacte tantùm victitaſſe ſcribit, dum inquit.

G

Lacte Nomadum gentem vixiſſe ferino,
Et mulgere truces ſæpè cynocephalos.

Præterea cynocephali alium habent vſum apud profeſſores anatomicos, nam Galenus, in aggreſſionibus anatomicis, cynocephalis tanquam roſtro longiore, & dentibus caninis prominentibus præditis, necnon quia erecti minus conſiſtunt, minuſquè hominibus ſint ſimiles, ſecundum locum poſt ſimias in adminiſtratione anatomica aſſignat. *lib. 1. de anat. adm. cap. 2.*

DE PAPIONE.
Cap. VIII.

H

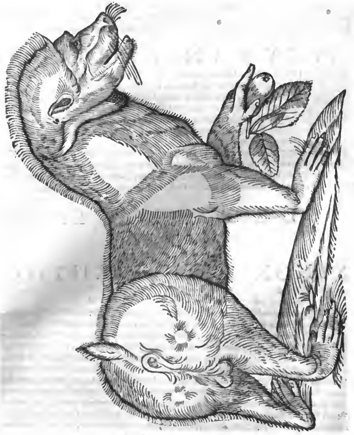
SYNONIMA, DESCRIPTIO, & hiſtoria tota.

HOc animal à Geſnero Papio, & à Germanis Pauyon dicitur. Nos nomen à voce Babion detortum exiſtimamus, quæ vox, vt expoſitum fuit in capite antecedenti, Cynocephalum ſignificat, quoniam hoc animal, ratione roſtri, cum cynocephalo maximam ſimilitudinem habere videatur. Græcis poſſet nuncupari arctopithecos, quoniam, re ipſa, figura huius beſtiæ aſpectum vrſi, & ſimiæ referat. Quapropter non eſt a ratione alienum, ſi Geſnerus hanc belluam ad ſimiarum genera reducat. Albertus Magnus meminit cuiuſdam animalis ſub nomine Papionis, quod vulpibus eſt maius, lupinis moribus imbutum, emittens vocem adeò ſonorè, vt eminus etiã exaudiatur, cadaueribuſq́, veſcitur, quæ proprietas ad Hyenã; & nõ Papionẽ attinere videtur. Itẽ Iacobus Vitriacus, in hiſtoria Oriẽtis, nomine papionis canes quoſdã ſyluestres lupis acriores cõtinuò clamãtes intelligit; q, vt ingenuè fateamur, ab hac hiſtoria sũt arcẽdi. Si igitur genuinã huius animantis deſcriptionẽ deſideramus *lib. 22. de Anim.* *cap. 18.*

Digitized by Google

deramus, habemus Geſnerum, qui ſcripſit hoc animal eſſe magnum hirſutum, horrendo capite, breuibus cruribus, cauda ferè vulpina, ſed admodum breui, & plerumquè A
erecta; pedes ſunt humanis ſimiles, & proceritati corporis minimè reſpondentes, quemadmodum in figura, quæ hic exhibetur, lector contemplari poterit. Quidam circumforanei, qui Indos ſe eſſe profitebantur, vt tradit Geſnerus, anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo, ex ſolitudinibus Indiæ in Germaniam hoc animal duxerunt, & in Sueuia potiſſimum, magno adducentium queſtu, ab infinitis conſpectum eſt. Natura ſua hoc animal eſt ſalaciſſimum; imò ritu ſimiarum, aſpectis etiam mulieribus, facile in libidinem ſoluitur. Fœmina geminos, nempè marem, & fœminam, vnica paritura, vt plurimùm eniti ſolet. Veſcitur potiſſimum pomis, pyris, & alijs arborum frugibus; ideoquè eſuriens arbores conſcendit, fructuſq; excutit. Aliquando etiam panem, & vinum pro potu appetit. Si viderit elephantem nihil curat; cætera autem animalia, cum ea perferre non poſſit, totis viribus repellere conatur.

PAPIO, SEV ARCTOPITHECVS CVM PYRO LOB.

DE FERA VPALIM. Caput IX.

CVm Fera Vpalim rictu Papionem, & corpuratura Cercopithecum æmuletur, hunc locum in ordine ad alias beſtias optima de cauſa aſſignare decreuimus. Eſt igitur hæc bellua Cercopitheci Aethiopici magnitudine; illius pellis quaſi cocco tincta rubet, maculis aliquot in locis conſperſa, capite rotundo inſtar globi. Pedes habet rotundos, & latos nocuis vnguibus vacuos. Mauri huius animalis carnem aſſulis verberatam, vt tenerior euadat, comedere ſolent. Demùm quibus cibarijs, & potionibus delectetur adhuc eſt ignotũ, cum hoc animal aere viuere dicatur. Idcirco icon illius in gratiam lectoris hic datur.

FERAE VPALIM EFFIGIES.

DE

Digitized by Google

 A

DE IGNAVO CLVSII.
Cap. X.

SYNONIMA.

BEllua, quæ in antecedenti capite acre viuere dicebatur, reuocauit in memoriam aliam beſtiam prædictæ fortè congenerem, quam Cluſius, in Exoticis poſt tractatum Simiarum recenſens, Ignauum appellauit. Hoc animal Hiſpanica lingua vocatur *Perillo ligero*. Quas voces Cluſius caniculam agilem interpretatur, loquendo tamen per antiphraſim, quoniam eſt animal omnium ignauiſſimum; nam adeò lentè mouetur, vt, ad conficiendum iter, B tantùm quinquaginta paſſuum integro die illi opus ſit. Ideò primi Chriſticolæ, qui hoc animal conſpexerunt, nomen eius naturæ prorſus contrarium illi impoſuerunt, ſcilicet, ipſum agile nuncupantes. Non eſt igitur mirandum, ſi Luſitani hoc animal Pigritiam vocauerint, vt Ioannes Petrus Mapheus in hiſtoria Indica teſtificatur. In Braſiliana regione hæc beſtia, vel ei congener Hante, vel Haij nominatur.

lib. 2.

DESCRIPTIO.

HOc animal in magnitudine ſimile eſt Africano ſimio leucophei coloris, faciem, & caput infanti ſimile habet; piloſum totum eſt ad inſtar vrſi iunioris; tres digiti ei ſunt pro ſingulis pedibus cum vnguibus longiſſimis, qui ſpinas piſcium æmulantur; cauda tandem breuis eſt. Clariſſimus vir Carolus Cluſius duobus in locis perfectam huius beſtiæ deſcriptionem at- C tulit, nimirum in libro quinto Exoticorum, & in Auctario. Verum ſatius erit recitare illam, quæ in Auctario legitur, quoniam clarior, & magis veritati conformis eſt. *Hæc beſtia à collo ad extremam dorſi partem paulo pluſquam quatuordecim vncias longa. Collum ſex vncias longum erat, & quatuor craſſum comprehenſis etiam villis. Anteriora crura ad pedum (quos planos habebat inſtar ſimiarum) vſq. flexuram ſeptem vnciarum longitudinem ſuperabant. Poſteriora ſex cum ſemiſſe dumtaxat longa. Anteriores pedes à flexura ad vngues vſq. tres vncias erant longi, & poſteriores eiuſdem penè longitudinis, ſingulis tribus contiguis vnguibus binas vncias cum ſemiſſe longis, albis, & valdè mucronatis præditi, prona parte inſtar arcus elatis, ſupina verò carinatis. Corpus denſiſſimis pilis erat obſitum partim nigri partim cineracei coloris. Caput exiguum breuibus pilis ſubruſis obſitum cum mento, & gutturis parte. Noſtro ſimiam quodammodo referebat, ſimiſq. naribus, exiguis dentibus ſatis tamen latis, ſed cum rictum amplum non habeat vix credere poſſumus vt mordere poſſit.* Ponderata diligenter Cluſij deſcriptione lectori perpendendum eſt, an hoc animal conueniat cum

cap.52. illo, de quo verba fecit Andreas Theuetus in hiſtoria Americæ, quod Hay ſiue Hauthi vocat; illi ſimiæ faciē, & ternos in ſingulis pedibus acutos vngues aſſignat. Imò & Lerius ple- D

In hiſt. Amer. c.10. rumquè in arboribus verſari ſcripſit. Cumquè à nemine quidquam edere conſpectum ſit; ea de cauſa aere viuere, plerique opinati ſunt.

VOX.

SCribunt Hiſtorici, hoc animal emittere ſuſpiria, more infantis gementis. Verùm Cluſius litteris mandauit, vocem huius beſtiæ à reliquorum animalium voce valdè differre; quoniam canendo per interualla, ſex voces ſolummodò profert, vnam altiori tono, quàm alteram ſemper diminuendo. itaut, prima ſit altioris toni, quàm reliquæ; Quemadmodùm ſi quis caneret la, ſol, fa, mi, re, vt, ſic huiuſmodi animal ſimili tono pronunciat Ha, Ha, ha, ha, ha,

E ha, ha. Quare ſi primus muſices inuentor hoc animal nouiſſet, procul dubiò diceremus *Inuentor muſices.*
ipſum ab hac beſtia modum proferendi prædictas ſex voces, didiciſſe. Animaduerten-
dum eſt, ꝙ nocte ſex illas voces repetendo, per modica interualla cantat. Interdiù nun-
quam cantare auditur. Quamobrem Cluſius, quia hæc beſtia obſcuritate, & tenebris
delectetur, & quia oculos exiguos habeat, non iniuria hoc eſſe animal nocturnum, ar-
bitratur.

CIBVS.

F OViedus narrat, ſe aliquando domi ſeruaſſe hoc animal, & quantùm con-
ijcere potuit, nunquam vlla re veſci obſeruauit. Ideò aere viuere exiſti-
mauit, quoniam caput, & os ad eam partem ſemper obuertit, vnde ven-
tus ſpirat. Ioſeph Acoſta, in hiſtoria naturali, & morali Indiæ occiden- *lib. 4. c. 38.*
talis, meminit huius animalis, vel ſaltem huic congeneris, & formicis nu-
triri tradidit. Cum autem hoc animal inſtinctu naturali palos, vel arbores conſcende-
re ſemper aueat, & cum in altiſſimis earum ramis diù morari conſpiciatur, multi fuerunt
huius opinionis, folijs arborum victitare. Theuetus quoquè in hiſtoria Americana, ſiue *lib. 2.*
hanc belluam, ſiue huic ſimilem memoret, refert ſe per ſpatium viginti dierum, domi
ipſam detinuiſſe, & nunquàm, aut bibere, aut edere deprehendiſſe, & tandem canibus
lacerandam exhibuiſſe. Incolæ tradunt nutriri quibuſdam folijs delicatis arborum, quas
lingua vernacula Ambut appellant. Deniq. in prædictorum confirmationem Io: Petrus
Maffeus in hiſtoria Indica hæc habet. *Ibi eſt animal inuſitata effigie, & natura, quod lento* *lib. 2.*
ventris adipe verrit humum, neq́ vnquam in pedes exurgit, & tam tardè mouetur, vt quinde-
cim diebus ad lapidis iactum continuò tractu vix procedat; victitat arborum folijs, & in earũ
cacuminibus degit; Quarum in aſcenſu biduum circiter, & tantumdem in deſcenſu ponit neq́
G *verò adhortationibus tantùm, aut minis, ſed ne plagis quidem fuſtibuſuè beſtiam de inſita*
tarditate dimonebis.

DE TAXO.

Cap. XI.

ÆQVIVOCA.

H AB hiſtoria vulpis ad examinandam Taxi naturam, vt accederemus, ordinis
quidem ratio expoſtulabat, quoniam in magnitudine, & aſtu hæ duæ a-
nimantes nimirum vulpes, & taxus ſimiles eſſe feruntur. Præterquam-
quòd ratione cryptarum, quas incolunt, inter ſe ſæpiſſimè præliantur.
Attamen, quoniam poſt vulpem ſimiuulpa ad ſimiarum contemplationem
nos deduxit; nunc rationi conſentaneum eſſe opinamur taxi hiſtoriam breuibus verbis
perſtringere, nè diù ſomnioſi animalis naturam meditantes, ſomno corriperemur, cum *Animal ſõ-*
de illo huiuſmodi carmen efferatur. *niculoſum.*

Hoc ſatur irriguo gaudet turgeſcere ſomno.

Non erit igitur à ratione alienum prima facie æquiuocationes explanare; nam taxus,
apud Plinium, & Matthiolum, arbor eſt, quæ Dioſcorid. σμῖλαξ dicitur in Cyrne inſu-
la, quam hodie Corſicam vocant, frequentiſſima, apibuſquè ſummoperè inimica. Vnde *Taxus ar-*
Virgilius huius non ignarus canebat. *bor.*

Sic tua Cyrneas fugiant examina Taxos. *Eclog. 9.*

Præter taxum arborem quædam planta eſt verbaſcum, & taxus barbatus dicta, quæ, ex *lib. 4. phyt.*
Porta, ob tomentum album, quò folia eius induuntur, taxo animali ſimilis eſſe dicitur. *cap. 8.*
Deindè taxus eſt fluuius per Thraciæ meditullium labens, ſi Ortelius in Theſauro geo- *Taxus flu-*
graphico veritatem faſſus eſt. Cæterùm non ſolum flumen, ſed etiam inſula olim à *uius.*

po-

Digitized by Google

populis Parij habitata, hodie Theſſalia nuncupata, ſub taxi nomine circumfertur, vt Benedictus Bordonus in libro inſularum retulit. Verùm, quia animal, de quo in præſenti capite verba fiunt, non ſolum taxi, ſed etiam Melis nomine inſignitur, animaduertendum eſt, quòd vox, (Melis,) aliquando haſtam ex ligno mali paratam, ad mentem Feſti, ſignificat, cùm Græci μηλέαν malum arborem vocent. At vocabulum, Melis, quod poſtea creſcit in caſu obliquo flumen eſt Ioniæ Smyrnam abluens, ad cuius ripas Homerus natus eſſe perhibetur. A

Melis vox æquiuoca.

SYNONIMA, & Etymum. B

in lib. de Anim.

HÆc beſtia ſomniculoſa ab omnibus nuperis auctoribus Taxus, & à Lonicero Taxo Taxonis nuncupatur. Alberto & alijs Antiquioribus, vt annotat Publius December, vocatus fuit Daxus, quaſi hirſutus; vocabulo à Græcis fortè detorto, quibus δασύς hirſutus, & villoſus cognominatur. Alter dicitur Meles, ſeu Melis, vtroquè enim modo in caſu recto effertur, quemadmodum feles, atquè felis, eſtquè fœminini generis apud Grammaticos. Verumtamen Nuperi quidam Melem, nec non etiam felem maſculino genere proferunt. Apud Græcos nullum proprium nomen huius animalis reperitur, & quamuis in Dictionario Calepini legatur μελὴς. Sciendum eſt hanc vocem temporis progreſſu huic Dictionario ab aliquo ſciolo inſertam fuiſſe. Bartolomeus cognomento Anglicus, hoc animal vocat Melum. Alij meloſum animal. Iſidorus Melonem, & Melotum, aut propter membrorum rotunditatem, quam hæc beſtia ob naturalē pinguitudinem præſeferat, cùm Græcis μέλος membrū ſignificet, aut quia hoc animal mella ſummoperè appetat. Verùm ſi hæc etymologia eſſet à Græcis deſumenda; ſatius foret illam a voce μελέτη deriuare, quæ vox curam, & induſtriam denotat; cum taxus in fabricandis foueis maximam curā, & ſolertem induſtriam adhibeat, vt ſuo loco exponetur. Geſnerus in quodam medico libro hanc vocem, Helus, pro Mele animali inuenit; ſed hoc nomen incuria typographi factum fuiſſe iure optimo arbitratur. Iam omnes Auctores hodiè conueniunt Melem, & Taxum vnum, & idem animal ſignificare, præter Salmaſium, qui, in annotationibus ad Solinum, ſcriptis mandauit, Melem Veterum eſſe putorium, aut fuſcinam, quam Vulgus foinam vocat; ſuamquè opinionem fundat in dictis Varronis, qui præcipiebat ſepta leporarij optimè claudenda eſſe, ne Meles, aut feles, aliæuè beſtiæ intrare poſſent; Quapropter ex genere felium Melem fuiſſe opinatur, cum taxus, ritu felis, irrepere nequeat. Idcircò aliquam potiùs muſtelarum ſpeciem per Melem intellexit. Geſnerus putauit Varronem ad Meles arcendos ſepta leporarij muniuiſſe, quoniam intra hæc ſepta aliquando aluearia apum conſeruantur, quibus Meles, ſeu Taxi mirandum in modum inſidiantur. Non defuerunt alij viri docti, qui Melem Antiquorum glirem, animal paritèr ſomniculoſum conſtituerunt, ſed falluntur, quoniam glires ad inſtar murium aſcendunt, Meles autem hoc præſtare minimè poſſunt. Taxus apud Hæbreos quam nomenclaturam ſit adeptus, adhùc ignoratur; nam licèt in Exodo legantur hæc verba. *Operient arcam pelle Tachaſch*, & multi legant *pelle Taxorum*; attamen Septuaginta, & D. Hieronymus pellem hanc hyacinthinam vertūt. Præterea cum pellis taxi, nequè elegans, nequè pretioſa ſit, potiùs credendum eſt per pellem prædictam intelligendam eſſe pellem venuſtam, nimirùm animalis magnæ æſtimationis, vt Lyncis, Pardi, & ſimilium. Italis dicitur Taſſo, Rhetis Italicè loquentibus Taſch, Gallis Taſſon, vel Taiſſon, Taixon, aut Teſſon, & quandoq; à colore pilorum Griſart. Aliqui Lutetiæ, vt Geſnerus refert, Bedouo appellant. Hiſpanicè vocatur Taſugo, aut Texon Germanicè Tachs. Illyricè Gezuuecz. Apud Anglos varia ſortitur nomina, quæ omnia hoc in loco recenſere, ſuperfluum eſſe iudicamus.

lib. 12. orig. (beside "mento Anglicus … Iſidorus Melonem")

C (beside "ret illam a voce μελέτη …")

Helus quid. (beside "netur. Geſnerus …")

D (beside "ſunt. Taxus apud Hæbreos …")

Sap. 25. & 26. (beside "cèt in Exodo …")

DIF-

E

DIFFERENTIÆ, & Deſcriptio.

OLaus Magnus agens de natura animalium, duplicem Taxorum differentiã
conſtituit; vnam ſpeciem vocat domeſticam, & valdè ludicram; alteram
verò ſylueſtrem, & rigidioribus ſetis munitam. Rursùs hoc animal in lib. 18. c. 19
porcinum, & caninum diſtinguit. Taxum caninum pedes digitatos, &
ſuillum pedes biſulcos habere teſtatur: hæc poſtrema diſtinctio ex libro
de animalibus Alberti Magni deſumpta eſſe videtur; vbi ratione pedum, differentia Ta lib. 22.
xorum conſideratur. Verum quidèm eſt à Phyſiologis has duas Taxorum ſpecies ob-
F ſeruatas fuiſſe, quas Bruyerus ambas in agro Matiſconenſi accepiſſe affirmauit. Dein- li. 13. de re
dè Normanus quidam narrauit Geſnero ſe aliquando vtrumq. Taxorum genus venan- cib. cap. 30.
do comprehendiſſe. Proptereà Geſnerus tradebat ambas Taxorum ſpecies roſtri figu-
ra, & victu non autem pedibus inter ſe diſcrepare, dum alteri rictum caninum, alteri ve-
rò porcinum attribuit; additq. Taxum caninum, more canum, cadaueribus veſci, nec nõ
ijs cibis, quibus canes delectantur, & Taxum ſuillum radicibus, fructibus, & tandẽ illis
omnibus, quæ ſues appetunt. Hanc ſententiam Bargeus procul dubio amplexus eſt, li. 4. Cyneg.
dum ſcripſit.

——— duplex genus effera proles,
Vtraq. ſus illi, canis hiſce ſimillima vultu eſt.

Inter nuperos auctores ſolus Carolus Stephanus clarè, & diſtinctè de his duabus Taxo-
rum ſpeciebus pertractat, dum porcinos ſubalbidos, & corporea mole caninis maiores
conſtituit; imò hos circa oſtium cauernæ, parua prius roſtro parata fouea, alui fęces de- *Canini, &*
G ponere teſtificatur, cum tamen canini in loco à crypta valdè remoto, ventris excremen *porcini Ta-*
ta egerant, & ſuas foueas ſine multis cuniculis in locis potius ſabuloſis fodiant, ad diffe *xi differen-*
rentiam Taxi porcini, qui cauernas cum multis cuniculis in quocunq. ſolo roſtro fabri- *tia.*
cant. In regione Americana, quoddam animal nomine Heyrat vagatur, quod nomen
beſtiam mellis auidiſſimam ſignificat, huiuſmodi animal eſt colore caſtaneo, & magnitu-
dine cati, & quotidie opificium apum inquirens in arboribus verſatur. Ideò ſi Taxus
arbores conſcendere poſſet, hanc beſtiam Taxo congenerem eſſe arbitraremur. Iuxta
deſctiptionem Taxus ſordida, villoſa, atq. rigida pelle coloris leucophæi, acutiſſimis
dentibus, & dorſo lato eſſe traditur. Albertus ad mentem nonnullorum, huic animali *Crura ſini-*
crura ſiniſtri lateris breuiora aſſignat; vnde poſtea fit, vt Taxi pedibus dextris per orbi- *ſtri lateris*
tas rotarum currentes, à venatoribus illos perſequentibus facilè euadant. Albertus ta- *Taxi breuio*
men in huiuſmodi beſtijs hoc non obſeruaſſe ingenuè fatetur. Quod nos etiam veritati *ra.*
conſonum eſſe exiſtimamus, quia nemo crura inæqualia in Taxis, qui venales ſæpè ex-
ponuntur in emporijs, conſpicatus eſt. Sunt quidem hæ beſtiæ obſcuri, & cineracei
coloris, vt retulit Natalis Comitum in Tractatu de venatione, dum inquit. *lib. 4.*

H *Corporis eſt ſpecies felis, cinerique propinqua,*
Nec maior Vulpe eſt, diuiſaq. planta ...

Cæterùm in magnitudine ſuperat felem, & ad Vulpis naturam accedit, ſed Vulpe humi
lior eſſe videtur, vt Olaus Magnus optimè aſſeuerat, quoniam tibias breuiores habeat.
Præterea Taxus pilos plures habet albos, quàm nigros; caput eius in medio nigrum eſt,
in lateribus album, noſtra autem ætate hoc animal adeò notum eſt, vt in exponenda il-
lius deſcriptione, pluribus verbis non ſit opus. Verumtamen in gratiam legentium v-
triuſque ſpeciei iconem hoc in loco apponere libuit.

TAXI CANINI FOETVS CVM APIBVS, & crabronibus, quibus inſidiatur.

Digitized by Google

TAXI SVILLI ICON IN MVSÆO publico reperta cum Taxi marini nomine.

Digitized by Google

A

NATVRA, MORES, Ingenium.

li. 6. Agric. cap. 39. *lib. 8. c. 28.*

CArolus Stephanus taxis pellem valdè denſam, & duram aſſignat, qua cuicumquè ictui reſiſtere poſſe nihil diffitetur, Naſum verò illis imbecillimum attribuit; quam ob cauſam ex leui etiam percuſſione naribus illata, confeſtim pereunt. Hinc omnem debemus pellere admirationem, ſi Plinius dicat, has beſtias diſtenta, & ſufflata cute, morſibus canum, & ictibus hominum reluctari; hanc ſententiam roborat Natalis Comitum hoc diſticho.

lib. 4. de ven.

Hinc cute ſublata plagas è corpore Taxus B
Arcet, & in foſſas gaudet penetrare cauatas.

Hac eadem ratione motus Reuſnerus, in Paradiſo poetico, taxum ſuas proprietates enarantem introducebat, inter quas prædicta à Plinio recitata recenſetur his verſibus.

Mellis amans, luciſq; fugax Melis aſpera mordax,
Sufflata morſus arceo pelle canum.

Quare prædictis auctoritatibus fortè nixus Olaus Magnus protulit taxos à canibus, & ab alijs Feris vexatos; ſemetipſos reſupinare, deinde dentibus, atquè pedibus repugnare. His addamus taxos Iuſtinctu quodā naturali nunquā procul à propria cauerna vagari, vt, ſtatimatquè venantium ſtrepitum, aut canum latratum ſenſerint, feſtinanter ad proprios cuniculos, confugere poſſint. Id Bargeus eleganter deſcribit his verſibus.

lib. 4. Cyneget.

Nec verò procùl occulta deerrare latebra
Conſuerunt, claraq; palam ſe credere luci.
Verùm hortos ſubeunt cultos, & proxima ſi qua eſt
Vinea, cum ſeptem oſtentat nox alta triones.
Indè adeò quoniam curſus, crebroſq; recurſus
Haud ineunt; ſubitò cæcas adiere latebras C
Si tenuem aurarum ſtrepitum, ſi preſſa virenti
Præſenſere canem veſtigia quærere in herba.

Præterea Bartolomeus Anglicus agens de proprietatibus animalium, taxum inter illas belluas collocauit, quæ, vrgente bruma, ſe abſcondunt. Idcirco Carolus Stephanus in agriculturæ libro litteris mandabat, Taxos à frigore ſummoperè abhorrere, itaut, ſi hoc animal in cubiculum, vbi ſit accenſus ignis, adducatur, illicò beſtia igni appropinquans, ſupra prunas cubare conſpiciatur. Igitur brumali impendente ſolſtitio, hos in latebris occultatos talis obrepit ſomnus, vt more glirium dormiant, cū hoc tamē diſcrimine, teſte Georgio Agricola, vt glires tota hyeme, taxi autem non toto hoc tempore ſoporentur. Eſt quidē verū, quòd taxi in numero eorū animantiū collocantur, quæ immodico ſaginātur ſōno. Quamobrē notauit Geſnerus hominē valdè corpulentū, inſtar taxi obeſum nuncupari. Quòd autē creſcente Luna, huius animalis adeps augeatur, & decreſcēte adeò minuatur, vt in interlunio bellua capta pinguitudine priua inueniatur, vt multi Auctores antiqui retulerunt, hoc adhùc nō eſt diligēter exploratū. Deniq; taxorū morſibus venenū ineſſe, Albertus ſtatuit; hæc autē opinio à veritate nō valdè recedit, cū tradat Auctor de natura rerum, taxorū eſſe morſus exitiales, quia crabronibus, & beſtijs repētibus venenatis veſcātur. Si ad ingeniū taxi conſideratio noſtra dirigatur, non eſſe exiguum, quicquid eſt in eo ingenij, reperiemus, non ſolū quia, vt dixit Albertus, cicuratu facilis ſit, & ludis libēter indulgeat, ſed etiā quia ſubterraneos ſpecus mirabili artificio cōfingat. Nā, vt animaduertit Olaus Magnus, ignauū inter ipſos, tanquā effoſſæ terræ vectorē conſtituūt, & ſupra ipsū ſupinū extenſis cruribus terra accumulatur, deindè per pedes mordicus apprehenſos, extra antrū ab alijs in remotum locum educitur; idque toties repetitur donèc latebræ latitudo habitatoribus ſufficere poſſit. Deindè tantam palearum, & foliorum quantitatem pro ſternendo ſibimet lecto vnica vice pedibus, & capite intra foueam ducūt, quantā homo ſub bracchio deferre nō poſſet. Prædictis addit Plinius latibula cū duobus oſtijs ab ipſis fabricari, & flante Auſtrali vēto, ingreſſum meridionalem, & ſpirante Aquilone, oppoſitum foramen ab ipſis occludi. In alio quoque ſolertiam ingenij oſtendit taxus, vt prodit Anglicus, ſcilicet in colligendo.

Somni differentia inter Taxos, & glires.

D

lib. 18. c. 18

E gendo pro hyeme victu, deinde mare, & fœmina in latibulis morantibus, mas dubitãs, ne congregata victus quantitas vſquè ad tempus vernum perduret, nè fœmina ad ſatietatem comedat, prohibere dicitur. Eſt quidem verum, & à neotericis venatoribus obſeruatum, quòd Taxi diù viuunt, & ſenio aduentante excœcantur, tuncquè ex fouea ad paſtum non exeuntes, inuicèm ſe nutriunt, nam ſi femella oculorum vſu careat, à mare nutritur, & viciſſim ſi mas laborauerit, à femella alitur. Poſtremò innatam ingenij facilitatem monſtrat, quando in colle eminentiori exiſtens, ſentiatquè venatores, vt eorum capturam euadat, pedes anteriores ſupra caput ponit, corporequè in globum redacto, more vrſorum, de prærupta rupe deorſum ſe præcipitat. Quare ſæpius nobis placuit taxum ratione morũ, ratione ſeuitiæ, & ratione aſpectus, vrſum humilẽ appellare. *loco cit.*

L O C V S. C I B V S.

F

HOc notius eſt, quàm vt debeat exponi, in omnibus Italiæ ſyluoſis, & præcipuè montoſis locis taxos vagari. Quapropter Geſnerus tradit non ſolùm Lucanos, verùm etiam Siculos, & reliquas oras Regni Neapolitani, huiuſmodi animantibus redundare. Deindè in Heluetiis & Alpinis regionibus, taxi plerumquè capiuntur, quoniam, ex mente Bargei, vt plurimum montanis hiſce locis ſummoperè delectantur; ideò canit hunc in modum. *lib. 1. Cynege.*

Quid tibi commemorem? ſæpè ijſdem in montibus aut has
Aut has lucifugæ Meles habuere cauernas.

Si contemplemur cibaria, quibus taxi aluntur, hæc varia eſſe comperiemus; nam prodidit Albertus, hyberno tempore ipſos ad paſtum exire, & per loca nemoroſa vagari; cumquè ob pedum breuitatem non ſint ad venandum veloces, crabronibus, & vermibus victitare. Stumpfius addit, taxum loca pomorum, & vuarum feracia mirum in modum amare, & frequentare; Ideoquè horum eſu autumno potiſſimùm pinguefieri. Bargeus quoquè non modò prædictam de cibis taxorum ſententiam confirmat, verumquoquè ſcribit, omne cibi genus vulpibus conferens, ipſis etiam conuenire, dum inquit. *lib. 4. cynege.*

G

——— ſtragem infandam liuentibus vuis
Dant noctu, & ventrem pomis benè olentibus explent,
Et plerumq; tamen dapibus veſcuntur iiſdem
Cum vulpe, & longo pingueſcunt corpora ſomno.

Cæterùm Carolus Stephanus Scriptor Italicus litteris mandauit, taxos libentius cuniculorum, quàm aliarum beſtiarum carne nutriri, deinde anſeribus, pullis, & alijs huius generis auibus; hiſquè magis caninos, quàm porcinos delectari aſtruit, cum porcini radicibus, & fructibus potius, quàm alijs cibis veſcantur. *lib. 6. Agric. cap. 39.*

P A R T V S.

H DE taxorum fœtura tria inquiri ſolent. Primitùs quot diebus, vel menſibus fœminæ vtero gerant, deinde quo tempore potiſſimùm enitantur, & tandem quot catulos vnica paritura in lucem edant. Circa primi diſquiſitionem, nos labor agitare non debet, cum Bargeus laconica vtens breuitate ſcripſerit, taxos fœminas (cum hæ animantes in multis aſſimilentur vulpibus) fœtus ſuos more vulpium in vtero gerere, & cum luna ternos orbes cõpleuerit, parere. Id autem, poſt vulpium fęturam diligenter expoſitam, eleganter expreſſit his carminibus. *lib. 4. Cynege.*

His quoq; poſt totidem Soles rata tempora partus
Nocturni fures, dulciſſima pignora matrum
Naſcuntur fœtus.

Verùm de numero prolis, & de tempore fœturæ Natalis Comitum in ſuo venationis libro id curſim, & breuiter attingens, dixit, taxum fœminam, aduentante autumno, quandoquè duos, & interdùm tres catulos fœtare. Quod, vt omnibus manifeſtarium euadat, verſus illius hoc in loco recenſere non piguit. *lib. 4.*

Digitized by Google

———— *gemellos* A

Fœmina ſæpè parit, nunc tres, cum pomifer annus
Venit, & autumnus pallentes frigore frondes,
Decutit.

CAPIENDI RATIO.

AD coercendos taxos bifariam incedendum eſſe, monet Natalis Comitum, dum pedicas parat, & canes ad hanc venationem inſtruit. Sed animaduertit, ne ſolus canis ad perſequendum taxum dimittatur, quoniam illæſus non recedet, ſic igitur inquit. B

Trux animal pedicis capitur, lâqueoq́ tenaci,
Atq́ canis rapidi laceratur morſibus, illi
Si canis occurrat ſolus certamine victus,
Sanguinolentus abit, detrectans prælia dura.

Ideo Galli, vt annotat Geſnerus, præparant quoddam pedicæ genus, quod vocãt *Hauſepied*, pro vulpibus, & taxis illaqueandis valdè idoneum. Bargeus verò, non ſolùm notat has animantes laqueis eſſe irretiendas, verùm quoquè tempus opportunum, & locũ in quo pedicæ ſint nectendæ, docet hunc in modum.

lib. 6. cyneg.

Nec minus obſcuras quotiès venabere Meles,
Contemplare ſuo cum lumine cuncta retexit
Aurato fulgens curru Latonia Phæbe;
Atq́ ante ingreſſum latebra contende tenaces
Vinclorum pedicas, & in ipſo limine nodos.
Deinde acres immitte canes, quà ſentibus aſpris,
Horret ager, telluſq́ vepres educit acutas.
Namq́ illæ non longè aberunt, ſubitoq́ pauore C
Perculſa referent ad certa cubilia greſſus,
Et ſe ſe occultis laqueis innectere pergent.

Quoniam autem taxi laqueis impliciti, confeſtim laqueos erodentes, à pedicis ſe expediunt, monet Bargeus, quòd venator beſtiam nodis impeditam feſtinanter debet aggredi, & interficere, his verſibus.

Quin limbos, tereteſq́ plagas, & retia ſæua
Dilacerat, quotiès caſſes malè prouida in arctos
Incidit, & morſu laqueos erodit iniquos.
Hinc inde accelerans, tu dura fragmine quercus
Cominùs aggredere, & nocturnam interfice peſtem.

lib. 8. Agric. cap. 42.

Inter nuperos auctores, Carolus Stephanus Taxorum venationem ex profeſſo examinans, illam difficiliorem venatione leporum prædicat, quoniam taxi multa latibula profundiora, anguſtiora, multiſquè cuniculis referta habeant. Quapropter, ex mente prædicti auctoris, taxorum venatores ſecum homines ligonibus, & bipalijs munitos, nec non ſex canes humiles vulgo *Baſſetti* ducant oportet, & colla canum collaribus cũ tintinnabulis cingant, antequã illos ad taxorũ cauernas dimittant. Prius autẽ diligẽter fouearũ ſitus eſt conſiderãdus, alioquin opera luderetur. Etenim quãdo latibulũ horũ animantiũ in prærupto mõte inuenitur, sẽper canibus per infernũ foramẽ ingreſſus eſt cõcedẽdus, vt taxi ad partẽ ſuperiorẽ pellantur, vbi cauernæ non ſunt ita profundæ, neq; difficulter aperiri poſſunt. Verùm, canibus habitationes taxorum ingredientibus, venatores confeſtim, vel ligone, vel alio valido inſtrumento ſummitatem cauernæ percutere debẽt, vt belluæ à centro diſgregatæ, inferiores partes petãt. Intereà canes fouearũ oſtia cuſtodientes, taxos ad locos anguſtos pellent. Quoniam verò taxi vulpinis aſtibus referti, aliquando in latebrarum triuijs formidinem canibus latrantibus incutientes, intrepidi morantur; tunc venatores terebra cauernam aperiant oportet, ſcilicet vbi voces canum præſentiuntur, etſi fieri poteſt, tali artificio pro canum tutela, vt ipſi à taxis ſeparentur, nam quandoquè in vno tantùm latibulo ſex, aut ſeptem taxi ſtabulantur. Quo diligenter peracto, ligonibus, & bipalijs latebra affatim, eſt D

Quomodo per canes fiat venatio taxorum.

dila-

E dilatanda, & permittendum eſt, vt canes in locum apertum ad committendam cum taxis acerrimam pugnam ingrediantur, dummodò taxi terra non operiantur, qua tecti, libentèr manent, vt canum impetum effugiant. Tunc enim forcipibus per maxillam inferiorem ſunt extrahendi, alioquin per aliam corporis partem forcipe apprehenſi, & canes, & venatores lacerarent. Aliqui taxos forcipe ex foueis extractos, & in ſacco poſitos, & in locum muris circumdatum delatos, canibus laniandos dimittunt. Interim venatores huius acerrimi prælij ſpectatores, optimis ocreis induantur, quoniam hæ beſtiæ ritu aprorum in canes, & in homines rabidè ſæuiunt. *Forcipe vtendum eſſe*

ANTIPATHIA.

F Verbis exprimi nequaquam poteſt, quàm acerbum inter lupos, & taxos diſſidium verſetur, & quàm grauis inter ipſos ratione latibulorum conflictatio oboriatur; nam vulpes, cum inuiſos taxos violentia à cauernis extrudere nequeant; ſtatim ad aſtum confugiunt, diligenterquè obſeruant tempus, quo taxi ad paſtum exeunt, tuncquè eorum cauernas ſubeuntes alui, & veſicæ excrementis inquinant, omneſquè ſubterraneos cuniculos retro odore replēt. Quarè taxi reuerſi, cum non poſſint ſimilem fœtorem perferre, abeunt, & alia latibula inuiti parare conantur. Hæc habet Bartolomeus cognomento Anglicus in libro de animantium proprietatibus. Qui autem plura de hac antipathia ſcire cupit (vt arctemus ſermonem ad breuitatem) ad caput de vulpe confugiat, vbi de horum animalium diſſenſu vbertim pertractatum fuit. *Vulpes taxorũ hoſtes.*

EPITHETA.

G Cum ſuperius diuulgatum ſit, taxum eſſe animal, cuius artus ſopor facilè occupat, non erit modò indagandum, cur nonnulli taxum ſomniculoſum dixerint; imò etiam βαθύυπνος cognominari poſſet; cum hoc epitheton applicetur ei, qui graui ſomno opprimitur. Prætereà hæc bellua, ſiue ob diuturnum ſomnum, ſiue, quia opima præda veſcatur, ob pinguitudinem obeſa, opima, & pinguis indigitatur. Tandèm, quoniam hoc animal acutiſſimis præditũ ſit dentibus, & etiam aduerſus homines illud ad iram incitantes, vt paulò ante expoſitũ fuit, omnem ſæuitiam exerceat; iure optimo aliqui auctores Taxum mordacem, acerbum, & aſperum nuncuparunt.

DENOMINATA,
& Cognominata.

H Cum bellua, de qua in præſenti agitur, meles, & taxus ab auctoribus nominetur; duo etiam denominatorum, & cognominatorum genera recenſenda erunt. In primis collaria, quibus canes aduerſus luporum, & aliarum Ferarũ impetum muniuntur, Milla, quaſi Melia, vel Melina dicuntur, quia cum primum formari cœperunt, ex pelle Melis, nempè taxi, tanquam dura, & hiſpida fabrefacta fuerunt; quicquid alij dicant de denominatione facta à multitudine clauorum, quibus huiuſmodi collaria armantur. Prætereà nomen adiectiuum (Melinus) quod ex Mele animali originem trahit, vt pinguedo melina, de qua ſuo loco verba fient, gaudet penultima ſyllaba longa; nam nomen (Melinus) quod ex malis, nempè pomis cydonijs eſt, vt oleum melinum penultimam ſyllabam breuem habet. Leucrocuta quoquè Fera eſt, quæ aliqua ex parte à Mele denominationem ſortiri videtur, cum, ex Plinio, caput Melinum habeat; quamuis Solinus Camelinum dixerit. Inſuper Melota apud latinos Auctores pellem ſetoſam Melis ſignificat; alioquin Græci, cum hoc animal non nominauerint, per Melotam, pellem ouis intelligunt; ijs enim μηλωτὴ propriè *Milla quæ* *Melota quid*

ouina

ouina pellis à voce μῆλον ouis nuncupatur. Melotes etiam; vt declarat Geſnerus, pera eſt à collo vſque ad lumbos pendens, quæ ex pellibus melium farcinatur. Modò ſi Cognominata à taxo meditemur, conſultò omittemus Taxianam inſulam in ſinu Perſico ſitam, Taxiam vrbem Indiæ intra Gangem, nec non Taxilem Indiæ Regem, qui egregia munera aurea, & argentea Alexandro Magno obtuliſſe dicitur, quoniã adhuc ignoratur, vtrum hæc à taxo propriam denominationem adepta ſint. Ad nota igitur accedentes, prima facie incidemus in nobiliſſimam Ferrariæ familiam Taxonorum, quam Braſauolus ab hoc animali cognominatam fuiſſe autumat. Deindè à Taxis cognominatæ familiæ multæ enumerari poſſent, à quibus homines non infimi ſubſellij dimanarunt, vt Fauſtinus Taxus Venetus Ordinis Sancti Franciſci Obſeruantiæ, qui celeberrimum opus de conuerſione peccantis, nec non aliud volumen ſermonum in laudem Deiparæ Virginis, auris vitalibus commiſit. Præterea Bernardus Taxus poeta inſignis, in quem Spinula alludens ad cognomen, & ad taxum arborem, concinnauit hoc diſticho, A B

Familiæ à Taxis cognominatæ.

lib. 2. Epigr.

Cum Taxus lethum mortalibus afferat omnis
Eſt dulcis fructus Taxe benigne tuus.

Denique à Bernardo poſtea proſilijt Torquatus Taxus, Italicorum poetarũ coryphæus, qui tantum in Hetruſca poeſi fecit progreſſum, vt cunctos ferme, qui doctrina claruerunt, meruerit habere laudatores. De quo non ſine ratione Spinula ſic cecinit.

lib. 3. Epigr.

Manlius vt torquem fortis tibi Galle coronam
Hetruſcis Taxus vatibus eripuit.

MORALIA.

lib. 10. Reduct. mor. cap. 97.

OMnis doctrina moralis, à proprietatibus taxi deſumpta, reſpicit viros, qui virtutem & integritatem ſequuntur. Nam teſte Berchorio, ſi Taxi, viſis canibus, anhelitum continentes, pellem ſuam ſetoſam, & hiſpidam extendunt, qua eorum morſibus reſiſtunt. Sic homines in probitate perfecti, habitu aſpero, qualem Sancti induebantur, muniti, dum obſeruant canes, ideſt illos, qui clanculum abſentibus obloquuntur, anhelitum continent, ideſt vindictæ appetitum, & iracundiam reprimunt, & cutem præclata patientia extendentes, morſibus detractorum, & latratibus iniuriarum placidè reluctantur. Amplius, ſi taxi in latibulis plures habentibus exitus verſantes, ſemper illum, vnde inquietior Cœli ſtatus prouenit, obturare ſolent: pariter homines ſuam habentes conſcientiæ cauernã, pluribus appetituum, & affectionum foraminibus refertam, dum probitati ſtudent, ſemper illud foramen claudere nitantur, per quod mundani affectus tempeſtas introire poteſt. Quoniam in rebus ſecundis futurarum infœlicitatem, & in rebus aduerſis futurarũ proſperitatem meditari debemus, juxta illud Danielis, *Cœpiſti cogitare quid futurum eſſet poſt hæc*. Inſuper, taxus cibos in cauernis pro hyberno tempore congregare perhibetur, in quorum defectu ſomnus ei pro cibo eſt. Homines integri, & in virtute perfecti, more taxorum in proprijs habitationibus diuitias tantùm ad ſuſtentandam vitam accumulant, quæ ſi imminuantur, aut deficiant, ad ſomnum contemplationis confugiunt, quia contemplando, æternæ beatitudinis cibos deguſtant. Vel dicamus, quod homines probi in conſcientiæ penetralibus cibos, ideſt omne perfectionum genus aggregare debent, vt poſtmodum, aduentante mortis hyeme, & illis nutriri, & ſomno immenſæ, & æternæ gloriæ pingueſcere poſſint. Præterea, ex recitata huius animalis hiſtoria, manifeſtum eſt, taxorum magnam aduerſitatem cum vulpibus eſſe; nàm hæ latebras illorum fœcibus, & lotio polluunt, vt à taxis derelictas poſſint occupare. Similiter Præſes incontaminatæ integritatis taxo comparari poteſt, cui vulpes nimirum improbus ſubditus aduerſatur; hic ſtercore infamiæ detrahendo honori, & famæ optimi Præſidis, illius habitationem contemerat. Vndè poſtea Præſes velit, nolit, & dignitatem, & munus, quod integrè, & perfectè obibat, derelinquere cogitur, vt poſtea ab improba, & impia Vulpe occupetur. Poſſumus etiam ſic ratiocinari, quòd taxus ſit Chriſtus, & latibulum eius ſit cor humanum, quod, quando vulpes nempè Diabolus diuitiarum, & deliciarum fœcibus, & vitiorum fœtore contaminauit, Chriſtus omne criminũ genus abominans, tanquam immundum deſerit. Ideoquè optima de cauſa ſcribebat C D

Homines perfecti Taxi cur dicantur.

Præſes quando Taxo cõparandus.

Taxus quomodo Chriſtus dicitur

Pſal-

E pſalmographus. *Cor mundum crea in me Deus*, Præterquamquod habemus in prouerbijs. 22.
Qui diligit cordis munditiam propter gratiam labiorum, habebit amicum Regem. Ad finem notum eſt ex ſuperiùs expoſitis huius animalis proprietatibus, taxum marem, & fœminam hybernæ fami conſulentes, multa cibaria in antris congerere. Verùm, algore hyemis vrgente, mas dubitans, nè cibaria congeſta vſquè ad ver perdurent, non permittit, vt fœmina illis ſaturetur. At illa, mare inſcio, clanculum in cauerna exiens, & per aliud oſtium ingrediens, omnes cibos diſſipat, atquè conſumit taxi mares ad auaros comparari poſſunt, qui magnam pecuniæ copiam congeſſerunt, & cum vereantur, nè vſquè ad poſtremum vitæ limitem ſibimet ſufficiant, nequè pauperibus, nequè etiam conſanguineis egenis illarum quidquam impartire volunt. Intereà fur clanculum accedens, breui tempore illud aufert, & diſſipat, quod auari multorum annorum ſpatio congregarunt. Alij hanc ſimilitudinem indiſcretæ carnis afflictioni applicare cupiunt, quoniam ſpiritum, & carnem ità ſe ſe habere opinantur, quemadmodum taxus mas, & fœmina in ca-
F uernis, vrgente bruma, circa cibaria ſe gerunt: nam quando ſpiritus plus ſubtrahit carni, quàm opus ſit, eneruatur, & crimina incurrit.

EMBLEMATA, & Symbola.

INter emblemata ab animalibus deſumpta, vnum ad hanc hiſtoriã ſpectãs, apud Camerarium comperimus, vbi pinxit taxum intuentem vulpem, quę eius latebram occupauerat, cum hoc titulo, QVOD PETIS ALTER HABET. Huius emblematis argumentum deſumptum eſt à taxo animali, quo ad paſtum exeunte, Vulpes illius foueam occupat, ideo taxus Embl. 57.
G domum reuertens, ob fœtorem fœcum Vulpis, cogitur illam hoſpiti inſolenti habitandam relinquere. Hoc exemplo admonemur, vt vigilantia, & diligentia res noſtras conſeruemus, ne aliorum fraudibus eripiantur, iuxta ſententiam Ouidianam.

Non minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri.

Idcirco Camerarius propoſiti emblematis picturæ ſubſcribit diſtichon, quod ſic ſe habet.

Quæ tua ſunt ſerua, nè fors hæc occupet alter,
Nec temerè excipias quemlibet hoſpitio.

Non tamen his verbis adduci debemus, vt credamus ſtudium hoſpitalitatis eſſe poſtponendum, quoniam hæc virtus omnibus, & potiſſimum Chriſtianis conuenire debet, cum Paulus Apoſtolus in epiſtola ad Romanos, hanc virtutem ſummoperè commendet. Præterquamquòd exploratiſſimum eſt hoſpitij munus, pro re admodum Sacroſanctã ab Ethnicis, & potiſſimùm Romanis habitum fuiſſe; vndè poſtea Iouem Xenium conſtituerunt, quod manifeſtè conſtat apud Homerum. cap. 2.

Ζεὺς ἐπιτιμήτωρ ἱκετάων τε ξείνων τε.

H Ideſt,

Supplicum, & hoſpitij vindex eſt Iuppiter ipſe.

Præterea ſymbola ponderantibus ſuccurrit cuiuſdam opinio, qui effigiauit taxum hac inſcriptione coronatũ. ERIPIMVS VITÆ, QVICQVID SOMNO TRADIMVS. Hoc autẽ ratio ſuadet, cũ taxus ſit bellua, quæ ſomno nimis indulgeat; qua etiã Ripa in ſua iconologia ad ſomnum figurandum vtitur, delineans hominem corpulentum, pellibus taxi indutum, ſub vitium vuis maturis onuſtarum vmbraculo ſuper lecto ex papaueribus ſtrato cubantem, quamuis ex Picturis Doni habeamus pro ſomni ſimulacro, hominem inter taxos, & glires dormientem, cum hæc omnia animalia ad ſomnum maximè propenſa eſſe dicantur. parte 3.

VSVS

A

VSVS IN CIBIS.

cap.6.

lib.1.3.de re cib. cap.30.

Platina agens de culinæ artificijs, non ſolùm glires, verùm etiam taxos in inſtructa menſarum magnificentia reponit, & taxorum carnes hyſtricis carnibus non multum diſſimiles eſſe arbitratur. Sauonarola verò in libro de re cibaria, carnem taxi in qualitate carni ſyluestris porci aſſimilabat, illam tamen taxi paulò humidiorem reputabat. Bruyerus etiam carnem taxorum eſſe edilem non negat, nihilominus ſaporem ferum, & neſcioquid viroſum redolere aſtruit, & potiſſimùm quando taxi ante captutam à canibus exagitati fuerunt. Hodiè in Italia, Germania, & alijs etiam regionibus, taxorum carnes inter inſignes epularum apparatus collocantur, & præcipuè, ſi taxi poſt maturam vindemiam capti fuerint, quia tunc optimè adipati reperiuntur. Imò addit Geſnerus apud Germanos, carnem taxi vt plurimùm vnà cum pyris coqui ſolere, ſic enim concinnata guſtui magis gratificatur. B

VSVS IN MEDICINA.

Non paucam Medici ex hoc animali poſſunt frugem demetere, cum omnes ferè eius partes varijs ægritudinibus præcipuam vtilitatem afferant. Nā cerebrum taxi cum oleo coctum omnes dolores mitigat, & iecur ad mentem Plinij ex aqua, oris grauitatem emendat. At teſticulos cum melle coctos Aeſculapius Veneri ſopitæ exhibet. Dentem verò, vel pedem ſiniſtrum ad memoriam iuuandam Albertus bracchio dextro hominis alligari iubet. Ceterùm inter alias taxi partes, pinguedo in medicina plurimos habet vſus, cui Braſauarolus facultatem valdè emollientem attribuit. Iacobus tamē Syluius adipem Melinum, & Felinum inter taurinum, & ſuillum, tanquam media quadam temperatura præditum, conſtituit. Sed experientia docet huiuſmodi adipem in comparatione ad taurinum, & ſuillum, maiorem calefaciendi, & digerendi facultatem participare. Circa hanc pinguedinem ab Alberto difficultas non ſpernenda excitatur, nimirùm cur pinguedo taxi multum ad ægritudines conducat, cum tamen animalis morſus venenatus eſſe perhibeatur, diſſoluit dubium, dicens, hoc inde naſci, quoniam hoc animal crabronibus, & alijs reptilibus venenatis veſcatur; ideoquè dentes inficiuntur, ſed alimentum poſtea perfectam paſſum concoctionem; in pinguedinem varijs affectionibus ſalubrem conuertitur. Quapropter hic adeps, teſte Agricola, inunctus, & infuſus, nempè per Clyſterem nephriticos dolores mitigat. Vuecherius quoquè deſcribens vnguenta interius vſualia ad calculum expellendum, vnguentum recipiens pinguedinem taxi proponit. At Aeſculapius huius adipis inunctionem in febrientibus factam, non infrugiferam eſſe exiſtimat, Vnde Quintus Serenus febrium remedia examinans, prædictam inunctionem non poſtponit, dùm inquit. D

Pinguedo vtilis. C

lib.2. antid. ſpec.

Nec ſpernendus adeps dederit quem beſtia Melis.

loco cit.

Præterea taxi pinguedinem mammarum ſciſſuris plurimum prodeſſe opinatur Vuecherius, dùm deſcribit vnguentū ad id idoneum, quod vnciam ſemiſsem huius pinguedinis recipit. Amplius, in compoſitionibus arthriticis, Leonellus Fauentinus adipem huius beſtiæ cum magno patientis adiumento miſcet. Hinc nonnulli ad iſthadem parant ceratum hunc in modum. Sumunt terebenthinæ drachmas tres, pinguedinis taxi vnciam dimidiam, & in vaſe fictili ſupra pruna poſito, omnia comiſcent, cui addunt thuris, vernicis, colophoniæ, ſingularum drachmas duas, ſanguinis draconis vnciam vnam, euphorbij drachmam vnam, ceræ nouæ libram vnam, omnia denuò miſcent, & iuxta præcepta artis, ceratum effingunt. Neque virtus huius pinguedinis latuit veterinarios, qui in contractis belluarum neruis emolliendis, taxi, & canis axungia vtuntur. Vuecherius tamen in curandis membris contractis, potius oleum taxi, quam adipem commendat; imò & parandi rationem docet, dùm ſumit taxum, detracto corio, abſciſſo capite, pedibus, & interaneis reiectis, in olla inferius perforata collocat, quam poſtea alteri ollæ impo-

lib.2. antid. ſpec.

A imponit; ollam inferiorem in terra abſcondit,& vtramque optimè claudit, ne quidquam *Oleum Taxi*
poſſit reſpirare. Poſtmodum ignem ex carbonibus circa ollam accendit, cuius ui pin- *quomodo pa*
guedo ſuperioris ollæ in inferiorem diſtillet; hoc enim erit oleum Taxi, quod in dolo- *retur.*
ribus iuncturarum,& in vitiligine auferenda, inſignem habebit prærogatiuam. Hoc de-
inde oleum in balſami viſci pomorum compoſitionem, ſecundum deſcriptionem Quer-
cetani ingreditur. Accedit ſanguis Taxi perpendendus, qui poſt pinguedinem aliqui-
bus affectibus non vulgariter prodeſt. Carolus Bauhinus hunc ſanguinem exciccatum, *Sanguis Taxi.*
& in puluerem redactum, mirum in modum lepræ mederi atteſtatur. Deinde peſte cor-
reptis non mediocriter conducere, multi auctores affirmant. Brunfelſius ſanguinem
Taxonis cum ſale,& cornibus animalium in tali caſu diſtillat. At Lonicerus diebus tan-
tùm canicularibus, hunc ſanguinem vitricis organis ſublimat, deinde liquoris excuntis
peſtilentia graſſante, drachmas duas præſcribit. Ruſſellius etiam remedium prædicto *lib. 2. de ſec.*
B affine commemorat, ſumit enim drachmas duas ſanguinis humani, & ſanguinis Taxi v-
triuſque exiccati, huncq. puluerē cum drachma pulueris tunicæ, dictamni, tormentillæ,
morſus diaboli, camphuræ commiſcet, deinde huius medicaminis aduerſus peſtem drach
mam, cum aqua ſcabioſæ propinat. Tandem addit Geſnerus; ſe in libro manuſcripto ta-
le præſidium inueniſſe, quod, peſtilentia inclementer ſæuiente, felici cum ſucceſſu adhi
beri poteſt, & recipit ſanguinem Taxi recentem, terram Armenam, crocum, tormentil-
lam; Sicca omnia terantur, huiuſq. medicamenti maguitudo fabæ cum quarta parte de-
narij aurei in tenuiſſimam ſcobem lima redacti, ieiuno ſtomacho ſumitur, deinde eodem
tempore herba flammula iuxta bubonem alliganda eſt. Ad finem ex hoc animali in ci-
nerem redacto, pro aliquo affectu commoditatis plurimum prodire ſolet. Vnde Quin- *C.nis Taxi.*
tus Serenus in ſupprimendo ſanguine, vndequaq. implacabiliter dimanante, cinerem Ta
xi ſummoperè commendat, dum inquit.

Vritur interdum raptus de robore cortex,
Et cinis ex calido prodeſt epota lyæo,
C *Onorum cinis, aut cochlearum, aut deniq. Melis.*

Verùm non ſolum cinis, ſed etiam decoctum huius animalis erit ex vſu medico:
quoniam Plinius Melis, cuculi,& hirundinis decoctum, ad morſus canis rabidi mirum in
modum valere aſſeuerantius dixit.

VSVS IN VARIIS.

SCribit Carolus Stephanus, quod venatores, vt eorum canes venationi Ta
xorum aſſueſiant, captum Taxum iugulant, ſanguinem colligunt,& hepar *lib 6. agric.*
extrahunt, deinde vnà cum caſeo hæc omnia in ſartagine frixa, canibus *c. 40.*
edenda præbent. Præterea narrat Geſnerus, vt pili albi in equis ſubna-
ſcantur, priores euellendos, poſtea locum melle crudo, & adipe Taxi illi-
niendum eſſe. At Iſidorus tradit, olim quoddam genus veſtis ex pellibus Taxorum cœ-
piſſe conſui, quæ ab humeris vſque ad lumbos pendebat. Verùm, temporis progreſſu, *lib. 19. orig.*
D homines pellem etiam caprinam ad hunc vſum traxerunt. De hoc fortè indumento ver- *cap. 24.*
ba fecit Olaus Magnus, quando aduerſus iniuriam frigidi aeris,& pluuias, ſimilem habi
tum memorat. Imò D. Paulus id videtur confirmare, ſcribens ad Hæbreos his verbis
circuierunt in melotis,& pellibus caprinis egentes, anguſtiati, afflicti. Sed Olaus Magnus,
non ſolùm prædicti habitus meminit, ſed etiam thecarum pharetræ, tàm venatoriæ, quā *cap. 11.*
militaris, quæ ex pellibus rigidis Taxi conficiuntur, vt ſagittæ à pluuia illæſæ conſerua-
ri poſſint. Bruyerus, non ſolum pharetras, ſed etiam collaria canum, pellibus Taxorum,
tanquàm aſperis,& morſibus ferarum facilè reſiſtētibus, integritati tradit. Quamuis alij
dicant, id fieri aduerſus faſcinationem, & rabiem canum, quadam conſuetudine apud
venatores receptum fuiſſe. Ideo Gratius cecinit.

———————— collaribus ergo,
Sunt qui lucifugæ criſtas inducere Melis
Iuſſere, aut ſacris conſerta monilia conchis.

Sunt etiam qui ſcribant, Plinium,& Frontinum literis mandaſſe Scuta Meliū pellibus
olim tecta fuiſſe, vt validiùs in prælio ictibus reluctarentur, ſed quoniam id apud prædi-
ctos auctores non legimus; idcircò hoc aſſeueranter affirmare non audemus.

DE

 A

DE CASTORE.

Cap. XII.

ÆQVIVOCA.

HIſtoriæ Taxi contemplatio menti noſtræ naturam Caſtoris inſinuauit,
qui prima facie, ratione corporaturæ, & figurā Taxi æmulatur, & in pro-
prijs ędificandis domicilijs Taxorum induſtriam, & imitatur, & ſuperat.
Verùm primitus ſciendum eſt, Caſtorem olim fuiſſe nomen filij Lædæ, B
fratris Pollucis ex Ioue; qui ambo in Geminorum ſignum transfigurati,
tanquàm duo numina ab Antiquitate colebantur. Imò in caſu multi-
cap.28. tudinis, hi Caſtores dicebantur. Vnde leguntur in Actis Apoſtolorum hæc verba.
Nauigauimus in naui Alexandrina, quæ in Inſula hyemauerat, cui erat Inſigne Caſtorum.
lib.20.c. 17 Gloſſa ordinaria, per hoc Caſtorum Inſigne, Caſtoris, & Pollucis ſimulacrum exponit.
Præterea Caſtor fuit nomen antiquiſſimi medici (teſte Plinio) qui Piperitim herbam
aduerſus morbum comitialem valere docuit. Caſtor etiam quidam poculi Faber apud
lib.7.Epigr. Atheneum legitur. Caſtor fuit vir quidam pauper, in quem Martialis monoſticho inue
hir. Noſtra etiam ætate Caſtor Durantes fuit medicus celeberrimus, cuius multa ope-
lib.11.Dypnoſoph. ra extant. Præter homines, & beſtiam, de qua in præſentia verba fiunt; hoc nomē (Ca-
ſtor) alijs etiam belluis conuenire perhibetur; nam legimus in obſeruationibus Bellonij,
eſſe quamdam Mergi ſpeciem, Caſtorem, ſeu fibrum nuncupatā, quoniam, ritu fibri qua-
lib.2.c.82. drupedis, maxima pernicie in piſces graſſetur. Amplius in Iaua vagantur mures odo- C
rati, quos multi Caſtores appellant, vt in prima parte nauigationis in Indiam orientalē
ſcriptum comperimus. Tandèm Calepinus ad mentem Feſti ſcribit, quòd Fiber ſit ge
nus veſpæ quadrupes incitatiſſimum. Verùm in textu mendum eſſe procul dubiò opi-
namur, tùm quia Feſtus ſic legit. *Fiber eſt genus beſtiæ quadrupes*; tùm quia nullum genus
veſpæ quadrupes reperitur, cum omnia inſecta ſex pedibus, aut pluribus à natura dona-
ta ſint.

SYNONIMA, EORVMQVE Etymum.

CAſtorum filiorum Lædæ à Ioue in forma Cygni compreſſæ, etymologiam
modo non rimamur, quam vnuſquiſque apud Ioannem Goropium legere
lib.4. poteſt, ſed illam Caſtoris quadrupedis animantis, circa ripas fluminū pr- D
cipuè ſtabulantis, qui, auctore Iſidoro, a caſtrando nominatur; nam intel-
lib.12. orig. cap.2. gens ſe ob teſtes expeti, viſis venatoribus, confeſtim eos dentibus euel-
lit, & abijciens, vitam redimit. Hunc communem etymi errorem ſecutus eſt M.T. Ci-
cero pro Aemilio Scauro, quando dixit. *Redimunt ſe ea parte corporis, propter quàm ma-
ximè expetuntur.* Alij arbitrati ſunt, non à caſtrando nomen adeptum eſſe, ſed quia ob
caſtrationem Caſtor principaliter inquiratur. Id autem veritati cōſonum eſſe negat
Plinius ex ſententia Sextij medici, qui huic animali paruos teſtes, & ſpinæ adhærentes
attribuit & non ſine Caſtoris morte adimi poſſe affirmauit. Inualuit tamen opinio apud
vulgum hoc animal ad primum venatorum conſpectum ſtatim ſemetipſum caſtrare.
Hinc poetæ iocandi anſam arripuerunt, vt Iuuenalis, qui in quemdam, qui ſemetipſum
euirauerat, ſic cecinit.

Saty r.12. ——— *imitatus Caſtora qui ſe*
Eunuchum ipſe facit, cupiens euadere damnum
Teſticulorum, adeò medicatum intelligit inguen.

Nos igitur, & caſtrationem, & alia Latinorum etyma omittentes, huius animalis etymo-
logiam,

E logiam, iuxta Græcorum ſententiam, laconica breuitate perſtringemus. Græcis enim *Etymum Græcum.*
vocatur κάστορ, quaſi γάστορ, cum ſit ventricoſum animal παρὰ τὸ γαστὴρ; ὑπογάστριον γὰρ
τὸ ζῶον, καὶ σχεδὸν ὅλον κοιλία. Etymologus, & Varinus hoc nomen ſic exponunt, quia
caſtor totus propemodùm nihil, quàm venter ſit; nam oblongo eſt corpore, cuius maxi-
ma pars in ventrē conſumitur. Plinius, & Varro hoc animal Fibrum nominant, quoniam
circa extremas fluminū ripas aſſiduè verſari ſoleat; Fibrum enim Antiqui extremū ap-
pellabant, vndè in veſtimentis fimbriæ, quaſi Fibræ, ideſt extremæ partes vocantur. De
hoc paucula Beroaldus in Apuleium delibat. Cæterùm Salmaſius in Solinum alterius
fuiſſe opinionis comperitur; cum hoc nomen à Græcis vocibus deriuet. Nam hæc vox
βιβρός Græca eſt, ab Heſychio tener, & mollis exponitur, ſed eadem vox in lingua Aeo-
lica φιβρός quemadmodum, & θερμὸς φερμὸς pronunciatur. Hinc optima ratione Fibrum
à mollitie pilorum denominatum fuiſſe exiſtimat. Imò contra Varronis, & Plinij ſen-
tentiam veſtium fibras, ſeu fimbrias à mollitie pilorum Fibri proprium nomen inue- *Fimbriæ vnde dictæ*
niſſe atteſtatur; nam quod in veſtium extremitatibus ornamenti gratia aſſuebatur; cum
F molle eſſet, & ex filamentis tenuibus conſtaret, Aeoles φιβρὸν nuncupabant. Inſu-
pèr cum fuerint, qui extremas fluminum oras, lytras apud Priſcos vocatas fuiſſe aſſeue-
rarent, Caſtorem circa illas verſantem, lytram, ſeu lutram cognominare voluerunt. Ve-
rùm hoc animal à Lutra toto genere diſcrepare in ſubſequenti capite oſtendemus.
His accedit nomen Canis pontici, quo Iſidorus Caſtorem decorauit, ſed apud Syluati-
cum κύων ποτάμιος, ideſt Canis fluuiatilis legitur. Hinc nonnulli hoc nomen, quòd Lu- *loc. cit.*
træ rectiùs conuenit, Caſtori competere ſtatuerunt. Verùm huius erroris cauſam à con-
gruentia horum duorum nominum (Potamius, & Ponticus) Geſnerus dimanaſſe puta-
uit; quoniam Caſtor Canis quidem Ponticus, non autem potamius, ideſt fluuiatilis, ap-
pellandus eſt. Sunt qui Caſtorem, cum ſit naturæ amphibiæ, ſemipiſcē indigitauerint.
Bellonius eſſe latacem Ariſtotelis aſſeuerantiùs dixit, cum tamen Ariſtoteles Caſtorē
à Latace manifeſtè diſtinguat. Demùm Caſtor non immeritò ὄρχις nominari poſſet;
cùm hoc vocabulo animal quadrupes, & herba ab Heſychio, & Varino denotentur. Om- *li. 8. de hiſt. anim. cap. 5.*
G nibus exploratiſſimum eſt, quòd herba hæc nulla alia eſſe poſſit, quàm orchis, nempè te-
ſticulus apud Dioſcoridem; deindè à veritate etiam non eſt alienum, quòd huiuſmodi
animal quadrupes poſſit eſſe Caſtor, cuius teſtes in infinitis ferè medicamentis locum
habent. Si nomen huius animalis in lingua Hebraica inquiratur. Habemus apud Iſa- *cap. 34.*
iam hoc vocabulum Kipod, & quidam Caſtorem interpretantur, verumtamèn hæc vox
echinum terreſtrem ſignificat, vt in illius hiſtoria explicabitur. Inſupèr legitur in ſacris
paginis hæc vox Anakah, quam nonnulli ericium, alij hirundinē, Auctor cōcordātiarum *Leuit. c. 11.*
reptile volans, Munſterus Fibrum, nempè Caſtorem exponit. Apud nos dicitur Caſto-
re. In nonnullis Italiæ locis Briuaro, nomine fortè detorto à Gallis, quibus Breure vo
catur. Hinc fortè orietur cauſa, propter quam aliqui caſtorium Beueriſſum appellaue
rint, vt Aſcenſius in commentarijs ad Perſium animaduertit, Germanis Biber, Anglis
Beuer, Illyrijs Bobr. Quæ nomina à Fibro voce latina deducta eſſe videntur. Syl-
uaticus plurima nomina Caſtoris, & Caſtorei in libris Arabum recenſet, quorum multa,
& ſcriptura, & orthographia tantùm differunt. Leguntur etiam apud Syluaticum Am-
phima, & Amfinia voces forſan corruptæ ab amphibio, ad quod genus animantis caſtor
H refertur. Auicennas Geidedeſrar, aliàs Giendibeſtar. Albertus profert hanc Barbaram
vocem, Iamyekyz, & per hanc Caſtorem deſignat; verùm hæc vox, teſte Geſnero, for-
taſſis Illyrica eſt.

DIFFERENTIÆ, DESCRIPTIO.

NVllæ ab auctoribus inſignes proprietates colligi poſſunt, quæ caſtores à
ſe inuicem toto genere diſcriminent. Verumtamen Scythæ maiorem
differentiam, vt recitat Iulius Pomponius, in colorum diuerſitate collo-
catam eſſe, putant; dùm caſtorum alios nigriores, alios rufeſcentes, alios
denique vtriuſque coloris participes conſtituunt. Ideò nigros tanquàm
Dominos, cæteroſq. veluti ſeruos eſſe, & nigros ab alijs coli obſeruarunt. His breuiter

noratis, ad deſcriptionem animum dirigentes, vnà cum Rondeletio ſtatuemus, Caſtorem eſſe animal amphibium, quod capite, oculis, & dentibus murem, lingua ſuem, maxillis leporem, & roſtro canem barbatum repræſentat. Elegantem tamen huius beſtiæ deſcriptionem affert Natalis Comitum, his verſibus. A

li.4.de ven.

Corpora quanta canis ſunt Caſtoris, armaque dentes.
Cauda refert piſcem, quæ gaudet fluminis vnda.
Horrendus qui cum morſus ſecat omnia; fuſcus
Eſt color. & pars eſt totius plurima venter.

li.3.de mat. med.

Cæterùm noſtra intereſt, præcipuas huius beſtiæ notas ad deſcriptionem attinentes, ſigillatim examinare. Itaque inchoantes à colore, dicimus ad mentem Syluij Caſtorem pilo eſſe supernè canino, alibi verò Lutræ. Renodeus Caſtorem eſſe præditum colore ex albo cinereo in dorſo nigricãte, ſimilemq. eſſe Lutræ, excepta cauda, teſtificatur. Sunt qui Fibrum, auctore Alberto, Taxo in colore comparant; ſed in Caſtore pilus eſt ſubtilior, & ex cinereo ad nigredinem declinans. Imò quò pellis nigrior, eò pretioſior eſſe perhibetur. Si conſiderentur dentes, hi ſunt acutiſſimi, quibus tanquam gladio ad ſectionem lignorum vtitur, anteriores verò rubore aliquo referti eſſe conſpiciuntur. Pedes huius animalis priores à poſteribus in figura valdè diſcrepant; illi enim ſimiles ſunt pedibus ſimiæ, vel vt alij volunt, pedibus caninis; hi non diſſimiles ſunt anſerinis, cum inter digitos membrana quædam interiecta ſit, priores tamen, & poſteriores quinque digitis conſtare dicuntur. Nam prouida natura huic beſtiæ anteriores pedes ad gradiendum, & ad foueas ſibimet excauandas, poſteriores ad natandum idoneos aſſignauit. Syluius pedes priores Caſtoris anſerinos, & poſteriores caninos deſcripſit. At Geſnerus librariorum lapſum fuiſſe arbitratur. Ad ſummum, Caſtor Lutræ ſimilimus eſt in pilis, præterquã in cauda, quam piſci ſimilem eſſe Plinius prædicat. Verùm hic animaduertendum eſt, quòd cauda Caſtoris piſcium caudam non æmulatur, ſed tantùm & colorem, & odorem piſcium refert. Bellonius caudam Caſtoris ſic deſcripſit. B

in hiſt.aqu.

Cauda in maiori Caſtore ſeſquipedalis eſt, ſenos digitos lata, duos craſſa, quatuor interdũ librarum pondo, ad margines in tenuitatem deſinens, membrana glabra, & liuida contecta, ſuper quam lineæ quędam ſquamas piſcium mentientes, incredibili artificio depicta ſunt. Præter hæc Caſtor in inguinibus geminos habet tumores, oui anſerini magnitudine, ſcilicet, vnicum vtrinque membrana ſua concluſum. Inter hos tumores mentula reſidet, loquendo de maribus, in fœminis autem eſt pudendum. Hi tumores teſtes non ſunt, ſed folliculi membrana contecti; in quorum medio obſeruantur meatus, ex quibus liquor pinguis, & ceroſus exudat, quem Caſtor ſępiùs admoto ore, lambens exugit; hoc poſtmodùm veluti oleo, quas poteſt corporis contangere partes, oblinit, non aliter, quàm aues quædam, quibus ſuprà podicem veſsicula eſt, liquorem pinguem, & oleo ſimilem continens, quem roſtro exhauriunt, & omnes pennas à maioribus ad minimas perungunt, nè ſub dio morantes madefieri poſſint. Hos Caſtoris tumores teſtes non eſſe indè colligimus, quià ab his ad mentulam nullus meatus pateat; præterquamquòd teſtes intus reperiuntur. Hoc noſtrum aſſertum exemplo leporum poſſumus corroborare, quibus tumor glandulæ prominentis modo in vtroque inguine ineſt, habens intus meatum inſtar capreoli intortum, ex quo liquor effluit. Hos tumores cum in omnibus leporibus vulgus obſeruauerit: lepores omnes mares ſimul, & fœminas eſſe credidit. Eoſdem tumores reſidere in inguinibus beſtiæ moſchi, credẽdum eſt, à quibus illud pus odoratum dimanare ſolet. C D

Tumores caſtoris.

An ſint teſtes.

CASTOR.

A

ANATOMICA.

Dentes Caſtoris.

EXaminata Caſtoris deſcriptio ad doctrinam anatomicam nobis facilem aditum patefecit, ideò contemplando cranium, quòd adhùc integrum in Muſæo olim Auctoris, nunc Illuſtriſs. Senat. Bonon. conſeruatur; in illo obſeruantur, dentes prominentes, longi, lati, adunci in vtraque maxilla, bini coniuncti, qui munere inciſorum funguntur. Interiores extra maxillam prominent in extremitate interiori, obliqua veluti ſectione cuneiformi magis, magiſque attenuantur; vt acies extrema aciem cultri imitetur. Color eis ineſt ſecundũ partem exteriorem ex flauo rufus, quibus non ſolùm ad propriam tutelam, ſed etiam ad ſecanda ligna Caſtor quotidiè vtitur. Alterum genus dentium in ore intimo reſidet, vbi conſpiciuntur molares, vtramque maxillam munientes; hi breues ſunt aſperi in ſuperficie, & plicis quibuſdam eminentibus, ceù rugis præditi, qui ad cortices arborum cominuendos, aptiſſimi eſſe videntur. B Præterea Caſtorem ex Rondeletio in partibus internis porco magis, quàm alteri animali perſimilem prædicamus; ſcilicet in lingua, corde, ventriculo, inteſtinis, & hepate in quinque lobos diuiſo. Fel ſub minoribus iecoris lobis latitat. Splen paruus pro magnitudine corporis iudicatur. Renes magni tanquã vituli anniculi, & copioſa pinguedine obducti conſpiciuntur. Veſica ſuillæ ſimilis, teſtes parui, & ſpinæ adhærentes ſunt, itàut, Caſtore viuo ſuperſtite, auelli minimè queant. Fœmina ex Matthiolo vno tantùm meatu & parit, & egerit, & mingit, vteri, & veſicæ ceruicibus illuc concurrentibus. Poſtremò quid de Caſtorei anatome ſentiendum ſit, colligere poſſumus ex Geſnero, qui Caſtoreum vnius libræ ex fibro in ſuis regionibus capto, diligentèr ſecauit, reperitq. ſubſtantiam in folliculo flauam, ſolidam, ceræ ſimilem, acrem, & minimè terream, qualis in fictitio Caſtoreo, vt plurimùm obſeruari ſolet. C Idcircò ſcripſit, ſatius eſſe aliquandò noſtrate Caſtoreo, quàm exotico in medicamentis vti. Ampliùs, in prædicto Caſtoreo diſecto Geſnerus genitale comperit, quod vnico conſtabat oſſiculo. Inuenit quoque in vtroque tumore alium folliculum, continentem ſubſtantiam melleam, & fœtidam, inſtar putreſcentis caſei. De hoc autem interiori folliculo fortè verba fecit Dioſcorides ad calcem capitis de Caſtoreo ſcribẽs. Oportet autèm, diſſecta cute, Caſtoreum auferre, vnà cùm membrana, quæ humorem melleum continet. Sunt qui affirmant (referente Geſnero) ex fœminis etiam Caſtoreũ haberi poſſe, ſed adeò exiguum, vt vix ad vnciam ponderis accedat. Bellonius quoq., vt naturam, formam, & ſubſtantiam Caſtorei inueſtigaret, aliquãdò Caſtoreum aperuit, in illoq. calculos oui magnitudine, inuenit. Hoc autem in admirationem nos non debet trahere, quoniam tale Caſtoreum, cuius anatomen Bellonius exercuit, adulteratione non carebat, cùm à mercatoribus, arena, carne, & pinguedine Caſtoris, vt plurimum vitietur. Itaque pharmacopolæ in Caſtoreo emendo, diligentem cautionem adhibere debent.

Caſtor ſui ſimilis.

Caſtorei Anatomen.

In hiſt. Aq.

D

NATVRA, MORES,
Ingenium.

Cicures Caſtores quid agant.

TAlem Caſtoribus natura ingenuit proprietatem ex Alberto, & alijs auctoribus, vt quem momorderint, non deſinant, niſi priùs oſſium fragorem ſenſerint. Hinc Geſnerus colligit hoc animal valdè mordax, & noxium, nõ niſi magna cum difficultate, manſuefieri poſſe. Oppoſitum ſcribit Iulius Pomponius Sabinus dùm animaduertit Caſtores facilè cicurari: imò addit, quàndo domi aluntur, tantum eis ineſſe pudorem, vt domum neque ſtercore, neque vrina inquinare velint, & cum egredi non poſſint, tandiù conqueruntur, & clamant, donèc illis exeundi poteſtas fiat. Deindè fœmina hoc peculiare habet à natura inſitum: vt ſobolem incredibili amore proſequatur Quocircà illud mirum eſt, quòd de Caſtore fœmina narrauit Gulielmus Pelicerius Epiſcopus Monſpelienſis, quæ, catulis ereptis,

conclu-

E concluſa portis firmiſſimis,eroſis,& clauis euulſis,& patefacto aditu,ex alto loco præcipitem ſe dedit. Inſuper caſtor ritu ſimiarum,vel ſciurorum, pedibus anterioribus tanquàm manibus ori cibum admouet,vt ramos,& arborum cortices,quibus veſcẽs,ſtypticus euadit;licèt hoc illi accidat,vt multi volunt, quoniàm parùm fellis ad inteſtina influat;cum illud frequenti vomitu eijciat. Hac de cauſa partes poſteriores ſæpiùs in aqua madefaciens,alui duritiei medetur. Tandèm multi auctores litteris mãdarunt, caſtorem naturali inſtinctu,viſis venatoribus,vt vitæ conſulat,ſe eunuchare, quemadmodum cecinit Baptiſta Mantuanus hunc in modum.

Sic perhibent Fibrum quotiès per Pontica rura,
Se videt vrgeri canibus, iaculiſq. ſequentum
Vulnere ſe petere, obſcenaſq. relinquere partes.

Quapropter in libro de nuce Ouidio adſcripto,nux ad caſtorem comparatur;nam veluti caſtor eunuchatus à venatoribus ampliùs non expetitur; paritèr arbor hæc fructibus *Cur nux arbor caſtoris comparetur.*
F priua, à viatoribus ſaxis non petetur. Sic igitur ab auctore nux ad loquendum introducitur.

Atque vtinàm ſubitæ raperent mea poma procellæ;
Vel poſſem fructus excutere ipſa meos.
Sic vbi detracta eſt à te tibi cauſa pericli;
Quod ſupereſt tutum Pontice Caſtor habes.

Reuſnerus quoque in Paradiſo poetico hanc proprietatem à natura caſtoribus ingenitã fuiſſe,aſſeuerauit,dum ſic cecinit.

Mordicus ipſe ſibi medicata virilia vellit
Inſidias vafer hac effugit arte Fiber.

Amplius ratione huius proprietatis idem Auctor caſtorem comparat cum nauta omnes merces in pelagus proijciente,vt propriæ ſaluti conſulere valeat,dùm inquit.

Pro cara cupio teſtes abſcindere vita.
G *Nè pereat nimium nauita iactat onus.*

Dioſcorides tamèn,& Sextius quidam antiquus auctor apud Plinium,vt aliàs recitauimus;necnon multi auctores nuperi prædictam à caſtore proprietatem,explodũt,cum, ſinè euidenti vitæ diſcrimine,teſtes à caſtore auferri nequeant. Alij ſcripſerunt, hãc opinionem apud omnes facilè euulgatam fuiſſe,quoniam caſtor canibus perſequentibus, & ventrem obuerſum,& teſtes oſtendat;quorũ odoris grauitate affecti,illicò aufugiãt. Aelianus ſcriptũ reliquit,hoc indè originẽ traxiſſe,quia caſtot in conſpectu venatorum *lib. 13. c. 47.*
partem deſideratam tàm aſtutè comprimat,& occultet,vt ſectatores perbellè decipiat. In ſolertia ingenij hoc animal plurimùm valere ex eo colligendum eſt,quià, referentibus Alberto,& multis alijs auctoribus,in vehendis lignis ad ſuas habitationes caſtores ſuper vnius reſupinati ventrem,ligna imponant,& nè labãtur,inter crura artificioſè cõponant,deindè beſtiam onuſtam mordicus per crura ad locum deſtinatum trahant. Qui reſupinantur ſecundùm nonnullorum mentẽ,vèl ſunt peregrini,vel ſenectute cõfecti, & ad ſecanda ligna minimè idonei. Hi autèm à venatoribus optimè cognoſcuntur, nã *Caſtores vetuli quomodo cognoſcantur.*
recitat Albertus ſe intellexiſſe à quodam perito venatore, horum caſtorum tergus mi-
H randum in modum glabreſcere. Hæc autem fabuloſa eſſe viderẽtur, niſi Olaus Magnus id aſſeuerantiùs diceret,& niſi exemplum murium alpinorum haberemus, qui hoc modo fęnum in ſuos cuniculos conuehunt. Aliud ingenium aſſignat Iulius Pomponius Sabinus ex obſeruatione Scytharum,qui caſtores in nigros,& Dominos,deinde in pręditos alio colore,& ſeruos diſtinxerunt;qui poſtremi poma legunt,& cortices cędunt, poſtmodùm duo iunguntur, ſupra quorũ dorſum alij ex bacillis,veluti cratẽ conficiũt, *Caſtoris ingenium.*
deindè poma,& cortices ſuperimponunt,& qui onus ſubiere,pari greſſu vſq. ad domicilium proficiſcuntur,vbi ſtatìm exonerantur. Acris quoq. ingenij ſpecimen pręſeferunt caſtores ruſeſcentes,qui Scythis ſerui nuncupantur;cũ in captura nigriorũ,& dominorũ tanto mœrore afficiantur,vt luctũ & greſſu,& facie indicare videantur. Quandò igitur caſtores ad cædenda ligna ſe conferunt,ſemper eadem ſemita à fluuio ad arborem gradiuntur, arboremquè,quam elegerunt, ſecandam pro ædificio,& decorticandam pro eſca, non priùs relinqunt, quàm totam dentibus diſſecuerint, & propè caſuram, tanto ingenio ſunt referti, vt ſingulis ictibus ſuſpiciant, nè improuidi opprimantur. Tandèm in ædificijs conſtruendis tanta ingenij dexteritate vtuntur,vt quan-

Digitized by Google

doquè in loco eminentiori, quandoquè in decliuiori iuxta amnis futuram inundatio- A
nem fabricent: Hoc agricolę, ex Olao Magno, diligentèr obſeruant; nam conſpicien-
tes primum Caſtoris ædificium in montibus, & conſpicati ſecundùm, in vallibus ſerũt.
Similem obſeruationem eſſe apud Ægyptios in hiſtoria crocodili, exponemus. Ad finẽ
tàm ſolers, & prouidus caſtor eſſe perhibetur, vt auctore Valeriano, mutet domicilium
lib. 13. pridiè, quàm fluminis aqua augeatur. Audiuimus quidem à philiatris Germanis, quòd
hoc animal ligna ſecat, illaq. ad flumen defert, vt aliquam aquæ portionem ſepiat, nè
aduentante diuturna æſtatis ſiccitate, propria fouea ſine aqua remaneat, cum partes
poſteriores caſtoris aſſidua humectatione indigeant.

VOX, COITVS, PARTVS.

B

Mira eſt natura vocis fibri, quam Iulius Pomponius Sabinus, cum per onomatopęiam exprimere non poſſet, ſcriptis mandauit, quòd vocem edens caſtor, vagitum infantis aprimè repręſentat. Pręterea inter Auctores, qui de natura animalium verba fecerunt, ſolus Natalis Comitum de tempore congreſſus, & partus huius animalis ſermonem habuit. Quocircà protulit hæc animalia, ineunte æſtate, in libidinem ſolui, quo tempore Delphini conſtellatio vnà cum Sagittario occidit. Poſtmodùm tempus pariturę finem autumni eſſe ſtatuit, quia tunc ab arboribus folia labũtur, verſus autem huius clariſſimi viri ſic ſe habẽt.

——*cum primùm palleſcunt frigore frondes,*
Cernuntur caſuli. Cum clari tollitur vndis.
Delphini ſignum, Veneris capiuntur amore.

L O C V S. C

Exer. 215. Scaliger in exercitationibus contra Cardanum teſtatũ reliquit, quòd Bur-
gundiones circà Matronam fluuium multos caſtores venantur, eorumq.
in hist. Aq. teſtes, & pelles ad Veſuntiorum emporium deferunt. His addit Bello-
nius, quòd non ſolùm Burgũdiones, ſed etiam Lotharingi, atque Auſtrij
multos caſtores coercent, & cicurant. Frequentiores tamen Bruyerus
lib. 18. c. 4. apud Sequanos in agro Cabilonenſi collocat. Imò, iuxta ſententiam Olai magni, caſto
res libẽtiſſimè aquas Septentrionales frequentant, quoniam quietiores ſint, quàm aquæ
Rheni, vel Danubij, quæ aſſiduo ſtrepitu, & nauigantium labore agitantur; præterquã
quòd regio Aquilonaris, & infinitis fluuiis, & innumeris arboribus, ad caſtorum ædifi-
cia valdè idoneis, redundat. Hinc tamen non fit, inqnit Scaliger, quìn circa Danubiũ
multi caſtores ſtabulentur; vbi à Germanis Biferi tranſpoſitis elementis appellantur.
Quibus fluuijs delectentur. Heluetia, ex Geſnero, multos alit caſtores circa Arulam, Vſam, & Lomagũ flumina ver- D
ſantes. Hi enim magnorum fluuiorum ripis ſummoperè delectantur. Reliqua etiam
Germania his beſtijs abundat, necnon Sclauorum regio, Polonia, Ruſſia, & Pruſſia, vt
voluit Albertus; Affirmat Geſnerus, hoc animal naſci etiam in Italia, vbi potiſſimùm Pa-
dus in mare ſe exonerat; quod ſi ſit verum necnè, nondùm certiores facti ſumus. Tan-
dem circa fluuios Ponti, necnon in paludibus Hiſpaniæ humidam vitam degunt. At
li. 3. de mat. med. caſtoreum, quod ex his poſtremis colligitur ad mentem Renodei, nullo modo virtute
comparandum eſt ad caſtoreum Ponticum Galatiæ. Quapropter Virgilius enumerans
loca, ex quibus res pretioſæ deferuntur, excellentiſſimum Caſtoreum ex Ponto aſpor-
lib. 1. Georg. tari recitauit hunc in modum.

India mittit ebur, molles ſua thura Sabæi
At Chalybes nudi ferrum, viroſaquè Pontus
Caſtorea.

Deniquè ne ſermonis prolixitate tædia generemus, ſciendum eſt, vbicunque viuat ca-
ſtor, ipſum ſemper amphibium eſſe, ideſt, partim in vndis, partim in terra degere; iuxta
illud Baptiſtæ Mantuani.

Lutra ȝi

E *Lutraq; piſcatrix, terraq; habitator, & vnda*
Fiber.

Qua de cauſa Bellonius in hiſtoria Aquatilium teſtabatur, fibrum cauernas non procul à litore ſeligere, à quibus poſteà ipſe exiliens protinùs in mare, vel proximum fluuium ad victum conquirendum mergitur. Hoc doctrinæ Ariſtotelis repugnare videtur, qui in hiſtoria animalium ſcriptis mandauit, nullum animal quadrupes, præter phocā, in mari victū queritare. *lib. 8. c. 5.* Huic aſſerto Ariſtotelis adhęrēs Aelianus protulit, fibrū quidē in vtraq. ſede viuere; cū diù in amne abditus, noctu verò in terris ætatē agat. Quare nō immeritò poterimus vnà cū Bouſſueto in carminibus ad hiſtoriā Aquatilium Rōdeletij ſic canere. *lib. 13. c. 47*

Ancipitis vitæ Caſtor nunc viuit in amne,
Nunc ſpretis terras ille frequentat aquis.

V I C T V S.

F Omnes rerum naturalium ſcrutatores in hoc cōueniunt, quòd caſtores corticibus arborum circa aquas creſcentium, veſcantur, & præcipuè ſalicum, vndè Plautus ad hoc alludens, dicebat. *Sic me ſubes, quaſi fiber ſalicem.* Syluius ſcripſit, caſtores infeſtare alnos, populos, & ſalices, ſed potiſſimū illud ſalicis genus, quod platiphillon à Botanicis nuncupatur, ob inſignē huius arboris amarorem, cùm hæc animalia alimento valdè amaro delectentur. Verùm Ornus non eſt omittenda, quæ ad eſcam fibrorum idonea eſſe perhibetur. Huius meminit Bouſſuetus in carminibus ad hiſtoriam Aquatilium Rondeletij hunc in modum.

Sæpè ergò horrificis eroſa dentibus orno
Exſatiat ventrem fronde repletque ſuum.

Hoc enim animal non ſolùm corticibus, ſed etiam folijs arborum prædictarum, pro cibo in delicijs habet. Hinc fit poſteà, vt caſtorum caro degustata quamdam amaritudinem ſapiat. Albertus autèm non modo arborum cortices, & frondes, ſed etiam piſces ad caſtorum vitam ſuſtentandam neceſſarios eſſe, aſſeuerauit; quam opinionem nonnulli auctoritate Dioſcoridis fouent, qui agens de caſtore, aſſeruit hāc belluam amphibiam eſſe, conſequenterq. piſcibus, & cancris vitam alere; *li. 2. de mat. med. c. 23.* cum tamen ſenſus Dioſcoridis ſit talis, ſcilicet, caſtorem eſſe animal ambiguæ vitæ, nec non vnà cum piſcibus, & cancris victum capeſcere; nàm iuxta rei veritatem caſtores corticibus, & folijs arborum, & quandoq; etiam pomis nutriuntur. Id autem eſſe veriſſimum experimento comperit Gulielmus Pelicerius Epiſcopus Monſpelienſis, qui caſtoribus, quos alebat, frequentèr piſces viuos, & mortuos exhibuit, quos ipſi caſtores, nec etiam olfacere voluerunt.

G

CAPIENDI RATIO.

H Hiſtoriam fabuloſam illam eſſe, omnes Phyſiologi confirmant, in qua caſtores accedente venatore, ſemetipſos eunuchare, & ſic euadere feruntur, conſequenterquè ſi hi in alium venatorem incidant, ventrem obuerſum teſtibus carentem oſtendere. Aliqui auctores tanquàm exploratum recitant, in plaga Septentrionali, quando brumale ſolſtitium aquas caudam caſtoris madefacientes congelat, multas huius generis beſtias comprehendi; nam caudam vi frigoris inter aquas conſtrictam, cum caſtores extrahere nequeant, tunc à venatoribus facilè interficiuntur. Ex altera parte hanc opinionem falſam eſſe, multi auctores autumant. Scribunt enim, vigente bruma, ad mouendas aquas, ne circà caudā congelentur, lutram à caſtoribus cogi, cuius etiam pendet fides veritatis. Hoc quidèm certum eſt, apud Albertum, lutram à caſtore expelli, & quandoq. occidi. Habemus ex libro de natura rerum venationem caſtorū hoc modò exerceri. *Venatio caſtoris fit canibus.* Venator canē ad hanc venationem inſtructū habens, illum ad loca paluſtria & à caſtoribus frequentata ducit, canis peritus aquam ingrediens, verſus foueas caſtorū natat, quas intrans, morſibus caſtorem expellere conatur, ſed bellua cani nullo modo cedit, donèc caſtoris habitatio à venatoribus diſſipetur. Cęterū Geſnerus aliā venandi rationē aſſignat: Venatores partē cauernæ ſuperiorē perforant, deindè per illud foramen paruum canē ad fugandum caſtorem

immit-

immittunt; quem fugientem venatores fuſtibus armati mactant. Præter hunc modum A
Alia capiendi ratio. laqueis quoq. ad hanc belluam coercendam vti poſſunt, ad mentem Natalis Comitum, qui de captura caſtoris ſic canit.

Hunc capiunt laqueis tenſis piſcoſa ſecundùm
Flumina.

Hoc autèm à ratione alienum eſſe non videtur, quoniam Geſnerus intellexit à viris fide dignis, caſtores in Pruſſia non ſolùm laqueis, ſed etiam naſſis coerceri; quoniàm corticibus arborumineſcati in illas ingrediuntur, deindè conſumpto alimento, cum egreſſus non pateat, facile ſuffocantur. Demùm minoribus etiam bombardis impeti poſsũt, nam, cùm caſtores diù vrinari nequeant, quin, reſpirationis cauſa, caput ab aqua exerãt, vel ſclopis mactantur, vel haſtilibus transfiguntur. Braſauolus nauigãs Caſtorẽ in aquis conſpicatus, piloſum quemdam piſcem eſſe opinabatur, ſed paulò poſt cognouit ipſum eſſe caſtorem, quandò vnus ex nautis, qui ſtans in prora contum ferreum gerebat, caſtorem ab vndis caput ſæpe exerentem confixit. B

DENOMINATA, & COGNOMINATA.

MEminit Baronius in Annalibus Eccleſiaſticis Sancti Caſtorij tranſlati à Leone Quarto è cœmeterio in Vrbem, necnõ Caſtorij cuiuſdam magiſtri militum. Ortelius in Theſauro geographico commemorat caſtoriam circa Bulgariam vrbem dictam apud Cedrenum, necnon caſtorum lucum ad duodecimum lapidem à Cremona diſtantem, quem Oroſius Caſtoris locũ
Tom. 2. vocitauit. De quibus omnibus nondùm liquidò conſtat, an à caſtore animali denominationem ſortita ſint. Legimus quidèm apud Textorem, in officina, Antonium cognomento caſtorem centeſimum ætatis annum excedentem, mente, memoriaq. adhùc vigentẽ, vitam à valetudine inoffenſam ſemper egiſſe. Antonium quoq. cognomento caſtorem C
in facultate Botanica, virum inſignem Matthiolus in epiſtola nuncupatoria miris lau-
Animalia. dibus proſequitur. Auſonius etiam Victorium cognomine caſtorem, qui olim Grammaticorum laborioſos canones excuſſit, poſteritatis monimento dignũ iudicauit. Non deſunt animalia, à caſtore denominationem ducentia; nã Aelianus, interprete Gillio, Caſtorides auibus adnumerauit. Alij caſtorides, vel caſtoreos quoſdam canes venaticos
li. 1. de piſc. cognominarunt, de quibus ſuo loco verba fient. Oppianus inſuper meminit caſtoridum animantium, quæ, cum ſint amphibiæ, in litoribus congrediuntur, & tàm dirum, & inauſpicatum edunt vlulatum, vt quiſquis illum audierit, ſibi aliquam impendere calamitatẽ exiſtimauerit. Phocam ſimilem eſſe caſtori, non quoad faciem, ſed quoad virtutem, multi prædicant quoniam illius coagulum ex Galeno omnes caſtorei vires exerceat. In ma-
li. 10. de ſimpl. med. fac. ri Oceano Noruegiæ quoddam animal magnitudine bouis verſatur, ab incolis Mors appellatum, quod cum caſtore magnam ſimilitudinem habere perhibetur. Non abſimile forſan huic fuit illud monſtrum diuina virtute expugnatum, quod Baptiſta Mantuanus in vita Sanctæ Marthæ recenſet his verſibus. D

Finitimos illis monſtrum fluuiale diebus
Vaſtabat campos, lanians in flumine nautas,
Submergenſq. rates; cui forma ſimillima Fibro.

Plantæ. Præter hæc, multæ plantæ ſolent ab animalibus denominari, ſed Geſnerus in hac hiſtoria meminit ſolius ariſtolochiæ longæ, quam Germani Biberuurtz, nimirum caſtoris radicem cognominant: huius poſteà denominationis rationem Geſnerus non aſſignat. Nomen adiectiuum, Fibrinus à Fibro, nempè à caſtore deductum fuiſſe, omnibus in confeſſo eſt, vt pellis fibrina. Græcis verò καστόριος dicitur, vt ὄρχεις καστόριοι apud Heſychiũ. Iſidorus per fibrinum lanam mollem caſtorum intellexit, quæ poſteà ad varios vſus tra-
lib. 19. orig. cap. 27. hitur vt ſuo loco exponetur. Deniq. caſtoreum eſt omne illud, quod pharmacopæi pro teſtibus caſtoris in paràdis medicamẽtis adhibẽt. Verũ animaduertere oportet, nè hac voce caſtorei ab ipſa veritate depellamur; quoniã Vartomani interpres (teſte Scaligero) hoc vocabulũ perperàm, & inepte exponit, dũ caſtoreũ pro moſcho vertit. Pariter
Caſtoreum nomen eſt æquiuoc. quidã Ludouicus Patricius Rom in ſua hiſtoria meminit caſtorei, deinde illi, omnes conditiones moſcho cõuenientes, attribuit. Lector igitur diligẽti cautione vti debet, nè hæc duo,

Digitized by Google

E duo inter ſe toto genere diſcrepantia, ſimùl confundantur. Præterea Suidas, & Vari-
nus Caſtoreum tincturæ genus eſſe, perhibent, fieriq. ex conchilio, quod nonnulli ony-
chem vocitant. Quoniam autèm in huius conchilij aduſtione Caſtorei odor exire
ſolet; hinc facilè fieri potuit, vt hanc tincturam, ratione odoris, Caſtoreum nuncupaue-
rint. Inſupèr admodùm demirari non deſinemus, cur crocum in antiquis Dioſcoridis
nomenclaturis Caſtorei nomine fuerit inſignitum. Illud autem tripudij, vel armatæ *lib. 9. lect*
ſaltationis genus Caſtoreum dictum, & memoratum à Cęlio Rhodigino, non à Caſtore *antiq. ca.* 8
animali denominatur, ſed à Dioſcuris fratribus, nempè Caſtore, & Polluce, qui ſupera-
tis Gigantibus, hunc ſaltandi modum, tanquàm lætitiæ ſymbolum, inueniſſe feruntur.
Hinc fortè manauit Caſtoreum carmen, quòd à tibicinibus incini ſolebat, vt Plutar-
chus in Lycurgo recitauit.

F

MORALIA.

EX ponderata huius animalis natura, manifeſtarium euaſit Caſtorem secùs
aquarum decurſus habitationem cũ multis domicilijs architectari. Deus
Caſtor Diuinus poterit appellari, qui propriam domum, nimirùm Eccle-
ſiam, iuxtà fluuium imbecillitatis, & fragilitatis humani generis ædifica-
uit, eiq. adiunxit varia Religioſorum ordinum domicilia, vt peccantes,
vrgente vitiorum redundantia, poſſint vbilibet Deo, ſe ſe Religioſam in ſeruitutem di *cap. 10.*
care; iuxtà illud Matthei. *cum vos perſequentur in vna ciuitate, fugite in aliam.* Caſtor, ex
phyſiologis, alia proprietate gaudet, dùm cõſpecto venatore, ſe caſtrat; deinde aĩal eſt,
quod in aqua cum piſcibus, & in terra quandoque cum alijs animantibus ætatem agit.
Talibus prærogatiuis, ex Berchorij ſententia, Chriſticolæ religioſi præditi eſſe debẽt; *lib. 10. Re-*
G nàm caſtitatem ſeruantes, ſemetipſos euirare dicuntur; cum triplex eunuchorum genus *duct. mor.*
à D. Mattheo recenſeatur. Alij eunuchi naſcuntur, Alij fiunt ab hominibus, Alij ſe ca- *cap. 25.*
ſtrant propter Regnum Cœlorum, quos Chriſtus Beatos appellauit; quarè in hoc ter- *cap. 19.*
tio genere Religioſi collocandi ſunt; qui poſtmodum corpore in terra cum hominibus,
mente, & contemplatione cum piſcibus, nempè cùm Angelis in aqua pietatis verſari de-
bent. Præterea cum Caſtores non ſolùm in aquis, & terra ſtabulentur, ſed etiam gre-
gatim viuentes, ſuam ſpeciem valdè diligant, & ligna ad concinnãda latibula quotidiè
cędant; Religioſi quoque tanquàm tot Caſtores debent, partìm in aqua ob pietatem, *Religioſi*
partìm in terra ob humilitatem, & mortis meditationem, habitare, deindè conuiuentes *cur caſtores*
ſola charitate pulſi vicisſim ſe diligere, & tandèm ligna cędere, idèſt homines impro- *dicti.*
bos, & vitijs deditos, verbis per prædicationem, à ſylua mundi auferre. Ampliùs Ca-
ſtorem ob pellem pretioſam venatores perſequuntur. Ad rem pauperes Caſtores,
raptores autèm, & auari optima de cauſa venatores indigitari poterunt, quoniàm hi in
dies egenos perſequuntur, donèc pellem eorum ſubſtantiæ temporalis abſtulerint, Iux *cap. 3.*
tà illud Micheæ. *Violenter tollis pellem eorum deſuper eis.* Ex altera parte Caſtor, &
H Diabolo, & peccantibus aſſimilari poterit, Nam Caſtor eſt huius naturæ, vt quandò ho-
minem, aut venatorem momorderit, non ſolùm carnem, ſed etiàm oſſa frangat. Dia-
bolus quoque eſt talis naturæ, vt non modò carnem, ideſt corpus peccantium, verùm
quoque oſſa, ideſt animam deuorare conatur. Homines etiam peccantes Caſtorem in
aqua, & in terra viuentem æmulantur. Nàm cum piſcibus in aqua voluptatum natant
poſtmodùm in terra cum hominibus ob ſuperbiam elatis, aut cum auaris quotidie ver-
ſantur. Imò cum Caſtor, ratione corporis, animal terreum, & ratione caudæ piſcẽ imite
tur. Improbi homines, qui vitia, impendente etiam morte, nunquàm corrigunt, naturæ
Caſtoris eſſe dicuntur; quià totum corpus tanquàm beſtiæ in luxum ſoluunt, deindè cau
dam, ideſt finem vitæ in aquis deliciarum ſeruant. Præterea Caſtores dentibus ſan-
guineo colore tinctis ſunt muniti. Tales ſunt detractores qui verbis ſanguineis detra
ctionum proximi honorem, famam, & exiſtimationem lædunt. Intereſt igitur peccan- *Detracto-*
tis, more Caſtorum, secùs flumen pietatis, & obſeruantiæ in ſuperos habitare; Iuxtà il- *res cur ca-*
lud Pſalmographi. *Et erit tanquam lignum, quod plantatum eſt, secùs decurſus aquarum.* *ſtores dicti.*
Ibique infimum, ſupremum, & medium conclaue ædificare; vt tanquàm Caſtor creſcen-

tibus

tibus aduerſitatum aquis,ab infimo ad ſupernum gradatim aſcendere poſſit. Erunt er- A
gò prædictæ ædiculæ Inferni, Purgatorij,& Paradiſi contēplationes,per quas Chriſti-
cola tanquàm per gradus,ad Deum aſcendere debet; nè à proſperitatum amne ſubmer
gatur,& in æternum pereat. Ad finem Caſtoreum eſt pretioſum quoddam medicamen-
tum ad multas ægritudines profligandas idoneum:quod in doctrina morali nil aliud,ni
ſi caſtitatem auream deſignat; quæ hominem non modò caſtum,ſed etiam religioſiſſimū,
& pijſſimum efficit. Imò ſi Caſtorei medicina quantò recentior,tantò melior à medi-
cis commendatur. Similiter iuuenes,potiùs quàm ſenes caſtimonia inſigniti, omni lau
dum genere,& publicis præconijs erunt celebrandi. Amplius,cum Caſtoreum ſit me-
dicamentum,epilepticis conferens,lethargicos excitans,venena expugnans, cōceptio-
nem iuuans,& linguæ paralyſim ſoluens. Item caſtimonia Caſtorei æmula caducos,
nempè luxurioſos liberat,lethargicos,nimirùm ad pietatem,& obſeruantiam in Deum
impigros excitat,venenum æternæ prauitatis profligat, & paralyſim impudicæ linguę
adeò diſſoluit,vt impoſterùm,non niſi Diuina verba proferre valeat. B

EMBLEMATA.

Caſtoris ſpontanea caſtratio multis auctoribus emblematum præbuit argu-
menta;Ideò Andreas Alciatus figurauit Caſtorem ſemetipſum dentibus
eunuchantem, cum hoc titulo AERE QVANDOQVE SALVTEM
REDIMENDAM, deinde ſubſcripſit tale hexaſtichon.

Embl. 152.

Et pedibus ſegnis, tumida,& propendulus aluo,
Hac tamen inſidias effugit arte Fiber.
Mordicus ipſe ſibi medicata virilia vellit,
Atque abijcit, ſeſe gnarus ob illa peti.
Huius ab exemplo diſces non parcere rebus,
Et vitam vt redimas, hoſtibus aera dare.

Huius emblematis veritatem æſopico de Caſtore apologo poſſumus ſtabilire,qui ad in C
ſinuandam hominibus prudentiam,prolatus fuit. Imò roborare exemplo Ariſtippi,qui
cum in nauiſe cum Piratis verſari cognouiſſet,omnes ſuas pecunias,de induſtria,in ma
re proiecit,imprudenter ſe id feciſſe,ſimulans,præuidebat enim ſe ab illis, quibuſcum
nauigabat,ſpoliatum,& proptèr pecuniam,in aquas præcipitem datum iri. Itaque,mo-
re Caſtoris,vt effectus abeſſet,cauſam ſuſtulit. Item Crates Thebanus,cùm theſaurum
ſpontè perderet,in hæc verba prorupit. *Abite hinc mala diuitia; nam ſatius eſt vos à me
demergi,quàm ego à vobis.* Idem ferè colligere licèt ex Annalibus Conſtantini Manaſ-
ſis,vbi hæc habet. *Michaelus quidam Imperator,audita tyranni ferocia, ſpontè throno impe
riali ceſſit,& erga perſecutorem non aliter ſe ac geſſit,atque Caſtor erga venatorem facere con
ſueuit.* Camerarius etiam effigiauit Caſtorem, teſtes dentibus euulſos perſecutoribus
proijcientem, cum tali inſcriptione. VICISCI HAVD MELIVS. Hoc enim ſi-
gnificare volebat,quòd homines prudentes,propter ſuam ſalutem, nullam pecuniæ ra-
tionem habere debeant. Idcircò ſubſcripſit hoc diſtichon.

Embl. 93.

Vt viuat Caſtor, *ſibi teſtes amputat ipſe.* D
Tu quoque, ſi qua nocent, abijce, tutus eris.

Paulus Iouius prædictum emblema pro ſymbolo vſurpauit cum titulo. ΑΝΑΝΚΗ,quę
vox neceſſitatem ſignificat; nam aliquando ob neceſſitatem damna tolerāda eſſe innue-
bat. Amplius, Camerarius aliam Caſtoris proprietatem meditans,depinxit hoc animal
arboris truncum arrodens,cum hoc titulo. PERSEVERANDVM. Quo argumen-
to nos ad conſtantiam,& perſeuerantiam in perferendis laboribus hortabatur exemplo
Caſtoris,qui tàm aſſiduo morſu ligna ab arbore aufert, donèc tandèm cadat; Diſtichon
autem ſubſcriptum eſt tale.

Embl. 96.

Quid non perficiat labor improbus? aſpicit,arbor
Vt cadat à morſu Caſtoris aſſiduo.

lib. 1.

Hæc doctrina non valdè recedit ab aurea Lucretij ſententia,humanis mentibus tenaci-
ter infigenda,dum inquit.

Nam leuiter quamuis quod crebro tunditur ictu
Vincitur in longo ſpatio, tamen atque labaſcit.

lib. 4. epist.

Corroborari poteſt hoc aſſertum ex Seneca,quādo ſcribit. *Nihil eſt quod non expugnet
pertinax*

E *pertinax opera, & intenta, ac diligens cura*. Hùc quoque reſpicit verſus ille prouerbialis Græcus Cherili apud Galenum, qui ſic ſe habet. *lib.3.de tēp.*

Πέτραν κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείη.

ideſt.

Gutta cauat lapidem non vi, ſed ſæpè cadendo.

Prætèr hæc non deeſſent multa ſymbola, & phrenoſchemata figūram Caſtoris reſpicientia, quæ à Perciuallo, & alijs ſcriptoribus Italicis euulgantur; ſed quoniam ex illis modicam frugem demetere poſſumus, conſultò omittenda eſſe, iudicamus.

HIEROGLYPHICA.

F AEgyptij ſacerdotes cum vellent denotare hominem ob adulterij nequitiam pœna affectum, figuram Caſtoris oſtendebāt, quoniam inualuit apud illos opinio, quòd Caſtor coram perſecutoribus ſe caſtret; ideoq adulteri eadem pœna affici ſolebant; nam præciſſis teſtibus dimittebantur. Hac eadem ratione impulſi, iconem Caſtoris in propatulo collocabant, quotieſcunq. hominem ſibimet damna inferentem, repręſentare volebant. Præterea, ex Pierio, ſunt qui atros, & feſtos dies per Caſtorem diſtinguant; itaut diem feſtum ſignificaturi, anteriora huius animalis effigient. Etenim multi populi, qui noſtræ pietatis titu viuunt, partibus anterioribus huius beſtiæ pro carne veſcuntur, poſteriores autem loco piſcis habent. Quocirca Caſtoris cauda prægrandis, & præpinguis piſcis temperamento, & ſapore prædita, eſtur diebus ieiunij, quibus caro interdicta eſt, qui dies à pleriſquè nationibus atri appellantur. *part.2.*

G

SIMVLACRA.

NOn deſunt Auctores, qui in varijs rebus Caſtoris ſimulacro vſi ſunt; ſed inter hos Ripa ſcriptor Italicus, in ſua Iconologia, ad Pacem figurandā, Caſtoris iconem adhibuit. Prima facie, delineauit mulierem ſedentem, alcyonem auem gremio fouentem, illiquè figuram Caſtoris, teſtes dentibus euellentis, addidit. Placuit huic auctori, pingere alcyonem, quoniam hæc auis tunc in litore maris nidulatur, quandò omni ceſſante vento, ſumma mari dominatur tranquilitas. Deindè effigi auit Caſtorem ad prælium euitandum ſe caſtrantem. Omnia enim animalia hoc à natura habent ingenitum, vt noſcant commoda quæ amplecti, & nocentia quæ debeant declinare. Quarè, ad rem, legitur in quadam epiſtola Saporis Regis ad Conſtantinum Imperatorem ſcripta, quòd exemplo Caſtoris ille vir egregius Imperatori ſuadere conabatur, vt dimiſſa Regni Aſiatici bona parte, quieti, & incolumitati ſuæ conſuleret.

H

VSVS IN CIBIS.

INtellexit Geſnerus à viris fidedignis, qui carnes Caſtoris ederunt, illas non eſſe inſuauis guſtus, verùmtamen in illis parandis, omnis diligentia coquis adhibenda eſt, vt illæ omnem viroſum odorem deponant. Quapropter illas prius elixare debēt, deindè in ſartagine aſſare vaſis ſemper apertis, vt grauis odor exhalare poſſit, quòd etiam præſtādum eſt in alijs carnibus, quæ grauius redolent. Alij prædictas carnes cum edulijs coquunt, alij in prunis torrent. Verùm animaduertendum eſt, carnes Caſtoris in temperatura à ſe inuicē diſcrepare, nàm partes anteriores huius belluæ calorem participant; poſteriores verò, auctore Maiolo, tanta ſcatent frigiditate, vt ad inſtar teſtudinum terreſtrium, ieiunij tempore admittantur. Per partes poſteriores, caudam, & pedes Caſtoris intelligere debemus, ſed illæ membranæ, digitos poſteriorum pedum ſeparantes, in delicijs menſarum exoptantur. Sunt qui caudas Caſtorum aſſas, & pauco gingibere conſperſas, *Colloq.7.*

men-

menſis apponant. Alij elixant, & denſiuſculo aliquo iure condiunt. Id confirmaus A
Olaus Magnus dicebat peritos coquos veram caudæ, & poſterioruni pedũ caſtoris con
dituram non ignorare, vt in inſtructa epularum magnificentia locum habeant, & conui
uarum palato gratificentur. Geſnerus fatetur, ſe tantummodo caudam, & pedes poſte-
riores iure croceo conditos deguſtaſſe, quæ partes teneræ, & ſuaues cum eſſent, ſaporẽ
tamen carnium thunni, vel potiùs anguillæ præſeferebant, nam more anguillarum re-
ctiùs apparantur; vbi priùs modicè ebullierint. His addit Bellonius, apud Lotharingos,
ni. hiſt. aqu. temporibus ieiunij, caudam caſtoris in delicijs eſſe, & ſaporem mutenæ benè præpara-
tæ propemodùm referre.

VSVS IN MEDICINA.

CVm medica facultas vtilitatem immenſam ex Caſtoreo accipiat, non erit B
admiratione dignum, ſi Archigenes integrum de vſu Caſtorei librum con
ſcripſerit. Eligendum igitur eſt, Caſtoreum ad mentẽ Dioſcoridis mul
tis naturalibus tunicis circumdatum, liquore intus, veluti ceroſo, guſtu
lib. 2. c. 23. acri, & odore graui. Cardanus agens de ſubtilitate, ei tantam attribuit
acrimoniam, vt ex naribus plurium olfacientium ſanguinẽ elicere poſſit; quæ opinio nõ
lib. 10. immeritò à Scaligero damnatur; cum moſchum pro Caſtoreo ſumpſerit. Præterquam-
quod Dioſcorides promulgauit, Caſtoreum olfactum, non ſanguinem, ſed ſternutationẽ
prouocare. Aliæ conditiones Caſtorei genuini à differentijs ſumendæ erunt. Meminit
quidẽ Nicolaus Myrepſus, interprete Fuchſio, in antidoto nephritica è ſexaginta rebus
trium Caſtorei ſpecierum, ſed quæ, & quales ſint non explicat. Quarè in Caſtoreo dif-
ferentiæ tantummodo temporis erunt ponderandæ; nam, licèt ex Plateario virtus huius
medicamenti vſque ad ſeptennium ſit efficax; nihilominus quantò erit recentius, tantò
maiori erit adiumento. Imò, ex eodem Plateario, Caſtoreum extrahendum eſt ab ani- C
mali non ſeneſcente, ſed in vigore ſuæ ætatis conſiſtente; extractumq. vnà cum melleo
liquore, in illis tunicis contento, diligenter in vmbra exiccandum eſt. Præterea quan-
do vtendi Caſtoreo ſe ſe offert occaſio, medici, & pharmacopolæ oculati eſſe debẽt,
in comm. ad nè pro genuino vitiatum Caſtoreum adhibeant; quoniàm ſcribit Matthiolus, ſe verum
Dioſc. lib. 2. Caſtoreum quandoq. habuiſſe, quòd magnitudine, colore, & odore à Caſtoreo pharma-
copolarum longè erat diſſimile. Ideò in memoria ſunt tenendæ conditiones optimi
Caſtorei, à Dioſcoride aſſignatæ, inter quas illa eſt potior, quòd vnicum habeat princi-
pium; nàm ſi in illo diuerſa obſeruetur origo, ſtatim ſuſpicio adulterationis orietur. Vt
igitur melius vitium huius medicamenti detegatur; notandum eſt ex Plinio, cum gũmi,
& ſale ammoniaco adulterationem fieri ſolere. Sed opinamur cum Geſnero, non eſſe
Caſtorei a- legendum apud Plinium (cum ſale ammoniaco) cum ſcribat Dioſcorides ſua ætate ſan
dulteratio. guine Caſtoris, ſale, & gummi, ſeu lacryma ammoniaci Caſtoreum vitiari. Platearius
inquit, quòd nonnulli veſicam ſanguine, & neruis implent, addito puluere Caſtorei, ne
ſuus odor abſit. Alij ſanguinem, & terram permiſcent. Alij ſanguinem ſagapenum, D
Caſtoreum & neruos addunt, nec non piper, vt acrimoniã acquirat. Cæterùm hoc Caſtoreo adulte-
quodnam ſit rato illud peius eſt, quod, ob temporis antiquitatem, vel putredinem, rancorem, & nigre-
venenatum. dinem contrahit. Siquidem hoc, teſtibus Auicenna, & Matthiolo, veneni naturam ſa-
pit; non autem illud, quod ex Ponto affertur, venenatum dici poteſt ex Strabone; quo-
niam hunc errorem vox φαρμακώδης æquiuoca generauit, cum medicamentoſum, & ve-
nenatum denotet. Nigrum igitur Caſtoreum, rancidum, & putridum (cum veneni na-
turam induat) ſumptum furorem inducit, linguam intumeſcentem, & febrem gignit,
in comm. ad ſpatioquè vnius diei interimit. Matthiolus igitur ad expugnandum hoc veneni genus
Dioſc. lib. 6. vomitum proiicit, diamoron cum ſucco citrei mali præſcribit, & tanquàm peculiare an-
c. 25. tidotum huius lætiferi Caſtorei, ſemen coriandri toſtum duarum drachmarum ponde-
re commendat. Antequàm ad vſum medicum Caſtorei examinandum, accedamus, duo
circa hoc medicamentum dubia excitantur. Primum eſt, an Caſtoreum, quo vſi ſunt
Antiqui, fuerit ex veris teſtibus huius animalis conflatum. Secundum eſt, an illud Ca-
ſtoreum, quod hodiè medicaminibus admiſcetur, eadem teſtium Caſtoris facultate po-
tiatur. Ratione primi, notandum eſt paſſim à Galeno ὄρχεις κάστορος, ideſt teſticuli Ca-
ſtoris,

E ſtoris, pro Caſtoreo vſurpari; præterquãquòd Sextius, apud Plinium paruos eſſe teſtes Caſtoris, & ſpinæ adhærentes, patefecit. Ratione ſecundi Caſtoreũ hodiernũ nõ eſſe teſtes Caſtoris, ſola magnitudo conuincit, illi enim parui ſunt, & magnitudinẽ teſtiũ gallorũ gallinaceorũ non excedunt; qua de cauſa noſtrũ caſtoreũ erit confectũ ex tumoribus inguinũ huius animalis; quẽadmodũ in deſcriptione caſtoris manifeſtauimus. Poteſt quidẽ verti in diſceptationẽ, an hi tumores eamdẽ teſtiũ virtutẽ participẽt. Breuiter igitur, quid ſentiendũ ſit, exponemus. Tumorũ liquorẽ liquidiorẽ, & tenuiorũ partiũ, quã liquorẽ teſtiũ eſſe exiſtimamus; quod odoris, & ſaporis maior acrimonia declarat; ideoq; in remedijs extrinſecis huiuſmodi liquor efficacior erit, in ijs verò, quæ aſſumuntur, vis minuenda pro ratione affectus. Itaq; opinamur, Antiquos tumorũ potiùs, quã teſtiũ liquorẽ medicamẽtis permiſcuiſſe; vt ex liquoris ceroſi conſiſtẽtia, odore graui, & acri colligendũ eſt; quas omnes notas veriores eſſe in tumorũ, quã in teſtiũ liquore cõperimus.

Magnitudo teſtium caſtoris.

Verũ, ſi accidat, vt vrgẽte neceſſitate, Caſtoreũ nõ reperiatur, quid agendũ eſt? Auicennas tantumdẽ acori, & dimidiũ piperis ſubſtituit; hocq; verũ caſtorei ſuccedaneũ eſſe arbitratur. F Aetius, in defectu huius medicamẽti, teſtes canis fluuiatilis, nimirũ lutræ ſumit, hõſq; eamdẽ caſtorei facultatẽ participare aſſeuerat. His intellectis, non erit ab re infirmitates enumerare; quibus caſtoreũ ſummoperè conducit. Inchoando igitur à capite vnà cũ Porta ſtatuimus, omnibus capitis morbis non mediocrẽ vtilitatẽ afferre, quandoquidẽ caſtor grãdiuſculo capite præditus eſt, cõſequenterq; in morbis capitis, & ſignaturã, & magnã prærogatiuã habere videtur; Quapropter nõ eſt mirãdũ, ſi Dioſcorides in morbo comitiali caſtoreũ cõmẽdet, & Plinius ad eamdẽ ęgritudinẽ arcendã, illud cũ aceto mulſo exhibeat. Platearius in paralyſi cuiuſcũq. partis vinũ ex decoctione caſtorei, rutę, ſaluiæ magno adiumento fore aſtruit. Aduerſus lethargũ, eodẽ Plateario docente, ex caſtoreo cũ ruta in aceto acerrimo decocto, medicamenta errhina parantur, quæ prouocando ſternutationẽ lethargo correptos excitant. Deinde vertigini cõmoditatis plurimùm affert, ſi caput caſtoreo cũ ſemine viticis ex aceto, vel roſaceo perungatur. Imò obliuioni chronicos morbos conſequenti, ſecundùm Aetiũ, medetur, ſi oleo ex infuſione caſtorei occiput poſt purgationẽ illiniatur. Amplius Porta nõ eſſe infrugiferũ, exiſtimat; ſi caſtoreũ ad mẽtem Plinij, cũ melle Attico ad claritatẽ oculorũ in collyrijs miſceatur; quoniã hoc animal noctu è latibulo exiens, per terrã vagatur. Ideò Galenus in ſedãdis aurium, & oculorum doloribus, procreatis ab humoribus frigidis, & à ſpiritu flatulento, caſtoreum in collyrijs ad oculos, & in oleo ad aures extollit. Prætereà Plinius in dolore dentiũ, modicũ olei ex caſtorei infuſione auri partis dolentis infundit, neq; hoc videtur recedere à doctrina Hippocratis, qui, in vehementi dolore mitigando, maxillę vxoris Aſpaſij, caſtoreum, & piper in ore detinendũ præſcripſit. Si ad morbos thoracis noſmet conuertamus; illis quoq; caſtoreum nõ mediocriter conducere inueniemus; quoniam ex hoc cũ exigua portione ammoniaci, & aceto mulſo, aſthmatici non parùm fructus ſunt conſecuturi. Galenus etiam ſcripſit, quòd veteres, aduerſus palpitationem, medicamenta calefacientia, & extenuantia, & præſertim ex Caſtoreo cõfecta, adinuenerũt. H Auicennas in cura ſingultus maximoperè laudat caſtoreum, tanquàm medicamentum habens maximam proportionem in hoc affectu; ſed Galenus in hoc caſu animaduertit, illud eſſe ſingulare præſidium, quotieſcunq; conuulſio ex plenitudine, non autẽ ab inanitione originem trahat. Item Auicennas agens de remedijs affectioni colicæ conuenientibus, caſtoreum probat; quoniam flatus diſcutiat, craſſos humores attenuet, & aluum ſoluat; cũ aliquandò Galenus ad ciendam aluum catapotijs ex Caſtoreo vſus fuerit. Renes inſuper, & partes annexæ malè affectæ, ex Caſtoreo incredibilẽ ſũt recepturæ vtilitatẽ. Primò quia ſcribit Galenus hoc, aduerſus calculũ renũ, exhibẽdũ eſſe. Deindè hoc ſopitę veneri cõferre indè colligit Porta, quia caſtor circa lũbos teſtes habeat. Demũ Platearius, gonorrhœa infeſtãte, caſtoreũ decoctũ in ſucco viticis, & aceto cataplaſmatis inſtar pectini, & locis genitalibus vtiliter applicat. Si dirigamus mentẽ ad vterũ; nulla ferè eſt affectio huius partis, quæ caſtoreo auferri non poſſit. Rondeletius ad iuuandã conceptionẽ ſuffimenti genus ex caſtoreo paratũ, commendat, & Hippocrates teſtatũ reliquit, quòd caſtoreũ dolores capitis per cõſenſum ab vtero ſedet. Galenus præfocationibus hyſtericis caſtoreũ potiſſimũ pręſcribit, & Plinius id cũ aceto, & pice olfaciendũ prębet; nec nõ etiã onychẽ, quia in aduſtione ſuffimẽ caſtorei emittat. Sũt q; in hoc caſu pomũ ex caſtoreo parãt, & mulieribus olfaciẽdũ exhibẽt. Cõponitur autẽ ex ruta mellis-

Caſtorei ſuccedaneũ quid.

lib. 3. phyt. cap. 38.

lib. 3. phyt.

lib. 13. met. med. c. vlt.

lib. 7. epid.

lib. de trem. palp. &c. c. 5.

in li. de ve. ſect. aduer. Eraſiſt.

in lib. de med. exper.

lib. 3. phyt.

li. 9. de cõp. med. ſec. loc. cap. vlt.

ſophyllo, dauco, nigella, abſynthio pontico, Caſtoreo, & aſſa ſetida; quia non ingratũ, & A
ſaluberrimũ odorẽ ſpirat. Aliquandò tamẽ mulieres ex tetro odore offendũtur, & præ-
cipue quãdo in præfocationibus talis odor partibus inferioribus ſupponitur; vnde Lucretius
lib.1. canebat. *Caſtoreoquè graui mulier ſopita recumbit.*

Prætereà in affectibus vterinis hoc plurimùm prodeſſe, ſcribit Dioſcorides, ſi cum pule-
gio ad ſecundas, & menſes prouocandos adhibeatur. His addit Hippocrates, Caſto-
li.1. de mor. reum potum puerperij excremẽta purgare. Hinc colligendũ eſt, nullũ abſurdũ à Plinio
mul. prolatũ fuiſſe, dum ſcriptis mandauit, mulierẽ ſupergradientẽ Caſtorem, vel Caſtoreũ,
abortire. Præter hæc, habemus à Galeno, ad declinandas febris quartanæ periodos, nõ
in li. de tre. ſolũ diatrion piperoon, verũ etiã Caſtoreum mirandũ in modũ valere. Præterquãquod
palp. cap.7. ex Plinio, & Auicenna, fiſtulis, vlceribus malignis, & abſceſſibus medetur. Poſtremò ca-
ſtoreum venenis etiã reſiſtit, vnde Dioſcorides illud cũ mentha, & ruta ad caſtigandũ ci-
lib.6. cutæ venenũ, in vino propinat. Imò malã quoq; opij qualitatẽ optimè corrigit; nã adeò
calidum eſt medicamentũ, & ſubtiliũ partium, vt frigiditatẽ opij retundere valeat. Hac B
lib.8. de cõp. igitur ratione ductus Galenus, nullũ aliud præſtãtius medicamentũ pro corrigẽdo opio,
med. ſec. loc. proponebat. Verũ, quod magis conſideratione dignũ eſt, ſerpentiũ etiam, & aliarum be-
cap.3. ſtiarũ viroſam qualitatẽ emẽdat; nã, teſte Dioſcoride, aduersùs ſcorpiones in vino bibi-
tur cõtra phalãgia, & araneos cũ mulſo præbetur, ad virus lacertæ chalcidicæ cũ myrtite
ſumitur. In veneno ceraſtis exterminando cum panace, & ruta ex vino præſcribitur, &
deniquè ad cæterarũ beſtiarum virus profligandũ, cum mero exhibetur. Plinius, in ex-
pugnando aconitorũ veneno, Caſtoreum cum lacte, & aqua, & in extinguendo ellebo-
ri albi vitio, cũ aqua mulſa, & vino, ſummoperè probat. Omnes Caſtorei virtutes, & præ-
rogatiuas hactenus ad mẽtem Dioſcoridis, Hippocratis, Galeni, & Plinij recitatas, pau-
cis verſibus Bouſſuetus eleganter complexus eſt, quos in gratiam medicinæ ſtudioſorũ
hoc in loco recenſere non piguit.

Caſtoreum dicunt, quod nunc vt cedit in vſus,
Sic fuit Antiquis φάρμακον hocce frequens. C
Afflictis confert neruis, chorionq; relictum
A partu educit, menſtrua idemq; monet.
In morbis, teſtes, à frigiditate profectis
Proſunt, inq; illis, quos parit humiditas.
Ictibus obſiſtunt dirarum ſæpè ferarum,
Omniaq; aduerſum mixta venena valent.
Quos paralyſis habet, plerią; iuuantur ab illis,
Tam fuit in multis hæc medicina potens.
Quin & conuulſis prodeſt, ſi pondere drachma
Aegris cum mulſo Caſtoreum exhibeas.
Deforis illud item ex oleo ſi forſan inungas,
Confert, vt læſis grata medela locis.
Additur errhinis tandem, fitq; vtile inunctum,
Infeſtet miſerum ſi pituita caput. D

Cæterũ, ne imperfecta caſtorei hiſtoria euulgetur, noſtra intereſt ſummatim enumerare
Caſtoreũ in medicamẽta cõpoſita, q̃ ſine Caſtoreo parari nequeũt. P; imitùs ſi Electuaria põderemus
quæ medica inter hæc, procul dubiò primã ſedẽ Theriaca magna Andromachi occupabit; de qua Ga-
menta in- len. ſcribẽs ad Piſonẽ, ſine caſtoreo parari nõ poſſe, doceba:, ideoq; in ſecũda parte poe-
grediatur. matis hæc habentur. *Pondere dimidio, sũm quos tibi Caſtor ad Iſtrum*
Ore ſecat teſtes, impoſuiſſe deces.

Deindè ingreditur Electuarium diacaſtoreum nuncupatũ, quod magnitudine auellanæ
in paralyſi, epilepſia, vertigine, & alijs paſſionibus capitis cũ vtilitate Patientis præſcri-
bitur. Vuecherius Diaolibanũ pro varijs affectibus capitis cũ caſtoreo parat. Athanaſia,
lib.2. antid. & Diamoſchũ amarũ ſecundũ deſcriptionem Meſue, necnon Medicamentũ epilepticũ
ſpec. à Crollio deſcriptum, Caſtoreum recipiunt. Rondeletius habet aliud Electuarium
cum Caſtoreo paratum, vteri doloribus valdè conferens. Sequuntur pilulæ, quarum
multæ ſpecies abſquè Caſtoreo non conficiuntur. Inter has primo loco recenſendæ
ſunt pilulæ de Caſtoreo, quæ hyſtericis affectibus conducunt. Vuecherius pilulas epile-
Pilulæ. pticas cum Caſtoreo, & alijs ſimplicibus caput reſpicientibus, componit. Inſuper Caſto-

E rẽ ingreditur pilulas de ſagapeno, de opopanace, & multas alias ſpecies, in quibus recenſendis nimis prolixi eſſemus. Accedunt aquæ; quamobrem Quercetanus aquã antipodagricam, Caſtoreum recipientem deſcribit. Euonimus in Theſauro remediorũ componit aquam ſtillatitiã quam cum Caſtoreo ad declinãdos arthritidis dolores commendat. Crollius in Baſilica chymica habet aquam ſingularem ex Caſtoreo. & alijs ſimplicibus confectam, quæ mulieres hyſtericas mirum in modum ſubleuat. Vuecherius tandẽ, in omni compoſitione aquarum epilepticarum, Caſtoreum reponit. Ingreditur etiam compoſitionem pulueris pro ſuppoſitorijs ex Florentino. Deniq. Extractum, Elixir, & Balſama varia, ex Caſtoreo, ad communem vtilitatem, concinantur. Quercetanus pro Extracto parando ad epilepſiam, & apoplexiam, infundit Caſtoreum in aqua meliſſæ, calendulæ, & pęonię, omniaq. in balneo per ſpatium quatuor, vel quinq. dierum macerat, colatumq. liquorem per euaporationẽ in Extractũ reducit. Crollius deſcribit Elixir vterinum, quod medicamentum cum dimidia libra Caſtorei componitur; cuius ſcrupulum,

Aqua Caſtoreum recipientes.

Extracta.

F in paroxiſmo hyſterico, ad ſydera extollit. Balſama verò cum Caſtoreo parata, ad paralyſim, & alios morbos huius generis idonea, ab Vuecherio deſcribuntur. Ad finem non deſunt medicamenta extrinſeca, vt olea, vnguenta, & cerata, quæ à Caſtoreo inſignem virtutem acquirunt. In primis oleum de Caſtoreo ſimplex, ex Geſneri mente, ſic paratur. Sumitur vncia Caſtorei, & in libra olei communis decoquitur, donec tertia pars abſumatur, & poſteà inſperſo Caſtorei puluere, ad vſum reponitur. Apud nuperos Auctores legitur deſcriptio olei de Caſtoreo compoſiti, quod, præter Caſtoreum, aromata, & multas lacrymas calefacientes recipit. Hoc patientes paralyſim, tetanum, & alios morbos huius generis fęlici cum ſucceſſu inunguntur. Si mens ad vnguenta dirigatur. Caſtoreum ingreditur vnguentum potabile Vuecherij, quod ijs, qui ceciderunt ab alto, exhibetur. Præterea vnguentum de bdelio ex deſcriptione Meſue in affectis neruorum frigidis commendatur, vnguẽtum Quercetani ad partes conuulſas ex reple

lib. 2. antid. ſpec.

Oleum Caſtorei ſimp.

Vnguenta.

G tione, & vnguentum ad ſtimulandam venerem ex Auicenna, ſine Caſtoreo non cõponuntur. Demũ ceratũ pro doloribus diuturnis neruorũ, & ſcirrhis diſſipãdis cũ Caſtoreo, à Meſue deſcribitur. Hactenus de Caſtorei virtutibus; modò alias huius animalis partes, medico vſui famulantes, recenſere oportet. Nonnulli aduerſus morbum regium dentes Caſtoris poculis immittũt, quia ob lutei, vel rufi coloris ſignaturam, medicam vim illis ineſſe, credunt. Fel deinde Caſtoris humano generi non parùm vtilitatis eſt allaturum, ſi in tollendis ſuffuſionibus adhibeatur, ſic enim cecinit Bouſſuetus, dum de Caſtoris felle verba fecit hunc in modum.

Cerata.

Suffuſis oculis molli medicabere felle,
Felle ſtatimq. aliquam ſentiet æger opem.

Item, auctore eodem Bouſſueto, ad ſtimulandam Venerem fel huius bellue alijs non cedit medicamentis, dum ſic loquitur. *Fel Caſtoris ad quid.*

Illud idem Venerem credunt ſtimulare ſopitam,
Et noxa eſſe tuo, caſta Diana, gregi.

Sequitur coagulum Caſtoris conſiderandum, quod datum illis, qui morbo comitiali, vſq.
H ad deſperationem medicorum, laborant; incredibili adiumento eſſe ſolet; quemadmodùm canit Bouſſuetus, dum inquit. *Coagulum.*

Quin etiam eiuſdem plerumque coagula proſunt
Illis qui læſa mente, animoq. cadunt.
Quoſq. in diuerſis epilepſia diſtrahit horis,
Hac etenim eſt multis prompta medela malis.

Poſt hæc, vrina Caſtoris ſe ſe offert perpendenda, quæ ex Plinij ſententia in ſua veſica optimè ſeruari poteſt, & dari ijs, qui graui, vehementiq. veneno affictantur; hinc Bouſſuetus arripuit occaſionem loquendi hunc in modum. *Vrina.*

Obſiſtit mirè diris vrina venenis,
Et vera illorum creditur antidotus.

Cauda quoq huius belluæ nõ ſolùm pro eſca diebus ieiunij inſeruire poteſt, vt ſuperius declaratum fuit, ſed etiam ex vſu medico illam eſſe voluit Olaus Magnus; nã ijs data, qui ob ſaucia inteſtina elanguent, mirabilẽ medicinam præſtare dixit. Pellis Caſtoris inter vſus medicos vltimo loco reponitur. Ex Plinio igitur cinis pelliũ caſtoris cũ pice liquida cõbuſtarũ ſucco porri mollitus, ſanguinẽ vndequaq. manantẽ, excellẽtèr ſupprimit.

lib. 18. c. 4.

Pellis.

Hac etiã pelle paralyticos vtiliter veſtiri, ſcribit Albertus; quemadmodùm ad mẽtem A
Plinij pellibus fibrinis podagricos calceari eſt vtile, vnde ad rẽ Bouſſuerus ſic cecinit.

Ergo tegi articulos fibrina pelle podagra
Quidam dixerunt eſſe ſalutiferum.

VSVS IN VARIIS.

VEnatores non modò Caſtorem coercent propter caudam, quæ ad eſcam
eſt idonea, vel propter teſtes, qui in medicina inſignem habent prerogatiuam, vt hactenus explicatum fuit, verùm etiam propter pellem, & alias
partes, quæ ad varios vſus, præter medicinales, vſurpãtur. In primis, dentibus Caſtoris de collo puerorum ſuſpenſis, nonnulli aiunt vim ineſſe, nè
Dentium vſus membrorum aliquod cadentes perfringant; quod, quia ratione caret, ſuperſtitioſum eſſe B
arbitramur. Pinguedinem quamdam huius animalis, ex Geſneri ſententia, quidam piſcatores à pharmacopolis emunt, eamq. cum alijs rebus, ad ineſcãdos piſces, permiſcẽt.
Caſtoreum quoq. in multis habet locum. Plinius eum melle ad pſilothrá commendat,
Pinguedo ad quid. dummodò pili priùs euellantur, quàm prædicto vnguine partes liniantur. Vegetius,
in equis difficultate vrinæ laborantibus, ad Caſtoreum confugit, dùm à collo ad pedes
equum linteaminibus cooperiri iubet, deindè ſuppoſitis viuis carbonibus, & addito Caſtoreo; talem parat ſuffitum, vt ad totum ventrem, & teſtes equi diffundatur, confeſtimquè, detractis carbonibus, equum linteaminibus inuolutum, deambulare præcipit, atquè
Pellis vſus. hoc artificio vrinam equorum ſuppreſſam prouocat. Pellis deniq. ſuis non caret vſibus;
nam Voluocem aliqui vocant animal prærodens pubeſcentes vuas, ad quod inconueniens declinandum agricolæ, teſte Plinio, falces exacutas Fibrina pelle detergunt, atq.
putant. Bellonius ex Caſtorum pellibus veſtes, & chirothecas ad imbrium, & frigoris in-
li.2.de mor. gen. iuriam arcendam, conficit; ideò non præter rationem, Ioannes Bohemus ſcriptis mandauit, Gelonos populos, cum copia Caſtorum redundent, ex eorum pellibus rhenones ſarcinare, & induere. His addit Cromerus huiuſmodi pelles, non modò ad veſtes hyema- C
lib.1.Polon. les conficiendas, ſed etiam ad veſtium, & pileorum fimbrias exornandas adhiberi. Ad
rem canebat Bargeus hunc in modum.

li.4.Syriad.

At procul expellunt pluuiamq. imbremq. cadentem
Arte laborata villoſo è Caſtore pelles.

Immò ex pilis mollioribus de ventre præſertim huius animalis pilei, & tibialia integrantur, quæ aquis mirandum in modum reſiſtunt. Bruyerus tradit, Germanos ex lana caſtoris pileos formare, quos poſteà Bifros, ideſt fibros nimirùm pileos de caſtoreo appellãt.
Galeas quoq. pelle huius animalis tectas, & quandoq. latas fuiſſe, indè colligimus, quia
Baptiſta Mantuanus ſic cecinit.

Sunt quibus amphibium pecus eſt pro caſſide Fiber.

DE LVTRA. Cap. XIII. D

ÆQVIVOCA.

CVm Lutras è genere caſtorũ eſſe, referat Plinius, heq. ad Bellonij mentẽ,
dempta cauda, caſtoris formã repræſentẽt; à ratione minimè alienum eſſe videbitur, ſi poſt caſtoris hiſtoriam, ad Lutræ mores examinandos accedamus. At nomen hoc (Lutra) cum neſcio quid ambiguitatis participet,
curabimus, vt prima facie æquiuocatio manifeſtetur. In primis Lutram eſſe fluuium, apud Reuſnerum in ſuo Hodæporico, inuenimus, vbi ait

—— —— —— —— —— Lutraq. relicto
Vangionum ſedes veteres, vrbemq. ſubimus.

lib.18.lect. anti.j.c.40. Lutra deindè fuit vaſis genus, quo olim vinum diluebatur, vel vas, in quo pocula abluebantur; vnde Cælius Rhodiginus putat ortũ eſſe illud verbũ latinum (elutriare) quod

vinum

E vinum,vel aliũ liquorẽ de vaſe in vas transferre ſignificat. Lutra neutro genere, ſeu Lutrone,balnea olim vocabantur. Amplius Rhodiginus,hoc nomine,quandam Nymphā inſignitam fuiſſe,perhibet. Demum Lutra, ſecundùm aliquos, aqua immunda exponitur,nomine forte à Græcis detorto,quoniam apud Euſtathium λῦτρον aqua ſordida legitur. Quamobrem Domitius in commentarijs ad Statium Papinium ſic legit.

— vadoſa neſcitus Africæ *lib.4. Sylu.*
Lutras adaptatuſq; tuſcis
Gurgibus puer innatasti.

Vt eſſet ſenſus,ſtatim atq; attigit portum Romanum (Auctore in metaphora permanente) oblitus eſt aquarum immundarum Libyæ, & Tyberi innatauit; nimirùm barbariem libycam deponens,linguam Romanam auxit. Tandèm ſi Lutra tanquam animal quadrupes nobis pōderāda ſe ſe offerat, adhuc ambiguitate laborabimus; quoniam per Lutrā ſimpliciter dictam,intelligendum eſt animal,cuius hiſtoria in præſenti capite exaratur,
F ſed per Lutram Nili, vel Aegypti Ichneumonem indicabimus,de quo in ſubſequenti capite verba fient,

SYNONIMA, & ETYMVM.

VEræ rationes mouerunt Varronem, vt Lutras etiam Lytras nuncuparet; nimirum,quia huiuſmodi beſtiæ arborum radices in ripis fluminum ſuccidant,atque diſſoluant ἀπὸ τοῦ λύειν, nempè à diſſoluendo. Alij verò hanc Lutræ etymologiam ἀπὸ τοῦ λούειν, nimirum à lauando deriuarūt; quoniam Lutræ,piſcem ad eſcam inueſtigantes, frequenter in aqua ſe diluant. Ideo ab huiuſmodi verbo Græco dimanarunt, λουτήριον, vaſis
G genus,in quo calices,ex Polluce, abluebantur, & λοῦτρον apud Galenum, balneum in morbis oculorum perutile. Albertus autem,Vincentius in ſpeculo naturali, & alij qui Albertum ſecuti ſunt, Luter pro Lutra ſcripſerunt. Nicolaus Myrepſus vnguento duodecimo ad Arthritidem miſcet adipem Dilytæ,vbi fortè dubitādum eſt,an Dilytę nomine Lutram intellexerit. Græcis ἔνυδρις,vel ἐνύδρις vocatur ἀπὸ τοῦ ὕδατος, nimirum ab aqua,quoniam hæc beſtia inter ἔνυδρα ζῶα,ideſt in aquis degẽtia,locum habeat. Animaduertit Salmaſius in Solinū,quòd lingua Aeolica ἐλύδρις pro ἐνύδρις pronunciatur. Pariter Herodoto,& Hermolao Barbarò Enydris,vel Enhydris Lutra nominatur. At Plinius ſub hoc nomine ſerpentẽ aquaticū indicauit;alioquin Enydrus apud eūdem gẽma eſt,ſic dicta,quia incluſam aquam retineat. Syluaticus ad Lutram denotandam hydriam pro Enydri,perperàm pronunciauit. Immò Anadriz,pro Enydris,apud Albertum legitur. Suidas Ictim ex genere muſtelarum cum Enydri, nempè cum Lutra confundere videtur;dum Ictim Caſtori ſimile animal conſtituit. Theodorus Gaza Enydrim quadrupedem,& ipſe,ad mentem Ariſtotelis, eſſe ſtatuit,deinde Lutrin, non autẽ Lutram conuertit. Aetio hæc bellua non immeritò dicitur κύων ποτάμιος, ideſt canis fluuiatilis;quia Lutra,in morem canis,prædam inquirat in aquis. Apud ſcriptores Arabi-
H cos leguntur hæc nomina(catus aquæ,& catus paludis) quæ forsān Lutras ſignificabūt. Kipod Hębraicam vocem aliqui Lutrām interpręrantur,alij aliter, ſed Echinum terreſtrem denotare ſuo loco explicabitur. Italis, hoc animal Lodra, Lodria, & Ontra vocitatur. Gallis vne Loutre, Sabaudis quibuſdam vne Leure, Hiſpanis Nutria, Germanis, & Anglis Otter, Illyrijs Vaydra.

lib.4. de comp. med. sec. loc.

lib.37.

in comm. ad Ariſt.

lib.8. hiſt. an. cap.5.

lib.2. c.178.

FORMA, DESCRIPTIO.

BEllonius in hiſtòria Aquatilium retulit Lutram, excepta cauda, Caſtorem præſeferre,nec non capite canino, & dentibus inſtar canis venatici eſſe præditam. Prætereà formam oris quadratam habet, hac de cauſa huiuſmodi Feræ ſcilicet tàm Caſtor,quàm Lutra ob hanc oris figuram à Græcis τετραγωνοπρόσωποι cognominantur. Deinde habet aures Caſtoris,gracilior,& longiori eſt corpore,oblongā teretem,& in faſtigiū deſinentẽ caudam gerit.

Lutra 7 quo Caſtori aſſimiletur.

Vulpinis eſt cruribus,tamen paulò craſſioribus,quibus magis in aqua,quā in terra valet; A
habet enim pedes poſteriores planos,& membrana cōmunitos,quemadmodū in caſtore
ponderauimus, Pelle minùs ſpiſſa,quàm caſtor,frequenti & breui pilo conſperſa, nōni
lib.2. hil ad caſtaneę colorē accedente,contegitur.Habemus in hiſtoria Indiæ Americę,quòd
in fluentis illarum regionū quædam beſtia vagatur *Saricouieme* ab Incolis vocata, quod
vocabulum belluam edilem,& guſtui gratam ſignificat. Hæc amphibia eſt partim in
aqua,partim in terra vitam agens,non excedit magnitudinem felis, & pilo molli leuco-
phæi coloris eſt prædita; immò pedes membranis quibuſdam fulciuntur, vt in Lutris
obſeruatum fuit. In eadem hiſtoria commemoratur aliud animal nomine *Sù* inſignitū,
quæ vox apud incolas aquam denotat;cum vt plurimum hæc beſtia in aquis verſetur.
Huius pellis delicata eſt,& à venatoribus illarum regionum expetitur. Quocirca beſtia
eminus venatores conſpicata,ſupra dorſum catulos collocans,caudaq. contegens, con-
feſtim aufugit. Quæ beſtiarum ſpecies,an Lutris annumerandæ ſint, aliquam dubita-
tionem legentium mentibus afferunt. B

NATVRA, MORES, Ingenium.

ID à natura Lutræ habent inſitum,vt in vrinādo per interualla aerem exer
tis naribus hauriant; alioquin in ſuffucationis periculum inciderent.
Animal quidem eſt mordax, in viribus tamen corporis cum caſtore non
comparandum;nam ſecundùm Albertum,licèt Lutra à Caſtore expella-
tur,& occidatur,falſum eſt,quod aiunt,Lutram à Caſtore cogi, vt hyeme C
aquam circa eius caudam moueat,nè congeletur. In antris artificiose elaboratis, iuxta
amnes ſtabulantur;in illisq. referente Geſnero,ex ramis,& virgis quoddam veluti ta-
bulatum conſtruunt,ſuper quo (ne madefiant) noctu cubare ſolent. Amplius,tanta ſa-
gacitate à natura refertæ ſunt,vt (Scaligero docente) per aliquot milliaria ex aquæ
Exercit.215 riuulo alicuius piſcinæ odorem excipiant. Immo facilius auram ſecundo flumine hau-
riunt,ſed ieiunæ curſum amnis ſuperare poſſunt;piſcibus autem ſaturatę,ſine labore vnà
cum aquæ fluxu delabúntur. Inſupèr aliquam piſcinam ingreſſæ, mira agilitate natu-
rali,in meliores piſces capiendos ſerūtur,& quamuis omnes deuorare non poſſint,in om
nes tamen ſuam ſęuitiam exercent. Quamobrem,qui in viridarijs piſcinas habent, ab
huiuſmodi animalibus ſibi debent cauere, quoniam in illis interdùm magnam piſ-
cium ſtragem edere ſolent. Deniquè ſciendum eſt, Lutras non ſolùm ſemetipſas ad
ſatietatem, ſed etiam propriam cauernam piſcibus replere; ex quorum corruptione,
Aer vbi faci & ipſæ, & aer ſpeluncam ambiens, tetrum odorem contrahunt; quocirca Geſne-
lè corrumpa rus tradit, quòd in ſua regione homo grauem odorem ſpirans, inſtar Lutrarum fę- D
tur. tere dicitur. Præter hæc ingenij ſolertia, plurimùm Lutras valere inde colligit
Albertus, quoniam hæ belluæ facilè cicurentur, & alacriter ad colluſiones ſe accin-
gant. Vnde piſcatores,& qui ex piſcatu magnam percipiunt voluptatem,Lutram bre
ui tempore cicurant,atque ita edocent vt, dato ſigno, aquas intrans, magnam piſcium
copiam in retia tenſa ire cogat;quod experimentum non niſi magno Heri emolumento
fieri ſolet. Quid ſimile narrat Olaus Magnus de Lutris in Suetia cicuratis apud Ma-
lib.18.c.11 gnates,quæ,ſolo Coqui nutu,in piſcinam proficiſcentes, captos piſces ad ipſum defe-
runt,idquè toties repetunt,donec iuſſis Coqui fuerit ſatisfactum.

LOCVS

LVTRA

A

LOCVS, CIBVS.

lib.4. HErodotus in Melpomene, Gelonum regionem deſcribens, multis arboribus conſcitam, ingentiq. lacu, conſequenterq. Lutrarum copia refertam eſſe tradidit. Ideo Olaus Magnus horum animalium locum contemplans, ſcriptis mandauit, plurimas Lutras circa Septentrionales aquas verſari, *lib.18.c.12.* præſertim verò Suetiæ, Helſingiæ, Medelpadiæ, Iempthiæ, & vtriuſquè Bohemiæ. Deniq. vitam agunt in illis regionibus, quæ piſcoſis locis ſcatent; quare ex Geſnero Lutræ in Italia, Gallia, Germania, Heluetia, Anglia, & Scandinauia reperiuntur. Hermolaus Barbarus in ripa Boryſthenis, & tota Sarmatia frequentiores eſſe pro comperto affirmat. At Braſauolus aliquas in Italia, vbi Padus mari iungitur, & copioſiores in agro Neapolitano ſtabulari, liberius aſtruit. Indiani quoque (vt B legimus in quarumdam regionum Indicarum deſcriptione) pelles Lutrarum habent, quas ſecundùm fluuios frequenter capiunt. Verùm animaduertendum eſt, quòd Lutræ non omnes aquas, ſed tantummodo piſculentas amant; iuxta illud Baptiſtæ Mantuani.

Piſcoſoq. vorax habitans in gurgite Lutra.

Amphibiũ animal. Non tamen ſemper in aquis, ſed partim etiam in terra, more amphibiorum, vitam agit, & cauernas habitandas, iuxta huiuſmodi aquas effodit; quod Reuſnerus in Paradiſo poetico eleganter deſcribit hoc diſticho,

Me partim tellus, partim leuis educat vnda,
Piſce natat multo, ſed mea parua domus.

Poſtremò circa locum particularem à Lutris habitatum, vnum animaduerſione dignum notat Geſnerus, ſcilicet Lutras circa flumina, & lacus, Caſtores verò circa fluuios tãtùm verſari obſeruatum fuiſſe. Ex natura loci natalis huius belluæ, lector facilè poteſt venire in cognitionem naturæ ciborum, quibus Lutra veſcitur. Hæc igitur non modò pi- C ſcibus, vrgente fame, ſaturatur, ſed quandoq. in proprium ſpecum tantam piſcium copiã congregat; vt indè aeris infectio oriatur, non ſine magno eorum periculo, qui huiuſmo*lib.2.* di beſtias indagant, & coercent. Bellonius in hiſtoria Aquatilium, non ſolùm prædicta confirmat; verùm quoq. addit Lutram magna ſolertia piſces venari, nam hæc magno impetu per aquas ruens piſces perterrefacit, illoſq. ad riparũ cauernulas adigit, vt cõmodiùs præda perfruatur. Prætereà confirmare videtur ſententiam Alberti dicentis Lutram tàm in aqua, quàm in terra venari; dum ſubiungit. Lutras aliquandò, fame ſtimulante, mollibus etiam herbarum cacuminibus veſci. Huic ſententiæ adſtipulatur Georgius Agricola, dum ait, Lutras non ſolum piſcibus, ſed etiam fructibus, & corticibus arborum nutriri, & hyberno etiam tempore à cauernis ad paſtum egredi.

CAPIENDI RATIO.

D

lib.2. SCribens hiſtoriam beſtiarum in aquatili ſede viuentium euulgauit Bellonius, quòd venatores per hyemem, defluxis plantarum folijs, inueſtigandarum Lutrarum, & catulorum ætate prouectiorum labor exagitat; artificia autem, quibus vtuntur, ſilentio inuoluit. Auctor de natura rerum tradidit Lutras quemadmodùm & Caſtores aliquãdò naſſis coerceri. Beſtia enim naſſam ingreſſa, & deuorato piſce, cum ad aerem hauriendum citò egredi, & naſſam diſcerpere non poſſit, breui temporis ſpatio ſuffocatur, atque hoc modo deprehenditur. Bargeus autem planè, & dilucidè loquens ſcriptis mandauit Lu*Laqueis irretitur.* tras laqueis pedicis, atq. retibus capiendas eſſe, quæ in piſcinis, & alio loco à Lutris frequentato tendi debent, admonetquè venatores, vt ſint in mactandis Lutris accuratiſſimi, ſtatim atq. irretiuntur, alioquin laqueos, & retia confeſtim dilacerantes aufugerent. Canit igitur Poeta hunc in modum.

Quid tibi nunc totos vaſtantem piſcibus amnes,
Arboris, & veteri ſubter radice latentem
Perſequar, & longo deſcr' — carmine Lutram?

Vtq.

E *Vtq. illam catulis, illam venemur opertis*
Inſidijs, captamq. veru cadamus acuto,
Comprimum in laqueos pedicaſuè aut retia lapſa eſt
Retia, quæ ſolidi non vno pondere plumbi
Demiſſa vndantis intra viuaria, ſæpti
Piſcoſam excludunt ripa interiore paludem.

Alij, ex ſententia Geſneri, illud Silphij genus graue olens (aſſam fętidam) nuncupatum in rara ſindone ligãt, & iuxta flumina, vel ſtagna, vel piſcinas multis in locis ſuſpendũt; hoc enim tetro odore, Lutræ pereunt, & fugantur.

EMBLEMA.

F IN libto ſymbolorum, & Emblematum ex animalibus Cametarius figurauit Lutram piſces in aquis perſequentem cum hoc titulo: SÆVIT IN OMNES. Quo argumento viuam tyrannicæ crudelitatis imaginem exprimere conatur, quæ nil, niſi cruentum, & nefarium ſpirat, omnibuſq. eſt infeſta; hac de cauſa Marc. Tul. Cicero in aureo libello de Amicitia dicebat. *Hęc eſt tyrannorum vita, nimirum in qua nulla fides, nulla charitas, nulla ſtabilis beneuolentię poteſt eſſe fiducia.* Quamobrem Antiſthenes philoſophus, vt extat apud Stobęum, carnifices in pietate tyrannis præferebat, & rationem aſſignabat; quia à carnifice homines tantùm iniuſti, à tyranno autem innocentes etiam interimuntur. Prædicto igitur emblemati Camerarius ſubſcribit tale diſtichon. *Embl. 95.*

Plures Lutra necat piſces, quàm condat in aluum.
Sic rabie tumidus ſæua tyrannus agit.

G

VSVS IN CIBIS.

CArnes Lutrarum à cibis excludendas eſſe decreuit Albertus, hac potiſſimum ratione ductus, quia frigida, & fętida qualitate redundent. In Germania tamen ab aliquibus in cibum parari Hieronymus Tragus tradidit. Bruyerus quoque verba faciens de re cibaria, carnem Lutræ à ruſticis mandi, aſſeuerantiùs dixit; deinde addidit huiuſmodi carnem eſſe improbi, craſſi, lenti, & pituitoſi alimenti, conſequenterq. in ventriculo difficilem concoctionẽ *lib. 13. c. 31* admittere; præterquamquòd hæc caro piſces mirum in modum redoleat. Quamobrem refert Geſnerus ſe intellexiſſe Carthuſianis, qui aliarum quadrupedum carnes non attingunt, Lutræ carnibus non interdictum eſſe, quod ſi ſit verum nec nè adhuc nobis ignotum eſt, cum noſtræ regiones harum belluarum inopia laborent. His addamus tanquàm coronidem ſententiam Olai Magni, qui carnes huius animalis potiùs ad aliarum *lib. 18. c. 1 1*
H beſtiarum venationem, quàm ad nutrimentum humanum idoneas eſſe iudicauit.

VSVS IN MEDICINA.

LVtram virtutibus medicis non carere multi Auctores non vulgares conſpiranter affirmant. Ideo ad mentem Holerij, Lutra decorticata, & ſimplicibus medicamentis digerentibus infarcta in veru exaſſatur, & pingue do virtute ignis diſtillans colligitur ad tollenda articulorum vitia perutilis. *Adeps.* Immò ſanguis etiam huius animalis (ſi credendum eſt Aeliano) cũ aqua, & aceto mixtus neruis humanis intumeſcentibus conducit. *Sanguis.* Sed quid de Lutræ teſtibus dicendum eſt? Hos Cęlius Aurelianus in affectu epileptico iuxta aliorum ſententiam mandi iubet, & poſteà huiuſmodi pręſidium non approbat. Verumtamen quidam viri id experti comitialibus mirum in modum prodeſſe affirmant; Quapropter cum Caſtore communem habere facultatem Hermolaus in Dioſcoridem promulgauit. Hanc opinionem Aetius cum tali diſcrepantia approbat, vt teſtes Lutræ in comparatione ad *Teſtes Lutrę.*

teſtes

teſtes Caſtoris in prædictis affectibus expugnandis minùs efficaces eſſe perhibeantur. A
Cardanus tamen agens de rerum ſubtilitate Caſtorem, & Lutram in viribus medicis non valdè diſcrepare inde colligit; quoniam hæc animalia ambo in ſede aquatili viuentia adeò calidæ ſint temperaturæ, & tenuium partium, & alimentorum frigidorum fœlicē

Hepar. concoctionem celebrare poſſint. Inſuper Lutræ iecur non eſt omittendum, quod in ſui noſtrum Geſnerus audiuit ad ſupprimendam dyſenteriam laudari. Prætereà pelles

Pilei ex Lutræ pellib. Lutræ aduerſus paralyſim, vertiginē, & capitis dolorē ſalubres fore pollicetur Albertus; hac de cauſa Michael Herus fortè verbis Alberti nixus, pileos ex Lutrarū pellibus concinnat, quibus paralyſim, vertiginem, & capitis dolorem patientes tecti non vulgarem vtilitatem percipiunt. Prætèr hæc, ex quorumdam Arabum ſcriptis colligimus, ſedilia ex pellibus Lutrarum parata hęmorrhoidibus non mediocre emolumentum afferre. Tandem calceamenta ex pellibus harum beſtiarum confecta ad dolores pedum mitigandos Aetius, & Aelianus peridonea eſſe exiſtimarunt.

B

VSVS PELLIS.

SCripſit Bellonius in Aquatilium hiſtoria pelles Lutratum (vrgente frigore) maximo eſſe vſui, magnoq. pretio vendi ſolere; propterea venatores magna ſagacitate, & induſtria Lutris inſidiari conantur. Cum igitur pilus harum pellium molliſſimus ſit, nec per vetuſtatem nitorem amittat; pellis hęc in pretio habetur, & in regione Geſneri ſingula pellis drachmis argenteis ſeptem vel octo venditur. Olaus Magnus refert pelles Lutrarum apud gentes ſeptentrionales eſſe in frequentiori vſu ob pili tenuitatem ad fimbrias veſtiū exornandas. Albertus verò non ſolùm ad fimbrias, ſed etiam ad ornatum circa collum ve-

Pelles Lutrarum ad quos vſus. ſtium virorum, & mulierum commendat. Prætereà, ex eodem Olao Magno, harum pellium copia ad regiones Moſchouitarum, & Tartarorum defertur; quæ in illa frigidiori C
plaga ad humana indumenta ſarcinantur. In Braſiliana regione, vt habemus in hiſtorijs, ex pellibus Lutrarum cingula componuntur; quemadmodum Gelones populi, Au-

lib.2. de Moribus gen. ctore Bohemo, ex Lutrarum pellibus Rhenones conſuunt. Verùm animaduertendum eſt, quòd pelles Lutræ Caſtoris pellibus tanquàm præſtantiores, & nobiliores præferuntur. Ideo Germani, teſte Geſnero, multis in locis pileos ex prædictis pellibus conficiūt vel integros, vel qui ex panno conſtant, & inde ſulciunt. Apud nos hodie ex Lutræ pellibus chirothecæ villoſæ ad aeris frigidioris iniuriam arcendam conſuuntur. Pelliones etiam noſtri Lutræ pellem integram cum capite cauda, & pedibus accommodant,

Semimanica hyemalis partemquè interiorem pelle vulpina, vel agnina ſulcientes ſemimanicam hyemalem integrant, & diuendunt. Cæterùm antequam huic hiſtoriæ finem imponamus, ſciendum eſt ex Olao Magno, pelles Lutrarum quandoquè fumo piceæ vitiari, vt maiorem nigredinem adipiſcantur; quamobrem emptores in hoc debent eſſe cauti, quia ſimplici fictione panno albo facta, adulteratio huius pellis detegitur.

D

DE ICHNEVMONE.
Cap. XIV.

ÆQVIVOCA.

AB ordinis ratione non eſſe alienum opinamur, ſi poſt Lutram Ichneumonis hiſtoriam recenſeamus, quoniam & ipſe inter animalia ἀμφοτερίζοντα, ideſt promiſcuè in aquis, & terra degentia reponatur, ideoq. à nonnullis Lutra Aegypti nuncupatur. Prima fronte igitur ambiguitatem nominis examinantes, apud Varinum Ichneumonem quadrupedis, & piſcis no-

lib.5.c.88. men eſſe inueniemus; ſed qui nam piſcis ſit, non explicatur. Edoardus Vuot agens de differentijs animalium, Ichneumonem ſerpentis genus eſſe pronunciauit; quod aliter

enydrum,

E Enydrum, Crocodili quoquè infenſiſſimum hoſtem vocant; nam clandeſtinò occultatur ſub herba, quam mox Crocodilus voraturus eſt; vt cùm ipſa in profundam aluum delabatur, vbi, more Ichneumonis quadrupedis, viſcera erodens Crocodilum interimat. *lib. 13. lect. antiq.* Cælius Rhodiginus ad calcem capitis vigeſimi ſcripſit mirandum eſſe, quod ex Aegyptiorum ſententia Nicandri interpres refert, nimirum Ichneumonem Aquilæ ſpeciē, & Herculi ſacratam eſſe. *lib. 2. c. 22.* Petrus Bellonius in ſuis obſeruationibus Ichneumonem eſſe ſpeciem veſpæ aſſeuerauit, quæ phalangium odio capitali proſequens tandē ſuperat; fortè hoc nomine inſignita, quoniam odoratu phalangia inquirat, non ſecus ac canes veſtigia leporum, & Ichneumones quadrupedes Crocodilorum indagant; imò hæc veſpa peremptum phalangium (vt aliqui volunt) in parietinas, vel aliud foramen defert, lutoquè oblinit, atq; ex hoc incubando ſuam ſpeciem propagat. Qui plura de hac veſpa videre cupit, hiſtoriam Inſectorum adeat, vbi de illius natura vbertim actum fuit.

F

SYNONIMA, & Etymum.

ICHneumon nomen græcum eſt, & dicitur ἰχνεύμων παρὰ τὸ ἰχνεύειν ab inueſtigando; quoniam hoc animal noxia diligenter inueſtigans, alimenta à venenis optimè diſtinguere valeat; vndè ad rem Dracontius de hoc animali loquens canebat,

Prædicit ſullus vim cuiuſcunque veneni.

Sulli enim nomine porculum, nempè Ichneumonem intellexit; propterea à quibuſdam
G Græcis recentioribus ὕλλος cognominatur; nam ὗς porcum, & ſuem ſignificat, ſicquè diminutiuum nomen erit ὕλλος, quod porculum, & ſullum denotabit; quia hoc animal, more ſuis, roſtrum in terra ad aliquid inueſtigandum ſemper habeat. Hinc poſteà Græcis antiquis ἰχνεύμων, vel vt placuit Heſychio, ἰχνευτὴς, nimirùm inueſtigator exponitur; licèt Albertus ſullum vocari voluerit, quoniam pilos ſuillis ſimiles induatur. At Bellonius in obſeruationibus, ſcriptis mandauit, hodiè incolas Aegypti huius nominis (Ichneumon) oblitos murem Pharaonis, vel murem Aegypti appellare. *lib. 22. c. 22.* Aelianus etiam refert, propter ſimilitudinem, quam communem cum mure habet, murem Indicum Ichneumonē cognominari. Quidam hoc animal muſtelæ potiùs quàm muris ſpeciem conſtituentes, Damulam, nempè Donolam, ideſt muſtelam Aegypti vocitarūt; quam quàm ſatius eſſet ad Lutrarum ſpecies hoc animal reducere. Marcellinus tamen & Solinus hydrum Ichneumonis ſpeciem eſſe ſtatuunt; quod optima de cauſa Geſnero non arridet; cū hydrus, ſiue Lutra de qua in ſuperiori capite ſermo fuit habitus, pleriſquè in regionibus reperiatur. Ichneumon verò eſt Lutra Aegypti peculiaris, quæ tantùm iuxtà Nilum verſatur. Iſidorus aliquandò Ichneumonem animal volatile (legendum tamen ex Geſnero
H fluuiatile) Crocodilo valdè inimicum nominauit. Niphus in commentarijs ad Ariſtotelem narrauit Albertum verbis Arabicis hallucinatum, quādoquè Ichneumonem Ibim ſcilicet ciconiam vocitaſſe. *li. 9. de hiſt. an. cap. 6.* Geſnerus quoque animaduertit ipſum Albertum pro Ichneumone Anſchycamum ſcripſiſſe; Imò, iuxta mentem eiuſdem, Thyamon ab Auicenna nominatum fuiſſe. Auicennas quidem aliquandò ſcripſit aduerſus omnia lumbricorum genera pilos animalis nominati Alcaſim mirum in modum valere. Sed Bellunenſis obſeruat in codicibus caſtigatis non Alcaſim ſed Harimum legendum eſſe. *lib. 3. tra. 5. fen. 16. c. 16* Quodnam verò ſit huiuſmodi animal, ſe prorſus ignorare fatetur. Ioannes Manardus in epiſtolis medicinalibus nixus verbis Aeginetæ, quem Auicennas ſequi ſolet, Alcaſim Ichneumonem interpretatur; cum ipſe Aegineta ad lumbricorum affectū pilos Ichneumonis ſuffitos idoneos eſſe promulgauerit.

FORMA,

FORMA, DESCRIPTIO. A

MVlti pilos Ichneumonis in colore pilis Lutræ ſimillimos eſſe exiſtimarũt; quoniam Lutræ ſpeciem hoc animal eſſe ſtatuerunt. Verùm non caſtanei coloris, vt Lutra, pilis refertus eſſe dicitur; cum Natalis Comitum illos ad nigredinem tendere teſtificetur, dum canit hunc in modum,

lib. 4. de ven.

Sed neque prætereo te fluminis accola vaſti,
Quod ſeptem portis tumidum prorumpit in æquor
Ichneumon, villus niger eſt, & plurima cauda
Corpora parua, doluſq́. ingens in corpore paruo.

lib. 1. At Bellonius, in hiſtoria Aquatilium, Ichneumonem corpore melis, & eiuſdem pili eſſe pronunciauit, pedibus nigris, capite oblongo, nare prominula, & iratæ muſtelæ rictum B exprimente. Ceterùm veriorem huius animantis deſcriptionem ex Petro Gylio diligentiſſimo rerum naturaliũ indagatore elicere poſſumus, qui Maiolo referẽte) Ichneumonẽ *colloq. 7.* cicurẽ habuit, ipſumq́; mittens ad Cardinalem Armaignacum, talia verba protulit. *Ichneumonem ad te mitto, quem murem Pharaonis, alij Aegyptiacum vulgò nominant; dimidio maior eſt quàm meles, ſed longior & pilis diuerſus longis, duris, colorem habentibus proprium multis animalibus Europæis communem, quem declarare non poſſum. Cauda teres, & longa eſt, roſtrũ ſuillum, aures ſemper erectæ, oculi acerrimi, & viuaciſſimi.* Exquiſitiorem etiam huius belluæ delineationem verbis expreſſam in Obſeruationibus Bellonij contemplari poſſumus, Vbi Ichneumonem corporatura felis longiorem conſtituit, eique pilos duplicis coloris, nempè albicantes, vel ſubflauos per interualla, & leucophæos, nec non duros inſtar pili lupini attribuit. Deindè illi roſtrum nigrum, & inſtar rictus Furonis in genere muſtelarum acuminati aſſignat; auriculas breues, & rotundas, & crura nigra eſſe prædicat. Imò quinquè digitos in pedibus poſterioribus collocat, quorum poſtremus ab C interiori parte perbreuis eſt. Cauda longa eſt, & craſſa potiſſimùm circa lumbos, & tandem teſtes, linguam & dentes felis habet. Præter hæc, meatum habet peramplum extra foramen excrementi, vndiquè pilis cinctum pudendo muliebri non diſſimilem, quem, magno vrgente æſtu, clauſo interim excrementi loco, aperire ſolet; hinc Scriptores indiſcriminatim omnes Ichneumones, & mares, & fœminas eſſe arbitrati ſunt. Geſ- *Cur Ichneumones mares ſimul & feminæ reputentur.* nerus in Appendice quadrupedum viuiparorum iconem cuiuſdam animalis exhibet, quam clariſſimo Braſauolo ſub nomine muris Indici acceptam refert, eamquè veram Ichneumonis effigiem eſſe putabat, Sed poſtmodùm figuram Ichneumonis à Bellonio editam contemplatus, conſilium mutauit, quoniam in cauda, & in barba ab Ichneumone diſcrepare videtur. Quare cum non ſit Ichneumon, aliquam tamen beſtiam ei congenerem eſſe opinabimur.

NATVRA, MORES, D
Ingenium.

CVm Ichneumonibus natura hanc proprietatem congenuerit, vt more felium, & muſtelarum mures, & ſerpentes perdant, & depopulentur, nulla prorsùs admiratione teneri debemus, ſi Ægyptij muribus, & ſerpentibus redundantes, huiuſmodi beſtias, in priuatis ædibus educent. Imò Bel- *colloq. 7.* lonius in Obſeruationibus fatetur, ſe ad hunc finem catulos Ichneumonũ in Alexandriæ emporio venales vidiſſe. Deindè animaduertit Gylius (Maiolo referente) quòd Ichneumon, tanquàm omnem moleſtiam abſorbuerit, nũquàm triſtitiam facie teſtatur, ſed aſſiduis colluſionibus gaudens ſemper ad Ludicra paratus inuenitur. Quamobrem Plutarchus in Alexandro hæc habet. *Epheſtionem ob negocia quædam abſentem per epiſtolam certiorem reddit in ludicro aduerſus Ichneumonem certamine Perdiccæ haſta caſu Crateri femera ſauciata fuiſſe.* Prætercà hoc animal à frigore valdè abhorret, itaquè cicur in ſinu vel in gremio foueri gaudet; ſin ſecus vitandi frigoris gratia, ca-

pite

ICHNEVMON, SIVE LVTRA AEGYPTI.

pite intra genitalia abdito, ritu Echini terreſtris, in pilam ſe contorquet. Sed, quod nos in magnam admirationem trahit, eſt effrenis illius audacia, etenim teſte Bellonio, cõſpecto eminus aliquo animali, pilos erigit, & tàm animoſus eſt, vt magno etiam cani ſe opponere nõn dubitet, & in felem ſi inciderit, tribus dentium ictibus, illum ſtrangulat. Prædictis addit Gyllius, quod capiẽs cibum aſſiduè fremit, & ringit ob immenſam animi audaciam, ita vt omne animantium genus inuadat, vt equos, camelos, & ſerpentes maximos, quare non erit mirandum ſi Crocodilum etiam adoriri audeat. Ideo de tanta huius animantis audacia locutus eſt Oppianus, Bodino interprete hunc in modum. *Audacia Ichneumonis.*

Ichneumon breuis eſt, verùm æquiparandus honore,
Et magna virtute Feris atrocibus vnus, *li. 3. Cyneg.*
Corpore quòd lateat ſolertia tanta puſillo,
Quippe dolis vafris criſtatos enecat angues,
Et Crocodilos immanes ſeptemplice Nilo.

Aelianus verò proprietates naturales Ichneumonum meditans, ipſos vtriuſque ſexus participes,& admodum pugnaces eſſe conſtituit;quapropter addit eos, qui in pugna inter ſe conſerta victi fuerint,hac peculiari pęna affici,vt tanquam fęminæ muliebria patiantur;& viciſſim ab eis,qui dimicando ſuperiores fuerunt,victos ſubigi;vt ob dimicationis inſcitiam,dolores partus ſentiant,& ex patribus,qui ante fuerunt,matres euadãt. Quod non eſſe verum ex allata huius animalis deſcriptione ad mentem Bellonij colligere poſſumus. *lib.6.de hiſ. an.cap.35.* Eſt quidèm veritati conſonum,vt voluit Ariſtoteles,Ichneumones,& feles tot numero fętus quot canes,eniti.Si noſter ſermo ad ingenij ſolertiam dirigatur, nullum animal maiori acrimonia ingenij præditum eſſe comperiemus.Hoc enim,ex Bellonij *lib.2.ca.22* Obſeruationibus,aliquid prædaturum,ſe in pedes poſteriores erigit; & vicinam conſpicatum prædam,tranquillo per humum corporis tractu paulatim ſe promouet, &. tandem magno impetu ad animal ſtrangulandum ſe iaculatur. Quid ? Ariſtotele auctore, *lib.9.de hiſ. an.cap.6.* hæc beſtia conſpectis hoſtibus,nimirùm aſpide, vel alijs ſerpentibus, nunquàm illos prius aggrederetur, quàm, dato ſigno,alios ſocios ex ſua ſpecie conuocauerit. Hinc Orus Apollo in Hieroglyphicis,ad imbecillũ hominem denotandum, Ichneumonem animantem,tanquàm aliorũ auxilio indigentem,figurauit. Deniq; cum aſpide dimicaturus,in luto prius volutatus in Sole apricatur, donèc lutum loricę munimentũ acquiſiuerit. B Si lutum deſit,prius in aqua madefactus in puluere ſæpè,multumq; ſe voluit, *Quomodo hæc beſtia ſe loricet.* atq; ita ex improuiſis rebus arma ad tutelam ingenioſè captat; vnde Plutarchus induſtriam huius animalis perpendens,dicere ſolebat,hanc beſtiam præliaturam parùm ab induto thoracem ad pugnam milite diſcrepare;quoniam hæc aggreſſura hoſtem talem luto tunicam ſibi comparat,vt loricata eſſe videatur. Poſtremò,quia ex Bellonio, inſtinctu naturali cognoſcit ſe teneras nares,morſuiq; aſpidum,& aliorum ſerpentum valde opportunas habere;idcircò ſolo caudæ flexu in acerrima dimicatione illas tuetur.

LOCVS, CIBVS.

ARiſtoteles verba faciens de proprietatibus animalium, hanc beſtiam Ichneumonem Aegypti nuncupauit, C *lib.9.de hiſ. an.cap.5.* & Niphus in commentarijs addit ita vocari ab Ariſtotele, quoniam ſola Aegyptus hanc belluam procreet. Cæterùm in aquis, vel in terra vitam ducat, variæ fuerunt doctiſſimorum virorum ſententiæ. Vitruuius ſcriptis mandauit, quòd ex altera montis Atlantis parte ſunt alia Nili capita ad Oceanum occidentalem profluentia,vbi Ichneumones Crocodili,& alię beſtiæ huius naturæ naſcuntur. *lib.8.ca.11.* Strabo quoq; hanc belluam aquatilem conſtituere videtur, dum ſcripſit aſpidem ab Ichneumone in flumen trahi,& ſuffocari,quæ opinio ex Nicandro in Theriacis deſumpta eſt, vbi idem recitatur. Verumtamèn Salmaſius in Solinum aſſerere nihil diffitetur argumenta allata non eſſe idonea ad probandum Ichneumonem eſſe animal aquatile; nam licèt in limo ſe volutet,& aſpidem ſuffocet in amne;hinc tamẽ arguere non poſſumus hanc belluam *An ſit bellua aquatilis.* in aquis ſemper morari,ſed potius id ſolertiæ huius animalis attribuere debemus, quod obſeruans ſe non poſſe alia via hoſtem opprimere,luto loricatum ad flumen, illum trahit, D & quamuis Vitruuius,& alij ſcripſerint cum Crocodilo in flumine vitam agere, attamen Crocodili,& alia amphibia partim in aquis,partim in terra verſantur. Quocirca poſſumus atteſtari Ichneumonem ad amphibia potiùs, quàm ad aquatilia referendum eſſe,prætereaquàm quòd Bellonius in hiſtoria aquatilium promulgauerit, *lib.1.* Veteres inter animantia amphibia Ichneumonem connumeraſſe,& beſtiam litoralem penès Nilum, ſicut Lutra noſtris lacubus,& fluuijs eſt familiaris,conſtituiſſe. Geſnerus quoquè opinatur hoc animal eſſe amphibium,non ſolùm quia iuxta aquas moretur, ſed etiam quia in illis quandoquè Lutræ inſtar, ſe mergat. Itaquè concludendum eſt non in fluuijs, ſed circa illorum ripas, & præcipuè Niloticas commorari. Vnde Nemeſianus cecinit.

——— & placidis Ichneumona quærere ripis
Inter arundineas ſegetes.

E De cibo huius animantis certiores facti ſumus à Bellonio in Obſeruationibus, quòd Ichneumon muribus, ſerpentibus, & indiſcriminatim quibuſuis viuentibus, limace, lacerto, chamæleōte, ranis, & alijs huius generis veſcatur. Verùm in primis aues, & potiſſimum gallinas appetit; quapropter Bellonius primùm, Ichneumonem inter ruinas arcis Alexandriæ obſeruauit, qui captam gallinam magna iucunditate deuorabat. His addamus eorum ſententiam, qui voluerunt hanc belluam carne hepatis Crocodilorum ſummoperè delectari; hac de cauſa ſæpiſſimè illos in litore dormientes obſeruat, vt per patulum ingrediens guttur ad comedendum deſideratum viſcus accedere poſſit. De hoc loquitur Oppianus, quando Bodino interprete ſic canit.

Cibus animalis qualis ſit.

li.3. Cyneg.

Negligit Ichneumon, dum fibras tabe fluentes
Lancinat, & iecori accumbens epulatur opimo.
Optatis dapibus pluſquàm ſatiatus Ichneumon
Abſilit ex adyto linquens exangue cadauer.

PHYSIOGNOMONICA.

F Clariſſimus vir Ioannes Baptiſta Porta, in ſuo tractatu Phyſiognomiæ humanæ, genuinam Ichneumonis effigiem ante legentium oculos repræſentat. Deinde in hoc animali peculiarem oculorum anguſtiam meditatur, qualem etiam in ſimijs, & vulpibus, & alijs animalibus huius generis obſeruare licet; quæ animalia poſtmodum dolis, & aſtu referta ſunt, & ſemper aliquid mali machinantur, vt Polemon, & Adamantius teſtificati ſunt. Albertus verò pupillarum anguſtiam ſimijs, vulpibùs, & vnionibus perperā aſſignauit; nam (corrigente Porta) non vniones, ſed Ichneumones legere debemus. Inſuper cum Ichneumones perdices, & coturnices, nec non etiam galli, ex Ariſtotele, & Aphrodiſeo, animalia inſidioſa, & turpi veneri dedita eſſe perhibeantur; Porta quoquè homines prædicta pupillorum anguſtia refertos ad huiuſmodi neſandum, & enorme vitium procliues obſeruauit. Prædictis forte fundamentis doctrina Cardani roborata docet quod Ichneumones per quietem viſi denotant homines, qui adeò hypocriſi delectantur, vt etiā apud amicos aliquid fingere ſoleant, & ad mouendum animum multo aſtu irrepant. Quā-
G uis quærendum eſſet à Cardano, quomodò quis dormiens Ichneumonem animal rariſſimum, & Aegypto ſolummodò peculiare videre poſſit.

lib.3.cap.4.

li.1.de inſō. cap.4.

ANTIPATHIA.

Ariſtoteles agens de animantium diſsidijs, litteris mandauit Ichneumones hoſtili odio in phalangia araneorum ſpecies conſpirare: Sed Ælianus breuiter enarrauit Crocodilos potiſsimum huic belluæ vehementer infenſos eſſe; propterea limis oculis illā obſeruat, donec ſomno oppreſſum intueatur; quia tunc per patulas ingrediens fauces illius, viſcera erodens interimit. At, ſecundùm Plinium, ad Crocodilum ſaturatum, &
H in litore iacentem trochilus vocatus in Italia Rex auium, ob ſympathiā confugiens pabuli gratia, roſtro, dentes, & fauces Crocodili diligenter expurgat; dum autem huiuſmodi functio à trochilo peragitur, Ichneumon illicò in fauces Crocodili inſiliens ad ipſum enecandum properat. Alij hiſtorici, nulla trochili facta mentione, necem Crocodilo dormienti ab Ichneumone illatam commemorant; de hac loquens Oppianus Bodino interprete ſic inquit.

lib. 9 hiſt. an. cap. 1.

lib.7.cap.15

Limis oculis intuetur.

lib.3.Cyneg.

Callidus Ichneumon verſutas inſtruit artes,
Obliquis oculis obſeruat donec anhela
Bellua tranquillo ſomno perfuderit artus,
Et compertum habeat dormire ſopore profundo,
Tùm demùm è cœno ſqualenti turbidus exit,
Lataq; peruadens temerarius inuolat ora.

Hinc miſer à ſomno tandem expergiſcitur alto A
Saucius, ima ferens diram per viſcera peſtem.

Cum igitur omnibus exploratiſſimum ſit Ichneumonem, inſtinctu naturali, Crocodilũ odio acerbiſſimo inſectari; aſſerendum etiam eſt, ex Aeliano, pro viribus, illius fecunditatem impedire, dùm Crocodili oua ſecundùm flumen parta frangendo perdit. Verũ, quod magis mirandum eſt, illa poſtmodum non comedit, & propterea, illa ad communẽ Aegyptiorum vtilitatem, conterere videtur. Præterea Ichneumon in aſpidis etiam odium adducitur; illum verò ex Ariſtotele non prius aggreditur, quàm ſocios ad ferendam opem acciuerit. Alij dicunt quòd, nulla ope adiutus, aſpidem per caudam in flumen trahit, & ſubmergit. Verùm, ex Aeliano huiuſmodi pugna ſic ſe habet Ichneumon in arena, præter caudam, & oculos, obrutus inimicum expectat, quem venientem gyro caudæ prouocans, elato capite illius guttur mordicùs comprehendens conficit. De hac aſpidis nece verba fecit Oppianus, Bodino interprete dum ait.

Ichneumon ſocios conuocat.

Martius Ichneumon non conſerit irrita bella,
Sed citò proſiliens fauces inuadit amaras,
Et malis anguem reuolutam mandit acutis, B
Fruſtrà lethiferum remouentem ex ore venenum.

Solet etiam Ichneumon, vt nonnulli voluerunt, ante huiuſmodi dimicationem, luto ſe loricare, vt dictum fuit ſuperius. Idcirco Baptiſta Mantuanus de Ichneumone hac armatura munito locutus eſt hunc in modum.

Ichneumon cute limoſa pannoſus, & asper.

Sed rectius id expreſſit Ricardus libro ſecundo Auſtriados dum cecinit.

Viſus & Ichneumon liquida ſe mergere terra,
Et Phœbo ſiccare cutim nunc fœmina nunc vir.

Alij vt Domitius in Commentarijs ad Martialem in expoſitione illius verſus.

li.7.epig.86 *Delectat Marium ſi pernicioſus Ichneumon.*

Protulerunt Ichneumonem animal Aegypti belligeraturum aduerſus amphisbenam prius luto in Sole ſiccato ſe munire; quod aſſertum ſententiæ omnium hiſtoricorum reluctari videtur; qui Ichneumonem, & aſpidem, non autem Ichneumonem, & amphisbenam odio capitali inter ſe diſſidere tradiderunt. Quapropter Textor, & Aelianus eulgarunt ab Ichneumone non ſolum aſpidem interimi, ſed etiam oua eius diligenter inquiri frangi, & diſpergi; quemadmodum de ouis Crocodili traditum eſt. Inſuper addit Plinius tantam antipathiam inter hanc beſtiam, & cæteros ſerpentes verſari, vt homines aceto, in quo diſſolutus fuerit cinis pellis Ichneumonum madefacti ab omnibus ſerpentibus euitentur. Denique hæc bellua (Auctore Bellonio in Obſeruationibus) ventum maximè abominatur; propterea (ipſo flante) accelerans gradum ad latibula quamprimum confugit. C

CAPIENDI RATIO.

Inter Auctores, qui opus de Feris, quæ venatu capiuntur, vitalibus auris commiſerunt, neminem, præter Natalem Comitum inuenimus, qui de captura Ichneumonum verba faceret, ille enim, in venatione huius animantis, non multùm laboris adhibendum, neque pernoctandum eſſe autumat, ſed proponit pedicas, laqueos, & caſſes, quibus venator facilem beſtiæ capturam aſſequi poteſt; alioquin Ichneumones canibus quandoque coerceri, & leuibus ſagittis occidi poſſunt. Audiamus igitur ipſum de venatione huius animalis canentem hunc in modum. D

——— *impia fata*

lib.4. de ven. *Huic pedicę, laqueiq́ ferunt, caſſesq́, canesq́,*
Fert cunctis baliſta necem, ſi corpora ferrum
Opportuna petat, certamq́ ferentia mortem.

EPI-

E

EPITHETA.

A Latinis auctoribus Ichneumon iure optimo ſolers nuncupari ſolet, quoniam ingenij acumen, & inſignem adoperandum, & belligerandum dexteritatem adhibeat. Aliquãdo etiam cautus dictus fuit, quia diligenti cautione ab inſidijs hoſtium, & ictibus ſerpentum ſe tueatur. Talem prædicabat Ichneumonem Baptiſta Pius dùm canebat,

Niliculaq́ ferum cautus Crocodilon Ichneumon
Diliget.

Pernicioſus appellatus fuit à Martiali, & pariter à Grecis ὀλοος ideſt exitialis, & noxius, fortè quia multis animantibus, & præcipuè Aegypti ſerpentibus perniciẽ afferat. Qua-
F re non eſt admiratione dignum, ſi ab aliquibus Græcis vocetur ὀφιομάχος nimirùm cum ſerpentibus prælians, & optima de cauſa ita nominatur, teſte Geſnero, quoniam non ſolùm contra aſpidem, ſed etiam aduerſus cæteros ſerpentes belligerat. Interdum igitur ab Oppiano ἄρειος, vel ἀρήιος, nempè martius, & bellicoſus cognominatur. Alibi quoque ad mentem eiuſdẽ Oppiani dictus fuit μεγασθενής, aliter μεγαλοσθενής, nimirum magnis viribus prǫditus, cum animal tàm paruum tanta audacia maiores beſtias adoriatur, vt paulo ante fuit expoſitum.

EMBLEMA.

G SI contemplemur emblemata ab animalibus deſumpta, quæ doctiſſimus Camerarius euulgauit, incidemus in emblema nonageſimum nonum, in quo Ichneumon in os hians crocodili dormientis ingrediens depingitur, cum hac inſcriptione. NVSQVAM TVTA TYRANNIS. Auctor enim tyrannum cõparat Crocodilo, quæ in flumine Nili hominibus, & cęteris animantibus minimè parcens iniuſtum exercet imperium; verumtamen à paruo, & neglecto animali, nimirùm ab Ichneumone interficitur. Pari ratione aliquando à viliſſimo, & neglecto homine tyrannus è medio tollitur. Idcirco auctor ſubſcribit huic emblemati diſtichon huius tenoris.

Quem minimè credas, properabit fata tyranno:
Exitio Ichneumon ſic Crocodile tibi eſt.

Qui huius argumenti plura ſcire deſiderat, legat Xenophontem in Hiero, vbi tyrannum graphicè delineat.

H

MORALIA.

EX naturalibus Ichneumonis proprietatibus multa àd chriſtianam, & moralem doctrinam ſpectantia Berchorius in Reductorio morali collegit, quę, vt perfecta huius animalis hiſtoria habeatur, hoc in loco recenſere operæpretium eſſe duximus. Ichneumon igitur ex ſuperius recitatis, naturali inſtinctu, multo in ſerpentes, & præcipuè in aſpidem odio permotus lorica ex luto fabrefacta munitus hoſtem adoriens interimit; deinde inuiſum quoquè Crocodilum in litore Niliaco ſopore detentum aggreditur. & per fauces intrans, ventrẽq; perforans illum euiſcerat. In chriſtiana, & morali doctrina Seruator, & liberator noſter Chriſtus Ichneumonis nomine poteſt indigitari, qui luto humani, & mortalis ſpolij loricatus aſpidem nempè Diabolum ſuperauit; deinde Crocodilum, ſcilicet Infernũ intrãs, illum exenterauit, dum ſanctos Patres, quos abſorbuerat, ex aluo tartàrea eduxit. Iuxta illud Oſeæ. *Ero mors tua ò mors, morſus tuus ero Inferne.* Vel dicendũ eſt quòd Chriſticolæ debent, more Ichneumonis, loricam ex luto meditationis mortis ſibimet ipſis comparare, qua induti in prælio aduerſus carnem, & aſpidem infernalem ſemper triumphabũt.

lib. 10. c. 29.

Chriſtus cur Ichneumõ dicatur.

cap. 13.

 A

SIMVLACRA.

Cum Ichneumon inter illa animalia, quæ olim ab Aegyptijs colebantur, infimum locum non occupet; mirandum non erit, ſi illius ſimulacra paſſim conſpiciebantur, & ſi (auctore Ioanne Bohemo) huius animalis cadauera
li.2. de mor. gen. ſale condita, & odoriferis vnguentis linita, vt diutius ſeruarentur, nec nō in ſindone inuoluta, in locis ſacris ſepeliebantur. Hanc ſententiam roborat Niphus in commentarijs ad hiſtoriam animalium Ariſtotelis, dum profert Aegyptios adorare Ichneumones, & eorum ſimulacra magni pendere; quoniam Crocodilorum toti Aegypto infeſtorum oua conterant. Quamuis alij retulerint Ichneumones ab
lib.6. c.35. Aegyptijs conſecratos fuiſſe; quia prolem ſerpentum maximam illius regionis peſtem B
propagari non permitterent. Quamobrem legimus in Phrygij fabulatoris vita quòd Aeſopus, ad extorquendam à Rege Nectenabo cuiuſdam dicti veritatem, iuſſit pueris Ichneumonem cultum ab Aegyptijs tanquàm numen comprehendi, captumque in propatulo verberari, vt Aegyptij de ignominia tanto numini illata coram Rege conquererentur, quod poſteà ex ſententia ſucceſſit. Aduertendum autem eſt quòd in aliquo textu græco vitę Aeſopicæ ἰχνεύμων, in alio autē αἴλυρος nempè felis legitur. Itaquè opinamur Scriptores proprietatibus horum animalium deceptos in hunc errorem incidiſſe;
lib.15. cum ambo ſcilicet tàm Ichneumon, quàm felis mures venentur; prætereaquam quòd (teſte Plinio) Ichneumon in magnitudine feli comparatur. Alij Ethnici, vt tradidit Volaterranus, Ichneumonem Latonæ, & Lucinæ dicatum, & ſacratum eſſe voluerunt. Deniq; ſimulacrum Ichneumonis apprimè cęlatum obſeruari poteſt (referente Petro Gylio) in baſi Coloſſi Niliaci in Vaticano, cauda erecta, & capite elato dormienti Crocodilo inſidians. C

VSVS IN MEDICINA.

Quatuor ſunt in hoc animali digna, quæ à medicis conſiderentur, nimirùm lotium, fęces, cutis, & pili quæ omnia ad violentiam aliquorum morborum profligandam perutilia eſſe inueniuntur. Nam Marcellus Empyricus lotium Ichneumonis cum lacte vaccæ nigræ propinatum, in affectione co-
lib.1. lica, commodum, & ſalutare præſidium prædicat. Galenus agens de compoſitione medicamentorum ſecundùm locos, ex felis ſtercore cum aceto mixto, laborantes alopecia ampliſſimū fructum eſſe conſecuturos promittit; ſed in Succedaneis Galeno deſcriptis, pro felis ſtercore, Ichneumonis fęces ſupponendas eſſe legimus. Ex cinere poſteà pellis Ichneumonum combuſtæ, non vulgare eliciemus emolumentum; ſi hoc D
diſſoluto in aceto, ſecundùm Plinij præceptum liniantur homines aduersùs ſerpētum morſus; quoniam adipem draconum, & pellem Ichneumonum omnia venenata fugiūt.
Lib.4. c.58. Tandem pili huius animalis à medica facultate non ſunt arcendi; Quandoquidèm Paulus Aegineta aſſignans lumbricorum curationem, Ichneumonum pilos ad verminationem ſummoperè commendabat; dummodò illorum nidore verminoſi identidèm ſuffumigentur.

D E

E

DE MVSTELIS, ET PRIMVM de Muſtela vulgari. Cap. XV.

ÆQVIVOCA.

ICHneumonis hiſtorię Muſtelarum tractatum annectendum eſſe iure merito cenſuimus;non modo,quia hæc ambo animalia ratione corporaturæ maximam inter ſe conuenientiam habere videatur,& ambo pro victu mures inquirant,ſed etiam quoniam rictus Ichneumonis iratam muſtelã
F repræſentare perhibeatur. Muſtela igitur, ſeu Γαλῆ apud Græcos nomen eſt πολύσημον nempè multa ſignificans. Nam Perottus ſcribit γαλῆν denotare muſtelam. Eraſmus vocem hanc modò felem;modò muſtelam vertit, & Marcellus Virgilius Dioſcoridis interpres γαλῆν muſtelam exponit,deinde in alijs plerisquè locis promiſcuè felem,& muſtelam pro cato vſurpat. Extat quoquè opuſculum γαλεομυομαχία inſcriptum,in quo γαλῆ pro fele ſumitur. Idcircò colligendum eſt hoc vocabulo à Scriptoribus quandoquè plura,quandoquè pauciora ſignificari. Verùm ab Auctoribus nuperis,nomine muſtelæ,vel gales,non ſolum muſtela domeſtica, & ſylueſtris, ſed etiam Aelurus,quædam piſcis ſpecies,& alia multa intelliguntur. Albertus Galen alibi vulpem,alibi hædum,alibi ſpeciem milui ineptè interpretatur. Carolus quidem Figulus in Dialogo de muſtelis meminit cuiuſdam auis, quæ voce Germanica Vueicter latinè muſtela dicitur,quoniam mures muſtelarum inſtar venetur,ſed poſtea qualitates,& con- *Piſcis muſtela.*
G ditiones huius auis non deſcribit. In genere piſcium muſtelus,& muſtela recenſentur, amboquè(vt opinamur) à muſtela quadrupede,non ob colorem,ſed ob corporis longitudinem nomen ſortiuntur. His orbem piſcem nonnulli addunt, quia hunc muſtelam leuem indigitant. Lycophron Meduſam vocauit γαλῆν nempè muſtelam,quoniam poſt defectum caput Chryſaorem,& Pegaſum ediderit, more muſtelarum, quæ per os eniti perhibentur. Tandem muſtela vocata fuit quædam ancilla Alcmenæ matris Herculis, alias Galanthis dicta,quæ parturienti heræ,inuita Lucina,opem tuliſſe fertur; quamuis alij à muſtela quadrupede accurrente,partum Alcmenæ faciliorem redditum fuiſſe tradiderint. *Muſtela auis.* *Ancilla Alcmenæ nomẽ.*

SYNONIMA, EORVMQVE Etymum.

H GRæcis muſtela γαλέη in proſa γαλῆ nominatur,fortè ἀπὸ τοῦ γάλακτος, nimirùm à lacte vel à candore,quo hoc animal vel ſecundùm totum vel ſecundùm partem refertum ſit. Etenim ſi fiat ſermo de muſtela vulgari, & propriè dicta;hæc ſemper ſecundùm guttur pectus, & ventrem albicat; aliquandò eſt tota candida, extremitate caudæ excepta, quam Armellinum appellant;hoc vocabulum,γαλῆ quandoquè oxytonum,quandoquè circumflexũ apud Auctores legitur;ſed vtrumquè Geſnerus nempè oxytonũ tanquàm primitiuũ,& circumflexum tanquam à γαλέη deriuatum admittit. Muſtelam igitur dictam opinatur Iſidorus tanquàm murem longum,cum telum à longitudine omnes lexicographi deductum eſſe referant. Alij hanc etymologiam deriuant à mus, & τῆλε, quod eſt longè. *lib. 12. orig. cap. 3.* Cæterùm huiuſmodi etymologias tanquam nugaces explodendas eſſe cenſemus. Carolus Figulus in dialogo de muſtelis etymum magis rationi conſonum aſſignat; dùm hoc nomen deducit à μῦς mus,& σύλλω idest ἀποσύλλω nimirùm contraho & ſurripio; cum muſtela mures à cauernis ad ſe trahat, atquè ſurripiat;qua de cauſa muſtelam duplici l. ſcribendam eſſe arbitratur. Licèt Feſtus per ſimplex l. vocem hanc proferendam eſſe autumet,cum nomina eiuſdem terminationis cum muſtela ad ipſius mentem, vt tutela,

Digitized by Google

lib.3.Herm. nitela,&[illegible]nedela eodem modo ſcribantur. Ioannes Goropius ingenioſius etymum à A
natu[illegible]a huius animalis deductum,& verbis Germanicis explicatum excogitauit. Nàm,
i[illegible] lingua Teutonica, *Muyſen*, mures, & *Stelen* furari ſignificat;muſtela igitur quaſi Muy-
ſenſtelen nuncupatur,quaſi tacitè furetur; quod murium proprium eſſe pro comperto
habemus. Illi enim ſpectantia ad victum per tacita noctis ſilentia ſecretè indagant, &
furantur. Geſnerus magis hanc poſtremam etymologiam,quàm à Carolo Figulo alla-
tam commendare videtur, cum nullibi apud Græcos inuenerit, quòd verbum σιλλειν
furari ſignificet. Verumtamèn,vt Figuli partes tueamur,σιλλειν multos ſortitur ſigni-
ficatus;primò mittere ſignificat,interdum verò contrahere, nimirum ad ſe trahere de-
notat,& in hoc vltimo ſenſu huiuſmodi verbum à Figulo ſumebatur. Accedendum eſt
modò ad examinanda varia nomina,quibus apud varias Nationes muſtela inſignitur.
cap.11. In hebraico textu Leuitici Choled legitur, & vox hæc ab omnibus interpretibus mu-
ſtela conuertitur;à Chaldæo transfertur Chulda,ab Arabe Caldah, à Perſa, Garba, à
Septuaginta, γαλῆ,& à D.Hieronymo Muſtela. Alioquin ab Alijs κερδὼ dicta eſt, & B
Natura muſtelæ. quamuis hoc nomen vulpi potiùs,ob animantis aſtutiam, conuenire ſuperius fuerit ex-
plicatum, attamen ab hac vulpina natura non multum recedit muſtela, cum verſutijs &
dolis cætera animantia circumuenire ſoleat. Niniphi fortè Nimſi apud ſyluaticum le-
gitur,quoniam νυμφίτζα, ideſt Nymphitza hodie,auctore Suida,à vulgo Græcorũ pro-
Fethis quid. nunciatur. Reperitur etiam Fethis apud Albertum in Ariſtotelem de animalibus,quod
lib.9. vocabulum non aliud,quàm muſtelam indicare videtur,quoniam addit hoc animal mo-
re vulpium ingenioſè gallinas adoriri. Præterea apud Albertum pro muſtela habetur
Hyrzus qd. etiam aliud barbarum vocabulum Hyrzus. At Geſnerus putat prædicta voce ab illo ſi-
gnificari leporem,cum proprietate ambobus animalibus communi Albertus fuerit dece
Animal habeninum. ptus;nam tàm lepus,quàm muſtela ſæpiſſimè catulos ſuos de loco ad locum transferãt.
Alibi quoquè Albertus quoddam animal Habeninum nominat, quod præliando vincit
animal dictum Pelagoz, hoc autem ab Auicenna nomine muris cæci nimirùm talpæ
circumfertur;propterea cum hæc à muſtela ſuperetur, Geſnerus per Habeninum muſte C
lam intelligere voluit. Ibanauge muſtela etiam dicitur, vt vetus Gloſſographus Aui-
cennæ exponit. Ibinuers conuertitur Belula apud ſyluaticum. Belula verò muſtelam
lib.13.de regib.cap.35. deſignare videtur,voce à Gallis detorta,quibus, teſte Bruyero,hoc animal vocitatur Be
leta,quaſi bibens ouum,cum auium oua inquirens ſorbere ſoleat. Hiſpanis dicitur Co-
madreia,Germanis Vuiſel à ſono vocis,quem muſtela edit,vt voluit Agricola, Anglis
Vueſell,vel Vueſyll,Illyrijs Kolczanua. Italis Donola,quaſi Damula ſic dicta, vt pla-
cuit Iſidoro,quoniam capta de manu facilè aufugiat. Hic notandum eſt fuiſſe nonnul-
los qui Ichneumonem Damulam,ſiue Donolã appellauerint;cum tamen hæc nomencla-
tura propriè vulgari muſtelæ,non autem Ichneumonicompetat. Quidam hodiè muſte-
lam Mygalen perperàm indigitarunt,nam Mygale murem araneum denotat. Verùm ij
morſu vtriuſquè animalis venenato,& pernicioſo hallucinati in prædictum errorem in-
ciderunt. Albertus quidem muſtelam tantùm marem Mygalem nũcupari aſſeuerauit.
Hoc autem tanquàm falſum doctiſſimi viri explodunt,quoniam mus araneus, & mas, &
fœmina, nomine mygales,ſemper intelligitur. Reliquum eſt,vt de nominibus muſtelæ D
Embl.79. albæ aliquid in medium afferamus. Hæc ab Alciato mus albus nuncupatur, Alijs mus
laſsitius, quoniam muſtela alba Polonis laſſica dicatur, vt animaduertit Geſnerus,
quamuis genus muſtelæ candidum in extremitate caudæ nigricans,cuius iconem hic da-
mus,alijs Polonis Gronoſtharij vocitetur. Anglis Mineuer per tranſpoſitionem littera-
rum vocabuli Gallici Herminne. Vnde aliqui in Heluetia Hermelin, & Itali Armel-
Armelinus. linum muſtelam albam vocitant. Noſtri etiam pelliones paruam pellem albam in ex-
trema cauda nigricantem,ſub nomine Armellini,demonſtrant. Quapropter quidam ab
armillis etymum deſumpſiſſe exiſtimarunt,quoniam manicæ veſtium, armillæ inſtar,
pellibus horum animalium olim exornarentur. Nec ambigere debet quiſpiam dicen-
do Armellinos in genere murium,non autem muſtelarum à Priſcis collocatos fuiſſe,quo
niam Antiqui nomine murium(vt inquit Turnebus) non modò mures propriè dictos,
verùm quoquè omnes minores Feras pelle cõmendabiles intellexerunt in quorum ge-
lib.14.epiſ. nere reponuntur Martes,Armellini,aliæquè huius generis muſtelæ, quæ alio nomine
mures longi cognominantur.Quamobrem Seneca ad rem ſcripſit hunc in modum. *Ma-
gna Scytharum pars tergis vulpium induitur, atq; murium,quæ tactu mollia, & ventis ſunt
impenetrabilia.*

GE-

Digitized by Google

GENVS, DIFFERENTIÆ.

Deſcriptio.

PLinius muſtelarum appellatione, & Ictida, & Galen complexus duas ſpe-
cies conſtituebat, alteram in domorum tectis errabundam, & domeſticam,
alteram in agris, & nemoribus verſantem, & ſyluaticam cognominabat.
Primam Matthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem, vulgarem, Carda-
nus, & Niphus vrbanam; ſecundam verò ruſticam indigitarunt. Hanc
poſtremam diſtinctionem Geſnerus nón multum commendat, cùm muſtela domeſtica
non ſolùm circa domos vrbium, ſed frequenter etiam circa habitationes agricolarum
oberret. Deinde reprehendit Niphum, & Marcellum Virgilium, qui per muſtelam vr-
F banam felem interpretati ſunt. Iſidorus à doctrina Plinij minimè recedens prædictam
diuiſionem amplectitur. At Textor in ſua officina tres muſtelarum ſpecies nempe Ga *Tom. 2.*
len, Ictin, & Melem in rerum natura reperiri decreuit. Carolus Figulus, in Dialogo de
muſtelis, duas differentias vulgaris muſtelæ aſſignare videtur, dum alteram totam albã
Hermellam, alteram ſecundùm ventrem, & pectus candidam Vuiſelam appellat. Vtrum *Differentia*
poſtea muſtela vulgaris tractu temporis in candidam degenerare poſſit, vt multi ſaten- *muſtelæ vul*
tur, alijs iudicandum relinquimus. Præter enumeratas multò plures muſtelarum ſpe- *garis.*
cies in officinis pellionum oſtenduntur, qui pelles Martium cùm fagorum tùm abietum,
Putorij, & Zibellini ad pretioſas veſtes fulciendas, & ad ſemimanicas hyemales paran-
das ex plaga ſeptentrionali deferri curant. His addamus multas alias muſtelinæ ma-
gnitudinis belluas, quas Auctores ad genus muſtelarum referendas eſſe opinantur; ſed
quoniam exactam illarum deſcriptionem non aſſignarunt; hac de cauſa illas tantùm hoc
in loco nominabimus. Albertus Magnus meminit cuiuſdam, quam Roſſolam, ſeù Gui
ſelem vocat, cuius excrementum odoriferum eſt; ideoquè proprium fimum in vnum locũ *Roſſula.*
congerit, quaſi naturali inſtinctu hunc hominibus prodeſſe nouerit. Alij ad genus mu-
G ſtelinum quadrupes digitatum varijs maculis inſignitum, & ſalamandram dictum redu-
cunt; fortè quia ob colorum varietatem ſalamandræ ex genere lacertorum aſſimiletur.
Noſtri Pelliones nigri, rutiliquè coloris paruam pellem ex regionibus frigidis delatam
oſtendunt, hancquè Roſoleum vel Romulum nuncupant. Alij Churcam inter muſte-
las connumerant. Alij Girellam muris genus in Auſtria magnitudine muſtelæ, gene-
ri muſtelarum adnumerant, ſed conditiones horum animalium non deſcribunt. Geor-
gius Agricola in genere muſtelarum Vormele animantis Viuerra, ſeu Furone minoris
meminit, & Cardanus Lardironi. Idem Cardanus Genettham quamdam muſtelam eſſe
ſtatuit; ſed de natura huius animalis ſtatim poſt hiſtoriam muſtelarum agetur. Deniq.
Georgius Agricola muſtelam vulgarem deſcribens, in lateribus, & dorſo rutilam, rarò
ſubflauam, circa guttur ſemper albam, aliquando totam candidam; ſed rariùs, illam con-
ſtituit. Idcircò tradidit Geſnerus muſtelam domeſticam ſubrubram eſſe aliquantulum
ventre, & collo albis, deinde corpus tenue rotundum, & caudam breuem ei aſſignat.
H Albertus autem de muſtela candida ſermonem habens ſcriptis mandauit, Ermineum
eſſe animal candidum figuræ muſtelarum, & in extremitate caudæ nigerrimum, quem-
admodum in præſenti icone licet intueri.

MVSTELA CANDIDA IN EXTREMA CAVDA NIGRICANS cum pulegio, quod nonnullis Botanicis Galeopſis dicitur.

ANA-

E

ANATOMICA.

GAlenus in libris de Anatomica adminiſtratione Muſtelas etiam ad anatomen idoneas eſſe prædicauit, dũ illas ſe diſsecuiſſe fatetur; propterea in libro de Anatomia viuorum; omnes animantes effręni audacia inſignes paruo corde præditas eſſe veluti Muſtelas obſeruauit. Hoc Galeni aſſertum apud Scriptores non eſt extra omnem dubitationis anſam; quoniam ex Ariſtotele habemus muſtelas corde magno à natura munitas fuiſſe. Nonnulli viri docti reſpondent cor muſtelarum ex mente Galeni intuentibus paruum eſſe, ſed in cõparatione ad cętera animantia eiuſdem magnitudinis ex Ariſtotelis ſententia magnum eſſe pronunciandum eſt. Itaquè hac diſtinctione Galenum cum Ariſtotele conciliare conantur. Si contemplationem hanc ad muſtelarũ dentes dirigamus, inueniemus dentes priores breuiores eſſe, quàm in muribus. Vnde optimo iure ſcribebat Albertus Muſtelas corporis figura muribus eſſe ſimiles, denteſquè anteriores breues habere, quales in muribus non licet intueri. Ideò colligit Albertus, tùm propter hanc rationem, tùm quia mures inſectantur, & enecant, Muſtelas ad murium genus nullo modo reducendas eſſe. Vt igitur, quòd de dentibus hactenùs expoſuimus omnibus manifeſtum euadat, libuit iconem cranij Muſtelæ exhibere.

lib. 6. cap. 1.

Cor magnũ in muſtelis.

F

CRANIVM MVSTELAE.

V O X.

MVſtelarum vocem tradit Geſnerus acutam eſſe, ſibiloquè ſerpẽtum valdè ſimilem; hac de re Germani à ſono vocis huius animãtis, nomen illius per onomatopęiam formarunt, vt in Synonimis enucleauimus. In ſpeculo autem naturali Vincentij Muſtelæ triuolare feruntur. Deniquè Auctor philomelæ in tractatu vocum omnium animantiũ Muſtelam dintrire perhibet, dum canit hunc in modum.

lib. 22. cap. 2

Mus auidus mintrat, velox muſtelaq́. dintrit.

NATV-

A

NATVRA, MORES, Ingenium.

Mvlti ſcribunt hoc à natura Muſtelis fuiſſe congenitum, vt, accedente brumali tempore, profundo ſomno corripiātur; quod à veritate alienum eſſe Geſnerus fatetur; nam illi retulit quidam ἀξιόπιστος, media hyeme, extra vrbem muſtelam albam viſam fuiſſe; præterquamquod vrgente etiā bruma circa priuatas habitationes Muſtelæ etiam vagari viſæ ſunt. Hoc igi- *Fimus muſtelæ qualis.* tur docet has beſtias ſomno non multùm indulgere. Prætereà cuiuslibet Muſtelæ fimū nonnihil moſchum redolere Matthiolus pronunciauit, & potiſſimùm quando hæ animantes per agros, & per ſyluas liberam vitam agunt. Amplius hoc inſitum habent à natura, vt ratione ætatis varium colorem adipiſcantur; nam Phyſiologi referunt primo anno rufas, ſecundo, mixto colore, tertio randèm albedine refertas eſſe; quod aliqui verum eſſe inde exiſtimant, cum etiam homines ſeneſcturi appropinquantes caniciem induant propter pituitam, quæ, calore naturali decreſcente, copioſa in corporibus generatur. B Item rerum naturalium ſcrutatores, id Muſtelis naturam indidiſſe promulgarunt, vt catulorum amiſſam viſionem quadam herba ad priſtinum ſtatum reducere valeant. Quocirca ſi credendum eſt Bartolomeo Anglico, Muſtelæ quadam planta catulis in ca- *lib.18.c.72.* uerna læſis medentur, & mortuos etiam ad vitam reuocant. Cæterùm animaduertendum eſt inter animalia Muſtelas facilè cicurari, & præcipuè quandò ad mentem Cardani, illarum dentes allio perfricātur, quia impoſterùm quempiam mordicus apprehēdere non audent, & cicuratæ colluſionibus quotidie indulgent. Itaquè T. Veſpeſianus Stroza in epicedio cuiuſdam cicuratæ Muſtelæ ad rem ſic cecinit.

Nil potuit puero te gratius eſſe, nec illi
Morte tua quicquam triſtius eſſe poteſt.
lib.6. Erot. *Tu digitos blando tentabas improba morſu,*
Porrecto ludens ſemiſupina pede,
Et mollem è labijs noras ſorbere ſaliuam,
Et quiddam exiguo murmure, dulce queri. C

Amplius Muſtelæ exiguam quidem habent corporaturam, ſed tantis dolis, & verſutijs animus earum refertus eſt, vt animalia etiam ſeipſis maiora ſuperare valeant. Quamobrem Simonides apud Stobæum in ſermone, quo mulieres vituperantur, diuerſā mulierum ingenia recenſet, tandemquè concludit illud genus mulierum triſte eſſe, cuius ingenium Muſtelis aſſimilatur. Muſtelæ igitur primùm præſtantem ingenij ſolertiam oſtendunt, dum caueas duobus foraminibus munitas extruunt, quorum alterum Septentrionem, alterum verò meridiem ſpectat, vt venientibus pluuijs, & tempeſtatibus, feneſtram obturando occurrere poſſint. Deinde ſingulari amore proprios fœtus adeò proſequuntur, vt ſæpius in ſpatio diei naturalis illos de loco ad locum transferant, cum dubitent, ne ſurripiantur. Hinc factum eſt (teſte Ariſtotele) vt multi crediderint muſte- *li 3. de gen. an. cap.6.* las ore parere; cui opinioni omnes poetæ adſtipulantur. Verùm non ſatis mirari debemus ſententiam Chriſtophori Encelij viri alioqui doctiſſimi, qui hāc vulgi opinionem ap- D probans literis mandauit ſepias, loligines, & ſquilas ore coire, & parere. Denìquè Mu- *lib.3. de nat. foſ. cap. 54.* ſtelam acuto natam ingenio indè colligendum eſt, quoniam cum ſerpentibus præliatura, ruta prius ſe munit, deindè audacter pugnam aggrediens palmam reportat. Huius rationem aſſignans Ariſtoteles dicebat, Muſtelam aduerſus ſerpentes rutam comedere, *lib.9. de hiſ. an. c.6.* quoniam huius plantæ odor ſerpentibus infenſiſſimus eſſe perhibetur. Hinc medici non ſine ratione, hanc herbam venenorum alexipharmacum eſſe promulgarunt. Recitant etiam Phyſiologi omnes quidem ſerpentes, & etiam Baſiliſcum à Muſtela interimi, cum hoc tamen diſcrimine, vt, Baſiliſco interempto, ipſa etiam pereat.

LOCVS

E

LOCVS.

REtulit Strabo non longè ab ortu Nili in Mauritania Muſtelas verſari prę-
grandes, quæ à cæteris nonniſi in rictu eminentiori, & oblongiori diſ-
crepant. In territorio Tarteſi vrbis extra columnas Herculis ſitæ, ma- *lib.17.*
ximas Muſtelas naſci Suidas eſt auctor, vndè γαλῆ ταρτησία dicta eſt;
ſed quo pilo, vel quibus conditionibus gaudeat, ignoratur. Habemus
etiam in prima parte hiſtoriæ nauigationis in Indiam orientalem, quòd
multi Cercopitheci, & Muſtelæ loca ſylueſtria Inſulæ Iauæ incolunt. Plinius in Por-
deſelene Inſula Muſtelas collocat, ſed limites non tranſire aſſeuerat; additquè Alber-
tus in Bœotiam delatas, aut perire, aut ſtatim aufugere. Muſtelæ albæ, ſeu Armellini
ex regionibus Europæ ad Septentrionem ſitis mittuntur, vbi maiori parte anni hyems,
& frigus dominatur. Has Muſtelas Geſnerus à Germanicis diſcrepare non putat, niſi *Armellini*
F in pilo, qui tenacius pellibus adhæreſcit. Alba potiſſimum Ruſſia (teſte Eraſino Stella) *vbi ſint.*
ſiue Moſcouia Cronio mari adiacens Muſtelas albas, ſiue Armellinos mittit. Olaus Ma-
gnus Lanzeruccam Scandinauiæ ſyluam, cuius longitudo eſt ad octuaginta milliaria,
Muſtelis albis redundare ſcripſit. In regionibus montanis Germaniæ (vt annotauit
Geſnerus) multæ Muſtelæ æſtate fuſcæ, vel ſubrutilæ, & hyeme candidæ vagantur. Ad
finem ſi loca particularia à Muſtelis habitata inueſtigemus, apud Albertum cauernas
terræ fiſſuras petrarum, interdum fęnilia, & ſtabula ab ipſis inhabitari comperiemus.

VICTVS.

REponi poteſt Muſtela in numero eorum animantium, quæ omnibus ferè
rebus victitant; nam primo paſcitur ſerpentibus, inſidiatur veſpertilioni-
bus, & vt plurimùm muribus veſcitur, quos (vt inquit Porta) proprio ha-
litu a foraminibus atq; cauernis extrahit. Deinde non vnum, ſed omne *lib.7. phyſ.*
G murium genus, nimirùm domeſticos maiores, & minores, agreſtes omnes, *cap.15.*
& talpas etiam deuorat; quoniam ob corporis gracilitatem anguſta etiam foramina me-
liùs, quàm felis ſubire poteſt; ideoq; mures multò plures, quàm ille abſumit. Propterea
multi ruſtici, & potiſſimùm monticolæ (teſte Stumpſio) loco felium ad mures deſtruẽdos
Muſtelas domi nutriunt. Nec Muſtela murium paſtu contenta, auibus quoquè inſidias
tendit; nam ex Ariſtotele, prudenter illas capit iugulat enim quas ceperit, vt Lupus o-
uem. Vnde Oppianus, Bodino interprete, ſic canebat.

——————Muſtelas pectore vafras, *li.2. Cyneg.*
Quæq; domus propriç nido populantur iniquè.

Hoc quoquè non fuit ignotum Baptiſtæ Mantuano, qui ad rem cecinit hunc in modum.

Quid prçdę Muſtela ferat, Muſtela volantum
Dira lues auium, nidos ſcrutatur, & ipſos
Sçpiùs abſumit tenero cum pignore matres.

Plinius addit columbarijs quoq; Muſtelas infenſas eſſe, quoniã oua abſorbent, & auiũ *lib.29. c. 4.*
H etiam interemptorum ſanguinem ſugunt. Immò oua etiam gallinarum furantes, fracto
putamine, vitellum cum albumine lambunt, gallinis autem (vt audiuimus à ruſticis) nõ
ſunt infeſtæ; quod Stumpſius etiam confirmauit, qui ſcriptum reliquit, gallinas tantùm
à muſtelis ſylueſtribus, nempè martibus, & putorijs iugulari. Aelianus addit quòd mu-
ſtela defunctos inuadit, & eorũ oculos diripiẽs libenter abſorbet. Ideò poſthàc nulla te- *lib.12.c.27.*
nebimur admiratione, quandò audiuerimus huiuſmodi beſtias in cęmeterijs circa mo-
numenta errabundas reperiri. Demùm leporibus etiam inſidiatur; nam ex Alberto poſt
longam colluſionem, leporem defatigatum iugulat. Quarè non eſt mirandum, ſi quidã
ruſticus Geſnero narrauerit, viſam fuiſſe muſtelam, quæ leporem aure teneret.

Digitized by Google

 A

PARTVS.

IN valuit opinio apud antiquos Muſtelas ore fętare, cùm ſępius catulos ore ſuſceptos transferri obſeruaſſent. Idcirco Reuſnerus in Paradiſo poetico id exponens ſic aiebat.

Ore paris Muſtela rapax, & concipis aure;
Tu magnis auibus paruula terror eris.

Hanc opinionem primum Ariſtoteles, deinde Iſidorus, & alij clariſſimi viri refutarunt; cum Muſtelæ, vt cæteræ animātes fidipedes, vtero ſint refertæ, nullusquè inſignis meatus ab ipſo ad os pateat, per quem fętus in lucem exire poſſit. Verùm magnam errandi anſam priſcis auctoribus fortè attulit illa fabula Galanthidis ancillæ matris Herculis in Muſtelam transformatæ, quam recitat Ouidius. Scribens, ab Alcmena Herculem paritura & difficultate partus laborante, Lucinam, quæ parturientibus præeſſe dicebatur, inuocatam fuiſſe, Lucinamquè figuram anus indutam, Iunonis iuſſu partui non ad facilitatem, ſed ad difficultatem afferendam adfuiſſe; ideoquè illa manuum digitis cancellatim iunctis genua tenens iuxta ianuam Alcmenæ ſedebat, cum Galanthis Alcmenæ ancilla ſuſpicata eo geſtu Lucinam parturienti eſſe impedimento, accedens & quaſi gratias agens falsò ei nunciauit Alcmenam partu eſſe ſolutam; quòd cum Dea intellexiſſet ſurrexit, ſtatimquè Alcmena Herculē enixa eſt. Tunc Dea, ob hanc ludificationem, indignata Galanthidem in Muſtelam trāsfigurauit, ea tamen conditione, vt ore pareret, quo ementita fuerat. Verba igitur Ouidij ſic ſe habent.

lib. 9. Metamor. (margin note)

B

Numine decepto riſiſſe Galanthida fama eſt.
Ridentem, prenſamq; ipſis Dea ſęua capillis
Traxit, & è terra corpus releuare volentem
Arcuit, inque pedes mutauit brachia primos;
Strenuitas antiqua manet, nec terga colorem
Amiſere ſuum, forma eſt diuerſa priori.
Quæ quia mendaci parientem iuuerat ore,
Ore parit; noſtrasquè domos, vt & ante, frequentat.

Vel etiam fabula de Muſtelæ paritura potuit dimanaſſe ex hiſtoria animalium Alberti, C
lib. 22. qui ſcripſit Damulam (ſiue poſteà hoc nomine capreæ quoddam genus, ſiue Muſtelam intellexerit) parientem ſtatim ſecundas, priuſquàm terram attingant deglutire; quamuis nulla prædictarum belluarum ſecundas deuoret. Galeotes tantùm ideſt ſtellio, nō gale, ideſt Muſtela ſuam exuens ſenectutem deuorare dicitur, propterea fieri poteſt, vt Albertus galeotem cum gale confundens hallucinatus fuerit.

CAPIENDI, & FVGANDI RATIO.

PRæter laqueos, & retia, quibus Muſtelæ comprehendi poſſunt, multi cogni to ſpecu, in quo ipſæ ſtabulātur, atquè fętificant, manibus chirotheca ferrea munitis catulos vnà cum matribus facile coercent, & catenulis vinciunt. Si ſal ammoniacum, & frumentum, vel vt alij legunt) fermentum D cum aliquo liquore diſſolutum, & circa loca à Muſtelis frequentata aſperſum, ab illiſq; voratum fuerit, teſte Porta, vel interibunt, vel illinc aufugient. Plinius (referente Porta loco citato) fel ſtellinnum, vel chamęleontis in aqua diſſoluit, atquè hac
lib. 15. Mag. nat. ratione Muſtelas congregat, quæ poſtmodùm faciliмè mactari poſſunt. Auicennas ad Muſtelas pellendas rutam adhibebat. Alij verò ſucco rutæ montanæ à gallinis Muſtelas arcent. Cardanus omne Muſtelarum genus nidore fęlis exuſti in fugam vertere profitetur. Deniq; Conſtantinus Cęſar in ſua agricultura Muſtelam viuam comprehēdi, eiuſque caudam, & teſticulos amputari, viuamq; dimitti iubebat, ſicq; impoſterum nul-
lib. 12. ca. 3. las Muſtelas in illa regione vagari pollicebatur.

AN-

E

ANTIPATHIA.

ARiſtoteles verba faciens de diſſidijs animantium, multa animalia Muſte- *lib. 9. de hiſt. an. cap. 1.*
læ valdè inimica recenſet, & primò inter aues coruum, & cornicem, hu-
iuſquè antipathiæ aſſignans rationem dicebat, quoniam oua prædicta-
rum auium à Muſtelis abſorbentur. Deindè gallinas capitali odio pro-
ſequitur; idcircò hæ, vt docti viri tradunt, audita Muſtelarum voce, ferè
exanimantur, quamuis gallus aduerſus ipſas acriter decertet. Præter
aues quadrupedibus etiam Muſtela præteriens timorem incutit; quapropter ſcribebat *tom. 2. off.*
Aelianus, quòd omne iumentum Muſtelam reformidat, & Textor addit ſuem quoquè
Muſtelis admodum inimicum eſſe. Sed quid dicemus de fele? cùm Muſtelæ neceſſariò
in eius odium rapiantur; illas enim catus inuadit, ipſæ autem acriter ſe defendentes tan
dem euadunt. Poſtremò notandum eſt Muſtelas hoſtili animo in ſerpentes ſæuire, ſed
F potiſſimum in eos, teſte Alberto, qui muribus veſcuntur. Iacobus Vitriacus, in hiſtoria
Orientis, literis mandauit quòd Muſtela capitali odio à cunctis ſerpenribus, ſed præci-
puè à baſiliſco diſſidet, quapropter homines illas immittunt in foueas, & fiſſuras baſili-
ſci, vt illum fugientem Muſtela coerceat, & mactet. Licèt Leuinus Lēnius dixerit à Mu
ſtela folijs rutæ armata baſiliſcũ in caueis delitiſcentē euocari, atq; conteri. Deinũ ſcien
dũ eſt huic beſtiæ bufonē eſſe odioſiſſimũ, contra quē, ramo rutæ munita, decertat, ipſē
autē odore rutę grauiter offenſus illicò fugit. Verũ in prælio aduerſus ſerpētes nō ſolũ
ad rutã, ſed etiã ad ſonchũ, tanquàm ad veneni alexipharmacũ, Muſtela confugit. Nam
Antonius Gigas vir rerum naturalium peritiſſimus narrauit aliquãdò ex relatione Gui
dozzi Guidarelli viri fide digni, & pharmacopolæ eruditi; hanc beſtiam, ſoncho deguſta
to, in pugna contra ſerpentes validiorem fieri; quod ipſe proprijs oculis obſeruauit, dũ
Maio menſe, extra vrbem herbas quæritaret; vbi Muſtela cum ſerpente certans ſępè ci
cerbitam, vel ſonchum mandebat. quod cum ſæpiùs reiteraret, & rursùm cum ſerpente
dimicaret; ſerpens, cognito Muſtelæ præſidio, herbam totam extirpauit. Vnde Mu-
ſtela denuò ad ſuam antidotum, tanquàm ad aſylum confugiens, ipſo non inuento, à ſer
G pente dilacerata eſt.

MVSTELÆ VENENVM, & Medela.

EVſtachius Rudius in tractatu de venenis Muſtelam facilè rabiem conci- *lib. 4.*
pere, & ab ea vehementer cruciari teſtificatur, vnde eius morſus, qui ſem
per eſt pernicioſus, tunc lethalis euadit. Quamobrem ab Aeliano interi-
tus Ariſtitidis à Muſtela demorſi proditus eſt literarum monimentis. Ari
ſtitides autē fuit Lucrenſis morſus à Muſtela, & præ morbi grauitate inte
riēs dixit, multò ſibi iucundiorē mortē futuram fuiſſe, ſi vel ex Leonis, vel ex Pardi, quã *lib. 13. de*
ex huiuſmodi contemptæ beſtiolæ morſu contigiſſet; idcirco ipſe acerbiùs ignominiã *var. hist.*
H morſus, quàm ipſum obitum ferebat. Morſum igitur huius beſtiæ, licèt rabie non affli-
ctetur, venenoſa qualitate non carere partes demorſæ indicant quæ ſtatim liuorē quē-
dam contrahunt, deinde ex vberibus vaccarum à morſu huius beſtiæ ſæpè conſauciatis
id colligendum eſt, quæ ſtatim inflammatione corripiuntur. Immò grauis Muſtelæ ha-
litus idem arguit, quem ſpirat eo potiſſimum tempore, quo ingentes irarum motus conci
pit Auicennas igitur ponderans Muſtelæ venenum morſu animantibus communicatũ *lib. 4. fen. 6.*
ſymptomata etiam huiuſmodi venenũ concomitantia aſſignauit; dum dixit partes ſau- *tract. 5.*
ciatas veloci dolore affligi, & citò colorem fuſcum adipiſci, nam à dentibus, & vnguibus
animalium rapacium nonnihil venenoſi participantibus calor membri demorſi facilè ex
tinguitur. Vnde ad præſidia ſtatim confugiendum eſt Nonnulli vbera vaccarum à den-
tibus huius beſtiæ læſa, pelle ipſius Muſtelæ fricant, & ſanitati reſtituunt. Auicennas
loco citato ad morſum Muſtelæ præſcribit emplaſtrum ex cæpa, & allijs compoſitum;

nec non ex ficubus immaturis cum farina orobi partibus demorſis applicandum. A
Idem, in capite de eruca, ſylueſtrem erucam cum vino odorifero, tanquàm Theriacam in morſu Muſtelæ commendabat. Camerarius in vulneribus à dente Muſtelæ inflictis laudat oleum, in quo prius Muſtela ſuffocata computruerit, vel locum ſaucium arida huius animalis pelle adeò fricat, vt incaleſcat, & tãdem theriacam iumento vulnerato exhibet. Ad finem fel Muſtelæ tantùm contra virus aſpidis eſt efficax; alioquin ſcribit Rhaſis eſſe lethiferum, niſi remedia maturè adhibeantur.

EPITHETA.

Lib. 5. Phyt. cap. 10.

AVarijs effectibus, & affectibus Muſtelas varia epitheta ſortitas fuiſſe auctores non vulgares perhibent. Aliquando dicuntur γαλιάγκωνες (vt animaduertit Porta) vel quia ſuaptè natura partes circa fluxuram cubiti gibboſas, & tumidiores habeant, vel ob aliquam ægritudinem, in quam ſæpè incidant, hinc poſtea arguebat Porta hoc animal in morbis articularibus non vulgarem habere prærogatiuam. B Columella Muſtelas auidas appellabat, fortè quia in omne genus edulij libenter ferantur. Quapropter à Græcis Muſtela non immeritò παμφάγος, ideſt omnia vorans nuncupata eſt; quamuis à venatione, & eſu murium μυοκτόνος præcipuè vocitetur. Reperitur apud Græcos hoc nomen adiectiuum, ἀγριωπός, quod habẽtẽ agreſtẽ aſpectũ ſignificare videtur; hac de re placuit uiris doctis hoc epitheton Muſtelis aſſignare. Tandem hæc beſtia pauida à Latinis dicta eſt, quia homines reformidet, aliquandò introrepens, quia anguſta ſublimium etiam parietum foramina, venandi gratia, ingrediatur, & velox, quoniam mures quocunquè alacriter currentes ſua velocitate aſſequatur.

DENOMINATA.

C

CVm multa ſint, quæ a nomine tùm Græco, tùm Latino Muſtelæ denominationem ſortiantur, ab animalibus primùm inchoantes dicimus, quòd apud Heſychium γαλιδεύς catulus felis exponitur, & Plinius, vt annotauimus in capite de Leone, catulos Leęnę Muſtelinos appellauit, quoniam carnes informes Muſtelarum magnitudine in lucem prodeant. Apud Ariſtotelem γαλεοειδής genus Muſtelinum legitur, & γαλέος Muſtelus piſcis propter longitudinem corporis à Muſtela quadrupede denominationem hanc ſibi comparauit. Γαλεώτης quoquè aliquando pro ſtellione, aliquando pro fele à Scriptoribus vſurpatur. Mygale quaſi mus muſtelinus vocatur, eſt autem mus araneus, nõ vt Amyntas apud Scholiaſtem Nicandri ſcribit, quòd μυογάλη, ſeu μυογαλῆ ἐκ μυὸς καὶ γαλῆς γένεται, ideſt non quia ex mure, & Muſtela otiatur, hoc enim riſu dignum exiſtimamus; cũ Muſtela omni murium generi maximè inſidietur; ſed potius dicendum eſt murem araneum ideò mygalem nuncupatum, quoniam figuram à mure, & colorem à Muſtela ſibi D comparauerit. Talpam quoquè animal muſtelinum vocitauit Heſychius, quia roſtro inſtar Muſtelæ prædita ſit. Mures inſuper in Cyrenaica regione, (teſte Ariſtotele, in Mirabilibus) rictum Muſtelæ habentes vagantur, qui iure optimo muſtelini dici poſſent. His addit Albertus murem in Auſtria Ziſelum dictum æquantem magnitudinem Muſtelæ verſari. Si ab animalibus ad plantas tranſitum faciamus, inueniemus in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis duas plantas, nimirum aſplenium, & verbenacam ſub nomine ſanguinis Muſtelæ, & pulegium ſub nomine galeopſis circumferri. Alioquin galeopſis herba eſt folia producens vrticæ ſimilima, ideoquè inter vrticas inertes recenſetur. Verum quam ob cauſam nomen ab hoc animal inuenerit, non ſatis manifeſtum eſt. Aliqui Botanici aſſerunt quòd Muſtelæ in profligando ſuo peculiari morbo ipſa vtuntur, vt canes cynopſide. Alij opinantur galeopſim dictam,

lib. 2. de hiſt. anim.

Galeopsis Planta sit.

quo-

E quoniam folia manibus trita γαλῆς βδόλον ideſt flatum ventris Muſtelæ, vel felis ſuo odore referant; idcirco non iniuria ab aliquibus hæc planta γαλεόβδολον nominatur. Amplius præter animalia, & plantas, multa à colore Muſtelę denominata eſſe videntur. Legimus enim apud Apuleium Muſtelatos peplos nempè pretioſæ veſtes à ſimilitudine coloris muſtelini ita nuncupatas, quas Cęlius Rhodiginus vela ex ſerico confecta ſubliuida maculis, lenticularum inſtar, conſperſa interpretabatur. Verùm huiuſmodi color ex Terentij aſſertis magis manifeſtabitur, qui Eunuchum quemdam colore muſtelino præditum nominauit, quem Menander apud Donatum in Eunucho Terentij γέροντα γαλεώτην vocauerat à lentiginoſo ſtellionis colore. Nonnulli Grammatici (teſte Turnebo) taxant Terentium, quòd Muſtela à ſtellione plurimùm diſcrepet; ſed debebant animaduertere γαλεώτην non modò ſtellionem, verùm quoquè Muſtelam ſignificare. Legitur enim apud Heſychium γαλεώτης, ὁ ἀσχαλαβώτης, καὶ ἰχθὺς, καὶ ζῶον χερσαῖον; quare illud animal lentiginoſi, & fędi coloris proculdubio Muſtelæ etiam nomine indigitatur. Extat quædam comędia apud Plautum Muſtelaria inſcripta, vt nonnulli volunt, quoniam in ea quidam nomine Tranio introducatur, qui domum quamdam

Color Muſtelinus.

F ob debacchantes noctu in ea Muſtelas inhabitabilem fuiſſe commentus ſit. Sed doctiſſimus Io. Baptiſta Pius in commentarijs ad Plautum non Muſtelas, ſed mõſtra quędam tali domui infeſta fuiſſe perhibet, ideoquè comędiam hanc Monſtrelariam, & ad euitandam cacophoniam, Muſtelariam inſcriptam fuiſſe opinatur. Rectiùs quædam fabula Caretni poetæ inſcripta, Myes, Muſtelaria poſſet nuncupari, cum in ea Muſtela nocturnos mures ſtrangulans introducatur. Prætcrea quædam inſtrumenta à gale, ideſt à Muſtela denominantur, vt galea capitis munimentum ex varijs animalium pellibus olim confectum, idcirco apud poetas galeæ interdum dictæ fuerunt κυνέαι, quia ex pellibus canum, λυκέαι, quia ex corio lyncum, & tandem γαλέαι, quia ex tegmine Muſtelarum parari ſolerent. Quamuis vt plurimum ex Muſtelina pelle concinarentur, quemadmodum Lypſius in tractatu de militia Romana atteſtatus eſt. Nequè hoc aſſertum ab Homeri doctrina multum recedit; propterea quod ipſe ab illa Muſtelæ ſpecie, quã ἴκτιν vocant, galeam quandoquẽ ἰκτιδέην cognominauit. Amplius γαλέα à vulgaribus Lexicographis decipula exponitur, quamquam in hoc ſenſu γαλεάγρα dici debeat. Verùm aduertendum eſt hoc nomen vnicam non ſortiri ſignificationem, quandoquidẽ

Muſtelaria Planta cur ſic inſcripta

Galea cur ita dicta.

G Suidas, & Varinus γαλεάγραν ὄργανον τιμωρητικὸν, nempe inſtrumentum ad ſontes plectendos interpretantur. Immò Varinus hoc vocabulo locum in quo Ferę includebantur, intellexit, & Pollux galeagram inter vaſorum genera collocauit. Liuius alicubi genus quoddam turris galeagram nominauit; hinc Dion hiſtoricus tradidit à Caligula plures in galeagram coniectos, atquè necatos fuiſſe. Videtur tamen, propriè loquendo, galeagra decipulam ad Muſtelas capiendas denotare, quemadmodum Myagra inſtrumentum ad mures coercendos idoneum indicare ſolet. Cæterùm loca conſultò omittenda cenſemus, vt γαλῆσσον nomen loci, & montis propè Epheſum, vt Suidas, & Varinus retulerunt; quamuis Stephanus Galleſium per duplex l. ſcribat, & vrbem Epheſi eſſe ſtatuat; ſiquidem num à Gale, ideſt muſtela denominentur, adhuc auctoribus eſt ignotum. Deniquè γαλεάγκωνα eſt quidem vox à voce γαλῆ deſumpta, & licet Cęlius in opuſculo de rebus Aegyptiacis hoc nomen albicubitum exponat; nihilominus Galenus apud Hippocratem galeancones, nempe Muſtelaneos interpretatur eos, qui à primo natalis die humeros more Muſtelarum habent breuiores.

Galeagra quid ſit.

in lib. de artic.

H

ADAGIA.

NOnnulla prouerbia à quibuſdã Muſtelæ proprietatibus decerpta ſunt, quæ in hac hiſtoria poſteritatis memoriam promereri videntur. Primum eſt quando dicitur. *Muſtela rapacior.* Hoc profertur in illum, qui omnia deſiderat, vel in eum, qui natura ſua furax ſit, quoniam muſtela furis ſymbolum eſſe perhibetur, vt ſuo loco declarabitur. Legitur aliud prouerbium apud Eraſmum huius tenoris. *Muſtela fugiens peſſimè pedit.* Hoc pronun-

ciari ſolet in illos, qui ab aliqua negocia citra infamiam non recedunt. Indequè ortum eſt, quoniam muſtela, quemadmodum, & felis adeò acrem ventris flatum emittat, vt vix naribus perferri poſſit, Diogenianus attulit aliud memoria dignum, ſcilicet γαλῇ στέαρ, id eſt *Muſtela ſebum*, ſubaudiendo, *committis*; quamuis alij legant *feli laridum*. Hoc promulgandum eſt in eos, quibus deſiderata tribuuntur; cum hoc animal ſebo præcipuè delectetur. Vnde ad rem, hoc adagium erit proferendum, quando hominem laudis auidiſſimum multis, & magnificis virtutũ titulis honeſtabimus, vel quando hominem bibaçem ad compotationes inuitabimus, vel tandem quando homines ad ludum procliues ad ludendum incitabimus. Demùm Diogenianus hoc etiam refert, γαλῆν ἔχεις, id eſt *Muſtelam habes*. Idquè enunciandum eſt in illos, quibus omnia inauſpicata contingunt; quoniam olim Priſci, muſtelam domi habere, vel alere, infauſtum eſſe crediderunt, hoc prouerbium non multum recedit ab his, *Equum habet Seianum* vel *Aurum habet Toloſanum*. A

PRÆSAGIA, AVGVRIA, Prodigia. B

lib.3.antiq. Rom.

IAm in prouerbijs dictum eſt, & mox ad mentem Ioannis Roſini confirmabimus, quòd Ethnici inopinam Muſtelæ viſionem mali omnis indiciũ fuiſſe arbitrabantur. Immò addit Alexander ab Alexandro, quòd Muſtela, quemadmodum, & picus à ſiniſtris veniens inſauſtiſſimum augurium Antiquis prænunciabat. Hinc Plautus aliquando introduxit paraſitum ſic loquentem. *Auſpicio hodie optumo exiui foras, Muſtela murem abſtulit præter pedes.* Sperabat enim iſte miſer Gnato, dum à Muſtela murem pro prandio captum vidiſſet, quòd huius augurij beneficio ad cęnam apud Epignomum iuuenem facilè ingreſſurus eſſet. Verùm cum Epignomus nihil præter verba daret, & in diem procraſtinaret; paraſitus hæc verba protulit. *Certum eſt à Muſtelę conſpectu, nihil niſi mali præſagiendum eſſe, quia nullam beſtiam hac incertiorem noui, cum ipſa quotidie decies mutet locum.* Hoc aſſertum à ratione alienum eſſe non putat Aelianus, dum refert muſtelas, & mures ruinam alicuius domus præſagire, nam paulò antequam domus corruat, aliò migrãt. Item ex Aeliano Muſtelæ, & mures ſtridentes vehementem tempeſtatẽ prænunciant. Vnde poſtea Cardanus, in ſuo ridiculo de inſomnijs tractatu, protulit à Muſtela per quietem viſa non niſi malum præſagiri, nimirum fures domeſticos, & proditores, qui tamen vitæ non ſint inſidiaturi. Tradidit quidem Heraclides (referente Geſnero) Polemarchum quemdam periurum, qui claſſem Corinthiorum euaſerat, noctu dormientem Muſtelarum morſibus infeſtari, & tandem ob deſperationem ſibi ipſi manum intuliſſe. Quare ex muſtelis ſemper malum augurium dimanauit, præter illud, quod Bonfinius in ſua hiſtoria Ladislao fratri Ducis Geyſæ accidiſſe narrat. Nam cum Vngarorum Regis Salomonis, & Geyſæ Ducis copiæ propè ſyluam Vaciam congreſſurę conſtitiſſent; Ladislaus Ducis Geyſæ frater cum equum apprehenſa lancea conſcendiſset, & vertiſset in gyrum, veprem fortè inter flectendum haſta tetigit, cui cum Muſtela candida inſediſſet, veluti imminentis victoriæ nuncia per haſtam in Ducis gremium delapſa eſt. Hinc Ladislaus, ſumpto fęlici auſpicio, animos militum confirmans certam victoriam pollicitus eſt.

lib. 16. cap.68. C

lib.3.dec. 2. D

APOLOGI.

PHrygius fabulator, vt oſtenderet quandoquè mutandum eſse propoſitũ, & ad nouum conſilium fugiendum, vt imminentia pericula euitentur, finxit veſpertilionem coram Muſtela, interdum auem, & interdum murem ſe manifeſtantem, ſed quoniam hic apologus ad hiſtoriam veſpertilionis attinere videtur; ideo, hoc prætermiſso, illum recitabimus, in quo Aeſopus fabulatus eſt Muſtelam in officinam Ferrariam intrantem, limam ibi collocatam adeò circumlambiſse, vt ſanguis multus efflueret, quo conſpecto, Muſtela opus proſequeba-

E tur rata ex ferro aliquid abſtuliſse, donec totam linguam abſumpſerit. Per hanc fabulam denotat eſse nonnullos homines, qui in contentionibus, & rixis aliquando ſemetipſos offendunt. Inſuper, eodem auctore, quædam Muſtela ſenectute confecta cum, vt ſolebat in prima ætate, mures venari, & aſſequi non poſſet, in farinæ area ſe abſcōdere deliberauit, ad quam mures ſinguli per anguſtā fiſſuram, pabuli gratia, ingrediebantur; ſic enim, vt ex ſententia ſucceſſit, mures abſque vllo labore aſſequi opinabatur. Docet Apologus ingenio opus eſſe, vbi vires corporeæ deficiunt. Deniquè contigit quondam, vt Muſtela, quæ mures cuiuſdam domus abſumpſerat, ab Hero domus decipula detineretur; hæc, quia totam habitationem à muribus liberauerat, in tanti laboris præmium, & ipſa libertatem ex animo rogabat. Cui Herus reſpondit gratiarum actionem menti, & non operi reddendam eſſe; quaſi vellet inferre opus iuxta voluntatē operantis ponderandum. Vnde, licèt aliquis alterum præter conſilium officijs cumulauerit, inde tamen nullum meritum conſequetur; cum etiam hoſtis interdùm præter opinionem hoſtem beneficijs proſequatur; pari ratione Muſtela mures, quibus veſcebatur, enecans, præter propoſitum illi domui profuit. Id totum explicatur his verſibus.

F *Prǽda viri, prǽdoq́ murum Muſtela venatur,*
Da veniam, debes parcere, parce mihi.
Quòd caret hoſte domus, quòd abeſt à ſorde fatetur,
Eſſe meum pro me te rogat, ergo faue.
Seruitio me redde tuo, mihi redde laboris
Præmia, pro dono ſit mea vita mihi.
Ille refert operum debetur gratia menti,
Non operis gratum mens bona reddit opus.
Nemo licet proſit, niſi vult prodeſſe meretur;
Nam prodeſſe poteſt hoſtis, obeſſe putans.
Cum mihi prodēſſes, mihi non prodeſſe volebas,
Hoſtibus ipſa meis, & meus hoſtis eras.
Non mihi monstra necans; ſed eras tu prouida ſoli;
Sic panem poteras rodere ſola meum.
Pane meo pinguis, mihi da pinguedinis vſum,
G *Damnis penſo necem, digna perire peri.*
Nil decorat factum, niſi facti ſola voluntas,
Non operis fructum, ſed noto mentis opus.

HIEROGLYPHICA.

AEgyptij, ex Pierio Valeriano, Muſtelam ad denotandum Haruſpicinæ ſymbolum effigiabant, non ſolùm quia huic animali aliquid vaticinij ineſſe opinarentur; ſed etiam quia in ſimulacro Thraſibuli Muſtela inſculpta eſſet, vt meminit Pauſanias; nā præter diſſectū canē, ibi Muſtela quoquè dextrū huius ſimulacri humerum obrepebat, & hæc omnia, & lib. 13.
H ſingula diuinationis hieroglyphica eſſe ferebantur. Inſuper per iconem Muſtelæ, infortunium intelligebant, quoniam hoc animal infauſtum eſſe perhibeatur ijs, quorum domos inhabitat; ſiquidem domeſticis animalibus, prǽſertim verò auibus, tam altilibus, quàm nidum ſub tecto ſtruentibus inſidiatur. Deinde Orus Apollo auctor eſt per picturam huius animalis poſſe viragines, nimirum mulieres negocia virilia exercentes, immò, & tribades deſignari; proptereaquòd Muſtela genitali oſſeo prædita ſit. Tādem Cǽlius Calcagninus in libro de rebus Aegyptiacis tradidit, Muſtelæ figura natales ſermonis ſignificari; cum hoc animal per aures concipere, & per os parere dicatur; quemadmodum, & ſermo, qui per auditum concipitur, deinde per os, & linguam in lucem effunditur.

A

EMBLEMATA, & SYMBOLA.

CVm Muſtelam alicui occurrentem ominoſam fuiſſe putauerit Antiquitas, & nunc etiam apud quaſdam nationes infelix habeatur omen, ſi in apparatu venationis Muſtela nominetur; præterquamquod eius icon infortunium deſignat, vt manifeſtatum fuit in hieroglyphicis, hinc Andreas Alciatus deſumpto argumento figurauit Muſtelam homini ad negocia proficiſcenti occurrentem cum hoc titulo. BONIS AVSPICIIS INCIPIENDVM. *Embl. 126.* Nam Priſci fauſtis negocij ſuſcipiendi principijs tantam vim ineſſe ſtatuerunt, vt vix, iuxta eorum mentem, benè cadere poſſent, quæ infelix initium ſortiebantur. Subſcribit igitur tetraſtichon huius tenoris.

Auſpicijs res cœpta malis, benè cedere neſcit,
Felici quæ ſunt omine facta iuuant.
Quidquid agis, Muſtela tibi ſi occurrat, omitte;
Signa mala hęc ſortis beſtia parua gerit. B

Hadrianus Iunius in ſuo libro emblematum aliam Muſtelæ proprietatem contemplãs *Embl. 18.* delineauit hoc animal ore enitens, deinde hanc figuram huiuſmodi titulo coronauit. AVDITO MVLTA, LOQVITOR PAVCA. Nam fabulam de partu Muſtelæ eatenùs debemus admittere, quatenus ad moralem doctrinam ſpectare videtur. Hinc homines prudentiam profitentes ſunt percepturi multa in colloquijs audienda, pauca verò, & opportunè eſſe proferenda. In huius gratiam Auctor ſubſcripſit hæc carmina.

Aure concipit, parit
Muſtela fętum poſtea in lucem ore
Aure dicta concipe
Diu, at recocta parciùs prome ore.

Camerarius meditans Muſtelam ruta aduerſus ſerpentes ſe munientem, pinxit hoc animal in conſpectu ſerpentis decerpens rutam cum hac inſcriptione. VT CAVTIVS PVGNET. Deinde ſubſcripſit tale diſtichon.

Obfirmet fortis prudentia pectus in hoſtem,
Muſtela veluti ruta dat antidotum. C

Hoc ſymbolũ Iouius aſſignauit Polemarcho Sfortiæ Pallauicino cõtra Turcas ſub Imperatore Ferdinãdo militãti, innuens prudentiã cũ fortitudine eſſe copulandã. Inſuper cũ Camillus de Camillis, & Io. Bapt. Pittonus in ſuis ſcriptis Italicis, de Impreſis vulgo dictis, referãt tẽ aliquãdo ita ſe ſe habere, vt Muſtela ſponte in os bufonis ingrediatur; cũ tamẽ hoc apud veteres rerũ naturaliũ inueſtigatores nullibi reperiatur annotatum. Hinc Camerarius in gratiã doctrinæ moralis effigiauit Muſtelã in os bufonis ingredien- *Embl. 80.* tẽ cũ hoc titulo. CALLIDIOR ERRAT. Hoc autem ſymbolum apprimè quadrat in illos, qui in multis negocijs cautè, & prudenter ſe gerunt, interdum verò per cæcum impetum, vel ob voluptates, & amoris illecebras à virtutis tramite abducuntur. Quocircà Auctor ſubſcripſit hoc diſtichon.

Cętera qui vincis, tibi cur dominata voluptas
Te haud improuiſum mergit in exitium?

Hunc autem affectum admodum impetuoſum Seneca poeta elegãter deſcripſit in Medea his verſibus ſaphicis. D

Cęcus eſt ignis ſtimulatus ira,
Nec regi curat, patiturquè frenos,
Haud timet mortem, cupit ire in ipſos
Obuios enſes.

Embl. 81. Prętereà Muſtela etiam candida multis emblematibus occaſionem præbuit; nam Camerarius pictura Muſtelam albam immunda luti illuuie circũdatam repręſentauit cum hac inſcriptione. MORI MALO QVAM FÆDARI. Argumento deſumpto à mira proprietate huius animalis, quod fame, & ſiti prius periret, & à venatoribus ſe capi permitteret, quàm ſuam pellem candidam aliqua impuritate inquinare; diſtichõ autem ſubſcriptum ab auctore ſic ſe habet. *Muſtelę cãdidę Emblemata.*

E *Omnibus antiſtat recti mens conſcia rebus,*
Hoc benè emi vita, tu quoquè crede, decus.

Hoc ſymbolum, teſte Iouio, vſurpatum fuit à Ferdinando filio Alphonſi Regis primi Aragoniæ, & Neapolis propter Marinum de Marſiano Ducem Sueſſæ, illi quidem inimicum, ſed ſanguinis cognatione coniunctum, quem nunquàm ſuadẽtibus omnibus amicis, è medio tollere voluit; ſiquidem hoc ſymbolo innuebat ſe malle mori, quàm affiniũ ſanguine fœdari. Petrarcha quoquè meditans candorem huius animalis in delineãdo caſtitatis vexillo, iconem Armellini, nempè Muſtelæ candidæ in area viridi depinxit; Embl. 79. ex altera parte Alciatus redarguens mollitiem, & laſciuiam nobilium quarumdam matronarum, quæ ad corporis ornatum raris animantium pellibus veſtes ſuffultas oſtentant; figurauit mulierem pellitis veſtimentis decoratam cum iconibus rariorum muſtelarum, nempè Muſtelæ albæ, quam ipſe murem album & Zibellini, quem murem ſarmaticum appellat, & titulus emblematis eſt LASCIVIA. Deinde ſubſcripſit tale hexaſtichon.

Delicias, & mollitiem mus creditur albas
F *Arguere, & ratio non ſat aperta mihi eſt.*
An quòd et natura ſalax, & multa libido eſt
Ornat Romanas an quia pelle nurus?
Sarmaticum murem vocitant plerique Zibellum,
Et celebris ſuaui eſt vnguine muſcus Arabs.

PHRENOSCHEMATA.

QVidam vir non vulgari dexteritate ingenij conſpicuus ex emblemate Alciati ſeptuageſimo nono nuper recitato fortè colligens muſtelam candidam in proluuium rei venereæ procliuem eſſe; vel quia ex rerum naturalium inueſtigatoribus intellexerit, ab huiuſmodi animantium genere poſt veneream mixtionem tetrum odorem dimanare; hinc ſumpto argumẽto, duos figurauit Armellinos, ſeu Muſtelas albas ſimul congredientes cum hoc Dicto.
G ALBAE SVNT, ET MALE' OLENT. Verùm aduertendum eſt quòd omnes politioris literaturæ viri in hanc ſententiam deſcenderunt, vt in aliquo phrenoſchemate fingendo verbis, & actibus inhoneſtis vti non liceat. Elegantius phrenoſchema ſibi finxit ille, qui curam cuiuſdam pupilli tutelarem ſubiens, vt oſtenderet quanta animi ſinceritate ad hoc munus obeundum ſe accingebat, exhibuit iconem Muſtelæ candidæ in ſuum ſpecus ingredientis cum hoc Dicto TVTO' INGREDIOR. Ioannes Andreas Palatius in ſuo Tractatu de Inſignibus meminit cuiuſdam ingenioſi viri, qui Muſtelam ore pariẽtem delineauit cum hoc Dicto SIC FOETVS. Fortè alludens ad hieroglyphicum Cælij Calcagnini de Natali ſermonis, qui antequàm in lucem exeat, prius in mente diligenter examinandus eſt. Vincentius Ruſſelius vir ſumma eruditione præſtans forſan alludens ad emblema ſeptuagẽſimum nonũ Camerarij curauit effigiari Muſtelam ore ramum rutæ geſtantem coram bufone, qui aperto ore illam deglutire velle videtur, cum hoc Dicto AMAT VICTORIA CVRAM. Hoc phrenoſchemate innuere volebat prudentia, & armis aduerſus inimicos eſſe pugnandum, quo-
H niam bufo Muſtelæ hoſtis, odore rutæ, torpeſcit, atque exanimatur.

MORALIA.

CVm ſcribãt phiſiologi catulos muſtelarum in ſpecubus aduerſa valetudine laborantes, & quandoquè etiam mortuos quadam herba à Parentibus ab ægritudine releuari, & ad vitam reuocari. Nos in præſentia Chriſtum veram Muſtelam prædicabimus, qui catulos ſuos nempè homines graui criminum violentia læſos ſanauit, & ſuſcitauit. Iuxta illud Oſeæ. *Viuificabit nos per duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos, & viuemus in conſpectu eius.* cap. 6. Eoquè magis Chriſtum Muſtelæ aſſimilare nobis licebit; quatenus fel, & caro Mu-

ſtelæ contra aſpidem valet,& omne veneni genus expugnat. Quocirca fel etiam, & A
caro Chriſti,nimirùm iuſtitia,& miſericordia,ſeù rigor,& dulcedo ſunt medicina pec-
cantium,dum Chriſtus alios correctione,alios miſericordia vſus,ſanitati reſtituit.Iuxta
illud Pſalmographi. *Miſericordia,& veritas precedent faciem tuam*. Amplius viri iuſti,
lib.10. Reduct. mor. cap.69. & religioſi à quibuſdam Muſtelæ proprietatibus minimè recedunt. Nam, teſte Ber-
chorio,ſi Muſtela nuncupatur mus longus,& fœtus ſuos ſæpè de loco ad locum trãsfert,
ſeque ruta aduersùs ſerpentes armat. Talis eſt probus, & pius Præſes; vocatur enim
longus ob perſeuerantiam,fœtus ſuos nimirùm ſubditos,doctrina, & exemplo, de loco
ad locũ nempè ab amore mundi ad amorem cœli,de crimine ad virtutem, de virtute ad
gratiam, de gratia ad gloriam ducit. Deindè ſucco rutæ, ſcilicet memoria ſanguinis,
& paſſionis Chriſti armatus aduersùs aſpidem,ideſt contra Diabolum tutò præliatur.
Inſuper ſi Muſtela ſuoptè ingenio flexibilis,& agilis eſt,odore ſagax, ſomno libenter
indulgens, dorſo rubro,& ventre albo prædita. Pari ratione qui ſemetipſum Deo in
religioſam ſeruitutem dicauit,debet tanquàm Muſtela ſe flexibilem, ideſt ad ſanctum
obſequium paratum,& ob pietatem ſagacem reddere, ſomno contemplationis libẽter
indulgere,& tandem dorſum veſte charitatis rubicunda,& ventrem veſte caſtitatis cã- B
cap.5. dida cooperire. Iuxta illud Canticorum. *Dilectus meus candidus,& rubicundus*. Vice-
uerſa Muſtela etiam peccantibus comparari poteſt; quandoquidem ſi in rerum natura
Muſtela tota alba,præter extremitatem caudæ nigricantem, reperitur. Similiter qui-
dam ſunt homines toto vitæ curriculo ob conſcientiæ puritatem candidi;ſed poſtmodũ
Auari & fures cur Muſtela dicantur. finem vitæ,ſuo maximo damno,criminum fœditate denigrant. Amplius ſi ad particu-
lares peccantes noſter ſermo dirigatur;Muſtela ad fures, & auaros poteſt comparari.
Ad fures,quatenus,cum ſit animal doloſum,furtiſquè valdè deditum, typum furis præ-
ſeferat. Ad auaros,quatenus auibus inſidietur, & earum oua abſorbeat. Auarus etiã
ritu Muſtelæ pauperes inſidijs proſequitur,eorumquè oua, nimirùm facultates vſuris
ſurripit. Idcirco ſi Muſtelæ combuſtæ cinis apud Plinium demorſis ab aſpide mede-
tur; diues auarus tanquàm Muſtela mures,ideſt pauperes,perſequens, tãdem in forna-
cap.16. ce tartarea comburitur;quod nobis D.Lucas exemplo diuitis Epulonis manifeſtauit.
Propterea peccantes demorſi ab aſpide nempè à Diabolo per tentationes;cinere con-
templationis mortis diuitum damnatorum,ſibimet ſanitatem reſtituere poſſunt. Dein-
de,cum Muſtelæ excellenti odoratu mures,& auiculas venentur, non immeritò homi-
num gulæ deditorum ſymbolum repreſentabunt,qui ſemper ſedent ſagina expleti,cõ- C
tinuò crapulam exhalantes, & libentiſſimè ad conuiuia ſe conferunt,vbi cum heluoni-
cap.39. bus ſemper verſantur; Iuxta illud Iob. *Vbicumquè fuerit cadauer, ſtatim adeſt*. Ad ti-
nem qui euaginata lingua proximi famam petunt,tot Muſtelæ poſſunt indigitari, nam
hæ ſerpentes odio habent,& auiculas perſequuntur,illi quoquè ſerpentes, nimirùm ho-
mines prudentes effuſiſſimis habenis inuadunt,nec non auiculas, ſcilicet homines ad
contemplationem incumbentes propudioſo dedecore afficiunt, eorumquè oua, nempè
bonas operationes diſſipare,& perdere conantur.

SIMVLACRA.

NVllibi Muſtelæ ſimulacrum magis frequens conſpiciebatur quàm apud D
Thebanos,qui Muſtelam in Herculis monumentum religioſiſſimè cole-
bant. Id factum fuiſſe notat Clemens Alexandrinus, quia ipſi matrem
lib.7.ca.11. Herculis à Muſtela in partu adiutam fuiſſe, credebant. Ad rem, Aelia-
nus tradit ridendos quidem eſſe Aegyptios,qui varia animalium gene-
ra in Deos retulerunt,& ſacra religione coluerunt; ſed addit Thebanos
natione Græcos riſum magis excitaſſe, cum Muſtelam in memoriam Alcmenæ matris
in part.2 Herculis venerarentur. Qui alias huius animalis icones videre deſiderat, adeat Ico-
nologiam Ripæ,vbi hic vir doctus ad figurandum Inſtinctum naturalem, depinxit iu-
uenem nudum velata facie cum ſimulacro Muſtelæ,quæ in os bufonis intrare conatur.
Effigiauit iuuenem velata facie,cum inſtinctus naturalis non immutetur, & ab occulta,
quaſi à velata cauſa dimanet; addidit ſimulacrum Muſtelæ, cum hæc naturali quadam
proprietate ad bufonem,tanquàm ferrum ad magnetem,trahi perhibeatur. Idem Au-

ctor,

E ctor, in delineanda tutela contra omne inimicorum genus, finxit mulierem gemmato *Par. 1. Icõ.*
diademate coronatam cum ſuſpenſo ad collum coralio, cui etiam adiunxit ſimulacrum
Muſtelę ramum rutæ ore geſtantis, cum manifeſtum ſit in hac hiſtoria hoc animal aduer
ſus ſerpentes, & bufones ruta ſe munire. Demùm ad malum omen ſignificandum ex-
hibuit iconem ſenis veſte xerampelini coloris induti, cum ſimulacro Muſtelæ. Primò
quia color xerampelinus proprius eſt foliorum in fine autumni ab arboribus delaben-
tium, quæ imminentem brumam præſagiunt. Secundò quia ab Antiquis Muſtela in-
fauſtum, & inauſpicatum animal credebatur.

VSVS IN CIBIS.

MExicani, vt referunt hiſtoriæ, pauca habent animalia, quibus non veſcan
tur. Nam ſerpentes, capite, & cauda abiectis, ſorices, glires, & muſtelas
comedunt. Hoc autem non debemus admirari; quoniam Galenus Mu-
F ſtelæ carnem non damnauit; immò carnem Muſtelinam ſale conſperſam, *li. 3. de Ali.*
& exiccatam, in ſapore, carnibus leporum ſimilem conſtituit. Ideo in pe- *fac.*
nuria annonæ huiuſmodi caro non eſt improbanda. Quare Fernandus Lopez, in hiſto-
ria Indica, narrat, tempore cuiuſdam belli, milites captis decipula Muſtelis, & in veru
aſſatis pro alimento diù vſos fuiſſe. At omnia Muſtelarum genera ne in cibo ab Hæ- *Leuit. c. 11.*
breis adhiberentur, Sacræ literæ vetuerunt; vel quia hoc animal dolis, & inſidijs refer-
tum, furti typum repreſentet; vel quia, vt alij tradunt, hoc animal auribus concipere, &
ore eniti perhibeatur; quo ſymbolo denotantur peſſimi mores eorum, qui auribus quod
percipiunt, illicò alijs ore patefaciunt, quamobrem Gyraldus etiam in hiſtoria Deorũ
Sacerdotes Muſtelæ carnem non eſitare aſſeuerauit.

VSVS IN MEDICINA.

NOn modicam frugem ex omnibus Muſtelæ partibus Medici, in varijs ex-
pugnandis morbis, demetere poſſunt. Siquidem inchoando à capite
G Galenus in libro de Theriaca ad Piſonem ſcribebat tam cameli, quàm *cap. 9.*
Muſtelæ cerebrum ſiccatum præcipuam epilepticis afferre vtilitatem.
Matthiolus verò in commentarijs ad Dioſcoridem Muſtelarum pulmo-
nem ad omnes pulmonis affectiones efficacem eſſe confirmabat. Dio- *li. 2. de Mat.*
ſcorides iubebat Muſtelæ ventriculum coriandro repleri, atquè inueteratum ſeruari; *med. c. 24.*
nam demorſis à ſerpentibus, & comitialibus auxiliatur. Hinc doctiſſimus Baloppius
ventrem Muſtelæ ſalitum, à propria ſubſtantia, venenis reſiſtere aſſeruit. Præterea, ſi
iecur adhibeatur, duobus principalibus affectibus, ſcilicet vertigini, & epilepſię non pa
rùm emolumenti eſt allaturum. In vertigine Sextus miſcet iecur Muſtelæ, & fel Lepo-
ris ad drachmas tres, addit Caſtorei drachmam vnam, Myrrhæ vnciam dimidiam, & cum
aceto, & melle componit medicamentum. In epilepſia, quæ morbus lunaticus dicitur,
quidam hepar huius animalis commendant, cum (teſte Glyca) iecur Muſtelæ decreſcen *li. 1. Annal.*
te Luna minuatur, eademquè creſcente augeatur. Fel ſuis non caret virtutibus; ſiqui-
H dem Plinius fel omnium Muſtelarum, ſed præcipuè ſylueſtrium contrà omnia venefici
commodum, & ſalutare prædicat. At Matthiolus felle Muſtelarum cum ſucco fœniculi
mixto, in auferendis oculorum nubeculis, & in cute emaculanda vtebatur. Partes etiã
genitales huius animantis à medicina non ſunt arcendæ; quoniam virga Muſtelæ exic
cata, ex Hali, demorſis à ſerpentibus exhibetur, & ſecundùm alios tanquam ſingulare
præſidium ſtranguriæ adhibetur. Teſticuli verò, & vterus more lapidis ætitis fœtum *Teſtes, & v-*
in vtero cohibere dicuntur, ne mulier abortiat. Sequitur ſanguis, cuius virtutes pluri- *terus huius*
mum commoditatis humano corpori afferunt, Lonicerus ſanguinem Muſtelæ cum ſuc- *animalis ad*
co arnogloſſæ mixtum in mitigando podagræ dolore extollit. Galenus, ad mentem *quid.*
Archigenis, meminit huius ſanguinis, quo parotidas illinit, vt citius, & facilius diſſolui *lib. 3. de cõp.*
poſſint. Sed Dioſcorides cinerem, & ſanguinem huius belluæ pro diſſipandis ſtrumis *med. ſec. loc.*
proponit. Hinc Plinius, & Marcellus, ad ſtrumas pellendas, carnem, & ſanguinem Mu- *ca. 2.*
ſtelæ

Digitized by Google

ſtelæ præſcripſerunt. Demùm fimum huius animalis melle exceptum, & cum farina A lupinorum, vel fœnugræci mixtum Matthiolus ad diſcutiendas ſtrumas magnifecit. Muſtelinum verò excrementum, quod ſuauem moſchi ſpirat odorem, in malignis affectibus, & in corruptione aeris præſtantiſſimum erit remedium, & veriſimile eſt, quòd in moſchi defectu, aucta tamen doſis quantitate, à medicis ſubſtitui poſſit. Poſtremò tota etiam Muſtela ad multas ægritudines conducit. Primitus Dioſcorides in curatione morſuum venenatorum Muſtelam ſale inueteratam, detractis tamen inteſtinis, commendat. Vnde Euſtachius Rudius approbans Dioſcoridis ſententiam, aduerſus venena drachmas duas Muſtelæ exiccatæ in vino propinat. Deinde Aetius ſummit paruum canem viuum probè ſaginatum, Muſtelam pariter viuam, & in nouẽ ſextarijs olei, & tribus libris butyri decoquit, poſtmodum in oleo percolato calido partes arthritide laborantes imponi iubet. Amplius, quia Muſtela viſionem deperditam recuperare dicitur, nonnulli, ex Plinio, Muſtelam excæcatam in aliquo vaſe claudunt vnà cum anulis aureis, vel ferreis donec animal priſtinam viſionem adeptum fuerit; & tunc huiuſmodi anulos, tanquam amuleta, ad conſeruandam viſionem geſtant. Ad finem tota Muſtela comburitur, eiuſq; cinis varijs affectibus magno eſt adminiculo; & quamuis Galenus, B vt ipſe recitat, nunquam Muſtelam combuſſerit; tamen puluerem Muſtelæ exiccatæ in morbo comitiali exhibuit. De cuius affectionis præſidio canens Quintus Serenus, ſic inquit.

lib. 3. de venen.

lib. 11. de ſim. med. fac.

Aptus Muſtela cinis eſt, & hirundinis vnà.

Galenus etiam præter morbum comitialem, huiuſmodi puluerem in omni ſpecie arthritidis commendat, quia valentem digerendi facultatem poſſideat. Hinc nonnulli Muſtelam in fictili cremant ad podagram. Alij vt Plinius, & Marcellus in humeragra ex puluere Muſtelæ, & ſufficienti ceræ quantitate ceratum componunt. Placuit tamen nuperis auctoribus potius cinerem, quàm puluerem ex Muſtela parare; ideo Matthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem cinere crematæ Muſtelæ aqua ſubacto, & illito vehementes capitis dolores mulcet, & oculis caligantibus iniecto, ſuffuſiones emendat. Notum eſt cinerem hirundinum in angina inſignem habere prærogatiuam; Plinius tamen in tali morbo cinerem etiam Muſtelæ adhibet. Marcellus autem ad catarrhum in fauces deſcendentem (vt remedium magis ſingulare inueniſſe videatur) Muſtelam, die Iouis, luna decreſcente, in olla rudi, ita cremat, vt in puluerem redigi poſſit; deinde hunc cinerem cum melle mixtum patientibus præbet. Quintus Serenus cinerem huius ani- C malis in elephantiaſi magno vſui futurum eſſe prædicat his verſibus.

Cinis Muſtelæ.

Huic erit aduerſus cedri de cortice ſuccus,
Muſtelaq; cinis, vel fuſus ſanguis ab illa.

Idem Auctor in cauis vlceribus cinerem huius belluæ non infrugiferum eſſe animaduertit dum canit hunc in modum.

At ſi iam veteri ſuccedit fiſtula morbo;
Muſtelę cinere immiſſo purgabitur vlcus.

VSVS IN VARIIS.

OMnes Muſtelę partes ad varia eſſe ex vſu auctores non vulgares tradiderunt. Ideò Mizaldus pauxillum cerebri Muſtelæ coagulo permiſcet, ne D caſeus impoſterum à muribus erodatur. Kiranides teſticulum Muſtelæ ſiniſtrum in corio mulæ ligat, & ἀτόκιον eſſe perhibet, vel ad idem teſticulos Muſtelæ, tempore interlunij, abſcindit, bellua tamen viua dimiſſa, & mulieri exhibet. Viſcera Muſtelæ olim in amatorijs adhibita fuiſſe refert Volaterranus; idcirco Aelianus id confirmans aſſeruit, Priſcos hac ratione ductos crediſiſſe Muſtelam ab Hecate nutritam, quoniam Dea hæc in amatorijs adhiberetur. Pedes inſuper in varijs habent vſum, quoniam ſcripſit Albertus rem ridiculam, ſcilicet ad conceptionem tollendam calcaneum Muſtelæ ſupra mulierem ſuſpendi. At Porta ſemina roſæ cum ſeminibus ſinapi, & pede Muſtelæ intra ramos arboris infœcundæ ſuſpendẽs illam mirandum in modum recreat, & fœcundat. Cauda etiam huius animalis non eſt contemnenda, cum Plinius, & Aelianus Auctores ſint, canes ijs non allatrare, qui cau-

Cerebrum Muſtelæ.

lib. 6. Phyt. cap. 4.

E dam Muſtelæ ſecum portauerint.. Sed quid dicemus de pelle? Albertus in pelle Muſtelæ maris elaborata literas exarat, & Dęmoniacis alligat. Geſnerus tradit equum correptum à ſubito, & pernicioſo morbo, quem Germaui Tach appellant, portione pellis Muſtelæ exhibita, à veterinarijs, liberari. Alij in ſimili caſu Muſtelę albæ caudam, quæ partim alba, partim nigra eſt, minutatim inciſam in pabulo offerunt. *Pellis Muſtelę ad qd.* Verùm animaduertendum eſt, an pelles Muſtelarum albarum congruo tempore ab animalibus detractæ ſint; quia refert Sigiſmundus, in hiſtoria rerum Moſchouitarum, quòd huiuſmodi pelles habent ſigna quædam circa caput, & caudam, ex quibus periti cognoſcunt, an animal debito tempore captum fuerit; & licèt ſtatim atq; captum eſt animal, ex eo pellis detrahatur, & inuertatur ne attritis pilis deterior euadat, tamen habet quoſdam pilos in capite, & cauda, ex quibus pellis bonitas cognoſcitur. Verùm mercatores huiuſmodi pilos euellunt, & emptores decipiunt. Præterea Muſtela non ſolum viua, verùm quoquè in cinerem redacta ad varios vſus vſurpatur. Heliogabalus Imperator Muſtelas ad ludos habebat, dum refert Lampridius ab ipſo mille Muſtelas exhibitas fuiſſe, vt magnificentiam vrbis Romæ comprehenderent. *Muſtela aduerſus venenum valet.* Auicennas iuſſit eis, qui ſibi ab animalibus venenatis metuūt, domi Muſtelas, & Pauones ali, quoniam harum belluarum ſtridore, & clamore animantes venenoſæ fugantur.
F Tandem ad venationem paſſerum, ſturnorum, aliarumq; auicularum Muſtelas domeſticas nutriri in quibuſdā Italiæ locis Petrus Creſcentienſis teſtatur. Verùm ad hoc obeundum munus, Muſtelam marem magis, quàm fœminam Albertus commendat. Quamuis Ictis meliùs idem præſtare poſſit, vt ſuo loco explicabitur. Hoc ſpectans ad venationem paſſerum, & ſturnorum ope domeſticæ Muſtelæ eleganter deſcripſit T. Veſpaſianus Strbza in epicedio cuiuſdam Muſtelæ hūc in modum.

Tu fera paſſeribus peſtis, ſturnisq; fuiſti,
Quos trahere è nidis ars tibi ſumma fuit.

Propterea in fine epicedij hos addit verſus.

Hic Muſtela iacet pueri dolor Herculis ingens,
Pro meritis Dryades hunc tibi dant tumulum.

Ad rem doctiſſimus Ferrarius in tractatu de cultura florum narrat, quòd, in exterminandis talpis, quidam manſuetas habebat Muſtelas, quas in talparum latebras immittebat, vt incautos craſſatores iugularēt. *lib. 3. cap. 3.*
G Ad finē totius Muſtelę etiā cinis variè adhibetur, quidam hunc cinerem edulijs gallinarum, & columbarum miſcentes, Muſtelas à columbarijs, & gallinarijs arcent. Alij ſemina cineribus Muſtelę permixta per agros ſpargētes, mures à ſegetibus abigunt. *li. 5. de diff. an. cap. 76.* Alij deniquè, auctore Eduardo Vuot, Muſtelam in copioſa aqua feruefaciunt, quam decoctionem poſtea ad fugandos mures à campis fęliciter adhibent.

DE MVSTELA SYLVESTRI.
Cap. XVI.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, Etymum.

H

MVſtela ſylueſtris prima facie duas ſortitur ſignificationes, prima eſt vniuerſalis, quando hoc nomine non ſolū beſtiam hāc, de qua in præſenti capipite fit ſermo, ſed etiam Martē, Putorium, & Zibellinum complectitur. Secunda eſt ſignificatio particularis, quando per Muſtelā ſylueſtrem, Furonem tantummodo intelligimus. Furo igitur, ſeu Muſtela ſylueſtris propriè dicta illa eſt, quę à Græcis Ictis, & à Latinis Viuerra nuncupatur. *Viuerra, & Ictis.* Nam ſi petamus Theodorum Gazam, ipſe ex Ariſtotele pro Ictide Viuerrā vertit, Rhaſis quoq; Ictidē Viuerram interpretatur. Vndè Geſnerus Furonem, & Viuerrā ab Ictide Gręcorū minimè diſcrepare optimo iure exiſtimauit. Hanc Muſtelæ ſpeciem Barbari Furonem, vel Furum, alij Furunculum vel Furectum indigitarunt, aut quia more Furis, præ-

dam noctu ſurripiat, vel à furuo, nempe obſcuro colore, quia ſubterraneos,& A obſcuros cuniculos ingrediatur, & effodiat: quamobrem ab alijs etiam Furina fuit
lib.3.de nat. Deor. nuncupata. Sed aduertendum eſt apud Ethnicos Furinam fuiſſe Deam, in cuius honorem feriæ (teſte Cicerone) Furinalia dicebantur. Ad hanc Muſtelæ ſpeciem voracem,& Furonem vocatam videtur alluſiſſe Scaliger in ænigmatibus, quādo ſcripſit.

Captaces animoſa capitq́, vorat q́, voraces
Non tamen à genere hoc diſcrepat illa nimis.
Alterius generis vorat inſidioſa vorantem,
At furtum ſibi qua lumina nocte parat.
Non potuit vicibus natura ſagacius vti,
Cum Furum furax fur quoq́, fure cadit.

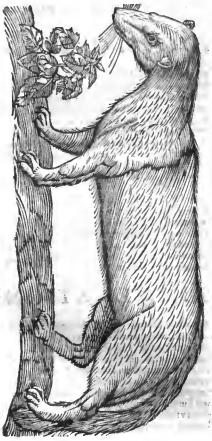
Græcis ἰκτὶς,& per aphæreſim κτὶς cognominatur, fortè ἀπὸ τοῦ ἰκτέρου nimirùm ab aue huius nominis, cuius colorem pilus huius Muſtelæ æmulatur. Sed aduertendum eſt,ne cum ictino,ideſt miluo nomen huius belluæ confundamus; nam Græcis miluus ἰκτῖνος, atquè etiam ἰκτὶς nuncupatur. Deniquè hæc ſpecies Muſtelæ Viuerra Latinis ab effectu nominatur;quoniam vi verruncet,ideſt animantes à cuniculis expellat;ad quem v- B ſum multis in locis Viuerra nutritur. Grapaldus hanc beſtiam pholitam vocitauit;Geſnerus autem pholeutam legendum eſſe arbitratur;cum apud Græcos φωλεὰ luſtrum,& latibulum Ferarum ſignificet;quæ loca ſæpiſſimè Viuerra frequentat. Quapropter hiſpanicum vulgus has beſtias pholeutas appellauit. Hæc bellua ſecundùm nonnullos Hebræis Oach dicitur; licèt alij hoc nomine non modo Furonem, ſed etiam Martem, & Cercopithecum exponant. Gallis Furette,Germanis Frett, Anglis Fret vocatur.

DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

SVnt qui Viuerræ multas differentias conſtituant nixi aſſertis Caroli Cluſij in Exoticis;vbi narrat in Inſula Zeilan ſerpentis genus coronatum va-
lib. 1. gari,ibiquè naſci animantis genus Viuerrę ſimile huic ſerpenti inimiciſſimum;quæ beſtia Viuerræ congener, quotieſcunquè aduerſus prædictū C ſerpentem eſt dimicatura,radicem ligni colubrini præmordet; quemadmodum Muſtela vulgaris rutam. Item Georgius Agricola in libro de animalibus ſubterraneis, poſt deſcriptionem Viuerræ,verba facit de animali Germanicè dicto Hameſter,quod nonnulli Cricetum nominant. Eſt enim animal iracundum,& mordax inſtar Viuerræ,maius paulò quàm domeſtica Muſtela. Pedes habet admodùm breues. Color dorſi eſt leporinus,ventris niger,& laterum rutilus. Hoc animal in omnibus aſſimilatur Viuerræ,præterquàm in victu;nam multa frumenti grana in ſpecum congerit. Ager Turingiæ huiuſmodi animalibus redundat ob copiam,& frumenti bonitatem. Idcircò aliquibus auctoribus placuit hoc animal Muribus,non autem Muſtelis adnumerare. Auctor de natura rerum in deſcribenda Viuerra retulit colorem eieſſe inter album,& buxeum medium,& ventre albo; deindè magnitudinem paulò maiorem domeſtica Muſtela,& oculos rubicundos aſſignabat. Quocirca animal eſt audax,& truculentum,cūctis
lib.9.cap.6. animantibus inimicum,& potiſſimum cuniculis,quos ſæpè gregatim ex ſuis antris pellit. Ariſtoteles in hiſtoria animalium literis mandauit, Ictidem eſſe corporaturæ catelli D Melitenſis,in pilo verò,forma,albedine partis inferioris,& morum aſtutia Muſtelæ vulgari valdè ſimilem.

MV-

MVSTELA SYLVESTRIS
cum Galepſi vera.

NATVRA, COITVS, PARTVS. A

FVrones, vt rerum naturalium ſcrutatores retulerunt, facilè cicurantur, & domi ſi alantur, in capſis ligneis plurimùm temporis dormiendo conſumunt. Deinde ad iram ſi prouocentur, tunc excrementa alui admodum odorata egerunt. Præterea quando fœminæ intemperata libidine agitantur, niſi tunc mari commiſceantur, inflatione correptæ percũt. Coire autem more felium multi affirmant. Inſuper fœminæ ſunt fœcundæ; nam ſeptem, vel octo catulos vnica paritura edũt; dum tamen ſpatio quadraginta dierum vtero geſſerint. Fœtus poſt partum ſpatio triginta dierum cœci ſunt, & die quadrageſimo poſt acceptam viſionem ad venationem proficiſcuntur.

LOCVS, CIBVS. B

Anglia has nutrit.

AGricola ſcriptis mãdauit hoc animalis genus inferioribus Germanis ignotum eſſe, quoniam rariſſimè ad illos deferatur. Geſnerus verò auctor eſt Italiam, Galliam, & Germaniam Furone carere, niſi aliunde hęc Fera delata fuerit. Strabo inquit hanc Muſtelam ruſticam ab Africa exportari. Verùm in Anglia etiam verſari multi perhibent; propterea Geſnerus admiratus eſt, quomodo hæc bellua in Anglia reperiatur, quã ſecundùm Strabonem Africa nutriat. Quoad victum hoc Muſtelæ genus carne cuniculorum maximoperè delectatur. Quamobrem in Anglia, harum Muſtelarum copia redundante, decipulis coercentur, & mactantur, ne deuorando cuniculos, eorum inopiam faciant. Inſuper, vt nonnulli volunt, piſces etiam, & aues appetit; ideo Reuſnerus canebat.

Illis aquas habitans piſces, venatur auesq́;
Plus Furo, quàm veneno, lædit vulnere.

Columbis quoquè ritu aliarum Muſtelarum inſidias tendit: Vnde ne columbarijs detrimentum afferat, caput lupi in eis ſuſpenditur; licèt poſteà (Matthiolo teſte) potius ſanguine, quàm carnibus gaudeat. Demum cum hæc beſtia, iuxta nonnullorum mẽtem, mellis ſit auidiſſima, alucaribus maximum affert incommodum. Ideo hac ratione motus Textor hanc Muſtelam melem fortè nuncupauit. C

VSVS IN VENATIONE.

lib. 10. c. 35.

CArolus Figulus in Dialogo de Muſtelis retulit Viuerras idoneas eſſe ad extrahendas de nidis parietum auiculas, & præcipuè quando aues in locis inacceſſis nidulantur. Tradidit etiam Geſnerus in Gallia Narbonenſi à nobilioribus Furones nutriri, vt deinde illis in cuniculorum venatione, vtantur. Hanc venationem deſcribens Petrus Creſcentiẽſis protulit, venatorem in coercendis cuniculis hoc modo incedere. Primum magno excitato ſtrepitu pauidos cuniculos ad cryptas pellit; deinde circa fouearum oſtia, vno tantùm excepto, D reticula tendit; per quod Furonem quem habet cicurem cuniculorum inimicum immittit; prius tamen Furonis os vinculis claudit, nè cuniculos mordere, ſed tantum propellere poſſit. Illi igitur omnes à cauernis expulſi retibus tandem inuoluuntur.

E

DE PVTORIO.

Cap. XVII.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

INter Muſtelas ſylueſtres ſecundum locum occupat illa, quæ ab odore Putorium, vel Putorius nuncupatur; quoniam ab ore putidam halitum ſemper emittat; & quamuis omnia Muſtelarum genera, quando iraſcuntur peſſimè oleāt, tamen per Antonomaſiā Putorij nomen huic conuenire videtur, cum non ſolùm hæc Muſtela bile afflictata, ſed etiam abſque vlla iracundiæ occaſione, mirandum in modum puteat. Nonnulli hanc Muſtelam Ictim appellarunt, ſed, auctore Geſnero, Ichthim ſcribere voluerunt; quoniam Græcis ἰχθὺς piſcis exponitur; cum Putorius inter alias Muſtelæ ſpecies eſu piſcium ſummoperè delectetur. Hinc poſtea multi hoc nomen (Ichthim) corrumpentes, Iltim, & Iltiſſum Putorium cognominarunt. Italis ab odore fœtido quem ſpirat, Puzolo dicitur, Gallis Putois, Sabaudis Poutter, Dalmatis, & Bohemis Thchorz, Polonis Vydra, Anglis Sitche, Germanis Sitſchpronunciatur. Opinamur hoc animal à Scaligero, in exercitationibus aduerſùs Cardanum, catum fœtentem appellatum fuiſſe, non ſolum quia hanc belluam inter Caſtores, & Lutras connumerauerit, aliaſquè animantes, quæ piſcibus victitant, ſed etiam quia retulerit quòd hic catus fœtens in Gallia Putois dicatur; quod de Putorio à nobis paulò antè aſſertum fuit.

Odor teter huius Muſtelæ.

F

DIFFERENTIÆ.

Deſcriptio.

G

ALbertus meminit cuiuſdam Muſtelæ, quam Noerzam vocant, magnitudine Martis. Hæc pilos ad colorem Lutræ accedentes gerit, ſyluas habitat, & ſemper in remotioribus nemorum penetralibus reperitur, & quoniam de ſe putidum odorem emittit; ideo nonnulli hanc beſtiam ſpeciem Iltiſſi, nempe Putorij eſſe ſtatuerunt. Si ad deſcriptionem noſmet conuertamus, obſeruabimus in Putorio caudam multò breuiorem, quàm in Marte, deinde reliquo corpore Marti valdè ſimilem, paulò tamen maiorem. Circa collum Putorius anguſtior eſt, ſed circa imum ventrem latior conſpicitur in cauda, & cruribus nigrior, & ad latera flauior. Tegitur hoc animal pelle ex duplici pilorum ordine conſtante; alij enim ſunt breuiores, alij verò longiores; breuiores flauitie, & longiores nigredine ſunt inſigniti; quapropter pellis hæc intuentibus gratum colorem communicare ſolet. Inter auctores rerum naturalium in deſcribendo hoc animali quædam agitatur controuerſia circa pedes. Scilicet vtrum crura ſiniſtri lateris breuiora ſint, vt à quibuſdam de Taxo
H relatum fuit, quia partem affirmatiuam aliqui auctores tutati ſunt. Verùm hoc à veritate valdè recedere autopſia declarat; nam in officinis pellionum multæ Putorij pelles quotidie oſtenduntur, in quibus nulla pedum inæqualitas obſeruatur.

Putorij deſcriptio.

PVTORIVS CVM RVTA, QVA OMNES MVSTELAE ADVERSVS Serpentes ſe defendunt.

MATY-

Digitized by Google

E

NATVRA, CIBVS, VSVS.

PVtorius, vt veritatem fateamur, naturam in largitione ſuorũ odorum parũm liberalẽ expertus eſt, cum fętidiſſimũ odorem ſemper ſpiret, vnde poſtea nomẽ inuenit, vt paulò ante enucleauimus. Hinc Germani (Geſnero auctore) quando fędiſſimã meretricem ſignificare volũt, eam terro huius animantis odori comparare ſolent. Reuſnerus igitur, in Paradiſo poetico naturales Putorij proprietates perpendens canebat hunc in modum.

Putet, vtq; malè feruens Putorius ira,
Gallinas morsu ſtrangulat, oua rapit.

Quocircà ex doctrina Reuſneri colligere poſſumus Albertum aſſecutum fuiſſe veritatem, quando ſcripſit Putorios, et Martaros muribus, & gallinis infeſtos eſſe, ideo incolunt horrea, ſtabula, aliaq; ædificia, in quibus gallinę verſari ſolent. In ſyluis etiam,
F auctore Agricola, libentiſſimè vagantur, vt auibus inſidientur, à quibus quemadmodum, & à gallinis ſtatim caput auferunt, nè vllum clamorem edere poſſint, indeq; ſanguinẽ & oua abſorbent. *Auibus insidiatur.* Inſuper more Lutrarum, quandoq; in ripis fluminum cauatis habitant, vt piſcibus, quos etiam appetunt, inſidias tendant. Sunt etiam qui affirment ranas à Putorijs deuorari, neque hoc à veritate alienum videtur; cum ruſticus quidam Geſnero narrauerit ſe inueniſſe ranas in arboris cauitate, vbi Putorium occiderat. Pellis tantùm huius animalis eſt in vſu, ſed pelliones laudant pelles animalis capti hyeme, quia minus fętent, nam Putorij verno tempore capti grauiſſimè olent. His pellibus igitur elaboratis pelliones vtuntur ad fulciendas veſtes hyemales; & pariter ad ſemimanicas hyemales concinnãdas pro vilibus potiſſimum hominibus, quoniam huiuſmodi pelles non ſunt magnæ æſtimationis, ideoquè vili venduntur pretio.

DE MARTE.

Cap. XVIII.

G

SYNONIMA, ET ETYMVM.

ARiſtoteles in hiſtoria animalium ponderans naturam Caſtoris, & Lutræ meminit Satyrij, propterea Niphus in commẽtarijs Satyrium interpretatur Marterum magnitudine cati cum pilis ad colorem fuluum tendentibus, & vulgò dici Foinam aſſeuerat. *lib. 8. c. 5.* Sed hic animaduertendum eſt Foinam quidem Martem, ſed omnem Martẽ Foinam appellari non poſſe quemadmodum in examinandis differentijs docebimus. Hæc bellua igitur à ferocia vocatur Martes, quia Martia, & bellicoſa ſit; cum Mars olim ab Ethnicis Deus Belli reputaretur, ideoq; Bellus etiam ab aliquibus fuit appellatus; vnde hæc quoquè bellua ipſis Nationibus Bellota nominatur. Barbari recentiores hoc animal Martam vocant;
H & licèt hoc nomen proprie ſit Hiſpanicum, tamen nonnullis Italis, Gallis, & Germanis Marta, Marturo, Martaro, & Martorello dicitur, Bononienſibus verò pellionibus Martire, Anglis Marder, Gallis Mardre, Polonis Kuna. *lib. 1.* Quapropter Cromerus in hiſtoria Poloniæ inter pelles cultui aptas Mardures, quas Poloni vocant Kunas recenſebant. At Eraſmus Stella in hiſtoria antiquitatum Boruſſiæ ſcribebat à Barbaris illius beſtias de genere Muſtelarum vocari Gainos, quas Germani Martes nominant. *Gainus quid sit.* Quare idem Auctor in carmine elegiaco ad Federicum Principem ſic cecinit.

Quiq; ſua pelle eſt gratus, veſtire Gainus
Membra viſu, rigidum pellit, & inde gelu.

Matthias à Michou in ſua hiſtoria refert Populos quoſdam Sarmatiæ Europeæ ad pellendam aeris iniuriam pelles Zobellorum, & ſciſmorum conſuere; propterea aliqui per ſciſmos Martes intellexerunt, nec ſine ratione, quoniam Ioannes Bohemus ſcriptum

reliquit

reliquit Incolas Hungariæ Scythicę, nil aliud pro tributo, quàm pelles ſciſmorum & Zobellorum Duci Moſcouię pendere, cum Zibellini, & Martes pretioſis exuuijs induantur. A

DIFFERENTIÆ.

DVæ Martis ſpecies noſtra ætate obſeruantur iuxta exuuias, quas Pelliones in ſuis officinis venales habent. Altera pilo fuluo nigricante veſtitur, excepta gutturis parte, quę albicat, & hanc Fainā noſtri Pelliones vocant; nos Martem domeſticā eſſe conſtituimus; eſt enim corporaturę felis, ſed paulò longior, cruribus, vnguliſq; breuioribus. Hęc per rura vagatur, gallinas iugulat, oua exhaurit, turres aſcendit, columbas infeſtat, & deniq; omnes aues uexat. Altera ſpecies ſyluas ſemper incolit, eas rariſſimè deſerit, proprieq; Martes appellatur, differt autem à priore, quia induitur pilo clariore, & tactu molliore, guttur habet luteum, eiuſq; ſpolium à magnatibus expetitur. Sunt qui dicant (teſte Matthiolo in comm. ad Dioſcoridem) hanc poſtremam ſpeciem in duas alias diſtribuendam eſſe, quarum vna in ſyluis fageis, quernis, & iligneis verſatur, altera verò nemora tantùm picea, & abiegna incolit, quæ pulchriori pilo veſtitur. Georgius etiam Agricola duas Martis ſpecies conſtituebat, & quoniam interdum eas ſub tectis, interdum in ſpelæis verſantes obſeruabat; idcirco Martes tectorum, & ſaxorum indigitauit. Præter enumeratas Martium ſpecies, aliqui ſcribunt ad Podamnici lacus initium oppidum Brigantium nuncupatum ſitum eſſe; cui ſylua Brigantina dicta adiacet, in qua Martes noctu lucentes eſſe perhibentur; quarum cognitio ad noſtros pelliones nōdum peruenit. Verùm hanc ſpeciem à prædictis minimè diſcrepare opinamur; cum horum animantium oculi ob ſpirituum copiam, more felium, ſplendorem emittere poſſint. B

Martis ſpecies quot ſint.

ANATOMICA.

BEllua hæc dentes habet admiratione plenos, candidiſſimos inæquales, & aſperos; idemque refert Geſnerus, qui in cranio Martis domeſticę omnes diligenter obſeruauit. Canini igitur in vtraquè mandibula eminent, inter quos ſex dentes exigui in altitudine tamen æquales interiecti ſunt; qui inciſorum munus obeunt; cum hac tamen differentia, quòd inciſores mandibulæ inferioris perexigui ſunt. Molares, ſeu maxillares ſunt ſerrati, eorumque quidam figura triangulari inſigniti, & vtrinquè octo exiſtunt, horum vltimi in ſuperiori oris parte multò cæteris interius ſunt, nempè in ipſo palato. Quare dentes in cranio huius animalis triginta duo numerantur. Libuit autem non ſolùm cranium, ſed integrum huius beſtiæ ſceleton exhibere, vt lector non modò cranium, & dentes, verùm quoquè omnes vertebras, coſtas, & alia oſſa diligenter obſeruare poſſit. C

Dentes quot & quales.

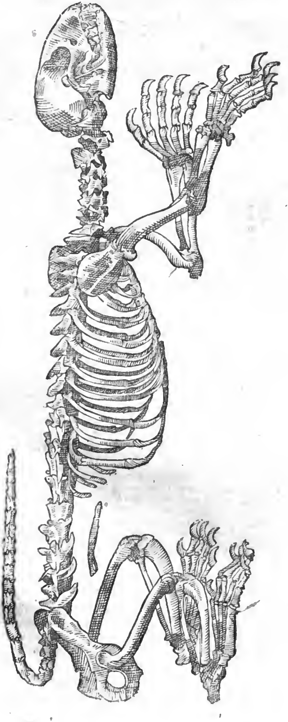
NATVRA, LOCVS, CIBVS.

HOc animal ſatis benignę eſt naturæ, quia facilè cicuratur, & cicuratum cū hominibus, alijsquè belluis verſās hùc, atque illùc innoxiè diuagatur. Id teſtificatur Geſnerus, qui Martem hăbuit cicurem, canis, quo cum nutriebatur, amătiſſimam, quem in itinere etiam ſequi ſolebat. Immò vinculis ſoluta circa vicinorum ædes vagabatur, & ſemper reuertebatur, ſupina quoquè cati ritu ludebat. Verumtamen bellua hæc cum ſit infida, nonnulli ſuadent, vt canini eius dentes amputentur; ſic enim mordendo minorem noxam inferre poteſt. Excrementa huius animantis odorata eſſe ſcripſit Ruellius; quod poſtea Renodeus in hiſtoria materiæ medicæ confirmauit, dicens ſe obſeruaſſe excrementa grandiorum Muſtelarum, quas ob pugnacitatem Martes appellant, Moſchum redolere. Si contemplemur locum natalem comperiemùs regiones frigidas, & potiſſimùm Septentrionales à D

lib. 3.

Fimus Martium qualis.

Martibus

MARTIS SCELETON

Digitized by Google

Martibus coli; quamobrem Bargeus ſic canebat. A

lib. 4. Syr. —— *& captas Vrſe ſub ſydere Martes.*

Matthias etiam à Michou agens de Sarmatia Europea, in Ruſſia copioſas pelles Mardarum, nempè Martium eſſe referebat. At ſi locus particularis vtriuſq; ſpeciei examinetur: Geſnerus tradit. Martis genera apud Heluetios, & in regionibus alpinis verſari; quamuis Mattes domeſtica vulgo Faina dicta paſſim in omnibus ferè europæ regionibus reperiatur, & præcipuè ſub magnorum ædificiorum, & templorum tectis, nec non in ſyluis circa fagos, à quibus nomen inuenit, cum multis Fagina, & nomine corrupto Faina nuncupetur. Frequens etiam eſt, Geſnero teſte, in Germaniæ alpibus, quę meridiē, & Italiam ſpectant; nam Martes propriè dictæ, quæ pelles habent pretioſas, vagantur tantùm in ea Germaniæ parte, quæ Septentrionem reſpicit, deinde in abietibus nō autem in fagis verſantur. Vndè quidam ruſticus retulit Geſnero, ſe in præalta abiete Martem cum quatuor catulis comprehendiſſe. Gallia Martibus abietum caret; ex Polonia quidem deferuntur, ſed colore fuſco diluto, qui color in Martibus minus commendatur, cum Martes habens colorem ex fuſco, & puniceo mixtum præferatur. De victu ſcribunt nonnulli, vt Ruellius, quòd Martes, præter cibum alijs Muſtelis conuenientem, frutices odoratos edunt; ideoquè excrementa odorifera reddunt. Geſnerus hanc opinionem explodit, cum Martes herbis, & fruticibus nunquam veſci intellexerit. Itaquè Alexander Aphrodiſienſis excrementa odorata horum animantium cibo qualicunquè ſicciori, & ſimpliciori attribuebat. His addamus optimam, & perfectam in his animantibus ciborum coctionem, nam vbi tales coctiones celebrantur; ibi neceſſariò, grati, & iucundi odores producuntur.

lib. 2. cap. 1.

Martes propriè dictæ vbi.

B

lib. 1. probl.

DENOMINATA.

SYluaticus herbam valerianam Martorellam appellat, nec non catariam ſylueſtrem, quia feles ea maximoperè delectentur, quemadmodum etiā gaudent calamētho maiori, quod etiam Matthiolus catariam cognominauit. Nos ælurion, græco vocabulo, à felibus denominare poſſumus, quia certum eſt hanc herbam felibus eſſe gratam, veluti Marturellam, ſiue valerianam Martibus, cum fortè harum ſpiritus recreet, atquè refocillet. Eſt alia planta, quā Monachi in Meſuem fęnugręcum ſylueſtre, alij neſam, alij taurinam vocāt. Manardus à quibuſdam Italis Gyarcam nuncupari ſcribit, Braſauolus verò Giarcam; hæc fortè eademerit, quàm Marcellus Empiricus cicharbam nominat. Hanc igitur plantam prædictis nominibus inſignitam rutam caprariam eſſe, & Martanicam forſan à Martibus indigitari concludunt.

Mortorella quæ planta.

C

VSVS PELLIS.

EX illa portione pellis candidiſſimæ, quæ ſub gutture Martis domeſticæ reperitur, ex Geſnero in Germania, pilei admodum ſalutares capiti concinnantur. Apud nos ex portionibus albis huius pellis Fainæ, quam vocant ſimul conſutis, noſtri Pelliones veſtes hybernas ſuffulciunt, & ex reliqua pelle chirothecas villoſas componunt, quas ſingulas ſexdecim, & viginti libris monetæ Bononienſis vendunt. At ſemimanicam hyemalem ex pellibus Martium propriè dictarum conſutam non minus, quàm ſeptuaginta libris venundant, quoniam hæ pelles non niſi pretioſis veſtibus aſſuuntur; idcirco Reuſnerus in Paradiſo Poetico cecinit. D

Pellibus inducit pretioſis pallia Martes.

Hac etiam ratione ductus Martialis non immeritò ſcripſit.

Venator capta Marte ſuperbus adeſt.

Non eſt igitur admiratione dignum, ſi pelles Martis magni pretij eſſe perhibeantur, & veſtimenta exornando, illa pretioſa efficiant, nam Bargeus huc reſpiciens dicebat.

Non deerant molli, quæ membra rigentia lana

Contegerent denſa pretioſo vellere Martes.

lib. 5. cyneg.

An-

E Andreas Teuethus in hiſtoria Americæ tradit, quòd mulieres de Canada quatuor, aut *lib. 2.*
quinque pelles Martis conſuunt, in quibus poſtea proprios infantes inuoluunt, & hæc
de vſu huius pellis dicta ſufficiant.

DE MVSTELA ZIBELLINA dicta. Cap. XIX.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

ARiſtoteles in hiſtoria animalium verba faciens de Caſtore, Lutra, & alijs
animantibus amphibijs meminit Satherij; Niphus autem in commenta- *lib. 8. cap. 5.*
rijs iuxta nonnullorum ſententiam per Satherium Cebalum animal hir-
F ſutum, & pelle valdè pretioſa indutum expoſuit. Hinc conijcere poſſu-
mus, & ratione nominis, & ratione pellis de Muſtela Zibellina locutum
fuiſſe, quam omnium Muſtelarum nobiliſſimam eſſe prædicant. Poloni, quorum regio
proxima eſt illis locis, vnde huiuſmodi pelles pretioſæ ad varias regiones deferuntur;
hoc animal Sobel nominant. Idcirco aliȩ Nationes hanc belluam ratione ſimilitudinis *Sobel ani-*
Muſtelinæ, Muſtelam ſobelam, vel zobelam indigitarunt. Illyriæ etiã populi idem no- *mal quid ſit*
men cum Polonis retinent. At Cromero in hiſtoria Batauiæ non Muſtelam ſobelam,
ſed Scythicam vocitare placuit. Gallis, corrupta voce, Martes Soublines dicitur, for-
tè propter ſimilitudinem, quàm habet cum Marte, nec ſine ratione, quoniam fuerũt mul *Embl. 79.*
ti, qui hanc beſtiam Martem Scythicam nominarunt. Alciatus in emblematibus hoc
animal Murem Sarmaticum, & alij Murem Scythicum cognominarunt; ſed, noſtro iu-
dicio, perperam; nam, cum hoc animal Muſtelæ potius, quam Muris figuram, & corpora-
turam æmuletur, Muſtelam, vel Ictidem Scythicã, aut Sarmaticã appellare debuiſſent.

DESCRIPTIO, ET NATVRA.

G
GEorgius Agricola hanc Muſtelam paulò minorem Marte conſtituebat, &
totam obſcuro colore fuluam, præter guttur, prædicabat, cui colorem ci-
nereum attribuebat. Alij colorem huius Muſtelæ ſubflauum, & collum
cinereum eſſe ſtatuunt. Matthiolus in Commentarijs ad Dioſcoridem
minimè recedens à doctrina Agricolæ, & à germana veritate formam, &
corporaturam huius pretioſæ Muſtelæ cum Marte eamdem ferè, ſed paulò minorẽ eſſe
promulgauit; cum Zibellinus in comparatione ad Martem crura breuiora habeat. Hoc
animal natura ſua agile, & ſemper inquietum eſt; ideò Phyſiologi non diſſimilem mobi
litatem tegmini detracto inhærere autumant; propterea quòd obſeruarũt pelles Zibel
linas in imo capſæ repoſitas alijs veſtibus, & pannis onuſtas poſt triduum plus minùs *Pellis Zibel-*
in ſummum aſcendiſſe. Amplius aliam proprietatem in pilis huius Muſtelæ inuenerunt; *lina mira*
nam ſi manibus tractentur, aut fricentur ſemper æquales remanent, quod in cæteris Mu *proprietas.*
H ſtelis non contingit, ſiquidem illarum pili contrectati ſemper ſe erigunt.

LOCVS, VICTVS.

OLaus Magnus in hiſtoria Septentrionaliũ literis mandauit, quòd Zobelli, *lib. 18. c. 15.*
& Marduri, ideſt Martes in frigidiſſimis nemoribus vitam degũt, ſed Zo
belli potiſſimùm in extremis Moſcouitarum ſyluis verſantur, propterea
per immenſum terrę, & maris ſpatium ad alienigenas horum animantium
pelles importantur. Verùm non ſolũ in Moſchouia, ſed etiam in Lithua-
nia, alba Ruſſia, & regionibus mari Cronio finitimis hæc animalia vagantur; Quamobrẽ
Io. Bohemus in hiſtoria de moribus gentium recẽſens Lithuanorum diuitias, pelles Zi- *lib. 3. c. 7.*
bellinas

bellinas nominauit,& paulò inferius agens de Hungaria Scythica meminit pellium A
Zibellinarum,quibus prædictæ regiones redundant. Venduntur enim huiuſmodi pelles caro pretio,etiam in locis, in quibus capiuntur; hinc fit vt venatores ditiſſimi euadant. Inſuper in Lanceruca Scandinauiæ ſylua Muſtelæ etiam huius generis comprehenduntur,ſed præſtantiores ſunt Zibellini pelles,quas Tartari, & Lapones mittunt. Hac de re Cardanus in libro de rerum varietate commemorat hos Lapones populos ſub extremo Septentrione habitantes,qui pelles Zibellinas elegantiores ad varias regiones tranſmittunt. Deniq; vt legitur in hiſtoria deſcriptionis Guineæ, prouincia Congi Zibellinorum copia ſcatet. A cibo harum animantium citò ſe expedit Olaus Magnus, dum inquit. Zibellas in aliquo ſaltu opaco ſemper latitare, & pro victu auiculis inſidiari.

loc.cit.

DENOMINATA.

SVnt qui opinantur Zibellinorum ſectam ab animali Zibellino denominatã B
fuiſſe,fortè quia huius ſectæ auctorem pellibus huius animalis indutum incedere crederent. Verùm hanc ſectam ab hoc animante originem nõ traxiſſe colligere poſſumus ex hiſtoria chronica, quam Stephanus Guacius Italico ſermone conſcripſit,vbi tradit,Ruggerium olim Siciliæ Regem,cum dubitaret nè Conradus tertius Imperator in Italiã veniens eum Regno priuaret(Imperatores enim Regum Siciliæ ſemper inimici eſſe ferebantur) legatos ſuos in Germaniam miſiſſe,vt Guelphum Bauariæ Ducem aduerſus Imperatorem de bello ſolicitarent,quod ſtatim atquè paratum eſſe intellexit,magnam militum copiam,cũ nomine ſuo,tùm,vt res honeſtior videretur,etiam nomine Pontificis,cuius ſe tributarium eſſe profitebatur,in ſubſidium Duci Guelpho miſit,cum quo dimicauit Henricus Imperatoris filius,qui quoniam in loco Zibellino dicto, natus eſſet Zibellini etiam nomine gaudebat. Vnde Imperatoris exercitus in quocunq; certamine alta voce clamabat Zibellinum viuere,& viciſſim milites Guelphi Ducis viuere Guelphum;hinc prædictæ ſectæ non autem à Zibellino animali ortum duxerunt.

VSVS PELLIS. C

lib.1.ca.56

lib.2.

M. Paulus Venetus ſermonem habens de veſtimentis Tartarorum ſcribebat ipſos Zibellinis vti,& alibi retulit,quòd magnifica tentoria in ampla planitie venationis cauſa, pro magno Can Tartarorum conſtructa, intus pellibus Zibellinis exornantur. Legimus etiam in hiſtoria Sarmatiæ Aſianæ, Iurhos populos Scythiæ Duci Moſcouiæ eſſe ſubditos illiquè pro tributo pelles Zibellinas pendere. Alexander Guagninus de vſu pellium huius pretioſæ Muſtelæ ſcribit,quòd in Obdoriæ regione ad oſtia Oobbi fluminis quoddam antiquiſſimum Idolum in lapide cælatum conſpicitur,quod Moſcouitis Zolota Baba,id eſt aurea anus nuncupatur;eſt enim ſtatua mulieris vetulæ cum duobus pueris,quorum alterum gremio fouet,alterum verò quem illius nepotem fuiſſe perhibent,penès ſe ſtantem habet. Ibi hoc Idolum cultu latriæ venerantur, illiq; pretioſas pelles Zibellinas offerunt. Noſtra ætate huiuſmodi pelles ad ornandas nobiliorum fœminarum veſtes potiſſimum adhibentur; D
quandoquidem de hoc animali Reuſnerus in Paradiſo Poetico ſic cecinit.

Romanas ornas ſic benè pelle nurus.

Pretium pellis Zibellinæ.

Pelles enim Zibellinorum tantæ ſunt æſtimationis,atquè pretij,vt Paulus Venetus duo millia coronatorum pro factatura vnius veſtis non ſufficere pronunciauerit, & Georgius Agricola auctor eſt,ſe præſente,quadraginta pelles huius Muſtelæ mille coronatis aureis venditas fuiſſe. Nos hic Bononiæ in officina pellionis ſemimanicam hyemalem ex Zibellinis concinnatam quadringentis libris monetæ Bononienſis emptam fuiſſe cõſpeximus; quoniam huiuſmodi pelles pluris fiunt,quàm panni, quibus aurum intertexitur. Cæterùm,antequam finem huic tractatui imponamus,duo circa has pelles dignæ

eſſe

eſſe animaduerſione arbitremur. Primum eſt conditio genuinæ pellis zibellinæ; ſecun-
E dum eſt modus præſeruandi has pelles pretioſas, ne à blattis vexentur; Quoad primum
refert Sigiſmundus in commentarijs de rebus Moſcouitis, quòd perfecta pellis Zibel-
lina debet gaudere his conditionibus, nimirum vt pili ſint admodum longi, deinde, vt
eorum color ad nigredinem potius, quàm ad alium colorem vergat; nam hæ conditio-
nes animal congruo tempore captum fuiſſe arguunt. Quoad pellium conſeruationem.
tradit Olaus Magnus pelles zibellinas nullo modo Soli exponendas eſſe, quoniam ma- *lib.18.c.15.*
gis conſumuntur, quàm ſi per ſpatium vnius anni in vſu veſtium adhiberentur. Dein-
de, cum ob pilorum longitudinem ſępiſſimè à tineis infeſtentur, ad harum præſeruationē
duo eſſe neceſſaria opinatur. Primum vt pelles identidem moueantur, & concutiantur,
deinde non niſi in ramis abſinthij inuolutæ in capſis, vel armarijs condantur.

DE MVSTELA AFRICANA.
Cap. XX.

F
DOctiſſimus vir Carolus Cluſius in Exoticorum hiſtoria verba facit de ani- *lib.5.c.17.*
malculo, quod Muſtelam Africanam appellat, eiuſquè iconem in gratiam
legentium exhibet. Eſt autem hoc animal (ipſo referente) maius glire,
vel mure, ſed in corporis forma Muſtelam quodammodo repręſentat.
Cauda longis pilis prædita ſciurum æmulatur, illam enim attolit, ſed mini
mè ſupra caput, more ſciuri, retorquet. Quandoq; hoc animal comedens clunibus in-
ſtar ſciuri inſidet, anterioribus pedibus cibum tenens. In vtraquè mandibula binis
longioribus dentibus eſt præditum. Aures ferè orbiculares habet Color pilorum mix-
tus eſt ex ſpadiceo, fuſco, & albo ſingulis coloribus à capite ad caudā ſecundū corporis
longitudinem virgatim excurrentibus. Summa varietas obſeruatur in cauda ſimilibus
coloribus radiatim diſtincta quando interdum illam inſtar caudæ Pauonis explicat.
Pedes in quinquè digitos habet diuiſos, quaternos antrorſum ſpectantes, eorumq; bi-
nos medios longiores, quintum breuem calcari non diſſimilem retrorſum ſpectantem.
Hæc beſtia omni cibo obiecto indiſcriminatim veſcitur præſertim verò pane delecta-
G tur, non eſt admodum ferox, & facilè cicuratur, liberequè abſquè vinculo vagans ſpon
tè caueam repetit; Cum autem veriſimile ſit ex ea parte Africæ, quam Oceanus aluit,
hanc beſtiam deferri; propterea clariſſimo Cluſio γαλῆν λιβυκὴν, nempè Muſtelam Li-
bycam ſiue Africanam vocitare placuit. Cæterùm Ioannes Hugo agens de animali-
bus Indiæ ſcriptū reliquit, ibi animalia viuerris ſimilia reperiri, quæ caudā habent ſciu
ri, ſuper arbores vagantur, pilis varijs exornantur, & ad delicias expetuntur. Vtrùm
modò huiuſmodi animal poſſit dici congener Muſtelæ Africanæ Cluſij perito Lectori
iudicandum relinquimus.

DE GENETTA.
Cap. XXI.

H

SYNONIMA, ET ETYMVM.

STatim poſt hiſtoriā Muſtelarum, Genettæ naturā ſcriptis mandare libuit,
vt omnibus liquidò conſtaret hoc animal aliqua ex parte Muſtelis aſſi
milandum eſſe, non autem inter Muſtelæ ſpecies recenſendum quemad-
modum Cardanus in libro de rerum varietate memoriæ prodidit. Qua *Exerc. 210.*
de cauſa Scaliger ipſum acerrimo reprehenſionis ſermone proſequitur;
cum Genetta in comparatione ad Muſtelas nihil præter auriculas illis cōmune habeat.
Nā in corpuratura magnā Lutrā æquare ſolet, quā magnitudinē Muſtelæ nullo modo *Cardani*
aſſequūtur. Cęterū pro Cardano dicēdū eſt, quòd fortè ratione pellis, hoc animal inter *defenſio.*

Muſtelas receſſuit;nā pellis huius animalis æquè,ac pellis alicuius Muſtelæ ſylueſtris eſt A
æſtimationis magnæ cū ex his omnibus pretioſæ veſtes fiăciătur.Quibuſdā nomē huius
belluæ Ginetha,alijs Genetta,aut Ginetta ſcribitur;cū Ginocha apud Albertū perperā
pro Genetha legatur.Modò vnde ætymologia huius nominis deducēda ſit,teſte Geſne
ro,nihil certi habemus;niſi velimus aſſerere locum natalem huic animanti nomē dediſ-
ſe. Defertur enim ex Hiſpania,vnde etiam equi in curſu velociſſimi Ianetti, vel Ginet
ti nuncupati habentur,de quibus in equi hiſtoria actum fuit. Quapropter & hæc beſtia
à quodam fortè Hiſpaniæ loco,*Ginetto*,dicto ad nos conuehi poteſt;cum hoc animal Hi-
ſpanicū eſſe omnibus ſit in aperto. Ideo Pelliones ob ſimilitudinem,quam cum Cato
habet,paſſim Catum Hiſpaniæ vocitant. Hinc etiam Germani (referente Geſnero)
vocabulo ex Genetta,& Cato compoſito hanc belluam *Ein Genithcatz*,nempe Gene-
lib.1.c.76. thocatum vocant. Alij hoc animal felem Conſtantinopolitanam nominare maluerunt,
nixi Obſeruationibus Bellonij,qui ſe Conſtantinopoli verſantem huiuſmodi anima-
lium genus,per ædes,more felium,vagans conſpexiſſe tradidit. Tandem ſunt,qui hanc B
beſtiam Pantheram minorem,apud Oppianum,eſſe arbitrantur;non ſolum quia in ma-
gnitudine,& ingenio Pantheræ reſpondeat,ſed etiam quia tàm Pantheræ,quàm Genet
tæ pellis odora eſſe perhibeatur.

DESCRIPTIO,
& Differentiæ.

lib.19.c.58. VIncentius in Speculo naturali retulit Genettā eſſe belluam paulò maiorē
vulpecula, ſed rectiùs,ad mentem Alberti, legere debemus vulpecula
paulò minorem,cui color inter croceum, & nigrum cum maculis nigris
ordine quodam diſpoſitis ineſt,illiquè manſuetudinem, niſi beſtia fuerit
laceſſita,attribuit. Pellis igitur huius animalis, quam quibuſcunquè li- C
cet in officinis pellionum obſeruare, ex Geſnero,à capite ad extremam
caudam plerumquè longa eſt dodrantes quatuor cū palmo,cauda ſeorſum ſumpta duos
dodrantes;reliquo enim corpori eſt ferè æqualis. Latitudo pellis ſecundùm medium
extenſæ dodrantem æquat. Venter medius,& collum ſupinum eſt quaſi cinerei colo-
ris. Caudam circuli nigri octo aliquando etiam plures, & totidem albicantes al-
ternatim diſpoſiti exornant. Corpus totum maculis nigris eleganter diſtingui-
tur,nam reliquum fuſcum vel canum fuſco permixtum eſt. Demum tota pellis molli,&
denſo pilo lanuginoſa non ingratum odorem ſpirat. Præterea Geſnerus in Appen-
dice quadrupedum viuiparorum duas huius animalis ſpecies aſſignare videtur:dum con
fert pellem Ginettæ à Bellonio exhibitæ cum illa,quam apud pelliones ipſe contempla
tus eſt;in hac enim maculas diuerſas,& oblongiores obſeruauit. Veruntamen fieri po-
teſt,vt aliquando in vna pelle maculæ oblongiores,in alia verò rotundiores producan D
tur,cum tamen pelles ad animantia eiuſdem generis attineant: niſi per pellem haben
tem maculas oblongas,pellem Cati ſylueſtris Ginettæ valdè ſimilis intelligere voluo
rit,de quo ſuo loco verba fient.

GENET-

GINETTA BELLONII, FELIS SPECIES. Conſtantinopolitana quibuſdam.

LOCVS, VSVS.

A

Criptum reliquit Geſnerus, quòd pelles Ginettę Lugduno in Germaniam afferuntur. Noſtri pelliones illas ex Hiſpania tãquam à loco natali horum animalium deferri aſſerunt. Horum opinioni fauet Cardanus, dũ Ginettas Hiſpaniæ proprias animantes eſſe teſtificatur. Si locum particularem, quo præcipuè gaudet, conſideremus, ſciendum eſt hoc animal

Locus particularis. circa loca aquoſa verſari, vt inde victum quęrat, vt Vincentius in Speculo naturali promulgauit. Poſtremò animaduertendum eſt tegmen Ginettę connumerandum eſſe inter pelles nobiliores, ex quibus pretioſa indumenta fulciuntur. Quapropter optimade cauſa Cardanus nobiliſſima Lyncum, Muſtelarum, & Ginettarum tegmina appellabat. Hodie noſtri Pelliones ſemimanicam hyemalem ex pellibus Ginettæ conſutam vigintiquinque & etiam triginta libris monetæ Bononienſis iuxta pellium bonitatem venundant.

B

DE ANIMALI ZIBETHI. Cap. XXII.

SYNONIMA.

Auca de hoc animali carptim hic delibare operæpretium eſſe duximus, & eò magis quoniam hanc beſtiam Muſtelæ odoratæ nomine decorari cõperimus. Legimus enim in hiſtoria de Commodis incolarum Virginiæ

tom. 1. florid. Amer. hæc verba. *Iter facientes incidimus in Muſtelam odoratam, quam vulgus Ciuettam appellat, ab indigena caſam, indeque collegimus indegenarum etiam ſermonibus confirmati illam Prouinciam huiuſmodi belluas alere.* Noſtra non intererit in pręſentia priſca huius animalis nomina inueſtigare, ptopterea quòd hãc belluam Antiquitati ignotam fuiſſe perhibent. Græci nuperi nomine peregrino Zapetion, & Zibethum C appellant, de cuius natura, & nomine non ſatis inter ſe conueniunt. Matthiolo in Dio-

lib. 1. c. 20. ſcoridem animal zibethi dicitur. Scaligero ob cati fortè ſimilitudinem Catus zibethicus, eius verò odoriferum excrementum zibethũ nuncupatur. Hac etiam ratione

Exerc. 211. Ludouicus Romanus narrat in Cambaia naſci feles zibethi, quos Gibellos vocant. Paulus Venetus fortè odoramentis deceptus hanc belluam catum moſchi appellauit, dum

lib. 4. nauig. cap. 2. pulchritudine conſpicuum, & cati magnitudine eſſe tradidit; cum tamen notiſſimum ſit animal moſchi eſſe capreolum; animal verò zibethi ad Cati formam accedere in progreſſu huius hiſtoriæ oſtendemus. Io. Hugo in ſuo Itinerario protulit has belluas in

Optimũ Zibethum vbi. India Algallias, ſiue zibethos cognominari. Eius verba ſunt hæc. *Optimum zibethi genus ex Guinea aduehitur ſinceritate eximium; naſcitur enim ex ſudore Catorum, quos Indi Algallias, ſeu zibethos nuncupant.* Hinc hodiernum vulgus Siuettam vel Ciuettam hãc beſtiam indigitat. Alij hoc animal eſſe murem peregrinum D. Hieronymi commenti sũt; D quoniam D. Hieronymus ad Demetriadẽ muris peregrini meminerit, & Hermolaus in Dioſcoridem prodidit hunc murem proculdubio eſſe illum, ex quo zibethum abraditur. Non defuerunt, qui ratione figuræ hoc animal Catum ſylueſtrem, & qui ratione macularum Pantheram eſſe falsò crediderunt, vt Petrus Gyllius rerum naturalium diligens perſcrutator, qui Geſnero Venetijs verſanti hoc zibethi animal Pantheræ genus eſſe aſſeuerantius dixit, hac potiſſimum ratione ductus, quia inter animantes quadrupedes ſolæ Pantheræ Priſcis odoratæ eſſe ferebãtur. Verùm illi aduertendum erat, quòd Antiqui Pantheras non hominibus, ſed cæteris animalibus benè olere docuerunt. At zibethi animal non alijs animantibus, ſed ſolis hominibus ſuauem odorem mittere perhibetur. Præterquamquòd hę duę animantium ſpecies forma, & corporatura à ſe inuicem mirandum in modum diſſident.

OR-

E

FORMA, ET DESCRIPTIO.

RENodeus agens de materia medica literis mandauit hoc animal prȩditũ eſſe ritu oblongo inſtar Taxi, barbitium, & maxillas inferiores albas, corpus longum laterales ventris, partes albicantes, & dorſum ex obſcuro cinereũ, maculis nigris conſperſum habere. Quamuis autẽ multi hoc animal feli aſſimilent, quia noctu ex oculis ſplendorem emittat, linguam tamen vt felis non habet aſperam. Deinde magnitudine felem domeſticum ſuperat, & aſperis, rigidiſquè pilis veſtitur. Geſnerus autem magis accuratam deſcriptionem afferre videtur; dum tradit hoc animal dentibus, & pilis aſperioribus armatum; à capite ad initium caudæ integrum hominis brachium adæquare, altitudinem crurum vſquè ad pedes ad trientem brachij reduci, magnitudinis eſſe ferè vulpinæ, & colore lupino maculis nigris reſperſo inſignitum, folliculumquè circa inguina geſtare, in quo odoramentum, *lib.3.c.16.*

F Zibethum nuncupatum, colligitur. Non defuerunt clariſſimi viri, qui contemplantes iconem huius animantis à Bellonio in obſeruationibus exhibitam, necnon iconem datam à Geſnero, & à Cluſio in Curis poſterioribus, in hanc deſcenderunt ſententiam, duas huius belluæ ſpecies aſſignandas eſſe; quatenus icon Bellonij ab alijs diſcrepare videatur. Verumtamen Cati Zibethici, ſeu Ciuettæ, quam ipſe Bellonius Hyenam veterum eſſe, magno errore, arbitratur, legitimam deſcriptionem attulit, iconem verò genuinam non adpoſuit; cum non ſatis exactè veram huius animalis formam reprȩſentet. Quapropter huius beſtiæ duas ſpecies dari non eſt ſtatuendum, ſed tantummodo ad iconem Geſneri, vel Cluſij reſpiciendum eſſe opinamur. Immò vt huius aſſerti veritas omnibus legentibus magis innoteſcat, ambas icones exhibere non piguit. *Odoramentum vbi ſit.*

NATVRA,

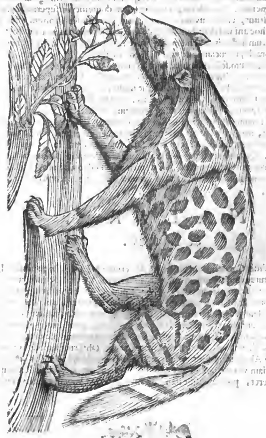
& Mores.

G

TRadidit Cardanus, in volumine de rerum varietate, hoc animal ob ferã naturam nullo vnquam tempore miteſcere. Verùm hoc aſſertum à Scaligero acriter repudiatur; cum ipſe plures animantes huius generis, & Romæ, & Mantuæ adeò mitificatos viderit, vt innoxiè ab hominibus ſupra humeros geſtarentur. Renodeus quoquè verba faciens de materia medica retulit, hoc animal eſſe quidem Indicum, ſed hodie apud Europeos valdè frequens, cicuratumquè obſeruari; cum Lutetiæ in multorum ædibus ipſe contrectari impunè conſpicatus fuerit. *lib.3.c.16.* Ad rem Bellonius narrat in Obſeruationibus quemdam virum nobilẽ, qui Alexandriȩ Florentinorum conſulem agebat, habuiſſe Ciuettam ita mitem, & placidam, vt cum hominibus colludens naſum, aures, & labra dentibus ſine noxa apprehenderet; poſteà addit hanc ab ineunte ætate humano lacte educatam *lib.2.c.20.*

H fuiſſe.

FELIS ZIBETHI CVM AELVROGONO
Magorum, ideſt bugloſſa.

ANI-

Digitized by Google

ANIMAL ZIBETHI, VEL HYENA VETERVM BELLONII.

N A-

 A

LOCVS, ET VICTVS.

SCriptum reliquit Cardanus Ginetham, & Zibethicam Feram ex Hiſpania deferri: Scaliger autẽ in exercitationibus ipſum acriter reprehendit; cum Ginetha quidem ex Hiſpania, tanquam à loco natali in Italiam, & in alias regiones importetur, Zibethicum verò animal, cũ in Pegu Indiæ, & Tarnaſſari gignatur, nullo modo Hiſpanicum poſſe appellari affirmat. Cæterùm vt veritatem fateamur, Cardanus hac in re excuſatione dignus eſſe videtur, cum
cap. vlt. multa animalia, aliaq; ſimplicia Hiſpanica nuncupentur; quatenus recto tramite ab Hiſpania in Italiã deferantur; cum tamen primò illuc ab India importentur: Faloppius etiã in tractatu de materia medica recitat, hoc animal aduehi ex Aegypto, vbi copioſũ partum enititur, & tamen Aegyptum non eſſe locum natalẽ huius animalis omnibus auctoribus eſt manifeſtum, cum hæc beſtia regiones calidiores incolat. Huius aſſerti teſtis eſt Ioannes Leo in hiſtoria Africæ, qui feles odoratos in ſyluis Aethiopiæ verſari fate- B
lib. 1. c. 20. tur. Matthiolus in Commentarijs ad Dioſcoridem hoc animal Venetijs ex Syria delatum vidit. Ludouicus Romanus in hiſtoria nauigationum, inter natalia loca huius beſtiæ Cambaiam recenſuit. Ioannes Hugo agens de opulentia, & fęlicitate Regni Chinæ felium Zibethi meminit, & paulò inferiùs addit, hæc animalia potiſſimum in Pro
cap. 23. uincia Congi haberi. Ibi enim mercatores illa cicurant, vt inde, quæſtus gratia, excrementum odoratum colligere poſſint. De victu animalis legimus apud Geſnerum, ipſum carnibus crudis delectari, & in ſyluis mures, ritu Muſtelarum, inſectari. Iulius Cæſar Scaliger in exercitationibus contra Cardanum recitat ſe Romæ tres catos Zibethicos
211. conſpexiſſe, qui apud Cardinalem Galeottum carne pipionum alebantur; propterea Faloppius in Tractatu de materia medica, optimo iure dicebat animalia Zibethi non ſine
cap. vlt. magno ſumptu nutriri, cum, præter narratos cibos, dulciaria, & orizam cum ouis comedant; nam quantò nobilius eis præbetur alimentum, tantò præſtantius, & ſuauius emittunt excrementum. Vtrum modò, præter nominata cibaria alijs veſcatur, non liquidò conſtat. Inter Hiſtoricos Antonius Pigafetta, in ſuo Itinerario protulit in China animal ſimile cato verſari, quod ſuccum odoriferum emittit, & lignum dulce, ibi Comaru nuncupatum comedit. C

SVCCI ZIBETHICI NATVRA.
& colligendi modus.

EXcrementum, quod ab hoc animali colligitur, ob fragrantiam à Ditioribus valde expetitur, & ob inſignes virtutes, & prærogatiuas à medicis ſummoperè celebratur. Eſt igitur odoramentum quoddam pingue craſſum, & ſaponi nigro ſimile. Nonnulli ſperma huius animalis eſſe voluerunt, ſed falluntur ex Scaligero, qui ſtrigmentum collectum cochleari ar-
Cuius ſit coloris. genteo, aereo vel potius corneo ex partibus genitalibus animalis eſſe decreuit. At, ſecundùm Matthiolum, nil aliud eſt, niſi ſudor concreſcens inter animalis genitalia. Faloppius dixit hoc animal tàm marem, quàm fęminam habere loculum circa extremam abdominis partẽ intra fęmora, & huiuſmodi loculũ cauernis, & anfractibus redũdare, ex D
quibus ſuccus Zibethicus dimanat, qui primò eſt albus, deinde progreſſu temporis fit ſubluteus, & tandem nigreſcens euadit; & ſuauiorem, quàm moſchus odorem ſpirat.
Primis diebus non benè olet. Primis diebus hoc odoramentum graue eſt, nareſquè mirandum in modum ferit; ſed cõcretum, & aeri expoſitum omne virus deponens ſuauitatem gratiſſimam acquirit. Idcirco Iulius Cæſar Scaliger exercitatione vndecima ſupra ducenteſſimam ladanum, & Zibethum, ratione odoris, affinia eſſe exiſtimauit; quoniam ladanum collectum, & ex Creta recens delatum, quemadmodum & Zibethum recenter abraſum, malè olet; ſed ambo purificata temporis tractu odoris grauitatem deponentia odoratui gratum odorem adipiſcuntur. Ioannes Leo, in hiſtoria Africæ, de hoc odorato excremento ſcri-

ptum

E ptum reliquit quòd mercatores catulos zibethicos ſibi comparant, quos lacte, furfure, & carne in caueis nutriunt, & liquorem odoratum bis, vel ter ſingulo die abſtergunt, ſed antequàm ad opus ſe accingant, virgula prius animal leuitèr verberando exagitãt, vt vehementer per caueam motum maiorem zibethi copiam effundat. Nam Geſnero relatum fuit, ſingula quoquè die, drachmam zibethi colligi poſſe. Hinc diſcendum eſt eorum ſententiam non recedere à veritate, qui dixerunt, ante zibethi collectionem, curandum eſſe, vt animal in iracundiam præceps feratur. Alij, quibus minus credendum eſt, hoc animal certo anni tempore ſpontè incaleſcere, atquè liquorem hunc odoriferum è genitali eiaculari tradiderunt. Tandem hoc odorum excrementum collectum in vaſe corneo meliùs, & diutiùs quàm in vaſe ex alia materia parato aſſeruari ſolet. Ad rem ſcribit Maiolus eſſe nobiles quoſdam Vlyſſipone, quorum annuus redditus ſolum ex zibetho ad mille, & quingentos aureos aſcendit; quamobrem hoc excrementũ colligere, quàm frumentum ferere maiori commodo illis eſſe perhibet. Id autem non ab alia cauſa dimanare exiſtimamus, niſi quia laſciua hominum ornamenta eò peruenerunt, vt illos non pudeat ad augendum luxum, beſtiarum excrementa adhibere. *colloq. 17.*

F

VSVS IN MEDICINA.

QVoniam Zibethicus liquor medicinę plurimùm commoditatis affert, antequàm de illius medico vſu ſermonem habeamus, duo prius perpendenda eſſe opinamur, quorum alterum ad temperamentũ, alterũ verò ad electionem attinebit. Quoad primum. Cum hic ſuccus temperatura valdè calida ſit pręditus, nullo modo exhibendus eſt ijs, qui capite calido ſunt referto immò loco huius, Roſę potius, & ſantala cũ exigua portione ambrę conuenire poſſunt. Quoad ſecundum, ſcribit Porta in Magia naturali hunc ſuccum diligenter examinandũ eſſe, an legitimus, vel vitiatus ſit, cum hodie felle bubulo, ſtyrace liquida, & melle cretico adulterari ſoleat. Verùm propter fellis amarorem, & ſtyracis odorem vitium guſtu detegitur. Si vires medicas huius ſtrigmenti inquirimus, incidemus in Crollium, qui in libro de internis rerum ſignaturis enarrauit colicę affectioni multum conferre. Idcirco Porta agens de experimentis medicis, in dolore colico recipit granum Zibethi; linit patientis vmbilicum, ſuperponens panem de clibano recens extractum, iubetq. ęgroto vt ſuper ipſum cubet, priuſquam panis frigeſcat; nam hoc ſingulari pręſidio dolorem colicum miteſcere nihil diffitetur. Crollius in Baſilica chymica deſcribit balſamum apoplecticum drachmas duas, & ſemis Zibethi recipiens, illudq; non ſolum in apoplexia; ſed etiam in epilepſia, & vertigine commendat, dummodò extremitates narium, tempora, vertex, & palatum etiam patientis nocte, dieq; per interualla inungantur. In affectibus hyſtericis hoc medicamento ventriculum, & vmbilicum perlinit. At in vteri pręfocationibus medicamen prędictum apponit pudendis, eodemq; tempore caſtoreũ, vel aſſam fętidam odorandam pręhet. Matthiolus autem, in ſimili caſu portionem Zibethi cauernulę vmbilici imponens mulieres hyſtericas ſubleuat. Crollius deniq; componit odoriferum ſpecificum, cui, pręter multa ſimplicia, drachmas duas Zibethi addit, hocquè propter odoris fragrantiam, animum deficientem mirum in modum reuocat.

lib. 11.

G *lib. 8. mag. nat.*

In hiſtericis paſſionibus.

H

VSVS IN VARIIS.

NOn pluribus complectemur huius animalis vſum, vt deinde ad eius ſtrigmentum zibethum nuncupatum ſermonem conuertamus. Iam notum eſt hanc belluam, vt plurimum in gratiam odoramenti cicurari. Propterea Geſnerus hanc vidit Venetijs apud quemdam mercatorem, qui zibethi colligendi cauſa illam educabat. At Ludouicus Romanus in ſua historia euulgauit, Regem Ioghæ per Indiam, religionis cauſa, peregrinantem inter alia animalia Gibellos, ideſt catos zibethi ſecum ducere. Cæterùm de zibetho Matthiolus, & Faloppius ſcribunt, quòd in ſopita Venere excitãda, multa ex zibetho manabit vtilitas, & præcipuè, ſi eo præputium liniatur, nam mulier ad congreſſum maximè irritatur.

Venerẽ ſopitã excitat.

Digitized by Google

zitatur. Pręterea Zibethum à Myropęis potiſſimum expetitur ad ea odoramenta componenda, quę ipſi mixturas appellant. V.G. ex ladano, xyloaloe, & ſtyrace; & Zibetho odorarum pangunt paſtillum ambarum griſeum adeò mentientem, vt non defuerint viri eruditi, vt Fuchſius, qui hunc paſtillum legitimum ambarum eſſe crediderunt. A

Puluis zibethi qualis.

Quoniam autem Zibethum varijs vſibus conducit, non erit infrugiferum vnà cum Myropęis illud in puluerem redigere. Sumitur ergo vncia dimidia Sacchari candidi in pila ænea in tenuiſſimum pollinem redacta, cui additur granum Zibethi, & facta diligenti mixtione puluis Zibethi habetur. Pręterea Zibethum miſcetur etiam illi pulueri, quem Cyprium nũcupant ad inſpergendos florum faſciculos, & alia huius generis, vt gratiorẽ olfaciẽtibus odorem ſpirent.

Puluis Cyprius quomodo fiat.

Puluis igitur Cyprius magiſtralis paratur hunc in modum. Sumuntur roſę damaſcenę, cyperi Alexandrini, iris, xyloaloe, calamus aromaticus, galanga, beniouin, cariophylli, omniaq; cum modico moſchi, & Zibethi in puluerem rediguntur. Porta verò in Magia naturali ſuum puluerem cyprium ſic parat.

lib. 1 2.

Recipit muſcum quernum moſchum redolentem menſibus Decembri, Ianuario, & Februario collectum, quinquies lotum in aqua dulci, & in Sole ſiccatũ, deinde in Rhodoſtagmate, B per biduum infundit, & in Sole ſiccat; idemquè pluries reiterat, vt fragrantius exhalet tandem ſiccatum in puluerem redactum, & ſparſum ſupra incerniculum fumo odorato ſuperponit; idquè crebrius repetit, vt puluis maiorem odorem combibat. Huius libra accipitur, & cum modico moſchi, & Zibethi in pila commiſcetur, & ad vſum in vaſe vitreo reconditur.

Sapo cum zibetho.

Amplius ad præparandum ſaponem cum Zibetho, Myropęi accipiunt ſaponem purgatum, tritum, & inſolatum cum rhodoſtagmate, eiquè addunt parum zibethi, omniaquè in vaſe obturant, vt odor ſaponi melius communicetur. Ioannes Hugo in ſuo Itinerario narrat, quòd Indi ex ambaro, moſcho, & Zibetho, alijſquè ſpeciebus odoriferis multa concinnant, & præcipuè hæc omnia in pilulas manu geſtandas cogunt, quas ambulantes, odoramenti gratia, circumferunt.

Suffitus ex Zibetho.

Inſuper ſuffitus ſuauiter redolentes ſic parantur. Sumantur citri, vel limonis cortices modico Zibethi peruncti, deinde cariophyllis indicis, vel paxillis cinamomi transfixi, & in aqua roſarum ferueſiant; nam fumus inde exiens ſuauiſſimo odore totum cubiculum replere ſolet. Adhibetur etiam Zibethum ad chirothecas grato odore imbuendas; quare nonnulli Myropęi ſumunt C chirothecas nouas ex pelle capræ, vel capreoli per triduum in aquis odoratis madefactas, deinde adipe omenti hædini tepido, modico zibethi, & oleo balanino interius, & exterius illas ſpongia diligenter liniunt. Porta verò in Magia naturali alium docet modum.

loco cit.

Recipit enim ireos partes octo, roſarum quatuor, ſantalorum vnam, agalochi vnam cum dimidia, cinamomi mediam, omniaquè cum aqua roſarum in qua diſſolutum fuerit gummi tragacanthæ, ſupra marmor porphyriticum terit, quibus modicum Zibethi addit; & ſpongia in prædicto liquore inſuccata chirothecas diligenter imbuit.

Chirotheca quomodo odorem Zibethi recipiant.

Immò ab aquis redolentibus Zibethum nullo modo eſt arcendum; quoniam Myropęi ad conficiendas aquas, quas namphas, vel Angelorum vocant, præter multa ſimplicia odorata, Zibethum etiam admittunt. Quocirca Euonimus, in Theſauro remediorum, multas aquas odoras cum roſis, cariophyllis, agalocho, & modico Zibethi componit. Porta in libro, qui omni ex parte iucundiſſimos ſpirat odores, cum roſis damaſcenis, floribus aurantij, cariophyllis, nucibus myriſticis, & lilijs, chymicis organis, ponendo in D nare alembici parum Zibethi odoratiſſimam, & ſuauiſſimam aquam deſtillat.

Aqua Zibethi.

Docet etiã idem Porta modum parandi aquam cum Zibetho, quæ omnes alias aquas commendabit, & nobiliores reddet. Accipienda eſt aqua vitæ perfectiſſima, in qua parum moſchi, & Zibethi diſſoluatur; deinde aliquot dierum ſpatio in vaſe bene obturato, ne quidquã expiret, Soli æſtiuo exponatur. Poſtea huius aquæ gutta in quamcunq; aliam aquam inſtillata, tota aqua ſuauiſſimum, & iucundiſſimum odorem eructabit. Præter aquas, ex Zibetho oleum quoquè ad varios vſus extrahi poteſt, ſed facilius per expreſſionem, quia

Oleum Zibethi.

tunc ſumuntur amygdalæ repurgatæ in ſenas, vel octonas partes gladio diſſectæ, & in pyxide plumbea ſpatio ſex dierum cum Zibetho clauduntur, deinde poſtquam odorem Zibethi receperint, oleum ab illis prælo educetur odoratiſſimum. Per deſtillationem verò maiori cum difficultate, ſed multò pretioſius oleum habetur, quoniã Zibethum eſt adeò tenuis eſſentiæ, vt vix tantillum caloris ſuſtinere poſſit. Quapropter non omnia

li. 1 0. Mag. nat.

organa chymica, ſed illa tantum, quæ deſcribuntur, & delineantur à Porta, ad id peridonea eſſe perhibentur. Tandem aſſignat etiam rationem extrahendi quintam eſſentiam

Zibethi

E Zibethi; dũ ſumit oleum balaninum, vel amygdalinum, & Zibethum, omniaq́; in vitreo vaſe inſolat, vel in balneo denis diebus fouet, elapſo hoc tempore, totum à ſuis ſęcibus exprimendo ſegregat; tuncq́; quinta eſſentia in oleum abit. Vt autem hęc ab oleo ſeparetur; recipienda eſt aqua fontana bis, vel ter diſtillata cum prędicto oleo permiſcenda, agitanda, & in digeſtione ſpatio ſex dierum relinquenda eſt, poſtmodùm per cineres ſublimanda, nam aqua cum eſſentia aſcendet, oleo inodoro in vaſis fundo reſidente, deinde aqua per balneum leniter diſtilletur, ſic enim, euaneſcente aqua, quinta eſſentia zibethi habens formam olei in fundo ſeparata remanebit. *Quinta eſſentia zibethi.*

DE LEPORE.
Cap. XXIII.

ÆQVIVOCA.

F

CVm in proximè antecedentibus natura animalium digitatorum, quę iucundiſſimum odorem ſpirant, ad Hiſtoricorum mentem relata ſit. Libuit pulcherrimam Leporis hiſtoriam annectere; quoniam nonnullę huius animantis ſpecies ab hiſtoricis odoriferæ recenſentur; quemadmodum in ponderandis differentijs manifeſtarium euadet. Hoc vocabulnm (Lepus) apud Auctores non ſine ambiguitatis nota proferri ſolet; cum non ſolum in terris, ſed etiam in aquis, & in cœlis reperiatur. Itaquè, omiſſo terreſtris Leporis ſignificatu, de quo ſuſim agẽdum eſt, ſtatuimus in mari viuere animal nomine Leporis inſignitum, eò quia terreſtris Leporis faciem repręſentet, & Græcis λαγώος θαλασσιος nuncupatur. Præterea Lepus eſt conſtellatio, de qua Clarauaceus enumerans ſydera auſtrina, ſic cecinit.

Hinc Piſtrix, mox Eridanus, quo flumine tota lib. 1. Faſt.
Terra madet, cœlo cognitus inde Lepus.

& paulò inferius.

G *Cernis vtrumq; canem, Leporem petit alter, & vnco*
Ore Feram ſequitur, mox tibi nauis adeſt.

Higinus hanc Leporis cœleſtis figuram exhibet, in cuius vtráq́; aure ſingulam collocat ſtellam, in corpore paſſim diſpoſitas duas in pedibus prioribus ſingulas, itaut omnes numerum ſenarium conſtituant. Fabulantur Poetæ hũc Leporem à cane Orionis fugientem iaculis ſaucium à Dijs in cœlum illatum fuiſſe. Idcirco Pamphilus Saxus hunc Leporem ſic introducit loquentem. lib. 3. lib. 5 epigr.

Quid cupiat, neſcit mundus dilectus amatus
Qui fueram, iaculis pulſus ad aſtra fui.

Alij dicunt hunc Leporem ob excellentem currendi velocitatem, locum inter cæteras conſtellationes inueniſſe. Tertiam deniquè rationem afferemus, quando de partu huius animalis verba faciemus. Vnde Firmicius narrat, quòd nati ſub hoc ſydere tanta corporis leuitate ſunt præditi, vt in currendo aues volantes ſuperare videantur; & ſi
H accidat, vt Mars hoc ſydus aſpiciat, tunc homines ſtadiodromi fiunt; ſi verò Luna cum Marte tunc pyctomacarij, ideſt pugiles excellentes euadunt, veluti erãt illi, qui in arena theatri Romani decertabant. Apud Græcos etiam Lepus æquiuocatione nõ caret; nã λάγος nẽpe lagus pater fuit Ptolomæi ſucceſſoris Alexandri, de quo Lucanus canit.

Nobilitas Pharij proles clariſſima Lagi. lib. 10.

Tandem, licèt Lepus, & Lepos in caſu recto ratione cadentiæ diſcrepent, in obliquis poſtea caſibus conuenire, & æquiuocatione laborare viderentur, niſi lepus ſecundam ſyllabam breuem, & Lepos productam haberet. Quamobrem Reuſnerus ad hoc alludens in Paradiſo Poetico cecinit hunc in modum.

Non ſatis Aonios quod dat tibi Muſa Lepôres;
Dat Lepores etiam virgo Diana ſuos.

SYNO-

SYNONIMA, ET ETYMVM. A

ib. 12.

ISidorus in libris originum Leporem ob currendi celeritatem quaſi leuipedem dici aſſeuerauit. Sipontinus verò hanc etymologiam non ad leuitatem, ſed ad ſonum retulit; quoniam Lepus molliſſimè incedens, propter villoſos pedes, non audiatur. Pontanus in ſymbolis ad ſecundum Georgicorum Virgilij huius animalis etymum ab antiqua voce græca deriuare arbitratur, qua Aeoles Bœotij vtebãtur, quoniam hoc animal λέποριν indigitabãt. Græcis vocatur λαγωὸς, eſtquè generis maſculini, legitur etiam λάγειος, immò λαγως voce Attica, & λαγὸς voce Ionica, vt docet Euſtathius. Quamuis apud Heſychium, & Varinum λαγώς per omega Lepus terreſtris, & per omicron Lepus marinus, vel fluuiatilis eſſe perhibeatur. Alioquin Lepus terreſtris λαγώος χερσαῖος cum ſua differentia pronunciati poteſt. Variam etymi græci originem Auctores etiam varij protulerũt. Nonnullis dicitur λαγωὸς ἀπὸ τοῦ λάειν, nempe à videndo; cum hoc animal etiam dormiens oculos non claudat. Alij deducunt hanc vocem à λα particula epitatica habente vim augendi ſignificatum, & à voce οὖ vel οὖς, ὠτὸς auris; cum Lepus longiores, & ampliores aures habeat, quàm moles corporis expoſtulare videatur. Prætereà, quia λάγνης, ſiue λάγνος apud Heſychium, & Suidam laſciuus, & ſalax exponitur, & Euſtathius ſcribit λάγνον dici videri per ſyncopem, quaſi λάγονον nempè admodum fęcundum, & ſemine refertum. Nos hinc Leporis etymologiam deducere poterimus, cum ſalacitas, & fœcunditas huic animanti optimè conueniat. Aliquibus Græcis Lepus nominatur πτὼξ. alijs τάχινης, ſed de his vocibus vbertim in Epithetis agetur. Cretenſes iuxta Heſychij, & Varini ſententiã Lepores κεκῆνας appellant. Ariſtoteles, & alij Leporem Daſypum nuncuparunt; quoniam pronam, & ſupinam pedis partem villoſam habeat. Multi hoc nomen cuniculo tantùm aſſignarunt. Verùm cum tam Lepus, quàm cuniculus villoſitate pedum gaudeat, vtriſquè tamen competere poterit. Sed Auctores ſæpè ſæpius hæc nomina confundunt, & Daſypi nomen cuniculo potius, quàm Lepori attribuunt. Albertus Leporem Trochum Ariſtotelis interpretatus eſt, idquè ex eo colligimus, quia Ariſtoteles in hiſtoria generationis animalium explodens eorum opinionem, qui vtrumquè ſexum animantibus aſſignabant, hyenæ, & trochi meminit. Niphus autem in Commentarijs tradit, quòd Albertus per trochum Leporem intellexit; cum apud vulgum inualuerit opinio, Leporem vtroquè ſexu præditum eſſe. Hebraicè Lepus dicitur Arnebet fœminini generis, hocq; vocabulo omnes Iudæi nihil quàm Leporem intellexerunt. D. Hieronymus non aliter vertit Septuaginta Interpretes interdum Cherogryllium, interdum Daſypodem interpretantur. Sed cherogryllium non aliud, quàm Echinum eſſe in proprio capite oſtendemus. Chaldæus pro Arnebet legit Arneba. Arabs Ernab. Perſa Kargos. At vocabulum Hebraicum Schaphan, quod habetur in Prouerbijs, D. Hieronymus lepuſculum vertit. Apud Auicennam Lepus vocatur Arnebberi, apud Syluaticum Arnaberri, Arnebus, & Arneben. Apud Saracenicos Arneph. Italicè Lepre, eſtq; generis fœminini, Gallicè Lieure; Hiſpanicè Liebre, Germanicè Haſe, Anglicè Anhaſe. Illyricè Zagiez.

Quomodo ſcribatur apud Græcos.

B

Nomen Leporis apud Cretenſes.

lib. 3. c. 30.

C

D

DESCRIPTIO, & DIFFERENTIÆ.

QVinquè ſunt præcipua, quæ aliquam differentiam in hoc animali exhibere videntur, nimirum color, magnitudo, & paruitas, pinguedo, odor, & locus. Ratione primi, legimus apud Oppianum, interprete Bodino, Leporum alios eſſe cyaneos, alios in ſolis terrarũ nigris fuſcos, alios in rubris terris rutilos hunc in modum.

——————non omnibus eſt color idem;
Nam quoſdam videas pullos nigricantibus armis,
Hos fuſcos, illos minio tellure rubente
Flauentes, alios penitus rutilante colore.

Cuiedus

Ouiedus in ſummario Indiæ Occidentalis ſcriptis mandauit in illis regionibus vagari
E Lepores, quorum dorſum leporini eſt coloris, reliquo corpore albo cum lateribus leuco *lib.18.c.55*
phęis. Plinius in hiſtoria naturali tradidit, Lepores albos in alpibus inueniri, eiuſq; opinioni adſtipulatur Matthiolus, qui Lepores candicantes in ſummis vallis Ananiæ montibus frequentes obſeruauit. Hanc opinionem roborare videtur Olaus Magnus; dum *lib.18.c.8*
poſt autumnale æquinoctium, primo præſertim niuium caſu, Lepores pilum album induere aſſeuerat. Renodeus verò agens de materia medica à prædictorum ſententia recedens, niuium tempore intuentibus tantummodò videri teſtificatur. At Bruyerus in tractatu de re cibaria id niuibus non eſſe attribuendum opinatur, quoniam ipſe albos Lepores & Perdices æſtiuis etiam diebus conſpicatus eſt. Ariſtoteles in libro de coloribus Leporem album agnouit. Geſnerus quoquè candidum vidit Leporem cum pilis in ſummitate aurium nigris, carnemquè cæteris teneriorem expertus eſt. Leporum alborum meminit etiam Hermolaus, dum hos rarò Romam perferri ſcripſit. Apud Scaligerum, in exercitationibus contra Cardanum, in Alobrogum alpibus Perdices, & Lepores albos vagari feruntur. Calphurnius de his etiàm mentionem fecit in Bucolicis hunc in modum.

F *——vidi genus omne Ferarum,*
Hic niueos Lepores, & non ſine cornibus apros. *Eclog.7.*

Deniquè T. Veſpaſianus Stroza in Eroticis de Lepore albo ſic canebat.

Paruus erat, totoquè nitens in corpore candor,
Mæandri niueos exuperabat aues.

His addamus Varronis aſſertum, qui tria Leporum genera eſſe ſtatuit; vnum Italicum primis pedibus humilioribus dorſo pullo, & ventre albo; ſecundum Gallicum, idquè vt *Tria Leporũ genera.*
plurimum candidum, quale alpes etiam Noricæ paſſim progignunt, tertium hiſpanicum, quod cuniculos tantùm complectitur. A magnitudine ſecunda Leporum differentia deſumitur. Idcirco Platina magnos Lepores vulgares, paruos verò cuniculos eſſe arbitratur. Hæc opinio Geſnero optima de cauſa minimè placuit, quoniam re vera in genere Leporum propriè dictorum magnitudo, & paruitas obſeruatur; etenim Iulius Pollux quoſdam Lepores, à regione fortè, Elymęos appellat, qui vulpium corporatura adęquant; deinde in Gallia tranſalpina, & in Macedonia Lepores permagni, in Italia, & in *lib.13.de re cib.cap.24.*
Hiſpania mediocris magnitudinis eſſe perhibentur. Bruyerus in Aegypto minores Lepores, quàm in Græcia verſari protulit; id autem minori alimentorum copiæ attri-
G buendum eſſe ſtatuit; nec ſine ratione, cum ſcriptum reliquerit Niphus Piſis Lepores eſſe magnos, alibi verò minores, quoniam illic copioſior cibus reperiatur. Pinguedo etiam aliquod affert diſcrimen; quia clariſſimus Manardus in Panonia inferiore Lepores pinguiores, & ſapidiores Italicis obſeruauit. Si accedamus ad odorem; quoddam eſt genus Leporis, quod non temerè Moſchia appellatur, cuius veſtigia talem moſchi odorem ſpirant, vt canes perſequentes in furorem agantur. Nequè ob id vlla debemus admiratione teneri, cum canes temperamenti calidiſſimi facilè ab odore vehementi affici poſſint. Ad rem Amatus Luſitanus tradit animal facie, & magnitudine Leporis in India vagari, quod incolæ tamdiù baculis cædunt, vt diem vltimum obeat, mortuum pelle nudant, & carnem ob ictus liuidam conterunt, manibuſquè quaſi ad paſtam redigunt, quam in pellibus eiuſdem animantis incluſam moſchum nominant. A loco tandem reliquæ Leporum differentiæ dimanant; nam Porta ſcribit alios eſſe mon- *lib.2.Phyt.cap.3.*
tanos, alios campeſtres, alios paluſtres, montanoſquè à cæteris nigritia, magnitudi-
H ne, ferocia, & denſiore pilo diſcrepare. Auicennas Leporem ſylueſtrem pro terreſtri cognominat; ſed forſitan ad Leporis marini diſtinctionem id præſtat. Circa deſcriptionem diù non immorabimur; cum de animali omnibus noto verba fiant. Oculos enim habet cilijs carentes ex Polluce, labia perpetuò mouet, piliſquè in bucca, & ſub pedibus eſt refertus; vt Ariſtoteles in hiſtoria animalium animaduertit. Dorſum ha- *Leporum color.*
bet pullum, ſecundùm alios epipercnum, quia perene ſpecies oliuæ, nec acerbæ, nec omnino nigreſcentis eſſe perhibetur. Albertus addit Leporem tam marem, quàm fœminam ſub cauda quibuſdam lineis notari, quæ iuxta annorum numerum multiplicantur; quod aſſertum parùm adhuc exploratum eſt. Oppianus, Bodino interprete, ab huius animantis deſcriptione breuiter ſe expedit his verſibus.

lib. 3. de ven.

Corpus eis breue, cauda, pedeſq́ breues, cutis hirta, A
Auricula longa, ceruix arguta, pedumq́.
Diſpar eſt ratio.

Xenophon ſcriptis mandauit quòd omnes Leporis partes, ſi rectè conſiderentur, ad celeritatem motus compoſitæ conſpiciuntur; quoniam caput Leporum eſt agile, breue, & rotundum, aures ſunt ſublimes, collum anguſtum, rotundum, molle, oblongum; quæ tres poſtremę conditiones etiam in collo canis agilis commendantur. Scapulas habet rectas non arctas, ſed ſatis laxas, & ſolutas ad motum. Crura leuia ſunt, ſed priora exiguo interuallo diſtincta, & poſteriora infra genua inſtar literæ græcæ Λ ſunt diuaricata. Idcirco homo ſimili vitio laborans lambda cognominari ſolet. Lepus tandem habet pectus non carnoſum, ſpinam teretem, ventrem depreſſum, & totum corpus flexile.

Collum Leporis, & canis quale.

ANATOMICA.

EXaminatis partibus externis huius belluæ, accurrata etiam diligentia partes internas debemus perſcrutari. In primis corde maximo Lepus fuit donatus, cum omnibus animalibus timidis talia corda natura impertita ſit. Præterea ſcripſit Plinius, Lepores circa Briletũ, & Thernem, & in Cherſoneſo ad Propontidem vagantes duplici iecore refertos eſſe; immò, ſi aliò transferantur, illorum alterum abſumi. Verùm ante Plinium id etiam tradidit Ariſtoteles in hiſtoria de partibus animalium, vbi hoc Leporum genus pluribus in locis, ſed præcipuè in Sycino agro circa Bolbam lacum verſari teſtificatus eſt. Edoardus Vuot in libro de differentijs animalium clariſſimorum virorum nempè Ariſtotelis, & Plinij ſententiam circa hoc ponderans protulit veriſſimum eſſe nonnullis in locis Lepores reperiri, quorum hepar adeò fiſſum eſt, vt duplicati iecoris faciem repreſentare videatur. Demum inter animantia terreſtria vtrinquè dentata vnicumq; habentia ventrem, ſolus Lepus coagulum habere dicitur, quæ ſententia Ariſtotelicæ doctrinæ in hiſtoria de partibus animalium eſt conformis. Reliqua verò ad oſſium ſtructuram attinentia, breuitati ſtudentes hoc in loco recenſere non opportunum eſſe iudicauimus; cum prudens lector in ſceleto hic picto omnia diligenter contemplari poſſit. B C

lib. 11. c. 37 *lib. 3. c. 37.* *lib. 3. c. 15.*

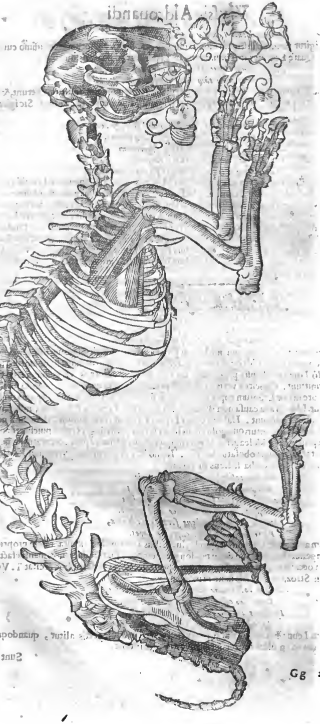
NATVRA, MORES, Ingenium.

NAturã huic animanti excellẽtẽ videndi facultatẽ ingeneraſſe omnes ferè Auctores confirmant, & præcipuè Plutarchus in Sympoſiacis, qui Leporem ſenſoriorum excellẽtia præſtare docuit Siquidem huius Feræ oculi indefeſſi ſunt, cum tam in ſomno, quàm in vigilia aperti maneãt. Vnde Reuſnerus in Paradiſo Poetico de viſione huius animalis ſic loquitur.

Eſſe quid hoc dicam, quòd non tua lumina condis,
Languida ſi dulci membra quiete leuas. D

Viſionem autem huius belluæ minimè acutam eſſe multis de cauſis monſtrat Cælius. Primò quia animal oculis exporrectis præditum nec non palpebris adeò præciſis, vt pupillis munimentum præbere nequeant, neceſſariò hebetem viſionem habet. Pręterquam quòd Lepus eſt bellua ſomno valdè dedita; ideoq; tantũ abeſt, vt diuturnus ſomnus, viſui aliquod commodum, vt potius maximum incommodum, ac detrimentum afferat. Auditu quidem acerrimo Lepores refertos eſſe credendum eſt; natura enim ſaluti timidorum animalium proſpiciens, cum viribus non valeant, auditus præſtantiam communicauit; vt audito etiam leui inſidiantium tumultu, fuga ſibi conſulerent. Quapropter Lepores longis auribus, & apertis circa frontem inſigniti ſunt; iuxta illud.

lib. 26. lect. antiq. c. 31.

LEPORIS SCELETON

Auritos docuit Lepores procul eſſe fugaces. A

Norunt igitur naturali inſtinctu moniti inſidias canum, & venatorum velociſſimo curſu euitare. Quare Scaliger in Thaumantia ſe Leporibus comparans dicebat.

Vtquè canum Lepus inſidias exterritus hauſit,
Ancipites acuit tàm fuga anhela pedes.

Additquè Bargeus, quòd Lepores à natura moniti currendo ſemper altiora petunt, & ſi perueniunt ad fluuios, ipſos tranant, atquè hoc aſtu canum capturā euadunt. Sic igitur inquit.

lib. 3. cyneg.

Ergo vbi iam tempus, latebra procul exit, & acri,
Aequora læta fuga, ſummiq; aſperrima montis,
Saxa legit, ceſſere canes, ipſiq; ſequentum
Vix acie poſſunt oculi ſeruare ruentem,
Tranantemquè lacus, & magni flumina Amani.

Aures ad quid. Inſuper auribus non ſolum ad audiendum, ſed ijs tanquam incitamento ad curſum vtitur, quandoquidem velut leonibus cauda ad vires excitandas magno eſt adiumento; pariter aures leporibus ad curſum magno ſunt incitamento; nam currentes auribus motum dirigunt, & moderantur. Deindè ſi cupido ſomni illos inuadit, nè cauernæ locus deprehendi poſſit, hàc, illacquè diù diſcurrentes, & veſtigia prius deturbantes, tandem B magno ſaltu in cauum proſiliunt; vbi decumbentes fœmen ilibus ſubijciunt cruribus prioribus vt plurimùm iunctis, & auribus ſupra vtroquè humero demiſſis. Verùm à caueis exeuntes, ſerenis potiſſimum diebus, libentiſſimè apricantur. Hoc autem declarabat Bargeus his verſibus.

loco cit.

——————— *nubila latus*
Cum pepulit Boreas, totuſquè inclaruit aer,
Aprici radios nunquam ſpreuere calentes,
Sed ſimul ac pulcher terris affulſit Apollo,
Exponunt tepido rorantia corpora Soli,
Inſtaurantquè ſuos neruis torpentibus artus.

Loci natalis Lepus amātiſſimus. Volaterranus aliam Leporum naturalem proprietatem adducit; nimirum ipſos loci natalis eſſe amantiſſimos; ideoquè cum mas, & fœmina in aliquo nemore ſtabulantur, ſolummodò Lepores ab ipſis progenitos ibi commorari, externos verò illuc accedere non permittunt. Quocirca verum erit illud venantium aſſertum; quòd, quando in aliquo nemore maior Leporum copia coercetur, in dies magis, atquè magis Lepores ibi cōſpiciuntur. Idq; ab alia cauſa non dimanat, niſi quia tunc Lepores peregrini, indigenis extinctis, illùc confluunt. Habent etiam Lepores à natura hoc inſitum, vt nemini noceant, & facilè cicurentur; quamobrem in libro tertio Anthologij Græci pulcherrimum legitur epitaphium Meleagri in Leporem, qui catulus adhuc captus, cicuratus & herbis altus tandem nimis obeſatus interijt. Immò & T. Veſpaſianus Stroza in Eroticis de Lepore cicurato verba faciens ſic cecinit. C

lib. 2.

Paulatim poſitoq; metu miteſcere cæpit,
Et Dominæ teneros accubat ante pedes,
Et modò protenta virides ceruice corollas
Accipit, ac tergum molliter aure premit.
Et modò formoſæ lambens fert oſcula dextræ,
Porrectas auido nunc capit ore dapes.

Cæterùm animaduertendum eſt, quòd ſyluestribus animantibus natura talem proprietatem ingenerauit, vt etiam domi per longum temporis ſpatiū educati, & manſuefacti, ſeu data occaſione, vincula effugiant, & ad priſtinos mores redeant; hoc recitat T. Veſpaſianus Stroza in Eroticis hunc in modum. D

loc. cit.

Dicite Io Nymphæ nemorum ſecreta colentes,
Candidus effugiens quà Lepus egit iter.
Perfidus aurata ſubduxit colla catena,
Ipſaq; cum fancta, vincula rupta, fide.

Ad finem Lepus naturaliter non pingueſcit, cum verò ſub tectis alitur, quandoquè ex Alberto Ren illius dexter ſebo operitur, & interit.

Sunt

Sunt tamen aliqui, qui ex viuario Leporem in caueis includunt, atquè breui tempore ſa-
E ginant. Ratio autem, propter quàm Lepores in ſyluis non pingueſcãt, à nimia anima- *Mens ani-*
lis formidine dimanare videtur; quandoquidem audito quocunq; ſeu foliorum ſtrepitu *malis.*
illicò Lepores ſedem mutant, atq; ita aſſiduus horum animalium motus obeſitatem im-
pedit. Si igitur veritati eſt conſonum, quod à Plinio traditum eſt, nimirum Leporẽ ſur-
dum citius pingueſieri; poterimus Leporum ſurditatem, nec non ſimul ac ſemel pingue-
dinem arte procurare; nempè meatum auditorium cera obturare, vt Lepus citius adipa-
tus palatui gratificari poſſit. Demùm hoc animal ſolertia ingenij plurimùm valet, quã
in tribus demonſtrare ſolet. Primò in cubili ſibi fabricando; nam Aeliano teſte, cùm
frigus mirandum in modum abominetur hyeme impendente, cubilia in locis apricis
conſtituit; æſtate verò in locis ad Aquilonem ſitis cubat. Secundò Lepores in
victu ſibi comparando innatam ingenij preſtantiam oſtendunt: quoniam ad pabula
longinqua ſemper proficiſcuntur, non ſolum quia cibi peregrini deſiderio teneantur;
ſed etiam vt longo itinere ſe exercentes, pedum celeritatem firment. Tertiò tan-
dem in venatione acris ingenij ſpecimen trifariam præſeferunt. Primitus, ex Aelia- *lib. 7. c. 36.*
no, Lepus à canibus, atquè venatoribus fugiens, eorum curſum diligenter obſer-
F uat; nam ſi ad perſequendum ſint tardi, & ſegnes, tunc ipſe etiam lento gradu, ne vi-
res deficiant, properat. Sin canes iter accelerantes conſpiciat, ipſe quoque citatiſſi-
mo curſu fertur. At, ſi accidat, vt longo interuallo canes, & venatores relinquat, tunc *Leporum*
ad aliquem aſcendens tumulum, & in pedes poſteriores ſe ſe erigens, tanquam ex ali- *aſtutię.*
qua ſpecula inſectantium certamen reſpicit, eoſquè in curſu debiles deridet. Deindè
ad fallendos venatores alio ingenio vtitur, nam per flexuoſas incedens vias omnes
frutices, & ſtirpes euitat, ne pili ijs adhærentes canibus prætereuntibus aliquem odorẽ *lib. 3. cyneg.*
præbere poſſint. Hoc eleganter expreſſit Bargeus his verſibus.

Læta tamen vacuo quoties ſua paſcua ventre,
Aut pleno repetunt ſecreta cubilia, certum
Vna ſępè via peragunt iter; atq; ita nuſquam
Libera conſueto veſtigia tramite flectunt.
Quamuis multiplices (ſeu ſint propè pabula, ſeu ſint
Inde procul latebræ) quibus inceſſere, ſequuntur
Mæandros, curſuſquè ſuos, crebroſquè recurſus;
Inquè orbem flexumquè viam, quam nulla geniſta
G *Occupat, & nullus ſpinis paliurus acutis,*
Inſiſtunt, timidiquè cauent (vt ſcilicet aſtus,
Et vafri ingenij fallacia) nec vbi mollis
Hæreat affixus preſſa ad virgulta capillus,
Obijciatquè cani notum de corpore odorem.

Deniquè Lepus à venatore agitata inter glebas, quę ſunt eiuſdem cum Lepore coloris,
ingenioſè latitans, capturam euadere ſolet iuxta illud.

Quem fuga non rapit ore canum, non occulit vmbra,
Concolor immotum ſub glæbe terra tegit.

Bargeus quoquè hunc ingenioſum Leporis dolum conatur exprimere hunc in mo- *loc. cit.*
dum.

——— aut glebarecens, quam nuper arator
Inuertit, nondum illa æſtu concocta, latentes
H *Concolor; & dorſo pellis, & concolor armis*
Tutata eſt.

VOX, ÆTAS, SEXVS, A

PHiloſophus in phyſiognomonicis liberè aſſeuerauit animalia fortia veluti canē, & taurum grauem vocem edere, animalia verò timida ſcilicet Leporem, & Ceruum vocem acutam emittere. Quare ex Ariſtotelis ſententia Leporibus vocem non niſi acutam poterimus aſſignare. Fuerunt alij rerum naturaliũ indagatores, qui vocem leporum ſimilem voci felium eſſe ſtatuerunt. At philomelæ Auctor, in recenſendis animalium vocibus, Lepori gemitum, ſeu infantium eiulantium vocem attribuere videtur; dum ſic canit.

Glaucitat, & catulus, at Lepores vagiunt.

Verùm animaduertendum eſt quòd verbum hoc, vagire, apud Auctores non vulgares primam ſyllabam producit; vnde Ouidius in Faſtis canebat.

Intus vt infanti vagiat ore puer.

Aetas leporum. Circa ætatem Leporis Archelaus auctor eſt, quot ſunt cauernæ ſecus foramen excrementorum, totidem eſſe ætatis annos. Sed Albertus ex Auicenna ſcribit non cauernas, ſed fiſſuras, vel potius, vt alij legunt, lineas ſub cauda obſeruari; quemadmodum in deſcriptione Leporis à nobis exaratum fuit. At ſatius eſt cum nuperis phyſiologis aſſirmare Lepores vſquè ad ſeptennium, vel vt alij volunt, ad decennium vitam prorogare, & præcipuè mares; nam fœminas breuiorem vitam ducere affirmant. Deniq; de ſexu Leporum agitatam apud Auctores quæſtionem Ariſtoteles in hiſtoria animalium ſicco pede perrranſit. Niphus in Commentarijs vnum ſolum Leporem marem, vnum fęminam, & vnum vtroquè ſexu inſignitum ſe obſeruaſſe teſtatur. Archelaus etiam auctor fuit, cuius ſententiæ multi adſtipulantur, Lepores vtroquè ſexu pręditos eſſe, ideoquè tàm numeroſam Leporum eſſe prolem, quoniam tàm mares, quàm ſœminæ, non ſecus ac eſſent androgyni concipiunt. Cæterùm hæc falſa opinio inde orta eſſe videtur, quoniam in genere Leporum tàm mares, quàm fœminæ ad inguina duobus tumoribus ſunt referti, qui teſtes apprimè repræſentant; è quibus liquor quidam veluti ex folliculis Caſtoris effluit. Hanc autem quæſtionem in hiſtoria Caſtoris examinauimus. B Carolus Stephanus in tractatu de Agricultura docuit præceptum in Leporũ ſexu diſtinguendo ſeruandum. *lib.6.c.36.* Nam fœmina, ad mentem illius, capite oblongiore, corporatura craſſiore auribus oblongioribus, & pilo dorſi leucophęo ad nigredinem vergente inſignitur. Immò Lepus fœmina canibus perſequentibus, ſuam regionem currendo ſemper circumambit, & per eumdem locum pluries tranſit. Lepus mas humeros habet rubentes, in quorum medio pili oblongiores obſeruantur. Illi caput breuius, & obtuſius, pili barbæ, & palpebræ longiores, aures deniquè breuiores, & latiores inſunt. At (Canibus eum perſequentibus) ipſe recto itineri ſe committens, quandoquè ad decem millia paſſuum currit. C

COITVS, PARTVS.

lib. 6. c. 33. CIrca congreſſum animalium duo ſolent à Phyſiologis inueſtigari, primò motus, deinde tempus. Quoad primum ſcripſit Ariſtoteles in hiſtoria animalium aſſignatum fuiſſe præceptum vniuerſale, nimirum omnia animantia retrò vrinam excernentia, auerſa etiam congredi. Ideoquè ſubiungit Lepores neceſſariò auerſos commiſceri; quoniam eorum membrũ genitale à natura in partibus poſterioribus procreatum eſt. Vndè cum mas, & fœmina lotium eodem modo reddant; multi ſœminas à maribus diſtinguere neſciuerunt. D Quoad tempus Xenophon, & Pollux Lepores verno potiſſimum tempore congredi ſtatuerunt. Itaquè tali tempore, eorum veſtigia admodum confuſa eſſe perhibentur; licèt etiam quocumquè anni tempore in luxuriam ſoluantur. Quamobrem Ariſtoteles *li.4. de gen. an. cap.5.* reſtatum reliquit, Lepores poſt primum congreſſum ſuperfętare; cum hoc animal valdè hirſutũ maxima etiam ſeminis copia affluat. Reuſnerus quoq; in Paradiſo poetico huc reſpiciens ſcripſit.

Irdlis

Prolis amans, gignit fœtus, lact atquè tenellos
E *Dumq́; ſuperfœtat, dum parit, vſq́; coit.*

Hoc non fuit ignotum Oppiano qui in Cynegeticis, interprete Bodino, ſic inquit.

At noctu Venerem exercent, & amore fruuntur;
Nam variè diuexat eos violenta libido.

Et paulò inferius.

Non etiam ſi fœta dolore prematur amaro
Saucia flagrantes nunquam auerſatur amores.

Bargeus etiam libidinoſam Leporum naturam contemplans, cum eos omni tempore congredi, atquè parere obſeruaſſet id eleganter expreſſit his verſibus. *lib. 3. cyneg.*

Præcipuè verò Lepores venus improba flammis
Exercet, magnoquè animos accendit amore;
Et tanquàm inſano præcordia liberat æſtu,
Ergo illi, ſiue vrit hyems ſata pinguia, ſiue
Culta nitent varijs diſtincta coloribus arua,
Seu calor arentes exurit ſyrius herbas,
F *Seu frondes, & poma fluunt iam mitia ramis,*
Sollicitant ſpatia æterni decurrere amoris;
Atq́; iterum grauidæ maribus ſubſidere, & vnà
Laſciuos agitare iocos, & mutua noctis
Gaudia, tota quibus ſtimulatæ pectora matres
Ex templo repetunt, poſtquam peperere, maritos.
Conceptiſq́; alijs, alios (mirabile dictu)
Concipiunt, educuntq́; alios, & tempore eodem
Immatura omnes ſuperat fœtura per horas.
Vixq́; ægram partu facilis Lucina leuauit
Multiplici, & proli ſuperaduenit altera proles.

Ex hactenus narratis, omnibus liquidò conſtat Leporem eſſe animal fœcundiſſimum; cum ſingulis menſibus generet, & fœmina lac nuper natis præbens congreſſum repetat, gerenſq́; vtero denuò fœtum concipiat. Quare illa Aeliani hiſtoria nemini admirationem afferet, in qua recitat catulos prægnantes in diſſecto Lepore inuentos fuiſſe. Vndè ſi quatuor tantùm Lepores in aliquod Leporariũ intromittantur, breui tempore ſo-
G let impleri. Idcircò Hegeſander Delphus in Commentarijs (referente Athenæo) ſcriptis mandauit, quòd tempore Imperij Antigoni Gonatæ tanta creuit Leporum copia in Aſtypalea, vt loci incolæ oraculum conſulerent, & reſponſum habuerunt canes nutriendos, & venari opus eſſe. Itaquè intra annuum ſpatium plures ſex millibus capti fuerunt. Hæc autem Leporum numeroſa multitudo dimanauit ex geminis Leporibus, quos in Inſulam Anapheus quidam introduxit. Non diſſimilem hiſtoriam affert Higinus de Gero inſula Scarij maris, in quam olim Leporibus vacuam Lepus prægnans introductus fuit. Itaquè non longo interuallo tanta Leporum multitudo procreata eſt, vt tota Inſula à Leporibus occupata diceretur; quibus cum nihil cibi ab hominibus daretur, hi, in ſemina impetu facto, omnia deuorarunt. Quocirca Incolæ calamitate affecti, communi conſilio, vix illos ab Inſula abegiſſe feruntur. Itaquè Dij poſtea Leporis figuram inter aſtra collocarunt, vt homines meminiſſent, nihil eſſe tam exoptandum in vita, quin ex eo plus doloris, quàm lætitiæ hauriendum ſit. Poſtremò ſi noſter ſermo
H ad numerum, & lactationem fœtus dirigatur. Primò ſciendum erit Leporem, non vt magnam partem animantium digitatorum, cæcos fœtus edere. Quapropter Natalis Comitum ſic cecinit. *lib. 9. dypnoſoph. c. 22.*

Fœcundumquè genus, veluti ſub tecta columbæ, *li. 2. de ven.*
Quæ paritis toties, quoties venere calendæ.
Plurima, planta quibus ſecta eſt, animalia cæcos
Emittunt catulos tenues in luminis auras.
Hos vitium Lepori facilis natura negauit.

Enituntur autẽ Lepores in locis nemorum ſecretioribus, nunc duos interdum tres, & aliquando quatuor catulos quemadmodum Natalis Comitum refert hunc in modum.

Nunc duo, nunc tres interdum quoquè quattuor edunt. *loc. cit.*

Et nemorum ſecreta petunt, virgultaquè denſa,
Editos deniquè catulos per ſpatium dierum viginti lactant, & poſtmodũ à parentibus A
ad paſtum ducuntur. Id Bargeus elegantiſſime ſic explicauit.

lib. 3. cyneg.
Primùm etenim ſugunt bis denas vbera luces
Lactea, mox virides paſtum ducuntur in agros;
Curſibus, & rapidis paulatim aſſueſcere diſcunt;
Venantumquè oculos vario iam fallere flexu.

L O C V S.

lib. 8. c. 29.
ARiſtoteles in hiſtoria animaliũ Lepores in Itacha Inſula non viuere pro-
didit. Immò, quod maiori admiratione dignum eſt; illius regionis aer
huiuſmodi animatibus adeò aduerſatur, vt ſi aliundè illuc importentur,
pereant. Cum autem Itacha Vlyſſis patria fuerit, non ſine ratione Na-
talis Comitum cecinit.

Vna negat Lepores tellus prudentis Vlyſſis. B

li. 2. de ven.
Notum eſt apud Olaum Magnum, quòd Lepores in frigidis partibus Septentrionis fre-
quentiſſimi vagantur. Propterea in Moſchouia, vt narrat Sigiſmundus in libro de re-
bus Moſchouitis, horum maximus eſt prouentus. In Polonia ex Cromero Lepores non
ſolum eſui, ſed etiam cultui famulantur. Hiſtoria quoquè Bataui æ tradit, quòd ibi Le-
pores, & potiſſimum in locis altioribus frequentes vagantur. Pauſanias in Arcadicis,
ex Libya Lepores albos delatos ſe vidiſſe teſtatur. Quod nos in magnam traxit admi-
rationem propter regionis caliditatem. Lepores enim albi ſolum in niuoſis montium
cacuminibus conſpici ſolent. In Scythia quidem Europea (ſic enim omnis eius Septẽ-
trionalis ora appellatur) candidi Lepores ex Olao Magno viſuntur. In Anglia etiam
Lepores albos ſtabulari multi pro comperto affirmant. Scimus quidem Lepores vulga-
res nimirum non albos in regionibus calidis frequentiſſimos eſſe. Nam Ioannes Leo,
in hiſtoria Africæ, multa loca vt territorium ciuitatis Fez, & Regni Senegæ huiuſmo-
di animalibus refertiſſima commendat, & Fernandus Lopez in hiſtoria Indica, Inſulam
lib. 5.
Mazzua dictam tanta Leporum quantitate redundare tradidit, vt incolæ illos paſſim
interimant. Cæterùm aduertendũ eſt, ex Conrado Heresbachio, quòd Lepores copio- C
ſi Inſulas deſertas libentiſſimè colunt, in quibus nequè Vulpes, nequè Aquilæ verſan-
tur, à quibus ipſi vnà cum catulis agitantur, & interimuntur. Prǽterquamquòd venato-
res Inſulas deſertas raró adeunt. In Atho monte inter Macedoniam, & Thraciam ſito
Lepores in tanto numero conſpiciuntur, vt poetæ rem innumerabilem ſignificaturi, Le-
pores Athi montis nominent. Vnde Ouidius innumeros amorum dolores expreſſurus
ſic cecinit.

lib. 2. de art.
Quot Lepores in Atho, quot Apes paſcuntur in Hybla
Cęrula quot baccas Pallados arbor habet,
Litore quot conchę, tot ſunt in amore dolores.

lib. 13. de re cib. c. 24.
Gallia omnis (inquit Bruyerus) Leporibus ſcatet; ideoquè horum venatio peculiaris eſt
mediocri nobilitati, & primariæ non inuiſa. Si loca magis particularia inquiramus, in-
ueniemus Lepores locis potiſſimum incultis delectari. Vnde Baptiſta Mantuanus di-
cebat.
Atquè per incultos ſaltus, atquè inuia rura D
Auriti Lepores, & flexis cornibus errant.
Dorcades.

Licèt interdum cultos etiam campos, in quibus paſcuntur ſegetes, frequentent. Martia-
lib. 4. epigr. 66.
lis ad rem ſcripſit.

Saltus aprum, campus Leporem tibi mittit inemptum.

Prǽterea in locis tàm montoſis quàm planis, tàm cultis, quàm incultis territorij Bono-
nienſis paſſim vagantur. Ager deniquè Veronenſis his animalibus non caret. Siquidem
Baptiſta Guarinus ſcribens ad Franciſcum Patritium Senenſem Veronam relegatum
ſic canebat.

Namquè hic ſi ſtudeas Lepores agitare fugaces,
Curſibus effuſis ęquora longa patent.

E *Namq; hic ſi ſtudeas Lepores agitare fugaces,*
Curſibus effuſis æquora longa patent.

V I C T V S.

NOnnulli Auctores ſcribunt quòd Lepores reperti Herinacei ſingulas ſpinas mordicus euellunt, deinde ſpinis nudatum deuorant. Sed hoc à veritate alienum eſſe exiſtimamus, cum Lepus inter animalia carniuora nō connnmeretur. Hoc autem aſſertum potiùs de Vulpe, quàm de Lepore promulgandum eſt. Ideo certum & exploratum eſt Lepores noctu potius, quàm diu ad viridia pabula proficiſci, & lacteis potiſſimum plantis veſci, hac cauſa in ventriculo coagulum generant, & more biſulcorum, teſte Edoardo Vuot, ruminant. Hinc paſtores lacteis herbis lac coagulare didicerunt. Præter hæc, arborum etiā cortices appetūt; quocirca Olaus Magnus, Solo niue tecto, cortices pinus, quercus & populi Leporum Septentrionalium eſcam eſſe ſtatuebat; non autem niuem, vt multi cum
F Plinio commenti ſunt; etenim in ſummis mōtium iugis, tempore niuis, Lepores albeſcere, niueq; liqueſcente rutileſcere perperàm aſſeuerarunt. Inſuper vuis quoq; vt intelliximus, pro cibis Lepores delectantur; quamobrem de hoc feſtiuū legitur Agathię Scho *lib. 3. cyneg.*
laſtici epigramma in libro ſexto Anthologij græci, ad quem locum breuitatis ſtudio, lectorem relegamus. Bargeus deniquè cuncta cibaria, quibus Lepores gaudent, breuiter complectitur his verſibus.

Decerpunt lęti turgentia gramina campi,
Et culmos ſegetum, & fibras tellure repoſtas
Herbarum, & lento morſus in cortice figunt
Arboris, atq; vdos attondent vndiq; libros;
Nec parcunt ſtrato pomorum, aut glandis aceruo,
Aut vicię, aut milio, aut proceræ frondibus vlmi,
Præcipuè grata ſyluestria gramina mentę,
Quęquè colunt riguas inculta ſyſimbria valles,
Et vaga ſerpilla & pulej ignobile gramen.
Percipiunt.

G Leporibus verò in leporario incluſis omnia intuborum, lactucarum, & aliorum olerum genera exhibenda, ibiquè ſerenda eſſe cenſemus. Deindè in prædictorum inopia cicer, hordeum, cicercula, & alia legumina ex horreo deprompta, & aqua pluuia macerata illis obijciuntur, quoniam ſicca etiam à lepuſculis appetuntur.

CAPIENDI RATIO.

LEpus animal eſt, ſiue inueſtigetur, ſiue inueniatur, ſiue currat, ſiue capiatur, adeo gratioſum, vt illius venatio multorum animos ſemper mirum in modum exhilaret; & potiſſimum, quoniam huius captura omni caret periculo, quod venātibus, in alijs coercendis Feris imminere ſolet. Proptere a in omni regione non licet quibuſcunquè Leporum venationem exer *li. 3. de mor. gent.*
H cere. Nam Ioannes Bohemus agens de ſtudio Nobilium Germaniæ ſcripſit, quòd horum alij Principum curias frequentāt, alij bellā ſequuntur, illi verò, qui domi ad familiaria commercia curanda morantur, ſoli longo vſu, & conceſſa libertate Leporum venatui dant operam. Ideoquè priuatis hominibus Leporum præſertim venatio, in aliquibus locis, oculorum effoſſione, in alijs truncatione capitis interdicta eſt; cum noxias animantes plebeis venari tantummodò liceat. Hodie, in nonnullis Italię locis, *Syntag. 12.*
hanc legem aliquorum Principum Edicto ſeruari intelleximus, Gyraldus narrat in quadam Inſula præpinguibus Leporibus redundante, vbi Diana Icaria colebatur, publica conſuetudine receptū fuiſſe, vt venatores impetrata prius à ſacerdotibus venia, quot quot vellēt Lepores cōprehendere poſſent. At abſq; venia, venantes nō ſolū vacui à venatione redire dicebantur, ſed etiā tanquā audaciores mulctabātur. His addit Cęlius

Rhodi-

lib. 6. lect. antiq. c. 31.

Rhodiginus peruulgati moris fuiſſe apud priſcos venatores, vt Deæ captãtes gratiã, tenellos Lepores dimitterẽt, vt deinde copioſiorẽ venationem aſſequerentur. Antequã igitur ad artes cõprehendẽdi Lepores aperiendas accedamus, quatuor ſcitu digna prius delibanda eſſe cenſemus. Primum erit tẽpus; nã Aſtrologi agentes de Electionibus ad corpus humanum attinentibus, tẽpus ad venationem peridoneum ſolent probare illud quando Luna primos Capricorni gradus peragrat. Alioquin, iuxta ſententiam Xenophontis, venatores ad hoc exercitium, ſi hyems premat, oriente Sole; ſi vrgeat æſtus, ante diem, medijs anni temporibus, inter auroram, & Solis ortum exire debent. Præterea niuali die, & vento impetuoſo ſpirante, à venatione Leporum abſtinendum eſt; quoniã nix cadens Leporum veſtigia obducit, illaquè ventus puluerem eleuando, delet. Præterquamquòd nix, & gelu nares canum adeò adurunt, vt Leporum odorem haurire nequeant. Secundò venatoribus veſtigia Leporum diligenter indaganda ſunt; ne incaſſùm cum Canibus ad venatum exeant. Forma autem veſtigij inde facile cognoſcitur, quia in acutum faſtigium deſinat. Xenophon autem animaduertit, quòd, in plenilunio, Leporum veſtigia difficulter obſeruari poſſunt; quandoquidem Lepores noctu ad Lunam exultantes, & inter ſe colludentes, veſtigia confundunt, & diſſipãt. Vt igitur veſtigia & hominibus, & canibus faciliùs manifeſtentur, inquit Theophraſtus oportere, vt ſolùm leuiter ſit irroratum; tunc enim certiùs redolent, & altiùs impreſſa firmiter adhærent, nec delitеſcunt, quemadmodum quando humus eſt arida, neque demerſa in profundum abolentur, quemadmodum quando ſolum eſt limoſum. Tertiò venatores proprijs inſtrumentis muniti eſſe debent inter quæ Bargeus quamdam ſinuatam clauam recenſet qua Leporum curſus facilè cohiberi poteſt dum inquit.

Tempus venandi lepores.

A

lib. 6. hiſt. plant. c. 29.

B

lib. 1. cineg.

Nec deſint duræ ſinuato vertice claua,
Quæ Leporis curſum iactæ compeſcere poſſint.

Quarto demum conſideranda ſunt loca accliuia, vel decliuia, per quæ Lepores vagari, & currere ſolent; nam, teſte Pollucе, per loca decliuia ambulantes propter poſteriorum pedum altitudinem facilius coercentur; in accliuibus verò, cum eorum corpus æquabiliter feratur, facillimè capturam, effugiunt, Immò cum, ex Oppiano, in ſemitis, & aruis. Celeriùs curant, inde diligenter auerti debẽt. His animaduerſis mens dirigenda eſt ad ponderandas omnes technas, quæ à venatoribus in coercendis Leporibus adhibentur. In primis canibus vtuntur. Vnde Virgilius in Georgicis canebat.

lib. 3.

Et canibus Lepores, canibus venabere damas.

Venantes autem non pedeſtres, ſed equis Veredis nuncupatis, nimirum ad currendum velociſſimis vti ſolent. Quare Martialis ſcribens ad Priſcum venatorem, hunc ſic alloquitur.

C

Parcius vtaris, moneo, rapiente veredo
Priſce, nec in Lepores tam violentus eas.

Venatio ſecundùm Blõdum.

Itaquè Blondus inquit, in Leporum venatione talem eſſe ſeruandum modum, vt venatores diuiſi, & ſparſi per inculta potiùs, quàm per culta incedentes, & laqueis Leporarios canes detinentes, à vepretis, & ſenticetis Leporem excitent. Aliquando canem ſagacem præmittunt, vt Leporem timidum à ſpinetis expellat, quem poſtmodum canis Leporarius vinculis ſolutus ad capturam vſquè inſectetur. Addit Blondus alium modum, quo aliqui ſedentes poſt frutices, & vepreta, optimorum venatorum nomen adipiſcantur. Hoc autem fit, quando venantium maxima pars è longis circuitibus Lepores expellunt illos perſequendo vſquè ad inſidiantes, qui canibus de improuiſo eos aggrediuntur. Carolus Stephanus admonet venatores, vt antequam cum canibus ad Lepores coercendos exeant, diligenter obſeruent loca, in quibus ſtabulantur; æſtate enim; ſuas caueas ob formicarum, & ſerpentum copiam deſerunt; ideoquè tunc inter ſegetes habitare coguntur; hyeme verò in aliquo ſenticeto tugurium parant. Cognito habitationis loco oportet canes dirigere, vt leporem adoriantur; tuncquè venatores, qui plures tribus eſſe non debent, vociferando canes ad Leporum apprehenſionem debent incitare. Hodie in locis planis agri Bononienſis venatores longis perticis muniti verberando ſenticeta Lepores excitant, ad quorum capturam canes Leporarios laxant. In montoſis verò locis ob rubetorum frequentiam, canibus ſagacibus ad hos excitandos; deinde viſis Leporibus canes Leporarios ſoluunt. Præter canes plagarum etiam vſus interdum eſt neceſſarius, & potiſſimum in ſyluis rubetorum copia opacatis, in quibus

lib. 6. agric. cap. 26.

D

Numerus venatorũ.

bus liber curſus canibus non patet. Extenſis igitur caſſibus venantium multitudine
E opus eſt, qui Lepores ad retia diligenter propellant. Noctu verò retia ſunt tantùm ten- *Retia vbi tẽ*
denda in illis locis, in quibus certa ſunt horum animalium cubilia, vel vbi nouæ fruges *denda.*
à terra erumpunt, ad quas Lepores harum auidiſſimi, occidente Sole, prodire ſolent.
Hic igitur plagæ ſupra palos furcatos terræ leniter infixos ſunt tendẽdæ, vt Fera irrum
pente protinus concidant; ſed tunc neceſſarium eſt vt aliquis caſſibus aſſiſtat, vt Feræ
illabenti mox accurrat, alioquin ab illis extricata euaderet. Conradus Heresbàchius,
ineunte æſtate, alium modum Leporis irretiendi docet. Ab vtraquè parte ſegetum tra- *In Thereu-*
hit funiculum, cui tintinnabula, & pennas appendit, adeout funiculo leuiter etiã cõtacto, *ticè.*
tintinnabula ſonum edant, & pennæ vibrentur, quibus Lepores perterrefacti rectà pro
gredientes in plagas ſegetum extremitatem circumuallantes impellantur. Petrus Cre *lib.10.c.29.*
ſcentienſis proponit laqueos, quibus interdũ Lepores per certas ſemitas, vel per ſepiũ
foramina progredientes irretiri ſolent. Amplius ab auibus etiã rapacibus, & præcipuè
ab Aquilis Lepores comprehenduntur. Id non fuit ignotum Iuuenali quando dixit.

Sed Leporem, & Capram famula Iouis, & generoſa
In ſaltu venantur. *Satyr.14.*

F Virgilius quoquè huius meminit dum inquit.

Qualis vbi aut Leporem, aut candenti corpore cycnum
Suſtulit alta petens pedibus Iouis armiger vncu. *lib.9.Aeneid.*

Cæterùm Indi, apud Cteſiam, non modò Aquilis, ſed etiam coruis, miluis, & cornicibus
cicuratis Lepores comprehendunt. Rationem verò cicurandi, & aſſuefaciendi has rapa
ces aues ad venationem Leporum docet Conradus Heresbachius his verbis. Indi Le- *In Thereuticè.*
porem manſuefactum domi alunt, cuius collo fruſtum carnis appendentes illum ad cur-
ſum inſtigant, deinde Aquilam, vel coruum, vel alias aues huius generis carnem ed em
pturas dimittunt, atquè hac ratione tales aues ad leporum prædam inſtruunt. His adda
mus non eſſe difficile Aquilas ad venationem Leporum aſſuefacere; quoniam hæ vt plu
rimum in comparando victu, Lepores, atquè etiam hinnulos rapiunt. Non eſt igitur
mirum, ſi Paulus Venetus agens de Feris mitigatis magni Tartarorum Imperatoris, ſcri
pſerit ipſum pro Leporum captura Aquilis delectari. Hinc fortè fabulator Phrygius ar
gumentum illius Apologi deſumpſit, in quo recitat Aquilam, in rapiendo Lepore, com-
mendationem, & verba ſcarabei aſpernatam fuiſſe. Inſuper ab hominibus excogitati
G fuerunt alij modi, quibus ſine plagis, ſine canibus, & ſine Aquilis Lepores comprehẽdi
poſſint. Niuium tempore venatores ſolis fuſtibus armati accedẽtes ad Leporum cubilia,
magno ſtrepitu, & clamore illos ad curſum excitant, qui ſtatim fugientes in niue laſſati,
& obuoluti baculis facilè mactãtur. Vuecherius docet ſummendũ eſſe Hyoſciami ſuccũ *li.6.de ſecr.*
cum ſanguine Leporis iunioris mixtum, & in pelle Leporina conſutum in tractu ab hu-
iuſmodi animalibus frequentato ſepeliendum eſſe iubet; nam totius regionis Lepores
ibi congregabuntur. Tandem ſi quis inconſuetæ Leporis capturæ deſiderio teneatur,
Is adeat primum librum Epigrammatum græcorum, vbi fortuitum Phedonis piſcato
ris modnm coercendi Leporis admirabitur. Hic in locis litoris lutulentis polypum con
ſpicatus, manu comprehendens illicò, antequam manus octuplici cirro implicaretur, in
proximum dumetum, vbi fortè Lepus deliteſcebat, illum proiecit. Paulo poſt rediens
piſcator, vt polypum reſumeret, illic Leporem cirris polypi irretitum inuenit.

H ANTIPATHIA.

MVlta ſunt animalia, à quorum cõſuetudine Lepores capitali odio abhorrẽt.
In primis vocem Aquilarum perhorreſcunt; ſiquidem ex Alberto Lepo-
res ab Aquilis rapi ſolent, vt eorum pellem ad oua fouenda in nidum de-
ferant. Deinde etiam ex Aeliano vox coruorum, & accipitrum Lepori-
ribus timorem incutit; cum huiuſmodi aues Leporum vitæ inſidientur, vt
paulò ante fuit explicatum. Præterea ſummum odium aduerſus Vulpes, & Muſtelas
contraxerunt; cum ambo hæc animalia ipſis vehementer infenſa ſint. Cæterùm vt ve- *Odium capi*
ritatem fateamur, nullum eſt animal adeò inuiſum Lepori vt canis; propterea de hoſtili- *tale inter ca*
bus animis ſolet prouerbio dici. Se inuicem tanquam canes, & Lepores diligunt. Hinc *nes, & Lepo-*
ad *res.*

Digitized by Google

ad rem legitur apud Græcos illud pulcherrimum epigramma de Lepore à cane marino A
rapto, dum canem terreſtrem euitaret hunc in modum.

> Ἐκ κυνὸς εἷλε κύων με; τί τὸ ξένον; εἰς ἐμὲ θῆρες
> ὑγροὶ καὶ πεζοὶ θυμὸν ἔχουσιν ἕνα.
> Αἰθέρα λοιπὸν ἔχοιτε λαγοὶ βατόν. ἀλλὰ φοβοῦμαι
> ὀυρανὲ καὶ σὺ φέρεις ἀστερόεντα κύνα.

ideſt.

> *Ex cane cepit canis me. Quid hoc monſtri eſt in me Feræ*
> *Aquatilis, & terreſtris animum habent vnum.*
> *Aetherem reliquum habeatis, ò Lepores, peruium, ſed metuo,*
> *O Cœlum. Etiam tu fers ſtellatum canem.*

Auſonius autem ſic reddidit.

> *Trinacrij quondàm currentem in litoris ora*
> *Ante canes Leporem cæruleus rapuit.*
> *At Lepus in me omnis terræ, pelagiquè rapina eſt.*
> *Forſitan, & cæli, ſi canis aſtra tenet.*

Aliter etiam ſic latinè redditum fuit hoc epigramma. B

> *Me canibus canis eripuit ſquamoſus in vnda.*
> *Ergo canes æquor, non modò terra parit.*
> *Reſtat adhuc æther Lepores, ſed terret & ipſe,*
> *Nam micat in cælis inter, & aſtra canis.*

PHYSIOGNOMONICA.

QVæ à natura Leporum deſumuntur, vt ad phyſiognomonica transferantur, duo nempè oculos, & pilos reſpicere ſolent. Circa oculos retulit Adamantius quòd oculi glauci ſimul, & charopi, punctis magnitudine milij diuerſorum colorum circa pupillas notati ingenium doloſum; & furtiuum, ſed minimè audax ſignificant. Has conditiones in Leporibus licet contemplari. Gratarola in ſuo tractatu phyſiognomiæ, oculorum prominētiam in hominibus perpendens in hanc venit ſententiam, hos ad Lepores, cuniculos, vel ranas referendos eſſe Porta verò tradidit ſe in hominibus oculo Leporino præditis ſemper maximam imbecillitatem obſeruaſſe, additquè ſe cognouiſſe multos apertis oculis, more Leporum dormientes, qui timiditatis vexillum reportabant. Si ad pilorum qualitatem noſtra conuertatur oratio. Legitur apud Ariſtotelem in phyſiognomonicis, quòd Lepus, Ceruùs, & ouis, ex quacumquè leui cauſa, metù propè conſternuntur, quoniam molliſſimis pilis veſtiuntur. Ideoquè homines mollibus pilis referti, ob leuem etiam occaſionē, formidine non mediocri capiuntur. Hinc Porta homines habentes capillum planum. & mollem mites, & ad Leporem referendos eſſe exiſtimauit. Deniquè cum Lepores pilos in ore, & ſub pedibus habeant, maximam hirſutiem, conſequenterquè ſeminis abundantiam arguunt. Quocirca homines piloſi intemperatam, & pernicioſam libidinem à ſuis moribus nonniſi cum magna difficultate propulſare poſſunt.

lib.3. phyſ. C

lib. 4. phiſ. cap.20.

EPITHETA. D

AVctores tàm græci, quàm latini ponderando varias Leporum proprietates, varia etiam epitheta huic animali apprimè conuenientia adinuenerunt. Siquidem à mole corporea paruum, & paruulū, à pilis villoſum, & mollē, à voce vagientem, à prole propaganda fœcundum, à verſutijs callidum, furacem, & rapidum Leporem indigitarunt. Prætereà auritus etiam non ſolum ob audiendi excellentiam, ſed ob magnitudinem aurium in comparatione ad molē corporis, & à Politiano ὠτώεις dicitur. Ratione coloris aliquibus Græcis περκνὸς appellatur, quia Lepus nigris quibuſdam maculis diſtinctus ſit. Apud Aratum γλαυκὸς, ideſt glaucus, nec non χαροπὸς, ideſt cæſius, & fuluus legitur. Apud Athenæum λαγωὸ ἐχαλιδο.

E λιδονίαι nempe Lepores hirundinini dicuntur. Euſtathius autem ita exponit τοιοῦτοι δὲ ἴσως οἱ ἄνω μὲν μέλανες, τὰ δὲ κάτω ὑπόλευκοι, ὁποῖαι, καὶ αἱ χελιδόνες, κατὰ τὸ ἐναντίον, χελιδὼν ἐπὶ γαστέρα λευκὰ, ἐπὶ νῶτον μέλαινα. Ex quibus verbis colligere poſſumus Lepores ita fuiſſe nuncupatos propter aliquam ſimilitudinem, quam cum colore hirundinum habent cum dorſum Leporum nonnullorum quodammodo ad nigredinem, & venter ad albedinem tendat. Nonnulli auctores hoc Epitheton illis attribuunt cuniculis, qui maculis in dorſo nigris, & ſub ventrem albis inſigniti ſunt. Inſuper timor inſignis huius belluæ multis epithetis occaſionem præbuit. Etenim Latinis pauidus, pauens timidus, meticuloſus, & fugax cognominatur. Græcis quoquè δειμαλέος nēpe timidus. Ideo Oppianus in Cynegeticis canebat.

Νεβροὶ δορκαλίδες τε θοαὶ, καὶ δειμαλέος πτώξ. lib. 1.

Hoc enim vocabulum πτώξ, licèt ſubſtantiuè ſumptum ab Oppiano λαγωὸν nimirum Leporem ſignificet, tamen ab Homero adiectiuè vſurpatur, & Lepori applicatur hunc in modum. *Ἁρπάζων ἢ ἄρν' ἀμαλὴν ἢ πτῶκα λαγωόν.* Illiad. χ.

Nam à verbo græco πτήσσω πτώξ, vel πτάξ deducitur, quæ nomina pauidum, & timore conſternatum denotant. Τρομητος tremulus etiam exponitur. Quare hoc etiam epitheto lepus poterit inſigniri. Cum autem Lepus ſit bellua valdè imbecilla, non eſt

F mirum, ſi ab Oppiano in cynegeticis ὀλιγόδρανης nuncupetur. Alioquin λαγωὸς ἀπειρηκὼς Lepus fatigatus, & curſu ferè exanimatus à Xenophonte, & δρομαλὶς λαγωὸς Lepus inter currendum captus nominatur. Ab agilitate corporis Latinis velox, ſollicitus, & vagus dicitur Lepus. Græcis σκίναξ ad ſaliendum idoneus. Immò hoc vocabulum ſubſtantiuè quoquè pro Lepore interdum ponitur; vt legitur apud Nicandrum in Alexipharmacis σκίναξ δερκευνὴς, ideſt Lepus inter dormiendum videns. Vbi quoquè Lepus εὐσκαρθμος, nempe bene ſaltans, & petnix vocitatur. ταχινὸς etiam ideſt celer dici poteſt; cum ceruus aut Lepus ab Heſychio ταχίνης dicatur; nam ambo hæc animalia in genere τῶν ταχυδρόμων, ideſt velociter currentium reponuntur. Propterea etiam ἐλαφρὸς nimirum agilis inſtar cerui, & ἠνεμόεις à Nicandro, vel potius ἀνεμόεις, nempè currens inſtar venti indigitari poteſt. Hac de cauſa Baptiſta Mantuanus huc reſpiciēs non immeritò cecinit.

Fidentes pedibus Lepores, & tergore Lynces.

Hinc Auſonius, & multi alij Leporem velocipedem, & volucripedem nominarunt. Oppiano quoquè & alijs Græcis ταχύπους, ποδώκης, καὶ ὠκύπους quaſi pedibus celer, & ἀελ-

G λόπους procellipes, nempe velox tanquam procella vocitatur. Deniquè à loco aliquando Lepus ὀρεσκῷος, ideſt in montibus degens, & λειρὸς à Lero inſula appellatur. Quamuis aliquibus Græcis λειρὸς macilentus exponatur.

DENOMINATA,

& cognominata.

CVm innumera ferè ſint illa, quæ à Lepore denominationem deſumunt; nos à nobilioribus, nempè ab hominibus inchoantes narrabimus, quemadmodum apud Græcos, & præcipuè apud Heſychium λαγοθήρας Leporū

H venator appellatur. Lycius etiam memorat (referente Suida) quemadmodum λαγίσκα quaſi lepuſcula fuerit nomen cuiuſdam meretricis, & concubinæ Socratis. Laginiam nempe Leporinam Carum Deam fuiſſe dictam Gyraldus teſtificatur; nam Cares illo in loco, ad quem Lepus confugiſſe dicitur, templū huic Deę conſtruxerunt, & ſacrarunt. Præterea multæ beſtiæ à Lepore denominationem ſortiuntur. Nos autem Auibus primum locum aſſignabimus; etenim λαγώπους apud Græcos habens pedes Leporis exponitur; & quoniam in Plinij hiſtoria naturali quædā auis pedibus more Leporum pilo tectis deſcribitur idcirco Lagopus fuit nuncupata. Huius etiam meminit Martialis quando dixit. lib. 10. c. 48.

Si meus aurita gaudet lagopode Flaccus. lib. 7. epigr.

Quamuis apud alios lagois dicatur auis, quæ in cibis vſurpata leporinæ carnis ſaporem referat. Alij volunt, quòd lagois ſit etiam piſcis in mari Italo non inuentus, de quo Horatius ſcripſit hunc in modum.

lib. 2. ſerm. *Nec Scarus, aut poterit peregrina iuuare lagois.* A
ſatyr. 2. λαγωφονὲς Ariſtotelis à Theodoro Gaza leporaria Aquila exponitur, quia hęc Lepores
cōprehendat. In eodem ſenſu apud Heſychium, & Varinum λαγοθήρας legitur. Bello-
nius in montibus Cretæ frequentes Vultures ad capturam Leporũ, & hędorum incum
lib. 1. obſer. bentes vagari aſſeuerauit, & propterea ab Incolis hoc vulturum genus leporarium vo-
cari promulgauit. De quadrupedibus, in Hippiatricis habemus, quæcunquè in vete-
rino genere naſcuntur, quæ habeant λαγώδοντα, ea eſſe generoſa. Hanc gręcam vocem
Ruellius ſcribit eſſe Notam, quam Leporinum dentem appellant. Deinde canes etiam
quidam leporarij nominantur, quoniam ad Leporum venationem tantummodò educan-
Cuniculus tur. At λαγῶος ſeu λαγώνειος ad mentem Heſychij Leporinus vertitur, veluti cuniculus
quomodo grę beſtia leporina; ſed hic propriè λαγίδεως γεώρυχος nuncupatur, quia, cum ſit Lepori ſimi
cè vocetur. lis in foueis tamen ſubterraneis ſe occultat. Alioquin λαγῴδιον, λαγιον, καὶ λαγιδεὺς le-
puſculus, & λαγίδης leporis catulus à græcis Scriptoribus exprimitur. Tandem apud
lib. 2. hiſt. Ioannem Petrum Maffeum beſtias Cotias dictas leporinas eſſe legimus; quia magni-
Ind. tudinem, formam, & ſaporem Leporum referant. In Florida etiam Americæ animal
amphibium, meticuloſum in curſu velox, cauda breui, magnitudine ouis, & capite lepo- B
par. 3. c. 32. rino deſcribitur. Ab his ad plantas ſi fiat tranſitus, multas herbas inueniemus vel à par
tibus, vel à pabulo, vel à cubili Leporum denominatas fuiſſe. Primitus dictamnum cre
ticum leporis auriculam, ob inſignem fortè hirſutiem, Syluaticus cognominauit. Verùm
circa montem Peſſulanum, auctore Geſnero, quamdam plantam annuam Leporis auri-
culam nominant. (Aliqui Elephaboſcum putant) cuius folia ab humo erumpentia formã
auris leporinæ imitantur. Geſnerus etiam quoddam fungorũ genus quercubus innaſci
ſcripſit, quod Germani, à figura, Haſenorle, Ideſt Leporis auriculam nuncupant. Am-
plius quædam eſt herba ex genere trifoliorum, quorum multæ ſpecies à Cluſio mon-
lib. 6. de plã. ſtrantur, lagopus, ideſt pes Leporis dicta; nam hæc herba in ſpicis piloſis glumas & villo-
rar. cap. 57. ſas quaſi ariſtas leporini pedis colorem & hirſutiem æmulantes producit. Verùm, inter
has trifoliorum ſpecies, illud trifolium ſpicatum humile Bauhini apud Matthiolum la-
gopus, in Herbario Lugdunenſi lagopus vulgaris, apud Thalium lagopodium, Hippocra
tis lagopyrum, ideſt Leporis triticum, & in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis cuminũ
Leporis appellatur, Romani hanc plantam, teſte Apuleio herbam benedictam vocitãt;
Lactuca le- cum Caryophyllata apud Botanicos herba ſit, quæ nomen herbæ benedictę ſibi vendi- C
porina quæ. cauerit. Veruntamen ſi caryophyllata non quoad faciem, vt inquit Geſnerus, ſaltem
quoad facultatem lagopodium imitatur; quoniam ambæ prædictæ plantæ virtutem ad-
ſtringendæ alui participant. Inſuper aliæ ſunt plantæ, quæ, quoniam Leporibus alimen
to ſunt, pabuli Leporis nomen ſibi compararunt. Inter has ſonchus Dioſcoridis ab Apu
leio lactuca leporina dictus cōnnumeratur; quoniam Lepores, animo ob æſtum deficien
te, ad hanc herbam tanquã ſingulare præſidiũ confugiant. Illa etiam lactucæ ſylueſtris
ſpecies coſtis ſpinoſis inſignita, ſeriola, vel Scariola in officinis medicorũ dicta, ſecũdũ
aliquos, pabulum leporis, & ſecundum nonnullos Græcos lagoboſcon vocatur. Immò
Hieratiũ minus Matthioli apud Tabernemontanũ lactuca leporina dicitur. Tragus in-
ter graminis genera vnum recenſet, quod Germani Haſenbrot, ideſt leporinum panem
indigitant; quoniam autem alio nomine, zydern à tremore hanc plantam cognominãt;
hinc coniectat Geſnerus hanc eſſe illam graminis ſpeciem producentem ſpicas adeò
exilibus pediculis adhærentes, vt ſemper tremãt, & moueantur. Inter vuarum ſpecies
terra etiam producit quamdam lageon nempè leporariam dictam, vt annotat Plinius, D
non quia Lepores ea veſcantur, ſed quia leporini coloris eſſe perhibeatur. Hanc Vir-
gilius in Georgicis memorat hoc verſu.
lib. 2. *Et paſſo Pſythia vtilior, tenuiſq́ lageos.*
Tandem alia eſt planta, quæ, quoniam in nemoribus, aut cubile, aut vmbram leporibus
præbeat, palatium leporis cognominari ſolet. At quænam ſit hæc planta, ſententijs in-
Herba lepo- ter Auctores variatur. Alij palatium leporis veterum moluthurum eſſe affirmarunt.
rina quæ. Iuxta illud Euphorionis.
Dormitant Lepores viridi ſemper moluthuro.
Syluaticus per herbam leporinã ſatyriũ intelligit; hanc alij cicerbitam exponentes pa-
latium leporis eſſe voluerunt, eò quòd ad arcendum æſtum ſub ramis huius herbæ Le
pores decumbere ſoleant. Ruellius, iuxta mentem Nuperorũ, duarũ ſpecierũ herbę

artiri-

E arthritieæ meminit, quarum alteram flore luteolo primulam veris, alteram palatium Le
poris appellat; cum Lepores ſub eius vmbra lateant. Hæc radicem craſſam, & fibro-
ſam, folia fęniculi, & baccas puniceas producit. Quocirca Geſnerus non immeritò hanc
corrudæ vel aſparagi ſylueſtris ſpeciem eſſe opinatur. In huius opinionis confirma-
tionem poſſumus addere Cęſalpini ſententiam, qui aſparagum ſylueſtrem palatium Le *lib. 1. obſer.*
poris nominauit. Bellonius ſermonem habens de ſtirpibus Lemni inſulæ, ſcriptis man *cap. 26.*
dauit, quòd Incolæ in penuria origani quamdam herbam odoris, & ſaporis origani in-
ter vepres naſcentem folijs milleſolij, & ſemine globoſo inſtar vrticæ Romanæ, colli-
gentes cũ piſcibus edunt, & paſſim lagochimeni, ideſt cubile Leporis indigitant. Præ-
ter hæc, Hieronymus Tragus duplicem maluæ ſylueſtris ſpeciem, ſcilicet maiorem, &
minorem memorat. Maiorem, in quibuſdam Germaniæ locis equinam, minorem verò
Leporinam cognominat. Cluſius decem Lychnidum ſpecies enumerat, ſed quartam, *li. 3. de plãt.*
apud Vngaros, herbam Leporis caryophylcã nominari aſſeuerat. Ad finem omitten- *rar. cap. 3.*
tes quamdam volubilis ſpeciem, quam Plinius ſub nomine lagines, inter clematidũ ge-
nera recenſuit; cum hæc herba nihil cum Lepore cõmune habeat, ad loca à Leporibus
denominata examinanda accedemus. Apud Euſtathium πολυπτὼξ τόπος locus multis
Leporibus abundans exponitur. Sequitur leporarium, quod, propriè loquendo, ſeptũ
F eſt, in quo Lepores aluntur Græcis λαγωτροφεῖον dictum à verbo λαγωτροφέω Lepores *Loca à Leporibus denominata.*
alo. Alioquin, ſecundùm Varronem, Leporarium denotat omne ſeptum ædificium, in
quo incluſa ſunt animalia, quæ paſcuntur; quod Græcis θηριοτροφεῖον appellatur. Præ-
terea circa Cretam quædam erat Inſula, ſecundùm veterem lectionem, Lacuſa dicta,
quam Hermolaus in Plinium à venatu Leporum laguſam nominandam eſſe aſtruit.
Quamuis, reſte Srabone λαγουσσαὶ Inſulæ à Leporum abundantia denominatæ eſſe fe-
rantur. Lagois deniquè à montibus Catheis Leporum copiam fortè nutrientibus, in
loca campeſtria defluens amnis eſſe perhibetur. His accedunt duę affectiones in ſcho-
lis medicorum notiſſimæ, quarum nomina à Leporibus originem trahunt. Prima voca- *Morbi à Leporibus cognominati.*
tur lagophthalmia; qua laborantes λαγωφθαλμοι dicuntur. Id autem contingit quando
ob aliquem morbum ſuperior palpebra ita ſurſum reducta eſt, vt totum oculum, more
Leporis dormientis, tegere nequeat. Verùm Hermolaus monet quòd in vetuſto Celſi
codice glaucophthalmia perperam pro lagophthalmia legitur; cum lagophthalmi ob
aliquem affectum oculos non claudant, veluti corybantes, & Curetes, qui cum Iouis cu
ſtodes eſſent, non modò excubare, ſed etiam apertis oculis dormire cogebantur; nam
G Græci pupillas κόρας appellant. Altera affectione à Leporibus denominata laborant
illi, qui leporina habent labia. Idcirco hic affectus Græcis lagochilos nuncupatur. Suc
cedũt multa alia inanimata à Leporibus pariter denominata, vt λαγωφαγία Leporũ co
meſtio, λαγωβολία Leporũ venatio, λαγωβολεῖον, ex Suida, locus vbi Lepores figũntur,
λαγωβολον, ex Theocrito, lignũ, quo Lepores fugiẽtes petuntur. Quãuis etiã baculum à
ruſticis in comędijs olim geſtatũ ſecundũ Pollucẽ, lagobolon diceretur. Nonnulli, teſte
rẽte Iſidoro, teſſeras, ſeu taxillos vocauerũt lepuſculos, eò quòd exiliendo diſcurrant.
Lepor, ſeu Lepos venuſtatem deſignans, iuxta mentem Sipontini, à Lepore animali de- *lib. 18. orig.*
ducitur, & denominatur, non ſolum quia Leporum eſus venuſtatem, & gratiam conci *cap. 59.*
liet, ſed etiam quia Lepus animal perquàm lepidum, & amabile, ideoquè non immeri-
tò amoribus ſacrum eſſe feratur. Lagari deniquè dicti fuerunt nonnulli verſus, qui
vt myuri in medio claudicant. Circa Cognominata Alexander ab Alexandro, & alij
H auctores non proletarij Lepidorum familiam non à Lepõre, nempè à venuſtate, immò à *Cognominata.*
Lepore animali cognominata fuiſſe pro comperto affirmant, cum non tam à lepõre,
quàm ab eſu Leporis homo lepidus dicatur. Aetate noſtra floruit Gabriel quidam
cognomento Leporetus, qui per elegantem de Arte memoratiua librum euulgauit.
Viuit adhuc Excellentiſſimus Medicus Paulus Leporotus Corrigienſis vir vndecunq;
doctiſſimus, qui olim Bononiæ morans perdius, & pernox muſis ſacra faciebat.

HISTORICA. A

lib.3. cap.7. IN Gothorum,& Sueonum hiſtorijs legimus,quòd Dario magis prouocato,quàm pacato viſi ſunt Gothi aliquando aciem oſtentare. Quo comperto Perſæ ad bellum ſe continuò prępararunt. Iam erant acies ordinatæ,nec aliud,præter ſignum lituo dandum,reſtabat,& ecce Lepuſculus è medio dumetorum accurrit. Tunc Gothi,ſubito clamore facto, cæperunt hoſtium præſentiæ non amplius recordari, immò,poſtpoſita pugnandi voluntate, Leporem inſecuti ſunt. Perſæ igitur hoſtes ſubitò auolantes admirari poterant, inſequi non poterant;cum Gothi equitatu, & velocitate ſemper præcederent. Darius igitur aſſumptæ prouinciæ pœnitentia ductus ad ſuos Proceres conuerſus hæc verba protulit. Ludificamur planè ab hominibus iſtis,&,vt apparet, irridemur,quoniã vnius Leporis curſus omnem eorum reſpectum à nobis, & à tot ſtrenuis, & fortiſſimis viris auertit. Præterea alium funeſtum caſum occaſione Leporis olim accidiſſe recitat Eburenſis in libro de morte non vulgari,nimirum Folchum Gallum Hieroſolymorum Regem,cum quodam in loco(Acri)nominato Leporem ſectaretur, prolapſo equo, collum effregiſſe. B Addemus ex Pauſania nonnullos à ciuitatibus profugos, eum locum, *Lib.3.* in quo ijs commorandum eſſet,inueſtigarent; reſponſum accepiſſe Dianam, quo loco vrbem conderent,monſtraturam. Itaquè in terram expoſitis Lepus occurrit, quem ſecuti tanquam viæ ducem vſquè ad quoddam myrtetum,in quod fugiens ſe recepit, eo pariter in loco oppidum muniuerunt.

PROVERBIA.

Prouerbia ad timorem ſpectantia. ORdo adagiorum à natura Leporis dimanantium,quatuor nempè timorem, vigilantiam,curſus velocitatem, & carnem huius animalis reſpicere poteſt, Quoad timorem ſolet dici. *Leporem frondium motus terret.* Profertur hoc de hominibus meticuloſis,propriam etiam vmbram formidãtibus. Huic affine eſt illud,quod in Aeſchine apud Demoſthenem legitur. λαγῶ βίον ζῆν,ideſt *leporis vitam viuere.* C Tales enim dicuntur qui ſemper anxij aſſiduo metu agitãtur;cum lepus ſit animal,quod,præ timore,apertis oculis dormire perhibeatur. Vnde hodie apud nos hoc effertur de homine,qui, leui quaquè de cauſa, timore conficitur. *Timidior Lepore.* Non diſſimile eſt illud. *Briareus alias Lepus.* Hoc promulgatur de illis,qui verbo tenùs ſunt audaciores,ſed data occaſione,in metum rapiuntur, vel de hominibus nunc effęminatis,qui priſtinam ferociam,& audaciam exuerũt. Quapropter his quadrabit ſenarius ille prouerbialis incerti auctoris.

> Λαγῶ βίον ζῇς ὁ πρὶν ἄτρομος λίον.

Ideſt,

> *Ferox Leo olim, Leporis æuum nunc agis.*

Hodie apud nos ſolet proferri adagium. *non eſt filius Leporis.* De illo, qui nulla vnquam *Adagia ſumpta à vigilãtia leporis.* formidine capitur. Deniq; à Leporis timore ortum eſt illud vulgatum adagium. *In venatu Leporum tympano vti.* Prolatum in illos,qui in aliquo peragendo negocio oleum, & operam perdunt. D Secundò Leporis vigilantia alijs adagijs occaſionem præbuit,ideo Plutarchus hanc perpendens dixit. οἱ λαγοὶ ἐν τοῖς τοίχοισιν ἐγκαθεύδουσι. *Lepores muris incubant.* De inſigni vigilantia;cum Lepores apertis oculis dormitent. Hinc dimanauit aliud adagium. *Leporinus ſomnus.* Seu vt alij volunt. *Lepus dormiens.* Quod enunciari ſolet de illo, qui ob aliquam ſui commoditatem ſomnum ſimulat;cum tamen omnia, quæ fiunt,intueatur,vel poteſt etiam hoc adagium proferri de illo, qui timore vexatus nunquam profundo ſomno opprimatur. Demum vulgus apud nos ſępè pronunciat infraſcriptum adagium in hominem non modo vigilantem,ſed perſpicaci oculorũ acie præditũ. *Eſt optimus leporũ venator.* Tertiò velocitas curſus huius bellu multa parit adagia. Inter quę hoc in prima frõte recẽſetur. ὁ λαγὼς περὶ τῶν κρεῶν τρέχει. ideſt *lepus pro carnibus currit.* Dicitur de illis, qui ob aliquã vtilitatẽ in diſcrimen vocãtur; cũ venatores nõ ſectentur Leporẽ,quia noceat,ſed quia pulpamentũ habeat. Ideo Lepus,intelligens ſe ad necẽ peti,

B peti, curſu adeò veloci fertur, vt non rarò in medio curſu exanimetur. Nō aliter faciunt, qui cum ſint in maximo periculo, acriter decertant. Ad rem apud Cęlium Rhodiginū. ἐξελίνυσεν ὁ λαγωὸς dicitur, ideſt *Lina effugit Lepus.* Idquè de illo pronunciatur, qui maximum euitauit periculum. Pariter ratione curſus Leporum, recitatur hoc à Diogeniano apud Eraſmū, de re prorſus diſſimili Πρότερον χελώνη παραδραμεῖται δασύποδα, ideſt. *Prius teſtudo Leporem peruerterit.* Huic affine eſt; illud Καρκίνος λαγωὸν αἱρεῖ. *Cancer Leporem capit.* Effertur què de rebus, quæ fieri nequeunt; vt Suidas exponit. Alij proferunt hoc adagium in eum, qui abſurda moliri conatur. Non recedit ab hoc illud Καρκίνος δασύποδι συγκρίνεις. ideſt. *Cancros Lepori comparas.* de rebus valde diſſimilibus; nempè ſi quis doctum indocto compararet; cum Lepores velocitate, & Cancri tarditate notētur. Propterea ratione huius Leporinę velocitatis, legitur aliud adagiū apud Plutarchum in libro de animi tranquillitate. τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν. ideſt. *Boue Leporem venari.* Hodie tritum eſt hoc prouerbium apud vulgum Bononienſem his verbis. *Pigliar la Lepre con il carro.* Effertur autem in illos, qui rem abſurdam aggrediuntur. Alij autem hoc adagium aliter exponunt, nempè de illis, qui in aliquo difficili negocio peragendo non velocitate, immò ſenſim, & ingenioſo aſtu procedunt. Ideo ad huiuſmodi homines diligentes quadrabit aliud adagium nimirum. *Vnico ſaltu duos*
F *capit Lepores.* Quemadmodum ſi diceremus de vna fidelia plures dealbare parietes. Nos hic Bononiæ ſimile quidppiam pronunciamus nempè. *Vnico itinere duo negocia peragere.* Prædicto hoc opponitur. *Qui duos ſequitur Lepores neutrum capit.* Id apprimè competit illis, qui cum opinentur duplex captare commodum, vtroquè fruſtrantur. Quocirca Ianus Gruterius ſic canebat. *in lib. epigr.*

Lepores duos venaticus ſanè inſequi.
Canis qui amat, neutrum capit.

His addamus hoc tanquam coronidem. *Lepus ab vno excitatus, ab altero capitur.* Id ſolet proferri de illo, qui non pro ſe, ſed pro alijs operatur. Quare ad rem Ouidius cecinit hunc in modum.

Et Lepus hic alijs exagitatus erit. *lib. 3. de art. aman.*

Quartò ſi Lepus conſideretur, quatenus rei cibariæ famulatur; tunc alia oriuntur adagia: Nam legitur apud Auctores græcos ἐν λαγῴοις, ideſt. *In leporinis.* Diciturquè de illis, qui cibis opiparis inſeruiunt; cum olim lautiſſimè viuere dicerentur, qui carnibus Leporinis veſcebantur. Huic poteſt addi illud. *Non edit Leporem.* quod promitur de il-
G lo, qui dotibus formæ non eſt inſignitus, cum Priſci ab eſu Leporinę carnis formam cōciliari crederent. Idcirco. Plinius ſcriptis mandauit, pulpamento Leporis in cibis ſumpto, corporis gratiam, per ſpatium ſeptem dierum, conſeruari. Hinc poſtea Martialis argumentum illius feſtiui epigrammatis in Gelliam deſumpſit; quod ſuo loco inferiùs recitabitur. Terentius in Eunucho Meminit huius prouerbij. *Tute Lepus es, & pulpamentum quæris.* Dictum eſt eo loci à milite glorioſo in adoleſcentem Rhodium, qui ſcorto ſuo alludebat. Donatus id varijs modis exponit indicans prouerbium hoc mollibus, & delicatis competere; proptereaquod partes Leporis poſteriores pulpamentum prębeāt, vel quoniā Lepus incerti ſexus eſſe dicatur; vt modò maris, modò fęminæ faciē præ ſe ferat. Hoc prouerbiū alteri ſimile eſſe videtur, quando dicitur Δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ. ideſt *Lepus carnes deſiderat.* Quòd propriè illis cōuenire videtur, qui ab alijs deſiderāt, quæ ipſimet domi ſeruant. Deniquè apud Plautum hoc legitur. *I modò venare Leporem, nunc Ityn tenes.* Multi arbitrantur hoc prolatum fuiſſe in illos, qui, cum bona poſſideāt, *lib. 28. c. 9.* *Expoſitio loci Plauti.*
H meliora indagant. Volebat igitur inferre Plautus hanc cęnam, qualis qualis ſit certā habes, modò quære alteram, ſi potes; potiorem, quoniam docti viri per Ityn phaſianum interpręantur. Alij aliter hunc Plauti locū explicant; Etenim non Ityn neque Ichthin, ſed Ictin nempe viuerram Muſtelæ ſpeciē legunt; qua venatores in capiendis cuniculis Leporū ſpeciebus vtuntur. Quaſi hic ſit Plauti ſenſus. Modò, ſi habes cōmoditatem, illa vtere. Præter ordinē in his adagijs propoſitū, alia occurrunt nō omittenda, veluti illud. *Mortuo Leoni Lepores inſultant.* Exponitur enim de illis, qui cū laruis, vel cū mortuis luctantur iuxta illud.

Sępè Lepus riſit fata Leonis iners.

Manutius in adagijs meminit pulcherrimi ſenarij prouerbialis ad indicandam Iudicis corruptelam largitionibus procuratam. Eſt autem huiuſmodi.

Ελκει λαγὼς λέοντα χρυσίνῳ βρόχῳ. A
idest.

Lepus Leonem rete ducſat aurea.

Hoc prouerbium ortum eſſe dicitur à quodam lagopthalmo (ita enim medici vocant illum, qui, ritu Leporum, hiantibus oculis dormit) qui munerum illecebris Principē quēdam irretiuit. *Lepori eſurienti etiam placenta fici.* Suidas tradit hoc ſpectare ad illos, qui omnibus conſumptis, & neceſſitate compulſi quibuslibet veſcuntur. Nonnulli hoc prouerbium à fabula, quam de ſe narrat Apuleius, deducunt. Nam ipſe fame impulſus placentas primum lambiſſe, deinde etiam comediſſe perhibetur. *Committere Leporem cani.* Hoc veritatem aſſequitur in illis, quibus deſiderata præbentur iuxta illud Claudiani.

Securum blandi Leporem fouere Moloſſi.

lib. 5. Deniquè Iulius Pollux agens de rerum vocabulis hanc parœmiam tradidit. *ὁ καρπάθιος τὸν λαγών*, idest *Carpathius Leporem*. Hoc prouerbium in illos enunciabatur, qui rem noxiam ſibimet pararent; quemadmodum ſi diceremus Leonis catulū in vrbe alere, vel ſerpentem in ſinu fouere. Deductum volunt adagium à Carpathiorum inſula, in qua cum Lepores uon eſſent, aliunde importari curarunt. Vnde breui orta Leporū numeroſa copia fruges totius Inſulæ populata eſt. B

HIEROGLYPHICA.

INdagatores hieroglyphicorum per vaſtum campum Leporis proprietatū percurrentes varia, & relatu digna adinuenerunt. Primo igitur ad timiditatem exprimendam pingunt Leporem. Hoc enim animal omnium eſt timidiſſimum; ideoquè homo pauidus Lepori aſſimilatur; pariterquè Cornificius poeta milites fugientes in opprobrium Lepores galeatos appellabat. Hac de cauſa Lepus etiam eneruatæ effœminationis hieroglyphicum eſſe perhibetur; non ſolum propter pilorum mollitiem, ſed etiam propter eximium metum, quo homines effœminati, & mulierculæ leui etiam de cauſa opprimuntur. Deinde Lepus tanquam bellua rei venereæ deditiſſima fœcunditatis hieroglyphicum ad mentem Pierij eſſe poteſt; quandoquidem fœtum lactans ſuperfœtat, & interdum nullum parturiendi facit interuallum. Vigilantia quoquè huius animalis Aegyptijs ſacerdotibus hieroglyphicum exhibuit; huiuſquè rationem reddit Orus, quia hoc animal inter dormiendum oculos patentes habeat. Inſuper Plutarchus curioſiſſimus Antiquitatis indagator, per capitis leporini picturam, auditus hieroglyphicum ad mentem Aegyptiorum intelligebat; cum Lepus in comparatione ad molem corporis maximas aures habeat. Inſuper nonnulli, per figuram Leporis in caueam ingredientis, homines ſoliuagos, & aliorum frequentiam declinantes ſignificabant; ſiquidem nunquā Lepores duo, vel plures in eodē cubili inueniuntur. Immò ſinguli vnius iugeris interuallo, vel circiter ſecubāt.

Fœcūditatis hieroglyph.

C

lib. 13 Præterea ex Pierio Valeriano habemus ſimulacrum Leporis curſu exanimati, & canis ſe ſe cohibentis; per quod veteres Aegyptij æmulationem deſignabant, cum venatorum experientia comprobatum ſit, canes in curſu Lepores comprehenſos diſcerpere, & enecare. At ſi Lepus tanquam exanimatus quieſcat, tunc canes ſtatim atquè cum exanimem conſpexerint, non attingunt, ſed quietè, & caudarum motatione manifeſtū præbent argumentum, ſe non carnium, ſed victoriæ gratia decertaſſe. Tandem Lepus, iuxta varios actus effigiatus, varijs etiam hieroglyphicis reſpondet. Quapropter Orus Apollo à figura Leporis auerſi, auerſionem ſignificari ſcripſit. A Leporis verò ex ſylua currentis icone ſecundùm Ioannem Angelum in Aſtrolabio plano trigeſimus libræ gradus, & homo inconſtanti animo præditus denotatur. Ad finem Lepus penès pantheram figuratus, dolum pulchritudine velatum ſignificabit; cum pāthera doli, & Lepus pulchritudinis ſymbolum eſſe feratur. D

E

EMBLEMATA, & Symbola.

LEporem inter vepres ſomnum apertis oculis capientem depinxit Camerarius in libro Emblematum ex animalibus, eum hac inſcriptione. VIGILANDVM. *Embl.73.* Hoc argumentum ad vigilantiam, & attentionem mentis transferri poteſt. Quandoquidem Cicero pro Plancio ad rèm ſcribebat. *Vigilandũ eſt ſęper, multa enim inſidię bonis fiunt.* Item huiuſmodi vigilantia ad illam Demoſthenis poterit comparari, qui antelucanas opificum operas præuenire ſolitus erat. Hac enim multi celebres viri perpetuam laudem, & gloriam ſibimet cõpararunt. Ad rem noſtram facit ſententia Platonis, qui ſcripſit ſomnum longum ne- *lib.3.de leg.* què corporibus, neque animis, neque rebus gerendis aptum eſſe. Nemo enim dormiẽs, vllius eſt pretij, nihilomagis, quàm qui non viuit. Qui igitur vitæ, & ſapientiæ curam gerit, plurimo tempore vigilare debet; tantumquè ſomni capiat, quantum ad valetudi-
F nem attinere poteſt; diſtichon autem Camerarij ſubſcriptum emblemati ſic ſe habet,

Luminibus dormit patulis Lepus, aduigilandum;
Inſidijs quoniam cingimur innumeris.

M. Claudius Paradinus, in Heroicis, figurauit Leporem in centro circuli, cuius periferia paſſim acutis gladijs eſt munita, itaut lepuſculus ibi obſeſſus eſſe videatur, cum hoc titulo à ſacris paginis deſumpto. FORIS VASTABIT EOS GLADIVS, ET INTVS PAVOR. *Deuter. 32.* Hoc enim nos reddit certiores, nuſquam criminoſis tutum dari refugium cum igitur Lepus timoris ſymbolum eſſe feratur; hinc fit, vt aliquod ſecretum negocium peragentes, timenteſquè ne detegantur, aut pellem Leporis, aut eius iconem oſtentent. Ruſſellius quoquè in libro de memoria artificioſa huic timiditatis ſymbolo nixus, pro homine meticuloſo Leporem ſumebat. Immò aures Leporis erectas pro me- *part.2* moriæ ſymbolo exhibebat. Deinde lectæ venuſtatis ſymbolum hæc bellua, tanquàm pulchritudine conſpicua, vel ob fęcunditatem præclara, omnium animantium veneri cariſſima, & ſacrata eſſe perhibetur. Idcirco Philoſtratus, in Picturis delineat Leporem ſub Malo arbore inter Amores ociantem, quem poma decidua depaſcentem, Amores
G deturbare conantur, dũ alius cõploſis manibus, alius clamore, omneſq́ ſimul modò huc, modò illuc ad curſum agitant; immò alius tanquã aliquid iaculaturus, impetũ in eũ facit, alius Leporis cruribus inſidias molitur; Ille vbi iã iã apprehẽſus eſt, molliſſima pilorum lubricitate, nullo negocio, ſe expediens ſublimi ſaltu capturam euadit. Itaquè Amores riſu diffluentes, partim in latus, partim ſupini per herbam paſſim ſtrati peruoluuntur. Nemo tamen ſagittam in Leporem intorquere conatur, ſed viuum capere contenduut, gratiſſimam veneri matri victimam oblaturi. Optimo igitur iure quidam poeta fęlici, & fęcundo natus ingenio, Amantem cum venatore Leporum comparauit, hoc epigrammate.

Dum Leporem nuper nemoroſa per auia ſector,
Antiqua in mentem mi redijere faces.
Nec mirum, ſtudio cum delectentur eodem,
Cui Dictyna placet, cui Cytheręa placet.
H *Ille etenim Leporem ſectatur, & iſte Lepõrem,*
Res fugitiua Lepus, res fugitiua Lepos.
Venator caſſes, & caſſes tendit Amator,
Quos ſæpè incaſſum tendit, vterq́ tamen.
Ex æquo pluuias, & ventos ſpernit vterq́,
Damnoſos nutrit ſtultus vterq́ canes.
Attamen hoc diſtant; quòd cum Fera ſternitur, alter
Præmia ſolliciti iuſta laboris habet.
Tum demum verò infælix ſuperatur Amator,
Cum ſimilis victa præda ſupina iacet.

NV-

NVMISMATA.

LEgimus apud Pollucem, Rheginos in monetis iconem Leporis, & currus ha-
buiſſe. Lepus cudebatur in monumentum Anaxillæ, qui in Siciliam Le-
poribus vacuam, huiuſmodi genus animalis importauit. Figuram cur-
rus numiſmatibus addiderunt, vt eumdem Anaxillam, tanquam in
Olympijs victorem conſuetis honoribus cumularent; quandoquidem
in his certaminibus, & ludis tantum honoris victori habebatur, vt non per portas v-
bis, ſed per ruinas murorum in curru ſublimis in patriam reueheretur. Qua de cauſa
Aeneas Vicus non iniuria ſcripſit, populos Rheginos oppidi in margine Italiæ ſiti nu-
miſmata figura Leporis, & currus ſignaſſe. In nummis etiam aliarum Nationum Lepo
ris effigies conſpicitur; cum Cęlius fateatur, quòd Armadica vxor Midæ Regis Phrygię
in nummis Cumeorum ſignum Leporis cudi iuſſerit. Deniquè ex Huberto Goltzio
lib.11.c.81 in Hiſtorijs Græciæ ſignum Leporis ab Aquila diſcerpti in monetis Adraniorum, Maſ-
ſaniorum, Agrigentinorum, Zephyriorum, & Faliſcorum imprimebatur. B

PROBLEMATA.

IN hac Leporis hiſtoria varia problemata naturam illius concernentia, pro
poni ſolent. Nos autem quatuor tantum relatu magis digna proponemus.
Primum eſt; cur animalia à natura magno corde donata, vt Lepo-
res, leuibus de cauſis metu propè conſternentur. Reſpondent nonnulli,
in magno corde ſpiritus vitales diſpergi, ideoquè virtus audaciam gene-
rans, in vaſta cordis mole adeò diſſipatur, vt inde formido potius, quã audacia dimanet.
ſect. 10. probl.53. Poſſumus etiam reſpondere ad mentem Ariſtotelis, quando animaduertit animoſitatē
à calore, & formidinem à refrigeratione prodire; propterea Lepus tanquam bellua me-
lancholica, nonniſi frigiditate, conſequenterquè timore redundabit. Secundò quæri-
tur, cur animalibus melancholicis, veluti aſinis, & Leporibus tam longas aures natura
dederit. Reſpondent philoſophantes, quòd aures tanquam partes cartilaginoſæ ex C
materia frigida, & ſicca gignuntur; cum cartilagines naturam ſerè, & temperamentum
oſſis participent. Hinc fit vt timida, & melancholica animantia huiuſmodi materia af-
fluentia, longas aures habeant. Tertiò quæritur, cur Lepores apertis oculis dormiant.
Nonnulli fuerunt huius opinionis, Lepores tanquam animantes timidiſſimos, & proprię
vitæ conſulentes, apertis oculis noctu, diuquè inuigilare. Præterquamquòd in occlu-
ſione oculorum viſus hebetaretur, quominùs venatores eminus venientes conſpicare-
tur. Hæc reſponſio non videtur propoſitioni quadrare; quandoquidem oculos in an-
tro quodam, & quaſi profundiori valle prouida natura reconditos eſſe voluit, deinde
oſſibus, & palpebris, tanquam ſepimentis obuallauit, vt tutiores eſſent, minuſquè facilè
probl.6. ab extrinſecis lęderentur. Quocirca Ariſtoteles trigeſima prima ſectione problema-
tum oculis prominentioribus, quales in Leporibus conſpiciuntur, facilem læſionem, &
hebetudinem attribuebat. Satius igitur erit, ſi dixerimus, Leporum oculos eſſe promi-
nentes, palpebraſquè eſſe breues, & propterea cum multa difficultate claudantur, ocu- D
lis patulis quietem capere coguntur. Quartò tandem Ariſtoteles decima ſectione pro-
probl.26. blematum quærebat, cur animantium quædam partu ſint numeroſo, vt Lepus, quædam
non, vt homo. Philoſophus loco citatò hanc attulit reſponſionem; nimirum quædam
animantia habere matrices loculatas, in quibus ſemen ad copioſam prolem facilè diui-
ditur, quod ſecus de homine dicendum eſt; ſiquidem mulierum vterus his loculamentis
careat. Hæc reſponſio ſecundùm vulgi opinionem ab Ariſtotele aſſignatam fuiſſe, ex
lib.4.cap.4. eo colligimus; quoniam Idem in hiſtoria generationis animalium hanc opinionem exa-
minans, tanquam falſam refutauit, ea ductus ratione, quoniam in diſſectione animan-
tium multiparorũ, fœtus multi in vna tantùm vteri cauitate reperti ſunt. In huius aſſerti
confirmationem, addere poſſumus auctoritatẽ Hippocratis, qui in opuſculo de ſuperfę-
tatione, memoriæ tradidit, mulierem gemellos geſtantem, vtroſquè in eadem ſecunda
habuiſſe.

Digitized by Google

E habuiſſe. Probabllis igitur, & vera reſponſio ad aures Ariſtotelis erit hæc; quòd animalia magnæ corporaturæ ſint vnipara, quoniam cibus in copioſum ſemen conuertendus in molem còrpoream abſumatur. Oppoſitum autem de multiparis, vt de Leporibus dicendum eſt; quoniam in his alimentum, ob corporis paruitatem, in copiam genitalis ſeminis tranſmutatur.

APOLOGI.

CVm duæ principales Leporis proprietates, nimirũ velocitas, & pauor apologis argumentum attulerint. Nos in præſentia primò timorem ponderantes, narrabimus quòd apud Abſtemium in Mythologia Leo Rex quadrupedum aduerſus volucres dimicaturus, numeroſam ex omnibus quadrupedibus aciem conſtruxit. Interrogatus autem ab Vrſo, quid Aſini inertia, & Leporis timiditas ad victoriam reportandam conferre poſſenr. Acutè reſponſum fuit, Aſinum clangore ſuæ tubæ milites ad pugnam eſſe conciraturum; Leporẽ verò ob pedum velocitatem, tabellarij munus eſſe obiturum. Ex Apologo colligendum
F eſt, neminem eſſe adeò inertem, & abiectum, quin interdum aliqua ex parte nobis prodeſſe poſſit. Ad rem legimus, quòd olim Lepores cum Aquilis belligeraturæ, in auxilium vulpes aduocarunt, quæ illicò renuerunt, dicendo. Veſtra, & hoſtis veſtri natura iamdudum nobis innotuit; cum Aquilæ virtutis, & audaciæ, Lepores verò timoris, & inertiæ nota ſignentur. Ex Apologo Morales colligunt, quòd decertantes cum potentioribus, propriam ſalutem aſpernantur. Præterea Lepores quondam ob aſſiduum ventorum in ſyluis ſuſurrum tanta formidine oppreſſi ferebantur, vt omnes tãquam deſperati, vel de prærupto loco ſe præcipitare, vel in aliquo fluuio ſe ſubmergere decreuerint. Quare ad flumen properantes, ranas in ripis apricantes, ad ipſorum conſpectum in amnem proſilijſſe obſeruarunt. Tunc inter Lepores ſagacior ad cæteros conuerſus, hæc verba protulit. Reuertamur oportet, quoniam animalia nobis timidiora adinuenimus. Apologus docet, neminem eſſe tam miſerum, quin alius miſerior reperiatur. Id totum declaratur his verſibus.

Sylua ſonat, fugiunt lepores, palus obuiat hærent
Fit mora, reſpiciunt ante, retroq; timent.
G *Dum librant in mente metus; ſe mergere pacti*
Se metui, & ranas ſtagna ſubire vident.
Vnus ait, ſperare licet, non ſola timoris
Turba ſumus, vano rana timore latet.
Spem licet amplecti, ſpes eſt via prima ſalutis;
Sæpè facit metui non metuenda metus.
Corporis eſt leuitas, & mentis inertia nobis;
Iſta fugæ cauſam ſuggerit, illa fugam.
Sic timeat quicumq; timet, nec mole timoris,
Spe careat, grauis eſt ſpe fugiente timor.
Speret qui metuit, morituros viuere vidi,
Spe duce victuros, ſpe moriente mori.

Natalis etiam Comitum in ſuo opere de venatione hanc fabulam verſibus hexametris
H nititur declarare, hunc in modum.

Hoc, vt fama refert, horreſcens murmura frondis
Cæperunt animal furiæ tua munera queſtum
Alma parens natura nihil quod reperit vſquam
Triſtius, & tantum capiens per membra timorem;
Multa voluntanti placuit ſententia, vel ſe
Præcipitare iugis, aut alto mergere fluctu.
Cum vitrei peteret currentis fluminis vndam,
Protinus inſiluit flumen perterrita rana.
Inde lepus didicit tranquillo pectore ſortem
Ferre ſuam, tenuitq; metum, quem cæperat ante.

Deniq;

Deniquè de velocitate, & celeritate Leporis legitur apud Mythologos, quòd olim hęc A bellua ob hanc corporis prærogatiuam ſuperbiens, vulpem irredebat, quæ curſu à manibus venantium effugere non poſſet; cui vulpes hæc verba dedit. Tu celeri curſu, & veloci pede venantes declinas. At ego ingenioſis dolis capturam euado. Apologus monet, quòd velocitas, & aliæ corporis dotes ab animi induſtria ſæpiſſimè ſuperantur.

PRODIGIA,
& Præſagia.

lib.2.c.13. IN historia de rebus geſtis Friderici primi Imperatoris narrantur prodigia, quæ Friſingenſis Ciuitatis cladem præceſſerunt. Inter quæ habemus, quòd Lepores, & aliæ beſtiæ feræ paſtophoria Eccleſiæ; & officinas Canonicorum ingreſſæ tanquam domeſticæ laqueum captionis imponi nó renuebant. Leporis etiam occurſum ominoſum, & inauſpicatum veteres augures dixerunt. B Idquè fortè ab inſigni pauore, quo præditum eſt hoc animal, arguebant. Verùm Priſcos omnes id crediſſe teſtatur hic verſus.

Φανεὶς ὁ λαγὼς δυστυχεῖς ποιεῖ, τρίβους

idest.

Inauſpicatum dat iter oblatus lepus.

Non ſolum autem Antiqui quid calamitoſum, & infęlix ex Lepore hauriebant, ſed etiam hodie Turcæ, & Arabes, qui, auctore Theucto, hanc opinionem ſectantur, quoniam hi captorum Leporum crura ſtatim frangunt, antequam illos domum deferãt, quia (hoc non peracto) vim aduerſus hoſtes currendi, ſibimet defuturam eſſe opinarentur. In exercitu Xerxis equa Leporem peperiſſe perhibetur, reſponſumquè fuit hoc prodigio ſignificari exercitum pauore compulſum in fugam eſſe abiturum. Immò M. Antonius Baucius Reuerendiſſimi Nicenſis Epiſcopi à ſecretis ſimilem prodigioſum equæ partum ſe vidiſſe narrat, vt conſtat in ipſius epiſtola ad Petrum Toletanum medicum *lib.13.hier.* ſcripta. De quo prodigio in hiſtoria equi vbertim actum fuit. Amplius ex Valeriano C Archidamus Zeuſidami Spartiata Corinthiorum vrbem aggreſſurus, cum Leporem in loco muris vicino obſeruaſſet; omine in hoſtes conuerſo, futurum dixit, vt hoſtes facilè caperentur. Itaquè hoc caſu animos militum excitans hoſtium ignauiam taxauit, quaſi vrbs illa minimè bellicoſa videretur circa quam Lepores tuti inhabitarent. Ex eodem auctore habemus, Arnulpho Rege, qui Berengario auxilium tulerat, Romam oppugnante, Leporem clamore & militum tumultu excitatum à latebris, vrbem verſus cucurriſſe. Tũc milites eũ curſu, & clamoribus ſecuti ſunt. At Romani pro propugnaculis ſtantes veriti eo impetu vrbem peti, & opinantes ſe viribus inferiores, deſertis męnibus abierunt. Barbari, arrepta occaſione, ſellis equorum, & veterinorum ad mœnia in tumulum aggeſtis, per eas, nemine reluctante, mœnia occuparunt. *lib.2. de pædia Cyri.* Xenophon narrat Cyro aduerſus Armenium proficiſcenti, continuò in primis agris leporem exurgiſſe; Aquilam verò dextea volantem in hunc irruiſſe, & comprehenſum in proximum collem detuliſſe. Prodigium hoc Cyrus intuitus ad præſentes dixit. Venatio quidem pulchra eſt futura, ſi Deo libuerit. In prædictorum confirmationem ſcripſit Niphus, in tracta D tu de Augurijs Leporem tanquam animal timidiſſimum in exercitu ſemper quid mali *lib.1.* portendiſſe. Quamobrem Cardanus vanam Priſcorum ſuperſtitionem ſecutus, Leporem per quietem viſum, omnia infauſta, & etiam interitum ſignificare aſſeuerauit; & paulò inferiùs pellem Leporis per quietem inuentam, victoriam de homine timido, *lib.1. de inſom.* & Leporem à cane fugatum, inimicum cum honore exceptum denotare affirmauit. Quę omnia homines etiam rudes, & plebei tanquàm ludicra exploderent.

E

MONSTRA.

PRodigijs monſtra ſuccedunt, quoniam hæc illorum cauſæ eſſe ferantur.
Clariſſimus Renodeus agens de materia medica narrat, quòd Illuſtris
Heros D. de Vitri, in venatione leporem cornutum cepit, cuius cornu Ia- *lib. 3. cap. 4.*
cobo Anglorum Regi tãquam ſingulare munus dono dedit. Schenchius
in hiſtoria Monſtrorum recitat quemadmodum Anno Domini 1533. Epi
ſcopizelle Turganiæ apud Heluetios oppidi, in exenteratione leporis iam grauidi in-
uentus eſt lepuſculus vnico capite, & corpore, quatuor tamen auribus, & octo pedibus;
quorum quatuor ſuo loco erant, & reliqui quatuor in dorſo alium quaſi leporẽ referen-
tes eminebant. Hoc monſtrum a multis ibi conſpectum fuit, deinde Tigurum, miraculi
loco, ad amicos miſſum fuit. Verùm hæc nullius ferè ſunt conſiderationis in compara-
tione ad monſtra, quæ aliquando mulieres enituntur. In primis ex Olao Magno mu- *lib. 18. c. 8.*
lieres vtero gerentes vel eſu, vel ſaltu ſupra caput leporis facto, infantes oris lepori-
ni in lucem ędunt, qui poſtmodum labia inter os, & nares perpetuo diuiſa gerunt: niſi
F ſtatim a principio portiuncula pectoris tenerrimi pulli ibi aſſuatur. Nos etiam adul-
tos ab hac affectione ſanatos vidimus; quoniam chirurgi fiſſuræ oras nouacula conſau-
ciant; deinde hiulcum vulnus ſutura claudunt, donec perfectam cicatricem adipiſcatur.
Præterea Schenchius in hiſtoria Monſtrorum tradit Anno Domini 1593. die feſto D.
Michaelis Konigebergæ natum fuiſſe infantem virilis ſexus aure leporina cum lõgiuſ-
culo collari Italico collũ ambiente, nec non cũ portiuncula carnis in capite inſtar pileo
li. Deniquè in Tomo ſecundo rerum Polonicarum legimus quòd mulier in Cracouiæ
villa ſuburbana *Nigra* nuncupata ad duodecimũ Calendas Nouẽbris Anni 1494. Mon
ſtrum peperit, quod collum, & aures leporis habuit, cæteris membris humanis, locũ ſto-
maci longum, & latum inteſtinum occupabat, orequè diſtento ſpirabat.

MYSTICA.

PSalmographus in Pſalmo centeſimo tertio hæc habet verba. *Herodij domus*
G *dux eorum, montes excelſi ceruis, petra refugium Herinaceis*. D. Auguſtinus
addit, *& Leporibus*. Deinde per Lepores homines Deum timentes myſticè
interpretatur, quorum refugium eſt Chriſtus. D. Baſilius in expoſitione Pſal *Homil. 2.*
mi decimi quarti per Lepores parientes ſuperfętantes, & partus nutrientes, fœneratores
intellexit, qui dantes ſtatim petunt, & vſuram vſuris addunt. Deinde dicamus per my-
ſticos Lepores Iudæos eſſe intelligendos, qui ad ſanguinem effundendum veloces fue-
runt; vel etiam ad mentem Laureti, quoniam Iudæi non ſolum in malis operibus velo- *in ſylu. alleg.*
citatem, ſed in bonis timiditatem exercuerunt. Poſſumus etiam ex Ricciardo in com-
mentarijs ſymbolicis Iudęos lepores appellare, quoniam cum in leporibus delicata ad-
modum imbecillitas, & laſciuia obſeruetur, hæc improbitas Iudæis poteſt aſſignari.
Iuxta illud. *Quomodo facta eſt meretrix ciuitas Iudicij?* Quapropter hæc fortè erit my-
H ſtica ratio, propter quam lepus ad cibos in Leuitico non concedebatur. Eſt enim ani- *cap. 11.*
mal impurum, & (annotante Clemẽte Alexandrino) inhoneſtam venerem indicat, quo-
niam lepus vtroquè ſexu præditus eſſe perhibetur. Hanc autem leges tàm diuinę, quàm *lib. 2. pę-*
humanæ veluti enorme vitium execrantur. Nicolaus etiam de Lyra hunc Leuitici lo- *dag. cap. 10.*
cum ponderans, huius aſſerti rationes eſſe myſticas protulit, nimirum aliqua vitioſa eſ-
ſe vitanda. Siquidem Camelus propter gibboſitatem ſuperbiam, Herinaceus terrenam
cupiditatem, ſus laſciuiam, & lepus timorem irrationalem ſignificant. Quando verò Sa
lomon in Prouerbijs ſcripſit. *Lepuſculus plebs inualida poſuit in petra cubile ſibi*. Io. Arbo-
reus in commentarijs addit meritò plebẽ inualidã leporis nomine inſigniri, diligit enim
ſuum diuerſorium, ne fiat præda canibus. At Nicolaus de Lyra myſticã eccleſiæ plebem
exponit, quæ inualida vocatur, cum iniurias illatas vlciſci non conetur: deinde quia non
proprijs viribus, ſed diuina fidit ope. Id autem eſt habere cubile in petra; cum Pſal-
mographus dixerit. *Eſto mihi in lapidem fortiſſimum in domum munitã, vt ſalues me, quia* *Pſal. 70.*
petra mea, & munitio mea es tu.

MO-

 A

MORALIA.

In morali doctrina Lepus Chriſto, viris iuſtis, pauperibus, & diuitibus poteſt aſſimilari. Quoad primum. Cum Lepus ſecundùm Phyſiologos vtrũquè ſexum habere, necnon ſine mare gigni, & progignere dicatur. Chriſtus, ex Berchorio, Lepus dici poteſt, qui duplicem naturam maſculinam nempe diuinam, & fœmininã nempè humanã participauit. Deindè ſine mare nos voluntariè verbo veritatis produxit, & peccantes ad gratiam, & ad fidem genuit. Poſtea cum Leporis coagulum venena profliget, eiuſq; ſanguis oculorum dolorẽ

Lepus Chriſto aſſimilãdus. ſedet. Nos pariter ſi myſtici leporis Chriſti coagulum, & ſangninem charitatis, & pietatis in noſtro corde ſeruabimus; nullo negocio inuidiæ venenum expugnabimus, & dolorem iracundiæ mitigabimus. Secundò viri iuſti leporibus ſimiles prædicantur; cum veloces ad mandata Dei currant; iuxta illud Pſalmographi. *Viam mandatorum cucurri*. Hi villoſos habent pedes ob pęnitentiam, quæ pedes affectionum cuſtodire ſolet, deinde iudicia Dei valdè timent. Iuxta illud Pſal. *A Iudicijs enim tuis timui*. Deniq; mites, & imbecilles vocantur; cum proximum offendere non audeant. Immò Lepores cum ſint fęcũdiſſimi; viri etiam iuſti bonorum operum fœcunditate ſunt conſpicui; vno enim bono opere peracto, confeſtim aliud concipere, & parere nituntur. His addamus quòd Lepus ad decliuia loca nimirum ad conualles currere nequeat, quando verò huiuſmodi loca frequentare cogitur, non recto, ſed obliquo tramite montem circũdando graditur. Pariter homines ad vallem nempe ad mundana negocia facile deſcendere non poſſunt, quin in multa crimina incidant. Idcirco quando viri probi ad hæc peragenda accedere coguntur non recta, ſed obliqua ſemita tendunt, ideſt huius mundi negocijs adeò non ſe dicant, vt cęleſtia deſerant. Debent igitur chriſticolæ huiuſmodi conualles deſerere, & montem diuinæ contemplationis aſcendere; iuxta illud Nume- B

cap.27. rorum. *Aſcende in montem iſtum Abarim, & contemplare inde terram*. Vbiq; enim mundus, Caro, & Diabolus nobis leporibus inſidias tendere nituntur. Itaut poſſit ad rem in medium afferri hoc Socratis aſſertum. Nonne vides (inquit Socrates ad Theodo- C

li.3.de dict. & fact. ſocr. ram meretricem) quòd etiam illi, qui Lepores ſectantur, multa machinantur? Dum enim noctu paſcendo oberrant, ſagacibus canibus, eos captant. At alios interdiu habent canes, quibus nocturna cubilia comperiant. Deinde, ſi quos offenderint Lepores, habent canes alipedes, quibus auolantes poſſint intercipere; nec non, & retia per inſidias diſpoſita ſunt, quibus ora canum effugientes decipiuntur. Pauperes quoque ratione pauoris, & impotentiæ Leporis naturam referunt. Hi enim cum quopiam litibus, & rixis contendere non audent; immò læſi etiam non ſe tutari conantur. Iuxta illud

cap.13. Eccleſiaſtici. *Pauper autem læſus tacebit*. Ex altera parte diuites etiam, & peccantes ad lepores poſſunt comparari propterea quod quid non metuunt diuites, an non latrones? an non potentes? an non inuidos? an non calumniatores? ſed quid calumniatores, & latrones dicimus? familiares etiam ſuos ſuſpectos habent. Immò alia de cauſa Lepores appellari poſſunt; nimirum quia pedes, more Leporis, vellere diuitiarũ tectos, nec non anteriores, ideſt affectus ſpirituales poſterioribus, ideſt mundanis breuiores habeant. Ideoquè velociori curſu tendunt ad montes honorum, & dignitatum, ad quas ſemper anhelant; ſicquè conuallem, ideſt humilitatem, verſus quam neſciunt currere, aſpernantur. Præterea peccantes aliam leporis proprietatem imitantur. Etenim hic quot agit annos, tot fiſſuras ſub cauda gerit. Pariter illi, quò plus viuunt, eò multiplices, & numeroſiores ad Infernum fiſſuras, nempe aditus ſibi parant; cum in dies magis, atquè magis in noua crimina incidant; recedunt enim à præcepto Eccleſiaſtici. *Ne adijcias peccatum ſuprà peccatum*. Tandem cum duplex leporum genus ratione molis corpo- D

Principes Magni lepores appellantur. reæ conſtitutum fuerit; ſcilicet magnum in curſu valde velox, & aliud paruum, quod libenter ſubterraneas cauea fodit. Poſſumus nos magnos Lepores Principes, & Potentes appellare, qui ad offenſionem velociter currunt. Paruos verò mercatores, & auaros indigitare. Siquidem hi in terrenis diuitijs, quarum amore irretiuntur, amplas

cauer-

E cauernas ſibi ædificant,& poſtea tàm magni,quàm parui,ritu leporum,ſegetes pauperũ
depaſcuntur.

SIMVLACRA.

SOlebant milites Valentianenſes à Valente Principe delecti (referente
Pierio) qui per Trachas militabãt,in parma lutea duos dimidios lepores
coloris punicei depingere;& Tetiungi milites in parma punicea duos di lib. 13.
midios lepores colore luteo delineatos geſtare. Prætereà habemus ex
Ricciardo in cõmenrarijs ſymbolicis,qudd leporis ſimulacrũ olim in ſe-
pulcris militum inſculpebatur ad deſignandas dotes, quæ in vero milite refulgere de-
bent. Nimirum ad oſtendendum vigilantiam,auditum, curſum,atquè agilitatem; quæ
omnes prærogariuæ in lepore dignoſcuntur. Verùm quia lepus ſymbolum timoris eſt;
à quo milires abhorrere debent;ideo in ſepulcro Quinti,& Marci Cæſiorum veterano-
rum lepus depreſſus arietem erectum aſpiciens cęlatus erat;cum aries animal pugna-
ciſſimum eſſe feratur. Hodiè Pictores multiplicem huius animalis proprietatem pon-
F derantes,ſimulacrum leporis ad varia ſignificanda delineant. Ratione timotis. Ripa par.1.
in Iconologia ad Debitum indicandum ſigurat iuuenem męſtum, ueſtibus laceris indu-
tum,viridi pileo tectum cum icone leporis;vt omnibus perſuadeat, quemadmodum le-
pus ob quamlibet leuem foliorum agitationem expaueſcit, Sic Debitor, ad minimum
Creditorum nutum,metu conſternatur. Idem auctor ad oſtendendam Superſtitionem
pinxit vetulam cum bubone,& cornice,quia hæ volucres ſemper quid mali præſagire par.3.Icon.
dicantur; deinde addidit leporis ſimulacrum;vt omnibus patefieret ſuperſtitioſos aſſi-
duo pauore agitari. Ratione vigilantiæ. Ripa ad repręſentandum Ieiunium effigia-
uit hominem gracilem conſiſtentis ætatis, ore faſcia velato, cum titulo. PAVCO VE-
SCOR. Illiquè addidit iconem leporis tum quia apud Aegyptios lepus vigilantiæ
ſit hieroglyphicum,tum etiam quia,ope ieiunij,homo vigilans, & ad contemplationem
idoneus redditur. Inſuper Ripa perpendens lepor s fęcunditarem,in Fęcunditate pin
genda, ſimulacro leporis vſus eſt. Etenim figurauit mulierem herba ſinapi coronaram,
quam gallina cum pullis,& lepus cum catulis concomitantur; quoniam hæc animalia,
ſed potiſſimum lepus apud Aegyptios fœcunditatis hieroglyphicum eſſe perhiberetur. Simulacrũ
G Deniquè Ripa in multis alijs iconologiæ imaginibus leporis ſimulacrum adhibuit. Pri- fęcũditatis.
mò ad Beneficium exprimendum, repręſentat iuuenem ſingulari venuſtate præditum
cum aquila,quæ leporem deprædata illius portionem cæteris rapacibus auibus impar-
titur;cum aquila hominis benefici, & liberalis ſymbolum eſſe feratur. Deinde ad figu-
randos quinquè ſenſus,hominem totidem vinculis quinquè animantes diuerſi generis
manu ſtringentem pictura exhibuit,ſcilicet accipitrem,leporem, falconem, canem, &
ſimiam & per leporem,ob aurium longitudinem ſenſum auditus intellexit. Poſtremò Lepus eſt ſi-
Ripa ad ſignificandum Ianuarium menſem, icone iuuenis habitu venatorio induti ca- mulacrum
nibus circundati,& leporem baculo appenſum ferentis vtitur;cum huiuſmodi tempus ſenſus audi-
peractis meſſibus,& vindemijs,ad leporum uenationem opportunum eſſe videatur. tus.

H

VSVS IN CIBIS.

OMnibus liquidò conſtat ex ſacra pagina multis in locis leporinas carnes
Iudæis fuiſſe interdictas. Hæ autem apud Ethnicos in menſarum deli-
cijs habebantur. Immò ut Hiſtorici referunt, Attalicus Cydonienſis Deut.14.
fuit primus,qui ad epularum apparatum carnem leporinam deduxit. Ve- Leuit.11.
rùm non ſolum ad eſum Ethnici leporem trahebant, ſed illum inter
lautas,& delicatas epulas reponebant. Vndè Cleon, & Aduerſarius (annotante Ari-
ſtophane in Equitibus) populo Romano inrer deliciarum genera lepores ranquam
ſummè exquiſiros pollicebantur. Quare Iuuenalis memorans carnes delicatas ca-
nebat.

Sumine cum magno lepus, atq; aper, atq; pygargus. Satyr. 11.

Lepus enim,vt veritatem fateamur,circa lumbos, & clunes pulpamentum laudatiſſimũ præbet;iuxta vulgatum carmen. A

Fęcundi leporis ſapiens ſectabitur armos.

Ad rem igitur Martialis inuehens in quemdam guloſum nomine Sanctram alienas cœnas captantem; cecinit hunc in modum.

lib.7. epigr. 19.

Nihil eſt miſerius, aut guloſius Sanctra,
Rectam vocatus cum recurrit ad cœnam,
Quam tot diebus, noctibusq́ captauit,
Ter poſcit apri glandulas, quater lumbos,
Et vtramq́ coxam leporis, & duos armos.

Quapropter non erit admiratione dignum,ſi Priſci ægrè ferrent,quando in lauto epularum apparatu lepus non benè coctus apponebatur. Huius meminit Martialis in Rufum quando dixit.

lib.3. epigr. 94.

Eſſe negas coctum leporem,poſcisq́ flagella,
Mauis Rufe coquum cædere, non leporem.

Immò ſi quis olim eſſet,cui leporinę carnes gratæ non fuiſſent; id paſſim ei magni probri vice obijciebatur;vt apud Martialem manifeſtatur. Itaquè nunquam ceſſabant bo- B
lib. 3. epigr. 27. nitatem,& ſuauitatem huius carnis laudibus proſequi. Ad rem Baptiſta Fiera ſic canit.

Laudati leporis mihi pulpamenta reponas,
His meus abradi iam didicit ſtomachus.
Igne ſuo durant aluos; ſed renibus arctas,
Et norunt femori pandere grata vias.
Iupiter alme datur lepori ſi ſexus vterq́,
Nec Fera, nec malus eſt, omnibus eſca placet.

Martialis quoquè ſuorum carminum præconio huiuſmodi carnem extollens, cæterorũ quadrupedum carnibus anteponere non erubuit his verſibus.

lib.13. epig.

Inter aues turdus, ſi quis, me Iudice certet;
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

Nonnulli vt Athenæus in verſu pentametro huius diſtichi pro gloria *ματτύα* legunt, quod vocabulum delicias, & lautitias eduliorum omnis generis exprimit. Hanc autem vocem deducunt à nomine *μᾶζα*,quod olim ſuauiſſimum edulium ex lacte,& frumento paratum ſignificabat. Verſus igitur ad mentem horum clariſſimorum virorum ſic legitur. C

Inter quadrupedes mattya prima lepus.

lib.3. de al. fac. Cæterùm qui tanta huius animalis præconia à Martiali celebrata demirantur, deberent parumper contemplari illa,quæ dicta fuerunt à Galeno, quando ſcripſit leporinũ ſanguinem,tanquam omnium ſuauiſſimum in magno pretio habitum fuiſſe; ideo cur ex tam ſuaui ſanguine caro leporina conſtans,in ſe gratiſſimum guſtui ſaporem non continebit? Immò,ex Priſcorum ſententia pręconium,& gloria huius carnis eò progreſſa eſt,vt huius eſu homines etiam formoſos fieri crederent. Vnde circa id extat epigramma apud Lampridium de Alexandro Seuero Imperatore, qui in ſingulos dies leporem comedebat,& ex aſſiduo huius carnis ęſu ipſum humanum, & venuſtum fieri aſſerebat hunc in modum.

Pulchrum quod vides eſſe noſtrum Regem,
Quem Syrum ſua detulit propago,
Venatus facit, & lepus comeſus; D
Ex quo continuum capit lepōrem.

Ille autem non inuenuſtè reſpondit his verſibus, græcè quidem,ſed hunc in modum.

Pulchrum quod putas eſſe veſtrum Regem
Vulgari miſerande de fabella
Si verum putas, non iraſcor;
Tantum comedas,velim, lepuſculos;
Vt fias animi, malis repulſis,
Pulcher, ne inuideas liuore mentis.

lib.5. epigr. 30. Martialis etiam hoc intactum non reliquit, dum Gelliæ turpitudinem hoc feſtiuo epigrammate taxat.

E *Si quando leporem mittis mihi, Gellia dicis,*
Formoſus ſeptem, Marce diebus eris.
Si non derides, ſi verum Gellia narras,
Ediſti nunquam Gellia tu leporem.

Ex paſtu leporinæ carnis ſomnos generari,vel homines ſomnioſos fieri Plinius atteſta-
tur;quod à ratione alienum eſſe non videtur;quandoquidem(teſte Plutarcho) celeber
rimus ille Cato familiam braſſica, & leporina carne alebat, indeq; varia, & tumultuoſa *in li. de rat.*
ſomnia emergebant. Præterquamquòd Pſellus ab eſu huius carnis, cum ſubfrigida *vict.*
ſit,craſſum ſanguinem produci,& ſenſus quodammodo obſtupefieri, conſequenterquè
ſomnum conciliari aſſeuerat. At alijs,in textu Pliniano, ex carne leporina homines
non ſomnioſos,ſed formoſos fieri,legere placuit, cum Priſci omnes id opinarentur.
Huius autem aſſerti nonnulli hancrationem afferre conantur; nimirum quia leporis
pulpamentum educendi humorem melancholicum,conſequenterq; animum exhilarãdi
facultate potiatur.Sed Cęlius Calcagninus, quicquid apud Antiquos vulgo dicatur, *lib. 1. quæſt.*
exiſtimat id ex vi vocabuli natum fuiſſe,quandoquidẽ Antiqui, in vocibus religionẽ,& *epiſt.*
auſpiciorum obſeruationem magna ex parte,conſiſtere ſtatuerunt. Hinc in delectu, &
cenſu faciundo primi Valerius,Saluius,Staterius nominabantur;non ſecus igitur eos le
F pidos fieri,& leporem mutuari crediderunt,qui lepore in cibis vterentur. Hodie, ſe- *lib. 18, ca. 8.*
cundùm Olaum Magnum in regionibus ſeptentrionalibus,leporum caro eſt cibus val
dè communis,& vſitatus,maximè verò quando cum iuſculo atro elixatur,vel pro more
gentium aſſatur. His delibatis ad varia artificia,quibus Periti rei coquinariæ in præpa
randa,& coquenda leporum carne vtuntur,examinanda accedendum eſt. Verùm an-
tequam id præſtemus,duo ponderatione digna ſe ſe offerunt.Primũ eſt,cuius naturæ,&
temperiei leporina caro prædita ſit. Secundum ad electionem, & tempus huius carnis
attinebit. Ratione temperaturæ Caſtor Durantes leporem calidum in principio pri-
mi gradus,ſiccum verò in ſecundo exceſſu eſſe ſtatuebat. Aetius vulpinas, & lepori-
nas carnes naturæ humanæ eſſe diſſimiles,nec non alimenta peſſima generare tradidit,
idquè à fœdo odore, quem ſpirant carnes,collegit. Propterea non ſine ratione Mat-
thiolus carnes leporinas ægrè concoqui,& ex illis craſſum, & melancholicum ſuccum
produci retulit. Clariſſimus vir Io. Manardus,de carne leporina quòd frigidæ,& ſiccæ
temperiei prædita ſit,atramquè bilẽ progignat,ad Iacobum Pharuſium Rhegienſem id
negantem ſcribens multas rationes adducit. Primitus ad aures Galeni ex hac carne *lib. 3. de loc.*
G melancholicum ſuccum dimanare fatetur; deinde huiuſmodi carnibus corpora exicca- *affect.*
ri dixit, quod à duritie carnis leporinæ indicatur; vnde hac carne ſerò, & paulatim cor
pora nutriuntur; præterquamquod durities carnis eſt euidens ſiccitatis indicium, & ani
malis timiditas frigus ſignificare ſolet. Quamquam autem ſanguis (vt inquit Manar-
dus)calidior ſit,quàm caro,nec non tenuis,& ſine fibris;hinc tamen argu re,non poſſu
mus ipſum non eſſe melancholicum,ſiquidem illius aquea, & tenuis ſubſtantia frigus,
& non calorem oſtendit.Circa hoc aſſertũ Galenus fuit huius opinionis, ſanguinẽ me- *lib. 3. de loc.*
lancholicum ex leporino cibo fieri, ſed mox addidit carnes etiã eſſe aliorũ animantiũ, *affect. c. 7.*
quæ in comparatione ad leporem multò craſſiores, & nigriores ſuccos generant. Hac
fortè ratione ductus M. Cato Cenſorinus oleribus, & carnibus leporinis ægrotos ali
iubebat. In confirmationem huius ſententiæ viri fide digni fatentur,ſe nouiſſe multos
H venatores,qui alia carne,quàm leporina non veſcebantur,& tantum abeſt,vt eſſent me-
lancholici,vt potius quotidiana lętitia perfunderentur. Carolus Stephanus vnica di- *lib. 6. agric.*
ſtinctione hanc difficultatem dirimere conatur. Inquit igitur lepores iuxta ætatem *cap. 37.*
eſſe conſiderandos; nam iuniores carnem habent valdè delicatam,facilis concoctionis,
& optimum ſanguinem generant.Lepores verò anniculi, & antiquiores non ſolum diffi
cilis ſunt digeſtionis,verùm quoq; atrum ſuccum producunt,& corpora mirandum in
modũ emaciant.Ex his ad electionem bonorũ leporũ,& ad tempus eos comedẽdi tran
ſeundum eſt. Bruyerus igitur catulos leporũ bimeſtres,trimeſtres,quadrimeſtres,ſeme
ſtres, & ad ſummũ octimeſtres inter lautiſſimas dapes collocabat. Nã lepores quo iunio *lib. 13. de re*
res,eò meliores,& ſuauiores;anniculi autem ſordeſcunt,itaut abierit in prouerbium (vt *cib.*
notat Bruyerus) vetulos lepores,& anſeres malorũ Dęmonũ eſcam fuiſſe. Pręterea Au
guſt. Gallus in ſuo Agriculturæ libro tradit,ſe ab antiquis venatoribus intellexiſſe nõ-
nullos eſſe lepores mares *Tyros* nũcupatos, qui in cibis ſumpti ſẽper hircũ redolent.

Digitized by Google

lib.6.agric. cap.35. Tandem Catolus Stephanus admonet, lepores in montoſis, & planis locis habitantes, A paſcenteſquè pulegium, & ſerpillum eſſe multo meliores illis, qui circa aquas vagãtur; addit inſuper marem potius, quàm fœminam pro cibis eligendum eſſe. De tempore comedendi lepores Romulus in libro rei coquinariæ, ſcriptum reliquit, lepuſculos à menſe Auguſti ad principiũ Octobris vſquè ad menſem Martij eſſe ediles. Quamobrẽ

In Parad. poet. Reuſnetus quoq; hybernũ tempus pro eſu leporum opportunum iudicauit, dum inquit,

Me, lepus hyberno caulem depaſtus in horto,
Quantumuis bilis terreat atra, capit.

Caro igitur leporina, tantummodo vrgente bruma, in cibis commendatur, & potiſſimũ circa Feſta natalitia D.N. quo tempore ad imitationem Regũ Chriſto nato munera offerentium, munuſcula hinc inde amicis mittuntur. Quare Ioannes Bohemus ad tem ſic cecinit.

Natalemq́, tuum celebrantes octo diebus,
Concinimus laudem perpetuumq́, decus;
Atq́, tuo exemplo moniti munuſcula uotis,
Aut capum pinguem mittimus, aut leporem.

Baptiſt a etiam Mãtuanus in Buccolicis huiuſmodi munerum, & temporis meminit, dum B

7. eclog.8. inquit. *Dona docet tempus, lepores brumalia dona.*

Modò noſtra intereſt ad ingenium culinarum parãdi, & coquendi lepores, & eorum partes deſcendere. De partibus ſcribit Pollux, quòd inteſtina cum ſanguine, & viſceribus coquebantur, & hoc edulium ius nigrum vocabatur Laconibus valdè vſitatum, quod alio nomine à Varino *αἱματιά*, ideſt hematia, quaſi Sanguiculus nominatur. Huius nigri iuris Laconici meminit etiam Plutarchus in Lycurgo; id enim à colore, quem acquirit in coctione, denominatur. Hoc quoq; non fuit ignotum Galeno, quãdo dixit. *Multi*

lib.3. de al. fac.c.18. *ſanguinem leporis cum hepate ſolent elixare, Alij cum cæteris viſceribus.* Cęlius Apitius ex partibus internis componit Minutal hunc in modum. Sumit ſanguinem, & viſcera, nẽpe pulmonem, & iecur minutim conciſa, & vnà cum oleo, liquamine, porro, & coriandro in

lib.8. de re cib. cacabum conijcit, additquè piper, cuminum, mentam, rutam, pulegium, laſeris radicem, & demum mel aceto temperatum ſuffundit. De carne leporis narrat Bellonius hoc publica conſuetudine receptum eſſe apud ruſticos inſularum Cretæ, & Chij, vt leporem

lib.8. obſer. cap.108. excoriatum, in fruſta conciſum, & ſale conſperſum exſiccent; quem ritum ſequuntur etiã Græci, qui tempore quadrageſimæ lepores cęperint, illos enim in fruſta cæſos, & ſale C conſperſos in furno exſiccãt; ſicq; ad paſchales vſq; Ferias hãc carnem conſeruãt. Verùm ad inſtructã epularum magnificentiã lepus potiſſimum aſſatus commendatur. Quapropter Cęlius Apitius leporem detracta pelle exenteratum, & aqua dilutum modicè coquit, deinde in patina cum oleo in furno aſſat, addendò piper, ſatureiam, cępam, rutam, ſemen apij, liquamen, laſer, & vinum. Archeſtratus obſoniorum ingenioſus (re-

li.9. dyphnoſoph.c.18. ferente Atheneo) de leporis aſſatione ſic ſcripſit.

Nec leporis ſimplex ratio, vel forma parandi
Perſpicitur dotis, namq́, optimus ille videtur,
Si ſale ſit conſperſa caro, verubuſq́, calentem
Aſſatam rapias, ac eſurientibus ipſam
Apponas, quæ cruda parùm ſit, nec tamen illi
Defluat hinc turpis ſanies, ſed veſcere largè.
Quaq́, ſuperuacua eſt ratio credenda parandi D
Poſt hanc.

lib.5.c.61. Romulus agens de artificijs coquinarijs leporis anniculi, & pinguis, partes poſteriores torrefactas laudat; lepuſculi verò exenterati, & diligẽter loti ventrem larido paſſulis, fęniculo; ſale, pipere, cinnamomo, & caryophillis replet, deinde omento ſuillo, inſperſo, pipere, & floribus fęniculi lepuſculum inuoluit, & in veru ligatum diligenter aſſat. Immò ne pili pedum adurantur ſyndone in aqua madefacto tegit, atquè integrum, &

lib.2. de re cib. toſtum leporem menſis apponit. Scappius ſumit leporem potius canibus, quàm retibus captum per lateris foramen viſcera extrahit, & alui cauitatem diligenter lotam larido petaſone, hepate, & pulmone eiuſdem leporis pulueribus aromaticis prunis, & ceraſis acidis replet, repletum elixat, elixatum laridulis obeſat, cariophyllis trãſfigit, & in veru diligenter torret. Hodie Bononiæ hic eſt vſitatus coquendi leporis modus.

Recipi-

E Recipitur lepus in fruſta diſſectus, parùm elixatus, & in ſartagine cum pinguedine ſuilla torrefactus menſis apponitur, vel partes poſteriores prius elixatæ laridalis diſtinguuntur, cariophyllis transfiguntur, & in veru lento igne aſſantur. Aliter etiam lepus demptis extis, & abiectis pedibus, & capite, fractiſquè oſſibus, & ſuperinfuſis pulueribus aromaticis cum adipe bubulo in vaſe fictili aſſatur, addendo in fine coctionis mel, vel defrutum cum aceto mixtum vt gratam comedenti dulcedinem, & aciditatem conciliet. Apitius ſimile ferè condimentum præſcribit; nam leporem ſuo iure curat, exoſſat, adijcit oleum, liquamen, faſciculum porri, coriandrum, anethum, cępam aridam, mentam, & rutam; deinde ius de fruto, & aceto ad gratam dulcedinem, & aciditatem temperat. Aliter etiam leporem ſic condit, coquit ex vino liquamine, aqua, ſinapi, porro, & cocto addit piper, ſatureiam, dactylos, damaſcena, vinum liquamen, olei modicum ſtringit amylo, condit leporem in patina, & perſundit. Romulus artis coquinariæ valde peritus leporem etiam elixat, & in eius iure lagana coquit hunc in modum. Primò leporem exenteratum aeri exponit, donec tenereſcat, poſtea partes anteriores cum portione petaſonis in aqua decoquit, & iuri diligenter deſpumato addit fractum piper, deinde, carne ex iure ablata, confeſtim in ipſo lagana coquit. Tandem ex carne leporina artocreata parantur hunc in modum. Recipiuntur tantummodo leporis pulpamen-
F ta parùm elixa, & fruſtatim cæſa, inſperſaquè puluere piperis, cinnamomi, caryophyllorum, & nucis myriſticæ, vnaquè cum medulla vitulina prunis, pineis vitellis ouorum in capſulis ex paſta paratis includuntur, atquè in furno percoquuntur.

Communis mod° coquē. di leporem.

lib. 5. de re cib. c. 56.

VSVS IN MEDICINA.

SI vllum eſt animal, quod ad iuuandas mortalium affectiones natum ſit, hoc eſt lepus; quoniam omnes illius partes, nec non etiam excrementa vſui medico famulãtur. Primitùs caput leporis exuſtum cùm adipe vrſino, vel aceto illitum alopecijs, ex Galeno, medetur. Immò cinere prædicti capitis dentes perfricati a dolore præſeruantur. Amplius hic cinis cum nardo, & melle mixtus graueolentia oris vlcera, ex Marcello, abſtergit, & curat. Cerebrum leporis exhibet Vuecherius ad iuuandos tremore affectos, quia Paulus Aegineta, cum multa de tremoribus febrium docuiſſet, tãdem protulit, in potu caſtoreum,
G & in cibo leporis cerebrum, non mediocrem vtilitatem afferre. Galenus cerebellum leporis in dolorifica infantium dentitione commendat, dummodo gingiuæ ipſo ſæpius liniãtur, nam citra dolorem citius, & facilius dentes erumpunt. Ideo Quintus Serenus ſic canebat.

li. 11. de simpl. med. fac.

lib. 3. cap. de trem.

Aut teneris cerebrum gingiuis illine porci,
Aut Leporis niueum bibitur cum lacte caprino.

Demùm leporis cerebrum ex vino potum vrinæ incontinentiam, ex Marcello, cohibet; quod ſentẽtiæ Quinti Sereni aduerſari videtur, qui verba faciens de remedijs vrinam prouocantibus ſic cecinit.

Tum Leporis cerebrum ex vino potare iuuabit.

Cor Leporis cum magnum ſit, & animalis timidiſſimi; Porta hinc colligit ad eliminandã
H ab humano corpore febrẽ quartanã peridoneũ eſſe. Magi igitur, ex Plinio, aduerſus quartanã cor Leporis febrienti adligãt. At Sextus leporini cordis ſicci puluerem cũ tertia parte mannæ thuris in vino albo, ſeptem dierum ſpatio, epilepticis propinat, patiẽti verò ſæpius cadenti, ad dies vſq; triginta, hoc medicamen ũ exhibet. Sextus pariter, in ſupprimendo mulierũ profluuio, eumdẽ leporini cordis puluerẽ in aqua calida datũ ſummoperè commendat. Pulmo leporis ſale conditus, per triginta dies, ex Plinio, comitiali morbo laborãti datus, mirandũ in modum conducit. Eodem pulmone oculis dolore affectis ſuperpoſito, Sextus dolorẽ ſedat, & affectum ſanat. Immò eumdẽ pulmonẽ pernionibus, & pedibus à calceamento lęſis cũ magna vtilitate apponit. Hepar leporinum coctum cœliacis, & iocinoroſis cũ vino potiſſimũ auſtero, ad mentẽ Sexti, non erit infrugiferum. Fel huius animalis ad claritatẽ viſus valere, ex eo colligit Porta, quia hæc bellua acie oculorũ polleat. Quocirca, ex Matthiolo fel ſaccharo exceptũ argemas, & oculorũ nubeculas delet. Sextus verò recipit fellis leporini drac. tres, iecoris muſtelę tantũdem,

lib. 3. Phyt. c. 46.

Pulmo.

Hepar.

lib. 5. Phyt. c. 27.

caſtorei drach. vnā myrrhæ vnciam dimidiā cum modico aceti, & melle ſeu paſſo medicamen ad vertiginem perutile componit. Lien huius belluę deuoratus á lienoſis, ex Galeno in Euporiſtis, illis multo erit adiumento. Coagulum innumeris ferè morbis commodum eſt,& ſalutare. Quapropter Auicennas, inter omnia coagula,hoc in varijs affectibus ad ſydera vſquè extollit. Verùm antequam ad vſum medicum trahatur; notandum eſt,quòd coagulum auferri debet ab animali,quod nondum quidquam, præter lac,deguſtauerit. Deinde in fumo vel ad Solem exſiccetur: ſic enim ad biennium, integris viribus, conſeruari poteſt. Sextus igitur ventriculum Leporis cum oleo myrtyno in ſartagine frigit,& capiti,ad coercendos fluentes capillos vtiliter imponit, & in Otalgia ad dolorem ſedandum huiuſmodi coagulum auribus infundit. Sanguinem expuentibus cum vino myrteo Plinius coagulum exhibet, quod Galenus probare non videtur;cùm omne coagulum acri facultate ſit præditum. Eſt quidem veritati cōſonum quod mixtum cum aceto lac in mammis concretum diſſoluat. Colica laborantibus cōmoditatis plurimùm afferre Quintus Serenus voluit his verſibus. A

Lien. *li.2. Canon. tract.2.* *Coagulum.*

Cum colus (iniuſum morbi genus) intima carpit,
Mande galeritam volucrem ,quam nomine dicunt,
Aut pauidi Leporis madefacta coagula pota. B

Dioſcorides fluxu diſenterico laborantes ex hoc coagulo incredibilem vtilitatem recepturos eſſe exiſtimat. Ideo Plinius hoc vbera linit,vt ab illis infantes, hoc fluxu affecti lac ſugentes,liberentur. Verùm ad declinandum febris quartanæ paroxiſmum Quintus Serenus hoc coagulum commendat, dum inquit.

Aut Leporis trepidi diluta coagula trade.

Ad ſpinas partibus infixas extrahendas,quocunq; coagulo,ſed potiſſimum leporino cū thuris polline, & oleo,aut cum pari portione viſci quercini Marcellus vtitur. At Quintus Serenus vulneribus curatu difficilibus prodeſſe opinatur dum ait.

Vulnus atrox foueas cineres vel hirundinis alię
Inducas,leporiſuè aſperſa coagula vino.

In expugnando veneno hoc coagulum alijs alexipharmacis non cedit,quarè Sextus;ad punctiones ſcorpionum,vel morſus ſerpentum,hoc adhibet. Porta in veneno rubetæ non infrugiferū eſſe arbitratur,& Dioſcorides ad malā aconiti qualitatem profligandam tanquam vtiliſſimum commendat. Tandem,ob animalis fœcunditatem, teſte Porta,coagulum maſculini Leporis,viri congreſſum,& fœminæ conceptionē iuuare perhibetur. Dioſcorides autem ſcribit quòd coagulū Leporis,poſt menſtruas purgationes, peſſi inſtar,cum butyro ſuppoſitum ad conceptionem iuuat,potum verò fœtum necat, & à puerperio atocion eſt medicamentum. Arabes vt Serapio & Auicennas hunc Dioſcoridis locum mutilatum recitant; nam puerperij mentionem omittunt. Marcellus Virgilius in commentarijs ad Dioſcoridem,Hermolaus Barbarus, Plinius,& alij Auctores non proletarij longas digreſſiones circa hoc medicamentum faciunt;an re vera ſit atocion, an ſimpliciter abortiuū,quas,prolixitatem vitātes,prætermittimus,& ad vires medicas aliarum Leporis partium accedimus. Renes igitur ad Solem exiccatos in omnibus renum morbis Sextus præſcribit. At Marthiolus eoſdem coctos in lithiaſi tantùm exhibet. Eoſdem inueteratos,& pedibus alligatos podagram leuare Olaus Magnus aſtruit. Partes genitales ſuccedunt conſiderandæ,quæ ſecundùm Portam, tam viris, quàm mulieribus ad iuuandam conceptionem conueniunt;cum Lepus animal ſit fœcundiſſimum. Ideo Bartholomæus Montagnana teſtes, & vterum Leporis medicamentis ad iuuandum congreſſum pro viris,& ad conceptionem pro mulieribus vtiliter miſcet. Doctiſſimus etiam Quercetanus Extractum matricis Leporinæ parat, quod fit, dum probè vino albo lauatur,exſiccatur, & in puluerem redigitur,quę aqua vitæ alkaliſata facilè diſſoluitur, & in eſſentiam reducitur. Hanc poſtea à ſuo diſſoluente ſepararam,ad matrices fœcundādas, efficaciſſimam prædicat. Mizaldus teſticulum Leporis in vino odorifero coctum,datumque ijs,qui inuiti vtrinam reddunt, præſtantiſſimum laudat. Deniquè ab alijs in omnibus veſicę malitijs commendatur. Ad carnem Leporinam ſi ſermo conuertatur,hæc in oleo frixa,ſecundùm Albertum,& per clyſteres iniecta, fluxum alui ſupprimit, & inteſtinorum vlcera curat. Alij hanc ad ſomnum conciliandum efficacem eſſe exiſtimant. Siquidem Lepus bellua eſt ſomno valdè dedita,cū Plinius huius carnis eſu homines ſomnioſos fieri ſcripſerit. Porta ad iuuandum ingeniū valere

lib.3. Phyt. c.27. C

cap. de coag.

Renes.

li. 3. Phyt. c.44. D

In Pharm.

Carnis Leporinę virt.

lib.7. Phyt. cap.1.

E valere affirmat; quandoquidem Lepores, & cuniculi ingenioſa animantia eſſe ferantur. Sanguis, & lac Leporis ſuis non carent virtutibus. Propterea quòd Dioſcorides ſanguinem aſſatum vexatis à dyſenteria exhibet, & hoc adhuc calido, & ab animali dimanante toxica expugnat. *li.2.de mat. med.* Alij verò, eodem ſanguine calido cum farina hordeacea mixto, dyſenterias terminãt. Amplius lentigines, & ſugillationes delet, nec non lepram aufert. Id verum eſſe colligit Porta ex animantis ſignatura; cum lepus maculis quibuſdam nigrioribus diſtinguatur. Vnde Ioannes Vrſinus ex Kiranide in lepore ſic canebat. *Sanguis.*

Orno cutim, produco pilos, & ſedo podagram,
Sanguine ſi fuerint membra peruncta meo.

Quintus etiam Serenus ad emendandas faciei mendas rapum crudum cum aceto mulſo, vel ſanguinem leporis proponit hunc in modum.

Crudaue dulcacido miſcebis rapa liquori,
Sanguine, vel leporis morbus delabitur oris.

Lac inſuper leporinum à mulieribus infęcundis expeti debet; cum illas fęcundandi virtute potiatur. Adeps, ex Geſnero, in extrahendis ſpiculis corpori infixis adhibetur. *Pinguedo.* Flores enim fabarum cum pinguedine leporina ſimul tundunt, deinde parti affectæ apponunt. F Ad clauos verò plantæ pedis inhærentes cancrum crudum cum leporino adipe conterunt, & loco ſaucio imponunt; parti autem oppoſitæ tres, vel quatuor fabaceos flores applicando, per ſpatium diei naturalis, priſtinæ ſanitati partem reſtituunt. Oſſa *Oſſa.* leporis in medico vſu non ſunt ſpernenda. Nam dens leporinus, ex Rhaſi, & Alberto, appenſus parti dentis dolorifici dolorem mitigat. Item os ſimile acui, ſecundùm Plinium, in latere leporis reperitur, quo ſi dentes dolore vexati ſcarificentur, priſtinam valetudinem adipiſcuntur. Mandibula etiam leporis carcinomati plurimum confert. Timotheus enim pro affectu prædicto recipit mandibulæ leporis drachmas tres, lucij tantumdem, drachmam vnam aluminis rupei, maſticis, calcis viuæ, thuris, arſenici, & ſulphuris, drac. duas tartari vini albi; omnia ſimul in puluerẽ redacta in pãno lineo ligata inter duas tegulas ſupra ignem ita adurit, donec tota maſſa carbonis formã acquirat. *in 2.par. Arcan.* Talum leporinum nonnulli ad multas affectiones peridoneum prædicant; cum tamen lepus, & alia animantia digitata talo careãt, nam huiuſmodi os biſulcis animalibus tantummodo competit. Amelbergius tamen officulum in poſteriori ſuffragine leporis, talum interpretatur. Germani hoc officulum Den haſen ſprung hoc eſt, ſaltum leporis cognominant, G quia lepus illi parti in ſaliendo nitatur. Talus igitur leporis ventriculo ſubligatus eius dolorem ſedat. Matthiolus hoc ſuperſtitioſum, ſed tamen non reijciendum eſſe opinatur. Marcellus in colica affectione tale officulum cum funiculo ex pilis leporis fabricato laboranti alligat, & efficacius præſidium eſſe prædicat, ſi huiuſmodi os in ſtercore lupi inuentum fuerit. Experientia quidem docet, quòd aduerſus colicam puluis huius oſſis fęliciter in vino bibitur. Hieronymus Tragus puluerem huius oſſis in liquore ſtillatitio pulegij, pro ocytocio, mulieribus parientibus propinat. Alij ad expugnandum morbum comitialem, huius puluerem cum viſco quercino, corallo, margaritis, & ſeminibus pęoniæ præſcribunt. Alij demùm in lithiaſi, & ad vrinam valenter prouocandam hoc præſidio vtuntur. Pellis, pili, & pedes leporis medicis virtutibus non carere ſciendum eſt. Propterea Plinius cuculo aue in pelle leporina inuoluto, & alligato, H ſomnos allicit. Ad hernias commendatur ceratum, quod pellem leporis aduſtam recipit. Deinde pili multipliciter iuuant, nam Hippocrates ad os vteri ex partu exulceratum roſas in vino tritas cum pilis leporinis laudat. *in li. de nat. mulieb.* Idcirco Vuecherius agens de vnguentis glutinantibus, præter multa ſimplicia adſtringentia, illis pilos leporinos addit. Hodie pili leporis in coercendo ſanguine vndequaquè manãte, & præcipuè in hæmorrhagia narium fęliciter adhibentur. *Pili leporis.* Vnde Marcellus Empiricus pilos ventris leporini cum melle decoctos, fabę quantitate ad vlcerata inteſtina, quamuis fuerint gracilia, agglutinanda prębet. Ex nugamentis eiuſdem Marcelli habemus, quòd funiculus ex pilis ventris leporini paratur, quo laborans colica cingitur, ſed maiorem patienti cõmoditatẽ hic funiculus afferet (inquit ipſe) ſi, auulſa lana, lepus viuus dimittatur, dicẽdo, fuge fuge lepuſcule, & tecũ aufer coli dolorem. Horum pilorum combuſtorum ſuffitu Plinius difficiles excreationes adiuuat. Olaus Magnus horum cinere, in pedibus frigore aduſtis, vtitur. Deniquè Plinius pedes ex viuo lepore abſciſſos ad ſedandum podagræ do-

lorem

lorem applicat. Poſtremò excrementorum virtutes ſunt examinandæ. De vrina ſcri- A
bit Vincẽtius in Speculo naturali, quòd hydropicis cum ſpica nardi vtiliter exhibetur.
lib. 16. c. 34. De alui excrementis hæc leguntur. Aſclepiades (referente Aetio) ad conceptionem,
ex myrrha. & fimo leporino peſſum parabat. Verùm hoc ſtercus à mulieribus geſta-
Excrementorum vis. tum impedire conceptionem nonnulli tradunt. At experientia compertum eſt (in-
quit Matthiolus) quòd ſubtus immiſſum menſium fluxiones immodicas cohibeat, & hu-
mentem vterum exſiccet. In fluxu alui etiàm dyſenterico Plinius fimum leporis ſicca-
tum in vino tradit. Marcellus verò in prædicto affectu pilulas de fimo leporis compo-
nit. Hoc Rhaſis impetigines delet, eodem Plinius ambuſtis medetur. Galenus in om-
nibus columellæ, & aſperæ arteriæ vitijs, nec non in ſpirãdi difficultate ſtercus leporis
ſiccatum, & contritum in vino calido propinat. Plinius, eodem præſidio veſperi cubi-
tũ eunti dato, tuſſes nocturnas ſanat. His expoſitis de omnibus leporis partibus, modò
lib. 3. vit. Apol. cap. 12. vim totius leporis ponderabimus. Philoſtratus narrat quòd mulier, quæ ſepties aborti
uerat lepore liberata eſt hoc modo. Iuſſerũt Sapiẽtes, vt maritus huius mulieris tẽpore
difficultatis partus, cũ lepore in ſinu occultato adeſſet; ſæpiusq; circa mulierem ambula-
ret, & poſtea de improuiſo ex ſinu leporem dimitteret. Dicebant enim fore vt mulier, B
citra difficultatem embrionem emitteret, niſi lepus repentè extra fores aufugiſſet. Ve-
rũ his poſtpoſitis nugis, Geſnerus reperit in libro Germanico empyrico manuſcripto,
Totius leporis vis medica. ad tormina, calculoſquè renum hoc medicamentum, nimirum balneum paratum ex mal-
ua, chamæmelo, & cepa, in quo patiens ſedeat, ſumendo per interualla panem toſtum
cum puluere cremati Leporis, capite, & inteſtinis abiectis. Apud Nicolaum Alexandri-
num, interprete Fuchſio, in lithiaſi, hæc antidotus præſcribitur. Recipitur lepus viuus,
iugulatur, & omnis ſanguis olla excipitur, pellis detrahitur; deinde lepus cum pelle, &
ſanguine in fictili nouo luto chymiſtarum oblinito adeo vratur, vt omnia in cinerem
abeant. Huius cineris leuigati cochlearium vnum ex vino tepido calculo laborantibus
lib. 2. antid. ſpec. datur. Ideo Vuecherius agens de pulueribus calculum frangentibus ſummoperè com
mendat cinerem totius leporis in furno combuſti. Bartholomæus Montagnana in ſuo
Antidotario, vbi medicamenta vſu à ſe cognita recenſet, electuarium deſcribit de le-
pore combuſto, pro lithiaſi, cui præter cætera, lapidem iudaicum, & lapillos in ſpongijs
repertos addit. Tandem cinerem totius leporis cum melle mixtum Plinius ad ente-
rocellas illinit, & cum oleo myrtino capitis dolores ſedat. At Olaus Magnus in deco- C
ctione totius leporis pedes podagricorum imponit.

VSVS IN VARIIS.

SOlebant Priſci, & potiſſimum Romani adeò cicurare, & edocere Feras, vt
imbelles veluti lepores cũ pugnacibus innoxiè colluderent; quibus poſt-
modum in ludis publicis, & ſpectaculis vtebantur. Propterea Martialis
in Epigrammate ſeptimo ad rem ſic cecinit.

lib. 1. epigr.

Nunc tua cæſareos exorat præda Leones,
Tutus & ingenti ludit in orè Lepus

In epigrammate quinto decimo de hoc pariter leporis vſu ſic fatur.

Et per aperta vagus curreret ora Lepus.

Idem repetit in epigrammate quadrageſimo quinto dum inquit. D

Laſciuos Leporum curſus, luſuſq; Leonum.

Replicat idem in epigrammate quadrageſimo nono hunc in modum.

Si vitare canum morſus, Lepus improbe, quæris;
Ad quæ confugias, ora Leonis habes.

lib. 1. Faſt. Et ſexcentis alijs in locis Martialis de hoc Leporis vſu locutus eſt. Claraiiaceus quo-
què apud Laudenſes narrat ad celebrandum diem feſtum D. Baſſiani Epiſcopi Lauden-
ſis in lætitiæ ſignum multos inſtitutos fuiſſe ludos, in quibus Lepores adhibebantur
dum inquit.

His etiam ludis taurus diſcurrit in vrbe,
Et ſua dat ſacra terga premenda manu.
Adde quòd audaci Lepores certamina curſu
Incipiunt, dentes effugiuntquè canum.

Priſci

E Priſci etiam, præter ludos, ad literas occultas amicis mittendas, leporibus vſi ſunt. Qua-
propter Harpagus (referente Herodoto) epiſtolas in lepore exenterato incluſas, ſimu
lato paſtoris venatu, ad Cyrum miſit. Alij ad coralium molliendum recipiunt pulue-
rem totius leporis cremati, & in vino albo vnà cum coralio infundunt, vt tenereſcat. *Epiſtolæ*
Præterea caro huius animantis alios, præter medicum, habet vſus. Etenim lepus cum *quomodo oc-*
ſit carnoſus, & non pinguis, & ob carnis duritiem difficulter concoquatur, conſequen- *cultentur.*
terq; corpora extenuet; hinc factum eſt, vt obeſi, ad corpora gracilia reddenda, lepori-
nis carnibus vtantur. Venatores, vt canes ad leporum venationem aſſuefaciant, car-
nes huius animantis illis exhibent, poſt quarum eſum, illicò panem eis edēdum præbēt,
quoniam quātitas huius carnis canum vomitū prouocare ſolet. Mizaldus ad literas obli
terandas recipit carnem leporinam exſiccatam calci viuæ permiſcet, literiſq; ſuperpo- *cēt. 2. mem.*
nit, nam ſpatio tridui nullum earum veſtigium apparet. Ex fabuloſis Alberti narratio-
nibus colligimus, portionem fellis leporini ſub capite poſitum perpetuum conciliare sō-
num, qui, nonniſi aceto dormienti exhibito, diſcuti poteſt. Porta, in Magia naturali, ſan-
guine leporino exſiccato ad arcendos paraſitos, & helluones à menſis, vtitur. Puluerē
enim prædicti ſanguinis carnibus coctis inſpergit, nam ob calorem, & humiditatem car
nium ipſo liqueſcente, carnes ijs, qui ſecretum ignorant, ſanguinolentæ, & nauſeabun-
F dæ videntur. Nonnulli adipe leporino lucernam replent, & accenſam in medio fre-
quentis cætus hominum, vel mulierum ſuſpendunt; nam circumſtantes tanquā demen-
tati veſtimenta abijciunt, & ſaltare non deſinunt, donec lucerna ardeat; hoc narratum
fuit Portæ à viris fidedignis, vt ipſe in Magia naturali retulit. Hoc autem ab alio non *lib. 20.*
poſſe prouenire, niſi à leporina pinguedine opinatur, cuius mala qualitas in cerebrum
penetrans quamdam veluti dementiam generet. Oſſa huius animalis ab vſu vario nō
ſunt arcenda. Crollius enim, in libro de internis rerum ſignaturis, poplitem leporis ani
mantis velociſſimi curſus delatum, ad curſum, conferre arbitratur. Pellis multis vſibus
famulatur. Primò, ſi equus poſterioribus pedibus anteriores fortè feriat, veterinarij
ſtatim equi venam incidunt ſupra ſuffraginem, & pellem leporinam vino calido made- *Cura pedum*
factam ſuperponunt. Aquilæ quoddam genus, ex Olao Magno circa Noruegiam in pel *equi.*
le leporina incubat, & parit. Inſuper pelles artifitio pellionum accommodatæ, ad ve-
ſtes fulciendas, vſurpantur. Etenim huiuſmodi pelles ſine difficultate feruntur, &
membra refrigerata caleſaciunt. Vndè, ſecundum Olaum Magnum, pellium leporum *lib. 18. c. 8.*
pręſertim alborum maximus quæſtus, & vſus eſt apud inſtitores Moſcouitarum, qui plu
G ra millia veſtium vel vendunt, vel pendunt Tartaris, vt pacem, & quietem redimant.
Quid de pilis leporinis dicemus? Rhaſis, & Albertus pilis ab ano leporis, vel hyenæ
euulſis aduſtis, & cum pice mixtis linunt cynedi anum, vt illum ab inhoneſtæ veneris
vitio liberent. Idq; à veritate non eſſe alienum Porta colligit; quoniam tam lepus, quā *lib. 7. Phyt.*
hyena modò mas, modò fęmina eſſe perhibeatur. Pilis quoq; leporinis vt mollior fie- *cap. 18.*
ret accubitus, culcitræ infarciebantur. Idcirco Lampridius laſciuiam, & mollitiem He-
liogabali Imperatoris exponens, ipſum nonniſi in culcitris pilis leporū, vel pennis per-
dicum repletis cubare protulit. Pedes etiam leporis, cum quoad partem pronam, & ſu-
pinam villoſi ſint, vſum apud pharmacopęos, & aurifices inuenerunt. Siquidem phar-
macopæi ad detergendos ex pila pulueres medicatos illis vtuntur. Aurifices illos pro
ſcopis ad verrēdas auri quiſquilias adhibent. Rhaſis, & Albertus pedes leporinos armis
H alligant, ne deferentē canes allatrent. Ad finem ſtercus etiam leporis in varijs adhibe-
tur. Albertus ad prohibendā conceptionem, hoc ſupra mulierem ſuſpendebat. Magi,
ſecundùm Plinium, nouem grana huius fimi in vino virginibus propinabant, ne māmæ
flaceſcerent; immò illas coagulo cum melle ad idem præſtandum liniebant. Multi
demùm aduerſus talpas locum prius mulſo eluebant, deinde fel bubulum cum ſtercore
leporino mixtum inijciebant.

 A

DE CVNICVLO.
Cap. XXIV.

ÆQVIVOCA.

CVniculorum hiſtoriam poſt leporem, literarum monimentis tradere non rationi conſonum,ſed neceſſarium eſſe duximus;propterea quod,in antecedenti hiſtoria,Cuniculos inter leporum ſpecies,ad mentem clariſſimorum virorum,collocauimus;ſed nominis ambiguitas poſtulat, vt prima fronte, æquiuocatio manifeſtetur. Cuniculus igitur eſt quicunquè meatus ſubterraneus arte paratus,non à Cuniculis animantibus nuncupatus,quia in etymologijs daretur circulus, quod tanquam abſurdum vitandum eſt,ſed potius à cuneis (auctore Feſto) quiomnem materiam findendo intrant. Licèt Cato de re militari verba B faciens milites ab his animalibus,effodiendæ terræ modum didiciſſe affirmauerit. Itaut Martialis ad id alludens cecinerit hunc in modum.

lib.13.epig.60.

Gaudet in effoſſis habitare Cuniculus antris,
Monſtrauit tacitas hoſtibus ille vias.

De his occultis Cuniculis locutus eſt Baptiſta Mantuanus dum dixit.

Quę ſolitę in tenebris cęcos habitare Cuniclos.

lib.4. Vegetius huiuſmodi Cuniculos ſpecus ſubterraneos, & ſecretas ſedes arte defoſſas ad domus euertendas,& vrbes oppugnandas appellare ſolebat. Vnde Baptiſta Fiera, cũ prius egerit de Cuniculo animali; deinde vocabuli ambiguitatem perpendens ſic cecinit.

Hunc torre igne tamen, caſtra euertiſſe ſuperbit;
Re ſæpè, vt minima, magna ruina venit.

Ex occultis,& ſubterraneis Cuniculis ortum eſt poſtea illud Prouerbium *Cuniculis bellare*,diciturquè de illis,qui non aperta vi,ſed dolis rem agunt,quẽadmodum viciſſim,qui palam agunt, quod agunt,machinis agere dicuntur. Sicut igitur Cuniculus æquiuocatioñe ſortitur,pariter hæc uox (cunicula) quæ, apud aliquos auctores,cuniculum fœminam denotat;apud Pliniũ ambigua eſt;etenim in ipſius Scriptis legitur Cunicula herba, ſiue thymbra ita nuncupata,quia ſummitas plantæ in conum quemdam deſinat,quæ conila nuncupanda eſſet; attamen non ſolum conila,ſed cunila, & cunicula indigitatur. C

SYNONIMA,
& Etymum.

lib.12.orig. ISidorus Cuniculos,quaſi Caniculos dici aſſeuerauit. Quoniam canum indagine vel capiantur,vel ſaltem à ſpelæis expellantur. Hanc etymologiam tanquàm iocoſam,& riſu dignam Geſnerus iure optimo explodit;cũ Cuniculi potius nuncupentur,quia ſub terra Cuniculos fodiant, & inhabitent. Præter quam quod Plinius hoc vocabulum ab Hiſpanis deriuaſſe opinatur. Hanc ſententiam non debemus aſpernari,quoniam Galenus de leporibus agens, horum eſſe nonnullos tradidit,quos Hiſpania Cuniculos appellat, fęcunditatis innumeræ,qui Balearibus inſulis,deuoratis meſſibus,non vulgarem famem attulerunt. D

Paruus lepus dicitur Cuniculus. Præterea Cuniculos à nonnullis lepuſculos vocatos fuiſſe Grapaldus atteſtatur. Niphus quoquè in commentarijs ad hiſtoriam animalium Ariſtotelis, fuit huius opinionis à Philoſopho ſub leporis nomine Cuniculos intellectos fuiſſe. Eòquè magis, cum Aelianus per paruum leporem hoc animal vocitauerit. His addamus quòd quando Salomon in Prouerbijs lepuſculi meminit, D. Hieronymus lepuſculum animal paruum lepori

cap.30. valdè ſimile vertit;conſequenterquè per hoc D. Hieronymi aſſertum facilè Cuniculum

intelligere

E intelligere poſſumus. Hermolaus in Dioſcoridem hoc perparuum leporis genus Ada-
pis nomine indigitauit, fortè vt opinamur, à vocabulo ἀδάπανος, quod rem, quæ minimè
poteſt conſumi, denotat; quoniam cuniculorum proles, ob miram fęcunditatem minimè
conſumi, & deleri poſſit. In Lexico ſymphono Sigiſmundi Gelenij pro Cuniculo le-
gitur σύραξ, quæ vox in antiquis auctoribus non reperitur. Geſnerus autem hoc voca-
bulum Grecię recentioris eſſe exiſtimat. Leonicenus, & Theodorus Gaza cuniculum
Daſypoda cognominarunt. Plinius tamen, in hiſtoria naturali, Daſypodem à cunicu- *lib. 10. c. 63.*
lo, & lepore diſtinxiſſe videtur. Hermolaus ſcriptis mandauit, quòd Ariſtoteles Daſy-
podem à lepore non ſegregauit. Salmaſius in Solinum opinatus eſt, quòd δασύποις,
apud Atticos, & veteres Scriptores, non cuniculus, ſed lepus exponendus ſit; quoniam
Ariſtoteles leporem aliter non vocauerit. Vnus tantùm eſt locus in hiſtoria animaliũ,
vbi Ariſtoteles δασύποδα ἀπὸ τοῦ λαγωοῦ ſeparare videtur. Attamen optima de cauſa, *lib. 1. c. 1.*
vnà cum Salmaſio poſſumus arbitrari, vbi δασύποις legitur, illam vocem λαγῶς, ab ali-
quo Gloſſographo adiectam eſſe. Quare cum Daſypus non eſſet cuniculi proprium
nomen, Polybius, & Poſſidonius (teſte Athenęo) latinam vel hiſpanicam vocem imitati
κούνικλον nuncuparunt Strabo quoquè hos animantes non cuniculos, ſed γεωρύχους *lib. 3. de ſit.*
λαγιδέας, nempe lepuſculos foſſores nominauit. Deinde idem auctor à quibuſdam λε- *orb.*
F βηρίδας dici aſſeuerauit; fortè à voce λεβρίς, quæ Grecis antiquis ὁ τῆς ὄφεως γῆρας, ideſt
ſerpentis ſpolium dicebatur. Hinc cuniculus recens natus, & adhuc impilis liberis, la-
beris, & laurix appellatur. Itaquè Plinium admirari deſinemus, ſi fœtus cuniculorum ex *Laurix*
diſſecto matris ventre, vel ab vberibus ablatos, in magnificẽtia epularum, non abiectis *quid ſit.*
interraneis, expetitos, laurices nominauerit. Cum Geſnerus laurices, potius lautices
à lautitijs perperàm expoſuerit. Apud Erotianum hoc animal dicitur λιμοποιόν, ſcili-
cet annonæ penuriam faciens, famemquè inducens; cum ſatis magno ſit nocumento.
Idcirco, in regione à cuniculis frequentata, ſepibus arundineis ſtraminibus contextis
agros muniunt. Quo autem vocabulo apud Hebræos cuniculus denotetur, Auctores
inter ſe non conueniunt. Geſnerus tamen hoc nomen ſaphan potius cuniculum, quàm
herinaceum Hebræorum eſſe meritò iudicat. Cum apud ipſos vocabulum Kipod heri-
naceum denotare videatur. Italis vocatur Coniglio, Gallis Connin. Bruyerus addit, *lib. 13. de re*
quòd Galli cuniculos iuniores lapinos vocitant. Hiſpanicè Concio. Germanicè Cu- *cib.*
nigle, vel vt alij volunt Cunlein. Anglicè Conij. Illyricè Kralik, vel KrolyK.

G GENVS, DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

VArro vltimam leporum ſpeciem in Hiſpania notiſſimam cuniculi eſſe con- *lib. 5. 1.*
ſtituebat. Petrus Martyr tres cuniculorum ſpecies nominat, ſed quænã, *Decad.*
& cuius conditionis ſint, non declarat; niſi per primam ſpeciem cuniculum
noſtratem, per ſecundam porcellum Indicum, & per tertiam cuniculum
Vtiam nuncupatum intelligere voluerit. Itaquè nos in præſentia à qua-
tuor, nempe à colore, à magnitudine, ab extis, & à loco differẽtias deſumere poterimus.
H Ratione primi Scaliger cuniculorum alios nigros, alios albos, alios ex vtroque colore *Exerc. 217.*
variegatos, alios flauos, alios cinerei coloris eſſe teſtatum reliquit. Georgius etiam A-
gricola colorem cuniculorum, vel in cinereo fuſcum, aliquando nonnihil lepori ſimilẽ,
interdum candidis, nigris, vel rutilis maculis ſtellatum obſeruauit. Ratione magnitu-
dinis. Pierius Valerianus narrat ſe Veronæ verſantem vidiſſe quemdam circulatorem *in lib. de an.*
Gallum, qui cuniculos noſtris quadruplo maiores, & mira corporis obeſitate inſignes o- *ſubterr.*
ſtentabat. Præterquamquòd noſtrates ab Indicis, & Indici à ſe inuicem mole corpo-
rea diſcriminantur. Si ad exta ſermonem conuertamus. Plinius in Betica regione cu-
niculos geminis extis refertos eſſe retulit. Verùm iecur geminum potiùs intelligen-
dum eſſe iudicamus, cuius rationem in capite de lepore aſſignauimus. Si locum contem
plemur Andreas Theuetus, in hiſtoria Americæ animalia ibi degentia cuniculis valdè
ſimilia Halias vocat, quæ an ſint Vtiæ apud Petrum Martyrem, dubitandum eſt. Hinc *lib. 2.*
Bruyerus, ad mentem hiſtoricorum nouæ Indię, memorat inſulam Sancti portus cunicu-
lis

lis redundantem, nec non alias inſulas in quibus vagatur animal cuniculis ſimillimum, A
Vtiam nuncupatum, quod Hiſpani, & Luſitani gratum in cibis habuerunt. Ouiedus
In ſum. Ind. Occid. autem hos animãtes Vtias dictos magnis ſoricibus ſimiles prædicat, & vulgares cuniculos Cories ibi nuncupari aſſeuerat. Hi verò an differant à cuniculis Thraciæ, & Macedoniæ diligenter conſiderandum eſt, quos Scaliger leporino pilo, breuioribus auriculis
Exerc. 217. corpore craſſo, & compacto cauda longa, & ad ſciurinam accedente deſcripſit. Ommiſſis igitur cuniculis Indicis, de quibus in capite ſubſequenti verba faciemus, ad noſtratum deſcriptionem accedemus: Polybius ſcribit, quod cuniculi procul tot lepuſculi eſ-
Cuniculi noſtratis deſcriptio. ſe videntur, quando verò ad manum peruenerint, tum ſuperficie, tum rictu multùm diſcrepant. Aelianus quoquè cuniculum lepori perſimilem prædicat, excepto capite, quod nonnihil exilius eſt. Idcirco Reuſnerus in Paradiſo Poetico ſcripſit.

Crediderıs leporem, ſic forma ſimillima fallit,
Ambo ſuperfœtant nexibus, ambo pauent.

Huc reſpiciens Baptiſta Fiera de cuniculosrum forma elegantius cecinit hunc in modum.

Crediderıs leporem, ſic forma ſimillima fallit
Ambo ſuperfœtant, denteq́, & aure pares. B
Ambo cuncta timent, at carne cuniculus vda,
Viſcoſoq́, nimis glutine triſte ſapit.

NATVRA, MORES, Ingenium.

MVlta cuniculis, & leporibus communia natura attribuit, ſed præcipuè curſum, & timorem. Nam ſi lepores curſu, cuniculi etiam ſaltu capturam euadunt. Præterea degentes in aliquo loco, ſi quid periculi ſenſerint, illũ deſerunt. Verùm quando vnus, vel alter migrat, reliqui etiam tanquã
Ruminatio cuniculorũ. communem ſociorum ducentes iniuriam gregatim abeunt. Amplius natura illis timiditatem congenuit, nec non ruminationem. Etenim narrat Geſnerus ſe intellexiſſe à nonnullis cuniculos domi alentibus, per horam à cibo mandentes deprehenſos fuiſſe. C Licèt autem apud veteres auctores legiſſe non meminerimus lepores, & cuniculos ruminare. Id tamen verum eſſe colligimus, cum coagulum leporis, inſtar ruminantium habeant. Præterquamquòd ſcarus etiam piſcis, ruminat, cum unico dumtaxat ventre præditus, & vtrinquè dentatus ſit. Immò & mures pontici vtrinque dentati, teſte Ariſtotele, ruminant. Cuniculi etiam ſunt huius naturæ, vt in gentes irarũ motus concipiant; hominem tamen non mordent, at ſibi inuicem, æmulationis ſtudio, ita in-
lib. 7. de rer. var. c. 80. feſti ſunt, vt alter alterum quandoquè auribus, quandoquè pedibus mancum, & mutilum reddat. Verumtamen ſunt animantes, qui facilè manſuefiunt. Quapropter Cardanus tradit ſe obſeruaſſe cuniculum cicuratum Zepedæ patritij Hiſpani, qui canes vltrò perſequebatur, deinde longa conſuetudine canem domeſticum impetebat, cum tamen canis cuniculo triplo maior exiſteret; hic enim, vel domeſticorum metu, vel alia de cauſa cuniculum metuebat. Tandem cuniculi aliud ingenitum habent à natura, vt terram aſſiduè ſuffodientes ſpecus multiſores ſibi comparent. Quarè M. Varro ſcriptis D mandauit, in Hiſpania non in celebre oppidum in loco arenoſo ædificatum, adeò ingẽti vi cuniculorũ effoſsum fuiſſe, vt dirutis mœnibus, & proſtratis ædificijs, incolæ aliò migrare, & nouas ſedes quærere coacti fuerint. Latent igitur cuniculi in prædictis antris,
In Therent. à quibus non niſi manè, & veſperi egrediuntur. Immò, teſte Heresbachio, nunquã procùl ab ipſis paſcuntur, vt, viſis canibus, aut venatoribus, ad ipſos confeſtim ſe recipere poſſint. Ad finem addit Agricola huiuſmodi animante tanquam impigros, & acris in-
in lib. de an. ſubter. genij eſſe celebrandos. Siquidem foueas, in quibus ſtabulantur, arena cooperiunt, ne à tranſeuntibus deprehendi poſſint.

CVNICVLVS CINEREVS CVM TRIFOLIO PRATENSI, quo maximè delectatur.

A

COITVS, PARTVS.

lib. 22.

ALbertus Magnus,horum ponderans animalium naturam,ſcriptum reliquit quòd cuniculi aduerſis poſterioribus cõgrediuntur,eò quòd ſint animalia pauci ſeminis,& eorum virga ad poſteriora dirigatur. Verùm id P. Candidus December experientia explodit, cum cuniculorum domi altorum aliam permiſtionem obſeruauerit.Hi igitur in ætate ſex menſium Lunarium exiſtentes coire incipiunt. Quidam tamen Anglus Geſnero retulit hos nõ niſi anniculos ad prolem incumbere. Deinde hanc cum leporibus communem habẽt proprietatem,vt ſingulo menſe concipientes pariant. In Germania tamen,teſte Geſnero,brumali tempore,quemadmodum,& in Italia,rarò enituntur; cum huiuſmodi animantium genus calidam aeris conſtitutionem mirum in modum ament. Concipiunt igitur ſingulis menſibus in calida regione,nec non,ad mentem Plinij, tanquàm lepores ſuperfętant. Idcirco Auguſtinus Niphus tradidit ſe à quodam cuniculorum altore intellexiſſe,horum fęminas,quas domi nutriebat binos,& ternos fętus enixas, poſt dies quatuordecim,iterum totidem peperiſſe. De numero fętuum,dicimus quòd catulos circiter quinos,& ad ſummum,nouenos in lucem edunt. Quare hæc fœcunditas efficit,vt breui tempore,innumera horum turba multiplicetur,& propterea nonnulli,in hoc animantium genere,tam marem, quàm fœminam parere excogitarunt. Ad rem Strabo de his facetam narrat hiſtoriam;nam,cum olim Incolæ Inſularum Balearium ab innumera horum multitudine infeſtarentur,qui terram vnguibus effodiendo,radiceſq; frugum euellendo eas inhabitabiles reddebant,legatos Romam miſerunt,vt aduerſus huiuſmodi beſtiolas auxilium peterent,quoniam ipſis ob nimiam multitudinem reſiſtere non valebant. Fęmellæ poſtmodum in catulis educandis ſunt diligentes,illis enim, per ſpatium vnius diei ſupra viginti, lac præbent. Immò, ſi quis illos manibus pertractet,adeò indignantur,vt illos,vel deſerant, vel mordendo lędant,vel deniq; interimant. Aliquando verò,ex Cardano,mares libidine ſtimulati fœtus enecant,& præcipuè, quando fœminæ filijs nutriendis intentæ, eos refugiunt. Quocirca animaduertant oportet, ex Carolo Stephano,qui domi cuniculos alunt, vt ſtatim à partu fœminas à maribus ſeparent;quia,cum fœminæ ſtatim poſt partum concipiant,& ſuperfętẽt, nati contra naturam aliorum animantium à maribus deuorantur. C

Hyeme rarò pariunt. B

lib. 3. de ſit. orb.

lib. 7. de rer. var. 27.

lib. 6. agr.

L O C V S.

PRætermiſſis regionibus,veluti inſula Ebuſo, vbi ad mentem Plinij, nulli cuniculi generantur; primò loca Europea, deinde cætera cuniculis referta enumerabimus Athenæus à Puteolis Neapolim nauigans in qua dam parua inſula Puteolorum confinijs adhærente numeroſam cuniculorum quantitatem ſe conſpicatum fuiſſe fatetur. Bruyerus Galliam cuniculorum feraciſſimam prædicat. Geſnerus in locis montoſis,& præruptis Germanię multos animantes huius generis conſpexiſſe aſtruit. Cum igitur multa ſint loca his beſtijs affluentia; tamen maior eorum prouentus in Hiſpania ſemper reperitur.Ideò Catullus hanc regionem cuniculoſam Celtiberiam cognominauit. Immò ad rem, Appius apud Varronem,dicebat. *In Hiſpania annis ita fuiſti multis, vt inde te cuniculos perſecutum credam*. Quamobrem non immeritò Pierius Valerianus, quemadmodum Serpens Aſiam, Elephantus Africam, Ibis Aegyptum, & Equus Italiam deſignat, à cuniculo Hiſpaniam denotari prodidit, vt in nummis Hadriani, & Valeriani conſpicere licet. Cuniculos igitur potiſſimum in Hiſpania naſcentes, & ſi Varro adductos fuiſſe Romam, neque ait, neque negat;perferri tamen potuiſſe arbitratus eſt. Horum etiam meminit Galenus, eos leporibus ſimiles prædicans, & in Iberia proprie naſci affirmans. Præterea in Regno Quiti, vt refert Ioſephus Acoſta, cuniculos etiam oriri, ſed meliores ex Hiſpania deferri aſſeruit. Pars etiam Inſulæ ſancti portus Hiſpaniæ proximior, annotante Bordonio copia horum animantium ſcatet. D

lib. 13. de re cib. cap. 27.

Amplius

Digitized by Google

E Amplius per ſaltus Indiæ, Mapheo teſte, cuniculi paſſim vagantur. In Lybia, ex Polybio, ſunt frequentes. Hac de cauſa Ioannes Leo in opere de Africa, per Mauritaniã, *lib.9.* & per montes Gumeræ cuniculos ab incolis ſylueſtres nuncupatos obſeruauit. Verum ipſe à noſtratibus, nec ratione coloris, nec ratione corporaturæ, nec ratione ſaporis carnis vllomodo diſcrepare opinatus eſt. Tandẽ in regionibus etiã frigidioribus verſãtur; nã Scaliger circa Moſaiſcum oppidum Moſcouitatũ innumerã cuniculorum multitudi- *Cuniculi vbi copioſi.* nem diuerſi coloris recenſet. Apud Zelandos, in ipſo propemodum Oceani aditu, immenſa vis cuniculorum conſpicitur, qua poſt Solſtitium brumale tota Brabantia alitur. In hiſtoria etiam Batauiæ hæc habentur verba. *Vnum penè omiſeram, quod tamen inter delicias, & opes, quibus ſe iure ſummo, iactare, & gloriari poſſet Hollandia, quaſi auctarium numero accedere debet. Pellium cuniculorum innumeras myriadas conficiunt, quæ omnes in eas oras amandantur, à quibus muſtelina pelles, & martes, & zobelli remittuntur.*

VICTVS.

F VArro monimentis mandauit cuniculos gramine, trifolio, braſſica, pane, pomis, & pomorum corticibus nutriri. Hyeme verò, fęno, auena, furfure, putaminibus raporum, & pomorum nutriendos eſſe monet. Quapropter Carolus Stephanus in locis clauſis, in quibus cuniculi aluntur, ru- *lib.9. agric. cap.2.* bum, prunum ſylueſtrem, vuam ſpinam, myrtum, geniſtam, & magnam copiam iuniperorum ſerendam eſſe docet: quoniam huius generis beſtiolæ baccis potiſſimum iuniperi delectentur. Præterea multas ibi herbas, vt rapunculos, copiam apij maceroni, cichoreæ, lactucæ, endiuiæ, & caulium conſerendas eſſe tradit. Deinde admonet non eſſe laborandum, vt aquarum riuuli, per hæc cuniculorum Septa deducãtur; quoniam hæ belluæ ab omnĩ humiditate abhorrent. Ad finem addit Carolus Stepha- *loco cit.* nus quòd in aliquibus regionibus cuniculi clauſi ſanguine humano nutriuntur, & ſaginantur, nam chirurgi ſanguinem, quem hirudinibus, cucurbitulis, vel inciſa vena hominibus morbidis adimunt, totum cuniculis obijciunt, quo mox pingues euadunt. Verùm poſtea horum caro non multùm ſanitati conferre perhibetur.

CAPIENDI RATIO.

ANtequam ad artificia venandi cuniculos examinanda accedamus; oportet cũ Carolo Stephano, animaduertere cuniculorum duas ſpecies aſſignari. Alios vocat altiles, qui cum ſint domeſtici, facilè capiuntur; alios vocat ſylueſtres, in quorum captura venatores technas non paucas adinuenerunt. Primitùs nonnulli manſuefactas habent muſtelas, viuerras nuncupatas, quas longo funiculo vinctas in cauernas cuniculorum immittunt, eoſq́; vbi apprehenderint, ita mordicus tenent, vt vnà cum ipſis à ſpecubus extrahantur. In Germania inferiori, harum belluarum venatio frequenter exercetur; vnde Geſnerus ſe in- *Viuerra cuniculi quando capiãtur.*
H tellexiſſe refert, quod perforatis viuerrarum labijs, & annulo argẽteo iniecto ſuperius labrum inferiori connectitur; ne in ſpecus intrantes cuniculos morſu perimere poſſint. In Gallia etiam Narbonenſi, annotante eodem Geſnero, ſportulæ, vel oreæ capitibus viuerrarum alligantur; vt per antra progredientes, cuniculos non mordere, ſed tantùm propellere valeant. Alij muſtelas ſylueſtres, ita circuratas habent, vt in foueas, ore obligato, intrantes, vnguibus cuniculos extrahant, vel foras propellant, vt ab aſſiſtentibus venatoribus comprehendantur. Hoc autem venationis genus, ex Geſnero, adhuc in Anglia vſitatum eſt. Quocirca Thomas Morus inducit cuniculam conqueten- *in lib. epigr.* tem, quæ elapſa à viuerra in retia incidit tali ratione.

Muſtelam obliquo dilapſa foramine fugi.
Sed feror humanos heu miſera in laqueos.
Hic ego non vitam, celerem non impetro mortem;
Seruor vt, heu, rapidis obijciar canibus.

Qui mea dum laniant ſcelerato viſcera morſu A
Spectat, & effuſo ſanguine ridet homo.
O durum genus, atq. Fera truculentius omni,
Nex cui crudelem prabet acerba iocum.

in lib. de anſubter. Propterea Georgius Agricola retium, & laqueorum etiam meminit, quibus cuniculi ſæpè irretiuntur; nam hi, ab immiſſis in foueas muſtelis roſtro ligato, fugientes à canibus laqueis detinentur. Interdum venatores, ex eodem Agricola, canes ſagaces, & narium odoratu excellentes domi nutriunt, quibus, ad fugandos à cauernis cuniculos, vtuntur. Hi tandem fugientes in tenſa retia incidunt. Alij, ad mentem Agricolæ, horum animantium capturam ſine canibus, & viuerris exercent. Etenim aquam feruentem in foueas ab huiuſmodi belluis frequentatas infundunt, & pedetentim illas in In Therent. retia pellunt. Deniquè hæc venatio ex ſententia Heresbachij hoc modo paratur. Viuerris in multifora cuniculorum antra immiſſis cuniculi pulſi retibus circa fouearum orificia tenſis excipiuntur. Quando verò cuniculi in cauernis non ſtabulantur, ſed foris paſcuntur; tunc agitandi ſunt, vt caueas petentes, obſtructis rete foraminibus, facilè comprehendantur. Ad rem Thomas Morus de cuniculo bis retibus capto ſic cecinit. B

E rete extrahor, è digitis in rete relabor,
Heù ſemel, heù fugi, bis miſer, vt caperer.

Tandem recitat Oppianus ab accipitribus, quos vocant aſtures, canum auxilio, lepores, & cuniculos coerceri.

DENOMINATA, & Cognominata.

CVnicularium eſt vocabulum tantummodo à Budęo vſurpatum, quo denotare volebat locum, in quo cuniculi; quemadmodum leporarium dicit locum, in quo lepores aluntur. Præterea cuniculariæ, teſte Plinio, nuncupantur Inſulæ maris liguſtici Corſicæ adiacentes. Nam cuniculoſus locus foueis refertus eſt. Cuniculatim modò cuniculi, & cunicularius ad aures Cæſaris in commentarijs, ſub terra cuniculos fodiens non à cuniculo animali, ſed à cuniculo nempè à fouea denominationem ſortiuntur. In antiquis Dioſcoridis nomenclaturis, nonnulli violam purpuream Daſypodium, ideſt pedem cuniculi interpretātur. At Geſnerus in Horto medico, violam purpuream tantum flore pleno daſypodium, vel potius daſyphillum à denſitate ſoliorum nominandam eſſe arbitratur. Tandem qui formidine non mediocri, leuem ob cauſam, conſternatur, apud Italos *Coniglio*, vocitatur. Verùm Nicolaus cognomento Coniglius, vir quidam fuit inſignis, cuius virtutem lib. 1. hiſtoria Indica Fernandi Lopez perſonat. C

EMBLEMA.

CAmerarius in opere Emblematum ex animalibus figurat venatorem cum muſtela cuniculis inſidias tēdentem, cum hoc titulo, VNDIQVE INSIDIÆ. Deinde ſubſcribit hoc diſtichon. D

Protrahit abſtruſis muſtela cuniculum ab antris,
Et quis ſe tutum ſperet ab inſidijs?

Hoc autem emblemate admonemur quantoperè clandeſtinæ inſidiæ nobis ſint cauendæ, quod in primis intelligendum eſt de peſſimo, & valdè occulto malo calumniæ, vnde prouerbium dimanat huius generis. Non eſſe remedium contra ſycophantæ, & calumniatoris morſum.

E

APOLOGVS.

HAbemus ex Abſtemio in Mythologiæ volumine, quòd Aquila in altiſſima arbore nidulata catulos cuniculi non longè inde paſcentes in eſcam ſuorum pullorum rapuerat, quam cuniculus blandis orabat verbis, vt ſuos ſibi filios reſtituere dignaretur. At illa cum tanquàm puſillum, & terreſtre animal, nec non ad nocendum inualidum arbitrata, illicò catulos vnguibus dilaceratos in eſcam proprijs pullis apponere non dubitauit. Tunc cuniculus nece filiorum commotus hanc iniuriam minimè impunitam reliquit. Arborem enim nidũ Aquilæ ſuſtinentem radicitus effodit, quæ poſteà leui ventorum impulſu procidens, pullos Aquilæ adhuc implumes Feris deuorandos ad humum deiecit. Apologus docet neminem propria virtute fretum debere imbecilliores aſpernari; cum aliquandò debiliores potentiorum etiam iniurias vlciſcantur.

F

VSVS IN CIBIS.

QVemdam Hiſpanum fuiſſe primum, qui cuniculinam carnem in eſcam humanam menſis appoſuerit, omnes ferè hiſtorici referunt. Idcirco Caſtor Durantes, quoad temperaturam, hanc carnem frigidam in principio primi gradus, & ſiccã in ſecundo exceſſu conſtituebat. Verùm ad mentem Platinæ, hæc cum ſit leporina tenerior, facilius etiam concoquitur, & nutrit. Cerebrum tamen vitandum eſſe admonet, tanquam illud, quod vulgus memoriæ obeſſe opinetur; quia cuniculi inſidiarum, quas effugerunt ſtatim obliuiſcantur. *lib. 4. de re cib. cap. 6.* Sed animaduertendum eſt, quòd caro vetulorum cuniculorum impura eſt, & minus guſtui gratificatur in comparatione ad cuniculos iuniores, quorum caro cum tenerior ſit, non ſolum ori gratum ſaporem conciliat, verum quoq; celerius à vẽtriculo ad inteſtina deſcendit. Propterea Reuſnerus in Paradiſo poetico proponit Diſtichon ſic inſcriptum. CARO CVNICVLINA.

Me tener à cęcis data prada cuniculus antris

Me tenerum quicquid fert noua ſylua capit.

G

Tanta igitur eſt vtilitas horum animalium pro cibis, vt Carolus Stephanus pronunciauerit maius ex his, quàm ex pullis, & columbis emolumentum recipiendum eſſe. *lib. 6. agr. cap. 1.* Propterea quòd altor, ſingulis annis, pluſquam paria ſexcenta elicere poteſt; prӕterquamquòd huiuſmodi beſtiæ curam pullis, & columbis valdè neceſſariam non expoſtulant. Quocirca, in Anglia, multæ ſunt familiæ, quæ hoc ſolùm alendorum cuniculorum exercitio vitam annuam ſuſtentant. Itaquè pro commoditate domus ruſtenſis Carolus Stephanus eligit locum, quem Garennam appellat iugerum circiter quatuor in ſitu eminentiori, & ſabuloſo, & omni humiditate priuo, in quo cuniculos ad cibũ alẽdos eſſe iubet. Multi cuniculos, poſt quartũ decimũ à partu diẽ, edunt. Plinius autẽ recenter natos, non repurgatis interaneis gratiſſimos in cibatu eſſe aſtruit. At in Hiſpania cicures cõtẽnunt, quia

H

hos inſalubres eſſe opinãtur; cum in animãtibus natura ſua graueolentibus in loco clauſo altis, hoc fętoris vitium augeri ſoleat. Quamobrem Bruyerus, in cęnis ingenti epularum apparatu inſtructiſſimis, cuniculos potius agreſtes, quàm domeſticos commẽdat. *lib. 3. de re cib. cap. 25.* Caro enim cuniculina quemcunquè odorem, ſeu fętorem alimentorum facilè concipit; nam ſi in ſepto geniſtis, vel iuniperis conſito nutriantur caro pariter, aut geniſtam, aut iuniperum redolebit. Caro igitur horum animantium, ex Caſtore Durante, prius elixari, deinde cum herbis odoriferis, caryophyllis, cinnamomo, & pinguedine ſuilla torreri debet, ſic enim parata omnem fędum odorem deponere ſolet. Scappius quoq; agẽs de artificijs coquinæ ad elegantes commeſſationes carnẽ cuniculorũ admodum leporinę cõdit. *lib. 5. c. 28.* Ideoque ex integris cuniculis noſtratibus arctocreata hunc in modum componit. Recipit enim cuniculos, detracto corio, & abiectis pedibus, & capite, lotos, illoſq; petaſone, larido, iecore, menta maiorana, prunis, ceraſis acidis ſiccis, paſſulis, vel vua ſpina, ſeu granis vuę immaturę, iuxta anni tempus, replet, addenſq; inſuper cinnamomum

caryophyllos, & ſalis quantitatē ſufficientem, deinde conſuto ventris foramine totos A
pulueribus aromaticis inſperſos in capſula ex paſta ad figuram nauis formata collocat,
& in furno ſumptuoſis menſis apponendos diligenter coquit.

VSVS IN MEDICINA, & in varijs.

lib.2. Phyt. cap.26.

CErebella cuniculorum, ad venena profliganda, non parum afferre momēti Platina fatetur. Qua de re Porta cum leporinam carnem in veneno exterminādo non infrugiferam obſeruauerit, cuniculinam quoquè multùm prodeſſe arbitratus eſt. Prætereà pinguedo huius animantis non ſolum neruos mulcet, verum quoque nonnullis vrinæ affectibus præſto eſt, nam Vuecherius recipit vnciam vnam axungiæ cuniculi, vnciam vnam cum dimidia ſucci fœniculi marini, drachmam vnam azari, drachmas duas ſpicæ celticæ, & ſchenanti, deinde cum quantitate ſufficienti olei ſcorpionum, ceræ, & terebenthinæ parat vnguentū, quo B in lotij retentione, pecten, & perineum inungit. Timotheus quoquè in libro Arcanorum, in prædicto caſu ſumit adipem cuniculi, quem vnà cum cimicibus terrer, poſtmodū hoc vnguine, ad vrinam prouocandam, pecten, & virgam perlinit. Quapropter Iſaac ſcriptis mandauit Kericulum ſtomachum roborandi, laborantes elephantiaſi iuuandi, & vrinam ciendi facultate potiri. Deniq; in curanda ſynanche, Marcellus Empiricus cuniculum viuum in Olla rudi comburit, huiuſquè puluerem cum Folij, & Coſti æquis portionibus miſcet, & poſtea huius cineris cochleare cum vino exhibet. Inſuper pellibus horum animantium artificio pellionum accommodatis, & veſtes hyemales, & pileoli in Polonia, & Cracouia ad aeris frigidioris iniuriam arcendam, conficiuntur. Amplius, vt habetur in hiſtoria Indica Cortes, in illis regionibus ex filo pilorum cuniculi funiculi elegantiores parantur.

lib.2. ant. ſpec.

DE CVNICVLIS INDICIS. Cap. XXV.

C

DIFFERENTIÆ, DESCRIPTIO.

OViedus in ſummario Indiæ Occidentalis cuniculos Vtias nuncupatos magnis ſoricibus ſimiles memorat, & vulgares cuniculos Cories ibi cognominari aſſeuerat. Scaliger nonnullos leporino pilo breuioribus auribus cum cauda ad figuram caudæ ſoricis, & ſciuri accedente, deſcribit. Has nonnulli mures Pharaonis, Alij lepores Indicos appellant. Ratione coloris indici cuniculi quandoquè albi, quandoquè maculis nigris ſtellati conſpiciuntur. Alij tandem roſtrum habent acutum, aures paruas, & rotundas, & ſetis potius quàm pilis teguntur: idcirco non iniuria porcelli Indici nuncupari poſſunt; magnitudine tamen ſunt cuniculi noſtratis, ſed habent crura breuiora cum digitis ſenis in pedibus anterio- D ribus, & quinis in poſterioribus, dentes, vt in muribus, cauda nulla. In colore varij ſunt; alij enim toti albi, alij toti rufi, alij vtroquè colore diſtincti obſeruantur. Circa horum deſcriptionem diù non eſſe laborandum arbitramur, tùm quia hoc animal noſtra ætate ſub nomine porcelli Indici in Italia eſt notiſſimum, tū etiam quia ex Icone, quæ primo loco hìc datur, innoteſcit. Reliquæ verò icones, rariores cuniculorum Indicorum ſpecies repræſentant.

POR-

PORCELLVS INDICVS.

CVNI-

Digitized by Google

CVNICVLVS INDICVS
cum rapo ſylueſtri.

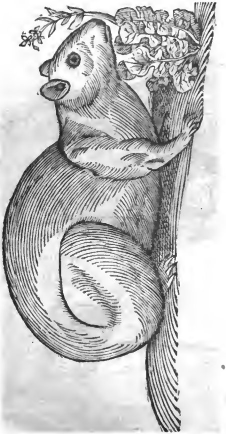

NATVRA, ET MORES.

CVm apud nos cuniculus, vel porcellus Indicus magis notus ſit, huius etiã mores examinabimus. Natura enim huic animali multa ingenuit, quæ porcorum potius, quàm cuniculorum, vel leporum mores referunt. Inprimis vox nonnihil ad vocem porcellorum accedit. Deinde non ita fodiunt, vt cuniculi, neque mordendo, ita ſunt noxij; immò cum ſint mitiore ingenio præditi; facilius manibus pertractantur, & citius etiam cicurantur. Veſcuntur D

tur

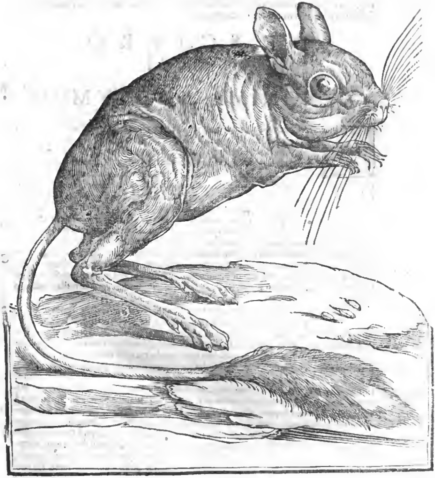
CVNICVLVS INDICVS FOEMINA cum braſſica ſatiua vulgari.

H tur omni herbarum genere, fructibus, pane, & auena. Nonnulli eis aquam præbent ſed multi, Geſnero teſte, aliquorum menſium ſpatio illos ſine aqua aluerunt. Verum quidem eſt quòd illis fruct us humidos, & cortices raporum, & pomorum exhibuerunt. Ad fęturam pluribus fęmellis nempè ſeptenis, vel nouenis mas vnus plerumquè ſatisfacit, Hac enim ratione fęcundiores euadunt. Etenim ſi mas vnam tantùm fœmellam ſortiatur illã nimia ſalacitate pulſus ad abortum irritat. Præterea hi porcelli cuniculorum naturam participant, quoniam ritu eorum, & leporum ſuperfętant. Hyeme quoquè catulos non cęcos ante ſexageſimum diem enituntur. Amplius duo mares, præſente fœmina, acriter præliantur; & tandem mari ſi fœminam ſequendi libertas concedatur, quoniam nimia libidine ſemper agitatur, cum murmure quodã appetentis, potius quàm iraſcentis perſequi non deſinit.

CVNI-

CVNICVLVS SEV LEPVS INDICVS
Vtias dictus.

VSVS

Digitized by Google

VSVS IN CIBIS. A

Hic cuniculus,ſeu porcellus Indicus quando in eſcam condiendus eſt non debet ad modum cuniculi noſtratis pelle nudari, ſed aqua feruenti ritu porcorum depilari;deinde abiectis extis compoſitione memorata in capite antecedēti replendus,laridulis diſtinguēdus,& in veru aſſandus eſt. *li.2. rei coq. cap.95.* Interdum in vaſe fictili cum pinguedine ſuilla, & aromatibus coquēdus eſt. Deniquè Scappius ex his porcellis veluti, ex cuniculis noſtratibus,ad augendam epularum magnificentiam,artocreata parat.

DE SCIVRO. Cap. XXVI.

SYNONIMA, ET ETYMVM. B

Cvm à cuniculis ad mures cauernulas in parietinis,& ſub terra ſibi fodientes accedere neceſſarium ſit; ad horum hiſtoriam per ſciuros, & glires debemus deſcendere,quoniam hi quodammodo corporaturam,effigiem, & naturam murium participant. Veteres igitur Auctores græci nuſquā ſciuri meminerūnt. Solus enim Oppianus primus omnium,qui Antoninī Cæſaris temporibus vixit,hoc animal ſciurum nominauit,nam *σκίουρος ἀ σκιᾶ*, ideſt vmbra, &ab *οὐρᾶ* nempè cauda etymologiam ſortitur. Cum hæc beſtiola ſub dio ſe cauſychio, & Varino inumbrant illos homines,quos Sciapodes fabuloſè nuncupant. Heda tegat,vt pedes hæc beſtia *ἵππουρος, καὶ καμψίουρος* dicitur, fortè *ἀπὸ τοῦ κάμπτειν*, ideſt à flectendo; quoniam ſciurus clunibus inſidens caudam ſupra dorſum flectat. Multi Grammatici ſciurum *ἐλειὸν* perperàm vocitarunt;quoniam hoc nomen gliri propriè conuenire ſuo loco oſtendemus. Latini huius animalis nomen non habent; ſed græco vtuntur,à quo aliæ etiam Nationes nomina adeo detorta deduxerunt, vt illorum origo vix deprehendi poſſit. Niſi velimus cum vetere Gloſſographo,ad mentem Salmaſij in Solinum,ſciurum Nitelam nominare. De qua intelligendus eſt Martialis, quando ſcripſit. C

Qua crine vicit Betici gregis vellus,
Rheniq; nodos, aureamq; nitelam.

Nam Poeta rutilos & rufos puellæ crines comparat Betico velleri, Germanorum capil*lib.16.c.37* lis,& Nitelæ pilis,qui rufi ſunt.Vnde apud Plinium ſalix nitelina vocatur,quæ rutili eſt coloris inſtar ſciuri. Nitela autem dicitur non quòd niteat,ſed quòd nitatur in ſcādendis arboribus. Quamobrem prima ſyllaba huius nominis apud Poetām producitur. Vincentius in Speculo naturali Pirolum appellare videtur, dum ei omnes ſciuri conditiones attribuit. Albertus etiam Pirolum, & Spiriolum fortè quaſi ſciurum cognominauit. *in Trucul.* Belluacenſis Scurulum à currendo indigitat: Plautus hunc animantem murē puſillum vocat dum inquit. *Sicut mus puſillus habet duo perfugia in cauernis, ita Amator nunquam confidit vnico cubili.* Clariſſimus autem Ioannes Baptiſta Pius in commentarijs non murem puſillum,ſed murem ſciurum legit. Iudæi quidam apud Germanos (referente Geſnero) Coach ſciurum interpretantur. Sciurus Gallicè,literis paucis immutatis,Eſcurieu,vel Eſcureau dicitur;Germanicè eichorn,vel eychorn,Anglicè ſquyrell, Italicè ſchirato,vel ſchiratolo,Hiſpanicè Harda, vel Eſquilo; quamuis multi Hiſpani perperam Comadreia dicant;cum hæc vox muſtelam,potius ſignificet, vt ſuo loco fuit declaratum. Illyricè Vueuuyerka. Poloni Vuyeuuyerka pronunciant, quaſi ſciurum Varij ſpeciem conſtituere velint. D

E

GENVS, DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

MAtthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem ſciurum in genere murium
collocauit; quoniam, præter caudam, quam gerit villoſiſſimam, muri val- *lib.2.c.63.*
dè aſſimilatur. Ratione coloris, ſciuri inter ſe diſcrepant, iuxta regiones,
in quibus naſcuntur; nam in Germania intra primum ætatis annum ſciu-
rus niger eſt, rubet verò cum adoleuit, vt Geſnerus recitat. In Polonia
leucophęum colorem cum rutilo admiſtum habet. In Ruſſia totus cinereus conſpicitur.
Nonnulli in Franconia ſciuros nigros rufis frequentiores conſpici affirmant. At in
Heluetia, teſte Stumpfio, ſciuri rutili, & nigri plurimi capiuntur. Quidam Polonus nar-
rauit Geſnero quatuor genera paruorum animantium eſſe in Polonia, quorum pelles *Quatuor ge*
Nobilium veſtibus aſſuuntur. Primum vocatur Popieliza cinerei coloris, ſecundum *nera paruo-*
Gronoſthaij albiſſimum, & in extremitate caudę nigricans, tertium Nouogrodela ab *rum animā*
F oppido eiuſdem nominis albicans quidem, ſed cinerei coloris aliquid permixtum ha- *tium.*
bens, quartum tandem dicitur Vuieuuorka caſtaneo colore pręditum. Ex his colligen-
dum eſt hoc poſtremum genus ad ſciuros, ſecundum ad muſtelas albas, primum deniq;
& tertium ad Varios referendum eſſe. Cromerus tradit in Podalia vagari animalia
ſciurorū magnitudine, quę in cauernis degentia varijs, & maculoſis pellibus inſigniun- *lib.1.Polon.*
tur. Reliquum eſſet vt ſciurum deſcriberemus: verum Natalis Comitum hunc elegā-
tiſſimè deſcribit hunc in modum.

——— villorum ſumma nigreſcunt,
Cętera puniceo paulùm rubuere colore.
Lumina bina micant geminos imitata pyropos,
At niueus ventris color eſt, ſimiliſq; pithecis
Iacta tenet manibus reſidens & purgat inani
In quinas diſſecta notas eſt planta.

Pręterea animaduertendum eſt, ex Agricola, & Alberto quòd ſciurus dentes inferio- *Dentes ſciu*
res longiores habet. Deinde, ex Veſſalio, cęco inteſtino magnitudine ventriculo *ri quales.*
G reſpondente pręditus eſt; ideoq; in ſectione, huiuſmodi inteſtinum fęcibus turgidum
eſt repertum. Cęterùm, vt lector non ſolum externa ſciuri delineamenta, ſed etiam vt
omniū oſſium ſtructuram intueatur, libuit & ſciuri, & ſceleti eiuſdem icones exhibere.

NATVRA, MORES, Ingenium.

SCiuri inſtinctu naturali priorum pedum miniſterio pro manibus vtuntur,
quos cum cibis, inſidentes clunibus ori apponunt. Ideo aliquando ita
cicurantur, vt hominem non refugiant, ſed ſponte accedant; liberè etiam
H vagantur extra domum, & ſubinde redeunt. Bruyerus inquit quòd ad de- *lib.13.de re*
licias in caueis aluntur, quas rotarum inſtar pedibus verſant. Hāc de *cib cap.29.*
cauſa non ſine ratione Scaliger ſcripſit ſciurum manſueſcere, ſcurriliter gannire, & lu-
dere. Vt autem citius manſueſiant debemus, ex Mizaldo, dentes eorum allio perfrica-
re, quia non ſolum mites euadunt, ſed etiam mordere non audent. Ideoquè ſciurus om-
nibus redditur amabilis. Licèt Martialis hoc animal inamabile, ironicè tamē, vocauerit. *li.4.epig.38*

Cui comparatus indecens erat pauo,
Inamabilis ſciurus, & frequens phœnix.

Inſuper cum gradiuntur demiſſam poſt ſe caudam trahunt, ſedentes verò ſupra dor-
ſum illam erigunt. Vnde, in ſaliendo de ramo in ramum, & de arbore in arborē, à cau
da tanquàm ab ala adiuuantur: hinc ortum eſt prouerbium in funambulos, qui mira agi
litate ſupra extenſum funem gradiuntur; nimirum eos eſſe agiles tanquàm ſciuros. Im-

SCIVRVS CVM PYRO.

li.1.de inſō. cap.38. mò, ex Olao Magno, non ſolum ſupra arbores, ſed etiam ſupra congelatas niues, ludos pulcherrimo ſpectaculo, oſtendunt. Quare Cardanus in ſuis ſomniorum nugamentis, ſcriptis mandauit, quòd ſciuri per quietem viſi, ſycophantas, ſcuras, moriones, ſaltatores, præſtigiatores, & funambulos oſtendunt. In maximis autem Solis feruoribus ea ſunt ſolertia præditi, ex Aeliano, vt erecta, & patula cauda ſe ſe opacent; quemadmodū lib.8. c. 13. pauones æſtum arcentes, excitata cauda, ſe adumbrant. Reuſnerus huius meminit in Paradiſo poetico cum dicit.

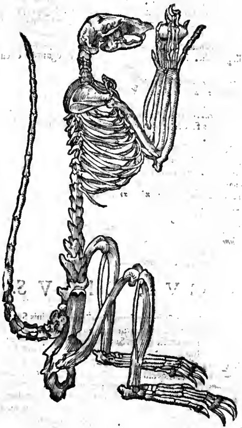
Cauda mihi domus eſt, inſtar pauonis, & umbra
Subleuat hac eadem me procul ala volans.

Oppianus quoquè interprete Bodino idem videtur ſignificare dum inquit.

li.2. de ven.
Hirſutos, atq; imbelles dimitte ſciuros:
Qui caudæ vt tecta domus camerata retorquent
Corpora, dum flagrant æſtus, calefacta tegentes.

SCIV-

SCIVRI SCELETON.

Digitized by Google

Bargeus etiam id intactum non reliquit dùm cecinit hunc in modum. A

lib.4.cyneg.

Quid? quibus in ramos paſſim ſalientibus altos,
Et Solem rapidum, atq; imbres, ventoſq; ruentes
Defendunt denſa villoſa vmbracula caudæ.

Tandem Natalis Comitum idem expreſſit his verſibus.

li.3. de ven.

Eſt etiam proles parui dicenda ſciuri
Monticola qui terga tegit molliſſima cauda,
Cum grauis incumbit terris arentibus æſtus,
Hinc quoq; nomen habet.

lib.18.c.14. Tandem ſciuri, ad mentem Olai Magni, ingenij acrimonia cæteris animantibus antecellere videntur, dum, paſtus gratia, amnem tranare coguntur; nam corticem, vel lignum leuiſſimũ aquæ imponentes, illique inſidentes, cauda erecta velificantes fęliciter transuehuntur; aliter enim ob nimiam hirſutiem ſubmergerentur. Quapropter Crollius in libro de internis rerum ſignaturis, homines ab hoc animali Nauticam didiciſſe arbitratur. Ad finem Plinius prodidit ſciurum, natura docente, tempeſtates præuidentẽ, obturatis quà ſpiraturus eſt ventus cauernis, ex altera parte fores aperire; quod Albertus de Gale ſiue muſtela tradidit. Hoc Natalis Comitum pereleganter docuit his verſibus. B

li.8.cap.38.

li.3.de ven.

——hinc tempeſtates perdiſcere cæli
Poſſumus exigui ſeruantes facta ſciuri,
Namq; ſolet, qua parte ferox ſpirauerit aura,
Qua ſurgent imbres, ſtipare foramina planta.

Non hanc ſolum, ſed omnes ferè ſciuri proprietates Philes verſibus Iambicis breuiter perſtrinxit hunc in modum.

Τὸ τῶν σκιύρων σύμβιον ἔχοντες γένος,
Οἷς τὸ λάσιον ἐποίησεν οὐρᾶς τοὔνομα,
Γελωτοποιὸν, ἁλτικὸν, θωπευτικὸν,
Οὐρᾷ πτερωτὸν, μαντικόν τι ζῴδιον,
Πρὸς τῶν ἀήτων τὰς ὀπὰς κλεῖσαι πνοάς.

Ideſt interprete Berſmano.

Cum ſuppetat nobis ſciurorum genus
Ab hiſpida, cui nomen eſt cauda inditum,
Riſum ciens, tripudians, & blandiens
Caudaq; pennatum, & futurorum ſagax,
Aduerſus Euri obdens procellas oſtia. C

LOCVS, CIBVS.

Horum animalium infinitam eſſe multitudinem in ſyluis Septẽtrionalibus pilorum denſitate, & colore diſtinctam recitat Olaus Magnus; qui poſtmodum addit in tractu magis Septentrionali, nẽpè ſub eleuatione gradus ſeptimi ſupra ſeptuageſimum, ſciuros in colore pulchriores verſari. Vbi venatores in illorum captura fatigantur quidem, ſed non ſatiãtur. Deinde Poloniam horum animantium feraciſſimã Cromerus prædicat. D

Monticolæ in Gallia, teſte Bruyeio, ſciurorũ copia ſcatent. Immò in territorio noſtro Bononiẽſi præcipuè mõtoſo multi ſciuri in Caſtanetis à ruſticis cõprehenduntur, & venales ad vrbem feruntur. Quoad victum, hæ beſtiolæ, ex Olao Magno, nucibus, auellanis, glandibus, faginis, & pineis delectantur. Immò pomis, caſtaneis, alijſq; fructibus dulcibus veſcuntur. Amplius cum huiuſmodi beſtiæ ſagaciſſimæ ſint, ſolent, ex Plinio tempore æſtiuo, cibos pro hyeme in arborum cauernis condere.

lib.1.Polon.

Digitized by Google

E

COITVS, PARTVS.

TEmpore verno ſciuri in luxuriam ſoluuntur, & inter altiſſimos arborum ramos more auium nidulantur. Nidos enim ex bacillis, & folijs arborum ſiccis conſtruunt, vbi catulos enituntur, & fouent, donec ſpõte ad cibum ſibimet comparandum progredi poſſint. Verùm vt audiuimus à monticolis, catuli poſt tertium, vel quartum à partu diem nidum deſerunt. Hęc omnia Natalis Comitum paucis carminibus expreſſit dum inquit. *li. 3. de ven.*

Ver vbi diſpellit nubes, calumq́ ſerenat,
Et vernis gelida ceſſerunt ſolibus auræ,
Concipit ingentes in paruo pectore flammas,
Et grauibus paſſim furijs agitatur amoris,
Mergitur Oceano cum primum Gnoſſius ardor,
Et matutinus campum repetiuit arator;
Quattuor hinc catuli tenues in luminis auras
Naſcuntur, ſunt foſſa domus his arboris antra.

F

CAPIENDI RATIO.

CVm ſciuri pernici curſu, atquè recurſu, quà libuerit, per arbores tranſiliãt, venatores in his comprehendendis mirum in modum exhilarantur, & recreantur, & præcipuè quoniam horum venatio nequè retia, nequè arma venationi aliorum animantium neceſſaria expoſtulet. Id eleganter declarauit Natalis Comitum his verſibus.

— — — — — — nec arma,
Retia nec quęrit venatio tuta ſciuri.

Et paulò inferiùs.

Hinc venatori facilis captura virentes
Aſcendit plantas, ponitq́ foraminis ori
G *Prętenſos laqueos, nec pręlia dura requirit.*
Non opus eſt lato committere pręlia campo,
Nec veniunt viu valli, venabula, falces,
Eſt tamen & plantę qui lignum cędat, & antra
Falce ſecet, totamq́ domum populetur, & omnes,
Diripiat catulos paruos, ſimul atq́ parentem.

Si, quando auctor in his carminibus ſummatim exprimit modum falcibus aperiendi antra, in quibus ſciuri ſtabulantur, intelligit horum animalium nidos, veritatem profectò non eſt aſſecutus, quandoquidem non in foraminibus arborũ, vt glires, ſed in eorum altiſſimis ramis nidum ſibi parant. Si verò caueas intelligat, in quibus hyeme conduntur, tunc eius ſententiam aſpernari non debemus.

H

EMBLEMATA, ET SIMVLACRA.

IN libro ſymbolorum, & emblematum ex animantibus Camerarius pingit ſciurum caſtaneę echinum voluentem cũ inſcriptione. LATET ABDITA. Deinde ſubſcribit diſtichon huius generis. *Embl. 87.*

Nucleus arridet ſpinoſa putamina rumpe,
Non vult felices abſq́ labore Deus.

Sciurus enim caſtaneam quãuis aſpero, & ſpinoſo cortice circumuallatam tandiù verſat, & laborioſè tractat, donec, aperto putamine, fructu interiori veſcatur. Hoc argumento demonſtrat auctor ſine labore, & ſudore ad res laudabiles nullũ aditũ nobis patere. Hũc ſpectat illud Plauti in Curculione. *Qui è nuce nucleũ eſſe vult, frãgat nucem.* Monet

enim eum, qui quærit commodum, vt laborem non ſubterfugiat. Huic ſimilis eſt Epicharmi ſententia, πρεπόντων πόνων πωλοῦσι πάντα τ' ἀγαθὰ οἱ θεοί. Ideſt conuenientibus laboribus vendunt omnia bona Dij. Prædictum ſymbolum multi circumferunt cum hoc titulo. VIRTVTE, ET SAPIENTIA. His enim duobus omnia laudabi- A
Embl. 88. lia, & præclara homines ſibimet comparare poſſunt. Inſuper Camerarius figurat ſciurum erecta cauda paruo ligno inſidentem, & flumen tranantem cũ hoc titulo. VINCIT SOLERTIA VIRES. Deinde ſubſcribit huiuſmodi diſtichon.

Exiguus tranat, ceu flumina magna ſciurus,
Res gerimus magnas, viribus ingenij.

Hoc argumento indicatur quòd ſæpè numero ſolertia, & ingenio, in rebus difficilibus potius, quàm viribus incedendum eſt. Quapropter nonnulli hoc ſymbolum tali in-
in 2. par. icon. ſcriptione coronant, VIRIBVS INGENIVM POTIVS. Ripa ad delineandam iconem Præſagitionis, mulierem bicipitem effigiauit altera manu ſciurũ, altera vero circinum tenentem; quoniam duo capita futurum, & præteritum indicant, cum præteritorũ cognitio ad futurorum præſagium conducat. Circinus indicat diſcurſu prudentis ingenij, qualitatem, ordinem, & tempus menſurandum eſſe. Additur tandem ſciurus tanquàm animal futuras tempeſtates præſagiens. Amplius idem Auctor ad deſignandam B
loco cit. alacritatem, mulierem nudam, & alatam delineauit, in cuius dextra manu flammam ignis, & in ſiniſtra ſciurum depinxit. Huiuſmodi iconem nudam tanquàm ab omni impedimento liberam, & alatam ob celeritatem repræſentat. Ignis viuax ingenium in operationibus ſignificat. Sciurus tandèm tanquàm animal velociſſimum huic ſimulacro additur.

APOLOGI.

MYthologi finxerunt ſciurum in arbore morantem, denteſquè acuentem à vulpe interrogatum fuiſſe, cur nulla præſente eſca, id præſtaret. Cui ſciurus dixit; quamuis nulla vrgens neceſſitas me ad id præſtandum nunc cogat, attamen ad famulandum occaſioni, quæ identidem ſe ſe offert, me accingo. Apologus docet hominem, ad quemcumquè occaſionis nutum, faciliimum, & accommodum eſſe debere. Item Iulius Cæſar Scaliger, in Poematibus, C
quemdam veluti dialogum ſciuri, & vulpis ſupra quodam tyranno conſcripſit, quem locum lector, vt breuitati ſtudeamus, adire poterit.

VSVS IN CIBIS.

CArnem ſciuri dulcem, & bonam eſſe conſtituit Albertus. Immò ſalubrem, & ſuauem eſſe ægrotantibus, & imbecillis annotat Stumpſius, cum hoc diſcrimine, quòd ſciuri nigri rutilis ſemper præferantur. Matthiolus tradit non deeſſe; qui ſciuri carnes in cibis paratas comedant. Verùm hu-
lib. 1. iuſmodi carnes in tenui tantùm apparatu excipiuntur. Cromerus etiam in hiſtoria Poloniæ ſciuros in illis regionibus non modò cultui verùm quoq; eſui aptos eſſe affirmat. Olaus Magnus horum animalium carnes, non ad ingentes epularum ap- D
paratus commendat, ſed aſſas tantùm venatoribus ſuauiores eſſe ſcribit. Bruyerus
lib. 23. de re cib. cap. 29. prodit populos Velleios nuncupatos, carnibus huius animalis veſci, illaſquè in cœnarum lautitijs, conuiuiis apponere. Poſtmodùm addit ab eſu harum carnium abſtinendum eſſe, quoniam ex illis alimentum aridum, & melancholicum generatur.

VSVS

E

VSVS IN MEDICINA, & in varijs.

MAtthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem literis mandauit ſciurorum adipem ſuum in medicina habere vſum,quotieſcumquè emollire, & diſcutere opus ſit. Præterea Galenus in excellenti aurium dolore ſciuri adipem mirandum in modum commendari teſtificatur; dum adhibito medicamento parato ex ſucco porri,vrina caprina, & roſaceo cũ modico myrrhæ,& non conferente,ad ſciuri pinguedinem confugiamus; quæ in ſtrigili tepefacta in aurem affectam inſtillanda erit. Dentes poſtea,ex Olao Magno,preſtigiatoribus famulantur,quoniam illis ad detegendos futuros euentus vtuntur. Pelles horum animalium apud nos nullius ferè ſunt vſus. Pelliones tamen Germani,vt tradit Geſnerus,illas cũ pellibus pedum vulpinorum conſarcinant;aiunt enim illas magis, quàm cæteras pelles humanum corpus fouendo calefacere. Ex pilis caudæ,Geſnero teſte,penicillos pro pictoribus concinnant. Quamuis hi ex pilis caudæ ſciuri Varij, quam noſtratis componantur,vt in ſequenti capite declarabimus.

lib.3.de cõp. med.ſec.loc. cap.1.

F

DE SCIVRO VARIO, Varo vulgo dicto. Cap.XXVII.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

IN ſciurorũ genere Varus vulgò nuncupatus collocandus eſt,qui,ex Geſneri ſententia,mus ponticus apud Ariſtotelẽ,& Pliniũ nũcupatur à Ponto nomen habens,quoniam ex regionibus Septẽtrionalibus circa Pontũ olim ad vſum,& ornatum veſtium peteretur. Cum tamen hodie vulgus Bononienſium mures domeſticos perperam ponticos appellet. Indè forte huius nominis dimanauit origo,quoniam Aelianus ſcriptum reliquit mures in Ponto, ſupplicationibus ad Deum factis,ab agris auerti ſolere. Verùm Aelianus tunc de muribus agreſtibus ſegetes fortè depopulantibus,non autem de muribus varijs verba fecit. Mures enim pontici,de quibus in præſentia ſermo habetur, ſecundum Iſidorum, & Hermolaum,ſunt varij coloris,vnde Vari vulgò cognominati fuerunt. Albertus quoquè hoc animal murem varium vocat;ſed in progreſſu hiſtoriæ illum cum glire confundere videtur,dum glirem in dorſo cinereum,& in ventre album deſcribit. Cum tamen hæ conditiones in mure pontico,ſeu vario,non autem in glire obſeruentur. Multi hanc beſtiolam Doſſum vulgò nominant,cum recitet Textor ab huiuſmodi animantibus pabulum in ſpecus conuehi,cauda mordicùs apprehenſa;itaut detrito dorſo,iurè Doſſi appellentur. At rectius noſtri Pelliones ventris pellem Varum à varietate coloris, & dorſi pellem cineream Doſſum vocitant. Matthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem hunc animantem ventre albo,& dorſo cinereo deſcribit, muremquè Laſſicum nuncupat. Secundùm Heſychium,& Varinum σίωυρ apud Parthos genus quoddam muris ſylueſtris indigitatur, cuius pellis in veſtibus adhibetur. Hoc autem ſi ſit mus varius non liquidò conſtat. Germani,teſte Geſnero,hanc beſtiolam Vech, vel Fech vocant, quaſi murem Venetum,vel Fennicum,propter regiones,à quibus aduchitur. Deniquè omnes vno ore fatentur hanc ſciuri ſpeciem cum Popielza Polonorum conuenire.

G

tom.2.off.

H

lib.2.cap.63

MVS PONTICVS VARVS VVLGO DICTVS POPIELIZA, ſiue Sciurus cinereus cum nuce Pontica, ſiue Corylo.

DE SCIVRO GETVLO. Cap. XXVIII.

H PRædictis peregrinum ſciurum addere debemus, quẽ Geſnerus in Appendice Viuiparorum Getulum appellauit. Hoc animal mixti eſt coloris ex rufo, & nigro ab armis ad caudã per latera, & dorſum albę, & fuſcæ lineę alternatim certis diſtinctę interuallis elegantiſſime depingunt. Hæc beſtiola paulò minor eſt vulgari ſciuro, nec aures habet extantes, vt ille, ſed demiſſas magis, & ferè capiti æquales, orbiculares, & per cutis ſuperficiem deductas in longum caput ranæ capitis aſſimilatur. In cæteris vulgarem ſciurum emulatur. Nam figura corporis eadem, natura eadem, mores ſunt ſimiles, & viuendi ratio, & tandẽ cauda, more aliorum ſciurorum, ſe contegit.

SCIVRVS GETVLVS GES.
cum ramo Fagi.

DE

Digitized by Google

E

DE GLIRE Cap. XXIX.

ÆQVIVOCA.

ASciuro ad Gliris hiſtoriam examinandam accedere, maxima vtriuſquè animalis conuenientia nos impellit, quoniam talis vtriquè natura, & mores inſunt; vt Auctores non infimi ſubſellij hallucinati fuerint; dum alterum pro altero ſumentes; & nomina, & totã hiſtoriam confuderunt. Nomẽ igitur huius animantis, non ſolum apud Latinos, ſed etiã apud Græcos ambiguitate laborat. Quandoquidem Glis maſculini generis, quamuis animal quadrupes muri, & ſciuro ſimile denotet, tamen Glis, & in caſu obliquo Gliſſis, fœminini generis, terram glutinoſam, nempè cretam, ſeu argillam ſignificat. Item Glis in genitiuo glitis, fœminini pariter generis lappam deſignat. F Vnde de hoc extat carmen apud Auſonium huius tenoris.

Glis animal, Glis terra tenax, Glis lappa vocatur.

Mancinellus quoquè in ſuo carminum opuſculo hanc æquiuocationem exprimere volẽs ſic canebat.

Glis animal tenet hic, Glis Gliſſis lappa refert hęc
Glis dans hac glitis pro creta ponitur vſquè.

Quamquã viri docti hoc vocabulum (Glis) lappam, & cretam ſignificans, ex Græcis literis deriuare poſſent; cum γλία, apud Suidam, & Euſtathium, glutinum denotet, quod in tenaci creta, & lappa veſtibus tenaciter adhærente obſeruatur. Attamen Glis, pro terra cretoſa, à Grammaticis parùm claſſicis tantummodò vſurpatur. Quemadmodum vocem (Glis) pro lappa ſumptam, bonarum literarum cultores parùm latinam eſſe exiſtimarunt. Apud Græcos Auctores Glis ἐλειὸς exponitur, ſed ab Heſychio, & Varino eodem nomine accipi ris quoddam genus nuncupatur. Calliſtratus inquit, referente Geſnero, eiuſdem nominis eſſe animal vermium generis in quercubus, quo piſcatores ad eſcam vtuntur. Veteres etiam quidam Grammatici ἐλειὸν ſciurum cognominarũt. G Propterea perſpicuum eſt ipſos à ſciuro Glirem non diſcriminaſſe. Huic opinioni adhærens Georgius Agricola hæc duo nomina vni attribuens animali Glirem à ſciuro non diſtinxit. *in lib. de an. ſubter.* Alioquin ἐλεὸς, & aluconem, & menſam coqui, vel lanij, ex Suida ſignificat. Videtur autem vltima acui, ad differentiam vocis ἔλεος, quæ miſericordia eſt.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

NOnius; & Iſidorus Glirem à pinguedine nuncupatum fuiſſe arbitrati ſunt; cum gliſcere, creſcere, & pingueſcere ſignificet. Eſt enim animal huius naturæ; vt tota hyeme in cauis arborum dormiẽs, augeatur, & pinguefiat. H Salmaſius in Solinum hanc etymologiam à voce græca ἔλειος deducere videtur, quæ Glirẽ denotans, Antiquioribus, addito gamma; γέλειος ſcribebatur, vndè fortè Glis Latinis dictus. Alioquin idem Salmaſius, ad Græcorum mentem, ἔλειον Glirem nuncupat ob ἕλην quoniam in ſyluis, & alijs locis Soli expoſitis hoc animal ſupra arbores degit, in quibus ſedes, & cubilia habet. *Nomina græca Gliris.* Alij Glirem vocatum voluerũt ἐλειὸν à verbo græco εἰλέω circumuoluo, quoniam hoc animal in arborum foraminibus, per integram hyemem, circumuolutus, & ſoporatus maneat. Hinc mirandum non eſt, ſi Nuperi quidam hunc animantem à ſomniculoſa natura, λαγωκοίμηον, quaſi leporem dormientem indigitauerint. Alij Græci, ex Geſnero, Glirem μυοξὸν dixerunt, per omicron hoc vocabulum ſcribentes, quamuis in Lexico Scapulæ, per omega ſcriptũ inueniatur μῦς enim murem, & ὀξὸς acutum ſignificat, quaſi Glis ſit ſpecies muris, quæ rictum in comparatione ad alios mures magis acutum habeat. Poſtmodum μυωξίας

per

per omega murium cauernas interpretantur. Apud Syluaticum Mioſos, pro Myoxos legitur. Alioquin Myxus nomen eſt animalis ad aſini dyſuriam peridonei, cuius Suidas, & Varinus meminerunt. Myxus etiam Geſnero teſte, prouerbialiter vocabatur homo arrogans, & iactabundus à Myxo quodam Dianæ ſacerdote, qui glorioſus, & magniloquus eſſe ferebatur. Multi Auctores decepti ſimilitudine muris, & Glitis, hunc ad ſyluestrium murium genus reduxerunt. Quapropter Valerius Cordus (referente Lonicero) mygalem, nimirum murem araneum, Sauonarola murem ſyluestrem, & Syl- A
lib. 10. de ſubtil. uaticus murem Napelli vocitarunt. Geſnerus putauit Glires à Cardano, ob lardum, nempè ob pinguedinem, Lardironos vocatos fuiſſe. Nos autem, vt veritatem fateamur, per Lardironos non Glires ſed putorios à Cardano intellectos fuiſſe arbitramur, tùm quia eo loci non de gliribus, ſed de muſtelarum ſpeciebus verba fiebant, ad quas, vt ſuperius declaratum fuit, putorius reducendus eſt; tum etiam quia noſtri Peliiones vocabulo Mediolanenſi putorios Lardironos appellant. Multi fuerunt huius ſententię hac voce hebraica Akhar glirem denotari. Sed D. Hieronimus in Leuitico Muſtelam, &
cap. 11. alij murem vertunt. Hoc animal Italis dicitur Gliero, vel Ghiro. Hiſpanis Liròn. Gallis Liron, vel Rat Liron. Secundùm alios Vng Loir. Germanis circa Atheſin Ein greul. Heluetijs Ein Rell. Polonis quibùſdam Sczuzek quę vox ad ſciurum accedere videtur. B

DIFFERENTIÆ, & Deſcriptio.

lib. 13 de re cib. A Viris rerum naturalium indagatoribus, fideq́; dignis duas glirium differentias inueniri intelleximus; quapropter Bruyerus, poſtquam egit de Glire vulgari, tradit etiam ſe audiuiſſe apud Allobroges, Sabaudos, & pręſertim in Tarentaſio agro; animal eſſe Gliribus cognatum, quod ſaxa, rupeſq́; incolit, & captum in cibis eſt gratiſſimum, magnamq́; anni partem in dormiendo conſumit; hoc ibi Glirem murem appellant. Pariter Ioannes Hugo recenſens animalia Indica ſcribebat Glires eſſe in tractu Indico magnitudine Nefrendis, qui domos, & reliqua ædificia, ſubrutis fundamentis, ad ruinam trahunt, muroſq́: C
perfodiunt. Ideoq́, feles ſecuri huiuſmodi animalia inuadere non audent. Amplius idē auctor aliud Glirium genus pilò rubicundo prędiṫum, & nonnihil odoris moſchi ſpirans ibi verſari teſtabatur. Per hanc poſtremam differentiam illam fortè muris ſpeciem intelligere voluit, quam vulgus Bononienſis, ab odore, moſcardinum appellat. Quoad deſcriptionem Glis teſte Alberto, maior eſt ſciuro, colore nigricante, vel dorſo fuſco, & ventre albo conſpicitur. At ex Geſneri ſententia, Glires ſunt roſtro ablongiori, acutioribus auriculis, cauda non ęquè villoſa, ventre medio magis protuberante, quàm in Sciuro, latere, & tergo cinerei prorſus coloris; quamuis ſubrufi aliquando in ventre capiantur. Omnia igitur in Icone veri Gliris lector hic poterit contemplari.

NATVRA, ET MORES.

lib. 8. c. 17. ARiſtoteles, in hiſtoria animalium, hanc præcipuam Gliribus à natura ingenitam fuiſſe proprietatem tradidit; vt hyeme, in cauis arborum dormiendo vehementer pingueſcant. Vnde Auſonius cecinit. D

Dic, ceſſante cibo, ſomno quis opimior eſt? Glis.

Natalis etiam Comitum hùc reſpiciens in opuſculo de venatione, hæc carmina prodidit.

——Glires hyberno tempore ſomnus
Semper habet, capiunt longam per membra quietem,
Et quantum dapibus pingueſcunt cætera lautis,
Hyberno tantum pingueſcunt tempore glires.

Hoc intactum non reliquit Bargeus, dùm ſcripſit.

GLIS.

H *Quid? qui perpetuò Glires pingueſcere ſomno*
Conſuerunt.
Et vitæ immemores cæcis requieſcere in antris.

Sed aduertendum eſt, quòd Glires ita ſomno capiuntur, vt igne vix reuocari poſſint. Immò diſſecti etiam, vt audiuimus tanquam mortui iacent. At cum primum in feruenti aqua membra diſſecta ponuntur, tunc moueri incipiunt. Ideò Crollius, in libro de internis rerum ſignaturis, homines ſomnolentos Gliribus cōparabat, & eò magis quia ſecundùm nonnullos Hiſtoricos, penès quos fidès ſit, homines in Ruſſia eſſe huius naturæ feruntur, vt, vrgente hyemis aſperrimo frigore, in ſyluis pereant, & aduentante æſtate reſurgere dicantur. Hinc Baptiſta Mantuanus ingentem, & maximum ſtrepitum, vel tumultum ſignificaturus, Glires ſoporatos ab ipſo excitatos fuiſſe perhibet hunc in modum.

——procul fragor auditus fugere volucres,
Fagicolæ tanto ſomno, abigente lumen,
Deſertis trepidi Glires abiere cauernis. A

Oppianus etiam interprete Bodino de ſomno Glirium ſic canit.

li.2. de ven.

Et teneros pauido langueſcere corpore Glires,
Qui Gelidas hyemes fuſo per membra ſopore.
Traducunt ebrij, potumq́ cibumq́ peroſi,
Et rigidis oculis ſpectabile lumen abhorrent,
Tantus per latebras gelidus ſtupor occupat artus.

Quapropter Auſonius in Ephemeri ad hanc ſomniculoſi Gliris proprietatem alludens hæc ſcribebat.

Dormiunt Glires hyemem perennem,
Sed cibo parcunt, tibi cauſa ſomni,
Multa quòd potas, nimiaq́ tendis
mole ſaginam.

Martialis etiam Glirem ſic loquentem introducebat.

Tota mihi dormitur hyems, & pinguior illo
Tempore ſum; quo me nil niſi ſomnus alit. B

Poetæ igitur optima de cauſa hoc animal ſomnolentum, hybernum, & ſoporatum vocauerunt. Hinc Cliſius Calentius canebat.

Atque ſoporatos Glires, querulaſq́ cicadas.

Idcirco hodie homines ſtupidos, ſegnes, Endimionis ſomnum dormientes, & quaſi ſucco papaueris illitos Gliribus ſomnolentiores eſſe pronunciamus. Præterea Gliribus natura aliam ingenerauit proprietatem, nimirum, vt genitores ſuos ſenio cōfectos inſigni pietate nutriant. Quocirca Natalis Comitum de hac Glirium proprietate verba faciens, ſic inquit.

li.3. de ven.

Ingenij tantam tribuit natura, parentes
Annoſos vt alant, moti pietate viciſſim.

Reuſnerus quoquè in Paradiſo poetico de Glire optimo iure ſic cecinit.

Inſigni patrem nutrit amore ſuum.

Amplius, natura illis talem inſtinctum cōgenuit, vt, murium ritu, ædes ruinoſas deſerāt, etiam trimeſtri ſpatio, antequam collabantur. Præſentiunt enim, natura docente, & Plinio Auctore, contignationem, & ædium compagem ſenſim diſſolui. Inſuper Glirium ſenectus hyberna quiete finitur, cum tantummodo ſextum ætatis annum excedāt, vt canit Natalis Comitum dum ait. C

loco cit.

Glis ſextum vitæ viuendo præterit annum.

Deinde huiuſmodi animantes æſtiuo tempore, congrediūntur, & ineunte Autūno ſuos fętus edunt. De hoc Natalis Comitum verba fecit dum inquit.

loco cit.

Tum coeunt, cum preſſa gemunt feruoribus arua,
Tum pariunt grauis Autumnum cum diffugit æſtas.

Hi etiam animantes, iuxta Alberti mentem, à natura hoc receperūt, vt omnes eiuſdem ſyluæ congregentur, & ſi alienigenæ monte, vel amne diſcreti conueniant, tanta ira accenduntur, vt ſimul præliando intereant. Tandem, inter Auctores ſummus eſt cōſenſus, Gliribus nonnihil venenati ineſſe; verùm in qua parte id cōſiſtat, valde diſſentiūt. Lemnius bufonium lapidem commēdat, quotieſcumq;, vel ſorex, vel aranea, vel veſpa, vel ſcarabei, vel glires damnum alicui parti attulerint. Lonicerus fuit huius opinionis, in Gliris cauda aliquid venenati condi, eiuſquè vrinam ſupra partem inſperſam, illam vſquè ad oſſa putrefacere, vulnuſquè inſanabile reddere. Alij cum Epiphanio tradunt Myoxum, ſeu Glirem ita venenatum reddi. Glis fętus quattuor vel quinquè enititur, vipera autem hos inquirēs, & inueniens, cum omnes deuorare non poſſit, vno vel ad ſummum, duobus ſatiata, reliquorum oculos expungit, atq; ita excęcatos nutrit, donec vnūquemq; eorum comedere voluerit. Tunc autem ſi contingat illos ab aliquo venatore inueniri, & in cibum vſurpari, cum ſint à viperis alti, comedentes venenant. Huic autem ſententiæ num ſit adhærendum; fides ſit penès Auctorem. D

Venenum Gliris.

LOCVS

E

LOCVS, CIBVS.

CLariſſimus vir Porta enumerans loca peculioria ab animantibus habitata,
vnam tantùm partem Meſiæ ſyluę Italiæ à Gliribus incoli ſcripſit. Mat- *lib. 2. Phyt.*
thiolus in commentarijs ad Dioſcoridem innuit; in montibus contermi- *cap. 4.*
nis Goricienſi agro, & in alpibus Carniolæ, Carinthiæ, & Stiriæ, maxi-
mam Glirium fęturam inueniri; & præſertim cum huiuſmodi ſyluæ fagina *lib. 2. c. 43.*
glande Gliribus gratiſſima redundent. Glandibus enim huius generis hi animantes
maximè pingueſcunt, nec ſine ratione, quoniam fagorum fructus pingue oleũ reſudant.
Verùm non modò faginas glandes, ſed etiam nuces regias, & poma edunt. Nonnulli *Cibus Glirium.*
tamen fuerunt huius ſententiæ, poma à Gliribus non vorari, ſed tantummodo aperiri,
vt nucleis fruantur, & propterea ſæpè ſub arboribus, pomorum copiam nucleis à Gli-
ribus exhauſtam inueniri, ideoq; inde nomen illis impoſitum, vt à Germanis Rellen di
F canitur; quoniam idem vocabulum legumina ſub mola decotticare ſignificat. Quapro-
pter in Germaniæ ſyluis Glires obſeruantur, qui poma in diuaricatis arborum ramis,
ſeu furcis imponunt, vt ſic obfirmata meliùs nucleis priuari poſſint. Quoad locum par-
ticularem notatum eſt in capite antecedenti ſciurum tantùm in nemoribus, & locis
valdè remotis à caſis ruſticorum nidulari. Modò ſciendum eſt Glires non ſolum in ar-
boribus habitationi proximis, verùm quoq; ſub Tectis domorum ruſticarum ſtabulari.
Quocirca noſtri ruſtici referunt, quòd decipulis ad mures domeſticos coercendos têſis,
ſæpè numero Glires detinentur.

CAPIENDI, & FVGANDI RATIO.

G NAtalis Comitum in opuſculo de venatione literis mandauit, Glires nõ alia
fraude, & artificio, quàm ſciuros capiendos eſſe. Ideò poſtquàm egit de
ſciuro, cecinit de Glire hunc in modum.

Nec Glires alia capiuntur fraude, domusq́;
Eſt ſimili conſtructa modo, locus vnus, & idem
Eſt cibus ambobus.

Geſnerus tradit, quòd venatores per ſyluas proficiſcentes Glirium foramina limo ob-
turant, vt reuertentes Glires, & in patefaciendo aditu occupati, facilius ſagitis, & bacu-
lis interficiantur. Aliter ex Alberto foueæ in ſyluis profundæ parantur, deinde lignis,
& palea teguntur, quæ plenę Gliribus per hyemem inueniuntur. Hoc à veritate alienũ
eſſe non videtur, quoniam, vt intelleximus circa Bohemiã, & Carinthiam ruſtici in ſyl- *Foueis Glires capiũtur*
uis autumno cellaria parant, in quibus Glires numeroſi ſtabulantur, qui poſtmodũ ad
eſum ab hominibus colliguntur. Noſtri ruſtici Bononiẽſes huius technę nõ ſunt ignari,
dum vel ligna excauata, vel cucurbitas lagenulatas, ſeminibusq; vacuas ramis arbo-
rum, in quibus nidulari ſolent Glires, alligant. Namq; huiuſmodi animantes in his ca-
ueis repertis fętant, & paulò poſt à ruſticis nati vnà cum parentibus aſporrantur. Mon-
ticolæ Bononienſes referunt, Glires etiam muſcipulis detineri. Verùm in aliquibus re-
H gionibus decipulę Glirium fortè diuerſæ à Myagris parantur; cum Hulderichus in Hi-
ſtoria Americæ hæc habeat. *Inſtrumenta etiam quadam inſtar decipularum Glirium fa-
bricauerant, quaſi pro ipſorum conſilio, & mente concidiſſent, ſingula vno caſu viginti, vel
triginta viros oppreſſiſſet.* Matthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem inquit, quòd Gli *lib. 2. c. 43.*
rium indagatores noctu venatum exeunt, & arbores, in quibus ſtabulantur, ſuffiunt, ſic-
què eos ſtupefactos innumeros comprehendunt. Itaut quandoq; repletos ijs ſaccos do
mum deferant, vbi illos excoriant, & impoſitos prænimia copia in cadis muria aſſeruãt,
quemadmodum piſces conſeruari ſolent. Hinc nulla admiratione teneri debemus, ſi
Lonicerus ſcribat, Glires diffugere, quando ſiniſtra mulæ vngula domus ſuffitur. De-
niquè Vuecherius Glires veluti etiam mures venenat, dum trochiſcos huius generis *lib. 2. Ant.*
præſcribit. Recipit enim farinæ auenaceæ vncias quatuor, arſenici citrini vnciam dimi *ſpec.*
diam, mellis parum, axungiæ porcinæ quantitatem ſufficientem, & format trochiſcos.

A

MIRACVLVM.

In An. tom. 14.

IN Diœceſi Oſnaburgenſi Germaniæ (referente Baronio) Glirium ingẽs copia in auaritiæ vltionem, Dei miraculo, erupit. Res eſt. Benno Epiſcopus eius Eccleſiæ Anno Domini ſexageſimo octauo ſupra milleſimũ, certam eleemoſynam, & ſtipem propter Glires per Epiſcopatum diſtribui ſtatuerat. Interea dum illa erogabatur, nunquam in ea diœceſi. Glires conſpecti ſunt. Cum autem Gofridus de Arnsburg Epiſcopus illam eleemoſynã dimiſerit, ſtatim Glirium copia anno Domini quadrageſimo octauo ſupra milleſimum, & trecenteſimum rediјt, & Epiſcopus ille infœliciter vitam finiuit.

APOLOGVS.

LAurentius Abſtemius in opuſculo Mythologiarum literis mandauit, quòd Glires quercum arborem glandiferam dentibus eruere decreuerant, vt cibum paratiorem haberent, & nè gratia victus, toties aſcẽdere, & deſcendere cogerentur. Sed quidam ex eis, qui ætate experientia, & prudẽtia fortè cæteros anteibat, reliquos Glires à re propoſita abſterruit dicens. Si nutricem noſtram nunc eruimus, & interficimus, quis impoſterum nobis, & poſteris noſtris alimentum præbebit? Apologus docet virum prudentem non ſolum debere præſentem fortunam intueri, verumquoquè futura longè proſpicere. B

MORALIA.

GLires in moralibus documentis prima facie uiris iuſtis comparari poſſunt; nam illi dormiendo hyemem tranſigentes pingueſcunt, hi ab exteriori tumultu remoti, in rerum diuinarum contemplatione quieſcẽtes, tandem interna conſolatione pingueſiunt. Etenim in mundanis functionibus cum ſint mortui tandem adipe gratiæ imbuuntur. Prætereà Glires indigenas ſocios ſummo amore proſequuntur, quemadmodum viciſſim in alienigenas hoſtili animo ſæuientes acriter dimicando ab illa ſylua extrudere conantur. Pariter viri iuſti ſyluam religioſi ordinis incolentes, ſocios religioſos ſummoperè diligere, & contra alienigenas, ideſt aduerſus Mundum, Carnem, & Diabolum acriter præliari debent. Amplius Glires, vt ſuperius relatum fuit, genitores ſenio confectos magna pietate alunt. Hinc obſequia erga parentes percipienda ſunt; vt horum animalium exemplo, erubeſcant illi, qui genitoribus neceſſitate vrgente opitulari renuunt, quon am hi beſtijs crudeliores eſſe perhibentur. Inſuper Glirium natura de tempore legis, & tempore gratiæ exponi poteſt. Quandoquidem illi tanquam Glires in peccatis dormiebant, ſed aduentante vere, nempè in aduentu Solis iuſtitiæ Chriſti, ideſt tempore gratiæ reuixerunt. Ideò ex altera parte peccantes ad Glires comparari poſſunt, qui hyberno criminum tempore, in luxu deliciarum ſoporati tanquàm mortui iacent, cum nullum bonum opus exerceant. De hoc peccantium genere fortè Hieremias verba fecit, dum dixit. *Fertilis fuit Moab ab adoleſcentia ſua requieuit in fecibus ſuis non eſt tranſfuſus de vaſe in vas*. Veruntamen accedente vere, nimirum tempore gratiæ, & pœnitentiæ, tunc peccantes, more Glirium, per gratiam, & charitatem reſurgere, & in omnibus rectis operibus euigilare debent; iuxta ſententiam D. Pauli. *Non dormiamus ſicut cæteri, ſed vigilemus, & ſobrij ſimus*. Ad finem Glires amicis blandis, & infidis aſſimilandi ſunt. Illi enim hyberno tempore dormiunt; & verno tempore reſurgunt. Hi quoquè ærumnarum hyeme ſoporantur; cum autem ver proſperitatum aduenerit alijs applaudunt, & bladiuntur. C D

Viri religioſi Gliribus aſſimilantur.

cap. 48.

ad Theſſ. cap. 5.

SIMV-

E

SIMVLACRA.

CVm irriguo Glires ſomno turgeſcere gaudeant. Hinc Donus argumen
tum ſomni indicandi deſumens, hominem inter Glires dormientem figu Par. 2.
rauit. Pariter Ripa in Iconologia, ad delineandam octauam noctis ho-
ram puellam alatam veſtibus in cęruleo colore obſcuris indutam effigia-
uit. In cuius altera manu ſymbolum Iouis, in altera verò Glirem depin-
xit; cum Glis animal ſomnolentum eſſe perhibeatur. Item paulo inferius ad demon-
ſtrandum otium, hominem canis capillis decoratum, veſtibus luteis amictum, cum icone
phaſiani ſupra galeam delineauit; in cuius altera manu fax extincta, in altera verò cōſpi-
citur Glis hoc Dicto inſignitus. IN QVIETE VOLVPTAS. Hæc autem ſunt illa ſi-
mulacra, quæ à ſomniculoſa natura huius animalis hauriri poſſunt.

F

VSVS IN CIBIS.

CVncti ferè hiſtorici conſentiunt Q. Scaurum fuiſſe primum, qui in ſumptuoſis
cęnis carnem Glirium apponi iuſſerit. Quapropter Baptiſta Fiera de vſu
huius carnis in cibis ſic cecinit.

Nil Glirem iuuat occluſum recubare ſub antris,
Qui nunc vita illi eſt, mors modo ſomnus erit.
Nec pinguis iuuat eſſe mali; imperioſa libido
Interdicta gula cuncta vorare ſolet.

Bruyerus igitur in ſua ciborum hiſtoria ſcriptum reliquit Glirium carnem olim in lau-
tiorum Romanorum epulis gloriam non obſcuram obtinuiſſe. Idcirco, ex Marco Var- lib. 13.
rone, multi tunc dolia fictilia multis ſemitis instructa domi habebant, in quibus glandi-
bus, nucibus, & caſtaneis Glires ſaginabāt. Immò Varro ibi docebat modum conſtruen
G di glirarium, quod non aqua, ſed maceria ſepiebatur; quæ tota leuibus lapidibus, & te- lib. 3. de re
ctorio incruſtabatur; ne indè Glires erepere poſſent. In illo autem Septo arbores ruſt. c. 15.
glandiferæ ſerebantur, vel intra maceriam glandes proijciebantur, deinde ibi laxiores
caui parabantur, in quibus Glires tempore oppottuno pariebant. Hinc colligendum
eſt, quanti carnem horum animalium olim Romani fecerint; cum tamen apud Græcos
nullius fuerit conſiderationis, Quare Alexander ab Alexandro de hac verba hæc pro- lib. 3. gen.
tulit. *Adeoquè luxus excreuit, & eò proceſſit luxuria, affluentibus diuitiarum copijs, vt obso-* dier. c. 11.
nia lautiora, maioresquè epularum ſumptus, & magnas effuſiones Edicto coercere, & luxurio-
ſos apparatus pluribus legibus inhibere neceſſe fuerit. Hinc Fannia, Orchia, Didia Cornelia,
Ancia, & Iulia leges, ad cohibendam luxuriam victus, veſtitusq́, & cęnarum immodicos
ſumptus latæ ſunt. Hinc Cenſorum Edictis, verrina abdomina, & Glires epulis, & conuiuijs
inhibita. Antequam igitur artificia coquendæ huius carnis examinemus temperaturam
illius patefacere oportet. Caſtor Durantes Glires calidos, & ſiccos eſſe conſtituit, pin-
gues tamen, & iuniores in cibis commendat. Sauonarola Glirem temperamento vrſi-
no præditum eſſe ſtatuit, & tanta humiditate ſcatere, vt retineat calorem, ne humidū
radicale conſumat. Quamobrem hoc animal hyemali tempore pingueſcit. Quoad ar-
H tificium coquendæ huius carnis, ſcribit Cęlius Apicius, quod Glires cum adipe ſuillo, lib. 8. c. 9.
pipere, nucleis, laſere, & liquamine coquuntur. Addit etiam farciendos eſſe, & conſu-
tos in tegula collocandos, & in furno, vel farctos in clibano coquēdos eſſe. Alij Glires,
detracta pelle, abiectis inteſtinis, & diligenter lotos cum melle in fictili coquunt. Geſ-
nerus tradit apud Rhætos, qui Italicè loquuntur, Glirium carnem ſalſam reponi, quo-
niam dulcis, & pinguis eſſe inſtar ſuillæ perhibeatur. Hodie noſtri ruſtici, & pręcipuè
monticolæ Glires expurgatos, lotos, parumquè elixatos in ſartagine frigunt. Verùm
ſatius eſſet cum herbis odoriferis, & pulueribus aromaticis ſale, pinguedine bubula, li. 2. de re co
vel medula vitulina in fictili coquere. Scappius refert tempus opportunū ad eſū Gliriū q. ca. 95.
eſſe, à menſe Octobris vſquè ad initium Ianuarij, quia hoc tempore ſunt valdè pingues.

Deindè eo artificio quo porcelli Indici parantur, Glires etiam percoquendos eſſe aſſeuerat. A

VSVS IN MEDICINA.

MVltum adiumenti non modò totum animal, ſed etiam ſingulæ partes varijs affectibus afferunt. Primò huius carnis eſu, bulimo laborantes liberari, omnes ferè medicinæ Auctores conſentiunt; nam ob nimium animantis adipem, appetentia obtũditur, & morbus tollitur. Si virtutes pinguedinis contemplemur. Habemus ex Aetio, ad cõciliandum ſomnum inunctionem plantarum pedum factam adipe tepido Gliris eſſe perutilem. Sextus ad paralyſim

Adeps cõciliat ſomnũ. conducere teſtatur. Marcellus in Otalgia pinguedinem Gliris, & gallinæ, nec non medulam bubulam ſimul liquefacit, & hoc medicamen tepidum auribus infundit. Alij in hoc caſu Glirem cum melle, vel cum nardo ad tertias decoquunt, deinde huius decoctionis pinguedinem in ſtrigili tepefactam ad deſperata aurium vitia infundunt. Amplius ipſa excrementa Gliris adhibentur; nam pota in aliquo liquore, ſecũdum Lonicerum, calculos diſcutiunt, & cum aceto, & rore marino alopeciam ſanant. Etenim in alopecia hoc animal magnam habere prærogatiuam inde colligit Porta, quia proprio hu- B

Lib. 4. Phyt. cap. 24. mido totam hyemem ſine cibo tranſigat, quemadmodum plantæ hyeme virentes lento ſucco nutriuntur, quæ deinde in prædicto affectu commendantur. Tandem totus Glis in varijs affectionibus adhibetur. Sextus illum ſupra verrucas ligat, vt auferantur. Marcellus cum oleo, & ſale aſſat, & purulenta expuentibus exhibet. Alij integrum Glirem in rudi olla comburunt, & cinerem in varijs morbis vtilem prædicant, Plinius hoc cum oleo medetur ambuſtis, & Marcellus pernionibus. Deniquè Plinius ad claritatem oculorum hunc cinerem cum melle præſcribit, quoniam Glires cæcos pariant fœtus,

DE MVRIBVS, ET PRIMVM de ijs, qui domos frequentant. Cap. XXX.

C

ÆQVIVOCA.

GLirium, & Murium, ob morum affinitatem, & molis corporeæ ſimilitudinẽ, coniunctio, ad contemplationem naturæ Murinæ nos euehit. Ideo æquiuocationem meditantes, in murem proprium nomen virorum incidimus; quoniam Herodotus in Vrania ſcripſit Græcis in Delum nauigare vo-

Lib. 8. lentibus Mardonium, qui in hybernis apud Theſſaliam manſerat, miſiſſe ad Oraculum, quemdam genere Europeum nomine Murem. Seruus etiam Epicuri, nomine Mys, nempe mus, teſte Macrobio, Philoſophus non incelebris fuit. Mus inſu- D

Lib. 1. c. 11. per vocatus fuit quidam athleta, ſeu pugil Tarentinus, qui in Olympiacis certaminibus, vt recitat Suidas, apud Piſam ſemel tantùm victor, multis tamen acceptis plagis, diſceſ-

Virorum nomina. ſit. Vnde poſtea ortum eſt illud adagium. *Quanta mus apud Piſam.* De quo ſuo loco verba fient, Non eſt ommittendus Mys vir in argento cęlando clarus, cuius meminit Martialis quando dixit.

Quis labor in phiala? docti Myos? an ne Myronis?

Mys tandem à Pauſania in Atticis commendatur tanquam inſignis artifex, qui Lapitharum contra Centauros pugnam in clypeo Mineruæ diligentiſſimè ſculpſit. Alioquin mus alatus, & mus noctu volans veſpertilio exponitur. Immò capriſcus piſcis muris nomine, in Ichthiologia indigitatur. Priſci quoquè, licèt minus propriè, mures appellarunt illas beſtias, quarũ pelles ad ornatum veſtium commendantur. Prætereà, cũ mus

E ex Plinio, muſculi nomen ſortiatur, & potiſſimum eum ab ipſo de mure minore in habitationibus verſante ſermo habetur. Hinc maior huius nominis ambiguitas dimanauit; quoniã muſculus dicitur quidam piſcis perpuſillus, qui Balenæ ductor eſſe perhibetur. *Muſculus quis.* Amplius muſculus eſt inſtrumentum motus voluntarij, ex carne, fibris neruoſis, vena, arteria, & membrana conſtans, figuramque excoriati muris imitatur; ideoquè μῦς interdum nominatur. Immò quidam medici Græci carnes ſupra frontem ad tempora vocant μῦας, quas Latini muſculos temporales cognominant. Ad finem muſculus, iuxta *lib. 18. orig.* Iſidori ſentẽtiã, machinæ militaris genus eſt cuniculo ſimile, quod à muris perfodiẽdis muſculũ, quaſi muruſculũ nũcupat. *Lipſius* tamẽ hoc inſtrumẽtũ militare optima de cau *lib. 1. de Mach.* ſa muſculũ dictum eſſe opinatur, quia milites ſub eo tuti terram, ritu murium, fodiant. Præter hæc, Ioſaphat Barbarus in Itinerario in Perſiam, cuiuſdam caſtelli parui optimè muniti, & in monte ſiti meminit, quod mus vocitatur. Auguſtinus Zarate in Hiſtoria Peruana habet, quòd Incolæ ad nectendum humeris palliolum, quibuſdam acuhus au- *lib. 1.* reis, & argenteis vtuntur, quas *Topi* nominant, quod vocabulum in nonnullis Italiæ locis ad mures denotandos adhibetur..

F SYNONIMA, ET ETYMVM.

ISidorus, ad mentem nonnullorum, mures tanquam ex putri humore natos, *lib. 12. orig.* ita nuncupatos fuiſſe exiſtimat; quoniam terra olim mus, & poſtea humus cognominata fuerit. Nemini dubium eſt, quòd mus à voce Græca μῦς deducitur; dum litera Y in V vertitur Goropius tamẽ muris etymologiã, *li. 3. Herm.* tam græcam, quàm latinam à vocabulo, *Muiſen*, linguæ Cimmeriæ antiquiſſimæ deriuat; quod vocabulum tacitè quærere ſignificat; vnde vox *muis* dimanat, quæ pro tacito animali, & ſine ſtrepitu victum quærente ſumitur. Hinc Græcis μῦς, & Latinis mus dicitur. Plinius murem domeſticum, forma diminutiua muſculum nuncupauit. Nonnulli tamen hoc Plinij vocabulo, murem domeſticum minorem intelligunt; quemadmodum ſimplici nomine muris, murem domeſticum maiorem cognoſcunt. Quamuis, ex Geſnero, in Germania, Gallia, & Italia mus domeſticus maior Rattus à ra- *Rattus quis animans.*
G piendo, vel à rependo indigitari uideatur. Hic Græcis nuperis ρίσκος dicitur. Hoc tamen vocabulum nouum videtur, & deductum à voce ῥάσος, quoniam mus, victus gratia, quibuſcunquè periculis ſe ſe facilimè exponat. Amplius Sorex etiam vocatur à ſono, quem aliquid rodendo edit, vel ſecundùm Iſidorum, quia in modum ſerræ, res pręcidat. Aut deniquè quoniam σορὸν, apud Græcos putridum ſignificet, cum vt plurimum mures *Soricis etimum.* ex putri materia naſcantur; aut, cum ſint mures breuis æui, facilè corrumpantur, & intereant. Hodie autem paſſim in Italia murem domeſticum ſoricem appellant, cum tamẽ, ſecundùm Auctores, mus de mure domeſtico, nempè in habitationibus verſante dicatur, & ſorex ſyluеſtris muris ſpecies eſſe perhibeatur. Apud Scholiaſtem Nicandri in Alexipharmacis, mus lingua Aeolica ὕραξ exponitur, quoniam ὗς ſus vocatur; inde dimanat ὕραξ mus, quoniã roſtrum ſuillo perquàm ſimile habeat. Σμίνθος, vnde σμῦς, μῦς, *Muris varia nomina* mus apud Heſychium, & Varinum legitur. Hinc deducitur σμινθεύς, epitheton Apollinis, quod in Denominatis examinabimus Thraces murem ſua lingua ἄργιλον nempe Argilum vocitarunt, inde ἄργιλος ἡ Vrbs Thraciæ, iuxta Strymonium fluuium condita, vbi mus cõſpectus fuiſſe fertur. Λαμας etiã mus ab Heſychio, & Varino nuncupatur. Hebraicã vocẽ, Achar; quæ in Leuitico legitur, Septuaginta μῦν nẽpe murẽ transferũt *cap. 11*
H Chaldæus Achara. Arabs Phir, vel Phar, Saracenis hodie Farra. Ab Auicenna Far nominatur. Italis Sorgo quaſi Sorex, Ratto & Topo, quoniam Hiſpani Talpam Topo indigitant: Bononiæ Pontico fortè à Ponto, vbi variæ murium ſpecies vagantur. Hiſpani murem domeſticum minorem Rat, & maiorem, Raton vocitant. Gallis mus minor Souris dicitur vocabulo à Sorice detorto, maior autem Rat. Germanis Mus minor domeſticus Musz, maior Ratz. Anglis maior Ratte, minor Mous, vel Mouſe. Polonis minor Muys, maior Sezurez, quaſi Sorex.

DIF-

 A

DIFFERENTIÆ, & Deſcriptio.

COnſentiũt omnes rerum naturalium periti murium differentias à magni-
tudine, à colore, à pilis, ab odore, & à loco eſſe deſumendas. Ratione pri
mi tradit Matthiolus Murium alios eſſe magnos, alios paruos, alios me-
diocres. Vnde Plinius magnitudinem reſpiciens, ſoricem à mure tan-
lib. 8. hiſt. an. ca. 28. quam maiorem diſtinxit, & Ariſtoteles mures, in Arabia ſoricibus multò
maiores verſari ſcripſit. Vitriacus in partibus Orientis mures in corporatura vulpibus
æquandos obſeruauit. At Americus Veſpucius in Inſula quadam Oceani mille leu-
cis ab Vlyſipone diſtante, mures quammaximos inuenit. Affirmant quidam in noſtris
regionibus, aliquãdo Rattum in comparatione ad alios mures, maiorem, latiore, & pro-
ceriore corpore præditum inueniri, qui à cæteris muribus alitur, ideoquè Rattorum Re-
Rattorum Rex. gem appellant. Verùm fieri poteſt, vt aliquis mus ſenecta confectus, à natu minoribus
nutriatur; quemadmodum de Gliribus explicatum fuit. Ratione coloris, inquit Geſne-
rus non omnes vno, & eodem colore inſignitos eſſe. Siquidem domeſticorum alij ni-
gricant, alij ex fuſco ad rufum, alij ad cineteum colorem tendunt. cum tamen vt plurimũ B
aſinini ſint coloris, alij denique ſunt candidiſſimi, quapropter Geſnerus refert ſe, in Ger
mania conſpexiſſe murem maiorem albiſſimum menſe Aprilis captum, qui rubicundis,
& prominentibus oculis, barba multis, & oblongis pilis hirſuta refertus erat. Non diſ-
ſimilem forſitan murem oculis igneis, & candore inſignem Scaliger conſpicatus eſt.
Exercit. 59 Albos mures inueniri non negat Albertus, ſed eos ſalaciſſimos, in eorumquè excremen
tis albos lapillos eſſe prædicat. Si pilos meditemur, notandum eſt murium alios pilis
mollibus, alios verò durioribus inſtar ſetarum, veſtiri. Quocirca Plinius, in Cyrenaica
regione, & Aelianus apud Aegyptios, mures pilis herinaceorum acutis indutos verſari
protulerunt. Hinc non eſt mirum, ſi apud Herodotum ἐχῖνες, genus quoddam murium
lib. 4. legatur. Si noſmet ad odorem conuertamus. Ruellius in hiſtoria ſtirpium, à muribus
excrementa alui iucundo odore referta interdum egeri, literis mandauit. Alioquin
totum animal ingratum odorem ſpirat. Eſt quidem veritati conſonum in Italia verſari
Odor muriũ ſpeciẽ muris iucũdum odorem emittentis, quẽ Moſchardinũ appellant; de hoc autem C
in hiſtoria murium ſylueſtrium agetur. Deniquè locus, & regiones alias murium diffe-
rentias exhibent. Eruditi quidam viri murem Indicum, vel murem Pharaonis nominãt,
ſed hunc poſtea ab Ichneumone non diſcrepare atteſtantur. Belluam etiam ſub nomi-
ne muris Indici Braſauolus Geſnero communicauit, ſed Ichneumoni congenerem eſſe
ſuperius iudicauimus. Bellonius quoquè in profectione à Cairo in montem Sinai, iuxta
Solum arenoſum, murem hyoſciami ſemine tantummodo victitãtem obſeruauit, qui dor-
ſo cinereo, ventre candido, corpore oblongo, cauda prolixa, & ore mucronato conſpi-
in lib. de propriet. an. ciebatur. Satius igitur erit cum Anglico, mures in domeſticos, & ſylueſtres diſtribue-
re, dummodo, per domeſticos, non cicures, ſed in humanis domicilijs verſantes intelliga
mus. Alioquin, referente Cardano, in Appendice de rerum varietate, omnes mures
aggreſtes appellandi ſunt. Domeſtici igitur in maiores, & minores; ſylueſtres verò in
aquaticos, montanos, & aruenſes diuiduntur, de quibus ſuo loco ſigillatim verba fient.
Ad finem σκάλοπας quidam mures ſunt, quos ſcalopas vocãt, vt Scholiaſtes Ariſtopha- D
nis in Acharnenſibus animaduertit. In Cappadocia quoquè ex Varino eſt quoddam
genus muris μυωξὸς dictum, aliqui ſciurum vocant, mures domeſtici nulla egerent deſcri
ptione, cum maximo noſtro damno ſint notiſſimi. Georgius tamen Agricola Rattum, ſi-
ue murem domeſticum grandiorem, minori quadruplo maiorem prædicat, colore ſubni
gro, vel fuſco, circa ventrem dilutiore, capite longiuſculo, tenui, & procera cauda, piliſ-
què nuda. Hic mole corporea muſtelæ magnitudinem aſſequitur. Quoad partes in-
ternas, Ariſtoteles, & Plinius retulerunt mures cor maximũ habere, felle verò aliquan
lib. 3 hiſt. an. ca. 1. do carere. Alibi quoq; Philoſophus aſſeruit, in ſolis cornutis animalibus altera tantũ
parte dentatis, quibus adduntur daſypodes, veſpertiliones, & mures vtrinq; dentati,
ineſſe vterum acetabula habentem, & potiſſimum tempore, quo fetus in vtero contine-
tur, à quibus acetabulis per media vaſa pendet embryo.

1. MVS DOMESTICVS MINOR.

2. MVS DOMESTICVS MINOR ALBVS SVIDÆ.

3. MVSCVLVS RVBICVNDVS SINE PILIS NVPERRIME' NATVS.

NATVRA, ET MORES.

ID à natura mures compararunt, vt, referente Suida, prȩter aſinum; & aprum, acres ſint auditus, & noctu, more furum, lumina odio habeant, quoniam eorũ acies oculorum quodammodo perſtringatur, & obtundatur. Prætereà inſignem concoquendi alimenti facultatem participant; Quandoquidem ex Theophraſto colligimus mures ferrum arroſiſſe. Hinc Plinius tradidit tantam in furan-

do

Digitized by Google

do voluptatem à muribus percipi, vt in officinis aurarijs, & ferrarijs, micas metallorum A
deuorent. Immò aliquando in quibuslibet rebus rodendis tantum afferunt detrimentum, vt apud Iuris peritos horum meminiſſe decretum ſit; dum damnum pannis in fullonica à muribus datum, à Fullone reſarciendum eſſe ſtatuunt. Hls verbis. *Si Fullo veſtimenta polienda acceperit, eaquè mures roſerint, ex locato tenetur, quia debuit ab hac re cauere.* Sed maiorem iacturam, & calamitatem mures ſolent afferre quandò diplomata teſtamenta, vel tabulas adeò rodunt, vt hæredes bonorum poſſeſſione priuentur. Quapropter Iuris periti quærunt, an tabulis à mure roſis fides ſit adhibenda, & reſpondent diſtinguendo de parte ſubſtantiali tabularum, etenim ſi literæ roſæ fuerint, tunc hæres in bonorum poſſeſſionem non eſt admittendus, ſin autem lina, & ſigilla roſa, & lacerata fuerint, tunc non obſtat, quin hæres in bonorum poſſeſſionem introduci poſſit. Inſuper excrementa etiam huius animalis corpori humano ægritudinem afferre poſſunt; ſiquidem vrina ſecundum Arnoldum ſupra aliquam partem inſperſa, illam vſquè ad oſſa corrodit: licèt Albertus hoc nonniſi poſt congreſſum muribus accidere teſtificetur.

l. item quæritur. verſ. ſi fullo ff. loc. & cond.

ff. de bon. poſſeſſ. ſec. tab. verſ. ſi roſæ.

Excremēta murium qualia.

Poſtmodum alui excrementa acria ſunt, & interdum odorifera, ſed hanc proprietatem excrementis murium maiorum Phyſiologi attribuunt; cum horū caro calidior, & acrior eſſe perhibeatur. Amplius murium hepar iuxta augmentum, & decrementum Lunæ B
creſcere, & decreſcere tradit Aelianus. Quoad Ingenium, Plinius ex terreſtribus animalibus mures, & ex auibus hirundines indociles eſſe prædicat. Hinc Porta murium carnem in cibis ſumptam, obliuionem generare autumat. Ex altera parte affirmat Aelianus à muribus multos parari cauos, vt vno impedito ad alium confugere poſſint, & plures in aquam dilabentes, mutuas inter ſe caudas mordicus tenere, vt vno exeūte omnes euadant. Quare aſſertum Alberti à veritate non valdè recedet; quando dixit ſe in partibus ſuperioris Germaniæ conſpicatum fuiſſe murem, qui nutu ſui magiſtri tenēdo candelam comedentibus lumen miniſtrabat. Quamuis vt opinamur Albertus murem alpinum fortè intellexerit. Tandem muribus id natura congenuit, vt diuturna lucis vſura non fruantur. Ideo muſculus apud Horatium alteri ait. *Viue memor, quàm ſis æui breuis.*

lib. 7. Phyt. cap. 2.

VOX, LOCVS, CIBVS. C

LEgimus in Batrachomyomachia Homeri murem vlulaſſe, quoniā ibi mus introducitur cęteris nuncians quemdam murem occaſione ranę, in aquis perijſſe ſic

Δεινὸν δ' ἐξολόλυξε, δραμὼν δ' ἤγγειλε μυίεσσιν

Ideſt.

Vehementer autem vlulauit, currens autem nuntiauit muribus.

Nam apud Græcos ἐξολολύζω vlulatum edere ſignificat. Verùm hoc in loco Auctor non de propria muris voce, ſed de queribundo ſigno verba fecit. Etenim Vincentius in Speculo naturali, mures mincare, vel pipicare, ſorices verò deſticare, per onomatopęiam ſcripſit. Auctor vero Philomelæ ſic cecinit.

Mus auidus mintrat, velox muſtelaq; dintrit.

in Cornucop.

Quoad locum Textor in Paro Inſula nullos eſſe mures teſtificatur, & Hector Boetius in deſcriptione Regni Scotorum refert, in regione circa caſtellum *Slani*, nullum murē maiorē, eſſe, nequè ibi viuere, ſi aliundè importetur. In Peruana etiam regione nulli mures olim verſabantur; ſed, teſte Auguſtino Zarate, poſtquā in illas oras Hiſpanorū mer D
ces, in quibus mures libenter nidulari ſolent, deferri cęperunt; repēte tanta muriū copia apparuit, vt moleſtia Hiſpanos, & terrore Indos afficeret. Ideoquè murem Indi *Ocochia*, ideſt rem ex mari natam nominarunt. Alioquin mures noſtras domos frequētant, & in cauis parietum ſtabulantur, ſed præcipuè, ad mentem Alberti, circa horrea verſantur. Quamobrem in Epigrammatibus græcis de Aſclepiade auaro, hæc carmina leguntur.

Μῦν ἀσκληπιάδης ὁ φιλάργυρος εἶδεν ἐν οἴκῳ,
Καὶ τί ποιεῖς φησὶν φίλτατε μῦ παρ' ἐμοί.
Ἡδὺ δ' ὁ μῦς γελάσας, μηδὲν φίλε φησὶ φοβηθῇς
Οὐχὶ τροφῆς παρὰ σοὶ χρῄζομεν, ἀλλὰ μονῆς.

Ideſt.

E Ideſt.

Murem Aſclepiades vt apud ſe vidit auarus,
Mus, quid in ede facis, dixit amice mea?
Mus blandè arridens tolle, inquit, amice timorem;
Hic ego non victum quæro, ſed hoſpitium.

Aliter.

Murem Aſclepiades ſic eſt affatus auarus;
Quid facis in noſtra mus miſerande domo?
Cui mus ſubridens, bone amice quieſce, ciborum
Sumere nil tecum, tecum habitare volo.

Quoad edulia; mures frumento, leguminibus, pane, carnibus, & omnibus rebus indiſcriminatim veſcuntur. Immò aliquando admirati ſumus quomodo etiam cępas, & allia ſucco acerrimo prædita deguſtent. Semper tamen durum molli præferunt. Et ex Alberto, repertis, & guſtatis multis caſeis, optimum ſemper comedunt. Liquidis quoquè delectantur, quia ſorbent vinum, & lambunt oleum. Hac de cauſa Homerus Palla- *in Batrach.*
F dem in prælio aduerſus ranas, muribus auxilium negantem introduxit; propterea quòd in eius templo coronas arroſiſſent, & lampadarum oleum ſorpſiſſent. Vnde Reuſnerus iure merito de mure ſic cecinit.

Regnator penoris, menſęq; arroſor herilis
Sub terris tutum mus ſibi fecit iter.

Amplius reponi poſſunt mures inter illos animantes, qui in propriam ſpeciem ſæuiunt. Quandoquidē ſi multi aliquo in vaſe excipiantur, vt inde exire nequeant, fame impulſi ſe mutuo deuorare ſolent, adeòut fortior ſempèr imbecilliorem aggrediatur.

COITVS, PARTVS.

G IN congreſſu murem marem cauda fœminam complecti Albertus teſtificatur. Quamuis Porta ex Plinio confirmet murem fœminam ſolo ſalis linctu impleri. Aelianus tamen frequenti ſalis vſu fœminas fœcundiores reddi tradidit. Verumtamen abſquè ſalis vſu murium fœcunditatem debemus admirari. Cum ſcribat Ariſtoteles mure fœmina prægnante in vaſe milliario quandoquè occupata, paulò poſt aperto vaſe, mures viginti, & centum repertos fuiſſe. Prætetquamquòd in fœmina grauida diſſecta fętus fœminini prægnātes obſeruati ſunt. His addamus, ad mentem Ariſtotelis, animalia multifida, vt canes, & mures multos etiam catulos vnica fętura eniti. Deinde præter maris, & fœminæ permixtionem, ex ſordibus domorum, & nauium generantur. Quapropter in hiſtoria Indiæ Luſitanicæ legimus quoſdā vermes inſtar digiti craſſos ex putri materia in arundinibus naſci, quorum alij paulò poſt in papiliones, alij in mures degenerant. Pauſanias quoquè narrat in nonnullis Ioniæ ciuitatibus, ob Meandri fluminis inūdationem tantam murium copiam ortam fuiſſe, vt incolæ aliò migrare coacti fuerint. Nonnulli fuerunt huius opinionis mures ex vrina leopardi etiam progigni. Qua de re legitur in hiſtoria Martini Poloni, ſi leopardus aliquem momorderit, mures conuenire, vt vulneratum permingant, ſed illo in loco fortè de muribus ſylueſtribus ſermo habetur, qui in

lib.8. Mag. nat.
lib.6. de hiſ. an. cap. 37.
par. 3

H ſyluis à leopardo frequentatis procreantur. Cardanus igitur fœcundam murium generationem contemplans protulit mures ex putri materia ortos non generare, & ſi generant vim prolificam in filijs ceſſare; quandoquidem vis generatiua quotidie imbecillior euadat. Deniquè mures pariendi tempore in mercibus, in tritico, & etiam intra pannos nidulantur, & pariunt. Quare aſſertum Varronis nos in admirationem non debet trahere, cum dixerit murem apud Arcades in exeſa pinguedine Suis, qui obeſatus præ mole corporis à terra ſurgere non poterat, nidum ſtruxiſſe, & peperiſſe. *li.9. de ſubt.*

CA-

A

CAPIENDI, & FVGANDI RATIO.

CVm nulla ſint animalia, quæ nobis maiori ſint iacturæ, quàm mures, qui tanquàm familiares fures libros lacerant, veſtimenta arrodunt, & deniquè in omnem rem eſcariam inſaturabili voracitate graſſantur. Iure optimo aduerſus nocentiſſimam horum fęcũditatem, vindices animantes, fallaces machinas, venena, & terriculamenta recenſere debemus. Ratione primi, præter vulpes, & muſtelas, quæ agreſti odio mures proſequuntur ideoquè Plinius modico cerebri muſtelini in coagulo mixto mures à caſeis arcebat, & muſtelæ cinere ſparſo eoſdem fugabat. Eligendus eſt optimus felis murium acerbiſſimus hoſtis coloris leucophæi, qui à Syria originem, & nomen trahat. Hunc enim tanquam calida è regione prognatum, auctore Cardano, temperatior ſanguis ad manſueſcendum docilem, & ad venandum ſedulum efficit. Hic tandem pauco, viliquè cibatu ità nutriẽdus, & ab herilibus damnis arcendus, vt fidelibus excubijs totam domum perluſtrans hoſtilibus rapinis emeritus veſcatur. Sin autem libuerit furacem murem in vindicem felem transformare. Deni vel plures maiuſculi mures, viui in fictili, vel ligneo & probè operculato vaſe, ab eſculentis protſus vacuo includendi ſunt; exiguum tamen relinquatur ſpiramentum; vnde quid intus agatur, conſpici poſſit, & rabidi, ſtimulante fame, effecti mutuo ſe morſu abſument. Vbi vnus ſuperſtes, & victor remanſerit, per ædes liber dimittatur. Is enim murium efferatus carnificina, nihil tale ſuſpicantes cæteros mures ad vnum omnes iugulabit, & perdet. Mizaldus duos viuos mures in fictili clauſos igni ex fraxino excitato ſuperimponit, qui, vi caloris vrgente, talem emittunt ſtridorem, vt proximi mures quaſi auxiliaturi accurrentes in ignem illicò ſe præcipitent. Modò aduerſus mures excogitatas ab auctoribus machinas deſcribere licet. Sed aduertendum eſt hos animantes muſcipulis captos citò eximendos eſſe, ne illas permingant, quoniam reliqui poſteà dolum ſuſpicantes difficilius accederent. Quare, ſi id acciderit, muſcipulas abluendas, vel fumo imbuendas eſſe opinamur. Prima igitur, & communis muſcipula ſic compingitur. Tabellis diligenter leuigatis capſula oblonga, & quadrangula fabricatur. Tabellarum vna pauimenti loco ſuppoſita ternas in parietes erectas ſuffulcit. Oſtiolum cataracta foris pendula claudit, quia breui lino de longiuſculo vecte ſuſpenditur, vt mus ingrediens ad eſcam filo ferreo affixam, illaquè leuiter contacta, repentè reducto ſuperiori retinaculo, cataractam in ſui ruinam deiciens, popinam in carcerem vertat. Aliud decipuli genus rotundum filis ferreis in modum caueæ auium fabricatur duobus oſtiolis ad latera exornatum, quæ ingreſſum murium ad eſcam in medio caueę locatam, ſed non egreſſum admittunt. Lurcones poſtea hac cauea incluſos machina in aquis demerſa ſuffocantur. Creſcentienſis meminit cannæ ampli orificij, cuius medium arcu armatur, vt mus ingrediens ad eſcam ab arcu ſecùs orificium tenſo, acui affigatur ne inde effugere poſſit. Hodiè ex tabellis hoc genus machinæ conſtruitur, vna in orbem feneſtratur, vt caput murinum admittat, imaquè foraminis ora aculeis ferreis munitur, & ibi ferreus radius à ſumma tabella ad imam recuruatus affigitur, qui per funiculum tenſus caput muris eſcam tangentis ſubiectis mucronibus affigit. Aliter hodie leuigata tabula circinatur, & totus circulus mucronibus ferreis munitur, centrum hamato clauo armatur, & arcu pariter ferreo omnes mucrones ambiente circulus coronatur; extremitates arcus ſuppoſitæ tabellæ affiguntur; neruus autem arcum attollens ſupra imminens centro lignum eleuatur, & tandem adunco centri clauo vnà cum eſca lentè nectitur, vt à mure mordicus contacta, arcus repentè cadens furem mucronibus affigat. Sunt præterea alia muſcipularum genera, quibus mures pondere obruuntur; quæ quoniam omnibus ſunt notiſſima, in illis recenſendis tempus non teremus. Inſuper Creſcentienſis vaſis multifariam accommodatis familiares domorum fures conatur decipere. Sumit igitur vas aqua ſemiplenum, & aquæ ſuperficiem acere, gluma, zea, vel paleis poline farinæ, vel caſei ſcobe inſperſis diligenter tegit. Ideò mures odore pellecti ad pabulum ſine ſuſpitione accedentes ſuffocantur. Aliud vas altum vnde mures euadere non poſſint, in locis à muribus frequentatis collocat, & tenuem baculum in medio ſemifractum oris vaſis ſuperponit; vnde mus ad nucleum fractura baculi interce-

Feles, & muſtela capiũt mures.

Lib. 7. de rer. var. cap. 33

B

Mus muriũ nex.

C

Muſcipula ad coercendos mures.

D

Alia muſcipularum genera.

ptum

E ptum accedens, vnà cum baculo vaſis fundum petit. Amplius ex eodem Creſcentienſi,
vas charta, quam pergamenam vocant, in decuſſem diuiſa diligenter tegitur, & polline
farinæ, vel ſcobe caſei inſpergitur, ad quam mures proficiſcentes, charta cedente, ad
vaſis fundum ruunt, charta ſemper ad priſtinum reuoluta locum; itaut vna nocte multi
mures eodem vaſe excipiantur, & decipiantur. Ad minores verò mures fallendos &
coercendos Creſcentienſis docet aperiendam eſſe nucem iuglandem, eiuſquè partem *Decipula*
dimidiam margini alicuius vaſis ita ſubijciendam, vt pars nucis aperta introrſum ver- *murium mi-*
gat, vt mus illam arroſurus, velit nolit, vas ſubire cogatur. Quare nuce dimota, & va- *norum.*
ſe collabente neceſſariò comprehenditur. Noſtra ætate artifices, & mulieres Bono-
nienſes ad coercendos minores mures, columellæ ferreæ in tabella leuigata infixæ ſcu
tellam in fundo perforatam imponunt, quam nucleo à tabella adeò eleuant, vt muscu-
lus ad ipſum rodendum intrare poſſit, quo nucleo moto, ſcutella labens murem coercet.
Palladius ſpiſſa amurca in pelui ærea noctu ædibus in medijs conſtituta, omnes tùm
incolas, tùm accolas mures conuenturos, & adhæſuros promittit. Sed quoniam prodi-
gioſæ fecunditatis beſtiolæ muſcipulis non ſemper coerceri poſſunt; libebit ſub eſcu-
lentis illecebris latentia in eorum perniciem venena recenſere. Porta in Magia natu- *lib. 15*
F rali herbas muricidas enumerat, inter quas aconitum myoctonum ex Dioſcoride, &
ſtaphiſagriam reponit; ex quarum plantarum radice, vel ſemine puluis eliciendus eſt,
qui cum farina in butyro frixus, mures occidit. Radicem verò illius aconiti, quod Bo-
tanici lupariam appellant, ruſtici agyrtæ, vt refert Geſnerus, per Germaniam ad exter-
minandos mures diuendunt. Sed hanc nullius eſſe valoris Geſnerus ſe expertum eſſe
fatetur; dum cum farina, larido, & butyro mixtam muri in muſcipula capto exhibuit, qui
per triduum ſine potu ſeruatus non perijt. Cardanus ſolo napelli ſucco omnia animan
tia venenat. Σχίλλα σκαμμονία θανατηφόρος μυῶν apud Heſychium, & Varinum legi- *lib. 7. de rer.*
tur; ſed ipſi Scillam, & Scammoneam diuerſas plantas confundunt; cum tamen ambæ *var. cap. 37.*
muribus exitiales eſſe ferantur. Nam Carolus Stephanus ſumit Scillam, quæ aliter
muris cæpa vocitatur, illamquè in fruſta ſectam ponit in fictili, cuius fundum foramini- *lib. 3. agric.*
bus ſit peruium; hocquè in aliud vas amplioris imponit, rimaſquè hermetico luto dili- *cap. 27.*
genter obturat; deinde vaſe inferiori terra obruto, ignes penes ſuperius accendit; ſicquè
G per deſcenſum diſtillatur aqua, quam cum farina triticea miſcens componit paſtam ad
mures necandos peridoneam. Paxamus polentam ſemine ſylueſtris cucumeris, helle-
boro nigro, & colocyntide. aut certè helleboro ſolo medicatam offert. Deinde quer-
neo cinere cauernulas replet, vt hoc aſperſos ſcabies occupet, & perimat. Eoſdem
perdit rubi radice cum butyro, pane, & caſeo commixta. Idem auctor helleborum al-
bum, & cynocrambes corticem cum polenta, & ouis tuſam confundit, & per loca mu-
rium diſpergit. Tithymalum quoquè contuſum cum polenta, & ænomelite permixtum,
ad mures excæcandos propinat. Auicennas hyoſciami albi tamen in mixturis præbet.
Plinius helenio herba contrita hoſce furunculos enecat. Chamæleone, ſiue Ixia addi-
ta aqua, & oleo, ad mentem Dioſcoridis, mures exanimantur niſi protinus aquam bibe-
rint. Idcirco Geſnerus narrat ſe vidiſſe ruſticos carduum varium nempe chamæleo- *lib. 3.*
nem, ad necandos lupos, & mures venalem circumferentes. Præter herbas, & radices
enumeratas, Paxamus ferream ſcobem fermento admiſcet, & Auicennas li[illegible]rium,
& argentum viuum, vt mures diſpereant. Ad idem præſtantium arſenicum citrinum *Murium*
cum farina ſubigit Albertus. Huius aſſerti veritatem confirmat Geſnerus; tùm quia *venenum.*
Germani hoc arſenicum murium venenum paſſim vocant; tum quia in muribus muſci-
H pula captis, huius veneni periculum feciſſe tradit. Illi enim mures illo deguſtato in-
tra horæ ſpatium perierunt. Hoc venenum non ſolum mures perimit, ſed interdum il-
los in tantam rabiem agit; vt in ſui generis animantes deſæuiant, & quoſcunque mo-
morderint, ad internecionem adigant. Ad rem nobis narrauit pharmacopæus Bono- *Arſenicum*
nienſis fide dignus, poſt ſparſum cum farina caſtanearum arſenicum, ſe in propria offici- *murium eſ-*
na ſub quibuſdam capſis quinquè mures morſibus cohærentes mortuos inueniſſe. Ple- *verum vene-*
rique oblato muribus hoc veneno, aquam apponi iubent, quia hoc vehiculo per venas *num.*
ad cor ocyus dirigi opinātur. Geſnerus tamē aquā nō eſſe apponēdā meritò exiſtimat;
nā ratione liquidorū, vomitu prouocato, ſæpiſſimè venenū eijcitur. Qui verò metuūt, ne
mures veneni prægustatores eſculēta, & potulēta cōtactu, vel halitu venenato inficiant;
tutiùs vitrum modicè tuſum, vel gypſum in pollinem redactum cum caſeo, vel cum fa-

rina mixtum per loca ſpargunt: illud enim eorum mollia viſcera erodit, hoc verò con- A
cretione lapideſcens, præcluſo ſpiritu, mures ſtrangulat. Geſnerus ex libro manuſcripto Germanico calcem viuam commendat, quam fruſtulis carnium exiccatarum cum butyro in ſartagine frixis inſpergit, apponitquè vas aqua plenum, vt bibant. Sin vene-
lib. 2. antid. ſpec. na compoſita pro muribus interimendis libeat diſcere: confugiendum erit ad Vuecherium, qui troſchicos ad glires, & mures occidendos deſcribit. Ad finem terriculis, ſuffitibus, & herbis fugantur. Paxamus mures territat, abigitquè vniuerſos, cum quempiā
lib. 30. captum, detracta capitis pelle demittit. Plinius vnum caſtrat, & emittit, quia vnus emaſculatus plures maſculos muſculos in fugam vertit. Geſnerus meminit audiuiſſe, ſi muri capto tintinnabulum alligetur, eum dimiſſum cæteros fugaturum. Nonnulli etiam pro comperto affirmant mure per pedem ad paxillum in medio domus ligato, reliquos in fugam verti. Si lubeat ad ſuffimenta confugere. Paxamus fumo chaleanti, lapidis hæmatitis, melanthij, origani, & myricæ vtitur. Dioſcorides autem, & Plinius folijs taxi combuſtis totam domum ſuffiunt; nam mures ab huiuſmodi odore abhorrentes repentè alio migrant. Vrſinus vngulam aſini, Alij vngulā mulæ, Mizaldus vaccarum ex
centur. 1. memor. prioribus pedibus adurunt, & loca à muribus frequentata ſuffumigantes eos abigunt. B
Idcirco Timotheus hac ratione fortè ductus, ex ſtercore bubulo, & farina volatili componit lutum; quo murium foramina ad illos arcendos imbuit. Ruſtici folijs aquifolij, vel ruſci, funes, a quibus dependent ſalſæ carnes aduerſus murium ingluuiem muniunt. Aſphodelli radice, ex Plinio, mures fugantur, & cauerna præcluſa moriuntur. Multi folis abſynthij folijs veſtimenta, & pelles à murium dentibus defendere profitentur. Quare Tragus narrat à mulieribus Germanis cum farina abſynthium decoqui, deinde illo farinacco linimento, lectorum culcitras illiniri, vt tanquàm loricatæ dentibus murinis
centur. 1. memor. reſiſtant. Denique Mizaldus ex libro Ptolemei de Imaginibus recitat hoc nugamentum, nimirum iconem felis murem ore tenentis in cupro ſculptam aſcendente tertia Capricorni facie, in loco, vbi mures vagantur, ſepeliendam eſſe; quia perterrefacti fugam arripient: cui tamen aſſerto nihil credendum eſſe cenſemus.

ANTIPATHIA, C
& Sympathia.

HOmerus in Batrachomyomachia tria, nempè accipitrem felem, & decipulā tantummodò recenſet, à quibus mures hoſtili animo diſſentire ſcripſit. His addit Aelianus viperam, quocirca retulit mures, audita felis, aut viperæ voce, de loco ad locum muſculos transferre. In quacumquè igitur habitatione, ſedulò ſi feles excubias agent, ibi mures vagari non conſpiciuntur; ipſis autem abſentibus tanquam furaces lurcones rem eſcariam prædabuntur. Iuxta illud vulgatum.

Sic vbi felis abeſt, ſaliunt per ſcrinia mures,
Sedula dum na ancilla digrediente domo.

Cæterùm non ſolum feles, & accipitres verùm quoquè vulpes, & muſtelæ aliæquè animantes carne murium veſcentes ipſi ſunt inuiſæ. Præterea, ex doctrina Plinij, & Solini colligimus murem ab elephanto, agreſtiodio diſſidere. Ideoquè pabulum à mure leui- D
ter etiam contactum elephantus abominatur. Leo quoquè alioquin magnanima Fera,
Antipathia Leonis, & muris qua. viſo mure, quaſi perterrefactus, catalepſi ferè corripitur. Quamuis quidam poeta non antipathiam, ſed vim leoninam contemplans dixerit.

Spicula muſcarum contemnit flammiger ales,
Magnanimus mures, & leo ridiculos.

Amplius hoſtili animo camelos, & aſinos ſæuiunt, ſiquidem mures in præſepe occultati, teſte Alberto, prædictorum animantium nares mordent. Quapropter, vt recitatum fuit ſuperius, vngulis aſini, & muli ſufumigatæ domus à muribus tutæ conſeruantur. Tandem multæ plantæ, vt Scilla, elaterium, & colocynthis illis veneno ſunt, vt & aliæ propter rationes ſuperius adductas. Viciſſim cum maiorana, vt ſcribit Porta, ſed muribus exercent ſympathiam, quandoquidem mures quocumq; mor

bo

E bo affecti, ad huius plantæ radices tanquam ad ſacram anchoram confugiunt. Ab ali-
quibus etiam ſerpentibus non abhotrent, quoniam, auctore Ponzetto, cum illis aliquan
do colludentes conſpiciuntur; immò ſolo halitu ab ipſis mures à cauernis extrahuntur.
Demum adeò renaci ſympathiæ glutine ſues, & mures copulantur, vt muris iecore in *li. 3. Hierog.*
ficu ſuibus daro, nullo edito grunitu porr'genrem ſectentur. Huius rei Pierius Vale-
rianus Patauij verſans cum omnium admiratione, ſe periculum feciſſe teſtatur.

EPITHETA.

LAtini Auctores, & potiſſimum Poetæ murem varijs epithetis decorarunt,
Illum enim à puſilla corporis mole breuem, paruum, exiguum, & ridiculũ;
à voce querulum, ab immundiria obſcęnum, & opicum; ab acri odore, qui
ab illo dimanat, fętidum, à luxu ſalacem, & à colore nigrum, & cinereum
vocitarunt. Deinde quoniam aſtu non carer, à Larinis caurus, & impro-
bulus, ab Homero δόλιος nuncupatur; cum apud Græcos δόλος fraudem ſignificet. Præ-
terea, cum mus odores diligenter ſectetur. κνισσοδιώκτης ab Homero dicitur. Immò *in Batrachomyo.*
F ob hanc fortè rarionem σκόποι μύες, nempe ſpecularores, & diligentes exploratores li-
bro primo Epigrammarum græcorum nominantur. Ab inſatiabili quidlibet edendi
voracitate, à Latinis mus auidus, & rodens, à Gręcis ἀρτοφάγος, καὶ τρωξάρτης nimirum
paniuorus exponitur ἀπὸ τοῦ τρώξαι ἄρτον, ſcilicet quòd panem edat, vel rodere ſolear.
Immò λυχνοβόρος lychniuoraror, φιλόλυχνος liguritor, & παμφάγος omnia vorans indi-
gitatur. His addamus quòd, quia loca edita perar, ἑρπυστής, vel ἑρπυστήρ nimirum repti-
lis cognominatur. Nam libro primo epigrammatum græcorum haberur hic verſus.

παμφάγος, ἑρπυστής, κατὰ δώματα λυχνοβόρος μῦς.

Tandem ratione loci mures vrbani, ruſtici, & terreſtres vocantur. Vnde Græcis
χερσαῖοι μύες nempè terreſtres ad differenriam aquatilium nuncupantur. Amplius ὀρο-
φίαι μύες, quia ſub recto latibula habeant, cum vocabulum ὀροφίας ab ἐρέφω tego, dedu-
catur. Alioquin à Nicandro in Theriacis, μυχηβόρος, quaſi in cauernis comedens nomi-
natur.

G

DENOMINATA, & COGNOMINATA.

A Nobilioribus inchoantes Apollinem Syminrheum à muribus, quos apud
Chryſam (teſte Cęlio) vocant Sniyntl·as, prima façie cognominamus. *lib. 6. lect.*
Nam cum olim Crinis Phębi ſacerdos ſacra negligens, fructibus annuis *antiq. c. 7.*
per mures priuaretur. Apollo per quendam bubulcum nomine Hordã,
Crinim monuit, vt conſueta ſacra peragerer; quo ſacto, Apollo mures ſa-
gittis confecit. Ideoquè ſtatuæ Apollineæ muris icon ſubijciebatur. Huius cognomi-
nis Apollinei Ouidius in Faſtis meminir hunc in modum.

Conſulitur Smyntheus, lucoq; operatus opacos
Hos non mentito reddidit ore ſonos.

Quamuis Alij Solem reſpicientes Apollinem Smyntheum, quaſi ζέων θεῖν nuncuparunt;
quia feruens currat. Non deſunt prærerea varia hominum nomina, quæ à muribus deno
minarionem ſortiuntur; vr Myſcellus apud Suidam, qui Crotonem condidit, ira dictus
H (Eraſmo teſte) ob crurum exilitarem, quæ murinis ſimilia gerebat. Myagrus inſignis
Statuarij nomen fuit apud Plinium. Licet etiam muſcarum Deus, ita nuncupetur, ſed in *lib. 34. c. 8.*
hoc ſecundo ſenſu prima ſyllaba per υι dyphthongum ſcribitur. Muricida apud Plau-
tum homo ſegnis, & iners appellarur. Myoria ab Epicrate mulier ab inhoneſto, & perni
cioſo luxu vexata dicebatur, quoniam, vt inquit Aelianus, mures ſalaciſſimi ſint, & toti li
bidine diffluant; vel potius, quia mulier portentoſæ libidinis, inſtar caui murini, quoſuis
amantes tanquam ſubeunres muſculos admittat. Tandem Muroſitæ hæretici dice-
bantur, qui mures colebanr, vt ſcribir Philaſtrius, referente Geſnero. Si ad animalia *Hæreticorũ*
ſermonem conuerramus: primitùs ſe ſe offerr μυωξὸς beſtiola muri ſimilima, de qua in *quædã ſecta*
antecedenti capite actum fuir. Μυογαλῆ ſpecies pariter muris, de qua ſeorſim
agetur. Muſio à Vincentio in ſpeculo naturali felis appellatur, quoniam no- *Muſio quid*

ctu, diuquè muribus inſidiectur; hoc animal Nuperi auctores à colligendis muribus, mu- A
rilegum indigitarunt. Alioquin murile gulus muricis, & purpurarum inquiſitor dici-
tur. Quædam ſerpentum ſpecies halitu à cauis mures extrahens, apud Nicandrum,
μυόθηρ, vel μύαγρος nuncupatur. Inſuper muſculus paruum murem, interdum ipſum mu-
rem, ſecundùm Plinium, ſignificat. Quamuis, vt in Aequiuocis declaratum fuit, præter
murem, etiam piſcem, machinam militarem, & partem toroſam in brachijs, coxis, & ſuris
denotet. Sunt deniquè oſtre orum genera teſta ſilicea inte ctorum, quæ μύες dicuntur
ἀπὸ τῦ μύειν, quia teſtas, ſeu valuas claudendo conniuere videantur. Gaza autem apud
Ariſtotelem alicubi mytulos transfert, quoniam, vt nonnulli opinantur, figuram murium
lib. 32. cap. 9 referant. Ideo apud Plinium μύαξ nempe mytulus ſpecies conchæ in arenoſis proue-
niens exponitur; & mya genus margaritæ circa Boſphorum Thracium, quod vniones
rufos, & paruos generat. Quid de plantis dicemus? cum multæ ob varias cauſas à mu-
ribus denominentur? Ratione ſimilitudinis partium, Matthiolus depingit quamdam
Plantę à mu- ribus deno- minatæ. plantam, cuius folia aurem marinam æmulantur, & hanc myoſotida, nempe aurem mu-
ris cognominat. Amplius piloſella vulgaris Ceſalpini, & piloſella Matthioli apud Cor-
dum in Dioſcoridem auricula muris altera nuncupatur, Veronica mas ſupina à Ceſal- B
pino pro auricula muris tertia, & teucrium pratenſe pro auricula muris quinta depingi-
tur. Item in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis polygonum mas myonix, ſcilicet
murinus vnguis dicitur, & in ijſdem ſampſucum nonnulli myuron, quaſi caudam muris
vocitarunt, alij maioranam, quaſi myuranam, quoniam mures in ſuis morbis magna ſe-
dulitate radices huius herbæ inquirant. Alioquin Priſci apud Dioſcoridem, maluam
caudam muris indigitarunt. Aliæ plantæ, ratione pabuli, à muribus denominationem
ſumunt; vt illa ſpecies graminis phænix vocata, & deſcripta à Dioſcoride lolium ſyl-
ueſtre Tabernemontani dicta à Lobelio in Iconibus hordeum murinum, & in antiquis
lib. 4. ca. 39 nomenclaturis lolium murinum cognominatur. Myagrum quoquè herba eſt apud
Dioſcoridem ita fortè dicta, quia muribus, & præcipuè agreſtibus ſit nocumento, immò
alimento, quia pingue ſemen proferat, ex quo, in Gallia (Ruellio auctore) oleum
pro lucernis exprimitur copioſiſſimum. Sunt quoquè aliæ plantæ à muribus cognomi-
natæ, vel quia illos arceant, vel quia illos interrimant. In primis μυίακαν Rhamnus
dicitur, cuius ramis aculeatis carnes munitæ à muribus defenduntur. Illam aſparagi C
ſylueſtris ſpeciem, quam Botanici corrudam vocant, Cluſius ſpinam murinam indigita-
uit. Carduus etiam ſtellatus in Herbario Lugdunenſi ſpina muris exponitur. Ruſcus
deniquè folia ſpinis armata proferens à Græcis myacantha, & ab Italis *pungitopo* nomi
natur Mures interimunt ſcilla, & aconitum, ideoquè illam muris cæpam, hoc verò myo-
ctonum, & myophonum dixerunt. Qnamuis autem Nicander recenſens præſidia aduer-
ſus Ixiæ venenum, polium μυοκτόνον nuncupauerit, cum tamen muribus necem non af-
ferat. Sciendum eſt hoc inde naſci, quoniam polij ſuffitu muſcæ depelluntur; Græci
autem μυίας muſcas, & μύας mures nuncupant. Μυαξάρια genus fructus legitur apud
Heſychium: debemus autem legere μυξάρια, ſunt enim fructus mucoſi, quos Pharma-
copæi lebeſten vocant. De lapidibus legitur apud Heſychium μυοδρέπανον εἶδος λίθυ
Lapis de- nominatus à muribus. εὐτελοῦς, nimirum myodrepanum eſſe genus vilis cuiuſdam lapidis. Sequuntur modò
nonnullæ ægritudines, quæ à muribus denominationem acquirere videntur. Primo
igitur pulſum myurum eſſe docet Galenus, qui muris caudam æmulans, ſecūdum ictum
li. 1. de diff. pulſ. cap. 11 paulò minorem primo, & tertium ſecundo, & ſic deinceps profert. Arabes (referente
Andrea Bellunenſi) dura quædam additamenta iuxta vnguium extremitatem na-
ſcentia dentes muris interpretantur; quamuis alij maculas quaſdam in facie exponant. D
lib. 1. Art. gym. Murinæ cuiuſdam affectionis meminit etiam Mercurialis, dum ſcripſit in Melonijs ſignū
affectus hepatici fuiſſe, quando huiuſmodi ægritudine correptus domeſticos mures di-
ligenter obſeruabat, & perſequebatur. Myopiaſis quoquè aduerſa eſt valetudo ab
ortu contracta, qua correpti μυώπες vocati propinqua tantùm remota autem, aut pa-
rum, aut nihil cernunt. Hæc affectio à muribus fortè denominata videtur, quoniam
cum hi ſint animātes nocturni, interdiū nō niſi oculis ſemiclauſis aſpicere poſſint. Hinc
lib. de fluu. forſitā μυώψ herba dicta, quæ ex Plutarcho, in Calidone mōte ſecùs Acheloū Aetoliæ
fluuiū naſcitur, cuius infuſione lotis oculis viſio amittitur, ſed placata Diana recupatur.
Hinc μυίνδα genus ludi apud Pollucē deducitur, in quo aliquis cōniuētibus oculis, aut
pileo, vel faſcia velatis, alta voce colludētib' nūciat, vt ſibi caueāt; Interea circūgradic̄s
aliquem

E al.quẽ diſcurrentiũ apprehenſũ pro ſe cõniuere cogit; vel cæteros quærit abſconditos, donec colludentium aliquem inuenerit, vel ſedendo diuinat, quis ipſum attigerit, vt ſe liberet, quę ludorum ſpecies pueris noſtris ſolent eſſe familiares. Succedunt loca, & regiones. Ideo Andreas Theuetus in hiſtoria Americæ literis mandauit in illo tractu Inſulam murium nuncupatam conſpici, quoniam illic omnia murium genera verſentur. *Regiones a muribus dicta.* Plinius Myan, & Sepriuſam Inſulas in Ceramico ſinu, Myandam verò oppidum in Cõtinenti Cilicię conſtituit. Pauſanias Myoniam vrbem Phocidis facit, cuius ciues Myones vocat. *lib. 5. c. 31.* Myen Ioniæ Vrbem, & Myuſium illius ciuem Strabo appellat. Myoneſum verò paruam regionem inter Theon, & Lebedon Stephanus collocat. Deniquè μύος ὅρμος, ex Plinio, primus portus eſt Aegypti ad rubrum mare. *lib. 12.* Ad finem μυώδης nimirum murinus dicitur quicquid ad mures ſpectat, vt murinus color, qui ſecundùm Columellã vulgaris in aſinis conſpicitur. *lib. 6.* Item μυωπίαι murium cauernulæ ab Hermolao dicuntur. Μύσταξ etiam ſeu μάσταξ mandibula exponitur, ſed præcipuè labrum ſuperius vnà cum enatis pilis. Quoniam autem mures non alio in loco, quàm in ſuperiori labro oblongos pilos gerũt, ideo barbitium ſuperius labrum exornans myſtax nuncupatur. *Myſtax quid.* Μυοχόπρος, & μυόχοδον, & muſcerda ſtercus muris exponitur. Vnde μυόχοδος apud Heſychium, homo vilis, & neglectus reputatur. Alij autem μυόδοχοι ex Geſnero perperam legunt.

F Muſcum etiam odoriferi excrementi genus, nonnulli à mure dimanare opinantur. At Geſnerus pro odoramento non muſcum, ſed moſchon legendum eſſe animaduertit. Sequitur muſcipula laquei genus, ex Sipontino, ad capiendos mures, veluti decipula ad capiendas aues laqueus eſſe perhibetur. *Muſcipula nomẽ unde.* Attamen ſæpe ſæpius Auctores hęc vocabula confundunt. Muſcipula igitur licèt Euſtathio, & Polluci ἶπος dicatur à verbo ἴπτω noceo, cum muribus nocumento, & exitio ſit; tamen apud omnes ferè lexicographos græcos μυάγρα legitur, nec non μυόφονον· παρὰ τὸ τοῖς μυσὶ φόνον ἐπιφέρειν, quoniam hoc inſtrumentum perniciem muribus afferat. His additur, μυωτός apud Heſychium, genus quoddam veſtis ex pellibus murinis conſutum, vel murium figuris exornatum, quo Armenij induere dicebantur. Ideo Latini à ſoricibus huiuſmodi veſtem ſoriculatam vocauerunt. Cælius autem Calcagninus à ſurculis nempè ramuſculis, quibus talis veſtis exornabatur, ſurculatam dicendam eſſe putauit. Sunt etiam, qui myoparon nauigij paruum genus à muribus dictum eſſe arbitrentur, *Nauigij genus.*

G cum potius à loco in quo olim fabricabatur, ſcilicet à Myonte, & Paro Inſula denominationem habeat, vel potius hæc parua nauis Myoparo nuncupata inſtar muſculi ducis balenæ, paronis, ideſt maioris nauis ſit prodroma. Denominatis tanquã coronidem debemus addere nonnulla opuſcula, quorum inſcriptio mures reſipit. Primum eſt Batrachomyomachia Homeri opus, in quo ranæ cum muribus præliantes finguntur. Secundum eſt Myes fabula Carcini poetæ, in qua muſtela nocturnos mures ſtrangulat. Tertium eſt Galeomyomachia cuiuſdam nuperi Auctoris, vbi felium, & murium pugna exponitur. Demùm Myuri quidam verſus hexametri vocantur, qui pyrrhichium pedem pro ſpondeo in fine habent.

ÆNIGMATA.

H MVlti Gryphi ad hiſtoriam muris pertinentes eſſent recenſendi, quos Italici Scriptores ſumma verborum elegantia proponunt, ſed vnum, aut alterum in latinum ſermonem conuerſum recitabimus. Primus gryphus alludens ad felem, & murem animantes ambos furaces, eſt huius tenoris.

Per domos noctu gradior, ſed orto
Sole, non furtum facio, latenti,
Namq; fur maior mihi perpuſillo
Inſidiatur.

Camerarius quoquè introducit murem implicito ſermone loquentem hũnc in modum.

Parua mihi domus eſt, ſed ianua ſemper aperta,
Exiguo ſumptu, furtiua viuo ſagina,
Quod mihi nomen ineſt, Roma quoq; Conſul habebat.

Nn 3 Alij

Alij proponunt ænigma vnico diſticho contentum, illudque inſcribunt hoc nomine (Muſcatum) vt infra patet. A

MVSCATVM.

Si caput eſt currit, tunctum cum ventre volabit;
Adde pedem redolet, & ſine ventre bibes.

Nam in hoc vocabulo (Muſcatum) quatuor hæc continentur, mus muſca, muſcatum, & muſtum. Etenim prima ſyllaba murem, prima cum ſecunda muſcam, & cum tertia muſcatum denotant. Prima autem, & vltima ſyllaba, media dempta, muſtum deſignant. Multa prætereà huius generis obſeruari poſſunt in vocabulis (oremus, & ſuſtineamus) quorum ſyllabæ ſeorſim ſumptę, non ſolum murem, ſed etiam alios animantes denotare videntur. Attamen breuitati ſtudentes hæc omittimus. Ille autem ſermo, in quo dicitur. Mus ſyllaba eſt, mus autem caſeum rodit, ergo ſyllaba caſeum rodit, & viciſſim mus ſyllaba eſt, ſyllaba autem caſeum non rodit, ergo mus caſeum non rodit; non ad ænigmata, ſed ad ſophiſmata eſt reducendus.

PROVERBIA. B

ADagia huc ſpectantia à ſalaci, edaci, & abiecta natura, nec non à captura murium deſumuntur. Quoad primum: legitur apud Suidam *Mus albus*. Effertur hoc in hominem luxurioſa, & effęminata mollitie præditum. Siquidem mures, & potiſſimum albi ſalaciſſimi eſſe perhibentur. Ingluuies deinde huius animantis multis alijs anſam præbuit. Heſychius enim notat, quòd μυσσολεῖν dicuntur illi, qui in modum muris cibi cauſa oberrant. *Mures molas lingunt*. Profertur de hominibus mollibus, & delicatis; linctus enim animantes ad ſatietatem repletos eſſe ſignificat. *Mus arroſit chartam*. Prouerbium hoc ad obliuioſos pertinet, qui memoriter aliquid recitantes, & alicuius periodi obliuiſcẽtes, vlterius progredi nequeunt. Ortum eſt adagium à muribus, qui ſæpè ſæpius libros, & literas arrodere ſolent iuxta illud Iuuenalis.

Et diuina Opici rodebant carmina mures.

Non eſt diſſimile illud. *Mus in pera*. hoc promulgatur de rebus damnoſis; quemadmodum ſi diceretur. Coluber eſt in gremio, & ignis in ſinu. Ab edacitate etiam dimanat illud. *Suo ipſius indicio perijt ſorex*. Meminit huius Terentius in Eunucho dum inquit. *Egomet meo indicio miſer quaſi ſorex hodie perij*. Verba ſunt Parmenionis, qui deluſus à Pithia ſe prodiderat ſeni. Donatus docet hoc prouerbium eſſe promulgandum in eos, qui ſuamet voce produntur; ductumquè à muribus prouerbiũ eſſe exiſtimat, qui aliquid rodendo ſtrepentes ſe detegunt. Præterea abiectio, & paruitas animalis alijs prouerbijs occaſionem fecit. Quandoquidem Horatius in Arte poetica ſic cecinit. C

Parturient montes naſcetur ridiculus mus.

Quaſi vellet innuere, quod mons quid mirum promittens parturiebat, & tandem murẽ enixus eſt. Hoc adagium ſpectat ad homines glorioſos, & oſtentatores, qui magnis pollicitationibus miram de ſe mouent expectationem, deinde nil niſi mera afferunt nugamenta. Athenæus refert quòd Turhas Rex Aegyptiorum huiuſmodi Scommate Ageſilaum Regem Lacedęmoniorum proſecutus eſt; cum ad eum ſuppetias in bello laturus veniſſet. Nonnulli fuerunt huius ſententiæ hoc adagium duxiſſe originem ab Aeſopico apologo, vbi agricolæ magna admiratione terram intumeſcentem obſeruantes tandem exeuntem murem conſpicati ſunt; vt in his verſibus legitur. D

lib. 4. Dypnoſoph.

Terra tumet, tumor ille premit, gemitų́ fatetur
Partum ferre, perit ſexus vterų́ metu.
Cum tumeat tellus monſtrat ſe magna daturam,
Horrent, & trepidant, & propè ſtare timent.
In riſum timor ille redit, nam turgida murem
Terra parit, iocus eſt, quod timor ante fuit.
Sæpè minus faciunt homines, qui magna loquuntur;
Sępè gerit vanos cauſa puſilla metus.

Adagia ſumpta ex neglecta muris natura.

Ex neglecta muris natura oritur aliud adagium. *Murem oſtendit pro Leone*, quod in illum euulgari ſolet, qui ingentia pollicetur, & tandem oppoſita exhibet. Sequitur illud. *Mus non*

Digitized by Google

E *non capitur ab Elephante*. Dicitur de homine excelſi, & generoſi animi, qui prædas vil-
les negligere ſolet. Manutius addit hoc. *Mus non ingrediens antrum, cucurbitam fere-
bat*. Scilicet mus, qui præ foraminis anguſtia, non poteſt ſubire cauum, vult cucurbitam
intrò deferre. Hoc congruit illi, qui cum ſibi conſulere non poſſit, alijs opitulari cona-
tur. Recitatur aliud prouerbium reſpiciens paruitatem muris, quo monemur à paruis
etiam cauendum eſſe. Eſt autem huius tenoris. *Mus Braſidam inter caricas momordit*.
Braſidas enim (auctore Plutarcho) cum manum inter caricas temerè impoſuiſſet, & à
mure ibi fortè latēte morderetur, hæc verba protulit. Nullum eſt animal tam puſillum,
quod laceſſitum non cupiat vlciſci. Poſtquàm de vltione verba fiunt. Solet etiam di-
ci. *Virum improbum mus etiam mordet*. Quo denotatur, quacumquè ratione prauis ho-
minibus vindictam non deeſſe, ſed eos ſemper aliquo modo meritas dare pęnas. *Mus pue
ro morſo aufugit*. Hoc enunciatur, quotieſcumquè Principes à ſubditis, vel maiores a
minoribus læduntur. Græci inſuper reſpicientes abiectam, ob œui breuitatem, muriũ
naturam, ſolebant de homine valetudinario imbecilli, conſequenterquè breuis ætatis,
hoc proferre. *Κατὰ μυὸς ὄλεθρον*. Ideſt. *Iuxta exitium muris*. Geſnerus quoquè *Adagium*
prouerbium Germanis familiare recenſet huius generis. *Muſcerda ſemper intermiſceri* *Germanis*
F *volunt piperi*. Scribitquè promulgari de hominibus imbellibus, & indoctis, qui inter vi- *familiare.*
ros fortitudine, & virtute inſignes connumerari cupiunt. Eſt enim affine illi. *Corchurus
inter olera*. Poſtremò ſi murium capturam contemplemur, hæc reliqua nobis adagia ſup-
peditabit. Solebant enim Priſci, ex Palladio mures pice irretire. Inde ortum eſt hoc
prouerbium. *Mus picem guſtans*. Quoniam mus pice ſemel detentus & fortè liberatus,
metuit ne iterum implicetur. Quadrat adagium in illos, qui antea virtute herculea ad-
mirandi, guſtato autem periculo, formidine non mediocri corripiuntur. Ideo iuuenes
militiæ imperiti bellum facilè ſuſcipiunt; ſenes autem id experti certamina reformidāt.
Idcirco ad rem Horatius canebat.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici,
Expertus metuit.

Præterea de hominibus meritò comprehenſis, & malo dignis à Manutio hoc effertur.
Decipula murem cepit. Deinde addit idem Auctor nil eſſe vulgatius hoc aſſerto. Sci-
G licet illum murem eſſe infęlicem, qui vnum tantùm colit cauum. Etenim, qui plures ha-
bet, vno occupato, ad alium confugere poteſt. Vnde emerſit hoc prouerbium. *Mus non
vni fidit antro*. Hoc enim monemur multos nobiſmet amicos comparandos eſſe, vt vno
abſente alter nobis opitulari poſſit. Geſnerus tradit in Germania de illis, qui cum
prauis hominibus verſantur, hoc prouerbium circumferri. *Qui cum felibus venatur, vt plu
rimum mures capit*. Quandoquidem corrumpunt mores bonos colloquia praua. In illos
verò, qui malè operari conſueuerunt Germani, ex eodē Geſnero, hoc adagium promul-
gant. *Ingenium relinqui non poteſt, nec felis captandis abſtinere muſculis*. Succedit aliud.
Mus Hecatem. Hoc pronunciatur de illo, qui in manus hoſtium inciderit. Nam feles
muribus infenſi ſub tutela Hecatis habentur. Tandem de prodigioſis miraculis hoc
poteſt proferri. *Μυῶν ἥπατα*. Ideſt murium iocinora. Siquidem ex Aeliano iuxta
augmentum, & decrementum Lunæ hepata murium augeri, & diminui feruntur.

MIRACVLA.

H HAbemus in ſacris Biblijs, vt Azotij acri ſupplicio plecterentur, qui Dei ar-
cam in templum Dagon intulerunt, Deum in eorum territorium maximā
murium copiam omnia deſtruentium immiſiſſe. Propterea in ſacro con-
textu hæc verba leguntur. *Et nati ſunt mures, & facta eſt confuſio mor-
tis magnę in Ciuitate, videntes autem viri Azotij huiuſmodi plagam dixerunt.
Non maneat arca Dei Iſrael apud nos, quoniam dura eſt manus eius ſuper nos, & ſuper Dagon
Deū noſtrū*. Idcirco congregatis Philiſtinorū Satrapis, quinquè mures aureos fabrefieri
iuſſerunt in monumentum murium, qui terram demoliti ſunt; deinde in capſela incluſos
vnà cum arca ad Iſraelitas miſerunt. In hiſtoria Sarmatiæ legitur, quòd Popelus ſecun
dus veritus, ne Poloni aliquem ex patruis ſuis, ipſo decedente, Regem conſtituerent;
aſtuto vxoris conſilio, infirmam valetudinem ſimulauit, patruoſquè omnes, qui viginti
numero

numero erant Principes Pomeraniæ accerſiuit, & in lecto decumbens ab eis obnixè ro- A
gauit, vt alterũ ex duobus filijs, ipſo defuncto, Regno præficerent. Quod Patrui liben-
ter ſe facturos ſpoponderunt. Interea Regina poculum uenenatum adornauit, & corũ
vnicuiq; pro ſanitate Regis bibendum obtulit. Itaq; paulo poſt omnes egreſſi expira-
rũt. Cadauera verò iuſſu Reginæ in lacum *Goplo* proiecta fuerunt, tunc Deus iuſtus vin-
dex, & nefandi homicidij vltor numeroſam murium quantitatem ex illis cadaueribus,
mira, & horrenda metamorphoſi excitauit. Qui Regem in arce lautè conuiuantem vxo-
rem, & filios non armis neq; igne propulſandi ingenti ſtrepitu inuaſerunt. Rex me-
tu conſternatus inde in arcem in lacu *Goplo* munitam, & aquis circundatã ſe recepit, vbi
tandem vnà cum vxore, & liberis adeò à muribus conſumptus fuit, vt reliquiæ non
remanſerint. Nautæ verò imminens periculũ obſeruantes, nè à muribus naues corroſæ
ſubmergerentur ad ripam celeri curſu accedentes aufugerunt. Herburtus quoquè in
lib.7. Chronicis Poloniæ recitat quòd Miſcislaus Conradi Ducis filius, cum viduarum pu-
pillorum, & aliorum inopum bona iniuſtè occuparet, tandem in conuiuio à multitudine
murium diſſipatus fuit. Pariter Hotto Archiepiſcopus Mogontinus in Rheno fluuio à
muribus deuoratus perhibetur, non ſine magna diuinæ vindictæ ſuſpicione; quandoqui- B
dem, vrgente caritate annonæ, multitudinem pauperum, quibus eleinoſynam diſtribuen
Colloq.7. dam ſimulabat, in horreo concremari iuſſerit. Alij (referente Maiolo) tradunt ipſum nõ
a muribus, ſed à tot Dæmonibus, permittente Deo, grauiter vexatum fuiſſe. Baronius
tom.11.An. promulgat quòd anno Domini vndecimo ſupra milleſimum, quemdam militem ſacrile-
gum, cum is bona ſancti Clementis furatus eſſet, innumeri mures morãtem in cubiculo
ſunt aggreſſi, qui neque fuſte, neque enſe abigi, neque interimi potuerunt: tandem mi
les ſociorum ope in arca ſuſpenditur, vbi Dei miraculo à muribus corroſus fuit. Ad fi-
li.9.cap.11 nem ex Cæſario Heiſterbacenſi in hiſtoria Illuſtrium miraculorum colligimus plures
hoſtias à miniſtris ob fiſſuras, vel puſtulas reprobatas, vt fieri aſſolet, & in feneſtra alta
ri proximã proiectas à muribus extra circulum tantummodo corroſas fuiſſe, litteris, &
quæ intra circulum ſunt intactis. Quod Aedituus perpendens pro miraculo reputa-
uit.

PRÆSAGIA, ET PRODIGIA. C

AElianus ſcriptum reliquit mures vaticinandi ſcientia cæteris animanti-
lib.1.var. hiſt. bus antecellere. Siquidem vehementem præſagientes tempeſtatem
ſtridunt, & domo ruinam minante, aliud domicilium inquirunt. Ideo ex
eodem Aeliano, per quinquè dierum ſpatium antequam Helice fun-
ditus euerteretur, Mures, muſtelæ, & ſerpentes exierunt. Quare He-
licenſes admirantes huius cauſam conijcere non poterant. Verùm paulò poſt vrbs
vehementi terremotu agitata concidit. Præterea Ethnici murem adeo prodigioſum
animal eſſe arbitrati ſunt, vt ſi fortè fortuna veſtes arroſerit, ſequenti die, domo exire
non audebant. Propterea cum roſiſſent faſcias, quibus Carbo Imperator in calceatu v-
tebatur, exitium illi portendere dixerunt. Ante bellum Marſicum clypei à muribus
fuerunt abroſi, & aruſpices id ad magnum portentum retulerunt, & quæ ſubſecuta ſunt
indicarunt. Etenim damnum à muribus præſagiri ſemper exiſtimarunt. Quare Egna-
tius agens de prodigijs in varia hiſtoria, quæ primum ciuile bellum præceſſerunt, pro-
didit mures in templo aurum arroſiſſe ignem in ſummitate Romanarum haſtarum emi-
cuiſſe, muremque fœminam quinquè muſculos in muſcipula enixam tres ex illis deuo- D
raſſe; quod etiam ex Plutarcho in vita Scyllæ colligere licet. Viciſſim ex candidis mu-
ribus Priſci lætum ſumebant augurium. Omnium tamen occentu auſpicia dirimebãt.
lib.1.Rom. Triumph. Ad rem Blondus literis mandauit Soricis occentum Fabio Maximo dictaturam abſtu-
liſſe, quamuis alij dixerint, id Augurum inuidia factum fuiſſe, qui dictaturam alteri de-
mandari cupiebant. Cicero quamuis res huius generis nugamenta eſſe opinaretur, ta
men cum Reſpublica titubare experit, Politiam Platonis à muribus turpiter corroſam
inuenit. Pierius Valerianus, dum Romæ verſaretur, Horatij opuſculum, quod illi in
delicijs erat, & Pindari volumen à muribus roſum deprehendit. Ideoquè cognouit illa
ætate Muſis, & amœnioribus diſciplinis non eſſe locum. Itaquè mus aliquid nobis gra-
tum comedens, quid ſignificet, Luna exiſtente in ſingulis duodecim Zodiaci faciebus,
Niphus

Digitized by Google

E Niphus in libro de Augurijs præclarè explicat. Verùm in hoc Catonis ſententia nobis magis arridet, quem nonnulli olim conſuluerunt; quid prodigij, & oſtenti eſſet, cum mures caligas arroſiſſent. Ipſe ſapienter reſpondit caligas à muribus corrodi nullum oſtentum eſſe, ſed viciſſim magnum fore prodigium, ſi caligæ ipſos mures comederent.

APOLOGI.

SOlent Mythologi, vt plurimum murium fabulas ex Antipathia, quam cum felibus gerunt, decerpere. Idcirco narratur, quòd felis caſu quandam domum ingrediens à multitudine murium frequentatam, horum venatu lautè victitabat. Quamobrem mures eorum numerum indies minui animaduertentes, à cauis impoſterum non egredi ſtatuerunt. Felis autem ob inopiam victus, mortem ſimulans pedibus de clauo ſe ſuſpendit, vt mures hac fraude alliceret, quem mus ſenior conſpicatus, hæc verba protulit. Etiamſi te in ſaccum F conuerſum aſpicerem, ad te accedere non auderem. Docet Apologus ſemel læſum fieri prudentiorem. Huic non abſimilem apologum legimus de fele in medio cuiuſdã domus quiete morante, & conniuente. Itaquè mus inter cæteros audacior tam quieto, & placido animali ſalutem dicere decreuit, vt inter ambos amicitia ſolidiſſimo glutine ferruminaretur. Sed mus ad hoc obeũdũ munus à cauo vix egreſſus à fele cõprehẽſus, & voratus fuit. Indicat Apologus ſoli aſpectui non eſſe fidendum, ſed opera diligẽter eſſe perpendenda, quoniam interdum ſub ouis pelle lupus latere ſolet. Huic affinis eſt ille apologus, in quo mures omnes aduerſus iniuriam felis congregati in hanc deſcenderunt ſententiam, vt collo aduerſarij tintinabulum ſuſpenderetur. Conſilio itaquè probato, vnuſquiſquè ab hoc opere peragendo auertebat. Hinc diſcendum eſt periculoſa conſilia carere exitu. Ratione victus, alij emergunt Apologi. Primùm narratur, quòd mus in hoſpitium molendini ranam quadã nocte benigniter excepit. Ideoq; rana grati animi ergo, ſequenti die murem ad liquidam habitationem perduxit, ligatoq; G per lungum filum ad ranam mure, ne ipſe natandi ignarus ſubmergeretur: tandem rana fundum paludis petens murem ſuffocauit. Deinde hic aquis ſupernatans ab accipitre ſuperuolante vnà cum rana illi alligata deprehenſus, & voratus fuit. Hoc apologo docemur malos etiam conſultores ſæpiſſimè laqueis irretiti. Quondam etiam mus vrbanus, referente Phrygio Fabulatore à ſylueſtri mure benigna facie in hoſpitium exceptus fuit, & ſyluarum fructibus magna libertate, & ſecuritate nutritus. Ex altera parte mus vrbanus vt ſylueſtri gratificaretur, ipſi ad Vrbem ducto epularum lautitias appoſuit. Ambobus igitur opiparè comedentibus, aperto repente cęnaculi oſtio mus vrbanus ad proprium cauum illicò aufugit, at ſylueſtris locorum ignarus impendentia vitæ pericula vix euitauit; quare is paulo poſt ad ſyluam rediturus muri vrbano dixit, ſatius eſſe vilioribus cum ſecuritate vti cibarijs, quàm, vita innumeris periculis expoſita, in ſumptuoſis cęnis verſari. Documentum apologi eſt, quòd libera paupertas potius, quàm periculoſa diuitiarum poſſeſſio commendatur. Hunc apologum elegantiſſimè deſcribit Horatius, quando inquit.

Ruſticus vrbanum murem mus paupere fertur. lib. 2. ſer. ſat. 6.
Accepiſſe cauo, veterem vetus hoſpes amicum,
H *Et cætera.*

Tandem introducit murem ruſticum concludentem hunc in modum.

——— tum ruſticus haud mihi vita
Eſt opus hac, ait, & valeas, me ſylua cauuſq; in lib. myth.
Tutus ab inſidijs tenui ſolabitur eruo.

Abſtemius quoquè huius generis duos recitat apologos. Primus eſt de mure in ciſta nato, diuquè ibi alto in qua nuces ſeruari ſolebant. Ideo is quadam die, circa oras ciſtæ ludens decidit, & fortè lautiores nucibus epulas inueniens ſic eſt locutus. O' me dementem qui in toto terrarum orbe nullam mea ciſta iucundiorem locum eſſe credebã. Docemur hoc apologo patriam non eſſe adeò diligendam, quin alibi meliorẽ eſſe poſſe credemus. Secundus eſt, in quo introducitur quidam agricola pauper quidem, ſed

adeò

adeò facetus, vt nec etiam calamitoſo tempore natiui lepōris obliuiſceretur. Is propriam domum incendio flagrantem cum ſpectaret, vidit murem ignis periculum euitaturum domo egredientem. Tunc ruſticus damnorum oblitus currens, muremquè apprehendens in medium flammarum proiecit dicens. Comburatur ingratum animal, quod fęlici tempore mecum habitauit, tempore verò infortunij domum meam deſerit. Hoc apologo monet Auctor illos fucata amicitia nobis eſſe coniunctos, qui ſecundis rebus nobis bladiuntur, & aduerſis nos deſerunt. De his verba fecit Ouidius canens. A

Nullus ad amiſſas ibit amicus opes.

Inſuper Apologus ad ingrati animi vitium ſpectans ille eſt, in quo mus accipitrem decipulis venatorijs irretitum laqueos rodendo liberauit. Ille nexibus liber, & vrgente
loco cit. fame, beneficij immemor murem deuorauit. Abſtemius non diſſimilem, ſed ad gratum animum ſpectantem apologum recitat. Vbi Leo laqueis venatorum adeo detentus erat, vt inde nullis viribus ſe extricare poſſet. Ideo tranſeuntem murem obnixè rogauit, vt rodendo funium nexus illum liberaret, pollicitus ſe tanti beneficij nunquam immemorem futurum. Hoc peracto, mus Leonis filiam in vxorem petijt, nec Leo abnuit, vt benefactori gratificaretur. Interea noua Nupta ad virum veniens neque ipſum con B
ſpicata, illum incauto pede contriuit. Hinc percipiendum eſt matrimonia inter ęquales eſſe contrahenda. Iuxta illud Ouidij.

Epiſt.6. *Si qua vis rectè nubere, nube pari.*

Conſultò omittimus fabulam filij Minois, & Paſiphes, qui, ex Iſacio, cum murem perſequeretur in dolium melle plenum illabēs ſuffocatus fuit, deinde à Polyide vate, herba quadam, in vitam reuocatus; vt ad magis ſeria accedamus.

MORALIA.

MVrium plures aſſignari ſpecies ſuperius, ſatis ſuperquè explicauimus; nam alij domos incolunt, alij in aruis, & ſyluis nidulantur, & alij in aquis verſantur. Omnes tamen quamuis inutiles eſſe videantur, eorum ſaltem cinis in medicina ſecundū Plinium eſt ex vſu. Pariter peccantium ſunt multæ ſpecies, quorum alij ſuperbiæ domum habitant, alij in lato, & læto diuitiarum campo verſantur, & alij in deliciarum flumine ſtabulantur. Omnes igitur homines huius generis, licet inutiles reputentur, tamen eorum cinis, teſte Berchorio nimirum memoria mortis illis medela eſſe perhibetur. Immò veluti murium fęcunda eſt multitudo, ita peccantium infinitus eſt numerus, quoniam ab vno mure, nempe à prauo ho- C
cap.22. mine numeroſa improborum proles dimanare ſolet. Iuxta illud Prouerbiorum. *Regnantibus impijs ruina hominum.* Hoc inde naſcitur, quia imitantur mures rarò bibentes; ſiquidem peccantes aquam ſacræ lectionis & affluentem ſermonis concionatorum vndam delibare renuunt. Ideoquè ſiti afflictati peribunt. Iuxta illud Iſaiæ. *Deficient*
cap.50. *piſces in aqua, & morientur in ſiti.* Amplius ritu murium, quando Dęmonum tentamentis ſuperantur, muſcipula decepti eſſe feruntur, vt Nicolaus de Lyra optimè aſtruit. Si
cap.14.Sap. ad particularia crimina deſcendamus, quibus aliquando homines irretiuntur; poterimus optimis rationibus Lurcones, Fures, & Paraſitos muribus aſſimilare. Quādoquidem Guloſus delicatiora cibaria tanquàm mus inueſtigat, vt ſemper crapulam exhalans, & ſagina repletus ſedeat. Fures vt magnam pecuniæ copiam cumulent furti gratia, tanquàm mures mille pericula incurrunt. Paraſiti tandem, in modum murium, alienos D
In Pata. cibos ſemper edunt. Quapropter Plautus ad rem introduxit Saturionem Paraſitum ſic loquentem.

—— nunquam quiſq; meorum maiorum fuit,
Quin paraſitando pauerint ventres ſuos, pater, auos, proauos
Abauos, atauos, tritauos, quaſi mures ſemper edere alienum cibum.

Amici quoquè fidei non probatæ comparandi ſunt ad mures, quorum iecur ad motum Lunæ creſcere, & decreſcere dicitur. Iecur enim affectum ſignificat. Ideo quando mundanæ amicorum proſperitates augentur, affectus erga illos creſcit, quando verò ob in-
cap.6. fortunium aliquod diminuuntur, tunc amici deſeruntur. Iuxta illud Eccleſiaſt. *Eſt amicus*

ſecun-

E *ſecundum tempus, & non permanebit in die tribulationis*. Huius conditionis homines eſſe
feruntur, qui collata in ipſos merita, paribus ornamentis decorare minimè nituntur.
Ideò Iræneus de his verba hæc protulit. *Non eleuauerunt oculos ad Cœlum, neq; gratias* *lib.6.*
egerunt Factori ſuo, neq; lumen veritatis videre voluerunt, ſed ſicut mures in cauis ſe abſcon
derunt. His accedit quòd mures, & potiſſimum aranei, ſecundùm nonnullos, venenum
in morſu, & in cauda gerunt. Tales ſunt hæretici, qui morſu, nimirum ſermone, nec nō
cauda, ideſt fine, & intentione cæteros corrumpunt, & venenant. Præter hæc, homi-
nes etiam abiecti, & viles ad mures comparantur. Propterea legitur in ſacris literis,
quòd viri primarij exercitus Aſyriorum, in contemptum, Iudæos mures nuncuparunt *Iudith.c.14*
his verbis. *Intrate, & excitate illum, quoniam egreſſi mures de cauernis ſuis auſi ſunt pro-*
uocare nos ad bellum. Seneca quoquè Vltores homines viles, & muribus ſimiles reputa- *in li.de Ira.*
uit, quando ſcripſit. *Puſilli hominis eſt, & miſeri repetere mordentem, vt mures, & formi-*
cæ, ad quas ſi manum admoueris ora conuertunt.

F

EMBLEMATA,
& Symbola.

PAleſtræ litterariæ miles exercitatiſſimus Alciatus figurauit murem intra val
uas oſtrei capite inſerto, medulam uorãtem cum inſcriptione. CAPTIVVS *Embl.94.*
OB GVLAM Quandoquidem teſtis oſtrei clauſis mus facilè coercetur.
Deinde ſubſcripſit hexaſtichon huius tenoris.

Regnatorq; penus, menſaq; arroſor herilis,
Oſtrea mus ſummis vidit hiulca labris.
Queis teneram apponens barbam, falſa oſſa momordit,
Aſt ea clauſerunt tacta repentè domum:
Deprenſum, & tetro tenuerunt carcere furem,
Seruet in obſcurum, qui dederat tumulum.

G

Hoc emblema in illos præcipuè prolatum eſſe videtur, qui, victus gratia, in domus op-
pulentas ſeruiliter ſe ingerunt; vnde poſtea nihil præter damnum, aut etiam interitum
conſequuntur. Poterit etiam in illos quadrare, qui luxu, & gulæ intemperantia mortē *in lib.Embl,*
properam ſibi comparant. Inſuper Iunius delineauit feles in muſcipula clauſos, & mul
tos mures circa decipulam ſalientes, cum hac inſcriptione. IMPVNITAS FERO-
CIAE PARENS. Deinde ſubſcripſit hos verſus.

Inſultat pauida hic natio muſculi
Clauſis muſcipulæ carcere felibus.
Sublatoq; metu forte periculi
Creſcit nunc animus degeneri inſolens.

Bargalius autem Scriptor Italicus, in libro de Inſignibus, effigiauit murem decipula
captū cum hoc Dicto Hiſpanico. POR BVSCAR DE COMER. Nimirum hic
mus, vt vitæ conſuleret vitam perdidit, & ne periret, perijt. Quod phrenoſchema hic
recenſere placuit, cum alibi in hac hiſtoria, huic locus aſſignari non poſſit. De ſymbo-
H lis, legimus apud Alexandrum ab Alexandro. Argiuos pro ſymbolo murem vſurpaſ- *lib.4. geni*
ſe. Quapropter, Plutarco teſte, in Numiſmatibus etiam iconem muris cudebant. Alio- *dier.c.15.*
quin nonnulli, muſcæ, & muris icon amoris moroſi ſymbolum eſſe perhibent. At
Ruſſellius Studioſis memoriæ artificioſæ imaginem muris tanquàm litteræ M. ſymbo- *in lib.mem.*
lum aſſignat. *artif.par.2.*

HIERO-

 A

HIEROGLYPHICA.

AEgyptij ſacerdotes aliquid optimum,& guſtui iucundum demonſtratûri,iconem muris oſtentabant; quandoquidem mus inter panes, vel caſeos optimum ſemper corrodendum eligit. Idem in fructibus, & præſertim in melopeponibus præſtat,cum multi eos meliores eſſe obſeruauerint,quos mures arrodere ceperint. Idcirco optima de cauſa Phyſiologi muribus ſagaciſſimum guſtum attribuerunt. Alioquin per figuram muris nonnulli detrimentum intellexerunt;mus enim noctu,diuquè aliquid rodens omnia inquinat,& inutilia reddit. Verùm per murem album, non ſolum Aegyptij,ſed etiam Græci illecebras amatorias deſignabant;cum ſalacitas muris omnibus eſſet notiſſima. Quapropter olim publica conſuetudine receptum fuit muris nomine amatoribus blandiri. Martialis igitur huius meminit dicens.

Nam cum me murem, cum me tua lumina dicas. B

Præterea aliæ muris proprietates alijs Hieroglyphicis occaſionem dederunt: quapropter ad ſignificandum vatem, Ricciardus in Commentarijs ſymbolicis figuram muris adhibendam eſſe autumat. Siquidem mures,ruina alicuius domus impendente, primi ſunt,qui aufugiunt. Alij voluerunt iconem exanimati muris imbecillitatem hieroglyphicè denotare, quoniam mus minimo quoquè incommodo intereat,& interdū ad mentem Aeliani,ſponte effluentibus inteſtinis moriatur. Pierius Valerianus per murem à fele comprehenſum vult indicare hominem, qui in manus hoſtium illabens auxilium miſerabiliter imploret. Deniquè mus ſub tectis in nido iacens,ex Ricciardo, decimū quintum gradum Cancri ſignificat,nec non hominem,qui domi manere cupiat.

in comm. ſymb.

HISTORICA.

AElianus in varia hiſtoria narrat quòd Diogenem Sinopenſem omnes homines euitabant;cum propter egeſtatem, quempiam hoſpitio accipere non poſſet,neque ipſum quiſquam inuitare vellet. Siquidem omnibus eius in reprehendendo acrimonia inuiſa erat. Ideo Diogenes mœrore confectus ſummas foliorum,quæ ſuppetebant, extremitates comedebat. Mus autem accedens decidentibus foliorum fruſtulis veſcebatur. Diogenes igitur cum diligenter rem obſeruaſſet,recepto animo,ſubridens dixit. Mus hic nihil indiget Athenienſium lautitijs,& quid tu Diogenes ægrè fers te cum Athenienſibus non cœnare? Ideoquè occaſione muris, non mediocre ſibi gaudium conciliauit. Herodotus in Melpomene,recitat legatos à Scythis miſſos,tria munera,nempe auem,ranam,& murem cum ſagittis Dario Perſarum Regi obtuliſſe. Interrogati autem à Rege legati, quid hoc ſibi vellet,ſe ignorare affirmarunt. Vnde quidam aſſentator,hanc protulit ſententiam. O Rex quicquid in terra,aqua,& cęlo comprehenditur tibi famulaturum eſſe, hęc munera ſignificant. Verumtamē Gabrias (vt refert Ioānes Magnus) vnus ex ſeptem Perſarum Primarijs dixit per hæc denotari. Niſi Perſæ,vt aues in cęlum aduolent, vel vt mures terram ſubeant,vel vt ranę in paludibus natent,eos nullo modo domum eſſe regreſſuros,quin ſagittis Scytharum conficiantur. Amplius habemus ex Annalibus Baronij Anno Domini 1233. in agro Frixinenſium meridiem verſus,ingentem murium vim ſubito natam,ſegetes fęnum,& herbas adeò populatam fuiſſe, vt agricolæ auitos lares deſerere coacti fuerint. Ad finem legimus apud Balbum in Itinerario Indiæ Orientalis. Incolas Cambaiæ pane,oriza,& lacte nutriri,& nullius generis animalia mactare. Immò ſi aliquando pulices prehenderint in cartha inuolutas ad loca campeſtria mittunt,& dimittunt:deinde obſeruātes à pueris Balſaræ mures coerceri,illos emunt,vt priſtinam illis libertatem reſtituant.

lib. 13. lib. 4. in hiſt. Goth. lib. 8. tom. 13. cap. 11. C D

SIMV-

Digitized by Google

SIMVLACRA.

REferunt Hiſtorici, olim apud Cretenſes ſtatuam Apollinis ſimulacro mu-
ris exornatam fu.ſſe, vel propter rationes ſuperius allatas de Apolline
Smyntheo, vel quia, cum ab oraculo ibi condendam eſſe Vrbem intelle-
xiſſent, vbi filij terræ maius detrimentum attuliſſent. Vnica igitur no-
ćte mures ſcutorum omnes habenas roſerunt. Herodotus quoquè *lib. 2.*
narrat in templo Vulcani ſtatuam Regis Scthi collocatam fuiſſe, in cuius altera manu
ſimulacrum muris conſpiciebatur cum hac inſcriptione. IN ME QVIS INTVENS,
PIVS ESTO. Huius ratio fuit quoniam hic Rex bellatoribus carens ad expugnandũ
Senacharibum Arabum, & Aſſyriorum Regem, Vulcani ope fiſus, caſtra in Peluſio col-
locauit. Noćtu autem tanta murium copia hoſtes inuaſit, & eorum pharetras, ſagittas,
F & clypeorum lota arroſit, vt ipſi armis exuti ſequenti die fugam arripere coaćti fuerint.
Ripa etiam in Iconologia ad figurandum Damni ſimulacrum vtitur mure. Etenim de- *par. 1.*
lineat hominem turpem, veſtibus ferruginei coloris indutum, manibuſquè mures tenen
tem. Hoc inde edoćtus, quoniam muris icon hieroglyphicè detrimentum ſignificare
demonſtrauimus; dum mus rodendo res adeo inquinat, vt inpoſterum nullius ſint vſus.
Idem Aućtor ad pingendã Detraćtionem vtitur figura turpiſſimæ mulieris, ore aperto *loco cit.*
ſedentis, nigro velamine caput tegente cum veſtimentis laceris, in dextra gladium, &
in ſiniſtra murem collocat. Nam mures quicquid boni, & pulchri inueniunt rodendo
deſtruunt; quemadmodum, qui aliorum famæ inſidiantur; paſſim de omnibus contume-
lioſiſſimè loqui ſolent.

VSVS IN CIBIS.

CVm mures ventri ſuo tantummodò ſeruiant, & inſigni ingluuie, varijs ci-
G bis eũ explete ſemper ſtudeant quotidie innumeris periculis ſe exponen
tes: iure optimo Diuina Lex horum eſu Iudæis interdixit. Immò non ſo-
lum in cibarijs, ſed nec etiam in ſacrificijs, illis vti poterant. Quemad-
modum apud Iſaiam habetur. Vbi legimus *Abominationem, & murem.*
Licèt Gloſſa interlinearis glirem interpretetur. Bruyerus literis *cap. 66.*
mandauit. Quibuſdam carnem murium in delicijs eſſe, ijſquè præcipuè, qui voracitati
ſuæ deſeruiunt, cum tantummodò murinæ carnes felibus, & muſtelis conueniant. Hanc *lib. 13. de re*
eſcam pro hominibus non commendat, quoniam mures, vt plurimum ex putredine ori- *cib. cap. 33.*
ginem trahant. Præterquamquòd ex mente Arnoldi Villanouani caro murina obli-
uionem generat. Incolæ tamen Regni Calechutini, vt refert Ludouicus Romanus, *lib. 5. cap. 6.*
muribus, & lacertis, abiećto capite, ſupra prunas aſſatis veſcuntur. Prætereà in obſi-
dione Vrbium, vel vrgente penuria annonæ, mures etiam eduntur. Nam Ioannes
Lerius Burgundus in hiſtoria nauigationis in Braſiliam Americæ, narrat, quòd in naui
vrgente rerum inopia, muribus veſcebantur, & noćtu tum decipulis, tum ritu felium, dili
H genti obſeruatione mures capiebantur, & refert vidiſſe nonuullos, qui tria, & interdum
quatuor Coronata pro ſingulis muribus numerarent. Quamobrem non magnopere de-
bemus mirari, dum legimus, Annibale Caſilinum obſidente, ducentis nummis murem
venditum fuiſſe, & venditore pereunte, emptorem ſuperuixiſſe.

VSVS IN MEDICINA.

SIngulæ muris partes, nec non totum animal non parum adiumenti ægrotan-
tantibus afferre, omnis medicorum ſchola fatetur. Galenus igitur ſcribens
ad Piſonem, Capita murium vſta ad alopecias commendat. Quamuis Sex-
tus huiuſmodi cinerem cum melle ad oculorum claritatem adhibeat.

Hoc inde verum eſſe colligit Porta, quoniam mus inter animantes nocturnos reponatur. Rhaſis, & Albertus ad arcendum Epilepſiæ paroxiſmum, collo laborantis caput muris appendunt. Magi vero (referente Plinio) muris roſtellum, & ſummas auriculas roſeo panno inuolutas, dimiſſo mure, febre quartana correpto alligant. Cerebrũ deniquè in vino mixtum, & maceratum, frontiquè appoſitum, ex Marcello, cephalalgiam curat. Plinius deniquè ſcriptum reliquit grauedinem finiri, ſi patiens nares murinas oſculetur. Cor muris, quia maximum ſit in comparatione ad molem corporis, A

lib. 3. Phyt. cap. 46. Porta in quartana febre non infrugiferum eſſe refert, ſi ab ægroto ſuſpenſum deferatur. Iecur, Luna ſilente, à mure extractum in epilepſia extollit Galenus. Fel murinum cum

li. 2. de med. fac. parab. aceto mixtum, & in aures inſtillatum, ex Plinio, mira facilitate extrahit, quicquid in aures intrauerit. Quapropter Quintus Serenus agens de vitijs aurium ſic cecinit.

Si verò incautas animal penetrauerit aures,
Proderit admixto pauidi fel muris aceto.

Caro huius animantis ad mentem Galeni, oculorum chemoſi conducit, quam affectio-

li. 1. de med. fac. parab. nem nonnulli carnoſam inflammationem corneæ vocant. Nam huiuſmodi caro cum oui luteo mixta adhibetur. Sanguis etiam muris cum felle galli, & lacte muliebri, ex eodemmet Galeno, ad ſuffuſionem commodus eſt, & ſalutaris. Deinde hoc ſanguine illitæ verrucæ, quas Græci vocant ἀκροχορδόνας, delentur. Galenus tamen huius teme- B

li. 10. de ſim. pl. med. fac. dij periculum non feciſſe teſtatur cum multa alia medicamina illi ſuppeterent. Præterea adeps huius animalis non vulgariter proderit: quoniam quidam empyricus in Germania verſabatur (ſcribente Geſnero) qui ſolo murium adipe tumores ſcirrhoſos mirandum in modum diſſoluebat. Muſcerda tandem, quamuis abiectus ſit murium fimus, in varijs tamen humani corpois affectibus, inſignem habet prærogatiuam. Primò ſi reſpiciamus caput, Marcellus pillulas ſeptem huius ſtercoris in aceto diſſoluit, & temporibus dolentibus fęliciter applicat. Nicolaus Myrepſicus muſcerdam, piper album, & myrrham terit cum aceto, & id in hemicrania adhibet. Plinius faciei mendas, muſcerda, & thuris polline eleganter emendat. Marcellus eodem remedio cum aceto, in auferenda mentagra, vtitur. Deinde ex hoc præſidio in alopecia, multa manabit vtilitas. Etenim Dioſcorides, quem ſequitur Vuecherius, ſtercus tritum cum aceto com-

lib. 2. mendat. Rhaſis autem, & Albertus huic fimo ſuccum erucæ, naſturtij, cæparum, & alliorum addunt, & alopecias ſanant. Bayrus in caſu ſuperciliorum, & barbæ, recipit hyoſciami, & polytrici drachmas duas, muſcerdæ drachmam vnam, olei Irini quantitatem ſufficientem, & medicamen pro partibus inungendis componit. Alij ſumunt cinerem apum combuſtarum, & ſtercus murinum, deinde cum aceto acerrimo linimentum parant. Mizaldus cinerem vermium terreſtrium, vel fimi murini cauernis dentium exeſorum imponit, illoſquè ſine machinis eradicare profitetur. Quod proculdubio à Quinto Sereno deſumpſit, qui agens de vitijs dentium hos verſus protulit. C

Vre fimum muris, patulis, & hiatibus adde,
Vel cinerem dentis ceruini extinguere aceto
Conuenit, atque, cauis immittere dentibus aptè.

In hęmaptoe, ſi ſanguis alijs remedijs ſupprimi nequeat. Mizaldus recipit ſcrupulos duos ſtercoris muris ſubtiliſſimè triti, ſucci plantaginis vncias duas, miſcet cum modi-

cent. 3. memor. co ſacchari, & Patienti mane, & veſperi per ſpatium aliquot dierum exhiber. In lithiaſi Renodeus muſcerdam cum vino albo propinat, & calculum atterendo excludit. Hæc etiam fuit ſententia Galeni ad Piſonem ſcribentis, nec non Dioſcoridis. Auicennas D

li. 3. de mat. med. verò vrinæ difficultate laborantem in decocto huius excrementi imponit. In Iſchiade nugatot Marcellus nouem pillulas fimi murini tritas in vini quartario præbet ægroto ſedenti. At ipſe ſurgens Orientem verſus potionem bibere debet, & poſt potum ſaltu diſſiliat, atquè ter pede ſaliat, & per triduum id repeti iubet. Inſuper muſcerda, ratione acrimoniæ, infantibus ſubdita aluum, ex Dioſcoride, ſubducit. Geſnerus tamen memorat ſe audiuiſſe nonnullas mulieres clinicas ad laxandam infantium aluum, portionem pulueris muſcerdæ cum pulte permiſcuiſſe. Hippocrates agens de morbis mulierum ſumit ſtercus murinum ſalem aegyptium, & cucurbitam ſyluestrem, deinde cum melle glandes format, quas ad fętum mortuum, vel etiam putrefactum educendũ ſupponit. Deniq; Plinius huiuſmodi fimũ pubi virorũ ad venerẽ cohibendã, illinit. Cũ igitur excrementa muriũ tot in medicina vſus habeant, non erit admiratione dignum ſi nobiliſſi-

E nobiliſſimum moſchi excrementum in medicis vſibus tantoperè commendetur: Præter
virtutes ſingulatim muris partium examinatas, totus etiam mus in medicina locum ha-
bet. Nam, ex Alberto, mus aſſatur, & pueris ad exiccandam pituitam ab ore in dies lib. 30. cap. 8.
fluentem exhibetur, Plinius autem mures commendat elixos pro puſionibus in lecto
mingentibus. Immò, ex Magorum ſententia, idem Plinius ad exterminandos dentiū
dolores bis in menſe mures elixos mandi iubet. Aquam autem, in qua mus fuerit elixa-
tus, aduerſus anginam Marcellus inſcio ægrotanti propinat. At Plinius in hoc caſu, ver
benam cum mure decoquit, deinde decoctum bibendum præbet. In pulmonum vitijs,
nonnulli murem, detracta pelle, & interaneis, cum oleo, & ſale coquunt. Euonimus in
Theſauro remediorum narrat, quòd quidam Empyricus muribus minutatim inciſis an-
ſerem repletum aſſabat, & inde collecto liquore laborantes artrithide inungebat. Cui lib. 2. Phiſ.
affectui mures prodeſſe ex eo colligit Porta, quoniam ſint animantes voraciſſimi. Ex- cap. 8.
trinſecus etiam mures domeſticos adhibuit Galenus dum per medium diſſectos ſcor- li. 11. de ſim
pionum ictui appoſuit. Alij non modo ad ictum ſcorpionum, ſed etiam ad morſus ſer- pl. med. fca.
F pentū mures diſſectos, & appoſitos commendant. Marcellus autem ad extrahenda,
quæcumquè corpori inhæſerint, muribus diſſectis vtitur. Crollius denique ſupra mor-
ſus murium, eorundem murium cinerem inſpergit. Galenus murium cinerem cum mel-
le, & adipe vrſino in alopecia miſcebat. Vuecherius prædictis arundinis cinerem addit,
Plinius catulis murium in vino veteri, pro generandis palpebris vtitur. Deinde huiuſ- li. 2. de rem.
modi cinerem cum roſaceo ad ſedandum dolorem in aurem inſtillat, eodemquè ambu- facil. par.
ſtis medetur.

VSVS IN VARIIS.

MAiolus, ex Caſadoro, narrat, quòd Goretanes Perſidis Imperator, cum in
Chriſticolas omne ſęuitię genus exerceret, præter varia tormentorū ge- colloq. 7.
nera, lacus etiam, in quibus innumeri mures ſeruabantur, parari curauit,
atquè ad eorum pabulum Chriſti fideles, ligatis pedibus, & manibus,
G proijci iubebat. Quapropter non erit mirandum ſi Heliogabalus Impe-
rator (teſte Lampridio) interdum decem millia murium, & muſtelarum colligenda cura- lib. 2. ſerm.
uerit, vt ijs poſtea, in ſpectaculis, & ludis vteretur. Horatius quoquè meminit, quòd ſat. 3.
pueri ludentes muribus vtuntur, dum illos ploſtellis adiungunt ſic.

Aedificare caſas, ploſtello adiungere mures
Ludere par impar, equitare in arundine longa.

Amplius variæ muris partes ad varios vſus ſolent adhiberi. Sextus cor à mure adhuc
viuente exemptum, brachio mulieris ſuſpendens illam ſterilem reddit. Mizaldus me- cent. 8. me-
minit carnis murinæ, qua nonnulli cicuratos accipitres nutriunt, vt citius plumas mutēt; mor.
Quintus Serenus, vt oculi fętuum nigrum colorem adipiſcantur, carnem murinam gra
uidis mulieribus edendam præbet, dum inquit.

Si pregnans artus captiui ſoricis edit;
Dicuntur fętus nigrantia lumina tingi.

H Excrementa quoq; murium à varijs vſibus non ſunt arcenda. Quandoquidem vrina (te-
ſte Mizaldo) partem hirſutam, depilem reddit; deinde ſanguine talpæ in priſtinum ſta-
tum reſtituitur. Prætereà, eodem Mizaldo auctore, in murium ſtercore ſi aurum ſepe- cent. 2. me-
liatur in puluerem redigitur, qui poſtmodum puluis fimo felium obrutus priſtinam for- mor.
mam recuperat. Demùm ſi pelles murium conſideremus. Scribit Alexander ab Ale-
xandro magnam partem Scythiæ tergore vulpium, & murium indui. Sed animaduer-
tendum eſt mures, quorum pelles in vſu veſtium adhibentur valdè diſcrepare ab illis,
de quibus in præſenti hiſtoria ſermo habetur. Siquidem olim nomine murium omne
muſtelarum genus intelligebant, vt in capite de muſtela fuit expoſitum.

 A

DE MVRIBVS AGRESTIBVS. Cap. XXXI.

SYNONIMA, ET DIFFERENTIÆ.

MVres, qui ſylueſtrem, & ruſticam ducunt vitam, ad differentiam murium vrbanorum agreſtes, & ſecundum Palladium, & Horatium ruſtici, & ab Italis *campagnoli* nuncupantur. Seruius hos nitedulas; & Marcellus mures ſubterraneos cognominare videtur; quoniam pedibus terram fodiendo, ritu talparum, multos cuniculos ſibi comparent. Ab Heſychio mus agreſtis κέρκος exponitur, quamuis propriè loquendo, mus piloſa cauda præditus, nēpè campeſtris, ſiue agrarius intelligatur; cuius iconem in capite de talpa licebit intueri. B
Ideo ratione loci, mus agreſtis, vel per culta, vel per inculta, & nemora vagatur. Primum Latini campeſtrem, Græci ἀρουραῖον dicunt, alterum Latini ſylueſtrem, & Græci μῦν ἄγριον vocant. Sunt etiam, qui primum in maiorem, & minorem diſtinguant. Ad ſylueſtres poſtea mures, præter aquatiles, referuntur ſorices, qui, ſecundùm Donatum, clariùs quàm cæteri ſtrident, his Plinius caudæ extremitatem villoſam aſſignat. Quare multi hunc à mure agreſti ſimpliciter dicto minimè diſcrepare opinantur. Amplius ad ſylueſtres reducuntur mures aranei, mures auellanarum, & mures alpini, qui alio nomine marmotæ indigitantur. Si murium ſylueſtrium colorem contemplemur; hi ſecundū Albertum, vel ad rubedinem, vel ad nigredinem vergunt. Tandem ratione ſimilitudinis, multæ beſtiolæ ad mures ſylueſtres ab Auctoribus reducuntur. Olaus Magnus memorat in Nortegia beſtiolam *Leem* dictam magnitudine muris agreſtis quandoquè vagari, quæ per repentinos imbres à cęlo decidit, & incompertum eſt vnde; nimirum an ex remotioribus inſulis vento, an ex nubibus fęculentis nata deferatur. Statimquè poſt caſum, in viſceribus herbæ nondum coctionem paſſæ reperiuntur. Viuit hæc peſtis donec herbam renatam guſtauerit, & ſtatuto tempore perit, hinc aer fit peſtilens, & incolæ vertigine, & ictero corripiuntur. Item ad mures ſylueſtres Aliqui citellum reducunt, Germanis Zyſel dictū, quæ vox apud Hungaros genus muris ſylueſtris ſignificat. Angelus December ſcriptum reliquit quemdam murem ſylueſtrem reperiri in vmbelico apoſtema generantem, à quo pus odoratum dimanat. Quamobrem fieri poteſt, vt præter Gazellam, nempè moſchi captam, mus etiam reperiatur, qui moſchum proferat. Pelliones noſtræ ætatis monſtrant pellem odoratiſſimam, in magnitudine, & colore, à pelle maioris domeſtici muris non valde diſſimilem, illamque pellem topæ Hiſpanię appellant. Alij tandem, vt ſyluaticus, & vetus Gloſſographus Auicennæ, inter mures ſylueſtres, napelli murem huius herbæ radicibus victitantem, & illius antipharmacum collocarunt. Matthiolus ſcribit quidem in altiſſimis montibus hunc murem iuxta napelli radices deprehenſum fuiſſe, ſed illum poſtea non deſcribit. Quapropter multi viri docti hunc murem non animal, ſed herbam iuxta napellum naſcentem, vimque illi contrariam poſſidentem eſſe exiſtimarunt; quorum ſententiæ Geſnerus adſtipulari videtur. D
Præterquamquòd Marcellus empyricus Thoræ, & Antithoræ nimirum napelli, & antinapelli herbarum meminit, quæ plantæ hodie noſtris Botanicis ſunt notiſſimæ.

li. 18. cap. 6.

lib 4. de Polit. Iu. ca. 42

NATVRA, ET GENERATIO.

Talpā imitantur.

TRia peculiaria mures agreſtes inſita habent à natura. Primum eſt, teſte Agricola, vt non ſemper ſub terra lateant, ſed aliquando quamuis rarius egrediantur. Secūdò tumulos terræ inſtar talpæ excitant, nec profundos cuniculos, ſed tantùm ſub terræ ſuperficie agunt; ideoq; terram veſtigijs cedentē relinquūt. Cuniculorū verò introitus ſi bipalio aperiātur, mox reparat, & retegūt, quod etiā talpę, ſed multò tardiùs, ſcilicet ſecūdo, vel tertio die pſtā.

Tertio

Digitized by Google

E Tertio, ex Plinij ſententia, mures agreſtes læſi ſtatim ad chondrillam tanquam ad ſingulare veneni præſidium confugiunt. Præterea huiuſmodi mures quemadmodum ex putri materia copioſiſſimè generantur, ita etiam breuis ſunt vitæ: etenim ad mentem Plinij, oborto in capite vermiculo, intereunt. Gignuntur autem nonnullis in locis, vt ſcribit Aelianus, æſtate ob repentinos imbres, vel poſt alicuius fluminis inundationem, maxima cum omnium admiratione, ſiquidem muris pars anterior erit formata, poſteriori nondum inchoata: propterea poſſumus cum Ouidio canere.

Altera pars viuit, rudis eſt pars altera tellus.

Quocirca iure merito inter animalia imperfecta reponi poſſunt, quæ interdum ex corruptione, interdum ex ſemine propagantur. Quandoquidem Ariſtoteles ſcriptis mandauit Animal ex putri materia natum generare quidem, ſed animal ſpecie diuerſum, à quo nihil amplius gigni poſſit. Mures igitur huius generis aliquando adeò multiplicantur, vt totas ſegetes abſumant. Immò ex Ariſtotele, aliqui agricolæ, cum pridiè metendum ſtatuerint, accedentes poſtridie cum meſſoribus, totam ſegetem ab ipſis conſumptam inuenerunt. Hæc autem fuit potiſſima ratio, propter quam, nonnulli populi à proprijs ſedibus expulſi fuerint. Galeni vidimus (inquit Niphus) quòd vnica nocte totum campum maturis ſegetibus refertum mures *lib.6. de hiſt. An. cap. 37.*
F agreſtes abſumpſerunt. In Hiſpania quandoquè (vt refert Strabo) orta eſt ingens murium copia, vnde peſtilentes morbi ſubſecuti ſunt. Hoc accidit aduerſus Romanos in Cantabria, vt ibi eſſent, qui accepta mercede, mures venarentur. Aeolij quoquè, & Troiani quandoquè murium agreſtium abundantia vexati Smyntheo Apollini ſacrificarunt, vt in capite antecedenti retulimus. *lib. 3.*

LOCVS CIBVS.

G Nihil eſt apud Hiſtoricos controuerſum, vbiquè locorum aliquos mures agreſtes reperiri, ſed nullibi horum maior copia, quàm in Aegyptijs patentium camporum æquoribus verſatur. Quandoquidem referunt Diodorus, & Aelianus iuxta Thebaidem Aegypti, poſt Nili inundationem Sole humum calefaciente varijs in locis ex terræ hiatu innumeram murium multitudinem emergere. Bellonius verò in obſeruationibus ſcripſit, inter Gazara, quæ eſt prouinciæ Aegyptiæ prima ciuitas, & inter Belba agros deſertos infinitos vagari mures, quos niſi deuorarēt aues *Percnopteri* ab Ariſtotele uuncupatæ & à Gallis *Boudree*, quæ naturæ inſtinctu cateruatim eò aduolant; Incolæ proculdubio omni ſeminum genere à muribus priuarentur. Præterea, auctore Agricola, huiuſmodi mures radices lupulorũ, paſtinacæ, & omnium leguminum deuorant. At radices cinaræ inſigni dulcedine refertæ ab ipſis præcipuè appētũtur. Quamuis alij velint has non ab omnibus, ſed tantummodò à muribus araneis expeti. Quapropter ruſtici ad illos arcendos multa præſidia excogitarunt, & ſcrobes in quibus radices cinaræ sũt plantandæ, echinis caſtanearum muniunt: ideoquè ab huiuſmodi beſtiolis prædictæ radices ſunt intactæ, donec per corruptionem echini aculeos amiſerint: hinc colligendũ eſt non leuem iacturam, & non mediocrem calamitatem tales animãtes omnibus agris afferre huius meminit Virgilius hunc in modum. *lib. 2. ca. 78.* *Radices cinaræ dulces.* *li. 1 Georg.*

H *Tum variæ illudunt peſtes, ſæpè exiguus mus*
Sub terra poſuitq́, domos, atquè horrea fecit.

Nam frumenta depopulantur, & omnia ſegetum genera demoliuntur. Vnde legimus in hiſtoria Germanica, Anno 1271. Frumenta à muribus adeò fuiſſe deuaſtata, vt inde magna annonæ caritas ſubſecuta fuerit. In Boreali autem regione (annotante Cardano) huiuſmodi mures ſub niue latitantes vermibus veſcuntur: quoniam terra ſub niuibus incaleſcit, & quamuis ſuperficies congeletur, infra tamen quemdam teporem contrahit vbi vermes reperiuntur. *part. 2.* *in appen. de rer. var.*

 A

CAPIENDI, ET FVGANDI Ratio.

Quibus animalibus mures agreſtes fugantur.

NOnnulla ſunt animalia,quæ ob antipathiam,quam cum muribus habent,illos à campis arcere poſſunt. In primis eſt quædam ſerpentis ſpecies, quam Itali carbonarium vocant. Hæc in pratis verſans mures venatur, & deuorat,ideo Nicander hunc ſerpentem myagron à murium venatu nuncupauit. Præterea vulpes,& feles ſylueſtres idem præſtant. Sed ad hoc munus obeundum muſtelæ pet idoneæ feruntur; ſiquidem ob exiguam corporaturam cauos murium ſylueſtrium facilè ingrediuntur. Alij ad murium latibula ſues ducũt, vt terram effodiendo illos extrahant. Nonnulli,cognitis murium latebris, tribus aut quatuor in locis illas aperiunt,expectantq; donec ad retegẽdum venerint; deinde ligone poſt eos inflicto,vnà cum terra eijciunt,eiectiq; aut conculcantur,aut aliter occidun- B
tur. Alij agricolæ paxillis acutis diligenter terram vnà cum muribus eruunt, quemadmodum ſi alliorum capita extraherentur. Aliqui ex Geſnero, gramen in introitum inſerunt, quod dum mus retrahere conatur,malleus ligneus in terram proximè poſt eũ adigitur,vt foramine occluſo,& regreſſu ei negato,facilè capiatur. Clariſſimus vir Ferrarius in eleganti hiſtoria de cultura florũ ad mures agreſtes ab hortis eliminandos duas excogitauit technas. *lib. 3.* Primò circumuolutam membranam,quam pergamenam vocant, plurimos in cucullos turbinat,oras circumplicatæ partis conglutinat,vel conſuit, partem verò ad hiatum eminentiorem, pro magnitudine murini capitis in orbem æqualiter attondet. Hos cucullos,demiſſis in eorum imo iuglandis fruſtulis, ſummiſque lateribus intrinſecus viſco circumlitis in ſcrobiculos paulò laxiores, ſereno cęli ſtatu, oretenus imponit, nam mures eſcaria illecebra decepti tota capita induent in cucullos, & tenaciſſimè adhęrente viſco,chartacei monocerotes capientur. Secundò idem doctiſſimus vir puſillos,& agreſtes mures ingenioſa petit balliſta,cuius deſcriptionem,& iconem apud ipſum licebit intueri.

Baliſta ad mures agreſtes necandos.

Quidam nugatores charta infraſcriptis characteribus C
exarata,& loco à vagulis muribus frequentato affixa,ab agrorum limitibus illos exterminare credebant,verba erant hæc. *Adiuro vos omnes mures,qui hic conſiſtitis, ne mihi inferatis iniuriam aſſignò vobis hunc agrum in quo,si vos poſt hac deprehendero,Matrem Deorum teſtor,ſingulos veſtrum in ſeptem fruſta diſcerpam.* Cæterùm ſatius erit cum Apuleio folijs rhododendri muriũ aditus occludere,vt ipſi quęrentes exitum, illis admorſis, miſere pereant. Palladius cinere quercus cauorum orificia replet, vt hoc in egreſſu aſperſi,ſcabie occupentur,& obeant. Deinde cicutæ ſemen cum helleboro,& polenta miſcet,& in murium cauernas indit: hoc enim veſcentibus ocyſſimum eſt venenum. Alij vt in campis ſemina ſint tuta, illa felle bubulo, vel decocto abſynthij contangunt, vel cinere muſtelæ,aut felis inſpergunt. Alij radicibus plantarum,& potiſſimum cinaræ lanam,fimum ſuillum,& cinerem ficulneum apponunt, ſicquè dentatos fures arcere conantur. Alij deniq; ſuffitu per campos ſparſim excitato ad alia loca mures relegare nituntur. Verumtamen nullum præſidium aduerſus hos valentius, & præſtantius eſt imbre,quia diuturnis obſeruationibus compertum eſt,copioſa cadente pluuia interire.

Pluuia mures necat.

Ad rem in Relatione Concincinæ legimus,ab infinita murium agreſtium copia ibi vagante campos oriza plenos non mediocre detrimentum fore percepturos,niſi à frequen- D
ti fluuiorum inundatione ſuffocarentur. Nam,aqua murium cauernas replente,ipſi vitæ conſulentes arbores ſcandunt. At pueri illarum regionum incolæ cum cymbis arboribus appropinquantes,longis virgis mures à ramis in aquam decutiunt. Quibus ſubmerſis,puſionum iocus in maximum totius regionis vertitur emolumentum.

DE

E

DE MVRE AVELLANARVM. Cap. XXXII.

SYNONIMA, DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

MVrium ruſticorum gregi murem auellanarum Auctores annumerant. Sententijs verò circa naturam,& nomen ſibi inuicem aduerſantur. Siquidem Alij ſoricem Plinij crediderunt, alij ſpeciem glirium conſtituerunt, alij tandem murem corylinum faciunt; cum fructibus coryli,vt plurimùm veſcatur. Huic diſcrepantiæ anſam variæ huius muris differentiæ præbue-
F
runt. Quandoquidem Geſnerus duplicem auellanarum murem,ſcilicet maiorem,& minorem deſcribit;immò maiorem Flandris *Etnslaep ratte*,ideſt rattum dormientem vocari teſtatur,quemadmodum Angli eumdem *Dormus*,nempe murem dormientem ob ſomniculoſam naturam,vocitant. Geſnerus, qui huiuſmodi animal viuum aliquot dierum ſpatio domi nutriuit,refert in magnitudine,& forma ratto aſſimilari,colorem murinum per tergum,& per latera magis rufum,præſertim verò in capite habere, auriculis magnis glabris,& ventre candido præditum eſſe; qua etiam albedine pars inferior caudæ extremitatem verſus,nec non crura referta ſunt,pedibus rubicundis, cauda tota hirſuta,oculis maiuſculis eminentibus nigerimis,barba partim alba,partim nigra; deinde color niger infra,ſupraquè aures circa oculos,& in poſteriori parte caudæ ſuperioris conſpicitur. Deniquè ab hoc animali domeſticorum murium odor dimanat. Si ad minorem auellanarum murē ruſeſcentē ſermo conuertatur cuius fortè meminit Albertus,quando *Odor muris auellan.*
G
dixit murem corylinum,rubicundo colore eſſe præditum. Hic mus adhuc in duplicem ſpeciem diſtinguitur,nimirum in murem odoratum rariorem, quem Itali Muſchardinū appellant,& in murem inodorum frequentiorem. Licèt hic Bononiæ vterquè indiſcriminatim ob figuræ,& molis ſimilitudinem Muſchardinus vocitetur. Alijs verò luciolus, quoniam illius oculi maximè lucidi eſſe videantur. Multi odoratam huius muris ſpeciē à mure peregrino D.Hieronymi non diſcrepare autumāt;qui in epiſtola ad Demetriadem de virginali continentia,luxum damnans, iuuenes comam nutrientes, & ſuauem odorem ſpirantes,cincinnatulos, & olentes pelliculam muris peregrini indigitabat.
Mus hic auellanarum minor valdè ſimilis eſt muri araneo, de quo in ſequenti capite agetur; quapropter multi auctores alterum cum altero facilè confundunt. Hic inter ramos coryli,vel Eupatorij Auicennæ Cannabinæ nuncupati nidum conſtruit, qualem vnà cum herba,quidam agricola ad nos detulit. Materia nidi erat fœnum,& gramen figuræ oualis, in parte ſuperiori foramen admodum anguſtum habebat,altitudo totius nidi ſex digitorum, in eoquè nudi adhue fœtus conſpiciebantur. Huius igitur muris, nec non nidi iconem exhibere libuit;nam maioris effigiem apud Geſnerum licet conſpicari.

H

MVS

MVS AVELLANARVM VVLGO' MOSCARDINO CVM NIDO hepatorio aquatico alligato vnà cum corylo.

CIBVS, ET CAPTVRA.

D

MVs hic, referente Agricola tam cauernas arborum, quàm terræ latibula incolit, in quibus fructus, ſed potiſſimum nuces auellanas, eaſquè optimas, vitioſis relictis, congerit, à quibus nomen ſibi vendicauit. Hinc prędictus auctor colligit, non ſomnum, vt nonnulli arbitrantur, ſed aggregatum pabulum eis ad traducendam brumalem vitam ſatisfacere. Ex altera parte narrat Geſnerus, ſe intellexiſſe à nonnullis ruſticis huiuſmodi murem à fine autumni vſquè ad initiũ veris immodico ſomno ſaginati, licèt in latibulis multi fructus, & nuces auellanæ reperiantur. Verùm in hac difficultate notandum eſt, quòd ſopor

conti-

E continuus à fine autumni in ver vſquè eos non inuadit,ſed tantùm interpolatus, vt viri fide digni hos cicures domi nutrientes diligenter obſeruarunt. In capiendis autem his animantibus,agricolæ,ex Geſnero, hoc vtuntur artificio. Iuxta cognitas horum animantium latebras longos palos defigunt, qui niuium tempore determinatas indicant cryptas,defoſſa igitur terra, tunc amplæ cellæ cum muribus,& copioſis auellanis inueniuntur.

DE MVRE ARANEO

Cap. XXXIII.

F

SYNONIMA, EORVMQVE Etymum.

Viri ſolida eruditione præditi hoc animal murem ob ſimilitudinem,& araneum,quia edita petat inſtar aranei, appellarunt. Sipontinus latinam huius animantis etymologiam explicaturus literis mandauit propter figuram murem,& ob agilitatem araneum nuncupari, cum ſuper tenſum filum,vel gladij aciem impunè ambulare poſſit. Geſnerus autem putat araneum à venefica facultate cognominatum fuiſſe, quemadmodum araneus piſcis ille nominatur, qui ſpinis venenatis eſt refertus. Vegetius hanc muris ſpeciem murem cęcum interpretatur,cum tamen Albertus,& Heſychius murem cæcum talpam ſolummodo nominent,ideoquè Aegyptij putantes tenebras luce eſſe antiquiores,hoc muris genus venerabantur,& teſte Herodoto inuenta horum murium cada- *lib.3.c.77.*
G uera,in *Butti* ciuitatem ſummo honore deferebant. Hic mus Græcis μυγάλη dicitur, quamuis Hermolao teſte,alicubi apud Dioſcoridem μυγαλῆ legatur. Nicander, metri gratia,μυγαλῖν prima ſyllaba producta pronunciauit. Verumtamen vt plurimũ tribus tantũ ſyllabis omnes auctores μυγάλην proferunt. Rodulphus in Commentarijs Leuitici mygalen vocari quaſi murem guloſum perperam exiſtimat. Quandoquidem mygale nuncupatur cum in figura,muri,& in colore, muſtelæ ſimilis eſſe perhibeatur. In ſacris litteris reperitur hæc vox Haanaka,quam viri non vulgariter eruditi in Commentarijs variè vertunt. Alij reptile volans, alij hirundinem,alij echinum,alij fibrum transferunt. Septuaginta,& D. Hieronymus mygalem, ideſt murem araneum exponunt. Italis hodie dicitur topo ragno,Hiſpanis Murganho,Gallis Muſerain,vel Muzeraigne,qua voce vti ſolent Rheti,qui Italicè loquuntur,Sabaudis Muſet, vel Muſette, Burgũdis Sery,Anglis Shreuu,vel Shreuue,Heluetijs Mutzet,quaſi mus araneus;alioquin ab acuta roſtri figura,Spitzmurz Germanis nominatur. *c.11. Leuit.*

H

FORMA, ET DESCRIPTIO.

Araneum murem muſtela multò minorem,colore ad cinereum declinante,& dentibus tenuibus Aetius prædicat: breuem, & gracilem caudam Albertus,roſtrum verò longum,& acutum Matthiolus ei attribuunt. Quamuis autem mus paruus,& exilis ſit,oculos tamen, in comparatione ad totum corpus,ita puſillos habet,vt Plinius hoc animal obtuſa oculorum acie præditum crediderit. Quocirca non eſt mirum ſi Nicander μυγαλῖν τυφλὴν, & Vegetius murem cęcum appellauerint. Propterea Geſnerus hunc murem colore partim fuſco, partim rufo refertum cum albo ventre deſcribit,& pedes *Magnitudo animalis qua.*

poſterio-

poſteriores poſtremæ corporis parti adhærentes obſeruat, ne ut longitudine caudæ duorum digitorum,& denique cum ocellis nigris, & minimis. Hæc beſtiola ab agricola quodam ſtipulam frumenti demetente comprehenſa,& nobis allata longitudinis erat quinquè digitorum,& duorum latitudinis, colore dorſi ex cinereo fuſco, ventre ſubalbido,roſtro ferè porcino,more felium,pilis referto;oculis valdè exiguis , pedibus in quinquè digitos diuiſis,caudaquè in comparatione ad alios mures duplo minori. Præterea dentes huius animantis non ſolum ſunt minimi,ſed etiam,& figura , & ſitu , tū ab aliorum quadrupedum, tum etiam murium dentibus diſcrepant. Itaque, ſecundum Matthiolum,horum duplex ordo ſingulam maxillam exornet. Quod Geſnerus admiratur,niſi quoad ſitum molares multò interiores , quàm inciſorios eſſe voluerit. Quoad figuram,Natura in his formandis,muſium,& ſerpentum dentes in vnum quodammodo compoſuiſſe videtur. Dentes igitur,quos in illo mure conſpeximus,anteriores in vtraquē mandibula duo erant exerti,inter maxillares nullus locus extabat vacuus , ſed omnes continuati maxilla vnicum tantum habebat punctum longiuſculum , ſecundus omnium minimus tria habebat puncta,adeò exigua,vt viſum ferè effugerent. Subſequebantur maxillares quatuor,quorum priores tres maiores in tria diuidebantur puncta , quarti vero punctum adeo perexiguum erat,vt nonniſi difficultate videretur , quatuor tamen aſperitatibus aliquantulum eminentibus inſigniebatur . In oris parte inferiori, præter quatuor dictos,cæteri ſunt ſine vllo ſpatio continuati. Quocirca omnes numerum vigeſimum quartum explebant. Verùm vt totum legentibus pateſiat iconem mandibularum,vnà cum figura huius muris apponere non piguit.

in comm. ad Dioſc. lib. 2.

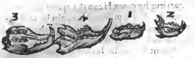
MYGALE, SEV MVS ARANEVS CVM CARDVO ALTILI.

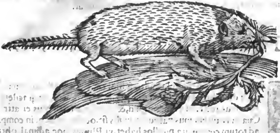
1 Maxilla ſuperior.

2 Mandibula inferior.

3 Muris domeſtici maxilla ſuperior.

4 Maxilla inferior.

NATV.

E

NATVRA, LOCVS, CIBVS.

HOc animal, in regionibus calidis, hominibus, & iumentis plerumquè noxiũ, & peſtiferum eſſe ſolet. Quod ſecus eſſe in regionibus frigidis Au-
ctores obſeruarunt. Quamobrem Matthiolus in Tridentino agro, hos
mures veneno carere affirmauit; quod fortaſſe Cœli temperamento attri
buendum eſſe op natus eſt; cum ſcorpiones etiam illius regionis veneno
careant. Præterea, vt Nicander in Theriacis ſcripſit, hoc murium genus ab orbitis plau
ſtrorum maximoperè abhorret, quandoquidem in illis plerumquè perire ſoleat. Hinc
Hermolaus colligit orbitarum puluerem, vt inferius dicemus, aduerſus huius animantis
F morſũm valere. Matthiolus viciſim hoc poeticum, & fabuloſum eſſe arbitratur. Inſu- *Vox animãtis qualis.*
per mures aranei ad alios mures comparati non ſolùm acutiſſimam habent vocem, ſed
etiam in motu ſegnes, & tardi ſunt, fortè propter hebetudinem viſus. Ideoquè, teſte
Geſnero, ſæpiſſimè occiduntur in ſtabulis, in quibus hyeme libentiſſimè verſantur. Ae-
ſtate verò hortos, & loca fimo bubulo repleta frequentant. Plinius mures araneos vl-
tra Apẽinnum non haberi atteſtatur. Noſtro tamen æuo, annotante Matthiolo; in vni- *lib. 8. c. 58.*
uerſa Italia, & præcipuè in Tridentino ſolo, deinde etiam in Germania, & ad mentem
Textoris in Britannia vagantur. Herbarum radicibus veſcuntur; ſed carduos præcipuè
eſculentos, magno agricolarum detrimento, deuorant. Geſnerus tamen audiuit illos
etiam veſci cadaueribus; ideo nulla tenetur admiratione, ſi hoc animal veneno ſcateat,
cum putrida materia nutriatur.

VENENVM, ET MEDELA.

G NOn eſt in dubium reuocandum morſum muris aranei venenatam qualitatẽ
participare, tùm quia iumenta ab illis demorſa id demonſtrant, tùm quia
ſi a felibus occidantur, inſtinctu naturali feles ab eorũ eſu, tanquam à ma
teria venenata abſtinent. Præterea morſus huius animalis prægnantis,
animali pariter prægnanti inflictus maiori eſt detrimento. Antequã igi-
tur ad huius veneni alexipharmaca accedamus, neceſſe erit ſigna diagnoſtica ab Auicẽ- *Signa diagnoſtica.*
na, Paulo Aegineta, & Aetio aſſignata recenſere. Primitus ex Auicenna partes demor
ſæ inflammatione corripiũntur, & partes proximæ liuent, immò Patiens vrinæ difficul-
tate vexatur. Deinde teſtes potius, quàm aliæ partes ab hoc animali demorderi ſo-
lent. Hæc etiam ſigna à Paulo Aegineta recitantur. Aetius tradit ſigna huius mor-
ſus eſſe manifeſtiſſima; ſiquidem vulnera quadrifido dentium ordine conſpiciuntur. *Vulneris curatio.*
Præterquamquòd ſanguis à vulnere primò purus, deinde ſanioſus dimanat. Quoad
curationem, Aetius prima facie vulnus poſca calida diligenter ablui, deinde cucurbitu
la ſcarificata venenum extrahi iubet. Sin locus non ſit exulceratus, tunc pyretrum, al-
H lia trita, aut ſinapim imponit, & magnas etiam antidotos præſcribit. Quintus Serenus,
ex Priſcorum mente, puluerem orbitarum commendat hunc in modum.

Sin autem muris nocuit violentia cæci,
Qui ſola ſignauit voluendis orbita plauſtris,
Illinc, mira datur vili de puluere cura.

Præterea Aggregator leporis coagulum, cum aceto plagæ imponit, & fimum caninum
Hierocles in Hippiatricis commendat. At Paulus Aegineta coagulum agninum in
vino cum ariſtolochia, & myrrha datum efficax præſidium eſſe teſtatur. Plinius cinerem
vngulæ arietinæ, & acetum ſcorpionum ictibus, & morſibus muris aranei mederi autu-
mat. Græci autem medici vt Dioſcorides, & Actuarius acetum cum puluere muris ara-
nei combuſti, aut cum galbano, vel cum farina hordei exhibent. Amplius multæ ab au-
ctoribus enumerantur plantæ, quarum folia, fructus, ſemina, & radices in exterminãdo
hoc veneno commendantur. Nam ſerpillum, & ſiſymbrium cum vino, Chryſogoni

folia

folia cum aceto, abrotoni decoctionem, & cyclaminum cum oxymellite Dioſcorides, A
& Auicennas praſcribunt. Alij vt Aëtius, & Aegineta radicem Gentianæ, cum vino, radicem chamæleonis, ſaluiam, erucam, verbenacam,& folia lauri adhibent. Tandem ab alijs braſſicę ſemen, & folia, abſynthium, malua, althea, necnon trifolium bituminoſum proponuntur. Inter fructus mala punica decocta, ex Ruellio, erunt vſui, & ex Dioſcoride Caprifici fructus cum cruo, cumino, & vino non erunt contemnendi. Poſtremò multa animantia, ex Alberto,& præcipuè muli, & equi, ob aranei muris venenum, pereunt. Quoniam Siponrinus tradit, ſi herbas, in quibus mus araneus emiſerit virus, depaſcantur, iumenta, & potiſſimum equas prægnantes exanimari. Hierocles *in Hippiat.* igitur primò huius veneni ſigna, deinde præſidia affert. Partes ergo iumentorum demorſæ rumore duro cinguntur, animalia gemunt, pabulum reſpuunt, & lacrymantur. Quocirca Gith tritum in vino per nares infundit,& fimo canino membrum ſaucium diligenter linit. Alij ſemen apij cum vino,& oleo coctum imponunt,& tumentes partes, ad euocandum virus ſcalpello incidunt. Inſuper qui communem curam medendi iumentis morſis à ſerpentibus, ſcorpijs, phalangijs, & muribus araneis ſcire cupit, petat Vegetium, qui omnia huius generis præſidia diligenter examinat. Normanni in Gal- B
lib.3.ca.77. lia hunc murem valdè venenatum eſſe exiſtimant; propterea quòd ſi equum, vel bouem cubantem tranſilierit, magnum inde nocumentum circa lumbos animal reportare opinantur; nec curari poſſe hoc animal putant, niſi iterum mus araneus per aduerſum latus, vel ſpontè, vel coactus tranſiliat. Quæ omnia valdè ſuperſtitioſa eſſe iudicamus.

CAPIENDI RATIO, & vſus.

ORnithologus refert cornicem occiſam tamdiù ſeruandam eſſe, donec puteat, illiuſquè cadauer in loco à muribus araneis frequentato collocandum eſſe, nam mures illius tractus, ad eſcam conſumendam accurrentes, C
facilè capientur. Etenim caro huius muris proprio morſui impoſita venenum ad ſe trahens patientem liberat. Plinius abſciſſam caudam, di-
Vſus in medicina. miſſo mure, in cinerem redigit, quo demorſis à cane rabido medetur. Cinerem verò totius muris combuſti Marcellus cum adipe anſerino ad condylomata ſananda miſcet, & Plinius ad furunculos commendat. Lucianus tandem in verſibus trimetris iambicis pro remedio podagræ hoc animal prædicat tali ratione.

Alij rubetas, quiq; vocantur aranei
Mures, lacertas, atq; muſtelas coquunt.

In Hippiatricis legitur quòd terra à mure araneo effoſſa equorum morbis medetur. Demùm Vegetius ad præſeruanda animalia ab horum murium morſibus, murem araneum viuum creta circumlinit, atquè ipſum exiccatum de collo animalis vtiliter ſuſpendit.

D

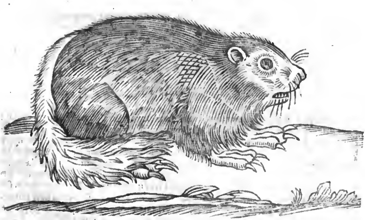
DE MVRE ALPINO, ſiue MARMOTA.

Cap. XXXIV.

SYNONIMA DESCRIPTIO.

MOntanus, ſiue alpinus mus à loco, in quo creſcit, & verſatur cognomē deſumpſit. Quamuis autem alia murium genera quandoq; montes incolant, tamen hoc genus, ex Geſneri, & aliorum obſeruatione in excelſis tantùm iugis alpium verſatur. Hunc ideo *Murmont*, vel *Marmont* vulgò vocant. F Hermolaus tamen Marmotam ſcribit. Aliqui marmontanam, Rheti Italice loquentes montanellam, alij tandem varozam indigitant. Nonnulli Græci, ob ſimilitudinem, quam cum mure, & vrſo gerit, ἀρκτομῦν cognominãt. Germani præſertim Heluetij, vt notat Geſnerus, corrupto muris montani nomine, murmelthier dicunt, alij murmentle, alij demum, ficto nomine, miſtbellerle, ob tinnulam huius animantis vocē, qua caniculas ſic propriè nuncupatas ſuperat, nequè dicendum eſt armellinos vulgò dictos ad hoc murium genus referendos eſſe cum illos mures alpinos Grapaldus appellauerit; quandoquidem inter muſtelas illos collocauimus. Braſauolus etiam taxum in muriū alpinorū genere ferè reponit. Empetra quoq; apud Albertum in muriū montanorū numero reponenda videtur, cū tamen noſtra ætate quid ſit ignoretur, quoad formā huius muris, Hermolaus ſcribit murem alpinum ad magnitudinem cuniculi accedere, ſed eſſe humidiorem lato dorſo, & pilis durioribus coloris, ut plurimum rufi aliquādo obſcurioris, & oculis prominentibus præditum eſſe. Verùm Matthiolus rectius hanc beſtiolam deſcribit dicens, quòd capite leporem refert, magnitudine cuniculum æquat, aureſq; tam G breues habet, vt vix ſupra pilos emineant, vario oblongoq; pilo inſtar taxi veſtitur. Caudā breuē, & pedes vnguibus acutis armàtos habet, quibus altè terram effodit. Hyeme adeò pingueſcit, vt interdum monſtruosè intumeſcat. Addunt nonnulli dentes anteriores huius muris eſſe leporinos, etſi forcipibus ſecentur, vna tantùm nocte renaſci. *in Com. ad Dioſcor. li. 2 cap. 43.*

MVS ALPINVS, SIVE MARMOTA.

 A

NATVRA ET MORES.

HVic animanti natura odorem murinum ita grauem ingenerauit, vt ex Stū-
pſio, ęſtate vix poſſit perferri. Præterea vocem habet acutiſſimam, qua
audita alpium incolæ vel aeris mutationem prænunciant, vel aliquid ad-
uerſi huic beſtiæ accidiſſe referunt. Deinde appropinquante bruma
(auctore Agricola) fœnū, & paleas in cauum vehunt. Etenim vnus eo-
rum ſtratus fœnoquè onuſtus, more plauſtri, ab alijs mordicus per caudā
in cryptam trahitur. Hanc miro artificio parant, retulit enim quidam Rhetus fide di-
gnus Geſnero, quòd huiuſmodi beſtiæ duo foramina in vnoquoquè latibulo parant,
per quæ in vnum locum tendunt, & iuxta vnum excrementa deponunt, & per aliud in
cryptam ingrediuntur. Quare aduentante frigore primò meatum ingreſſus claudunt,
& paulò poſt bruma magis premente, aliud etiam adeò diligenter obturant, vt faciliùs B
ſit terram immotam eruere, quàm foraminibus infarctam bipalio penetrare. Solent
autem ad finem Septembris ſe condere; cum alpinæ regiones circa diem feſtum D. Mi-
chaelis niue tegantur. Hæ beſtiæ inſtar herinacei conglobatæ, quinque, vel ſeptem,
vel nouem, vel paulo plures, vt plurimum in numero impari ſuper ſtramine dormientes
vſquè ad vernum tempus in eadem latebra ſtabulantur. Hinc ortum eſt prouerbiū ab
alpinis gentibus in homines ſomniculoſos pronunciatum. *Tempus inſtar muris alpini
conſumere*. Quando poſtea à cauernis ad luſus, ad paſtum, ad congerendum fœnum e-
grediuntur, vnus illorum tanquàm cryptæ cuſtos iuxta aditum in ſublimi ſpecula omnia
explorat, & ſi hominem, vel pecudem, vel Ferā viderit, illicò acutiſſima voce clamat, vn-
de reliqui omnes, hac audita, ad latibulum concurrunt, omniumquè poſtremus ſpecula-
tor ingreditur. Pluuio cœlo non egrediuntur, ſed tantùm aere ſereno colludunt, im-
murmurant, aut inſtar canicularum latrant, vt animaduertit Stūpſius, qui biennio huius
generis murem domi aluit. Deniquè mures alpini in ædibus alti, feritate depoſita, faci-
lè miteſcunt. Sed, ritu murium, vtenſilibus inſigne afferunt detrimentum, cum omnia C
rodendo deſtruant. Verùm quidem eſt, quòd aliquod ſpecimen ingenij præſeferunt,
in aliquem domus angulum ſe recipientes vt veſicæ, & alui onus deponant. Hyeme im-
pendente, etiamſi domi alantur, in aliquo ædium receſſu cubantes, frigore perdurante,
dormiunt. Geſnerus quem domi nutriebat circa finē autumni in vaſe ligneo ſtramentis
ſemipleno, & operculato ob aeris frigidi iniuriā collocauit, ſed poſt aliquos dies mor-
tuum inuenit, & cauſam interitus occluſam reſpirationem fuiſſe putauit. Ideò mirandū
eſt quomodo in cryptis diligenter obturatis totum hyemis ſpatium tranſigant, niſi id
latebræ amplitudini attribuere velimus. Tandem cicures ludunt, & ad mentem Stum-
pſij dentibus pediculos hominis inſtar ſimiæ captant. Bipedes gradiuntur, & Vrſi mo-
dò anterioribus pedibus veluti manibus cibum ori miniſtrant.

Hyeme quomodo condantur.

Seruandi animalis modus.

VOX, LOCVS, CIBVS, D
& capiendi ratio.

EX ſuperius enarratis colligendum eſt mures alpinos leuem ob cauſam
metu conſternari; ideoquè perterrefacti acutiſſimè vociferantur. Quan-
dò verò ad Solem extra latibulum colludunt, tanquàm catelli obmurmu
rant, ſi verò accidit, vt ingentes iratum motus concipiant, tunc inſtar ſi-
bilantis fiſtulæ, ita argutam edunt vocem, vt audientium aures lædant.
Locum natalem nomen animalis indicat. Propterea Matthiolus in Annanienſibus Tri
dentini Soli montibus frequentiſſimos vagari tradit. Pariter Geſnerus prodit in fri-
gidiſſimis, & niuoſis Germaniæ partibus hos animantes verſari. Quocirca non erit ve-
riſimile in calidis oris reperiri: licet Nuperi quidam partes aliquas Aegypti ab
his muribus incoli ſcribant. Veſcuntur non ſolum fructibus, ſed etiam diuerſis alijs

rebus

E rebus,& præſertim quando cicurati in priuatis ædibus degunt. Tunc enim edunt panem,carnes,piſces,pulmentum,caſeum,& quicquid illis obijcitur. Cæterùm inter alia cibaria lacte potiſſimùm delectantur;ideoquè in bubulcorum caſis,in quibus lac ſeruatur,interdum in furto deprehenduntur. Siquidem oris ſuctu, porcellorum more,talem edunt ſonitum, vt ſemetipſos prodant. Præter hæc,laqueis & alijs machinis ad cauernarum aditus appoſitis irretiuntur. Qui verò pro cibo hos mures coercent, tempus opportunum,brumale ſolſtitium eſſe affirmant; quia tunc pinguiſſimi in latebris reperiuntur. Venatores igitur æſtiuo tempore,iuxta obſeruatos eorum cuniculos perticas adeò longas defigunt,vt niuoſo tempore eminentes locum deſtinatum indicẽt. Etenim circa feſta Natalitia D.N.ſolo detecto, & terra effoſſa dormientes deprehenduntur, & quò libuerit,aſportantur,non enim facile expergiſcuntur, niſi calor Solis,ignis, vel hypocauſti eos reſoluerit.

Hi animantes ſunt omniuori.

F

VSVS IN CIBIS, & Medicina.

STumpfius narrat, quod alpium Incolæ circa initium hyemis hos mures dormientes,& valdè pingues à cauernis auferunt,& cultro iugulant, ſanguinemquè vaſe excipiunt;deinde murem in aqua feruenti tanquam ſuẽ depilant;donec caro glabra,& alba fiat. Inſuper exenterato ſanguinem infundunt, & hoc modo paratum aſſant, vel in iure nigro condiunt. Quandoquè ipſos ſale inſperſos inſumant,poſtmodum cum rapis, & braſſicis coquunt,& hunc cibum puerperis etiam concedunt. Quarè non poſſumus non mirari quomodo puerperas his carnibus etiam alant,cum difficiles ſint concoctu, conſequenterquè ventriculo laborem inferant,& corpus uniuerſum excalefaciant. Prætèrquãquòd ita gtauem odorem ſpirant,vt quibuſdam ſint nauſeæ. Verùm quidem eſt,quòd ſi huiuſmodi carnes muria aſſeruentur,omnem odoris grauitatem deponunt. In medicina verò hoc animal
G non eſt infrugiferum,quandoquidem eius caro in vteri vitijs, & ventris torſionibus cõmendatur. Ventriculus huius animalis colica laborantibus vtiliter imponitur. Pinguedo quoquè (annotãte Matthiolo) à medicis expetitur,cum neruos contractos emolliat,& illita vmbelico ſomnum conciliet. Immò in articulari morbo,in lithiaſi, & pleuritide alijs non cedit medicamentis. Quamobrem Vuecherius in prædictis affectibus vnguentum pretioſum adipem muris alpini recipiens præſcribit. Deniquè ex hoc Veterinarij in curandis equorum vlceribus non modicam frugem demetunt.

Puerperis conceditur.

lib. 2. ca. 43.

lib. 2. antid. ſpec.

DE MVRE AQVATILI. Cap. XXXV.

H

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, & Deſcriptio.

BEllonins ſcriptis mandauit murem aquaticum ab Antiquis non fuiſſe memoratum,vel quia ſuperfluum eſſe arbitrati fuerint, hoc animalis genus inrer aquatilia recenſere,cum in vtraquè ſede degat,vel quia nullum cõmodum ex illo pro humano genere haurire poſſent, licèt Ariſtoteles in libro Mirabilium huius meminerit. Plinius quidem muris aquatici, & marini meminit,ſed per hos animantes, teſtudines intellexit. De quibus fortè agens Olaus Magnus tradidit hos mures, ſcrobe in terra facta, oua parere, deinde tranſacto trigeſimo die, aperta fouea, ad aquam fœtum perducere. At de his in tractatu quadrupedum polydactilorum ouiparorum verba fient. Murem igitur aquaticum

lib. 21

Itali aliquibus in locis ſorgo, Morgange nempe murem mergum vocant, Galli Rat D'lau, Germani Vuaſſermuſz, Angli Vuaterratte. Quoàd formam Bellonius hunc murem valdè ſimilem muri domeſtico deſcribit, ſed fœminæ tres meatus nimirùm pro fęcibus, pro vrina, & pro fętu aſſignat; poſtmodũ ad genuinam huius muris figuram reprę ſentandam, muris domeſtici maioris iconẽ exhibet; qua de cauſa in hoc à Geſnero damnatur. Cæterùm inter Nuperos, clariſs. vir Carolus Cluſius verum murem aquaticum delineat, atquè deſcribit. Nam ab exuuijs huius beſtiolæ tomento infarctis refert magnitudine ad talpam, & longitudine ad ſeptem vncias accedere, denſis, & mollibus villis tegi, coloris fuſci præter ventrẽ, qui pilis ex albo cineteis veſtitur. Caput in cõparatione ad reliquum corpus paruum, & pars ſuperior, roſtri prominula eſt; ideoquè credendum more Suis, vel talpæ terram eruere. Oris hiatus non eſt magnus. Superiorem maxillam binis dentibus magnis latis, & firmis armatam habet. Totidem ſunt inferiores, ſed minores, & obtuſi. Oculi valdè exigui, & vix conſpicui. Rictus latera longis villis cinerei coloris obſita. Cauda octo vncias longa valdè craſſa, tota autẽ rariſſimis breuibuſquè pilis tecta cum oſſeo quodam neruo mediam ſecundùm longitudinem ſecãte. B Pes vterquè anterior in quinquè digitos diuiſus, & acutis vnguibus munitus eſt. Poſteriores pedes paulò ſunt longiores, & magis plani, conſequenterquè digiti etiam, maiores membrana quadam connexi, vt in genere Palmipedum conſpicitur, quam membranam ad commodum natandi hæc animantia à natura proculdubio ſortiuntur. Ideò hic mus exiguum Fibrum imitabitur. Fuerunt autem nonnulli, qui (referente Cluſio in Curis poſterioribus) ſcripſerunt pellem huius muris nonnihil grati odoris ſpirare. Verùm pellis illius muris quem Cluſius pertractauit, nullum prorſus odorem emittebat.

lib. 1. Aqu.

in Auctor. Exotic.

MVS AQVATILIS CLVS.

LOCVS

E

LOCVS CIBVS.

AD Nilum, & apud Strimonem, Bellonio auctore, mures aquatici frequentiſſimi ſunt, vbi ſerenis noctibus vagantur, ſed leui audito ſtrepitu, rurſus in aquam ſe præcipitant. Geſnerus intellexit hunc murem non in magnis amnibus, neque in profundis aquis, ſed tãtummodo in paruulis riuis verſari. Ariſtoteles in Mirabilibus ſcribit fontem eſſe in Coluſis Arcadiæ, in quo mures domeſticis valdè ſimiles naſcuntur, & natant. Verùm cum Theopompo debemus legere (Luſis non autem Coluſis) quoniam Luſi Vrbs eſt Arcadiæ, teſte Stephano, vbi fons ille ſcaturiebat, in quo Melampus Preti filias lauans ab inſania liberauit. Quoad cibum, mus hic ex Bellonio, plantas aquaticas depaſcitur, & à cõſueto loco recedẽs fruges etiam edit, quibus cæteri mures veſcuntur. Solent inſuper mures aquatici, inſtar lutræ piſcibus inſidiari, quamobrem Carolus Stephanus agens de piſcinis, monet diligenter curandum eſſe, ne à lutris, & muribus aquaticis infeſtentur. Siquidẽ ambo hæc animalia in Lotharingia magis, quàm in vera Gallia frequentiſſimi reperiuntur; vbi ſi in aquas ſe mergant ad venatum piſcium per aliam poſtea partem in terram redeunt; quoniam ex eodem Carolo Stephano nonnulli has beſtias ſubmerſas expectantes nuſquam rurſus emergere conſpicati ſunt.

lib. 1. Aqu. — *loco cit.* — F — *lib. 4. Agric.*

VSVS.

INtellexit Geſnerus, quod tamen verum eſſe affirmare non audet, quoſdã in nonnullis Galliæ locis muribus etiam aquaticis in cibis vti. Plutarchus quidem ſcribit quòd Magi Zoroaſtrem ſectantes colunt echinum terreſtrem, & mures aquaticos odio habent; ideirco quò quis plures occiderit, & ptoiecerit, eò carior Deo eſſe perhibetur. Addit inſuper in Commentario de Iſide iuxta Magorum mentem, quædam animalia, vt canes gallinas, & echinos terreſtres boni eſſe Dæmonis, mures autem aquaticos mali Dæmonis reputari. An verò intelligant mures aquaticos, de quibus in præſentia ſermo habetur, dubitandum eſt, quandoquidem teſtudines aquaticæ, apud aliquos auctores ſub nomine murium aquatilium circumferuntur.

in Sympoſ. 4. quaſ. vlt. — G

DE TALPA.
Cap. XXXVI.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, Etymum.

H QVoniam Albertus, Lonicerus, & alij auctores non proletarij talpam inter murium genera recenſuerunt; licèt Geſnerus in talpa nullam muris ſimilitudinem, præter corporis molem obſeruet. Nos poſt murium hiſtoriã talpæ naturam ponderandam proponimus. Hæc in primis æquiuocationem patitur. Siquidẽ apud Ferantem Imperatũ diligentiſſimũ, & eruditiſſimũ pharmacopœũ, talpa eſt illud inſecti genus, more talpæ quadrupedis terrã effodiens à noſtris agricolis *Zuccara* dictũ, quoniã cucurbitis, quas zuccas vocant, inſigne detrimentũ afferat. Nos hoc animal vermẽ cucurbitariũ in hiſtoria inſectorũ appellauimus. Talpa quoq; in ſcholis medicorũ tumor eſt pręter naturã, vel abſceſſus ſub cute valde depreſſus, & ſerpẽdo cuniculos inſtar talpę animalis efficiẽs. Noſtræ etiã mulieres Bononiẽſes hũc affectũ pueris valdè familiarẽ topinarã vocãt, quo nomine ad denotandã talpã animal

lib. 28. nat. hiſt. — *lib. 5.*

vtuntur. In Græcis literis talpa dicitur σπάλαξ,& ambiguitate laborat, quandoqui- A
dem à Theophraſto quædam planta nominatur ſpalax,& à Gaza aſpalax redditur, ha-
lib. 1. hiſt. bens radices grandes craſſas, & carnoſas. Veruntamen cum nequè Theophraſtus
plan. ca. 11. alibi, nequè alius auctor huius plantæ meminerit, Geſnerus opinatur pro aſpalace her-
bam aſtragalum intelligere voluiſſe. Hæc enim craſſos, & carnoſos aliquot nodos in
radicibus profert. Talpæ etymum ſi conſideremus, apud aliquos dicitur quaſi talis pa-
lus, cum inſtar pali terræ adhęreat, vel potius talpa, quaſi tapta à verbo greco θαπτω in-
humo, cum aſſidua terræ foſſione ſemetipſam inhumare videatur, ſed rectiùs talpa qua-
ſi typha à τυφλὸς cæcus. Albertus talpam murem terrenum, vel cæcum vocitat; quam-
uis hoc nomen muri etiam araneo competat. Apud Græcos σπαλαξ,& ἀσπάλαξ ma-
ſculini generis talpa nuncupatur, παρὰ τὸ σπᾶν, teſte Etymologo, quoniam terram vn-
guibus aſſiduè vellicet, & perforet. Scribitur etiam ἀσφάλαξ, ſed Atticè, vt voluit Va
rinus. Σκάλοψ pro σπάλαξ à Nicocle pro vocabulo Attico profertur. Σιφνεὺς etiam
talpam denotat, quoniam Varinus σίφνον terram, & σιφνεύειν euacuare interpretatur:
ideoquè talpa cum ſit ſubterraneum animal terram fodiendo euacuat. Volaterranus,
& alij nuperi auctores tal[illegible]am Græcè blactam exponunt, ἀπὸ τοῦ βλάπτειν, ideſt à nocen B
do; ſed blattam ſcribere debebant, quæ vox latina, & non græca eſt, Inſecti genus, &
Nomina varia etiã barbara. non talpam ſignificans. Albertus talpam, græcè Colty, vel, vt alibi legitur Koky no-
minat; quam vocem Geſnerus arbitratur Perſicam, & ab Auicenna deſumptam fuiſſe.
Iſidorus tradit talpam à Græcis Aſflatam vocari, ſed perperam. Debebat enim Aſ-
palacam legere. Etenim apud Syluaticum Aſpal s pro Aſpalax exprimitur. Hic Au-
ctor alia etiam nomina barbara prodit, quæ ſunt Irliocha, Orthoponticus, Irbea, Lago-
ceros, & omnia talpæ attribuit. Apud Italos hoc animal nomen latinum retinuit, quam-
uis Bononię topinara vulgò dicatur. Hiſpanicè Topo, qua voce Itali ad murem ſigni-
ficandum vtuntur. Gallicè Taulpe, Germanicè Mulwerf, vel vt Saxones ſcribunt (refe
rente Geſnero) Moluuurffr, quia terram roſtro fodiens reijciat, Flandris, & Hollandis
dicitur Mol, vel Molmuſz, Anglis Molle, & interdum Vuant, Illyrijs Krticze.

FORMA, ET DESCRIPTIO. C

Exerc. 244 SCaliger in Exercitationibus contra Cardanum ſcriptis mandauit talpam
muri valde ſimilem non eſſe. Quandoquidem pedibus quodammodo vr
ſinis ſit inſignita, totumquè corpus latius, & depreſſiùs, crura breuiſſima,
& caput bufonino potius, quàm murino ſimile habeat. Albertus talpæ
crura breuiſſima vngues acutos, & quinquè digitos in pedibus anteriori-
bus, quatuorquè in poſterioribus aſſignat. Geſnerus verò poſteriores etiam pedes
quinquè digitis refertos eſſe prædicat; ſed addit minimum digitum ità introrſum ſpecta
re, vt negligentius intuenti occultetur. Palma anteriorum pedum lata eſt, & manum
refert. Collum inter crura anteriora breuiſſimum, & propè nullum, caudamquè breuem,
& hirſutam habet. Roſtrum muſtelinum Heſychius illi aſſignat, & Georgius Agricola D
hanc beſtiam pilis breuibus mollibus, denſis, & in nigredine ſplendidis decorat. Hæc
omnia in icone conſpicienda ſe ſe offerunt.

1 MVS CAMPESTRIS, SIVE AGRARIVS.

2 TALPA.

H

ANATOMICA.

DE oculis,& viſione talpæ, ſententijs inter auctores variatur. Nam per anatomicam inſpectionem duo nerui ad ipſas oculorum ſedes à cerebro ducuntur, Nigrum,& Album oculi, nec non pupillæ rudimenta obſeruantur. Quamuis exterius totum id, ob prætenſam membranam, non appareat. His addamus clariſſimorum virorum auctoritates. Galenus enim *lib.4. de* oculis talpæ humorem vitreum,& cryſtallinum, nec non tunicam attribuebat, & alibi *vſu par.*

oculos

lib. 2. de ſem. oculos talpæ propter imbecillitatem interiores eſſe exiſtimabat. Ariſtoteles in hiſto- A
ria animalium cunctis animantibus viuiparis, excepta talpa, oculos aſſignat, ſed poſtea
addit hæc verba. *Verùm ſi quis prætenſam membranam detrahit, locus oculorum appa-*
lib. 1. cap. 9. *ret, & pars nigra eorumdem, ſitus deniq́, & deſcriptio eadem, quam legitimam cõſpicui ocu-*
li obtinent. Geſnerus teſtificatur talparum oculos ſe diligenter inſpexiſſe, qui promi-
nentes extra cutim veluti nigra puncta magnitudine ſeminis milij conſpiciebantur.
Immò vir quidam eruditus retulit Geſnero, ſe talpam grauidam diſſecuiſſe, & fœtus ali-
quot maiuſculis capitibus cum ocellis comperiſſe. Ideoquè ex prædictis hoc poſſumus
elicere argumentum, vbi ſunt inſtrumenta ibi etiam officia neceſſariò eſſe debent, & ſi
in talpis eſt oculus, ibi etiam debet eſſe viſus; quia natura nihil præter finem operatur.
Ex altera parte alij negant talpam videre, primò quia ſub terra nullus eſt aer, ergo nul-
lus eſt viſus, præterquamquòd olfactus pro viſione ſupplet ad lumbricos, aliasq́; eſcas
deprehendendas. Deinde Plinius, & Albertus neq́; viſionẽ, neq́; oculos, ſed tantùm ocu-
lib. 18. lorum effigiem in talpis conſtituunt. In hac igitur diſſoluẽda difficultate Bartholomeus
cognomento Anglicus ſcribit, ex aliorum ſententia membranam oculos talparum te-
gentem, ipſis pereuntibus, diuelli; ideoquè morientes oculos reſerant, quos viuentes B
clauſos ſeruabant. Nos opinionem Scaligeri ſequemur, qui viſionem imbecillimam
talpis attribuit, non vt ſub terra videant, quia ipſorum oculi nihil lucidi in ſe habent, vt
in felibus obſeruatur, ſed tantùm vt lumen euitent. Quamobrem hac tenui viſione,
Natura talpam fugere lucem edocuit. Si contemplemur dentes, hos non habet, vt cæ-
teri mures, ſed potius dentibus muris aranei ſimiles, binis enim anteriùs coniunctis, &
oblongis caret, ſed inſtar canis & muſtelæ vtrinquè ad latera ſingulos eminentes ha-
bet. Pulmones cum multis fibris ſeparatis nullo inter ſe communi principio cohærẽ-
tibus vnà cum corde verſus inferiorem ventrem ſiti ſunt. Crura anteriora ex duobus
conſtant oſſibus, quæ in os humeri inſeruntur. Sic enim beſtia fortiùs fodit. Poſterio-
ra deniquè crura habent os, quod paulò infra genu in alia duo diuiditur, vt in ſequenti
figura lector poteſt conſpicari.

NATVRA, ET MORES. C

Exerc. 198. SCaliger inter animantes imperfectos talpam collocabat, cum ex terra plu-
uijs madida, & putreſcente, vt plurimùm generetur. Ampliùs nullum eſt
animal ſanguineum viuiparum, præter talpam, teſte Cardano, quod ſub
terra perpetuò viuat. Nam ex Alberto, nec etiam per horæ ſpatium ſu-
pra terram viuere poteſt. Cæterùm talpæ cauernulas ſubeuntes, ſi earũ
orificia occludantur, identidem, ne fortè impediatur reſpiratio, reſerant. Quapropter
talpæ à Græcis γεωρυχίδες appellantur; quoniam more cuniculorum fodiant. Mures
etiam agreſtes cauos ſub terra parant, ſed talpæ inſtinctu quodam naturali profundio-
res meatus, quàm prædicti mures elaborant. Ideò Martialis huic proprietati talparũ
nixus de paruo prædio ſibi donato cum amico iocabatur hunc in modum.

lib. 11. epig. 19. *Et talpa eſt mihi foſſor, atquè arator.*

Propterea detrimentum nõ mediocre aruis, hortis, & pratis radices plantarum diuellen- D
do afferunt. Hoc non fuit ignotum Virgilio, quando dixit.

lib. 1. Georg. *Aut oculis capti fodere cubilia talpæ.*

Reuſnerus quoquè in Paradiſo poetico hoc intactum non reliquit, dum ſic locutus eſt.

Sub terris oculis captus ſibi talpa cubile
Dum fodit, agricolis hiſpidus aure nocet.

Optima igitur dè cauſa Baptiſta Mantuanus in Bucolicis ſic canebat.

Eclog. 3. *Diua faue agricolis, talpas occide malignas,*
Aggeribus peſtem.

Præterea rerum naturalium ſcrutatores in talpis aliquem iræ motum obſeruarunt, quo-
niam ſi earum dorſum bacillo ſtimuletur, tunc reſupinatæ pedibus, atquè roſtro acriter
ſe defendunt; licèt Reuſnerus in Paradiſo poetico hos verſus ſcripſerit.

Quid tibi cum magno commune eſt talpa leone?
Non cadit in turpes nobilis ira feras.

Deniquè

TALPAE SCELETON.

TALPAE PARTVS.

Deniquè talpa omnes quinquè ſenſus participat. Verùm quidem eſt, quòd viſionem habet valdè hebetem; vnde tanquàm cæca ab Oppiano ἀλαὸς cognominatur. Cardanus tamen, ratione finis, hebetudinem viſus talpæ attribuit. Etenim quid iucundi ſub terra perpetuò habitantes videre poſſunt? viciſſim cum hæ beſtiæ parùm videant excellentiùs tamen audiunt; quare ex Plinio, ſi de illis aliquid proferatur, intelligere, & fugere dicuntur. Iure igitur merito talpæ auritæ, non propter longitudinem aurium, ſed propter exquiſitum auditum, auctore Agricola nuncupantur.

LOCVS,

 A

LOCVS, CIBVS.

lib.8.c.28. ARiſtoteles in hiſtoria animalium ſcriptum reliquit, in Orchomeno agro territorij Bęotiæ iunumeras talpas vagari, in Lebaica verò proxima regione nullas eſſe, neque aliunde eò illatas infodere. Cui ſententię, & Plinius, & Textor adſtipulantur. Sed viri eruditi id duritiæ Soli attribuunt. Alij verò antipathiæ, quæ inter talpas, & huiuſmodi Solum intercedit. Viciſſim in Theſſalia humus his belluis eſt adeò familiaris, vt olim ibi oppidum (vt narrat Textor in officina) à talpis effoſum, & erutum fuerit. Talpæ lum- *Tom.2.* bricis, vt plurimū veſcuntur; propterea loca ſtercorata, & ſterquilinijs proxima libēter frequentant; etiamſi lumbrici, cum talpas imminentes ſenſerint, ad terræ ſuperficiem fugiant. Addit Auctor de natura rerum quòd Talpæ, præter lumbricos, omni vermium generi inſidiantur; quibus deficientibus terram, inſtar Lupi, deuorant. Sed Albertus, B & Anglicus rectiùs, vt opinamur, ſcribunt in defectu lumbricorum ab his beſtiolis radices herbarum, & præcipuè frugum erodi. Cardanus tradit quòd talpæ, præter vermes rubetas viuas edunt, & viciſſim ipſæ, tantùm mortuæ à rubetis eduntur. Hoc aſſertum *in Append. de rer. var. lib.22. de Anim.* proculdubio deſumptum fuit ab Alberto Magno, qui fatetur ſe quondam obſeruaſſe magnum bufonem viuum, quem talpa ſub terra, pede mordicus apprehenſo, retinebat.

CAPIENDI, ET FVGANDI RATIO.

QVoniam talpæ ad nocendum ſatis oculatæ ſunt, dum vnguibus hoſpitalē terram vellicando lacerant, & hærentes optimæ nutrici innocentes plantarum, & frugum radices, longè lateque factis cuniculis, indies ſubruunt; ad illas exterminandas, & fugandas accedendum eſt. Aduerſus has animantes. Primò frequentes felium excubiæ proderunt. Siquidem, referente Geſnero, à felibus interimuntur, ſed non eduntur. Immò ſatius C eſſet manſuetas habere muſtelas, quæ anguſtos talparum aditus penetrando illas iugularent. Auguſtinus Gallus in tractatu Agriculturæ, à ruſticis bipalio, aut ligone raſtroue armatis loca à talpis vexata diligenter obſeruanda eſſe refert. Vbi ergò terram in tumulos exaltari cognouerint; ſtatim ſine multo ſtrepitu, ne ſubterraneus hoſtis terga vertat, bipalio, alioue inſtrumēto vnà cum terra cæcum vaſtatorem effodere debēt, & contundere. Geſnerus intellexit menſe Iunio in Germania talpas è latibulis ſuis aliquando egredi, quocirca hoc tempus ad talpas interimendas valdè opportunum eſſe ſtatuebat. Multi, ex Plinio, talpas, & formicas amurca necant. Alij quaſdam fabricant decipulas, quarum ferrei mucrones oblongi per tranſuerſum in tabula lignea infixi ſint, cum lapide ponderoſo ita inſtructo, vt cum talpa ad referandum cuniculum accedens paruum lignum illic poſitum attigerit; machina ruens ferreis dentibus beſtiam *Cent.2.* perforet. Mizaldus in vaſe fictili talpam viuam cum puluere ſulphuris accenſo imponit, quæ voce quadam querula ſocias ad ſe conuocat. Verùm Auguſtinus Gallus in li- D bro Agriculturæ ſumit peluim æneam, & loco talpis obnoxio ſumma tenùs humo, aut paulò inferius totum infodit. Viuam talpam in eumdem dimittit; illa diuturnæ lucis impatientiſſima, cum ob lęuorem vaſis nulla ex parte poſſit euadere, tinnulo grunitu calamitatem conquerens finitimas talpas ad ferendam opem ex cauis penetralibus trahit, quæ conuenientes in lubricam decipulam incidunt. Quamuis Petrus Gyllius in Aelia- *lib.7.c.42.* num ſcripſerit. Cum vas fictile ad inſtar prædicti peluis, ſingulari induſtria in ſcrobe ad coercendas talpas impoſuiſſet, vnaquè in decipulam incidiſſet; alteram aduenientem, terram in vas aggerendo primæ ad exitum præſto fuiſſe. Ideò Gybertus Longolius ex Paxamo refert præſentiſſimum contra talpas remedium eſſe, vt veratrum albū, & cortex cynocrambes contundantur, cribrentur cum polenta, & ouis ex vino, & lacte ſubigantur, omniaquè in plures offas coacta talparum cauernulis inſerantur. Idem Longolius, ex Paxamo, ad fugandas talpas ſumit nucem enucleatam, & vtrinquè perforatam. Nuclei loco, paleas cedriam, & ſulphur imponit, quam accenſam in aditu laxiore,

ita

E ita aptat, vt acceptum forinſecus afflatum in latibula totus fumus diffundatur, vt repletis tetro vapore cuniculis, talpæ alio profugiant. Alij mortuum aſtacum in meatum talpę imponunt, nam ob dimanantem inde fętorem talpa non ſolum fugiet, ſed illuc nec repetet, donec fortè multò poſt tempore omnis teter odor euanuerit. Quidam, ex Geſnero terræ cumulos in pratis, & hortis à talpa excitatos diſſoluunt, dum Luna deſcendens à Cancro ad Capricornum, aliquam Zodiaci faciem ſiccam occupauerit. Quando verò aliqui ruſtici ſono falcis die Natalis Domini exacutæ talpas fugare conantur, hoc tanquam ſuperſtitioſum damnamus. Etenim ſatius erit cum Auguſtino Gallo aquā per foramina talparum infundere, quoniam hæ humiditatis impatientes ad eminentiorem locum confugient, vel allia, porri, & cępæ in meatibus talparum inſerantur. Illæ enim, ob huiuſmodi odore tanquàm ſtupidæ confeſtim foras proſilient, vel, ex Carolo Stephano palma Chriſti, quam Botanici Ricinum vocant, in hortis ſeratur, talpæ enim ob antipathiam talem locum non effodient.

F

PROVERBIA.

PAuca à natura talparum deſumpta per ora hominum circumferuntur adagia, cum hæc bellua nullam inſigniorem proprietatem, quàm hebetudinem viſus habeat. Ideò ab Heſychio σπαλακία cæcitas, & σπαλάκες quidam equi fortè ob hebetem talpæ viſionem appellantur. Recitatur ergo à Suida hoc adagium. Τυφλότερος ἀσπάλακος. *Talpa cæcior.* De ijs proferri ſolet, qui ſupra modum cæcutiunt, ſeu de illis, qui minimè iudicare ſciunt. Gratior enim fit metaphora, quando hoc ad animum transfertur. Quamobrem talpæ vocantur illi homines, qui in alienis negocijs oculatiſſimi videri volūt; cum tamen in proprijs rebus peragendis tanquàm talpæ ſint hebetes. Ideoquè non videntes, quæ ante pedes ſunt, rem profectò iocoſam, & riſu Catoniano dignam efficiunt. Ad rem pronunciari poſſet illud Scaligeri carmen.

Oculatior in tenebris, in lumine Talpa.

G Inſuper Ammianus meminit alterius adagij. *Talpa loquax.* Homo enim nullius iudicij, ſed tantùm impendio verboſus, populari conuitio talpa loquax nuncupari poteſt. Hoc primò prolatum fuit in Iulianum Capellam, poſteaquam in publicum odium venerat. *lib. 17.*

PRÆSAGIA.

OBſeruauit Antiquitas Talpas ardentius terram effodientes pluuiam præſagire, eaſdemquè à latibulis obuiam egredientes morbos prænunciare. Quapropter Alexander ab Alexandro, ad Priſcorum mentem, talparum exta in Haruſpicijs veridica fuiſſe autumat, itaut in ipſis aliquid diuini ineſſe opinarentur, Cardanus quoquè in ſuo volumine de Inſomnijs nugatur; dum per talpas à ſolo emergentes in quiete viſas, negocia in deterius vergere diuinat. Sed poſtea non ſibi conſtat, dum alibi per talpas ad ſuperficiem terræ venientes in ſomnijs conſpectas rei alicuius exitum demonſtrat. Quamobrem nemo riſum cohibere poſſet, dum hic vir de inſomnijs tàm lepidè iocatur.

lib. 5. Gen. dier. c. 25.

H *lib. 1. ca. 38.*

APOLOGI, ET FABVLÆ.

LAurentius Abſtemius lepidus fabulator quondam aſinum introduxit, quia cornibus careret, & ſimium ob caudæ defectum coram talpa conquerentes. Quibus talpa. Tacete, inquit, cum me oculis principalibus organis priuam conſpiciatis. Apologus ad illos ſpectat, qui ſua ſorte nō ſunt contenti. Hi enim, ſi aliorum inſortunia contemplarentur, proculdubio æquiori animo ſua tolerarent. Faernus in fabulis totum exprimit his verſibus.

in lib. Mythol.

A

Aſinum querentem, quòd careret cornibus,
Et Simium quòd caudæ honore, hoc arguit
Sermone talpa, qui poteſtis hanc meam
Miſeram intuentes cæcitatem hæc conqueri.

Præterea quidam olitor talpam proprium effodiens hortum, tandem interimendam irretiuit. Cui talpa dixit. Cur ſeruo tuo Foſſori, totiuſq; horti aratori non vis parcere? ſed ob illatum horto beneficium interitum illi machinaris. Tunc olitor. Ideò mortem mereris, quia tuæ commoditatis, & pabuli gratia in meo verſaris horto. Apologus docet, in omnibus rebus animum, & non opus agentis eſſe perpendendum. His addamus Phinei fabulam, qui Rex Arcadiæ, vel ſecundum alios Thracis, aut Paphlagoniæ eſſe ferebatur. Hic primo vxorem duxit Cleopatram, ex qua duos ſuſcepit filios, deinde Ipſa defuncta, Ideam Dardani filiam illis nouercam ſuperinduxit, cuius poſtea ſuaſu filios ex Cleopatra acceptos excęcauit. Quapropter, & ipſe à Dijs excęcatus, & in talpam transfiguratus fuiſſe perhibetur, cum prius Harpiæ cibos, & menſam eius turpiſſimè ſędaſſent. Huius metamòrphoſis meminit Oppianus Interprete Bodino huncin modum. B

li.3.de ven.

Terrigenas talpas muſarum cantus abhorret,
Quas natura parens ima tellure creauit,
Quamquam incredibilis peruaſit fama minores
Talpas aſſeruiſſe ſuum genus atq; parentes
Nobilium claro Cretos à ſanguine Regum;
Contigit hoc ſeuam magni Phaetontis ob iram.
Phineo Regi, &c.

MORALIA.

TAlpæ, vt ſtatuunt Phyſiologi aut parùm, aut nihil ſupra terram morantur, quoniam lucem Solarem odio habentes ad penitiora terrę viſcera contugiunt. Huius conditionis ſunt peccantes, qui lumine gratiæ, & veritatis carentes Solem Iuſtitię Chriſtum abominantur; vel terrenis voluptatum delicijs excęcati, a fulgore cęleſtis contemplationis auertunt. Vel Criminoſi in hoc vitæ curriculo tanquàm talpæ oculos tenebricoſo luxus velamine tectos habent; & ſi in talpis, vt inquit Anglicus morte accedente membrana oculis prætenſa diſrumpitur. Pari ratione peccantes intereuntes, detracto deliciarum mundanarum velamento, tunc id conſpicantur. Quod viuentes nunquàm ſunt contemplati. Id expreſſum habemus apud Lucam de Diuite, qui tormentis vexatus vidit Lazarum in ſinu Abrahæ morantem. Quamuis etiam peccantes in hac vita, mundi calamitates, fortunæ iniquitates, & vim malorum libenter ferentes hoc velamen auferre poſſint; vt habetur in ſacris litteris de Antiocho, qui plaga percuſſus in agnitionem ſui a Domino ductus fuit. Iuxta illud Iſaiæ *Vexatio dabit intellectum*. Rectiùs autem lucris, & opibus áſſiduè inhiantes talpæ poterunt nuncupari; hæ roſtrum ſuillum habentes ſemper terrã fodiũt; illi inſtar ſuis circa diuitiarum ſtercora perpetuò morantes, tandem ad tenebricoſa vſq; Orci domicilia peruenirent. Talpa enim pratum effodiens ab Agricola irretita per caudam ſuſpendi ſólet, donec pereat. Ità qui ad congerendas opes animum accẽſum adiunxerunt; à Dęmone poſtea per caudam, ideſt per ſpem longæ vitæ in ſuis diuitijs detinentur, donec fame pereuntes æterna damnatione puniantur. Cæterùm inter peccantes nemo hoc talpæ nomen rectius ſibi aſciſcere videtur, quàm Hæreticus, qui oculis fidei obſcuro erroris velamento tectis, nil prorſus intuetur; Denique Hippocritæ ab hac allegoria non ſunt arcendi. Siquidem quando ſcripſit Iſaias. *In die illa proijciet homo idola argenti, & auri quæ fecerat ſibi, vt adoraret talpas, & veſpertiliones*. Nicolaus de Lyra Sapientiæ, & ſanctitudinis ſimulatores moraliter interpretatur, nam Hypocritæ id exercere ſolent, vt ab hominibus infinitis honoribus cumulentur. Ideoquè hos per talpas, & veſpertiliones denotari hoc in loco atteſtatur. Ratione exquiſiti auditus, homines ſimplices talpis aſſimilari poſſunt. Etenim ſi talpæ viſione carent, & excellentiùs audiunt. Pariter homines ſimplices viſu ideſt ſpeculatione carentes diuina concionatorum

C: cap.16. — lib.2.Mach. cap.9. — cap.28. — D — cap.2.

rum

Digitized by Google

E rum verba libentiſſimè audiunt,& intra meatus terræ inſtar talparum ſe condunt, dùm mortis,& Inferorum memoriam aſſiduè meditantur. Huius etiam conditionis ſunt homines,quibus natura corporis formam negauit;nam hunc defectum animi pulchritudine ſupplere debent. Talpa demùm in Bęotia nata viuit,translata verò in proximas regiones perit. Homo pariter peregrè proficiſcens nulla arte inſtructus ad talpam comparari poteſt,quandoquidem nullibi,quàm in proprio ſolo viuere poterit.

HIEROGLYPHICA, ET SIMVLACRA.

ORus Apollo ſcriptis mandauit olim apud Aegyptios hominem cæcum per talpam denotari,& propterea Heſychius,referente Pierio, pro ignorâtis Hieroglyphico figuram talpæ oſtentabat,cum hæc propriè ad cæcitatem mentis attineat. Quapropter Ripa ad exprimendum cæcitatis animi ſimulacrum effigiauit mulierem veſtibus viridibus amictam lætiſſimos lætiſſimi prati flores intuentem,& talpam ſecus pedes habentem. Talpa penès ſimulacrum ratione cæcitatis pingitur,& flores tanquam humanarum voluptatum ſymbolum adduntur,quæ mentem adeò ſolent obtenebrare; nè cęleſtes diuini prati flores poſſit contemplari. Quare ad rem Lucretius canebat. *in 1. par. Iconolog.*

F

O miſeras hominum mentes, & pectora cęca, *lib. 2. de na. rer.*
Qualibus in tenebris vitę,quantiſq́; periclis
Degitur, hoc ęui quodcumquè est.

Camerarius quoquè ad rem,talpam ſuffodientem humum delineauit cum hoc titulo. CIRCVMFVSA TENEBRIS. Vt innueret hinc diſcendum eſſe,quàm cæca ſit mortalitas,niſi cęleſti lumine illuſtretur. Subſcribit igitur diſtichon huius tenoris. *In lib. Emb. 44.*

Heù mortale genus ceù Talpa lumine captum,
Cęleſti donec reſtituatur ope.

Hac etiam ratione ductus Eucherius à talpa hæreticum hieroglyphicè ſignificari aſſeuerabat;cum hic liquidæ veritatis lumen non diſcernat. Præterea nonnulli talpam pro G auditus hieroglyphico non iniuria ſumendam eſſe tradiderunt;propterea quòd hæc leui audito ſtrepitu ad penitiores telluris partes ſe recipiat. Fuerunt, qui per hoc animal, præſagium intelligerent;quoniam magi,& veteres diuinatores,deglutito talparũ corde,ſtatim vaticinantem animum adipiſcerentur. Hinc fortè elicienda eſt ratio, propterquàm imperita rerum vetuſtas veſpertiliones,& talpas veneraretur.

VSVS IN MEDICINA.

MVltum adiumenti ęgrotantibus hoc animal afferre Medici Auctores produnt. In primis dens à Talpa viua euulſus dolores dentium ſanari, ſi alligetur Magi (referente Plinio) affirmant. Cor talpæ ſpatio nouem dierum per os ſumptum,teſte Arnoldo patientem ſtrumas, & bronchocelem,ideſt ſecundum Barbatos herniam gutturis,& botium liberat. *Dens.* *Cor.*

H Plinius verò in prædictis affectionibus iecur talpæ contritum manus illinit, & per ſpatium tridui non abluit;licèt dextrum etiam pedem talpæ ſtrumis remedio eſſe affirmauerit. Alij ad mentem Plinij talpæ caput inciſum,& cum terra à talpis eruta tuſum pyxide ſtannea in paſtillos digerunt,& in omnibus colli tumoribus fęliciter vtuntur,curantquè ne patiens carne ſuilla veſcatur. Porta autem in prædictis morbis talpam valere inde colligit,quoniam nullum propè collum habeat,iecur deniquè Auctore Lonicero, qui comederit,aut viuam talpã manu compreſſerit,eodem anno ipſum à febre ſecurum fore credidit Antiquitas. Succedit ſanguis,quo,vt ſcribunt Albertus, & Mizaldus locus de pilis linitus in priſtinum reſtituitur, Magi ex Plinio,tradunt Lymphaticos aſperſione ſanguinis talpæ reſipiſcere. Demũ ad paronichias hunc ſanguinem ſummoperè commendant. Adeps verò in coercenda capillorũ auctione adhibetur;nã in tali caſu Marinellus pręſcribit vnguẽta,q̃ ex pinguedine talpę,& veſpertilionis cõſtãt. Amplius pili & excremẽta huius animalis ab vſu medico nõ ſunt arcẽda. Quãdoquidẽ Bellonius *Iecur.* *lib. 6. Phyt. cap. 11.* *Sanguis.* *centur. 7.* *Pinguedo.*

lib. 3. obſer. cap. 36.

pilos talpæ ad denigrandum capillos, & ſupercilia idoneos eſſe perhibet, & Arnoldus pilulas ex talpis cum melle ſubactas, nouem dies deuoratas patienti ſcrophulas, & bronchocelem præſtò eſſe aſſeuerat. A Ad finem tota talpa multas ad affectiones conducit. Siquidem Plinius talpam diſſectam morſibus muris aranei, & ictibus ſcorpionum vtiliter imponit. Et Sextus eamdem ſupra induratas glandulas alligat. Nugantur quidam, dum aſſerunt, ſi quis talpam manu dextra tandiū detineat, donec expiret, ſingularem in illa manu futuram facultatem in ſedandis mammarum muliebrium doloribus. Demùm cinis totius combuſtæ talpæ cum melle mixtus, ad mentem Sexti, dẽtes confirmat. Immò in ſanandis fiſtulis, Chirurgus vtilitatem immenſam ex hoc percipiet. Idem Auctor ad barbam generandam ſumit cinerem talpæ, & cum multis alijs ſimplicibus linimentum componit. Rondeletius quoquè vnguentum ad pilos Elephanticorum regenerãdos præſcribit, quod ex ladano, nec non cinere talpæ, & veſparum integratur. Albertus huiuſmodi cinere cum albumine oui permixto mẽdas tum faciei, tum vniuerſæ cutis emaculat.

VSVS, IN VARIIS. B

NEptuno multis in locis olim Aſphalacas, nempè talpas ſacrificatas fuiſſe viri eruditi affirmant. Phornutus id tantummodò ratione nominis ſactum fuiſſe aſſeuerat. Siquidem Neptunus ἀσφαλῶς, ſcilicet tutò, & firmitèr terræ fundamenta, ne labantur, roboret. Vndè apud Gyraldum Aſphalius cognominatus fuit. Licèt Alunnus Furijs infernalibus talpam quondã ſacrificatam fuiſſe ſcripſerit; ſed cum Auctores non citet, hanc opinionem omittemus.

centur. 3.

Mizaldus periclitaturus, nùm æger moriturus ſit, nec nè Chelidoniũ, cum talpæ corde puluino grauiter ęgrotantis ſupponit; nam obiturus ſtatim alta voce clamabit, aut cantabit, ſin ſecus plorare incipiet, Plinius, ad vberiorem frugum prouentum, omnia ſemina armo talpæ contangit. C Cæterùm vt pili poſt caſum non renaſcantur, Andreas Furnerius, ex Geſnero, talpam tamdiù macerat, donec pilis nudetur: hac aqua locum illinit, deinde lixiuio ablutum mundo linteo abſtergit. Poſtea ſi pilos redituros obſeruauerit; idem bis, & tertio cum patientis vtilitate repetit. Ex altera parte, vt pili equorum renaſcantur, Ruſius, vt refert Geſnerus, talpam in oleo ad carnium diſſolutionem percoquit; deinde hoc oleo locum pluries, nimirùm bis ſaltem ſingulo die inungit. Quando verò pilos equorum in albos tranſmutare cupit; tunc talpam in muria, vel lixiuio elixat, & conſumpta prima humiditate nouam muriam, vel lixiuium addit, quo facto, huiuſmodi decoctione locum madeſacit: ſicquè primis defluentibus pilis, albi renaſcẽtur. Aliqui talpam in fictili nouo elixant, & ſupernatante pinguedine partes equi priùs tamen deraſas illinunt.

lib. 1. par. 2. Arc.

Timotheus, ad dealbandos animalium pilos aquam componit hũc in modum. Recipit talpas, ſulphur, & ſuccum chelidoniæ, omniaquè per vitrea organa diſtillat; hac poſtmodùm per ſpatium nouem dierum, beſtiam pilis nigris veſtitã abluit, qui deinde paulatim in albos degenerant. Hanc inſuper aquam arthritidi non mediocriter conducere poſſe atteſtatur. D Poſtremò, cum villoſo holoſerico huiuſce animalis pilus mollior ſit, & inter delicias pellitarum veſtium vendibili mollitie, & nigritie ſummoperè expetitus; non erit mirum, ſi Georgius Agricola pileolos ex talparum pellibus confectos memoret, & Plinius ex ijſdem pellibus cubicularia ſtragula fieri ſcripſerit.

DE

Digitized by Google

E

DE ECHINO TERRESTRI.
Cap. XXXVII.

ÆQVIVOCA.

PLacuit poſt muriũ hiſtoriã echinorũ proprietates recenſere; cum nõ deſint auctores, qui, hos ad mures referẽdo, erinaceos mures appellent. Antequã igitur ad propriũ echini terreſtris ſignificatũ accedamus; æquiuocatio ſub hoc nomine latens manifeſtãda eſt. Etenim hoc nomen (echinus) nõ ſolũ animalia, & aliquas eorũ partes, ſed etiã plãtas, vaſa, edulia, loca, & multa
F inanimata deſignat. Si animantia contemplemur: præter terreſtrem echinum, de quo in præſenti capite fit ſermo, in mari etiam animal ſpinis horridum ſub nomine echini vagatur, de quo ſcripſit Martialis hunc in modum. *lib. 13. epig. 86.*

Iste licèt digitos testudine pungat acuta,
Cortice deposito mollis echinus erit.

Non defuerunt, qui ad aures Heſychij, & Varini nomine echini, auem ſignificarent. Cũ legatur apud prædictos auctores. *ἐχῖνος μικρὸν τῆς θαλάσσης ζῶον ἢ τὸ ἀγγεῖον*, & alibi. *ἄκανθος ζῶον, φυτὸν, καὶ πτηνόν*. Vnde echinum de animali marino, & de aue dici colligũt. Geſnerus iure optimo ſcribit nullibi apud Græcos echinum pro aue comperiſſe. Legitur quidem in Græcis litteris, *σπῖνος*, ſed Theodorus Gaza apud Ariſtotelem, aliquãdo acanthidem, interdum ſpinum, non autem echinum interpretatur. Immò hoc nomine aliqua auis non ſpinis veſtitata, ſed ſpinoſis veſcens plantis, inſignitur: vt Carduellis aliàs Acanthis, qui ſemine cardui victitat. Partes etiam quorundam animalium à vocabulo echini non abhorrent. Nam membrana interior ventriculi ruminantium, ſed precipuè, ſecundùm Cęlium, boum, & ceruorum, ob inſignem aſperitatem echinus nuncupa-
G tur. Item membrana rugoſa, & interior ſtomachi gallinarum echinus dicitur. Rondeletius quoquè lapillum leuore carentem in capite nonnullorum piſcium, & præcipuè cephali inuentum echinum indigitat. De plantis, ſi petamus Dioſcoridem. Is herbam erinum vocatam deſcribit; licèt in vetuſtis codicibus non erinus, ſed echinus legatur. Qua- *li. 4. de mat.* propter Galenus, & ipſe echini plantæ meminit, eique illas conditiones aſſignat, quas *med. c. 27.* ſuo erino Dioſcorides attribuebat. Hæc autem planta hodie in Botanicorum ſcholis *li. 6. de simp.* ignota eſt. Hippocrates quoquè cuiuſdam echini herbæ meminit. Inſuper carduus acu- *med. fac.* leatus ſecùs mare naſcens echinus cognominatur. Echinus mali punici genus apud Heſychium legitur. Echinus ſpinoſum caſtaneæ tegmen ſignificat, quod fructum inuolũes tum marini, tum terreſtris echini conglobati figuram imitatur. Ideo Calphurnius in bucolicis canebat.

Maturis nucibus virides rumpentur echini.

Amplius Platani fructùm ob eamdem rationem Auctores echinum appellant. Et nos ricini fructum ſpinis armatum echinum indigitare poterimus. Deniq; pannicule quę-
H dam ſeù nucamenta à ramis quercuum dependentia, echini ab Heſychio nominantur. Præter plantas, Athenęus placentam ſecundis menſis apponẽdam echinum vocat, quę *li. 14. Dypnosoph.* olim apud Rhodianos erat in vſu. Geſnerus narrat ſe legiſſe in libro Germanico, edulij quoddam genus ex amygdalis compoſitum, ad echini animãtis formam echinum nuncupati. Modò ad vaſa accedamus. Horatius vaſis echini nominati meminiſſe videtur, dũ inquit. *lib. 1. ser. sat. 6.*

Pocula cum cyato duo sustinet, adstat echinus,
Vilis.

Acron echinum hoc in loco vas æneum, in quo lauabantur calices exponit. Alij vas vitreum ab echino animali ſe in pilã contorquente interpretantur. Alij volũt eſſe lignum in modum echini animalis fabrefactũ, in quo calices ſuſpendebantur. Pollux echinum chytræ nempe cacabi genus facit. At Suida auctore, echinus nomen fuit vaſis aerei, in quo tabulæ ad iudicium pertinentes, nimirum teſtimonia, vel teſtiũ dicta conijciebãtur.

His omiſſis, ad alia æquiuoca accedemus. Siquidem in frenis equorum echinus voca- A
lib.8. lect. antiq.c.13. tur ille orbiculus aſper, quo equi contumaces coercentur. Cælius verò Rhodiginus ornamenta pericarpia dicta, ſeu armillas, quas circa brachia mulieres deferunt, echinos nominari voluit. Quid plura? oppida etiã hoc nomine echini delectantur; nam ſecundum Ptolemeum in Theſſalia Vrbs fuit Echinus dicta in faucibus Sperchij amnis collocata.
lib.1. Echini ciuitatis meminit etiã Strabo, & Plinius Acarnaniæ oppidum eſſe ſcripſit. Immò Vitruuius in Architectura hoc nomen memorat, dùm echinum cum anulis partem epiſtylij columnæ Doricæ eſſe conſtituit. Ad finem echinus eſt militare vocabulum in lingua Germanica, vt refert Geſnerus, ſcilicet quando acies, ita conſtructa eſt, vt haſtis vndiquè rigentibus hoſtes excipiat. Ruſtici etiam in Germania, eodem Geſnero teſte, abſceſſum occupãtem mediam pecoris, & præſertim vacarum vngulam, echinum cognominant.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

Viri litterarum aſſidui cultores opinati ſunt echinum ob aculeorum hirſu- B
tiem, nominatum fuiſſe, quoniam echinon apud Græcos hirtum ſignificet, quam etymologiam Auctor Theſauri linguæ latinæ admittit. Hanc tamen Geſnerus meritò reprobat; cum echinon adiectiuè ſumptum nullibi in græcis paginis reperiatur. Idcirco dicitur potius ἐχῖνος ἀπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι ἴσχεσθαι διὰ τὰς ἀκάνθας, ὅ ἐστιν ὁ ἀκράτητος. Quoniam teneri ob aculeos non poſſit Hocq; nomen tàm terreſtri, quàm marino echino competit. Licèt Dioſcorides ter-
li.1. de cõp. med.ſec.loc. loc.cap.1. reſtrem, echinon cherſæon appellauerit. Præterea Acanthion fortè ab aculeis apud Galenum legitur. Immò acanthionem terreſtrem vocat, cum in eodem medicamento echini etiam marini aſſumantur. Nec mirum, quoniam apud Theophraſtum, ἄκανθος non ſolum arborem ſpinis circumuallatam, ſed etiam echinum animal ſignificat. Quare ἀκανθοχοίρος, ideſt porcus ſpinis horrens, echinus terreſtris Suidæ exponitur. Nu- C
peti quidam hoc nomen ſolùm hiſtrici conuenire autumãt, ſed nullum teſtimonium adhibent. Immò propter dorſum ſpinis refertum ἀκανθόνωτος Heſychio appellatur. Apud Suidam habetur etiam γύλλιος, item χοιρογρύλλιος porcus ſpinus. χὴρ etiam echinus eſt apud Heſychium, & Varinum, ſed poſtea non addunt, quem echinum an terreſtrem, vel marinum debeamus intelligere. Lycophron hoc animal ab inſigni vaframento, & calliditate ingenij Nauplium nuncupauit. Latini nomen hoc echini marino animali aſſignãt; nam terreſtre Ericium, & Erinaceum indigitant quibus fauet Iſidorus; dum hoc animal
lib.12.orig. ericium, & erinaceum nominat, quoniam ſpinas aduerſus Ferarum, & venatorũ inſidias erigat. Cæterùm animaduertendum eſt, quòd nomen hoc à Latinis inconſtanter ſcribitur. Alij enim cum Plinio, & Pontano vocabulum aſpirantes Hericium, Hericem, &
Vtrum hoc vocabulum Erinaceus aſpirãdum ſit. Herinaceum proferunt. Alij cum Hermolao nomen hoc ſine vlla aſpiratione ſcribunt. Geſnerus tamen aſpirare mauult; non ſolum quia Galli propria lingua Heriſſon pronunciantes aſpirant; ſed etiam quia ab horrore huiuſmodi animal dictum fuiſſe perhibetur, vel ſecundùm alios ab herendo, quoniam fructus ſpinis huius animãtis adhæreãt. Eres tandem (annotante Scaligero) nuncupatur, quamobrem Nemeſianus ſic canebat. D
Exerc.198

Implicitumq; ſinu ſpinoſi corporis Erem.

Hebraicè Kipod Herinaceum ſonat: quamuis alij aliter interpretentur. Herinaceum tamen eſſe conſtat, quoniam medici, vt Scrapio, Syluaticus, & alij qui Arabicè ſcripſerũt Ceufud vocitant, & apud Auicennam Cauſed ſcribitur. Illiquè eas adſcribunt prerogatiuas, quas Græci de Echino terreſtri retulerunt. Bellonius apud barbaras Nationes
li.. obſer. Squamzocherum nominari aſſederat. Syluaticus quoq; Irricium Barbarè profert. Alibi apud eumdem Zamaleon dicitur, vbi Aema Zamaleontis ſcribitur, ſed Hema Chamæleontis nempe ſanguis chamæleontis legendum eſt. Italis pronunciatur Riccio vel Rizo. Hiſpanis Erizo, Gallis Heriſſon, Luſitanis Ourico, vel Orico cachero, quoniam corpore contracto ſe ſe occultet; nam Cacher apud ipſos occultare eſt. Germanis Igel, vel Eigel, vt in Germania inferiori ſcribitur. Anglis Heggchogg, nimirum ſepium porcus, quia in ſepibus verſari ſoleat,

DIF-

E

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

Oppianus agens de venatione, quem poſtea ſecutus eſt Caſtor Durantes; Echinũ terreſtrẽ in maiorẽ, & minorẽ diſtribuit & per maiorẽ hyſtricẽ intellexit, quem Plinius in genere Hermaceorum collocauit, cum more illorum hybernis temporibus ſe condat. Canit igitur Oppianus interprete Bodino hunc in modum.

Prætermitto genus rigidum maioris echini, li.2.de ven.
Quippe duplex eſt horrificis armata ſagittis
Forma, duplex herinaceus, & criſpatus vterq;
Sed minor aut nullo, aut non magno robore pollet,
Arrectis horrens breuibus per corpora ſpinis;

F

Maior magna gerit truculento ſpicula dorſo,
Et pugnas acres audaci pectore miſcet.

Omiſſa maiori ſpecie, nimirum hyſtrice, de quo in capite ſubſequenti verba fient, minoris Echini terreſtris differentias perpendemus. Quandoquidem Matthiolus in Commentarijs ad Dioſcoridem huius duplicem ſpeciem nimirũ ſuillã, & caninã conſtituit: quemadmodum de taxo declaratũ fuit. Diſcrimen autem in roſtro notabile eſſe promulgat; cum in altera ſpecie canis, in altera verò ſuis rictus obſeruetur. His addamus fętorem, quem inſignem ex canina ſpecie noſtei ruſtici dimanare affirmant. Varro, vt citat Nonius herinaceum cum proboſcide ſe inueniſſe profitetur. Geſnerus, & alij opinantur Varronem de Echino ſuillo loqui, cui proboſcis qualis in Suum genere ineſt. Albertus quoquè echinum caninum, & porcinum agnouit ſed poſtea ratione loci, ipſos etiam diſcriminauit, cum alij in locis tantùm ſyluoſis, alij circa domos ſolummodò oberrent. Ioſèph Ieſuita ex Braſilia ſcribit (referente Maiolo) Anno Domini 1560. animal ibi Echino ſimile vagari, cuius ſetæ prælongæ coloris pallidi, & in ſummitate nigræ, valdè aculeatæ erant. Miriumquè in illis natura recondidit; cuicunquè enim rei cuſpis eius admouetur etiam ab animante reuulſa, occulta virtute, nemine impellente, illam, & præcipuè carnem penetrat; ideoq; mulieres illius regionis has, ad aures perforandas pro vſu inaurium, libenter adhibent: cum perforatio; quaſi viuat huiuſmodi ſeta, nemine vrgẽte, facilimè fiat. Experimento autem compertum eſt vnius noctis interuallo huiuſmodi aculeum craſſiſſimo corio admotum, illud perinde ac eſſet manu hominis impulſum penetrare. Forma herinacei omnibus notiſſima eſſe perhibetur, quoniam hoc animal pilis in ſpinas degenerantibus, aculeos pilorũ loco habet. Quare cũ Bargeo poſſumus canere,

lib.2.cap.2.

Duplex ſpecies echini terreſtris minoris.

colloq.7.

G

Sauit, & horrenti tergo contectus Echinus. li.1.Cyneg.

Hermolaus verò clariùs hoc animal deſcribens litteris mandauit eſſe belluam cuniculi magnitudine, aculeis vallatam præterquam in ore, & pedibus parte inferiori, quam rara tantum lanugo operit.

ANATOMICA.

H

Teſtes Herinacei intus eſſe, & lumbis adhærentes per anatomen licet conſpicari, Præterquamquod habemus Ariſtotelis teſtimoniũ dicentis omnibus animal generantibus teſtes ineſſe ante, vel intus, vel extra, præterquàm herinaceo, qui adinſtar auiũ, teſtes lumbis annexos gerit; cum propter eandem cauſam, congreſſum ab ipſis celeriter exerceri neceſſe ſit; cum herinacei more quadrupedum, tergis non ſuperueniant, ſed erecti propter aculeos coniungantur. His addamus ad aures Ariſtotelis cutim horum animantium ad ſcrotum formandum ineptam eſſe. Albertus addit ſolum echinum duobus anis ad aluũ exonerandam præditum eſſe. Placuit hoc in loco Sceleton huius animantis exhibere, vt lector figuram, & ſitum omnium oſſium huius beſtiæ in comparatione ad ſtructuram oſſeã aliorum animalium poſſit intueri. Siquidem oſſa quædam rotunda, quædam planiora, alia acuta, alia obtuſa conſpiciuntur, prætereà horum alia in parte ſuperiori, alia in parte inferiori à natura collocata fuerint.

ECHINI TERRESTRIS SCELETON.

NATV-

E

NATVRA, ET MORES.

Ongenuit herinaceis hanc proprietatẽ natura, teſte Aeliano, vt ſimulatq; latratum canum audiuerint, vel Ferarum odorem ſenſerint, vel venatores appropinquantes conſpicati fuerint, in orbem ſe ſe colligant, roſtro pedibuſquè more teſtudinis, intrò contractis, omnibus contactum formidabilem reddentes. Immò ſpiritum comprimunt, vt ab omni motu conquieſcentes, mortui ſpeciem præ ſe ferant. Quapropter Pierius hominem tutum *lib. 8. Her.*
ab omnibus inſidijs, atquè fortunæ periculis per figuram huius animantis demonſtrabat. Ion quoquè poeta tragicus huc reſpiciens ſic canebat referente Athenæo.

Leonis in terris atextuli dolos, *lib. 3. Dypnoſoph.*
Laudaui echini artes magis poſt aſperas,
F *Qui primum odorem cum Ferarum ſenſerit,*
Se contrahit, rotundus, & ſpinis tegit
Totum, facultas nulla tangendi patet,
Mordere nec poſſunt, humi tutus iacet.

Volebat enim inferre magis probandam eſſe leonis fortitudinem, qui aperto Marte belligerat, & ſe defendit, quàm timidam herinacei aſtutiam, dùm horridis tantummodo ſpinis ſe tutatur. Inſuper his animantibus talem prudentiam natura indidit, vt ventorum naturam noſcant. Vnde Reuſnerus cecinit hunc in modum.

Imbres, & ventos cautus præſagit Echinus, *in Parad. poet.*

Ariſtoteles quoquè de Prouidentia huius animalis loquens inquit. Quod herinacei cubilia ſua ad viciſſitudinem Aquilonis, & Auſtri commutant, vel in illis duas feneſtras aperiunt, alteram Notũ verſus, Boream uerſus, alteram. Quaquè parte ventum ſpiraturum precognouerint, feneſtrã obturant. Immò addit Ariſtoteles, ſi hoc animal domi alatur ad ventorum flatum, modò ad hunc, modò ad alium parietem accedit. Ideò, *lib. 9. de hiſt. an. c. 6.*
G ex eodemmet Ariſtotele, quidam Conſtantinopolitanus herinaceum domi educatum obſeruans, ventum flaturum diuinabat, atquè ab omnibus, herinacei occaſione, valdè prudens reputabatur. Pierius verò per iconem huius animalis, hominem omnium temporum conditioni ſe ſe accommodantem intelligebat. Amplius hanc belluam, ratione prudentiæ, cum formica debemus comparare. Quandoquidem pomis cauernas pro tempore hyberno repleat; in quibus prædicto tempore glirium ſomnum æmulatur, & ex illis rarò non niſi noctu egreditur. Hinc fit (atteſtante Matthiolo) vt nonniſi nocturno tempore comprehendatur. Verùm animaduertunt Phyſiologi, quòd in actu capturæ beſtia hæc tabificam effundit vrinam, cuius contactu ſpinæ dorſi decidũt; hocque ab animali fieri aſſeuerant, ne pellis ad aliquem vſum trahi poſſit. At potius metu quàm alia cauſa lotium ab hoc animali in captura reddi affirmandum eſt. Cæterùm poſtquam in ſermonem caſus aculeorum incidimus, non erit ab re docere modum, huiuſmodi aculeos carni infixos extrahendi. Itaquè ſi pedibus vel alteri parti ſpina hæc infigatur, humano lotio calenti extrahitur, vt inquit Marcellus. Lotium enim humanum hac gaudet prærogatiua, vt aculeos vtriuſquè echini carni infixos extrahat. Deniquè ex Phy- *lib. 5. de hiſt. an. c. 4.*
H loſopho Herinacei erecti, humano ritu, propter ſpinas congrediuntur, vt paulò ante fuit annotatum.

LOCVS, CIBVS.

Biquè ferè locorum herinaceos vagari, præterquam in Creta Auctores autumant. Vbi Plinius apros, & herinaceos non verſari admiratur. Quamuis autem Ariſtoteles in Mirabilibus ſcripſerit. Echinum terreſtrẽ ad annum vſquè ſine cibo perdurare poſſe. Attamen pomis, vuis, alijſq; fructibus, vt plurimum victitare dicitur. Etenim uindemiæ tempore hoc animal vites ſubit, pedibuſquè botrorum acinos in terram decutit, & ſuper hos ie voluens ſpinis affigit, quos ad caueam deferens omnibus ſpectantibus botrus reptans

cite

eſſe videtur. Eodem aſtu poma ab arboribus vento decuſsa in ſpecum portat. Ideòquè A
lib. 2. Phyſ. ca. 8 optimis de cauſis Porta ſcriptum reliquit in ſæpibus dumoſis, & vineis verſari, & pomis per æſtatem congeſtis in cauis arborum hyeme latentem nutriri, quare Bargeus huc reſpiciens hos concinnabat verſus.

li. 4. Cyneg.

Nec minus hirſuti venient ad pabula Echini,
Interea ſpinisq́; ferent affixa supernis
Quæ matura caua componunt arbore poma.

Præter enumeratos cibos, intelleximus hos animantes ſi in priuatis ædibus alantur, lac etiam, & vinum potare.

ANTIPATHIA.

MVlta ſunt animalia, nec non plantæ, à quibus herinacei capitali odio diſſident. In primis acerbiſſimas cum vulpibus gerunt inimicitias. Siquidem ab illis, ſecundùm Textorem, reſupinantur, eorumquè venter mollior
lib. 18. c. 23. ſauciatur. At Olaus Magnus narrat quòd Echini hoſtile vrſorum odium concitãt, non ſolum quia ambo hæc animalia fructibus veſcantur, ſed etiã B
quia intra aculèos collecti ab vrſis vulnerari non poſſint. Porta addit quòd herinaceus
lib. 1. mag. nat. c. 7. à Lupo timetur; propterea colligit ſanguinem herinacei ad tollendam raucedinem pro gargarizatu vtiliter adhibendum eſſe. Echinum quoquè terreſtrem ſerpens, ſeu, ut alij volunt, vipera odio non mediocri proſequitur, vt Oppianus in opere de piſcatione reci-
lib. 2. Halie. tauit. Hæ autem beſtiæ mutuo inter ſe odio flagrant, quoniam in cauernis ſerpentum echinus ſtabulans, ipſos accedentes pungit. Ideo feruenti ira concitati in echinum irruentes ſe ſauciando perimunt. Deniquè herinacei à potamogetone ſummoperè abhor-
lib. 16. c. 69. rent; quandoquidem, Aeliano teſte, hac planta huiuſmodi animalia venenantur.

EPITHETA. C

MVlta à Textore proponuntur epitheta, ſed inter alia ruber, & æquoreus ab ipſo appellatur echinus, quæ duo marino tantùm conuenire videntur, reliqua verò vtriquè competere poſſunt, Latini Auctores Echinum, cum in locis nemoroſis verſetur ſyluestrem, quia ſe ſe in ſpheram conglobet, volubilem; & demùm quia aculeis canes, & Feras à ſe arceat, cautum indigitarunt. Oppiano autem δειλος nempe timidus, & ignauus dicitur, quia viſis Feris intra ſpinas ſe condat. Ideo què eidem auctori σίντορα καὶ σίντας, nimirum nocuus vocatur. Præterea Latini huius animalis aſperum tergus contemplantes, hirtum nuncuparunt. Ideo in epigrammatibus græcis λαχνήεις nempè hiſpidus echinus fuit nominatus.
lib. 6. Item Oppiano τρηχὺς ἐχῖνος; nam τρηχὺς poeticè idem eſt, quòd τραχύς, quæ vox aſperitatem ſignificat. Amplius ἀκανθοφόρος, ideſt ſpiniger ob aculeos, quibus eſt refertus. Hac de cauſa ὀχρεόεντες ἐχινοι, ideſt habentes prominentias longas ab Oppiano nominantur, cum ὄχρις in græcis litteris prominentiam longam denotet. Pariter ὀξυκόμος D
comam acutam habens exponi poteſt. Quapropter Oppianus de Echinis ſcribebat hūc in modum.

ἔστι καὶ ὀξυκόμοισι νόος, καὶ μῆτις ἐχίνοις

Ideſt

Echinis pungenti coma præditis mens, & prudentia ineſt.

Ad finem ῥαγολογος, ideſt acinorum collector proprium eſt terreſtris echini epitheton in epigrammaribus græcis; quandoquidem hæc beſtia acinos legens in ſpecum deferat, cum verbum græcum ῥαγολογεῖν idem ſit, quod acinos colligo.

D E-

E

DENOMINATA.

APud Herodotum ἐχῖνες quidam mures in Africa appellantur, qui pilorum
loco aculeos induunt. At ἐχινίσκος Echin us, ideſt paruus echinus ex-
ponitur. Verùm maior numerus plantarum, quæ ab echino denomina-
tionem ſortiuntur, quàm cæterorum recenſendus eſt. Clariſſimus vir *lib. 4. ca. 24*
Cluſius in Exoticis depingit, & deſcribit plantam, quæ ob frequentes
aculeos, quibus munitur, Echinomelactos nuncupatur. Alibi quoquè *li. 1. de plāt.*
aliam in Regno Valentino naſcentem flores ex cæruleo purpuraſcentes producentem *rar. cap. 75.*
delineat, & Erinaceam nuncupat, quoniam multis aculeis horrida in orbem per Solum
diffundatur, hac de cauſa incolis etiam *Erizo* indigitatur. Alia eſt planta ab Erinacea *Plan tg. 1*
Cluſij floribus luteis tantùmodo diſcrepans, quæ multitudine ſpinarum referta latè per
F humum ſerpit, hæc ab Honorio Bellio in epiſtolis ad Cluſium Echinopoda dicitur. Alio-
quin Echinopus ſm̄ Bauhinū, Carduus ſpherocephalus, vel ſpina alba altera Matthioli
nūcupatur. Echinaſtrū ab aliquibus Botanicis geranium nominari ſolet, quoniam acus
in hac planta, veluti in echino ſpinæ, rigeant. Dipſacus, ſeù Carduus Fullonum herba
echinata vocatur, quoniam capitula ſpinis horrentia in ſummitate caulium producat.
Chamæleon candidus apud Plinium herba eſt echinata, cò: quòd, ritu echini, ſpinas eri
gat. Glycyrrhiza eidem Plinio planta eſt echinata, quoniam folia aſpera illi attribuun
tur; ſed in glycyrrhiza quid ſimile hodie non obſeruatur. Tandem poma echinata co-
gnominantur fructus cuiuſdam ſolani peregrini, quod Fuchſius ſtramonium, & nucem
methel appellat. Loca inſuper nonnulla ab hoc animali denominationem ſumpſerunt, *Loca ab echi*
vt Inſulæ Echinades, quæ, vt refert Euſtathius in Dionyſium, vel ab Echione quodam, *no denomi-*
vel à ſolo aſpero, & ſpinoſo, vel potius à multitudine echinorum ſiuè terreſtrium, ſiue *nata.*
marinorum denominatæ fuerunt. Echinalopix quoquè ciuitas eſt Phrygiæ, ſi veritatem
faſſus eſt Stephanus in Azani: vbi Populi fame laborantes, mandato cuiuſdam Euphor
G bi, ἀναγῶν, ideſt vulpem, & ἴξιν, ideſt echinum Dæmonibus immolarunt. Ideoquè pla-
catis Dijs fecunditas redijt, & ciuitas ἐξαγάτω quod verbum ſonat ἐχιναλώπηξ, nuncu-
pata eſt. Ad finem in græcis litteris ἐχινώδης echinatus nempè ſpinoſus, & aſper veluti *lib. 2.*
echinus exponitur. Demùm echinocephalum Cratinus Periclem appellauit, ſi vera
ſcripſit Pollux. Quamuis alij ſchinocephalum, non autem echinocephalum legant.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

IN libro Emblematum, & ſymbolorum ex animalibus. Camerarius delinea- *Embl. 94.*
uit duos canes herinaceū in modum ſpheræ conglobatū allarrantes, cum
hoc titulo NIL MOROR ICTVS; Cum hoc animal aculeorum ere-
ctione beſtijs appropinquantibus reluctetur, vt iram in ſolas ſpinas exer
ceant. Vnde quidam hanc picturam pro phrenoſchemate ſumentes hoc
H Dicto coronarunt. NIL MOROR NVGAS. Quo argumento diſcendum eſt homi-
nem integritate, & virtute fretum fraudes, & maleuolorum obtrectationes nihili æſtima
turum. Subſcripſit igitur Emblemati Camerarius hoc diſtichon.

Integritas virtusq́; ſuo munimine tuta
Non patet aduerſa morſibus inuidia.

Ideo non eſt mirandum ſi clariſſimi viri prædictam echini conglobati figurā pinxerint
cum hoc Dicto. VNDIQVE TVTVS. Scipio Amiratus in ſuo libello Italico attribuit
hoc phrenoſchema fortiſſimo Duci militari Veſpaſiano Gonzagæ, illudq́; coronat dimi
diato verſu Virgiliano. DECVS, ET TVTAMEM IN ARMIS. Præterea Ca- *lib. 5. Aene.*
merarius effigiauit herinaceum vuarum acinis onuſtum ad cauernam progredientem cū
hac inſcriptione. NON SOLVM NOBIS. Quoniam hoc animal non modo vuis, & *Embl. 93.*
pomis nutritur, ſed quoquè illorum partem ad ſpecum proprijs catulis defert; quapro-
pter ſubſcribit tale diſtichon.

Ericium hic qui ceù gradientem conſpicis vnam, A
Frugi ſis, & opes tu quoquè linque tuis.

Bargalius etiam ſcriptor Italicus in ſuo de Inſignibus libro,pro phrenoſchemate,prædictam picturam eodem Dicto coronatam exhibuit. At Paradinus in Heroicis, hanc echini terreſtris onuſti acinis iconem repreſentauit cum hac inſcriptione. MAGNVM VECTIGAL. Vt homines intelligerent,quàm magnum ſit vectigal parſimonia. Hoc enim animal victum ſolicitè quæritat,& ſi quos offenderit fructus, ijs ventrem replet, reliquos verò ſpinis affixos domum defert. Tandem multi Auctores in principio ſuorum operum pro ſymbolo,figura huius echini vſi ſunt,cum hoc ſcommate. LAEDENTES SAVCIABVNTVR. Volunt enim alludere ad Zoilos, qui ex alieni ingenij obtrectatione laudem aucupari conantur.

PROVERBIA.

B

Extat ſenariolus Archilochi,vt multi viri docti fatentur. hunc in modum.

πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.

Ideſt.

Scit multa vulpes, ſed magnum echinus vnum.

Prouerbium in Aſtutos. Abijt autem hic verſus in prouerbium de hominibus varijs dolis refertis,vel poteſt proferri,quando ſignificare volumus aliquem vnico aſtu magis operari,quàm alium diuerſis technis præditum. Multi inde ortum eſſe adagium opinantur,quoniam echinus tēpeſtatem præuidens cauernæ meatus obturet;quod vulpes non præſtat, vel quia vulpes,cum multis dolis vtatur,venatores,& canes arcere non poſſit,quemadmodum Etinaceus,qui ſuis aculeis ipſam etiam vulpem à ſe propellit. Hoc aſſertum, reſpiciendo ad canes,vel alias Feras,non autem ad aſtutias vulpis,& echini veritatem aſſequitur. Siquidem vulpes in conglobatum echinum mingit, vel quia lotij tepore, diſtendatur,vel quia impedita reſpiratione ſuffocetur. Sequitur aliud adagium ex partu echini deſumptum,quod eſt tale, *Echinus partum differt*; vel *Echinus parturiens cunctatur*. C
Promulgatur hoc de illis;qui quotidie procraſtinando ſuam perniciem procurant. Aut, teſte Budeo,pronunciari poteſt in illos,qui verſuram faciunt,nimirum creditum mutāt, fœnus fœnore ſoluunt, & nomen nomine expungunt. Ortum eſt hoc prouerbium ab echino,qui in paritura ſi cunctetur,fœtuum aculei duriores euadunt, conſequenterquè partus difficilior redditur. Ideirco Pierius effigians echinum cum ſuo partu, malum ex
lib.8.Hier. cunctatione deſignari poſſe arbitrabatur. Ἅπας ἐχῖνος τραχύς: ideſt: *Totus Echinus aſper*. Euulgatum fuit hoc prouerbium in homines moroſos, & moribus iniucundis præditos,nam horum talis eſt natura,vt cum illis citra litem agi non poſſit. Quandoquidem echinus,ſiue terreſtris ſit,ſiue marinus ſpinis vndiquè eſt obſeptus,vt nunquam impunè attingi poſſit. Iuxta illud vulgatum carmen.

Ex ſcabro in lęuem nunquam vertetur echinus.

A prædicto adagio non valdè recedit aliud, *Echino aſperior*. Deſumptum eſt prouer- D
bium ab vtroquè Echino,& aſſignatum fuit hominibus, qui aliorum conſuetudinem vitant. *Prius duo echini amicitiam ineant.* Profertur hoc in homines diuerſis ſtudijs, & moribus imbutos cum nulla ſpes ſit, vt inter illos aliqua cadat neceſſitudo. Prædictis tanquam coronidem aliqui hoc addunt. *Echinum capere facilimum, ſed retinere difficilimum*. Hoc de pecunijs euulgari ſolet,quæ ſtatim atquè ad manus perueniunt,illicò ab illis elabuntur.

E

APOLOGI.

PHrygius fabulator, vt moralem doctrinam omnibus manifeſtaret, finxit lupum ob famem errabundum in herinaceum incidiſſe, quem lętitia geſtiens edere decreuerat, ſed cum illum ſpinis armatum conſpicaretur, dentibus eum premere non audebat. Quare blandis verbis, vt ſpinarũ pondus ab humeris deponeret illi perſuadebat. Tunc herinaceus reſpondit. Arma non eſſe deponenda, cum omni tempore bellandi occaſio ſe ſe offerat. Apologus docet hominem prudentem aduerſus inimicorum inſidias ſemper paratum eſſe debere. Abſtemius quoquè introduxit herinaceum hyeme aduentante, blando ſermone viperam rogantem, vt angulum cauernæ aduerſus ingruentis frigoris iniuriam, ſibi cõcederet; quod illa humaniter præſtitiſſe dicitur. Herinaceus igitur in anguſtam ingreſ- *in li. Mith.*

F ſus cauernam, hac, illacquè ſe peruoluens ſpinarum aculeis viperam vrgebat. Quapropter læſa maximoperè eum deprecabatur, vt illinc exiret: quandoquidem cauum tam anguſtũ ambobus nõ ſufficiebat. Cui echinus. Exeat, inquit, qui hic ſtabulari nõ poteſt. Itaquè vipera ceſſit hoſpitio. Apologus indicat illos non eſſe in conſortia admittendos, qui cum ſint potentiores tempore opportuno expelli nequeant.

MYSTICA, ET MORALIA.

CAtuli herinacei in ſacris litteris apud Iſaiam, vt notat Gloſſa ordinaria, deſignant homines aſtutos in vitijs occultandis. Quando verò Pſalmographus, habet hæc verba. *Herodij domus Dux eorum; montes excelſi ceruis, petra refugium herinaceis.* Lauretus in ſylua allegoriarum, herinaceos exponit eos, qui ſibi ab inuidis, & perſecutoribus cauentes ad petram nẽ- *cap. 34.* *Pſal. 103.*

G pè ad Chriſtum confugiunt. Interpretatur etiam ſimplices Chriſticolas, qui ſimplicem fidei doctrinam poſſidentes, & ad crucem properantes, paſſionem Chriſti contemplantur. Præterea quoad ſpinas. Diuites cum herinaceis comparari poſſunt. Nam ſi hæc animalia corpore ſunt parua, quoniam maior alimenti copia in aculeos vertatur. Id prædictis auaris accidit; cũ eorũ nutrimentum, ideſt interior affectio ſemper ad diuitias, nõ autem ad virtutes dirigatur. Ideo Gloſſa ordinaria per echini catulos meritò auaritiæ ſectatores exponit. Hinc nonnulli colligunt iconem herinacei pro ſymbolo auaritiæ vſurpandum eſſe cum hoc animal multos fructus in ſpecu recondat. Lauretus per echinos ſpinis vallatos, errores hęrericorum ſignificat, qui, more horum animalium, ſauciãt quicquid contangunt. Amplius herinacei intra aculeos conglobati illis cõparari poſſunt, qui ſpinis pœnitentiæ muniti res diuinas meditantur. Immò veluti herinacei in aqua calida poſiti reſoluuntur, ſic ipſi interdum à Diabolo in aq̃ua tepenti deliciarum, & proſperitatum collocati dilatantur, & ad vitia, nec non ad voluptates properant. Hi igitur quando tentamenta diabolica nouerint, rurſus more echini ſe ieiunij, & orationum ſpinis munientes ad diuinorum contemplationem confugere debent. Echinus *Supra c. 34. Iſaia*

H etiam ſecundùm Phyſiologos hac gaudet proprietate, vt diligenter ventos ſpiraturos obſeruet. Hinc diſcendum eſt contra ventum non eſſe reflandum. Immò quocunq; nos rapit tempeſtas, æquo animo deferamur oportet, quod monebat Virgilius hunc in modum.

——— ſuperat quoniam fortuna ſequamur,
Quoq; vocat vertamus iter.

Præter hæc, docet nos hoc animal prudentiam, dum iuxta ventorum varietatem cubile mutat. Etenim homo prudens vigente proſperitatis calore, ad frigidum ærumnarum Aquilonem ſe deber conuertere. Huius conditionis ſunt viri iuſti, qui impetuoſum infernalium pœnarum ventum præſagientes ad cauernam pœnitentiæ confugiunt, ne ab æterno illarum flatu lædantur. Ratione pomorum, quæ ab herinaceis decutiuntur ab arboribus, & ſpinis affixa ad cauernam feruntur, obſeruarunt rerum naturalium ſcrutatores, ſi in itinere vnum tantùm cadat, animal ira accenſum cætera abijcere, denuoq; *Prudẽtiam animal docet.*

ad

ad arborem reuerti. Tales ſunt multi homines virtutibus onerati, qui ſi vnam ob diabolica tentamenta amiſerint, tanquàm deſperati rurſus ad arborem mundanæ proſpe- A
ritatis regrediuntur; quod viros probos dedecet. Debēt enim iterum ad arborem, ideſt ad Chriſtum reuerti, tuncquè iterum virtutibus onuſti ad cęleſte domicilium properare, cauentes, ne illas in itinere amittant. Cum ſcribat Seneca. *Cautio eſt in reliquum lapſus anterior*. Herinaceus quoquè Berchorio teſte, in hoc caſu Præſidi improbo aſſimilari poteſt. Hic enim aſcendens dignitatum arborem, poma nempe diuitias propriū, & non ſubditorum lucrum reſpiciens colligit. Demùm, teſte Plinio, herinaceus quando à venatoribus apprehenditur lotium reddit tabificum. Homo veterator, & improbus herinaceus poteſt nuncupari, qui quando à venatoribus, ideſt à viris iuſtis corrigitur, tunc lotium venenoſum, ideſt ignominias emittit. Ad finem negociator, qui in rebus peragendis multas ſemper controuerſias proponit, echinus poteſt nominari; quandoquidem controuerſiæ tot ſpinæ eſſe feruntur.

lib. 10. redu. & mor.

SIMVLACRA.

AD figurandam aduerſus pericula tutelam clariſſimus vir Ripa pingit iu- B
uenem armatam manu ſiniſtra gladium euaginatum prementem, dextra verò clypeum cum figura echini. Auctor iconem mulieris iuuenis repreſentauit, quoniam iuuentus ad arma ferenda magis idonea eſſe perhibetur; clypeus deinde tanquam tutelæ ſymbolum, & herinaceus tanquam eiuſdem Hieroglyphicum effigiatur; cum hoc animal inſtar pilæ conglobatum inſultus Ferarum nil timeat. Idem Ripa, ad repreſentandam læſionem, mulierem turpem ferruginei coloris, & manibus bombardam minorem ſuſtinentem cū herinaceo, & duobus canibus delineauit. Mulier turpis oſtentatur; cum non ſit turpitudo, quæ offenſæ æquari poſſit. Ideo Chryſoſtomus dicebat. *Turpitudo iniquitatis eſt premium*. Color ferrugineus malam intentionem denotat, quæ eruginem meritò æmu-
latur. Hæc enim quodcumquè tangit, tandem conſumit. Deniquè herinaceus hoc C
in loco cum canibus depingitur; quoniam hoc ſymbolo demonſtrat offenſionem, quæ ira fit, non prodire ab illo, qui iratus operatur, ſed ab illo, qui alterum ad iram prouocauit. Itaquè hoc ſymbolū inſigniri poſſet hoc Dicto. LAEDENTES LAEDVNTVR.

in 1. par. Iconolog.

in 2. par. Iconolog.

ſerm. 4. ſup. epi. ad Rom.

VSVS IN CIBIS.

SAcræ litteræ herinaceum tanquam animal immundum in cibis non fuiſſe adhibitum perhibent. Hodie tamen quamuis inutile animal eſſe videarur; tamen ex Bruyero, ventri humano naſci portentoſæ culinarum artes docuerunt. Verùm animaduertendum eſt ad mentem Geſneri, Echinū terreſtrem ſuillum tantummodò, non autem caninum menſis apponi. Noſtri quoquè ruſtici hæc animalia ſępè comprehendentes, caninum tanquam malè olentē
à menſis arcent, & ſuillum tantum in epulis admittunt. Eſt autem èchinus animal fri- D
gidæ in primo gradu temperaturæ plurimis redundans excrementis, quibus aculei nutriuntur. Idcirco, ex Matthiolo, carnes illius potius ad medicamenta, quàm ad alimenta expetendæ eſſent. Præterquamquòd huiuſmodi carnes in ventriculo difficulter concoquuntur, & humorem melancholicum generant. Caſtor igitur Durantes ad medicinam potius has carnes, quàm ad alimoniam attinere ſic canebat.

Vtere echino hilaris, ſtomachum fouet, ilia mollit.
Humet, & vrina firmat loca laxa fluentis,
Febribus antiquis cibus eſt aptiſſimus, agris,
Proſiest, & neruis ſale ſi conditus edatur.

Antequam igitur ad epularum apparatum trahatur Bruyerus notat hoc animal in extrema ſpe vrinam tabificam excernere. Hinc fieri non poteſt quin caro perfundatur; ideoquè hanc edentes in ſtranguriam incurrerent. Quocirca ad hoc euitandum periculum herinaceus captus vnico ictu mactandus, & diligenter ab interaneis, & potiſſimū

à vaſis

Leui. ca. 11.

in Theſ. ſan.

lib. 13. de re cib.

E à vaſis urinę expurgandus eſt. Licèt Plinius retulerit echinum conglobatum in aqua calida, vel frigida collocandum eſſe, ut extendatur; deinde extenſum per pedem ſuſpendendũ, donec necetur. Tẽpus verò harũ belluarũ capiẽdarum ad cibum, a menſe Aprili vſquè in Autumnum perdurat; ſed menſe Auguſti ob copiam pabuli ſunt pinguiores. Captæ igitur, & necatæ deglubuntur, vel in aqua feruenti more ſuum depilantur: poſtea abiectis inteſtinis, abluuntur, & in veru, vel in furno aſſantur. Caſtor Durantes ad retundendã malam huius carnis qualitatem, multis aromatibus in artocreate coquit, vel cum allio herbis odoriferis, & modico laridi in olla aſſat. Geſnerus hanc beſtiam detracta pelle, in vino, & aceto feruefacit, deinde laridulis, & caryophilis diſtinctam in veru torret. *loco cit.*

VSVS IN MEDICINA.

F

NVllæ ſunt ferè partes huius animalis, quæ in vſu medico multum adiumenti patientibus afferre non poſſint. Nam, ex Rhaſi, oculus ſiniſter cũ oleo frixus talem effundit liquorẽ, qui in aures inſtillatus conciliare ſomnum perhibetur. Hepar huius animalis vino odorifero, ad mentem Vuecherij, abluendum eſt, deinde in vaſe collocatum probè in furno ſiccari debet, ne aduratur: poſtea in folijs abſynthij ſiccis inuolutum per annuum ſpatium ſeruandum eſt. Poſtmodum cum aceto mulſo potum renum vitijs miro eſt auxilio. Felle contactæ verrucæ, ex Plinio, ſiccantur, & ex eodem vitiligines illitæ auferuntur. Marcellus verò fel herinacei cum lacte canino mixtum renibus, ſumma cum vtilitate patientis imponit. Ad affectiones lienis, herinacei lienem Plinius præſcribit. Marcellus autem hunc lienem aſſat, deinde huius puluerem lienoſis tanquam remedium efficax præbet. Renes deſiccatos lepra, & phthiſi laborantibus non vulgariter prodeſſe, *lib. 1. Antid. ſpec.*

G ſcribit Albertus. Carnem in fluxionibus viſcerum, & diuturnis febribus, nec non in morſibus ſerpentum Auicennas commendat. Caſtor Durantes ad prohibendum abortum illam præſcribit. Quoniam verò caro tam herinacei, quàm hyſtricis ſicco gaudet temperamento, ideo Porta in ſtomacho imbecilli roborando illam adhibet. Amplius caro huius animalis unica capitis percuſione mactati, ad mentem Rhaſis, ſuper hominem, vel beſtiam ſtranguria laborantem vtiliter ſuſpenditur. Tandem ſi hæc caro deſiccata, ex Galeno, cachecticis, nephriticis, & elephantiaſi laborantibus bibenda præbeatur, ex illa patientes ampliſſimum fructum conſequentur. Quapropter Hercules Saxonia carnem hanc laborantibus. Plica exiccatam potius, quàm recentem exhibendam eſſe iubet, quamuis homines agreſtes in huiuſmodi affectu herinaceum diſſectũ applicent, eiuſquè carnem, durante morbo, comedant. Pariter Poloni adipe huius animalis autumno capti in prædicta affectione vtuntur. Hæc etiam pinguedo in lithiaſi inſignem habet prærogatiuam. quocirca Vuecherius hanc in vnguentis ad calculum expellendum deſcriptis collocat. Sanguis quoquè in morbis multo erit adiumento. Primò, ex Portę ſen *lib. 4. Phyt. cap. 13.* *li. 11. de ſim pl. med. fac.* *In lib. de Plica.* *lib. 2. Antid. ſpec.*

H tentia, ſi cum aqua calida ad raucam vocem emendandam pro gargarizatu adhibeatur. Secundò in ardore vrinæ, lapide veſicæ, & renum, locum habet; nam Montagnana ad hos affectus ſyrupum recipientem drachmas quinquè ſanguinis herinacei valde vtilem componit. Tertiò Aetius ad pungentes in palpebris pilos auellendos, ſumit cochlearum carnem, illamquè cum ſanguine viridium ranarum arundineta colentium, vel herinacei ſubigit; adiectoquè atramenti ſutorij modica quantitate exiccari permittit; diligenterquè palpebras linit, ne pupilla offendatur. Hoc deniquè animal totum exiccatum, & cum aceto mulſo potum, ex Dioſcoride, renum vitijs auxiliatur. Salitum verò animal elephantiaſi, paralyſi, & omnibus neruorum morbis, ex Auicenna, confert. Mizaldus in morbo articulari totum herinaceum in quantitate ſufficienti olei, & vini ad tabẽ vſquè decoquit, percolat hocq; linimento morbo articulari vexatos fęliciter perungit Marinellus autẽ herinaceũ integrũ in oleo coquit, donec caro ab oſſibus ſeparetur, colatoq; oua formicarũ admiſcet, hocq. partes plinit, ne pili renaſcãtur. Herinaceus etiã *lib. 7. Phyt. cap. 21.* *lib. 10. c. 67.* *lib. 2. cap. 7.* *cent. 2.*

totus cōburitur, cinis enim præcipuā varijs affectibus affert vtilitatē. Vuecherius, ad mē A
lib.3.antid. ſpec.
tē Galeni, hunc cinerē ad pilos regenerandos cum melle ſubigit. Propterea Porra ſeribebat, quòd cadentes ante ætatem ſenilem capilli cinere echini terreſtris renaſcuntur. Immò huiuſmodi cinere pici permixto Albertus pilos cicatricibus reſtituebat. Marcellus cinere huius animalis cum adipe potiſſimum vrſino capillorum decorem reparat.
lib.9.mag. rat.cap.4.
Galenus cinerem vtriuſque echini nimitum tam terreſtris, quàm marini in ſordidis vlceribus commendat, quoniam hic validam extergendi, & digerendi facultatem participat.
lib. 11. de ſimp.med. fac.
Plinius talem cinerem cum oleo permiſcens linimentum parat, quo, ad tollendas lichenas, faciem prius aceto, & nitro lotam perlinit. Ad cuſtodiendum partum contra abortum hoc cinere cum oleo pro vnguine multi vtuntur. Deniquè hic cinis cum muris ſylueſtris cinere permixtus, & melle ſubactus Attritis medetur. Solet hic cinis aliquando cum aliquo liquore in varijs affectionibus propinari, vnde Aelianus ad leniendos renum dolores, & ad exiccandam aquam intercutem in vino exhibet. Alij huius cineris tres drachmas, addito agrimonio, & interna ſtomachi gallinarum membrana, præbent ijs, qui dormientes in lecto mingere ſolent. Quid dicemus de fimo? Hic recens cum ſandaracha, aceto, & pice liquida permixtus, ex Marcello, fluxum capillorum B
Ad fluxum capillorum.
cohibet. Prædictis tanquam colophonem addamus hexaſtichon Baptiſtæ Fieræ, in quo virtutes huius animalis breuiter recenſentur. Eſt autem huius tenoris.

Hic ſtomachum fouet, & mollit dura ilia echinus,
Atquè hic vrina clauſtra relaxa tenet,
Febris in antiqua cœna tutiſſima menſa eſt,
Si ſale fortè riget, neruo erit antidotum.
Sic certè pretioſa olim natura recondit,
Tam cuſtoditum tot bona tergus habet.

Hinc forſitan Caſtor Durantes multa deſumpſit quando examinans naturam huius animalis ſuos protulit verſus quos paulò ante recitauimus.

VSVS IN VARIIS. C

ALbertus Magnus oculum dextrum herinacei in oleo frigendum, & in vaſe æneo ſeruādum iubet, deinde hoc liquore pro collyrio laudat, vt illitus, nocte, non ſecus ac die, res intueri poſſit. Fel huius animalis cum cerebro veſpertilionis ad Pſylothrū Plinius adhibet. Rhaſis, & Albertus virum perunctum herinacei decollati ſanguine oleo permixto, à mulieribus ad menſem vſque ligari fabulantur. Docent quoquè prędicti Auctores arcanum ad pulices coercendos, ſi ex decoctione herinacei ſaliti pinguedo innatans colligatur, & baculus ea illiniatur, nam ad illum in medio domus, vel ſecundùm Albertum in lecto locatum omnes pulices conuenient. Deniquè corium huius beſtiæ vnà cum ſpinis, ex ſen-
lib.13.de re cib.
tentia Bruyeri, olim in expoliendis veſtibus adhibebātur; quemadmodum hodie noſtri D fullones carduo Dipſaci vtuntur. Quare non eſt mirum ſi Plinius ſcripſerit pecten echini eſſe pellem eiuſdem animalis ad veſtimenta detergenda optimè concinnatam. Alij pellem herinacei aculeis munitam haſtilibus præfigebant, vt illis canes fugarent.

E

DE HYSTRICE.

Cap. XXXVIII.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, Etymum.

F CVm Aelianus, Plinius, & Oppianus hyſtricem herinaceorum generi adſcribant: quamuis poſtea forma, & longitudine aculeorum diſcreper. Huius animalis hiſtoriam hoc in loco iure optimo recenſendam eſſe duximus. Dummodo prima facie æquiuocatio vitetur. Siquidem ille piſcis orbis echinatus Rondeletij totus aculeis refertus, cum nonniſi per caudam apprehendi poſſit, hyſtrix à nonnullis perperam appellatur. Hyſtrix quoquè exponitur flagellũ ex ſetis ſuillis cõcinnatum, licet apud aliquos auctores hyſtrix magis propriè pro animali, & hyſtrichis pro flagro vſurpetur. Demùm hyſtrichidas vocat Hierocles *In Hippiat. cap. 79.*
ſiuè equos, ſiuè equorum caudas, in quibus ſetæ ſuillis ſimiles naſcuntur. Animal igitur, de quo in præſentia ſermo haberur, Græcis ὕστριξ, ſiuè ὕσθριξ nuncupatur, cum θρὶξ pilus, ὗς autèm porcus apud ipſos exponatur. Videtur enim hoc animal nomẽclaturam ſumpſiſſe à ſetis, ſeu potius aculeis, quibus multò magis horret, quàm ſetis proprijs rigere ſues ſoleãt. Quãuis alij ab Hyſtria regione denominãtes hoc vocabulum ſine Y ſcribãt, & alij vt Iſidorus à ſtridore, quẽ edũt aculei in motu animalis, etymologiã deriuãtes, ſinè vlla aſpiratione Iſtricẽ ſcribant. Plinius tñ hyſtricẽ ſcripſit, & in genere fœminino pro *li. 8. cap. 35.*
G tulit dũ hyſtricẽ ſpinis rectam deſcripſit. Oppianus verò in genere maſculino hoc nomẽ effert, illiq; ſcribitur ὕστριξ, & in caſu obliquo ὕστριγγος per duplex γ, vt ſyllaba neceſſariò produceretur, quæ alioqui corriperetur. Achanthochæros apud Suidam hyſtricem indicare videtur, quod vocabulum cum echino terreſtri coincidit. Syluaticus etiam hac voce porcum ſpinoſum, nempe hyſtricem interpretatur. Giraldus in hiſtoria Deorũ Gylium a quibuſdam cherogryllium exponi ſcribit, & porcum ſpinoſum eſſe indicat. Syluaticus inſuper cirrogryllium perperam pronunciat. Varinus enim per Gylion porcum, aut leonem deſignat. Per Arcela Heſychius, & Varinus ouum, vel hyſtrichem ſecundùm Cretenſes exprimunt. Domitius Calderinus apud Martialem, pro hyſtrice, Orygem ſpeciem capræ ineptè exponit. Apud Albertum hoc animal Succa nominari videtur, ſed apud quas Nationes non declaratur. Arabicè hyſtricem vocari Aduldul multi opinantur, quandoquidem ſcribit Auicennas; quòd notus eſt Aduldul ſpinas ſagittales, & miſſiles habens, Vetus Gloſſographus Auicennæ vocem Adulbus echinum montanum interpretatur. At Syluaticus in lingua noſtra hyſtricem vertit. Alcercha,
H teſte Andrea Bellunenſi, ſecundùm aliquos, eſt echinus magnus ſpinoſus, & ſecundum alios echinus minor exprimitur. Bruyerus refert, quòd vulgus in ſua patria hoc animal porcum ſpicatum, vel ſpinoſum vocitat. Eruditi quidam viri arbitrantur hãc belluam, *lib. 13. de re cib.*
nomine muris Africani, apud Plautum in Penulo intellectam fuiſſe, cum hòc animal in Africa frequens eſſe perhibeatur. Italis dicitur *porcò ſpinoſo*, vel *Iſtrice* ſine aſpiratione. Hiſpanis Puerco eſpin, Gallis Porc eſpic, Anglis Porkepyne, Illyricis Porcoſpino. Nonnulli Germanicè Taran nuncupant. At Geſnerus vocabuli originem neſcit inuenire, cum alij Dornſchuueyn, Ideſt porcum ſpinum, voce à cæteris Nationibus detorta vocitent.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

HYſtricis duas aſſignari ſpecies multi docti viri aſſeuerant, quarum alteram terreſtrem, alteram marinam nuncupant. Deinde in huius ſententiæ con firmationem pro aculeis marinę hyſtricis quaſdam ſpinas lapideas ſtrictas intuſquè concauas oſtenduut, quæ in officinis medicorũ nomine dentalium habentur. *Dentalia marina.* Sunt quidem concaui huiuſmodi aculei penicillorum marinorum inſtar, quoniam in illa cauitate more oſtraceorum degit animal, & compoſitionẽ vnguenti citrini Nicolai ingrediũtur; nõ autẽ ſpinæ marinæ hyſtricis vocitari poſſũt. Præterquamquòd nullus auctor tam nuperus, quam antiquus hyſtricis marinæ meminerit, quamuis Heſychius, & Varinus hyſtricem animal marinum oſtracordon, nempè teſtaceum, cibiſquè aptum memorauerint; attamen echinum marinum intellexerunt; nam Suidas etiam hyſtricem terreſtrem echinum (vtrumq; tamen impropriè) interpretatur. B Hinc colligẽdum eſt hyſtricem non eſſe marinum animal, nec etiam amphibium, *Diſcrimen ratione pedum.* vt alij voluerunt, ſed tantummodò terreſtre, vt Oppianus aſſeuerantius dixit. Albertus agens de echino terreſtri, illum in ſuillum, & caninum diſtinxit: deinde ſubdit animal quoq;, quod vocatur Succa (hoc vocabulo porcum ſpinoſum intelligẽs) in caninũ, quia habeat pedes canis, & in ſuillũ, quia habeat pedes Suis diſcriminari. Cui opinioni ſubſcribere non debemus, cum nullus auctor in hyſtrice hanc differentiam obſeruauerit. Præterquamquòd echinus terreſtris nõ ratione pedũ, ſed ob figuram rictus in duas ſpecies diſtribuendus eſt; vt in capite antecedenti fuit exaratũ. *lib. 10. de ſubtil.* Cardanus animal varij generis, & incertæ naturæ deſcribit, quod anno 1550 vidit Papię magnitudine vulpis, ore, & rictu leporino, dentibus prominentibus ad inſtar ſciuri, oculis nigris, & ſerpentinis, coma hircinæ barbæ ſimilima, quæ à capite ad collum ferebatur, cum pedibus anterioribus taxi, & poſterioribus vrſi, auribus in figura humanis, cum ſpinis ferè centum, more hyſtricis, quarum quædam in apice curuabantur, alioquin immobiles, & in motu anima- C lis ſtrepitum edentes. Cauda animalis erat anſerina, cuius plumę paulatim in ſpinas degenerabant. Vox ſubobſcura, & rauca, quaſi latrãtis canis erat. Caneſq; odio proſequebatur. Hanc autem belluam non hyſtricis ſpeciem, ſed ex hyſtrice, aliaq; beſtia veluti vrſo natam opinabatur. Quoad formam hyſtricis. Primo animaduertendum eſt, ne hoc animal cum marmota confundatur; quod ex Scaligero multi præſtare ſolent. *In exercit. cõtra Card.* Hyſtrix igitur aculeos, pilorum loco, producit, vt voluit Ariſtoteles, qui aculei non confuſis, ſed diſtinctis ordine coloribus partim albicant, partim nigricant, vnde non immeritò canebat Baptiſta Mantuanus.

—— —— Et inuadens iaculis bicoloribus hyſtrix.

Alibi quoquè ſic cecinit.

Quæ ſtipata meat ſpinis bicoloribus hyſtrix.

Hoc enim animal longioribus, & acutioribus aculeis armatur, quàm herinaceus, ideoq; horridius aſpectui noſtro ſeſe offert. Quapropter Bargeus de illo ſic locutus eſt.

li. 4. Cyneg.

Ille quidam calamis dorſum bicoloribus omne D
Contegit, & duris ſic alia ſentibus armat;
Vndiquè vt ingentem credas horreſcere ſyluam,
Et ſtare immites tereti mucrone ſagittas.

Natalis Comitum non ſolum prædictam ſententiam roborat, verùm quoq; figuram pedum, caudæ, & ſtrepitum aculeorum hyſtricis ambulantis eleganter deſcribit hunc in modum.

li. 3. de ven.

Hyſtrice nil ſyluis errat, nil naſcitur vſquam
Quòd magis horrendum; ſpinoſa eſt, & propè nares
Sic vt echinus, & hęc telis armatur acutis.
Vngula ſecta pedum, nigreſcunt lumina, cauda
Exigua eſt, ſonuere Fera currentia ſpinis
Tergora, qualis vbi ſternit ſata pinguia grando,
Qualis, & armorum ſtrepitus cum membra nitenti
Induta ferro procedunt ordine turma.

E Hoc totũ in poemate Claudiani de Hyſtrice expreſſum habemus, vbi, & figura rictus, & oculorum qualitas tali ratione deſcribitur.

——————os longius illi
Aſſimilat porcum, mentita cornua ſeta
Summa fronte rigent, oculis rubet igneus ardor,
Parua ſub hirſuto catuli veſtigia dorſo.

Et paulò inferius.

Militat omne Feræ corpus, vibrataq́ rauco
Terga fragore ſonant.

Corporis moles ſecundùm alios ad corporaturam vulpis accedit. Sed Oppianus hanc paulò minorem lupina conſtituit, dum interprete Bodino ſic inquit.

————corpus credas æquale luporum,
Eſſe niſi paulò breuiùs, denſiſſima terga
Horreſcunt pluſquàm rigidis infeſta ſagittis.

F Cæterùm ad mentem Georgij Agricolæ Hyſtrix habet os lepotino ſimile, denteſquè vt lepus quatuor longos, nimirum duos in ſuperiori, & duos in inferiori parte, aures humanis ſimiles; Pedes anteriores pedibus Taxi poſteriores pedibus Vrſi aſſimilantur. Dorſo, & lateribus ſpinæ bicolores, ſcilicet partim albæ, partim nigræ inſunt, & quandoquè ad duorum, vel trium palmorum longitudinem accedũt, quas animal, vt pauo caudam, erigere poteſt. Ingreſſurum verò in cauernam erectas dimittit. Quæ omnia, vt legentium oculis clariora euadant, non modò animalis, ſed etiam eius pellis iconem exhibere libuit, & præcipuè cum ſit icon animantis olim Auctori ab Illuſtriſſimo Domino Camillo Palæoto veræ virtutis cuſtode dono dati. *in li. de ani. ſubter.*

NATVRA, ET MORES.

G QVæ de natura, moribus, & ſpinis herinaceorum in capite antecedenti enarrata fuerunt, eadem multò magis, ad mentem Plinij de natura hyſtricis pronunciare poſſumus; cum hæc bellua ob aculeos adeò horribilis eſſe videatur; vt quandoquè abierit in prouerbium de homine agreſti, & inameno, ipſum eſſe hyſtrice ſpinoſiorem. Vnde Calphurnius in Bucolicis ad id alludens ſic fatur.

Venit, & hirſuta ſpinoſior hyſtrice barba. *Eclog. 6.*

Propterea hoc animal non ſolum à natura longis aculeis armatum fuit, ſed etiam talis inſtinctus illi fuit congenitus, vt tenſa cute ſpinas in hoſtem eiaculetur; quare Claudianus, in poemate de hyſtrice, venit in hanc ſententiam populos ſagittandi arte peritos, fortè ab hoc animali huiuſmodi eiaculandi peritiam didiciſſe. Sic igitur inquit.

Ecce breuis proprijs munitur beſtia telis,
Externam nec quærit opem fert omnia ſecum,
Se pharetra, ſe ſe iaculo, ſe ſe vtitur arcu.
H *Vnum animal cunctas bellorum poſſidet artes;*
Quod ſi omnis noſtra paulatim induſtria vitæ.
Fluxit ab exemplis, quicquid procul impetit hoſtem
Hinc reor inuentum mirum, hinc traxiſſe Cidonas
Bellandi, Parthoſq́ retrò didiciſſe ferire,
Prima ſagittiferæ pecudis documenta ſecutos.

Iure igitur optimo hic animans ἀκανθόβολος ſecundùm Græcos poterit appellari; cum apud Nicandrum vir proijciens aculeos hoc epitheto inſigniatur. Cæterùm quod magis mirandum eſt, deſtinato quodam ictu, vulnere interdum incurabili quemlibet ferit. Etenim foramen anguſtum, & profundum efficiens deducit patientes in vitæ diſcrimẽ, & præcipuè ſi neruus pungatur. Quocirca ab homine beſtia hęc non debet irritari. Cum dicat Bargeus. *Spinis in ſe quentes ſauciat.*

Inquè hoſtem calamos hyſtrix iaculatur acutos.

Et Reuſnerus in Paradiſo poetico ſic canat.

HYSTRIX.

A. PEL-

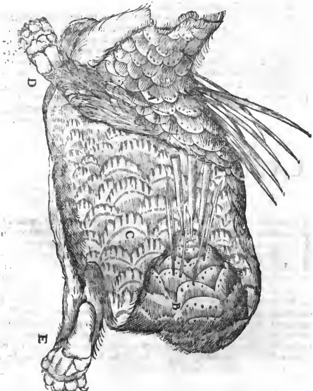
A. PELLIS HYSTRICIS EXTERNA DORSI.

B. CAVDA, SEV VROPYGIVM.

C. CVTIS INTERNA CARNI PROXIMA.

D. PES ANTERIOR.

E. PES POSTERIOR.

Digitized by Google

Spicula ſunt humili pax hæc, ſed bella ſuperbo A
Vulnere de noſtro moreſq́; ſalusq́; venit.

Verùm animaduertendum eſt, quod hyſtrix non tantùm homines, nempè venatores, ſed etiam quaſcunquè Feras inſequentes iaciendo ſpinas vulnerat. Hoc eleganter declarauit Oppianus Bodino interprete dum dixit.

Cum verò Fera proſequitur præſtantior illam,
Tales verſute molitur pectore fraudes
Arectos calamos iaculatur præpete tergo.

li.4. Cyneg. Bargeus quoquè quid ſimile recitat, dum inquit.

Et figit duris hyſtrix vrgentia pennis
Ora canum, & certos tenta cute diriget ictus
Eminus, & calamos iaculabitur acer iniquos.

Hoc non fuit ignotum Reuſnero, dum in Paradiſo poetico recitat hos verſus.

Sus ferus, & canibus iaculis bicoloribus hyſtrix
Noxia, pro telis vtitur illa ſuis.

Et paulò inferiùs. B

Spinis miſſilibus canes, viroſq́;
Arcebit procul, & fugabit hyſtrix.

Itaquè moralis doctrinę profeſſores hanc hyſtricis proprietatem perpendentes, ſcurras, & detractores ad has beſtias comparant, tandemquè concludunt illos his belluis eſſe deteriores, quandoquidem hyſtrices nonniſi in prouocantes, & vrgentes ſpicula iaculantur; cum illi ſua falſa Dicta in quoſuis torqueant. Prætereà hoc animal noctu magis, quã interdiu ad paſcua exit, & ex Ariſtotelis ſententia, hyeme in cauernis veluti Vrſus ſe condit; ſed poſtea fatetur Ariſtoteles ſe ignorare, an id propter frigus, an ob aliã cauſam præſtet. Intellexit Geſnerùs hyſtricem eſſe animal fætidum, & in ſyluis ritu taxorum, caueas fodere: cum pedes anteriores ad id pręſtandum idoneos habeat. Tandem, vt ſcribit Ariſtoteles, hæc bellua tot dies, quot vrſa in vtero gerit; cum ſuperius vrſã triginta dierum ſpatio fœtum geſtare retulerit. Ideo Natalis Comitum ſic cecinit.

li.8. de hiſt. ani. cap. 17.

li.6. de hiſt. ani. cap. 30.

Et Veneris ſtimuli paribus diuiſa dierum C
Limitibus, numerus prolis, tempuſq́; latendi.

LOCVS, CIBVS, & capiendi ratio.

SOlinus in Aethiopia hyſtrices frequentiſſimas vagari auctor eſt, quamuis paſſim in tota Africa, & India verſentur. Hodie tamen in Italia etiam habentur, quoniam eorum caro in cibis vſurpatur. Gallia autem, Bruyero teſte, raras educat. Poſſumus etiam Gallatiam locum natalem hyſtricum euulgare, quoniam Peregrini à Sancto Iacobo Ianaſi, ſeu Com Poſtellæ reuertentes multos illorum aculeos in pileis deferunt. Prædictis addamus D

li.1. cap.33. verba M. Pauli Veneti, qui agens de ciuitate Scaſſem Tartariæ, ſic inquit. *Sita eſt Vrbs hæc in planitie, habetq; in circũiacentibus montibus multa caſtra. Fluit etiã per medium eius magnus quidam fluuius. Sunt in regione illa multi ſues ſpinoſi, qui cum capiuntur, ſpinis ſuis ſæpè homines, & canes lædunt.* Si locum particularem huius animalis contemplemur; ſcribit Albertus hanc belluam circa loca maritima, nec non in montibus ſtabulari, cum præcipuè apud mare locum non inuenerit. Quod eſſe falſum in antecedentibus oſtendebamus. Itaquè de loco peculiari hyſtricum rectius ſcribit Bargeus hunc in modum.

In dumis quoquè ſaua latens, & vepribus hyſtrix,

li.4. Cyneg. Et paulò inferius.

Iſte cauo veteris trunco latet abditus orni,
Aut fagi, aut Tiliæ, aut annoſæ ſtipite quercus.

De cibo audiuit Geſnerus hyſtricem potu abſtinere, pane autem, pomis, & rapis veſci, cortice tamen dentibus prius ſeparato. Georgius Agricola retulit ali pane comminuto, pyris, pomis, paſtinacis, & aquam bibere, ſed magna auiditate vinum aqua dilutum potare.

E potare. Demùm circa capturam huius Feræ, venatores multis artificijs vti, & in laxãdis canibus cauti eſſe debent, ne iaculis hyſtricum ſaucientur. Huius meminit Oppianus interprete Bodino tali ratione.

Idcirco venator, vbi conſpexerit illam,
Non in terga canes laxat, ſed fraude fatigat. li. 3. de ven.

Reuſnerus quoquè in Paradiſo poetico de hoc venatores admonet dum inquit.

Vt ſua ne iaculans magis hyſtrix ſpicula mittat,
Sectantes prohibe pone latrare canes.

Itaquè inter alios auctores Natalis Comitum elegantiſſimis verſibus non ſolum docet captioſos huius Feræ comprehendendæ laqueos, ſed etiam perpulchrum modum, quo hyſtrix canibus citra illorum damnum coerceatur, dum ait.

Sed ne membra canum feriantur ab hyſtrice, fraudes li. 3. de uen.
Inuenimnt venatores, & prælia magna
Diuertunt aliò à canibus; mox nuda teguntur
F *Corpora velleribus bubulis hac dura morantur*
Spicula, tum caſſeſq́; parant, ferroq́; ſequuntur
Intenſos, cornuq́; ſono, & clamore fatigant.
Aſt alius ſtrictis huic pugnat cominus armis,
Huic baliſta necem fert improuiſa repente.

SYMBOLA, ET SIMVLACRA.

Pictura hyſtricis coronatę familiare ſymbolum Ludouici XI. Galliarum Regis fuiſſe perhibetur. Siquidem hoc oſtentare ſtudebat illi arma in promptu eſſe non ſolum, vt cominus, ſed etiam vt eminus hoſtem peteret. Ideo optima de cauſa Aegidius Sadelerus inter ſymbola Regum Francorum hoc etiam recenſuit cum hac inſcriptione. VLTVS AVOS TROIAE. Embl. 92.
G Camerarius quoquè in libro emblematum, & ſymbolorum ex animalibus, effigiauit hyſtricem cum corona animali impendente, cui titulus eſt. COMINVS, ET EMINVS. Deinde ſubſcripſit diſtichon huius generis.

Cominus vt pugnat iaculis, atquè eminus hyſtrix,
Rex bonus eſto armis, conſilijsq́; potens.

Rieciardus etiam in commentarijs ſymbolicis huius meminit ſymboli, nec non eiuſdem inſcriptionis; quo hominem bellicoſum, & inuictum ſignificari atteſtatur. Etenim hyſtrix dentibus, & ſpinis cominus ſe tuetur, eminus verò ſpicula in ora inſequentium canum iaculatur. Alij hoc ſymbolum pro Phenoſchemate vſurparunt, eiquè pro Dicto hoc dimidiatum Claudiani verſum addiderunt. FERT OMNIA SECVM. Prætereà Ripa in figurando Irriſionis ſimulacro, hyſtricis figura vſus eſt; dum pinxit mulierẽ exerta lingua, pellibus hyſtricum amictam; cum Irriſores tot hyſtrices eſſe videantur; dum homines ſibimet appropinquantes vellicant; & pungunt. Quare non immeritò D. Thomas tunc irriſionem fieri aſſeuerabat, quando homo, ioci gratia, Proximi imperfectiones deridet. Amplius ad figurandam Maledictionem, idem Ripa mulierem oculis concauis, manibus duas faces accenſas tenentem, veſtibuſquè ex pelle hyſtricis ornatam delineant. Pellis enim hyſtricis valde aculeata denotat, hanc eſſe proprietatem maledici, & obloquutoris, vt more hyſtricis non corpus, ſed honorem, & æſtimationem Proximi magnis laboribus conquiſitam laceret.

In 1. p. Ico. — H — in ſec. ſec. q. 79. — in 2. par. Iconol.

VSVS IN CIBIS.

Hyſtricem eſſe edilem nullo modo poſſumus in dubium reuocare, cum paſſim hodie illius caro in commeſſationibus adhibeatur. Præterquamquòd Bruyerus ſcriptis mandauit gulam, nec etiam animantibus aculeatis pepeciſſe. Siquidem hyſtrices longiſſimis ſpinis armatas in epularum magnificentia commendat. Itaquè Scappius, menſe potiſſimum Auguſti, hyſtricem coercet; quoniam hoc lib. 3. de re cib. c. 27.

lib. 2. de re cib. hoc tempore ob copiam pabuli, huiuſmodi animal valde adipatum vagatur; licèt illius caro brumali tempore minus grauem ſpiret odorem. Deglubit animal, aeriquè ſereno, ſi ſit hyems per quatriduum, & ſi ſit æſtas per horas ſex ſupra triginta, exponit. Deinde partes poſteriores diligenter ablutas, & elixationem non paſſas puluer ibus aromaticis, & ſale inſpergit, additiſq; allio, caryophyllis, & ſummitatibus roriſinarini in veru torret, & aſſataſquè in embammate, ex liquore inter aſſandum cadenre, nec non ſapa, aceto roſ. & pipere cōfecto repoſitas, menſis infert. Aliter hoc animal deglubitum, & abiectis interaneis lotum, moreque hædorum repletum integrum in furno aſſat. Interdum verò partes anteriores prius elixatæ vnà cum cæpis tritis, & adipe ſuillo in ſartagine coquuntur; coctiſquè omphacium, piper, & cinnamomum additur. Deniqueòmnia interanea huius animalis, excepto hepate, abijciuntur; quod ad inſtar iecoris hædini paratur, & ad eſum vſurpatur. A

Condiendi ratio.

VSVS IN MEDICINA.

B

lib. 2. Phyt. cap. 37. CVm hyſtrix in temperatura ab herinaceo valde diſcrepare non videatur, iiſdem etiam affectibus, quibus confert herinaceus, conducet. Ideò Porta ſcriptū reliquit, huius animalis carnē ſtomacho præſto eſſe, elephātiaſi mederi, & in hydrope, ob ſuam ſiccitatem, inſignem habere prærogatiuam. Idem legitur apud Platinam, qui carnes hyſtricis, & herinacei in ventriculo roborando lepra, ſcabieque diminuenda extollit; deinde iiſdem carnibus ſalitis hydropem curari aſſeuerat, cum Græci nihil tale hyſtrici aſſignauerint. Præterea cinere huius animalis combuſti in aliquo liquore poto, Plinius partus conceptos retinere, & abortus amoliri profitetur. Quam virtutem cineri etiam herinacei Auctores attribuunt; dummodo cum oleo linimentum conficiatur. Demùm Porta cum hyſtrices, & herinacei pilorum loco aculeos producant, in alopecia hæc animalia non parum habere momenti opinatur. Ideoque illorum cinerem in capillorum defluuio fœlici cum ſucceſſu adhibendum eſſe pollicetur. Vnde mulieres hac forte ratione motæ, ad diſcriminandos capillos, vt illos conſeruent illæſos, aculeis potius hyſtricum, quàm acubus vtuntur. Plinius quoque ſpinas hyſtricis in firmandis, & roborandis dentibus non infrugiferas eſſe arbitratur; dummodo quotidiano dentiſcalpij munere fungantur. C

In hydrope valet.

DE TATO, SEV ECHINO Braſiliano. Cap. XXXIX.

SYNONIMA, DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

D

In hiſt. Ind. Occ. cap. 22. INter rerum Indicarum ſcriptores, primus omnium Ouiedus de hoc animali verba fecit, ipſumquè *Bardato*, nempè panoplia, ſcilicet integra arma tura munitum appellauit. Ideoquè Petrus Martyr non iniuria Phaleratum cognominauit, cum equum armaturis ornatum repreſentet. Quocirca à Græcis, & à Latinis cataphractos poſſet nuncupari, nam κατάφρακτος, armis vndiquè munitus in græcis litteris exponitur. Hinc eadem ratione moti Hiſpani *Armadillo* indigitarunt. Alioquin, ex Cluſio, in Braſilia *Taton* vocatur, vel *Dattu*, vt in tertia parte hiſtoriæ Americæ legitur. Ioannes Petrus Maphæus in hiſtoria Indica Tartuſiam nominauit. Hodie Auctores Nuperi, corrupto Braſiliano vocabulo, Tatum, vel etiam à tarditate motus Pigritiam, aut à figura roſtri, & à tegumento porcellum ſcutulatum nominant. Geſnerus in appendice quadrupedum viuiparorum ſpeciē Herinacei Braſiliani conſtituit. Quamobrem non ſine ratione à nobis echinus Braſilianus

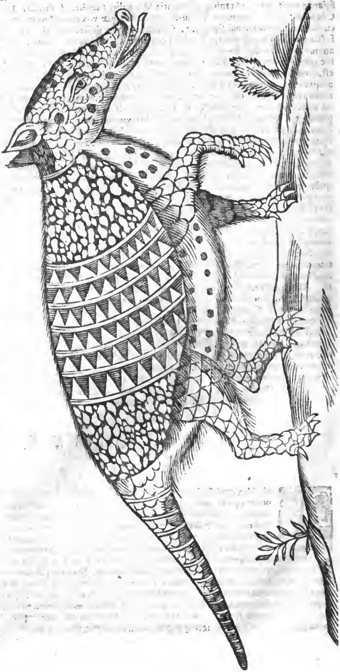
lib. 5. Exot. cap. 15.

E ſilianus vocitatur. Luſitanis, ex ſententia Monardis, *Encubertado* dicitur. Indis, ex *lib. de nat.*
Cluſio in Annotationibus ad Monardem, *Aiotochtli*, quæ vox cuniculum cucurbitæ, ſeu *ſimp. c. 37.*
cuniculum cucurbitarium ſignificat. Si contemplemur differentias Bellonius in Ob-
ſeruationibus Hodæporicis, hoc animal cum pedibus biſulcis memorauit. Quare hoc
animal in genere biſulcorum, & in genere digitatorum conſtitueretur, quod Geſnerus *loco cit.*
loco præcitato reprobat, cum Tatum nonniſi digitatum obſeruauerit. Verumquidem
eſt, quod Cluſius in Exoticis refert, ſe intellexiſſe à viris fide dignis, Tati tres ſpecies
aſſignari, quarum prima eſt magna, vt licet conſpicari in figura collocata in Annotatio-
nibus ad Monardem, quæ cum icone à nobis hic exhibita coincidere videtur. Secun-
da eſt primæ ferè ſimilis, ſed minor. Tertia à prædictis forma eſt diuerſa. Hanc ex
pictura ſic deſcribit Cluſius. Illius longitudo ſexdecim vnciarum erat, corporiſq; am-
bitus quatuordecim. Tegmen durum, teſtaceum, & fuliginoſi coloris, à collo ad me-
dium corpus teſſellatum, quaſi orbiculatæ figuræ teſſellis variè pictis diſtinctum medio
autem corpore ternis ordinibus quadrangularum teſſellarum inſignitum; cum tamen
F triangulares in prima ſpecie obſeruentur. Poſtrema tegminis pars ſimilibus orbibus
diſtincta erat, qualibus pars anterior. Aures patentiores erant, & minùs mucronatæ,
quàm ſint in animali, cuius iconem hic proponimus. Venter cum gutture, natibus, &
parte crurum poſteriorum nulla cruſta tectus, ſed villis tantum obſitus erat. Poſterio- *Digiti pedũ*
res pedes ternis digitis, & calcaneo, anteriores verò duobus item cum calcaneo prædi- *quot.*
ti erant, niſi pictor aliquid omiſerit. Deniquè penem ſatis longum, & exertum habe-
bat. Varietatē igitur huius animalis doctiſſimus Cluſius opinatur oriri à varietate Pro
uinciarum, in quibus hoc animal degit. Quandoquidem certum eſt ex varijs regioni-
bus deferri. Itaquè ex Cluſij ſententia hoc animal eſt quadrupes polydactylon, habēs
totum corpus cum cauda corio, veluti corneo tectum, coloris eſt inter album, & cinereũ
mixti, iuncturis inſtar thoracum ferreorum complicatis, magnitudine vulgaris canicu- *Exerc. 206.*
læ. Alioquin Scaliger inquit, quòd animal teſtis ſcutulatis eſt loricatum ad ventrem
vſquè ſe ſe componens in orbem ritu terreſtris herinacei, caudamquè habet longiſſimā *In Append.*
inſtar lacerti, teſſellis pariter incruſtatam. His addit Geſnerus digitos quinos in po- *Viuip.*
G ſterioribus, & quaternos in anterioribus pedibus, deinde extremi vtrobiquè breuiſſimi
ſunt, & introrſum, ita reducti, vt ferè lateant, vnguibus tamen ſatis validis armantur.
Tandem figura totius animalis, vt ſupra notatum fuit, equum armis munitum repræſen
tat: vnde Ouiedus in hanc venit ſententiam: Si hæc beſtia fuiſſet conſpecta ab ijs, qui
primum equos phaleratos in hominum conſpectum deduxerint, proculdubio ab hoc
animante equorum armaturæ exemplar didiciſſent. Hanc deſcriptionem veritati cō-
formem eſſe teſtificari poſſumus, cum animalis huius exuuiæ in rerum naturalium penu
Illuſtriſs. Senatus Bononienſis adhuc illeſæ ſeruentur.

LOCVS, CIBVS, & Mores.

H

INdi, Mexicani, & Guinenſes hoc animalis genus in alienas mittũt regio- *lib. 4. hiſt.*
nes, propterea quòd apud ipſos naſcitur. Sed Ioſeph Acoſta magis pe- *nat. Ind.*
culiarem huius belluæ locum contemplans, per montes libenter vaga-
ri, & per dumeta, & rupes verſari promulgat. Quibus in locis formicarũ
cauernas inquirit, quibus veſcitur; nam roſtro terræ rimas aperit, introq;
linguam inſerit, deinde formicis onuſtam, ritu Pici martij retrahens illas deuorat. Geſne
rus tamen ſcribit in Appendice Viuiparorum hoc animal viuum in Galliam delatum *lib. 3. de rer.*
fuiſſe; vbi ipſum fructibus & ſeminibus veſci obſeruarunt. Sunt qui referant ad mentē *var.*
Cardani hanc belluam inſtar ſuis grunire. Lerius in Hiſtoria nauigationis in Braſiliā
animal hoc in motu lentum prædicat, cum inſtar herinacei lentè gradiatur. Qua de cau
ſa pro diſſidiæ, & ſocordiæ ſymbolo vſurpari poſſet. Deinde more herinacei, ne ab ali-
quo offendatur, intra ſuum corticem ſe ſe colligit. Quare ab hac proprietate Came-
rarius emblematis octuageſimi tertij argumentum deſumpſit, dum hoc animal effigiauit
cum

TATVM, SIVE ECHINVS BRASILIANVS.

E cum hoc titulo. LORICA VIRTVS. ſubſcripſitquè tale diſtichon,

Virtus ipſa ſuis firmiſſima nititur armis,
Sauam hyemem fortis ſpernere docta mala.

Intentio igitur Auctoris eſt demonſtrare, quemadmodum hæc bellua naturalibus munitur armis, quibus ſeſe defendit, nec externa indiget ope; virtutem inſtar loricæ in ſe munitam tutam conſiſtere, vt inſultus aduerſæ fortunæ facilè ſuperet. Ideo ad rem Horatius eleganter canebat. *lib. 3. Od. 2.*

Virtus repulſæ neſcia ſordidæ.
Intaminatis fulget honoribus,
Nec ſumit, aut ponit ſecures
Arbitrio popularis auræ.

Ad finem hoc animal licèt in gradiendo ſit pigrum, tamen in excauanda terra, vt domicilium ſibi paret, eſt velox. Nam terram egerens, latibula inſtar cuniculorum fodit, vt *lib. 5. Exot. cap. 15.* optimè Cluſius animaduertit, quando autem cauum ingreſſum fuerit, niſi pede appre-
F hendatur, fruſtra laboratur; nam adeò tenaciter terræ ſquammis, ſeu tegumentis, & pedibus hæret, vt, licèt cauda apprehendatur, citius à corpore euelletur, quàm animal à latibulo educatur.

VSVS IN VARIIS.

OViedus in Summario Indiæ Occidentalis litteris mandauit, quòd in illis regionibus ſimiles beſtiæ retibus coercentur, baliſtis mactantur, & multæ in campis, aduſtis potiſſimùm ſtipulis, capiantur; quoniam harum carnes in epulis Indorum commendantur, quas Ouiedus deguſtans meliores carnibus hædinis eſſe pronunciauit. Quamuis Ioſeph Acoſta in hac deguſtanda carne non multam voluptatem perceperit. De vſu medico ſcriptum reliquit Fran-
G ciſcus Gomara in hiſtoria Mexicana facultatem medicam conſiſtere in caudæ oſſiculo ex quo in tenuiſſimum puluerem redacto pilula confecta ad magnitudinem capitis aciculæ, auriquè indita dolorem ſedat, & tinnitum etiam cum exigua ſurditate ſanat. *Vires medicæ.* Tandem, vt notat Lerius in Hiſtoria nauigationis in Braſiliam. Barbari ex pelle Tati, quæ dura eſt, permultas ciſtas compingunt, quas ipſi Conamenos vocant. Hæ ſi complicentur, digitalia militaria æmulantur.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS.

DE QVADRVPEDIBVS DIGITATIS VIVIPARIS.

Liber Tertius.

ORDINIS RATIO.

NE leuium inextricabili verborum circuitu noſtra obuoluatur hiſtoria;ordo operis expoſtulat, vt explicatis ferorum, & ſemiferorum animantium moribus, ad exponendam domeſticorum animalium naturam,animum noſtrum conuertamus. Verùm,cum hæc vox(domeſticus) amphibologia laborare videatur;ad nos pertinet verum ſenſum,ſeu noſtræ hiſtoriæ accommodatum manifeſtare. Primò, illa vox,animantem manſuetum,& mitem ſignificat,& in hoc ſenſu Feræ etiam cicuratæ domeſticæ appellari poterunt. Deinde prædicta vox poterit ijs aſſignari animantibus,vt canibus,& felibus, qui nobiſcum in priuatis ædibus aſſiduè verſantur, & in hoc intellectu,huiuſmodi vocabulũ (domeſticus) in præſenti loco vſurpatur. Prima igitur facie de cane verba fient;cum ſit animal ob ſingularem amorem, & probatiſſimam erga homines fidem nunquam non commendabile, quemadmodum in progreſſu huius hiſtoriæ clarius pateſiet. C

DE CANE IN GENERE, D
Cap. I.

ÆQVIVOCA.

HAnc nominis (Canis) ambiguitatem mira verborum parſimonia perſtringentes pronunciamus, quòd præter animal terreſtre, cuius naturam hoc in loco breuiter enarrabimus, ſignificat ad mentem Ariſtotelis piſcem ex cartilagineorum genere;cuius proprietates in hiſtoria Piſcium proſecuti ſumus; deinde ſydus cœleſte, eoquod conſtellatio iconem canis repræſentet; vel quia in illius ortu, canes in rabiem agantur. Idcirco ab

lib. 3.

loc

E hoc ſydere dies æſtiui caldiores, dies caniculares nominantur, huc reſpexit quidam poeta canens.

Dum ſentis latrare canem, rugire Leonem,
Te medicus curet Bacchus, & vmbra tegat.

Mancinellus igitur vnico verſu hexametro prædictas tres canum ſignificationes complexus eſt hunc in modum.

Nat canis in Ponto, latrat quoquè, fulget in alto.

Cæterùm hæc æquiuocatio non ſolum in prædictis obſeruatur, ſed alijs etiam conuenire videtur, dum hominis nomen proprium fuiſſe perhibetur, etenim Canis ſclanus, vel ſecundùm alios Canis Scaliger vir fuit inſignis, qui anno 1324. Veronæ atquè Taruiſij Principatum obtinuit. Canis etiam, vt refert Bugatus, vocatus fuit filius Maſtini à Scala, qui anno 1350. filiam Ludouici Imperatoris vxorem duxit. Pariter Cyno nimirùm Canis vxor bubulci Aſtyagis Regis nuncupata fuit, ſi veritatem ſcripſit Hero- *lib. 1. hiſt. vniuer.*
F dotus. Item Canis, immò magnus Canis Tartarorum Imperator nominatur à Can filio Noe, qui erat maior natu, totamquè occupauit Aſiam. Ideò cæteri Tartarorum *lib. 1.* Imperatores Magni Canes fuerunt nominati. Amplius Canis eſt vox, qua impudentibus inimicis conuitium fieri ſolet, & pro graui contumelia apud Homerum in aduerſarium profertur. Hodiè quoquè Tartari, vt recitat Ioannes Bohemus, fidei noſtræ myſteria ignorantes, cunctos Chriſticolas canes appellant, quia lapides, & ligna venerentur. *li. 2. de mor. Gen.* Apud Varinum Cyon nempè canis Erynis, ideſt Furia exponitur. Quare Poetæ furias canes cognominarunt. Virgilius de his loquens ſic cecinit.

———viſaq; canes vlulare per vmbram *lib. 6. Aen.*
Aduentante Dea.

Idcirco Apollonius Furias Triuiã noctiuaga concomitantes χθονιους κύνας, ideſt nocturnos canes nuncupauit. Fata ètiam in Epigrammatibus græcis canes dicuntur, quia omnia deuorare videantur. His addamus Harpyas canes Iouis dictas. Narrat enim Seruius in Commentarijs ad Virgiliũ cum Zetus, & Calais Boreæ filij eas inſequeren-
G tur ad Plotas vſque Inſulas, Irin eis apparuiſſe monẽtem, ne canes Iouis perſequerentur. *lib. 3. Aen.* Quocirca ad rem canebat Apollonius.

Non fas ò Nati Borea vos enſibus alti
Harpyas vrgere canes Iouis. *lib. 2.*

In oraculis Zoroaſtris Dæmones canes terreſtres dicebantur, quia ex terræ gremio proſilire viderentur. Mirum eſt hoc nomen locis, & fluuijs etiam competere. Partes enim inferiores Scillæ ſcopuli canes indigitantur. Huius meminit Ouidius.

Et vos Scyllei naufraga monſtra canes. *lib. 4. Faſt.*

Fluuius ex Libano aduerſus Aquilonem perfluens olim Adonis dictus à Cypriorum Regis filio, quem Venus ob formæ excellentiam in delicijs habuit, ob mortem Adonis ab apro inflictam, ſi Luciano credimus, die occiſionis anniuerſario inſtar ſanguinis rubeſcebat. Hic tandem fluuius Chriſtianorum tempore Canis fuit nuncupatus,
H vt in Theatro Terræ Sanctæ legitur. Ortellius Canem Arabiæ fœlicis fluuium eſſe conſtituit. *In Theſau. Geograph.* Canis tandem erat vna talorum facies, quæ vnitatem, ideſt vnum dumtaxat punctum continebat, & ſenioni opponebatur. Quamobrem veluti ſenio lucrum, ita canis iacturam afferebat. Propterea à Poetis huiuſmodi canis ſemper damnoſus appellatus eſt. Vnde Perſius Poeta de hoc Cane verba faciens dicebat.

Scire erat in votis damnoſa canicula quantum,
Raderet. *Satyr. 3.*

Ouidius quoquè de his damnoſis canibus in ludo cecinit hunc in modum.

Seu iacies talos, victam ne pœna ſequatur.
Damnoſi facito ſtent tibi ſæpè canes. *lib. 1. de Ar. aman.*

Quid plura? varijs etiam inſtrumentis nomen canis competit. Siquidem Io. Baptiſta Pius in commentarijs ad Plautum, canem vinculum ferreum interpretatur, quo olim

victimam ignem vitaturam ad aras ligabanr. Cyon, ſeu canis ex Geſnero; vinculum A eſt, quo canum ceruices muniuntur. Hodie canis in minori bombarda denotat illud ferreũ inſtrumentũ, quod pyritẽ ſtringit, ad ignẽ pyrio pulueri cõmunicandũ. Poſtremò apud Gręcos κύων, quęadmodũ apud Latinos canis eadẽ ęquiuocatione laborat, immò multò plura ſignificat; qñquidẽ pręter dictas ſignificationes, hoc nomẽ deſignat id, quo poſt cœnam manus abſtergebantur, quia canibus proijciebatur. Exponitur quoquè ſcintilla proſiliens à ferro ignito, dum cuditur. Apud Etymologum κύων idem eſt, quod συνδέσμη, id eſt vinculum præputij. At in ſcriptis Heſychij, per hoc nomen, tam pudendũ virile, quàm muliebre denotatur. Eſt deniquè morbi genus apud Varinum, ſed quale ſit non explicat, niſi fortè cynanchem intelligere voluerit.

SYNONIMA,
& Etymum.

B

Lib. 15. honeſti diſcip. cap. 6.

PEtrus Crinitus litteris mandauit, quod olim hoc nomen (Canis) in caſu recto ſingulari, apud Priſcos Canes dicebatur, quemadmodum in ſingulari numero & Plebes, & Trabes pronunciabatur. Noſtra ætate dicitur canis, eſtquè vox dubij generis; hac enim tam marem, quàm fœminam intelligimus. Iſidorus putat hoc nomen deductum fuiſſe à vocabulo græco κύων, quòd canem ſignificat. Alij tamen, vt Varo canem deriuant à canore latratus, quia voce ſua ſigna dare ſoleat. Apud Græcos, pro cane legitur κύων, & in caſu obliquo κυνὸς, & tamen tàm in maſculino, quàm fœmino genere effertur. Euſtathius etymologiam nominis παρὰ τὸ κύω deducere videtur, quod verbum amare ſignificat, vel quia canes auidiori quodam affectu Feras, & lepores conſectentur, vel quia in Venerem valdè procliues ſiat, aut deniquè quoniam hoc animal φιλοδέσποτον eſſe feratur. Hodie apud Græcos non κύων, ſed σκύλος vulgò dicitur, nomine à voce ſcylax detorto, quæ vox, in Gręcis litteris catulum deſignat σκύλαξ igitur catulus & σκυλάκη catula C nominatur, quemadmodum apud Sipontinum caniculus, & canicula legitur. Vocatur etiam hylactor nempè latrator à voce quam edit, cum ὑλακτέω latrare ſignificet. A'κναλαθὶς apud Heſychium, & Suidam canis exponitur παρὰ τὸ ἀικάλλειν, quia cauda notis blandiatur. Hebraicè canis dicitur Keleb, Chaldaicè Kalba, Arabicè Kelbe, Perſicè Sag. Medi canem Spaca vocitant, vt voluit Herodotus. Italis Cane nuncupatur, Gallis Chien, Hiſpanis Perro, Anglis Dogghe; Illyrijs Pes, vel Pás, Germanis Hund. Sed peculiari voce, ex Geſnero, Germani Betz in vocando cane vtuntur, voce fortè detorta ab Illyrijs, qui canem Pes cognominanr.

DIFFERENTIÆ.
Deſcriptio.

D

In ſum. hiſ. Indica.

NVlla animantium ſpecies tot formas habet, atquè canum; nam & cornutos reperiri in Heleſponto ſcripſit M. Aurelius Imperator in Epiſtola ad Ambertum Heleſponti Præfectum, vt in illius vita memoratur. Si conſideremus vocem, canes etiam muti reperiuntur. Siquidem, ex Ouiedo, in Inſula Hiſpaniola noui orbis, canes prorſus non latrant, immò percuſſi non clamant. His addamus aſſertum Cluſij in curis poſterioribus, vbi narrat in Guineâ eſſe quoſdã canes moloſſis ſimiles, qui conantur quidẽ latrare, ſed nullã vocẽ edere poſſunt. A muneribus, quibus canes funguntur, Alij ſagaces dicuntur, alij Feras inuadũt, alij domos cuſtodiunt, Alij voluptatis gratia, vt catelli Melitenſes in priuatis ędibus nutriuntur. Ideò non ſine cauſa canebat Scaliger in Poematibus.

Canis cubicularius, canis curſor,
Canes ſagaces quatuor, Canis porta.

Con.

E Conradus Heresbachius canum tantummodò vtilitatem reſpiciens, illorum tres differentias conſtituebat; ideoque canem ſagacem, canem villaticum, & canem venaticum recenſebat. Præter vulgares canes, alia tria genera apud Scotos aluntur, quæ alibi nuſquàm licet inuenire. Primum eſt venaticum celerrimum, & audaciſſimum quod, ex Boetio non ſolum in Feras, ſed etiam in hoſtes, & latrones impetum molitur. Alterum eſt odoriſequum aues, Feras, & piſces inter ſaxa latentes inueſtigans. Tertium genus eſt non maius odoriſequis, colore tamen, vt plurimum ruſo, nigris maculis inſperſo, aut colore nigro rufis maculis diſtincto. Huic tanta ineſt ſagacitas, ut fures, & furto ablara diligenter perſequatur, id autem in proprio capite examinabitur. Ratione loci innumeræ conſtitui poſſunt canum differentiæ. In primis ſe ſe offerunt moloſſi magni, & proceri, quales in Epiro naſcuntur, qui metum intuentibus incutiunt. De his loquebatur Lucretius. *li.3. de re ruſtic.* *In hiſ. Scot.* *lib.5.*

Irritata canum cum primum magna moloſſum
Mollia ricta tremunt duros nudantia dentes.

F Deinde ſuccedunt canes Cyrenaici, Arcades, & Indici inuictæ virtutis, & immenſi roboris, de quibus in hiſtoria loci natalis fuſius agetur. Poſtremò deſcriptionem canis tanquam animalis notiſſimi paucis exponemus, vnum ſolum ad aures Ariſtotelis annotantes, nimirum pedes canum priores in quinquè digitos, poſteriores verò in quaternos diſtinctos eſſe: item fœminarum ventrem duplici mammarum ordine, ſcilicet in vtroquè latere exornari. Albertus tandem generoſi canis imas nares rotundas ſolidas, & ferè obtuſas obſeruat.

NATVRA, ET MORES.

G RAtione temperamenti, canis, vt teſtatur Galenus, eſt minus calidus leone, & calidior tauro. Verùm idem auctor agens de temperamentis, canem ſicciorem in comparatione ad hominem, & comparatum ad formicas, & apes humidiorem prædicabat. Attamen, citra omnem comparationem hoc animal conſideratùm ſicciſſima gaudet temperatura; propterea in iram præceps fertur, itaut, ſaxum quo petitur ſæpè mordeat iuxta illud. *li.11. de ſimpl. med. fac.*

—— ——latratq; cum murmure miſſum
Stridenti ſaxum morſibus inſequitur.

Præterea non eſt mirandùm ſi canes citò iram concipientes ob vnicum os inter ſe diutius digladientur. Hac de cauſa effreni etiam audacia inſigniuntur; nam Franciſcus Petrarcha narrat ab eius cane enſem cuiuſdam ipſum aggredientis non è vagina, ſed è manibus ereptum fuiſſe. Amplius canes habent hoc à natura inſitum, vt agendo excubias domos cuſtodiant. Licèt olim à Capitolij proditione, quia non fuerunt valde vigilantes erucibus ex arbore ſambuceæ affixi fuerint annuo ſupplicio; quia eanum negligentia illa iactura facta fuerit. Canes igitur diligentes in excubijs, vt plurimum ſunt leui ſomnes iuxta illud Lucretij. *Audacia canis.*

Et leuiſomna canum fido cum pectore corda. *lib.5.*

H Ideoquè minimo ſtrepitu ob ſomni leuitatem excitantur, & latrando fures arcent. Ad hanc canis proprietatem alludens Scaliger de catella Balbinæ noctu latrante ſic canebat.

Non erat hoc, mea lux, furti quòd conſcia noſtri,
Latrabat greſſus nota catella meos.
Ignotum tibi, ſed canis hæc latrabat amorem;
Quo ducè non vnquam pectora noſtra vacant.

Sunt inſuper canes adeò in luxuriā ſoluti, vt cum mulieribus veneris conſuetudinem habuiſſe perhibeantur; nam cum mulier, ex Aeliano, Romę adulterij à marito accuſata fuerit, adulter in iudicio canis fuiſſe dicebatur, neque hoc magnopere debemus demirari; cum aliquando mulieres amiſſos canes inutiles ad deſperationē vſque non ſine aliqua ſuſpicione deplorent. Ad rem Paulus Maccius vir in politiori literatura ſummus ſequēs epigramma nobis communicauit, quod, quia pereleganſ eſt euulgare non piguit.

IN PHILOCYNAM ANVM CANIS AMORE FLAGRANTEM.

Digitized by Google

Amiſſam Philocyna canem per compita clamas, A
Proq́; tuis ſpondes pramia delicijs.
Non quia latrator, fuſcanè ad limina cellæ
Cuſtos furtinas pelleret inde manus.
Nec quòd blanditijs, forma vel amabilis eſſet,
Aut gereret, qualis, prali. ſeua, Lacon.
Siuè quòd ad nutum doctus ſaltaret herilem.
Cur fles ergo, latens ſuſpicor eſſe nefas.
Parce precor Philocyna mihi, ſi vera fatebor.
Quod muſſas populus, dixero, te . . . . .

Ob hanc igitur impudicam naturam,& quia palam,& paſſim congrediantur, Lacedæmo-
Tom.2. nij, auctore Textore, ab omnibus templis canes arcebant. Ingenuit etiam canibus
natura talem proprietatem, vt odorum differentias nobis incognitas ſentirent; homo
li.2.de Ani. enim ex Ariſtotele nunquam ſine dolore, aut voluptate olfacit, quoniam propter poten-
tiæ odorandi imperfectionem, nonniſi extremas differentias poteſt percipere. Ideoquè
canes poſteriora odorantur, quia teſte Plinio, cum ſagaces ſint, qualitates habitudinum B
corporis odore cognoſcunt. Immò capitibus ad terram inclinatis odorem trahendo
inueſtigant. Quare non debemus admiratione teneri, ſi graſſante peſtilentia, canes ſint
primi, qui halitum corruptum hauriant,& vim infecti aeris concipiant. Ideo Homerus
lib.1. Iliad. iure optimo hæc animalia primùm peſtem ſenſiſſe ingruentem recenſuit. Hanc etiam
proprietatem contemplans Baptiſta Mantuanus canebat.

Sic Aquila, vulturq́; rapax, & odora canum vis.

Præter hæc, canibus natura auditus excellentiam, nec non longas aures, quemadmodũ
aſinis,& leporibus communicauit; quæ animalia, in audiendi facultate, cætera ſuperant.
Quapropter à remotis etiam locis vocem Domini ſentiunt,& olfacta veſtigia inquiren-
lib.8.Aen. tes herum ſectantur; iuxta illud Virgilij.

Procedunt, greſſumq́; canes comitantur herilem.

Has omnes canis innatas proprietates Reuſnerus, in Paradiſo poetico, vnico diſticho C
ſic complectitur.

Cauda blandus, & ore minax, & naribus acer,
Fidus Heri cuſtos, excubitorq́; canis.

Pariter canes id natura compararunt, niſi vana ſcripſerit Ariſtoteles, ut quarto ætatis
menſe dentes tantum caninos nuncupatos mutent,& hybernum pilũ amittant. Poſtmo-
dum in reddenda vrina fœminæ à maribus diſcrepant; quandoquidem, ex Plinio, fœmi-
næ ſubſidentes,& mares eleuato crure mingunt, dummodo non ſint ſemeſtres, hi enim,
more fœminarum, lotium excernunt. Immò ſi ſtomachi grauedine quandoquè corripi-
antur, natura eos docuit ad gramen confugere, quo deuorato cientes vomitum liberan-
tur. Hinc Crollius colligit medicos à canibus pharmaca vomitoria didiciſſe. Narrat
Centur.9. prætereà Mizaldus animalia domeſtica,& præcipuè canes, dum vtero gerunt, facilè a-
bortire, ſi mas, ex quo conceperunt, occidatur. Quod, ſi verum ſit, necnè, nondum nobis
compertum eſt. Hoc quidem manifeſtum cunctis eſſe exiſtimamus, ſi canis ſaxo peta-
tur,& ob ingentem dolorem clamores edat, cæteros canes terga dare, cum totum oppo-
ſitum in ſuibus obſeruetur, nam vno percuſſo, & vociferante, reliqui ſentientes ad fe- D
li.32.de rer. variet. rendam opem accurrunt. Tandem Cardanus in canibus varij coloris hoc obſeruatio-
ne dignum annotat. Nimirum illos eſſe mordaces, quia tales varij,& inconſtantis ani-
mi eſſe perhibet.

COITVS, PARTVS.

Congreſſus animalium duo ſolet reſpicere, nempè anni tempus,& animalis
ætatem. Ratione primi, Ariſtoteles canibus coitum ſemper opportunũ
eſſe affirmauit. Tardiuus tamen veris initium, rarius autumnum tempus
congrediendi idoneum canibus eſſe ſtatuit. Sed veritas Ariſtoteli at-
tribuenda eſt, ſiquidem canes nunquam coitum aſpernantur, pariuntquè
propter teporem,& pabuli vbertatem, veluti cætera animalia, quæ cum hominibus ver-
ſantur

E ſantur: Ratione ætatis, canes non tota congrediuntur vita, ſed, ex Ariſtotelis ſententia, vſquè ad annum duodecimum; & coeunt, & implentur. Verùm, ex Columella animaduertendum eſt, quòd canibus, nonniſi poſt annū, venus eſt permittenda, quoniam dege nerant. Quamuis congrediendi indicium in mammis appareat: nam turgeſcere incipiunt; & ad mentem Ariſtotelis, fœminæ genitale prominet, & humeſcit. Deinde canes fœminæ nonniſi ſpatio dierum quatuordecim, vel circiter libidine tenentur, & poſt ſextū menſem à partu marem denuò appetunt. Cæterùm vt fœtus fortes, & robuſti procreentur, mas quadrimus eligatur, & vltra octauum annum Venus ei non concedatur. Fœmina verò, ex Polluce, à triennio vſque ad ſexēnium circa ſobolem occupari debet. Immò ſi mas in prædicta ætate conſtitutus iuſto frigidior fuerit, Tardiuus ei ſuillam, & ouillam carnem pinguem vnà cum iure exhibet. Auerſantur autem hæ beſtiæ in coitu, & etiam cohærent, quemadmodum Lupi, & Phocæ, ſi vera Philoſophus docuit. In congreſſu igitur, vt optimi naſcantur canes, ætas maſculi, & fœminæ adæquari debet, & cauendum eſt, ne canes ex eadem matre prognati ſimul commiſceantur. Deinde ani- *li. 5 de hiſt. ani. c. 14.*

F maduertendum eſt, ex Ariſtotelis ſententia, canes cum diuerſis alijs animantibus coire. Nam in Cyrinenſi agro Lupi cum canibus commiſcentur, & Crocuti ſecundùm Textorem cognominantur. Hanc mixtionem poſſe dari ex eo colligimus, quia agricola quidam nobis narrauit ſe habuiſſe canem villaticam, quam congrediendi tempore Lupus quidam domū vſquè ſequebatur, & cum ea placidè morabatur, ſed quia timuit, ne illam dilacararet, congreſſum non expectans, lupum mactauit. Canes aliquandò ex mixtione vulpium, & canum oriuntur, quos alopecidas vocant. Alij congreſſum Leonum, & canum credunt, & fœtus Leontomiges nuncupant. Alij coitum Caſtoris, & canis admittunt; fœtuſquè inde ortos Caſtorides appellant. Mixti etiam, & bigeneres canes nominari poſſunt, qui ex vtroquè parente cane, ſed diuerſorum generum naſcuntur. Quando quidem ex Moloſſo, & Laconico, ſecundùm Ariſtotelem, celer ſimul, & validus canis oritur. Excogitarunt autem Venatores priorem mixtionem ex cane, & Fera, vt magis robuſti canes aduerſus maiores Feras producerentur. Secundam verò, vt vitia quædam canum emendarent, vel vt rariores dotes ijs adijcerent. Si ad partum nos ſinet *li. 18 de hiſt. ani. cap. 28.* *Alopecides, & Caſtorides canes qui.*

G conuertamus. Primò vteri geſtatio ſe ſe offert, quam, ob canum frequentiam, omnibus notiſſimam eſſe opinamur. Ferunt enim vtero dies ſexaginta, & nonnullæ canes parituđinem ad ſexageſimum tertium diem producunt, vt Niphus in Commentarijs ad Ariſtotelem annotauit. Circa fœtuum numerum Albertus refert, quòd ſingulos, vt plurimùm enituntur illæ catellæ, quas mulieres in delicijs habent. Idquè exiguitati, & anguſtiæ vteri attribuendum eſſe arbitratur. Parit tamen canis plerumquè duodecim, ſed magna ex parte, teſte Ariſtotele, quinquè vel ſex catulos in lucem emittit. Verùm canis leporaria hic Bononiæ, vnica fœtura, catulos ſeptenos ſupra decem enixa eſt. Quocirca non erit à ratione alienum Alberti aſſertum, quando dixit ſe vidiſſe canem ex illorum genere, qui maſtini vocantur, primo partu decem, & nouem catulos, ſecundo partu decem, & octo, tertio verò treſdecim parientem. Signum fœturæ canis eſt, quan do lac ante dies quinque quàm pariant, in mammis colligitur. Prætereà primum mares parere, & in cæteris fœturis alternare ex Plinio dicuntur, dummodò tempore oppor tuno congreſſus fiat. Primuſquè catulus in lucem prodiens, ſecundùm nonnullos Au- *li. 5 de hiſt. ani. cap. 14.*

H ctores, patrem refert. Cæteri verò, vt caſus tulerit, naſcuntur. Tuncquè catuli degeneres, & aliquo vitio maculati reijciēdi ſunt; deinde palea, vel ſtupa reliquis ſubſternatur, quia canis animal eſt, quod frigoris impatiens eſſe perhibetur. Cum naſcuntur, ſunt cæci, & antè diem nonum oculos non aperiunt. Sunt tamen, qui tradant, ſi vnus tantum canis naſcatur die nono cernere, ſi gemini decimo, & ſic deinceps iuxta catulorum numerum id verum eſſe affirmant. Quod adhuc experientia non demonſtrauit. At Rauiſius Textor in ſua Officina fuit huius opinionis catulos per duodecim dies cæcutire, & ſi vberiori lacte nutriantur, ſerius viſionem acquirere. *Quis canis patrem referat.*

VOX,

Google

A

VOX, ÆTAS.

LAtratum propriam eſſe canum vocem omnes latini auctores conſentire videntur. Ideo Virgilius cecinit.

——ſauitq́; canum latratus ad auras.

Et auctor Philomelæ canit hunc in modum.

Ritè Canis latrat, fallax vulpecula gannit.

Hic enim auctor canes latrare,& alibi catulos glaucitare aſſeruit. Reperitur etiam apud Latinos baubari pro latrare, quo verbo vſus eſt Lucretius quando dixit. *lib. 5.*

Et cum deſerti baubantur in ædibus omnes.

Eſt enim verbum à voce canum per onomatopœiam formatum. Vnde poſtea dimanat baubatus, qui pro latratu canum à latinis vſurpatur. Apud Lexicographos græcos duo etiam inueniuntur verba vocem canum exprimentia, nimirum ὑλάω, & Βαΰζω. Varinus tamen Βαΰζειν propriè de catulis,& ὑλακτεῖν de canibus adultis pronunciat. Cum tamē Βαΰζω potius canibus adultis latrantibus competere videatur, cum hoc verbum per onomatopœiam factum ſit à voce Βαῦ Βαῦ, quàm canes latrando edunt. Hinc αὖ αὖ fictitiæ voculæ apud Ariſtophanem leguntur, quæ ad imitationem latratus canum pronūciatæ ſunt. Præterea canibus aliæ voces, iuxta diuerſos affectus, attribiuntur. Etenim vlulare canes dicuntur, quādo lugubrem,& quærulā quēdā vocem edunt. Idcirco apud Græcos legitur ὠρυεσθαι, quod de lupis, canibus,& leonibus effertur, quando aut dolore, aut fame ſtimulati vlulant. Nam λάπτω dicitur de ſono, quem canes bibendo edūt. Pariter apud Græcos habetur hoc verbum γρύζω, quod grunnire ſignificat: hoc etiam Aliqui cani attribuunt; quamuis potius κνυζάω gannio canibus queribundis, aut blandientibus conuenire videatur, quia blandè immurmurantes vocem ſimilem voci vulpinæ edunt. At σκυζάω canire,& catullire ſignificat, quem ſonum edunt canes, quando libidine feruntur. Videtur autem hoc conuenire cum verbo κνυζᾶσθαι ſecundùm Ariſtophanem in veſpis, quod verbum de obſcura,& ſubmiſſa voce canum promulgatur. At προκυνεῖν canes dicuntur, quando, teſte Polluce, latrant antequàm Ferā inuenerint, tandem quando canes irritantur, quemdam proferunt ſonum, quem Græci verbo ἀῤῥάζειν exprimunt, quia canes irritati τὸ ἀρ ſonant. Circa ætatem huius animalis ſcribunt Phiſiologi annum decimum quartum Canes non excedere; quamuis nonnulli ad annum vſquè vigeſimum ſecundum peruenerint, vt de Cane Vlyſſis apud Homerum liquidò conſtat. Laconici tamen, referente Plinio, annos decem, fœminæ duodecim, cætera verò canum genera quindecim viuunt. Indicium verò ætatis à duobus ſumendum eſſe ſcripſit Ariſtoteles, nempè à dentibus,& à voce. Dentes enim in canibus iunioribus albiſſimi ſunt, & acuti, in ſeneſcentibus hebetes, fuſci,& crocei, conſpiciuntur. Deinde ex eodemmet Ariſtotele aduentante ſenio canum vox ſemper grauior euadit, vt etiam quotidiana docet experientia.

B

C

Ætas canū.

Li. 2. de hiſt. ani. cap. 2.

LOCVS, CIBVS.

D

PAruulis verbis loca à canibus frequentata complectemur, cum nulla ferè ſit Regio, in qua canes non verſentur. Lerius tamen in hiſtoria nauigationis in Braſiliam tradit, quòd ante Villagognonis expeditionem, Americani nunquam canes viderant. Textor quoquè in Cornucopia refert Sigaron eſſe Arabiæ Inſulam, quam Canes non intrant; immò expoſitos circa litora errantes perire teſtificatur. Deinde de victu canum multa non eſſe proferenda exiſtimamus, cum ab Auctoribus inter pamphaga animalia reponantur. Cæterùm cibus iuxta genus,& ſtatum canis mutandus eſt. Etenim ſi canis fuerit melitæus delicatioribus cibis alendus eſt, ſin verò fuerit villaticus, vel pecuarius, vt plurimum ſerò lactis nutriendus eſt iuxta illud Virgilij.

Veloces ſpartæ catulos, acremq́; moloſſum

Paſce ſero pingui. *Lib. 3. Georg.*

Tempore

E Tempore verò, pariturę ijs panis potius hordeaceus, quàm triticeus exhibetur, quia melius nutrit, & maiorem lactis copiam producit. Alioquin oſſa ouium carne exuta, ſed cocta, vt eorum medulla ius pinguefaciat, & contuſa canibus deuoranda exhibētur, nam eorum roſione dentes exacuunt. Præter quamquòd oſſium cibus naturæ canum ſiccæ eſt conuenientiſſimus. Verùm Tartari ab oſſibus medullam eximunt, antequam illa canibus obijciant; non vt canum naturam ſiccam conſeruent, ſed, vt notat Io. Bohæmus, quia aliquid cibi, vel potus perire non permittunt. *li. 2. de mor. gent.* Ideo occaſione oſſium cibi canum, obiter narrandum eſt, quod recitat Suidas de Ptolemæo Rege Aegypti cum Hyrcano Ptolemeo Rege cœnante. Nam carnium omnium oſſa conuiuij clam ante Hyrcanum cumulata fuerunt. In fine cœnæ Tryplon ſcurra Regis dixit. Vides, inquit, oſſa ante Hyrcanum ſita? Hinc colligendum eſt patrem eius Syriam omnem ita nudaſſe, vt hic oſſa carnibus ſpoliauit. Tunc Rex ridens rogauit Hyrcanum cur tot oſſa ante ipſum iacerent. Ingenioſè reſpondit; non immeritò. Siquidem hi conuiuæ, tanquam tot canes, vnà cum oſſibus carnē deuorarunt (quia nulla ante ipſos oſſa con-
F ſpiciebantur) homines verò carnes, oſſis abiectis, edunt, vt ego feci. Canes igitur cum ſint carniuori cadaueribus, & etiam humanis veſcuntur. Vnde Baptiſta Mantuanus ſic canebat.

—— dominorum corpora paſſim
laſcinnetur per rura canes, Aquilaę. rapaces.

Animaduertit tamen Mizaldus canes, quamuis libentiſſimè cadauera vorent, ab illis, quæ fulmine icta ſunt, abſtinere. Quemadmodum etiam à carne canina abhorrent; nam Aelianus tradit canes tanta narium ſagacitate eſſe præditos, vt adduci non poſſint, vt carnem caninam varietate condimentorum temperatam deguſtent. *Centur. 9.* Præterea cum omniuorum ſit animal, cauendum eſt, ne iuſcula piperata, vel zinzibere alijſquè aromatibus condita ſorbeat; *lib. 3. cap. 3.* quoniam hæc ob inſignem caliditatem canes in rabiem pellere poſſunt. Inſuper canes piſcium carnem non abominantur, quod ex quotidiana percipitur experientia. Immò Balbus in ſuo Itinerario prodidit in quodam Regione ſegetes non producente, animalia veluti gallinas, & canes piſcibus victitare. Eſt quidem verum ca-
G nes aliquando ſegetem herbeſcentem, & quamdam graminis ſpeciem depaſci, ſed, ex Aeliano, id pro medicamento, non autem pro alimento illis famulatur. Quandoquidem verminatione laborantes tali præſidio adiuti liberantur. *lib. 3. c. 26.* De potu canum nulla quæſtio eſt agitanda, cum notiſſimum ſit ipſos aquam potare. Vidimus tamen canes interdum ex potione vini, vel aquæ ardentis conſultò eis exhibita, tanquam furentes, & dementatos tandiù huc, atque illuc diuagari; donec vapor illius potionis euanuerit. Athenæus ſcripſit Oenutha herba canes inebriari; ſed Theophraſtus, ex quo Athenęus deſcripſit, tradidit radice Oenothera data ex vino mitiores, & hilariores canum mores reddi. Hinc conijciendum eſt hoc vocabulum (Oenutha) corruptum eſſe; cum apud Theophraſtum Oenothera ſcribatur, quæ vox, ſecundùm peritos viros, rhododaphnem ſignificat.

ANTIPATHIA,
H
& Sympathia.

Hoſtilem canum, & leporum diſſenſum ſilentio inuoluēdum eſſe opinamur, quoniam in libro antecedenti, & in capite de lepore huiuſmodi antiphathia exarata fuit. Hic ſolùm de odio, quod canes aduerſus alios animantes exercent, verba faciemus. Canes igitur lupos, & viciſſim lupi canes graui odio proſequuntur. Idcirco ob hanc antipathiam retulit Porta pellem lupi ſuſpenſam ſuper demorſum à cane rabido, aquæ timorem amoliri. *lib. 1. Mag nat.* Præterea canis hyęnam ita formidat; vt ex ſententia clariſſimorum virorum, ſcilicet Plinij, & Solini, eius vmbra canes obmuteſcere cogat. Tantam etiam diſcrepantiam inter canes, & beſtias Nili Auctores obſeruarunt, vt canes ad flumen potaturi accedentes, Ferarum Niliacarum metu perterrefacti non quietè, ſed ſemper ſecus flumen currentes aquam lambant. Amplius ſunt nonnullæ aues canibus valdè inuiſæ. Blondus ſcriptis mandauit

Digitized by Google

lib.3.cap.4.

dauit canes horrere Sturnum. Verùm nulla eſt auis, quæ canem magis timeat, quàm Otis; hæc enim, teſte Aeliano, propter ſui corporis grauitatem canes maximè perhorreſcit, cum demiſſo, & humili volatu vtatur. Hinc fit vt ſimulatquè canum latratus audierit, illicò intra dumeta ſe abſcondat. Hodie quidam Canes ab oſſibus auium ſyluestrium abhorrent, cum tamen illa domeſticarum deuorent, & Canis Pontani, teſte Blondo, carnes gallinæ abominabatur, immò ijs oblatis fugiebat. Olim in templum Herculis victoris canes non ingrediebantur, ſed ob quam antipathiam Auctores non exprimunt. Alij id odore clauæ in limine oſtij poſitæ attribuebant, Alij cuipiam ſub ſolio portæ ſepulto, à quo canes maximoperè diſſentiebant. Immò quidam particulares canes in odium quorundam peculiarium rapiuntur, dum alij ad pulſatum Citharæ miſerè gemũt, alij ad clangorẽ tubarum vlulant, alij in diſploſione bombardarum longiſſimè aufugiunt. Quid plura? canes, & feles agreſti odio ſibi inuicem aduerſantur. Sed poſtea pellem felium canes adeò diligunt (inquit Cardanus) vt ob inſignem ſympathiam ſupra illam ſe voluant, atquè reuoluant. Immò etiam loco, vbi ſepulta fuerit, ſummoperè delectantur. Sicquè mortuum animal amore proſequuntur, quòd viuum oderunt. A

Canes quidã ſonũ Citharæ, & clãgorem tubæ odio habent.

B

Ad finem, inter homines, & canes maximum eſſe conſenſum omnibus exploratiſſimum eſſe arbitramur; quia humana tecta cuſtodiunt, pro Domino morti ſe exponunt, & cum hominibus ad prædam currunt. Ab hac ſympathia nonnulli ſpeculatores colligunt canes aduerſus humanas ęgritudines mirandum in modum valere, ideoquè catulos adhuc lactentes membris languidis apponunt, & omnes affectiones in illos transferri aſſeuerant. De hoc Quintus Serenus ſic cecinit.

Quin etiam catulum lactentem apponere membris
Conuenit, omne malum tranſcurrere fertur in illum.

ANATOMICA.

ARiſtoteles, & Aelianus canis caluam futuris carere aſſeuerarunt, cum vnũ tantum os continuum ſit, quemadmodum etiam in cranio Cynocephali licèt conſpicari. Muſculos autem temporales in canibus veluti in lupis, & leonibus robuſtiſſimos Galenus ſemper obſeruauit, quoniam in frangendis oſſibus maxillas exercere debebant. Inſuper idem Galenus neruos recurrentes in canibus euidentiſſimè conſpici teſtatus eſt. Quamobrem noſtræ ætatis Chirurgi, & Anatomici ſolent interdum, curioſitatis gratia, aliquorum canum neruos recurrentes incidere, ne poſt vulneris curationem latrare queant. Circa dentes notandum eſt, quòd homo ex vtraquè parte dentem caninum producit, canes verò, & lupi, ex Galeni ſententia, multis huius generis dentibus referti ſunt. Prætereà partes internæ thoracis à partibus ſpiritualibus hominis non valdè diſcrepant, vt in anatomica inſpectione liquidò conſtat. Nam periti Anatomici quotieſcumquè ſingulis annis in Bononienſi Gymnaſio publicam anatomen exercent, canes viuos diſſecare ſolent; vt Philiatris verum cordis motum oſtendere poſſint. Lien canis ex ſententia Ariſtotelis, ſplenem hominis, vel Suis longitudine æmulatur; in colore verò eſt nigrior, cuius rationem afferens Galenus dicebat Canes eſſe animantes natura ſicciores; ideo eorum lienes, diſſecto animali, ſtatim nigredinem contrahere. Deinde reliqua canum interanea viſceribus Leonis perſimilia, quidam Scriptores prædicant. Ventriculus tamen paruus, & arctus, nec multo amplior inteſtino, ad autes Ariſtotelis, eſſe perhibetur. At inteſtinum iuxta ventriculum laxius, & in fine arctius eſſe fertur; hac de cauſa, ſecundùm Ariſtotelem, & Plinium, canes in reddendis alui excrementis valdè nituntur. Deniquè Galenus in commentarijs ad Hippocratem ſcribebat canem habere ſimilem homini colorum naturam, & ex Meſocolis veluti ex Meſenterijs dependere. C D

lib.11. de vſu par.c.2.

lib.11. de vſu par.c.9.

li.6.de anat. admin.

li.6.de mor. vulg.com.4

PHI-

E

PHYSIOGNOMONICA.

ARiſtoteles in Phyſiognomonicis, monimentis mandauit, qui caput habẽt
magnum, canum inſtar eos ſenſatos, & ſagaces eſſe, acertimoquè nariũ
ſenſu vigere. Sed quoniam Philoſophus pluries canum meminit, illos
aliquando appellans generoſos, & magnanimos, quãdoq; adulatores, &
interdũ conuitiatores. Idcirco Porta ſcripſit quòd robuſti, & moloſſi ca- *lib. 2. Phyſ.*
nes ſunt; qui magnanimi, & fortes dñr, ſagaces, qui nariũ ſagacitate veſtigãt vulgo *Brac-*
chi nũcupantur. Curſores, & Ferarũ amatores, & cuſtodes cõuitiatores, & adulatores no-
minantur; quorũ omnium veluti mores, ita illorum formæ variꝫ ſunt. Inchoantes igitur
ab aſpectu, vnà cum Porta, faciem oblongam hominis iniurioſi eſſe atteſtamur. Si qui-
dẽ hic vir doctus huiuſmodi hominès ad canes villaticos refert, qui iniurioſi, inuerecun-
F di, & etiam oblonga facie præditi ſunt. Deinde qui minus planam frontem habent, ſa-
gaces ſunt, & ad canes ſecundùm Ariſtotelem reducuntur. Immò frons in longum
protracta optimos ſenſus, & docilitatem demonſtrat; qualem frontem non ſolum in ca-
nibus, ſed etiam in genuina Platonis effigie Porta obſeruauit. Gratarola verò homines *loco cit.*
protenſæ frontis, vt patet in canibus, adulatores eſſe conſtituit. Præterea, quibus ſunt
oculi ignei, inuerecundi ſunt, & ad canes referuntur. Etenim Adamantius tradebat o-
culos igneos, & caninos impudentiam demonſtrare, quare apud Heſychium, & Varinũ
impudentiſſimus, & inuerecundus animus, ob fixum, & impudentem aſpectum caninus
exprimitur. Canes autem venatici ſupra oculos epiſcenium habent; homines igitur
hac phyſiognonomia inſigniti crudeles habẽtur, quod cõtemplari licet in Actiolino Pa-
tauinorum tyranno cuius effigiem Porta Venetijs in marmore diligenter contempla-
tus eſt. Ille enim ſuæ, & prioris ætatis viros crudelitate ſuperauit. Si labia conſidere-
mus. Ariſtoteles habentes labium ſuperius ſurſum eleuatum, itaut dentes, & gengiuꝫ
appareant, tales immodeſtos, & philodoros, nempè munerum amatores, eſſe decreuit.
G Vnde Porta ex prominentia ſuperioris labij, homines ad conuitia, & contumelias pro- *lib. 2. Phyſ.*
nos, & ad canes referendos eſſe ſtatuit. Gratarola aures meditans prodidit homines
auribus moderatis ad morem canis præditos, fideles, & ſi irritentur, in iram valdè pro-
nos eſſe arguit. Prædictis addamus figuram naſi, qui ſi erit ſubtilis, & acutus, veluti in
canibus domi verſantibus conſpicitur, tunc hominem valdè iracundum demonſtrabit.
Quapropter Philoſophus ſcribens ad Alexandrum dicebat per huiuſmodi naſum homi- *In Phyſiog.*
nes ſęuæ iræ denotari, & ad canes referri, cum canes in iram procliuiores quàm tigres
eſſe ferantur. Deniquè ad contemplationem dentium ſi accedamus; aliquando dentes
caninos in aliquibus hominibus firmos iuſtò longiores, & ad exteriorem partem expoſi-
tos poſſumus intueri, qui non modò homines ad iram procliues, ſed etiam helluones, & *In lib. Phyſ.*
laſciuos indicant. Quandoquidem Gratarola fatetur ſe plures cum his dentibus no-
uiſſe, qui lurcones, bibaces deceptores, & homicidæ fuerunt.

H

INGENIVM, MEMORIA, Docilitas.

CAnibus à natura inſitum, ingenitumquè eſſe ingenij vigorem ex eo colli-
gunt Auctores, quia perſequentes Ferꝫ alicuius veſtigia, & ad foueam ali-
quam peruenientes quodammodo ratiocinantur, dum Feræ odorem ne-
què in ſiniſtra, & dextra parte, nequè in fouea perſentientes, Feram tran-
ſilijſſe foſſam conijciunt. Ideoquè & ipſi tranſeuntes Feram ſectan-
tur. Deinde maiorem ingenij ſolertiam hoc animal indicat, dum inter alia proprium
herum cognoſcit ſectatur, & tuetur. Iuxta illud.

Inter quadrupedes Canis fidelis,
Inter quadrupedes canis voluptas

E rum Dominorum mortem reuelarunt. Nicias venator, referente Maiolo, in fornacem
imprudenter incidit; eius autem canes, & latratu, & curſu Niciam aduri tranſeuntibus
indicarunt, cum nemo vnquam id animaduertiſſet. Pariter Leuticas tres puellas à Spar *Coloq. 7.*
tanis quibuſdam iuuenibus conſtupratas, moxquè occiſas, & in puteum deiectas canis
Sedaſo patri peregrè aduenienti latratu, & curſiratione ad puteum prodidit. Blondus
etiam tradit, quòd catulus puerum concomitans, ipſumquè ſe laqueo in cella vinaria
ſuſpendentem intuens tanquam ſuſpenſi nuncius ſurſum, & deorſum latrando curre-
re non ceſſauit, donec parentes canem ſecuti puerum ſuſpenſum inuenerint. Apud Io. *Cauponis*
Tzetzem legitur contigiſſe, vt quidam Caupo humaret cadauer hominis à ſe occiſi, qui *historia.*
poſtea à cane proditus, & rem confeſſus iuſſu Præfecti Vrbis ſuſpenſus fuit. Ad rem
ex Ambroſio habemus Hecati Antiochiæ militis canem cadaueri adſtitiſſe, qui męſto
eiulatu, amorem Heri reſtans ad fidelitatis ſpectaculum ingentem hominum coronam
conuocauit. Interea aduenientem, qui cędem patrauerat, conſpicatus, eum mordicus
apprehenſum tandiù detinuit, donec flagitio patefacto, reus ad vltimum ſupplicium
F ductus fuerit. Apud Plutarchum de Pyrrho fertur, cum aliquando cani obuiã factum ca- *De Pyrrho,*
dauer herile tridui ſpatio ſine cibo cuſtodienti; quod Pyrrhus ſepeliri, canemq; ſibi di- *& cane.*
ligenter ſeruari iuſſit. Accidit autem, vt paulò poſt Pyrrhus exercitum luſtraret, dum ei
aſſidebat canis interim cum interfectores Heri nomina daturi præſtò eſſent, canis, vbi
eos adeſſe conſpicatus eſt, magno latratu Pyrrhum identidem reſpiciens, omnes circũ-
ſtantes exurdabat. Id autem omnibus ſpectantibus facti ſuſpicionem inſinuauit. Ideo
illi capti, & confeſſi meritas pęnas, mandato Pyrrhi penderunt. Similem caſum re-
citat Blondus accidiſſe in Gallia, Dùm Mercator per ſolitudinem proficiſcens, nefanda
lucri cupiditate captus alterum à cane aſſociatum (ambo enim ad Nundinas equita-
bant) iugulauit, & humo condidit. Canis, hero mortuo, illud nemus ingenti vlulatu *Nefanda lu-*
replebat, quem Accolæ in diuerſorium duxerunt, & cibo refecerunt, ille refectus ad lo- *cri cupidi-*
cum cadaueris ſepulti reuertebatur. Interim, mercatoribus à Nundinis redeuntibus, ca *tas.*
nis homicidam agnoſcens tanquam hoſtem latratibus, & morſibus prodidit. Ideoquè ca
ptus, & flagitium confeſſus; manibus carnificis vitam finiuit. Non diſſimilis caſus prædi-
ctæ hiſtorię, referente Scaligero, eſt Galliæ peculiaris. Quidam Regis Aulicus amicum, *Exerc. 202.*
G cui canis erat comes, fortè ob perfidiam obtruncauit, & in agro ſepelinit. Canis amo-
re victus diù ſedit in tumulo: poſtquam verò fames pietatem ſuperauit, in aulam ſine
Domino reuerſus eſt; rati cõtubernales beſtiam temerè vagari, ei cibum dari iuſſerunt,
fatur autem tumulum petebat, totieſquè iuit, & rediuit, donec canem ſecuti cadauer
inuenerunt, & agnitum ſepultura affecerunt. Canis exequijs peractis, ſocius fit eorum,
quorum dux fuerat ad inueſtigandum. Tandem aliquando homicidam in aulam reuer
tentem conſpicatus illum magnis latratibus ita perſecutus eſt, vt talis ſuſpicio, orta
fuerit, quæ etiam mouit Regem, vt iuberet homicidam cauſam dicere. Dum ille hanc
culpam deprecari cępit; canis, & latratibus, & aſſultibus orationem obturbabat res eò
deducta eſt, vt, iuſſu Regis, homicida cum prouocatore ſingulari certamine præliari co-
actus fuerit. Picta eſt canis victoria in Cęnaculo quodam Regio. Immò pictura vetu-
ſtate obliterata, Regum mandato, ſemel, atq; iterum inſtaurata eſt. Poſtremò canis fi-
delitas eò peruenit, teſte Aeliano, vt quicunque proditores à canibus detecti fuerint, *lib. 7. hiſt.*
H quia canes curam honeſtatis Domini gerentes reperti ſunt. Catellus enim Siculus cui- *An. c. 33.*
dam adultero inſenſiſſimus fuit, etiamſi adulteræ familiares omnes corrupti fauerent.
Itaquè admiſſum adulterum, in repentino mariti reditu certò quodam loco occulta-
rent catellus ſolus fidelis nunquam ceſſauit penès oſtium illius cubiculi allatrare, pe-
dibuſquè fores conuellere, donec maritus quid mali ſuſpicãs, aperto oſtio, adulterum
armatum ſequenti nocte maritum occiſurum inuenerit. Ratione tertij, non deſunt exẽ
pla, quæ declarant canes adeò fideles, & beneuolos fuiſſe, vt vnà cũ heris perire volue- *loco cit.*
rint. Polus Tragędus, ex Aeliano cũ defunctus cremaretur, canis eius alũnus in medios
ſaliens rogos cũ altore ſuo exuſtus eſt. Fuit alter Pyrrhus, qui cũ in rogo poſitus eſſet; *Canes defũ-*
itidẽ eius canis in pyrã ſaltans concremari pertinaciſſimè voluit. Canis Theodori prę- *ctis heris*
ſtantis fidicenis, cum ipſe humaretur, Melitæus in eius ſepulcrũ ſpontè deſcendit. Item *pereuntes.*
canis Eupolidis poetæ comici, Augeas nomine celebratus, mortuo, & ſepulto Domino,
prę mœrore, & ipſe cõtabuit. Canis ẽt Iaſonis lycij, hero ſuo interfecto, capere cibũ noluit *lib. 6. hiſt.*
atq; ita cũ illo inedia perijt. Aelianus narrat Dariũ, qui poſtremus regnauit apud Per- *An. cap. 22.*

Tt fas,

Google

ſas, in ea pugna, quam contra Alexandrum ſuſcepit, à Beſſo multis vulneribus con- A
foſſum, & iacentem, omnibus diſcedentibus, à ſolo cane ab eo educato ad mortem vſq;
cuſtoditum fuiſſe. Noſtra ætate (inquit Blondus) in ciuitate Aſtenſi, cum mulieris cu-
iuſdam genere claræ funus procederet, canis, facto impetu, ſuper cadauer inſilijt, & præ
Chyliad. 3. cap. 130. dolore tanquam ab aliqua Fera laniatus interijt. Ioannes quoquè Tzetzes recitat ca-
nem Xanthippi, qui fuit pater Periclis, vt Dominum nauigantem ſequeretur, in mare ſe
proieciſſe, atquè natando viribus exhauſtum expiraſſe. At maiori nobis eſt admiratio-
ni id, quod tradit Aelianus de cane cuiuſdam Colophonis, qui vnà cum eo, & famulo
mercatum in Ioniam ad ciuitatem Theon ſe contulit; cumquè in itinere ſeruus pecunias
ferens, alui exonerandæ gratia, a via parumper deflexiſſet, loculi humi depoſiti imme-
Canis Marſupij cuſtos mor abijt. Canis ad marſupium cuſtodiendum remanſit, donec illi, re infecta, ob amiſ-
ſas pecunias reuertentes canem penès marſupium inuenerunt, qui diù fame afflictatus
ſtatim poſt illorum reditum exanimatus eſt. Non eſt ſilentio inuoluenda fidelitas canis
Titij Sabini, qui auctoribus Plinio, & Solino, nec eum in carcere, nec in morte vnquam
deſeruit, immò proiectum illi panem ori Domini mortui appoſuit, & cadauer in Tybe- B
rim proiectum, accurrente multitudine ad ſpectaculum, canis natans tergo ſuſtentare
conabatur. Ad finem Scaliger prodit, quòd Agreſtis Corſus ſolum ſolus eduxit ca-
Exerc. 202. nem ad venatum, eius fretus cognita fide, & ferocia, peruenit ad ſummitatem montis,
vbi ingens frigus dominabatur, ſeditquè in rupe feſſus. Poſtridiè eius familiares rati
hominem à Feris interremptum, quæſitum exiuerunt, illumque procul conſpicati alta
voce appellauerunt; ſed cum nec reſponſum audirent, nequè vllum corporis motũ con-
ſpicerent (diriguerat ibi gelu) acceſſerunt, vt cadauere ſaltem potirentur. Ibi canis
excubabat, qui illicò in omnes etiam notos tanquam ſuratum Herum venientes magno
impetu irruit, aliquoſquè proſtrauit, nequè prius à pertinaci tutela recedere voluit, do-
nec ſagittis confoſſus ad Heri genua vitam depoſuerit.

A CANE, ET OB CANEM occiſi. C

PLinius monimẽtis mandauit Coryngem Reginam propter liberiorem cũ
lib. 7. hiſt. nat. marito Nicomede Rege Bithyniæ iocum, à Cane Regis fuiſſe interfe-
ctam. Siquidem id hoſtiliter aduerſus Regem agi canis putauit. Eu-
ripides etiam poeta, ex Textore, noctu rediens à cęna Archelai Regis
Macedoniæ à Canibus à Pomero quodam æmulo immiſſis extinctus eſt.
To m. 1. off. Diogenes Philoſophus deceſſit ex morſu canis, iuxta mẽtem Textoris, eodem die, quo
Alexander Macedo in Babylone mortuus eſt. Heracleſus autem phyloſophus (refe-
rente prędicto auctore) cum eſſet hydropicus, ad remedium fœbo bubulo inunctus, atq;
Soli expoſitus, profundoquè ſomno correptus à canibus laniatus eſt. Linum Apolli-
nis filium ex Pſamata Crotopij Argiuorum Regis filia, à matre apud Nemeum flumen
expoſitum canes dilacerarunt. Cuius meminit Ouidius in Ibin.

Quiq; Crotopiadem deripuere Linum. D

Neanthus, ſi vera ſcripſit Politianus in Nutricia, propter Apollinis Chelyn temerè affe-
ctatam à canibus meritò tantæ audaciæ vindicibus interfectus fuit. Cecinit igitur hunc
in modum.

lib. 16

Improbus hanc ſtultè Chelyn affectare Neanthus
Auſus Apollinea pendentem ſuſtulit ade,
Quam tamen indocto ferientem pollice chordas
Vindice diſcerpſit rictu nocturna Canum vis.

Lycaon Rex Arcadiæ, vt recitat Volaterranus, cum in Lupum eſſet conuerſus à ſuis ca-
nibus in venatione occiſus eſſe perhibetur. Hic caſus ſimilis fuit morti Actæonis, quẽ
cum incautè Dianam in fonte nudam conſpexiſſet, in Ceruum cõuerſum proprij canes
lacerarunt. Quare non immeritò canebat Ouidius.

Inſcius Actæon cernens ſine veſte Dianam
Præda fuit Canibus non minus ille ſuis.

Thra-

E Thraſus quoquè puer Delius Dianæ cariſſimus vi canum perijſſe dicitur. Hoc memorat Ouidius in Ibin.

Prędaq́; ſis illis, quibus eſt Latonia Delos
Ante diem rapto non adeunda Thraſo.

Parthenius narrat in Theſſalia Cyanippum filium Pharacis, pulchram puellam, quam
deperibat, à parentibus impetratam vxorem duxiſſe. Erat autẽ iuuenis venationi val In Ero. c. 10
dè deditus, itaut interdiù Feras inſequeretur, noctu autem in profundum ſomnum de-
laberetur; quare vxor diligentiam adhibens, vt cognoſceret quid tota die maritus ope-
raretur, ad genua ſubductis veſtibus clam miniſtris omnibus ſyluam ingreditur. Porrò
Cyanippi canes fortè, Ceruum inſequentes ferociores redditi, cum puellam olfeciſſent
aggreſſi, nemine prohibente, totam dilaniarunt. Inſuper Perithoi, & Coris interitum à
cane dimanaſſe tradit Suidas: nam Moloſſorum Rex fuit Hades, nempe Pluton, ſeu Or-
cus, hic filiam habuit Periſiphonem, quam vocauit Corem (Formoſas enim mulieres Mo
loſſi Cores appellabant) hanc Perithous ex corde amans noctu illã rapere decreuerat.
F Quo cognito, pater Hades canem ſuum à magnitudine Tricerberum nuncupatum ante
fores ligauit, qui ex conſtituto venientem Perithoum necauit, itẽ Corem ad opem feren-
dam accedentem interfecit; quam poſtea Poetæ à Plutone raptam fuiſſe fabulantur.
Canace filia Regis Aeoli, cum inhoneſte Macareum fratrem adamaret; ex ipſo filium
ſuſcepit; quo intellecto ex vagitu infantis, dum extra palatium ad nutricẽ deferreretur,
Rex indignatus infantem canibus deuorandum expoſuit; deinde Macareo in Delphũ
aufugiente, nudatum enſem filiæ miſit, vt ſemetipſam perimeret. Aliam hiſtoriam habe
mus apud Aelianum, de quodam ſeruo Diogenis, hunc Patriam relinquentem famulus
nomine Manes ſolum ſecutus eſt: hic tandem conſuetudinis Diogenis impatiens terga lib. 13. de
dedit. Cumq; Diogenem aliqui hortarentur, vt eum quæreret, reſpondit indecorũ eſſe, var. hiſt.
cum Manes Diogenis non indigeat, Diogenem Manis egere. Verùm ſeruus ille poſtea
captus, Delphoſquè adductus à canibus diſcerptus fuit. Dubrauius hiſtoricus hoc idem
Boleslao Secundo Polonię Regi contigiſſe docet. Hic enim Rex ob cędem S. Stanislai lib. 8.
Cracouienſis Epiſcopi Regno à Romano Põtifice exutus, actuſquè in exilium, in tantã
G amentiam incidit, vt per ſyluam oberrans à ſuis tandem canibus deuoratus fuerit. Præ In Auctario
terea, ex Contareno habemus, quòd Aſtrologus quidam celeberrimus interrogatus à
Domitiano Imperatore de fine vitæ, reſpondit Imperatorem breui periturum. Hac de
re Imperator indignatus, necemquè Aſtrologo machinans denuò ipſum interrogauit,
nùm propriæ vitæ finem præuidiſſet, cui Aſtrologus ſe à canibus dilaniandum eſſe pro
tulit. Tunc Imperator prognoſticum irritum facturus Aſtrologum mactari, comburi,
cinereſque humari iuſſit. Cum autem miniſtri ad comburendum cadauer rogum accẽdiſ
ſent, oborto repentino imbre, miniſtris recedentibus, & extincto igne, canes illud de-
uorarunt. Omiſſis interea infinitis ſine nomine, quos canes interfecerunt, nam tradit Sa lib. 6. hiſt.
xo Grammaticus, Broinoni inuſitatæ ferocitatis canem extitiſſe, horrendæ quidem acer Dan.
bitatis belluam, atquè humano conuictui formidoloſam, quæ ſola biſſenos viros oppreſ
ſerat. Tandem, qui à canibus rabidis morſi interierunt, ſunt innumeri. Vnum tamẽ aut
alterum recenſere libet. Matthiolus in Commentarijs ad Dioſcoridem memorat Baldũ lib. 6. c. 36.
H virum clariſſimum Iuris vtriuſq; Doctorem, qui Tridenti colludens cum catello iam ra
bie affecto, in labio inferiori demorſus fuit, ſed ipſe huius rei ignarus rabidus factus, &
hydrophobicus nullo adiutus medicamento miſerabiliter interijt. Nonne S. Bellinus, D. Bellinus
ex Geſnero, idem mortis genus paſſus eſt? hic Patauio pulſus à pleriſquè Nobiliũ, quia à canibus
ſeuerius, & ſanctius, quam ab illis probari poſſet, Epiſcopũ ageret; in paluſtre agri Ger laniatus.
manici Solum quindecim millia paſſuum Rhodigio diſtans diuertit. Hic cum manus ho-
minum euaſiſſe videretur, Canum rabiem euitare non potuit, à quibus laniatus tãdem
in Diuorum numerum relatus fuit. Poſtremò ſi eos, qui cauſa canum perierunt enume-
rare vellemus, proculdubio diem integrum conſumeremus. Vnã igitur inſtar omnium le
gentibus hiſtoria à Pauſania in Laconicis recitata ſufficiat. Hercules cum Oeno conſo
brino Spartam veniens fortè Hippocoontis ædes pertranſiuit. Tunc canis domus cu-
ſtos Oeonem inuaſit, ille lapide canem percuſſit. Quod obſeruantes Hippocoontis filij
curſim egreſſi fuſtibus Oeonem confecerunt.

ÆGRITVDINES CANVM, & Medelæ.

CAnum valetudinem innumeris ferè morbis eſſe obnoxiam. Gratius poeta
eleganter declarat in opere de venatione, quando de morbis canum ver
ba faciens ſic inquit.

Quid dicam tuſſis, quid mæſti damna veterni,
Aut incurnata, ſi qua eſt tutela podagræ
Mille tenent peſtes, curaq́ potentia maior.

li.2.memor. cap.27. Solent autem potiſſimum canes ægrotare, quando Iupiter in Sagittario propria domo B
verſatur. Tunc enim teſte Merula, erit magnorum animalium, & canum ſtrages. No-
ſtra igitur intererit in pręſenti hiſtoria omnes canum affectiones vnà cum præſidijs enu
merare, excepta tamen rabie, de qua ſeorſim in capite ſubſequenti ſermo habebitur.
Inchoantes igitur à morbis capitis, canes epilepſia opprimi ſtatuimus, tum quia canes
ſæpiùs conuulſos conſpicati ſumus, tum etiam quia Clariſſimus Montuus in Anaſceue
morborum, & canes, & Cercopithecos conuulſione laborare obſeruauit. Ideo in hoc
caſu Medici canum non ſolum ad inuſtionem, ſed etiam ad oleum coſtinum, & vulpinum
Morbi oculorum. confugiunt. Oculi canum aliquando lippitudine vexantur, tuncquè Tardiuus aquam
tepidam cum farina, & albumine oui adhibet; & in tollendis albuginibus oſſe ſepiæ cre-
Surditatis curatio. mato vtitur, huncquè puluerem ad oculi abſterſionem per fiſtulam inſuflat. Si ſurdita-
te afficiantur, qui morbus ex pigritia, & ex omni amiſſa alacritate deprehenditur; Tar-
diuus oleum roſaceum cum vino generoſo permixtum in aures inſtillat. At ſi aures ver
mibus ſcateant, idem auctor ſpongiam tritam cum albumine oui exceptam, inſtar cata-
Vermes aurium. plaſmatis, applicat. Pręterea ſolent canes fortè propter nimiam capitis humiditatem C
contractam, amittere odoratum; idcirco tunc purgandi ſunt, & præcipuè ſi ſint ſagaces,
Odoratus amiſſio curatur. vel venatici ad coturnices. Plinius in hoc affectu vtitur elleboro, quam doctrinam ho
dierni venatores ſectantur; dum ſumunt radicum ellebori albi drachmã ſemiſſem mix
tamquè cum modico laridi canibus præbent. Hac enim ratione per partes ſuperio-
res, & inferiores optimè expurgantur. Tardiuus ſtaphiſagriam tritam cum oleo, & ouo
In lib. de cura canum. cap.4. propinat. Carcanus tandem, vt canes amiſſum recuperent odoratum, recipit drach-
mas duas agarici, ſcrupulum vnum ſalis gemmei, & cum oximelle pilulam conficit, quã
butyro inuolutam cani ægrotanti tradit deglutiendam, hocquè remedium expertũ
commendat. Amplius canes aduerſa valetudine palati, gulæ, & thoracis identidem
vexantur. Propterea Tardiuus palatum nimio calore refertum butyro melli permi-
Morbi gulæ. xto inungit. Si hirudines gulæ adhæreant accipiendæ ſunt muſcæ per æſtatem circa
equorum capita volitantes, quarum crematarum nidore hirudines cuicumquè parti ad-
hærentes excidunt. Quando verò aliquod os gulæ canis infigitur, naſus canis appre-
hendendus, oleumquè per fauces infundendum eſt. quia hac ratione, ex Tardiuo, om- D
Tuſſis. nia gulæ infixa per tuſſim excutiuntur. Si morboſa tuſſis canes infeſtet, ita vt vena-
tionem, & cuſtodiam impediat, Blondus amygdalis dulcibus mundis, & contuſis in vino
diſſolutis non modicam vtilitatem attribuit. Tardiuus pulegium in oleo, & melle non
infrugiferum eſſe opinatur. Si ad ventris inferioris affectus recenſendos deſcẽdamus.
Vomitus. Primò in ſtomachum incidemus, qui interdùm languore, & vomitu laborat. Quam-
Tormina. obrem Tardiuus oſſa bouis in aceto cocta ſummo cum emolumẽto rodenda obijcit. Ad
tormina ventris nonnulli parùm pulueris cymini in cibarijs canum miſcent. Tardiuus
Verminatio allium cum oleo calido tritum commendat. Si in ventre fuerint lumbrici, idem Auctor
recipit ſemen abſynthij, cornu cerui, & lumbricos ſiccatos, omniaquè cum melle exhi
benda eſſe præcipit. Demùm canes alui adſtrictione laborant, quando frequenter ge
Stypticitas. inunt, loco permanere nequeunt, & aſſiduo egerendi conatu premuntur. Hæc affectio
potiſſimum catellis delicatis accidere ſolet, propterea potione olei, vel modico mannæ
in iure, aut potis ſcammoneę granis liberari ſolent. Per vrinã etiã canes, qñq; ſanguinẽ
reddũt, & Tardiuus in hoc morbo laudat coriãdrũ cũ aqua oleo, & lẽticula coctũ; oĩaq́.

Cani

E Cani edenda curat. Poſt hæc, morbi pedũ conſiderandi ſunt. Etenim ſi pellis aut vngues à pedibus ſeparentur. Tardiuus farinam aquæ permixtam ſuper locum affectum deligat, vel pedes canum ponit in decocto facto cum corticibus mali punici, ſale, & aceto. Quãdo vero aculei pedes canum læſerint. Albertus furfureſcam cum larido tritam loco ſaucio apponens ſpinam extrahit. Hoc præſidium aliqua non caret difficultate, cum Auctor, quid per furfureſcã intelligere voluerit, non doceat. Geſnerus tamen non ſine ratione hanc farſaram nempe tuſſilaginem eſſe opinatur; quoniam folia huius plantę albis quibuſdam, cen furſuribus obducantur; quæ folia in hoc caſu, non ſunt ſpernenda; quia Rùellius folia farfarę tela omnia corpori infixa extrahere tradidit. Vermiculi quoquè in poſterioribus canum cruribus identidem naſcuntur. Ideo ad illos perimendos, præter vnguentum Apoſtolorum, & Aegyptiacum, quorum deſcriptio in Antidotario Bononienſi habetur, ſuccus foliorum perſici adhibendus eſt. Quidam venatores experti huiuſmodi vermiculos in omnibus brutis animantibus interire affirmant, ſi ſtechas citrina de collo eorum ſuſpẽdatur. His animaduerſis, nobis morbi cuta-

Morbi pedũ.

Furfureſca Alberti qd.

Scabies canum.

F nei ſe ſe offerunt, inter quos primum locum ſcabies occupat, in qua auferenda varij auctores varia remedia præſcribũt. Gratius poeta in libro de venatione ſic inquit.

An ſi deformis lacerum dulcedine corpus
Perſequitur ſcabies longi via peſſima lethi.

Idem auctor paulò inferius hoc aſſignat præſidium.

Tunc, & odorato medicata bitumina viro,
Imponesq́. pices, immundaq́. vnguen amurcæ.

li. j. de mat. med.

Dioſcorides oleum lentiſcinum, & cedriam in ſcabie canum commendat. Alij canes ſcabioſos in aqua marina ſæpius mergunt. Alij decocto lupinorum, vel lixiuio frequenter lauant, aut in aqua, in qua fabri ferrarij ferrum cãdens extinguunt. Alij deniquè ſanguinem detrahunt à quatuor cruribus tundẽdo venam maiorem, quæ per externam cruris partem deſcendit; ſimulq́; adhibent vnguentum pro ſcabie, quod noſtri pharmacopęi in officinis paratum ſeruant. Verùm ſi ſcabies præſcriptis medicamentis reluctetur; tunc Franciſcus Carcanus ad hydargyrum, tanquam ad ſacram anchoram confugit. Recipit

In lib. de cura canũ. c. 5

G enim vnciam vnam argenti viui, & vncias quatuor axungiæ, quibus ſimul mixtis, canem Soli expoſitum inungit, vt vis medicamenti penetrare poſſit. Hæc inunctio alternis diebus terrepetenda eſt, deinde canis ſapone nigro, & lixiuio dulci diligenter abluendus eſt, quoniam priſtinam valetudinem recuperabit. Quoniã verò prædictum vnguen caſum pilorum generat. Ideo axungia veteri anis poſtea lini ndus eſt, ſiquidem hæc augmentum pilorum ſolicitare poteſt. Inter morhos cutaneos variolæ recenſentur, quibus canes Melireos laborare noſtræ mulieres obſeruarunt, ſed quoniam in his ſuperandis totum opus naturæ reliquunt, Hac de re ad verrucas, & clauos ponderandos deſcendemus. Verrucas igitur diligenter fricant, deinde illis medicamen inſtar emplaſtri applicant compoſitum ex puluere corticis cucurbitæ, ſale, oleo, aceto, aloe, & ſinapi. Pro clauis ex fimo arido, cortice cucurbitæ, pane hordeaceo ſimul crematis, addito puluere plũbi, & aceto medicamentum componunt. Prædictis addamus vulnera, quibus canes variè conſauciantur. Huiuſmodi igitur vulnera, vel ſimplicia, vel compoſita erunt. Simplicia

Verrucę.

Vulnera.

H canibus tantum lingenda relinquuntur, vel puluere cranij canini inſperguntur. Sin cõpoſita fuerint; tunc adhibenda erunt illa præſidia, quæ in curandis humanis vulneribus vſurpantur. Poſtremò canes à quibuſdam animalculis veluti ricinis, pediculis, & pulicibus infeſtantur; quæ animalia pro viribus profliganda ſunt. Varro aduerſus pediculos ſtaphiſagriam tritam inſpergit, & canem in decoctione radicum aceris, vel mandragoræ abluit. Blondus verò decoctum radicum cyperi præfert. Alij pulices enecant, dum canẽ in aqua marina, vel muria mergunt. Alij deniquè ſucco ellebori, vel cucumeris ſyluestris totum canem perlinunt. Ad finem ſunt qui credant, ex Blondo, propter faſcinum canes emaciari, & interire, cum Virgilius id etiam agnis accidere ſcripſerit.

Faſcinum canum.

Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinet agnos.

Itaq́. Blondus animaduertit cauendum eſſe, ne catuli ab inuidis hominibus inſpiciãtur; quandoquidem quidam maligni ſpiritus ab oculo faſcinantis exeuntes animal tenellũ inficiunt. Vnde Blondus ad faſcinum præcauendum coralium de collo ſuſpendit, & bacchare viridi frontem coronat.

 A

RETINENDI, FVGANDI, & necandi Ratio.

CYnogloſſa herba matrici canis coniuncta, Alberto auctore, omnes Vrbis,
vel ruris canes allicit ad locum, in quo occultata fuerit. Idem præſtare
affirmat eamdem herbam ſub planta pedis geſtatam, quia latratum ca-
nis impedir, & eanem hominis aſeclam efficit. Varro, vt fugam Canis
euitet, ranam coctam ei obijeit; vel hoc remedio non conferente, canem
caſtrat, quia canis emaſculatus tanquam fœmina domi morari cupit. Alij optima de cau
ſa hoc remedium non probant, quoniam canes imbecilliores redduntur, & præcipuè ſi
pro venatu, vel pro armentorum cuſtodia alantur, Tardiuus alas canum oleo inungit, B
quia hoc præſidio eorum curſum impedire putat. Creſcentienſis primùm loro, dein-
de ferrea catena ligari præcipit, vt in determinato loco morari aſſueſiant. Fronto in
Geoponicis græcis fugam à canibus arcet, dum totos à capite ad caudam vſquè bu-
tyro perlinit, & lingendum butyrum eis exhibet. Vel, ex eodem auctore, fugam impe-
dies, dum alterius canis ſecundam in panniculo ligatam ei olfaciendam obieceris.
lib. 7. Phyt. cap. 15. Potta commendat oſſiculum repertum in latere rubetæ, quod deferentem libenrer ca-
nis ſectabitur. Cæterùm ad canes arcendos, Scholiaſtes Homeri inquit, quòd oportet
ſederebaculũ deponere, ne canes inſidias, & ſuſpicari poſſint. Sed ſatius erit ad vene-
na confugere. Quamobrem Dioſcorides chamæleonem album cum polenta permiſcẽs
li. 3. de mat. med. canes ſues, & mures occidit. Apocynum quoq; & braſſica canina, ex eodem Auctore,
ſi dentur canibus illos interimũt. Plinius ad venenandos canes commendat aquam in
qua aſparagus decoctus fuerit. Item plumbi fumum extollit. Fraxini fructus canibus
magno eſſe nocumento perhibetur, quia dolorem vertebrarum, & coxarum excitet; li-
cet ſues illo ſaginentur. Rhododaphnes planta, quam hodierni Botanici oleandrum C
appellant canes interficit, ſi folia, vel flores cum cibarijs canum miſceantur ſi Dioſco-
li. 32. de rer. variet. rides, & Au cennas veritatem ſ ripſerunt. Cardanus nullum venenum ſpongiæ frixæ
æquiparandum eſſe exiſtimat, quoniam hæc nequè digeri, nequè egeri poſſit. Nucem
vomicam, quam ab effectu caninam Auctores vocitant, ad canes venenandos natura
prôcreaſſe videtur; ſiquidem hæc recens, ſi lima teratur, caniquè vel cum butyro, vel cũ
alio pingui deglutienda præbeatur, trium horarum ſpatio illum ad interitum perducit.
Ariſtoteles in Mirabilibus narrat circa Scytharum, & Medorum regionẽ quoddam hor-
dei genus naſci, quo homines veſcuntur, ſed ſues, & canes excrementum hominis, qui
panem ex hoc hordei genere comederit, tanquam lethale venenum abominantur. Omiſ
ſo interea aconito cyoctono, ita appellato, quia canes perimat, nec non napello, qui in-
ter cætera venena nulli animanri parcit.

EPITHETA. D

OB inexſplebilem edendi auiditatem apud Græcos canis λάβρος, ſcilicet
nimiùm vorax, ὠμηστὴς. ſeu ὠμοβόρος crudiuorus, à dentium acutie κάρ-
χαρος. & καρχαρόδους dicitur. Ratione coloris ἀργός, nempe albus, ἀργιό-
δους albos dentes habens, & χαροπὸς ob glaucos oculos vocitatur. Latini
ob aſsiduum latratum, canem vocalem, vociferum, oriſonum, & latrantẽ
nuncupant. Alioquin Homero ὑλακόμωρος canis latrando fatigatus exponitur. Alber-
tus fortè ob magnitudinem canis pro moloſſis maſtinos vertit, quod epitheton Italica-
ni magno accommodant. Immò non ſolum canes magnos, ſed etiam quodcumq; mo-
deratam magnitudinem excedens, maſtinum nũcupant. Geſnerus autem huius nominis
originem inuenire neſcit, niſi per maſtinum Albertus maximum ſcribere voluerit. Ca-
nes enim maſtini ſunt grandes, & mordaces, vt inquit Alunnus. In Gallia autem Nar-
bonenſi Canem magnum, & robuſtum Feras maiores adorientem *Limiero* appellant.
Præterea locus natalis multis epithetis occaſionem præbuit. Etenim Vmbrum vocant
ab

E ab Vmbria, Laconẽ à Laconia, Epiroticũ ab Epiro Græcię regione, Iberũ, ideſt Hiſpanicũ, Sauromatã Oppianus exponit Polonicũ, Amycleum ab Amyclis Laconiæ ciuitate, Amorgũ ab Amorgo Inſula vna Cycladũ, vt refert Stephanus; Dulichiũ ſecundùm Martialẽ à Dulichio Inſula Maris Ionij. Arcades pariter à regione ita cognominata dicũtur; licèt tales ex canibus, & alijs Feris geniti fuiſſe dicantur. Moloſſus quoq́. & Moloſicus ex Moloſſia regione denominatur, quãuis Ariſtoteles Moloſſos canes magnos, & robuſtos ad paſtores, & venationẽ attinentes intellexerit. Verũ ab æquiuocatione huius nominis cauendũ eſt; quãdoquidem hoc vocabulum non ſolum cani, ſed etiam homini Moloſſię Regionis competit. Immò & Moloſſo Pyrrhi filio, & pedi metrico moloſſo cognominato, quia odas hoc pedis genere conſtantes Moloſſi populi in templo Iouis canerẽt. Gratius poeta canem metagontem fortè à loco nominat, nam Metagonium apud Stephanum Vrbs Libyæ eſſe perhibetur. Alij Promontorium ab angulis ita dictum eſſe ſtatuunt, quod Africam à Numidia diuidit. Idem Gratius Poeta canes aliquos petro- *In lib. de*
nios indigitat, qui vnde denominentur ambiguum eſt. Eſt quidem notum Petroniam *ven.*
F eſſe amnem in Tyberim defluentem ita dictum, quia per petras currat. Amplius à nonnullis dotibus, & prærogatiuis Latini canibus varia epitheta aſſignarunt. Nam aliquando canem vocant fidum, & fidelem, quandoquè pernicem, citum, & celerem, veltrum hũc Itali dicunt. Interdum leuiſomnum, vigilem, auritum, ſagacem, odorum, & odoriſequũ indigitarunt. Id exprimitur verſu myuro apud Terentianum in Hymno.

Dirige odoriſequos ad certa cubilia canes.

Item Græcis ob allatas rationes, canis ταχὺς velox, & θοὸς celer exponitur; necnon ἀδδεὴς poeticè pro ἀδεὴς intrepidus, θυμολέων animoſus, ſeu animo leonino præditus, & καρτερόθυμος apud Calabrum, quia animi ſolertia omnia vincat. Aliter στιβεὺς, & ἰχνευ- *lib. 2.*
τὴρ veſtigia inquirens, hac de re εὔρινες κύνες apud Xenophontem canes ſagaces, quibus ineſt bonus naſus, exponuntur. Latini inſuper ob animalis ſęuitiam, & immanitatem, canem immanem, immitem, ferum infeſtum, damnoſum, formidabilem, horrẽdum, atrocem, mordacem, audacem, ſęuientem, triſtificum, rabidum, rabioſum, & lethiferum indigitarunt. Geſnerus refert eos canes in Gallia vocari ſerpentinos, qui anguina ſæuitie
G referti ad capiendas maiores Feras è Britannia plerumquè ducuntur. Eaſdem ob cauſas, Græcis canis ἀγριόμορφος ferinam habens faciem, θρασὺς audax, & temerarius, ὑβριστὴρ inſolens, λάθαργος clandeſtinus, quando latenter mordet, αἱμοφόνος ſanguinarius, ἀνδροβόρος homines vorans, λυσσαλέος rabidus, & λυσσητὴρ rabioſus cognominatur. Prętereà à muneribus, quibus funguntur, varia etiam epitheta ſortiuntur. Etenim qui ad capiendas Feras eſt idoneus, venaticus & venator dicitur Virgilius ſic canit.

Venator curſu canis, & latratibus inſtat.

Qui pecudes à lupo defendit, paſtoritius, qui villam cuſtodit villaticus, qui templum ſeruat, ædituus, & tandem qui cum equis currere conſueuit, parippus, ſecundùm Cælium ex Polluce nominatur. Ob eadem munia apud Lexicographos græcos, canis vocatur θηρευτὴς venator, θηροφόνος Feras interimens, λυκοῤῥαιστὴς luporum interfector; ideoq́; βοτὴρ, nempe paſtor, ſeu οἰῶν σκοπὸς ouium ſpectator, & cuſtos; immò φιλοποίμνιος apud Theocritum, ſcilicet gregis amãs exponitur. Alioquin οἰκοφύλαξ, ſeu οἰκουρὸς, apud A-
H thenęum, domus cuſtos, & θυρωρὸς ianuæ tutela indigitatur. Hac fortè ratione motus Theocritus canem aliquando lampurin nominauit; nempe à λάμπειν, & ὁρῆν, quod cuſtodire indicat; niſi velimus lampurin à flauo caudæ colore canem nominare. Τραπεζεὺς autem menſæ aſſecla canis ab Homero dicitur. Ab ornamentis, & vinculis canes, *In Iliad. ψ, & χ.*
varijs donantur epithetis. Nam canis armillatus eſt, qui millo, ſeu collari munitur. Numelarius, vt legitur in hiſtoria Batauiæ, cognominatur, qui vinculis detinetur; ſiquidem apud Feſtum numella eſt vinculum, quo canes ligantur. Item catenarius canis *lib. 3. de Ira*
legitur apud Senecam, qui ad fores domus, cuſtodiæ cauſa, catenis vincitur. Tandem ad mentem Pollucis, Canes Caſtorij, Harmodij, & Menelaides à Dominis, & nutritoribus nuncupari fuerunt. Scimus quidem aliquos ob pilorum copiam hirſutos, ob moleſtiam pulicum pulicoſos, & quia ſub tutela Dianæ venationis Deæ fuerint, Dianios nuncupari. Legitur etiam libro quarto Anthologij græci, canis ficulneus. Verùm huiuſmodi canem vir quidam eruditus Priapum horti cuſtodem interpretatus eſt.

DE-

A

DENOMINATA, & cognominata.

Iupiter à canibus cognominatus.

NOn poſſumus ſummatim omnia à canibus denominata exprimere,cū hęc, ob multitudinē,longum ſermonem expoſtulent. Veruntamen ordinatim incedentes à viris inſignibus ad animalia, plantas,Regiones, cæteraquè inanimata deſcēdemus,quæ à cane aliquam denominationem ſumpſerunt. Iupiter Cynetheus ab Arcadibus cognominatus fuit, quoniā ipſos olim rudes ad venationem inſtruxerit. Cynoſurium nonnulli Mercurium appellarunt. Verùm Gyraldus in hiſtoria Deorum id non admittere videtur; dum exponit Cynoſuram Arcadiæ eſſe arcem à Cynoſuro Mercurij filio denominatam. Cynaras Rex fuit Cypri. Cyneas Theſſalus Pyrrhi Regis legatus. Huius meminit Plutarchus. B
Cynegias vir fuit Athenienſis in bello Perſico fortiſſimus, vt docet Suidas. Cyniſcha Archidami filia plurimum ſtudij ad Olympicum certamen contulit, primaquè mulierum equos nutriuit;. Κυνοκλόπος fur canis exponitur; quapropter Hercules, quia canem cerberum ſuratus fuerit, ab Ariſtophane hoc cognomine decoratur. Alioquin κυνόπληκτος,& κυνόδηκτος homo à cane percuſſus,vel morſus, κυνόβρωτος à canibus exeſus dicitur. Nam κυνόλυσσος vocatur hydrophobus,nempe qui rabie impulſus in metum aquę incidit. Κυνηγός verò venator,venatrix, & canum ductor à Græcis cognominatur, Hinc κυνηγία venatio,& κυνηγέω venor,cum in venatione canes adhibeātur. Κυνοβλέψ nuncupatur ille,qui caninum aſpectum repręſentat;ſed præcipuè hoc nomen in hominem impudentem tranſfertur;quamuis hic κυνολίσχης apud Euſtathium turpiloquus exponatur. Nam κυνοθαρσής ſecundùm Theocritum eſt ille,qui canina præditus eſt audacia. Vnde Cydimachi filius propter ſimilem audaciam κύων fuit cognominatus. Κύναιδης autem apud Heſychium,& Vatinum homo illiberalis,& ſordidus legitur;inde oritur κύντατος miſerrimus,peſſimus impudentiſſimus. Diogenes etiam cynicus à canibus cognomentum ſortitus eſt,quia more canum mordax eſſet,& quemlibet acriter reprehenderet. Quamobrem Alexander huic ſportulam oſſium plenam dono miſit, quam cynicus accipiens dixit;caninus quidem eſt cibus,ſed donum nequaquam regium. Hinc nonnulli eruditi viri philoſophos cynicos deriuant, qui contra humanam verecundiam in propàtulo,ritu canum,cum vxoribus congrediebantur;quoniam,cum honeſtum ſit coniugium,palam etiam licere cum vxoribus concumbere prædicabant. Cynices tamen ſecta philoſophorum (teſte Laertio) nuncupata fuit,quia huius auctor Diogenes diſſereret in Gymnaſio non procul à portis Athenarum,cui cynoſarges nomen erat. Prædictis poteſt addi Zoilus canis rhetoricus nominatus,qui omnes auctores taxando, more canis,allatrat. Cynna apud Heſychium nomen fuit meretricis, Alterius ſub nomine Cyne per ſimplex n Ariſtophanes in Veſpis meminit. Canius poeta temporibus Martialis floruit quem libro primo epigrammatum memorat. Poſtmodum Catullum Catulum, Caninium, Canidium, & Canuleium propria virorum nomina apud Veteres Romanos legimus. Refert etiam Plutarchus quoſdam ciues Romanos canes cognominatos fuiſſe,quorum munus in Vrbe erat, vt omnia bona capitali Iudicio dānatorū, quocumquè pretio etiam viliſſimo venderent. Ideo adagio de re vili pretio vendita, proferebatur venditorem ad canes reductum eſſe. Hoc prouerbium ad noſtra vſquè tempora penetrauit;cum hic Bononiæ dicatur. *Fridotto alla Cagnola*. De homine,qui aliquid vili pretio vendere cogatur. Priſci guloſos catillones vocabant,quia more catulorum alienas ædes intrarent,aut quia omnes patinas lamberent. Demùm à catellis multas familias nomen ſumpſiſſe notum eſt. Hac de re Vulteius ſcribens ad quemdam cognomento catellum,alludensq́; ad cognomen,& ad animal ſic canebat.

Idil. 15.

Diogenes cur caninus.

C

Ciues quidā Romani Canes dicti.

D

lib. 1. Epigr.

Ignauos, turpes, ſtultosq́; Catelle catellos
Immodicè extollens cur facis eſſe Ioues?
Ediſcunt, dicis, totam referuntq́; Mineruam;
Quod ſcio ſi ſcires, non (puto) deſiperes.
Quod facis, odiſſe eſt, cacos nec amare catellos,
Sic catulos turpes ſimia turpes amat

E
Cæcos ceçe tuos cognoſce Catelle catellos
Illa patris virtus maxima, noſce ſuos.

Noſtra etiam ætate multæ familiæ à canibus cognominatæ Mediolani, Sulmonæ, & Bo
noniæ viuunt. De Caſtracanis Fani, & Lucæ. Vt miſſos faciamus auctores inſignes, qui
à canibus cognomentum ſumpſerunt. Nonne extat percelebre opus Gabrielis Ca-
gnoli, in quo de calore innato luculenter agitur? Nonne Marſilius Cagnatus volumen
de ſanitate tuenda, & aliud Obſeruationum euulgauit? & alij multi, quorum nomina,
breuitatis ſtudio, omittimus? Subſequuntur Populi à Canibus denominati, inter quos
Alani recenſentur, cum Iulius Cæſar Scaliger *Alan* Scythica lingua Canem inter-
pretetur, eoquè magis, quia huiuſmodi Populi in vexillis pictum Canem præferrent.
Inſulam Anganiam dictam (vt notat Paulus Venetus) homines rictu canino incolunt.
Plinius quoquè in nemoribus Indiæ, homines caninis capitibus eſſe conſtituit, qui loco *lib.3.ca.21.*
veſtium pellibus Ferarum velantur. Ioannes etiam Bohemus in quadam parte Africæ *lib.7.cap.2.*
Populos Cynnaminos, vel potius Cyaminos à canibus cognominatos verſari docuit,
F quia greges Canum ad tutelam vitæ nutriant. Inſuper Aelianus Populos Cynamul- *li.1.de mor.*
gos recenſet, quia à canibus lac exprimentes, quemadmodum nos ouillum, & caprillum, *gent.*
bibant. Licèt ſecundùm alios auctores, Cynamulgi canes nonnulli appellentur, qui-
bus lac bubulum in cibis gratiſſimum eſſe perhibetur. Alioquin Canibales (vt exponit
Petrus Martyr in hiſtorijs noui Orbis) Populi Anthropophagi eſſe ferūtur. Sunt quoq;
ad mentem Plinij Canarij populi circa Athlantem Africæ montem habitantes ita nun- *lib. 5.cap.1.*
cupati, quia victus eis vt Canibus ſit promiſcuus. Tandem Hemicynes, quaſi ſemica-
nes à Stephano memorantur non procul ab Hyperboreis habitantes, & inſtar canum *Animalia*
latrantes, qui Apollonij poetæ verſibus celebrantur. Si ad animalia fiat tranſitus; in *à canibus*
primis ſe ſe offert Cynopotamus, ideſt canis fluuiatilis, quem Syluaticus Caſtorem, vel *cognomina*
lutram eſſe declarat, deinde Cynogloſſus, quem piſcis plani ſpeciem Rondeletius con- *ta.*
ſtituit, hanc cæteri auctores ſoleam, vel lingulam appellant. Sequitur Cynomia mu-
ſcæ genus impudentiſſimum, vnde nomen ſortitum eſt. Accedit Cynoraiſtes animal
inſecti genus canibus valdè infeſtum, quod alio nomine Croton, vel Ricinus dicitur.
G Eſt enim ad ſimilitudinem ſeminis Ricini herbæ, ideſt Keruæ Arabum. His anne cta-
mus catulos fœtus canum, quamuis, & fœtus aliorum quadrupedum catuli ſecundùm
Nonium nuncupentur. Verùm, cum de fœtibus Canum ſit ſermo, catuli abſolutè pronū-
cientur, cæteris verò fœtibus differentia additur. A catulo poſtea aliud diminutiuum
dimanat, vt catellus, & catella: licèt aliquando hoc vocabulum, catella, apud Liuium am
biguum ſit, quatenus pro catenula vſurpatur. Verumtamen Sipontinus pro catello
caniculum, & pro catella caniculam legit. Hæc vox, canicula, apud Iſidorum æquiuo- *lib.20.Orig.*
ca eſt, cum inſtrumentum Harpax dictum denotet, quo quicquid cadit in puteū extra-
hitur. Alioquin κυνάριον, & κυνίσκος pro catello apud Xenophontem legitur. Hinc κυνίζω
canem ago. Latini catillare, per alienas domos, more catulorum, vagari exponunt. *Plantæ.*
Plantæ ſuccedunt nobis ponderandæ iuxta ordinem partium canis, quibus aſſimilan-
tur. In antiquis herbarum nomenclaturis, crocum cynomorphon, quaſi faciē canis Dio-
ſcorides appellat, pſyllium quoquè in eodem loco cynocephalion dicitur, fortè quia fol
H liculus caput canis referat. Rectius Anthirrinum Cynocephalea herba vocatur, cum
flos, vel ſemen caput canis repræſentet. Cynopſis apud Theophraſtū à Theodoro Gaza
caninus oculus vertitur. Porta hanc herbā eamdem eſſe cum pſyllio opinatur, tum quia *lib. 4. Phyt.*
Dioſcorides illam cynoma, vel cynocephalion nuncupauerit, tum etiam quia florē ocu *cap.14.*
lo canino ſimilem producat. Lingua canis multis plantis accommodari poteſt, ſed inter
antiqua Dioſcoridis nomina, plantago cynogloſſa dicta legitur. At viri eruditi putant
plantaginem non cynogloſſam, ſed anticynolyſſum legendum eſſe, cum rabiem canis
expugnare valeat. Aliter cynogloſſa apud Botannicos nuperos planta eſt à planta-
gine valde diſcrepans, cuius multæ ſpecies à Bauhino aſſignantur. Et Tragus ſcorpioi-
dem cæruleam, ſeu Alſinem ſcorpioidem cynogloſſam minorem cognominauit. Dens
canis apud Cluſium planta eſt, quæ ineunte vere, duo tantùm producit ſolia cum flore. *lib.2.plant.*
& radice dentem caninum æmulante. Creſcit etiam paſſim quædam graminis ſpecies *rar.cap.60.*
radice candida, & geniculata, quam vulgus herbariorum dentem canis vocat. Hanc
multi canariam, vel herbam canis eſſe volunt; quia hac uorata à canibus, vomitus pro-
uocatur. Geſnerus autem arbitratur per herbam canis determinatam ſpeciem grami-

nis

nis non eſſe intelligendam; quandoquidem canes aſpera cuiuſcumquè graminis folia A
mandunt, vt vellicando fauces vomitum excitent. Fructus ſebeſten, qui paſſim in phar-
macopęis conſpicitur ob figuram ab aliquibus mamilla canis indigitatur. Quamuis etiã
Chamæleon niger in antiquis nomenclaturis Cynomazon, quaſi mamilla canis à Dio-
ſcoride dicatur. At ſecundùm alios à mactandis canibus maza canis legitur. Aliter
etiam Cynozolon ob grauitatem odoris nominatur. Satyriorum multæ ſpecies à Bo-
tanicis oſtenduntur, quas plantas, cum radices rotundas teſtium inſtar procreent, Græ-
ci Cynoſorchides, & Latini teſticulos canis indigitant. Orobanchem herbam ſine fo-
lijs creſcentem, & in figura genitale canis imitantem Priſci Cynomorion dixerunt.
Nam Cynomoron per quatuor tantùm ſyllabas prolatum apocynum herbam indicat,
quæ in cibis mixta canes perimit. Cæterùm aduertendum eſt in doctrina Plinij, Apo-
cynum deſignare etiam oſſiculum in ſiniſtro latere Rubetæ inuentum, quod canis impe-
tum cohibere perhibetur. A graui canum, vel catulorum odore multæ plantæ deno-
minatæ eſſe videntur. Etenim Syluaticus hyoſcyamum herbam canicularem interprę B
tatur, quoniam huiuſmodi planta odorem valdè ſimilem odori catulorum ſpiret; qualis
odor in cynogloſſa etiam obſeruatur. His fortè de cauſis Bryoniam, ſeu vitem albam
Matthioli, Tragus cucurbitam caninam dixit. Naſturtium Priſci cynocardamùm, quaſi
Lib. 3. plant. naſturtium caninum, & Abrotonum Cynonchitem vocarunt. Abrotonum fœminam
rar. cap. 40. Salmanticenſes, ex Cluſio, thymum caninum dixerunt. Sideritim tertiam Matthioli Au
ctor Herbarij Lugdunenſis rutàm caninam nominat. Rumicis quartum genus Fuchſij,
ſeu chryſolacanum Dodonei à Lonicero Atriplex caninum dicitur. Pariter ob viro-
ſum odorem ampelopraſſum aliqui allium caninum. Item hyacinthum primum Mat-
thioli cępam caninam, immò, & ſcillam cępam caninam vocitant. Tandemquè apud Priſ
cos, fructus mandragoræ malus canina à Romanis appellabatur. Ad inferendam cani-
bus necem, terra producit Aconitum, quod ab effectu cyoctonũ Botanici dicunt, cyniã,
vel cynocrambem, quam Latini braſſicam caninam, nucem vomicam, quam officinæ nu
cem caninam, necnon Capſicum, quod multi Zinziber caninum eſſe volunt. Quid plu-
ra? Violarum, & Roſarum quædam ſpecies à canibus denominantur. Siquidem Violam C
martiam ſylueſtrem flore ampliori, & parùm odorato Tragus violam caninam cogno-
minauit. Cynorhodon roſa canina exponitur, vel quia (Auctore Geſnero) rigentes hu-
ius ſpinæ ſerratos canum dentes æmulentur, vel quia huius roſæ radix aduerſus canum
rabiem commendetur. Cynorhodon quoquè ab Heſychio, & Varino lilium rubens
nominatur. Quædam rubi ſpecies à cane nomen deſumit, & Cynosbatos nempe rubus
caninus dicitur, quamuis Dioſcorides in antiquis nomenclaturis ſmilacem aſperam cy
nosbaton appellauerit. Κυνοκέντρον nomen eſt herbæ apud Heſychium, quæ aculeus
caninus transferri poteſt, hæc autem an ſit cynacantha, nimirum ſentis canina, an verò
alia planta diuerſa, ſuo loco, & tempore perpendendum erit. Bauhinus in Matthiolum
quandam Caucalidis ſpeciem nodos echinatos circa caules producentem deſcribit, quã
lapulam caninam vocat, fortè quia huiuſmodi echinati nodi canibus tranſeuntibus faci
lè adhæreant. Cania vrticę ſpecies eſt apud Plinium, & cynæ ſunt arbores Arabicæ
apud eumdem folijs palmæ ſimilibus, ex quibus Incolæ veſtes concinnant. Poſtremò
herba eſt cynoſpaſtos dicta, aliter à lucis ſplendore, Agloophotis cognominata, quę ſi- D
ne ope canis à terra erui non poteſt, quemadmodum Porta in Phytognomonicis vber-
tim declarat. His notatis de plãtis quidã lapis vulgò *Caſtracane* dictus elapſis annis ex
Lib. 8. cap. 10. Perſia in Italiã delatus ab Auctoribus Nephitis quaſi nebuloſus appellatus põderan-
dus ſe ſe offerret, verũ quia noſtro negotio parùm famulatur; propterea hoc præter-
miſſo ad varias ægritudines à cane denominatas accedemus examinandas. Primùm
Morbi à ca- morbus caninus apud Feſtum rabies per antonomaſiã exponitur. Sequitur cynanthro-
ne denomi- pia, ſeu inſania canina, quæ proculdubio à lycanthropia non diſcrepat, cum ſimili ægri-
nati. tudine affecti, more canum, vel luporum, noctu circa oſſa mortuorum verſentur. Immò
quædam conuulſionis ſpecies canina dicitur, quam Græci cynicum ſpaſmum eſſe vo-
lunt, quoniam tali morbo affectus dimidiam faciem in obliquum torquet, & rictum
iraſcentis canis æmulatur. Cynanche in ſcholis Medicorum anginæ ſpecies eſt à ca-
nibus denominata, vel quia canes hoc morbo ſæpius laborent, vel quia hoc affectu de-
tenti, ritu canum, aperto ore reſpirare, & linguam exerere cogantur. Alioquin κυνάγ-
χη eſt manuum vinculum apud Varinum. Sequitur caninus appetitus, affectio, ſecundũ
Galenum

E Galenum, in qua multa cibatia ingeruntur, quæ paulò poſt euomuntur, quod canes prę-
ſtare ſolent. His quamdam tuſſis ſpeciem clamoſam addemus, quam Syluaticus cani- *lib. 1. de ſym*
nam interprętatur, quia hæc canes frequenter afficere ſoleat. Quamdam ſcabiei ſpe- *pt. cauſ. c. 7.*
ciem vulgus caninam appellat, vel quia ſicca ſit, nec vllam humiditatem emittat, vt cō-
tingit in canibus, vel quia ſit curatu difficilis; nam ſi accidat, vt canes ſcabie corripian-
tur, vt plurimum cum illa commoriuntur. Prædictis etiam addere poſſumus κύνειον θάνα-
τον nimirum caninam mortem, quam Ariſtoteles difficilem interpretatur, cum canes dif-
ficulter animam efflare deprehenſum ſit. In equorum vngulis prominentiam quam-
dam nonnulli cynoplon vocant, & Leonicenus hanc partem ita dictam exiſtimat, quo-
niam calli in equi vngula tanquam in vnguibus caninis ſubſint. Demùm in homine quan-
doquè annorum oſſa quędam à Græcis cynolopha dicta eminent, quam prominentiā
Cęlius caninam cognominat. Iam libet accedere ad Inſulas, ciuitates, oppida, cæte-
raquè loca à canibus denominata. Illæ igitur ſeptem Inſulæ fortunatæ olim cogno- *Loca.*
minatæ, hodie a Bordonio, ob magnorum canum multitudinem Canariæ nuncupātur.

F Cynopolis, vel ſi placet duobus vocibus κυνῶν πόλις, apud Stephanum, eſt canum ciui- *lib. 3. ca. 17.*
tas in Aegypto, in qua Anubis colitur, ab hac poſtea Cynopolitana præfectura dedu-
citur. Cynos eſt ciuitas in Luciade, vt refert Liuius. Cynethea, ex Stephano, Vrbs *lib. 1. Inſul.*
eſt in Arcadia, vnde Cynethenſes Populi dimanarunt, quos nonnulli ex Cynetheo Ly-
caonis filio deriuant. In agro poſtea Cynethenſiū vicino, fons ſcaturiebat, cuius aqua,
ex Hermolao in Plinium, demorſos à cane rabido liberabat, hac de cauſa hunc fontem
Alyſſon vocauerunt. Alioquin Cynetha Vrbs Thraciæ ſub Nerito monte ſita eſt. Cy- *Deca. 3. li. 8.*
ne Vrbs Lydiæ, Cynura, Vrbs Argolicæ regionis ex Cynuro Perſei filio, à Stephano
dicitur. Deniquè ex eodem auctore Cynna oppidulum propè Heracleam reperitur.
His dictis de vrbibus, ad cætera loca deſcendemus. Cynoſarges, auctore Stephano,
locus erat Athenis; vbi olim Dionus quidam Athenienſis Herculi ſacrificauit, ſed canis
quidam albus portionem victimæ abripiens in alium locum detulit; quo prodigio Dio-
nus perterritus, cum Deum conſuluiſſet, reſponſum habuit eo in loco Herculi ſacellum
extruendum eſſe. Canis caput collis eſt Theſſaliæ, & parua regio Thebarum, patria-
què Pindari. Si veritatē faſſus eſt Stephanus, nam Cynoſura, ex eodem auctore, Arca- *Cynoſura*
G diæ Promontorium à Cynoſuro Mercurij filio dicitur. Cynoſſema, vel Cynotaphiū, *Promonto-*
auctore Plutarcho, erat in Arce locus, in quo canes ſepeliebantur. Siquidem Xantippus *rium.*
Dux Lacedęmoniorum canes familiares humandos curauit. Aliud eſt cynoſſema apud
Calydonios, vbi canis Atalantæ occiſus à Calydonio apro ſepultus fuit. Pollux quo-
què in Helleſponto Cynoſſema à celebri quodam cane conſtituit. Varinus, & Suidas, *lib. 5.*
Cynoſſema Cherſoneſi locum faciunt, vbi Hecuba poſt captam Troiam, in mare deſi-
liens vitam finiuit. Verùm, teſte Plinio, tumulus Hecubæ vxoris Priami Cynoſſema, vel
ſepulcrum canis dictus fuit, quoniam hæc, poſt exitium Troiæ, doloris impatiens in canē
conuerſa fuerit. De hoc Cynotaphio Reuſnerus in Hodęporico ſic cecinit.

Non procul inde aliud monumentum inſigne perennat,
Latrantiſq́ Canis viua ſub imagine ſaxum
Prominet, & funus. & buſtum funeris expers,
Fertur in hoc Priami coniux mutata fuiſſe.

H Habemus ex Huberto, quòd circa Vuratislauiā, quædam lata planities eſt, quæ in ho- *lib. 4. hiſt.*
diernam vſquè diem campus caninus à Polonis, & Germanis cognominatur, & ille, qui *Polon.*
ibi eſt vicus nomen hoc retinuit (vno autem ab Vuratislauia milliario abeſt) quoniam
poſt peractam ibi pugnam cadauera, canibus inſepulta remāſerunt; vnde tanta canū vis
eò confluxit, vt difficilem itinerantibus tranſitum præberent. Hodie ex Ortelio canini
campi Rhetorum ſunt, qui Italicè *Criſoni* vocitantur. Deniquè Canaria hoſpitia apud *In Theſ.*
Romanos illa vocabantur, quæ erant penès catulariam portam ita nuncupata, quia non *Geogr.*
longè ab illa ad placandum caniculæ ſydus canis immolabatur. Hinc dies feſtus, quo
ex canibus res diuina fiebat, ſecundùm Cęlium, cynophontis nominabatur. Modò ad
reliqua à canibus denominata deſcendere oportet. Primùm in homine conſiderandi
ſunt dentes canini dicti, quia acuti, & caninis dentibus ſimiles ſint, vulgus oculares vo- *Dentes ca-*
cat, vel quia oculis recta ſubijciantur, vel quia, illis auulſis, oculi ſummoperè lædantur. *nini.*
Κυνῆ ſubintelligendo δορὰ pellis canum eſt. Aliter κυνέη κορὶ, κυνέα, κυνείη fœminini
generis, & κυνέας maſculini pileum, vel galerum ſignificant, aut ſecundùm alios galerū

cum

cum olim ex pelle canina fieri ſoleret. Quamuis Etymologus à Cyne inuentore hoc petaſi genus denominatum fuiſſe putauerit. Hodie noſtri artifices pileos, vel alia veſtimenta lanea parantes quandam lanæ ſpeciem, caninam appellant, vel quia minimè tenuis, vel quia pilis canum valdè ſit ſimilis. Quid plura? littera R apud Perſium Poetam canina dicitur. A

Satyra 1.

——— ſonat hic de more canino
Littera.

Litera R. cur canina. Nec immerito canina poteſt nuncupari. Hanc enim litteram canes reſtrictis dentibus ringendo exprimunt, vel dicitur canina, quia hæc tremula vibratione linguæ, more ringentium canum, proferatur. Præterea in græcis Auctoribus legũtur multę voces à canibus deductæ, vt *κυνομαχέω* aduerſus, canes pugno, *κυνοφθαλμίζομαι* caninis, & impudẽtibus oculis aſpicio, *κυνοδρομέω* incitato curſu tanquàm canis feror. Hinc *κυνοδρομία* canũ curſus, & *κυνηλασία* canũ incitatio apud Callimachũ legitur Κυνουχος lorũ, quo canis tenetur apud Suidã, & apud Heſychiũ marſupium exponitur. Κυσάρον apud Galenũ vocatur inteſtinũ rectum *κυνοδέσμιον* præputij vinculum apud Pollucem, Κυσὸς nates, & muliebre pudendum indicat; hinc fortè deducitur Cyſocrene vinculum, quo ſcorta coercebantur. B

Canis cibi canum. Canicæ teſte Nonio, erant de farre furfures, quia ex his cibaria canum pararentur, vnde canicaceum panem furfuraceum dicebant. Κυνὰς à Lacedæmonijs medulla panis vocabatur, quia hæc, vt voluit Pollux, manibus poſt cęnam abſterſis, canibus obijciebatur. Solebant olim conuiuæ bucellã panis, qua manus abſtergebant, abeuntes ſecum deferre, ad nocturnum pauorem amoliendum, qui in compitis accidere ſolebat. Verùm, retulit Eraſmus, hoc remedium non fore inutile; aduersùs canes viatorẽ in compitis adorientes. Κυνάβρα odor ab alis dimanans exponitur; quamuis Scholiaſtes Ariſtophanis hanc vocem cibum canis quaſi *κυνοβορὰν* interpretetur. *Aſtrocynos.* Ad finem *ἀστρόκυνος* canis ſydereus à Cęlio Rhodigino dicitur. Cynoſura verò Vrſa ex caudæ imagine, quia *κυνὸς οὐρὰν ἔχει*, ſcilicet, quoniam canis caudam habeat. Hinc caniculares dies nuncupantur, quæ tempora Varinus *κυνοκαύματα* indigitauit. Indè poſtea cynicus annus dimanauit de quo Cęlius eſt conſulendus. C

CANVM NOMINA.

Non longiſſimis nominibus appellandos eſſe canes docuit Varro, vt celeriùs vocem Domini noſcant; nec tamen breuioribus, quàm duabus ſyllabis enuncianda ſunt. Hoc præceptum aſſignabat Natalis Comitum hunc in modum.

——— ponantur nomina cuiq;
Certa cani, teneatq; ad ſummum ſyllaba bina
Protinus, vt noſcat voces, & verba vocantum.

Neque etiam canum nomina vt plurimum tres ſyllabas debent excedere. Nam Theocritus quemdam canem vocauit Lampurum. Pallamedes agricola, ex Blondo, canem nomine Vlyſſem educauit. Famoſa eſt Aeſopica catella, quæ Lycena vocabatur. Cerberus, præter canem infernalem, Epiroticus fuit canis, ex Polluce. Item Cerberus canis Alexandri, qui cum Leonibus præliari non dubitabat. Superius etiam poeta varia canum nomina recenſet, dum inquit. D

Pone ſequebantur Domini veſtigia nota
Fidus Hilax, veloxq; Lacon, rapidusq; Licarbas,
Aſteriong; canes duris venatibus apti.

Cæterùm multò plura recitantur ab Ouidio canum nomina, quando de tranſmutatione Acteonis in Ceruum verba facit his verſibus.

lib.3. Metamor.

Dum dubitas videre canes, primusq; Melampus,
Icnobatesq; ſagax latratu ſigna dedere,
Gnoſſius Ichnobates, Spartana gente Melampus,
Inde ruunt, alij rapida velocius aura
Pamphagus, & Dorceus, & Oribaſus Arcadas omnes,
Nebrophonosq; valens, & trux cum Lelape Theron,

Ii

E *Et pedibus Pterelas, & naribus vtilis Agre,*
Hylæuſq; ferox nuper percuſſus ab apro,
Deque Lupo concepta Nape, pecudeſq; ſecuta
Pemenis, & natis comitata Harpya duobus,
Et ſub ſtricta gerens Sicyonius ilia Ladon;
Et Dromas, & Canache, Sticteq; & Tigris, & Alce,
Et niueis Leucon, & villis Aſbolus atris,
Prævalidusq; Lacon, & curſu fortis Aello,
Et Thous, & Cyprio velox cum fratre Lyciſca,
Et nigram medio frontem diſtinctus ab albo
Harpalos, & Melaneus hirſutaq; corpore Lachne,
Et patre Dictæo, ſed matre Laconide nati
Labros, & Aglaodos, & acutæ vocis Hylactor.

Itaque Melampus à pedibus nigris fuit nuncupatus, Ichnobates per veſtigia ambulãs, F Pamphagus omnia comedens, Dorceus acutè videns, Oribaſus montes aſcendens, Nebrophonos ceruorum catulos perimens, Theron Feras perſequẽs, Lelape à velocitate, atq; impetu; lelaps enim apud Græcos procellã ſignificat. Pterelas alatus transferri poteſt, nã πτέρον alam indicat. Agre à venatione dictus fuit, etenim venatio ἄγρα exprimitur. Hylæus quaſi ſylueſtris, Nape quia in ſaltibus verſetur, Harpya, quia rapaciſſimas aues harpyas æmuletur. Ladon à fluuio Arcadiæ, & Dromas à curſu nomẽ ſumpſerũt. Canache à ſtrepitu, quia hic canis latratu omnia nemora repleret, Sticte à coloris varietate, Tigris à ferocia, Alce à perniciſſimo Alces curſu, Leucon ab albedine, Asbolos à nigris pilis, Lacon à Patria, Aello à procella, Thous à velocitate, Lyciſca quaſi parua lupa, Harpalos rapax, Lachne à villorum denſitate Labros vehemens, & impetuoſus, Aglaodos à nitore dentium, & Hylactor quaſi latrator. Vnde colligendum eſt nomina ſecundùm varias, & peculiares belluæ proprietates cãnibus eſſe imponenda, longiſſimaque ſemper eſſe vitanda, vt Hippocentaurus, quo nomine apud Pollucem quidam canis decoratus fuit. Hæc præcepta ſeruant etiam Naperi: ſiquidem apud Auguſtinũ G Niphum Turcus, & Falco canum nomina leguntur. Hodie etiam canis appellatur Leo; Lupus, Stella, Fulgur, Bellina, Rubinus, & ratione Patriæ, Britannus, Gallus, Milanus. Tandem ſexcenta apud Xenophontem canum nomina leguntur, ad quem, breuitatis ſtudio, lectorem relegamus.

Nominum canum Etyma.

PROVERBIA.

NOn poſſumus curſim, breuiterq; adagia ad canem attinentia recenſere; Siquidem tot ſunt, quot ferè canum proprietates. Propterea, ſi vocem canum conſideremus. Primò ſolet dici. *Catulus Leonem oblatrans*. Quotieſcunquè homo vilis potentiorem vult redarguere. *Canis non latrans fugiendus*. Paſſim profertur de homine taciturno; quoniã huiuſmodi canes vt plurimùm mordere ſolent. *Canes timidi vehementius latrant.* Huius meminit Quintus H Curtius, dum ſcribit vulgò iactatum fuiſſe apud Bactrianos; quandoquidem ſimiles canes non mordeant: quapropter ad rem Bononiæ prouerbio dicitur. *Canis latrans nõ mordet*. De illis verò qui in proprijs negocijs nullum progreſſum faciunt, ſed potius hircos mulgere videntur, ſolet proferri hoc adagium. *Lunam allatrare*. Ad quod alludens Ioan. Franciſcus Apoſtolus ſcribens ad Cyrnum ſic canebat.

In me quid ſęuis rabidis latratibus, altam
In Phœbem ſæuit, ceu rabioſa canis?
Rictus ede tuos, latratuſq; euome Cyrne,
En perago curſus attamen ipſe meos.
Enthea nam virtus ſpernit furioſa malorum
Murmura, ceu rabidos candida Luna canes.

Huic affine eſt illud, quod apud vulgum Bononienſem paſſim enunciatur. *Dum canis latrat Bos paſcitur.* Et promulgatur in illũ, qui aliquem maxima vitiorum labe refertum à criminibus remouere conatur iuxta illud.

Inuehit incaſſum, qui publica crimina taxat,
Laudat, & auditor verba, nec vllus agit.

Ab hoc canino latratu dimanat aliud, quod memorat Saluſtius apud Nonium Marcel- A
lum. *Canina facundia.* Effertur què in quoſdam, qui tantùm ad maledicendũ eloquen-
tiæ ſtudium exercent. Prętereà à cuſtodia, & à mordacitate canis, alia emergunt pro-
uerbia Vt. *Canis in præſepe.* Quadrat in eos, qui nec re quapiã fruuntur, neque alijs copiã
faciunt. Vulgus Bononienſis hunc vocat canem olitoris, qui olera nõ edens, ab alijs ta
men auferri prohibet. Thomas Morus huic cani hominem auarum comparat hoc epi-
In li. epigr. grammate.

In præſepe canis fœno nec veſcitur ipſe,
Nec ſinit vt fœnum, qui cupit, edat equus.
Seruat auarus opes, opibus non vtitur ipſe,
Atq́; alios vti, qui cupiunt, prohibet.

Canis clanculum mordens. Hoc competit detractoribus, qui beneuolentiam ſimulãtes,
clanculum ſuis morſibus Proximum lędunt. *Canis ſæuiens in lapidem.* Quadrat in
illos, qui cauſam mali cuipiam alteri, & non auctori attribuunt. *Tetigit lapidem à cane
morſum.* Spectat ad homines valdè iracundos. Quandoquidem Plinius litteris man- B
dauit tangentes lapidem à cane demorſum fieri iracundiores. *Canis mendico auxilians.*
Euulgatur hoc adagium, quotieſcunquè aliquis nobis aduerſatur; nam canes mendicis
infeſti eſſe perhibentur. *Præſtat canem irritare, quàm anum.* Refertur à Menandro, ſi-
quidem canis iratus, & latrat, & mordet; at aniculæ non modò linguæ veneno, ſed in-
terdum malis etiam artibus nocere ſolent. *Canes mortui non mordent.* Geſnerus hoc
attribuit illis, qui omnia formidant. *Palearij canis.* Hodie profertur de homine inuri-
li; cum palearium nulla indigeat cuſtodia. *Caue canem.* Dicebatur ab Antiquis, & repe-
titur à Nuperis, quotieſcunquè ab aliquo loco homo arcendus eſt. *Canes, & feles.* Pro-
nunciatur adagium in illos, qui inter ſe ſemper certant. *Odit cane peius, & angue.* Hoc
dicitur de odio capitali. *In puteo cum cane pugnare.* Pertinet ad hominem contentio-
ſum, à quo non ita facilè quis ſe poteſt extricare. *Canem auribus tenet.* De illo dicitur, qui
negocia amplectitur, quorum nihil ſua refert. *Canis in ſuarum adium veſtibulo fortior
eſt.* Enuntiatur de illo, qui alienam expectans opem acriter dimicat. *Canis vindictã.* C
Subintelligendo, paſſus eſt. Hoc promulgatur in illos, qui præter opinionem pœnas
dant de illis, quos aliquandò lęſerunt. Ortum eſt adagium ab interitu Euripidis poe-
tæ Tragici. Etenim cum Thraces, de more, canem Archelai oberrantem immolaſſent.
Archelaus, hoc cognito, talentum eis mulctam dixit. At illi, cum ſoluendo non eſſent,
Euripidem ſubornarũt, vt ſibimetipſis mulctam remitti à Rege impetraret, quemadmo
dum fecit. Poſtmodum Euripidem in ſylua ſolum vagantem Archelai canes à venatu
reuertentes dilaniarunt. Multiquè fuerunt huius opinionis, canes illos fuiſſe ex cane
prognatos, quem Thraces ſacrificarunt. Ratione cibi, & educationis canum, alia ſunt
prouerbia, quæ à varijs auctoribus proponuntur. Vt, *Canis panes ſomnians.* Diciturquè
de illis, quibus p quietẽ occurrit, quod impensè deſiderant. *Te ipſum non alens canes alis.*
Profertur in illum, qui carẽs neceſſaria alimonia, conatur tamen famulos, & equos do-
mi habere. *Canem alis externum.* Effertur in illos, qui nota ingratitudinis ſignatos
multis beneficijs cumulant. *Dignus eſt canis iſto cibo.* Hoc recitat Suidas de illis, qui-
bus meritò aliquid mali contingit. *Caninum prandium.* Pronunciatur in Abſtemios, qui
tanquam canes à vino abhorrent. *Canis famelicus non timet fuſtem.* Auctores hoc aſſi- D
gnant illis, qui neceſſitate coacti omnia audent. *Attali canis.* Textor id homini voraci
attribuit, quoniam huiuſmodi canis rictu ingenti cibaria integra deglutiret. *Quam faci
le canis exta edit.* Legitur hoc dicterium prouerbiale apud Senecam de re admodum
expedita. *Canis viuens è magdalia.* Euſtathius in Homerum, hoc iactat in Paraſitos alie-
lib. 4. Iliad. no victitantes cibo; nã Magdalia erat manuũ purgamentũ, quod poſt earũ abſterſionẽ
canibus obijciebatur. *Canis in olla.* Geſnerus ſcribit id eſſe promulgandum, quando ne
bolus quidem in menſa relictus eſt. *Melitæi canis.* Id cõpetit homini tenuis victus, quo
niam Melitæi canes, & paucis, & delicatùlis cibis veſcuntur. *Canis circa inteſtina.* Spe-
ctat ad illos, qui rem deſideratam conſpicantes, illa tamen frui non poſſunt. Canes enim
circa inteſtina oberrant deuoraturi, niſi lanij fuſtem timerent. *Periculoſum eſt canem in-
Idyl. 10. teſtina guſtaſſe.* Theocritus hoc adagio admonet non facile à vitijs eum remoueri, qui
ſemel criminum illecebras deguſtauerit. Hinc oritur aliud recitatum in epiſtola D. Pe-
tri. *Canis reuerſus ad vomitum.* Pronunciatum in illos, qui in eadem flagitia re-
labuntur;

Digitized by Google

E ſabuntur, à quibus ſemel receſſerunt. *Obijcere canibus agnos.* Dicebatur olim, quò homines imbelles, & litium imperitos calumniatoribus exponebant. *Morbus pecudum ſalus canum.* Hodie paſſim effertur, quando vnius diſpendium in alterius compendium vertitur, cum pecudes ob aliquem affectum pereuntes canibus obijciantur. *Canem alligare lactibus agninis.* Huius meminit Plautus in Pſeudolo, vbi volebat inferre, qui credit homini malæ fidei, eum nihil operari; cũ fruſtra eum habeat obligatum, qui non eſt ſoluẽdo. *Canibus oſſa prodo.* Manifeſtatur de eo, qui inimico proprium aperit conſilium. *Cani das paleas, & Aſino oſſa.* Hoc recitatur, quando munera non conuenientia mittuntur, vt ſi bipalium ſapienti, & liber ruſtico donetur. Ideo Seneca ad rem ſcribebat. Cauendum eſſe, ne munera ſuperuacua mittantur. *Canis caninam non eſt.* Id conuenit artifici, qui alium eiuſdem profeſſionis non vult taxare. Quamuis autem multi Auctores, vt relatũ fuit in cibo canum, tradant canes caninam carnem non edere attamẽ Scaliger fatetur ſe nouiſſe cantorẽ canem habẽtem, quæ omnes ſuos fętus deuorabat. Si ad venationẽ mentem conuertamus, inde multa etiam prouerbia dimanare colligemus. Nam *Canes venatici.* Vocãtur illi homines, qui ſemper aliquid rimãtur, & inueſtigant. *Inuitis canibus venari,* Denotatur hoc adagio res non facilè ſuccedere, quando à Nolentibus extorquentur. *Abſq; canibus & retibus.* Hoc protulit Pindarus in illos, qui clancularijs artibus prædam capiunt. Licèt etiam poſſit transferri ad eos, qui aliena non egentes ope, proprio marte rem aliquam aſſequuntur. *Ceruus canes trahit.* Aſſignauit hoc Theocritus in Thyrſide, quod pronunciandum eſt, quotieſcunquè res præpoſteræ ſuccedunt. Etenim Ad rem Ouidius canebat.

Non docet infeſtos currere Cerua Canes.

Multi canes mors leporum. Geſnerus affert hoc adagium docens multitudini cedendum eſſe, *Pluris, & non canis capit lepores.* Promulgatur quotieſcunquè ad aliquod peragendum negotium non vnum, ſed plura concurrunt. *Lepores à paruis etiam canibus comprehenduntur.* Non valdè recedit hoc adagium ab illo uerſu Ouidiano.

A cane non magno ſępè tenetur aper.

Monemur enim, ne fortitudinem mole corporea metiamur. Inſuper ab alijs etiam canũ G proprietatibus alia prouerbia ſcaturiunt, vt *Catella melitæa.* Quadrat in eum, qui in delitijs educatur; cum huiuſmodi canes ad voluptatem tantummodo nutriantur. *Cauda blandiri.* Refertur in illos, qui ſpe alicuius commodi allectati more canum alicui blandiuntur. *Vt canis è Nilo.* Eulgatur in illum, qui artem quampiam, obiter tantùm delibat, cum proprium ſit canum Aegypti, ob metum Crocodilorum, Nili aquam currendo bibere. *Compiura maſculi canis cubilia.* Iactatur in hominem mulieroſum, qui non certo contentus thoro per aliena cubilia vagatur. *Sternere lectum cani magnus labor.* Proferti debet in illos, quibus minime poteſt ſatisfieri. *Canis dormiens non eſt excitandus.* Hoc Geſnerus docet eos non eſſe irritandos, qui nobis nocere poſſunt. *Canes veteli non facilè aſſueſcunt loro.* Geſnerus inquit hoc enunciandum eſſe in ſenes, qui difficilimè & linguam, & mores mutant. *Canis in vincula.* Poteſt pronunciari de homine, qui ſponte ſeruitutis iugum ſubit. Sumptum eſt prouerbium à canibus, qui colla in vincula inferunt. *Docere canem vetulum motationem caudæ.* Vtitur hoc vulgus Bononienſis H in illum, qui hominem verſutum vult aſtutijs imbuere. *Non magis quàm canem.* Hoc adagio odium, & contemptio demonſtratur. Quandoquidem quid ſimile per canis vocabulum declaratur. *E canis podice.* Lucianus hoc adagium rebus difficilibus accommodauit; propterea quòd canes hanc partem anguſtam habeant; ideoquè difficilius, quàm alij animantes excernunt. *Canum claudicatio; Meretricum nutus, & mercatorum iuramenta.* Geſnerus tradit hęc tria ex æquo fidem non merere, quoniam canes identidem nullo morbo coacti claudicant. Præter inſtitutum ordinem, alia adagia ſuccedunt examinanda. Vt. *Qualis hera, talis canis.* Recitatur à Clemente Alexandrino, & profertur in ebrioſæ, & impudicæ matris libidinoſam, & temulentam filiam. *Catula Dominam imitantes.* Attinet ad famulos, qui Dominorum ferociam repræſentare volunt, aut ad diſcipulos, qui præceptoris arrogantiam recipiunt. *Cani blandiri Domini cauſa.* Notiſſimum eſt apud nos prouerbium de illis, qui ab aliquo beneficiũ expectantes non illi ſolum, ſed omnibus etiam familiaribus gratificari conãtur. *Pro malo cane ſuẽ repoſcis.* Diogenianus hoc memorat, quãdo pro re vili pretioſa expetitur; nã ſus eſculentus eſt; canis verò nequaquam. *Canis peccatum ſus dependit.* Pronunciatur quando

lib.1. de beneſ.cap.2.

Exerc.202.

Adagia alia ex alijs canũ proprietatibus.

Alia adagia præter ordinẽ inſtitutũ

lib.3.Pedag.

pro eo,qui peccauit,alius dat pœnas. Verùm vnde originem habuerit Manutius ſe ignorare fatetur. *Aliter Catuli longè olent, aliter ſues.* Legitur apud Plautum in Epi- A

In li. Adag. dico, quo denotatur hominem ab homine veſtibus non dignoſci,ſed ineſſe cuicumquè quoddam proprium in facie,& oculis refulgens,quo Dominus à famulo, generoſus à ruſtico,& probus ab improbo dignoſcitur. *Delia nota canibus.* Dicitur de rebus notiſſimis;cum Diana ex Delo Inſula venationis Dea olim eſſe perhiberetur. Ad rem Virgilius canit.

Notior vt iam ſit canibus non Delia noſtris.

Quaſi Millus cani. Prolatum eſt ad firmum indicandum præſidium, cum millus collare mucronibus ferreis armatum canibus ſecuro ſit munimento. *Cum cane ſimul, & lorum.* Dicitur quotieſcumquè omnia ſimul pereunt, vt nulla ſpes aliquid recuperandi relinquatur. Vulgus Bononienſis ad rem dicere ſolet. Poſt amiſſam ſecurim proijcere manubrium. *Canes expellit, ſimul & ipſe egreditur.* Geſnerus iactat in illum, cui nihil omnino negocij eſt in aulis Principum. *Canem excoriatum excoriare.* Huius meminit Ari-

lib. 2. Mor. cap, 11. ſtophanes in Lyſiſtrata (referente Suida) conuenitquè illis,qui iterum patiuntur ea,qui- B

bus aliquando fuerunt afflictati,ſcilicet addere afflictionem afflicto. Diogenianus id illis competere opinatur,qui ad aliquod opus peragendum incaſsùm accedunt. *In canis podicem inſpicere.* Legitur apud Ariſtophanem,ſed Interpres admonet hoc in cæcutientes iactari ſolere. *Canis in eadem dormitat tegula.* Vſurpatur ab Ariſtotele prouerbij loco de illis, qui inſtinctu naturali erga ſimilia afficiuntur. Etenim Empedocles interrogatus,teſte Ariſtotele, cur ſemper in eadem tegula dormiret canis. Reſpondit canem ſimile quid tegulæ habere,& proinde ob ſimilitudinem eò tendere. *Pellem caninam rodere.* Martialis hoc dixiſſe videtur prouerbiali metaphora pro eo,quod eſt hominem maledicum,& improbum conuitijs inſectari. Demum tanquàm coronidem hoc addemus. *Ad Cynoſarges.* Hoc proferebant Priſci contumeliæ loco,in homines viles, & præcipuè nothos. Etenim Cynoſarges locus erat apud Athenienſes,vbi nothi tantummodò exercebantur. Erat enim ibi ſacellum Herculis,& Hercules nothus tanquã C

ex adultera natus eſſe ferebatur.

PROBLEMATA.

CVm varia ſint problemata ad naturam canum attinentia inchoantes à capite;primò de viſione diſſeremus. Nam quæri ſolet,cur canum, & leo-

Primũ Problema. num catuli cæci naſcantur. Reſponſum fuit capite primo primi libri. Hæc animalia ab vtero prodeuntia non eſſe adhuc perfectæ maturitatis. Ideoquè paulatim viſionem perfici. Deinde de olfactu quæritur,

Secundum de olfactu. cur canes inter quadrupedes,& vultur inter aues præcipua odorandi vi potiantur. Reſponſio eſt id euenire huiuſmodi animalibus, quia ſicciora ſint,cerebrumquè nulli pituitæ obnoxium habeant. Aliud etiam ſpectat ad ſenſum odoratus; nimirum cur Zephiro flante canes malè venentur. Ratio eſt, quoniam Zephirus omnium ventorum maximè eſt continuus, & terram attingens Ferarum odorem diſſipat, ſicquè diffi- D

Tertium de lingua. cilem efficit venationem. De lingua,Curioſi quærunt,cur hæc in cane ſit medicinalis. Hoc nonnulli ab aliqua linguæ caninæ occulta proprietate dimanare opinantur. Alij reſpondent linguam canis multis poris refertam, in abſtergendis vulneribus, omnem malam eorum qualitatem ad ſe trahere. Alij deniquè linguæ canis humores vulnera ſanantes ineſſe arbitrantur. Nos autem huiuſmodi effectum,& abſterſioni, & ſicciori animalis temperaturæ attribuimus. De dentibus,quærit Cardanus in Commentarijs

Quartũ de dentibus. ad aphoriſmos Hippocratis,cur canes duriſſimis cibis, nempè oſſibus veſcentes firmiſſimos vſq; ad ſenium dentes conſeruent. Hanc rationem ibi aſſignat,quia hæc animalia à calidis cibis ſe abſtinent:Quapropter monet eos,qui ad ſenectutẽ vſq; dẽtes cõſeruare cupiunt,vt omnia calida vitent;etenim à frigido membra exanguia roborantur.

Quintum. Poſſumus nos id ſicciori capitis huius belluæ temperamento attribuere. De latratu canum multa proponuntur problemata. Primum eſt, cur canes domi morantes omnibus aduenis latratu infeſti ſint, in foro autem, & in itinere, neminem allatrent.

Scitè

E Scitè reſpondent aliqui, cum canes extra proprias ædes ſint, nullumquè locum
tutum habere videant, eos quaſi omni auxilio deſtitutos maximè formidare.
His addamus, extra ædes, cuſtodiendæ domus voluntatem ceſſare. Secundò quæ- *Sextum.*
runt aliqui, cur vno cane latrante omnes vicinię canes latrare incipiant. Reſponſio
eſt canem animal acerrimi ſenſus, audita alterius voce, vehementem iram concipere,
conſequenterquè latrare, necnon cæteros ad latrandum excitare. Tertio proponi- *Septimum.*
tur, cur multis canibus latrantibus, & vno verberato, & vociſcrante, cæteri aufugiant.
Nonnulli reſpondent, caninam vocem à canibus cognoſci; ideoquè cognito canis per-
cuſſi clamore dolorem denotante, reliqui canes ſibi metuentes terga vertunt. Quar-
tò enrioſi rimantur cauſam, propter quam mendicis, baiulis, alijſquè malè indutis la- *Octauum.*
tratu infeſti eſſe ſoleant. Reſponſio nonnullorum eſt, quia huiuſmodi homines minis,
& percuſſionibus, vt plurimum canes vexare ſolent, vel dicamus, quòd canes vrbani
cum hominibuſc iuilibus, & benè indutis ſemper verſantur; quapropter mẽdicos, alioſ-
què veſtibus laceris amictos, tanquàm externos allatrant, quemadmodum viciſſim ca-
F nes gregarij, & armentarij ciuibus, alijſque benè indutis accedentibus moleſti eſſe ſo-
lent. Quoad motum huius animalis. Aliqui inueſtigare conantur rationem, propter- *Nonum.*
quàm canis inter ambulandum alterum crus poſteriorum contrahat; itaut tribus tantùm
pedibus incedere uideatur. Id euenire dicunt, quia canes blandi, & adulatores sũt,
idcirco & corpore, & corpotis partibus interdùm ſaltando geſtiunt. Alij id demen-
tię, & leuitati canum aſſignant, quæ in paruis potiſſimùm canibus obſeruatur, cum hi ali
quando inſanire videantur: hanc tamen veram eſſe rationem exiſtimamus, quoniam ca
nes ſicciſſimæ ſunt temperaturæ, eoquè magis partes pòſteriores; hinc fit, vt illæ ſæpè
ſæpiùs contrahantur. Circa motum pariter quæritur cur canis hominem potiùs, quàm
aliud animantium genus amore proſequatur, & concomitetur. Hanc cauſam viri eru- *Decimum.*
diti puro, & deſęcato ſanguini attribuunt, ex quo puri ſpiritus, indequè actiones vege-
tiores dimanant, quas ſagacitas, & prudentia conſequitur; qui affectus neceſſariò
amorem expoſcunt. Quamobrem canis hominem, & viciſſim homo canem beneuolen-
tia proſequitur. Alij aſſeuerant hoc inde naſci, quia cætera animalia ex ſe victum in- *Vndecimũ.*
G ueniunt, canes autem nequaquam, niſi ab homine illis ſuppeditetur. Quæritur deniquè
cur canes hominem ſectantes ſemper præire velint. Reſponſio aliquorum eſt, quia
canes quò tendunt, citius aduentare cupiunt, vel quia ſagaces ſunt, ſagacium autem
proprium eſt præcedere. Nos autem ab eorum audacia id prouenire exiſtimamus;
quandoquidem audacia non ſolùm homines, ſed etiam cæteros animantes primos ad
operandum impellit. Amplius canis iracundia alijs problematibus anſam dedit.
Etenim Aliqui inueſtigant cur canes iram concipientes rictum contrahant, & dentes *Duodecimũ*
oſtendant. Id à ſicca complexione canum dimanare aſſeuerant, proprium enim eſt ſic-
citatis neruos ad ſuam originem trahere. Canis autem iraſcentis ſiccitas augetur;
ideoquè, & labia, & nerui contrahuntur. Pariter conſiderandum eſt, cur canes poſt *Tertiumde-*
partum fiant iràcundiores, cum cætera animalia, vt ouis, & mulier mitia euadant. Re- *cimum.*
ſpondent rerum naturalium periti, Canes poſt partum non expurgari, quare illa excre-
menta in bilem conuerſa natiuam canis iracundiam augẽre ſolent. His notatis, ad lo-
tium canũ accedemus, de quo duo quæri ſolent: Primùm eſt; cur canes mares min- *Quartum-*
H gendo crus eleuent, fœminæ verò nequaquam. Pro reſponſione ſciendum eſt, poſt *decimum.*
ſextum ætatis menſem membrum genitale canum adeò rigidum, & tenſum verſus ven
trem fieri, vt, niſi crus èleuaretur, totus venter lotio madefieret; ideo canes in eleua-
tione cruris hoc incommodum euitant. Antequam verò ſextum attingant menſem tan
quàm fęmellæ ſubſidendo meiunt. Denuò quæritur; cur potius ſecus parietes, quàm *Quintumde*
alibi mingere cupiant. Pro diſſoluenda difficultate notandum eſt, canem quatuor *cimum.*
cruribus incedere, quare vno eleuato caſum timeret, niſi eſſet penès aliquid, vt poſſet
ſe ſuſtinere ſi oporteret. Tandem congreſſus canis nos in magnam admirationem tra- *Sextumde-*
hit, vt neceſſariò inueſtigandum ſit; cur canes poſt permixtionem adeo copulentur, vt *cimum.*
nonniſi poſt longam moram ſeparari queant. Philoſophi multifariam reſpondent.
Alij autumant membrum genitale canis in comparatione ad totius corporaturam eſ-
ſe magnum, orificium verò pudendi canis fęmellæ eſſe anguſtũ, cũ venereo tempore in
tumeſcat; hac de cauſa canes in congreſſu connectuntur. Sed veriorem cauſam puta-
mus eliciendam eſſe à ſicciori canum temperamento, conſequenterquè ab inopia ſemi-

nis, quod tunc totum circa penem colligitur. Vnde turgidus penis, à vulua exire nequit, A
niſi prius guttatim exeunte ſemine, detumeſcat.

FABVLOSA.

CErberum fuiſſe Plutonis canem tartareum nempè Inferorum cuſtodem trifaucem, ſeu tergeminum omnes poetæ fabulati ſunt. Quapropter Virgilius de hoc ſic canebat.

Cerberus hęc ingens latratu regna trifauci
Perſonat, aduerſo recumbans immanis in antro. lib.6.Aene.

Aliquando etiã poetæ hunc canẽ non ſolum tricipitem, ſed etiam centicipitem vocitarunt propter innumeros colubros, quos loco pilorum in capite habuiſſe finxerunt. Cęterùm Hiſtorici veritatis perquàm ſtudioſi tradunt Cerberum fuiſſe ſerpentem in Tęnaro, quem canem à mordacitate appellarunt, cum lethiferis dentibus homines mordens interimeret. Hunc tandem Hercules ad Euryſtea deduxit. Alij poſtea hunc canem fuiſſe philoſophiæ ſymbolum ab Hercule patefactæ referunt; quæ tribus diſtinguitur capitibus; quorum vnum Rationi, alterum Naturæ, & tertium Moribus famulatur. Vnde Philoſophia Rationalis, Naturalis, & Moralis dimanauit. Prætereà aliã Phoci, ſeu Thyphonis filiæ fabulam Higinus recitat; cuius inguina, dum hæc in fonte herbis veneficis à Circe infecto ablueretur, in canes conuerſa ſunt, quibus perterrefacta, & quaſi inſana in proximum fretum ſe præcipitans in ſaxum ingens conuerſa eſt. Huius meminit Ouidius dum inquit. B

Scylla venit, mediaq; tenus deſcenderat aluo,
Cum ſua fœdari latrantibus inguina monſtris lib.4. Meta.
Aſpicit, ac primò non credens corporis illas
Eſſe ſui partes, refugitq; abÿtquè, timetquè,
Ora proterua canum, ſed quos fugit attrahit vnà. C

Hodie autem ſcylla ob impendens nauibus periculum famoſus maris ſcopulus eſſe perhibetur, à cuius cauitatibus ſoni latratus canum æmulantes exeunt. Vnde Baptiſta Mantuanus huc reſpiciens canebat hunc in modum.

Flectite vela citi, loca iam malè tuta videntur;
Excitat iratos ſcylla propinqua canes.

Orionem optimum fuiſſe venatorem omnibus eſt manifeſtum. Hunc igitur poetæ poſt mortem vnà cum cane ſyderibus adiunctum fuiſſe nugantur. Męram quoquè canem Icari Athenienſis patris Erigones intèr aſtra Ouidius collocauit. Idem poeta Hecubam a Thracibus lapidatam latraſſe, & in canem transfiguratam fuiſſe ſcribit his verſibus.

——— ——— Priameia coniux
Perdidit infælix hominis poſt omnia formam,
Externaſquè nouo latratu terruit auras.

APOLOGI. D

SOlent apologi, ſeu fabulæ à natura canis deſumptæ mordacitatem, ſeu cuſtodiam & munera, quæ canes obeunt, reſpicere. Ratione primi. Fertur quidam de collo proprij canis quoddam tanquàm mordacitatis ſignũ ſuſpendiſſe, vt homines illac tranſeuntes ſibi cauerent; quòd noſtræ ætatis ruſtici plerumquè præſtare ſolent. Idcirco canis ille huiuſmodi ſignum ſibi præſtantiſſimo honori eſſe credebat, cui alter canis dixit. Hoc non tibi decori immò dedecori eſſe exiſtimare debes. Apologus indicat, quòd inanis gloriæ captatores opprobria etiam maximo ſibi honori eſſe opinantur. De mordacitate Abſtemius complures vrbanos canes villaticum præcipiti curſu fugientem inſectantes finxit; ad quos villaticus conuerſus ſtatim, atque rictum contrahens dentes oſtendere cępit, hi quieſcentes ei appropinquare non audebant. Hac fabula Auctor docet quamcunquè In lib. Myt.

leuem

E leuem reſiſtentiam hoſtibus timorem incutere. Amplius canis quondam olitoris in
puteum incidit, ſed olitorem ei auxiliaturum in puteum deſcendentem momordit, quo-
niam canis ad ipſum demergendum deſcendiſſe putabat. Auctor hanc fabulam in vi-
ros iniuſtos, & ingratos protulit. Olim vir quidam domi plures canes alebat. Accidit au
tem, vt Heri filius ab vno illorum demorſus interiret. Quapropter Herus tunc omnes
canes confecit. Hac fabula indicatur quòd interdum homo improbus multos viros pro
bos ad pernicem trahit. Ratione cuſtodiæ, & aliorum munerum, quibus canes fungùn-
tur alij emergunt Apologi. Primò narratur quòd fur noctu ingrediens diuitis domum
à peruigili cane cuſtoditam ad iram canis compeſcendam panem obtulit. Canis autem
noſcens fallaciam dixit. Huiuſmodi munus mihi poſthac damnum machinaturum par-
ui ſacio, ideoquè niſi hinc diſcedas, latratu tua furta prodam. Ex apologo percipiant
viri beneficio aliquo affecti, vt nunquam illius memoriam obliterent. Habebat quidam
duos canes, quorum alterum domus tutelam, alterum verò venationem docuit; attamē
ambobus captæ prædæ portionem quotidie impartiebatur. Canis venaticus id ægrè
F ferens alterum obiurgabat, quòd nullum paſſus laborem præda potiretur. Cui canis
domus cuſtos dixit. Herum potius eſſe reprehendendum, quia ipſum ad venationem
non inſtruxerit. Ab hoc apologo percipiendum eſt non iuuenes imperitos, ſed eorum
parentes eſſe redarguendos, qui eos à teneris vnguiculis doctrina imbui non curaue- *In li. Myth.*
rint. Item quidam paſtor, vt refert Abſtemius, oues ſuas cani commiſerat cuſtodien-
das, quare illum optimis cibis nutriebat: attamen canis clanculum aliquam ſemper ouē
occidens vorabat. Paſtor, hoc cognito, canem conficiendum apprehendit. Interim canis
ad Herum conuerſus ſic eſt locutus Non me tuum familiarem, ſed potius lupum tuo oui-
li quotidie inſidiantem interimere debes. Paſtor autem canem potius, quàm lupū mor-
te dignum iudicauit. Dixit enim, lupus palàm ſe meum eſſe hoſtem profitetur; tu autē,
ſimulato amicitiæ officio, in dies meum gregem diminuis. Apologus oſtendit illos po- *Prætextu a-*
tius eſſe puniendos, qui amicitiæ prætextu nobis nocent, quàm eos, qui apertam inimi- *mici quis*
citiam exercent. Amplius quondam lupus canem valde adipatum intuens interroga- *nocet.*
uit; vnde tanta corporis pinguitudo dimanaret. Cui canis dixit, id à copia alimenti ab
Hero quotidie mihi ſuppeditata prouenire, quare lupus inuidia motus ſe illi aſſociare
G volebat. Interim collum canis depile conſpicatus, huius cauſam ſciſitatus eſt. Cui ca-
nis, id euenire dixit à vinculis, quibus identidem detineor. Tunc lupus mutauit conſi-
lium dicens ſe velle potius pauperem liberum, quam locupletem ſeruum viuere iuxta
illud.

Non bene pro toto libertas venditur auro,
Hoc cœleſte bonum præterit orbis opes.

Canes enim, data occaſione, & vinciuntur, & verberantur. Vnde quidam habens ca-
nem proprijs manibus alebat, ſed illum ligandum, vel verberandum ſeruo tradebat.
Tandem canis aufugit. Herus autem coram cane comprehenſo conquerebatur, cur ta
lem dominum proprijs manibus animalia nutrientem vitaret. Reſponſum fuit à cane.
Quicquid à famulo tuo accepi, à te accepiſſe exiſtimo; quandoquidem tuo iuſſu id feciſ-
ſe manifeſtum eſt. Declarat Apologus malum ſemper ei attribuendum eſſe, qui illius *Cui malum*
fuit cauſa. Pariter legitur, quod quidam canem venaticum habuit excellentem, à quo *ſit attribuē-*
H in viridi ætate conſtituto nulla præda euadebat; ſed ab illo ſeneſcente ob defectum vi- *dum.*
rium, & dentium omnes Feræ fugiebant; hac de cauſa ab hero ſæpè fuſte cædebatur;
ideo canis de hoc conquerens domino dixit, ſe confectum ſenio venaticos labores per-
ferre non poſse. Denotat Apologus illum inane ſeruitutis iugum ſubire, qui homini *Homini in-*
ingrato famulatur. Præter dicta, occurrit canis, & ſus, qui animantes de fæcunditate *grato non*
inter ſe certabant. Sus autem cani fœcunditatem concedebat, ſed poſtea addebat fœ- *debemus fa-*
tus eſse imperfectos, cum cæci naſcerentur. Indicat Apologus res non iuxta copiam, *mulari.*
ſed iuxta perfectionem iudicandas eſse. Deniquè finxerunt Mythologi, quod quidā
vir amicum ad cœnam ingenti epularum apparatu inſtructiſſimam inuitauerit. Illius
etiam canis alienum canem ad conuiuium duxit; ſed miniſtri externum canem in ædibus
verſantem obſeruantes comprehenſum de feneſtra eiecerunt. Monemur hoc Apologo,
ne fidem ijs adhibeamus, qui, alienis bonis, nobis gratificari pollicentur.

MIRACVLA. A

DEus Optimus Maximus verus miraculornm patrator canes habuit mini-
ſtros, illoſquè Sanctis ſuppeditauit,vt quid ſupra vim naturæ operaren-
Thob.c.11. tur. Nam Thobias à cane ductus,& reductus fuit,vt ſacra monet pagi-
na Canis Diuo Roccho ægrotanti,& in ſolitudine ſub arbore cubanti pa
nem iuſſu Domini deſerebat,ne fame periret,vt in Actis huius Sancti le-
gitur. Miniſtri iræ Dei fuiſſe perhibentur canes,quando Regi, Achab Elias prædixit,
lib.3. Reg. cap.22. fore vt canes eius ſanguinem lamberent. Etenim paulò poſt in pugna aduerſus Gala-
ditas, vulnerati Regis ſanguinem è curru profluentem canes lingebant. Regina Ieza-
bel,cum vineam Naboth concupiſcens abſtuliſſet,eiuſdem Eliæ prædictione à canibus
Colloq.7. deuorata eſt. Petrus etiam Apoſtolus (referente Maiolo) iuſſit cani Simonis Magi
tanquam miniſtro,vt aduentum Petri Apoſtoli Simoni nunciaret: quod canis voce hu- B
mana,omnibus ſpectantibus,præſtitit.Anachoreta quidam Galata cũ olim eſſet ouium
paſtor quemdam peregrinum hoſpitio excipere recuſauit,qui poſtea ſub dio cubans à
In Prato canibus deuoratus fuit. Hac de cauſa pœnitentia ductus,& anachoreta factus,teſte So
ſpir.c.167 phronio,poſt triennium,quod ipſe ſæpè prædixerat,à canibus diſcerptus eſt;cum tamẽ
quotidie impunè inter Leones verſaretur, Lucianus Sophiſta Samoſatenſis,qui Traia-
ni tempote floruit, à canibus laniatus eſt,non ſine diuinæ vltionis ſuſpicione, vt tra-
dit Volaterranns,quoniam cum prius eſſet Chriſtianæ fidei addictus,ab hac poſtea rece
dens religionem inſectari cępit. Item narrat Cæſarius Heiſterbacenſis quemdam ſer
lib.11. Mirac.c.53. uum olim curſorem Othonis Archidiaconi Leodicenſis,proprium munus deſerentem,
ſe multitudini prædonum aſſociaſſe,quibus ſe Epiſcopum per inſulam reprçſentãs pec-
catorum abſolutionem tribuere ſolebat;ſed Dominus duos canes tanquam iræ diuinæ
vindices ei immiſit, à quibus,nonnullis ſocijs ſpectantibus, necatus fuit. Idem auctor C
lib.cit.c.59. recitat quandam ancillam omni genere ſcelerum inquinatam per quietem cõſpicatam
fuiſſe,ante Chriſti tribunal,alias defunctorum animas ad gloriam,alias ad ſupplicia de-
mandari. Euigilans autem id religioſæ cuidam matronæ retulit(hæc enim erat de vil-
la quadam Diçceſis Colonienſis) quæ reſpondit vitam criminibus maculatam emẽdan
dam eſſe. Ancilla primùm timuit,ſed paulò poſt omni metu depoſito,ad vitam diſſolu-
tam reuerſa eſt. Hæc tandem graui oppreſſa morbo expirauit. Tunc canum copia il-
luc confluens domum defunctæ intrans cadauer laniare cępit;itaut vix fuſtibus ab inco
lis villæ abigi poſſent. Attamen canes fugati ad tumulum ſepulti cadaueris reuerten
cap.138. tes inter ſe acriter præliabantur. Mannus in hiſtorijs ſelectis refert quemdam iuuenẽ
libidinis flamma accenſum formoſam mulierem deperiſſe. qui,docente Diabolo, ſamu-
lo mulieris numeroſam pecuniam pollicitus eſt,ſi ei in ædes Dominç aditũ pateſaceret.
Famulus nũmis allectus docuit iuuenẽ, vt obſeruaret Dñam ad ſacrũ audiẽdũ die feſto
pergentẽ;nã tunc domũ ingredi,ibiq; latitare licebat.Quo facto,mulieri domũ reuerſæ
verbo Dei,& orationibus munitæ de improuiſo iuuenis œſtro libidinis incitatus ſe ſe ob D
tulit,qui varijs blanditijs animũ mulieris ſolicitare cępit.At fœminatur bata,cœlum ſu
ſpiciens,qua potuit vi,iuuenis petulantiam reiecit. Deinde cum violentas ei inferre
manus vellet,aſtitit illicò canis ferociſſimus,qui ſœminæ patrocinium ſuſcipiens in iuue
nem dente iracundo proſilijt,caputquè à collo auferens euanuit. Pariter quidam in-
To.11. Ann. Eccl. ceſtuoſus, vt affirmat Baronius,cum mulierem conſanguineam nuptiali fœdere ſibi con
iunxerit,nequè obiurgatus,nequè excommunicatus timuerit. Contigit vt panes nu-
ptialis menſæ canibus proiecti ab ipſis minimè tangerentur. Idem Auctor narrat ca-
Tom.12. nes etiam famelicos à pane proiecto ab interfectoribus Sancti Thomæ Cantuarienſis
abhorruiſſe. Idem Baronius recitat,quòd decollato ſancto Anaſtaſio, & cadauere cũ
Tom.9. alijs relicto.nocte ſubſequenti Chriſticolæ accedentes;vt Sancti cadauer auferrent,ca
nes hoc intacto,aliorum corpora exediſſe inuenerunt. Modò mirabilia de Diabolo ca-
cap.388. nis formam induente dicenda ſuperſunt. Mannus enim tradit in hiſtorijs ſelectis,quòd
Perſianus ſacerdos,qui Philippo Nerio à confeſſoribus erat,graui oppreſſus morbo a
Diabolo ſub nigerrimi canis ſpecie vexabatur. Interim acceſſit Philippus, quem vbi
ægrotus vidit,in hæc verba prorupit. Adiuua me ſancte Philippe,nam canis hic niger-

rimus

E rimus me lacerare nititur;quibus verbis motus Beatus Philippus humi ſtratus preces
ad Deum pro ægrotante fundere cępit,ſed ſtatim æger exclamauit. Canis recedit, & *cap.501.*
fugit canis. Ex eodem auctore,quidam Catholicus opulentæ ſuppellectilis amiſſionem
timens,fide Christi poſtpoſita,ad Eccleſiam Caluiniſtarum ſe contulit; vbi conſpicatus
eſt miniſtrum Dęmonis miſerrimo populo panem pollutum tradentem,nec non canem
nigrum,atquè horribilem de manu miniſtri illum accipientem;qua terribili viſione per-
terrefactus,domumquè reuerſus paulò poſt obijt. Pariter ex eodem auctore, quidam
monachus,cæteris quieſcentibus in meridie vociferari cępit. Tunc cæteri accurrentes *cap.622.*
cum apertis oculis trementem ad altare ſancti Andreæ Apoſtoli duxerunt,vbi ipſe con
feſſus eſt ſenem ei apparuiſſe, qui canem nigrum ad eum dilaniandum dimiſit dicens.
Quarè hoc monaſterium vis deſerere?nam monachus eo die illum ordinem religioſum
relinquendi conſilium habuit. Abdias etiam narrans certamen D. Petri Apoſtoli, & *lib.1.hiſt.*
Simonis Magi coram Nerone Imperatore, retulit,quòd D. Petrus panem hordeaceum *Apoſt.*
benedixerat,atquè fractũ in dextra,atquè ſiniſtra manica collocauerat. Tunc Simon
F indignatus,cum arcanum Apoſtoli detegere non poſſet,exclamauit. Procedant canes
magni,& Petrum in conſpectu Cæſaris deuorent. Illicò canes mirandæ magnitudi-
nis proſilientes in Apoſtolum irruerunt; Petrus autem orans panem benedictum ca-
nibus oſtendit,quem conſpicati ſubitò euanuerunt. Tunc conuerſus ad Cæſarem Pe-
trus dixit,quos promiſerat Simon Angelos contra me eſſe venturos, canes fuiſſe iam
omnibus exploratum eſt;cum ipſe non diuinos ſed caninos tantummodo Angelos ha-
beat. Præter hæc,ſexcenta recitari poſſent miracula eorum,qui lacerati à canibus, &
mortui ad vitam ſupra vim naturæ reducti fuerunt. Nos autem vnum,aut alterum at-
tingemus: Apud Abdiam legimus,quòd Andreas Apoſtolus egreſſus Nicęa, cum ad *lib.3.hiſt.*
portam Nicomediæ appropinquaſſet, videns iuuenem iam à ſeptem canibus dilaniatũ, *Apoſt.*
mortuumquè deferri,expanſis ad Cęlum manibus,illum viuum, & incolumem parenti-
bus lachrymantibus reſtituit. Ex Surio in vita ſancti Maximi Antiſtitis Rhegienſis
Vrbis,adoleſcentulus ob morſum canis rabidi mortuus diuina virtute vitæ reſtituitur.
Immò paulo poſt in canem rabidum Sanctus inſpirans illum necauit. Tandem adda-
mus tanquàm coronidem illud miraculum recitatum à Cæſario Heiſterbacenſi. Quan- *lib.10. Mi-*
G do olim quidam pueri Sacerdotem imitantes in quodam amne, ſub trini nominis inuo- *racul.c.54.*
catione,canem baptizarunt. Canis autem,cum virtutem tanti nominis ſuſtinere non
valeret,illicò à rabie correptus eſt.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

CAnes latrantes in ſacris Biblijs D. Auguſtinus Hæreticos aduerſus Eccle
ſiam clamantes myſticè exponit. Lauretus autem Iudæos aduerſus Chri
ſtum vociferantes interpretatur. Iuxta illud Apocalypſis. *Foris canes, &* *cap.22.*
venefici, & impudici, & homicida, & Idolis ſeruientes. Amplius, per canes, vi
ri eruditi Romanos milites Pilato præſidi aſſidentes intellexerunt, cum
ſcribat Pſalmographus. *Circundederunt me canes multi.* Quapropter Prædicti miniſtri *Pſalm.21.*
H immundi,& admodum impudentes veluti canes viſi ſunt,dum ſacroſanctam Chriſti fa-
ciem ſputis fędarent. De his miniſtris verba faciens Ioannes Franciſcus Apoſtolus
ſcribens ad Pontium Pilatum ſic canit. *lib.2. Epigr.*

Tu tamen infando preſſus, victuſq; timore.
Illum das canibus ſanguinolente feris.

At Origenes per canem inſanum intellexit Herodem;ſiquidem canis lapide percuſſus,
cum percutientem ferire nequeat,lapidem mordet, pariter Herodes iracundia pulſus,
tanquàm demens in cędem infantium furere uiſus eſt. Diabolus etiam in ſacris litte- *cap.21.*
ris canis cognominatur;cum dicat Pſalmographus. *Libera animam meam de manu canis.*
& in Exodo. *Apud omnes autem filios Iſrael non muttiet canis ab homine.* Canes muti, vt
legitur apud Iſaiam,myſticè intelliguntur Principes ſacerdotum, qui tanquàm canes *cap.50.*
impudentiſſimi fuerunt;immò muti, quia Chriſtum Dominum non prædicauerunt.
Licèt canes muti Paſtores ſuperbos etiam denotare poſſint,qui gregem Domini ab Hæ
reticis,& à Dęmonibus defendere non curant. Immò ex ſententia D. Ambroſij,hi præ-
uarica-

uarieqtiones. Populi ſilentiū inuoluunt. Præterea canes muti homines etiam ingratos A
deſignare poterunt, qui nunquam os aperiunt, vt Domino Benefactori dignas grates
perſoluant. Tandem cum muti fuerint canes in exitu *Iſrael de Aegypto*, tacitum etiā
In Cō. Sym. egreſſum filiorum Iſrael dēnotabant. Vel ſecundum alios, corda Aegyptiorum pauida,
& tacita fuiſſe ſignificabant; quando quidem eiuſ Ricciardo, illa vox, quam Interpretes
canes verterunt, cor etiam indicare perhibetur. Canis mortuus in ſacris litteris hu-
milem ſignificat, quoniam Dauid cum Regem Saulem capitalem hoſtem in manibus
ſolum habuiſſet, veſtis fimbriam præcidiſſe contentus ſubſequens Regem exclamauit:
lib. 1. Reg. cap. 24. *Quem perſequeris Rex Iſrael, quem perſequeris, Canem mortuum perſequeris*. At per canem
vitium in Eccleſiaſte. Eucherius peccantem contumacem intelligit, qui interdum ad
bonam frugem reduci poteſt. Per canes patientes famem, vt habetur in Pſalmo octa
uo ſupra quinquageſimum: *Conuertentur ad veſperam, & famem patientur, vt canes, &*
circuibunt ciuitatem. Viri ſapientes aſſerunt pſalmographum Iudęos intellexiſſe, nā eo-
rum mendicitatem præſagiebat, cum per varias ciuitates eſſent vagaturi. Lauretus ta-
men canes famem patientes, Apoſtolos myſticè interpretatus eſt, qui fidem in Iudæis nō
inuenerunt. Alij per huiuſmodi canes famem patientes, homines humiles, & miſericor- B
diam à Deo petentes exprimunt. Id autem patet exemplo mulieris Cananeæ apud
Matthæum, quæ Chriſto appropinquans ipſum venerata eſt, dicens: *Domine adiuua*
cap. 15. *me, qui reſpondens ait, non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus, at illa dixit,*
etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa Dominorum ſuorum. Suc-
cedunt canes aquam lambentes conſiderandi; nam habentur in ſacro Textu hæc verba.
lib. Iud. cap. 7. *Qui lingua lamberint aquam, ſicut ſolent canes lambere, ſeparabis eos ſeorſum*. Tales canes
exponuntur illi, qui mundum aſpernantur à Deo electi ad hoſtes fidei ſuperandos. D.
Auguſtinus per hos intellexit viros perfectos, qui ex rebus mundanis non niſi neceſſa-
rium ſumunt. Per canes autem vlcera lingentes, ut legitur apud Lucam de mendico La-
cap. 16. zaro. Lauretus in Sylua Allegoriarum homines venientes ad fidē interpretabatur. Ca-
nes etiam allegoricè, peccantes perfectam pœnitentiam non agentes intelliguntur.
Cum legatur apud Matthæum. *Nolite dare ſanctum canibus, neque margaritas ponere* C
cap. 7. *ante porcos*. Quamuis Lauretus per huiuſmodi canes, homines veritatis oppugnato-
res declaret. Attamen Chryſoſtomus homines caninis, & ſuillis moribus imbutos intel
lexit, quibus Sanctum non eſt dandum, quia ſanctum illos non ſanctificat, neque myſte-
rium veritatis eos illuminat. Immò viciſſim ipſi omnia coinquinant.

MORALIA.

DOctrina moralis canem tanquam virtutum, & vitiorum ſymbolum con-
templatur. Primò canis refert ſimulacrum virtutum, nempè prudentiæ,
fidelitatis, fortitudinis, patientiæ, temperantiæ, & diſciplinæ. Secundò
iconem vitiorum, ideſt impudentiæ, impietatis, iniuſtitiæ, infidelitatis, ri-
xarum, iniuriæ, & timiditatis repræſentat. Præterea in hoc animali ſpe-
ctanda eſt Adulantium gratia, Inuidorum proprietas, Iracundorum natura, ſtultorum
garrulitas, Diuitum ſolicitudo, Tyrānorum crudelitas, & Dęmonum inſidiæ; de quibus D
Ratione virtutum viri canibus aſſimilantur. ſygillatim agendum eſt. Itaque quoad virtutes. Viri iuſti, & perfecti canibus iure me-
rito comparandi ſunt. Etenim canes, & potiſſimum leporarij, ſecundum Ariſtotelem, la-
borantes maiorem vim in generatione, quàm quieſcentes exercent. Pari ratione viri
probi magis in labore pœnitentiæ, quàm in quiete mundanæ proſperitatis lucrantur.
Immò a canibus diſcunt, qui ab Hero verberati, & mox vocati ad ipſum accedunt. Sic
viri perfecti, etiamſi vi malorum a Deo vexati fuerint, ad ipſum proficiſcentes ei gratiā
habent. Immò canes optima memoria inſignitos imitantur; Dum beneficiorum me-
mores quotidianis Chriſtum benefactorem laudibus cumulant. Inter viros iuſtos, Con
cionatores recenſentur, qui tanquam canes ex Tigribus prognati aduerſus Eccleſiæ
columniatores verbis præliantur. Hoc Diuus Paulus tanquam ex Tigrium, nempè
nempè Iudęorum gente dimanans præſtitit, dum ad expugnandos Dęmones, & ad vi-
tia eliminanda fortiſſimus, & ad prædicandam Chriſti fidem audaciſſimus extitit. Hic
tanquam canis Indicus Leonem, nempe Simonem magum peremit, & Elephantum,
ideſt,

ideſt Neronem Imperatorem inuaſit. Ad viros perfectos,& iuſtos referendi ſunt optimi Præſides,qui etiam canibus aſſimilandi ſunt,quoniam canis domus cuſtos herum diligens,fures latratu,& morſu arcet. Item Epiſcopus Chriſtum Dominum ſingulari amore proſequens domum Dei,nempe eccleſiam diligenter cuſtodit,& latratu prædicationis,& dentibus reprehenſionis Dæmones,& chriſtianæ fidei calumniatores fugat. Deinde filios ſuos cæcos,ideſt homines ſimplices,tanquàm canes vberibus doctrinæ nutrit; eoſquè extra cubile,nimirùm extra Eccleſiam vi criminum ſitos,more canum,dentibus correctionis denuò ad priſtinum Eccleſiæ cubile reducit. Alioquin muti canes vocarentur illi Epiſcopi, qui laicorum vitia diſſimularent. Numero perfectorum virorum addendi ſunt concionatores, & potiſſimum qui, teſte Berchorio, ſunt tanquàm canes mares,qui citius ad generationem mouentur,ideſt,qui propter Deum tantùm ad prædicandum excitantur. Illi verò,qui tanquàm fœmellæ canum ſerius mouentur, ideſt qui tantùm propter lucrum,& famam munus concionatoris ſubeunt,hypocritæ, & non veri concionatores vocabuntur. Idquè ſciendum eſt, ſi catulis venaticis cibus ſtudio

Præſides iuſti canib⁹ ſimiles.

lib. 10. reduct. mor.

F ſubtrahitur,ne pingue facti ad venatum inertes reddantur,Chriſtum catulis ſuis venaticis nempè prædictis viris iuſtis non multum cibi, ſcilicet mundanæ proſperitatis ſuppeditare,ne delicijs adipati ad curſum bonorum operum ſegnes euadant. His notatis ad peccantes ſermo conuertendus eſt,qui multifariàm canibus comparandi ſunt. Primò canis iram concipiens blanditijs mitigatus illam deponit. Peccans etiam criminibus inuolutus benigna correctione ab illis recedit. Secundò canis baculum odit inter familiares eſt animoſus,& verſans inter externos latrare non audet. Peccans baculum correctionis,& pœnitentiæ abominatur,cum amicis verſans ſuperbus eſt,ſed tandem inter Dæmones apud Inferos collocatus omnem audaciam deponit. Tertiò canis rabie agitatus omne animal mordens ad internecionem trahit,præter hominem qui medicinæ beneficio ſanitati reſtituitur. Hic Peccantes tanquàm beſtiæ à Diabolo cane rabioſo tentamentis demorſi pereunt,niſi rationales fuerint,quia tunc medicamento pœnitentiæ ſanantur. Immò rectius Peccantes cognominantur canes,quia cæci ob originale crimen naſcantur. Præterea ſecundùm Phyſiologos triplex cæcitatis catulorum cau-

Diabolus eſt canis rabioſus.

G ſa,nempe velox partus,copioſus fœtuum numerus & victus ſuperfluus aſſignatur. Pariter tria ſunt, quæ Peccantem cæcum reddunt. Primùm velox partus,quando hic adhuc imberbis dignitatibus cumulatur;ſiquidem tunc à ſuperbia excæcatur. Secundùm eſt ſociorum copia,quia plures amici auaritiæ,gulæ, alijſquè criminibus dediti oculos ſocij peccantis vitiorum velamine tegunt. Tertium eſt ciborum redundantia,nã Peccans in deliciarum flumine natans,res diuinas minus meditatur. Tandem Peccantes canem ad vomitum redeuntem imitantur,dum ad vitia ſemel relicta reuertuntur. Iuxta illud ſacræ paginæ. *Vt canis ad vomitum ſuum redit, ſic ſtultus iterat ſtultitiam ſuam.* Itaquè Peccans pœnitentia ductus non ſolum vitium,ſed etiam peccãdi occaſionem deſerere debet. Hoc,canis exemplo fracta catena fugientis, demonſtratur, qui per partem catenæ de collo adhuc pendentis denuò,& facilè coerceri poteſt. Quod à Perſio poeta perbellè exprimitur his carminibus.

Prouer. 26.

Nec tu, cum abſtiteris ſemel; inſtantiq; negaris,
H *Parere Imperio, rupi iam vincula, dicas.*
Nam luctata canis nondùm arripit,attamen illi
Cum fugit, à collo trahitur pars longa catenę.

Satyr. 5.

His animaduerſis de Peccantibus in genere. Modò ad peculiares accedemus. Primitus Iracundos canibus ſimiles contemplabimur. Etenim, ſi canes ergà homines notos mitiores ſunt,& ignotos latratu laceſſunt. Ita iracundi ſecundùm Heraclitum nouos homines potiſſimum infeſtant,cum erga notos mitem animum oſtendant. Deinde canis ira ductus aliquando etiam in proiectum ſaxum ſæuit. Id etiam homines in iracundiam procliues præſtare ſolent;dum quamcumquè leuiſſimam etiam iniuriam vlciſcentes,verbis detractionis,Proximum ſuum mordent. Ad rem Reuſnerus canit.

Quid lapides mordes iactos, morſuq; laceſſis
Hæc tibi non alijs ira nocere ſolet.

In Parad. poet.

Quapropter Ruſſellius in lib. memoriæ artificioſæ homines iracundos in octaua Inferorum ſede collocat,vbi à Dæmonibus in formam canum transfiguratis in dies cruciantur. Guloſi quoquè voracitati ſuæ deſeruientes canibus ſimiles eſſe feruntur; cum hi

animan-

animantes ad ventrem diſtendendum carnem, & oſſa eſſent. Verùm helluones à varijs gulæ irritamentis minimè ſe abſtinentes, canis naturam poſtea deberent meditari, qui etiam famelicus ad prædam non accedit, & inuito Domino, paratæ menſæ non appropinquat. Pari ratione redarguendi ſunt illi, qui nulla neceſſitate coacti copiam canum domi alunt, in illoſquè merito pronuncianda ſunt illa carmina, quibus Scaliger in quemdam venatui deditum inuehebat. A

In Poem.

An non ſatis dediſſe te cani panem,
Qui pauperi debetur, atque pupillo.

Sed quid dicemus de ijs, qui in perniciosam luxuriam ſoluti ſunt? cum naturam canum imitentur, qui ad aures Ariſtotelis, donec viuunt congreſſum frequentant. Ideoquè luxurioſi, impudentiſſimi tanquam canes appellantur. Iuxta illud Iſaiæ. *Canes impudentiſſimi neſcierunt ſatietatem.* Illa enim fœda voluptas tanquàm canis, ſi pellitur, fugit, ſin fouetur, & nutritur permanet. Præterea auari magis, quàm alij criminoſi canibus comparandi ſunt, quoniam canes, quæ non poſſunt vorare, ſtudio recondunt. Sic auaritiæ dediti, diuitias ſuperfluas pauperibus minimè communicantes occultant. Inſuper Auari, canes rabidi nominari poſſunt, quoniam ab illis tanquàm a canibus rabie correptis cæteri homines, & potiſſimum pauperes abhorrent. Præterquamquòd imitantur canes, qui fruſtum carnis ab hero captantes deglutiunt ſemper ad ſpem futuri inhiantes: Sic vſurarij præſentem pecuniam abſcondentes ſemper ad nouam aſpirant. Sed interdum accidit, vt omnes opes amittant. Idcirco Thomas Morus id eleganter declarat hoc tetraſticho. B

cap. 56.

In li. Epigr.

Os canis implet anas aliam capturus hiabat,
Non capti hanc, & quam ceperat ore, fugit.
Sic miſer interea dum rem captas alienam,
Sæpius, & meritò perdis Auare tuam.

Iam ad Detractores ſermonem conuertamus, qui canes multis de cauſis nuncupandi ſunt. Etenim, ſi canes aliquando cauda alicui blandiuntur, & poſtmodum terga vertentem mordent, qui euaginata lingua Proximum proſequuntur, præſentem blandis colloquijs remorantur, abſentis verò famam aſperis verborum dentibus lacerant. Amplius quemadmodum canes ignotos allatrant, ita Detractores aliquod nouum opus legētes, quicquid non intelligunt carpentes, id Auctori vitio vertunt. Sicquè tot Zoili, & canes latrantes eſſe videntur. Quapropter quidam Poeta huius non immemor opus ſuum Federico Principi dicatum hoc Diſticho inſcripſit. C

Da Federice tuo genio foueatur, & aura
Hic liber, & rabido, qui volet ore latret.

Horatius quoquè ſcribens in Poetam maledicum ſic canebat.

lib. Epod. ode. 6.

Quid immerentes hoſpites vexas canis
Ignauus aduerſum lupos?

Ouidius ſimiliter ſermonem habens de illo, qui paſſim in alienam famam debacchatur, ſic canit in Ibin.

Iactat, & in toto verba canina foro.

Ad rem Nicolaus Reuſnerus in quemdam cognomine Cannium hoc diſtichon promulgabat. D

Tom. 3. Poem.

Cannius es Roma, quòd mordes dente canino,
Tranſpoſito vno aptè hic forte caninus eris.

Viri igitur omnigenis virtutibus exornati parui faciunt illos, qui falſiſſimis rumoribus alienam gloriam obruere conantur: nam ſemper præ oculis habent illud diſtichon quòd Io. Franciſcus Apoſtolus prodidit hunc in modum.

In li. Epigr.

Sic virtus non ora timet, linguamq́; caninam,
Fortunæ iaculum, duraque cuncta fugat.

Amplius Ethinici ad canes comparantur. Siquidem ſcribit Plinius, quòd catulus vltimus in lucem prodiens optimus reputatur. Pari ratione Ethnici tanquàm vltimi, qui ad fidem Chriſti acceſſerunt, primis nempè Iudæis primùm credentibus prælati fuerunt; iuxtà illud Matthæi. *Erunt nouiſſimi primi, & primi nouiſſimi.* Huc etiam reſpiciens D. Paulus hæc verba protulit. *Vbi abundauit delictum, ibi ſuperabundauit, & gratia.* Poſtremo D. Chryſoſtomus ad corrigendos peccantes ad frugem, exemplo canis vtebatur. Dicebat enim

cap. 2.
in Epiſt. ad Rom. c. 5

E enim ſicut Leonum domitores atreptum canem, coram Fera, fuſte verberant; vt Leo clamore, & eiulatu canis perterritus citius manſueſiat. Ita Deus ſceleratorum ſupplicia exhibet, vt reliqui peccantes admoniti reſipiſcant. Lycurgus, etiam cum Ciues ex diſſoluto viuendi genere ad honeſtius transferre cuperet. Catulos duos (teſte Plutarcho) iiſdem parẽtibus natos educauit; quorum alterum gulæ indulgentem domi reliquit, alterũ vero leporũ venationẽ edocuit. Poſtea in concionẽ hos deduxit; vbi vno, & eodem tempore, cibarijs quibuſdam expoſitis, & lepore emiſſo, hic ſtatim leporem ſecutus eſt, ille verò cibaria obliguriuit. Ad finẽ expoſitum fuit in Myſticis per canem quandoquè Diabolum intelligendum eſſe. Hoc in præſenti doctrina morali auctoritate D. Chryſoſtomi roborare licet. Scripſit enim, ſi canis è manibus puſionis placentam arripere ſtudeat, & puer illam parentibus tradat, tunc canis illicò abit. Pariter Diabolus dum obſeruat diuites partem opum ſuarum pauperibus impartiri, tanquam canis amiſſa placenta recedit. Addamus tanquàm coronidem, nonnullos philoſophantes canes indigitari; quandoquidem in ſtudio Philoſophiæ illi dicuntur aues, qui ad F contemplationem rerum naturalium ſe conferunt, illi verò nominantur canes, quia d rixas, & morſus ſophiſtarum accedunt.

In Apophte. Lacon.

NVMISMATA.

FIgura canis millo muniti ore aperto tanquàm ſignum animoſi defenſoris, & ſoliciti Principis in numiſmate Theodoſij Imperatoris Chriſtianiſſimi conſpicitur. Collare canis erat tanquam ſymbolum tutelaris armaturæ, qua Imperator munitus erat aduerſus lupos famelicos, qui Romanã Eccleſiam deuorare nitebantur. Icon canis aperto ore in nummo cudebatur, vt inde quiſquè perciperet Principem non eſſe inter illos canes ſtupidos reponendum, qui nec latrare, nec mordere poſſunt. In C. Mamilij moneta canis icon ita inſcul- G pta erat, vt latrare videretur. Et Pierius Valerianus ad denotandam fidem hunc nummum cuſum fuiſſe affirmat. Nam C. Mamilius S. C. limitibus metandis aliquando præfectus fuit. Quòd munus fidelitate indigere, omnibus compertum eſt. Nummus C. Poſthumij figuram canis currentis erecta cauda inſculptam habet, cum ſigno iaculi in parte inferiori. Currens fingebatur canis ad deſignandam celeritatem, & eò magis, quia iaculum velocitatis ſymbolum ei additur. Erectio autem caudæ ſecundùm diſciplinam Aruſpicum, futuram victoriam præſagiebat. Sebaſtianus Erizus exhibet monetam magnam æream Antonij Pij, in cuius latere inuerſo conſpicitur icon Herculis nudi, qui dextra manu canem tricipitem trahit. In nummis etiam Phyntiæ, imago canis, ſeu lupi ſculpta eſt, & ſupra iconem ΒΑΣΙΛΕΩΣ, & in parte inferiori ΦΙΝΤΙΑ legitur. Noſtra etiam ætate in nonnullis monetis argenteis Sereniſs. Vincentij Gonzagæ Ducis Mantuæ impreſſa icon canis videtur, cum litteris circumſcriptis. INFENSVS FERIS TANTVM. Vel quia hic Princeps venatione delectaretur; vel quia hoc ſymbolo innuere volebat homines ſceleſtos odiſſe.

Numiſma C. Mamilij.

H

HIEROGLYPHICA.

INuerecundiam canum propriam eſſe, cuicumquè coniectamus eſſe exploratiſſimum. Ideo olim ad figurandam impudentiam effigies humana cum capite canino pingebatur. Itē ab Aegyptijs Sacerdotibus ad indicandum olfactũ canis figurabatur, cum hoc animal excellenti odorandi facultate potiatur. Rurſus ab iiſdẽ Aegyptijs, Pierio teſte, per iconẽ canis aliquis vitio lienis affectus intelligebatur. Siquidem canis liene admodum gracili præditus eſſe feratur. At per imaginem canis cauda ſub verenda ſubiecta, Pierius fugam poſſe demonſtrari atteſtatur, quoniam canis formidine affectus, & fugam arripiens caudam intra crura demittat. Amplius ex pictura diſſecti canis hieroglyphicum vaticinij

li. 5. Hierog.

colligere poſſumus; cum ſtatua cum diſſecto cane in Olympia conſpiciatur. Præ- A
terquamquòd Aliqui tradunt Traſibulum à cane vaticinium excogitaſſe. Immò ad
Faum exprimendum, quidam canem currui alligatum pinxerunt. Iuxta illud Cleantis.
tis. *Volentem ducunt, nolentem trahunt.* Item effigiabant canem ad ſignificandum
ſacrarum litterarum profeſſorem, ſeu ſacrum Scribam. Hic enim, inſtar canis aſſi-
duè lattando, ideſt vitia corrigendo, vigilare debebat. Immò, & Libitinarium in-
dicabant, quia ſicut canis domus cuſtos eſt, ita hic ſepulcrorum, & cadauerum cuſtos
eſſe perhibetur. Cæterum ad Principem, vel Legiſlatorem oſtendendum, hierogly-
phico canis faſcia cincti vtebantur. Propterea quòd Princeps inſtar canis vigilare de-
Princeps cur hieroglyphico canis oſtẽdatur. bet; addebatur autem faſcia; quoniam hæc olim Inſigne regium eſſe ferebatur. Non
deſunt, qui per hieroglyphicum grati animi, figuram canis meritò oſtendant. Immò Va-
lerianus hieroglyphicum etiam amicitiæ, figurato cane poſſe, mõſtrari arbitratur; cum
hoc animal fidelitatis vexillum ferat. Tandem, ſimplici cane effigiato, hieroglyphicũ
militis oſtentabant: nam quemadmodum canis ſuo hero obtemperat, pariter miles præ-
ceptis ſui Ducis obſequitur; deinde quia ſi, duobus canibus inter ſe prœliantibus, Fera B
occurrat, ſtatim, omni odio depoſito, ad Feram coercendam, & laniandam vnanimes ſe
Conditio optimi militis. conuertunt, quæ proprietas in optimis militibus elucere debet. Poſtremò ad ſimplex
obſequium indicandum Aegyptij canem conuerſo in dorſum capite pingebant; cùm
nis currens, audita heri voce, ſtatim reuertatur.

EMBLEMATA

ARgumẽta, emblematum à varijs canum proprietatibus deſumpta eſſe vi-
dentur. Primò ratione vigilantiæ, fidei, & cuſtodiæ, Camerarius canẽ
Embl.62. vnà cum anſere effigiauit hoc titulo inſignitum. NEVTER SOLVS.
Deinde ſubſcripſit diſtichon huius tenoris.

Quid vis fida canis? quid vult ſibi candidus anſer? C
Sit, monet, integritas, ſit vigilaxq́; fides.

Satis enim nota eſt anſerum vigilantia, quæ Capitolium ſeruauit; cuius hiſtoriam Liuius
eleganter exarauit; ideo Socrates per anſerem, tanquam per vigilantiæ auctorem, iu-
rabat. Auctor igitur inde colligit fidem ſimul, & vigilantiam iungendas eſſe. In pi-
cta Poeſi Grex pecudum canibus ſtipatus ſine paſtore figuratur cum inſcriptione. SE-
CVRITAS. Ibiquè inſcripta carmina leguntur.

Paſtor vtramq́; lupi ſecurus dormit in aurem,
Cum vigiles ouibus ſentit adeſſe canes.
Dulcia ſic Princeps poſitis agit otia curis,
Cum fidos populo præpoſuit Satrapas.

Embl.25. Iunius etiam meditans canis fidelitatem, pinxit Aeſculapium lauro coronatum, cum ca-
ne, dracone, & gallo & pro titulo addidit hæc verba. MEDICI ICON. Poſtea ſub-
ſcripſit huiuſmodi tetraſtichon. D

Sceptriger, & lauro, baculoquè inſtructus acerno,
Quid draco, quid gallus vult ſibi, quidue canis?
Imperat hic ægris, operoſaquè arte medetur
Sedulus, & fidus, dignus honore vigil.

Ratione latratus canum, Alciatus delineauit canem aperto ore lunam intuentem, quaſi
Embl. 164. latrantem, cum hac inſcriptione. INANIS IMPETVS. Alludebat enim ad Sycophan
tas, & alienæ famæ captatores, qui quamuis aduerſus homines perfectos in rabiem agan
tur, tamen illorum honorem opprimere non poſſunt. Carmina autem ſubſcripta ſunt
huius tenoris.

Lunarem noctu, vt ſpeculum canis inſpicit orbem,
Seque videns alium credit ineſſe canem,
Et latrat, ſed fruſtra agitur vox irrita ventis,
Et peragit curſus ſurda Diana ſuos.

Came-

E Camerarius quoquè vt innueret ſpernendas eſſe obtrectationes eorum, qui libenter fame viri iuſti inſidiantur, pinxit canem aduerſus Lunam lattantem cum hoc titulo. FORTIS CONVITIA SPERNIT. Et ſubſcripſit hoc diſtichon. *Embl. 61.*

Irrita vaniloqua quid curas ſpicula linguæ?
Latrantem curat ne alta Diana canem?

Paulus Maccius, qui hodie in politiori litteratùra palmam refert, ad rem, delineauit iuuenem altera manu eſcam cani porrigentem, altera verò ſaxum occultantem cum titulo. *In li. em: 49*
IN ASSENTATORES. Deinde declarat emblema hoc eleganti tetraſticho.

Altera dat panem manus, occulit altera ſaxum,
Allicit illa, ferat vulnus vt iſta cani.
Aſſentatorum molleſſima verba caueto,
Eſcam dant animo, vulnera dant animæ.

Alciatus ab iracundia canis, alterius emblematis argumentum accepit; dum figurauit F hominem canem lapidantem, & canem ira percitum ſaxa mordentem, cum hac inſcriptione. ALIVS PECCAT, ALIVS PLECTITVR. volebat enim arguere illos, qui veros hoſtes impunes dimittunt, & poſtea inſontes vexant. Id declaratur his verſibus.

Arripit vt lapidem catulus, morſuq. fatigat,
Nec percuſſori mutua damna facit.
Sic plerig. ſinunt veros elabier hoſtes,
Et quos nulla grauat noxia, dente petunt.

Amplius à cane vinculis fractis fugiente Camerarius elicit huius emblematis argumentum, & exhibet picturam canis fugientis loro implicati cum inſcriptione. LIBERTAS NON LIBERA. Et ſubſcribit hoc diſtichon. *Embl. 60.*

Quid iuuat abruptis in libertate morari.
Vinclis ſi maneant, & tibi colla premant?

Admonet Auctor, hoc emblemate, vt homines caueant, ne inſatiabili importunæ libertatis cupiditate in maiorem morbum incidant. Ex proprietate canis indici Camera-
G rius canem mordicus Leonem apprehendentem depingit, cum hoc titulo. NEC CAESVS CEDAM. Quamuis alij hoc emblema inſcribant hoc dimidiato verſu Virgiliano. MENS IMMOTA MANET. quoniam canes Indici, vt ſuperius relatum fuit, *li. 4. Aenild.* inſtinctu quodam naturali, ſpretis minoribus Feris. Leonem potiſſimum petant, illumq; comprehenſum etiam à venatoribus cæſi non dimittunt. Ideoquè ſubſcribit hoc diſtichon.

Nunquam cæſa licèt linquit canis Inda Leonem,
Nec licet occiſus facta decora bonus.

His verſibus Auctor admonet viros fortes, & virtute præſtantes, vt nihil, niſi quod honeſtum eſt amplectantur, atquè pro patria, pietate, & ſui nominis fama conſtanter prȩliari ſtudeant. Inſuper hoc vitæ curriculo adoleſcentes innumeris laboribus onerãdos eſſe, Clariſſimi viri, exemplo canum. oſtendunt; dum varia exhibent emblemata. Etenim Camerarius canem cum lepore mortuo inter crura iacente pictum tradit, cum inſcriptione. GLORIA FINIS. cum notum ſit ex Aeliano, capta præda, canem incredibili voluptate affici. Deinde ſi canis, eodem teſte, in leporem mortuum incidat, cum non *Embl. 63.*
H tangit, ne alieni laboris auctorẽ ſe conſtituat. Ideoquè canis non carnem, ſed victoriam amare videtur, quapropter ſubſcribit hoc diſtichon.

Cuncta facis bene, dum finis tua gloria facta,
Laudem veneris, ceu canis hic leporem.

Non enim ingenti laborum difficultate animus iuuenum in ſtudẽdo premetur, quotieſcumquè à tenera ȩtate multiuagas curas, & vigilias ferre aſſueſcat. Nam ad rem Camerarius picturam canis oſſa rodentis cum leporibus circa ipſum innoxiè vagantibus tradit, & emblema ſic inſcribit. A TENERIS ASSVESCERE MVLTVM. Et ad maiorem intellectionem infraſcriptos addit verſus. *Embl. 59.*

Vincit naturam conſuetudo, atq. reformat;
Cui quiſq. aſſuefit, deditus eſſe ſolet.

Cuius emblematis argumentũ hauſit ex Plutarcho in Laconicis Apophtegmatibus, vbi refert Lycurgum duos canes iiſdẽ parentibus prognatos, diuerſimodè tamẽ educatos, aliqñ in cõcionẽ duxiſſe, dicentẽ. Videte ò ciues hos catulos iiſdẽ parẽtibus natos, edu

catione tñ diſſimiles; nã ibi expoſitis cibarijs, & leporibus emiſſis, qui venationi aſſueſa A ctus erat ad coercendos lepores acceſſit, alter verò cibaria ſtatim deglutiuit. Horũ canum exẽplo, Lycurgus ciues ex diſſoluto viuẽdi genere ad honeſtius deducere conabatur; quemadmodum in Moralibus exaratum fuit. Hoc aſſertum poſſumus roborare duobus emblematibus Pauli Macci de quo pluriès iam illata eſt mentio, in quorum alterò exhibetur pictura, in qua conſpicitur canis, qui venationem edocetur, cum inſcriptione. *Embl.1.* EX RECTO CVLTV CORPORIS, ANIMIQ. ROBVR. Hoc enim emblemate monet Patres, vt filios, à teneris vnguiculis, in omnigena palæſtra exercere incipiant. In altero effigiat iuuenem duos canes venaticos ducentem cum titulo. *Embl.24.* IN ACADEMICOS. Innuit enim iuuenes grauibus laborum oneribus opprimendos eſſe, vt ad gloriæ faſtigium celeriùs peruenire valeant. Demùm Nicolaus Reuſnerus *in li. emb.23* fortè ex fabulis Aeſopicis pingit canem fruſtum carnis ferentem ſecus flumen, & carnem deponentem, vt in aqua repræſentatam ab vmbra, apprehendat, cum hoc titulo. INCERTA PRO CERTIS AMPLECTI STVLTVM. Additquè ad maiorem intelle ctionem hæc carmina. B

Quem gerit effigiem carnis, cum ſpectat in vndis,
Et verè carnem, quod fuit vmbra, putat;
Captat, & incautus patulo canis appetit ore
Sic ſe cum damno decipit ipſe ſuo.
Ridiculum captando caue imitaris auare,
Fas ergo ſortem te quoquè ferre Canum.

PHRENOSCHEMATA, INSIGNIA gentilitia, & Symbola.

EMblematibus valde affinia eſſe phrenoſchemata hoc notius eſt, quàm vt C plura in id verba ſumenda ſint. Ideo illa hoc in loco recenſere operæpretium eſſe duximus. Ionius igitur in libro Inſignium militarium phrenoſchema Franciſci Sfortiæ Ducis Mediolanenſis exhibet, in quo canis poſterioribus cruribus humi ſedens pingebatur cum hoc Dicto. QVIETVM NEMO IMPVNE LACESSIT. Princeps hic ſignificabat ſe nemini moleſtiam allaturum, niſi fortè prouocaretur. Alij verò in huiuſmodi phrenoſchemate canem dormientem cum eodem Dicto effigiarunt. Lucas Contilis Inſigne cuiuſdam Academici Laborioſi cognominati tradit, in quo canis cum anſere delineatus conſpicitur, & Dictum eſt hoc. NEVTER SOLVS. Ab hoc fortè Camerarius emblema ſexageſimum ſecundum deſumpſit, quod ſuperius declaratum fuit. Non diſſimile illud fuit, in quo canis, & Draco penès arborem pomiferam pingebantur cum Dicto. VTERQVE SIMVL. Nam cuſtodia huius arboris, vigilantia & fidelitate indigebat. Quidã vir eruditus, vt ſignificaret ab illis detrimentum dimanaſſe, à quibus opem ſperabat, figurauit canem venaticum ad aues eripientem auem externam ab vnguibus accipitris, cum hoc D *in lib. Inſig.* Dicto Italico. D'ONDE SPERAVA AIVTO. Bargalius collare canum aculeis ferreis munitum, pictum exhibuit cum Dicto. SAVCIAT, ET DEFENDIT. Nam auctor ſe ad tutelam, & ad pugnam paratum eſſe innuere volebat. Ruſſellius canem catena columnæ alligatum figurauit cum Dicto Italico. PER ELETIONE E PER DESTINO. Auctor enim per canem fortè amorem, & per columnam amicum, vel amicam deſignabat. Camillus de Camillis monimentis mandauit quendam virum nobilem effigiaſſe canem leporarium fugientem, atquè lorum ſecum trahentem, orequè ferentem illud pilei genus, quod libertatem ſignificat, cum hoc Dicto Italico. E TEMO NON ADOPRE. Hic vir pictura canis ſemetipſum fortè ab amore alicuius fœminę liberum, & fugientem indicabat; ſed picto loro de collo canis pendente, innuebat ſe vereri, ne ad illius amorem reuocaretur, cum per lorum, canis fugiens denuò, & *In li. Inſig.* facilè coerceri poſſit. Ioannes Andreas Palatius multa etiam deſcribit Inſignia, in quibus canis pingitur. Primò delineat canem leporarium in leporem mortuum inciden-

E incidentem,& illum intuentem cum hoc dicto GLORIA FINIS. Sed hoc Inſigne Camerarius ad Emblemata tranſtulit, vt paulò ante fuit expoſitum. Exhibet etiam vulpem ad cohibendam gallinam currentẽ à cane cõprehenſam cũ hoc Dicto Italico BEN LA MERCEDE HAVRA SECONDO IL MERTO. Verùm hoc phrenoſchema proponit, vt illud poſtea excludat, quoniam non gaudet veri phrenoſchematis conditionibus. Alij canem telo ſauciatum cum orea rictum vinciente pinxerunt cũ Dicto. NEC GEMERE, NEC CVRARE. Fortè alludebant ad illos, qui in ſuis calamitatibus nullum prorſus habent refugium. Perciuallus affert Inſigne cuiuſdam, in quo pictus erat quidem canis ſaucius, ſed vulnus lambens cum Dicto. VIX CONSOLABILIS DOLOR. Quoniam Auctor denotabat dolorem non modo ad corpus, ſed etiam ad animum attinere. Ex eodem auctore habemus Inſigne cuiuſdam, qui figurauit canem tricipitem cum Dicto. TIBI ALTER ERO. Quaſi vellet ſuam crudelitatem ſignificare. A Phrenoſchematibus ad Inſignia gentilitia facilis eſt tranſitus; cum interdum phrenoſchemata Inſignis gentilitij vicem gerant. Etenim Eminentiſs. F Card. Beſſanus olim Fani Epiſcopus, vt notat Io. Andreas Palatius, in gentilitio Inſigni habebat canem hac Inſcriptione coronatum SPES NVTRIX. Menapij iconẽ canis in clypeo gerebant: Illuſtriſſima Campegiorum familia in gentilitio Inſigni cane gaudet, quod meditans Bocchius in ſymbolis ſic cecinit. *Inſigne gentilitium Cãpegiorum.*

Dextra ſemiaquila, ac læua latrator Anubus
Abſiſtit, reliqua eſt aurea planities.

Non deſunt præterea aliæ Bononienſes Senatoriç familiæ, vt Sãpetriorum, Fibbiorũ, quarum Inſignia gentilitia imago canis exornat. Præterea cum admiranda de canũ fide ab Auctoribus recitentur. Idcircò canis albus fidei ſymbolum eſſe perhibetur; Iuxta hæc Pici carmina.

Signa quibus ſubitò viſum eſt oſtendier albis
Ex villis animal Dominis, domibuſq; fidele.

G Ruſſellius in libro de memoria artificioſa ſymbolum Sancti Dominici canem faculam accenſam ore ferentem eſſe conſtituit. Paradinus quoquè ſymbolum Galbæ ſtatuit fuiſſe canem à prora nauis ſe ſe inclinantem cum titulo. INFESTIS TV TAMEN AQVIS. Quo ſymbolo aduerſus maris pericula vigilantiam neceſſariam eſſe demonſtrabat. *in lib. de ſymb. her.* Imago canis linguam exerentis Apuliæ, Italiæ, regionis calidiſſimæ ſymbolũ eſſe perhibetur, cum canis magno vrgente æſtu, perpetuò linguam exerat. Quidam optimo natus ingenio nouum opus euulgans, pro ſymbolo in prima libri facie delineauit canem lectum ſibi ſternentem cum his litteris circumſcriptis. CANI LECTVM STERNERE, MAGNVS LABOR. Auctor fortè alludebat ad Zoilos, & Aſſentatores, quibus nouo opere gratificari eſt difficillimum. Tandem in dandis, & accipiendis muneribus, canis, cum Dominis, domibuſquè famuletur, ſymbolum ſerui repræſentat, quare donum canis ſignificat magna in Donantem non officia accipientis, ſed merita. Deniquè Io. Angelus in Aſtrolabio plano (referente Ricciardo) canem ore, & au-
H ribus magnis decimum nonum gradum Scorpij, & hominem nobilem, & canem ſedentem in curru vigeſimum gradum Cancri, & hominem pigrum ſignificare autumat. *in Cõ. ſym.* Canis verò ſedens, intuenſquè Leonem pariter ſedentem, ex eodem auctore, vigeſimum primum Arietis gradum, & hominem fidelem denotat. At canes duo ſe mutuò mordentes, vigeſimum gradum Tauri, & hominem inuidioſum, duo autem currentes vigeſimum tertium gradum Aquarij, & hominem iocoſum deſignant. Item canes duo ſimul currentes decimum gradum Virginis, & hominem venatorem; tres autem ſimul in oppoſitum ambulantes vigeſimum nonum gradum Geminorum indicant.

Digitized by Google

A

EPITAPHIA.

TAntam canes Priſcis attulerunt voluptatem, vt poſt mortem epitaphia demeruerint. Quamobrem non eſt mirandum, ſi Aelianus in varia hi-
lib. 8. ſtoria ſcripſerit Polymarchum ad eam mollitiem peruenisse, vt canes etiam, quibus delectatus fuiſſet, mortuos publicè efferret, & amicos ſuos ad funus conuocans ſplendidè canes ſepeliret, atquè ad illorum monumenta columnas erigeret, quibus eorum epitaphia inſculpebat. Olim etiam apud Perſas equi, & apud Moloſſos, canes ſepulchra, & epitaphia meruerunt. Vnde Statius poe-
lib. 2. Syl. ta canebat. ——— ——— —*gemit inter bella peremptum*

Parthus equum, fidoſquè canes flenere Moloſſi.

Blondus igitur pulcherrimum catelli epitaphium quatuor verſibus exaratum refert hunc in modum. B

Corporis exiguos cura dum cogor in artus,
Subducto matris lacte, miſer perij.
Ne tamen, & fati nomen vis aſpera tollat,
Leucippi cineres hac canis vrna tegit.

Non multum diſſimile eſt illud epitaphium catelli, quod Romæ habetur, & vnico continetur diſticho.

Paruæ canis tibi parua domus, & corpore paruus,
Et breuis eſt tumulus, & breue carmen habe.

In Hortis domeſticis Eminentiſſimi Aldobrandini hoc legitur canis epitaphium.

SCITAE CATELLAE BLANDISSIMAE ANTONIVS TIBALDEVS.

Quod potui poſui tibi bella catella ſepulchrum
Digna magis Cœli munere, quàm tumuli.
Candenti è lapide hęc tibi conuenit vrna fuiſti C
Candida tota pilo, candida tota fide.
Si Cœlum, vt quondam canibus patet, haud tua terras
Incedent, ſed ver ſtella perenne dabit.

Item vixit quidam canis Peruſinus, qui noctu fures latratu mirandum in modum vexabat, ſed adeò Amaſijs Dominæ addictus erat, vt ſine vllo ſtrepitu illos admitteret. Ideo mortuus hoc meruit epitaphium.

Latrabam ad fures, ſed Amantum furta tacebam,
Vt placui Domino, ſic placui Dominæ.

Bernardinus Rota lib. ſecundo Epigrammatum hoc epitaphium ſic refert.

Latraui ad fures, tacui cum venit Amator,
Sic & Hero placui, ſic & Herę placui.

Amplius Ioannes Cotta in libro carminum recitat pulcherrimum epitaphium canis nomine Capparij, ſed quoniam multis carminibus exponitur, breuitatis ſtudio, primum, & vltimum diſtichon in medium afferemus. D

Capparion ego ſum, quem viuum maxime amauit
Lutades tumulum poſt dedit, & titulum.

Tandem in fine addit.

Quiſquis ades Domino referas, precor hęc quoquè pauca
Abdita amat te etiam trans ſtyga Capparion.

Mantuæ in Palatio olim Sereniſſimi Ferdinandi Gonzagæ hoc legitur Catellæ epitaphium.

CATELLA VIOLA.
LVCINAM INFAELICITER EXPERTA HIC SITA SVM
HOC LVSVS, HOC FIDES MERVIT MONVMENTVM,
QVID MIRARE?
FIDES IPSA CANES COELI INCOLAS FACIT.

Sexcenta eſſent huius generis epitaphia recenſenda, ſed prolixitatem omittētes vnum, aut alterum etiam afferemus.

RV-

E RVBINVS CATVLVS.
LONGO, ET FIDO AMORE PROBATVS DOMINO
SENIO CONFECTVS, SERVATA STIRPE HIC IACEO
HOC ME HONORE SEPVLCHRI
HERVS DIGNATVS EST.

Aliud quoquè non omittendùm eſt, quoniam legentibus non erit iniucundum, eſt autem huius tenoris.

BELLINAE
CANVM FLOSCVLO BELLISSIMO SVAVISSIMO
IN DOMINI, DOMVSQ. DELICIIS OLIM
HABITAE.
QVAE PRIMO VENERIS CONGRESSV LVCINAM LAEVAM
EXPERTA
DIFFICVLTATE PARTVS INTERIIT.
F HEV BREVEM VOLVPTATEM LONGA MORTE PERSOLVENS.

Extat præterea apud Martialem epitaphium canis Lydiæ ab apro occiſæ, & multò plu *li, 11. epigr.*
ra apud Cynthium poetam libro primo ſyluarum, & Epicedia, & epitaphia canum legun *epigr. 70.*
tut ad quem lectorem relegamus.

HISTORICA.

CAtellos duos à cane mare olim lactatos fuiſſe Cęlius Calcagninus auctor *lib. 1. epiſt.*
eſt, nam frequenti ſuctu ex grandioris canis papillis lac euocarunt. Sed *quæſt.*
magis admirari debemus, quod refert Textor in Officina, ſcilicet Habi-
dem Hiſpaniæ Regem canes, & alias Feras incredibili humanitate pauiſ *Tom. 2.*
ſe. Amplius ex Lactantio Firmiano collegimus, Aeſculapium incertis
parentibus natum, & expoſitum à venatoribus lacte canino nutritum fuiſſe, & adultum
G à Chirone medicinam didiciſſe. Quocirca ſimulacro Aeſculapij iconem canis addi-
derunt. Quamuis alij fuerint huius opinionis, Canem ob medici fidelitatem, Aeſcula-
pio aſſignatum fuiſſe iuxta illud Sapientis,

Corporis auxilium medico committe fideli.

Cyrus etiam, qui poſtea apud Perſas regnauit, Aſtyagis aui mandato, expoſitus, nutri-
tus à cane perhibetur, ſi Textor veritatem faſſus eſt. Veriorem tamen ſententiam hãc *Tom. 2. off.*
eſſe Hiſtorici referunt, nimirùm Cyrum ab vxore bubulci Mitridatis, quæ vocabatur
Cyno, nempe canis, educatum fuiſſe. Quaptopter ex Aeliano, in varia hiſtoria, Glaucã
Cythariſtriam canes adamaſſe, & filium Xenophontis canem pariter deperiſſe colligi- *lib. 10.*
mus. Hinc, ex Textore, Ptoemphane canem habent pro Rege, cuius nutu imperia au-
gurantur, Adeo enim canes hominibus grati fuerunt, vt pro illis acriter dimicauerint. *loco cit.*
Hoc Thebani poſſunt atteſtari, qui in Aegypto contra Romanos pro cane pugnaſſe
dicuntur. Non immeritò id præſtiterunt, quoniam canem ob cuſtodiam, fidelitatem,
H & vigilantiam ſat dignis efferre laudibus non poſſumus. His addamus, quod purpurę
inuentor fuiſſe perhibetur canis. Quandoquidem Tyrij aiunt Herculem captũ fuiſſe
amore Nymphæ illius Regionis, cui nomen fuerat Tyro. Sequebatur autem canis Her
culem (cum olim canes in concionem Heroes comitarentur) canis igitur Herculeus, cũ
circa ſaxum reptantem purpuram vidiſſet, carnem prominentem mordicus apprehen
ſam deuorans labia colore purpureo tinxit. Hunc ergo colorem in labijs canis virgo
intuita, Herculem impoſterum ſe admiſſuram negauit, niſi illi veſtem colori canini la-
bij ſimilem afferret. Itaquè Hercules, hoc animali inuento, & cruore collecto, munus
puellæ obtulit. Primus igitur ex Polluce, tincturæ purpureæ inuentor canis fuiſſe di- *li. 2. de bello*
citur. Agathias narrat à Perſis humana cadauera non tumulari, ſed inhumata canibus, *Goth.*
quos ſepulchrales vocant, voranda relinqui. Hoc enim ex lege ſeruant Perſæ. Immò
quando ad expoſitum cadauer canes ſtatim non accedunt, illud hominis moribus inqui
natis præditi fuiſſe conięctantur. Cæterum maior fuit Alexandri crudelitas in Cal-
liſtenem philoſophum, quem Perſicæ ſalutationis pompam indignanter ferentem iuſſit
abſciſſis auribus, naſo, & labijs cũ cane in cauea clauſum ad cæterorum metum circum-

ferri

ferri. At Epaminundam, vt tradit Aelianus, reuerſum à Laconica, cum Beotarchiam cō- A
lib. 13. var. hiſt. tra legem geſsiſſet, Thebani capitis ſupplicio damnare volebant, & tamen ipſe optimè
de Republica meritus erat. Sed à curia regrediens, catello ei blandiente præſentibus
dixiſſe fertur. Hic canis mihi pro beneficio gratiam habet, at Thebani de quibus ſæpè,
multumquè ſum præclarè meritus, mihi mortem iudicio conſtituerunt. Balbus in Iti-
nerario in Indiam Orientalem prodit, in Pegu, hoc publica conſuetudine receptum eſ-
cap. 10. ſe, vt Incolæ quotidie Diabolo ſacrificantes, ne ipſos vexet, lautas epulas in vijs expo
nant. Verùm cum canes ad ipſas vorandas accedere conſpicantur, à Diabolo miſſos
eſſe aſſeuerant, ne talia munera diſſipentur. Lerius in hiſtoria nauigationis in Bra
ſiliam, illos Barbaros ita iracundos eſſe conſtituit, vt pedem impingentes in lapidem,
lib. 7. Noct. Attic. c. 1. eum illicò more canum rabidorum mordeant. Deniquè Aulus Gellius recitat, Scipio-
nem Africanum, priuſquàm diluculaſcret, in Capitolium ventitaſſe, iuſſiſſequè cellam Io
uis apetiri. Vbi diù quaſi cum Ioue de Republica conſultans moratus eſt, Aedituoſ-
què templi demiratos fuiſſe, quod canes in alios ſęuientes, cum non allatrauerint, neq;
in ipſum irruerint. Canes quoquè cuſtodes templi Palladis Acheæ, in quo arma Dio- B
medis, & ſociorum ſeruabantur, Græcis adeuntibus blanditos, cæteris verò mortalibus
feros, & agreſtes fuiſſe perhibent.

AVGVRIA, PRÆSAGIA, Prodigia.

CAnem nigrum apud Terentium peſſimi augurij fuiſſe pro comperto ha-
lib. 3. Rom Antiq. betur, eoquè magis, quoniam Romana Antiquitas nigrum canem exter-
num in ædes introiſſe, infauſtum augurium prædicabat; ſi Ioannes Roſſi-
nus veritatem faſſus eſt. Pariter canem aliquid deuoraſſe, quod in cu- C
li. 1. de aug. ra eſſet, malum augurium fuiſſe, ex Priſcorum mente, Sueſſanus recitat.
Amplius canem prægnantem iterantibus obuiam factam iter infortunatum præſagire,
& diſcrimen ominoſum afferre Antiqui crediderunt. Vnde Horatius ad Galatheam.

Impios parræ ricinentis omen
Ducat, & prægnans canis.

Solinus etiam tradit Aethyopes Sicambris proximos ſummam Regię poteſtatis cani
tradere, de cuius nutu, quiſnam imperitet, augurantur. Vltimo anno Belli Meſſenici, ex
Pauſania, canes vlulatu magno in caſtra venientes Lacedemonijs victoriam, & Meſſe-
In lib. de Prodig. nicis excidium portenderunt. Et Richardus Dinothus ſcriptum reliquit, ante bellum
ſociale, cuncta animantia humanis vſibus ſubdita, vt canes, relictis Dominorum tectis,
ritu Ferarum, ſylnas, & campos peragraſſe, & poſt fœdus initum à Cæſare Lepido, &
Antonio, canes more luporum, vlulaſſe. Immò, ex eodem auctore, antequàm Bizantiū
à Turcis terra, mariquè oppugnaretur, apud Comum Galliæ citerioris Vrbem, canum
multitudo cum hominum exercitu per aerem ferri viſa eſt. Quando verò Tarquinius à
Regno fuit pulſus (vt notat Textor) canem locutum fuiſſe, & ſerpentem latraſſe perhi D
loco cit. bent. Item in libro de Prodigijs, & Oſtentis legitur, quòd anno ſecundo ſupra centeſ-i
ſimum ante Chriſti aduentum, Arimini canis locutus eſſe dicitur, & Cimon Athenienſis
poſt paratas aduerſus Cyprios, aut Aegyptios copias, canem in littore maris immenſę
magnitudinis latrantem vidit, & inter latrandum humanam vocem protuliſſe audiuit.
Tom. 2. li. 3 Ex hiſtorijs Polonię habemus, quòd Dux Lesko Niger, cum anno Domini 1282, adhor
tatus fuerit milites, vt pro fide Chriſtiana, & pro Patria viriliter aduerſus Barbaros fu
gientes præliarentur, vidit (mirabile dictu) canes, quaſi noſſent, quos inſectari deberēt,
li. 4. de Vir. Illuſtr. hoſtes diris morſibus laniare. Franciſcus Petrarcha prodidit inter illa, quæ Veſpaſia-
no ferunt accidiſſe, canem externum in cęnaculum ingredientem, manum hominis,
quam mordicus geſtabat, ad pedes eiuſdem prandentis deiociſſe. Quamuis alij protule-
rint melius, & fauſtius augurium, ſiue omen fuiſſe, ſi canis humanum caput, & non ma-
num detuliſſet. Idem Petrarcha refert quòd Lucius Aemilius Probus aduerſus Perſen
Macedonię Regem Bellum geſturus, eodem die, quo Prouinciam ſuſcepit, ſerò ſe ſe do
mum conferens filiolam ſuam, cui Tertia nomen erat, ſolito triſtiorem deprehendit.

Tunc

E Tunc pater, quid cauſę eſt, mea Tertia, cur mœſta ſis? Reſpondit illa, voce querula. Mi pater Perſa perijt (deceſſerat enim huius nominis catella) pater puellam amplexãs accipio, inquit, omen filia, nec piguit talem virum tali omine lætiorem ad bellum proficiſci; vnde mox Macedonico cognomine, & celeberrimo triumpho in Capitolium redijt ornatus. Iouius quoquè litteris mandauit, quòd Heluetijs ad Nouariam contra *li. 11. hiſt.*
Ludouicum XII. Galliarum Regem pro Maximiliano Sfortia pugnantibus, canes Gallorum, relictis caſtris, & Heluetijs admixti, eorum crura lambere cæperunt. Ideo Iacobus Mottinus Vrinenſis Dux, accepto omine, victoriam præſagiuit, quia hoſtium canes ex infelicibus caſtris ad tuta, & fortunata hoſpitia ſe recepiſſent. Demum quò die Io. Antonius Campanus Eps Aretinus ab hac vita deceſſit, gemini canes nulla vi à proprio loco educi potuerunt, tanquàm ad herum præmortuum ſe pertrahi intelligerent; ijdemquè impoſterum nec latrare, nec alicui blandiri viſi ſunt. Hæc Michael Fernus in vita illius viri retulit.

F

VISIONES. ET SOMNIA.

VIs ignea Sancti Dominici Bononiæ Diui tutelaris, antequam naſceretur præuiſa eſt. Siquidem mater eius grauida, vt narrat Egnatius, per quietem ſibi viſa eſt parere catulum accenſam facem ore circumferentē, qua totus terrarum orbis conflagrabat; nec defuit nocturnæ viſioni euen- *lib. 1. var.*
tus; cum ex illa D. Dominicus ortum traxerit, ex quo poſtmodum nume *hiſt.*
roſa, & ſapiens Prædicatorum familia dimanauit, quæ ſanctiſſimis prædicationibus vitia humana reprimens, & virtutem inſeminans, omnes ferè totius vniuerſi machinam incolentes diuino amore inflammauit. Pariter qui ſcribunt vitam, & mores D. Bernardi de christiana pietate optimè meriti, referunt matrem eius prægnantem ſomno oppreſſam imaginatam fuiſſe ſe catulum candidum, & latrantem in vtero geſtare. Quocirca ex ſapiente viro reſponſum habuit eſſe optimi; & candidi catuli futuram matrem, qui ſtu-
G dium obſeruandæ non ſolum religionis, ſed etiam amplificandæ ſuſcipiens, diuinaſquè ædes cuſtodiens aſſiduo latratu profanos, & impios erat vexaturus. De inſomnijs vulgaribus, & nullius valoris, ad quæ canes concurrunt, multa ab Auctoribus recitantur.
Nam Aelianus narrat, quòd Gelon Syracuſanus per inſomnium fulmine percuti ſibi vi *lib. 1, var.*
ſus eſt, quare adhuc dormiens præ timore vociferabatur. Tunc canis propè eum quie- *hiſt.*
ſcens Heri clamore excitatus, ſurgens terribili latratu ipſum circumiuit, donec Gelon expergefactus metu ſolutus fuerit. Alioquin canum latratu per ſomnũ audito, aliquid mali ab inimicis metuendum monet Varinus. Et Blondus, ex Artemidoro, tradit canes venaticos per quietem ad venationem exeuntes viſos bonos eſſe, & actionum prænuncios, Reis autem, & in ius vocatis malos. At Cardanus canes per quietem viſos denotare fidos amicos aſſeuerauit; ſi ſint albi ſinceros, ſi rubri iracundos, ſi nigri maleficos, *lib. 1. de in-*
varij doloſos, melitei blandos, & verboſos, venatici potentes ſignificant. Quibus Car- *ſomn.*
dani verbis tanquam imaginarijs minimè credendum eſſe exiſtimamus.

H

MONSTRA.

IN Emporibus Rhaſis natum fuiſſe canem tricipitem credendum eſt, ſiqui dé à ſe ipſo viſum fuiſſe fatetur. Noſtra etiam ætate canis tripes, ſcilicet altero pedum anteriorum carens natus eſt. Item canis bipes capite leporino viſus eſt; quorum icones in Zographia Muſæi Illuſtriſs. Senatus Bononienſis ad viuum repręſentantur. Ex Huberto in hiſtoria Polonica, an *lib. 7. c. 13.*
no 1269. Caliſij in Cracouia vitulus cum duobus capitibus caninis natus eſt. Clariſſimus vir Trincauella conſpicatus eſt canem, qui cum vno tantum teſte, & ſine oculis genitus fuit. Romæ olim apud Cardinalem Mediceum erat canis capite ſerpentino præditus cum reliquis partibus corporis formæ inuſitatæ, quem iam mortuum balſamo condiri curauit. Pareus depingit monſtrum, cuius pars ſuperior figuram humanam, inferior *lib. 24*
autem

autem caninam refert;natum eſt Anno Domini 1493.& miſſum fuit ad ſummum, qui A
tunc ſedebat,Pontificem,vt ſcribit Volaterranus. Tandem in libro de Prodigijs, &
oſtentis legitur,quòd circa finem Imperij Lotharij Cæſaris,qui fuit Saxoniæ Dux, anno Domini 854.quædam mulier mõſtroſum edidit partum,nempo hominis,& canis dorſo connexis,ſolidiſſimeque conglutinatis;mox ſubſecutus eſt Imperatoris interitus.

SIMVLACRA, ET STATVÆ.

NOn eſt in dubium reuocandum,vt legitur apud Orum Priſcos ſimulacris Deorum ſimulacra etiam canum ob vigilantiam addidiſſe. Vetùm magis
lib.3.c.6. admirari debemus viros Zipangrios,qui ex Paulo Veneto,varia idola caput canum,& boum habentia venerantur. Fortè id ab Aegyptijs didi-
li.8.Aeneid. cerunt,qui Anubim Deum capite canino prædítum colunt;ideoquè Anu B
bis latrator à Virgilio nuncupatus fuit.Iuuenalis etiam de hoc Ægyptiorũ Deo verba faciens ſic cecinit.

Satyr.15. ——————————*illic*
Oppida tota canes venerantur, nemo Dianam.

Hanc Anubis venerationem inde ortam eſſe multi opinantur,quoniam olim in bellica
Syntag.9. expeditione Anubis pro Inſigni,canis ſimulacrum geſtauerit,vel, ex Gyraldi ſententia,quia Anubis tanquàm canis corpora Iſidis,& Oſyridis cuſtodiuerit.Aelianus tamē
Lib.3.c.21. hanc canis adorationem in Nili inundationē refert,quæ campos,oriente canicula, irrigare incipit. Ethnici quoquè figuræ Deorum Larium ſimulacrum canis addebant,quoniam tam canibus,quàm Laribus ob vigilantiam cuſtodia domus aſſignabatur. Iuxta illud vulgatum carmen.

Peruigilantq; Lares, peruigilantq; canes

lib.5. Ouidius tamen in Faſtis id totum eleganter exprimit his carminibus.

Et canis ante pedes ſaxo fabricatus eodem C
Stabat, quæ ſtandi cum Lare cauſa fuit.
Seruat vterq; domum,Domino quoq; gratus vterq;
Compita grata Deo,compita grata cani.

Quapropter quidā vir eruditus pro Inſigni familiari effigiauit Lares cum figura canũ, & picturā hoc Dicto coronauit. SERVAT VTERQ. DOMVM. Immò in picturis Larium pelles etiam canum effigiabant,cuius rationem adducit Plautus,quia Lar familiaris in canis formam ſæpè tranſmutabatur,vel rectiùs,vt Priſci oſtenderent,quemadmodum canes in domeſticos mites,& in aduenas feri ſunt,ita Lares, quibus totius familiæ cura credita erat,haberentur. Chryſippus aliam affert rationem nimirum Larium tergora caninis pellibus velari, quia Lares Genios repræſentant, qui humanæ cuſtodiæ tanquàm canes delegantur,nos Angelos appellamus.Amplius ſimulacrum canis penès
Simulacrũ Aeſculapÿ cum canis icone. iconem Aeſculapij pingere ſolebant. Nam Pauſanias ſtatuam Aeſculapij ex auro, & ebore elaboratam à Thraſymede Pario ſic deſcribit. Is in throno ſedebat dextra baculum tenens,Læua verò ſupra caput Draconis extenſa,canisq; eia ſiſtebat, vel in D
monumētum lactis,quod à cane ſuxerat,vel quia Aeſculapius à capella altus,& à cane cuſtoditus fuerit,vel potius ob fidelitatem,quæ in medico relucere debet; vt in Hiſtoricis enucleauimus. Inſuper canis ſimulacrum tumulum etiam Diogenis Cynici exornauit;ideo apud Auſonium legitur hoc Diogenis Epitaphium.

Epitaphium Diogenis Cynici.
Dic canis; hic cuius tumulus?canis. At canis hic quis?
Diogines, obÿt? Non obÿt, ſed abit.
Diogenes, cui pera penus, cui dolia ſedes,
Ad Manes abÿt? Cerberus ire vetat.
Quoniam igitur? Clari flagrat quà ſtella Leonis
Additus eſt iuſtè nunc canis Erigone.

Nec mirandum eſt, quoniam hodie Romæ apud Maffeos in Cippo pulcherrimi operis canem humi iacentem capite eleuato licet intueri,cum tali inſcriptione.C.IVLIO VRBANO. ET IVLIAE OPTATAE CONTVBERNALI. C.IVLIO VRBANO PLCV-

E PECVLIARI FILIO. Icon enim canis ob cuſtodiam hic poſita eſſe videtur. In ſi-
mulacro Memoriæ, canis etiam pingebatur, quod in capite de Leone, occaſione ſimula-
cri tricipitis, ſcilicet cum capite canis Leonis, & Lupi expoſitum fuit. Pingebãt etiam
Dianam, ſeu Hecatem triformem, ſeu tricipitem, nempe habentem caput humanum
equinum, & caninum, cuius ratio in hiſtoria equi declarata fuit. Omittentes igitur Mena
pios, & Tertiodecimanos, qui in parma ſimulacrum canis geſtabant, ad ſimulacra canum
in gratiã picturæ à Ripa figurata accedemus. Hic auctor ad demonſtrandum currum
quatuor elementorum, Vulcano addit canes; cum Priſci in templo Vulcani canes ſerua-
uauerint, qui homines impios latratu arcerent. In delineando Piceno, idem Auctor *par. 1. Icon.*
mulierem cum ſpicis frumenti, & cane depinxit; quoniam ſpicæ tritici hanc Prouinciam
abundantiſſimam denotant, Canis verò icon ob fidelitatem additur; vel vt alij volunt
quoniam hæc Prouincia canes bonitate inſignes nutriat. Præterea Iuuentutem pin- *in par. 2.*
git hunc in modum. Delineat iuuenem veſtibus variorum colorum indutum cum ca- *Icon.*
ne venatico, & equo, dextra manu pecunias ſpargentem. Hoc ſimulacrum ab arte po
F. etica Horatij deſumptum eſſe videtur, vbi Poeta ſic canit.

Gaudet equis, canibusquè & aprici gramine, campi
Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper
Vtilium tardus prouiſor, prodigus æris.

Ibidem Ripa pro exprimenda Iuſtitia, quæ nec amicitia, nec odio flectatur, pingit mu-
lierem enſiferam, regali diademate coronatam cum bilance, eiquè ſimulacrum canis, &
ſerpentis addit; cum canis amicitiam, & ſerpens odium ſignificet. At pro declaranda
Fidelitate, mulierem veſtimentis albis indutam cum cane candido effigiat. Auctorquè *Tum fideli*
addit canem, tanquam animal fideliſſimum iure merito iuxta hanc imaginem locum de- *tatis.*
mereri. In ſimulacro etiam Amicitiæ conſpicitur mulier candidis veſtibus amicta, ca-
tellum album amplectens qui amicitiam ab omni labe intactam conſeruandam eſſe de- *Amicitia ſi*
monſtrat. Viciſſim in pictura Inimicitiæ mulier nigris induta veſtibus cum cane, & fe- *mulacrum.*
le rixantibus cernitur. Pariter in ſimulacro Lęſionis canes duo Herinaceum allatrãt,
cuius ſimulacri expoſitio in capite herinacei allata fuit. Item in icone Adulationis Ripa
G canem mulieri blandientem depinxit, cum hoc animal cibum præbenti ſemper blan-
diri ſoleat. Tandem in imagine Inuidiæ Ripa pinxit Vetulam cum cane admodum
gracili, quia hoc animal alienis bonis ſummopere inuideat. Circa canum ſtatuas diũ *Statua ca-*
immoraremur, ſi omnes priſcas recenſere vellemus. Vna tamen inſtar omnium erit il- *num.*
la, quam Vulcanus ex ære moneſio conflauit. Hodie Romæ in primo Viridario Cæ-
ſiorum Bacchum cum pulchra canis ſtatua ſecus pedes locata conſpicati ſumus. In Pa-
latio nouo Farneſiorum inter alias ſtatuas in lapide ſculptas conſpicitur Aquila, ſer-
pens, canis venaticus, & pſitacus, qui lapis in Thermis Antonianis inuẽtus fuit. In Aedi
bus Epiſcopi de Ruſticis à Cardinale de Valle ædificatis, elegans nudi Bacchi ſtatua vi-
ſitur, vuæ racemis coronata cum pulcherrima canis ſtatua. Item in ædibus Laurentij de
Rodulphis multæ ſtatuæ ſitæ ſunt, inter quas Hermaphroditus nudus trunco arboris
nixus, cum eleganti canis ſtatua primas tenet. Inſuper domi Franciſci de Norſia Me-
dici in platea Farneſiorum vidimus Actonis ſtatuam tenui velamine tectam, cum cane
ſecus pedes adeo diligentèr ſculpto, vt ſpirare, vel latrare videatur. Demùm in ædibus
H Aſcanij Magarotij lapidem marmoreũ obſeruauimus, in quo homo taurum mactans,
& canis taurum mordens conſpicitur. De ſtatuis autem canis cerberi nihil in præſen-
tia dicemus, cùm has ferè innumeras in diuerſis Romæ locis intueri liceat.

VSVS IN CIBIS.

INſtructis comeſſationibus catulinã carnem olim appoſitam fuiſſe indiciũ
fuit Catuliana Plauti, præterquamquod Plinius hoc idem confirmat.
Cadamuſtus in, ſua nauigatione, Populos Senegæ caninis carnibus veſci *cap. 43.*
conſpicatus eſt, quod alibi nuſquam obſeru. uit. Immò in deſcriptione
Guineæ habemus quòd Incolæ carnes caninas vaccinis præferunt.
Num modò hi ſint illi Populi barbari ab eſu canum Cynophagi à Brugero cognomina- *lib. 3. de Al.*
ti, dubitandum eſt. Prædicta. Galeni auctoritate ſtabilire poſſumus, qui retulit nõnul- *fac. cap. 2.*
las

las eſſe gentes, quæ canibus iunioribus, & potiſſimùm caſtratis frequentiſſimè veſcantur. Rhaſis tamen ſcribit à carnibus caninis humores, & ſpiritus corrumpi, ſuccoſque melancholicos generari; ex quibus poſtmodum prauæ imaginationes tam in ſomno, quã in vigilia dimanant. Hodie tamen notum eſt carnes canum in caritate annonæ, & in Vrbium obſidione multò eſſe adiumento. A

VSVS IN MEDICINA.

CVm omnes canum partes medico vſui famulentur; noſtra intererit primò capitis virtutes recenſere, deinde ſigillatim aliarum partium vires in medium afferre. Calua igitur canis in puluerem redacta, ad mentem Sexti, teſtium tumores diſſoluit, vitijs ſedis medetur, & in vino morbum regium diſcutit. Plinius hunc puluerem in ambuſtis, & pterigijs tollendis commendat. B Rhaſis hoc puluere cuncta vlcera exiccat, & ſi fuerit cinis caluariæ rabidi canis ad ſoluendam rabiem exhibet.

Cerebrum.

Cerebrum canis duobus affectibus vtilitatẽ afferre ſcribit Plinius; nempè glaucomatibus, ſi per ſeptem dierum ſpatium angulis oculorũ immitatur; nec non fractis oſſibus, ſi inſtar emplaſtri ſuperponatur. Hoc à Quinto Sereno probatur, dum inquit.

Vis indigna nouo ſi ſparſeris oſſa fragore,
Conueniet cerebrum blandi canis addere fractis.

Dentes.

Plinius dentes canis doloribus dentium multum adiumenti afferre autumat, ſi canino dente maximo gingiuæ ſcarificentur. Immò dentem longiſſimum nigri canis in febre quartana tollenda idem Auctor patienti alligat. Dentem autem canis caninum nuncupatum ab animali tamen rabioſo exemptum, & in aluta ligatum Dioſcorides, & Serapio pro amuleto aduerſus rabiem extollunt. Aeſculapius autem, in dolore dentium ſedando, puluere dentium canis pro dentifritio vtitur. Porta verò huiuſmodi puluerem cum melle mixtum in dentitione adhibet.

lib 3. Phyſ. cap. 41.
Coagulum canis.

Omiſſa lingua, quæ, vt notum eſt, ſua, & alie- C na vlcera, nec non vulnera ſanat, ad coagulum accedemus. Hoc enim in vino diſſoluto Rhaſis colico dolore affectos ſanat. Aetius verò hoc idem in aceto hydrophobis propinat, vt aquæ deſiderio capiantur, Sextus non coagulum, ſed vomitum canis ſuper ventrem hydropicorum collocat, & hac ratione aquam per ſeceſſum educit.

Vomitus canis.
Hepar.
lib. 11. de ſimpl. med. fac.

Hepar canis & potiſſimum rabidi aſſatum ſingulare remedium in rabie prædicant, ne patientes in metum aquæ incidant. Immò Galenus nonnullos hoc medicamento vſos ſuperſtites ſe nouiſſe teſtificatur.

Fel canis nigri.

Felle canis cum melle mixto Aeſculapius à leucomate oculos liberat. Fel pariter cum melle ad curanda aurium interna vlcera Marcellus vtiliter infundit. Deniquè felle canis nigri ſi tota ſuffiatur domus, à malis medicamentis ſecura redditur, vt tradunt Magi (referente Plinio) Lienem canis in vino, ſextus lienoſis propinat. Marcellus verò lienem à cane recenter exemptum regioni ſplenis applicat. At Sextus ad ſplenem curandum catulum recenter inciſum tumido lieni apponit. Porta igitur in hac affectione caninum lienem valere ex eo colligit, quoniam canes exili admodũ liene prædit ſint.

Caro.
li. 2. de mat. med.

Carnem canis neruoſam potam Blondus ad morſum canis laudat. D Geſnerus tamen non carnem neruoſam, ſed carnem rabioſi canis legere mauult.

Sanguis.

Sanguis caninus, ex Dioſcoride, partibus percuſſis à cane rabido, & à veneno vexatis magno erit adminiculo. Vnde Quintus Serenus prædictæ auctoritati nixus ſic cecinit.

Toxica præterea, quæ ſunt pellenda medela
Expediam ſanguis poterit prodeſſe caninus.

in lib. de remed. facil. per.
lib. 3. Phyſ. cap. 40
li. 11. de ſimpl. med. fac.

Galenus ſanguine pediculi canini partes fricat, vt pilorum ortum prohibeat. Pinguedo canis, ad mentem Aeſculapij, podagra laborantes ſubleuat. Marcellus autem medullam quoquè cum vino veteri ſubigit, & modo emplaſtri condylomatis imponit. Præterea in cicatricibus, & maculis faciei auferendis Plinius, adipe catuli varij coloris vtitur. Porta meditans magnitudinem aurium canis concludit caninum adipem cum oleo veteri, & ſucco abſynthij inſtillatum aurium grauitatem ſanare. Lac caninum illitum, ex aliquorum ſententia, pilos in palpebris naſci prohibet; cum tamen Galenus id negare

E te videatur. Verùm Q. Serenus in mitigando oculorum dolore lac caninũ mirificat dum
inquit,

Si genus eſt morbi miſerum, quod lumen adurit, *Lac caninũ*
Hic calor infuſo miteſcit, lacte canino.

Sextus hoc lacte gingiuas infantium aſſiduè linit, vt ſine dolore dentes erumpant. In
vitijs autem oris, & faucium huiuſmodi lac commodum, & ſalutare Quintus Serenus prę
dicat dum ait.

Ora ambuſta cibo ſanabis lacte canino.

Præterea, ex Dioſcoride, lac potum non ſolum fętus mortuos expellit, ſed etiam vicem
antidoti ſubiens potentiam veneni reprimit. Ad ſecundas pellendas Plinius membra-
nam è ſecundis canis non mediocriter conducere teſtatur, cum obſeruatum ſit canes, &
feles ſtatim à partu membranas deuorare. Ex eodem Plinio canina vulua in oleo de-
cocta melleq; addito pterigijs, quæ naſcuntur in digitis commoditatis plurimum affert.
Pariter genitale canis ſub limine abditum, eodem Plinio referente; Magi totius domus
ſingulare amuletum aduerſus omnia mala medicamenta magnificant. Mirandum eſt, *Excremen-*
F quòd etiam omnia canis excrementa ex medico ſint vſu. Etenim Sextus, vt pili, vt & ve *ta canum.*
rucæ defluant, lotio canis vtitur. Quamobrem Quintus Serenus id confirmat dicens.

Id poterit vitium ſanguis curare lacerta,
Aut vrina canis cum terra inducta madenti.

Plinius, quoniam canes ægrius vrinam reddant, nec poſſint niſi eleuato crure mingere, *Vrina ca-*
in vitijs vrinæ illam non parum habere momenti exiſtimat. Si canina vrina cum nitro mi *nis ad quid.*
ſceatur, & ſuper lepram inducatur, ex Dioſcoride, facilè deletur. Herba verò vrina ca-
nis irrigata, & abſquè ferro euulſa Mizaldus luxatis medetur. Alui quoquè excremen- *Centur. 8.*
ta in morbis commoda, & ſalutaria ſunt. Nam Archigenes (referente Galeno) in Icte- *lib. 9. de cõp.*
ritia puluerem ſtercoris canini cum melle ad triduum datum laudat. Immò Galenus *med. ſec. loc.*
in angina, dyſenteria, & vlceribus inueteratis ſtercus canis, qui per triduum comederit *li. 10. de ſim*
oſſa, præſcribit. Dioſcorides in prædictis affectibus fimum caninum æſtate colligi, & *pl. med. fac.*
& areſieri præcipit. Ioannes de Vigo chirurgus inſignis emplaſtrũ de ſtercore canis pa
r at, ex quo in vlceribus fraudolentis magnum fructum percepiſſe fatetur. Rondele- *lib. 2. ca. 63.*
tius idem emploſtrum pro angina componit. Matthiolus tamen, in angina huiuſmodi *com. Dioſc.*
G fimum in tenuiſſimum puluerem redactum per fiſtulam in fauces ſufflat. Alij chirurgi
hoc eodem præſidio in vua curanda vtuntur. Sextus epilepticis huiuſmodi ſtercus al-
bum in vino propinat Marcellus ex fimo canis albo, ad Solem exiccato, & cribrato cum
cera rubra per partes, & modico olei medicamentum pro iſchiade concinnat. Plinius
non ſtercore, ſed oſſibus in ſtercore canino inuentis, & alligatis ſiriaſim puerorũ emen
dat; quemadmodum vermes ex canino cadauere ortos tanquàm amuletum aduerſus ra-
biem adhibet. Tandem cutis, & pili medicis virtutibus non carent. Etenim Plinius
pelle canina ad deſtillationes cohibendas quemlibet digitum induit, & aduerſus anginã
corrigia ex pelle canis parata ter collum circundat Marcellus verò in dolore ventris
eadem corrigia ægrotantem cingit. Pili varijs adhibentur modis. Crollius vulneri-
bus à cane rabido inflictis illos imponi iubet, vt venenum attrahant; deinde eoſdẽ exu-
ſtos propinat. Plinius illos in panno ligatos cyatho ſupponit, ne patiens in metum
aquæ incidat. Eoſdem Blondus in ſupprimendo ſanguine vndequaquè manante non
infrugiferos eſſe arbitratur. Poſtremò ex toto cane tàm viuo, quàm mortuo ægro-
H tantes ampliſſimum fructum, ſunt conſecuturi. Mizaldus in expugnanda febre quar
tana colligit lotium ægroti, quod in paroxiſmo vnica vice redditur, & vnà cum farinæ *Centur. 6.*
polline placentam conficit, quam coctam cani famelico exhibet, qui poſtmodum pro ho
mine ægrotare dicitur. Deinde in chiragra, podagra, & omni arthritidis ſpecie, ad tol
lendos cruciatus, nullum pręſentius remedium inuenitur, quàm catulos concolores par
tibus affectis apponere. Porta hoc verum eſſe propter magnam hominis, & canis ſym
pathiam opinatur. Leonellus Fauentinus deſcribit hoc vnguentum ad paralyſim.
Recipit enim catellos ſubrufos exenteratos, & in aqua ad oſſium ſeparationem de-
coquit, & pinguedinem ſupernatantem colligit, poſtea ſpinam dorſi, & membra reſolu-
ta inungit. Vuecherius quoque deſcribit mirabile medicamentum ad vulnera machi- *lib. 2. Ant.*
nis bellicis inflicta, quod recipit libras quatuor olei violacei, duos catulos recenter na- *ſpec.*
tos, percoquit omnia diligenter, addita libra vna vermium terreſtrium præparatorum,

& ad vſum percolat. Galenus ad finiendam tuſſim, canem lycurgum nuncupatum, ſcilicet qui lupos exagitauerit, excoriatum, & coctum patienti apponit edendum. Deniquè ex catulis Andreas Furnerius aquam chymicis organis ſublimat, quam in cohibendo pilorum augmento mirificè commendat. A

Lib. de med. fac. parab.

VSVS IN SACRIFICIIS.

OLim Ethnici, hoſtiarum loco, catellum manè genitum Dijs ſacrificabant, quoniam hæc animalia Numinibus placandis peridonea eſſe iudicabant. Habemus etiam in libro ſecundo Epigrammatum Græcorum, quòd venator quidam cum nihil in venatione cepiſſet, canes Pani, & Nymphis ſuſpendens dicauit. Deinde ſolebant Ethnici, quotannis, ortum caniculæ diligenter obſeruare, ex quo conijciebant, ſalubris, an peſtilens futurus eſſet annus; propterea ad hoc mitigandum ſydus, canem ſacrificandum inſtituerunt. Ideo Ouidius ad rem canebat. B

Pro cane ſydereo canis hic imponitur ara.

Præterea ad arcendam à ſegetibus rubiginem, Deo Rubigini canem immolabant (aduertendum autem eſt, quòd Rubigo tam in genere maſculino, quàm fœminino efferebatur) quamobrem Ouidius in Faſtis hæc habet.

Flamen in antiqua lucum Rubiginis ibat,
Exta canis flammis, exta daturus ouis.

Apud Thracas cum alibi, tum præcipuè in Zerintho Samothratię antro nihil ferè libentius, quàm canis immolabatur. In Inſulis etiam nuper repertis, vt recitat Petrus Martyr, propter inopiam puſionum, & puellarum, canibus litant. Amplius Turcæ ſingulis annis canes mactare decreuerunt, vt notat Baronius, in monumētum illorum canum, qui totum latus cadaueris Mahometis deuorarunt. Immò etiam quotánnis apud Romanos, canes palo ſambucco affigebantur in memoriam neglectarum excubiarum obſidionis Capitolij. Quid plura? Nonne in Lupercalibus canes ſacrificabantur? aut quia canes Lupercos per Vrbem diſcurrentes latrando vexarent, aut quia in venerationem Lycei Panos, hoc ſacrificium perageretur. Cui, vt voluit Plutarchus, propter Caprarum gregem canis gratus habebatur. Inſuper Romani Genetiæ, Græci Proſerpinæ canē ſacrum fecerunt. Et Pauſanias ſcriptis mandauit, Colophonios catellum nigrum Triuiæ olim ſacrificaſſe. Verùm apud Argiuos, ob partus facilitatem Deæ Cyoniæ canes dedicarunt. Sed aduertendum eſt, ex mente Pierij, nonnullos per Deam Cyoniā, Scriptorum incuria, Lyoniam legiſſe. Deniquè Lacedęmonij, proper canis audaciam, hoc animal Marti conſecrarunt. Nam eorum Ephebi inter ſe præliaturi, prius quàm certamen inirent, catulum canis Marti tanquàm Deo fortiſſimo victimam ex cicuribus validiſſimam immolare neceſſarium eſſe duxerunt. C

Tom. 9. An. Eccleſ.

VSVS IN LVDIS, & Supplicijs. D

IN publicis olim ludis, nempè in theatro Romano canes, ſpectante populo, ad capiendas Feras emittebantur. Vnde Martialis ad rem cecinit hūc in modum.

Spectauere canes prædam, ſtupuitq́ ſuperbus
Venator, cultro nil ſupereſſe ſuo.

Lib. 4. epigr. 35.

Idem repetit in epigrammate quarto ſupra ſeptuageſimum. Item Alexander ab Alexandro tradit, quòd Alexander Seuerus Imperator, diebus feſtis, catulorum, & perdicum certamine oblectabatur. Amplius Ricchardus Dinothus in Aduerſarijs narrat Regem Albaniæ dono dediſſe Alexādro Indiā petenti canem Indicum, cuius audaciā Alexan-

Lib. 3. Gen. dier.

E Alexander in publico theatro expertus fuit, dum primò Leonem in certamen perduci
iuſſit, quem protinus à cane fractum vidit. Poſtea Elephanto in arenam ducto, canis hor
rentibus per totum corpus villis, ingenti primum latratu claſſicū dedit; deinde cū bel-
lua congreſſus victor remanſit; cum alio nunquam ſpectaculo Alexander magis dele-
ctatus fuerit. Item in ſupplicijs, canibus vtebantur. Etenim reos ſtipiti, vel cruci ligatos
canibus, & alijs Feris deuorandos exponebant. Vitoldus Lituaniæ Dux, ex Fulgoſio, lib. 9. cap. 2.
ſi quem morti deſtinaſſet, vrſina pelle inuolutum canibus laniandum obijciebat. Indi
quoque Marianes, vt legitur in relatione hiſtoriæ Indicæ, hoc publica conſuetudine re-
ceperunt, vt omnes filias canibus dilacerandas exponerent. Bactriani etiam ex Plinio
canes habent, quos vocant ſepulcrales, quibus viuos homines, ſed potiſſimum ſenio, vel
morbo confectos necandos exhibent. Inſuper Cromerus narrans ſupplicium Iudæi,
qui anno Domini 1530. Pragæ in Bohemia cum muliere chriſtiana rem habuit, ſcrip-
ſit, quòd in vaſe picato Soli expoſitus fuit cum pudendo in dolij foramine cultro ap-
poſito, ſed hic cum vi caloris torqueretur, membro, per quod peccauerat, amputato, ter-
ga dedit. Interim fugientem atrociſſimi canes dimiſſi dilaniarunt. Huiuſmodi genus
ſupplicij memorauit Io. Petrus Mapheus in hiſtoria Indica dum inquit. *Illum verò bra-*
F *chijs poſt tergum reuinctis in litore ferociſſimis duobus Moloſſis obiecit, quorum impetum, ac* lib. 10.
dentes varia corporis declinatione aliquandiu fruſtra vitare conatus, circumſpectare primò
cœpit fugam, deinde cùm terreſtres omnes exitus militi obſeſſos cerneret, in mare ſe ad inre-
tam ſpem ſalutis immiſit, neque canes quippe iam ineſcati ab inſequendo abſtinere, & pedibus
tantùm, nanti cum adhærerent, dolore, & deſperatione in rabiem actus repentè ſe conuertit, den-
tibuſq; (horribile dictu) certare cum canibus cœpit, atque ad extremum vnius aure mordicus
apprehenſa, cum iam vires deficerent, moribundus moloſſum vna ſecū ad ima detraxit. Atrox
& inhumanum id penè genus. Hoc admirari non debemus; quandoquidem multi ſancti
Martyres hoc tormenti genus Infidelium Imperatorum iuſſu paſſi ſunt. Nam pro com-
perto habetur ex Surio, Benignum Presbyterum, & martyrem, cum nullis ad Idolatriam
cruciatibus poſſet impelli, iuſſu Aureliani vnà cum duodecim ferociſſimis canibus diu-
turna fame maceratis in carcere incluſum fuiſſe. Quāuis poſtmodū Sancto nullo fuerint
nocumento. Nec mirum, quia ex Textore ſupra vim naturæ canes etiam famelici cadaue-
ra ſanctorū Martyrū Gorgonij, & Dorothei à Diocletiano interfectorū nō attigerūt.

G

VSVS IN BELLO, ET IN VECTIONE.

PLutarchus in Arato monimentis mandauit, quòd Achei ductu Arati Si-
cyonij, expugnato Acrocorintho arce munitiſſima, impoſuerunt quadrin-
gentos armatos, & quinquaginta canes, qui in arce alebantur. Finni ſe-
ptentrionales, ex Olao Magno, canes maximos & ferociſſimos aduerſus lib. 11. c. 13.
hoſtes ducunt, quoniam ſaltu & morſu naribus equorum inſidiantur; vn-
de equi ſe ſe erigentes equites excutiunt. In Cimbrico bello, ex eodem Auctore, ca-
nes Cimbrorum pro Dominis acriter dimicarunt. Quare Baptiſta Mantuanus non im-
meritò ſcripſit.

H ——— *vaſtus canis ibat in hoſtes.*

Lydorum etiam Rex Halyattes, vt refert Polyænus, robuſtiſſimos canes ad pugnā edu- lib. 7.
cebat, qui Barbaros tamquàm Feras adoriebantur. Colophonij, & Caſtabalenſes (te-
ſte Rauiſio Textore) propter bella, cohortes canum habuerunt, quæ nunquam pugnam
detrectantes primæ in acie præliabantur. Ex hiſtoria rerum Indicarum habemus Hiſ-
panos in ſubigendo nouo Orbe, canum ope fœliciter vſos fuiſſe. Amplius Saxo Gram- lib. 6.
maticus in hiſtoria refert Fridlerum ſecundum Danorum Regem contra Amundum
Noruegiorum Regem certantem, canem in hoſtem concitaſſe; ideoq; cæſo Amundo,
victoriam, ope canis, reportaſſe. Inſuper Magnates Accolæ Mæādri, ex Aeliano, cū bel- lib. 14.
lum Epheſijs inferrent, ſinguli equites commilitonem canem adduxerunt. Non deſunt
hodie Nationes aliquot, quæ canes hoſtium cadaueribus quoquomodo conquiſitis
alunt, eoſquè in prælia ducant, vt fœdiſſimas hoſtium ſtrages pariant. Philippo in Arbe-
liorum regionē irrumpēte, Barbari, ex Polyæno, in locis aſperis ſe occultabāt, ille autē lib. 1.
canes dimittebat, qui hoſtiū veſtigia inſequētes, plurimos eorū coercebāt. Tandē canes

Digitized by Google

in bello ſtratagemata ſuppeditarunt; cum manifeſtum ſit in hiſtoria Darij, ipſum fugientem canes in caſtris reliquiſſe, quos cum latrantes audirent Scythæ, adhuc Darium in caſtris morari crediderunt. Quoad vectionem, Indi canes habent magnos, & doſſuarios, quos venatum proficiſcentes ſarcinæ vigintiquinque librarum onerant. Hinc non debemus demirari aſſertum Maioli, qui ſcripſit in plaga noui orbis à canibus edoctis, ſarcinulas geſtari. Præterea compertum eſt ex hiſtorijs Petri Martyris, apud Tartaros Septentrionales, ſex canes magnitudinis aſininæ ad currum iungi, in quo poſtmodum duo mercatores vnà cum rhedario vehuntur. Hoc non eſt magna admiratione dignum; Siquidem Cardanus in hiſtoria de varietate rerum, id à quibuſdam Germanis Mediolani factitatum vidit. Propterquàm quod Petrus Crinitus Heliogabalum quatuor canes currui iunxiſſe, & ab illis publicè vectatum fuiſſe retulit. A

Colloq. 7.

lib. 1. ca 23
lib. 10. de honeſt. diſcip.

VSVS IN VARIIS.

M. Tullius Cicero pronunciauit fidam canum cuſtodiam, amãtem Dominorum adulationem, tantumquè in externos odium, & tam incredibilem ad inueſtigandum ſagacitatem, nec non tantam in venando alacritatem nil aliud denotare, quàm ad hominum commoditatem eſſe genitos. Ideo apud varias Nationes ſemper varios vſus habuerunt. Quamobrem Ioannes Bohemus Leges olim conſtitutas fuiſſe autumat, quibus ante aliquot ſecula, Bauari paruerunt, ſcilicet canẽ venaticum furantes aut ipſum, aut ſimilem reddere, & ſex ſolidos ſoluere. Quoniam his beſtijs Villici, Paſtores, Venatores, & demum Aeditui pro templorum cuſtodia vtuntur, de quibus omnibus ſeorſim verba fient. Heroes, teſte Polluce, olim in concionem prodeuntes canes habebãt comites, quemadmodum innuit Virgilius quando ait. B

lib. 2. de nat. Deor.

lib. 3. de moribus Gent.

Nec non, & gemini cuſtodes limine ab alto

Rurſus alibi.

——greſſumq́ canes comitantur herilem.

lib. 2. Odyſ. Homerus quoque Thelemachum inſtar Herois duobus canibus aſſociatum in concionem prodeuntem introducebat. Alcibiadem verò magnus canis formæ inuſitatæ, truncata cauda comitabatur, hocquè cane, non alia de cauſa, vtebatur, niſi vt detractores monſtrum caninum meditantes, Heri vitia non taxarent. Fuerunt nonnulli, qui tempore belli, canibus tanquam nuncijs vſi ſunt. Siquidem epiſtolas aliquo eſculento inuolutas cani deglutiendas præbuerunt vt poſtmodum ex mactati canis viſceribus nuncius exiliret. In Hiſtoria rerum Polonicarum, in qua de prima Lituanorum religione agitur, legimus quòd defunctorum cadauera cum pretioſa ſupellectili, armis, equis, & duobus canibus concremabantur. Otto etiam narrat apud Francos, & Sueuos legem hanc in turbatorem pacis inoluiſſe, vt ſi quis Nobilis, Miniſterialis, vel Colonus coram Iudice pro tali crimine accuſatus, & inuentus fuerit, antequam mortis ſententia puniretur, ad maiorem ignominiam, Nobilis canem, Miniſterialis ſellam, & Colonus aratri rotam de comitatu in comitatum portare cogebatur. Kiranides, ad præſagiendam mortem, vel ſalutem ægrotantis, vſus eſt cane, dum paſtam ſuper faciem, mamillas, & inguina ægroti fricatam cani exhibet, quam ſi ederit, ægrotum euaſurum, ſin ſecus interiturum pronunciat; & hæc de vario vſu canis viui dicta ſint. Iam varium vſum canis mortui, & illius partium examinare oportet. Primitus cinere cremati canis cum oleo ſupercilia illito, Plinius illa denigrat. Veterinarij ad roborandas animalium vngulas ſumunt catellum, illumquè in aqua ad oſſium ſeparationem decoquunt; deinde oleo addito, hoc medicamine vngulas animalium fœliciſ cum ſucceſſu perungunt. Si partes canis ponderemus. Sextus alterum oculorum à viuo cane erui iubet, vt illum deferens non latretur à canibus. Mizaldus verò dentem caninum in corde canis defigi iubet, vt id deferens à canibus latratu non vexetur. Alij dentem caninum vnà cum cauda, & pedibus in aula ſepeliunt, vt inde moroſos abigant. Deinde res etiam inauratæ dente canino poliuntur, vt quendam veluti ſplendorem acquirant Artifices C D

Tom. 2,

li. 2. de geſt. Feder. Imp.

cent. 1.

E ſices *eburnire* dicunt, quaſi vi canini dentis rem auro tectam ad nitorem terſi, & politi eboris reducant. De lingua canis Plinius tradit ab ipſa in calce delata, policiq; ſubdita, canis lattatum inhiberi. Porta hoc de ſanguine canis nigri refert; nimirum ſi eo parietes domus inſpergantur, illicò omne maleficium diſſipari. Deinde lacte primiparæ canis illito, pilos cadere promulgat Dioſcorides. Vuecherius autem omnes capillos lacte canino perlinit, & ad arcendam canitiem hoc tanquàm ſingulare præſidium commendat. De pinguedine nigri canis ſcribit Albertus, quòd hæc mixta cum oleo ſambucino, & in lāpade habēte elychnium è pilis caudæ caninæ in medijs ædibus accenſa, homines circumſtantes fœdæ formæ efficit. Pellis canina miro artificio præparatur, vt planè mollis euadat, ex qua poſtea chirothecæ concinnantur, quę hyeme aduerſus aerē frigidum, & æſtate contra calorem peridoneæ eſſe perhibentur. Immò, & caligæ parantur, quæ cruribus tumidis duplici commoditate præſtò ſunt. Primò ſtringendo partem, humorum fluxionem inhibent. Deinde vi huius pellis exiccante, humiditates excrementitiæ diſſipantur, & crura mirificè robotantur. Vngues etiam canum venati-
F corum ab vſibus varijs non ſunt arcendi, ſiquidem homines, vt ſcribit Porta, reddunt bellicoſos. Vnde extat compoſitio naturalium Magorum, ad inuitos homines reddendos, quæ vngues canis venatici recipit. Poſtremò excrementa canina varijs vſibus famulantur. Nam Democritus in Geoponicis, ſtercus caninum cum vrina putidiſſima miſcet, quo plantas, & ſemina perfundit, quæ à pecore tangi ægrè fert. Pelliones etiam ſtercus caninum aridum in puluerem redigunt, deinde hoc cum farina milij mixto; pelles agninas ad vſum concinnant. Tandem ex Alberto, & Rhaſi ſordes aurium canis cum vino permixtæ ebrietatem ſtatim generant.

lib. 3. Phyſ.
li. 5. de ſecr.
lib. 7. Phyſ. cap. 11.
Ne ſemina, & plantæ pecoribus attingātur.

DE CANE RABIOSO.
Cap. II.

G SYNONIMA, ETYMVM, CAVSÆ, & ſigna rabiei canis.

PRæclariſſimus vir Euſtachius Rudius in hanc venit ſententiā, rabiem eſſe propriam canis affectionem; qua canes correpti tanquàm furore acti huc, atquè illuc, nullum quietis locum inuenientes vagantur. Hoc aſſertum doctrinæ Galeni quadrare videtur, qui ſolum canem hoc affectu vexari decreuit. Quamuis autem Lupos, Vulpes, & Muſtellas in rabiem poſſe incidere ſuperius declaratum fuerit, attamen ſententia Galeni non eſt explodenda, quandoquidem canes potiſſimum, & ſæpiſſimè in cōparatione ad prædictas animantes rabie affictantur. Rabiem igitur periti viri vocant, quaſi rauiem à vocis raucedine vel quia canes hoc morbo oppreſſi ſtatim raucam vocem nanciſcantur, vel vt alij
H volunt, quia homines à cane rabioſo demorſi vocem raucam, ſimilemquè latratui canum acquirant. Albertus rabiem, vel ſecundùm Nonium rabiam, caniciem, nomine barbaro indigitat, quaſi caninā inſaniā nominare voluerit, nec ſine ratione, quia multi rabiem, furorem caninum cognominant. Aduertendum autem eſt, quòd rabies aliquando de impetu quodam furibundo dicitur, qualis canum rabidorum eſſe ſolet, de qua in præſentia verba non fiunt. Græcis λύσσα, ſiue λύττα nominatur, vt vult Etymologus à verbo λύω ſoluo, quia rabioſum animal tanquàm ſolutum, & liberum vagatur. Si ad omnes cauſas rabiei noſmet conuertamus, has varias eſſe comperimus. Siquidem Alij cauſam caninæ rabiei magno æſtui, & frigori attribuunt, cum diebus canicularibus, & horrida vrgente bruma, ob excellentem ſiccitatem canes in rabiē ſoluantur. Non negamus quidem diebus præſertim canicularibus, canes rabie agitari, attamen cum alijs etiam temporibus, hoc affectu canes corripiantur, dicendum eſt potius ab eſu putridorum ciborum, & carnium vermibus ſcatētium, necnon à potu aquarum putreſcentium rabiem prodire. Cum enim corrupta alimenta, & prædictæ potiones, aliaque abominabi-

li. 5. de mor. ven. cap. 5.
li. 6. de loc. affec. cap. 5.
Furor caninus quid.

Digitized by Google

lia putrida ſint, & ſubinde excrementitia; facilimum eſt, vt dum à canibus inge- A
lib.6. de loc. affec. c.5. runtur, in humoribus ingentem pariant corruptelam, ex qua deinde multiplicata, teſte Galeno, grauia ſuboriuntur ſymptomata, caneſquè in rabiem, conſequenterquè in mortem præcipitat. Præterea Alij inter cauſas rabiei canum, ſanguinē menſtruum ab ipſis deuoratum collocant, quod tamen *lib.3. epiſt.* Matthiolus experimento reprobat, cũ ipſe nouerit mulieres, quæ nō alia de cauſa catellos Meliteos domi alebant, quàm vt dum menſibus laborarent, ea excrementa lingerēt, quę concreta pudendis partibus inhærebant, quos canes cunilingos vocant, nec tamen, ob hanc cauſam, aliquo rabiei periculo agitati ſunt. Quoad ſigna, primò canis rabie vexatus cibum, & potum abominatur, ſed præcipuè ab aqua abhorret huc, illuc furioſè vagatur, ab alijs canibus vitatur, *cap.16.* latratum edit raucum, ab ore, & naribus copioſam, & eruginoſam ſpumam effundit, præter morem, toruè intuetur, demiſſam fert caudam, & nullo edito latratu homines aggrediens mordet. Quæ omnia à Galeno in libro de Theriaca ad Piſonem recenſentur. Immò in gratiam curioſi lectoris iconem canis rabidi ad mentem Greuini libuit exhibere. Cæterùm ad dignoſcendum, num canis à rabido cane morſus fuerit, varij Auctores varias excogitarunt technas. Aegineta ex Oribaſio, nucleos iuglandis contritos, & ſuper vulnus fricatos gallinis objicit, ex quibus ſuperuiuentibus canem vulnerantem non fuiſſe rabioſum conieċtatur. Alij medullam panis morſui prius appoſitam alijs canibus offerunt, ex qua deuorata morſum canis vulnerantis venenatum nō fuiſſe arguunt. Alij demum grana tritici vlceri imponunt, donec intumeſcant; deinde hęc gallinæ objiciunt, quæ ſi faſtidiat, pernicioſum, & lethale vulnus eſſe arbitrantur. B

CVRATIO RABIOSI CANIS, & præcautio.

AEtius cani rabido helleborum album cum polenta exhibet, vt euomat; hoc enim præſidio illum à rabie ſoluere nititur. Theomneſtus in Geoponicis canem rabie affectum in aliquo loco claudit, ne per ſpatium diei *Centur.7.* naturalis alimentum ſumat, deinde portionem albi veratri in potu miſcet, vt exactam moliatur purgationem; poſtea hordeaceo pane canem nutrit. Mizaldus ſtercora gallinarum cibis caninis permiſcet, nam hoc auxilio canem à rabie liberare profitetur. Blondus in hoc caſu, poſt tertium diem venas turgentes in cruribus canis tundit, vel canem proijcit in lacunam, in qua multæ hirudines innatent, quæ à toto canis corpore ſanguinem ſugant. Deinde totum canis corpus vnguento populeone illinit, & pharmacum cholagogum ei propinat; deinceps, peracta diligenti purgatione, canem decoctione fumariæ, lapathiacuti, & radicum enulæ ſæpius abluit. Cætera præſidia huius generis apud Gratium poetam legere licet. Quoad prēcautionē ſcribit Plinius lac mulieris, quæ marem peperit ſemel catulo exhibendum eſſe; nam ipſo guſtato poſthac rabiem non incurret. Columella caudas catulorum poſt diem quadrageſimum ab ortu caſtrandas eſſe monet, quia hoc præſidio tutos à rabie reddi opinatur. Modus autem eſt talis. Prehēditur caudæ extremum, in quod vltima ſpinæ articulatio definit, & tandiu digitis torquetur donec excidat. C D

CANIS,

Canis rabioſus Greuini cum Alyſſo
Dodonei.

CAVSAE

Digitized by Google

 A

CAVSÆ, ET SIGNA RABIEI humanæ.

lib.6.cap.5.

GAlenus agens de locis affectis pronunciauit, canem rabie correptum non ſolum morſu, ſed etiam ſpuma ab ore fluente humanum corpus mirum in modum afficere poſſe. Quamuis autem prima facie morſus canis rabidi grauia ſymptomata parere non videatur, tamen, ex eodem Galeno, poſt quatuor, vel ſex menſes hominem poteſt perimere, quia non omnes

In 1.pr.Hippocr.com.2.

intra diem quadrageſimum rabie afflictari incipiunt; quod naturæ diſſimilitudini attribuendũ eſt; cum varia patientis temperatura magis, vel minus venenato morſui reluctetur. Ideo Auicennas, ex nonnullorum ſententia, ſcriptum reliquit, aliquos poſt duodecimum à morſu annum in rabiem incidiſſe. Et Albertus cuiuſdam hiſtoriam recitat, B
qui tranſacto anno duodecimo, cicatrice recrudeſcente, intra biduum obijt. Cur autem aliqui ſint à cane rabioſo demorſi, qui pòſtmodum nullam prorſus rabiem incurrant, Auguſtinus Niphus dentibus mordentis canis cauſam aſſignat, cum vis veneni non æqualiter omnibus dentibus inſit. Præterea morſus cuiuſcũq. canis & non rabidi pernicioſus eſſe perhibetur, quapropter Auctores referunt eum, qui ſemel fuerit à cane læſus,

Morſus cuiuſcunq; canis pernicioſus.

peſtilenti contagione gallinarũ incubitũ, pecudũ fœtus interuentu vitiare, eiuſq; introitu, ſauciati vulnera aggrauari. Quoad ſigna imminentis rabiei, oportet obſeruare, hæc eſſe quando patiens, nulla oblata occaſione, iram concipit, turbulentis ſomnijs vexatur, timet ne pluat, præter morem parùm bibit, lucem, vt plurimum abominatur, & tandem quando nonnullas ſtomachi querelas edit. Deinde præter hæc, ex Galeni mente ſcribentis ad Piſonem, quando corpus areſcit, & interdum conuellitur. Si verò accidat, vt rabies altas egerit radices, tunc ægrotans ab omnibus liquidis auertitur, intuens aquam tremit, totum corpus, & præcipuè facies rubet, interdum, ritu canũ, latrat, & mordet, adſtrictione alui corripitur, ſtillicidio vrinæ premitur, raucedine affligitur, linguã C
cum difficultate reſpirandi exerit, deniquè nigram bilem aliquando cum ſingultu euomit.

CVRATIO DEMORSI A CANE rabido cum præcautione.

Chirurgiæ remedia.

OMnis curandi ratio ſolet à tribus medicinæ inſtrumentis deſumi, nimirum à chirurgia, pharmacia, & diæta. Ratione Chirurgiæ: pars vulnerata per tres, vel quatuor digitos ſupra morſum diligenter liganda eſt, ne virus alijs partibus communicari poſſit. At ſi vulnus inflictum fuerit parti, quæ vinciri nequeat; tunc ad medicamenta intercipientia confugiendũ eſt, quæ ex ſanguine draconis, bolo rubro, albumine oui, oleo myrtino, ſumach, D
& modico aceti componuntur. Poſtmodum circa vulnus caro eſt ſcarificanda, vel hirudines parti ſunt applicandæ, vt, ſi fieri poteſt, omnem veneficam vim hauriant. Sin ſecus galli podex, vel pipionis viui depilatus ligato roſtro vulneri apponatur, vel ijſdem animantibus per medium diſſectis, & adhuc calentibus pars demorſa tegatur, ſic enim dolor non ſolum mitigabitur, verùm quoquè lethale virus à prædictis animantibus attrahetur. Alij Chirurgi in hoc caſu paruam cucurbitulam cum magna flamma parti affectæ ſuperpoſitam commendant. Alij ferro candenti partem affectam inurunt, & ablata eſchara vulnus per ſpatium quadraginta dierum apertum ſeruant, donec omnis

Sectio venæ

veneni ſuſpicio euaneſcat. Verùm quantum attinet ad ſectionem venæ, communis opinio medicorum eſt, venam non eſſe aperiendam; immò ſi demorſus à cane rabido

Remedia Pharmaceutica.

aliquo morbo acuto corriperetur, itaut ſanguinis miſſio indicaretur; tunc cucurbitulas potius partibus inferioribus applicatas, & ſcarificatas, quàm uenæ apertionẽ probarẽt. Pharmacia alia nobis ſuppeditat medicamenta, quæ vel ſimplicia, vel compoſita ab

Aucto-

Digitized by Google

E Authoribus proponuntur. A ſimplicibus igitur inchoantes, primitùs de Animalibus, & eorum partibus; poſtmodum de plantis ſermonem habebimus, quæ omnia, corpore cholagogis diligenter expurgato, adhibenda ſunt. Canis igitur, & eius partes, vt pili, iecur, puluis caluæ, & cætera huius generis nõ ſunt prætermittẽda, vt in capite antecedenti enucleatũ fuit. Ideo Philoſtratus narrat, quòd cum Apollonius Tharſi verſaretur, incidit in adoleſcentem à cane rabido morſum, & inſtar canis latrantem; propterea eundem canem lambere plagam coegit, ſicque iuuenem liberauit, nam totum virus in canem rediiſſe creditur. Gobius, caro Muli, piſces omnes ſalſi, & præcipuè Thunnorum caro inueterata morſui ſuperpoſita à Dioſcoride commendantur. Anſer aquaticus ſolus, ex Ariſtotele, non rabit, ideoque contra hydrophobiam valere dicitur. Mergum in aquis aſſiduè verſantem Aetius mirifico experimẽto contra rabidi canis morſum probat. Hinc multi Authores iecur Mergi aſſatum cum oleo, & modico ſale aduerſus aquæ metum exhibent. Quamuis Lemnius inopinato, & ſubito impulſu hydrophobũ in aquis mergendo liberare profiteatur; Quicquid Ouidius dixerit his verſibus

lib. 6. vit. Apol, c. 18. — *li. 2. de mat. med.*

Tollere nodoſam neſcit medicina podagram,
F *Nec formidatis auxiliatur aquis.*

In Prouincia *Caratam* nuncupata, ſcribente Petro Martyre, magni ſerpentes ſtabulantur, quorum fel vẽditur caro pretio, cum medicas vires participet, etenim demorſos à cane rabido liberat. Amplius Anſeris adeps, gallinæ cerebellum potum, fimum, & galli criſta à Plinio in hoc affectu præſcribuntur. Galenus probat caſtoreum, & Auicennas pecudum ſtercus cum aceto illinit. Inſuper Galenus in Parabilibus, vrinã hominis nõ infrugiferam eſſe arbitratur. Ab Auicenna capilli hominis cum aceto vtiles eſſe perhibentur. Fimum etiam humanum ab hoc affectu non eſt arcendum; quoniam Euonimus chymicis organis aquam ab excremẽtis humanis ſublimat, quàm in homine rabiente ad ſydera vſquè extollit. Inter plantas Dioſcorides lac ficulneum in plagam inſtillat, folia cucumis ſatiui cum vino morſui illinit, Alyſſum contuſum, & melyſſophillum alligat, & deniquè allium in potu præbet. Galenus braſſicæ folia cum laſere, & aceto imponit, & eiuſdem braſſicæ decoctum propinat. Plinius cynorhodon, rutæ folia, & ſphragidem plurimum conferre autumat. Aetius caprifici corticem, centaurium minus, Chamędrym, lapathi omnes ſpecies, potamogeton, radicem vitis albæ, fœniculum,
G ſcandicem, aſparagum & cichorium agreſte nominat, quæ omnia ad curandam rabiem non infrugifera eſſe arbitratur. A Serapione beronica, & eruum, & ab Auicenna fici folia commendantur. Aegineta cinerem ficulneum cerato excipit, deinde folia marrubii, & mentæ probat. Deniquè Apuleius radicem perſonatæ cum ſale marino, & verbenam huic affectui multo eſſe adiumento teſtificatur. Succedunt compoſita medicamenta, quæ ſunt ferè infinita, veruntamen in præſentia potiora tantum recenſebimus. Inter hæc primas tenet Diacarcinon Actuarii, nec non aliud medicamentum ex cancris Cratipi apud Galenum, quod præter cancros Gentianam, aliaque ſimplicia multæ virtutis recipit. Cancri igitur æſtiuo tempore, orta iam canicula, & poſt plenilunium comprehendendi ſunt, viuiquè in ſartagine ærea, lẽto igne cremandi, & in tenuiſſimum puluerem redigendi, cui decem partes gentianæ, & quinquè partes thuris addun tur. Huius autem pulueris drach. vna cum modico vini ad quadrageſimum vſquè diem, ſingulo die, ægroto exhibetur. Non eſt omittenda theriaca magna Andromachi, quæ intrinſecus, & extrinſecus adhibita in hoc caſu inſignem habet prerogatiuam, quando-
H quidem in eiuſdem authoris poemate ſic canitur.

lib. 2. ca. 41. — *In Theſ. re med.* — *li. 1. de mat. med.* — *li. 3. de med. fac. parab.* — *Simplicia præſidia.* — *lib. 2. de Antid. cap. 71.*

Hacq; canum rabiem fato impendente fugabis
Cum trepidat moriens, & ſitit æger aquas.

Præterea theriaca diateſſerõ, hiera Archigenis, Antidotũ ex nucibus iuglãdibus Aetii, Antidotũ Zenonis apud Gal. puluis antilyſſos Renodeis & decoctũ aduerſus rabiem Quercetani nõ ſũt ſilentio inuoluẽda. Extrinſecus, emplaſtrũ Damocratis ad morſũ canis rabidi ſenariis deſcriptũ, vt extat apud Gal. apponitur. Capiuaceus ex cinere cãcrorũ gentiana, Ariſtolochia rotunda cũ ſucco mentæ emplaſtrũ componit perutile. Apud Iouianũ Põtanum legitur, quod Apuli ad ſanandum rabidi canis morſum, quoddam carminis genus oppidatim canunt, quod fabuloſum eſſe exiſtimamus. Quando hic morbus naturalibus præſidii s non cedit, tunc ad diuina confugiendum eſt. Extat templum D. Beluni in illis locis, in quibus Sanctus à canibus diſcerptus fuit, in quo tẽplo, vt

li. 2. de Ant. — *loco cit.*

refert.

refert Geſnerus, arca marmorea ferreis occluſa cancellis ſita eſt, in qua ſanctiſſimum A
Præſidia diuina.
eiuſdem Diui corpus latet. Clauis igitur, qua valuæ templi recluduntur, ſi tetigerit quic quid rabie incipit agitari, præſentiſſimum eſt remedium, & nunquam non verum. Hic Bononiæ à cane rabido ſaucij ad diuinam ſancti Domnini opem confugiunt. Qui plura de curatione rabiei videre cupit, legat Ambroſiũ Pareũ, & Euſtachiũ Rudiũ; qui de hoc affectu elegantiſſimè diſſerunt. Tãdẽ, à cane rabido demorſi, & ſanati per annuũ ſpatiũ à quodã lignorũ contactu, nẽpe à ligno ſorbi virgę ſanguineæ, & ab Arractili ſe abſtinere debent. Alioquin ex prædictarum plantarum virga ſecundùm Matthiolum manibus detenta, donec incaleſcat, denuò à rabie mirum in modum exagitantur. Poſtremò ad euitandum cuiuſcunquè canis morſum multi, Nerij radicem magna cum vtilitate de collo ſuſpendunt. Dieta tandem ſit affectui conueniens.

DE CANE MELITÆNSI.

Cap. III. B

SYNONIMA, ET ETYMVM.

lib. 6. de ſit. Orb.
li. 3. Polym.

CAtellum Meliteum, vel Melitenſem ab Inſula Melita Pachymo Siciliæ promontorio imminente, Blondus, cognominatum fuiſſe, teſtificatur. Quare Strabo ſcriptum reliquit olim in delicijs mulierum fuiſſe catellos, qui naſcebantur in inſula Melita in ſinu Adriatico ſita. Quamuis hodie illa non amplius ob delicatos catulos celebretur, cum tantũmodò mendici paſtores eam incolant, ideo Mantua Corycam nigram delicatis canibus redũdantem eſſe conſtituit. Blondus noſtra ætate hos ab Hiſpania deferri aſtruit. Geſnerus verò elegantiſſimos Lugduni in Gallia nutriri affirmat; quorum ſinguli decem denarijs, vel drachmis aureis venduntur, nequè hoc debemus admirari, quandoquidem huius generis catellum quadringentis libris monetæ Bononienſis hic venundari conſpicati ſumus. Hi catuli in aliquibus Italiæ locis *Botoli* appellantur, quia, cum ſint exiguæ corporaturæ, feroces, & iracundi inſtar rubetæ eſſe feruntur. Rubetam enim Itali Botam nuncupant. Nos prædictos canes gentiles, nimirum nobiles, & delicatos, vel quaſi exoticos indigitamus. C

DIFFERENTIÆ, DESCRIPTIO, & Natura.

Magnitudo canis Melitẽſis qualis.

CAnes delicatos Blondus in duplici diſcrimine conſtitutos eſſe decreuit, quoniam alios longioribus, alios verò breuioribus pilis præditos eſſe obſeruauit. Noſtri canum melitenſium curatores, catellos longioribus pilis refertos nothos appellant, quamobrem amborum icones hic exhibebimus. D Ratione coloris, Blondus partim albos partim nigros commendat. Hodie tamẽ catelli rufi, & candidi probantur. Eſt igitur huiuſmodi catellus ad mentem Blõdi pedalis, vel ſemipedalis, & in maiori pretio habetur, quando corporaturam muris non excedit. Vt plurimum igitur eſt magnitudinis Ictidis Muſtelæ ſyluestris, quam viuerram appellant. Deinde paruus conſeruandus eſt, dum in caniſtris occluditur, ibiquè nutritur, nam frequenti motu agitatus in nimiam molem excreſcit. Aliter etiam auctio horum catellorum impeditur. Etenim aliqui ſumunt corticem caprificus recentem, & iecori, vel ſpleni tumido apponunt, deinde in æſtuario ſuſpendunt, donec areſcat; nam vno, & eodem tempore tumorem viſceris diminui aſſeuerant. Eodem artificio, vt notat Marcellus Empiricus, in coercenda horum catulorum auctionę vtuntur. Inſuper ſunt huius

naturæ

Digitized by Google

naturæ catelli huius generis, vt pauciſſimis, & delicatulis cibarijs veſcantur. Tantam igitur ex huiuſmodi canibus percipiunt homines voluptatem, vt Reginę in vaſis aureis modicam cibi portionem illis præbuerint. Non eſt igitur mirandū, ſi Martialis cecinerit.

Iſſa eſt blandior omnibus puellis
Iſſa eſt deliciæ catella Publi.

Sunt præterea huius conditionis, ex Alberto, catellæ Melitenſes, vt ſi plures concipiant fœtus, frequenter moriantur. Curatores tamen horum catulorum omnem adhibent diligentiam, vt quæſtus gratia, prolem habeant, Idcirco catellos mares admodum paruos cōquirunt. Immò ſi ſegnes ſint ad congreſſum, acrioribus quibuſdam calorem adiuuāt. Nam Aegyptij quoquè ſuos canes ad coniunctionem inertes, ſalſamentis alacriores ad venerem reddebant. Amplius catellis recenter natis digitis roſtrum torquent, vt elegantiores in conſpectu hominum videantur, & quando cupiunt canes villoſiores naſci, loca, in quibus aſſiduè cubant, velleribus pecudum ſternunt. Siquidem cum præ oculis hæc ſemper habeant, filios iubatos inſtar Leonis generant. Hoc fortuitò accidiſſe narrat Porta, quando catella ſuper pellibus arietinis in dies iacēs, natos, quos peperit, eleganter iubatos produxit.

Vt fiāt alacriores ad cōgreſſum.

CANIS MELITENSIS BREVIORIBVS PILIS CVM GRAMINE canino ſpuriò Anglorum.

Canis

Canis Melitenſis hirſutus cum cynogloſſo puſillo Narbonenſium.

DE

Digitized by Google

DE CANE VENATICO. Cap. IV.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

DIſcrimina canum venaticorum à tribus potiſſimum colligi ſolent, nimirum à differentia Ferarum, quas coercent, à loco natali, & à colore. Ratione primi Alij canes dicuntur leporarij, quia huiuſmodi belluas tantummodò inſequantur. Alij odoriſequi, qui vulgo *Seguſi* quaſi ſagaces nominantur. Alij vulgo *Baſſeti* nimirum humiles, qui taxos tantummodò
F venantur. Alij venatici ad aues, qui illas pedetentim in retia pellunt, vel à Domino mactatas inter ſpinera, & dumeta inuenientes Hero deferunt. Alij venatici ad aquas vocitantur, qui quamcunquè prædam in aquas cadentem natando inueniunt. Alij deniq; venatici ad magnas Feras cognominantur, cum nonniſi ceruos, & apros inſectentur. Secundò locus natalis aliquas conſtituit canum differentias; quandoquidem Oppianus, interprete Bodino, canit hunc in modum. *li. 1. de ven.*

Arcades, Auſonij, Cares, Thraceſq;, & Iberi,
Pannonici, Argiui, Lacedemonij, Tegeatę,
Sauromatæ, Cretes, Celtæ, Magnetes, Amorgi.

Tertiò Carolus Srephanus colorum diſcrimen meditans canes venaticos ad quatuor genera reduxit. Alios enim albos, alios melleos, alios leucophęos, & alios nigros conſtituit. Albos in primis, niſi parumper aquam formidarent, ad venandum idoneos, & meliores, immò rubore maculatos commendar. Albos verò nigris maculis inſignitos non item probat; cum hi vt plurimum pedes craſſos, & tenellos habeant, qui ſunt mellei coloris non formidant aquam; ideoquè ſunt audaciores, & tanquam albi ad ceruos, & ad *li. 6. Agric. cap. 24.*
G cæteras Feras capiendas libentiſſimè currunt, calori tamen tanquam albi non reſiſtunt. Cæterùm hi poſtea in duplicem ſpeciem diſtiguuntur; quàndoquidem prędictus author meliores cum pilis ad rubedinem tendentibus iudicat; deteriores autem, quorum color ad flauitiem vergit. Canes Leucophæi coloris fortes, & audaces ſunt, ſed in curſu nō multum veloces prædicantur, præterea calorem, & venantium ſtrepitum m.tuunt. Deniquè canis nigri validi quidem ſunt, ſed cum crura habeant humilia, celeriratem alborum non aſſequuntur, amplius Feras mali odoris, vt apros, & vulpes libenter inſectantur. Bargeus in huiuſmodi canibus colorem heluum, nempè medium inter rufum, & album laudat. Itaquè eligendus eſt canis atroci vultu, capite magno, labro ſuperiori ad inferius pendente; oculis rubicundis, naribus apertis, dentibus acutis, collo tumente, pectore amplo; itaut Leonis ſimilitudinem præſeferre videatur. Bargeus igitur ad rem ſic canit. *Color heluus quis.*

Ille tibi ingentes tauros aggreſſus, & vrſos *li. 5. Cyneg.*
Siſtat, & impoſito fugientes vulnere tardet;
H *Cui lata pendent aures, cui laxa supernè*
Labra fluunt, cui vultus atrox, cui maxima ceruix.
Obtuſumquè caput, preſſumque ante omnia roſtrum,
Prętereα magniquè pedes, vnguesquè recurui,
Molle ſolum, ſublime femen, ſuppreſſior aluus.
Ipſaquè rectorum longa internodia crurum.
Spina duplex, pingues lumbi, color heluus honeſtum,
Pectus, & è patulis efflet, qui naribus ignem
Latratu quoties ſyluas implenit, & amplo,
Pectore conceptas ſubitas decurrit ad iras.
Tum verò ſplendent oculi, collumquè tumeſcit,
Et caudam crebro villoſa in terga retorquet.

Amplius ſilentio non ſunt inuoluenda Oppiani carmina, quibus, Bodino interprete, optimam formam venatici canis elegantiſſimè deſcribit hunc in modum.

Digitized by Google

Ergo canis melior forma decorabitur iſta A
li.1.de ven. *Oblongum corpus ſit, & atri robore fultum,*
Argutum leuitate caput, fulgentibus igne
Luminibus glaucis, patulis quoquè hiatibus ora
Diducta, atq; breuès obducat flacida pellis
Auriculas, pectusq; ingens, & plurima ceruix;
Atq; pedes primi poſtremis ſint breuiores,
Attamen oblongi, tenues, rectique ferantur.
Hinc lati tumeant armi, coſtęq; patentes
Obliquo ſurſum verſu, lumbiquè toroſi;
Strictaquè decurrat tergo longiſſima cauda,
Tales ad curſus diuturnos ritè parabis
In lepores, oryges, damas, ceruoſquè lupoſquè.

LOCVS, CIBVS. B

IN quadam hiſtoria Regionis Brittonum Ioannis Monumetēſis, legimus, poſt euerſionem Troiæ, Aeneam cum filio Aſcanio in Italiā perueniſſe, qui poſtmodum Rex Latinorum factus genuit filium nomine Syluium, à quo deinde Brutus dimanauit, qui venatione delectatus multitudinem canum venaticorum nutriebat. Hic cum in venatione Syluium patrem imprudenter occidiſſet, vnà cum multis Nobilibus Regionis, & venaticis canibus in
Canum venaticorũ origo. Inſulas fugit Armoricas, quas hodie Britagne, quaſi Brutagne à nomine Bruti vocitāt. Vnde poſtmodum hoc genus canum venaticorum Galliæ, aliiſquè regionibus diſtributum fuit, In Hircania canes robuſti, & feroces ſtabulantur, qui ex cane, & Tigride cōcepti ad venationem peridonei eſſe feruntur. Quamquàm Plinius Indicos ſolum canes ex Tigribus natos eſſe ſcripſerit. Epirotica Regio, ex Ariſtotele, canes producit in venatione celeberrimos, inter quos Cerberus Epiroticus canis clarus eſt. Moloſſia quoquè Epiri Regio eſſe dicitur, vnde optimi canes Moloſſi dicti dimanarunt. Chaonia quoquè Epiri pars eſt, ex qua canes non incelebres Chaonides nuncupati emergunt. C
Megaſthenes ſcribit apud Praſios Indiæ populos, canes audaciſſimos, & velociſſimos verſari, qui Feram demorſam nō dimittunt, donec aqua naribus infundatur. In Regio-
lib.2.c.36. ne *Tebeth*, vt tradit Paulus Venetus canes uenatici maximi ſunt, & in Prouincia *Gingui*, ſunt talis audaciæ, ut Leonem adoriri non dubitent. Quoad uictum notandum eſt ex Oppiano catulos canum venaticorum non lacte ouium, aut caprarum, ſed ceruarum, luparum, & ſimilium belluarum agreſtium eſſe nutriendos, vt generoſam canum ſobolem habeant his carminibus.

li.1.de ven. *Sed caue, ſi catulos cupias nutrire ſagaces,*
Diſtentas mammas exſugant lacte recenti
Non ouiumuè, canumuè, hirſutarumuè caprarum;
Quippe graues tandem fierent, fugerentquè labores.
Sed primò vberibus Ceruę lactentur agreſtis,
Aut crudo domitę paſcantur lacte leęna, D
Noctiuagęuè lupę, capreęuè ſalacis alantur
Vbere, ſic celeres euadunt, atquè feroces.

Deinde catuli poſt duos menſes ab ortu ablactandi ſunt, & pane, lacticiniiſquè ad decimum vſquè menſem nutriendi. Poſtmodum parandus eſt panis ex partibus æqualibus
Quorũ animaliũ carnib⁹ carnes ſint nutriendi. frumenti, hordei, & ſecales conſtans, cuius paſtu canes in ſua tēperatura conſeruātur, & à multis affectibus præſeruantur. Quando verò canes, amiſſis dētibus, nouos recuperant, tunc ex Bargei mente non opima cibaria, ſed tantùm panis cum aqua, & oſſa contuſa ſuppeditanda ſunt. Aliquando etiā carnes, ſed hyeme canibus ſunt exhibēdæ, iiſq; præcipuè, qui ſunt graciles, & ad ceruos coercēdos currunt. Carnes autē ſint equorũ, aſinorũ, & mulo rũ, vt ferociores, & fortiores euadant, & caro omni pelle nudata ſit, ne canes qualitatē beſtiæ noſcere poſſint. Aliqui venatores interdum iuſcula ouium, & caprarum canibus, & potiſſimum macilentis exhibent. Immò quandoquè iuſculis non nihil ſulphuris addunt, vt canes inertes, & frigidiores calefaciant. N 4-

Canis venaticus cum Sebeſten Mamilla canis nuncupato.

Digitized by Google

NATVRA, ELECTIO, & EDVCATIO.

TRes præcipuas canibus venaticis Natura ingenerauit proprietates, ſine quibus ſegnes ad venationem reputarentur. Prima eſt ſagacitas, ſi Feras inueſtigare, ſecunda eſt curſus, ſi eas conſequi, & tertia eſt audacia, ſi eas inuadere, & mordere debent. Molem verò corpoream canum venatores non valde curant, ſed robur virium iuxta illud Ouidij.

A cane non magno ſæpè tenetur aper.

Tantæ igitur, & tales ſunt canum venaticorum prærogatiuæ, vt Principes allectati venatu ſummoperè gaudeant. Alphonſus ex Aragonorũ gẽte, qui primus Neapoli regnauit, incredibile ſtudiũ in alendis canibus venatorijs adhibuit. Magnus Tartarorũ Imperator, ex Paulo Veneto, cũ venatio illi ſit maximæ curę, quinque millia canum venaticorum ſemper ali iubet. Hoc autem præſtare Epiſcopis vetitum eſt, per concilium Matiſc, vt refert Baronius, his verbis. *Cuſtodienda eſt igitur epiſcopalis habitatio hymnis, non latratibus, operibus bonis, non morſibus venenatis. Vbi igitur Dei eſt aſſiduitas cantilena, monſtrum eſt, & dedecoris nota, canes ibi, vel accipitres habitare.* Itaquè quoad electionẽ optimi canis venatici, eum eſſe eligendum ſcribit Albertus, qui pilos mediocriter longos habeat; nam quando nimis longi ſunt cutis fœtori, & ſcabiei obnoxia eſt. Inſuper idem Albertus eum catulum, qui vltimus videre incipit, vel quem primò mater in cubile reportat, optimum pro venatione alendum eſſe præcipit. Quapropter Bargeus hoc meditans ſic canebat. B

cap. 13.

li. 5. Cyneg.

Quin etiam mater pariens tibi certa volenti
Signa dabit.

Et paulò inferiùs.

Namq́; ea, quem ſecum tulit in ſtramenta, thoroquè
Compoſuit primum, primoq́; affecit honore
Ille alios omnes, curſuq́; animiſq́; ſuperbis
Vincit ouans.

Electio optimi canis venatici.

Alij in electione generoſi canis, circulum flammarum ſtruunt, in cuius centro omnes catulos collocant, quem autem mater accurrens, primum ſeruandum curauerit, illum omniũ generoſiſſimum eſſe arbitrantur. Alij catulos lac ſugentes obſeruant; etenim eos, qui mammis cordi viciniorihus adhærent, ratione illius loci meliores, & ferociores eſſe exiſtimant. Alij ſunt huius opinionis, illos catulos ad bonitatem accedere, qui pilos, ſetarum inſtar, ſub gutture emittunt. Alij omnium catulorum nuper natorum palatum inſpiciunt, quod ſi nigrum viderint, optimum fore canem, ſin rubore ſuffuſum, nihili faciendum iudicant. Hæc autem de electione neceſſaria, quæ ſciantur, cenſuimus, vt quando canis enixa fuerit catulos numerum mammarũ excedentes, proiectis ſegnioribus, meliores, & audaciores ad venationem alantur. Oppianus autem optimos canes per congreſſum curandos eſſe autumat; dum interprete Bodino ſic inquit. C

li. 3 de ven.

Si miſcere canes cupias, prolemq́; creari;
Vere cani gratum veneris permitte cubile.

Et paulò inferius. D

Iam verò primùm curabis vt optima quaquè,
Et generoſa canum genera admiſcere paratus
Nunquam degenerem ingenuo, ſed congrua iungas,
Arcadas Eleis, Cretenſi, Pęona miſce,
Et caribus Thracas, Tyrrhenos adde Lacanis,
Sarmaticoquè cani iungatur Iberica ſponſa.

Quamobrẽ iuxta ſententiam Oppiani eligenda eſt canis gaudens omnibus notis in deſcriptione optimi canis venatici recitatis. Hęc enim cũ cane iungẽda eſt ſub ſigno Geminorũ, vel Aquarij, nimirũ circa finẽ mẽſis Maij, vel Ianuarij, proptereaquòd canes hiſce tẽporibus concepti nõ ſolum generoſi, ſed etiã non ita facilè rabiẽ, aut aliã ægritudinẽ incurrũt. Hæc canis pgnãs ad venationẽ nõ erit ducẽda, ne fętuũ nutritio impediatur, neq; in ſtabulo sẽper detinẽda, ſed p ædes, & loca proxima vagari dẽt. Catuli poſtmodum

E poſtmodum orti ad venationem debent educari, ſiquidem adulti ad illarum Ferarum capturam accedent, ad quam primis diebus inſtructi fuerint. Verùm, teſte Tardiuo, ante decimum ſextum ætatis menſem, vel ſecundùm alios ſolùmodò ante decimum ad venationem non ſunt ſoluendi, quia ante hoc tempus ob teneram ætatem, diſruptionis aliquorum vaſorum periculum immineret. Deinde huiuſmodi canes iuniores vnà cum adultis erunt congregandi, ſed manè primis diebus venatum non ſunt ducendi. Etenim ſi hora frigidiore currere incipiũt, poſtea Sole circa Meridianum verſante, currere recuſabunt. Venator quoquè cœlo ſereno, & aere tranquillo ad venatum cum his canibus exibit, cum pluuiæ, & venti Canum odoratum impedire ſoleant. Item cauendum eſt, ne canis poſt vomitum ad venationem ducatur; nam tunc ob virium imbecillitatem labori reſiſtere non poſſet. Amplius canes poſt venationem feſſi ouis vino infractis recreandi ſunt. Alij, ex Tardiui conſilio, aquam paruo aceto miſcent, qua collum, & dorſum canis madefaciunt. Inſuper omnes canes venatici ſimul in vno, & eodẽ ſtabulo nutriri debent, vt ſe inuicem cognoſcant, & diligant, mutuumquè latratum intelligant, ſeorſim tamen ſeparati vinciendi ſunt, ne ſimul iuncti putore, ſcabie, aliouè morbo afficiantur. Cubent prope magiſtrum in ſtramine, & bis quotidie, aut ſemel

Educatio canum venaticorum qualis.

Quo cibo reficiẽdi ſint canes poſt venationẽ.

F ſaltem à vinculis ſoluantur, moxquè iterum ligentur, ne diutius ſoluti, ex Tardiui ſententia, alacritatem, & audaciam amittant. Cuſtos etiam ſit placidus, illoſquè idẽtidem puleis, & panno abſtergat, & per prata aliauè loca viridia ducat, vt in venatione quando reuocantur, vel animantur, illicò præceptis Heri obſequantur. Aedificium pro cuſtodiendis huiuſmodi canibus ortum Solis reſpicere debet cum ampla arca, vt canes ſe exercere, & alui excrementa deponere poſſint. Per hoc, ſi fieri poteſt, aquæ riuulus tranſeat, vel ibi vas lapideum aqua plenum ſemper ſeruetur. Locus cloacis non careat, vt vrinæ, & immunditiæ earum expurgẽtur, parietes domus dealbentur, ne ab araneis, cimicibus, & pulicibus canes infeſtentur. Penès hanc habitationem ſit domicilium cuſtodis cum vaporario, vt canes à venatione madefacti redeuntes, accenſo luculento igne, abſtergi, & exiccari poſſint. Verùm quoniam venationis vſus latiſſimè patet, quæcunquè ad eum pertinent legenda ſunt in capitibus animalium, quæ venatione capiuntur. Immò lector Xenophontem, & Pollucem, Nemeſianem, & Gratium poetam adire poteſt.

Aedificium pro canibus venaticis.

G

ÆGRITVDINES, & Medelæ.

QVoniam canes venatici quoſdam peculiares affectus patiuntur, in quos aliæ canum ſpecies non incidunt; propterea ſeorſim de his verba facere decreuimus, vt lectores perfectam horum hiſtoriam haberent. Affectiones omnibus communes, rabies, verminatio, & ſcabies eſſe feruntur, de quibus in primo capite huius tertij libri fuſim egimus. Valetudo igitur canum venaticorum non paucis morbis, præter enumeratos, eſt obnoxia. Primitus ob

H nimium curſum pedibus laborare ſolent. Ideoque veſperi aqua ſalſa abluendi, & vitellis ouorum cum ſucco granatorum, vel piloſellæ, & modico aceti fouendi ſun, nec nõ quies per diem naturalem illis concedenda eſt. Deinde à Feris aliquando vulnerantur, & tunc præter vulgaria præſidia, Aliqui ſuccum ſoldanellæ commendant, & ad vulnera conſolidanda ſuccum Nicotianæ adhibent. Si verò aliqua canis pars in curſu contundatur, nonnulli emplaſtrum ex conſolida maiore, & oleo roſaeco parant. Alij parti prius abraſæ emplaſtrum de meliloto apponunt. Præterea canes currentes in vrinæ ſuppreſſionem incidere ſolent. Ideo in illa prouocanda, decoctio in vino albo facta cum malua, althea, & radicibus fœniculi probatur. Tandem ſi canes, vel tempore pluuio, à quo cauendum eſt, vel circa ripas lacuum venati fuerint; veſperi apud luculentum ignem calefaciendi, & diligenter manu fricandi ſunt. Non deſunt etiam alij morbi, qui omnibus canibus ſunt quidem communes, ſed venaticos potiſſimùm vexare ſolent. Quocirca hoc in loco illos denuò recenſere operæpretium eſſe duximus. Venantes igitur in ſyluis huiuſmodi canes à ſerpentibus ſæpè mordentur;

Vulnera canum quibus curentur.

Morſus ſerpentum quomodo curentur.

quamobrem ſuccus fraxini, vel decoctio rutæ, verbaſci, & geniſtæ cum portione theriacæ exhibenda eſt: eademquè antidoto partem ſauciam linire oportet. Item canes venatici æſtiuo tempore ſæpius, quàm alij canes pulicibus, ricinis, alijſquè vermiculis affliguntur. Qua de cauſa, decoctione creſcionis, maioranæ, ſaluiæ, roris marini, rutæ, & ſalis diligenter lauandi ſunt. Ad finem canes venatici ad taxos, à cauis horum animalium exeuntes magna ſedulitate à puluiſculo abſtergendi ſunt. Alioquin ſcabiem incurabilem incurrerent, & hæc de canibus venaticis in genere dicta ſufficiant. A

DE CANE LEPORARIO.

Cap. V.

INter canes venaticos non infimum locum leporarius occupat; hic enim optimus ex Alberto eſt, qui longo, & plano eſt capite, auribus acutis retrorſum directis, & paruis, labijs ſuperioribus ſupra inferiora non pen dentibus, collo longo, & aliquantulum turgido, pectore acuto, coſtis longis, & validis, ilibus ſtrictis, cruribus altis, macriſq; potius, quàm obeſis, cauda non craſſa, nec admodum longa, qui raro, aut nunquam latret. Canes igitur huius generis in duplici diſcrimine conſtituuntur. Nam alij vt plurimum ad venationem leporum ducuntur, alij verò ſponte exeunt, & comprehenſis leporibus domum reuertuntur, quos Priſci a uertendo Vertagos appellabãt, quorum fortè meminit Martialis hunc in modum. B

li. 14. epigr. 200.

Non tibi ſed Domino venatur Vertagus acer,
Illaſum leporem qui tibi dente feret.

Quoad victum horum canum ſcribit Albertus, quòd leporarij alendi ſunt iiſdem cibis, qui cæteris venaticis competunt; præterquàm quando lepus captus fuerit, tunc venatores in deglubti, & exenterati leporis ventre panem, & caſeum intinctum conuocatis canibus præbere debent, vt huiuſmodi odore allectati leporibus ſemper inſidias tendant. Nam carnes aliarum Ferarum his canibus non ſunt exhibendæ, ne relictis leporibus, ad alias Feras coercendas currant. C

Canis

Canis Leporarius hirſutus albus cum cæpa canina, ſeu hyacintho Dioſcoridis.

Canis

Digitized by Google

Canis Leporarius alter ferruginei coloris,ſeu Turcicus cum Roſa canina odorata.

ᴅᴇ

Digitized by Google

E

DE CANE SAGACE.

Cap. VI.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, & Differentiæ.

F NVlli dubium eſt canes ſagaees ad genus venaticorum reducendos eſſe, ſed primò ſciendum eſt ſagacitatem multifariam dici; quoniam Plinius hanc guſtui conuenire protulit. Seneca ſagacitatem ſenſuum corporis nominauit. Alij ſagacitatem ad ingenium tranſtulerunt; vnde mulieres ſagæ dictæ nomen adeptæ ſunt, quæ vt ait Cicero, multa ſcire volunt, Cæterùm ſagacitas in præſenti loco tantummodò ad odoratum pertinere videtur. Hinc poſtea catulus ſagax ab auctoribus nuncupatur. Italis nomine corrupto *Segusſo* dicitur Alij canem odorum, Oppianus canem agaſæum cognominat. Brachum vulgares vocitant, quaſi Brochum, vel Bronchum, quia craſſo, & prominenti ſit ore; nam Brochus dentes ἀπὸ τῦ προέχειν prominentes, & aduncos indigitant. Horum ſagacium canum multæ aſſignantur differentiæ: nam alij ad Taxos; alij ad lepores, alij ad aues, & ad aquas ſagaces dicuntur. Primos in latibula Taxorum, ad illos expellendos, venatores immittunt. Secundos ad excitandos lepores alunt. Tertij ſunt duplicis generis, etenim alios Germani, teſte Geſnero, canes auium dicunt, quorum ad uaria accipitrum genera vſus eſt, alios canes retium, qui coturnices, & perdices ad retia pellũt: Alij heros minori bombarda venantes ſequuntur, & aues mactatas per dumeta, & in G aquis quærunt, & ad herum deferunt. De hoc poſtremo eanum genete, Stroza filius in Epicedio canis ſic eanit.

Nare ſagax alius campiſq; vndiſq; volucres
Quærit, & ad nutus huc indefeſſus, & illuc.
Diſcurrit.

Hector Boetius ſeriptis mandauit in Regione Scotorum tres canum ſpecies vagari; quæ alibi nuſquam reperiuntur. Primum eſt genus venaticum audaciſſimum, & in curſu celerimum, alterum odoriſequum Feras, aues, immò, & piſces inter ſaxa latentes inueſtigans. Tertium prædicto non maius eſt, ſed vt plurimum rufum nigris, macn lis, aut nigrum rufis inſperſum; tantamquè ei ſagacitatem attribuunt, vt fures, & furto ablata perſequatur, & deprehenſos continuò inuadat. Immò ſi fur, vt canem fallat, flumen tralecerit, canis, & ipſe in aquam ſe præcipitat, & ad alteram perueniens ripam, H circumquaquè currere non ceſſat, donec, odoratu, furis veſtigia aſſecutus fuerit. Itaquè peruulgati moris eſt apud Scotos, & Anglos huiuſmodi canes alere; cum multi in confinibus ex mutua agrorum prædatione victum ſibi quærere conſueuerint, Ideo dum quis ſibi aliquid ablatum cane indagatore perſequitur, qui in ſecretiora cubilia cani ſagaci ingreſſum denegat, is plane pro fure habetur.

In hiſt. Reg. Scot.

Canum ſagacium ſpecies apud Scotos.

DE-

DESCRIPTIO, & Natura.

CAnis ſagax an vnius,vel varij coloris ſit parùm refert,inquit Beliſarius, veruntamen vt plurimum paruæ ſunt corporaturæ,auribus propendẽtibus, retortis ſurſum naribus,odoratu acutiſſimo. Blondus canem ſagacem deſcribens inquit,eſſe debere breuem, ſimo potius, quàm adunco roſtro, capite concinno, cruribus poſterioribus eadem ferè altitudine, qua ſunt anteriora, pectore non ventre maiore,dorſo plano,& ad caudam porrecto, aures deniquè ſint pendulæ, & oculi agiles,crebroquè moueantur. Iſquè laudatur, qui inuenta præda,Heri accurſum expectat. In Italia eligitur varius, & maculoſæ Lynci perſimilis;cum tamen niger color, vel albus,aut fuluus non ſit ſpernendus. Canes ergo ſagaces ſunt huius naturæ,vt non rectè odorentur,niſi priuſquam diluculum ierit; B namquè calore Solis accedente,omnia in vaporem ſoluuntur. Quando igitur Feram per nemora vagantem inuenerint, primum cauda,deinde roſtro inuentam demonſtrãt. Quare non ſine ratione ſcribebat Oppianus minimè ad latrandum promptos eſſe debere. Cæterùm aduertendum eſt ſigna inuentæ prædæ eſſe varia,iuxta variam canum ſagacium inſtructionem. Siquidem alij auribus tantùm micant, alij auribus immotis, ſummum caudæ vibrant,nonnulli aures dimittunt. Multi nihil horum præſtant, ſed velut inſanientes,& veſtigia circumlatrantes ob ambulãt,donec in manus venatorum, vel canum leporariorum prædam deijciant. Qua de re Baptiſta Mantuanus de huiuſmodi cane non immerito cecinit.

Anteuolant catuli, atq; auras ſectantur odoras.

Vt canis ſagax aſſueſiat. Aliquando venator canis ſagacis ad lepores,periculum facturus,leporem mortuum domo non recto,ſed obliquo tramite ad villam defert;vbi ſcrobe facta,leporem inhumat, mox reuerſus canem educit,qui percepto ſtatim odore, nullis apparẽtibus veſtigijs, anxius, & ſolicitus vagatur,donec deprehẽſo aeris tractu locum ſepulti leporis attingat. Aliquando ſunt ita inſtructi huiuſmodi canes,vt inuenta præda,& dato vibratione caudæ,vel aurium micatione,ſigno,& tenſis à venatore retibus intelligant ad excitandam C Feram ſtrepitu opus eſſe;quapropter vehementi latratu locum replent,vt Fera fugiẽs in caſſes incidat. Qua capta,canis inſtar viri in bello victoriam referentis, exultat lętitia triumphat gaudio,& quaſi vitulatur. Præterea canes ſagaces ad aues capiendas, hoc modo inſtruuntur. Inuentis perdicibus,primo circunducuntur, vt tandem minis eas circumire aſſueſcant. Deprehendunt autem perdices odorando,ſi,ex Alberti ſententia,captarum auium veſtigijs ſæpius imponantur. Huiuſmodi canes tota hyeme liberi dimittuntur,at,vere aduentante,ad reſectas vſquè ſegetes vinciuntur,quibus poſtmodum ad coturnices,perdices,& phaſianos coercendos vtuntur. Quandoquidem hic canis per campos prægradiens,viſis prædictis auibus,aucupem reſpiciens caudam motat,ex quo ſigno,auceps cognoſcit propè canem aues verſari,ideoquè retibus,& canes & aues cooperit. Quamobrem Itali hos canes retiarios appellant, cum & retibus aſſiſtant, & ijſdem ſe obrui patiantur. Deniquè canes ſagaces ad aquas,& præcipuè longo pilo prędıti magis dociles,& magis ingenioſi eſſe perhibentur. Nam Cardanus D hos tenuiori ſanguine nutriri,conſequenterquè prudentiores fieri opinatur. *lib.32.de rer. var.* Horum autem canum præcipuum officium eſt,vt omnia,quę excidunt,Domino deferant:hanc ſagacitatis prærogatiuam Gratius poeta canibus Britannis aſſignat. Ouidius Gnoſios canes ſagaces facit. Geſnerus hos audiuit in Hiſpania excellentes naſci, qui lepores potiſſimum,& euniculos excitant. Nemeſianus canes Tuſcos commendat, quamuis alij meliores ſagaces ex Vmbria dimanare exiſtiment.

Canis

Canis Scoticus ſagax cum Aconito luteo Pontico Canicida.

Canis Scoticus furum deprehenſor cum Anemone tuberoſa fructu canino Lobel.

Canis

Digitized by Google

Canis ſagax ad coturnices capiendas pantheri-
nus cum gramine canino Anglorum.

Canis ſagax ad aquas, cũ cynorhodo polyacãtho.
Huius canis etiam officium eſt,
vt cadentia colligat.

Canis

Digitized by Google

E

DE CANE VILLATICO, & pecuario. Cap. VII.

VIllaticus canis, ratione corporaturæ, venatico aſſimilatur in domeſticos placidus, in externos implacabilis eſſe debet, ne blanditijs corrumpatur. Item toroſo corpore ſit robuſtus, & cominus vaſto latratu canorus, vt eminus audaci ſtatu minax vtrinquè inſidiantes terrear Sit oculis ſanguinea luce ſuffuſis fulgurans, vt dentium fulmina audacibus, & hoſtibus portendat. Villo ſit niger, vt clara luce furibus terribilior conſpiciatur, & in tenebris nocti concolor, inuiſum penitus ad hoſtes, vel ad fures acceſſum habeat. Sin vero canis villa-
F ticus fuerit albus prædictis tamen dotibus inſignitus. Porta nigro colore tingendū *li. 15. Mag.*
eſſe docet. Recipit enim calcem viuam, illamquè cum lithargyrio in aqua feruefieri *nat.*
curat; quo canem liniens in nigrum colorem facilè mutat. Villatici canes apud Turcas, ex Bellonio, Herum peculiarem non habent, ideoquè ædes non ingrediuntur, ſed ſolum
tegetes in area habent ſtratas, quibus incubant, atquè ſecundùm parietes quædam *lib. 3. obſer.*
ſunt ſaxa concaua in quæ panis, & offarum reliquiæ, oſſaquè conijciuntur, quibus veſci *cap. 40.*
poſſint. Singuli locum, in quo fuerunt educati, tutantur, ab illoquè inſidiatores reliquos canes, & lupos arcent. Ad hoc canum genus nauticus canis referendus eſt, qui
nauibus vehitur, vt rudentes merces, & deniquè totam nauim cuſtodiat. Hic pariter, *Canis nauticus qualis.*
ex Blondo, ijſdem conditionibus, quibus villaticus gaudere debet. Paſtores quoquè frequentem pecudum gregem ſine fida canum pecuariorum collaribusquè ferreis armatorum cuſtodia à lupis inſidiantibus illæſum ſeruare nequeunt. Iuxta illud.

Fida canis pecoris, cuſtodia fida ſuorum
Peruigil occluſas excubat ante fores.

Nam olim apud Romanos res pecuaria tantùm creuit, vt quingentos canes ad ſtabu-
G lorum tutelam alere coacti fuerint. Conradus Hereſbachius ad hoc munus obeundum mares potius, quàm fœminas canes eligit, quamuis fœminas caſtratas admodum vigi-
lantes, & mordaciſſimas eſſe aſſeueret. Color in cane pecuario albus commendatur; *lib. 3. de re*
non modo, vt à lupis diſcriminetur; ſed etiam vt noctu eminus, & à lupis, & à furibus vi- *ruſt.*
deatur, & timeatur. Varro canem paſtoricium, ſeu pecuarium magnæ ſtaturæ, & formidabilis latratus probat. Niphus hunc maſtinum appellat. Blondus cani hominum defenſori, & bellicoſo valde ſimilem prædicat. Quoad victum cum huiuſmodi canes quotidie inter pecudes verſentur, non immerito ſero lactis nutriendi ſunt quocirca Virgilius optima ratione ſcribebat hunc in modum.

——— acremq́; moloſſum *lib. 3. Geor.*
Paſce ſero pingui, nunquàm cuſtodibus illis,
Nocturnum ſtabulis furem, incurſusq́; luporum,
Aut impacatos à tergo horrebis Iberos.

Aliquando etiam hordeacea farina in aqua lactis cocta alendi ſunt. Sin ſecus pane tri-
H ticeo admixto liquori fabæ coctæ ſunt ſaturandi. Columella carnem pecudum ab illis attingi non permittit, ne in pecudes ſęuire aſſueſcant; cum ſcribat Frōto difficillimum eſſe reuocare canes, qui ſemel carnes crudas deguſtauerint.

 A

DE CANE BELLICOSO, & hominis tutore. Cap. VIII.

CAnes, qui in priuatis, & in publicis etiã certaminibus hominẽ tutãtur Græcis, σύμμαχοι, & σωματοφύλακες hominũ nuncupãtur. Hi à canibus pecuarijs non alio diſcrimine, quàm inſtructione, & educatione differre Authores exiſtimant. Canis igitur bellicoſus, ex Blondi ſententia, horridi ſit aſpectus, & ſemper pugnaturo ſimilis, cunctiſquè, præter Dominum, inimicus: itaut, nec etiam à Familiaribus tangi patiatur, ſed omnibus tanquàm hoſtibus dentium fulmine minetur, & omnes tanquam ira accenſus ſemper intueatur, nec non circumquaquè, vt animoſi ſolent, proſpiciat. Hic canis à tenera ætate ad pugnam inſtruendus eſt. Munitur igitur aliquis pelle denſa, quam canis lacerare nequeat, & aduerſus hunc canis incitatur; tunc homo pelle munitus fugiens, & capi, & cadens ante eũ morderi patiatur. Poſtridie in alium eadem pelle armatum immittatur, hocquè pluries repetatur; nam tandem inſequetur eum, ſuper cuius veſtigijs collocabitur. Poſt pugnã canis vinciendus eſt, & in vinculis alatur, donec optimus hominis tutor euaſerit. Immò, ex mente Blondi, ſtrictis mucronibus interdum huiuſmodi canem oportet aggredi; etenim hac ratione generoſiſſimum, & audaciſſimum fieri arbitratur; tuncquè aduerſus hoſtes duci poterit. Tales autem canes, ex eodem Blondo, in multis Hiſpaniæ locis hodie habentur. Huius generis canem generoſiſſimum, annis elapſis, Illuſtriſſimus Comes Philippus Aldrouandus Bononiæ Senator domi alebat, qui omnibus admirandus, & formidabilis conſpiciebatur. B

Cõditiones canis bellicoſi.

DE CANE INVTILI, Cap. IX.

C

PRæter canes melitenſes, in priuatis ædibus plerumq; aſſitur etiam canes, qui, ex ſententia Blondi, ad nullum enumeratorum genus pertinent: ſiquidem temere latrant, & tantùm in cibarijs vorandis occupàntur. Ideo non eſt admiratione dignum, ſi Homerus huiuſmodi canes τραπεζῆας, nimirum menſales nunçupauerit; cũ tantummodò paratas menſas petant, & tanquam paraſiti circumquaquè oberrent. Horum autem plures aſſignantur ſpecies, iuxta regiones, è quibus delati ſunt. Gallicos vocant breuioribus pilis inſignitos, Hiſpanicos longioribùs refertos, Indicos depiles cognominant, qui poſtremi quoad cutim colorem muſculi nuperrimè nati repręſentant. Hæc ſpecies canum ſine pilis annis elapſis Bononiam delata fuit, ſed cum frigoris eſſet impatientiſſima paulò poſt perijt; quod nobis harum bellurarum locum natalem calidiſſimum eſſe ſignificauit. Has igitur nominatas ſpecies in appoſitis iconibus licet intueri. D

Canes menſales.

Canis

Canis bellicoſus Anglicus cum Apocyno hederaceis folijs.

Digitized by Google

Canis Gallicus cum Dente canino.

Canis Hiſpanicus auribus demiſsis, pectore, ventre, pedibus albis maculis nigris diſtinctis, reliquo corpore nigro, cum Cynocrambe, ſeu braſsica canina.

Canis

Digitized by Google

Canis Hiſpanicus alter auribus demiſsis cum Cynogloſſo vulgari.

Canis

Digitized by Google

Canis ſine pilis cum gramine Mannæ primo Dodonæi.

Canis

 A

DE FELE.

Cap. X.

ÆQVIVOCA.

QVemadmodum canis ad cuſtodiam tum domus, tum facultatum, item Felis animal pariter domeſticum propter vtilitatem ad arcendos mures tam à ſupellectili, quàm à frugibus in ædibus nutritur. Quocirca meritò poſt hiſtoriam canis de fele agendum eſſe opinamur. Prima igitur fronte ambiguitas nominis ſeſe offert ponderanda, quæ conſiſtit in pluribus, B cum plura ſint nomina, quibus hoc animal inſignitur. Primùm Aluco Gallis catus nuncupatur, cum nocturno tempore in agris more Cati mures venetur. Apud Dioſcoridem *li.2.cap.29.* quædam piſcis ſpecies pluros, nempè felis vocatur. Item piſcis catulus minor catus dicitur à Romanis; vt in hiſtoria piſcium explicauimus. Alioquin felis marina ſecundùm Belgas eſt loligo, vt Nomenclator affirmat. Cum apud Scriptores Arabicos lutra catus aquæ cognominetur. *lib.1.hiſt. Arom.* Præterea apud Nicolaum Monardem planta, quæ Lycium Græcis, & latinis indigitatur, cate vel cato in natali loco nominatur. Sed huius nominis rationem ignorare fatetur Author. Felis inſuper ab Alberto muſio appellatur, Muſio pariter primus eſt fluuius poſt Cinerium promontorium, vt Blondus Flauius in hiſtoria Piceni retulit. Catus etiam machina militaris erat ex lignis leuioribus conſtructa, lata pedibus octo, alta pedibus ſeptem, longa ſexdecim. Huius tectum mu- *lib.1.de mach.* nitione duplici nimirum tabulatis, & cratibus contexebatur. Latera vimine ſepiebantur, ne lapides, & tela penetrare poſſent. Extrinſecus autem, ne ab hoſtibus immiſſo concremaretur incendio, recentibus, & crudis animalium corijs operiebatur. Hoc inſtrumentum Lipſius in opere machinarum militarium eleganter depingit. Aliter etiam C turris ambulatoria, & Vinea vocabatur, vt memorat Propertius hunc in modum.

lib.4.

Dumq́ Aries murum cornu pulſabat aheno,
Vineaq́ inductum longa tegebat opus.

Chriſtianus Vrſt. in parte altera Chronicorum Germaniæ de hoc iuſtrumẽto ſic loquitur. *Catus leue vas erat, & facilè vehebatur, cum autem inſtrumentum ad ciuitatem eſſet perductum ſigna quædam pro pedibus ſibi fecerunt: vt ad murum per foſſatum poſſent facilè peruenire. Cum ad murum perueniſſent, iuuenes de ciuitate egreſſi Cato pedes ſucciderunt, & in foſſatum cadere coegerunt.* Tandem Catus erat nauis genus; legimus enim in An- *lib.16.* nalibus Flandriæ à Philippo Burgundione grandem nauim Cati nomine ædificatam fuiſſe, quæ valli inſtar eſſe videbatur: nec præter rationem, cum Catæ naues apud Gellium etiam legantur.

SYNONIMA, ET ETYMVM. D

FElis apud Columellam, & Varronem Fouinus exponi videtur. Ideóquè hi clariſſimi viri felem cum muſtelæ ſpeciebus confundunt, ſed error inde ortus eſt, quoniam tam feles, quàm muſtelæ muribus inſidiatur; deinde quia in textu græco Ariſtotelis, vbi legitur γαλῆ, quandoquè ab interpretibus muſtela, & interdum cata exponitur. Sed nos Plinium ſectari debemus, qui pro Gale Ariſtotelis muſtelã, & pro Aeluro felem vertit. Felis igitur nomen, quidam Grammatici tam in maſculino, quàm in fœminino genere efferunt. Vallà hoc nomine in fœminino tantùm genere vtitur. Sunt etiam, qui maſculini tantùm generis eſſe conſtituunt; & ad mentem Goropij, huius nominis etymologiam à lingua Cimbrica antiquiſſima deriuant: Siquidem fel in illa lingua crudelem ſignificat. Hinc fel ſuccus bilioſus humanæ naturæ valdè pernicioſus, & felis animal iracundiſſimum deducitur. Opinio tamen Salmaſij in Solinum nobis magis arridet

E dere videtur. Quandoquidem, vt ipſe refert, hoc animal Græcis antiquioribus αἰλὴς nempe adulator dicebatur, & cum Aeolico digammate Ϝαιλὶς pronunciabatur. Inde felis latinum nomen, dimanauit; quemadmodum in vetuſtis codicibus hodie etiam legitur. Aliter etiam hoc animal catus cognominatur. Nam Baptiſta Mantuanus in Bucolicis ſic canit.

Sicq́, repugnabant votis contraria vota,
Non ſecus, ac muri catus, ille inuadere pernam
Nititur, hic rimas oculis obſeruat acutis.

Alij Authores gemino T. nomen hoc proferunt, vt Martialis in epigrammatibus dum inquit. *Pannonicas nobis nunquam dedit Vmbria cattas.*

Quidam Grammatici ab vſu huius nominis abſtinent, quia, vt ipſi inquiũt, apud nullum idoneum authorem reperiatur; cum tamen Martialis Palladius, & Theodorus Gaza Ariſtotelis interpretes hoc nomen adhibuerint. Hic enim in hiſtoria Animalium, αἰλου- *lib.12.*

F ρος catum ſemper vertit. Cæterùm aduertendum eſt, quòd Auicennæ quidam interpres catum pro ſtellione perperàm tranſtulit. Itaquè catum quidam dictum volunt quaſi delicatum, & mollem. Alij catum cautum, & expertum interpretantur, quia olim Sabini catum acutum vocabant. Hinc cata Dicta accipienda ſunt acutè dicta, vt teſtatur Varro. Vnde cato quis dicitur, quaſi Sapiens, & doctus, & apud Ethnicos catius Deus (vt tradit D. Auguſtinus) qui homines cautos, & acutos reddere ferebatur. Alij felem dici catum putant quaſi captum à captura; mures enim captat. Sed rectius deberent appellare catum, quia catat, ideſt videt, & obſeruat. Etenim in Gallia; ad mentem Salmaſij in Solinum, *gattare* obſeruare dicitur. Vulgus etiam Bononienſis dicit *guaittare*, nempè more felium obſeruare. Amplius hoc animal muſio ab Iſidoro dicitur, quia muribus infeſtus ſit. Albertus murilegum ob eandem rationem nominat. Apud eundem Authorem furioz pro cato perperàm legitur, & Geſnerus hanc vocem ab Auicenna ſumptam fuiſſe, Albertumquè vim vocis ignoraſſe opinatur. Aegyptij, vt refert Stephanus, felem bubaſtum cognominarunt, ex quo nomine Bubaſtis ciuitas Aegypti nũcupata eſt, in qua feles honorificè ſepeliebantur. In græcis litteris, & præcipuè apud Ariſtotelem αἴλουρος dicitur. Et ex ſententia Etymologi *li.4.cap.21.* *lib.12.orig.*

G παρὰ τὸ αἰόλλειν, καὶ κινεῖν τὴν οὐράν, nimirum à vertendo, & mouendo caudam. Quamobrē quidam Latini hanc belluam torquicaudam, & trahicaudam appellarunt. Vox etiam αἰγίλουρος apud Suidam legitur, quam Etymologus, & Varinus felem exponunt. Hermolaus tamen, in Corollario, vocem hanc poeticam eſſe arbitratur. Cum αἰγιλουρος quinquè ſyllabis carabus, ideſt locuſta exprimatur, Spatalem, in doctrina Suidæ, Author anonymos catum transfert. Alioqui tamen τροφὴν nempe cibum interpretantur. Inſuper in græcis litteris κάττης etiam legitur, quam vocem Varinus felem domeſticam vertit. Hodie hæc bellua à vulgaribus Græcis κάτις nominatur. Hebraicè Catul, & Schanar, vel ſchunara dicitur, vt Munſterus in Dictionario trilingui declarat. Italicè gatto, Hiſpanicè gato, Gallicè chat, Germanicè Gatz, Anglicè cat, Illyricè Koozka, *lib.5.hiſt. an.cap.2.*

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

H OLaus Magnus felium duas ſpecies conſtituit, & alteram domos frequentantem domeſticam, alteram verò per ſyluas vagantem, ſylueſtrem appellat. Domeſtici poſtmodum cati, ratione loci, & ratione coloris varij ſunt. Quandoquidem ex Geſnero, Hiſpanici agiliores, & rapaciores ſunt, cæteriſquè maiores, nec non pelle molliſſima tecti; hac de cauſa ad veſtes expetitur; quamuis, vt plurimum pellibus ſylueſtrium veſtes hyemales fulciantur. Ratione coloris, cati domeſtici diuerſis coloribus picti eſſe ſolent; cum tamen ſylueſtres cinereo tantùm colore ſint inſigniti. Olaus Magnus ſcribit, quòd in Solo Septentrionali omnes toti albi vagantur. Cardanus alios nigros, alios albos, alios rufos, alios varios conſtituit. Nigros ab atra bile dominante maleficos, agiles, inquietos, nec non magis audaces, & furaces eſſe ſtatuit. Albos, ratione pituitæ, ad capturam murium ſegniores eſſe ſtatuit. Varios autem, quos ſyriacos appellant, mitiores iudicat; quoniam ex regione calida aduehantur. Prætcrea catus ratione figuræ Leoni, aut potius *lib.17.c.5.* *lib.7.de rer. var.*

Leænæ

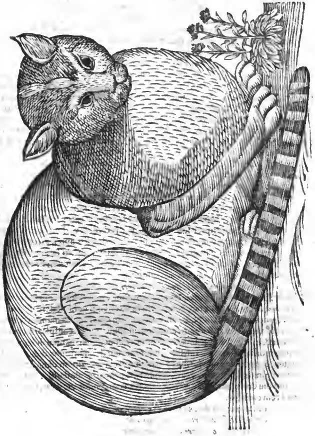
Leęnæ ſimilis eſt, vnguibus, & dentibus acutiſſimis inſtructus, aures tamen habet acutiores, cum Leęnæ rotundiores inſint. Inſuper ambo hæc animalia linguam imbricatam, & dentes ſerratos habent. Pilis quoquè circa os ſunt referti, quibus abſciſſis audacia illorum, ex Alberto, perit. Inter tot, & tantas catorum varietates, optimus eſt eo loris leucophæi pallida, & fuſca varietate virgatus, qui à Syria originem, & nomen trahit. Etenim tanquam à calida regione prognatus, (Cardano authore) ſanguinis eſt temperatioris ad manſueſcendum docilis, & ad venandum ſedulus. Eſt inſuper ore toruus, pectore toroſus, pedibus amplis, vigilax, & fidelibus excubijs totam domum perluſtrat, pauco cibo contentus famem tolerat, ſic enim hoſtilibus rapinis veſcitur, & herilibus damnis inexplebilem ventrem non diſtendit. Duas igitur Syriacæ felis icones exhibemus, vt legentibus aliqua ex parte ſatisfaciamus. A

Felis Syriaca cum herba cataria.

Digitized by Google

Felis Syriaca altera punctis multis interſtincta
cum Gnaphalio montano Æluropo,
ſiue pede cati nuncupato.

 A

NATVRA, ET MORES.

NAtura felibus hoc peculiare ingenuit,vt oculi eorum ad Lunæ vices, am-
pliores, & minores euaderent. Immò ex Porta (mirabile dictu) hoc
animal Solis vices ſentit,& pupillas oculorum ſyderis curſu mutat: Nã
lib. 8. Phyt. cap. 11. diluculo protenduntur, meridie in orbem contrahuntur, & Sole occiden
te,obſcuriores hebeſcunt.Hanc autem proprietatem in felibus præcipuè
Syriacis nonnulli obſeruarunt.Hinc colligenda eſt ratio, propter quam Aegyptij hoc
animal lunare eſſe conſtituerint; Cardanus feles pro arbitrio pupillas contrahere,& di-
In Exerc. 354. ſtendere protulit; ideo Scaliger optima de cauſa hanc opinionem explodit ; quoniam
ad hunc motum voluntarium,muſculi neceſſariò concurrerent, qui ibi nulli eſſe viden-
tur,quemadmodum ipſe Scaliger in anatome huius partis diligenter obſeruauit; ergo
concludendum eſt huiuſmodi variationem temerè,& ſine voluntate fieri ex affluentia, B
retractione,& reſolutione ſpirituum,quæ neutiquam in poteſtate animantis conſiſtunt.
Cur noctu videant. Itaquè oculi horum animantium noctu radiantes medium illuminant,& optimè res con
ſpicantur.Qua proprietate multa alia animalia,& præcipuè homines carent; licèt Sueto
nius Author ſit Tiberium Cæſarem experrectum etiam in tenebris,more felium; vidiſ-
ſe.Deinde,quamuis cati ſint immemores,longius tamen in ſaccis delati ad propriam ſe-
dem reuertuntur,quia loca conſueta diligunt,& in hoc à canibus diſcrepant, nam hi al-
tores ſuos ſectantur; illi autem magis ædes,in quibus fuerunt educati,quàm heros amo
re proſequuntur; ideoquè dominis etiam migrantibus,in antiquis domicilijs plerumquè
manent.Præterea foci,fornaces,& alia loca calida illis pergrata ſunt, hac de re (teſte
Volaterrano) pilos ſępiſſimè adurunt.Poſtea excrementa ſua obruũt, vel quia huiuſmo
Mundicia felibus grata. di odorem indicem ſui eſſe intelligant, vel quia à ſętoribus ſummoperè abhorreant,
aut tandem, quia munditia ſummopere delectentur, cum Albertus hoc animal vere
cundum, & formæ admodum ſtudioſum prædicet. Hęc animalia nomina ſua agno-
ſcunt,quibus nempe vocantur, & fugantur. Cæterùm maſculi fele ob venerem va-
gantes ſæpè domos deſerunt; quare aliqui illos caſtrant, vel ex doctrina Alberti aures C
abſcindunt, quia aquæ guttas,& ſtillicidia auriculis apertis illabentia, cum ſuſtinere nõ
poſſint, domo non exeunt. Inſuper manu hominis familiaris catus molliter demulceri,
& contrectari gaudet: quapropter ſub manum it, redditquè vt huiuſmodi voluptate
diutius fruatur,nec non capite preſſiùs ſe manibus demulcentis applicat,vt pili planiùs
componantur.Cruribus etiam prætereuntium tanquàm blandiẽdo latera affricat,hãc-
què animi voluptatem ſubmiſſo quodam murmure teſtatur. Cum non ſit facile vocem
Epigr. 75. huius animantis exprimere; dicebat enim Auſonius.

Et quicquid vocum bellua felis habet.

Amplius hæ beſtiæ facillimę,& procliues ad ludos ſunt, non ſolum cum prouocantur,
ſed etiam ſponte,& præſertim ætate adhuc tenera.Etenim ſi quid pẽdere,aut trahi, aut
aliter moueri viderint,mox ſaliunt,mordicant,multiſq; modis geſticulantur; cum imagi-
ne ſua in ſpeculo interdum colludunt,eandemq; in aquis putei conſpicatæ cum ea ge-
ſtientes cadunt,& merguntur.Quando verò inter colludendum manum hominis appre- D
henderint,nec mordent,nec laniant,ſed leniter tantùm detinent,mox dimittunt. Quan
In lib. de inter. rer. ſign. doq; ſe erigunt,& pedibus anterioribus veluti pugnis in minantem dimicãt; vnde Crol
lius fuit huius opinionis,homines à catis luſum pilæ palmariæ didiciſſe. Tandem ſunt
animantes,qui diu dormiunt,noctu verò ad mures coercendos vigilant. Quare Cliſius
Calentius ad rem canebat.

lib. 1. Batr.

Catus erat,cui dum viguere in corpore vires,
Cura fuit ſacra Triuiai virginis æde
Arcere infeſtos mures, ac morte piare
Iniuriam,& ſacros tutari lampadis ignes.

Quando igitur diligenter vagantur ad mures inueſtigandos,vicinis moleſti eſſe ſolent:
qua de re muſcipulis,& laqueis interdum capiuntur.

E

LOCVS, CIBVS, ÆTAS.

OLim feles, vt recitat Textor, non erant manſuefactæ. Sed in agris paſſim
viuebant; inde vrbes, & domos repl uerunt. Porta refert in alpinis re-
gionibus plerumquè vagari, qui vtrum de manſuefactis, an de ſylueſtri-
bus loquatur ambiguum eſt. In Iberia autem apud Tarteſios populos *lib.2. Phyl. cap.28.*
feles maximas naſci omnes Authores conſentiunt. Quoad victum, cati
veſcuntur iiſdem cibis, ad mentem Ariſtotelis, quibus canes aluntur: Sed piſces potiſ-
ſimum appetunt, & adeò intemperantes ſunt circa cibum, vt eius gratia, magna pericu-
la etiam in coercendis muribus ſubeant, iuxta illud.

Inſidijs captat mures, ſequiturq́; nocentes,
Triticeo felis pellat vt à cumulo.

F Prætereà non ſolum muribus, ſed etiam auibus inſidias tendunt; ideo apud Agathiam
extat græcum epigramma pulcherrimum de fele, & perdice, quæ in cauea detinebatur.
Amplius lacertos necant, & comedunt, bufones verò, & ſerpentes interimunt quidem,
ſed ab eorum eſu abſtinent. Ad rem legimus in Itinerario Bartholomæi de Saligna
no, in Cypro verſari catos, qui ad venationem viperarum, chamæleonum, aliorumquè *lib.5. de diſ. Anim.*
reptilium incũbunt: idcirco patriam magnis periculis liberare perhibentur. Solus Edo-
ardus Vuot. tradidit à felibus, victus gratia, lepores etiam coerceri. Quod olim fabulo-
ſum eſſe putabamus, ſed poſtmodum hoc verum eſſe à ruſticis intelleximus; quandoqui
dem ipſi ſæpè obſeruarunt feles enixas per nemora gradiẽtes lepores iuniores prehen
dere, illoſquè ad catulos nutriendos deferre. Prædictis addamus feles interdum in pro-
priam ſpeciem ſæuire, nam hic Bononiæ nouimus feles adultas cum paruulis primùm
colludere, deinde illis laniatis veſci. Viuunt feles annis ſenis ex Plinio, apud nos decẽ.
At ſi caſtrati fuerint diuturniorem vitam agere liquidò conſtat.

G

COITVS, PARTVS.

IN Europa feles menſibus Ianuario, & Februario, plerumquè libidine exar
deſcunt, & tunc noctu, diuquè magnos clamores edunt. In Indicis autem
regionibus, omni anni tempore in luxuriam ſoluuntur, nequè ſicut alibi
vociferantur. Conſtat enim in noſtris regionibus feles fœminas in con
greſſu clamare, vel quia ob ſeminis caliditatem vas genitale aduratur,
ſiue quia maris retinentis vnguibus lædantur. Quandoquidem ex Ariſtotelis ſententia,
fœminæ in hoc genere, tempore prodigi luxus, maxima libidine agitatæ marem ad per *lib.5. Hiſt.*
mixtionem frequenter alliciunt, inuitant, cogunt, & puniunt, niſi pareant. Deinde ex *Anim. c.2.*
eodem Ariſtotele, parte poſteriori non iunguntur, ſed mas ſtat, fœmina autem ſubiacet;
hac de cauſa non eſt mirandum, ſi, tempore venereo, feles à tectis ſæpè cadant; quic-
H quid dicat Aelianus de fœmina copulam maris vitante, ob ſperma iuſtò calidius. Præte
reà fœtum in vtero gerunt duos menſes Lunares, nempè dies ſex ſupra quinquaginta, *lib.7. c. 40.*
vt Geſnerus annotat. Præfertur tamen partus Martio menſe editus; nam qui menſe Au
guſti in lucem venit; propter pulices minus probatur. Tot catulos feles, quot canes, vt
voluit Ariſtoteles, nempè vt plurimum quinquè, vel ſex enituntur. Sed animaduerten-
dum eſt, quemadmodum mares ſunt libidinoſiſſimi, ita fœminæ ſobolis ſunt amantiſſi-
mæ; idcirco (Aeliano teſte) mas inuentam communem ſobolem quandoquè interimit,
vt fœmina nouorum catulorum deſiderio mota, eius libidini denuò morem gerat.

ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA.

CVm Luna Soli maximè aduerſa eſſe perhibeatur; Pierius colligit felē ne-
ceſſariò cum mure vehementes gerere inimicitias. Siquidem felis animal
Solare, & mus Lunare dicitur. A bufonibus, & ſerpentibus feles priuatis
odijs diſſident, nam ipſis conſpectis, ex Volaterrano, ſtatim ad prælium
lib. 19 ſe accingunt. Amplius odio vulpanſeris exardeſcit; cum ſcribat Aelianus
quòd vulpanſer ab Aquilæ, felis, & cæterorum hoſtium iniurijs acriter ſe defendat.
Denuò accipitri pertinacem ſe felis exhibet inimicum; ſcripſit enim Stumpfius, ſe vidiſſe
felem prægrandem ab accipitre comprehenſum fuiſſe. Cęterùm non modò cum animan
tibus, ſed etiam cum plantis grauem offenſionum acerbitatem feles habent, nam rutam
ſyluestrem abominari dicuntur. Quamuis Andreas à Lacuna ſcripſerit non rutam ſylue
ſtrem, ſed præcipuè rutam hortenſem ab ipſis odio haberi. Quamobrem, ne feles colū- B
baria infeſtent, ramos rutæ, vt præcipit Vuecherius, ad feneſtras ſuſpendunt. Pullos ve
rò, vt ab huiuſmodi animalibus reddant ſecuros, huius herbæ ſucco perlinunt, vel ra-
muſculum ſub ala nectunt. Demum quia felis à proprio abhorret felle: nonnulli ex Afri
cano in Geoponicis illud cum edulijs gallinarum, & pullorum permiſcent, ne à felibus
attingantur. Inſuper hæ beſtiæ ab omni tetro, & iucundo odore auertunt; quocirca ſua
fętida excrementa puluere tegunt, & teſte Plutarcho, à ſuaui vnguentorum odore gra-
uiter lęduntur. Immò, ſecundùm alios authores, odoramentis adeò efferantur, vt in ra-
biem agi dicantur, quemadmodum quædam vxores inſanire videntur, ſi viros vnguen-
tis linitos ſenſerint. Poſteà omnem humiditatem naturali quodam inſtinctu abominan-
tur, qua de cauſa ſi mergantur in aqua, & illicò exiccari prohibeantur; non rarò, ad men
tem Alberti, pereant. Et ſi incautè humidum locum preſſerint, ſtatim pedem contrahen
tes excutiunt. Hinc illud carmen dimanauit.

Aquam abhorret. *Catus amat piſces, ſed aquas intrare recuſat.*

Cæterùm ſi ad ſympathiam noſmet conuertamus, inueniemus feles cum multis herbis
maximum conſenſum habere. Primùm valerianæ libenter ſeſe affricant, illaquè viſum C
recreare dicuntur. Delectantur quoquè illa calamenti ſpecie, quam botanici catariam
appellant. Huic enim non modò ſe affricant, ſed etiam terra, in qua planta creſcit liben
tiſſimè ſaburrantur. Quamuis paulò ſuperiùs dictum fuerit aliquos ſerpentes à felibus
odio haberi, aliquando tamen cum alijs conſenſum habentes colludunt. Ideo narrat
Ponzettus, cum monachi cuiuſdam cœnobij omnes aduerſa valetudine vexarentur, cau
ſa tamen morbi non intellecta, tandem à ruſtico operario catum monaſterij quotidie
cum ſerpente ludere viſum fuiſſe, qui poſtea communem eorum aquam lambere, vel cū
eis dormire ferebatur. Venenum autem lethale non fuiſſe credendum eſt, quoniam læ-
titia ſerpentis ex ludo veneficam vim remittebat. Poſtremò inter felem marem, & fœ
minam maximam cadere ſympathiam tradit Mizaldus, quoniam ſi mas, ex quo fœmina
Centur. 9. concepit, occidatur, ea ſtatim abortire perhibetur.

PHYSIOGNOMONICA. D

FAcies valdè parua, qualis in felibus obſeruari ſolet, homines arguit puſil
lanimes, quemadmodum Porta arbitratur. Idem author homines paruis,
lib. 2. Phyſ. hum. cap. 2. & 12. & exilibus genis inſignitos ad feles reducit, quæ animantes vafræ, &
inſidioſæ ſunt; hinc eiuſdem ingenij homines deprehendit, qui ſcilicet
clanculum inſidiantur, & maligni ſunt. Deinde in ore paruo exilia labia
timiditatem, impotentiam, & dolos arguunt. Quocirca Porta homines
hac figura præditos ad feles reducit, quæ belluæ exilia labia cum paruo ore habent; hac
de re timidas impotentes, & doloſas eſſe arbitratur. Deniquè homines breue collum ha
bentes Gulielmus Gratarola in ſuo opere phyſiognonomię callidos, & fraudatores, nec
non ad feles referendos eſſe opinatur.

E

FELIS VENENVM, & Medela.

VEnenata felium qualitas in cerebro, in morſu, in halitu, & in pilis conſiſtit. Ideo de his omnibus ſigillatim, agendum eſſe duximus. Ratione primi, Conciliator, Rudius, Matthiolus, & alij authores non proletarij cerebrum cati inter venena collocant: Siquidem ab aliquo ſumptum cerebri meatus obſtruens liberum ſpiritum animalis curſum impediat, homineſq; dementet. Quare omnes in hanc veniunt ſententiã vomitionem eſſe prouocandam, nec non lemniam ſphragidem, & confectionem diamoſchi eſſe præſcribendam. Remedia. Alij moſchum tanquam propriam huius veneni antidotum exhibent. Crollius in Baſilica chymica deſcribit ſecundum arcanum Theophraſti aduerſus quæuis veneni genera, lib.4. fen.6. tract.5. & præcipuè aduerſus felis cerebrum. Secundò Auicennas de morſu cati tanquam mala qualitate prædito verba facit, quam ſententiam auctoritate Plinij poſſumus ſtabilire, dum inquit, à fele, morſu, prauam qualitatem muribus communicari, ipſoſque leuiter etiã demorſos interire. Auicẽnas igitur dolorem vehementem, & partis ſauciæ liuorem cõſequi morſum huius animalis autumat; quare emplaſtrum ex calamentho, vel ex nigella, & ſeſamo paratum commendat. Tuncque morſus huius animalis lethalis eſſe ſolet, quando ſuſpicione rabiei non caret, nam Euſtachius Rudius recitat caſum cuiuſdã Præfecti naualis operis Vrbis Venetiarum, qui in crure à fele demorſus paulò poſt vulnere agglutinato, hydrophobus interijt: vnde felem rabie affectum fuiſſe coniectarunt; li.4. de mor. occult. vel quia mures veneno peremptos, vel quia pulmentum ad necandos mures paratum comederit. Quid ſimile accidit cuidam Romæ cum fele colludenti. Nam leuiter in digito à fele demorſus obijt. Extat adhuc, in Aede D. Mariæ de Populo cognominatę, diſtichon in tabula marmorea pauimenti, rem complectens hunc in modum.

F

Hoſpes, diſce nouum mortis genus, improba felis
Dum trahitur, digitum mordet, & intereo.

G

Tertiò halitus etiam huius animantis tabificus eſſe dicitur. Matthiolus fatetur ſe nouiſſe quoſdam, qui adeò felibus delectabantur, vt nunquam ſine ipſis dormitum peterent. Indequè diutius halitu animalis contracto in tabem inciderunt, qui tandem maraſmo confecti ſuum diem, nullo conferente præſidio, obierunt. Plures etiam in Germania nouit Matthiolus, qui ab odore felium penitus abhorruerunt. Inter alios quidam, vt ipſe refert hyemali tempore cum in hypocauſtum cum multis amicis cænaturus intraſſet, tunc mulier naturæ huius viri conſcia felis catulum, quem educabat in quadam arcula ſtatim occluſit. Ille vir quamuis, nec felem vidiſſet, nec clamantẽ audiuiſſet, felis halitum olfaciens, emiſſo ſudore tremebũdus vociferari cępit. Hic in aliquo loco latet felis. Poſtremò pili felini in cibo ſumpti ſummoperè ab authoribus damnantur, & licèt pili aliorum etiam animalium ſumpti in aliquo cibo vias halitus obſtruentes præfocare poſſint, attamen pili præcipue felium à Porta, & à Matthiolo exitiales eſſe cenſentur.

H

EPITHETA.

NVllum eſt animal, quod pauciora apud Latinos adeptum ſit epitheta, quã felis, nam ſolus Baptiſta Mantuanus tectiuagos appellauit, quoniam noctu diuquè per domorum tecta vagentur. Poſſet animal taciturnum meritò indigitari, cum per noctis ſilentia ſine vllo ſtrepitu muribus inſidietur: nam ipſo vociferante fugiunt. Iuxta illud. In Com. ad Dioſc. lib.6. cap.25.

Non opus eſt cati pendere è gutture nolam,
Belligerant mures protinus, abſquè metu.

At apud Græcos propter varias huius animantis proprietates, varijs etiã inſignitur epithetis. Etenim, ratione edacitatis, aliqñ πάμφαγος, nimirũ omniuorus, interdũ ἀδδηφάγος

ideſt vorax,vel ad ſatietatem comedens, quandoquè ἁρπάξ ob rapacitatem nuncupatur. Ratione aſpectus,ἀγριωπὸς,nempe agreſtem aſpectum præſeferens, & ob vaframenta δολοπλόκος nimirum aſtutus,& multas fraudes complectens nominatur. Idcirco Oppianus non iniuria Aeluros vocat κακουργὸς,ſcilicet maleficos, & præcipuè quia auibus inſidientur. Quamobrem φθόρος etiam,nimirum pernicioſus indigitatur. Et tandem,quia mures interimat μυοκτόνος à Græcis paſſim cognominatur. A

DENOMINATA,
& Cognominata.

AElius Catus,qui in ſupellectili admodum parcus fuiſſe perhibetur, à Plinio memoratur. Franciſcus etiam Spinula in Epigrammatibus meminit Conſtanrini Cati Alexandrini. Vbi alludens ad nomen,& ad cognomen huius viri ſic canebat. B

Conſtantine tibi nomen Conſtantia fecit,
Cautio cognomen, ſis grauis,atq; Catus.

Cati quoquè cognominantur Populi Germaniæ,Sicābris finitimi; de quibus multa Cęſar in Commentarijs retulit. Hos prima Aetas Heſſos vocabat; ſed poſtmodū à Catis cognomentum deſumpſiſſe dicuntur ob ferocitatem,qua hoſtes, veluti cati mures aggrediuntur. Hinc Cattorum montes appellantur illi, quos prædicti populi incolunt. Quare Reuſnerus in Hodęporico de his ſic canit.

Heſſi populi cur cati dicti.

Hinc meliore via Cattorum ex montibus altis
In planum euecti.

Familiæ inſuper multæ à Catis cognominatæ non ſolum Eerrariæ,ſed etiam Bononię, alijſquè in Vrbibus,noſtra ætate viuunt. Amplius non deſunt animalia, quæ à felibus denominationem ſortiuntur, vt bubo auis,quia felinum caput referat, nonnullis catus auis vocatur. Illud animal quod Zibethum gignit,ob figuram, felis Zibethi dicitur. Cercopithecum Germani catum maris nuncupant, quoniam à longiſſimis regionibus aduectus effigiem cati repręſentet. Item Pelliones Germani Genethas (vt animaduertit Geſnerus) Genethocatos indigitant. Tandem vocabulum, αἰλουρόμορφος,ideſt cati formam gerens,compoſitum ex αἴλουρος,& μορφή. Cælius Rhodiginus cuidam cantharorum,ſeu ſcarabeorum ſpeciei aſſignat. Succedunt multæ plantæ à felibus denominatæ,quæ aliqua animaduerſione indigent. Primitùs Calamenthi tertium genus apud Dodoneum,ſeu Calamenthi primum genus apud Fuchſium vocatur mentha cataria à Bauhino,herba cataria à Matthiolo,& mentha felina à Tabernamontano; vel quia illa feles delectentur,vel quia huius plantæ eſu concipere dicantur. In antiquis Dioſcoridis nomenclaturis Stratiotes aquatica ſanguis felis dicitur. Gnaphalium montanum,ſeu hiſpidula Aeluropus, nimirum pes cati vocatur, ex qua planta Renodeus ad ſupprimendum ſanguinem vndequaquè manantem egregium ſyrupum componit. C

lib. 8. lect. antiq. c. 5.

Cęterùm αἰλούριος quædam radix eſt apud Heſychium,Geſnerus non ſine ratione hanc valerianæ radicem eſſe exiſtimat,cum hac planta cati ſummoperè exhilarentur. Idq; poſſumus meritò confirmare,quoniam herbam catę,Syluaticus valerianam vertit. Alioquin Aelurion in antiquis nomenclaturis plantarum buphthalmum ſignificat, vt author eſt Geſnerus, quia flos huius herbæ,inſtar oculorum felis ſplendeat. Sunt etiam, qui buphthalmum ælurogonon nempe genituram cati nuncupent, cum tamen hoc nomen iuxta Priſcorum nomenelaturas bugloſſę conueniat. Præterea Germani, teſte Geſnero,menthaſtrum balſamum felinum vocanr. Et tertium Sedi genus acrimonia inſignitum, nempè ſemperuiuum minimum floſculis luteis præditum,vuam cati nominant. Meminit etiam Geſnerus cuiuſdam fruticis folijs groſſularię hortenſis, ramis albicantibus,in multis Italiæ,& Galliæ locis culti,acinos nigros piperi ſimiles in calidioribus locis producentis,apud Germanos ſterilis,piperaſtri à Ruellio nuncupari in deſcriptione piperis, Geſnerus pſeudoamomum eſſe,& felinum fruticem cognominari poſſe credit,cum eius folia ſabinam herbam,aut potius felis vrinam redoleant. Poſtremò quarundam arborum flores,vt ſalicum,& populorum molli lanugine pubeſcentes,quos Gręci D

li. 2. de nat. med.

Aelurion quid.

lib. 1. c. 43.

Digitized by Google

B ci[u]los vocitant, Germani catzle, nos verò catos populorum, vel ſalicum indigitamus. Si ad gemmas, & mineralia accedamus, nonnulla felis denominatione gaudent. Nam Democritus (referente Plinio) ſmaragdos Perſicos felinos appellitare videtur, dum nõ translucidos; ſed felium oculis valde ſimiles eſſe ſtatuit. Aliter oculus cati eſt gemmæ ſpecies, quæ inuenitur in Zeilan laudatiſſima. Nonnulli ſcribunt, quòd à Pegu aduehatur. Vtcumquè ſit, hæc gemma in colore, fulgore, & figura oculum cati apprimè æmulatur. Hanc Cardanus pſeudoopalum appellauit. Metalli etiam quoddam genus eſt ex Geſnero, quod Germani catzenſilber, nimirùm felium argentum nominant. Eſt *li.7. de ſubt.* enim colori argenteo ita ſimile, vt imperitos rerum metallicarum facilè decipiat; à felibus autem nomen inuenit, vel quia inſtar oculorum cati radiet, vel quia nullius prorſus ſit valoris. Deniquè cati fons eſſe perhibetur ille, ex quo aqua Petronia in Tyberim fluit, ita nuncupatus ſecundum Feſtum, quia in agro cuiuſdam fuerit cati. Ad finem, felinus, nomen adiectiuum a fele apud Authores nuperos inuenitur, cum apud veteres nuſquam legatur.

F

PROVERBIA.

A Varijs animalis proprietatibus adagia deſumi ſolent. Vt ſi huius edacitatem contemplemur, hoc profertur. *Felis Tarteſia.* De magnis, & ridiculis felibus, quæ in Iberia apud Tarteſios populos creſcere dicuntur. Quamuis de guloſis hoc enunciandum eſſe multi confirment. Lucianus verò de homine guloſo hoc proferebat. *Fele rapacior.* Aliud pertinens ad gulam ſic effertur. *Circuit, vt felis feruidum iuſculum.* Hoc attinet ad illos, qui in aliquo negocio peragendo, ſpe ſua fruſtrantur. *Lardum feli.* Subintelligendo commendas. Quemadmodum dicimus. *Ouem lupo.* Hoc euulgatur in illos, qui fidem ijs adhibent, quibus fidendum non eſſet. *Pro fele rem coquinariam exercere.* Hoc ſpectat ad illos, qui in peragendis negocijs oleum, & operam perdunt. *An omnibus ſit fidẽdum.* Hoc Coquis interdum contingere ſolet, dum carnes coctæ per incuriam à felibus au-
G feruntur. Si meditemur aliàs felium proprietates alia emergunt adagia, vt *felis feſtinans cæcos parit catulos.* Dicitur de hominibus, qui negocia immatura accelerant. *Qui cum felibus venatur ferè ſemper muſculos capit.* Hoc pronunciatur, quando colloquia praua bonos corrumpunt mores. *Catus etiam transmare vectus vocem non mutabit.* Hoc vulgare eſſe apud Germanos tradit Geſnerus, competereque hominibus, qui, etiamſi mutent cœlum, non mutant animum. *Ingenium nulla vi vincitur, nec felis captare mures deſinit.* In Germania hoc paſſim euulgari fatetur Geſnerus de ijs, qui malis operibus aſſuefacti, ab illis non ita facilè recedere poſſunt. *Fele abſente mures ſaltant.* Dicendum eſt hoc ſpectare ad diſcipulos abſente præceptore, vel ad famulos abſente Domino. *Ediſſe cum catis.* Geſnerus profert, hoc in Germania frequenter dici de illis, qui multis ſternutamentis vexantur, nec ſine ratione ſiquidem felibus acris ineſt habitus, & ſternutatio à rebus acribus excitari ſolet. *Docere felem repandi modum.* Conuenit hoc duobus hominibus fraudolentis, quando alter alterum vaframenta docere nititur. *Præceptor aſſimilatur feli.*
H *Ibis in palmis, ad feles euitandos nidificat.* Pronunciatur de illis, qui in tutum ſe recipiunt locum, ne facile offendi poſſint; quandoquidem feles, authore Gylio in Aelianum, ſuper palmæ truncum facilè aſcendere nequeunt. *Felis dormiens.* Profertur adagium de homine ſomnum ſimulante; vt aliquid aſſequatur, hæc enim eſt felis proprietas, vt etiã in excubijs dormire fingat. Prædictis addere poſſumus infraſcripta. *Mineruę felẽ.* Subintelligendo comparas. Hoc enunciatur, quotieſcumquè præſtantiores cum inferioribus, ſeu docti cum indoctis comparántur. Minerua enim nihil commune habet cũ fele, præter glaucum oculorum colorem. *Feli crocoton.* Subaudiendo das. Profertur *Minerua qd cõmune habeat cum fele.* quotieſcumquè homines indigni honoribus cumulantur. Crocoton enim erat genus veſtis rotundæ, & fimbriatæ, quo diuites matronæ olim vtebantur. *Nequè canis, nequè felis.* Hoc effertur quando domum aliquam vacuam eſſe ſignificamus. Aliter etiam dicitur. *Ne muſca quidem.* Alia duo addemus tanquam coronidem. Primum eſt. *Maligni ſunt cati, qui anterius lambunt, & poſterius lanians.* Attinetquè ad illos, qui aliud in ore, aliud in corde gerunt, vel altera manu lapidem, & altera panem oſtentant. Secundum,

&.

Digitized by Google

& poſtremum eſt adagium Bononiæ vulgatiſſimum: *Pectere felem*. Diciturquè de illis A
qui difficilimam prouinciam ſuſcipiunt, nam qui velint felem pectere ob metum dentiũ,
& vnguium, non facilè reperiuntur.

HIEROGLYPHICA.

APud Aegyptios præcipuũ felis hieroglyphicũ erat, vt ex eius imagine Luna intelligeretur; propterea felem in ſummo Siſtri apice collocabant, ex quo quatuor veluti tintinnabula mobilia æqualibus inter ſe interuallis pendebant, vt deſignarent omnia, quæ generationi, & corruptioni obnoxia ſunt, globo lunari ſubijci, infra quem omnia alterabilia neceſſario conſiderantur. Etenim felis Lunam repręſentabat, quia hoc animal, & colore, & aſtu varius eſſe fertur, nec non noctu magis, quàm diu ſuas functiones exercet. Deinde aliæ B
felis proprietates nobis alia ſuppeditant hieroglyphica. Siquidem ob prodigum huius animalis luxum, ad denotandam muliebrem ſalacitatem, iconem felis fœminæ figurabant, cum fœmina in hoc genère admodum ſalax, & libidinoſa eſſe feratur. Idcoquè hodie homines, qui incontinentiùs laſciuiunt, catorum commertia frequentare dicuntur. Item pro turpitudinis diſſimulatore; Valerianus felem dipingit, cum hæc bellua omni ſtudio propria excrementa humare conetur: Hinc Aegyptij, catorum exemplo moniti, in vijs cibum capientes, ventrem poſtea domi exonerabant. Hanc quoq; munditiam Hebræi obſeruarunt, vt in ſacris paginis habetur his verbis. *Locum habebis*
Deut.c. 23. *extra caſtra, ad quem egrediens ad requiſita naturæ, gerens paxillum in balthæo, cumquè ſederis, fodies per circuitum, & egeſta humo coperies*. Tandem Priſci, vt hominem in manus hoſtium illapſum, & opem amicorum implorantem manifeſtarent, murem à fele com-
li. 13. Hier. prehenſum, authore Picrio, effigiabant.

PROBLEMATA.

C

MVltifariæ catorum proprietates multis etiam problematibus anſam præbuerunt. Ideo ratione oculorum, primò quæritur ab Alexandro Aphrodiſeo, cur cati, & veſpertiliones noctu videant. Deindehuius cauſam tenuiſſimis videndi ſpiritibus attribuit. Hoc problema aliud conſequitur, ſcilicet cur oculi felium non die, ſed tantùm in tenebris radient.
li. Probl. 66 Aliqui reſpondent hoc inde naſci, quoniam lumen maius minus offuſcare videtur, quapropter felium oculi noctu potius ſcintillant. Verùm ſatius erit cum Aphrodiſeo aſſerere; in oculis felium ſpiritus viſorios valdè tenues verſari, qui in meridiana luce facilè diſſipantur, ſed, aduentante noctis caligine, congregati relucent. Ab excrementis alia dimanat quæſtio: cur illa à felibus ſepeliantur. Aelianus reſpondet, quia à tetro odo-
Cur feles excrementa horem hæc animalia offenduntur, vt recitatum fuit in eorum antipathia: Plinius tradit, ne
ment. excrementorum odore muribus prodantur. Volaterranus addit, ne à prætereuntibus terantur. Cardanus deniquè id à munditia animalis naſci exiſtimat, quandoquidem D
felis animal ſatis mundum eſſe perhibetur. Amplius quærit Nolanus, cur feles ob metum eorum, qui illis obuiam fiunt, non fugiant retrorſum, ſed pertinaces procurant, & aduerſus impetum ſemper tranſire contendant: Reſpondent aliqui, quoniam horũ
Cur feles aduerſus impetum ſemper tranſire cõtendant. animantium vis omnis in aggrediẽdo conſiſtit; ideoquè pro murium captura aptiſſimi iudicantur, cum illos adoriendo coerceant. Alij volunt hoc inde prouenire, quoniam cati ſint animantes timiditate, & pauca memoria referti; idcirco, ob ſubitam obuij præſentiam conſternati nihil recordantur locorum, quæ à tergo ſunt, & ſolam euadendi viã, quam à fronte conſpicantur, veram eſſe putant. Aliorum reſponſio eſt, quòd felès vbicumquè fuerint ſemper conuerſæ ad eum locum morantur, per quem tutam fugiendi viam habent. Quo fit, vt, data fugæ occaſione, potius per eum locum cũ periculo euadere nitantur, quam tutò ad incertum locum confugere. Tandem reſpondetur etiam, quòd feles periculum citius euadere ſperant, ſi iniuriam facturum viderint; etenim qui videt cauere poteſt, quare obuiam procurrunt, vt periculum conſpicientes illud eui-

tare

E tare poſſint, quod præſtare non poſſent ſi auerſæ fugerent. Inſuper quærit Nolanus, cur feles verbere, aut ſaxo contuſæ, & ferè exanimatæ, vt anhelitu priuæ eſſe videātur, non multò poſt reuiuiſcant, atque conualeſcant, huius ſignum eſt, nā ab altiſſimis tectis ſupra ſaxa decidentes, vt plurimùm, aut parùm, aut nihil patiuntur. Eruditi viri hanc afferunt reſponſionem, nimirùm feles mollibus, & glutinoſis oſſibus eſſe refertos, ideoquè ictibus cedētia non frangi. Alij reſpondent profundas corporis cauitates ob ictum, ita arctatas, vt nequè vox, nequè anhelitus emitti queat, paulò poſt diduci a ſpiritibus, qui in ſpatijs conſtrictis generantur ex reſoluto, & glutinoſo humore, quo ſemper huiuſmodi animantia redundant. Prædictis addamus animalis agilitatem, quæ feles cadentes ferè ſemper adiuuare ſolet. Poſtremò quærunt aliqui, cur felis cerebrum comedenti nocumentum; cum tamen eius caro elixa, vel oſſa nutrimentum afferat. Reſpondent multi virulentam qualitatem potius in cerebro, quā in reliquis partibus animantis dominari; quemadmodum in viperarum capite virosa materia reſidet; cum reliquum corpus bezaarticam facultatem poſſideat. Præterquamquòd cati cerebrum maximè hu-
F midum à calore humano exagitatum facillimam putredinem concipit. Quod in reliquis animalis partibus contingere nequit; cum hæ, in aſſatione, & elixatione omnem malam qualitatem deponant.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

ICon felis liberè excurrentis pingitur à Camerario cum hoc titulo. ARBITRII MIHI IVRA MEI. Huius emblematis argumentum deſumpſit à Paradino, qui hoc militare Inſigni Alanorum, & Burgundionū eſſe perhibuit. Quandoquidem ipſi in vexillis picturam felis liberè vagantis ſemper geſtabant, vt omnibus patefacerent pro libertate defendenda totis viribus ſemper pugnandum eſſe. Cum felis animal libertatis amantiſſimū difficulter aliquo in loco coerceri poſſit. Subſcripſit igitur Camerarius hoc diſtichon. *Embl. 78.*

Inuicta lethum pro libertate paciſci
G *Pugnando quondam geſtiebat Teutona virtus.*

Alibi Camerarius effigiauit felem in muſcipula clauſam cum muribus circumquaquè ſalientibus, addita hac inſcriptione. FEROCES REDDIT IMPVNITAS Sed quoniā huius meminimus in capite de mure cum verſibus Paradini. Propterea in præſentia diſtichon Camerarij afferemus, quod ſic ſe habet.

Hoſtem, qui captum rides, fuge robur habentem,
Perrumpet felis carcere clauſa diu.

Figura etiam felis Viri prudentes in formandis phrenoſchematibus vti poſſunt; dummodò animal in aliquo actu iocoſo, & riſu digno non effigient Quod præſtitit ille, qui felem cum mure prehenſo colludentem & interdum ad necem mordentem delineauit, cum Dicto. SIC MEA FACIT AMICA. Inter ſymbola Ricciardus ſcriptis mandauit felem auferentem fruſtum carnis, & virga à muliere verberatum, deſignare furē, qui neſciat furtum occultare, vel imprudens facinus denotare. Prætereà felis, cum animal melancholicum eſſe feratur, hominis triſtis ſymbolum eſſe dicitur. Tandem Ruſ- *In Comm. ſymb.*
H ſellius, in tractatu memoriæ artificioſæ, felem pro ſymbolo litteræ F. prædicat.

PRÆSAGIA, ET OSTENTA.

SI oculi felium iuſtò lucidiores eſſe videantur, & ſi felis crebra frictione caput, collumquè etiā ſupra aures pedum palmis demulceat, pluuiā præſagiri inquit Parcus. Hoc autem non videtur à ratione alienū ob ſiccam animalis temperaturam, nam, humidiore facto ad pluuiam aere, feles ſe libenter fricant, vt huiuſmodi humorem à corpore abigant. Oculi quoquè lucidiores apparent quia aere obſcurato ſpiritus diſſipati congregantur, & congregati magis radiant. Inſuper catum, præter conſuetudinem per foramen alicuius oſtij ingredientem Priſci, vel phantaſma, vel malum Dæmonem eſſe putabant. Immò ad hoc animal *li. 1. de nat. brut.*

mal omne quadrupes pauoris ſpeciem ſubiens reducebant, vt animaduertit Sueſſanus. Qui author explicat etiam quid indicet catus per foramen intrans, Luna in ſingulis Zodiaci ſignis exiſtente. Illud autem pro oſtēto Hieronymus Cardanus reputauit. Quod accidit Stephano Cardano viro octuagenario catum maſculum educanti, & in delicijs, vt fieri ſolet, habenti. Nam cum ſenex ad mortem ægrotaret, iamiamquè animam ageret, felis è gradu ſe erexit, diuquè inſpiciens Dominum laborantem, tandem edito ingenti clamore abijt, nec poſtea vnquam viſus eſt. Simile quidpiam recitat de Lanio, qui paruam, & abiectam felem nutriuit, quaſi reluctante vxore, quia fœda, & ſcabioſa eſſet, hæc adulta inter virum, & vxorem dormiebat. Cōtingit quandoquè vt vngues inter mammas vxoris tenens illam læderet, & mulier dixit. Lędis me. Tunc referunt felem non de more vngues contraxiſſe, ſed pedes vertiſſe. Coniux vt hoc obſeruauit, hæc verba protulit. Videtur hoc animal ratione vti. Paucis poſt diebus Lanij vxor aduerſa valetudine laborans obijt. Tuncquè felis quamuis diligenter quæſita nuſquam comparuit. B

lib. 1. de augur.

li. 14. de rer. var. c. 75

F A B V L O S A.

Mythologi narrant Iouem ad ludicrum certamen, Apollinem, & Hecatem in ætate adhuc tenera conſtitutos induxiſſe; vt certatim animalia producerent, & vacuum totius orbis theatrum replerent. Referunt autem ab Apolline hominem productum fuiſſe, & viciſſim in ludibriū Apollinis, ab Hecates manibus ſimiam proſilijſſe. Verùm terribilis Leo ab Apolline paulò poſt productus riſum Hecates interturbauit. Tunc illa indignata felem Leonis æmulā procreauit. Hinc Apollo in maiorem ſolutus riſum deludens Hecatem, murem protulit. Illa magis indignata ad artes conuerſa, ſimiam in Leonem, & felem in murem acriter incitauit. Alij authores rem hanc manifeſtè fabuloſam, aliter ita geſtam memorant, nempe Solem, & Lunam in rerum principio, cura à ſummo Ioue illis demandata, in certamen deueniſſe, vt terram animalibus replerent. Itaquè Leonem à Sole fuiſſe conformatum, Lunam verò æmulatione concitam felem animal Leoni perquàm ſimile protuliſſe aſſerunt. Vnde nonnulli colligunt cauſam propter quam Aegyptij felem venerentur, quia hoc animal à Luna procreatum fuiſſe perhibetur. Quamuis alij tradāt olim Deos à Gigantibus in Aegyptum pulſos, ibi varias animalium figuras induiſſe. Etenim Iupiter in Arietem Apollo in coruum, Bacchus in capram, Venus in piſcē, Iuno in Vaccam, Mercurius in Ibidem, & tandem Diana in felem ſe transformarunt. Id autem Ouidius eleganter recitat hunc in modum. C

Cur felem Aegyptij Lunæ aſſignēt.

lib. 5. Metamor.

Duxq́, gregis dixit fit Iupiter vnde recurſus
Nunc quoq́, formatus libys eſt cum cornibus Hammon
Delius in coruo, proles ſemeleia capro
Fele ſoror Phœbi; niuea Saturnia Vacca,
Piſce Venus latuit, Cyllenius Ibidis alis.

Nonnulli etiam volunt Galanthidem ancillam Alcmenæ in felem fuiſſe transfiguratā; cum tamen communis ſit opinio non in felem, ſed in muſtelam fuiſſe mutatam, vt in capite de muſtela actum fuit Authores tamen hæc duo animalia ſæpiſſimè confundunt cum ambo muribus inſidientur. Poſtquā in fabuloſa incidimus, reliquas fabulas, & apologos ad hoc animal attinentes ſubnectemus. Primò inquit Abſtemius, quòd felis quædam in delicijs cuiuſdam adoleſcentis erat, quæ, vt in mulierem mutaretur, ille Venerem deprecatus eſt. Hoc facto, adoleſcens illā vxorem duxit. At omnibus in thalamo ſedentibus, volens Iuuenis periclitari, nunquid vxor cum corpore mores mutaſſet, in medium murem emiſit, tunc illa cubilis nuptialis immemor, illicò murē inſecuta eſt. Fabula indicat ſceleſtos homines, etiamſi ſtatum mutent, mores tamen non mutare. Amplius quidam in arca caſeum ſeruans, cum murem per anguſtum capſæ foramen ingredi obſeruaſſet, felem in eadem arca clauſit. Itaquè felis deuorato mure vnà, & caſeum comedit. Ex hac fabula diſcendum eſt, multos eſſe incautos qui vt vni damno occurrant, maius incurrunt. Denuò felis culinam ingrediens cor cuiuſdam animalis abſtulit. Coquus id animaduertens hæc protulit verba. Vbicunquè fuerit felis diligenter obſeruabo. D

lib. Myth.

E ſeruabo. Quandoquìdem non mihi cor abſtuliſſe, immò dediſſe mihi perſuadeo. Hinc nocumenta hominibus ſæpè documenta eſſe percipimus, Demùm felis, & vulpes quondam inter ſe de aſtutijs colloquebantur; nã vulpes pluribus ſcatere gloriabatur. Interim canis clanculum accedens, ſele ad arboris ſummitatem ſtatim repente, vulpem cępit Apologus docet, quandoquè vnam virtutem firmam multas alias ſuperare.

Apologus felis, & vulpis.

MORALIA.

SI in morali doctrina naturam felium meditemur, poterimus hoc animal multis criminoſis aſſimilare. Primò Guloſi ſe ſe offerunt, nam Ruſſellius proponit Dæmones formam felium induentes, dum in ora Guloſorũ damnatorum amariſſima pocula infundunt. Deinde affecti ſegnitie, & deſidia felibus ſunt comparandi, quandoquidem Dæmon effigiem fe-
F lis ſuſcipiens, deſidioſos vexare ſolet. Natrat enim Heiſterbacenſis, quòd ſupra caput monachi deſidioſi, & in choro ſæpè dormientis, dum diuina recitabantur officia, catus ſedere viſus eſt. Quod cum deſidioſus intellexiſſet ex relatione illius, qui hoc videre meruit, ita ſedem accommodauit, vt deinceps dormientem, & ſedentem præcipitarer. Præterea Lenones tanquam virginum raptores optima de cauſa felibus comparantur. Immò Plautus ipſum Lenonem felem appellabar; quapropter apud ipſum felis virginalis Leno rapiens puellas, & felis pullaria Leno puerorum raptor, & corruptor nuncupatur. Ad rem Auſonius ſcribebat hunc in modum.

In li. mem. art.

lib. 4. mem. cap. 33.

Quis Marcus? felis nuper pullaria dictus,
Corrumpit totum, qui puerile decus.

Epigr. 69.

Inſuper adulatores cum felibus maximam conuenientiam habere dicuntur; cum ritu felium hominibus blandiantur, & adulentur. Tandem curioſus ab hac ſimilitudine non eſt arcendus; nam veluti fele prætereunte obſonia è medio auferuntur, ita homine curioſo accedente, à colloquentibus inſtitutus ſermo vertitur, donec abierir.

G

MONSTRA.

EX animalibus multifidis, & multiparis ſæpiſſimè gigni monſtra liquidò conſtat. Idcirco Porta in Magia naturali narrat Sineſſę Auruncæ agnũ bicipitem, & catum tribus pedibus natum fuiſſe. Anno Domini 1554. felis domeſtica Baſileæ quatuor catulos vnico partu edidit, inter quos vnus pedibus horrendis, & quaſi in ſpiram varijs reflexibus conuerſis pręditus erat, cuius iconem exhibemus. Poſt biennium eadem felis très catulos vnica paritura in lucem emiſit, circa ventrem non vmbelici vinculo coniunctos, ſed reuera in ventris matre vnitos, quos tamẽ dolore partus necatos, familiares inuenerunt. Fęcundiſſimum fuit animal ſepius vnico anno ter grauidum, modò quinquè, & aliquando ſex eni-
H tens fœtus; ſed poſtquam octauum ætatis annum attigit, plerumquè monſtra protulit. Immò contra matrum naturam, catulos etiam ad currendum aptos deuorauit. Hæc in libro de Prodigijs & oſtentis leguntur. Vbi etiam habetur, quòd anno Domini 1552. in ædibus Ludouici Dheitæi, quædam domeſtica felis inter alios fœtus enixa eſt catellum viuum monocephalon, bicorporem, octipedem, vtriuſquè ſexus, corporibus inuicem iunctis, & in vnum caput coeuntibus, vt duorum ſe ſe mutuo oſculantium ſpeciem referrẽt. Dum hæc ſcribebamus anno 1636. natus eſt hic Bononiæ catus octipes, vtriuſquè ſexus cum duobus capitibus, pariterquè duabus caudis tergore verò ſimul coniunctis. Olim etiam hic in lucem exiuit felis fœmina hexapus, cuius iconem hoc in loco dare non piguit.

lib. 1.

Catus octipes.

Felis

Felis pedibus horrendis.

Felis fœmina hexapus cum Ælurogono, ideſt bugloſſa.

A

SIMVLACRA.

CVm in Mythologicis narratum fuerit olim Dianam apud Aegyptios in fe-
lem tranſmutatam fuiſſe. Hinc nulla admiratione teneri debemus, ſi ip-
ſi ſimulacrum cum quatuor faciebus, & figura hominis cum capite felino
ad quatuor elementa ſignificanda, & ad Lunam demonſtrandam finge-
Synt. 1. bant. Propterea Gyraldus venerationis felis aureæ meminit. Etenim
Aegyptij feles non ſolùm viuas magnifaciebant, ſed etiam mortuas magno luctu defle-
bant, & tandem (vt annotat Textor) eorum cadauera ad ſacra tecta deferentes, ſalſa
in Vrbe Bubaſti ſepeliebant. Non iniuria igitur in Epiſtola Ieremiæ ad Iudæos in Ba-
bylone captiuos, quam ſcripſit Baruch, Idolatria illius Regionis ſummoperè damna-
cap. vlt. tur, cum noctuas, & feles adorarẽt. Immò apud prædictas Nationes crimen erat capitale
felem ſtudio, aut caſu occidiſſe; quod Diodorus, hac perpulchra hiſtoria manifeſtat. Cũ B
ætate Ptolemei inita eſſet amicitia cum Romanis, & Romanus quiſpiam, præter animi
voluntatem, felem interemiſſet, Aegyptij agminatim eius domum obſederunt illud ad
pœnam poſcentes, neglecta Romani nominis magnitudine, & memoria amicitiæ recen-
ter initæ; idquè præſtitiſſent, niſi Rex, & Præfecti Regij illũ ab imminẽti periculo libe-
raſſent. Inſuper Celius Rhodiginus addit apud Vrbem Heliopolin, Solis ſimulactum
lib. 8. lec. an- Aeluromorphõ, id eſt figura felis effingi; cum pupillæ felium curſum Solis demonſtrẽt.
tiq. cap. 5. Pierius etiam ſcribit, quod AVGVSTEI cati ſimulacrum praſini coloris in alba par-
ma gerebant; geſtuſquè animalis cati currentis reflexo in dorſum capite. Alij paritet,
qui FELICES SENIORES dicebantur, ſimulacrum dimidij cati rubri coloris, pe-
dibus ad luſum compoſitis in parma ferebant. Demũ qui ALPINI vocabantur, cati
coloris punicei militare ſimulacrum in parma viridi habebant, cuius marginem albus
circulus ambibat. Poſtremò Ripa ad certamen indicandum, figurat iuuenem cum enſe
par. 1. Icon. nudato in dextra, & cum ſimulacro felis, & canis. Ambo enim hæc animalia ſæpiſſimè
inter ſe rixari ſolent. Pariter ad ſignificandam inimicitiam, delineauit mulierem nigris
par. 2. Icon. veſtibus ind utam flammis circumdatam, manu dextra minantem, cum ſimulacro felis, & C
canis propter horum animaliũ antipathiam. Idem author ad manifeſtandum fœdus effi-
par. 3. Icon. giauit mulierem ſedentem ſupra armorum faſciculum, cum galea ſupra genu dextrum
collocata, tenentem dextra manu Mercurij caduceum, & ſiniſtra vinculum, quo canis,
& felis ſimulacra iunguntur. Amplius ad oſtendendam libertatem pinxit mulierem al-
biſſimis veſtibus tectam, dextra manu ſceptrum prementem, & ſiniſtra pileum cum ſimu-
lacro felis, cum hoc animal carceris impatientiſſimum eſſe feratur. Ad finem Ripa, in ſi-
gnificanda ſexta noctis hora, iuuenis alatæ iconem exhibet nigris amictæ veſtimentis,
& in dextra manu ſymbolum Lunæ, & in ſiniſtra ſimulacrum felis delineat, cum olim
in Aegypto Diana, quæ Lunam repræſentat, in felem conuerſa fuiſſe dicatur.

VSVS IN CIBIS.

D

FElis murium acerrimus hoſtis, gulæ inſidias euitare non potuit. Sunt enim
nonnulli, qui carne felina pro delicatiſſimis epulis vtuntur. Quamuis po-
ſtea cerebrum veneficio infametur. Totum tamen animal in manifeſta eſt
Lib. 13. de re damnatione apud Bruyerum, quoniam peſtiferum halitum emittat, & ta-
cib. c. 36. bem afferat. Caro igitur felis in ſapore leporinæ proxima eſt, ſed
magis melancholica perhibetur. Immò cerebrum clariſſimus Sauonarola non dam-
nat, quoniam eius eſu nullum inſaniæ periculũ obſeruauerit. Verũ aduertendum eſt ip-
Feles ſylue- ſum fortè verba facere de cerebro elixo, vel aſſo, nã in coctione mala qualitas remitti-
ſtres edules tur. Alioquin crudum viroſum eſſe omnes authores teſtificãtur. Multi noſtra ætate car-
tantùm in nibus felium veſcuntur, & præcipuè in nõnullis Hiſpaniç locis, vt aliqui affirmãt Geſne-
Germania. rus tñ teſtatur, quòd ĩ Germania feles tñ ſylueſtres, nõ autẽ domeſticç in cibũ veniũt.

Quando

E Quando igitur huiuſmodi belluæ in epulis erunt vſurpandæ, prius deglubtæ, & exenteratæ ſub dio exponantur, quod præceptum in Gallia Narbonenſi obſeruatur, vt omnem tetrum odorem deponant. Alioquin in Indicis regionibus, carnibus horum animantium vtuntur. Habemus enim ex Epiſtola Iaponica anno 1561. data, quòd Incolæ ciuitatis Cinai comedunt feles, mures, & canes.

VSVS IN MEDICINA.

Non modicam poſſunt medici ex hoc animali percipere frugem; quâdoquidem multæ huius partes medico vſui famulantur. Catus igitur, quia in tenebris videat, & oculi eius radient, à Porta commendatur ad affectiones oculorum. Ideò caput cati in olla cremari curat, & cinerem ad tollendas oculorum caligines per canalem pennæ in oculos laborãtis inſuflat. *lib.5. Phyt. cap.26.*

F Ex carne Galenus hoc percipit emolumentum, quòd corpori quæcumque fuerint infixa extrahat, cum maxima vi attrahendi polleat. Præterea hæmorrhoidum, & dorſi doloribus medetur, iuxta illud Vrſini. *li.t.t.de ſim pl.med. fac.*

Sumpta caro reprimit turgentes podice venas,
Et lumbus lumbis præſtat adeſſus opem.

Præterquamquòd Iacobus Oliuarius addit hoc præſidium, fęlici cum ſucceſſu, ſe expertum fuiſſe. Euonimus recitat nonnullos eſſe medicos, qui anſerem pinguem medicamentis, & carnibus felium minutatim inciſis farciunt cum ſale, & lento igne in verũ aſſant, & deſtillantem inde liquorem colligunt, quo arthritide laborantes fœliciter inungũt. Iecur vſtum, & tritum, vt bibi poſſit, calculoſos ſummoperè iuuat, quemadmodũ ſcribit Galenus in Euporiſtis. Fel felis à medicina non eſt arcendum, cum fętum mortuũ ad mentem Rhaſis ex vtero extrahat. Hocquè potiſſimum commendant, quoniam vulgaris eſt fama, feles dolore concipere, & citra dolorem parere. Sanguinem cati quidam paronichiæ alligant, & latentem in ea vermem (vt vulgus credit) eadem nocte extingui promittunt. Pinguedo inter taurinam, & ſuillam, ex ſententia Syluij collocatur, & podagræ illinitur, vt ſcribit Rhaſis. Quamuis alij ſylueſtris potius cati adipem in hoc caſu commendant. Si ad excrementa ſermonem conuertamus. Vrina cati deſtillata, ex Quercetano ad ſurditatem valet. Fimus etiam huius animalis, ſuffumigatus fœtum mortuum extrahit, vt notat Sauonarola. Magi in febre quartana, vt ſcribit Plinius, excrementa felis cum digito bubonis alligari iubent. Sextus autem ſtercus quidem catæ cum vngula bubonis, ſed poſt ſeptimum paroxiſmum brachio laborantis ſuſpendit. Quamuis alij, ex Plinio, iecur felis ſale inueteratum ex vino ante acceſsionem f. bris quartanæ propinãt. Sextus etiam huiuſmodi excrementum cum æquis portionibus ſinapi miſcet, & addito aceto in alopecia adhibet, vt ſpinæ faucibus adhærentes cadant, Plinius fimum cati extrinſecus perfricatum multum adiumenti afferre teſtatur. Sextus deniquè hunc fimũ cum reſina, & roſaceo permixtum ſupponit, vt muliebre profluuium ſupprimat. Ad finem Quintus Serenus ad profligandum hemitritæum, coralium, atquè crocum in corio felis

Fel felis. *Sanguis.* *Pinguedo.* G *Vrina.* *lib.6.* *Feces alui.*

H appenſum tanquam ſingulare præſidium extollit his verſibus.

Nonnulli memorant adipem prodeſſe Leonis,
Coralium, atquè crocum corio connectito felis.

VSVS IN VARIIS.

Auguſtinus Gallus in libro Agricolturæ feles ruri vtiles ad horrea, vel fœnilia eſſe ſcribit. Nam hyeme potiſsimum triticum, & legumina, omniaq; à muribus conſumuntur. Quamuis ad mentem Sexti ſolo felis diluto mures omnes abigantur. Felibus etiam vtuntur venatores, quando lupos, & vulpes coercere, & capere cupiunt. Etenim carne ſuilla pingui, & toſta ſoleas calceorum perungunt, deinde excuntes à ſylua domum verſùs, felis

cadauer à tergo trahunt; tunc enim Feræ odore allectatæ pedetentim habitationibus appropinquãt,& tunc ſagittis,vel tormento manuario facile impeti poſsũt. Amplius cati adeps,in ferro præſeruando à rubigine,alijs non cedit arcanis, vt nobis quidam armamentarij cuſtos enarrauit. Deniquè Vuecherius; vt pili cadant,nequè impoſterum renaſcantur,ſtercus felis exiccat,& cum aceto miſcet, deinde locum hirtum ſæpiùs ſingulo die linit,vt citò glaber euadat. Pellibus tandem domeſticorum felium(vt notat Scaliger) fœminę Moſcouitæ,aduerſus hybernum gelu,veſtes muniunt,quoniam nulla pelle melius,quam hac, corpora foueri aſſeuerant. Iiſdem pellibus Aegyptij ſcuta contegebant;ſed Geſnerus id potius ſuperſtitionis,quàm vtilitatis gratia factũ fuiſſe opinatur; quandoquidem,cum huiuſmodi pelles ſint molliſſimæ, ictibus hoſtium reſiſtere minimè poterant. A

li.5.de ſecr. *Exerc.237.*

DE FELE SYLVESTRI. B
Cap. XI.

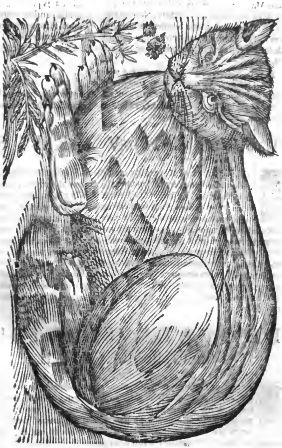
ÆQVIVOCA, SYNONIMA, DIFFERENtiæ, & Deſcriptio.

QVamuis,ratione inſtituti ordinis huius animalis hiſtoria in ſecundo libro exaranda fuiſſet,attamen quia omnis ſpecies ad proprium genus referenda eſt, hac ducti neceſſitate,hoc in loco de fele ſylueſtri agendum fuit. Animaduertendum igitur eſt,quòd lupus ceruarius apud Gallos, vt ſcribit Geſnerus,catus ſylueſtris nuncupatur,quod animal etiam ab Italis lupus catus dicitur. Hoc autem, ad omnem vitandam æquiuocationem, dictum ſit. Alioquin catus ſylueſtris catus ferus,vel feralis appellatur. Hebræis Zijm,Germani,quia huiuſmodi feles ſæpiſſimè arbores ſcandũt,equites arborũ vocãt. Hiſpanicè gato montes. C Si contemplemur ſylueſtrium felium differentias præter illam,cuius iconem in præſentia damus, ſcribit Scaliger,in Prouincia Malabar,feles agreſtes ſupra arbores verſari, quarum celeritate nihil vnquam memorabilius proditum eſt. Siquidem non curſu,ſed volatu potius ſine alis valere dicuntur. Membrana enim ab anterioribus pedibus ad poſteriores vſquè protenditur,quam dum quieſcunt,ad aluum contrahunt, quando verò volare inſtituunt,pedũ, crurumquè agitatione protenta, collectaquè membrana, & ſuſtinentur,& feruntur. Illicquè huiuſmodi beſtiæ feles volantes nominantur. Hoc autem cuipiam mirum videri non debet,ſi naturam veſpertilionis contempletur. Quoad deſcriptionem catus ſylueſtris noſtras paulò maior eſt domeſtico,denſiore, & longiore pilo,colore fuſco,vel,vt verbis Alberti vtamur, griſeo. Geſnerus huiuſmodi catum circa finem Septembris in Germania captum diligenter conſpicatus ſcripſit illum fuiſſe longitudinis à fronte ad extremam caudam quatuor dodrantum, linea nigra per dorſum deſcendebat, in pedibus,& alibi lineæ erant nigræ. Inter pectus,& collum macula latiuſcula pilis albiſſimis referta,color reliqui corporis vbiquè fuſcus, ad latera dilutior,nempè cinereo proximior,circa clunes rufus; calli imi digitorum in pedibus nigri,& pili circumqua què concolores. Cauda illi craſſior erat,quàm feli domeſtico, tres palmos longa,duobus aut tribus orbibus nigris diſtincta. D

Exerc.217. *Deſcriptio cati ſylueſtris.*

Felis

Felis ſylueſtris cum valeriana ſylueſtri Lobel.

Felis

LOCVS, CIBVS, & capiendi ratio. A

MVlti cati ſylueſtres per ſyluas Heluetiæ vagantur, & interdum ex Geſnero in arbuſtis iuxta aquas frequenter verſantur. In Scandinauia, teſte Olao Magno, huiuſmodi beſtiæ reperiuntur; vbi à Lyncibus ſæpius captę vorantur. (lib.17.c.5.) Noſtra ætate, in Italia ſuburbana multi huius generis cati capiuntur, quorum exuuias Pelliones Bononienſes expetunt. Quoad victum Olaus Magnus ſcribit has belluas auibus potisſimum, & alijs paruis animantibus inſidiari, quibus poſtmodum veſcuntur. Nonnulli hæc animalia canibus immisſis coercent. Alij arboribus inſidentia bombardarum globis petunt. Aliquando plures ruſtici arborem circumdantes felem deſcendere cogunt, deinde fuſtibus cędunt. Interdum ſagittis, & longis, telis feriuntur, & decidunt. Ideo Nemeſianus ad rem canebat hunc in modum. B

——————— felemq́ minacem
Arboris in trunco longis præfigere telis.

Inſuper cum notiſſimum ſit huiuſmodi catos à ruta, & ab amygdalis amaris abhorrere, aliqui folijs rutæ aduſtis arbores ſuffiunt, vt beſtias fugientes, & deſcendentes lapidibus, & baculis mactare posſint.

VSVS IN VARIIS.

CAti ſylueſtris carnē tēperaturæ carnis leporinę Rhaſis asſimilat. Ideo sūt qui in cibis hanc carnem laudant, alij ab hac abhorrent propter felium domeſticarum ſimilitudinem. Poſtmodum in vſu medico omnes partes huius animalis domeſticis ſunt efficaciores. Quapropter in lythiaſi catus domeſticus commendabatur; ſed quando Vuecherius deſcribit vnguen- C (lib.2.Antid. ſpec.) tum ad calculos expellendos, vncias quatuor pinguedinis cati ſylueſtris recipit. Amplius ad oris torturam, fel huius animalis vtilisſimum prædicat Albertus. Immò Aetius, in morſu crocodilorum ſanando, carnem cati ſylueſtris tanquam propriam antidotum probat ob quandam inter hæc animalia antipathiam. De pelle animalis tradit Olaus Magnus, veſtes pellibus horum animalium fulciri, quoniam aduerſus brumalem aſperi- (loco cit.) tatē maximoperè proſunt. Apud nos multæ ſemimanicæ hyemales à pellionibus parantur, quæ poſtea non admodum caro pretio venduntur, cum hæc felis inter raras animantes non reponatur.

DE QVADRVPEDE FELI ſylueſtri ſimili. Cap. XII.

D

REperiuntur in Regione *Singui* pulcherrima animalia magnitudine felium pilo ceruino, pedibus multifidis, dentibus in vtraquè mandibula binis magnitudine duorum digitorum, inter cutem, & carnem habent veſicā propè vmbilicum ſanguine plenam, qui ob præſtantisſimum odorem verus moſchus eſſe perhibetur. Deſcribitur hoc animal à Paulo Veneto in libris nauigationum. Cæterùm hæc Pauli deſcriptio à deſcriptione Serapionis, atq; (lib.1.ca.62.) Simeonis Sethi, admodum diuerſa eſſe videtur. Hi enim Authores animal capræ magnitudine eſſe ſcribunt, ille leporis. Serapio vnum tantùm dentem ab vtràquè oris parte, Simeon binos dentes habere tradit. Serapio tumorem putridum. Paulus Venetus veſicam ſanguine plenam ei aſſignat. Quamobrem concludendum eſt, vel eadem eſſe animalia diuerſimodè deſcripta, vel penitus inter ſe diſcrepantia, quod nos etiam arbitramur. Interea lector contemplabitur iconem, quam in Muſęo publico inuenimus.

Feli

Feli ſimilis quadrupes habens caput in ſuprema parte valde acutum.

Finis Vlt. Lib. de Quadrup. Digit. Viuip.

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI

PATRITII BONONIENSIS

DE QVADRVPEDIBVS DIGITATIS OVIPARIS.

Libri II.

BARTHOLOMAEVS AMBROSINVS

IN PATRIO ARCHIGYM. BONON.

SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM PROFESSOR,

HORTI PVBLICI PRÆFECTVS,

ET MVSAEI ILLVSTRISS. SENATVS BONON. CVSTOS

COLLEGIT.

M. Antonius Bernia Bibliopola Bonon. in lucem edidit.

BONONIÆ, M.DC.XXXVII.

Typis Nicolai Tebaldini.

SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI
DE QVADRVPEDIB. DIGIT. OVIP.
Liber Primus.

ORDINIS RATIO.

LVulgata quadrupedum digitatorum viuiparorum hiſtoria, ordinis
inſtituti ratio expoſtulare videtur, vt in hoc poſtremo quadrupedũ
tomo, natura, & mores quadrupedum ouiparorum examinentur.
Etenim ſi in quadrupedibus viuiparis quædã illuſtria veſtigia con-
ſpiciebantur; per quæ ad naturã hominis ipſa accedebãt; viciſſim in
quadrupedibus ouiparis magnam ingenij hebetudinem licet con-
templari; per quam à moribus humanis valdè recedunt; hac de re
animalia huius generis, nimirum pigro, & ſegni prædita ingenio, conſequenterq; nulla *Quadrupe-*
nobilitate commendata, in hoc poſtremo quadrupedum tomo locum inuenerunt. Verũ *dum ouipa-*
quia hæc animantia ratione exuuiarum diſcriminantur, cum alia cute, alia cortice ad *rorum du-*
aeris euitandã iniuriam tegantur. Nos pariter hunc tractatũ in duos libros diſtribuemus, *plex genus.*
in quorum primo eorum quæ cute, ſeu membranaceo corio veſtiuntur, in altero, quæ
ortice, ſeu cute teſtacea muniuntur, hiſtoriam curioſè percurremus.

G
DE RANA IN GENERE, & primum de edili. Cap. I.

ÆQVIVOCA.

NOmine ranę, duo animalia maximè diuerſa prima facie intelligenda ſeſe
offerunt; quorum alterum eſt quadrupes digitatum, & amphibium; de
quo in pręſenti hiſtoria ſermo habetur; alterũ marinũ, de quo in hiſtoria
piſcium ubertim actum fuit, cum rana marina in genere planorum piſciũ
reponatur. Quidam tamen Authores id minimè animaduertentes, utrũq;
H animal, turpiſſimo errore, confundunt. Deinde apud Edoardum Vuot vermis quidam
in radicibus quercuum naſcẽs rana nominatur, ſed huius nominis rationem nõ aſſignat. *li. 9. de dif.*
Inſuper in Ariſtophontis Pythagoriſta apud Athenęum, Paraſitus quidam, dum aquã *anim.*
bibenda eſſet, rana dicebatur. Amplius ranæ vocabulo, varię affectiones inſigniuntur.
Primò tumor phlegmonodes ſub lingua ortus, & potiſſimum in pueris rana dicitur. In
adultis generatur huiuſmodi tumor quando pluuioſo tempore iter fit, & Clariſſ. Falop-
pius hunc tumorem in genere meliceridum collocat. Græci hunc affectum batrachon,
Latini ranam vel ranulam indigitant. Vulgus linguã paganã vocitat, fortè quia, per pa
ganũ quid mali ſemper intelligat. Veterinarij (vt refert Cęlius Rhodiginus) vitioſa lin- *lib. 13. lect.*
guę boum incrementa ranas appellant. Abſyrtus verò partem quandam vngulę equo- *antiq. cap. 4*
rum ranam nominat; cui adſtipulatur Vegetius; dum inquit; Oportere ferramento

concisſorio ſoleas,ranulaſquè diligenter purgari. Geſnerus opinatur batrachon , ſiue ranam eſſe illam vngulæ partem,quæ ſæpe,clauis ſolearum malè adactis,læditur Tandem apud Heſychium βάτραχος nempe rana non ſolum animal, ſed etiam quamdam eſcharæ ſpeciem ſignificat,quia fortè maculas,ranarum inſtar,præſeſerat. A

SYNONIMA, ET ETYMVM.

RAna,Iſidoro teſte,Latinis à garrulitate vocatur;quoniam circa ſtagna, & paludes æſtiuis dicbus ſtrepens importunos clamores edat. Græcis dicitur βατραχος, παρὰ τὸ βοὴν τραχεῖαν ἔχειν, cum aſperam vocem emittat. Ideo pro rana apud Varinum aliquando legitur βάξ, quaſi boax, quia vocalis,& clamoſa ſit. Alioquin apud eumdem dicitur βόρταχος, βρόταχος,βύρταχος,& βρόαγχος,quæ nomina omnia ranam deſignant. Aliter etiam βρί- B
τοι,& φαρφυσίδες Varino cognominantur ranæ,quoniam buccas inter clamandum inflare ſoleant.Deinde κααρτίας in ſcriptis Varini rana cognominatur. Item κοάξ vox per onomatopæiam ficta ranam indicat;cum ad vocem ranarum propriè attineat. Suidæ quoquè rana βλίκαρος nominatur. Cyprijs,teſte Varino,βρέχετος eſt rana. Apud Iones βάθραχος pro βάτραχος ſcribitur. Pariter,ex eodem Varino,βριαγχόνι rana Phocenſibus vocitatur; veluti Ponticis βαβακος dicitur;cum Elienſes hoc nomine cicadam denotent. Hodiè apud Græcos βορδακας, nomine à βάτραχος corrupto,vulgus ranam indigitat.Apud Etymologum γυρῖνος ſimpliciter pro rana ſumitur. Alij verò hoc nomen ranæ nondum adultæ,nempe ranunculo attribuunt,ob rotundam figuram,nam γύρος quid
Cap. 11. incuruum,& rotundum ſignificat. Vox hebraica Zab de rana dici videtur,cum in Leuitico,vbi hæc vox legitur.Alij Crocodilum,alij Scincum,alij ranam,vocem illam interpretantur.Illyricè etiam,& Polonicè Zaba nominatur rana; quare vox hæc originis Hebraicæ eſſe videtur.Pariter in Exodo vox hæc Zaphardea legitur,quam Alij Crocodi
Cap. 8. lum,alij ranam vertunt Munſterus in Lexico trilingui (referente Geſnero) has voces Arabicas Vrdeana,& Vrdea ranam exponit. Auicenna ranam Rafda indigitat. Similes prędictis voces leguntur apud Syluaticum,inter quas habetur Bracatas,quæ procul dubio à græca voce βάτραχος corrupta eſt.Apud Serapionem Diphdaha pro rana ſcribitur.Hiſpani nomen latinum ſeruantes *rana* dicunt. Italis ſimiliter *rana*, & *ranocchia* vocitatur;Gallis Grenouille.Germanis Froſch.Anglis Frogg,Belgis Dorſch. C

DIFFERENTIÆ, & Deſcriptio.

PRorſus infiniti erit negocij multifarias ranarum ſpecies explicare;quandoquidem alij reſpicientes earum originem, duas tantùm differentias aſſignât,nimirum illas,quæ ab ouis excluduntur,& eas quæ ex putri materia procreantur,veluti ſunt temporariæ,de quibus ſuo loco agetur. Alij D
bonam,& malam ranarum qualitatem contẽplantes,illas in ediles,& non ediles diſtinguunt.Alij ratione coloris,illas in virides ſubliuidas, & ſubcinereas diſtribuunt.Alij demùm ratione figuræ,varias differentias inuenerunt,nam Martinus Bene-
Stochornius mons dictus Bernenſis vir pereruditus rem miram ad nos ſcripſit; nempè in Stochornio monte altiſſimo Ditionis Bernenſium duos lacus ſpectari,in quibus nullum animal verſatur, præter lacertas aquaticas,ſalamandras,& ranarum ſobolem magno capite,& cauda longa præditam. Addiditquè has beſtiolas in ripa ſępè apricantes conſpici poſſe. Tandẽ ratione loci,& propriæ naturæ,poterimus cum Iſidoro Geſnero,& alijs viris eruditis ranas diuidere in terreſtres, & aquatiles. Terreſtres in rubetas,ranunculos virides, & tẽporarias. Aquatiles verò,pter ranas marinas,quæ in genere piſciũ,& nõ quadrupedũ reponũtur,in ediles,& nõ ediles diſtribuuntur.At vtręq; amphibię naturę eſſe vidẽtur;

cum,

E cum in terra aliquandiu commodè viuere poſſint. Alioquin in paludibus, in lacubus, & in aquis fluentibus ſtabulantur. Quoad deſcriptionem, rana eſt animal notiſſimum, cuius pars prior carnoſa latitudine caret; natura tamen portionem carnoſam, quam priori parti ademit, poſteriori addidit; cum crura poſteriora craſſa, & longa, & anteriora breuia ſint, vt ad ſaltus eſſent idonea. Iuxta illud Ouidij. *lib. 15. Met.*

Crura dat, atq; eadem longis ſint ſaltibus apta
Poſterior ſuperat partes menſura priores.

Digitis quinis longis cum membranula intertexta ranæ ſunt prædita; vt commodiùs vrinari poſſint. Deinde rana eſt figura bufonis, teſte Alberto, ſed ſine veneno. Ariſtoteles tamen ranam fœminam mare maiorem eſſe animaduertit. Reuſnerus igitur in Paradiſo poetico ranam deſcribit hunc in modum.

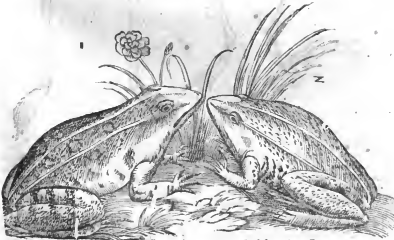
Colla tument, albet venter, vox rauca coaxat,
Terga caput tangunt, lubrica ſpina viret.
Dum caro deformis, poteras dixiſſe gyrinum,
Mox formata magis garrula rana vocor.

Qui autem exactiorem huius animalis deſcriptionem legere cupit, adeat Ouidium, vbi F fabulam ruſticorum lyciorum in ranas conuerſorum exarat; inquit enim. *lib. 6. Met.*

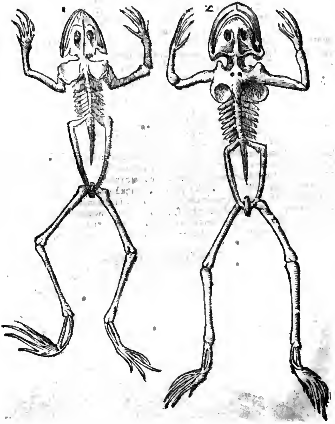
In gelidos reſilire lacus, ſed nunc quoq; turpes
Litibus exercent linguas, pulſoq; pudore
Quamuis ſint ſub aqua, ſub aqua maledicere tentant,
Vox quoq; iam rauca eſt, inflataq; colla tumeſcunt,
Ipſaq; dilatant patulos conuitia rictus,
Terga caput tangunt, colla intercepta videntur,
Spina viret, venter pars maxima corporis albet,
Limoſoq; nouæ ſaliunt in gurgite ranæ.

Quoad partes internas, Plinius ſcribit ranis linguam, inſtar linguæ infantium adhærentem ineſſe, intimam verò gutturi applicari, qua vox emittitur. Lienē, ex eodem Plinio, vt reliquæ quadrupedes ouiparæ, valdè exiguum habent. Earum hepar ex ſententia Bellonij, in tres lobos diſtinctum eſt, ſub quo vna vtrinquè pulmonis pars conſpicitur ſpumoſa, & minimè ſanguinea; qua de cauſa huiuſmodi animalia minimè ſitiunt. Inteſtina nodulis intercepta ſunt. Demum teſtes, & cætera interna membra reliquis animalibus terreſtribus ſimilia. Hic igitur figuram ranæ fluuiatilis fœminæ maculis nigris, & viridis, maculis obſcuris, nec non ſceleton pronum, & ſupinum exhibemus. *In hiſt. aquat.* G

1 Rana fluuiatilis fœmina maculis nigris.
2 Alia viridis maculis obſcuris.

Ranæ Sceleton pronum,& ſupinum.

NATV-

Digitized by Google

E

NATVRA, ET MORES.

NAtura ranis carnem laxam, albidam, humidam, conſequenterquè ad pu-
tredinem paratam communicauit. Vnde Porta non immeritò tradit
cos, qui frequenter vtuntur huiuſmodi carnibus, colorem amittere, & *lib.3. Phyt.*
corpus putrefactioni aptum reddere. Vtrum poſteà id à natura compa- *cap.16.*
rauerint (referente Alberto) vt Augusto menſe labia ita compreſſa ha-
beant, vt etiam aliquo inſtrumento reſerari minimè queant, nondum ex-
ploratum eſt. Hoc quidem veritati conſonum recitat Mizaldus à rana alicui loco diu-
tiùs pectore incumbente, ſubtus latentem aquam denotari. Præterea ranas in aqua *Centur.8.*
verſantes, niſi aliquandiu ſpirent, interire ſcribit Ariſtoteles. Ideo non eſt mirandum,
ſi vt plurimum ſupra aquam cernantur. Immò id à natura inſitum habent, vt aquas *lib.7. de hiſ.*
tepidiores ament, quare in frigidiores coniectæ fontes, ſtatim obmureſcunt; translatæ *Anim.c.2.*
verò in calidiorem paludem vocales fiunt. Hæc igitur eſt cauſa, propter quam æſtiuis
F tantùm menſibus coaxare ſolent, & aduentante hyeme occultantur. Hinc Auguſti- *In Hodępo.*
nus Busbequius iter faciens Strigonium verſus, ingenti tenebatur admiratione, dum
ranas menſe Decembris, & Cœlo frigido, coaxantes audiebat. Poſtmodum ab incolis
intellexit illas aquas ſtagnantes, ob viciniam mineræ ſulphureæ, perpetuò tepore refer
tas eſſe. Alioquin, vrgente bruma, mutæ ſunt, & æſtate ſub diluculum, quia aer aliquan
tò frigidior redditur, ſilere ſolent. Id eleganter innuit Reuſnerus in Paradiſo poeti-
co dum ait,

Sponte coaxantes nocturno tempore ranę,
Dum matutinus ſurgit Apollo, ſilent.

Prædictis addamus, quòd natura ranis tantam ingenerauit aquæ lætitiam, vt imminen
tem pluuiam præſentientes, iuſtò clamoſiores euadant. Aratus autem ſcribebat à ra-
nis imbrem præſagiri, cum aquam reddi frigidiorem ſenſerint. Vel vt alij volunt, quia
cum aquis pluuijs tanquam dulcioribus delectentur ob impendentes imbres coaxan-
do exhilarantur; hoc autem fieri tantùm æſtiuo tempore certum eſt, cum hyeme, ſub ter
ra condantur, cuius argumentum eſt, quoniam verno tempore nō ſolum ranarum fœtus,
G ſed etiam ranæ adultæ conſpiciuntur. Hinc colligimus non eſſe adhærendum aſſerto
Plinij, qui prodidit ranas tanquàm ex putredine ortas brumali tempore interire, & Ve-
re aduentante, denuò renaſci. Quam ſententiam Poetæ tantùm fouere ſolent. Cum
canat Reuſnerus in Paradiſo poetico hunc in modum.

Cernimus enectas hyberno tempore ranas,
Mortua mox verno corpora Sole leuant.

Inſuper nonnulli atteſtantur à natura, ranis tantam verecundiam cōgenitam fuiſſe, vt *Tempus con*
pudoris ſtudioſæ in propatulò nunquam admiſceantur. Idcirco, cum in aquis coire ne- *greſſus.*
queant, noctu tantùm exeuntes mutuo complexu cohærent. Nos autem id timori at-
tribuendum eſſe exiſtimamus. Cæterùm Aelianus ranis ſolummodo Aegyptijs ali-
quam ingenij ſolertiam aſſignat; dum nantes, & Natricem illis occurrentem conſpicatę
fruſtum arundinis obliquum mordicus apprehendunt, ne ab hoſte accedente deglutiri
H poſſint.

LOCVS CIBVS.

IN Flandria, & Germania ranæ paſſim reperientur, in Anglia verò, Geſne
ro teſte, viridi colore præditæ non conſpiciuntur. Immò cuiuſcunqu è co-
loris ſint, illic non eduntur. Totam etiam Italiam ranæ incolunt; ſed
maior earum copia in Longobardia, & in territorio Bononienſi ſtabula-
tur, vt Scappius in opere de re cibaria optimè animaduertit. Verùm Bel
lonius tradidit, quòd in locis humilibus, & irriguis Aegypti tanta eſt ranarum frequen *lib.2. obſer.*
tia, vt, niſi à ciconijs illuc aduolantibus vorarentur, omnia ferè loca ijs ſcaterent. Hac *cap.30.*
de cauſa Aegyptij ciconias magni faciunt. In Cyrenaicis locis, vt annotat Porta,
multæ ranæ, ſed mutæ verſantur, quemadmodum, & in Scripho Inſula, quocirca Inco- *lib.2. Phyt.*
læ *cap.4.*

læ gloriantur id munere Perſei factum fuiſſe, qui cum capite Meduſæ rediens, longoq; A
itinere feſſus prope lacum cubans, à ſomno capiendo ranarum ſtrepitu cum impedire-
tur, Iouem rogauit, vt coaxantes beſtias interpellaret. Ideoque precatione exaudita,
ranæ Seriphiæ perpetui ſilentij condemnatæ fuerunt. Theophraſtus autem id tanquam
fabulam explodens harum ranarum ſilentium aquarum frigiditati aſſignauit. Si locum
magis peculiarem harum beſtiarum meditemur. In paludibus libenter degere inuenie-
mus. Vnde Baptiſta Mantuanus canebat.

Atra palus, vbi ſunt angues, vbi rana coaxat.

Verùm, teſte Plinio, libentius in illis aquis verſantur, in quibus iunci, & arundines vire-
ſcunt, & vlua creſcit. Ideo Reuſnerus de hoc ranæ peculiari loco in Paradiſo poetico
ſic cecinit.

Vlua ſub ſterili mollia regna colo.

Quibus herbis gaudeant. Verum tamen animaduertendum eſt, quòd ranæ non ſolum aquis paluſtribus, ſed etiã
fluentibus delectantur. Immò in illis, quæ nunquam gelu concreſcunt, omni anni tẽ-
pore (teſte Geſnero) reperiuntur. Hinc ſententiam Plinij à veritate alienam eſſe col- B
ligimus, qui vitam ſemeſtrem ranis attribuens, eas Vere de limo naſci, & Autumno in-
terire opinabatur. Itaque ranæ omnibus locis humectis indiſcriminatim delectantur.
Quare aliquando accidit, vt in locis bituminoſis, Naphta vnà cum aqua ex montium ſca-
tebris difluens ſua viſcoſitate huiuſmodi beſtiolas coercens includat. Etenim Daniel
Hermannus de rana, & lacerta ſuccino Pruſſiaco inſitis ſic canit.

At natura parens ranæ, tremulæq; lacertæ
Electro incluſis tumulum conſtruxit odorum.

Ranam autem electro incluſam ſic eleganter deſcribit dum ait.

Aſpicis vt ſtet adhuc illæſo corpore rana,
Rana gerens viridem, ceù nuper nata colorem,
Vt pedibus diſtenta eſt, vt toruumq; tuetur
Lumine distorto, & ſaltum velut vſq; minatur,
Et quaſi contendit patulas exire ſub auras.
Abnegat electri maſſa indurata regreſſum.

De victu, hoc notius eſt, quàm vt debeat exponi, ab ipſis animalcula innatantia deglu-
tiri. Capiuntur etiam apes ad aquam accedentes, vt Ariſtoteles ſcriptum reliquit.
Mortuam talpam tam ranæ, quam bufones comedunt, vt Albertus obſeruaſſe fatetur: C
immò terram, more rubetarum, aliquando vorare nonnulli aſſeuerant. Forſitan etiam
herbis veſcũtur; vnde nomina illa in Batracomyomachia ranis impoſita ortum ducunt,
vt Praſſophagos, Calaminthius, & ſimilia.

VOX, COITVS, PARTVS.

APud Ariſtophanem in ranis πολυκόλυμβα μέλη τῶν βατράχων cantilenæ
dicuntur, quas ranæ nantes ſæpius edunt. Item apud eundem, legũtur
hæ voces, quæ perbellè ranarum ſonum imitantur βρεκεκεκὲξ κοὰξ κοάξ. D
Vnde coaxatio Latinorum dimanaſſe videtur. Et Author Philomelæ
de hac voce ſic canit.

Garrula limoſis rana coaxat aquis.

Κράζω clamo verbum eſt apud Græcos, quod etiam de voce ranarum proferri poteſt.
Ranam gracidare inquit Alunnus. Ranam quoquè rabire protulit Vincentius in Spe-
lib.22.c.6. culo naturali. Sed omnes hæ voces ad ſonum ranarum exprimendum per onomato-
pæiam fictæ ſunt. Cæterùm ὀλολύζειν propriè eſt flebili miſerabili, & muliebri voce
clamare. Ariſtoteli autem ὀλολυγὼν vox dicitur, quam ranæ mares effundunt, dum
fœminas ad congreſſum vocant. Theodorus Gaza ololyginem vertit. Alioquin, ex
Alberto quando ranæ læduntur, vocem, inſtar formidantis muris exilem edunt. Quo-
ad congreſſum, Ariſtoteles retulit ranas veluti cæteras quadrupedes ouiparas, mare ſu-
perueniente, permiſceri. Deinde oua, & non animal parere; quicquid dixerit Ouidius.

E *Semina limus habet virides generantia ranas.* *lib.15.Met.*

Nam fortè opinionem Plinij ſectabatur qui à ranis carnes nigras partu edi ſcriptis mandauit, quas oculis tantum, & cauda inſignes, gyrinos vocauit, moxq; raninam formam adipiſci affirmauit, dum, cauda in duos poſteriores pedes finditur. Addidit etiam ſemeſtri ſpatio eas in limum reſolui; ex quo denuò, accedente Vere; renaſcuntur. Huic Plinianę opinioni in primis experientia retragatur, ſiquidem illę carnes nigrę caudatę non ſunt ranarum fœtus; cum ranę ab ouis verno tempore excludantur; quemadmodũ Rondeletius in libro de Paluſtribus optimè, & eleganter docuit. Deinde non eſt veritati conſonum, quod ſemeſtri ſpatio pereant, cum in aquis calidioribus tàm hyeme, quã æſtate, ranę verſentur, vt paulo ante exaratum fuit. Pręterquamquod, accedente Vere, non modo recentes ranarum fœtus, ſed etiam veteres ranæ natantes conſpiciuntur, quare veritas Plinij ad generationem ranæ temporariæ ſe extendere videtur, quæ ex putredine cito orta, poſt breue temporis ſpatium, interit. Itaq; ranæ pariunt, & educant in ſicco, quapropter circa ripas ſtagnorum, & paludum oua continuò veluti filo ſibi inuicẽ cohærentia effundunt, quæ intuentibus, ex Bellonio, nigræ carnes veluti minutim concisę videntur; Ex quibus poſtmodum gyrini ſeu ranunculi emittuntur; hæc oua Vulgus, F & Chymiſtæ ſperma ranarum perperam appellant.

lib.9.ca.21.

ANTIPATHIA, ET CAPIENDI RATIO.

Diuerſa animalia agreſti odio ranæ proſequuntur, in primis aues, nempè ciconias, quoniam ab illis deuorantur, iuxta illud.

Candida, & obſtreperis inuiſa ciconia ranis.

Cycnum quoq; abominãtur; nam Michael Glyca ſcribit hanc auem eſu ranarum ab affectione quadam ſibi interdum moleſta liberari. Buteo etiam ex Ariſtotele, & Oppiano, ranis inuiſus eſſe perhibetur. Amplius à nonnullis quadrupedibus ranæ acerbiſſimo odio diſſidentiunt, nimirum à ſalamandris, cum quibus, ex Textore, ſæpiſſimè præliantur. Immò odio habent muſtelas ruſticas, quas putorios vocant, ſiquidem aliquando plures ranæ in cauis arborum à prædictis, belluis con- *Tom.2.off.*
G geſtæ inueniuntur. Cæterùm in odium anguillarum, ſed potiſſimum lucij piſcis adducuntur, cum ipſis infenſiſſimus hoſtis eſſe feratur. iuxta illud Auſonij.

———————— cultor
Stagnorum querulis vis infeſtiſſima ranis,
Lucius, obſcuras vlua, canoq; lacunas,
Obſidet.

Lucius piſcis voratur ranam.

Hydrus Dioſcoridis, ſeu Cherſydrus Nicãdri anguis quidam eſt, quem latini natricem vocitant. Is aquas ſubit, & piſcibus, ſed præcipuè ranis inſidiatur. De quo Vrgilius in Georgicis ſic ait.

———————— Piſcibus atram
Improbus ingluuiem, ranisq; loquacibus explet.

Quare non ſine ratione ranę ab hydro hoſtili animo diſſentientes, ipſo conſpecto, ſtatim clamitant, vt Aelianus, & Volaterranus atteſtantur. Deniquè cum igneo ſplendore ma-
H ximam habent antipathiam, cum noctu, accenſis circa aquam facibus, non coaxent. Africanus igitur in Geoponicis affirmat, ad prohibendum nocturnum ranarum clamorem, nullum ſecurius præſidium eſſe, quàm marginem aquarum pluribus luminibus exornare Mizaldus quoquè hanc ſententiam ſtabiliens ſe Pariſienſi cuidam Præſidi de illarum moleſtia conquerenti optatum experimentum confirmaſſe teſtificatur. Huius igitur *Cent.9.Memor.* proprietatis non ignari piſcatores, noctu cum lucernis ad aquas accedunt, nam ranæ, viſo ſplendore, tamquam attonitæ de loco non mouentur, ſicquè manibus facilè capiuntur. Alij in capiendis ranis fuſcina vtuntur, qui modus multis non arridet, quoniam lacèrantur. Pueri in Germania (referente Geſnero) rubicunda lana, aut panno rubeo ad hamum alligato, ranas comprehendunt. Hodie noſtri piſcatores lumbrico in hamis poſito ranas ineſcant. Alij pelle ranæ hamum cooperientes ranas decipiunt, & capiunt. Deniquè ex Aeliano, verbaſci, tithymali, vel nucis folia in lacũ inijciantur, & ranæ necabuntur.

 A

EPITHETA.

RAnarum epitheta à tribus pręcipuis,nimirũ à voce,à loco, & à figura deſumuntur. Ratione primi;ranã Latini loquacẽ, garrulam,querulã,blaterranã,obſtrepentẽ,canorã,coaxantem,coaxatricem,raucã, & crepitantẽ, cognominarunt. Hac de cauſa Gręcis Βατραχος ἀοιδὸς cantor vocitatur à verbo ἀείδω cano. Item φιλῳδὸς cantus amator apud Ariſtophanem in ranis dicitur, & tandem φυσίγναθος buccas inflans, vt in Batrachomyomachia legitur. A loco, Latini ranam paluſtrem, aquaticã,ſtagnicolam,paludicolam,& paludigenã vocarunt. Item Gręcis ὑγρὸς ab humiditate, qua delectatur. Amplius ὑδατοτρεφὴς, quia in aqua nutriatur. Apud Ariſtotelem Βάτραχος ἕλειος nominatur ob paludes, in quibus verſatur. nam ἕλος paludem ſignificat. Alijs ob eamdem rationem ἑλειονόμος dicitur. Deinde ob colorem, & figuram Latinis,viridis, virens,& turpis indigitatur. Demum Gręci ab alijs ranę proprietatibus alia epitheta inuenerunt. Quando- B
Nomina ranarũ epithetis adſcribẽda. quidem φιλομβρίος pro φιλομβρος βάτραχος, nempè amator pluuię in Epigrammatibus gręcis nuncupatur. Item νωθὴς, ſcilicet ſegnis, in Alieuticis Oppiani exponitur. At ὑδρομέδουσα aquarum regina, λιμνόχαρης paludibus gaudens, πρασσοφαγος porrum comedens, vel potius illã algæ ſpeciem,quę πράσον dicitur,& ſimilia; vt πολύφωνος, κραμβοφαγος,καλαμίνθιος, ſunt nomina ranarum ficta in poemate Batrachomyomachię, quę epithetis ranarum addi poſſe arbitrati ſumus.

DENOMINATA.

SAlamandram botracem, quaſi batracem denominari multi Authores autumant; quoniam hoc animal faciem ranę præſeferat, quam Græci Batrachon nuncupant. Ranula vox eſt apud Latinos, quę à rana,veluti βατράχιον apud Gręcos à βάτραχος deducitur; quę paruam ranam, nẽpe ranunculum ſignificat. Quamuis Cicero,per iocum, Velebrenſes ranunculos appellauerit, quoniam tanquam ranæ clamarent. Rani populi ſunt Scythię, C
ſeu Sarmatię Caucaſi montis accolæ in Colchorum confinio,quorum meminit Plinius.
lib.6.cap.7. Hi autem vtrum à ranis denominationem ſortiantur,non conſtat. Si herbas meditemur à ranis denominatas;prima facie ſe ſe offert ranunculus.quod vocabulum,licèt primò paruam ranam denotet,tamen ſignificat etiam herbam in locis paluſtribus naſcentem, ita nuncupatam,vel quia ſub eius folia ranæ frequenter inueniantur, vel quia more ranarum,locis humectis delectetur. Huius plantæ quadraginta quatuor ſpecies Clariſſimus Bauhinus in Phytopinace exhibuit. Ranunculus igitur herba, ratione figuræ foliorum,& ratione loci ab aliquibus Botanicis apium raninum appellatur. Illa autem geranij ſpecies,quæ quarto loco à Matthiolo deſcribitur,ſeu geranium balſaminum Ce-
Geranium quartum Matth. ſalpini,à Bauhino geranium batrachioides,quaſi ranuncularis denominatur,non quia in locis humidis naſcatur,vt ranunculus,ſed quoniam huius geranij folia,ranunculi herbæ figuram æmulantur. Plantaginem aquaticam in paludibus,& ſtagnis creſcentem Germani(referente Geſnero) cochlearium ranarum cognominant. Quædam Nym- D
pheæ ſpecies parua,& rotunda folio prædita,& in aquis proueniens, Botanicis morſus ranæ nominatur. Denique florem acãthi, florem raninum appellare non eſſet abſurdũ, quandoquidem huiuſmodi flos rictum ranæ apprimè repræſentat. Loca à ranis denomi-
Flos Acanthi. nata non ſunt ſilentio inuoluenda. Etenim Batrachium,& Phænicium fuiſſe Athenienſibus Dicaſteria,nempe Tribunalia à coloribus ita nuncupata,author eſt Pauſanias: Itẽ Palatium Neronis Lateranenſe fuit nuncupatum,non à latere plagæ Septentrionalis,vt
Loca à ranis denominata. nonnulli volunt,ſed à rana,quam Nero ibi latenter peperit, quemadmodum Martinus Polonus in libro de Romani imperij exordio enarrauit. Non deſunt doctiſſimorum virorum opera,quæ à ranis denominationem,& inſcriptionem inuenerunt. Primitùs ſe ſe offert Batrachomyomachia poema iocoſum, & Homero adſcriptum,in quo ranarum, & murium certamen eleganter deſcribitur. Huius meminit Martialis dum inquit.

Per-

E *Perlege Mæonio cantatas carmine ranas.*

Præterea, apud Ariſtophanem, perpulchra extat comœdia, quę inſcribitur Βατραχοί, nempe ranę, in qua fingit ranas ſtygię paludis coaxatu ſuo tranſeunti Baccho accinere; quem ad inferos proficiſci poeta fabulatur, vt ad Superos Euripidem reuocaret, cum in hoc orbe nullum bonum poetam tragicum inuenerit. Succedit Βατραχὶς χλαμὺς conſideranda, quę veſtis a colore ranæ nomẽ traxit, ſi veritatem faſſus eſt Pollux. Scholiaſtes etiam Ariſtophanis docet Batrachidem eſſe genus veſtis floridę à colore viridi, qualis in ranis conſpicitur. Huiuſmodi etiam colore, ante inuentas perſonas, olim humana facies linibatur. Batrachites quoq; lapidis genus apud Plinium eſſe perhibetur, ita denominatum quoniam colore ranę ſit refertum. At βατραχίζω denotat in modũ ranę nato, vel potius more natantis ranę extendor. Hoc legitur apud Hippocratem, vbi de membrorũ luxatione verba facit. Batrachion deniq; apud chymiſtas (referente Cęlio) eſt quidam liquor in confectione auri, qui ex latice diuino computreſcente dimanat. Alioquin apud Petrum de Tuſſignano medicum, Batrachion inter abſceſſus peſtilentes reponitur, qui à materia venenata originem trahunt.

li. 16. Epigr. 183.

lib. 33. c. 10.

F

PROVERBIA.

MVltifarię ranarum proprietates multis etiam adagijs anſam prębuerunt. Etenim ſi conſiderentur ratione loci. Primò ſolet dici *Ranarum more*. De illis, qui ſolo potu abſq; cibo viuunt. Recitatur aliud adagium à Suida, & à Diogeniano. *Ranis vinum praministras.* Proferturq; in illum, qui non neceſſaria ſuppeditat; nam ranis nihil opus eſt vino, cum aquis tantùm gaudeant. *Rana aquam.* Supple miniſtras: Quando deſiderata alicui prębentur; quemadmodũ ſi aliquis natura bibax ad potandi certamen prouocetur, vel ſi homini loquaculo narrãdi materia ſuggeratur; quamquam hoc etiam enuntiari poſſit de illo, qui aqua immodica vinum diluit, itaut bibentes non vinum ſed aquam, more ranarum, potare videantur. De illo poteſt etiam hoc proferri. *Dignus qui ranis miniſtret.* Quotieſcũq; vini miniſtrator de vinò aquoſo reprehenditur. Ratione vocis hoc adagium recitatur. *Rana ſeriphia.* De homine elingui, & prorſus imperito; cum in Seripho ranę mutę verſentur. *Homo imperitus rana ſeriphia cõparatus.*

G Seriphus vna eſt inſularum quas Gręci ſporadas vocant. De harũ ranarum proprietate verba Plinij conuenire non videntur; ſiquidem altero in loco ranas in Seripho mutas eſſe, in altero verò huiuſmodi ranas in Scyrum delatas vocem nõ edere aſſeuerauit, quaſi innuere videatur In Seripho vocales eſſe. Attamen animaduertendum eſt verba Plinij nulla premi controuerſia, nam Seriphus ranas quidem habebat mutas, eaſquè tanquã rem prodigioſam in Scyrum aſportabant; quas cum Scyri mutas admirarentur dicebãt Βάτραχος ἐκ Σερίφου quæ voces in prouerbium abierunt. Amplius ex vilitate huius animalis alia emergunt adagia, vt. *Minus de his laboro, quam de ranis paluſtribus.* Hoc effertur, quando de negocijs agitur, quæ ad nos nihil ſpectant. Poteſt etiam enunciari in obtrectatores, quorum oblocutiones tanti faciendæ ſunt, quanti prætereuntes clamorem ranarum pendunt. *Rana in paludem reſilit, vel aurea ſede relicta.* Hoc promulgandum eſt in viros ignobiles, qui ad dignitates euecti natiuos mores non deponunt, quãobrẽ de his poteſt proferri aliud apud nos vulgatiſſimum. *Rana è limo extrahi nõ poteſt.* Tandem pronunciatur adagium ſumptum ab informi ranarum partu, quem Græci gyrinum vocant. *Rana gyrina ſapientior.* Conuenit hominibus ſtolidis, & fatuis, quoniam,

Prouerbium Bononienſe.

H cũ ranę aſſignetur loquacitas, quę ſtoliditatis comes eſſe perhibetur, minimũ mẽtis inerit gyrinis, qui nondum animalia eſſe deprehenduntur. Præter explicatorum ordinem tria adhuc recitanda ſuperſunt vt *rana cum locuſta* de certamine admodum impari, vel vt alij ſcribunt *rana cum grillo*. Quod de maximè diſſimilibus enunciatur; nam grillus eſt animal muſicum, molliterquè ſtridens, & à delicatis hominibus, ad conciliandum ſomnũ, maximoperè expetitum; cum rana vocis importunitate moleſta ſit. *Rana conculcata tandẽ coaxat.* Geſnerus tradit hoc prouerbium Incolis Germaniæ inferioris eſſe valdè familiare, huiuſquè ſenſum conuenire cum illo. *Furor fit læſa ſæpius patientia.* Et hæc de adagijs ad ranas attinentibus ſatis, ſuperquè dicta ſint.

PHE-

 A

PHRENOSCHEMATA, & Symbola.

QVidam ingenij acumine præditus contemplans timidam eorum naturam, qui negocia difficilia adoriri non audent, figurauit ranam ſecus fundamentum parieris, illius faſtigium intuentem, cum hoc Dicto, ASCENDERE CVPIO, SED CASVM TIMEO. Perciuallus narrat à quodam viro nobili, & acrimonia ingenij inſignito effigiatum fuiſſe lacũ multitudine ranarum refertum, cui addidit hoc Dictum. HEV' VOCE PRAEDICVNT. Etenim cum notum ſit ranas iuſtò clamoſiores pluuiam prænunciare, volebat fortè innuere tandẽ futurum eſſe, vt lacrymari cogeretur: cum pluuia pro lacrymis ab Authoribus identidem vſurpetur. *In lib. de Inſign.* Lucas Contilis ſcriptor Italicus delineauit ranam fruſtum B calami mordicus tenentem, Hydroquè obuiam euntem, cum Dicto huius tenoris. VIRTVTE NON VI. Habemus enim ab Aeliano, id à ranis tantùm Aegyptijs præſtari, ne ab Hydro deglutiti poſſint. Docet igitur Author hoc phrenoſchema fuiſſe cuiuſdam Academici CIRCVMSPECTI nuncupati, quo ſignificare volebat, quandoquè prudentia hominis abiecti, & infimi, potentiorum malitiam ſuperari. Inter ſymbola primas tenet illud Mœcenatis, in cuius annulo effigies ranæ cõſpiciebatur. Vnde poſtea dimanauit illud vulgare aſſertum, ranam Mœcenatis multis fuiſſe timori (cum tamẽ rana nihil timidius inueniatur) ob authoritatem Mœcenatis apud Cæſarem Auguſtum. *In Heroic.* Itaquè M. Claudius Paradinus ad hoc alludens effigiauit ranam hoc Dicto coronatam. MIHI TERRA LACVSQVE. Cum Cæſar Auguſtus terræ, mariquè gubernacula Mœcenati commiſiſſet. Cæterùm cuius generis fuerit illa rana, quæ ſigillum Mœcenatis exornabat, inter authores ſententijs variatur. Alij tradunt fuiſſe iconem ranæ Seriphiæ ad indicandum ſilentium, quod in publicis arcanis ſeruandum eſt. Alij fuerunt huius opinionis, prædictam effigiem fuiſſe ranæ rubetæ, qua delata in frequentiam ranarum obſtrepentium, illicò omnes conticeſcunt. Alij demum prodiderunt non bufonis, ſed ranæ vulgatis iconem in ſigillo Mœcenatis impreſſam fuiſſe, in monumentum Cæſaris Auguſti, qui adhuc puſio in Auito ſuburbano ranas obſtrepentes ſilere iuſſerit. C Huic commento adeò fauit Antiquitas, vt ranas ibi coaxare negauerit, quaſi adhuc tanti Principis Imperio obſequantur. *In lib. de mem. artif.* Ad finem Ruſellius ranam coaxantem ſymbolum litteræ R. eſſe pronunciauit.

FABVLÆ, ET APOLOGI.

NArrat Ouidius quondam Cererem cum Proſerpina, ſedandæ ſitis gratia, ad quemdam fontem acceſſiſſe; cui Lycij ruſtici pedibus aquam perturbantes impedimento fuerunt; immò ad illuſionem turpem quemdam ſonum in eam ore effuderunt, idcirco Dea vehementem colligens iram eos transfigurauit in ranas, quæ hodie etiam ad illius ſoni imitationem, coaxare feruntur. Huc igitur fortè reſpiciens Virgilius cecinit hunc in modum. D

Et veterem in limo ranæ cecinere querelam.

lib. 1. Georg. Hinc forſitan elici poteſt expoſitio iconũ, quæ in paruo numiſmate conſpiciuntur; quod teſte, Pierio, Romæ apud Maffeos extat, in cuius altera parte ranæ effigies, in altera verò Deæ pharetratæ ſimul arcum videtur. Quid ſimile prædictæ fabulæ recitat Petrus Martyr de Indis. Scribit enim fœminas vnius Inſulæ olim infantes ſecus aquas dereliquiſſe, *lib. 9. Dec. 1* ſed matribus ob timorem quemdam diſcedentibus, miſelli in ripa iacentes fame oppreſſi *Toa, Toa*, ideſt Mama, Mama clamitantes in ranas tranſmutati fuerunt. Hac de re Indi referunt, quòd ranæ verno tempore prædictas voces edunt. Occaſione vocis ranarum, leo perhibetur, audita rana clamitante, ratus aliquòd magnum eſſe animal, ad vocem vociferantis conſtitiſſe; ſed propius accedens, ranam è limo egreſſam incautè conculcauit. Hac fabula monemur ne ſola animantis audita voce extimeſcamus.

Inſuper,

E Inſuper ex Phrigio fabulatore habemus,quod duæ ranæ vicinæ erant,quarum altera in ſtagno non procul à via,altera verò in modico aquæ ſecus viam ſtabulabatur. Verùm ſtagnicola alteram ſæpius inuitauit ad ſtagnum, ut tutiori cibo frueretur,ſed hæc ob firmiſſimam loci conſuetudinem ſemper renuit. Accidit autem vt à curru tranſeunte conculcata perierit. Apologus indicat quandoquè homines in prauis negocijs verſantes potius interire,quàm ad meliorem frugem reduci. Rurſus duæ ranæ, ſiccata palude, ob diuturnam æſtatis ſiccitatem,nouam ſedem quæritantes, tandem præaltum puteum inuenerunt. Tunc altera dixit,in hunc deſcendamus oportet, vt æſtiuos dies tranſigamus. Altera autem reſpondit. Si contingat,vt aqua huius etiam putei (quod ſæpius in magno æſtu accidere ſolet) aruerit, quomodò inde poterimus aſcendere? Fabulator,hoc apologo, declarat non oportere negocia inconſideratè aggredi. Iterùm ranæ omnes ſimul congregatæ Iouem ex corde deprecatæ fuerunt,vt Regem humido ranarum Regno præficeret. Iupiter, auditis precibus,longam trabem in aquas dimiſit; ad quam,ranæ ſalutatum regem accedentes,inutile lignum eſſe inuenerunt. Quare denuò,pro nouo Rege, Iouem inſtanter rogauerunt, qui indignatus Colubrum immenſæ magnitudinis ad ranas miſit,qui per aquas vagans modò vnam, modò alteram deuorabat. Tunc ranæ conſpectum Tyranni vitantes, ſe ſequè occultantes ad Iouem, pro delendo Rege,confugerunt. Ex apologo percipimus à degentibus in ſtatu quieto alienum non eſſe inquirendum. Demùm ex fabulis Aeſopicis habemus,quòd rana à palude egreſſa bouem in paſcuis conſpiciens,illius molem admirata eſt, & illi ſimilis fieri cupiens,continens flatum adeo intumuit,vt media diſrupta ſit miſera. Ex fabula diſcimus neminem inferiorem ad ſuperiorem,vel maiorem debere ſe comparare. Idquè eleganter hoc diſticho concluditur.

Apologi Duarum ranarum.

F

Cum maiore minor conferri deſinat, & ſe
Conſulat, & vires temperet ipſe ſuas.

Supereſsēt Apologi de ranis,& leporibus, necnon de rana,& mure recitandi, qui omittuntur;cum in proprijs capitibus ſcilicet de Lepore,& mure legi poſſint.

HIEROGLYPHICA.

G AEgyptij ſacerdotes cuiuſcumquè rei imperfectionem deſignaturi, ranam pingebant,cum huius generis animal in ſui primordio indiſtinctæ figuræ eſſe perhibeatur. Hac eadem ratione motus Orus Apollo, ad ſignificandum embrionem,ranam effigiabat. Immò,apud eumdem authorem, legitur, quòd homo diuturniori tempore pedibus laborans,& tandem incedendi beneficium conſequutus,per iconem ranæ poſticos tãtum pedes habentis intelligebatur,cum rana, poſtquam nata eſt,aliquãdiu ſine pedibus viuere dicatur. Amplius ab Aegyptijs homo inuerecundus per figuram ranæ denotabatur. Aiunt enim inter partes ranæ ſolos oculos ſanguine refertos eſſe. Qui autem ſanguineos habent oculos, ex Ariſtotelis ſententia in Phyſiognomonicis,inuerecundi,& audaces eſſe feruntur. Pariter hieroglyphicum curioſitatis,delineata rana,deſignabatur. Homo enim nimia diligentia dicta, factaquè aliena inueſtigans,curioſitatis vitio taxatur; & quoniam ranæ

lib. 1. de Hieroglyph.

H oculos valdè prominentes habent,vt commodè omnia intueri poſſint;hinc fit, vt quodammodo curioſitatem præſeferant. Immò homines huiuſmodi oculis inſigniti doloſi, ſtolidi, & importuni, vt plurimùm habentur. Alij (referente Pierio) ad ſilentium demonſtrandum,multitudinem ranarum,in cuius medio ſit bufo,pingebant;nam compertũ eſt ranas obſtrepentes ab introducto bufone ſtatim conticeſcere. Hinc multi colligunt rationem,propter quam Mœcenas in ſigillo, iconem bufonis habuerit,vt paulo ante fuit expoſitum.

A

MIRACVLA.

cap.8. & 9. IN Exodo à ſummo rerum omnium Opifice ranas ſupra vim naturę productas fuiſſe legimus, Vbi hęc habentur verba. *Dixitq́, Dominus ad Moiſem. Dic ad Aron. Extende manum tuam ſuper fluuios, & ſuper riuos, & paludes; & educ ranas ſuper terram Aegypti, & extendit Aron manum ſuper aquas Aegypti, & aſcenderunt ranę, operueruntq́, terrā Aegypti.* Motus igitur Deus iniquitate regis Pharaonis, populum hebraicum dimittere nolentis, plagam ranarum Aegypto immiſit, quarum vis immenſa eorum terram populabatur. Quin & domeſticum victum ranę fœdabant, dum in eſculentis, & potulentis inueniebantur. Immò in cubilibus oberrantes, vbiq; putorē exhalabant, pro Hebreis contra Aegyptios belligerantes, & quamuis maxima pars Ranarum aquatiliū fuerit, vt ſacra teſtatur pagina, putat tamen Abulenſis, pręter illas, Deum produxiſſe alias magis tumentes, & colore, B & figura deformiores, nempe rubetas, quę ceſſante plaga, perierunt; cum reliquę ad ſedes ſuas aquatiles reuerſę fuerint. Ex M. Marulo Spalatenſi habemus, quòd Regulus lib.3. Epiſcopus Sancti Ioannis Apoſtoli diſcipulus, in Gallia, cæleſtis frumenti granum oppidatim diſſeminabat, & plurimis baptizatis, fructum vbertimum in horreis Eccleſiæ recondendum curabat. Cæterùm eum apud quemdam vicum, ad magnam virorū, mulierumq; frequentiam, concionem habiturus ſuggeſtum aſcendiſſet, ranarum in proximo lacu coaxantium ſtrepitu præpediebatur, ne commodè à circumſtantium corona audiri poſſet. Itaquè vt ſilerent ranæ imperauit, atquè deinceps in illo lacu nullam ranam vocalem eſſe aſſeuerant; quia tunc non ſolum ranæ obmutuerunt, ſed etiam homines Christi fidem conſiteri cæperunt. Idem miraculum à Sancto Bennone patratum fuiſſe Surius teſtificatur Solebat enim vir Dei nonnunquam orando, & meditando, agros circumire. Is cum aliquando ad paludem perueniſſet, in qua multæ ranæ coaxantes verſabantur, ne contemplantem interturbarent, mutas eſſe iuſſit.

Miraculum S. Bennonis.

MYSTICA, ET ALLEGORICA,

C

DIuus Auguſtinus agens de Conuenientia decem præceptorum, & decem plagarum Aegypti, per ranas homines loquaces, Hæreticos Philoſophos, & Magos myſticè exponit. Inquit enim notam eſſe Magorum, vel Hæreticorum prauitatem, ſi conſideretur ranarum loquacitas. Nam ranæ in limoſis paludibus clamant, ſic ipſi per ſuperbiam, & inanes contētiones, ſtrepitum vocum habere poſſunt, doctrinam autem veræ ſapientiæ non poſſunt inſinuare. Qui enim Chriſtianæ veritati repugnant, ſua vanitate decepti, ranæ ſunt, tædiſi auribus, & non cibum mentibus afferentes. His addamus, quòd tantùm diſtant Doctores veritatis à pſeudoprophetis, quantum ranæ à Sanctis hominibus. Nam pſeudoprophetæ veluti ranæ ignaros impediunt, ne quieto pietatis cultu diuinam veritatem percipiant. Gregorius Niſſenus in vita Moſis tradit, ranas, quę Aegyptiorum penetralia D fœdarunt, & Hebreos nō vexarunt, myſticè ſignificare varios malitiæ, & corruptionis fœtus, qui ex fœtido hominum corde tanquam ex putrido limo naſcuntur. Viros autem probos minimè lædunt. Lauretus in Sylua Allegoriarum ſcriptis mandauit, ranas aſcēdentes ad Aegyptiorum domicilia denotare cauſidicos, & aduocatos ſua loquacitate cauſas iniuſtas defendentes. Idem Lauretus prodit etiam ranas illas indicare Inſectationem. quam Dei Eccleſia, Domitiano imperante, paſſa eſt. Deniquè nonnulli aſſeuerant ſponſionem ranarum delendarum à Moſe ſactam, myſticè deſignare curam amouendi loquaces, & perturbatores à Republica. Ad finem, in ſacris litteris, ranæ ſimulacra cacodæmonum eſſe feruntur. Cum legatur apud Ioannem. *Et vidi de ore Draconis* lib. 1. Apoc. *ſpiritus tres immundos in ranarum ſimilitudinem.*

E

MORALIA.

HOmines, qui in hoc terrarum orbe omnis generis labem contraxerunt, ranis poſſunt aſſimilari; nam quemadmodum ranarum aliæ inter frutices, aliæ in aquis verſantur, ita peccant um alij frutices diuitiarũ, alij aquas deliciarum incolũt. Immò veluti rana amphibium eſt animal partim in terris, partim in aquis degens; ſimiliter peccans in terra auaritiæ, & in aqua luxuriæ, & voluptatum ſtabulatur. Item ad inſtar ranarum vociferatur, dum euaginata lingua famam, & honorem alienum proſequitur. Amplius ſicut rana cauda caret, ita peccans nulla exornatur cauda, dũm monumentum mortis caudam denotantis antiquat; quod apud peccantes nunquam eſſet delendum. Si particulares criminoſos contemplemur. Detractores ad ranas perbellè comparandi ſunt. Etenim ſi ranæ in

F palude coaxantes ad alicuius conſpectum clamare ceſſant; item Detractores, dum effuſis habenis alicuius famam inuadunt, ipſo ſuperueniente, ſtatim hominem lacerare deſinentes, obmuteſcunt. Verùm ranæ comparatio, ratione clamoris, & ſaltus nemini peccantium magis, quàm cauſidicis (teſte Berchorio) accommodari poteſt. Siquidem hi magnis clamoribus quotidie coram Iudice, ad inuicem litigant, & tranſiliendo veritatem de cautela ad cautelam aſcendunt. Sed quid dicemus de Scribis? qui, vt citius litigantium dictis paginas impleant, inter lineas illam relinquunt diſtantiam, quæ proculdubio ranam natantem admittere poſſet. Iuxta illud diſtichon. *li. 10. redu. mor.*

Scriba notat lites, inter, diſtantia, ſulcos,
Linquitur, vt medio rana natare queat.

Inſuper à Iudicibus, etiam ſimilitudo ranæ non eſt remouenda. Nam ſi rana ſecundùm Plinium, in os Canis proiecta illum à latratu remouet, ſic ranæ nimirùm munera ora canum nempè Iudicum adeo obſtruunt, vt veritatem fateri nequeant, immò & Superiorũ, vt à latratu correctionis ceſſent, iuxta illud Eccleſiaſtici. *Quaſi mutus auertet correctionem.* Eucherius notat Hæreticos potiſſimùm ranis aſſimilandos eſſe; quoniam in cœno viliſſimorum ſenſuum commorantes, vana garrulitate oblatrare non deſinunt. Nam exemplo ranæ vtimur, dùm aliquem garrulitate reprehendere volumus. Id præſtitit Scaliger in Poematibus quando dixit. *cap. 20.*

Piſcatus, tpuiuſq. ſuntadua rana
G *In Ebuſtis paludibus coaxantes.*

Sunt nonnulli, vt Adamantius, qui aſpera quadam ſeueritate commoti poetas ranis ſimiles eſſe conſtituunt, quoniam inani quadam, & inflata modulatione fabularum ineptias canant; cum tamen Poetæ non ſint damnandi, quia, ſuis Scriptis doctrinæ morali mirandum in modum famulantur. Tandem non deſunt, qui ranam turpitudini compararent, cum rana nihil inuenuſtius conſpici poſſit. Idcirco quidam eruditus ranæ deformitatem meditans ſic canebat.

Si quis amat ranam, ranam putat eſſe Dianam.

Ad finem exemplo ranæ Baptiſta Mantuanus naturam rerum non poſſe permutari infraſcriptis verſibus eleganter demonſtrat, dũ introducit ranam iuſſu Neptuni ad aquas ſalſas accedentem, quibus delibatis, obmuteſcit, cum aquas tantùm dulces deguſtare

H ſoleret. *Natura rerum non poteſt permutari.*

Fortè coaxantem Neptunus ab æquore ranam
Audijt in ſtagni gurgite littorei.
Tam graue miratus murmur, Tritone vocato;
Limnocharim celeri iuſſit adeſſe gradu.
Illa natans pelago, ſalſas vt ſorbuit vndas,
Facta eſt amiſſo muta repente ſono.
Iuſſa coaxatu Regem oblectare profundi,
Talia vix ægro gutture verba dedit.
Noſtrum eſt ad iuncos, non hic cantare lacuſtres,
Nos iuuat inſulſi lympha quieta vadi.
Vos opus eſt rerum vires aduertere Diui,
Vertere naturas, eſt violare Iouem.

A

MONSTRA.

ANno Domini decimo ſeptimo ſupra milleſimum, & quingenteſimum in Boici regis Partecia, in Biera ſylua, via ad fontem Belçaquę, natum eſt monſtum ranali facie, quod viſum fuit a Ioanne Bellangerio Machinarię regię chirurgo, coràm Harmonij oppidi iuſtitię cuſtodibus. Pater vocabatur Amadeus Paruus, mater Magdalena Sarbucata: Hęc olim cum febre vexaretur, mulieris cuiuſdam clinicę conſilio, ranam viuam, pro febre exterminanda, manu tandiù detinuit, donec moreretur. Vnde paulò poſt ad viri cõgreſſum venit. Hinc Ioannes Bellangerius. vir eruditus, & perſpicacis ingenij cauſam deformitatis huius fœtus dimanaſſe arbitratus eſt. Hęc habentur apud Ioannem Schenchium in libro de monſtris. B

SIMVLACRA.

RAnarum ſimulacra fortè ab illis hæreticis magni fiebant, qui ſecundùm Philaſtrium, illas coluerunt ranas, quę, regnante Pharaone, ob Iram Dei, Aegyptios infeſtarunt. Cypſellus Delphis domũ quamdam Apollini conſecrauit, vbi, ad truncum palmę arboris, ranę impreſſę erant, vt refert Cherſias apud Plutarchum in Conuiuio ſeptem Sapientum. Sed cur ranę ad Apollinem attineant, non exponit. Nonnulli eruditi ſcribunt ranas ad Apollinem ſpectare poſſe, quatenus Sol nempe Apollo aquarum vapore nutriri videatur, vel potius vt Ortus Solis denotetur, cum Poetę Solem ab aqua ſcilicet ab oceano oriri fabulentur. Ferdinandus Cortes in Hiſtoria Mexicana, agens de eorum Dijs prodidit Incolas ranæ ſimulacrum venerari; quatenus ipſi ranam piſcium reginam eſſe ſtatuunt, vel quia illa vocalis ſit, cum cœteri piſces voce careant, vel quia canendo homines ad capturam inuitet. Præterea Indi quàm bono ingenio valeant in artibus maximè conſpicitur, & præcipuè in operibus manu diligentiſſimè elaboratis, ſicuti licet intueri in ſuis Idolis ex plumis cæruleis, viridibus, & rubeis variarum auium confictis, quorum nonnulla ex Hiſpania nobis communicata fuerunt. Inter quæ erat ſimulacrum noctuæ, C
par. 2. Icon. ranæ, lacertæ & ſerpentum. Horum omnium icones curioſitatis gratia, hic damus. Ripa pro ſimulacro Imperfectionis pingit mulierem in vtraq; manu ranas tenentem, cum vrſa ſecùs pedes fætum lingentem, propter rationes quas in Hieroglyphicis aſſignauimus. Denuò idem Author ad demonſtrandam Curioſitatem effigiat mulierem veſtibus rubris, & cæruleis indutam cum auium, & ranarum figuris; vt Curioſi deſiderium ſignificaret. Rana enim oculis magnis, & prominẽtibus eſt inſignita, vt paulò ante enucleauimus.

1 Idolum figura noctuæ.

2 Rana, vel rubeta. D

3 Lacertus.

4 & 5. Serpentes.

VSVS

E

VSVS IN CIBIS.

GAlenus de re alimentaria verba faciens, quantum valerent ranę in cibis
non indicauit;cum tamen ranę coctę facilè digerantur, & bonum prębe-
ant ſuccum, frigidum tamen, & humidum,& paulò minus lentum carne
teſtudinũ. Quapropter Bruyerus miratur,quòd ganea Romanorũ ranas *lib.22.de re*
non cognouerit.Poſtmodum coxę tantùm horum animalium in tenui ap- *cib.*
paratu excipi cęperunt.Hodie verò totum corpus,abiecto capite, aſſum,vel elixum ad
epularum magnificentiam trahitur. Aloyſius tamen Mondella in eſu horum animalium
aliquid habet difficultatis.Primò quia in locis calidioribus ranas venenatas, & in fri-
gidioribus innocentiores eſſe arbitratur: deinde quando in Venerem feruntur, illas
F omnino vitandas eſſe pręcipit. Prędictis addit vendentiũ auaritiam; ſiquidem rubetas
ranas, magno ſalutis humanę periculo, aliquando vendere non erubeſcunt. Amplius
ſcribit ſe a quodã piſcatore commonefactum fuiſſe, quaſdam ranas, quę dempta cute,
albo colore prędite ſunt, minus ad cibos idoneas eſſe,quoniam ſpeciem quamdam ve-
neni pręſe ferant. Idcirco Coqui in examinandis ranis diligentes eſſe debent. Ama-
tus Luſitanus omnes ranas tanquam venenatas à menſis arcebat;ſuamq; opinionem au-
thoritate Aetij roborabat,qui paluſtres ranas inter animantia venenata recenſuit. Ve-
rùm Matthiolus diſcrimen ranarum rubetarum aſſignans, Amatum reprehendit;ſiqui- *In Apolog.*
dem harum, alię ſunt terreſtres,alię paluſtres, quę poſtremę meritò ex ſententia Aetij
ad venenata animãtia referri debẽt. At reliquę ranę paluſtres sũt ediles vt quotidiana
monſtrat experientia. Quamobrẽ tempus comedendi ranas à menſe Maio ad menſem
vſq; Octobris perdurabit. Et Platina bolo,& non fuſcina captas pro cibo magis com- *lib.1.de re*
mendat: coxas igitur horum animalium pelle denudatas ſpatio diei naturalis in aqua *cib.*
frigida infundit, deinde farina inuolutas in oleo frixas, & in patina poſitas Intinctu
herbaceo ſuffũdit,vel fęniculi floribus,aut aromatibus inſpergit.Scappius ranas deglu- *lib.3.de re*
bit,ſummitatem pedum.& caput amputat,in aqua fontis octo horarum ſpatio infundit, *cib.c.136.*
G vt albeſcant, deinde polline farinę inuolutas cum oleo in ſartagine aſſat; coctas autem
ſale, & modico omphacij inſperſas menſis calidas imponit; nam refrigeratę duriores
euadunt. Aliter ranas in oleo frixas, & in patina locatas tegit embammate ex ſum-
mitatibus fęniculi,baſilici,allio,& medulla panis in omphacio madefacta,parato.Quã-
uis Alij eaſdem in ſartagine coctas alliato cooperiant. Amplius Scappius pultem ex
ranis ſine oſſibus parat,dum ex ranis in aqua ſimplici elixatis pulpam extrahit, quam
cum butyro,vel oleo vnà cum tritis cæpis frigit,additquè parum aquæ,in qua ranæ eli
xatæ fuerunt,& cum vua ſpina,vel acinis vuæ immaturæ,modicoquè croci, & oleribus
conficit pultem. Aliquando,loco cęparum amygdala contuſa vnà cum pane trito per-
miſcet. Idem Author conficit etiam artocreata ex ranis hunc in modum. Coxas ra- *lib.5.c.192*
narum horæ dimidię ſpatio in compoſitione cæparum tritarum,& leuiter frixarum, pi-
peris,cinamomi,croci,& omphacij collocat;poſtmodum in capſa ex farina,aqua ſubacta
parata,vnà cum paſſulis reponit,& in furno diligenter coquit;ſed in fine cocturæ, per
foramen capſæ,vitellos ouorum cum omphacio diſſolutos infundit; deinde paulò poſt *Artocreata*
H ab igne aufert,& menſis infert. Pariter ex ranis ſine oſſibus, artocreata concinnat, *ex ranis ſi-*
dum pulpas coxarum elixatarum pulueribus aromaticis, & ſucco malorum auranciorum *ne oſſibus.*
rum inſperſas cum butyro in prædicta capſa coquit addendo in fine cocturę per foramẽ
alliatum croco tinctum cum aqua,in qua elixatæ fuerint ranæ, diſſolutum. Poſtea arto-
creata huius generis inter lautitias epularum locum inuenire poſſe opinatur.

VSVS IN MEDICINA.

Tota rana, & ſingulę eius partes varijs humani corporis affectibus, valdè
vtiles eſſe perhibentur. Etenim ranę, ex Plinio, ſugillationibus impoſitę
mirandum in modum liuorem auferunt. In dolore dentium, aliqui totam
ranam maxillis alligant. Alij in aceto ad tertię partis conſūptionem de-
coquunt, vt dentes mobiles ſtabiliant. At Archigenes apud Galenum,
li. 9. de cōp. med. ſec. loc. hanc decoctionem in ore detentam odontalgię vtilem commendat. Item ſuccus ra-
narum ex aceto decoctarum, ad mentem Plinij, anginam abolet, & tonſillis prodeſt.
Prædicto remedio ſtrumas etiam deleri certo experimento, ex ſignatura, Porta opina-
tur, quoniam rana collo careat. Decoctionem autem, in iure piſcium modo, ſanare tuſ-
ſim Plinius pollicetur. Immò rana phthiſicis, & hecticis conuenit; quare Medici, in his B
caſibus, ex pulpa ranarum, carne caponis, pineis, & ſaccharo maſſam ad inſtar muſtaceo-
rum coagmentari præcipiunt. Ad liberandos quartana affectos, Plinius ranas illis alli-
gat. Sed Quintus Serenus de curatione huius febris ſic canit.

Sed prius eſt oleo partus feruefcere rana
In triuijs, illoq; artus perducere ſucco.

Nicolaus Myrepſus ranam fluuiatilem elixat, illamquè cum iure edendam præbet, vt
aqua per aluum educatur. Alioquin Plinius in dyſenteria ranam cum ſcilla coquit, &
Durities paſtillos conficit. Cæterùm ſi in oleo elixetur, hocquè partes illiniantur, chordarum
neruorum dolores ſedantur, & durities emolliuntur, vt ſcripſit Aetius. Hoc eodem præſidio vtitur
emollitur. Quintus Serenus in pellendo à partibus frigore dum inquit.

Sæpè ita peruadit vis frigoris, ac tenet artus,
Vt vix quæſito medicamine pulſa recedat.
Si ranam ex oleo decoxeris, abijce carnem,
Membra foue.

Pariter in podagra idem præſidium Quintus Serenus magnificat dum canit.

Aut nitida rana decoctum viſcus oliuo.

In affectibus cutis rana miram habere prærogatiuam dicitur. Nam Plinius ranas C
Igni ſacro alligat, & in ſcabie delenda eas in aqua marina decoquit, donec decoctio
mellis craſſitudinem adepta fuerit. Immò, ad ſcabiem etiam equorum, prædictum re-
medium valere tradit, quo adhibito, ſcabiem non repetere autumat. Agathotyches ad-
In Hippiat. cap. 2. uerſus *Malim* affectum peſtilentem iumentorum, recipit crocodilum terreſtrem, & ra-
nam, omniaquè cum oleo coquit; donec caro in oleum reſoluta fuerit; id colatum nari-
bus iumenti laborantis infundit. Demùm rana, in omni virulento animalis morſu, non
infrugifera eſſe perhibetur. Nam Dioſcorides, Ruellio interprete, pro antidoto ad vi-
rus ſerpentum ranas laudat, ſi cum ſale & oleo decoctæ edantur, iuſquè earum pariter
ſorbeatur. Multi translationem Marcelli ſequuntur, qui ſcripſit, eadem vtilitate, ius ra-
narum ſumi, vt nihili referat, an ranæ elixæ per ſe edantur, an ius per ſe ſorbeatur. Quē
lib. 13. c. 55 ſenſum Aetius etiam ſecutus eſt. Quamquam non deſint, qui Aetium reprehendant, cū
loco citato ranas paluſtres pro antidoto contra ſerpentinum virus præſcripſerit, & alibi
huiuſmodi ranas inter venenata animalia connumerauerit. Reſpondendum eſt, ranarū
cap. 116. paluſtrium alias eſſe ediles, quę in prædictis caſibus commendantur, alias ad rubetæ na- D
turam accedere, quæ reprobantur. Ideo Caſtor Durantes agens de bonitate, & vi-
tio alimentorum, confirmat virtutem ranæ aduerſus ſerpentium venena hunc in mo-
dum.

Antidotus rana eſt, morſis ſerpente medetur.

Nicander etiam in Theriacis contra morſus venenatos, ranas elixas è bammate alijs
medicamentis præfert. Scholiaſtes autem cum vino, vel aqua, vel aceto coqui, & bibi
iubet Geſnerus *βάμμα* acetum potius, quàm alium liquorem interpretatur. Itē Auicen
nas, & Serapio carnem ranarum non modò demorſis à venenato animali, ſed etiam le-
præ remedio eſſe ſcribunt. Iis, qui intra corpus ſumpſerunt ſalamandram, prodeſt ra-
narum iuſculum, in quo radices Eryngij ebullierint. Auicennas tamen, & Aetius in ſi-
mili caſu ranas cum calamentho decoquunt. Præterea falconibus malè affectis, Alber-

E tus inter alia remedia ranam aliquando dari iubet. Præter hæc, cinis combuſtæ ranæ *li.11. de ſim*
multis affectionibus magno eſt adminiculo. Etenim Galenus ſcriptis mandauit ranas *pl. med. fac.*
combuſtas eruptioni ſanguinis mederi, ſi cinis inſpergatur, quam ſententiam Aetius
confirmauit. Immò Galeatius de Sancta Sophia hunc cinerem in cohibendo ſanguine,
vndequaquè manante adeò valere voluit, vt retulerit quendam huiuſmodi cinerem col
lo gallinæ alligaſſe, ex quo poſtmodùm amputato nihil ſanguinis profluxerit. Amplius
ad claritatem oculorum, hũc cinerem plurimum commoditatis afferre Porta aſſeuerat.
Indequè hoc à ſignatura colligit, quia ranæ oculos ſanguine ſuffuſos, & valdè promi-
nentes habeant. Plinius denique ranarũ crematarum cinere cum melle, aut cum pice li- *lib. 3. Phyſ.*
quida mixto, alopecias replere, & in potu dato, morbos ſuum ſanare profitetur. Kirani- *cap. 30.*
des verò ad pilos totius corporis abolendos, non totius ranæ, ſed tantùm pellis vſtæ
puluerem in aquam balnei proijcit. Itaquè Bouſſuetus omnes ranarum medicas vires *In lib. de na*
iam enarratas his verſibus breuiter recenſet. *tu. Aquat.*

Ranarum alba caro eſt, ſed durior eſa recens proin
Aſſeruata magis ſic tenera efficitur.
F *Hic confert, quibus eſt phthiſis, quibus hectica noxa.*
Nec teſtudo aliter ſumpta iuuare ſolet.
Ex ſale, & ex oleo cocta ſi forſan edantur,
Inſue aſſumatur pro antidoto eſſe queunt.
Vis illis ſiquidem ſerpentum in cuncta venena,
Quin cum melle cinis tollit alopecias.
Ille idem quoniam euaſit ſicciſſimus igni,
Compeſcet ſanguen nare ab vtraq. fluens.

Antequam ad vires ſingularum ranæ partium ponderandas accedamus; aliquid de oleo
ranarum ſcribere operæpretium eſſe duximus; etenim Meſue ſumit libram ſemiſſem ra
narum, & cũ dimidio ſextario olei ſeſamini in vaſe vitreo diligẽter obturato percoquit; *Oleum rana*
hocquè oleum in doloribus articulorum pendentibus à materia calida adhibet; nec non *rum quomo-*
eodem in conciliando ſomno, illitis temporibus, vtitur. Idquè à veritate alienum nõ eſ- *do paretur.*
ſe colligit Porta, quoniam ranæ tota hyeme lateant, & Vere prodeant. Aliter oleum
de ranis ſic paratur. In libra olei communis quatuor ranæ fluuiatiles ſuffocantur, dein-
de in fictili, lẽto igne, adeo efferueſcunt, vt caro ab oſſibus ſeparetur; tunc extractæ, &
G in mortario contuſæ denuò in oleo infunduntur, vt vnicam ebulitionem patiantur. Co
lato adduntur quatuor vnciæ terebinthinæ claræ, & paratur oleũ de ranis, quod Geor *lib. 2. Antid.*
gius Pictorius inſignis medicus miræ efficaciæ eſſe docuit. Vuecherius huiuſmodi ole- *ſpec.*
um ſic concinnat. Ora ranarum butyro implet, & in fictili vitreato, cuius fundũ exiguis
fotaminibus ſit peruium, reponit, alio vaſe, ſcrobe in terra facta ſuppoſito, omnibus ri- *Cancri re-*
mis diligenter luto inductis; poſtea ignem circumcirca accendit, cuius vi diſtillatur li- *medium.*
quor, qui illitus cancrum abſumere dicitur. His notatis, iam vires partium ranæ exami-
nandæ ſunt. Primitùs oculos ranarum in ſyndone Plinius ad lippitudines de collo ſuſ-
pendit. Cor ranarum alligatum, ex eodem Plinio, febrium algores minuit. Alij, ex Mi- *Cent. 1. me-*
zaldo ad mitigandos cauſonum æſtus, illud regioni cordis admouent. Alij viginti ſex *mor.*
corda ranarum in ſextario veteris olei decoquunt hocquè oleum per aurem mandibu-
læ dolore vexatæ Infundunt. Arnoldus narrat, quòd quidam laborans fiſtula in regio- *lib. 4. Breu.*
ne ſtomachi, cum antea curari non potuerit, quotidie quinquè ranarùm corda mane,
H inſtar catapotiorum, deglutiuit; ſicquè breui tempore curatus eſt. Pulmo ranę epilep- *Cordis vir-*
ſiam abolet, ſi veritatem ſcripſit Timotheus. Extrahitur enim a rana per tergus, inuol- *tutes.*
uiturq; in folio braſſicæ, & in olla concrematur, puluiſq; toties epileptico exhibetur, do
nec priſtinam ſanitatem adipiſcatur. An verò per pulmonem iecur intelligere voluerit, *Hepar.*
dubitandum eſt; ſiquidem multi Authores iecur prædicto modo paratum in comitiali
morbo feliciter adhibent. Iecur igitur venenatis morſibus, veluti tota rana, occurrit, vt
Nicander in Theriacis aſſeuerat. At hepar decoctum tritum cum melle, & dentibus im
poſitum in odontalgia inſignem habet prærogatiuam. Illius etiam decoctio in ſcabie
valet, vt teſtatur Auicennas ex ſignatura, quia rana gemino hepate prædita eſſe fera-
tur. Puluis tandem huius iecoris in acceſſione quartanarum febrium (referente Vueche *lib. 2. Antid.*
rio) vtiliter ſumitur. Fel vt recitat Plinius, ſi cum melle diſſoluatur, dyſſentericis reme- *ſpec.*
dio eſt; eodemque vermes in vlceribus naſcentes interimũtur ſanguis ranarum ortum

Sanguis. pilorum cohibet; quare Vuecherius, ad id præſtandum, aquam ſanguinem ranarum re- A
cipientem deſcribit. Adeps auribus inſtillatus, ſecundum Plinium, dolores tollit. Imò
Loco cit. eodem adipe difficultatem auditus emendari multi opinantur. Hodie in excellenti he-
morrohidum dolore huiuſmodi pinguedo fœlici cum ſucceſſu paſſim adhibetur. Inte-
Adeps. ſtina etiam huius animalis ab vſu medico non ſunt arcenda; nam Marcellus illa in oleo
decoquit, quo articulos vtiliter inungit. Pedibus ranarum in podagra Kiranides ſic
vtitur. Forcipe pedes poſteriores abſcindit, & in pelle ceruina dextrum dextro, & ſini-
Inteſtina. ſtrum ſiniſtro pedi laborantis alligat. Poſtremò ſperma ranarum examinandum eſt,
quòd à Chymiatris ad multas affectiones tantoperè commendatur. Id Renodeus opti-
Pedes. ma ratione reprobat. Inquit enim ſi colligeretur ſperma ranarum totius Galliç, illo nec
etiam fundum vaſis liniretur. Ideo ſatius erit dicere hoc ſperma nil aliud eſſe, niſi pri-
li.3. de mat. med. c.28. ma ſemina, ſeu oua, quç in primordio veris ranç proijciunt; hçc igitur in medico vſu vſur
pari poſſunt. Quare Ranzouius accipit portionem panni linei, & cum his ranarum ouis
probè abluit, & Soli exiccandum exponit, id ter repetit, & ſeruat ad vſum. In ſanguine
Sperma ranarum. igitur ab aliqua parte ſaucia implacabiliter dimanante hunc pannũ inſtar cataplaſma- B
tis vulneri apponit, & certo experimento id pluries cum vtilitate çgrotantis compro-
batum eſſe aſſeuerat. Quapropter Crollius in compoſitione ſperniolç vtitur aqua ex
ſpermate ranarum deſtillata, quod medicamentum ſua frigiditate deſperatam hçmor-
In Baſilica Chymica. rhagiam reprimit. Amplius ſi quis, menſe Martio, ſpermate, vel potius ouis ranarum
manus abluerit ſcabiem, & impetiginem pellet, teſte Geſnero qui narrat ſe legiſſe in
quodam libro Germanico manuſcripto eum, qui manus nitidas toto anno habere vo-
luerit, oportere menſe Martio, hoc ranarum ſpermate manus imbuere. Hoc eodem prç-
ſidio vſus eſt Michael Herus, vt purior, & nitidior fieret facies. Vnde ad combuſtionem
faciei, & ad vulnera ſclopetica Vuecherius linimentum ſemina ranarum recipiens deſ-
cribit. Quercetanus aquam ſpermatis ranarum chymicè diſtillat, quam in rubore
lib.1.Phar. faciei delendo, & in auferendis cçteris inflammationibus commendat. Aliter enim, &
facilius huiuſmodi aqua ſic paratur. Oua ranarum menſe Martio collecta in fictili nouo,
Aqua ſpermatis ranarum facilis. & diligenter operculato collocantur, vas terra obruitur in loco Soli expoſito; ſic enim
oua in aquã reſoluuntur, quç primo turbulenta, deinde clarior euadit; quç poſtea inflam-
mationibus impetigini, & alijs morbis cutis multum adiumenti affert. Ad finem baculus
quo rana à ſerpente excuſſa fuerit, parturientes adiuuare dicitur, ſi veritatem faſſus eſt
Plinius. C

VSVS IN VARIIS.

ALiquç partes ranç, interdum etiam tota rana in varijs vſibus locum habe-
re perhibentur. Idcirco Magi tradunt, ex Plinio, ranç oculos cum carnibus
luſciniç in ceruino loro alligatos vigilantiam, fugato ſomno, præſtare.
Linguam ranæ Agrippa capiti dormientis ſupponit, vt Is in ſomno lo-
quatur. Albertus verò eamdem linguam capiti ſuperponit, vt dormiẽs
loquendo ſecreta reuelet. Alibi verò cor colũbæ, & caput ranæ exiccat, huiuſquè pulue-
rem ſuper pectus dormientis inſpergit, vt omnia narret. Sanguine ranæ, teſte Porta
lib 8. Villa. nonnulli falces liniunt, quibus vites putantur, ne vllam à pruina iniuriam accipiant.
Tota rana, ſi ad varios trahatur vſus: in primis Varro coctam ranam cani obijcit, ut li- D
benter herum ſectetur. Cæterum Plinius eamdem in offa cani exhibet ad cohibendũ
latratum. Nonnulli ex ranis ad capiendos cancros eſcam parant, ut in hiſtoria cancrorũ
èxpoſuimus. Inſuper narrant Magi ex Plinio, nonnulla, quæ ſi vera eſſent, ranæ multò
utiliores uitæ humanæ eſſent, quam leges: tradunt enim arundinem, qua rana transfixa
fuerit, ſi à marito in menſtruis defigatur, adulterij tçdium generare. Item Conſtantinus,
ſi mulier in os ranæ uiuæ ter expuerit, eam eodem anno non concipere promittit. Sunt
fœminæ hodie inquit Bruyerus, quæ ranis utuntur, ut benè curato, & ſuccoſo ſint cor-
lib.22. de re cib. pore. Demùm nonnulli ranas potiſſimùm uirides in uino ſuffocant, quo poſtea ad homi-
nes abſtemios reddendos utuntur. Hoc ſcribit Porta in Phytognomonicis.
lib.7.c.7.

DE I

E

DE RANIS RVBETIS IN GENERE,

Et primum de Bufone.

Cap. II.

ÆQVIVOCA SYNONIMA, & Etymum.

NE æquiuocatione in hac hiſtoria laboremus, ſciẽdum eſt, quòd piſcis aquila Genuenſibus *roſpo*, nimirum bufo nuncupatur, quoniam figura capitis bufonem repręſentet. Gobio etiam fluuiatilis capitatus Cremonæ *Botta*, nempe bufo appellatur. Illa quoque auis, quæ Bononiæ *Gufo*, & Latinis bubo cognominatur, alibi, teſte Nipho, & Syluatico, bufo indigitatur. Vndè fortè manauit nomen Mimorum, & Hiſtrionum, qui vulgò bufones uocitantur; quoniam inſtar bubonis auis, ridiculos quoſdam motus, & geſtus edant. Bufo deniquè præter animal, de quo in præſenti capite agitur, apud Petrum de Tuſſignano Medicū, abſceſſum peſtilentem ſignificat; qui aliter bubo dicitur. Bufo igitur, teſte Nipho, animal eſt, quod rubeta nominatur; cum inter rubos frequentiſſimè uerſetur. Bufo aliquibus geminato F ſcribitur, quod Geſnero nullo modo probatur. Nos huius nominis etymum à uerbo vulgari *bufare* deriuamus. Homo enim bufare perhibetur, quando, vel ob iram, vel ob aliam cauſam violentum halitum efflat. Hinc ranæ rubetæ bufones fortè nominantur, quia in appropinquantes maximo impetu ſpiritum efflant. Hoc animal ranam luridam Varonis eſſe multi arbitrantur; quandoquidem huius decoctionem ad corpus glabrum reddendum præſcribit, qua facultate vulgaris rana, ex Geſnero, nõ potitur. Græci rubetam, ſeu ranam venenoſam φρῦνον vocant. Ariſtoteli φρύνη, & apud Etymologum φρύνος dicitur. Debet autem hæc vox φρῦνος, penanflexa ſcribi, quoniã penultimam ſyllabam longam habet. Deducitur fortè etymologia à φρὴν mens: cum venenum huius animalis illico petens caput, vertiginem inducat, ſed ſatius erit ſecundùm alios, etymum huius nominis à φρυγάνιον deriuare, quod vocabulum fruticem exiguũ, & virgultum ſignificat, cum bufones inter hæc ſæpiſſimè occultentur. Chryſippus (referente Plinio) Phryganion alligatum febribus quartanis remedio eſſe autumat, ſed quodnam ſit animal non deſcribitur. Geſnerus optimo iure non aliud animal, quàm bufonem, ſeu rubetam eſſe opinatur, propter horum vocabulorum conuenientiam, phrynon, & phryganion. Præterquamquòd phryganion, ſeu phrynon, à phryganijs, nempe virgultis deducitur. Φρύνιχος etiam pro φρῦνος reperitur apud Galenum in mentione acopi ex rubetis. Multi mendum eſſe in textu ſuſpicantur, cum ibidem rubetæ φρῦνοι, non autem φρύνιχοι nominentur. Apud Lucianum bufones non ſolum φρῦνοι, ſed quandoquè φυσαλοι nuncupantur, quoniam hæ beſtiæ leuiter etiam contactæ mirandum in modum turgeſcant, quaſi flatu repleantur à verbo φυσάω inflo, & diſtendo. Sunt qui μυοξὸν perperam bufonem appellent, quoniam à veritate tantùm diſtant, quantùm bufo à glire diſcrepat. Quare Mioxſus pro rana terreſtri venenata apud Syluaticum legitur, quæ vox proculdubio à voce græca myoxos corrupta eſt, quæ glirem ſignificat. Zab, in ſacris litteris, Rabi Salomon reptile ſimile ranæ interpretatur. Aliqui bufonem eſſe affirmant, Auicennas ranas lacunales nominat virides, & marinas rubeas pro rubetis ſumit, moxquè in capite ſubſequenti ranas citrinas pro paluſtribus venenatis vſurpat. Italis hoc animal roſpo, & botto vocitatur. Bottum vocari fortè opinatur Cardanus, quoniam vtri ſit ſimilis: vtrem enim Mediolanenſes bottam appellant. Apud Rhetos, qui Italicè loquuntur, Zatto, Germanis Krott, Hiſpanis Sapo eſcuerco, Gallis Crapaud, Flandris Padde, Anglis Tode, Illyrijs tandem omne genus ranæ Zaba dicitur. Aliqui, vt intelleximus vocant Ramaro, quod vocabulum propriè cuidam lacertæ ſpeciei conuenit. Aliqui *Rauanotro*. Sed huiuſmodi voces ſunt corruptæ, & ad ranam attinere videntur.

Rubeta Etymum.

li. 2. de hiſt. Anim.

li. 7. de cõp. med. ſec. loc.

In Leuit. cap. 11.

F

G

H

Di-

 A

DIFFERENTIÆ.
& Deſcriptio.

NIcander duplex ranę exitioſę genus eſſe conſtituit, primum rubetã ęſtiuam, paluſtrem, & vocalem, ſecundum ranam viridem in arundinetis uerſantem, & mutam, ſiue ſurdam appellat. Pariter Aetius duas rubetę ſpecies, nempe ſurdam, & non ſurdam admittit, & priorem tantum exitioſam eſſe ſtatuit. Hermolaus autem verba Aetij intellexiſſe non videtur, dum prędictas ſpecies inter ſe confundit, itaq; ſatius erit vnà cum Geſnero rubetã ſeu ranam venenoſam prima facie in duplicem, ſcilicet in terreſtrem, & paluſtrem diſtribuere, & iterum terreſtrem in triplicem ſpeciẽ diuidere. Prima erit quæ rubeta ſimpliciter ſeu buſo appellatur, ſecunda erit rana Phrynoides ad quam Geſnerus ranam gibboſam refert. Alij pro tertia ſpecie ranunculum viridem oſtendunt, qui in arboribus verſans pluuiam canendo pręſagire ſolet. Quamuis autem Ioannes Tzetzes omnem terreſtrem ranam mutam eſſe ſcripſerit, fortè id ab ipſo dictum fuiſſe exiſtimamus, quoniam hę rarò vocem edant ad differentiam paluſtrium, quę aſſiduè clamitant: vel quia omnes terreſtres admodum exilem vocem edant, pręter ranunculum viridem, qui in quercubus vociferatur. Ambiget etiam aliquis, cur omnes ranę terreſtres ad exitioſas referantur, cum tantummodò buſo venenatus eſſe feratur. Aduertendum eſt buſonem euidenti ſcatere venenò, reliquas autem ranas terreſtres, (licèt hę manibus impunè tractentur) in cibis ſumptas inſigne detrimentum humanę ſaluti afferre poſſe. Cęterùm buſones inter ſe, ratione loci, & ratione figurę diſcrepare videntur. Quoad locum quidã buſo eſt, qui altius intra terram gignitur, & interdum in ſaxorum commiſſuris reperitur, quando excauantur, vel cuneis finduntur. Vnde latomus quidam Antuerpię viuum buſonem in marmore inuenit. Item, ex Geſnero, Snebergi & Mannisfeldi quandoq; ex ſaxis educitur buſo, qui in lucem prodiens primò turget, mox perit. Talis etiam ſępè in Gallijs Toloſę in ſaxo arenario rubro, albis maculis diſtincto reperitur, ex quo molę parantur. Quapropter ex Georgio Agricola, huiuſmodi ſaxa priuſquã formentur in molas, diligenter à lapicidis examinantur, num buſo aliquis intus lateat. Alioquin molę ad vſum tranſlatę vi caloris diſrumpuntur, & rubeta triticum venenans emergit: hunc poſtea buſonem idem Agricola πυρίφρυνον ab igneo calore nuncupat. Ad rem Ambroſius Pareus verba faciens de mirabili quorumdam animalium ortu, hæc habet verba. *Dum in villa mea, quæ ad Medoramæ pagum, frangenda curarem grandia ſaxa, in vnius medio buſo compertus eſt. Quod ego dum maximè admirarer, quod nullum extaret ſpatium, in quo id animal gigni, augeri, & viuere poſſet. Non eſſe mirandum monuit lapicida, peruulgare enim vt, & plus quam quotidianum id eſſe. Fieri certè poteſt, vt ex lapidum ſubterraneis, & vilibus inclusorum humidiori portione per putredinem diffluente, & à calore cœleſti ſuper vniuerſam Mundi molem miſcentur diffluente animata ſuppetat materia huiuſmodi animalium generationi.* Ratione figuræ, & corporeæ molis, rubetæ iuxta varias regiones, variæ eſſe perhibentur. Ouiedus in Summario Indiæ occidentalis narrat in Dariene rubetas magnas verſari, itaut quandoquè nonnulla harum oſſa, & præcipuè coſtæ reperiantur; quæ feſtium coſtas adæquent. Item ex loco agri Tigurini iuxta arcem Kiburgam, paruum genus rubetæ Geſnero allatum fuit, quod ſub quodam trunco ſe abdiderat (erat enim initium Septembris) duplo minus communi rubeta, tergo luuido, ventre aſpero ex fuſco albicante, oculis aureolis, & digitis poſterioribus piloſis. Hoc genus rubetæ rariſſimum alibi non inueniri aſſeuerant. Vox ei ineſt argutiſſima, quæ tubę inſtar è longinquo auditur. Hoc genus buſonis, ratione vocis, ab alio deſcripto in libro de natura rerum diſcrepare non videtur, quod cornutum Barbari vocant, non quia eminentia cornuum, inſtar rubetæ Plinij, inſigniatur, ſed quia ſono vocis, ſonum cornu, vel tubæ imitari videatur. Pariter anno Domini 1581. Franciſcus Gentenſis dentium extractor nobis communicauit buſonem, vel rubetam viſu mirabilem longitudine vnius dodrantis cum palmo, quæ tota erat tuberculis quibuſdam, ſeu maculis circularis, & oualis figuræ cinerei, & caſtanei coloris referta, ſed quod magis dignum eſt admira-

tione

Bufonis differentia.

Rubetarum differẽtia à figura.

B C D

E tione contra aliorum bufonum naturam habebat caudam albicantem longitudine palmi cum dimidio. Pedes anteriores in quatuor digitos erant ſciſſi, poſteriores in quinos, intericcta tunica, more ſtegnopedum. Os habebat edentulum, & amplum, & ſupra oculos duo tubercula amygdalinæ figuræ. Huic animali valdè ſimiles ſunt bufones, qui à circulatoribus finguntur, quorum duas icones hic damus. Placuit etiam exhibere iconem ranæ gibboſæ Geſneri, quæ procul dubio rubetis adnumeranda eſt: hæc ſimiliter ratione figuræ à reliquis diſcrepare videtur: nam illi ſunt duo cornicula in dorſo vtrinquè eminentia, color ferè viridis, ſed obſcurus, & ſubfuſcus. Latera maculis rufis ſcatent, ſunt & digiti pedum rufi. Dorſum ſupra thoracem paucis maculis nigris diſtinguitur. Venenoſam eſſe hanc rubetam ex colore licet colligere. Hanc Germani, ex Geſnero, hortenſem ranam, vel graminis ranam vocant, cum in gramine libenter degat. Hæc quoquè non eſt muta vt voluit Tzetzes, nam Geſnerus mutam non inuenit, dum illam nudato enſe perſequeretur, quoniam clamare cæpit antequam sauciaretur; niſi velimus illam appellare mutam, quia non clamet niſi lædatur. At vulgaris rubeta, ſeu

Ranæ gibboſæ deſcriptio

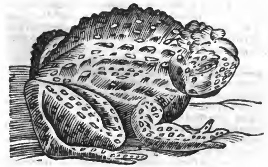
F bufo tanquam notiſſimum animal longam deſcriptionem expoſtulare non videtur: cutim autem habet denſiſſimam, vt optimè tradit Albertus, lurido ſeu fuſco colore perfuſam, maculis veluti quibuſdam puſtulis aſperam, nigris præſertim in lateribus, ventre turgido, & inſlato, capite craſſo, dorſo lato quemadmodum in icone licet cõtemplari. Quamuis autem Guntheus poeta cecinerit.

Bufones nigri qui.

Plurima monſtrificis animantia Romá cauernis
Occulit, hic virides colubri, nigriq́ bufonei.

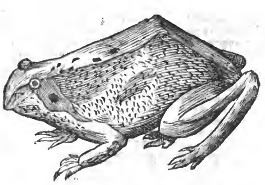
Nos tamen per nigros bufones, multis maculis nigris diſtinctos ipſum intellexiſſe opinamur. Alioquin bufonem totum nigrum Authores non memorant;

Bufo.

Digitized by Google

Rubeta gibboſa Geſ.

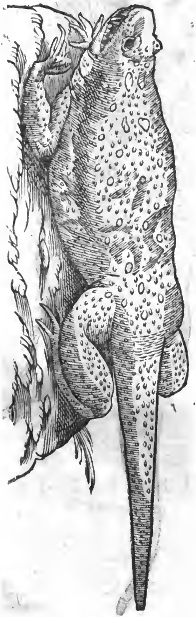

NATVRA, ET MORES.

MAior pars proprietatum, quas natura rubetis inſinuauit ex deſcriptione animalis colligēda eſt. Primò rubeta adulta adeò craſſo,& tenaci corio tegitur, vt acutiſſimo palo à ruſticis quandoq; perfodi minimè poſſit. Deinde adeo decolorata eſt,vt ſi quis,quãuis optimè coloratus diutius eam C
lib. 3. Phyt. cap.4. intueatur,pallidus,& tanquam ictericus , ex Porta, efficiatur . Prçterea hoc habet à natura , vt pilis careat; vnde emanaſſe adagium Geſnerus narrat, quod paſſim in Germania profertur in hominē ſtolidū,& nullius mentis. *Tantum ſenſus illi ineſt quantum pilorum rubeta.* Habet etiam naturaliter bufo,ad mentem Ariſtotelis,exiguum lienem , & oua ventri ſubdita. Venter autem eſt adeò turgidus,vt vētroſum animal ſçpè cognominetur. Hinc Fauſtus canebat.

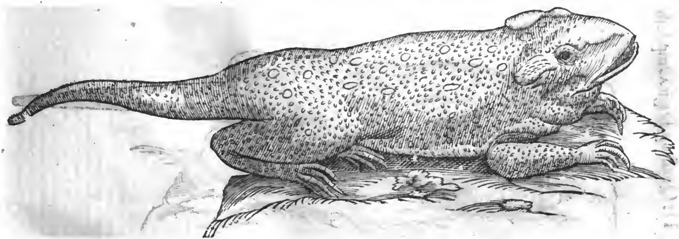
Nec niſi ventroſis vulſa bufonibus aures.

Quoad viſionem , natura his animalibus ſpiritus ſubtiles, & debiles ingenerauit; itaut noctu,& non interdiu optimè cernant. Quocirca,ex Alberto,Solis ſplendorem odio habentia, die latibulantur, noctu verò per loca ab hominibus potiſſimum trita vagantur.
lib.8.c. 34. Hyeme quoq; ſepulta ſomno in cauis latitant , ſi vera ſcripſit Aelianus,donec vernum tempus acceſſerit , quia tūc à latibulis egredientia reuiuiſcere dicitur. Ratione motus, rubetç inſtinctu naturali, & ob corpus ignauum, & turgidum tardo incedunt gradu, & D quandoq ; etiam ſed rarò aliquantulum ſaliunt. Hinc dimanauit prouerbium apud nos vulgantiſſimum. *Velut bufo, qui aut non mouetur aut ſalit.* De homine, qui in peragendis negocijs neſcit quamdam ſeruare mediocritatem. Demùm ſi contemplemur venenum procul dubio rubeta terreſtris in comparatione ad paluſtrem magis venenata eſſe perhibetur. Hodie etiam vulgares buſonem aquaticum nihili pendunt quoniā omni veneno ſpoliatum eſſe aſſeuerant. Vtraq. tamē rubeta,ſcilicet tam terreſtris quàm aquatica,
Rubetç virus. ex Georgio Agricola, ſi ſçpius verberetur,inflato corpore primò virus ex clunibus exprimit,deinde guttas quaſdam malè olentes effundit,& interdum ad menſem Aetij, lçdendi animo inſurgit. Hac ratione herbas,fungos,fraga, & cçtera huius generis inficit.
li.3.de mor. occult.c.19 Quare homines inſcij ſimil a comedentes facilè venenantur . Immò etiam ſaliua bufonis herbis virus communicare ſolet, quæ vt ſcribit Euſtachius Rudius,non minus lethalis eſt quàm napellus.

Bufo caudatus,& dentatus fictus à circulatoribus.

Bufo caudatus ſine dentibus fictus à Circulatoribus.

E

VOX, LOCVS, CIBVS, Generatio.

VOcem rubetarum exprimere difficile eſſe exiſtimamus, cum diuerſæ ſpecies aſsignatæ fuerint. Verumtamen paluſtris, quæ amphibia eſt ferè more ranarum coaxat. Terreſtris verò in ſuis latebris iacens hunc ſonũ *gru, gru, gru*, edere ſolet. De loco ſcribit Plinius rubetas vtroquè elemento, nempè terra, & aqua delectari. Verum ipſe fortè rubetam paluſtrem tamquam amphibiam intelligebat; ſiquidem terreſtris ab alia, genere diſcrepat, & loco opaco, nemoroſo, & putrido gaudet, cauoſq; incolit iuxta illud Vergilij. *lib. 1. Georg.*

Inueniturq́; cauis bufo, & quæ plurima terræ
Monſtra ferunt.

F In Hybernia, ut prodit Ioannes Bohemus, huiuſmodi animalia, quemadmodum nec vlla noxia vagantur, immò illuc aliundè delata, ſola pulueris aſperſione, pereunt. Itaquè bufo vt plurimùm ſub terra habitans terreo humore, herbis, lumbricis, ex Alberti ſententia, victitat. Immò pondere, & menſura terra veſcitur, vt legitur in libro de natura rerum. Quantum enim terræ pede anteriori comprehendere poteſt, tantum illi pro cibo quotidiano eſſe ſolet; cum timeat, ne hoc alimentum illi deficiat. Hæc opinio, teſte Alberto, à vulgo recepta eſt, ſed adhuc nullo conſtat experimento. Quare bufo à Græcis γηοφαγος, nempe terram comedens cognominari poſſet. Saluia etiam libenter veſcitur, inquit Phyſiologus, cum tamen radix ei lethalis ſit. Nutritur etiam, vt alij volũt, apibus; etenim ſubiens aditus aluei afflat, & obſeruans volantes apes rapit. Quoad generationem, hæ beſtiæ ex ouis, vt cæteræ ranæ, excluduntur: hinc tamen non fit, quin etiam ex putrida materia oriantur, quod animalibus etiam viuiparis contingere ſolet, vt in capite de mure enucleatum fuit. Primitùs igitur ex puluere cremati bufonis in latebra humida ſepulto paulò poſt bufones emergunt. In Dariene Prouincia noui Orbis (vt tradit Petrus Martyr) ex guttis dextra manu mancipiorum cadentibus, dum pauimenta irrigantur, bufones gignuntur. Anas etiam ſepulta, & putrefacta bufones generare dicitur, vt canit Reuſnerus in Paradiſo poetico.

lib. 3. de mor. Gent. — *Rubetarum cibus.* — *Generatio.*

G

Gignit anas putrida tellure ſepulta rubetas,
Cum perit in terra, qui prius ignis erat.

Hoc procul dubio deſumptum fuit ex poemate Ioannis Vrſini, in quo introducit anatem loquentem hunc in modum.

Bufones gigno putrida tellure ſepulta,
Humores pluuij fortè, quòd ambo ſumus.
Humet is, & friget, mea ſic vis humet, & alget,
Cum perit in terra, qui prius ignis erat.

Porta etiam narrat non eſſe difficile ex ſanguine menſtruo putrefacta rubetas generari; quandoquidem mulieres vnà cum fœtu humano interdum rubetas enituntur, quemadmodum paulò inferius, quando agemus de monſtris, declarabimus. *lib. 2. Mag. nat.*

H

ANTIPATHIA, & Sympathia.

DIſſenſum capitalem inter bufonem, & nonnulla animalia intercedere multi authores teſtificãtur. Primò igitur valdè diſſentit à felibus, quia cũ ipſis dimicat, & interimitur. Immò ex ſententia Ariſtot. triorches, phrynus, & ophis, nempe buteo rubeta, & ſerpens inter ſe præliantur. Talpa quoquè & bufo agreſti odio ſe proſequuntur, quoniam ſe inuicem vorant, vt in historia Talpæ expreſsimus. Amplius hoſtili animo ſæuit in lacertã, ſed magis in araneũ, quia ſi ab hoc pungatur, ob aranei virus, diſrumpitur. Idcirco narrat Eraſmus, quòd

Digitized by Google

homo quidam aliquot ſcirporum faſciculos in cubiculum congeſſerat, ſparſurus A
cum ei commoditas ſuppeteret. Is cumà prandio ſupinus dormiret, ab ingenti bufo-
ne oppreſſus eſt, qui os dormientis infixis ſuperno, & infetno labio quatuor pedibus
obſedit, quare detrahere bufonem certus erat interitus, non amouere, quid letho crude
lius. Idcirco quidam ſuaſerunt, vt patiens ſupinus ad feneſtram deſerreretur, vbi in-
gens araneus telam texebat. Hoc facto, araneus, hoſte conſpecto, ſtatim filo ſe libra-
uit, & bufoni ſpiculum infixit: tunc bufo intumuit, ſed non receſſit; at tertio ab araneo
repetitus mortuus decidit, hancquè gratiam araneus hoſpiti ſuo retulit. Inſuper rubetæ
inanimata quædam abominantur, vt ſal, quo buſo inſperſus, vt voluit Albertus, ad oſſa
vſquè conſumitur. Deinde à grauiodore abhorrent, quocirca, ex Palladio, ad has be-
ſtias ab hortis fugandas coloni rutam, naſturtium, corium, & quicquid ſpirat grauitatem
odoris, adurunt. Immò, & odorem florentis vineæ fugiunt. Præterea ſunt alia tũ ani-
malia, tum plantæ, quibus cum bufones maximum habent conſenſum. Primùm inter hos,
& alaudas criſtatas maximam cadere ſympathiam vulgus credit; cum aſſetat hancauẽ
in terra oua parere, quæ poſtmodum à bufonibus ſouentur, quod à veritate alienũ eſſe B
lib. 7. Phyſ. cap. 15. Albertus teſtatur. Deinde ob quamdam ſympathiam rubeta muſtelam ad ſe allicit (mi-
rum ſpectaculum) vt à viris fide dignis Porta accepit; quamuis ab aliquibus Veterum
adhuc litteris non ſit proditum. Siquidem muſtela ex arboribus rubeta inſpecta, voci-
feratur, quaſi auxilium implorans, deinde deſcendens in os patulum expectantis rube-
tæ illabitur. Si plantas conſideremus, bufo plantagine delectatur: nam ictus ab araneo,
vel ſerpente, hac demorſa planta, ſibi medetur, vt aſtruit Plinius. Saluiã etiam bufones
amant, cum ſub illius frutice libenter ſtabulentur, quemadmodum ex duabus hiſtorijs li
Centur. 1. memor. cet colligere. Primam recitat Ioannes Boccacius (referẽte Mizaldo) de quodam in hor
to folijs ſaluiæ dentes fricante, qui paulò poſt obijt. Quamobrem familiares, & conſan-
guinei cauſam repentini interitus inquirentes, totum ſaluiæ fruticem extirpari iuſſerũt,
ſub quo magnum bufonem inuenerunt, qui ſaliua fortè folia ſaluiæ humeſaciebat, & ha
litu totum fruticem inquinabat. Alteram habemus à Pareo, qui tradit duos mercatores
non longè ab vrbe Toloſana, dum prandium in hoſpitio parabatur, in hortum diuerten-
lib. 20. c. 24. tes folia ſaluiæ legiſſe, illiſquè illotis, pro dentium frictione, & vini infuſione vſos fuiſſe,
qui poſt prandium facti tumidi cum lingua nigricãte, maximam veneni ab hoſpite ſum C
pti ſuſpicionem dederunt. Tandem in horto penès ſaluiæ fruticem magnum cauum bu-
fonibus plenum inuenerunt.

VENENVM, ET MEDELA.

PAuco, & miti veneno rubetam redundare ſcripſit Albertus. Verùm Geſ-
nerus hoc aſſertum fortè verum eſſe in Germania ob regionis frigidita-
tem tradidit; Niſi fortè Albertus cuiuſdam authoris opinionem ſecutus
fuerit, qui ranunculum viridem pro rubeta intellexerit. Alioquin hoc ru-
betæ virus inter venena primi ordinis recenſetur; & Rhaſis ab hoc ve-
neno mulierum conceptionem impediri affirmat; Immò aſpidis morſus (Aeliano teſte)
ſi rubetam comederit inſanabilis eſſe perhibetur. Item in Pamphilia, & Ciliciæ mon- D
toſis locis, qui comederint apros ſalamandras vorantes, ex Plinio intereunt. Idem con-
tingere multi exiſtimant, ſi apri rubetas ederint, Cardanus etiam affirmat, ſi ſal, quo bu
fo extinctus eſt, in aqua diſſoluatur, & in ea induſium lauetur, hoc hominem indutũ gra
li. 3. de mor. occult. c. 19. uiſſima, & incurabili ſcabie corripi. Prædictis addamus authoritatem clariſſimi viri Eu-
ſtachij Rudij, qui primo bufonem terreſtrem paluſtri nocentiorem eſſe ſtatuit, deinde
eius puluerem, & morſum tanquam teterrimum venenum deteſtatur. Et quamquam
morſus huius beſtiæ dentibus carentis ſit illegitimus, attamen particula gingiuis cõpreſ-
ſa madefit ſaliua, quæ per cutis ſpiracula ingrediẽs demorſos venenat; & præcipuè, ſi be
ſtia ob iram prius inflammata fuerit. Quapropter Venefici hoc animal ſuſpendunt, &
virga percutiunt, indequè ſpumam dimanantem peſtiferum virus eſſe atteſtantur. Scho
liaſtes Nicandri tradit, quòd venenum rubetæ collecturi pellem animalis pungunt, ſa-
niemq; inde fluentẽ legunt, & in potu, vel cibo miſcẽt. Sed non omnẽ rubetã veneficijs
idoneã eſſe nõnulli credũt, ſed tãtũ illã in calidioribus locis verſãtẽ; ideoq; Scholiaſtes
prædi-

E prędictus rubetam ęſtiuam nominauit. Alij, ſecundùm Aelianum, puncta tantùm rubetę
ſuperficie, eam in vtraque aqua plenum infundunt, quam poſtmodum potibus additam le-
thalem eſſe perhibent. De hoc Iuuenalis ſic cecinit. *Satyr. 1.*

Occurrit Matrona potens, quæ mol. calenum
Porrectura viro miſcet ſitiente rubetam.

Antequam ad alexipharmaca huius veneni accedamus; primùm ſigna huius aſſumpti re-
cenſere neceſſe eſt. Dioſcorides inter hęc, tumorem, pallorem, ſpirandi difficultatem, *li. 6. de mat.*
ſingultum, & inuitam geniturę effuſionem enumerat. Auicēnas prędictis ſignis addit gut *med.*
turis inflammationem, dyſenteriam, animi deliquium, vertiginem, & vomitum. Ad rem
Ponzettus narrat fuiſſe quemdam hominem, qui inſcius, accepta canna, qua infixus fue- *Signa vene-*
rat bufo, ex proprio agro, animalia expulit, deinde domum reuerſus, cum primum co- *ni rubetæ.*
medere cępit, cibum, quem tangebat, euomuit, nec ceſſauit, donec cibus illi per alienas
manus adminiſtratus fuerit. Hinc intellectum eſt venenum ex illo calamo manibus com
municatum fuiſſe: quod cum eſſet craſſę ſubſtantiæ, cutim tantùm inficiens ad intimas
partes penetrare non potuit. Deniq; hoc eſt illud venenum, ex quo pauci euadunt, & qui
F curantur, ſecundùm Auicennam, vt plurimum fiunt edentuli. His expoſitis, ad remedia
primò ſimplicia, deinde compoſita deſcendemus. Inter ſimplicia aliqua animalia, & eo- *Remedia ve-*
rum partes recenſentur. Itaq; cancri fluuiatiles triti, & poti aduerſus omnia venena, & *neni rubetæ*
priuatim contra rubetã à Plinio commendantur. Cinerem etiam rubetæ quemadmo-
dum, & cinerem leporis marini ſaluberrimũ pręſidiũ aduerſus proprios ictus Albertus
prędicat. Plinius addit cerui, cornu dextrum contra rubetarum virus terra obruere,
idemq; præſtare ſanguinem teſtudinis marinæ aſſeuerat, ſi cum cymino, & leporis coa-
gulo in vino bibatur. Quid plura? lac muliebre, ex Plinio, in hoc caſu datur, & inſtil-
latur. Immò ex Mizaldo, ſaliua hominis ſani ſupra inflammationes a rubetis factas vti- *Centur. 3.*
liter inſpergitur. Si de herbis verba faciamus. Dioſcorides pręter vomitionem, & meri *memor.*
potionem, in exterminando hoc veneno, duas drachmas radicum arundinis, vt totidē
cyperi præſcribit. Quare Bouſſuetus hanc ſententiam confirmans ſic inquit.

Bufonis torum hic vultum, aut pinxiſſe rubetam, *In lib. de*
Quid prodeſt, ſi ſit notus vterq; ſatis? *nat. aquatil.*
G *Contra horum virus vomere expedit, atq; cypari*
In vino drachmas exhibuiſſe duas.

Inter alias plantas Plinius in profligando hoc veneno phrynion in vino extollit, quam
plantã alij poterion, alij à radicibus neruoſis neurada vocant. Videtur hoc medicamen-
tum nomen à remedio adeptum fuiſſe; cum phrynos rubeta ſit. Noſtra autem ætate ex
Geſneri mente, quid ſit ignoratur. Pręter plantas, laudatur terra ſigillata, ſeu terra
Melitenſis, quam vulgus terram, & gratiam S. Pauli appellat; hęc enim cum ſaliua ſu- *Smaragdus*
bacta, ex Paracelſo, rubetę veneno vtiliter imponitur. Item commendatur ſmaragdus; *remediũ eſt*
in quem ſi bufo intueatur, oculi eius crepitant, & in menſa ſi detineatur venenorum *huius vene-*
vim frangere dicitur. Quapropter Conciliator puluerem ſmaragdi ad pondus ſcrupuli *ni.*
cum vino exhibet, iubetq; ęgrum in mulum recenter exenteratum ingredi, ibiq; morari
donec cadauer frigidum fiat, totieſq; exenteratum mulum, vel equum, vel bouem, ſi
mulus deſit, intrare; donec effuſo copioſo ſudore, nocumentum ceſſet. Aetius mulis, &
H alijs animalibus poſtpoſitis, patientem in clybanum, vel alium locum calidiſſimum in-
gredi pręcipit, vt, euocato copioſo ſudore ęgrotus liberetur. Alij ad expugnãdum hoc
virus, lapidem in capite bufonis repertum ad ſydera vſq; extollunt. Simplicibus medi-
camentis ſuccedunt compoſita, Rhaſis Dialacca, & Diacurcuma laudat. Alij magna an-
tidota, ſcilicet theriacam, & mitridatium cum vino data tribus continuis diebus probãt.
Alij Quintam eſſentiam theriacalem à Matthiolo deſcriptam propinãt, & extrinſecus
oleum de ſcorpionibus Matthioli adhibēt. Crollius proponit arcanum Theophraſti ad *In Baſil. A*
quæuis venenorum genera præſtantiſſimum. Poſtremò ad bufones in ventre genitos *chym.*
educendos Geſnerus in libro quodam Germanico manuſcripto, inuenit hoc prędidium.
Sumitur ſerpens exenteratus, capite, & cauda amputatis, & in fruſta ſectus in aqua eli-
xatur; pinguedo autem ſupernatans patienti bibenda exhibetur, ſicq; bufones per vo-
mitum eliciuntur, idq; toties repetitur donec omnes exierint.

 A

DENOMINATA.

AB animantibus denominatis à rubeta, vel bufone inchoantes; primò incidemus in quandam accipitris ſpeciem, quę rubetaria cognominatur, quoniam rubetis inſidias tendit. Item ex Scaligero quidã piſcis in Aethiopia capitur capite fœdo, & quaſi bufonis vario, atq; maculoſo, in reliquo corpore, congroſimilis; ideo hunc piſcem Bufocongrum appellant, *Exerc. 226.* ſunt etiam apud Indos animalia *Guies* nuncupata, quę bufonis faciem repręſentant: hęc ab Incolis Diabolo ſacrificari ſolent, vt legitur in hiſtoria morali Indię occidentalis. Verùm maiori admiratione dignum eſt homines etiam à rubetis denominari. Siquidem Phrynondas vir Athenienſis fuit notę improbitatis. Vnde, vt notat Etymologus, homines improbos phrynondas cognominant; *lib. 5. c. 18.* quia huiuſmodi homines maligni ſint, vt rubetę, quę Gręcis φρῦνοι appellantur. Item Phrynis citharędus Mitylenæus fuit, & Phrynichi duo Athenienſes Tragici. **B** Quorum omnium Suidas meminit. Immò Phryne meretrix olim famoſa fuit, vt ſcribit Euſtathius, *Iliad. χ.* quæ ita fortè propter pallorem cognominata fuit. Ad herbas ſi noſmet conuertamus. *Plantę.* Prima fronte ſeſe offert φρύνιον fruticis genus, aliàs poterion apud Plinium vocatum, quia venenum rubetarum profligare dicatur. Quamuis hoc nomen phrynion, paronichię quoq; an Dioſcoride attribuatur Herba, quę à Matthiolo Holoſtium dicitur, graminei eſt generis; ideoq; à Taberne montano gramen bufonum appellatur, aut quia huiuſmodi animantes ea veſcantur, aut quia ſub illa libentiſſimè occultentur. Sunt, qui linariam vulgarem, vt tradit Ruellius, *li. 3. de nat. ſtirp.* Germanicè Krottenſtachs, ſcilicet linum rubetarum cognominent. Amplius nonnulli Germani, ex Geſnero, cicutam Krotterpeterle, nempe petroſelinum, vel apium bufonum fortè ob fętorem indigitant. Immò herbam quam Botanici cotulam fætidam dicunt, quidam Germanicè anethum bufonum nominant, quamuis hęc herba cum bufonibus nil commune, præter putorem, habeat. In quibuſdã Heluetiæ locis, vt narrat Geſnerus, Botrys herba bufonis vocitatur, quia antequam cauleſcat, folia circa radicem valdè adhærentia terrę producat, forſitan ob eamdem rationem, chamæſycem plantam tithymalis adnumerandam, **C** Germani (teſte Geſnero) Kroterkraut nimirum herbam bufonum nuncupant; quoniam cauliculos humi adhęrentes proferat. Hodie apud nos, nonnulla tubercula ex materia acri ſupra linguam, & in partibus internis labiorum naſcentia, *roſpetti*, quaſi paruos bufones vulgus appellat; forſitan quia tanquam bufones in tumorem eleuentur.

Lapis bufonum. Poſtremò oſtenditur quidã lapis à nonnullis bufonites dictus, à Gallis crapaudina, cum ipſis *crapaud* bufo dicatur. Alberto hic lapis borax, & alibi lapis Niſe, aliàs Nuſe vocatur, quem in capite bufonis naſci aſſeuerat. Agricola agens de foſſilibus memorat Brontiam, quam bufonis lapidem maiorem, & ceraunium, quã bufonis lapidem maiorem leuem interpretatur. *lib. 5. de nat. foſſ.* Hic lapis, ſecundùm aliquos, interdum eſt albus, qui præfertur, aliquando fuſcus, & ſubniger, qui probatur quotieſcumq; in medio gutta citrina conſpicitur, aliter eſt virulentus. Immò ætate Alberti, totus uiridis inuentus eſt, & eodem referente, figura bufonis in lapide quandoq; impreſſa viſitur. *lib. 22. de An.* Elicitur autem lapis ab animali hac ratione. Bufo in quapiam cauea, incluſus Soli ardentiſſimo, aliquot dierum ſpatio exponendus eſt, **D** donec ſiti afflictatus, onus capitis, ſcilicet lapidem per os deponat, qui ſtatim excipiendus eſt, priuſquam ab animali reſorbeatur. Alij ex Mizaldo, bufonem in fictili pertuſo clauſum formicis edendum in myrmecia collocant ſic enim fit, vt *Centur. 9. memor.* exeſa carne, lapis cum oſſibus relinquetur. Prædictum modum ſeruari in Anglia Geſnerus tradit, ſed rubetam annoſam per medium ſciſſam ſine vllo vaſe formicis exponunt, inde poſtea carne exeſa, os frontis nigricans, & prædurum ſumunt, & pro legitimo lapide bufonis vſurpant. Braſauolus ſcribit, ſe in capite huius animalis lapidem inueniſſe, qui potius erat frontis os in lapidem concreſcens, cum animal terra ſæpè alatur. Quocirca Geſnerus ſibi perſuadere nunquam potuit ſolidiſſimum lapidem in huiuſmodi animante generari poſſe, qui, ſumma durities, à ſummis cauſis efficientibus dimanare debet. *lib. 8. Mag. Nat. cap. 9.* Porta quoquè fatetur ſe multos bufones dilaniaſſe, nec vnquam lapidem vllum inueniſſe, propterea illum, qui pro lapide bufonis paſſim oſtenditur, mineralem eſſe exiſtimat. Nos lapidem, quem ſub hoc nomine conſpicati ſumus oſſeæ potius ſubſtantiæ,

ad

E ad mentem Braſauoli,& Geſneri,eſſe opinamur. Alij fuerunt huius ſententiæ hunc lapidem naſci ex illa viſcoſa ſpuma,quam bufones hyberno tempore in cauo congregati in caput magni bufonis afflant. At Chriſtophorus Salueldenſis hunc lapidem in quadam ſpecie rubetæ apud Gallos,& Hiſpanos tantummodo oriri aſſeuerantius dicit quę rubeta cornuta eſt,maculis croceis,& nigris liuentibus inſignita nomine borax. Gemma verò eiuſdem nominis magnitudine mediocris fabæ annulis Principum includitur. Etenim lapis hic,præſentibus venenis colorem mutat,& quaſi ſudans guttas emittit. Idem de gloſſopetra verum eſſe nonnulli affirmant. Indica etiam gemma eſt,ex Georgio Agricola,ſubrufo colore,quæ attrita purpureum colorem effundit, & (mirum dictu) à noſtris bufonibus expetitur. Hinc fortè originem habuit illud,quod de cognitione huius legitimi lapidis circumfertur,nimirum ſi oſtendatur bufoni,& ipſe ſe ſe erigat,quaſi lapidem contacturus,tunc illum optimum,& legitimum eſſe cenſendum eſt: hoc ex relatione cuiuſdam medici Regij Mizaldus ſcripſit.

Lapis bufonis in qua rubeta oriatur.

Cent. 9. memor.

F PRÆSAGIA, PRODIGIA, Monſtra.

GVlielmus Gratarolus ſcriptis mādauit plures bufones,magnos præſertim à cauernis veſperi egredientes pluuiā præſagire. Sueſſanus tradit quòd, bufonem quempiam obuiam fieri fœliciſſimum augurium fuiſſe Antiquitas exiſtimauit. De prodigijs habemus anno 1091. in Teutonicis partibus carnem cum ſanguine pluiſſe, & bufones cum piſcibus è cœlo cecidiſſe,vt legitur in fragmēto hiſtoriæ Germanicæ incerti authoris. Amplius anno 1553. in villa quadam Thyringia ad Vnſtrum,à muliere bufo caudatus natus eſt,quemadmodum in libro de Prodigijs,& Oſtentis habetur. Nec mirum,quia Cœlius Aurelianus,& Platearius ſcribunt mulieres aliquando cum fœtu humano bufones, & alia animalia huius generis eniti. Sed huius monſtroſæ conceptionis cauſam non aſſignant. Tradit G quidem Platearius illa præſidia, quæ ad prouocandos menſes commendantur, educere etiam bufonem fratrem Salernitanorum;quemadmodum Aliqui lacertum fratrem Longobardorum nominant. Quoniam mulieres Salernitanæ potiſſimum in principio conceptionis,ſuccum apij,& porrorum potant,vt hoc animal interimant,antequam fœtus viuiſcat. Inſuper mulier quædam ex Geſnero,recens nupta cum omnium opinione prægnans diceretur,quatuor animalia bufonibus ſimilia peperit,& optimè valuit. Itē alia, cum puerum enixa eſſet,inter ſecundas animal ranæ,vel bufoni ſimilimum eiecit. Huiuſmodi autem animal ad molæ genera Amatus Luſitanus reduxit. Idem nonnullis mulieribus in Heluetia,ſed rarius Geſnerus accidiſſe audiuit. Cæterum maiori admiratione tenemur,dum intelligimus homines aliquando bufonem euomuiſſe;cum horrendum dictu ſit tales beſtias in ventriculo,& inteſtinis humanis ſtabulari. Huius rationem naturalem Geſnerus aſſignare nititur, dum inquit id interdum poſſe euenire à genitura horum animalium,nimirū ab vno,vel altero ouo à continua illa ſerie ſeparato, quę cum H potu aquæ incautè hauriuntur. Et licet in terra, & aqua bufones quandoque ex putri materia producantur;in corpore tamen humano id fieri non poſſe eruditi viri exiſtimant. Lumbrici quidem in inteſtinis ex putredine procreantur,ſed non ducūnt ortum ex materia tam putrida,qualem generatio bufonum expoſtularet. Quapropter hauſta bufonis genitura,& ſtomachi villis ob viſcoſam ſubſtantiam adhærens nō concoquitur, neque à calore ſuperatur,cum humanæ naturæ penitus aduerſetur. Immò vis venefica non diſpergitur,cum in pellicula ouum contineatur,ſed ſtatuto tempore animal gignitur,quod ibi natum cum meliore nutriatur alimento non venenat. His addamus quòd minus veneni eſt in genitura,quæ in aqua reperitur,quemadmodum etiam rubetæ paluſtres terreſtribus minus venenatæ eſſe perhibentur.

li. 1. de Aug.

In cap. de reten. menſtr.

Bufones à muliere orti.

Quomodo bufones in humanis inteſtinis generentur.

 A

MIRACVLA.

lib.4.c.26. LEgimus apud Heiſterbacenſem in hiſtorijs miraculorum,quòd Monachi quidam Prumienſes,feria tertia ante diem cinerum, in priuatis cuiuſdam ſacerdotis ædibus,ad cœnam inſigni magnificentia, ingentiquè epularũ apparatu inſtructiſſimam acceſſerunt,vbi ad dimidium vſquè noctis lautiſſimè ſunt comeſſati. Denuò, priuſquam diluculare,ad comedendum ſurgentes,gallinam præparari iuſſerunt.Verùm, qui hanc ad coctionem exenterabat, magnum bufonem viuum in illius aluo reperit.Ideoquè repente magno edito clamore omnes comeſſatores ad ſpectaculum conuocauit,qui gallinæ inteſtina in magnum bufonem tranſmutata conſpicati,& magna admiratione referti à loco conuiuij ſtatim receſſerunt. *lib.10.* Idem Author recitat miraculum, quod accidit in Perge villa Diœceſis Colonienſis:vbi quidam delicatus ſacerdos,voluptatis gratia,æſtiuis diebus, vinum non niſi B in phiala diligenter refrigeratum bibere ſolebat.Vnde quadam die phialam vino plenam attollens magnum bufonem in fundo inſidentem conſpicatus eſt.Interim, depoſita ſtatim phiala,dum mirabatur, quomodo tam grande animal per anguſtum vaſis orificium ingredi potuiſſet,illud euanuit. *lib.12.c.18.* Aliud etiam admirandum prædictus Author ſcribit de vſurario,qui vltimum diem obiens partam in vſuris hæreditatem filio reliquit. Etenim quadam nocte,ianua pulſata,& ſeruo accurrente,audita fuit vox nomen olim Domini domus exprimens,dicenſquè Domino harum ædium ianua recludenda eſt,ſed reſpondente famulo Dominum illius domus mortuum eſſe,replicatum fuit.Deferas igitur hos piſces,quibus ego veſcor,filio meo,nam de malco ianuæ illos ſuſpendo. Mane autem domo exeuntes multos bufones in ſyndone ligatos inuenerunt. *lib.10.c.64.* Pariter ex eodem Authore habemus,quòd in villa Carpania Diœceſis Colonienſis Theodoricus cognomento Cancer ab agro tribulos auferens bufonem magnum conſpicatus eſt, qui in pedes poſteriores ſe ſe erigens hominem quaſi ad pugnam prouocabat; homo arrepto baculo bufonem occidit. At Theodoricus hinc diſcedens cum minus ſuſpicaretur (mirabile dictu)bufo extinctus veſtigia ambulantis inſequebatur,ſed reuerſus illum transfodit, & C concremauit; nihil tamen profecit,quia locum adeò remotum adire non poterat, quin illuc huiuſmodi beſtia accederet.Idcirco Theodorico cum venatore ſocio equitante, & mirabilia prędicti animalis narrante,bufo per equi caudam ad eum ſcandebat, mox ab equo deſiliens cum interſecit. Iterum,ipſo ſedente cum multis alijs,in proximo parietis angulo prædictum bufonem conſpiciens dixit;Ecce Diabolus ille,à quo nunquã liberabor,moxquè nudato femure permiſit ab ipſo accedente morderi.Poſtea proiecto animali pars intumuit,indeq; liberatus, factus eſt vir religioſiſſimus. *cap.69.* In villa proxima, quæ Vuintene nominatur,ex eodem Heiſterbacenſi, vbi multi Iudæi commorabantur. Hi altare multis pannis tegerunt.Vnde ſacerdos,tempore ſacrificij ad altare accedens, reuolutis pannis, maximum bufonem inuenit,ſed ipſo clamante, cuncti Iudæi immo,& multi Chriſticolę ad ſpectaculum accurrerunt; qui in ludibrium Iudæorum riſum continere non potuerunt.

D

MORALIA.

IN doctrina morali peccans bufoni aſſimilari poteſt:nam quemadmodum bufo ab aranea ictus,cũ uideat vltionem exercere non poſſe,ob iram excandeſcens adeo intumeſcit,vt diſrumpatur. Sic miſerandę conditionis homo tanquam bufo,ſi ab ictu reprenſionum, vel concionatoris, vel uiri iuſti pungatur,cum reſpondere nequeat,ingentem colligens iram ita cruciatur, vt tandem criminibus aſſociatus pereat. *Buffo aſſimilantur peccanti,& peccato.* Iterum bufo quamquam ſit venenoſus, tamen combuſtus,& in cinerem redactus vim veneficam deponens,virtutem medicam adipiſcitur; Pariter homo veneno criminum imbutus per pęnitentiam, & humilitatem in cinerem redactus vim peccati amittit,gratiamq; & virtutem acquirens alijs pręſidio eſſe poteſt. Vt legitur de Paulo Apoſtolo, qui cum prius eſſet bufo veneni plenus,

tandem

E tandem in medicum animarum tranſmutatus eſt. Immò peccatum ipſum bufo poteſt ap-
pellari; quemadmodū legitur de illa muliere, quę ad confeſſarij pedes dum penitentię
ſacramentum obibat, quotquot crimina ab ipſa perpetrata pronūciabat, tot bufones ab
eius ore egredi viſi ſunt ab homine pio, qui in eodem templo orans morabatur. Inſuper
duæ ſunt principales peccantium ſpecies, nempe Iracundus, & Auarus, quæ cum bu-
fonibus optimè comparantur. Quandoquidem ratione iracundię, bufo adeo ira efferue-
ſcit, vt impoſito in illius ore bacillo, prius moriatur, quàm dimittat. Similiter homo iracū- *Homo iracundus.*
dus quandoq; alicui ita infenſus eſt, vt occaſionem vltionis non inueniens vehementer
ſuccenſeat, & pereat. Cęterùm homo auri ſitientiſſimus, qui nulli rei, niſi opibus, & diui-
tijs inhiat, bufonis naturam ęmulatur, qui dubitans, ne terra deſit, nunquam tantum il-
lius edit, quantum famem explere poſſit. Item Auarus à mortuis etiam tributum extor- *Diues auarus.*
quens famem diuitiarum ſaturare non poteſt. Denùo ritu bufonis in cauernis opum ſta-
bulatur, & omnes, quibus cum verſatur, veneno auaritię inficit. Demùm bufo quantò
maior eſt, tanto peior, quia maiori veneni copia redundat. Pari ratione diuites quò maio-
res ideſt potentiores, eò peiores, ratione criminum, eſſe perhibentur; nam inſtar bufo-
F num cauos quærunt, in quibus clandeſtinos contractus exercere poſſint; etenim qui ma
lè operatur, odit lucem. Poſtremò nulli rectius cōparari poteſt bufo, quàm Diabolo.
Quandoquidem, ſi bufo ſecundùm Phyſiologos, os in dextro latere abſcondit, quod
proiectum in feruentem aquam, eam illicò refrigerat; Diabolus in hoc intellectu bufo
nuncupari poteſt cuius oſſa occulti detractores eſſe feruntur, qui proiecti in aquam fer-
uidam, ſcilicet in cętum hominum pietate, & charitate feruentium, illos ſtatim refri-
gerant, dum tales ſeminãt lites, vt iurgijs per diem perq; noctem ſcateant. Iuxta illud *Cap. 16.*
Prouerbiorum. *Omni tempore iurgia ſeminat.* In prędictæ ſententiæ confirmationem, ſi
bufo lucidiſſimos habet oculos, herbas dulces vorat, et rutam fugit. Diabolus tanquàm
bufo his conditionibus gaudet, namq; ſcientia naturali, & ſubtiliſſima cognitione ve-
lut oculis lucidiſſimis eſt inſignitus, homines, ob dulcedinem deliciarum, criminoſos
deuorat; verùm ſi iuxta hos ruta amarę pænitentiæ, & memoriæ mortis feratur, procul-
dubio bufo diabolicus ſtatim recedet.

G

SYMBOLA, ET SIMVLACRA.

PRętermiſſo ſymbolo muſtelæ in os bufonis ingredientis cum Dicto.
CALLIDIOR ERRAT. Quod in capite de muſtela exaratum fuit: in
præſentia tantùm ſymbolum ſeu Inſigne Gallorum, ex Textore, deſcri-
bemus. Hoc igitur tres bufones nigri in planitie flaua exornabant. Sed
poſtmodùm Clothoneus ſymbolum, ſeu Inſigne tribus lilijs aureis in
ſpatio cæruleo decoratum, tãquàm cęlitus demiſſum uſurpauit. Ideo maga illa, nomine
Alruna, veneficis artibus effecit, vt ſpectrum quoddam triceps, nimirum Aquilæ, Leonis,
& bufonis Marchomiro Troianorum Regi, Ilio deſtructo, & quietem quærenti, noctuq;
dormenti appareret; ex quibus Aquila eum ſic allocuta eſt. Genus tuum, ò Marchomire
opprimet me, conculcabit leonem, & interficiet bufonem; quibus verbis ſignificabat fu-
H turum eſſe, vt poſteri eius Gallis, Romanis, & Germanis imperaturi eſſent. Siquidem bu
fo Gallorum Inſigne denotabat. De ſimulacris ſcribit Ripa per bufonem, poſſe elemen *Par. 1. Icon.*
tum terræ figurari: nimirum ſi pingatur mulier adultę ætatis veſtibus leucophæi coloris
induta, ſuper quibus uarię bufonum, herbarum, & fructuum ſpecies delineentur. Icones
enim bufonum in hoc ſimulacro locum habere videntur, cum hæ beſtię terra nutriri di-
cantur. Amplius idem Author ad exprimendum auaritiæ ſimulacrum, effigiat mulierem *Auaritiæ ſimulacrum.*
paſsis capilis, dextra manu bufonem, & ſiniſtra marſupium ſtringentem. Bofonis icon
huic ſimulacro propriè competit: ſiquidem hæc beſtia legitimum auaritiæ ſymbolum eſ-
ſe perhibeatur; eum ad mentem Phiſiologi nunquam terra ſaturetur, cum vereatur, ne
temporis tractu ſibi deſit. Item in ſimulacro Iniuſtitiæ Ripa exhibet iconem mulieris *par. 2. Icon.*
albis veſtibus, ſed maculoſis indutæ cum gladio in dextra, & bufonem in ſiniſtra manu:
Maculæ veſtiū nil aliud eſſe iniuſtitiã, quàm corruptionem deſignant. Bufo indicat aua
ritiam; cum iniuſtitia ſæpiſsimè inſatiabili opum cupiditate irretiatur. Demùm vt taci-
turnitatis ſimulacrum exprimat, idem Ripa pingit mulierem nigris veſtimentis tectam, *par. 3. Icon.*
anuloq;

annulóq; os obſignantem cum rubeta ſecus pedes. Vel quia ad quamdam rubetæ ſpeciē mutam alludat, vel quia reſpiciat rubetam in ſigillo Mœcenatis inſculptam ſilentium indicantem, de qua ſuperius actum fuit. A

VSVS IN MEDICINA.

RVbetæ, & earũ partes, ad multas affectiones conducere dicuntur. Idcirco Marcellus totum animal cum adipe vrſino in olla rudi pro Arthriticis diligenter coquit. Ad Strumas delendas, ex Porta, certiſſimo experimento rubeta in oleo decoquitur, donec extabeſcens in oleum conuertatur, quo pars affecta pluties inungenda eſt. Alij rubetam diſſectam regioni renum, ad lotium prouocandum, applicant; hocq; pręſidio nonnullos aſcite laborantes liberatos fuiſſe autumant. Inſuper rubeta cocta, & inſtar emplaſtri cynanchicis impoſita adeò prodeſt, vt Cardanus affirmauerit quemdam, ob hanc affectionem, moribundum ſolo hoc pręſidio liberatum fuiſſe. Quocirca Mirzaldus filum, quo rubeta ſuſpenſa interierit, eamdem opem in angina pręſtare poſſe opinatur. Arnoldus recipit bufonem maximum exenteratum, ipſumq; radice laureolę, ſtercore gallinæ, ſale, & vnguento dialtheæ inſarctum in veru aſſat, donec comburatur, pinguedinemq; inter aſſandum cadentem colligit, qua fiſtulas prius linit, deinde puluerem eiuſdem bufonis toſti cum maxima vtilitate ęgrotantis inſpergit. Ideò non eſt mirandum, ſi quidam ruſticus Geſnero retulerit ſe prędicto remedio fiſtulas in quacumq; corporis parte ortas fœliciter curaſſe. Sunt quidam nuperi, qui rubetam aridam buboni peſtilenti imponunt, vt virulentam qualitatem ad ſuperficiem trahãt. Quamuis alij, ex Porta, rana vtantur, qua pereunte, aliam imponunt, idq; toties repetunt, donec vna ſuperſtes remanſerit. Inſuper ſolent bobus faſtidium cibi afferre quędam viroſa linguæ incrementa, quæ ranas veterinarij appellãt, curantur autem cuſpide lignea, qua rana rubeta transfixa fuerit, & celeriorem afferet opem, ſi in ea aruerit. Item hoc animal in quacumq; hęmorrhagia commendatur; nam Geſnerus narrat ſe intellexiſſe Fridericum Saxonię Ducem ad ſãguinem ſupprimendũ, bufonem prius veru ligneo transfixum, & in vmbra diligenter arefactum, deinde in ſyndone inuolutum manu tenendum laborantibus præbuiſſe, donec intra manum incaleſceret. Cuius remedij rationem naturalem inuenire non poſſumus, niſi hanc horrori, & metui attribuamus, quem hoc animal homini incutere ſolet. In hoc affectu Ioannes Vrſinus bufonem combuſtum probat dum inquit.

lib.6. Phyt. cap.11. — *Cent.8. Memor.* — *lib.3. Breu.* — *lib.5. Phyt. cap.22.*

B — C

Bufo vſtus ſiſtit natura dote cruorem.

Hinc Marcellus portionem ranę rubetę in furno exiccatę in linteolo ligatam de collo laborantis hæmorrhagia ſuſpendit. At in ſuperfluo hæmorhoidum fluxu Nicolaus Florẽtinus emplaſtrum ex cinere bufonis concinnatũ ſuperponit, quoniam virus animalis aduſtione conſumi ſcribit. Immò ad exterminandum prædictum affectum eodem cinere tanquam peculiari arcano medicum quemdam inſignem Lutetię vſum fuiſſe Geſnerus intellexit. Crollius in Baſilica chymica, amuletum collo appendendum proponit, quod à venenis, à peſte, & à morbis aſtralibus corpus humanum tuetur. Recipit autem puluerem bufonum ad radios Solares arefactorum, qui puluis obturatis, vel auerſis naribus elici debet; nam bufones octodecim duas pulueris vncias plus minus exhibere ſolent. Neq; hoc à veritate alienum eſſe videtur; cum promulgauerit Geſnerus ſe nouiſſe multos, qui, graſſante peſte, puluere rubetæ aridæ buboni impoſito mirum in modum virus extraxerunt. Crollius etiam puluerem bufonum ſupra quoſcumq; morſus venenatos inſperſum veneficam vim elicere ſcripſit. Hinc multi colligunt hoc puluere quęcumq; vlcera maligna, & canceroſa ſanari poſſe. Quamobrem quidam author innominatus, in vlcere canceroſo, ſumit bufonem craſſum, in bilance ponderat, additq; eiuſdem ponderis cancros viuos, deinde in olla rudi diligenter luto munita, relicto tamen exiguo foramine vrit lento igne, & cinere fœlici cum ſucceſſu vtitur. Quoad virtutem partium huius animalis Plinius iecur, vel cor rubetæ in panno leucophæo ad febres quartanas eliminandas alligat. Et Nicander lienem, aduerſus omnia venena valere aſſerit; ſanguinem verò pſilothrum eſſe medicamentum aſtruit Kiranides. Item, ex Cardano,

In lib. de cur. morb. c. de hæmor. — *In lib. de intern. rer. ſign.* — *Vlceris canceroſi curatio.*

D

pedes

E pedes viuentis rubetæ abſcinduntur, Luna vacua ad Solis ſynodum properante, quibus
collum patientis ſtrumas circundatur, etenim adeo proſunt, vt ſæpè ægrotantem à mor
bo liberent. Immò, & exerementa huius beſtiæ in medicina aliquam prærogatiuam
habere dicuntur. Siquidem ſudor è compreſſis beſtiæ tuberculis dimanans, virus ru-
betarum profligare fertur; ſi veritatem Porta aſſecutus eſt. Tandem lapis in hoc ani- *lib. 3. Phyt.*
mali inuentus, & ab homine geſtatus, ſecundum Phyſiologum, cuiuſcũque veneni ma- *cap. 26.*
litiam arcet. Nuperi quidam hunc in lithiaſi, & in dolore iliaco probant. At ex Nico-
lao Myrepſo, de collo hydropici lapis hic ſuſpenſus, itaut ad ſtomachum vſquè perue-
niat, illum ſanat. Ad finem multa ſunt medicamenta compoſita, quæ rubetas recipiũt. *li. 7. de cõp.*
Nam Galenus deſcribit acopon diaphrynon, ideſt ex ranis rubetis paratum, quo vſus *me. per gen.*
eſt vir xyſticus, nempe iaculator, & à toto affectu conualuit, Acopon etiam ex rubetis,
quod omnem affectionem tollit apud Aetium deſcribitur. *lib. 12. c. 44.*

F

VSVS IN VARIIS.

DE vſu huius animalis in cibis nihil in præſentia dicemus. Quandoquidem
venenata à calore natiuo ſuperari nequeunt. Quamuis Petrus Martyr *li. 10. Dec. 3*
ſcripſerit Hiſpanos quoſdam in Peragua Inſula noui orbis vrgente ui-
ctus penuria, buſones coctos emiſſe. Lerius quoquè tradit in Hiſtoria
nauigationis in Braſiliam, Americanos buſonibus minimè exenteratis, &
toſtis veſci; quapropter, ob regionis temperiem, has beſtias veneno ca-
rere opinatur. Verum quidem eſt ad varios etiam vſus trahi. Siquidem carne rube-
tarum in hamo poſita purpuras allici Albertus teſtatur. Pariter ex eodem authore, bu-
fo vſtus, & in cibis ſalconi datus prohibet, ne pennæ à tineis exedantur. Sunt qui ru-
betam in nouo fictili concluſam in medio ſegetum obruant, vt noxias tempeſtates ar-
ceant. Archibius enim (referente Plinio) ſcribens ad Anthiocum Scyriæ Regem hoc
G narrauit. Immò, ex eodem, ad aues, & vermes à ſegete fugandos, rubetam circa arua
ferri nonnulli iubent, deinde clauſam in olla in medio campi humandam eſſe dicunt,
ſed eruendam priuſquam metatur, alioquin ſegetes quemdam amarorem contrahere
exiſtimant. Sunt qui oſſiculum in dextro latere rubetæ inuentum apocynum vocant,
quia canum impetum cohibere feratur. Præterea Alij hoc oſſiculum, ad venerem con-
citandam alligant. Plinius verò in hoc caſu neruos rubetæ dextro lacerto appendit. *lib. 7. Phyt.*
Cæterùm Porta huiuſmodi oſſiculo amorem etiam conciliari aſſeuerat. Propterea Iuue *cap. 15.*
nalis ad hoc alludens canebat hunc in modum.

Nec volo, nec poſſum ranarum viſcera nunquam *Satyr. 3.*
Inſpexi.

Per ranas poeta hoc in loco rubetas intellexit; nam ex liene iecore, prædicto oſſiculo,
& reliquis ranæ rubetæ viſceribus veneficia, ad mentem Plinij, parabantur. Denique tu
beta cum fœdum, & horribile aſpectu ſit animal, hæc in corio recenti pecoris alligata,
Plinius amorem finiri perhibet. Sunt præterea aliæ ſuperſtitioſæ nugæ ad tubetam
H attinentes, quæ, breuitatis ſtudio, omittuntur.

DE

Digitized by Google

 A

DE RANVNCVLO VIRIDI. Cap. III.

SYNONIMA.

RAna hęc uiridis,vt diſtinguatur à rana viridi amphibia edili,debet vocari
rana parua viridis terreſtris, vel ſecundùm Plinium rana minima,& viri-
diſſima,& ſecundùm alios calamites, quia inter calamos, ſeù arundi-
nes ſępè verſetur;vt explodatur ſententia Alberti,& Aggregatoris,qui
bufonem ranã calamitem cognominarunt. Immò quia in agris frequen-
lib.12.orig. ter vagatur, ab Iſidoro agredula indigitatur. A multis alijs rana ſyluęſtris dicitur, vel B
quia in ſyluis libenter erret,vel, vt voluit Syluaticus,ad differentiam ranę viridis, quę
edendo eſt.Geſnerus ſcribit quòd χάνεις,apud Heſychium,& Varinum hortorum ranã
ſignificat, fortè quia ſua voce imbres præſagiat. Alioquin hę ranulæ ob vocem, quam
edunt βρίξαντες nuncupantur. In quodam codice antiquo Plinij Dryophetes legebatur,
vbi Hermolaus Barbarus legendum cenſet Dryopetes, ſeu Dryophytes, quoniam hoc
animal in arboribus verſetur. Quare Sipontinus diphthitas perperam legit, cum dryo
petas legere deberet. Nam βάτραχος δρυοπέτης appellatur hæc ranula,cum de arbore
in arborem, quaſi volando tranſire videatur. Alij δρυοβάτην βάτραχον vocant, quoniã
per arbores incedat.Etenim δρυοφύτην non rectè poſſumus ranam hanc, ex proprietate
linguæ græcæ,appellare,quãuis Hermolaus hoc nomen tanquã ab arboribus, & frutici-
bus cõpoſitum admittat. Nos potius δρύοφυτον vocare deberemus,quæ vox natũ,vel na
tã in arbore ſignificat. Alijs vocitatur διοπέτης, quũ nõ à terra nata,ſed ex cælo delapſa
videatur. Verũ hoc nomẽ,ranę potius tẽporarię cõpetere videtur,de qua in capite ſubſe
quenti verba fient. Non erit igitur mirum,ſi ab aliquibus rana hęc arborea dicatur. Plau
tus de diuite auaro blandiente pauperi hęc habet. *Vbi manum inijcit benignè ibi onerat* C
aliquã zamiam. Scholiaſtes zamiam damnum interpretatur;item zamię ſecũdum ipſum,
dicuntur ranulę in arbore, quę niſi detrahantur alios lædunt. Bononię ranella vocita-
tur; cum Latinis ranula,ideſt parua rana appelletur. Idcirco Racula ab Aggregatore,vo
ce latina corrupta,dicitur. Nomina barbara de hoc animali apud Syluaticum leguntur,
vt Cuconiones ranunculi virides, item Bleſaricon ranunculus viridis. Gallis vulgò
ſecundùm Syluium Croiſſeta dicitur, alioquin Graiſſet, vel Verdier à colore exprimi-
tur. Sabaudis Renogle. Germanis Loubfroſch. Polonis zaba trauuna.

DESCRIPTIO, ET NATVRA.

RAna,de qua in pręſenti capite ſermo habetur, vbiq; uiridi colore perfuſa
eſt, pręter pedes, & digitos, quorum color ex luteo, & rufo mixtus eſſe D
videtur,vnguiculi autem extremi globulis quibuſdam terminãtur. Geſne
rus hanc ranam menſe Iunij captam diſſecans ſanguinem paſſim,ſed pau-
cum inuenit;cor albicans,iecur nigricans,lienem,& aliquot oua obſerua-
Victus. uit. Hoc igitur animal inſtinctu naturali inter frutices verſatur, arbores ſcandit,roriſq;
linctu victitat, vt ſcribit Hermolaus; hyeme in terra conditur. Verno tempore,vt no-
tat Georgius Agricola,poſteriore parte adhuc occultata,anterior ſupra terram emine-
re videtur. Amplius ranæ virides hanc vocem Brex a natura ſibi compararunt, ideoq;
clamitantes brexare dicuntur,dum arboribus præcipuè inſidentes vociferando pluuiã
pręſagiunt. Alioquin alio tempore, ex Alberto, ſilere perhibentur. Quocirca nonnulli
has inter ranas mutas recenſuerunt. Inſuper à natura non ſine aliquo veneno procrea-
tas fuiſſe Geſnerus arbitratur; tum quia ipſis vim pſilothram ineſſe inuenit, tum etiam
quia,cum quidam ranunculum viridem aliquandiu in police manus geſtauerit, paulò
poſt illum digitum duriuſculo tumore affectum oſtendit. Et in aſſerti confirmat onem
dicimus,

E dicimus, quòd ſi fortè huiuſmodi ranunculi ob paruitatem inter herbam latentes à bo-
bus deglutiantur, illos ſummopere lædunt. Præterea nonnulli addunt; dentes his ani- *Venenum.*
malculis eradicari, quod aliunde, niſi à venefica horum qualitate oriri poterit. Remedia
igitur in expugnando hoc veneno eadem erunt, quę aduerſus virus rubetarum in capi-
te antecedenti recitata fuerunt. Quando verò huiuſmodi beſtiæ in agris alicui moleſtię
erunt; Ioannes Tattus vnam in campo ſuſpendens cæteras fugat.

VSVS IN MEDICINA.

NOn modicam ex hoc ranunculo viridi frugem, medici poſſunt demetere;
cum ad expugnandas multas affectiones conducat. Plinius, vt liberet la-
borantem tuſſi, ipſum in os huius ranæ expuere præcipit. Syluius, ad ex-
tinguendum febris incendium, iubet ranas virides à febrientibus manu
F detineri. Gaynetius in febre hectica ſumit ranunculos in locis ſiccis, ſeu
in arboribus verſantes, & capite amputato, & abiectis inteſtinis, in aqua elixat, donec
caro ab oſſibus ſeparetur, deinde cum farina hordei parat pultem pro gallinis, quibus
poſtea ægrotus nutriendus eſt. Timotheus ranunculos huius generis per medium diſ- *lib. 3. par. 1. Arc.*
ſectos renibus hydropicorum applicat, & aquam certo experimento per lotium educit.
Amplius in cohibendo ſanguine nonnulli, ex Plinio, cinere huius ranunculi vtuntur;
quamuis ſuperius rubetarum cinis fuerit commendatus. De partibus huius ranę, ſcribit
Plinius, quòd iecur in pellicula gruis ligatum venerem concitat. Syluaticus citans ver-
ba Meſue, tradit ab adipe huius ranę in arboribus habitantis ſuper dentem dolore af-
fectum linito, ipſum frangi. Cruor verò, ad mentem Dioſcoridis, inſtillatus in veſtigijs
pilorum à genis euulſorum ipſos renaſci prohibet. Galenus in ſimili caſu hūc ſanguinē *lib. 4. de cōp. med ſec. loc.*
laudat, dum inquit, quòd Papias Laodicēſis Antolyci medicus prius pilos in palpebris
natos euellebat, deinde locum dropace diligenter irritabat, locumq; chamęleone albo
G trito ſanguini ranarum viridium permixto perlinibat, neq; renaſcebantur. Marcellus
acu cuprea hunc ranunculum pungit, & ſanguine inde emanante loca, pilis auulſis, inun-
git, ne renaſcantur: id Quintus Serenus confirmare videtur dum canit.

Præterea quaſcumq; voles auertere ſetas,
Atq; in perpetuum rediuiua occludere tela,
Corporibus vulſis ſaniem perducito rana,
Sed quæ parua ſitu eſt, & rauco garrula queſtu.

Tandem in compoſitis etiam medicamentis hi ranunculi locū habere videntur. Etenim
Galenus verba faciens de ijs, quæ Crito ad alopeciam conſcripſit, recenſet ceratum, *lib. 1. de cōp. med. ſec. loc.*
quod cinerem ranarum minimarum recipit. Et Syluaticus in parādo ranarum oleo pro
morbo articulari, ranas virides ſyluaticas edilibus præfert.

DE RANA TEMPORARIA.

H

Cap. IV.

SYNONIMA, ET GENERATIO.

EX differentia huic ranę addita vnuſquiſquè coniectari poteſt hoc animal
non ex genitura, ſed ex putri materia generari, cum hoc vocabulum (tem
porarius) non quid perpetuum, ſed ad tempus datum ſignificet. Siqui-
dem huiuſmodi ranę eſtiuis imbribus productę paulo poſt intereunt.
Hac de cauſa nonnulli has διοπετεῖς quaſi à Cœlo, vel à Ioue demiſſas
nuncupāt. Quandoquidem in Pœmaria, & Dardania poſt pluuiam, ranarū tantam mul
titudinē contigiſſe prodit Euſtachius, vt domus, nedū viæ replete fuerint. Neq; aduer-
ſus hoc mali genus nullū præſidiū ſalutare, præter fugā, inuentū fuit; cū ex Cælio Rho-

digino ranis in omnia repentibus,& reſilientibus,neq; aqua,neq; cibo vti liceret.Car-
lib.24. lect. antiq.c.3. danus pluuiarum mirabiliũ cauſam in vẽtos referre videtur. Dum inquit ventos per A
iuga montium ſęuientes & ranas,& lapides per aerem deferre,conſequenterq; vnà cum
imbribus ad terram demittere. Quę ſubtilitas, vt veritatem fateamur, nobis non po-
teſt arridere; ſiquidem æſtiuo tempore, ex guttis magnis in puluerem concidentibus
lib.16. de ſubtil. ranulæ oboriuntur; quemadmodum ex eodem Cardano habemus de quodam viro,
qui vbi expuiſſet, intra horæ dimidię ſpatium, ranam exiguam pro ſputo oſtendebat.
Id autem ex ſpiritu excitato ob fermentationem guttarum aquæ cum puluere factam
dimanare poteſt; veluti in generatione ranarum metallicarum Agricolę contingit.Ne-
ceſſariò enim in illa materia tophacea fit fermentatio, excitaturq; ſpiritus quidam vi-
talis ad generationem idoneus, ex quo, & ab exhalatione in cauitatibus lapidum con-
cluſa ranæ illę generantur. In ortu etiam ranæ temporarię, vt multi volunt, pluuia ę-
ſtiuis menſibus poros terrę valdè ſiccæ ingreditur; vnde à caliditate, & humiditate ma-
teria ad generationem horũ animaliũ pręparatur;quæ tunc nõ ſurgunt,ſed poſtmodum
cadentibus alijs imbribus,tanquam genita in inſtanti, aut à cælo cum pluuia dimiſſa ap- B
parent.hæc autem animantia,quamuis ad ranarum genus reducantur,tamen ſunt diuer
li.8.de hist. An.c.11. ſæ ſpeciei: cum Ariſtoteles litteris mandauerit, magnis imbribus multa conſpici ani-
malium genera, quæ antea rarò viſa fuerunt.Propterea ranæ omnes, exceptis tempo-
rarijs,hybernis menſibus in terra conduntur; quoniam illæ ex ſemine,hæ autem ex pu-
tri materia originem ducentes diu viuere nequeunt.

PROBLEMA.

PHiloſophus in libro Problematum cauſam inueſtigat, propter quam an-
ni fiant morbiferi, quando copia paruarum ranarum faciem rubetæ re-
Sect.1.probl.22. præſentantium à natura producitur. Hoc in loco Ariſtoteles illas ranas
intelligere videtur,quæ æſtiuis menſibus ex putri materia,operante So-
le, procreantur. Quamuis etiam ſignum corrupti aeris ſit illud, quando
cum imbribus ranulæ cadunt;tamen illas temporarias in terra genitas intelligit, qua-
rum aliquæ vrgente æſtu, ſemper apparent, quæ ſi iuſtò copioſiores fuerint, anni in-
ſalubritatem indicant. Aponenſis tradit hos ranunculos eſſe paruos, raniſq; communi-
bus minores,coloris cinerei in dorſo,ſub ventre verò coloris citrini, quos non rarò in
Italia,póſt imbres, præcedente vehementi ęſtu, conſpicari contingit. Ariſtoteles igi-
tur prædictam quęſtionem ſoluens,docet illud in quocumq; loco, & regione redunda-
re, & conſeruari, quod naturæ loci, & regionis maximè ſimile, & conſentaneum erit.
Ideoq; natura animantia,& res ferè omnes illius temperaturę,& conditionis producit,
qualis eſt locus,in quo producitur. Cum autem ranæ ſint humidę, & ex putri humidaq;
materia cum calore genitæ: ſi alicubi redundauerint, & conſeruentur, illum locum &
eum annum calidum, & humidum eſſe indicabunt. Huiuſmodi autem anni conſtitutio
ſepè ſæpius morboſa eſt, & peſtilens, quia multam materiam ad putredinem aptam
corporibus ingenerat.Aduertendum autem eſt,quamuis huiuſmodi ranę poſſint aliquã- D
dò ob illarum abundantiam,& corruptionem generare peſtilentiam; nihilominus Ari-
ſtoteles hoc in loco illas tanquàm ſigna, non autem tanquam cauſas anni morboſi in-
telligit.

DE

E

DE LACERTA IN GENERE, & primum de vulgari. Cap. V.

Æ Q V I V O C A.

POſt periucundam, & lepidam ranarum hiſtoriam ad lacertarum naturam,
& mores ponderandos deſcendemus; tum quia nonnulli viri eruditi ra-
nas, & lacertas ad vnicum genus reduxerunt; nō ſolum quoniam omnes
ouiparæ, & molles ſint, ſed etiam quia omnes lacertos, ideſt bracchia ha-
beant; quapropter vocabulum lacerti, ranis, & lacertis commune eſſe cō-
F ſtituerunt. Quamuis autem hoc vocabulum prius lacertis, & poſtmodum ranis compe-
tere videatur, conſequenterquè primùm de lacertis, & demum de ranis fuiſſet agendū;
attamen prima fronte de ranis tanquam de notiotibus, vt potè edilibus actum fuit. Ne
igitur lector in hac lectione ambiguitate laboret, animaduertere debet inter piſces *lib. 2.*
ſquamoſos litorales vnum Coliam dictum connumerari, qui à multis authoribus la-
certus nuncupatur, quemadmodum in hiſtoria piſcium explicauimus. Lacerti poſtea
in ſcholis medicorum ſunt inſtrumenta motus voluntarij, quæ aliter muſculi indigitan- *lib. 27. lett.*
tur. Inſuper, vt notat Cęlius Rhodiginus, lacerta vaſis genus eſt apud Iuris peritos; *antiq. c. 27.*
velut ſaura apud Græcos, cuius, ex Hermolao, Hippocrates in Palma meminit; quaſi ali-
quod opus Hippòcratis palma inſcribatur, quod nullibi reperitur. Verum quidem eſt,
quòd Hippocrates agens de luxationibus per ſauras, non vaſa, ſed funiculos ex palmis
contextos intellexit, quibus ad oſſa reponenda chirurgi olim vtehantur. Hi autem ni-
hil commune cum lacertis habent, niſi velimus ſauras, nempe lacerras prædictos funicu
los à ligandis lacertis, nimirum muſculis cognominare. Lacerta verò genus vaſis apud
G Iuris peritos à figura fortaſſis ſic cognominanda erat; quoniam quatuor pedibus in di-
gitos obliquè formatis, lacertorum more inſiſteret.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

LAcertum, & lacertam idem eſſe animal omnes authores autumant, & in v- *lib. 12. orig.*
troquè genere illud efferunt; quemadmodum apud Græcos, teſte Vari-
no, σαῦρος, & σαῦρα pronunciatur. Iſidorus lacertam à ſimilitudine lacer-
torum humanorum indigitat. Quandoquidem hæc beſtia pedes moueat
veluti homo quadrupes incedens manus flectit. Niſi velimus lacertam,
quaſi laceratam nominare, cum hoc animal ob crurum breuitatem, ſerpens in quaſdam
appendices laceratus eſſe videatur. Apud Græcos legitur σαῦρα, vel σαύρα ἡ item σαῦ-
ρος ὁ, nempe lacerta, & lacertus, fortè σαυλὸς delicatus, & mollis, cum lacertæ mollitie
H quadam ſint refertæ. Geſnerus hanc græcam vocem σαῦρα, ab Arabica voce, Herba,
vel Harbe deriuat. Alioquin in ſcriptis Heſychij, & Varini σμύλλα lacerta exponitur,
vbi etiam σαυρίγγη pro herba, & pro lacerta animali legitur. Hodie apud Græcos κο-
λισαῦρα vulgò dicitur, nomine fortè corrupto à χλωροσαῦρα, quæ vox lacertum viridē
ſignificat. Aliter σαῦρα ἠλιακὴ nonnullis Græcis lacerta vulgaris cognominatur, quo-
niam Solis calore ſummoperè delectetur. Kiranides enim tres lacertarum ſpecies eſſe
conſtituit, primam heliacam, nempe Solarem, ſecundam chalcidem, & tertiam viridem *Leuit. c. 11.*
appellat. Hebraicam vocem Letaah in ſacris paginis, nonnulli reptile quoddam, ſed viri *& Nu. c. 14*
eruditi lacertæ genus interpretātur. Arabicam vocem Azab, vetus gloſſographus Aui-
cennæ, voce fortè corrupta lacertum exponit, nam Hardum, Andreas Bellunenſis idem
animal eſſe explicat. Item Samabras, vel Saambras, idem Bellunenſis lacertam legit.
Vndè ſalamandræ nomen fortè deductum videtur. At ſcatiroſa, & olen ſunt nomina
barbara, quibus à ſyluatico lacerta denotatur. Hiſpanicè Lagarto lacertus, & Lagartiſa,
vel Lagardixa lacerta dicitur. Gallicè Lyſarde, Germanicè Ein Egochs. Anglicè Lu-
ſard, vel Lyſard, Illyricè Geiſcierka.

 A

DIFFERENTIÆ, & Deſcriptio.

OMiſſa illorum opinione, qui lacertos ad vermes reducunt, cum vermium
nomine pro reptilibus abutantur. Nos a figura, à magnitudine, à colore,
& demum à loco natali lacertarum diſcrimina deſumenda eſſe affirma-
mus. Ratione primi, vnà cum Iſidoro, plura eſſe lacertarum genera ſta-
tuemus; quandoquidem Salamandra, ſtellio, ſcincus, Chamæleon, & Cro-
codilus in numero lacertorum reponuntur, & tamen facie, & figura à ſe inuicē diſcrepāt. B
Tom.2. off. Ratione ſecundi, Rauiſius Textor duplex lacerti genus, ſcilicet maius, & minus eſſe
ſtatuit. Nam ad maiores lacertas, virides, & ad minores, lacertas chalcidicas reduxit.
Quam diſtinctionem amplecti non debemus; ſiquidem lacertum vulgarem in compa-
ratione ad viridem, minorem debemus nuncupare, cum lacerta chalcidica, Geſnero
teſte, exotica, & nobis ignota ſit. Si contemplemur colorem. Lacerti alij virides, alij va-
rio colore referti eſſe conſpiciuntur. Quare Virgilius cecinit.

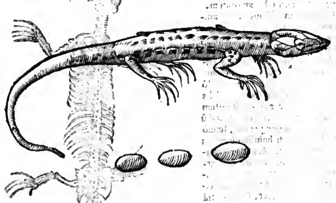
Eclog.2. *Nunc virides etiam occultant ſpineta lacertos.*

Et alibi.

Georg.4. *Adſint, & picti ſquallentia terga lacerti.*

Plinius quoq; meminit lacertorum, quorum color adeo fuſcus eſt, vt ad ferrugineum
quandoq; accedat. Græci ratione coloris (annotante Heſychio) tres aſſignant differē-
tias, ſcilicet τὴν ἡλιακὴν, τὴν χαλκὴν, καὶ τὴν χλωρὰν, nēpè ſolarē, ideſt vulgarē lacertā, chal
cidicā coloris ærei, & viridem, quæ vulgò apud nos *Ligoro* appellatur. Deniq; ratione C
loci, aliæ naſcuntur in noſtris regionibus, aliæ apud Indos, & aliæ apud Aegyptios pro-
creantur: Etenim Palladius lacertam Nili crocodilum eſſe arbitratur. De quibus omni-
bus ſeorſim agendum eſt. Itaq; lacertus vulgaris, ex Geſneri obſeruatione, digitos ha-
bet quinos valdè exiles cum vnguiculis tā in prioribus, quàm in poſterioribus pedibus.
Hoc tamen notatur diſcrimen, quòd digitus pedum poſteriorum, qui Indicis ſitum oc-
cupat, longiſſimus eſt, pollexq; inferiorem locum, vt patet in manu hominis, poſſidet. Sed
in pedibus anterioribus pollex cum cæteris digitis æqualem ſitum habet. Si partes in-
ternas huius animantis examinemus. Albertus linguam piloſam lacertæ attribuit; quæ
ſententia minimè concedenda eſt, niſi, per piloſam, ſubtilem, pilorum inſtar, intelligere
voluerit. Nam Ariſtoteles bifidam potius linguam huiuſmodi animalibus aſſignat.
li.2. de par. Immò huius rei cauſam inquirens protulit id ab ingluuie naturali harum beſtiarum pen
An.cap.17. dere. Præterea idem Philoſophus lacertis, vt cæteris quadrupedibus ouiparis exi-
guum, & ſiccum pulmonem, lienem perexiguum, & rotundum, teſteſq; ſpondylis adhæ-
rentes tradit. Tandem in fœminis, vt in reliquis quadrupedibus ouiparis eamdem eſſe
rationem vuluæ, quæ in auibus, aſtruit, cum ceruix infernè magis carnoſa ſit, & oua ſu-
pernè proxima ſepto contineantur. Præter externam, & internam huius animantis D
deſcriptionem, placuit non ſolum vulgaris lacertæ iconem cum ouis, ſed etiam eiuſdem
ſceleton ante legentis oculos repræſentare.

Lacerta vulgaris cum ouis.

NATVRA, ET MORES.

G ID lacertis inſitum à natura multi autumant, vt temporis tractu viſionem amittant. Idcirco Iſidorus, & alij inquiunt lacertas excęcatas inſtinctu naturali parietis foramen, facie ad Solis radios conuerſa ingredi, & tandiu ibi morari, donec priſtinam viſionem adpiſcantur. Si hoc verum eſt, inquit Albertus, ergo obtenebratio oculorum lacertæ à frigiditate quadam humorem oculi conſtringente neceſſariò pendet, quem calor Solaris attenuando diſſoluit, & viſum huiuſmodi animalibus reſtituit. Aelianus tamen id in lacerta excæcata citra calorem Solis obſeruaſſe teſtatur. Nã vir quidam, vt ipſe refert, ſtylo aereo oculos magni lacerti perforauit, eũq; in olla foraminibus peruia, vt animal ſpirare poſſet, vnaq; terram roſcidam, & herbam innominatam collocauit, & poſt nonam diem, lacertum, recuperata viſione, dimiſit. Quod ſi verum eſt id alicui artificio non autem naturę attribuendum eſſe iudicamus. Præterea hoc comparatum habent à natura, vt menſibus hybernis ſub terra condantur; quarè non eſt mirum ſi Textor in Epithetis, lacertos ęſtiuos *Quomodo lacertæ viſionẽ amiſſam recuperent.*

H appellauerit. Immò etiam à Græcis ἑξαμηνόβιος σαῦρος dicitur, quaſi lacertus ſemeſtrem tantùm vitam degat. Et quamuis Ariſtoteles in hiſtoria animalium ſemeſtrem vitam lacertis concedere videatur, tamen id, ex aliorum ſententia, proferębat, quod ex verbo (aiunt) in textu poſito colligere poſſumus. Amplius lacertæ à Solo exeuntes verni temporis nuncię eſſe feruntur: Hoc innuit Baptiſta Mantuanus de die feſto Sanctę Agnetis ſic canens. *lib. 5 c. 35.*

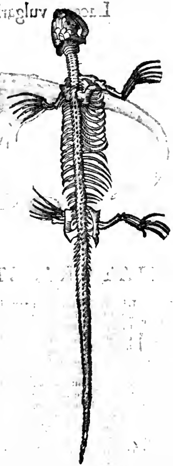
[redacted] ne hyberna timete
Frigora, iam redeunt clementia ſydera, uernum.
Tempus adeſt, prodite domo per rura, volucres
Apricantur, humus virides iam cogitat herbas
Hac quoq; luce ferunt longo quaſi frigore functas
Vadere per ſepes, & per dumeta lacertas.

Verùm hę beſtiæ ad mentem Ariſtotelis à cauernis exeũtes hybernum ſpolium deponunt, quemadodum idem præſtant autũno, antequã cauos ingrediantur. Inſuper in hoc animantiũ genere fœminę naturaliter maribus ſunt maiores, veluti de ranis in earum *li. 8. de hiſt. An. c. 17.*

hiſtoria ad aures Ariſtot.pronunciauimus. Addit Plinius lacertos compares incedere, & vno capto, alterum in capientem efferari; quod ſi verum ſit, necne, adhuc nobis non eſt exploratum. Hoc quidem ſcimus hos animantes hominibus eſſe beneuolos, vt inferius in ſympathia, & antipathia huius animalis exarabimus. Sunt etiam lacertæ immemores, ſecundum Plinium; nam ſi alicubi oua pariunt, paulò poſt illorum obliuiſcuntur. Illis quoquè natura adeò glutinoſum ingenuit humorem, vt per mediū diuiſa lacerta non pereat. Immò ex Aeliano, ſi huiuſmodi partes iungantur tacita, & naturali quadam colligatione coaleſcunt, atquè ex duabus partibus vnus lacertus reſultat. Et id totum cicatrix indicare ſolet. Caudæ etiā ſæpius amputatæ renaſcuntur, quoniam cauda pars excrementitia eſt, & partes huius generis auulſæ, veluti pili, & vngues iterum naſcuntur. Legitur apud Interpretem Theocriti, quòd lacerta excæcata in viperam tranſmutatur. Quod ſi verum ſit, nec ne, nondum liquidò conſtat, quemadmodum nequè manifeſtum eſt lacertam inſtar ſerpentis ſibilare, vt ex libro de natura rerum colligitur. At quomodo lacertæ, & aliæ quadrupedes ouiparæ moueantur, id Ariſtoteles in libro de communi animalium greſſu, eleganter explicauit.

Lib.9.ca.58.

LACERTAE SCELETON.

D

LOCVS, CIBVS, COITVS, PARTVS.

IN Anglia lacertas verſari multi ex Geſnero negant. Alibi verò, & potiſſimum in Italia copioſę reperiuntur. Bordonius meminit Inſulę Caſperiæ, in quà magni, & frequentes lacerti ſtabulantur, Ioannes Hugo in hiſtoria Indica tradit ibi multitudinem eſſe lacertarum, quæ parietibus adhærentes in lecticas, & ſtragula dilabuntur cum maximo dormientiū terrore. Alioquin de loco particulari notum eſt cauernas, & ſepulcra ſubire, ſpineta, & rubeta incolere, & deniq; in vetuſtis ædificijs, & ruderibus verſari. Circa victum ſciendum eſt, ex Plinio, carnes, & ex Ariſtotele non modo herbas, ſed etiam omnia à lacertis vorari. Pręterea, ex Columella, apibus, & vt audiuit Geſnerus, formicis etiam inſidiātur. Addit Matthiolus cochleas, cicadas, grillos, & ſimilia animalcula in victum lacertarum cedere.

lib.1.Inſul.

li.8.de hiſt. An.c.ap. 4.

E cedere. Congrediantur lacertæ ad mentem Ariſtotelis, vt ſerpentes: quandoquidem circa finem menſis Martij hę quandoq; ita complicantur, vt duo capita, & vnum corpus repræſentare videantur. Poſtmodum oua, inſtar ſerpentum, pariunt, illaq; vt docet *le. 5. de hiſt. An. cap. 35.* Ariſtoteles; more Crocodili, terræ committunt, ex quibus ſine incubatu ſtatutis temporibus catuli erumpunt. Lacertas autem ore parere, vt vulgus aſſerit, Philoſophus aſſeuerantius negat. Inſuper à lacerta fętus omnes deuorari præter vnum magis inertẽ, qui poſtea parentes perimit, falſiſſimum eſſe Albertus atteſtatur.

ANTIPATHIA,
& Sympathia.

F MVlta ſunt animalia, quorum conſuetudinem lacertę abominantur; & viciſſim alia ſunt, quibus cum familiaria commercia miſcent. Primitùs à ciconia abhorrẽt cum hęc auis captura lacertarum pullos nutriat. Hoc Reuſnerus in Paradiſo poetico eleganter deſcribit dicens.

Exul auis brumę ſerpente ciconia pullos,
Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta.

Præterea carnes cochlearũ, ex Plinio, appetunt, ideoq; illis inuentis ingluuiem replẽt. Immò nec bufonum, nec ſcorpionum familiaritate gaudent, quoniam, ex Aeliano, ſe inuicem agreſti odio proſequũtur. Ab araneis etiam diſſident, vt refert Ariſtoteles. Siquidem araneę paruos lacertos in foraminibus parietum aggreſſę filamentis obducunt, deinde ictibus ad interitum uſq. petunt. Cum ſerpentibus acriter præliantur: hinc nonnulli lacertum ophiomachũ indigitarunt, quamuis hoc epitheton maiori lacerto, nempè viridi magis competere videatur. Lacerti amant dictamnum herbam, ad quam, vt docet *Herba lacertis grata.* Plinius, vulnerati à ſerpentibus ſtatim confugiunt. Viciſſim veluti lacertus ſerpenti eſt infenſiſſimus hoſtis, homini amicus eſt coniunctiſſimus; quemadmodum Eraſmus id multis hiſtorijs illuſtrat, in Dialogo de ſympathia, & antipathia. Quapropter vbicumq, eſt G homo, ibi libenter lacertę congregantur, quæ eleuato capite hominem contemplari ſolent, & expuentis ſaliuam lambere. Immò lacerta ori admota pituitam humanam auidiſſimè lingit. Amplius ſi homini ſub diò dormienti ſerpens aliquis inſidietur, lacerta, etiam ſi puſillum ſit animal, per faciem, & collum dormientis curſitans illumq; excitãs, hominem ab hoſte venenato tuetur.

COGNOMINATA,
& Denominata.

DEos aliquot animalium nominibus, Antiquitas cognominauit ſiquidem Dianam quandoq; Lupam, & Solem lacertum indigitauit, vt Porphyrius *lib. 4.* H in tractatu de abſtinendo ab animalibus, retulit. Gyraldus etiam Appolinem Sauroctanum, nempe lacerticidam à Priſcis appellatum fuiſſe autumat. Propterea quod ipſum adhuc puberem ſubrepenti lacertæ ſagitta cominus inſidiantem obſeruauerint. Alioquin Sauros, & Batrachos ſtatuarij fuerunt *Syntag. 7.* inſignes, natione Lacones, qui, vt recitat Plinius, templa Octauiæ porticibus incluſa fabrefecerunt Pauſanias etiam in Eliacis, transfluuium Erymanthum, Sauri monumentũ eſſe ſcribit, vbi etiam rudera templi Herculis conſpiciuntur. Hic Saurus Iatro fuiſſe fertur, qui viatores, & Accolas vehementer afflixit, priuſquam Herculi pœnas daret. Aliter apud Feſtum Saureas nomen ſerui fuit. Et σαῦροι Populi Thraciæ apud Heſychiũ, *Nomina propria virorũ* & Varinum leguntur. Deinde Sauromathas Amazonum conubio inſignes Cælius celebrat. Nam Sarmathæ, & Græcis Sauromathæ Scythiæ populi à Plinio eſſe perhibentur. Præter hæc, nonnulla ex quadrupedibus ouiparis animalia vocanda eſſent lacertina, vt Stellio, Scincus, ſalamandra, ſeps, ſiue lacerta chalcidica: quoniam hæ animantes cum ſint oblongioris corporis, ritu lacertæ, demptis pedibus, ſerpentes eſſe videntur.

Digitized by Google

Planta denominata à lacertis.

tur. Si de plantis ſermo habeatur, Dioſcorides in antiquis nomenclaturis, Anagallidē vocat ſauritim, quam Prophetæ Nycteritin, quaſi nocturno, & ſubterraneo numini ſacram dicant; quare herbam ſauram Nicandri cum prædicta eamdem eſſe multi affirmāt, quia illam Plutoni ſacratam eſſe dixerit. Alioquin per ſauritin, aliqui ſinapin intelligunt, cum hæc planta, ſecundùm Plinium, ab Athenienſibus ſaurion appelletur. Vel intelligunt Naſturtium, quod ab Hippocrate (referente Hermolao) ſauridion nominatur. Succedunt inanimata, quæ à lacertis denominationem ſibimet compararunt. Etenim apud Heſychium σαυροειδὴς legitur, quod vocabulum quid lacertæ ſimile, ob coloris varietatem ſignificat. Hinc σαυρωτήρ, vt multi docent, pars extrema haſtæ, οὐρίαχος, quaſi cauda haſtæ nuncupata, quæ olim varijs lacerti coloribus diſtinguebatur. Item Ambroſius Pareus, inter inſtrumenta chirurgica ad glandes corpori infixas extrahēdas idonea, vnum cum roſtro lacertino effigiat. Tandem, ex Theophraſto, in Creta fons eſt ab aditu ſpeluncæ Idex duodecim ſtadia diſtans, ſauri dictus, cuius nominis rationem non aſſignat. B

lib. 10.

li. 3. de hiſt. plant. cap. 5

MYSTICA, ET MORALIA.

cap. 11.

PEr muſtelā, murem, & lacertam in veteri Teſtamento, inſidiatores, & fures myſticè intelliguntur. Et quando, in Leuitico, lacerta inter animaliā immunda recenſetur, cum cauernas, & ſepulcra incolat, Lauretus in ſylua allegoriarum ab hoc animali mixtam vitę varietatē deſignari arbitratur. At ſi proprietatem lacertæ ſeneſcentis, lumenq; oculorum amittentis mediremur, quæ illius recuperandi gratia, per foramen parietis ingrediens, Solem verſus ſe conuertit; proculdubio in doctrina morali peccantem lacertum ob ſenium caligantem indigitabimus. Peccans enim longa criminum cōſuetudine excæcatus, vt amiſſum diuinę gratię lumen adipiſcatur, debet parietis foramen nempe in pœnitentiæ amarorem ingredi, ibiquè oculos mentis ad ſummum rerum omnium opificem C verum iuſtitiæ Solem orando conuertere, vt lumen cęleſtis gratiæ ſibi comparare poſſit. Iuxta illud Iſaiæ. *Aperientur oculi cæcorum*. Demum, in gratiam moralis doctrinæ, illi, in quorum animum omnia confluxerunt flagitia, lacertas imitari debent, quæ à ſerpentibus abhorrentes, in hominem, ob quamdam ſympathiam, ſingularē ſpirant amorem. Pariter criminoſi poſtpoſitis ſerpentum, ideſt vitiorum veſtigijs, ad homines nempè ad virtutes diligendas, & ad honeſta quædam ſtudia animum appellere debent.

cap. 35.

MONSTRA.

Cent. 5. memor.

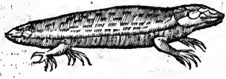
In lib. de monſtr.

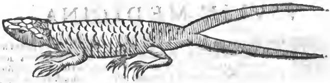
PRæter illud memorabile, quod Mizaldus recitat accidiſſe anno Domini. 1551. menſe Iulij in Hungaria propè Pagum Zichſum, iuxta Theiſum fluuium; nimirum in multorum hominum aluo lacertas naturalibus ſimiles ortas fuiſſe. Interdum contingit, vt animaduertit Schenchius, lacertam viridem in cęti magnitudinem excreſcere, qualis aliquando Lutetię viſa D eſt. Sepè etiam lacertę duabus, & tribus caudis refertę naſcuntur, quas vulgus ludentibus fauorabiles eſſe nugatur. Quæ monſtra non ab alia cauſa, niſi ab ouis dilecythis, ideſt geminis dimanare poſſunt. Verùm magis admiranda fuit lacerta quadricauda, quę anno Domini 1596. nobis dono data fuit. Etenim longior cauda tres alias tanquam ramuſculos producebat. Quod monſtrificum animal ex abundantia materiæ natum fuiſſe exiſtimamus, & pręcipuè, quoniam cęterę corporis partes iuſto grandiores erant. Prętereà inceſſit animo noſtro admiratio non mediocris, quando Franciſcus Centenſis diligentiſſimus odontagogus lacertum amphicephalon nobis attulit. Nam hic lacertus loco caudæ aliud caput habebat, vt in icone hic data, licet conſpicari. Idcirco ex ouo gemino hoc monſtrum proculdubio natum fuiſſe fateri debemus: ſiquidem ad vtrumq; caput versùs gradiebatur. Poſtremò aliud, elegantius lacertę monſtrū demirari non deſinimus, quod lacertæ amphisbenę nomine indigitare placeret, niſi cauda vnius conſpiceretur, quemadmodum lector in icone poteſt intueri.

Lacer-

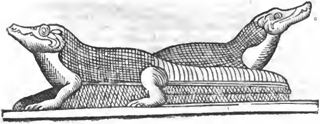
Digitized by Google

1 Lacertus biceps.
2 Lacerta bicauda mas.

Lacerta amphisbena, vel potius lacertæ duæ ſimul iunctæ.

Digitized by Google

PHRENOSCHEMATA, A
& ſimulacra.

li.2.de Art. Fabr.

QVoniam inualuit opinio apud vulgum lacertum nullo prorſus amoris
ſtimulo afflictari, idcirco Bartholomæus Thegius,pro phrenoſchemate
hominis animum erga aliquem amantem,& propenſum habentis picturã
lacerti exhibuit hoc Dicto coronatam. QVOD HVIC DEEST, ME
TORQVET. Vincentius Ruſſelius effigiauit lacertum chamæmeli
Flores delibantem cum inſcriptione. AETERNVMQ. TENET, quo ſymbolo, homi-
nem ſe corrigentem, & reſcipiſcentem deſignat,quandò in aliquem errorem inciderit,
vt humana fert fragilitas. Quandoquidem lacerta cum Serpente dimicat,& ſauciata
ad chamęmelum,tanquam ad tutiſſimum pręſidium confugit; Quemadmodum etiam di-
ctamnum, ad mentem, Plinij ſingulare vulnerati lacerti remedium paulò antè tradidi- B
mus. Ripa in delineando Beneuolentiæ ſimulacro, mulierem alatam veſte viridi ami-
ctam, cum lacerta ſuper crus repente depinxit, ob ſingularem amorem,quo lacerti ho-
mines proſequuntur. Amplius idem Ripa vſus eſt icone lacertę in figurando ſimulacro
Americę. Siquidem exhibet effigiem mulieris paſſis capillis,tenui velamine tectę,arcu,
& ſagittis munitę, cum magno lacerto ſecùs pedes; etenim in illa Regione lacerti im-
menſæ magnitudinis viſuntur.

par.1.Icon. *par.2.Icon.*

VSVS IN MEDICINA.

In lib.de in ter.rer.ſign.

VAtijs affectionibus tum lacertæ integræ,tum ſingulæ earum partes mul-
tum adiumenti afferunt. Primò in expugnandis venenis tota lacerta
commendatur; nam Crollius anthracis ſignaturam in Sapphiro cõtem-
platur, deinde huius tollendi vim non ſolum ſapphiro, ſed etiam lacertæ
ineſſe ſcribit. Dioſcorides lacertam diuulſam, & ictibus ſcorpionum ap-
plicatam non vulgariter prodeſſe atteſtatur. Plinius illam in cibis ad exterminandum
Salamandræ virus præbet. Inſuper ex lacertis paratur oleum, ex quo in uſu medico,
multa manat vtilitas. Vnde Timotheus in diſſoluendis ſtrumis, lacertas viginti quinq;
in oleo ſuffocatas ad carnis vſq; conſumptionem percoquit,ex quo oleo cum fimo pe-
cudum emplaſtrum componit. Immò huiuſmodi oleum ad delendas etiam faciei
lentigines commendat. Amplius viua etiam lacerta eſt ex vſu. Cum ex Geſnero,
nonnulli lacertam excæcatam vnà cum anulo ferreo, vel aureo in vitreo vaſe in-
cludant, & poſtquam obſeruarunt lacertam recuperaſſe viſionem, tunc anulos ad
arcendam lippitudinem geſtant. At ſatius eſt, ex Plinio, lacertam cremare, cu-
ius cinis cum melle cretico ad oculorum caliginem fæliciter adhibetur. Sin huiuſmodi
cinis cum myrteo oleo permiſceatur, defluuium capillorum optimè reprimet: Hoc autẽ
remedium erit efficacius ſi ex lacertis viridibus componatur, vt in capite ſequenti re- D
citabimus. Si virtutes partiũ huius animalis ponderemus. Plinius cerebrum in ſuffuſioni-
bus commendat. Totum verò caput contuſum, & appoſitum, ad mentem Dioſcoridis,
aculeos & omnia corpori infixa extrahit. Alij caput lacertæ cum ariſtolochia longa, ra-
dice arundinis,& bulbo narciſſi ad modum emplaſtri componũt,quo ſpinas ſagittas,&
partes vitri partibus tenaciter adhęrentes extrahunt. Cor lacertæ combuſtum,vt ſcri-
bit Arnoldus Villanouanus,mixtum cũ amurca,& impoſitum talem torporem membro
affert,vt chirurgi ferrum non ſentiat. Verùm Rhaſis, & Plinius prędictam virtutem co-
rio crocodili attribuunt. Iecur huius animalis,ſi veritatem faſſus eſt Auicennas, in ca-
uis dentium immiſſum dolorem mulcet. Inſuper ſanguis lacertæ,pręterquamquòd viſio-
nem roborat,ex Auicenna,impedit etiam,ſecundum Marcellum,varices ne in humano
corpore oriantur, ſi puſionum crura eo diligenter illiniantur. Delet quoq; verucas,vt
voluit Quintus Serenus dum cecinit.

li.1.par.ſec. Arcan. *li.2.de mat. med.c.58.* *Hepatis virtus.*

Id poterit vitium ſanguis curare lacertæ.

In hernijs infantium idem ſanguis inſperſus commendatur: idq; verum eſſe colligit

E Porta, quoniam lacertus per medium diſsectus iterum coaleſcat. Demùm ſtercus huius animalis ſuis non caret virtutibus; quandoquidem Hierodes id miſcet cuidam medicamento, quod in ſtranguria equorum præſcribit. Prodeſt etiam albugini, & vlceribus *In Hippiat.* oculorum, vt legitur in libro ſecretorũ, qui Galeno adſcribitur. Addit etiam Celſus huiuſmodi fimo vulnera mirum in modum detergi. Sed diligenter inquirendum eſt, an de fimo lacerti, an potius ſcinci, ſeu crocodili terreſtris verba faciat, quod Authores medici frequenter adhibere ſolent.

VSVS IN VARIIS.

SCribit Herodotus Troglodytas Aethiopes olim ſerpentibus, & lacertis, & alijs reptilibus in commeſſationibus adhibuiſſe. Immò Cęlius Amazonas non modò lacertas, ſed etiam alias beſtias huius generis ediſſe *Lacerta adiles.* F opinatur, & propterea ita cognominatas exiſtimat, quoniam nullis mazis, aut delicijs, ſed promiſcuo victu vterentur. Alioquin in ludicris lacertas, quemadmodum etiam pueri noſtræ ætatis, olim adhibebant. Huius meminit Auſonius in Tetraſtichis de menſibus; quando de menſe Septembris canit hunc in modum.

Surgentes acinos varios, & præſecat vuas *Vſus in ludis.*
September, ſub quo mitia poma iacent.
Captiuam filo gaudens religaſſe lacertam,
Quę ſuſpenſa manu nobile ludit opus.

Pręterea cerebrum lacertæ ad veneficia valere multi autumant. Sed Cardanus addit illud potius mentem mutare, quàm mulierem ad amandum cogere. Quamuis Plinius lacertam ad amatoria conducere referat; dum inquit. Eam in vrina virili necatam venerem eius, qui fecerit, cohibere. Demum Vuecherius adipe lacerti hominem pinguefacit hunc in modum. Sumit lacertæ ſebum, & cum halinitro, cymino, & farina tritici pultem *lib. 5. de ſec.* concinnat, qua gallinas ſaginat, nam his poſtmodum homines alti mirandum in modum G pinguefiunt.

DE LACERTO VIRIDI.
Cap. VI.

SYNONIMA. ET NATVRA.

LAcertus viridis à multis lacerta maior cognominatur; quoniam in comparatione ad lacertũ vulgarem, duplo, vel triplo maior eſſe videatur. Gręcis σαῦρα χλωρὰ & Nuperis χλωροσαῦρα nominatur propter colorem, H quo inſignitur. Italis, vt nonnulli referunt *Gez* dicitur Bononienſibus. *Liguoro* quaſi ligur; fortaſſis, quoniam in Liguria beſtiæ huius generis frequentiores proueniant. Syluaticus hunc vocat ophiamacum à ſuperandis, & impugnãdis ſerpentibus. Etenim hic lacertus inſtinctu naturali ſerpentes adoriens cũ illis acerrimè præliatur; cum multi coloni hunc à ſerpentibus ſaucium ſæpè obſeruauerint; qui etiam addunt hunc viridem lacertum, ęſtiuo tempore, in arboribus morantem interdũ, more ranunculi viridis vociferari. Amant huiuſmodi lacerti loca calidiora quapropter Geſnerus hos in Germania raros eſſe teſtificatur. In Italia autem frequentiores verſantur; vbi nonnulli eos obſeruant multos ſimul obuiam egredientes: quandoquidem tunc morbos pręſagire aſſirmant. Sed hoc parùm adhuc exploratum eſt. Circa deſcriptionem diù non eſſe immorandum arbitramur, tùm quia animal notum eſt, tum etiam quia hic veram illius effigiem damus, cui addimus aliam iconem lacerti viridis cauda biſurca, necnon alterius exiccati cauda bifida, qui adhuc integer in publico Muſæo ſeruatur.

Lacertus

Lacertus viridis Liguoro Bononienſibus.

Lacertus viridis cauda bifurca.

VSVS IN MEDICINA.

Lacertus viridis exiccatus cauda bifida.

Vtilitatem incredibilem Medici ex hoc animali, in eliminandis varijs affectibus, percipere poſſunt. Et primò in ſtrumis exulceratis, lacertum viridem Plinius alligat, & poſt dies triginta medicamentum permutat. Idem infantium ramices morſu lacertæ viridis emendat, dum illum dormienti ægro admouet; deinde animal arundine infixum in fumo ſuſpendit, nam, ipſo expirante, infantem ſanari ſcribit. Marcellus hunc lacertum viuum in fictili nouo cũ tribus ſextarijs vini decoquit, & hoc medicamen phthiſico ieiuno præbet. Prçterea Plinius in tribus affectibus hunc lacertum abſciſſis pedibus, & capite cum cibis permiſcet, ſcilicet in dolore lumborum, in morbo comitiali, & in Iſchiade. Deinde oleum quidem ex lacertis vulgaribus paratur, ſed ex viridibus concinnatum, teſte Braſauolo, in morbis maiorem habet efficaciam. Ideirco lacerti virides ſepteni in libris duabus olei communis ſuffocati per triduum inſolantur; & gutta huius olei faciem mirabiliter emendat, vt Georgius Pictorius ad Geſnerum ſcripſit. Hoc eodem oleo cum pice liquida, & adipe ſuillo ueteri Hierocles vngulam equorum inungit, vt illam robuſtiorem reddat. Vuecherius verò infraſcriptum vnguentum pro epilepticis, ex Plateario, deſcribit. Recipit igitur lacertum viridem, & ablatis cauda, & capite, in oleo communi per dies ſexaginta ad putredinem vſquè macerat, deinde in eodem oleo coquit, additoquè aſphalto, & cera rubra, componit vnguentũ, quo in epilepſia, & paralyſi ſpinã dorſi inungit. Lacertum etiã viridem cõburẽt, cuius cinerẽ Plinius in Epiphoris incipiẽtibus, & in cicatricibus delendis mirificat. Arnoldus de Villanoua prędictum puluerem medicamentis

Cõuenit dolori lũborũ Epilepſiæ, & Iſchiadi.

In Hippiat. cap. 101. li. 2. Antid. ſpec.

Digitized by Google

E dicamentis admiſcet, quæ reuocandi pilos facultatem poſſident. Noſtra ætate ſunt quędam mulieres clinicæ, quæ cinere huius animalis ſtrumas exulceratas ſanare profitentur. Amplius partes huius lacerti ſunt etiam ex vſu medico. Nam Plinius oculum à viuo lacerto erutum, & in pellicula caprina inuolutum, quartana febre laborantibus alligat. *Ad ſtrumas* Idem, ad mentem nonnullorum, in ſtrumis exulceratis cor in vaſe argenteo ſeruandum eſſe iubet. Fel huius lacerti per dies æſtiuos quadraginta in vino putrefactum ad Solem, donec mellis craſſitudinem acquirat, ex Kiranide, pilos palpebrarum euellit. Sanguis vt docet Plinius attritos pedes hominum & iumentorum ſanat. *Fel.* Immò clauos pedum ex Marcello eradicat. *Sanguis.* Deniq; oſſa lacerti viridis, vt notat Chriſtophorus Salueldenſis, nouo experimento comitialibus proſunt. Colliguntur autem hæc oſſa hunc in modum: lacertus viridis viuus ſale optimè inſperſus in fictili collocatur, nam, breui temporis ſpatio, caro inteſtina, & omnes partes, ſolis relictis oſſibus, conſumuntur, quę poſtmodum epileptico nòn minorem, quàm vngula Alces vtilitatem afferunt. *Oſſa pro epilepticis.*

F

VSVS IN VARIIS.

OLeo ex lăcertis viridibus parato Fumanellus in capillis denigrandis vtitur, quod mangonium noſtris mulieribus non eſt ignotū. At Vuecherius, vt capilli regenerentur hoc oleum concinnat tali ratione: Lacertos virides viuos in phiala oleo communi plena mergit, & penès lentum ignem, *lib. 5. de ſec.* donec diſſoluantur vas ponit, deinde per dies quindecim inſolat, quo poſtea fœliciter vtitur. Hic igitur, ni fallimur, eſt modus, quem mulieres Bononienſes in concinnando hoc oleo pro capillis, ſeruant. Demetrius Conſtatinopolitanus in libro de cura accipitrum lacertos virides conciſos, his auibus præbet, vt pennæ citius mutentur. Multi (referente Plinio) aduerſus erucas, & ne poma putreſcant, pelle lacerti viridis cacumina arborum contangi iubent. Sed Palladius inquit non pelle, ſed felle cacumina contangenda eſſe, ne poma corrumpantur, & ne erucę damnum afferant. Tă- *Pellis, ſeu*
G dem puluis lacerti viridis, & lapathum acutū, ex Authore innominnato, ſeras recludunt, *fellis virtus.* & multa alia præſtant, quæ omnia nugamenta eſſe arbitramur.

DE LACERTA CHALCIDICA. Cap. VII.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA. Deſcriptio.

H PEr vocabulum (chalcis) non modo lacertam, de qua iu præſenti capite ſermò habetur, ſed etiam piſcem, & ſpeciem quamdam accipitris intelligere debemus. Immò aduertendum eſt, cum hæc lacerta ſeps etiam nominetur, millepodă ſiue ſcolopendram Inſecti genus, ſeu vermem po dibus piloſis pecori valde infeſtum eodem nomine vocari. Etenim, Plinio teſte, morſum prædicti vermis tumor inſequitur, & locus putreſcit, non ſecus ac, in *lib. 3. ſect. 3.* morſu chalcidicæ lacertæ contingere ſolet. Alioquin apud Hippocratem ſeps tuberculi peſtilentis nomen eſt, cuius in libris Epidimiorum meminit. Chalcidica etiam herba eſt: ſiquidem Ariſtoteles, in mirabilibus, chalcidicam herbam, & amygdala ad mellificiū optimè conducere ſcripſit. Aelianus quoquè litteris mandauit, chalcidicā in tritico ôc- *lib. 3. de re* cultata, ipſum incorruptum ſeruari: ſed an lacertam, an piſcē huius nominis intellexerit, *Ruſt.* ambigendū eſt. Verū qm̄ Varro Cretę chalcidicę meminit, quæ in præſeruādo tritico à

 putredine

putredine commendatur,idcirco per chalcidicam Aeliani,cretam potius, quàm animal intelligimus. Itaquè hoc animal,quamuis viperæ ſpecies ſit,chalcis, ſeu lacerta chalcidica ab authoribus paſſim indigitatur. Lacerta dicitur, quia,lacertarũ modo, pedibus prædita ſit; chalcidica verò non denominatur à Chalcide Regionis Euboeæ,vt multi volunt,vbi nullum animal huius generis verſatur,ſed ἀπὸ τοῦ χαλκοῦ,à chalco, nimirum ab ære,quoniam lineis æreis dorſum huius beſtiæ inſigniatur. Vnde Reuſnerus in Paradiſo poetico de colore huius animalis ſic canit. A

Aeris habet chalcis ſqualentia terga colore.

Non iniuria igitur Georgius Agricola lacertam æream indigitauit. Quapropter σαύραν χαλκηδὴν, nempè lacertam chalcidem à colore æris,non autem chalcidicam a loco pronunciare debemus. Aliter apud Heſychium,& Varinum ζίγλις hoc animal appellatur fortasſis quoniam membra,κῶλα,& ζίγλας interpretatur: cum membra, & pedes, lacertarum ritu habeat. Bellonius, Græcorum lingua, Samiamithon dici voluit. Sed

Varia nomina.

fallitur,vt notat Salmaſius in Solinum. Etenim animal,quod hodie Græci σαμιάμιθον vocant, Græcis antiquis ἀσκαλαβώτης,nempe ſtellio dicitur. Amplius hæc lacerta ſeps ob virtutem ſepticam nominatur,nam σήπειν putrefacere ſignificat;cum caro ab hac beſtia morſa ſtatim contracto liuore putreſcat. Ideo σήψ,& ſecundùm alios σηπεδὼν meritò appellatur. Ferantes Imperatus,in ſua hiſtoria naturali,huius lacertæ ſub nomine vulgaris Cæciliæ meminit. Alij (annotante Fabio Columna) Tarantulam vocitant, ſed perperam,cum hoc nomen ſtellioni potius competere videatur. Itaquè chalcis quoad corporaturam,& colorem,ſi credendum eſt Ariſtoteli, ſimilis eſt paruis lacertis, & inſignita eſt colore illius ſerpentis, quē Cæciliam vocant. Nicander poſt viperam, B

In lib. obſer. anim. terreſ. & aquat.

de ſepe verba faciens retulit ſepem eſſe refertum colore illius Soli,in quo degit. Clariſſimus vir Fabius Columna hanc lacertam non æreis tantùm maculis,ſed totam æreo colore refertā obſeruauit. Vt igitur omnibus effigies pateat, illius exiguis pedibus inſiſtentē cū longa diſtantia inter anteriores,& poſteriores iconē hoc in loco delineare nō piguit.

Lacerta Chalcidica flexuoſa,vt incedit, eademq; exporrecta.

LOCVS

E

LOCVS, NATVRA, MORES.

NIcandri Scholiaſtes in Syria, Libya, & Cypro hanc lacertam naſci, & inter ſaxa degere ſcripſit; deinde ratione pedum lacertæ, & ratione venenatæ naturæ, viperæ ſimilem eſſe tradidit. Et quamuis Ariſtoteles vnicam tantum viperæ ſpeciem notam habuerit, tamen Dioſcorides, vires aceti mulſi perpendens, dixit illud aduerſus viperam Sepem nuncupatam valere. Præterquamquod hanc lacertam naturæ vipereæ eſſe arbitramur; quoniam, more viperæ, ſuos fœtus enititur; vt clariſſimus vir Fabius Columna atteſtatur, qui huiuſmodi animal in Gallicano caſtro inuentum interfecit, & curioſè in diſſecto illius vẽtre, quindecim viuos partus inuenit, quorum alij membrana exuti, alij pellicula diaphana circumdati conſpiciebantur. Idem in viperæ catulis licet obſeruare. Quare Sepem eſ-
F ſe venenatum minimè dubitandum eſt; cum omne ſerpens viuos fœtus edens in genere viperarum reponatur. Ideo non ſine ratione canitur. *lib. de mat. med.*

Parua quidem ſerpens, ſed qua non vlla cruenta
Tantum mortis habet.

Verùm ſi aliquis dixerit Sepem ab ouiparis eſſe ſegregandum, cum ritu viperæ fœtus viuos in lucem emittat. Difficultas diſſoluitur, ſi dixerimus hoc animal, more aliorum ouiparorum, in ventre oua generare, quamuis poſtmodum catuli, diſrupto putamine, ex aluo matris viui erumpant. Aetius igitur inter ſigna veneni Sepis, nigredinem, & putrefactionem partis demorſæ reponit. Dioſcorides autem idem animal in vino demorſis propinat. Galenus illud diſſectum morſui applicat. Plinius caſtoreum cum myrrite bibendum eſſe iubet: Immò cibum ſalſamentorum percuſſis à ſerpente, ſed potiſſimũ à Sepe, ſiue chalcide præſcribit. *li. 11. de ſim pl. med. fac.*

DE SALAMANDRA.

G

Cap. VIII.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, & Etymum.

PRæter ſalamandram lacertæ ſpeciem, quam in præſentia examinandam proponimus; Geſnerus audiuit à quodam Germano pellione, inter exoticas, & nobiles muſtelas, quandam nomine ſalamandram reperiri: Sed an reperiatur, necne nihil certi ſe habere tradit. Quapropter ſi hæc inuenitur in rerum natura, procul dubiò à colore ſalamãdræ denominatur. Apud Chymiſtas ſalamandra, quę dicitur Adech, ex mente Paracelſi; terram rubram, ſiue ſulphur Solis ſignificat. Immò ex ſententia Tauladantis in animaduerſione Braceſ-
H chi, per ſalamandram intelligit ſubſtantiam Mercurij ſublimatione purificatam, quę ad condenſationem, vel, vt chymiſtarum verbis vtamur, ad fixationem peruenerit; itaut in igne, more ſalamandræ, perdurare videatur. Salamandra igitur lacertæ ſpecies, ſecundùm Iſidorum, dicitur quaſi Valencendra, quoniam aduerſus incendia valeat: Quæ etymologia propemodum iocoſa, & riſu digna videtur. Itaq; Σαλαμάνδρα fortaſſis vocatur, quia μάνδρα ſtabulum, caulam, & ſpeluncam, σέλις verò ſpatium inter tabulata ſignificat; hinc ſalamandra, quaſi ſelimandra, quia inter ſpatia inania caularum, & ſpeluncarũ ſtabuletur. Geſnerus etymum huius nominis ab Arabico vocabulo ſamabras, vel ſaambras deriuat; quæ voces lacertã deſignant: immò, & hebraicã vocẽ Semamith ad hoc etymũ conducere putat, quæ ſtellionem denotat. Apud Aetium ſalamandra, ſecũdum aliquos, lacerta venenaria nuncupatur. Plinius, quoniam maculis luteis conſperſa ſit, animal ſtellatum nominauit. Hinc Albertus ſalamandram nomine ſtellionis inſigniuit, nam ſtellioni illas conditiones ineſſe ſcribit, quas Plinius ſalamandræ aſſignauit. Salamãdra, ſec. Bellonium, Cõſtantinopoli vbiq; vulgaris, *Sours, Nunines, & Mictils* vocitatur Arabicè *lib. 12. Orig.* *li. 26. de Anim.* *lib. 3. obſer.*

Adhaya, Gallis Salamandre, vel vt notat Geſnerus Sourd; non quia ſurda, vel muta ſit, ſed potius à Græcô nomine (ſaura) quod lacertam deſignat. In Gallia Narbonenſi *Blande* dicitur à lento animalis inceſſu; nam blandum pro tardo, & lento vſurpant. Hiſpanis Salmantegua. Germanis Oaal, alias olm: ideo Eritius Cordus Vlmam latina terminatione appellauit. A

DIFFERENTIÆ, & Deſcriptio.

Dvplex ſalamandræ genus aſſignari, omnes Authores referunt. Et primò Matthiolus in Commentarijs ad Dioſcoridem, genus aquaticum Vtinenſibus frequentiſſimum eſſe ſtatuit, capite terreſtribus ſalamandris breuiore, & rotundiore, cauda anguillarum modo, nigro vndiquè dorſo, ventre ruſeſcente, & luteis maculis reſperſo. Hoc genus ſalamandræ in ſubſequenti capite examinabitur. De terreſtri Geſnerus narrat, ſe aliquando vnam in alpibus inueniſſe, quæ tota erat fuſca, abſquè ſplendore, cauda breui; deinde lacteus ſuccus ab ipſa percuſſa dimanabat; veluti in vulgari ſalamandra accidere ſolet. Matthiolus etiã in quibuſdã Germaniæ ſyluis ſalamãdras dorſo nigerrimas, ventre verò admodũ rubẽtes obſeruauit. Salamãdra igitur terreſtris, vt ſcribit Vitriacus in hiſtoria Orientis, eſt quadrupes habens faciẽ lacertæ caudã prolixã, & tortuoſã, vngues aduncos, & hamatos; verũ hæc deſcriptio nobis ſuſpecta eſt; ſiquidẽ hic Author ſalamãdrã cũ chamæleonte confundit. Salamandram eſſe maiorem lacerto viridi ſcripſit Kiranides. At Geſnerus reperiri quidem craſſiorem, ſed non longiorem teſtificatur. Ideo ſatius erit cum Suida ſalamandram, figura, & corporatura lacertæ ſimilem conſtituere, præter capitis, & ventris craſſitudinem, qua lacertum vulgarem ſuperat: breuiori conſtat cauda, color illi niger ineſt maculis luteis inquinatus, ſed quadam leuitate pellucidus, quæ omnia in icone lector contemplabitur. Immò non ſolum veram iconem ſalamadræ, ſed etiam illius ſceleton exhibemus. B C

Salamãdra nigra.

NATVRA, ET MORES.

HOc animal ſecundum Matthiolum, hoc inſitum habet à natura, vt, cum aſpectu horribili præditum ſit, intuentibus nauſeam pariat, & lacteum ſuccum, dum percutitur, effundat. Ratione temperamenti, Theophraſtus, & Scholiaſtes Nicandri ſalamandram frigidam, & Suidas frigidiſſimam eſſe ſtatuunt. Quamobrem ad mentem horum Authorum, ſolo contactu, nõ ſecus ac glacies ignem extinguere poteſt. Ideo animal eſt iners, & greſſu tardiſſimũ. Hinc tamen non fit, quia in viſceribus, & venis ſuum calorem natiuum habeat, & fortè, per antiperiſtaſim, efficaciorẽ, cum partes extimæ frigidiſſimæ eſſe perhibeantur. Hac de cauſa multi ſalamandram igni reſiſtere poſſe autumant. Vnde Samonicus canebat. D

Seu Salamandra potens, nullisq́; obnoxia flammis.

Reuſnerus etiam in Paradiſo poetico huc reſpiciens ſic cecinit.

Igne licet valido viuit Salamandra perusta
Tam gelidum pecto corpore virus alit.

Iterum hanc proprietatem meditans ſic inquit.

Vrſus atrox, aquilæq́; leues, & tortilis anguis
Ceſſerunt flammæ iam Salamandra tuæ.

Variæ authorum opiniones.

Cęterùm circa hanc Salamandrę proprietatem, variæ fuerunt Scriptorum ſententiæ. Siquidem alij illam per ignem intactam tranſire, alij ab ea ignem extingui; alij in igne viuere, & nutriri voluerunt. Quę ſententię ſibi inuicem proculdubio repugnare videntur; quandoquidem vnum, & idem in igne viuere, & illum extinguere minimè poteſt. Verùm non ſatis fuit nugari Salamandram in igne viuere; nam addiderunt etiam ipſã aduerſus conſpectam flammam tanquam in hoſtem ruere, immò ad ignem vſque elemen-

Salamandra terreſtris vera nigra maculis luteis diſtincta.

Salamandræ Sceleton.

Digitized by Google

mentarem orbi lunari finitimum aſcendere. Propterea optimis rationibus inquit Ponzetus nullo modo poſſe acceſſum Salamandrę patere ad ſphęram ignis, cum aues altius iuſtò volantes propter aerem ſubtiliorem deorſum relabantur. Itaque repugnantiam Salamādrę aduerſus ignem optimè ſcribit Galenus ad certum vſq; terminum intelligēdam eſſe, nā ſi diutius moretur in igne, comburitur. Dioſcorides etiam id non eſſe credendum autumat, cum Salamandra diutius in flammis verſans cremetur. Et Matthiolus hanc beſtiam in igne poſitam breui temporis ſpatio combuſtam vidit. Modò ad conciliādas circa hanc Salamandrę proprietatem controuerſias, nonnulli ſcribunt verum eſſe hoc animal per aliquod temporis ſpatium flammis reluctari, ſed tractu temporis tandem comburi. Ratio eſt, quia corpus frigidum, & humidum habeat, magiſq; humeſcet, quàm limaces. Hac de cauſa Nicander illam [illegible] cognominat; fortaſſis quia à cute Salamandrę talis humor dimanet, qualis mucus à naribus effluere ſolet, in quo vis extinguendi ignis reſideat. Neq; hoc cuipiam mirum videri debet, quoniam Valerianus Romę nouit quemdam Teutonicum ſpeculorum fabrum, qui per flammarum globos, citra vnius capilli detrimentum, gradi profitebatur. Vidimus quandoq; Bononię circulatores, qui ex patella candenti liquefactum plumbum non ſecus ac ſi eſſet argentum viuum, vel aqua tepida, vola manus impunè excipiebant. Ratio eſt, quia vnguento quodam partes linibant, quas ab igne incolumes ſeruare volebāt. Idcirco narrat Varro *Hirpinos* populos ſolitos quodam medicamine plantas pedum munire, atque ſuper prunas impunè ambulare. Cur igitur mucus Salamandrę idem non poteſt preſtare? & precipuè cum ſcribat Nicander, ſanguine Salamandrę manus oblinitas, ab igne lædi non poſſe? His addamus, quod albumen oui permixtum vnguentis partes ab igne tuetur. Item aliquid alumine imbutum non accenditur, larix difficulter aduritur, linum carpaſium nuncuparum flammis reluctatur, & tandē inter venas aluminis quę dam cartilago naſcitur, ex qua formata ellychnia in lucernis perpetuò ardent. Prædictis nonnulli addunt villos Salamandrę, qui nullum timent incendium. Cardanus verò optimè tradit ſe in Salamandra nullos vnquam villos obſeruaſſe, niſi forte cutis huius animalis ſoluta, & ita depecta fuerit, vt in uillos abierit. Amplius Salamandra naturali inſtinctu loca humecta, & imbres amat, cælo autem ſereno nuſquam apparet. Id eleganter exponit Reuſnerus in Paradiſo poetico dum inquit. C

lib.3. de tēp.

li.2. de mat. med. c.58.

Vis eſtinguēdi ignem in quo cōſiſtat.

li.7. de rer. var. c.33.

Imbrifer autumnus vitales addidit auras,
Temperies fecit te Salamandra mori.

Verno igitur tempore, & Autumno, cœlo maxime pluuio conſpiciuntur; nam ęſtate, ob Solis feruorem, & hyeme, ob aeris rigorem, à ſuis latebris non egrediuntur. Quapropter agricolæ, viſa Salamandra, futuram pluuiam præſagire ſolent. Sunt etiam qui affirment Salamandris inſitam ineſſe audaciam, cum hominem non fugiant, ſed perſequenti ſe ſe opponant. Geſnerus id non audacię, ſed greſſus tarditati attribuit; quandoquidem cum hoc animal citò fugere nequeat, audacius eſſe videtur. Nondum exploratum eſt an aliquam vocem emittant. Quamuis Cardanus, in Cumana, Salamandras palmi lōgitudine, & gracillantes tanquam gallinas verſari tradat. Poſtremò in Salamandra mira proprietas obſeruatur. Etenim ſi viua gladio in duas partes ſecetur; illicò pars anterior progreditur, & poſterior retrorſum incedit. Quamobrem nonnulli fuerunt huius opinionis hanc beſtiam duplici motus principio potiri, quod in vno animali Philoſophus non concedit. Cardanus igitur id ponderans dixit animal huius generis debili imaginatione refertum eſſe, ideoq; vt effugiat dolorem, quem vtraque pars ſentit, quando corpus Salamandræ præciſum eſt, tunc anterior pars dolore affecta pęnès poſteriorem, progreditur, & pars poſterior afflictata pęnès partem anteriorem, retrogreditur: ſicque duo motus principia eſſe videntur. Ad finem Salamandra, inſtinctu quodā naturali, teſtudines, ranas, & apes odio proſequitur, & frequenter cum illis acerrimè dimicat. D

lib.7 de rer. var. c.19.

lib.9. ſubtil.

LOCVS

E

LOCVS, CIBVS, PARTVS.

IN Germania multas eſſe Salamandras, multaſquè ſimul quandoquè conglobatas reperiri tradit Geſnerus. Immò Matthiolus, in commentarijs ad Dioſcoridem, ſe in agro Tridentino, & potiſſimùm in Valle Ananienſi copioſas conſpexiſſe fatetur. Alioquin loca frigida, humida, & opaca incolunt, qualia circa fontes interdum licet intueri. De victu ſunt, qui dicant à Salamandra ſępius, ore aperto, aerem hauriri, ſicq; more chamæleōtis, viuere. Sed falluntur, quoniam Salamandrã cum chamæleonte confundũt. Etenim animalcula, ritu lacertę, nec non fauos exedit, & apes captat. Sunt etiam qui referant, à Salamandris lac appeti; ideirco in ſyluis aliquando vbera cubantis vaccæ fugunt, ſed vbera poſtmodum exiccantur. De partu recitat Plinius in hoc genere animantis nullũ ſexum, veluti neq; in anguillis obſeruari. Itaq; ad illius mentẽ Salamandra neq; mas, neq; fęmina reperitur, conſequenterquè nec oua, nec fętus ab ipſa excluduntur. Verùm huic aſſerto Pliniano quotidiana refragatur experientia, quoniam Bellonius aſſeuerantius dicit, ſe conſpicatum fuiſſe Salamandram, quæ multos fętus ſine inuolucro, more viperę, enixa erat. Hinc ambigere poteſt aliquis ſalamandram inter animantia ouipara locum non inuenire; cum catulos, & non oua enitatur. Animaduertendum eſt hoc aſſertum partim verum, partim falſum eſſe: verum eſt, quatenus Salamandra, ritu viperę, & chalcidis intus oua procreat, in quibus fætus ad perfectam vſq; maturitatem nutriuntur, qui poſtmodum, more viperini fętus, in lucem exeunt. Ideo hac ratione Salamandras ouiparas poſſumus appellare, quemadmodum inter Serpentes, viperas viuiparas indigitamus.

Victus animalis qualis.

F

Partus ſalamandra qualis.

VENENVM, ET MEDELA.

G HErbę fructus, & cætera ſaliua oris Salamandrę inſperſa maximam de guſtãtibus iacturam afferunt. Quandoquidem, ex Matthiolo, non pauci reperti ſunt, qui ex vi huius veneni interiere. Immò alij tradunt integras familias periiſſe, quę aquas fontis, vel putei potarunt, in quas Salamandrę ceciderunt vel quia comederunt panem coctum in furno lignis veneno Salamandræ infectis calefacto: quod minimè credendum eſt, cum vi ignea omnis veneni virtus abſumatur. Scribit quidem Aelianus, carnem fuis, qui Salamandram ederit pernicioſam eſſe. Plinius etiam refert hominem dente Salamandrę percuſſum obire. Idcirco Salamandra, quę vulnerauit, impoſterum ad terræ ſuperficiem accedere non audet, cum perire conſcientia dicatur. Morſus etiam Salamandræ tanquam exitialis Nicander, Aetius, & Auicennas meminerunt. At Salamandra vbi ſemel parti dentes infixit (vt quidam Geſnero retulerunt, quod tamen verum non eſſe opinatur) nunquam extrahit, & ſi auellatur, lethale eſt. Itaque relinquenda eſt beſtia pendens à parte ſaucia, vt interim patiens viuere poſſit. Duas Salamandras, quas domi habuit Geſnerus ſæpè virgis irritauit, neque unquam os ad mordendum deduxerunt. Immò neq;
H Geſnerus intellexit quempiam in Germania à Salamandris morſum fuiſſe. Quapropter fieri poteſt, vt non omni tempore, neq; in quauis regione mordeant. Etenim in quibuſdam Galliæ locis morſus Salamandræ adeo exitialis eſſe perhibetur, vt nulla ſpes vitę relinquatur. Ideo apud illos adagio dicitur. *Si te Salamandra mormorderit, accipe linteum tuum, & tuam loculum.* Rheti verò qui Italice loquuntur aiunt à Salamandra demorſum tot medicis opus habere, quot beſtia diſtinguitur maculis. Geſnerus autem in Germania Salamandram non ita venenoſam eſſe exiſtimat. Quocirca concludendũ eſt, ad mentem Plinij, Salamandram veneno frigido inſtar aconiti necare, quam ſententiam Geſnerus meritò explodit; cum aconitum minime frigidum eſſe feratur. Raymundus Lullius, in libro de Quinta eſſentia, Salamandram inter venena refrigerantia collocat. Et Galenus ſepticis medicamentis, illius cinerem admiſcet. Geſnerus tamen putat Salamandrã non vſtam magis ſepticam eſſe, quam vſtam, quoniam vi ignea venenum illud ſepticum conſumitur. Antequam igitur remedia pro exterminando hoc veneno

Lib. 6. cap. 4.

Lib. 29. c. 4.

Veneni huius animalis qualitas.

no prꝑſcribamus, neceſſe eſt in medium afferre ſigna, quibus venenum Salamandræ dignoſcitur. Sunt igitur ex Dioſcoride linguę inflammatio, tremor cum torpore, & horrore quodam; partes nonnullæ corporis liuore circumquaq; ſugillantur. Auicennas in- A

Signa veneni ſalamandræ. ter hæc ſigna dolores ventris vehementes, & retentionem vrinę reponit. Idem Arnoldus in libro de venenis reperit. At deceptum fuiſſe Auicennam Geſnerus opinatur; quandoquidem Dioſcorides hęc ſigna obſeruat in illis, qui bupreſtim ſumpſerunt. De quibus ſignis proximè ante Salamandram verba fecit. Prædictis addit Aetius, Salamandræ veneno infectos habere quaſdam corporis partes liuorem per ambitum contrahentes, quæ poſtmodum putrefactę decidunt, deinde maculæ primùm albę, poſtea rubræ cum putrefactione, nec non cum defluuio capillorum conſpiciuntur. Præſidia igitur, vel erunt ſimplicia, vel compoſita; ſed priuſquam adhibeantur, vomitus eſt prouocandus, & aluus clyſteribus diligenter exoneranda eſt: etenim Alexiteria in expugnando veneno magis operantur. Inter ſimplicia, Plinius ſemina vrticæ cum iure teſtudinis commendat; deinde muſtū, & ſapam naturæ cantharidum, & Salamandræ aduerſari reſtatur. At Dioſcorides folia vrticæ cum lilijs, & oleo decoquit, & lac recens non inſalubre iudicat. Præterea Aetius calamenthum, cupreſſi folia, & eryngium, nec non galbanum cum melle linctum probat. Scribonius Largus farinam ſeminis lini cum mulſa, reſinam pini cum melle, immò folia pini cum aiuga in decoctione exhibet. Alij, ex Dioſcoride, oua teſtudinis marinæ, vel terreſtris cocta præſcribunt. At Nicander carnē B

lib. 37. c. 5. Suis pinguis cum carne teſtudinis coctam in hoc veneno non improbat. Alij demùm ius ranarum in hoc caſu non infrugiferum eſſe exiſtimant. Plinius ranarum marinarum ex vino, & aceto decoctarum ſuccum contra rubetas, & contra Salamandras propinat. Verum quia ranę ouiparæ quadrupedes nullæ in mari reperiuntur, & quę ibi verſantur in genere piſcium planorum recenſentur, nec vllam aduerſus venena virturem poſſident: propterea huiuſmodi Plinij locus Geſnero ſemper ſuſpectus fuit. Ideo ibi non ranas marinas, ſed teſtudines marinas legere mauult. Inter compoſita medicamenta primum locum occupant magna antidota, vt theriaca, & mitridatium, quæ in corpore prius purgato efficaciſſima euadunt. Demùm Dioſcorides, in hoc caſu, omnia illa antidota ſalutaria eſſe arbitratur, quę in exterminando cantharidum veneno præſcribuntur; quare Geſnerus hinc colligit frigidum non eſſe Salamandræ venenum.

DENOMINATA.

Pegm. 29. Paracelſus, in tractatu de Philoſophia magna, homines ſcintillantes monſtra Salamādrica appellauit. Verùm Coſtalius Salamandras cognominat illos milites, qui creantur, quando cędes, & bella impendent: tum Salamandræ, ingruente tantùm tempeſtate, è cauis in lucem exeant. Tridentini piſcem ſibimet peculiarem Salmerinum vocant. At Saluianus in hiſtoria piſcium Salmarinum nuncupat, additq; Salamandrinum etiam nominari. Amplius vbi maſſę ferri pro incudibus fabricantur, ſcinditur aliquando ferrum, indeq; euolat ignis vapor, qui parietibus, & tecto ædificij adhæret lanam fuſcam, & interdum albam referens: hęc autem lanugo igni admota non comburitur: propterea hanc, vt notat Geſnerus, aliqui lanam Salamandræ indigitant. Albertus etiam refert in poſtremis Hiſpaniarum partibus iuxta Gades, & apud Columnas Herculis frequenter lapidē inueniri, qui ob uiſcidum humorem circa ipſum exiccatum in fila trahi poteſt, ex quibus contexta veſtis non comburitur. Ideo Aliqui hunc, plumā Salamandrę vocant. Tandem Georgius Agricola quemdam lapidem Eiſlebanum memorat, qui aliquando effigiem Salamandræ, interdum figuram aliorum animalium refert.

HIE-

E

HIEROGLYPHICA.

Pierius Valerianus, ad demonſtrandum hominem rerum omnium corruptorem, Salamandram pingi poſſe tradit, ſiquidem hæc ſi arborem irrepſerit, omnia poma oris ſaliua adeò venenat; vt inde omnibus deguſtantibus necem afferant. Cęterùm Sacerdotes Aegyptij cum vellent denotare hominem ab igne circumfuſo minimè offenſum, Salamandram effigiare conſueuerunt; cum hæc ſuper prunas gradiens nullo incommodo affici dicatur. At Orus Apollo ſcriptis mandauit, quòd ſignificaturi hominem combuſtum, iconem Salamandræ exhibebant, idq; præſtabãt, quoniam hæc beſtia ignis amica eſſe feratur. Inſuper ſunt, qui per iconem Salamandræ in igne poſitæ, Amatorem oſtentent (cum vulgatum ſit apud omnes amorem ſimulacro ignis denotari) quamobrem cum Amator vitam in æſtu degat, eruditè feciſſe opinantur, ſi figuram Salamandræ, ad demonſtrandum amatorem pinxerint. Hoc autem à Valeriano minimè probatur; cum Salamandra rigore ſuo incendium extinguens, in igne nequaquam moretur: quod Amatores ſe pręſtare profitentur. Nazianzenus pro Hieroglyphico Conſtantiæ ſimulacrum Salamandrę probat; cum nullum animal, præter hoc, in medio flammarũ globo viuere poſſit, ideoq; ſe cum Baſilio Athenis, in igne perfidię, Deum verum colendo incolumem verſatum fuiſſe gloriatur.

lib.16. Hierogl.

lib.2. de Hierogl.

F

MORALIA.

Cvm Salamandra à ſerenitate abhorrens, pluuijs tantummodo diebus, à cauo egrediatur; optima de cauſa ſeditioſus illi poterit aſſimilari, qui premente tumultu, & diſſenſione in arenam deſcendit, rebus autem pacatis nuſquam apparet. At amici nulla probitate conſpicui, naturam Salamandræ oppoſitam participare dicuntur. Nã rebus ſecundis vbiq; conſpiciuntur, & fortuna vertente, ipſi quoq; tergavertunt: cum vera amicitia nulla locorum intercapedine, neq; vllo accedente infortunio conuellenda eſſet. Prætereà homicidæ exemplo Salamandræ edocti in loco ſecretiori, pænitentiam agere deberent. Siquidem illa homine percuſſo, vt ſcribit Plinius, perire conſcientia dicitur. Propterea Caim, occiſo fratre, egreſſus à facie Domini, ad plagam orientalem profugus habitabat. Itaq; pænitentiam agentes non iniuria ad Salamandras comparari poſſunt, quoniam in igne afflictionum diutius perdurant. Authores etiam morales hac proprietate Salamãdræ ducti, non videri impoſſibile oſtendunt, humanũ corpus æternis affici poſſe cruciatibus ita ut citra detrimentum comburatur, & vehementem dolorem ſine interitu ſentiat, quemadmodum Cælius Rhodiginus elegantiſſimè docet.

G *Amici falſi qui.*

SYMBOLA, PHRENOSCHEMATA, Simulacra.

H

IN multorum operum initio meminimus conſpexiſſe Salamandræ flammis circumdatæ iconem hoc Dicto coronatam. SIC CEDIT INVIDIA VIRTVTI. Fortaſſis quoniam Authores operum, euaginatam detractorum linguam contemplabantur. Iterum vidimus prima fronte alicuius libri figuram Salamandræ in igne cum inſcriptione. EXTINXI NON EXTINCTA: cum Author operis zoili igniculos reſpiceret, qui dum famam Authoris extinguere nititur, tandem ipſe diſſipatur, & aboletur. Franciſcus primus Rex Francorũ, vt annotat Sadelerus in libro Symbolorum, pictura Salamandræ in flammis pro ſymbolo delectabatur cum Dicto NODRISCO IL BONO, E SPENGO IL REO. Innuebat enim ſe viris probis fauere, malos autem extinguere, & diſſipare. Vel,

vt

vt alij volunt, hoc ſymbolo docebat ſe feritatem depoſuiſſe, & ardentem benignitatis A
amorem erga omnes virtute præditos nactum fuiſſe. Deniq; pro ſymbolo Conſtantię effigies Salamandræ vſurpatur, vt in Hieroglyphicis paulò ante explicatum fuit. *In libro Inſignium.* Perciuallus narrat quemdam virum nobilem, & eruditum pro phrenoſchemate pinxiſſe Salamandram ſupra carbones accenſos iacentem, cum hoc Dicto. AB IGNE ORTVS, ET OCCASVS IGNIS. Quaſi denotare vellet ſe perpetuis flammis agitari. Item Camillus de Camillis ſcriptor Italicus aſſignat phrenoſchema cuiuſdam Academici PHILARMONICI nuncupati, qui vt exprimeret ſe potiſſimùm Muſicę, deinde cæterarum etiam virtutum ingenti deſiderio flagrare. Pinxit Salamandram in igne cũ Dicto INTVS AD OMNEM. Prædictis tanquàm affinia ſimulacra elementi ignis, *Par. 1.* & nocumenti addere poſſumus. Etenim Ripa in ſua Iconologia, vt elementum ignis repręſentaret, delineauit mulierem ambabus manibus vas carbonibus accenſis plenũ tenentem, cum icone Salamandræ in igne. Deinde in exprimendo rerum omnium nocumento, hominem turpem ambabus manibus Salamandram ſtringẽtem figurauit: Nam veluti hæc beſtia omnia, quę tangit, venenat, ſic homo improbus eorum, cum quibus
verſatur mores inquinat. B

VSVS IN MEDICINA.

SAlamandram, licèt venenatum ſit animal, in multis vtilem medici inuenerunt. Et quia ſaliua huius animantis, ſi cadat ſuper aliquam partem piloſam, illam depilat; propterea Medici hac beſtia in pſilothris vtuntur. Vnde Martialis caluitiem cuidam fæminæ imprecans ſic canebat.

Hoc Salamandra caput, aut ſęua, nouacula nudet.

Item Quintus Serenus huius virtutis Salamandrę non ignarus ſic inquit.

Seu Salamandra potens, nullisq́; obnoxia flammis.
Eximium capitis tactu deiecit honorem.

Dioſcorides autem ad hunc effectum, Salamandram in oleo liquefactam probat, vel
lib. 2. c. 56. exenteratam abiectis pedibus, & capite, in melle ſeruat. Pręter hæc, maximã extergen- C
di vim Dioſcorides huic aſſignat; hac de cauſa illam medicamentis immiſcet, quæ auferendi lepram facultate potiuntur, quam doctrinam ſecutus Galenus, cinere huius beſtię in ſepticis, & pſoricis medicaminibus vtitur. Vnde Kiranides huius cineris aſperſione myrmecia, & clauos pedum, breui temporis ſpatio, eradicat. Sextus, ex Plinio, ad ſtimulandam venerem in cibis hoc animal exhibet, atq; ad hunc effectum, exenteratum in melle ſeruat. Sed ſatius eſt ſcinco, & non Salamandra vti. Deniq; Kiranides cor Salamandræ in pelle nigra inuolutum de brachio ſuſpendit, vt febrem quartanam, hemitritæum, & omnem typum febrilem arceat.

VSVS IN VARIIS.

VItriacus, in Hiſtoria Orientis, tradit ex cute Salamandræ quaſdam zonas
parari, quæ in ignem proiectæ non comburuntur. Item Paulus Venetus D
lib. 1. c. 47. ſcribit in Prouincia *Chinchitalas* Tartarorum Regi ſubiecta mõtem eſſe, in quo mineræ chalybis, nec non ſalamandræ reperiuntur, ex quibus pannus paratur incombuſtibilis. Etenim in illo monte quædam foſſilis terra naſcitur, quæ fila inſtar lanę producit, quæ poſtea lanificio opere fabricata ignem non ſentiunt. De ſalamandris autem ſe nihil exploratum habere retulit. Addit quidem ſe intellexiſſe mappam quamdam ex ſalamandra contextam à quodam Tartarorũ *Cent. 2. memor.* Rege ad Romanum Pontificem miſſam, Romæ haberi, in qua ſudarium Domini conſeruatur. Quidam curioſi vim quamdam ſalamandris ineſſe ſcribũt, qua hydrargyrum in aurum facilè tranſmutatur. Ideoquè ipſas ſalamandras in fictili carbonibus ſuperimponunt, deinde argentum viuum per oblongum tubulum ferreum ſuperinfundunt, in quo peragendo, quandoquè de vita periclitantur. Præterea cor ſalamandræ Nicander geſtandum eſſe iubet ab illis, qui aduerſus incendia audaciores fieri cupiunt. Et Mizaldus

narrat

E narrat manus,& veſtes ſanguine ſalamandræ imbutas igni reſiſtere, quemadmodum ſalamandra inter prunas intacta moratur. Demùm quoniam ſalamandra ex putredine oriri,& in illo genere animantis nullum ſexum reperiri perhibetur. Hinc Kiranides ab ipſa ſterilitatem prodire poſſe atteſtatur. Immò ad impediendam conceptionem, cor huius animalis circa genua mulieris geſtandum eſſe docet.

DE SALAMANDRA AQVATILI.

Cap. IX.

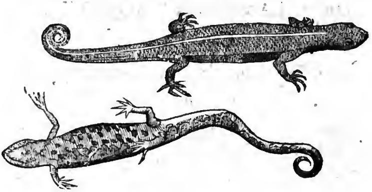
SYNONIMA, DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

F

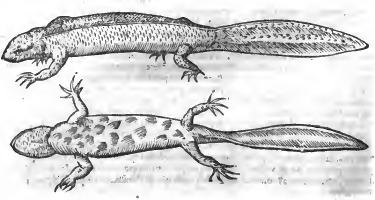
LAcerti genus paruum,& nigrum in aquis verſans nonnulli ſalamandram aquaticam,alij lacertum aquaticum nuncuparunt. Apud Græcos nomē non inuenit;qui tamen voluerit, σαῦρον ἔνυδρον, ſcilicet lacertum aquaticum indigitare poterit. Lacertulum aquæ ſcincum, ſed perperam vertit ſyluaticus. Bellonius in hiſtoria Aquatilium,cordulum vocat. Monachi,qui commentati ſunt Meſuem,ſcincum aquæ cum cauda lata cognominant. Hermolaus lacertos paruos in aquis Agri Vicentini verſantes ſcincos officinarum eſſe conſtituit. Geſnerus hoc ſalamandræ genus lacertum aquaticum nominat. Gallicè dicitur Taſſot, Italicè Maraſſandola,quod nomen à Maraſſo detortum eſſe videtur. Quoniam hoc animal inſtar viperæ venenatum eſſe perhibetur. Itaque ſalamandræ aquaticæ multiplex genus aſſignari ſtatuimus. Vnum eſt,cuius iconem primò loco damus
G cum cauda figuræ Rhombi. Alterum duplex eſt cum hoc tamen diſcrimine,vt alterum altero maius conſpiciatur,quemadmodum in iconibus hic poſitis apparet. Matthiolus in Commentarijs ad Dioſcoridem aliud ſalamandræ genus aquaticum Vtinēſibus frequentiſsimum eſſe ſtatuit,capite terreſtribus rotūdiore, & breuiore,cauda anguillarū modo,dorſo nigro luteis maculis inſignito. Huius etiam generis iconem delineare nō piguit. Itaquè primum genus præditum eſt lingua breuiſsima latiuſcula, & dentibus exilibus,qui viſionem ferè effugiunt. Caudam habet in medio craſsiuſculam,quę prona,& ſupina,ad inſtar figuræ rhombi contrahitur. Pedes anteriores in digitos quaternos,poſteriores verò in quinos finduntur. Præterea cor ſpongioſum habet dextro lateri incumbens, cuius auricula ſiniſtra maiorem pericardij partem occupat. Hepar eſt nigerrimum,lien ſubruber,renes ſpongioſi, Oua magnitudine piſi in bicorni vtero, ordine quodam digeſta gerit,ex quibus poſtmodum ueluti ex ouis Salamandræ terreſtris, viui fętus excluduntur. Bellonius tergus tuberculis horridulum huic beſtiæ attribuit,ex quibus contrectatis lacteus dimanat ſuccus,veluti etiam in Salamandra terreſ-
H tri obſeruatur. Georgius Agricola hanc beſtiolam colore cinereo, vel in cinereo ſuſcā eſſe prodidit. Quo colore has animantes præditas rarò inueniri Geſnerus ſcribit. Nam hic Author vnam diſſecuit, quæ erat longitudinis ſeptem digitorum, colore nigra cum punctis albis in ventre: reliquum corpus nigrum erat punctis concoloribus aſperum, quæ aſperitas conuenit cum tuberculis, quę Bellonius Salamandræ aquatili attribuebat.

Deſcriptio primi generis.

Salamandra aquatica,ſeu potius amphibia Authoris.

Salamandra aquatica prona,& ſupina ex Matthiolo.

Digitized by Google

1 Salamandra aquatica atra ſemicirculis in dorſo albicantibus diſtincta pronè picta.

2 Eadem ſupinè picta aluo ruſeſcente maculis rotundis nigris linea flammea per mediam caudam conſpicua.

3 Salamandra alia aquatilis minor pronè,& ſupinè picta.

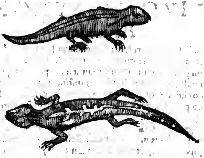
1

2

3

NATVRA, ET MORES. A

HAc Salamādrę, ſeu lacertæ aquaticæ ſecundùm Agricolam, naturaliter lacunis opacis, & in pingui ſolo ſitis delectantur, & præcipuè illa aqua, in qua limus albus fuerit. Ibi enim ſub petris ſtabulantur, quia, vt nonnulli affirmant, raro ad aquę ſuperficiem veniunt, Geſnerus vna in vas aqua plenum coniecit, & os illius ſemper ſupra aquam prominens, inſtar ranę, obſeruauit. Quādo hoc animal in terra eſt, lento admodum greſſu more terreſtris Salamandræ, aut teſtudinis incedit, os inſtinctu naturali, tenaciter claudit, neq; illud aperit niſi violenter exprimatur: quā proprietatem cum Salamandra terreſtri communem habet. Amplius ſecundùm Agricolā, ſi ponatur in ſale, caudam mouet, & effugere conatur; non enim poteſt illud perferre, & ſtatim moritur; cum alioquin verberata diu viuat. Pellem ita duram habet, vt gladio etiam acuto reſiſtat, ex vulneribus poſtea lactea quædam ſanies exit. Irritata hæc beſtia, ad mentem Agricolæ, intumeſcit, & ſupra pedes erecta viroſum ſudorem effundēs intuetur eum, à quo fuerit laceſſita. Hinc Geſnerus hos lacertos aquatiles (ſic enim Salamandras aquaticas nominat) non minus noxios, & venenatos, quàm Salamandras terreſtres eſſe arbitratur: niſi fortè vis venenata, qua mouentur, in aqua, remittatur. Præterquamquòd Geſnerus intellexit à quibuſdam Gallis ſuem ob eſum huius animalis interire. Quod ſanè admirari non deſinemus, ſi veritatem falſus eſt Aelianus, qui recitauit ſues ab eſu Salamandræ terreſtris nihil lędi. Poſtremò omnes huius animalis proprietates Bouſſuetus his carminibus eleganter collegit. B

Proprietas, ex Agricola

In li. de nat. Aquat.

Serpentum ritu fontes, & ſtagna frequentat,
Corporis atq; aliqua parte venena gerit.
Exili quamuis igitur Salamandra ſit ipſa
Corpore, ſæpè poteſt ipſa nocere tamen.
Vtimur ad lepras illa, vt vera Salamandra, C
Sed noſtra haud dubiè vis minor omnis ineſt.
Hanc malè præſcincę quidam vſurpare ſuerunt
Pſilothris potius iuxta ſit ipſa ſuis.

DE STEELIONE.

Cap. X.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA.

Etymum.

QVamuis Geſnerus referat ſe neminem Latinorum legiſſe, qui ſtellionē inter ſpecies araneorum recenſuerit. Tamen Niphus, & Perotus ſtellionē etiam generis araneorum eſſe autumāt; quoniam quędam aranei ſpecies nonnullis punctis veluti ſtellis diſtincta in Apulia inuenitur, quæ à Taranto ciuitate, in qua frequenter verſatur, ab aliquibus Tarantula indigitatur; cuius aculeo percuſſi, muſica ſanari dicuntur. Proſtat quoq; nonnunquam in foro piſcatorio Romę, quidam piſcis longus tarantulæ nomine non ob narratam aranei ſpeciem, ſed quoniam capite ſtellionem, exigui lacerti genus, quod vocant tarantulā, ęmuletur. Idcirco Matthiolus in Dioſcoridem ſtelliones genera lacertarum eſſe exiſtimat, quæ in ædificijs Hetrurię verſantur; & quoniam foramina propè terram incolunt; idcirco vulgò appellantur Terrantulæ, non Tarantulæ, cum id nomen ad Apulum genus aranei attineat. Scaliger hāc lacertę ſpeciem verum ſtellionem eſſe exiſtimat. Hanc Ferantes Imperatus veram lacertam chalcidicam Antiquorum eſſe ſtatuit. Hoc igitur animal, vel quia maculis, vel quia eminentijs inſtar ſtellarum diſtinctum ſit, lacerta ſtellaris cognominatur. Hinc Reuſnerus canendi occaſionem ſumpſit, dum ait. D

In hiſt. nat.

A Stel-

A' Stellis varijs ſtellio nomen habet.

E Poetæ fabulantur hoc nomen etymologiam duxiſſe à puero, qui Stelles vocabatur, in hoc animal conuerſo. Nam Ceres orbē peragrans ingenti æſtu agitata ad eaſam cuiuſdam anus diuertit, vbi aquam ad colluendum ieiunium auidè bibentem, puer eiusdem domus, nomine Stelles, Deę potantis auiditatem deluſit: vnde Dea indignata cum in ſtellionem transfigurauit. De qua Metamorphoſi verba facit Ouidius hunc in modum.

——cauda eſt mutatis addita membris *lib. 5. Metamor.*
Inq; breuem formam ne ſit vis magna nocendi
Contrahitur, paruaq; minor menſura lacerta eſt.
Mirantem, flentemq; & tangere monſtra pauentem
Fugit anum, latebraſq; petit, aptumq; colori
Nomen habet, varijs ſtellatus corpora guttis

Hac de cauſa aliquibus Græcis ſtellio ἀστερίας vertitur. Immò in genere piſcium Aſterias etiam reperitur, nec non in genere phalangiorum, quia varijs punctis interſtinguatur, & tandem in genere Ardeolarum à plumarum varietate. Plinius illud animal,
F qđ Gręcis dicitur ἀσκαλάβος, ſiue ἀσκαλαβώτης ſtellionē vocat. Alijs dicitur γαλεώτης. Apud Heſychium, & Suidam κωλώτης exponitur. Perotus aſcalaboten dici putat, quia ἄσκαλος circulus ſit. Stelliones enim circulis quibuſdam, veluti lucentibus guttis in modum ſtellarum depicti conſpiciuntur. Geſnerus autem hanc etymologiam probare non poteſt; quoniā ἄσκαλος, pro circulo, apud nullum authorem idoneum reperitur. Grammatici quidem ἄσκαλα impura interpretantur, & hoc modo etymū huic animali, tanquā impuro competere poſſet. Niſi velimus etymologiam ad mentem Etymologi, & Varini, παρὰ τὸ ἀσκαλῶς βαίνειν, nēpe à molli, & tacito ingreſſu deducere. Secundū alios dicitur aſcalabotes, quaſi κωλοβάτης, qm̄ artubus ſuis innixus per parietes repat. Hac de re xylobates etiā à Kiranide nominatur, cum ligna, & muros ſcandat. Hinc Galeotes etiam vocatur, quia, more muſtelæ, quę Græcis dicitur γαλῆ, clanculū per quodcūq; aſcēdat. Licèt Stephanus in Galeotarum mentione ita nominatum hoc animal à Galeis, ideſt muſtelis piſcibus marinis calliditiſſimis eſſe opinatur. Item κωλώτης per Omagnum
G in prima, & ſecunda ſyllaba ſtellio eſt, & Bacchus, vt Venus, κωλῶτις; nam κολώτης per o paruum in prima ſyllaba, nomen eſt cuiuſdam Philoſophi Epicurei, cuius meminit Macrobius. Item nomen ſtatuarij apud Plinium. Immò fuit etiam Teius quidam pictor hoc nomine inſignitus, quem memorat Quintilianus. Græci hodie ſtellionem λιακόνι vocant, & lacertum paruum argenteo, & lucido colore refertum eſſe dicunt. Veruntamen à nonnullis hodie ſtellio eſſe perhibetur, qui nuperis Gręcis vulgò θαμιαμηθος, aut ψαμαμύθη appellatur, quo nomine lacertum paruum denotant. Verùm cùm de his nihil certi habeamus, vnā cum Geſnero hęc omnia competere ſtellioni, affirmare non audemus. Vox hebraica ſemamit in ſacris paginis, ſtellio exponitur; quamuis alij araneum interpretentur. Septuaginta nomen hebraicum, Letaah, quod ſuperius lacertę conuenire diximus, ad Aſcalaboten, nempe ad ſtellionem transferunt. Aliqui arabicarum vocum interpretes Guaril, Vrel, vel Alurel ſtellionē eſſe dicunt. Senabras idem eſt, quod lacertus vel ſtellio, vt Bellunenſis annotat:
H nam Samabras apud Auicennam lacertum ſignificat. A' vetere Gloſſographo Auicennæ Sarnabraus, & Guaſeinabras ſtellio vertitur. Alioquin Guauſas, & Epithetos pro eodem animali apud Syluaticum legitur. Aliter Vaſga Arabicè ſunt reptilia, nempè ſtellio, & ſimilia, vt voluit Arnoldus in libro de Venenis. Immò addit has beſtias in Catalonia Dracones domorum appellari. Albertus chamęleontem, ſtellionem maiorem interpretatur Verùm id illi non eſt concedendum, ſiquidem chamęleontem Salamandrā, & ſtellionem confundit. Germani Galli, & Angli nullum huius lacerti nomen habent, teſte Geſnero; cum huiuſmodi animali careant.

Quarè vocetur Aſcalabotes.

Prouer. 30.

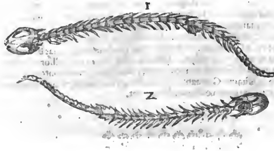
Nomina barbara huius animalis.

DIFFERENTIÆ.

lib.29.ca.5. GRæcorũ Stellionẽ à Stellione Italico valde diſcrepare Plinius teſtatur. Quandoquidem Græci ſuum Stellionẽ Coloten, & Aſcalaboten dictum lentigine refertũ, & ſtridoris acerbi eſſe, omnibuſq; rebus veſci tradiderunt. Has autem conditiones in ſtellione Italico Plinius non inuenit; ideoquè Aſcalaboten Græcorum ſtellionem tranſmarinum appellauit; cum ille omnibus alatur, Italicus verò, præter rorem, araneis tantùm nutriatur. Præterea diſcrepant etiam à ſe inuicem, quoniam ſecundùm aliquos, Græcorum ſtelliones innocui, Latinorum verò venenati eſſe feruntur. Quapropter ex Salmaſio in Solinum, Stellio nominatur non quia ſtellis, quibus ſecundùm Plinium caret, refertus ſit, ſed quia virus ſtillet. Quædam beſtiæ albæ, & innocuæ, puſilliſquè lacertis ſimiles, ſecundùm Hermolaum, in agro Romano verſantur, & nomine Tarantulæ, intelliguntur. Geſnerus B ab oculato teſte audiuit huiuſmodi tarantulas lucido, & fragili corpore eſſe refertas, & propterea conuenire videntur cum illo lacerto paruo coloris lucidi, & argentei, quẽ paulò ante à Græcis nuperis vulgò λιακόνι vocari retulimus: Bellonius ſcripſit, in Gazara, ſe genus lacerti nigri Stellionem cognominatum obſeruaſſe, magnitudine ferè muſtelæ, tumida aluo, & craſſo capite. Item nonnulli fuerunt, qui crediderunt ſtelliones magnitudine, & figura accedere ad illos lacertos virides maiores, quos vulgus ramaros, vel Liguros vocitat. Sed horum ſententiæ Matthiolus minimè adſtipulatur; cum Plinius ſcripſerit ſtelliones eſſe lacertarum figura, & chamæleonum quodammodo naturã habere, quoniam rore tantùm, præter araneos, viuunt. Quare fateri debemus ſtelliones à lacertis maioribus toto cœlo diſcrepare: cum hi cochleis, cicadis locuſtis, & papilionibus veſcantur. Prẹterquamquòd lacerti maiores hominibus ſunt amiciſſimi, & viciſſim ſtelliones hominibus aduerſantur. Cum Plinius aliquando prodiderit nullum animal ſtellione fraudolentius rẽperiri, quia hominum ſaluti inuideat; quemadmodum paulò C inferius recitabimus. Hic igitur, clarioris doctrinæ gratia, non ſolum iconem ſtellionũ ex Matthiolo, ſed etiam lacertum facetanum Tarantulã quibuſdam nuncupatum pictũ, qualẽ inuenimus in publico Muſæo exhibemus. Immò prẹdictis addimus ſceleton lacertæ tarantulẹ pronè, & ſupinè effigiatum: has enim omnes lacertarum ſpecies, multi Authores ad Stelliones referunt.

Margin notes: lib.2. obſer. cap.79. — lib.6. in Dioſcor. cap.4. — lib.30.c.10.

Tarantulæ lacertæ ſceleton pronum, & ſupinum.

NATV-

Stelliones ex Matthiolo.

Lacertus

Digitized by Google

E

NATVRA, ET MORES.

ID Stellionibus, quemadmodum alijs etiam lacertarum generibus, à natura inſitum eſt, vt menſibus frigidiſſimis latitabentur, nihilq; interea, edãt, vt docuit Ariſtoteles. Latent autem in angulis oſtiorum, feneſtrarum, & ſpeluncarum: in hocq; ab alijs diſcrepant lacertis, qui vt plurimum in locis campeſtribus ſuos cauos habent. Præterea huiuſmodi beſtiæ ob nimiam corporis ſiccitatē fragiles nuncupari poſſunt; quandoquidem ſi à laquearibus, & tabulatis decidant in plures partes franguntur. Amplius, ex Plinio, accedente Vere, inſtar Serpentum, tuniculam hybernam exuunt, exuramq; ſtatim deuorant, humanæ ſaluti plurimum inuidentes: ſiquidem, in pellendo comitiali morbo, adhibetur. Hinc naturalem animalis calliditatem noſcere debemus, quia doloſè etiam apibus inſidiatur: F quod Virgilius annotat dum inquit.

——— nam ſæpè fauos ignotus adedit lib.4.Georg.
Stellio.

Reuſnerus etiam id memorat in Paradiſo poetico his verſibus.

Sæpè fauos atris guttis ſtellatus adedit
Stellio, qui latebras, & caua buſta colit.

Idcirco Columella anguſtiſſima aluearium foramina eſſe pręcipit, ne ſtellio, vel aliud noxium animal intrare, & fauos populari poſſit. Item hoc à natura congenitum habent, vt araneos perſequantur, & deuorent, nec nō ſcorpionibus inſidias tendant. Ideo Scorpius, conſpecto ſtellione, teſte Galeno, torpore afficitur. Dormit Colotes in pręſepe, vt ſcripſit Ariſtoteles, aſiniq; nares ſubiens prohibet nè fœnum edat. Albertus verò hoc in loco coloten rattum perperam vertit. His addit Ponzetus hoc animal rarò mordere, cum dentes obliquos habeat, quos in vulnere facilè relinqueret. Morſus autem huius animalis hominem reddere ſtupidum, rarò autem interimere dicitur; quoniam G venenatum eſſe animal ſtatuit Columella. Dioſcorides quoq; ſcribebat diligēter cauēdum eſſe, ne ex ſupernis locis phalangia, aſcalabotes, & huius generis venenata reptilia in cibaria cadant. Tandem Stellionum morſus in aliquibus Italiæ locis exitiales eſſe Ariſtoteles tradidit: quæ ſententia à Nipho confirmatur. Itaq; huic veneno occurritur, ſi cępæ, & allia inſtar cataplaſmatis adhibeantur. Porta recrementum accipitris commendat. Aetius ſeſamum, & melanthium in aqua mulſa, nec non vinum meracum præſcribit. Et quando ſtellionis morſus manifeſtè apparet, Ponzetus ſcorpionem tritum morſui ſuperponit.

(In lib. de Ther. ad Piſ.) (lib. 4. Phyt. cap. 23.)

LOCVS.

H STelliones in Germania, Gallia, & Anglia non eſſe, tam clarè faſſus eſt Geſnerus, vt maiori dilucidatione non ſit opus. In quibuſdam verò Italiæ locis hos venenatos eſſe retulit Ariſtoteles; ſed quinam ſint, clariorem non habet doctrinam. Item in Thracia, ex Nicandro, frequentes vagantur. Verum quidem eſt, quòd circa Romā, & in Thuſcia ſtelliones, tarantulæ nomine habentur. Plinius enim negat naſci in Italia illud ſtellionis genus, quod ſcorpionibus tantoperè aduerſatur; quodq; Græci Aſcalaboten, & Coloten vocant. Hic enim refertus lentigine, & ſtridoris acerbi eſt, veſciturq; ijs, à quibus noſtri ſtelliones abhorrent. Tandem Ariſtoteles in Mirabilibus Stelliones in Sicilia morſum lethalem, & apud nos infirmum, & lenem habere perhibet. Immò ſtellionibus redundat Syria, vt audiuit Matthiolus, vbi in caminis potius, quàm alibi commorantur. Alioquin, ſecundùm Plinium in angulis oſtiorum, & feneſtrarum, vt dictum eſt, libenter ſtabulantur.

(lib. 8. de hiſt. An. c. 29.)

DE-

DENOMINATA. A

Crimen ſtellionatus.

A Stellione ſceleſto, & fraudulento animali crimẽ ſtellionatus apud Iuris Conſultos nomen inuenit; vt legitur apud Vlpianum de crimine ſtellionatus. Committitur autẽ hoc crimen, quando quis rem alicui obligatam, diſſimulata obligatione, alteri tradit, aut quando aliquis merces corrumpit, vel aliam impoſturam facit. Hic enim clandeſtino dolo, veluti quodã ſtellionis medicamento hominem frandat, fit enim ex ſtellione malum pharmacum, ad faciem deturpandam idoneum, ſi vinum, in quo extinctum fuerit hoc animal, propinetur. Quamuis alij hoc crimen ab ingenioſa ſtellionis fraude denominent; cum animal hybernam membranam verno tempore exutam deuoret, ne humanę ſaluti profutura ſit. Quocirca Aleiatus effigiat ſtellionem hac inſcriptione coronatum. IN FRAVDVLENTOS, & ſubſcribit hæc carmina.

Parua lacerta, atris ſtellatus corpora guttis B
Stellio, qui latebras, & caua buſta colit.
Inuidiæ, paruiq; doli fert Symbola pictus.
Heu nimium nuribus cognita zelotypis.
Nam turpi obtegitur facies lentigine quiſquis,
Sit quibus immerſus ſtellio, vina bibat.
Hinc vindicta frequens decepta pellice vino,
Quam forma, amiſſo flore relinquit amans.

Hinc Hermolaus verbum ſtellare, pro inuidere, & ſtellaturã, pro fraude deriuat. Sunt inter Grammaticos, qui ſtellaturam interpretantur vaframentum, quo Præfecti militum partem annonæ ab Imperatore militibus deſtinatam ſubtrahebant. Propterea multi ad mentem Lampridij in Alexandro, ſtellaturam nomen annonæ militaris fuiſſe ſtatuunt. Hinc apud Budæum hæc verba leguntur. *Imperator tribunos duos, quos conſtitit ſtellaturas accepiſſe, lapidibus obrui ab auxiliaribus iuſſit.* C

MORALIA.

In ſyl. Aleg.

INter animalia impura, & immunda cum ſtellio ab Authoribus recenſeatur, non abſre peccantibus poteſt comparari. Primò ad mentem Laureti, ſtellio deſignabit illos, qui aliena morte prędam inquirunt; deinde hęreticos: nam ſtellio, licèt puro veſcatur rore, delicatus tamen ille cibus in ventriculo animantis in ſubſtantiam venenatam conuertitur. Pariter Hęretici, & ſi rorem ſacræ ſcripturæ legant, inde tamen mores non mutant, quia prauis expoſitionibus rorem diuinum in tetrum virus vertunt. Idem de nonnullis chriſticolis affirmare poterimus, qui rorem cæleſtis doctrinę à concionatoribus haurientes, praua interpretatione ipſum corrumpunt, & in venenum tranſmutãt. Iuxta illud Ezechielis.

cap. 33.

Audiunt verba sua, & non faciunt ea, quia in canticum oris ſui vertunt illa. Idem etiam animal improbis religioſis poſſumus aſſimilare, nam, ſi ſtellio tunica ſtellata induitur, & D optimum nutrimentum in virus vertit. Prauus etiam religioſus tanquã hypocrita ſtellato religioſi ordinis habitu induitur, deinde optima doctrina in venenum transformata proprium animum aſſiduè nutrit. Ex altera parte hoc animal ad homines etiam ſimplices, & optimæ mentis comparari poteſt. Siquidem, licèt pennis careat, tamen pedum velocitate ad murorum faſtigia, & domorum culmina ſcandit. Ita homines ſimplices, licet pennis, ideſt ſcientię profunditate careant, velocitate tamen pedum, nempe bonorum operum ad altiſſima Paradiſi ædificia aſcendunt. Quare Lauretus optima de cauſa per Stellionem in ſacris litteris interpretatur hominem, qui ſolertia, & induſtria, rerum diuinarum cognitionem aſſequi conatur. Inſuper pluribus de cauſis ſtellio ad viros perfectos, & iuſtos comparandus eſt. Etenim ſi hoc animal eſt ſtellatum, latosq; habet pedes, & ſpolium hybernum deponit. Vir iuſtus rutilante honeſtate indutus, ſtellatus eſſe dicitur. Pedes charitatis excedentis latos habet. Vetus tandem ſpolium exuit, dum pænitentiæ ductus anteactam vitam mutat. Poſtremò ſi ſtellio varijs maculis,

loco cit.

E lis,inſtar ſtellæ,pictum habet dorſum, & ſcorpionibus ita aduerſatur,vt ad illius conſpectum,pauore ſtatim corripiantur. Tales viri ſancti,& iuſti eſſe dicuntur, nam varijs virturibus ſtellati ſunt. Iuxta illud Apocalypſis. Habebat in dextra ſua ſtellas ſeptem, nempe ſeptẽ virtutes. Deinde ſcorpionibus,ſcilicet Dęmonibus, & peccatis aduerſãtur,nec non improbis hominibus terrorem incutiunt. Probi enim ab hominibus improbis odio habentur. Iuxta illud Prouerbiorum. *Impij abominantur illos,qui in recta ſunt via.* *cap.29.*

VSVS IN MEDICINA.

MVltas ad res ſtellionem conducere Authores nõ proletarij aſſeuerantius dicunt. Siquidem ex Dioſcoride,& Porta,proprio morſui medetur,& in
F oleo putrefactus aduerſus ictus ſcorpionum adhibetur. Plinius in hydrocele,& vrinæ incontinent a hoc animal exenteratum, & demptis extremitatibus aſſatum ſæpius præbet. In quartanis verò abigendis Magi ex Plinio, ſtellionem capſulis incluſum capiti patientis ſubijciunt, & in fine paroxiſmi dimittunt. Immò in dyſenterijs,& doloribus lumborum, ſtellio tranſmarinus demptis inteſtinis,& pedibus,cum cibarijs commendant. At multi per ſtellionem tranſmarinũ, ſcincum intelligunt: idem Animal combuſtum diuerſis affectibus occurrere notum eſt; nam Auicennas aduerſus morbum comitialem non ſolum ſenectam animalis, ſed illius etiam cinerem in aliquo liquore propinat. Marcellus ſolum caput combuſtum cum melle Attico ad oculos lacrymantes præſcribit. Mirum etiam de ſtellionis cinere prodit Plinius,qui,inſtar linimenti,in ſiniſtra manu detentus Venerem excitat, ſi transferatur in dextram inhibet. Verùm Mizaldus digitum magnum dextri pedis cinere ſtellionis diſſoluto in oleo,vel melle inungit,vt Venerem ſopitam accendat. Nequè hoc admirari debemus,quoniam apud Nicolaum Myrepſum antidotus ad tentiginem deſcribitur, *Centur.8. Memor.*
G quæ,præter cætera ſimplicia,ſtellionem recipit. Vnguentum etiam entaticon deſcribit Aegineta,in quod præter alia medicamenta,tres ſtelliones ingrediuntur. Prætereà partes etiam huius animalis non infrugiferę in medicina eſſe feruntur. Etenim cum frigidiſſimis menſibus hoc animal,ex Ariſtotele,occultetur: hinc colligunt partes eius ad conciliandum ſomnum,& ad inducendum ſtuporem. Maximoperè prodeſſe,& præcipuè ne aliqua pars humani corporis abſcindenda dolorem ſentiat. Quapropter huiuſmodi virtutem cordi potiſſimùm huius beſtiæ Ioannes Vrſinus aſſignat dum ſic canit. *lib. 7. c.17.*

Mande cor, & tantus proſternet corpora ſomnus
Vt ſcindi poſſint abſque dolore manus.

Hepar verò tritum, & ſuper dentes poſitum in ſedanda odontalgia valere dicitur, fel à medico vſu non eſt arcendum; quandoquidem in ſuccedaneis, quæ in Galeni, & Aeginetę operibus habentur,pro felle chamęleontis fel aſcalabotes,nempe ſtellionis ſubſtituitur. Carni autem vis extrahendi ſurculos corpori humano infixos attribuitur. Et sã- *Fel adhibetur.*
H guis in albugine oculorum probatur. Item ſtercus in medicina locum habet,quoniam tritum verrucas delet. Serapionis interpres,ex Galeno,ab hoc fimo curari impetigines,& faciem emendari aſtruit; cum tamen Galenus hanc virtutem ſtercori crocodili terreſtris attribuat. Demùm ſtellionis ſenectam in epilepſia commoditatis plurimum afferre autumant. Idcirco loca,in quibus tales beſtiæ hyeme ſtabulantur, diligenter obſeruãt, & capſulas ex fiſcis arundinibus textas loculis horum animalium apponunt, vt verno tempore per anguſtias cannarum exeuntes, & ſenectam exuentes in capſula ex cannis texta relinquant.

Digitized by Google

 A

VSVS IN VARIIS.

lib. 7. Phyt. cap. 4. QVoniam hoc animal ſubflauum,& lẽtigine refertum eſt: ex hac ſignatura
Porta coniectatur hoc animal ad faciem deturpandam valere. Ideo ſo-
lẽt,qui malis vtuntur artibus ſtellionem in vino ſuffocare , quod poſtea
ſumptum tales in facie generat maculas,quales in tergo animalis conſpi-
ciuntur. Vnde Turnebus de hoc ſic canebat.

Sic quæ pellicibus nuptæ inſidiantur auaris,
Quas forma plus eſſe dolent,medicata propinant
Pocula guttata lentigine ſtellio qua tu
Inficis,vt vario ſignetur tergore vultus.
Diſcolor,& maculis liueſcant ora ſubortis.

Præterea variæ partes huius animalis varijs etiam vſibus accommodari poſſunt. Primo
Tom. 2. Off. fel in aqua diſſolutum ex Textore,muſtelas congregare dicitur. Hybernum ſpolium ac- B
cipitri in cibis datur, vt pennas citius mutet. Idem de ſenecta lacertæ ſuperius affirma-
uimus. Ioannes Vrſinus in poemate de Animalibus hæc ſcripſit. Si quis caudam ſtel-
lionis recens amputatam manu detineat donec emoriatur,& poſtea eadem manu mulie-
rem tangat nemo cum illa rem habere poterit Oliuarius Vrſini ſcholiaſtes,hoc à Mar-
cello Empyrico tradi aſſeuerat. Geſnerus tamẽ fatetur nihil tale apud Marcellũ reperiſ-
ſe. Ad finem liquor ouorum ſtellionis, ex Plinij ſententia, auulſos palpebrarum pilos
renaſci non patitur.

DE SCINCO.
Cap. XII.

C

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, Etymum.

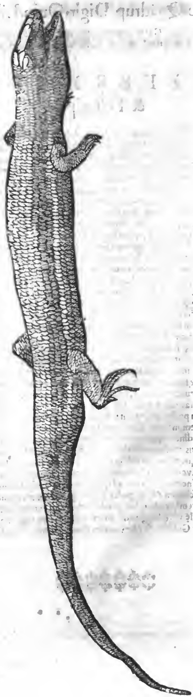
IN antiquis Dioſcoridis plantarum nomenclaturis ſcincos non eſt animal,
ſed planta, quæ aliter Myrtus ſylueſtris, vel ruſcus cognominatur. Alio-
quin ſcincus eſt animal ex genere lacertorum, qui Dioſcoridi Crocodi-
lus terreſtris dicitur, cuius fimus ſuauem ſpirat odorem,ideoq; crocodi-
li. 1. de nat. Aquat. lea à Medicis appellatur. Bellonius crocodilum minorem nuncupat,quia
crocodilo nilotico ſit ſimilis. Vel ſecundùm alios, quia crocum timeat. Ideo Apiarij
id edocti,circa aluearia crocum ſerunt, ne hoc animal accedens fauos depaſcere poſſit:
nam,croco conſpecto,illico fugit. Crocodilus autem fluuiatilis ſecundùm Varinum ita D
nominatur, quia crocas nempe littora timeat; nam in terra animal valde pauidum eſſe
perhibetur. Græcis, σκίγγος, vel σκίγκος, nempè ſcingus, vel ſcincus dicitur. Geſnerus
huius nominis etymum à vocibus Arabicis deriuat, nam apud Auicennam, vt exponit
Syluaticus, Tinſa Crocodilum ſignificat,item in Arſinoitica Præfectura,vbi crocodi-
lus colitur,Suchus nuncupatur,quæ voces ſcinco valdè ſunt ſimiles. Veteres Interpre-
tes Galeni, & Dioſcoridis, in mentione crocodili terreſtris, hunc ſtellionem perperam
vocant. Interpres Rhaſis ſcincum piſcẽ ſagittalem appellat,quoniam animal aquaticũ
lib. 24. de ani. aquat. eſſe opinatur. Albertus ſcincos cum ſciuris confundit, deinde agens de ſtella marina,
vbi ſcribitur ſturitus, aliàs ſtincus,vtrumq; pro aſtere nempè ſtella,& vtrumque ad ex-
citandam Venerem ineptè vſurpat. Quę proprietas ſcinco non autem ſtellæ marinę at-
tribuitur. Vocem hæbraicam, Koach, nonnulli crocodilum, alij lacertum interpretan-
tur. At Geſnerus tradit ſatius eſſe illam vocem ſcincum exponere. Vetus Gloſſo-
graphus Auicennæ per Guaril ſcincum aquaticum, immò ſtellionem exprimit, & ſce-
rantum,ſcincum de mari rubro vertit. Aſchanchur eſt Guaril,nimirum ſcincus,vt ſcri-
bit

E bit Bellunenſis. Verùm Garis fluminis; Aſikincor, & Nudalepi ſunt nomina, quibus Syluaticus ſcincum deſignat; Scincus hodie in officinis corrupto nomine *ſtinco* vocitatur.

DIFFERENTIÆ, & Deſcriptio.

PLinius primo ſcincum, Indicum, deinde Arabicum maximum eſſe retulit Aelianus etiam tradidit in India beſtiam naſci, quæ crocodili terreſtris ſpeciem, & ſimilitudinem gerit, magnitudine canis melitenſis, cuius pellis aſperis quibuſdam ſquamis ſcatet; deinde ab Indis phatagen vocari aſſeuerauit. Nos autem hanc Aeliani beſtiam cum caudiuerbera conuenire opinamur, vt ſuo loco exponetur. Cardanus quidem ſcribit in India occidentali, & alibi etiam, ſed rarius, lacertos maximos naſci, quos crocodilos vocant, excrementis *li.9.de ſubt.*
F alui odoratis. Hos autem cum noſtris ſcincis conuenire non affirmamus: quoniam Galenus Crocodilos terreſtres, quorum fimum in vſu medico commendat, paruos, & humiles eſſe ſcribit. Verum quidem eſt, quòd hanc differentiam ad regiones referre poſſumus; niſi aliquod crocodili terreſtris genus à ſcincis diuerſum admittere velimus. Etenim in Cypro magna quædam ſpecies lacertę naſcitur omnibus notis ſcincum referens: hac de cauſa lacertus ſcincoides nominatur, cuius iconem in publico Muſæo inuentam hic damus. Prætereà alij ſunt ſcinci in lacu Vicentino à cæteris diſcrepantes, ſcilicet parui, & nigri, quibus ſeplaſiarij, deficientibus veris ſcincis, nō ſine magno humanę vitæ diſcrimine vtuntur. Quandoquidem hi non ad ſcincos, ſed ad Salamandras aquatiles reduci debent, vt paulò ſuperius explicatum fuit. Rhaſis etiam in capite de renibus, ſcincum deſcribit ſimilem lacertæ, cauda non rotunda, ſed circa latera compreſſa. Huiuſmodi autem animal non eſt verus ſcincus, ſed potius Salamandra aquatica, ad mentem Matthioli: nam ſcincus, ſecundùm Textorem, ſimilis crocodilo, ſed minor Ichneumone *Tom.2.Off.*
G perhibetur. Quamuis autem figura ſcinci crocodili ſpeciem referat. Attamen ſcinci parui ſunt, & magnitudinem noſtratis lacerti non excedunt. Cardanus addit eſſe cauda *lib.7.de rer. var. cap.34* breuiori præditos, & ſquamis etiam tegi; qua nota ab alijs lacertorum generibus diſtinguuntur. Plinius peculiarem differentiam in ſquamis reponit. Etenim illas in ſcincis à cauda ad caput verſas eſſe tradit. Quod ſi ſit verum, nec ne, id in ſcincis ex Aegypto alatis obſeruare non poſſumus, cum hi admodum exiccati ad nos deferantur. Bellonius *li.1. de nat. Aquat.* ſcincum quadrupedem magnitudine lacertæ viridis, aut Salamandræ eſſe, & pollicis craſſitiem, & longitudinem quadrantis non excedere autumat, cauda rotunda cum ſquamis, quas cum piſcibus communes habere ſtatuit. Renodeus ſcincum animal quadrupes *lib.3.de med.cap.31.* ſquamis exiguis, frequentibus, & ſubluteis eſſe conſtituit, capite longo, vix colli craſſitudinem ſuperante, ventre quadantenus alato, cauda rotunda, lacertarum ritu, ſed breuiore, & ad terram incurua, à capite ad ipſam caudam cæſia diſcurrente linea. Narrat Geſnerus ſe vidiſſe ſcincum; cuius pedes digitis quinis cum vnguiculis referti erant, latitudo ſeſquipollicem ęquabat, longitudo à capite ad extremitatem caudæ erat duo-
H rum palmorum. Caudę verò longitudo duorum digitorum. Quidam vir reuerſus Conſtantinopoli narrauit Geſnero ſe illic venales ſcincos longitudine ſex palmorum conſpicatum fuiſſe.

Digitized by Google

Lacertus Cyprius ſcincoides.

E

NATVRA, CIBVS, LOCVS.

SCincus calidum, & ſiccum nactus eſt temperamẽtum, ſi Auicenna, & Paulus Aegineta veritatem falſi ſunt. Hoc animal inſtinctu naturali oua gremio terræ committit; cum ſcripſerit Ariſtoteles tàm terreſtres, quàm aquatiles crocodilos in ſicco parere. Plinius ſcincum, more apum, floribus odoratiſſimis victitare tradidit. Proptcrea non eſt mirandum ſi fimum odoratum reddat, & ſi mel tantopere appetat, mel enim ex odoratiſſimorum florum liquore integratur. Vnde poſtea Reuſnerus ſic cecinit, *Cur fimus ſit odoratus.*

Mella legit furtim ſcincus, pelliſq. venenum,
Pabula dat Veneri luxurioſa ſalax.

De loco natali huius animalis, Monachi qui commentati ſunt Meſuem, ſcincos circa Romam reperiri, & Syluaticus & Platearius in Apulia verſari perperam autumant. Auicennas in Arabia tantùm naſci, & Bellunenſis in plaga Orientali Mecham verſus vagari produnt. *Locus huius animalis.* Hodie ex Aegypto ad nos deſeruntur, & ſecundùm Dioſcoridem, ex Lydia Mauritaniæ; cum tamen in Mauritania nulla Lydia reperiatur. Interpres Serapionis Lodiam, pro Lydia, vertit. Rhaſis in libro de ſexaginta animalibus, cæteras regiones iuxta mentem Dioſcoridis enumerat, hanc omittit. Quare placuit Geſnero legere Libyã Mauritaniæ. Libya enim aliquando pro tota Africa, interdum pro determinata eius parte ſumitur. Immò, & fluuius huius nominis per Mauritaniã currit. Quamuis igitur dictũ fuerit ſcincos ab Aegypto deferri, tamen primum Alexandriã inde Venetias aſportantur. Putat quidem Geſnerus in Aegypto ſacharo inſpergi, & goſſipio impleri, antequã vendantur. *Quomodo cõdiantur.* Sunt qui exiſtimant ſcincum eſſe animal aquatile, licèt Crocodilus terreſtris ab Authoribus appelletur, quoniam, qui Venetias deferuntur, in mari rubro, & in flumine Nili capi dicuntur. Salmaſius tamen in Solinum animaduertit Scincos non eſſe aquatiles, ſed circa Nilum verſari, et illos, qui ex rubro mari huc vehi feruntur, in locis mari rubro finitimis vagari. Nuperi ideo in hoc falluntur, quoniam, Alberto duce, has beſtias aquatiles eſſe arbitrantur.

G

VSVS IN MEDICINA.

IN officinis noſtra ætate ſcinei pro vſu medico ſeruantur. Sed pharmacopæi indocti, ſcincorum loco, quoddam lacerti ſeu potius Salamandræ genus aquaticum dorſo nigrum, & ventre pallidum perperàm vſurpant, quoniã doctrinam Syluatici ſectantur. Alij lacertos quoſdam duabus inſignes caudis pro ſcincis perperã vendũt Legitimus igitur Scincus magna antidora ingreditur, & præciſis ſummis partibus, iſchiadicis à Marcello in cibis præſcribitur. Verum animaduertit Sextus in exhibendo hoc animali pondus drachmæ non eſſe excedendum, cum veri etiam ſcinei noxij eſſe ferantur. Et quamuis miſceantur magnis antidotis, tamen ſciendum eſt in huiuſmodi antidota multa alia ſalubria ſimplicia ingredi, quæ ſcincorũ malitiam caſtigare poſſunt.

H Prærerea in antidoto Amaranti Grammatici ad dolorem pedum permiſcentur, vt legitur apud Galenum. *lib. 2. de Antid.* Excipiuntur etiam medicamentis ad frigidos neruorum affectus, vt Auicenna tradit, qui ſcincos calidos eſſe ſtatuit. Solet etiam ſcincus cum naſturtio ſumi drachmæ pondere ad accendendam Venerem. Alioquin ſi cum lente paluſtri, & ſemine lactucæ decoquatur, Venerem inhibere dicitur. Amplius ex ſcineo antidotum Diaſcincon cognominatum paratur, vt recitat Galenus, quod omnibus venenis reſiſtere perhibetur. *lib. 1. de Antid.* Rhaſis ſcincum ſuper puſionem motu ſomniorum laborantem ſuſpendit, & illum ſanat. Porta ſcincum albis punctis diſtinctum, capite, & cauda albicantem meditatur. Quamobrem ex hac ſignatura aduerſus omnia cutis vitia valere colligit. Præcipua tamen virtus huius animalis in Venere ſtimulanda conſiſtit. *lib. 4. Phyt. cap 6.* Ideo Vuecherius puluerem pro ſopita Venere deſcribit, qui drachmam vnã ſcincorum recipit; quoniam doſis vltra drachmam non eſt augenda. *lib. 2. Antid. ſpec.* Quæ omnia eleganter declarat Bouſſuetus his verſibus.

Ad Venerem ſcinci partes ſtimulare feruntur A
Eſa, ſub renum quæ regione manent.
Præſtat idem roſtrum, atq; pedes cum ſemine ruta,
Et myrrha, inq; viris ſæpè medela fuit.
Poſſe in viroſas mortalia tela ſagittas
Apelles ſcripſit, ſi ſubitò ingeritur.
Tu verò pondus drachmæ ne exceſſeris vnquam.
Credit enim id magno Sextius eſſe malo.

Inſuper partes huius animalis etiã ſeorſim ſumptæ in varijs affectionibus nõ vulgarẽ habent prærogatiuam. Primitus ex carne crocodili terreſtris, vel ſcinci Galenus deſcribit
Lib.13.c.22 antidotum, quo quidam in Libya omnes à periculo ſcorpionum liberabat. Aetius carnem hanc in morbis cutis commendat; quia in regione Indorum, elephantiaſi affectos eſu huius carnis ſanari intellexit. Rhaſis hanc carnem præcipuè extollit, quoniam corpora pinguefaciat, & libidinem excitet moderatè ſumpta, alioquin neruos lędit, vt Author de ſimplicibus ad Paternianum retulit. Cor vtriuſq; crocodili, authore Plinio, in lana ouis nigrę, & primo partu genitæ inuolutum quartanas abigere dicitur. Idem Plinius felle ſcinci cum melle mixto in ſuffuſionibus, nihil præſtantius medicamentum inueniri prædicat. Renes verò in excitanda venere. & augendo ſpermate, peculiarem prærogatiuam poſſident. Quare Rhaſis nodum, ſeu vertebram ſpinæ, quę renes tegit, ad libidinem excitandam ſuper dorſum viri ſuſpendit. Bouſſuetus igitur infra-
In li. de natu. Aquat. ſcripto hexaſticho idem docet, & remedium ad luxum extinguendum aſſignat hunc in modum. B

Quę circa renum ſunt ſcinci in corpore partes,
Creduntur caſtis ſemper obeſſe choris.
Nam potæ è vino Venerem ſtimulare feruntur,
Quantumuis etiam languida membra ſient.
Ebibitur contra lactuca ſemen, habetq;
Comprimere affectus, magne Cupido, tuos.

Sanguis ſcinci ſi miſceatur cum baurach, & illiniatur, ſecundùm Galenum, & Plinium, C
Sanguis ad quid valeat faciei maculas elegantiſſimè delet. Propterea Rhaſis hoc ſanguine cum bellericis, & emblicis locum ſordidum perungit, & breui temporis ſpatio priſtinum parti colorem reſtituit. Præterquamquod, ex Plinio, claritatem viſus auget, & cicatrices oculorum emendat. Pinguedo etiam ſcinci, ſecundùm Rhaſim, dolorem renum expellit. Immò huius drachmæ decem ingrediuntur quamdam compoſitionem ad Venerem ſtimulandam, quæ habetur in libro ſecretorum Galeno adſcripto. Item teſtes non ſunt à me-
Teſtes. dicina arcendi, quandoquidem, ſi dexter ad pondus vnius Kirat cum aqua vitæ bibatur, ſemen exiceat; ſin ſumatur cum aqua cicerum rubrorum, renes calfacit, & congreſſui adiuuat. De pelle ſcribit Plinius, quod corium vtriuſquè crocodili vritur. Nam cinis ex aceto ſuper partes ſecandas linitur ne ſenſum ferri ſentiant. A cauda licèt parte extrema vtilitas ſumma dimanat. Etenim Aegineta vnguentum entaticon, componit, quod ſcincorum caudas recipit. In Diaſatyrio, pro ſopita Venere, caudæ ſcincorum ponuntur. Item in Diaſatyrion Vuecherij vncia caudarum ſcinci cum reni-
Li.2. Antid. ſpec. bus, & ſumine ingreditur. Vuecherius etiam deſcribit electuarium aduerſus ſterilitatem, quod unciam dimidiam caudarum ſcinci admittit. Poſtmodum ex inteſtinis ſuffitus paratur, qui laborantes affectibus vterinis mirum in modum adiuuat. Poſtremò Serapio epilepticis præſcribit medicamentum, quod ex ſtercore crocodili terreſtris conficitur. Id autem Cęlius Aurelianus probare non videtur. Soranus apud Galenum ſtercus felis, & crocodili terreſtris cum aceto miſcet, quo linimento partes alo-
Lib.2. c.22. pecia vexatas fęliciter vngit. Tandem Plinius crocodileam in extergendis albi oculorum vitijs ad cęlum vſquè extollit. Quapropter Vegetius, in oculis equorum malè affectis, huiuſmodi fimo vtitur. D

E

VSVS IN VARIIS.

CVm Scincus inter animalia mirandum in modum pingueſcat, Rhaſis carnē huius animalis ad humanum corpus obeſandum commendat. Deinde huius animalis decoctione homines agreſti odio inter ſe diſſidentes conciliare profitetur. Amplius terreſtris crocodili fimum, quem crocodileam vocant, mulieribus optimum colorem communicare, & earum faciem eleganter emendare affirmant. Huius meminit Horatius, quando de anu fucata canit hunc in modum.

——————colorq; lib. Epod.
Stercore fucatus crocodili. od. 12.

Procul dubio poeta crocodileam, nempè fimum Scinci hoc in loco intelligebat: ex hoc enim, vt teſtatur Albertus, ad faciem erugandam, vnguentum meretrices parabant. At lotæ poſtmodum faciei, priſtinæ rugæ reſtituebantur. Ouidius etiam crocodileæ fuco colorem naturalem ementiri fœminas docet; dum in opere de Arte amandi, illas fu-
F cans, & mangonizans ſic inquit.

Pallida purpureis tangat ſua corpora virgis, lib. 3.
Nigrior ad pharij confuge piſcis opem.

Pharos enim, ſecundùm Plinium, parua fuit Ægypti inſula; vnde poeta per piſcem pharium crocodilum Niloticum, ſed perperam intellexit; quandoquidem virtus fuci in fimo tantùm Scinci, nimirum crocodili terreſtris conſiſtit. Itaquè optimus fimus huius animalis candidiſſimus eſſe debet, friabilis, & qui inſtar amyli in aqua citò liqueſcat. Immò dum teritur aciditatem inſtar veteris fermenti ſpirare debet. Quamobrem abſtergendi, & exiccandi facultatem poſſidet. Qui vtuntur hoc præſidio, cauti eſſe debent, quia olim adulterabatur fimo ſturnorum, qui orizam ederint. Tandem Aetius huiuſmodi ſtercore Feras venenatas à latibulis pellere profitetur. Si cauernæ per infundibulum (Lib. 13. c. 7.) eò ſuffiantur: nec mirandum eſt, quoniam acrem fermenti odorem emittit.

G

DE CORDYLO QVADRVPEDE, ſiue Caudiuerbera. Cap. XII.

HAec lacertæ ſpecies Cordyli nomine fortaſſis inſignitur, quoniam Cordyli piſcis figuram aliqua ex parte repræſentet. Alioquin à nonnullis recentioribus crocodilus terreſtris appellatur; cum tamen ſcincus, verus crocodilus terreſtris Antiquorum fuerit. Nuper i quidam hoc animal caudiuerberam nominant, quoniam continua caudæ agitatione diuerberet. Græci ad imitationem latini vocabuli, Vromaſtigem dicerent. Bellonius prædictam la-
H certæ ſpeciem depingit, & crocodilum terreſtrem nūcupat, quoniam primo aſpectu crocodilo nilotico aſſimilatur. Verùm poſtea ab ipſo diſcrepare aſſeuerat; quia hoc animal caudam in modum clauæ tuberculis eminentioribus aſperam gerat. Quapropter corpora quibus appropinquat, atrociſſimè diuerberare dicitur. Hinc caudiuerberæ nomen ſibi vindicauit. An vero habeat branchias, quemadmodum ſcribit Bellonius, & confirmat Rondeletius non facilè poteſt exponi. Siquidem in exuuijs huius beſtiæ, quæ in publico Muſæo adhuc ſeruantur, duo tantùm foramina ſecus rictum obſeruantur. Quorum meminit Bouſſuetus his carminibus.

Cordylus effigie hic talis depingitur ipſa, In lib. de
Qualis, & in terris, & ferè degit aquis. nat. aquat.
Inter quadrupedes rimam vnam, ſiue foramen
Poſt oris rictum (reſpice) ſolus habet.

An verò iſtæ rimę, vel foramina ſint illa, quę ſub branchijs eſſe ſolēt, alijs cōſiderandū relinquimus, & ad clariorē huius animalis deſcriptionē accedemus. Thomas enī Eraſtus

Cordylus, ſiue Vromaſtix.

E Heluetius medicus,& philoſophus inſignis deſcribit hoc animal crocodilo ſimile,minus *Deſcriptio.*
tamen,& inferius labrum mouens,figura capitis,& oris teſtudini reſpondens cum bre-
ui collo,& in parte inferiori tumido. Pedes habet q atuor quinis digitis more lacerta-
rum diſtinctos. Reliquum corpus non ſquamigerum, ſed pelle duriuſcula, inſtar corij
ſerpentis,veſtitum, cauda illi ineſt rotunda in circulos quoſdam ſquamatim diuiſa mo-
do ferè inexplicabili. Squamæ ſunt duriſſimæ, videnturq; oſſeę, & quaſi quadrangulę,
cauæ parùm ſunt,vt caudam rotundam efficiant. Alioquin tanquam tegulę,quæ domo-
rum culmina cooperiunt,ſimul innguntur,extremitas cuius libet ſquamæ in ſpinam acu-
tiſſimam deſinit. Amplius tales ſquamę pellucidæ, flaueſcentes, ſeu pallentes inſtar
cornu videntur. Venter huius animantis magis quam in crocodilo tumeſcit. Tergus
denique latum,& quodammodo planum eſt, vt in icone licet conſpicari. Quid ſi hoc ani-
mal phattages Indicus ſit Aeliani? hic enim author prodidit in regionibus Indicis na- *lib. 26. ca. 6.*
tci beſtiam crocodili terreſtris ſpeciem gerentem, cuius pellem aſperam ad diſſecan-
dum adhibent.

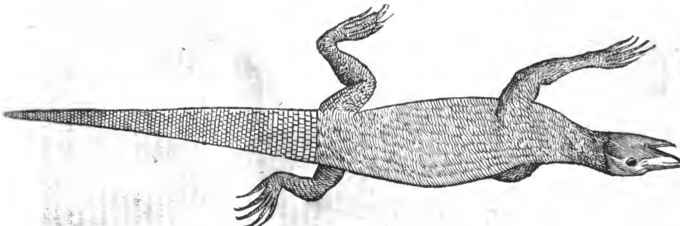
F

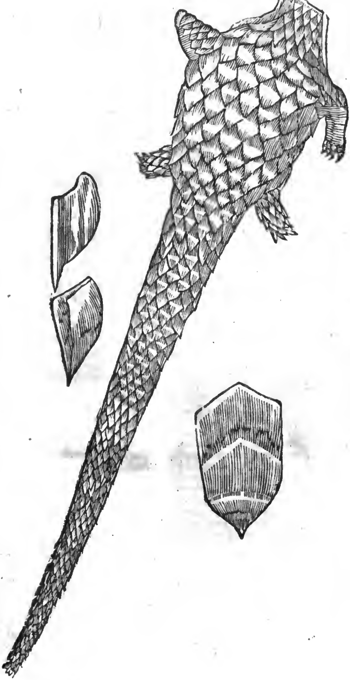
DE CÆTERIS LACERTIS EXOTICIS. Cap. XIII.

ARiſtoteles in hiſtoria animalium lacertos Arabicos ad duorum cubitorum
magnitudinem accedere tradidit. Ideo Ariauus in Inſula Dioſcoridis *lib. 8. c. 38.*
propè Arabiam, lacertos permagnos memorat, quorum carnes inſulani
edunt,& eorum adipe pro oleo vtuntur. Scaliger in Samogithia lacertos
ſeſquipede maiores eſſe conſtituit, quos Incolæ pro Dijs laribus vene-
rantur. Pręterea inter Inſulas fortunatas vna Capraria, ſecundùm Solinum,nomina- *Exerc. 183.*
tur, quæ magnis, & enormibus lacertis redundat. Albertus audiuit à viris fide dignis,
in Prouincia Regione Gallię,& in Hiſpania lacertos craſſitudinis humani cruris aliquã-
do viſos eſſe. Geſnerus narrat, ex Aethiopiæ Inſulis nuper à Regibus Luſitaniæ oc-
G cupatis,lacertam extinctam longitudinis octonum circiter cubitorum, iuſſu Cardinalis
Vlyſſiponenſis Romam aduectam fuiſſe. Immò Lutetię in Palatio lacertus humanę fe-
rè magnitudinis pendet; vt teſtes oculati Geſnero retulerunt. Rurſus alius in eadem
Vrbe prædicto ſimilis,ſed paulò minor in ædibus D. Antonio ſacris conſpicitur. Nec
mirandum eſt, quoniam ex Petro martyre, in Inſula Magalante Maris occidui, lacerti
magnitudinem crocodilorum adęquant, & Plinius in Nyſa Indorum monte, lacertas *lib. 2.*
viginti quatuor pedũm longitudine vagari aſſeuerat. Maffeus etiam in hiſtoria Indica
deſcribens Regionẽ Cananoris retulit ibi eſſe ſtagna multa grandibus lacertis referta
horrendo oris hiatu,ſed halitu odoratiſſimo,quæ homines interdum adoriuntur. Cauſã
anctionis horum lacertorum Cardanus quantitati,& qualitati pabuli indici attribuit. Si
quidem Petrus Cieza ſcripſit ſe in Panama lacertos viginti quinq; cubitorum vidiſſe, *lib. 7. de rer.*
eoſq; ad centeſimum vſq; annum augeri affirmat. Ioannes Leo in opere de Africa,ani- *uar. c. 28.*
mal lacertæ ſimile nomine Dub verſari prodit,quod potu aquę etiam modico moritur,
veneno caret,& ſi occidatur,& poſt triduum igni admoneatur, moueri ſolet non ſecus,
H ac viueret. Sin ad magis particulares exoticorum lacertorum ſpecies accedamus. In-
cidemus in lacertum Indicum deſcriptum à clariſſimo viro Cluſio, qui pedes quatuor
eum ſemiſe longus erat. Ambitus corporis erat vndecim vnciarum,lòngitudo capitis,
& colli ad crura vſque anteriora decem,longitudo ab anterioribus ad poſteriores,pedes *lib. 5. Exot.*
ſexdecim. Cauda longitudinem duodetriginta vnciarum explebat. Coloris erat ele- *cap. 20.*
gantiſſimi. Siquidem tota prona pars fuſca flauis maculis conſperſa, ſupina pars non
adeo fuſca,ſed albis tantùm maculis variè diſtincta. Pedes habebat fiſſos in quinquè
digitos longos,quorum vngues longi,& acuti erant. Item dentibus curuis, & acutis
muniebatur. Idem Author paulò inferius exhibet iconem alterius lacerti peregrini,lõ *lib. cit. c. 21.*
gitudinis trium pedum,quam lector apud ipſum contemplari poteſt. Nos hic damus
iconem lacerti Indici Cordylo quadrupedi facilè congeneris, cuius ſpolium viginti un-
ciarum circiter in publico Muſæo adhuc conſeruatur. Benzo in hiſtoria naturali Indiæ *lib. 2.*
meminit magnæ lacertæ,quæ Iguana,vel Yuana,vel Igname nominatur cuius mentum

Digitized by Google

Lacertus Indicus Cordylo ſimilis.

Lacerta Indica Iuannæ congener.

Digitized by Google

paleat longum,& criſta,more gallinarum,caput exornat:dorſum eminentibus pinnis eſt refertum. Cauda prælonga eſt viperinis orbibus ſe implicans. Animal terræ, & aquæ commune eſt; cum non modò in fluuijs ſe mergat,ſed arbores quoq; ſcandat. Horribile quidem viſu eſt, ſed adeò mite, vt captum nec ullum clamorem,nec ſtrepitum edat. Immò ſpatio etiam viginti dierum ſine cibo viuit. Ouiedus quoque meminit huius animalis nomine Yuanne lacerti figura : additq; edere Cazabi (id genus eſt placentæ ex radice Iuccæ paratum) aut aliam quampiam herbam , ouaque rotunda magnitudine nucis iuglandis ſecundùm flumina quadraginta & quinquagiuta in terra eniti , quæ vitellum cum albumine continent,optimiquè ſaporis ſunt. Caro etiam huius animalis edulis eſt: ſaporem enim carnis cuniculorum refert. Immò illarum regionum incolæ huiuſmodi carnibus tanquã piſcibus,diebus etiam ieiunij veſcuntur; cum animal amphibium ſit,& in vtroq; elemento viuat. Animaduertit autem Ouiedus quòd,qui aliàs lue venerea laborauerint,ab eſu huius carnis ſe abſtineãt,quoniam compertum eſt in illis regionibus veteres dolores recrudeſcere ;etiamſi patiẽtes aliquando ſanati fuerint. Denuò doctiſſimus Cluſius in Auctario recitat ſe obſeruaſſe lacerti cuiuſdam peregrini ſpolium,quod à collo ad initium vſq; caudæ vndecim vncias longum erat ; corporis autem ambitus nouem vnciarum circiter. Totum corpus valdè ſquamoſum conſpiciebatur. Multi hanc lacertæ ſpeciem Yuannæ congenerem eſſe credunt. A B

lib.13.hiſt. gen. & nat. Ind.occid.

DE CHAMÆLEONTE. Cap. XIV.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, Etymum.

CVm Ariſtoteles in hiſtoria animalium chamæleontem ad genus lacertarũ reduxerit, nos operæ pretium eſſe duximus hoc in loco illius hiſtoriam examinare: quare ad euitandam nominis ambiguitatem, aduertendũ eſt, præter animal,hoc nomen herbæ etiam competere, quæ ſecundùm Dioſcoridem,folia cum terræ colore mutat; nam hic viridia,illic albicantia,& alibi cærulea conſpiciuntur. Quoniam verò hæc planta chamæleon nuncupata,quæ alio nomine Carlina,quaſi Cardina,cum in carduorum genere recenſeatur, ex radicis colore duplex ſit, nempè chamæleon albus & niger. Dioſcorides tamen hoc nomen nigro tantùm chamæleonti,ob rationem allatam , aſſignauit. Licèt chamæleon albus eodem nomine ob ſimilitudinem , quam habet cum nigro , inſigniatur. Augurellus etiam hanc æquiuocationem contemplatus eſt, dum ſcribens ad Hermolaum Barbarum ſic cecinit. C

Carlina cur ſic vocetur.

Eſt repens pedibus paruus humi Leo ,
Quod vernis animal flatibus, & leni
Tantùm veſcitur aura.
Hermolae coloribus .
Contectum varijs nam penitus refert .
Quoſcumq; attigerit proximè. At eſt quoque
Huius cognominis herba
Terra verſicolor ſuæ . D

lib.2.Carm. od.4.

Præter hãc plantam,aliæ etiam ſunt, quæ à Botanicis nomine chamæleontis decorantur. Nam Carduum Mariæ, ſeu leucacantham Brunfelſius chamæleontem vocat. Apud Môſpelienſes branca vrſina aculeata chamæleon dicitur. Item in veteribus Dioſcoridis nomenclaturis Dipſacus etiam chamæleon nominatur. Quoad animal, ſiue illud, chamæleonem latino vocabulo, ſiue chamæleontem, voce græca, nuncupemus, parùm refert. Satius tamem eſſet chamæleon in caſu recto,& chamæleontem in obliquo, more Græcorum, proferre, poſteaquam nomen hoc à voce græca deducitur . Iſidorus huius nominis etymologiã à camelo,& leone deriuat,cum quibus animantibus chamæleontem

lib.3.

Lib.12.Orig.

aliquam

Digitized by Google

E aliquam habere ſimilitudinem tradidit; hac de re nomen hoc ſine diphtongo, & ſine aſpiracione ſcribit. Hoc etymum ridiculum eſſe videtur, quandoquidem nomen græcum eſt χαμαιλέων, & Latinis puſillus Leo exponitur, cum aliqua ex parte leonem grandẽ, & ferocẽ beſtiã, corporis effigie, repręſentet. In ſacris litteris, vbi Koah, vel Knach legitur; *Leuit. c. 11.* multi variè hanc vocem vertunt. Septuaginta tamen, & D. Hieronymus chamæleontẽ interpretãtur. Aliam vocem hæbraicam Lilith nonnulli auem magnam vento victitantem exponunt, quam Gamalion cognominant. Hæc expoſitio riſu digna videtur, nam chamæleon, qui aere viuere creditur, non auis eſt, ſed quadrupes ouipara, de qua in præſenti capite ſermo habetur. Arabicè Harbe, vel Alharbe poteſt nominari, vt Andreas Bellunẽſis voluit. In alijs linguis hoc animal cũ ſit peregrinum, nullũ nomen ſortitum eſt. Geſnerus tamẽ nomen finxit, & Germanicè Murilacertũ indigitauit, quia muris, & lacerti figuram quodammodo imitetur. Quidam recentiores Barbari corruptas voces pronuntiant, nempe Gamaleon, Zamaleon Hamaleon, & Maleon, quibus chamæleontem ſignificant.

F

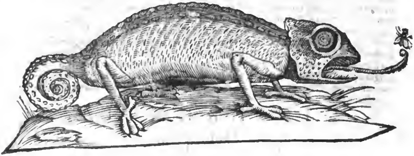
DIFFERENTIÆ, & Deſcriptio.

BEllonius in Obſeruationibus retulit varias chamæleontis ſpecies conſpicatum fuiſſe. Siquidem pallentes in Aegypto, alibi verò nempè in Arabia, prædictis multò minores, colorisque diuerſi vidit. Etenim albicãtes *lib. 2. ca. 60.* ſubfuluis, & rubentibus maculis erant diſtincti. Geſnerus narrat ſe duo chamæleontis ſceleta habuiſſe, quorum alterum pallidum: alterum verò erat nigricans. Quocirca in Muſęo Illuſtriſs. Senatus Bononienſis tres chamęleontis icones inuenimus, nimirùm chamæleontis pallidi, nigri, & varij quas omnes ante legentiũ oculos repræſentamus. Quoad deſcriptionem animalis, tradit Plinius chamæleontem crocodilo eſſe ſimillimum, niſi curuatura ſpinæ, & amplitudine caudæ ab eo differret. Quam comparationem multi Authores irrident, cum chamæleon vix palmum excedat. Propterea aduertendum eſt Iones appellare κροκοδείλους, quos cæteri Græci σαύρους,
G nempe lacertos nuncupant; ideo Democritus, ex quo poſtea Plinius tranſcripſit, ex ſuę dialecti idiomate, chamæleontem lacertę aſſimilans, lacertum crocodilum dixit. Hinc Plinius hallucinatus non lacertę ſed crocodilo chamæleontem comparauit. Quamobrem Ariſtoteles ſcriptum reliquit hanc beſtiam, figura totius corporis, lacertam plane repræſentare, deinde habere latera ventri iuncta, vt licet in piſcibus conſpicari; item roſtrũ ſimiæ porcariæ ſimile, & caudã longis orbibus implicatã. Primitùs ſi caput medi- *li. 2. de hiſt. Anim. c. 1.* temur à medio capite retrorſum oſſea pars reliqua tra eminet, reliqua pars antrorſum colligitur caua, & quaſi canaliculata, eminẽtibus vtrinq; oſſeis marginibus aſperis, & leuiter ſerratis. Oculi in cauo receſſu pręgrandes & corpori cõcolores cõduntur, cuius pupilla non mouetur, ſed animal totius oculi motu circũſpicit, ore ſępe hiante. Linguã habet lõgam, & terreſtri lũbrico ſimilẽ, in cuius extremitate ſpongioſus quidam, & glutinoſus nodus exiſtit. ideo Ioannes Landius (referente Scaligero) huic animali aſſignat linguã palmi longitudine, & quid tanquam acetabulum in ſumma illius parte cum muco, quo *Deſcriptio huius animalis.*
H prædam citò tollit. Dentium, & gengiuarum loco, os quoddam continuum, & ſerratum habet; nec non ſuperius labium breuius. Gula atq; arteria, ex mente Ariſtotelis in eodẽ ſitu, vt in lacerta eſt. Pulmo in comparatione ad molem corporis illi ineſt maximus. Cor habet magnitudine cordis muris domeſtici, hepatis lobos duos, quorum ſiniſter eſt maior folliculus fellis granum hordeaceum ęmulans ſiniſtro iecoris lobo adhæret. Deniq; inteſtina omnia interaneis lacertæ ſimilia eſſe prodit Ariſtoteles. Crura poſtea illi inſunt recta, & longiora, quàm lacertæ, quamuis inflexus ſit ſimilis. Demum pedes anteriores à poſterioribus valdè diſcrepantes Natura huic animali conceſſit. Etenim, *Pedum deſcriptio.* teſte Bellonio, priores pedes ternos digitos intra, binos extra, poſteriores verò ternos extra, & binos intra poſſident. Itaq; ex Geſnero, longitudo huius animalis à ſummo roſtro ad initium caudæ ſeptem, vel octo digitorum eſt. Altitudo digitorum quinq; medius locus inter imum ventrem, & ſummum dorſum flexus coſtarum continet circiter ſexdecim. Et demum maculis diſtinctus vt pardus conſpicitur.

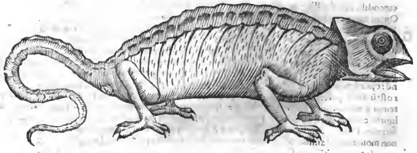
CHA-

Digitized by Google

Chamæleontis vera effigies ex relatione D. Iacobi Conradi.

1 Chamæleon cinereus verus.
2 Chamæleon varius.

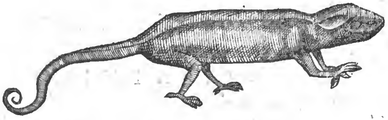

Digitized by Google

E

Chamæleon niger.

F

NATVRA, ET MORES.

HOc animal temperaturæ frigidæ, pigriquè motus eſſe perhibetur. Cum natura illi exiguum tantùm ſanguinis circa cor communicauerit. Quæ igitur animalia pauco ſanguine ſunt referta, neceſſariò frigida, conſequenterquè timida, & tardi motus eſſe dicuntur. Præterea chamæleontes, cum ad lacertarum genus referantur, hyeme latibulantur, Vere autem, ritu lacertarum, è cauis egrediuntur, ouaquè oblonga lacertarum modo enituntur; quæ venefica qualitate prædita eſſe feruntur. Quapropter ijs, qui oua chamæleontis deguſtauerint, Bellunenſis ſtercus accipitris tanquam propriam antidotum potandum præbet. Amplius chamæleon moriens palleſcit, & defunctus talem colorem ſeruat, quemadmodum
G licet intueri illius cadauer, quod integrum in Muſæo publico ſeruatur, & quod nuper Excellentiſſimus Io. Antonius Godius publicus chirurgus Bononienſis, & Anatomicus inſignis dono dedit. Amplius Natura id huic animali ingenerauit, vt ſe in varios mutet colores; quod admirari non debemus, cum etiam quædam herba Tripoliū nuncupata inter ſaxa naſcens ad oras maris, ter colorem floris eodem die mutet; itaut manè albicantem, meridie luteum, & veſperi cæruleum oſtentet. Ceterùm de chamæleonte profeſſunt Authores, quòd omnes colores, præter candidum, & rubrum recipiat; quemadmodum Faciuta in Poematibus retulit dum inquit. *Morientis animalis quis color.*

Chamæleon hiat, vt tenui depaſcitur aura,
Reciprocumq; Soli per ſata carpit iter.
Induit ac varios ſemper, mutatq; colores,
Mutat hians faciem, mutat hians clamydem.
Candidaq; induitur nunquam, nec rubra ſupellex,
Semper hiat Zephyros, ſemper hiat ſtimulos.

H

Verumtamen aliter docet quotidiana experientia, nam ſi chamæleon ſuper viridem colorem ponatur, fit viridis, ſi ſupra luteum luteus, & ſic deinceps. Immò, & candidum etiam colorem adipiſcitur, vt vir nobiliſſimus fide dignus nobis retulit, qui dono ſibi datum chamæleontem in candido ſudario incluſit, domum verò cum perueniſſet introſpiciens animal abijſſe putabat, quoniam ſudarij candorem acquiſiuerat, quamobrem cum Ouidio meritò poſſumus canere. *Coloris mutationis cauſa.* *lib. 15. Met.*

Id quoquè quod ventis animal nutritur, & aura
Protinus aſſimilat, tetigit quoſcumquè colores.

Cauſam verò huius colorum mutationis multi Authores in timiditatem animalis referunt. Sed Ioãnes Vrſinus in poemate de Animalibus, huius rei cauſam cibo animalis aſſignare videtur, quoniam cum aere tantùm nutriatur, corpus pellucidum redditur, & ad quoſcumquè colores recipiendos idoneum. Sic igitur canit.

Non timor, immò cibus nimirùm limpidus aer
Ambo ſimul vario membra colore nouant.

Digitized by Google

Veram autem huius mutationis cauſam, omnium iudicio, affert Solinus, dum cutim gla- A
bram & pellucidam huius animalis meditatur, Quare cum ſit inſtar tenuis laminæ cor-
In Polybiſt. neæ quoſcumq; colores illi appropinquantes reddere poteſt. Quod in Polypo, & in Ta-
rando etiam contingit. Id vidiſſe fatetur Valerianus Romæ in chamæleonte, qui apud
Leonem X. Pontificem Maximum ſeruabatur. Idcirco ſcripſit Tertullianus de Chamæ-
leonte vulgo dici, *De Corio ludere*. Quaſi pro ſuo arbitrio mutet colorem cutis. Vnde
Eraſmus in Prouerbijs hoc pronunciare ſolet. *De alieno corio ludere*. Quando aliquis alie-
no periculo ſecurius agit. Immò aliud ex hac chamæleontis proprietate dimanat ada-
gium, ſcilicet. *Chamæleonte mut abilior*. Competitq; homini verſipelli, & inconſtanti, qui
pro temporis varietate ſe ſe in omnem ſpeciem vertit.

ANTIPATHIA.

CIrca caprificos ferum, alioquin innoxium eſſe chamæleontem prædicat B
Plinius. Deinde adeo ſerpentibus inuiſus eſt, vt, Bellonio teſte, ob illorũ
metum, ſed præcipuè Viperarum, & Ceraſtarum, naturali inſtinctu, ſuper
frutices, & arbores aſcendat. Immò ſi accidat, vt ſub arbore ſerpens va-
getur, chamæleon ita ſe ſe in arbore componit, vt ſaliua ab eius ore exiẽs,
recta linea in caput ſerpentis cadat, quæ viſcoſitate ſua inſtar fili, ſerpentem tangens il
lum interimat. Sin accidat, vt per ſolum gradiens ſerpentem eminus intueatur; tũc cha-
mæleon, ex Alexandro Myndio, aduerſus famelicum ſerpentem ingenioſè ſe munit. Fe-
ſtucam latam, & validam mordicus apprehendit, ſub qua, tamquam ſub clypeo diligen-
ter ſe tuetur. Deinde inter hoc animal, & nonnullas aues maximus intercedit diſſenſus.
Nam, licèt Plinius ſcribat vim magnam huius animalis eſſe aduerſus genus accipitrum,
dum illos præteruolantes ad ſe trahere feratur, tamen accipitres ad deuorandum cha-
mæleontem deſcendunt, cuius deguſtata carne intereunt. Hoc idem coruo accidere ſo-
let, niſi deguſtatis lauri folijs ſibi præſtò eſſet. Demum Elephanti inſenſus eſt, ſi vera
lib. 1. Mag. nat. c. 10. ſcripſit Solinus, nam frondibus concolor ab Elephante ſæpe deglutitur, qui proculdu- C
bio obiret, niſi ſtatim oleaſtro ſibi mederetur. Hinc Porta colligit in profligando cha-
mæleontis veneno folia oleaſtri mirandum in modum commendari.

LOCVS CIBVS.

AFricam chamæleontes generare Plinius promulgauit. Et in Aſia plurimos
lib. 2. obſer. cap. 34. verſari Solinus ſcripſit. Cum tamen in India frequentiores videantur. At
Inſula præcipuè Madagaſcar Chamæleontibus redundat, vt Hollerius in
nauigatione ad Indiam orientalem teſtatus eſt. Bellonius in Cairo innu-
meros chamæleontes obſeruauit, ita vt retulerit nullas ferè hortorum eſ-
ſe ſepes, in quibus chamæleontes non inſideant, & præcipuè circa ripas Nili. Raro au-
tem per ſolum vagari aſſeuerat, quoniam Ceraſtas, & Viperas metuunt. Immò idem D
Author recenſens quædam peculiaria, quæ Alexandriæ conſpicatus eſt, promulgauit
ſe inter alia multos chamæleontes in fruticibus Rhamni verſantes conſpexiſſe, qui diſ-
Cibus qualis. ficulter ab inquiſitoribus inueniuntur, cum folijs plantæ ſint concolores. De victu nar
rant Plinius, & Solinus hoc animal nulla materia eſculenta, vel potulenta, ſed ſolo aere
nutriri, hac de cauſa illud ſtellionibus comparant, qui more cicadarum, tore vitam dege
re dicuntur. Multi docti viri non modo ſententiæ Plinianæ adſtipulantur, verùm etiam
illam roborant dicentes chamæleontem os hians ſemper habere, quoniam continuum
hauriat aerẽ, ideoq; clauſo ore venter intumeſcit, quod ab alia cauſa, niſi ab hauſto aere
lib. 2. hiſt. Amer. dimanare poteſt: qui poſtmodum in alimentum animalis paulatim conuertitur. In cuius
confirmationem, Teuethus recitat ſe Cõſtantinopoli nonnullos chamæleontes in cauea
extra feneſtrã appẽſa, ſolo vento, & aere victitãtes per ſpatiũ multorũ dierũ obſeruaſſe.
Hinc ortum eſt illud adagium in illos, qui tenuiſſimo cibo vitam traducunt. *More chamæ
leõtu*. Subintelligẽdo (viuere) cũ huiuſmodi homines nullo ferè viuãt impẽdio. Neq; hoc
miran-

E mirandum eſſe multi atteſtantur. Siquidem Io. de Mondouilla in ſuo Itinerario pronun
ciat Incolas Inſulæ *Fracan* gentes pumilas ſolo pomorũ ſylueſtriũ odore nutriri. Pre-
terquamquod Andreas Eburenſis tradit homines ſolo acre vixiſſe; cum quidam in vr- *Qui ſolo odo*
be Colonia Germaniæ, Federico Secundo regnãte, per ſeptem hebdomadarum ſpatiũ, *re viuant.*
ſola interdum epota aqua, cibo caruerit. Et Auguſtinus cum Caſulano reſcriberet affir
mauit, ætate ſua, quemdam ſpatio quadraginta dierũ, ſine alimento vitam tranſegiſſe,
& demum Olympiodorus Platonicus monimentis mandauit, Ariſtotele oculato te-
ſte, fuiſſe hominem, qui donec vixit, neq; comedit, neq; dormiuit; nam ſola inſolatione
alebatur. Cæterùm Niphus prædictorum opinioni refragatur. Siquidem refert prædi-
ctos authores, circa naturam chamęleontis hallucinatos fuiſſe, cum chamæleon octime-
ſtri ſpatio, & interdum per annum integrum ſine vllo cibo vitã traducat. Hinc tamẽ nõ
eſt concludendum nullo vnquam alimento veſci. Quapropter falsò hoc animal aere tãn
tum frui crediderunt. Et præcipuè cum ſcribat Bellonius naturã fruſtra operatam eſſe, *lib.2.Obſer.*
dum huic animanti linguam, ventriculum, & inteſtina impartita eſt, ſi nulla eſca pro vita
traducenda, indigeret. Linguã enim ſemipedalem habet inſtar linguæ Pici Màrtij, in cu
ius extremitate ſpongioſus quidam, & glutinoſus nodus eſt, quo muſcas potiſſimũ in os
F attrahit. Item Bellonius addit, præter muſcas, chamæleontem, ſerpentum more, erucas,
ſcarabeos, & locuſtas vorare, propterea quod, facto huius animantis anatome, prædicta
animalia in ventriculo, & inteſtinis inuenit. Id confirmat Io. Landius (referente Scalige
ro) qui dum in vltima Syria moraretur, vidit vnum è quinq; chamęleontibus, quos eme *Exercit.*
rat linguę repentina eiaculatione muſcam, quæ in eius erat pectore, legiſſe. Quocirca ſi *196.*
Picus Ariſtophani πελεκᾶς Attica, & Dorica lingua dicitur, παρὰ τὸ πελεκᾶν τὰ ξύλα,
ſcilicet à perforandis lignis, hoc etiam nomen nonnulli Authores chamæleonti aſſi-
gnant, quoniam roſtro cortices arborum ſæpè pertundat; vt animalcula ſub ipſo latitan
tia lingua venari poſſit.

EMBLEMATA, SYMBOLA,
Simulacra.

G CVm Chamæleon naturaliter quoſcumquè reddat colores, quos proximè
attigerit, præter rubrum, & candidum. Profectò hoc animal aſſentatori-
bus aſſimilari poteſt, quorum præcipuus ſcopus eſt omnia æmulari, & aſ-
ſenſum cunctis præbere, præter quam ijs, à quorum ingenio longè ab-
ſunt; nimirum qui candido ſimplicitatis decore, & pudoris, ſeu verecun-
diæ rubore ſunt prædití. Quamobrem Seneca non iniuria dicebat. *Veritas in omnem ſui*
partem ſemper eſt eadem, quæ verò decipiunt nihil habent ſolidi. Hinc Camerarius nonageſi *Epiſt.44.*
mi emblematis argumentum deſumpſit, in quo iconem chamæleontis exhibet cum inſcri
ptione NIL SOLIDI. Deinde ſubſcripſit diſtichon huius tenoris.

Turpis adulator formas ſe vertit in omnes,
At verax ſimilis mens manet vſq; ſui.

H Alij idem emblema propoſueiunt cum titulo NON DVRAT HYPOCRISIS.
Tractauit etiam idem argumentum Alciatus, quando figurauit chamęleontem hoc titu
lo decoratum IN ADVLATORES. Poſtea ſubſcripſit infraſcripta carmina.

Semper hiat, ſemper tenuem, qua veſcitur, auram
Reciprocat chamæleon:
Et mutat faciem, varios ſumitq; colores,
Pręter rubrum, vel candidum.
Sic, & adulator populari veſcitur aura,
Hiansq; cuncta deuorat;
Et ſolum mores imitatur Principis atros,
Albi, & pudici neſcius.

Perciuallus quoquè picturam chamæleontis tanquàm ſymbolum, vel phrenoſchema cu
iuſdam viri nobilis exhibuit hoc Dicto inſcriptam EX AERE VITA, fortaſſis allu-

 dens

dens ad victum animalis,& ad ſuſpiria aſſidua,quibus vir ille vitam tranſigebat. Alij A pro ſymbolo Iactantię, ſimulacrum chamæleontis vſurparunt,cum hoc animal maximo pulmone ſit refertum,qui nil aliud, niſi pompoſam oſtentationem repræſentat. Ricciardus aſſerit pictum chamæleontem eſſe ſymbolum illius hominis,qui in diuerſa tranſmutatur,pro diuerſitate obiectorum,quibus afficitur, Propterea Pierius Valerianus hominē verſipellem,delineato chamæleonte, ob colorū mutationē hieroglyphicè oſtendit. Hinc Ripa ſumpſit argumentum demonſtrandi adulationem, dum ſimulacrum mulieris cū icone chamæleontis effigiauit.Nam ſicuti hoc animal diuerſos ſumit, redditque colores,ita adulatio diuerſis intentionibus ſemper famulatur. Idem Author eodē ductus argumento,ad ſignificandam intelligentiam,pinxit mulierem manu dextra ſpeculū tenentem,& ſiniſtra chamæleontē: quandoquidem veluti chamæleon in illos vertitur colores,quibus appropinquat ſic intelligentia in illos tranſmutatur diſcurſus, qui illi obuiam fiunt. Tandem Ripa ad repræſentandum aeris elementum, exhibet ſimulacrum mulieris ſupra nubila ſedentis cum pauone Iunoni ſacrato, & chamæleonte, cum hoc animal aere viuere dicatur.

In Comm. Symb.

In 1.p.Icō.

MORALIA. B

IVxta varias chamęleontis proprietates, peccantes huic animali aſſimilari poſſunt. Primitus ſe ſe offerunt illi,qui indumentorum varietate gaudentes,quotidie veſtium mutatione elati tanquàm tot chamæleontes incedunt,vt neceſſario debeamus cum Ouidio canere.

Non mihi tot cultus numero comprehendere fas eſt,
Adijcit ornatus proxima quęquè dies.

His addàmus mulières,quæ natiuo colore non contentæ ad varia confugiunt māgonia, vt inſtar chamæleontis alienum colorem adipiſcantur: iuxta illud Ouidij.

Fœmina canitiem germanis inficit herbis,
Et melior vero quæritur arte color.

Præterea pęccantes ratione cutis,& ratione ſanguinis,tot chamæleontes eſſe perhibentur,cutim duram habent,quia à iaculis uerborum concionatoris penetrari nequit. Parū C habent ſanguinis,quia charitate carent,& memoriam ſanguinis Chriſti nunquam meditantur. Idcirco in doctrina Chriſtiana,& morali chamæleon delicias mundi, & coruus hominem repręſentare poteſt Nam ſi coruus degustata chamæleontis carne,ſtatim moritur,niſi lauro ſibi medeatur. Pariter homo delibatis mundi delicijs,& poſtmodum illis ſpretis,de chamæleonte triumphare dicitur. Item coruum Iudici,& chamæleontem peccanti comparare poſſumus. Nam coruus,occiſo chamæleonte, ſi minimam carnis illius portionem deguſtauerit,ſtatim perit. Sic Iudex,criminoſo punito,ſi quid illius ſubſtantiæ attigerit,ſtatim interire dicitur. Inſuper quoniam chamæleon ore ſemper hiante aerem captat,ventoq. repletur,meritò ad illū comparari poteſt,qui quicquid dicit,vel facit ad gloriā refert,& nihil niſi inanē laudē captat. Cæterum hiſtrionem chamæleontem etiam poſſumus appellare,qui in recitandis comędijs,breui temporis ſpatio,varias perſonas induit. Item chamæleon oculos in profundo receſſu locatos habere dicitur,& frequenti eorum motu quodcunq. circūſpicere. In hoc ſenſu cauſidicus chamæleontis naturā participat,dū propter varios aſtus inuētos,profundos intellectus oculos habere fertur,illoſq. frequenti motu agitat,quādo ad nouas cautiones in dies accedit. Ab hac ſimilitudine hypocrita non eſt arcendus,qui extimam cutē colore ſanctitatis quotidie pingere,& in varias virtutum ſpecies ſe trāſmutare ſtudet. Immò quemadmodum chamæleon omnes colores, præter album,& rubrum,adipiſcitur. Ita ſimulator quaſdam virtutum ſpecies, nempè candorem innocentiæ,& suborē charitatis, ſibi comparare nequit. Pariter Tyrannus huius animalis ſpeciem præ ſe ferre videtur. Nam ſi chamæleon, ad mentē Ariſtotelis,roſtro Suis,& Simiæ refertus eſt,inſigniq. pauore ſæpè corripitur. Tyrannus quoq. ob immunditiā,effigiē porci,& propter ſimulationē iuſtitiæ,iconē ſimiæ repræſentat: deinde militū caterua ſtipatus incedit,quoniā formidine quotidiana agitatur. Verū rectiꝰ ratiocinatur Budeus,dū oēs aulicos tot chamęleōtes eſſe aſtruit,q optimè ſimulare norūt,& moribus aulicæ potētię elegāter ſe ſe accōmodare. Quāobrē Ariſtote-

Chamæleon delicijs mūdi aſſimilatur.

Quomodo Cauſidici chamæleontis naturā imitentur.

lib. 1.

E teles in moralibus optima de cauſa chamæleontem pro homine mutabili ponit. Hinc Plutarchus in Commentarijs de dignoſcendo amico ab adulatore, referebat idem adulatori, & chamæleonti accidere: hic enim omni colore, excepto albo, ſimilem ſe præſtare poteſt, ille omnia turpia, candida verò, & recta nequaquam imitatur. Immò Principi, cui aſſidet, vt quid pergratum faciat, illius intemperantiam, inuidiam, acerbitatem in famulos, diffidentiam in domeſticos æmulatur. Hoc vitio Alcibiades laboraſſe fertur, quoniam ingenio verſatili præditus naturam chamæleontis participauit. Legimus etiā hoc vitium ad populos quoſdam Arabũ, penetraſſe; apud quos talis inualuit conſuetudo, vt illorum Principis aliqua parte affecta, omnes ægritudinem illius ſimulantes, eodem membro faſcijs ligato in mediũ prodirent. Hoc idem narratur de quodam Mimo Philippi Macedoniæ Regis, cui, cum in oppugnatione cuiuſdam ciuitatis Arguorum, erutus fuiſſet oculus; poſtridie mimus, eodem oculo faſcia ligato proceſſiſſe fertur. Et cum alias in quadam pugna Regis crus fractum eſſet, ſcurra nonniſi claudicans, eodemq; membro linteaminibus inuoluto ad regem accedere ſolebat. Poſtremò Caſſiodorus naturam chamæleontis debitori deceptori ingenioſè accommodat. Is enim ſuę ſponſionis ignarus, & trepidus verba mutat, conſtituta variat, atque non vnica aſſerri ſui qualitate contentus, diuerſas verborum imagines, veluti chamæleon colores repræſentat. [*lib. 5. var. form. epiſt. 34.*]
F Viciſſim viri etiam iuſti, & perfecti cum chamæleonte aliquam habere ſimilitudinem dicuntur. Etenim ſi hoc animal pauco ſanguine ſcatet, aſpera cute eſt refertum, & deniq; ad colores obiectos mutatur, vir etiam probus, & perfectus exiguum ſanguinem habere dicitur, dum ab humanis voluptatibus, & mundanis delicijs abhorret, aſperam patientiæ cutem induit, & demum omnes obiectos reddit colores, dum optima, & ſancta exempla imitatur. Immò ſi chamæleon oculos profundos, & ſemper apertos habet, nec non aſſidua formidine agitatur. Viri perfecti, ob firmam fidem, profundis oculis referti eſſe feruntur, illoſq; ſemper recluſos ſeruant, dum diu, nocteq; æterna, & cæleſtia meditantur. Tandem rigorem iuſtitiæ Chriſti ſemper formidant, iuxta illud ſacrę Paginæ. *Beatus homo qui ſemper eſt pauidus.* [*In Prou. 28.*]

G

VSVS IN CIBIS.

AVthor relationis Concincinæ narrat, quòd Incolæ illarum Regionum magna auiditate nonnulla comedunt, à quibus nos ſummoperè abhorremus, & inter hæc recenſet chamæleontes, qui multi ſimul vinculo ligati venales ad emporia deferuntur. Itaque emptores cum domi ſunt, illos in ignem proijciunt; vnde, vinculo aduſto, igni aliquantiſper reluctantes ob frigidam temperaturam, ſupra prunas gradi conantur; ſed tandem ignea vi ſuperati torreſiunt. Poſtmodum ab igne ablatorum pelle toſta gladio abraſa, caro candidiſſima remanet, quæ minutatim conciſa in liquore butyro ſimili diligenter coquitur. Idque epularum genus apud ipſos in lautiſſimis cœnis commendatur.

H

VSVS IN MEDICINA.

AD profligandum morbum comitialem, Trallianus Chamæleontem in fictili nouo cum oleo decoquit, donec animal tabeſcat, quo medicamine ab oſſe facto ad primam vſq; vertebram, patientem inungit, ſicque illum à paroxiſmo excitat. Immò addit, ſi ſepties id repetatur, ægrotantē prorſus ab hoc affectu liberari. Idem Author, ad eliminandam podagram, [*Podagræ remedium.*] quæ nodos nondum contraxerit, ex hoc animali mirabile parat medicamentum, quod apud ipſum lector videre poterit. Plinius chamæleontem, ſi ſit domi, parturientibus ſalutarem, ſin tunc temporis inferatur, pernicioſiſſimum eſſe aſtruit. Geſnerus etiam intellexit in Africa ex hoc animali medicamentum parari, quod in morbis equorum tantummodo locum habet. Præterea ex partibus huius animalis non modicam frugem demeret medicus. Quandoquidem oculus dexter viuenti animali erutus ad albugines oculorum [*lib. 5. Phyſ. cap. 18.*] cum lacte caprino commendatur. Et Arnoldus Villanouanus huius animantis linguam

Digitized by Google

lib. 4. de comp. med. ſec. loc. cap. 8.

ſupra obliuioſum ſuſpendit, vt memoriam illi reſtituat. Alij verò, ad euitanda puerperij A pericula, hanc alligant, & dextram maxillam ad pauores arcendos probant. Cor, in exterminanda febre quartana, Plinius in lana nigra primæ tonſuræ inuoluit. Felli huius beſtiæ tantam vim tribuit Marcellus, vt hypochymata, ſeu hypochyſes intra triduum ſanare poſſit. Neque mirandum eſt, quoniam Porta meditans exiguum ſanguinem, quo chamæleon circa cor, & oculos à natura donatus eſt; ex hac ſignatura colligit huius felle ſuffuſiones ſanari poſſe. Galenus etiam ex Archigene huius fellis meminit, dum pilos inutiles, & pungentes palpebrarum euellere nititur. Amplius chamæleon à capite ad caudam vſq; robuſto quodam neruo eſt munitus, quem, nomine ægrotantis, extrahit Kiranides, & in ſanando opiſthotono, de collo ſuſpendit. Item dextrum pedem è prioribus cum pelle genæ, ſiniſtro brachio alligatum, aduerſus pauores nocturnos, valere Plinius affirmat. Demum corium ab vſu medico non eſt arcendum. Etenim ſi à melancholicis ſuccus herbæ chamæleontis in corio huius animalis bibatur, proculdubio ex Plinio liberantur.

B

VSVS IN VARIIS.

lib. 7. Phyt. cap. 10.

TOt, & tantas vires chamæleon in varijs vſibus olim habuiſſe dictus eſt, vt Democritus integrũ de virtutibus huius animalis libellum conſcripſerit; ex quo poſtea Plinius multa deſũpſit. Primò tradiderunt quidã decoctum chamæleontis in aqua balnei inſperſum inficere viridi colore in eo morantes, qui poſtmodum paulatim priſtinum colorem recuperant. Id autẽ non eſſe veritati conſonum affirmat Auicennas. Caput, & guttur huius animalis ſi lignis quernis aduratur, imbres, & tonitrua generari prodit Democritus, referente Plinio, idemq; accidere aſſeuerat, ſi iecur in tegulis torrefiat. Lingua cum radice herbæ chamæleontis, & cynogloſſæ homines obmuteſcere cogit, vt voluit Kiranides. Quod Porta concedere videtur, quoniam chamæleontem inter animalia aphona connumerat. Præterea C

Ineptiæ Democriti de hoc animali

cum hoc animal viſu horridum, & deforme ſit, eius hepate amatoria diſſolui Plinius pronũciat. Felle ignibus inſtillato, ſerpentes fugantur, & in aquam iniecto muſtelæ congregantur, vt Plinius ad mentem Democriti promulgauit. Eodem felle ſi liniatur corpus, cutis depilatur, quod etiam iecur cum pulmone rubetæ præſtare poteſt. Immò ſanguis pilos genarum euellit, ſi veritatem faſſus eſt Dioſcorides. Ad ſomnia terrifica inducenda, Arnoldus ſanguine huius animalis tempora linit & ſignatura eſt, quoniam hoc animal in varios colores tranſmutetur. Inteſtina, & excrementa cum vrina ſimiarum ſimul miſcenda docet Plinius, quo perlinitis inimicorum ianuis odium omnium illis conciliari tradit. Idem armum dextrũ, ad hoſtes ſuperandos valere ſcribit, ſi eiuſdẽ abiectos neruos calcauerint. Ad finem narrat Plinius, ex Democrito, nonnulla de vſu huius animalis, quæ credibilia minime eſſe videntur. Iubet enim cineri ex pede ſiniſtro huius animalis facto lac ſuillum miſceri, itaut linimẽti formam acquirat, quo pedes illiti, podagra ſtatim corripiuntur. Deinde pedem ſiniſtrum cum herba chamæleontis torret, omniaq; D miſcet ad formam vnguẽti, quod in vaſe ligneo conſeruandum eſſe præcipit. Is enim, qui huiuſmodi vas deferret, etiãſi palã verſetur, à nemine videri poterit. Cauda quoq; huius animalis fluminũ, & aliarũ aquarũ impetus reprimi, & Serpentes ſoporari aſſeuerat. Immo cauda cedro, & myrrha medicata, geminoq; palmæ ramo alligata, aquam percuſſam adeò diſcuti pronunciat, vt omnia quæ intus ſunt, pateſiant. Atq; vtinam huiuſmodi ramo contactus eſſet Democritus (inquit Plinius) quoniam nugamenta ſilentio inuoluens, veritatem in medium protuliſſet.

E

DE CROCODILO.
Cap. XV.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

CVm multi Authores Crocodilũ ad lacertorũ genus optima de cauſa referant, & Palladius hanc beſtiam, quaſi generis vocabulo, lacertum appellauerit. Rationi conſonum eſſe iudicauimus, de hoc in præſenti capite, verba facere. Itaque crocodilus Latinis appellatur, nomine à Grçcis deſũpto, quibus κροκόδειλος, & quandoq; κρεκόδειλος per enallagen litterarũ ſecundùm Varinũ dicitur. Apud Paulũ Aeginetam legimus νειλοκροκοδείλους, nẽpe crocodilos è Nilo, fortaſſis ad differentiam terreſtrium crocodilorum idest ſcincorum,
F de quibus paulò ante verba fecerat. Iſidorus huius vocabuli etymologiam à colore animalis deducere videtur, dum crocodilum à croceo, quo refertus eſt colore, nominat. Cũ tamen, vt veritatem fateamur, hoc etymum à Græcis, non autem à Latinis dimanet. Nã Scincum crocodilum terreſtrem nuncupatum fuiſſe tradidimus παρὰ τὸ φοβεῖσθαι τὸν κρόκον, quia crocum timeat. Idcirco Apiarij circa aluearia crocum ſerunt, vt illius viſione ſcinci perterrefacti ad illa non accedant. At crocodilus, de quo in præſentia ſermo habetur, ducere videtur etymum παρὰ τὸ τὰς κρόκας φοβεῖσθαι, nimirum quia littora timeat. Eſt enim in terra valdè timidũ animal, & δειλὸς in grçcis litteris timidus exponitur. Alioquin κροκύδειλος, apud Hipponecten, paruũ animalculũ eſſe perhibetur, vt tradit Euſtathius. Cũ igitur crocodilus partim in terra, partim in aqua ætatẽ ducat, ideoq; ancipitẽ vitam agat, nõ eſt mirandum ſi Græcis animal ἀμφίβιον, & interdũ ὑδρόχερσον θηρίον nominetur. Quãuis Heſychius σύλην, τὸ δερμόριον crocodilũ vocitet. Herodotus in Euterpe retulit Aegyptios olim crocodilũ χεμψαν, & ſecũdum alios
G χαμψαν nominaſſe. Scaliger autẽ ſcribit ſe rogaſſe quemdam Turcum, vt vocabulum, quo hodie denotatur crocodilus, diceret; & reſpondiſſe refert Kimpſac; quæ vox cum græca Herodoti conuenire videtur. Statius Ferã Phariam cognominat, cũ Pharos olim parua Nili Inſula fuerit. Albertus ſcribit Tencheam eſſe vocabulum linguæ Aegyptię, quo crocodilus intelligitur. At, ſecundùm Strabonem, in Arſinoitica Præfectura, vbi crocodilus ſumma veneratione colitur, Suchus nuncupatur. Verùm dubitant aliqui, an hoc nomen ſacro tantùm Crocodilo, an crocodilo in genere competat. Geſnerus opinatur hoc nomen omni crocodilo conuenire, cum hęc vox ſit valdè ſimilis ſcinco, qua veteres Græci crocodilum terreſtrem indigitant. Quodnam ſit nomen huius animalis in lingua hębraica difficillimum eſt exponere, quoniam Interpretes nomen lacertæ cũ nomine ſcinci, chamæleontis, & crocodili confundũt. Apud Arabes Andreas Bellunenſis vocabulo Temſa, aliàs Altenſa crocodilum ſignificat. Syluaticus Tiſma, & Atinſa profert. Ab Indis Cayman, ex Scaligero, nuncupatur. Albertus, & alij Barbari Scriptores Cocodrillum dicunt. Demum Germani, Illyrij, Itali, & aliæ gentes Europeæ,
H plereq; omnes crocodili nomen retinent.

lib. 12. Orig.

Verum crocodili etymũ

Nomẽ Aegyptium crocodili.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

AN Crocodilus animal ſit ſui generis, vt Ariſtoteles aſſeuerat, inter Authores ſententijs variatur. Nam Plinius duo genera, ratione molis corporeæ conſtituit, alterum magnum in terris, & in aquis viuens, alterum paruum terreſtre nuncupatum, cuius fimum ſuauem odorem ſpirat. De quo in capite de ſcinco actum fuit. Albertus etiam varia crocodilorum genera meditari videtur, dum prodit omnes crocodilos maxillam inferiorem mouere pręter Tencheam, & alibi Tencheam non vulgarem crocodilum, ſed aliam quamdam ſpeciem in Aegypto eſſe ſtatuit. Hæc ſententia ſanè explodenda eſt: quandoquidem Ariſ-

Differentiæ ſecũdum Albertum.

tóteles

ſtoteles de crocodilo ea ſimpliciter profert, quæ Albertus Tencheę attribuit. Præterea A
idem Albertus crocodilum marinum maxilla inferiori mobili, aliquando ſe vidiſſe teſ-
tatur. Qua de re hic Author duas crocodili differentias, nimirum ratione motus mandi
bulæ, & ratione loci aſſignat. Cum tamen in mari nullum crocodilum verſari Authores
tradāt. Vnde Niphus poſteà authoritate Alberti fretus ſcripſit crocodilum fluuiatilem
ab Ariſtotele, ad differentiā marini, vocatū fuiſſe. Cū tamen Ariſtoteles ad differentiā
terreſtris, crocodilū fluuiatilē dixerit, qui aliter ab Authoribus ſcincus nominatur. Ae-
lianus quidē in fluuio Gange duo genera harū belluarū vagari aſſeuerat, quorum alte-
rum nemini noxium, alterū verò carniuorum, & valdè infeſtum eſſe ſtatuit, ſupra cuius
roſtrum quoddam tanquam cornu eminet. Item in Prouincia Xanagatrę, à viuis croco-
Crocodili odorati. dilis vagantibus quidam relinquitur odor ſuauitatem moſchi ſuperans: ideo nonnulli
huiuſmodi crocodilos moſchatos appellitant. Quamobrem id à loco natali dimanate
credendum eſt; quemadmodum etiam ſcriptores idem de Pantheris in eadem regione
verſantibus teſtificantur. Regiones enim ad id non parùm conducere perhibentur. Ve
luti de Columbi Inſulæ arboribus legimus, quę omnes prætereuntibus gratum, & iu-
cundum odorem communicant. In cuius confirmationem Plinius ſcriptum reliquit, in
Inſulis Maiabban plantas procreari, quæ omnes, omniq; tempore odorem per quàm iu- B
cundum ſpirant. Quoad deſcriptionem, Crocodilus, ex Alberto, in omnibus, lacertæ fi-
guram repręſentat, & Cardano authore, inter animalia imperfecta collocatur: qua de
cauſa à Scaligero meritò reprehenditur. Inchoantes igitur à capite, vnà cum Kiranide
lati capitis eſſe ſtatuimus, & ſuillo roſtro præditum cum Petro Martyre dicimus. Deinde
Exerc. 196. rictus oris vſq; ad locum aurium patet, Alberto teſte, ſi tamen animal auribus refertum
eſſet. Oculos ſuillis ſimiles ei Ariſtoteles aſſignat. Palpebram verò inferiorem ſine vl-
la nictatione Plinius illi attribuit, quoniam beſtiæ huius generis oculos pręduros ha-
beāt. Præterea, inter cęteras quadrupedes, maxillā ſuperiorē mouet; huius rationē tra-
dit Ariſtoteles, nimirū quia hoc animal pedibus ad capiendū, & retinēdum inutilibus re
fertum ſit: ideoq; natura vſum motus maxillæ ſuperioris illi tradidit, quia commodius
motu illius, quàm alterius vti poterat. Alij ſunt huius ſententiæ, quòd moueat ſuperio-
rem mandibulam, quia cum ſit animal robuſtiſſimum, & dorſi ſpinam habeat validam,
oportebat mandibulam mobilē parti firmiori adhærere. Sed Cardanus euidentiorem vi C
lib. 7. de rer. var. cap. 37 detur afferre rationem, dum inquit, ob crurum breuitatem, & ob amplum rictum, cum
animal collo ferè careat, dum rictus diducitur maxilla inferiori mobili tangeret terram,
& recte diduci non poſſet. Circa dentes variæ fuerunt Authorum opiniones: nam Ion
Chius ſcriptis mandauit Herculem triplici dentium ordine refertum fuiſſe: Hos autem
dentium ordines multi crocodilo attribuunt; cum tamen quid tale in hoc animali non
obſeruetur. Dentes quidem robuſtos albicantes, & acutiſſimos habet, vt Albertus in ca-
tulo crocodili ſe conſpicatum fuiſſe fatetur. Ariſtoteles magnos, & exertos eſſe dixit;
nam plures ſuperiorem maxillam munientes deorſum prominent, itaut ore etiā clauſo,
conſpiciantur, ideoq; morſum maximè noxium habet, quia dentes inſtar pectinis con-
iungantur. Quoad numerum Aelianus ſexaginta dentes huic beſtiæ aſſignat, nec ſine ra-
tione, propterea quod Geſnerus ſe illos numeraſſe fatetur. Poſtmodum linguam adeò
indiſcretam habet, vt illa prorsùs carere videatur. Hinc Diodorus, Solinus, Albertus,
& alij ſcriptores non proletarij crocodilū lingua carere retulerunt. Vnde Philoſophus
lib. 2. de par. An. cap. 11. huius rei rationem aſſignans ſcribebat, quòd aquatile genus breui tempore ſapores ſē- D
tit, hinc fit vt linguam parùm diſcretam habeat. Inſuper hoc animal exiguo liene præ-
ditum Authores obſeruant. Siquidem in omnibus oua parturientibus vt in teſtudine,
crocodilo, lacertis, & ranis Plinius lienem admodū exilem conſpicatus eſt. Item teſtes,
ex Ariſtotele, internis lumbis adhærentes, ſpinamq; vertebris ſexaginta integratam
habet, quas totidem neruis colligatas eſſe ſcripſit Aelianus. Crura vnà cum pedibus
acutiſſimis vnguibus armatis in latera parùm flectuntur: ſiquidem, ex Ariſtotele, in li-
bro de communi Animalium greſſu, crocodili, lacertæ, & animalia huius generis ouipara,
crura in obliquum detorquent, vt ad ouorum incubatū, & cuſtodiam, terram commodius
Pinna in cauda crocodili. ſubeant. Caudæ longitudo reliquum æquat corpus, quemadmodum in exuuijs croco-
dilorum licet intueri. Albertus pinnas in cauda huius animalis meditatur, & Geſnerus
pinnam in cauda catuli per ſeptem digitos extenſam ad poſtremam vſq; partem obſer-
uauit.

E uauit. Circa corium huius animalis, ſciendum eſt ventrem adeo molli cute eſſe munitum,
vt quolibet gladio facilè ſauciari poſſit; reliquæ verò corporis partes pelle adeò dura
teguntur, vt telis, & ſagittis minimè cedat. Immò Nuperi globulis etiam bombardæ
manuariç reſiſtere affirmant. Hinc forte Mythologus argumentum apologi crocodili,
& vulpis deſumpſit; etenim cum crocodilus de progenitorum ſuorum ſplendore narraſ-
ſet, quòd exercitationum principes fuerint; tunc vulpes dixit, etiamſi nihil dixiſſes, ex
cute, antiquis temporibus exercitatus eſſe videris. Tandem hoc animal, vt prodit Pe-
trus Martyr, croceo colore eſt refertum, præter ventrem, qui ſubalbus eſſe videtur. Cir-
ca auctionem Ariſtoteles in Hiſtoria Animalium, hoc animal ad quindecim cubita *lib.6.ca.33*
creſcere aſſeruit. Solinus ſcripſit ad longitudinem vſq; viginti vlnarũ augeri, Iſidorus
verò, qui multa ex Solino mutuari ſolet non augmenti viginti vlnarum, ſed viginti cu-
bitorum meminit: immò in tantam magnitudinem quandoq; excreſcunt, vt Plutarchus
tradiderit, ætate Pſammitichi Aegyptiorum Regis, crocodilum viginti quinq; cubito-
rum viſum fuiſſe, & Aelianus, regnante Amaſide, crocodilum ad ſex cubitos ſupra vi-
ginti excreuiſſe promulgauit. Neq; vlla admiratione teneri debemus; nam quidam
amici retulerunt Scaligero ſe apud Indos crocodilum viginti pedum cõſpicatos fuiſſe. *Exerc. 196.*
F Item ſcriptor hiſtoriç naturalis Indiæ, tradit, quòd circa Vrbem *Panaman* crocodili re-
periuntur, qui vltra centum pedes in longitudinem creſcunt; quod mirabile, & porten-
toſum videtur. Quamobrem fuerunt nonnulli (referente Ariſtotele) qui ſcripſerunt
crocodilos tandiu augeri, quamdiu viuunt, quorum ſententiç non poſſumus adſtipulari, *li.6.de hiſt. An.c.33.*
cum ratio totum oppoſitum nobis perſuadeat; quoniam omne ens finitum eſt, idq; actu,
non ſolum poteſtate: & ſi dicatur, viuenti auctionis non eſſe finem; tunc conſideran-
dum eſt, quòd vita à calore, & humido naturali dimanat, à quibus auctio originem du-
cit. Ergo ſi animal interit, id defectu humidi fieri dicitur. Etenim ſi ſemper creſceret,
nunquam morte naturali ſolueretur. Profectò cuiuſcumque rei mortalis augmentum
datur, quod ſubit ęqualis tenor, & poſtea ad ſolutionem per decrementum pergit, vt
optimè nos docuit Ariſtoteles. Iconem autem huius animalis duplici de cauſa hoc in *li.2. de gen. Anim.*
loco non exhibemus. Primò quia animal eſſe notum opinamur, cum olim Romani mul-
tos vidiſſent, quorum ſimulacra adhuc Romæ conſpiciuntur. Etenim Marcus Scaurus
primus quinque crocodilos Romæ, ædilitatis ſuæ ludis, in temporario Euripo oſtendit.
G Item Heliogabalus crocodilos aluit, vt ſcribit Lampridius. Secunda cauſa eſt, quoniã
in primo libro de quadrupedibus digitatis viuiparis capite poſtremo agentes de ſimu-
lacris, iconem Hippopotami cum crocodilo colludentis repræſentauimus.

NATVRA, MORES, Ingenium.

ESt crocodilorum alia à quadrupedibus in greſſu natura: etenim quando è
Nilo in terram longius proficiſcuntur, alia neſciunt ad flumen regredi via,
quam per illa veſtigia, quæ in arena progredientes reliquerunt, ſi verita-
tem faſſus eſt Petrus Martyr. Amplius ob crurum breuitatem pigrum eſt *lib.3.leg. Babyl.*
H animal, & vertere ſe in latus difficillimè poteſt. Immò dum gradiuntur, ex
Petro Martyre, gratum relinquunt odorem; additque intellexiſſe à Nili accolis abdo-
men crocodili fęminæ Arabicos odores æquare. Deinde Ariſtoteles prodidit has be-
ſtias quatuor menſibus frigidiſſimis ſine cibo latibulari. Suidas quadraginta dies, Aelia-
nus verò ſexaginta in latebra quotannis ſine victu morari promulgauit. Inſuper nõ-
nulli fuerunt huius opinionis crocodilum eſſe adeò noxium animal, vt qui cum intuea-
tur neceſſariò intereat. Quod quidem veritati conſonũ eſſe nemo negauerit; cum etiam
ſi homo hoc animal non aſpiciat, certò certius ei moriendum ſit. Verum quidem, eſt vt
narrat Cęlius Aurelianus in capite de furore, & inſania, quòd Artemidorus Gram- *Quidam timore crocodili inſaniens.*
maticus crocodilum in arena iacentem adeo formidauit, vt ſtatim, læſa mente, litterarũ
memoria caruerit, atque ſiniſtrum crus à Fera ablatum fuiſſe crediderit. Alioquin per-
nicioſum animal eſſe perhibetur, cum vnguibus necet, dentibus conterat, & lacrymis
denſiſſima etiam oſſa diſſipet. Quamobrem crocodilus humanum depaſtus cadauer,

poſtre-

A

poſtremò oſſa capitis lacrymis frangit, vt medulla inexiſtente veſcatur. Vnde Reuſnerus in Paradiſo poetico ſic cecinit.

Fallax, ſed timidus parat improbus ore cruento
Perdere te, lacrymis dum crocodilus agit.

lib. 3. Leg. Bab. Sed aduertendum eſt, ex Petro Martyre, hoc animal non vbiq; funeſtum, & pernicioſum eſſe. Propterea quod ab vrbe Cayro ad mare vſq; nauigantes à Crocodilis non grauẽ calamitatem ſunt accepturi. Verùm aduerſo Nilo verſus montes, quantò altius nauigatur, tantò nocentiores crocodili inueniuntur. Incolæ autem Regionis hanc eſſe cauſam atteſtantur, quia pars Nili inter vrbem, & mare ſita, magna piſcium copia redundat, qui ex mare ad dulces Nili aquas quotidie accedunt. Ideoq; crocodili hac piſcium quantitate contenti, nulla ferè iactura accolas, & nauigantes afficiunt. Cæteri verò crocodili, qui in alia amnis parte vagantur, ob inopiam piſcium, quibus à frequentia piſcatorum tranſitus impeditur, vrgente fame, ferociores euadunt, & ad terram accedentes, homines, & iumenta adoriuntur. Item huiuſmodi beſtiæ, Nilo poſt inundationem ad propriam alueum redeunte, maiora detrimenta, quàm alio tempore afferunt; quia cum in Nili faucibus aqua minus profunda ſit, conſequenter etiam minor piſcium quantitas ad fluentum accedit. Tunc igitur crocodilus fame impulſus, cænoq; obuolutus circa ripas amnis latibulans deſcendentibus ad flumen, hauriendæ aquæ gratia, inſidiatur. Immò, ex eodem Petro martyre, quando contra Nili curſum nauibus aſcenditur, vento deficiente, ſępius contis, quàm remis agitur; tunc verò nauem aſcendentem crocodili latenter, & fraudolenter ſectantur: nam cum nautam crocodilus viderit, toto pectore ad expungendam nauem, conto inhærere, celeri ictu caudæ, conto autem acriter diſcuſſo, ipſum in flumen præcipitem cadere cogit, & vix delapſum vorat. Hinc dolos huius animalis colligere licet. Quocirca Ianus Gruteius cuiuſdam vaframenta exprimere volens canebat hunc in modum.

B

Loco cit.

Illum lacte ſuo pauit crocodilus, & altis
Hyæna ſepſit fraudibus.

Crocodili autem (referente Calcagnino) neminem ijs diebus lædere feruntur, quos Apis natales habet; neq; olim tam infeſti erant ob veterem aduerſus eos Magiam inam *Exerc. 196.* in Aegyptiorum Arabum libris (inquit Scaliger) hoc ſcriptum inuentum fuit. *Humeth aben Thaulon Præfectus Aegypti ab Arabibus ſignum plumbeum Crocodili, quod in quibuſdam templi fundamentis inuentum fuerat, igni diſſolui iuſſit, quo ex tempore conqueruntur Indigenæ crocodilos magis infeſtos regionibus fuiſſe, quia aduerſus ipſorum maleficia ſignum illud à Priſcis ſapientibus comparatum, & infoſſum fuerat.* Pręter hæc, crocodilis nonnihil diuinationis eſſe multi autumant, vt tradit Plutarchus in commentarijs de Solertia animalium. Quandoquidem neq; vltra, neque infra illud ſpatium, ad quod Nilus annua *Locus inundationis Nili.* alluuie peruenturus eſt, oua collocant. Quare Coloni in hæc incidentes, Nilum vltra illum locum non eſſe exundaturum affirmant. Immò Ptolemei quoq; teſtimonio prædicta atteſtantur. Etenim cum ille ex crocodilis antiquiſſimum, & præſtantiſſimum appellaſſet non exauditum fuiſſe, & cum ei cibaria obijciſſet, reieciſſe afferunt. Vnde ſacer- *lib. 10. cap. 28.* dotes (vt recitat Aelianus) Ptolemeo interitum impendere collegerunt. Prædictis addamus hanc beſtiam ſolertia ingenij plurimùm valere. Primò quia, ex Aeliano, quemadmodùm Aquila ad radios Solares pullorum ingenuitatem experitur, ita crocodilus, à celeritate capiendæ prædę, catulos probat. Nam ſtatim atque ab ouis excluduntur, ſi lacertã, aut locuſtam, aut quid ſimile rapuerint, in numero crocodilini generis à parẽtibus recenſentur; ſin ignaui fuerint illicò tanquam ſpurij reprobantur. Secundò quoniam crocodilus, ex Plutarcho, cicuratur, vocem humanam intelligit, manu tractari, & diducto rictu, mantili dentes abſtergi patitur. Quare non eſt mirum ſi Aelianus narret *Ombitarum crocodili* crocodilos in paludibus Ombitarũ arte paratis nutritos domeſticos eſſe: ijs enim capita hoſtiarum edenda obijciunt, cum his Ombitæ non veſcantur. In prædictorum confirmationem Gillius tradit quemdã nomine Philinum, qui Aegyptum adiuerat, retuliſſe, quòd in oppido Anteo nuncupato aniculam cum crocodilo in lecto dormientem conſpicatus fuerat. Ariſtoteles igitur crocodilos manſueſcere propter ſui commoditatẽ affirmat, nam ſi copioſo alantur victu, ceſſat omnis cauſa belli, quæ à cibi defectu ple- *lib. 9. hiſt. An. cap. 1.* rumquè oriri ſolet. Ad finem crocodili ex Ariſtotele, & Plinio, diuturnam ducunt vitã. Diodorus Siculus ab illis humanã adæquari refert. Aelianus ſexaginta vitę annos illis aſſignat.

C

D

LOCVS.

E

LOCVS, VICTVS.

OMnibus exploratiſſimum eſſe opinamur magnum crocodilorum numerum in Nilo,& ſtagnis illi propinquis verſari;ſic enim Diodorus Siculus teſtificatur: quapropter nulla debemus admiratione teneri, ſi à Poetis quandoq. Niliacus,& interdum Nilicola appelletur. Verùm,vt narrat Ioannes Leo, non ſolum in Nilo,ſed etiam in flumine Nigro ſtabulantur. Solinus *li.9.Africa* Bambotum flumen juxta Athlantem Africæ montem ab illis incoli aſtruit. Strabo ſcripſit Mauritaniæ flumina crocodilis etiam redundare ; immò , & fontem eſſe non longè à Chalcedone paulò ſupra mare, qui paruos crocodilos gignit, quos poſtea Hermolaus ſcincos eſſe perperam arbitratur. Albertus addit has beſtias non ſolū in Nilo, ſed etiā in oībus fluuijs Indicis natare,nec ſine ratione. Siquidē in Bengalę fluuio Gange croco- *Exerc. 196* dili viſuntur,&, ex Scaligero,paſſim in omnibus Indorum fluuijs vagantur. Item Apollonius cum ſocijs (referente Philoſtrato) dum per flumen Indum nauigio veheretur,
F equos fluuiatiles , & crocodilos conſpexiſſe promulgauit. Id totum ſtabilire poſſumus hiſtoria Indica Ioſephi Acoſtę , qui retulit crocodilos aquis illarum regionum calidis *lib.3.ca.15* delectari,ideò in tractu Peruano huiuſmodi animalia non inueniri, niſi in Pagra aſtruit; nam deinceps propter teporem aquæ,& clementiam aeris frequentiſſima obſeruantur: Hac de re veritatem faſſus eſt Ariſtoteles quando ſcripſit crocodilos ob aquæ calorē *In lib. de* noctu in flumine natare,diù uerò in terra vagari. Hinc Bouſſuetus verba faciens de cro *nat. Aquat.* codilo,quem Feram Nili cognominat, ſic canit.

In terris agit illa dies,noctesq. ſub vndis ,
Sic & ne terra eſt atq. moleſta mari.

Hoc enim in loco poeta per mare aquam intelligit. Circa victum huius animalis Arnoldus de Villanoua ſcribit quòd alitur luto. At intelleximus,quòd in aquis veſcitur piſcibus,& in terris quocumque animali ei occurrente ſiquidem ictu caudæ adeò acriter ferit quadrupedes vt equum , & camelum fractis cruribus , proſternat. Balbus tamen in *Cap.35.*
G Itinerario Indiæ orientalis inquit , quòd crocodili elephantos non offendunt , vel ob quamdam ſympathiam,vel quia tam grande animal formident. Humanam verò carnem auidè appetunt; quapropter hoc ſolent vti aſtu, quando nouerint viam , per quam mulieres aquatum deſcendunt , vel per quam homines ad naues accedunt: ore enim aqua pleno ſemitam adeò reddunt lubricam , vt gradientem præcipitem reddāt; hac enim ratione præda facilius potiūtur . Quare Petrus martyr in Legatione Babylonica ſcribit *lib.2.* ſua ætate comprehenſum fuiſſe magnum crocodilum, qui tres puſiones deuorauerat, non erit igitur mirandū, ſi à Græcis ἀνθρωποβορὸς, quaſi hominiuorus nominetur. Alioquin in Arſinoitica Præfectura crocodilus ſacer à Sacerdotibus pane , carne , & vino nutritur. Sunt etiam, ex mente Strabonis, qui placentas, carnes aſſas, & mulſam eis offerant .

COITVS PARTVS.

H NAutæ quidam illis temporibus, quibus Petrus Martyr regiones Aegypti peragrabat , in Inſula Niliaca Crocodilos congredientes obſeruarunt. Etenim maſculus fęminam reſupinat, cum aliter, ob breuitatem crurum, congredi nequeant. Poſtea ſi Crocodilus fęmina ad mentem Arabum,ex Andrea Bellunenſi oua in aquis enitatur ex illis alius crocodilus emergit : ſin iuxta fluminis ripas oua ponat , ſcincus naſcitur; hac de re ſcincum de ſemine *Oua in quo* Crocodili dimanare aſſeuerant . Cęterùm omiſſa Arabum opinione , dicendum eſt *loco collo-* primò crocodilum fęminam quaſi pręſagam oua, inſtinctu naturali, in ſicco loco pone- *cent.* re,ad quem Nili incrementum peruenire non poſſit. Vnde Reuſnerus ſic cecinit.

Quò ſacer excurret Nilus in arua
Preſcius , alluuie libera ponit
Oua, monens meritò nos Crocodilus,
Quæ fata immineant , ante videre .

Croco-

Crocodili igitur ſingulis annis redeunte aeris tepore, oua enituntur. Idcirco illorum A
ἀκτοκία circa Nilum vernum tempus, ad mentem Heliodori, indicare ſolet. Prius tamen ſexaginta dies, ex Aeliano, ventrem ferunt, totidem diebus oua pariunt, & alijs totidē fouent, & tandem curatio partus ſexaginta diebus peragitur. Ouum magnitudinem oui anſerini non excedit, animalq; ab illo excluditur magnitudinem lacertæ adęquans, & tamen ad eam excreſcit molem, quam paulò ſuperius explicauimus. Tria enim ſunt animalia, quę ex minimis principijs ad immenſam ferè corporaturam augentur; nimirū ex volucribus Struthiocamelus, ex quadrupedibus viuiparis Elephantus, & ex amphibijs crocodilus. Demum quoad excluſionem ouorum, hæc incubatu indigere multi affirmant. Ideoq; in illis fouendis, ad mentem Plinij, & Solini mas, & fæmina vices ſeruare dicuntur. Alij fuerunt huius opinionis crocodilos ſolo viſu propria fouere oua. At Gyllius in Aelianum apertè pronunciat oua à Crocodilis arena obrui, à quibus tandem ſine vllo incubatu, catuli exeunt; quę ſententia Ariſtotelicæ doctrinę conformis
Sect.20.Probl.26. eſſe videtur. Siquidem Philoſophus in Problematibus docebat cæpas, & alia huius generis extra terram ſolia emittere, attenuato, & concocto in bulbis humore; quemad- B
modum in crocodilorum ouis arena obrutis: nam huiuſmodi oua materiam frigidam, & viſcidam continentia in ſicca arena à crocodilo fæmina ſepeliuntur, ibiq; regionis, & Solis virtute incaleſcunt; ſicque ex concocta, & præparata materia tum ab interno ſeminis calore, tum ab externo Solis tepore catuli tandem excluduntur.

ANTIPATHIA,
& Sympathia.

CVm multis animantibus crocodilus vehementes gerit inimicitias. Primo odio habet ichneumonem, qui non ſolum illius oua conterit, ſed etiam ipſi apricanti inſidiatur, dùm clanculum per os patulum intrans illum euiſcerare nititur. Diſſidet etiam à Cercopithecis, vt ſuo loco fuit decla- C
ratum. Deinde pernicioſum bubalo ſe exhibet inimicum: quoniam, ex
lib.22. de Anim. Alberto, ſi huiuſmodi ſylueſtris bos crocodilum inuenerit illum conculcando proſternit. Habet quoq; cum Tigre grauem offenſionum acerbitatem, cum narret Ioſeph Acoſta pręlium tigrium, & crocodilorum quotidiano ſpectaculo Indis eſſe notiſſimum; & quamuis crocodilus tigrim ictu caudæ acriter diuerberet; tamen tigris mollem croco-
lib.3. hiſt. nat. Ind. ca. 25. dili reſupinati ventrē acutiſſimis ſauciās vnguibus perimit. Inter aues crocodili acerbo odio accipitres proſequuntur, propterea, Copitæ teſte Aeliano, qui crocodilum ſummoperè venerantur, ſępè accipitres, tanquam capitales crocodilorum hoſtes in crucē agunt. Inter aquatilia, ab hydro, à porco piſce, & à delphino abhorret. Primitus coluber in aquis verſans ei inuiſus eſt, cuius fel, & adipem crocodilorum venatores defer-
lib.10. c.30. re ſolent, quia ob quamdam inter hæc animalia antipathiam, crocodili venatoribus nocumento eſſe nequeant. Deinde recitat Strabo, quòd crocodilus à porco piſce ſpina circa caput armato abſtinet. Poſtmodum delphinos ſpinam ſerratam in dorſo habentes hoſtili animo proſequitur. Proptereaquòd ipſi à mari per oſtia Nili ad fluentum aſcen- D
dentes cum crocodilis dimicaturi accedunt, deinde naturaliter mollitiem ventris crocodili prænoſcentes, viſis crocodilis, quaſi perterrefacti aquis ſe immergunt, & crocodilos ſubeuntes illorum ventrem ſpina dorſi ſauciant. Huius ſpectaculi teſtis fuit Ba-
li.4. nat. quaeſt. billus quondam Aegypti Præfectus, vt Seneca optimè animaduertit. Tandem acerbiſſimo odio crocodilus in ſcorpios ſęuit, quoniam ad erumpentem ab ouo paruum crocodilum ſcorpius accedens, lethali ictu illum ſolet afficere veluti Philes in verſibus iambicis interprete Berſmano, canit.

Crocodilus ouorum parit aceruum; ſed his
Poſt fętuum perfectā quàm eſt excluſio,
Prorepit armatus ſagitta ſcorpius;
A quo ictus ille concidit lethaliter.

Inter hominē, & crocodilū tanta cadit antipathia, vt humanū ſtrepitū perhorreſcat, perſequentē fugiat, timidum verò, & fugientē perſequatur. De hoc Bouſſuctus ſic canebat.

Inſtan-

A *Inſtantem fugit hęc Fera, proſequiturq́; fugacem.*

Fugit perſequentes, & perſequitur fugientes.

Inſuper tanto odio diſſentiunt à Tentyritis populis, vt eorum vocem, licèt ſint feroces animantes, formident. Etenim veluti Pſylli in Cyrenaica regione naturaliter quamdã vim aduerſus ſerpentes poſſident. Sic Tentyritæ aduerſus crocodilos valent. Et licèt huiuſmodi populi ſtatura ſint puſilli, magno tamen animo præditi eſſe feruntur; quandoquidem in fluuio optimè natantes in os crocodilorum clauam tanquam frænum immittentes, dextra leuaq; tenentes ęquitant, illoſq; captiuos ad terram ducunt, & vorata cadauera ad ſepulturam euomere cogunt. Idcirco propè inſulam Tentyritarum non adnatant, nam ſolo horum hominum olfactu fugantur. Immò ex Strabone crocodilos, qui olim Romã, ætate Marci Scauri delati fuerunt, Tentyritæ tanquã cuſtodes ſequebantur, illoſq; à piſcinis arte factis in ſpectacula, & viciſſim à ſpectaculis ad piſcinas ducebant, & reducebant. Cęterùm magis admirandum eſt obſequium, quod Crocodili ſupra vim naturæ Sanctis reddiderunt. Id contigit B. Pachomio Abbati, qui, in traijciẽdis amnibus, crocodilorum opera vſus fuit. Habitabat autem Pachomius, vt habetur apud Surium, propè Tentyritas, eorumquè Epiſcopi perfamiliaris fuit. Immò etiam D.

Tom. 6.

B Hellenus tanta Dei gratia polluit, vt crocodilum, in amne traijciẽdo, æquitauerit; quẽadmodum in Vitis SS. Patrum legitur. Demum creſcunt in Aegypto nonnullæ plantæ, quæ crocodilis inuiſæ eſſe feruntur. Prima eſt faba ſpinoſa, quæ ad decem ferè cubitos augetur; hanc crocodili vitant, vt annotat Creſcentienſis, quia metuũt ne ſpinis eorum oculi lædantur. Secunda eſt Potamogeton, teſte Plinio, quam ſecum venatores crocodilorum deferre ſolent. Ex altera parte talem ſympathiam porco, & crocodilo natura conciliauit (annotante Cęlio Calcagnino) vt Sues circa Nili ripas impunè oberrent. Poſtremò cum trochilo aue crocodilus maximam ſympathiam habere dicitur, non ſolum quia, viſo ichneumone, crocodili capitali hoſte, ipſum à ſomno excitet, ſed etiam quia (vt ſcribit Plutarchus in libro de ſolertia animalium) volans ad patulum apricantis crocodili rictum, dentes à portiunculis carniũ repurgat, vel potius quia vermiculos ex prædictis portiunculis carnium putreſactis natos deuoret. Quod munium crocodilus lingua carens præſtare non poteſt. Alij tradunt crocodilũ in aquis verſantem ſæpè hirudinibus circa palatũ vexari. Ideo ad ripã exeunti, ore patulo, accedit auicula, quæ purgans

Planta crocodilis inuiſę.

Hirudinib. vexatur.

G palatũ, ſanguiſugas deuorat. Quare crocodilus hac vtilitate delectatus, ad mentẽ Herodoti, & Aeliani, auiculæ nihil nocet. Verũ quia Plinius huiuſmodi auiculam, quã Græci trochilum nominant Regulũ noſtrũ eſſe exiſtimauit; hac de cauſa Scaliger nèceſſariò deſcribendam eſſe iudicauit; vt inde veritas deprehẽderetur. Huiuſmodi auicula turdi magnitudine candida eſſe dicitur, criſtata pluma, acuta, & plicatili, quã erigit, vt palatũ belluæ pũgat, ſi intus claudatur, hanc doctrinã poſſumus ſtabilire authoritate Io. Leonis qui in opere de Africa ſic inquit. *Ad ripas Inſularum in medio Nili vidi crocodilos aperto rictu apricantes, & auiculas turdi ferè magnitudine aduolantes, quę poſt breue temporis ſpatium euolabant. Sed inquirenti reſponſum fuit faucibus, & dentibus crocodili ex continuo animaliũ, & piſcium eſu portiunculę adhęrent, quę putrefacta vermiculos creant, à quibus beſtia magno cruciatu afficitur. Auiculę autem inter volandum vermes conſpiciunt, & ijs ventrem expleturæ ad rictum crocodili volitant. At crocodilus, vt vermes exeſos percipit, contracto rictu volucres abſorbere nititur; ſed acuta quam ſupra caput gerunt, ſpina punctus rictum diducit, & dimittit.*

Exerc. 196.

lib. 9.

CAPIENDI RATIO.

lib. 3. leg. Babyl.

REfert Petrus Martyr magnos crocodilos coercentibus, & ad vrbẽ Cayrũ ducentibus, Dynaſtarũ decreto, decem nũmos aureos ex Fiſco ſoluẽdos eſſe. Quamobrem multi Accolæ Nili, premij ſpe allectati, varias technas pro cõprehendẽdis huiuſmodi beſtijs excogitarunt. Quãdo igitur pręſentiunt aliquẽ crocodilum in terram deſcẽdiſſe, tunc celeri curſu ligonibus, & ramorum faſcibus accurrunt; & in ſemita, quam gradiendo fecit, profundam foſſam parant, ramiſquè & arena ſuperpoſitis illam tegunt, ne regrediens per eãdem viã crocodilus (vt ſolet) dolum percipiat. Deinde animãtis veſtigia quæritant, illũq; inuentũ magno ſtrepitu, & lituũ ſtridore in fugã verſũ proſequuntur, atq; in foueã delabentẽ, aut perimunt, aut laqueis irretitũ ad vrbem deferunt, vt inde præmiũ deſtinatum referant. Quidam piſcatores, vt narrat Io. Leo, lõgi, & tenacis funis alterã partẽ validę arbori,

lib. 9. Afr.

vel columnæ ad id in ripa fluminis erectæ alligant, alteri verò parti hamum ferreum A
cum agno, vel ariete nectũt; vt crocodilus belluæ balatu ineſcatus ad ripam proſiliens eſcam cũ hamo abſorbeat. Etenim internè transfixus miris modis agitatur; vnde piſcatores, audito ſtrepitu, accurrẽtes, tandiu laxant, vel retrahunt funem, donec Fera prorſus exanimetur. Huius capturæ meminit etiam Herodotus, dum ad alliciendum croco-
lib. 2. dilum, tergum ſuillum cum hamo longo funi alligat, & in fluentum proijcit; interea porcellum in ripa verberat, cuius grunnitu crocodilus allectatus ripam verſus tendens tergum cum hamo deuorat. Cęterum Diodorus Siculus ſcriptum reliquit quòd olim hamis huiuſmodi beſtię capiebantur, nunc verò quandoq; valido rete, interdum inſtrumento ferreo ex cymba in caput animalis iniecto coercetur. Præterea cum mollem alui pellem crocodilus habeat, à natantibus, & crocodilos ſubeuntibus gladiolo facile perimi poſſunt. Quo circa Ioſeph Acoſta recitat hiſtoriam cuiuſdam Indi, cuius paruum filium crocodilus eripuerat. Is enim natandi peritus illico in aquam proſiliens, & gladiolo,
lib.3. hiſt. nat. Ind.c. 25. quem manu dextra ſtringebat ſubiens crocodilum vulnerauit; vnde Crocodilus letha- B
li ictu percuſſus ad ripam exiens puſionem ſemimortuum depoſuit. At Indi Floridam prouinciam habitantes, in perimendo crocodilo, alium à prędictis ſeruant modum. Nam cum noctu dinq; ab huiuſmodi beſtijs vexentur, aduerſus ipſas tales excubias agere coguntur, quales aduerſus infenſiſſimos hoſtes non agerent. Caſam igitur multis rimis peruiam in ripa fluminis ædificant, in qua vigil habitans diligenter rimari poſſit croco-
Ars Indorũ capiendi crocodilos. dilos, qui fame preſſi à flumine ſępius, prædæ cauſa, egrediuntur. Itaq; vigil crocodilo conſpecto ſtatim reliquos excubitores conuocat, qui deni, aut duodeni ſimul longam arborem accipientes huic vaſto animali obuiam procedunt (rictu aperto repenti, vt quempiam illorum apprehendat) atq; ſumma agilitate tenuiorem arboris partem magna violentia in rictum animalis adigunt; vt inde ob inęqualitatem, & corticis ſcabritię exire nequeat. Deinde crocodilum reſupinantes, & ventrem illius mollem aperientes, beſtiam perimunt. Alij ſcripſerunt quòd qui venantur crocodilos, adipe eiuſdem animalis, vel colubri aquatici inungũtur; vel herba potamogetone alligantur, atq; ita inter illos impunè verſantur. Sunt, ſecundùm Agrippam, qui penna Ibidis crocodilum tan- C
gant, ſic enim animal immobile reddunt. In quadam Libyca vrbe ſacerdotes (vt aiunt) cantionum illecebris præſtrictos crocodilos decem, & ſeptem cubitorum à lacu educũt. Alij tradunt ſpeculo hoc animal interimendum eſſe: Etenim ſi accedenti crocodilo ſpeculum apponatur, is propriam deformitatem in illo contemplans illicò obire perhibetur Sed hæc, fabellas, & nugamenta eſſe opinamur.

MORSVS CROCODILI, ET MEDELA.

NVllum eſt animal, quod morſu tam noxium eſſe feratur, quàm crocodilus. Siquidem, ex Solino, ob dentiũ ſeriẽ, quæ pectinatim ſtringit, huiuſmodi morſus horribilis dicitur. Diodorus Siculus aſperitatem horum dentium contemplans pronunciauit, partem dentibus crocodili laceratã nunquam ſanari. Verumtamen Authores multa medicamina ad ſanan-
ib. 13. c. 6. dum huiuſmodi morſum præſcribunt. Aetius enim demorſos à crocodilo in domicilio feneſtris carente cuſtodiendos eſſe iubet; deinde Arnoldus Villanouanus remedia mor- D
ſui canis rabidi conuenientia commendat. Nonnulli humanum ſtercus, & miſy ſimul miſcent, & prędicto morſui imponunt. Aliter nitrum cum melle leuigatur, & imponitur, donec vlcus repurgatum fuerit; poſtea cum melle, & butyro, medulla ceruina adhibetur. Denuò Aetius lenticulam coctã cum melle contuſam laudat, deinde Erui farinam cum melle ſubactam, aut Iridis radicem cum melle pariter mixtam ſupra vlcus, ad inſtar emplaſtri, collocat. Eruum, enim contra ſerpentum ictus ex aceto Plinius adhibet, nec non ad crocodilorum, & hominum morſus. Sal tritum in linteolo, & aceto intinctũ Dioſcorides morſibus crocodilorum imponit. Ideo Aggregator iuſculo ſalſarũ carniũ, & garo piſcium vtitur. Nonnulli demorſas partes acri muria lauant, deinde pinguedine crocodili liniunt, nec non melanthium cum fece aceti probant: hæc enim vlcus ſerpens cõpeſcunt, & morſum ab inflammatione vendicant. Paulus Aegineta teſtatur demorſos à crocodilo eiuſdem animalis adipe à periculo liberatos cognouiſſe. Tandem feles ſylueſtres, ob contrariam quamdam affectionem, demorſos à crocodilo ſanant.

DE-

Digitized by Google

E

DENOMINATA.

GOmara in hiſtoria Americæ meminit quorumdam lacertorum, qui ratio-
ne magnitudinis, & cutis crocodilis valdè aſſimilantur; propterea non
iniuria crocodilini poſſent appellari. Plautus etiam quandoq; cruſcula
crocotilla nominauit. At quidã interpretes cruſcula crocodilina, & val-
dè parua exponunt, quoniam crocodilus crura admodum breuia habeat.
Item multæ ſunt plantæ, quę à crocodilo denominationem ſortiri videntur. Galenus *lib.2.de cōp.*
mentionem facit radicis crocodiliadis quæ in locis aquoſis prouenit. An potamoge- *med.ſec.loc.*
tonem voluerit intelligere, dubitandum eſt; hanc enim plantam crocodilis aduerſari *cap.2.*
certum eſt, vt in Antipathia enucleauimus. In antiquis Dioſcoridis nomenclaturis liliũ
a ura crocodili nuncupatur. Idem Dioſcorides deſcribit quamdam herbam chamęleon- *lib.3.cap.10*
ti ſimilem, quam crocodilion appellat, fortè quia aſperitatem inſtar corij crocodilini prę
ſe ferat. Andreas à Lacuna ſpinam albam alteram Matthioli crocodilion vocat, & Ta-
F bernemontanus dentariam maiorem Matthioli eodem nomine indigitat. Alioquin cro-
codilea fimus eſt crocodili, ſed præcipuè terreſtris, vel ſcinci de quo Dioſcorides ſeor-
ſim verba fecit. Præterea non deſunt loca varia, quæ à crocodilis nomenclaturam ſor-
tita ſunt. Primò ſecundùm Plinium, crocodilus mons eſt, & Promontoriũ Ciliciæ, quod *lib.5.ca.27.*
Caibo Incolis dicitur. Item oppidum Phæniciç in Paleſtinæ confinio iuxta Carmelum
montem. Alioquin crocodilopolis, ſeu Crocodilorũ vrbs eſt in Mæride palude Aegyp- *Loca.*
ti, vt memorat Herodotus, ita cognominata, quia Minas Rex equo vectus, & in paludem
collapſus à crocodilo exceptus in vlteriorem ripam delatus fuit: quo in loco vrbs fuit *lib. 2.*
condita, nec non crocodili conſecrati, & pro Dijs habiti fuerunt. Poſtremò quædam
ludicra ſophiſtarum quæſtio crocodilitis, crocodilea, ſiue crocodilina ſecundùm Her- *Quæſtio cro*
molaum nuncupatur. Hæc denominationem ab Aegyptia quadam fabula adepta eſt, vt *codilina quę*
in miſcellaneis tradit Politianus. Nugantur enim fuiſſe quamdam mulierem cum nato,
ſecus Nili ripas oberrantem, cui filium crocodilus abſtulit, redditurum dicens ſi mulier *cap.55.*
veritatẽ reſponderet: negauit illa fore vt infans redderetur, idcirco tamen æquum red-
G di aiebat. Vnde Lucianus in Dialogo cui titulus (Vitarum venditiones) Chryſippum
loquentem inducit, eiq́. quempiã reſpôdentem, qui emptorem ſe eſſe profiteatur. *Eſt ne
tibi filius? Quorſum iſtud? ſi forte illum iuxta flumen errabundũ crocodilus inueniat, rapiatq́,
deinde redditurum polliceatur, cum verum dixeris, Verum reddendus ei videatur nec ne.
Quid enim ſentire dices? Rem ſanè perplexam interrogas.* Hinc quæſtiones crocodilinæ
originem, & nomen duxerunt, quæ aliter Dialecticorum plicæ, & ſerræ cognominantur.
Io. Baptiſta Pius in commentarijs ad Plautum has quæſtiones crocodilinas vocat, quia
crocodilus animal nil niſi malum ſignificare ſoleat.

PROVERBIA.

ALiquæ crocodilorum proprietates nonnullis adagijs occaſionẽ dederunt.
Primitùs referunt crocodilum qui ſtatim, atq́. hominem eminus conſpica
tur, lacrymas emittere, deinde appropinquantẽ deuorare. Sunt qui dicãt,
H ex Alberto, crocodilum, oblata occaſione, hominem interficere, ſed poſt
mortem illum deplorare. Alij in hanc venerunt ſentẽtiam, talem eſſe cro
crodili naturam, vt caput humanum, nonniſi effuſis lacrymis maceratum edere poſſit.
Vtcumq; ſit; hinc dimanauit illud vulgare adagium *Lacrymę crocodili.* Proferturq; in il-
los, qui graui moleſtia ſe affici ſimulant ob alicuius incommodum, cui tamen perniciem
machinãtur, uel cuius incômodi ipſi etiã ſunt conſcij: aut optimè quadrat in illos, qui ſub
ſpecie pietatis, aliquẽ in fraudẽ ducunt. Quão brẽ pietas huius generis, crocodili pietas
iure merito poſſet appellari; quemadmodum Bapt. Mantuanus in Buccolicis aſſeuerat
hunc in modum. *Eſt in eis pietas crocodili, aſtutia hyana*
Cum flet, & appellat te blandius, inſidiatur.
Sequitur aliud prouerbium vulgatiſſimum, quòd crocodilorũ locũ natalem reſpicit, vt
Crocodilos Aegyptũ. ſub intelligẽdo ferre. Hoc coincidere videtur cũ illo. *Noctuas Athenas.*
Pronunciatur, quotieſcumq; aliquid datur illis, quo accipientes redundant. In hoc ſen-
ſu dicitur etiam dare opes diuitibus, ferre aquam ad mare, & ligna ad ſyluam.

A

HIEROGLYPHICA.

Pierius Valerianus per crocodili picturam in ſpecu latibulantis,cuius cauda tantùm conſpiciatur,Dei caput, & ſubſtantiam eius incompertam intelligi poſſe ſcribit. Cauda verò apparens deſignare poteſt, Deum nonniſi à poſterioribus,nimirum ab operibus cognoſci poſſe.Sacerdotes verò Aegyptij crocodilum cum Sole coniungentes,vel ad eum comparantes,multa hieroglyphica componebant. Etenim,referente Euſebio iconem Solis pingebant in naui,quæ poſtea à crocodilo ferebatur;quo hieroglyphico,volebant manifeſtare motum,qui in humido fit ad rerum generationem,& per imaginem crocodili aquã dulcem, quam Sol ſuo calore purificat. Deinde ſi Ortum Solis indicare voluiſſent,crocodili oculos effigiabant; cum hoc animal oculis prominentibus refertum ſit.Vel quia hoc animal ſine vllo parentum incubatu ab ouo excludatur, conſequenterq; in lucem exeat; quemadmodum Sol per ſemetipſum ab orizonte emergit. Immò ad patefaciendum eiuſdem Solis occaſum, crocodilum humi proſtrato corpore delineabant; cum hoc animal plerumq; dies in terra, & noctes in aquis agat; item Sol matutino tempore ab aquis emergere, & veſpertino in aquis mergi videtur. His addamus viſum crocodili in aqua eſſe hebetem, & extra aquam acerrimum. Ita in occaſu Solis omnia obſcura, & tenebricoſa, & in eiuſdem ortu clariſſima redduntur. Quapropter ſi tenebras vel funus ſignificare voluiſſent,crocodili cauda vtebantur;ſiquidem hoc animal ſolo caudæ robore ad cætera animalia exanimanda vtitur. Diodorus Siculus ſcribit perniciem, & damnum ab Aegyptijs hieroglyphicè per crocodili ſimulacrum denotari; hoc enim animal non ſolum ad rapinas ſemper eſt paratum,ſed quoquè morſu ita aſpero pollet, vt quod lacerat nunquam ſanetur. Immò & latrocinia contra viatores hoc eodem hieroglyphico deſignabant:cum crocodilus negotiatoribus, & nauigantibus aſſiduè inſidietur. Hominem verò iniurijs laceſſitum,neque tamen ſuccumbentem,ſed inuictum ſignificaturi,tergus crocodili(teſte Pierio)pingere poterant. Cutis enim dorſi huius beſtiæ adeò eſt dura,& robuſta,vt quibuſcunquè ictibus reluctetur. At helluonem ſacerdotes Aegyptij oſtendere volentes, crocodilum(vt notat Horus Apollo)aperto ore figurabant;eum natura huius talis ſit,vt ſatur patulo rictu in arena Nili dormiat. Vnde alij crapulam per crocodilum denotari poſſe contendunt;quoniam hoc animal (licèt perperam)excrementorum exitu carere aſſeuerant,ideoquè cibaria nuper ingeſta mox per os egerere conatur.Præterea in homine furore acto deſignando, crocodili iconem ſemetipſum cauda verberantis oſtentabant:cum proprietas huius animantis ſit,vt ſpe alicuius prædæ fruſtratus ſemetipſum indignabundus cauda feriat. Amplius nonnulli tradunt crocodilum verum ſalacitatis eſſe hieroglyphicum; quia copioſam ouorum fœturam edat. Et quando hominem deſidem,& eneruatum demonſtrare volebant,crocodilum pennam Ibidis in capite geſtantem effigiabant. Nam compertum eſt hoc animal alioquin ferox penna Ibidis,ita demulceri,vt priſtinæ rapacitatis, & violentiæ obliuiſcatur. Tandem nonnulli commenti ſunt(inquit Pierius)hominem omni ſanguinis claritate carentem ad ampliſſimas dignitates,opes,& honores euectum, per crocodilũ, & eius ouum denotari poſſe. Siquidem nullum eſt animal,præter crocodilum, quod ex paruis initijs ad tantam magnitudinem excreſcat. Ad finem Horus Apollo pro hieroglyphico inimici cum æquali congredientis, ſcorpium,& crocodilum pinxit. Nam hæc duo animalia ſibi inuicem interitum machinantur. At effigies crocodili, ſupra quam veſpa volitans delineatur,hieroglyphicè denotat mala à crocodilo pendentia iam eſſe ſublata;cum veſpa ex cadauere crocodili oriri perhibeatur.

Ortus,& Occaſus Solis hieroglyphica. B

C *Crapulæ hieroglyphica.*

lib. 29. hierogl. D

E
EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

AVarijs huius animantis proprietatibus, authores etiam varia ſymbolorũ, & emblematum argumenta ſumpſerunt. Primo Camerarius depinxit crocodilum cum inſcriptione. TEMPORE, ET LOCO. Nam meditatus eſt huic animanti neſcio quid diuinationis ineſſe; cum præ noſcat ſpatiũ annuæ inundationis Nili. Deinde ſubſcripſit hoc diſtichon. *Embl. 97.*

Noſſe modum, tempuſq; doces crocodile magiſter,
Et ventura diu tempora proſpicere.

Idem author figurauit crocodilum ore patulo in arena reſupinatum, & trochilum auiculam illius dentes à particulis carnium repurgantem cum titulo. GRATIS SERVIRE IVCVNDVM. Argumentum enim ductum eſt ab illa crocodili proprietate, quando ab auicula dentes repurgari permittit, deinde mandibulam leuiter inclinans aui ſi- *Embl. 98.*
F gnificat auolandum eſſe, ne intus claudatur. Etenim hoc grati animi exemplum eſſe perhibetur, quod ſemper ante omnium oculos obuerſari deberet. Diſtichon autem ſubſcriptum eſt tale.

Vel trochili meritis crocodili gratia conſtat:
Præclarè meritis tu quoq; redde vicem.

Reuſnerus verò contemplans naturam huius animalis eſſe talem, vt fugientem perſequatur, & perſequentem fugiat; hanc gloriæ, & laudi, quam nemo deberet affectare, accommodari poſſe opinatus eſt, & propterea figurauit crocodilum cum hoc titulo. GLORIA CROCODILVS. Idquè totum infraſcriptis carminibus illuſtrauit. *lib. 2. Embl.*

Terribilis profugum ſequitur crocodilus, & hoſtem
Aduerſum tanquam territa Dama fugit.
Gloria ſectantes odit, refugitq; fugaces
Proſequitur tacito clam properata pede.

Bocchius pariter ex prædicta crocodili proprietate fugiendam eſſe laudẽ colligit, quæ poſtea hominem concomitatur: inſcribit autem ſymbolũ hoc modo. INVIDIA ENIM *lib. 4. ſymb.*
G PESSIMA VNA HAC VINCITVR. Deinde ſubſcribit dodecaſtichon, quod lector apud ipſum legere poterit. Inſuper Paulus Maceius in ſuis emblematibus, quibus poſteritatem ſibi deuinxit, meditans crocodili ſpolium quandoquè in propatulo appendi ad cætera animalia ob antipathiam arcenda, figurauit hoc animal appenſum cum inſcriptione. MALI MALOS ABSTERRENT. Carmina autem ſunt huius tenoris. *Embl. 37.*

Suſpendi templis fertur crocodilus in altis,
Arceat, vt viſu noxia monſtra ſuo.
Sic terrere malos eſt conſuetudo malorum,
Moribus improbitas ſic inimica malis.

Georgius autem Camerarius crudelitatem crocodili contemplatus, quàm interdum erga homines exercet, hanc crudelitati Cupidinis comparauit, exhibuitque picturam crocodili puſionem vorantis hoc titulo decoratam. TVRPIS FIT CROCODILVS AMOR. Poſtea hoc argumentum infraſcriptis carminibus eleganter exponit. *In lib. Emb. amat.*
H
Niligena, heù teneri nid lactea membra puelli,
Et Veneris primò gaudia dente rapis?
Tu lacrymis crocodile ferox prædaris euntes,
Tu iuuenes lacrymis Cypri proterua tuis.
Quæ crocodile rapis, rapiat quoq; tetra libido,
Sæuit & in partes trux Cytheræa ſuas.
Eloquar? at veniam mihi des Erycina putanda eſt,
Quæ Veneris rapeat gaudia Gallia Venus.

Neq; hanc doctiſſimi Camerarij comparationẽ debemus aſpernari. Siquidem Camillus de Camillis ſcriptor Italicus ad rem exhibet iconẽ crocodili cũ verbis circũſcriptis. PLORAT, ET DEVORAT. Hoc enim ſymbolo nititur demõſtrare mulierẽ quãq; dilectã externã pietatẽ præ ſe ferre, cũ tñ intrinſecus tali crudelitate affecta ſit, vt amantẽ deuorare videatur. Hinc Paulus Iouius figurauit crocodilũ vulgari adagio coronatum. CROCODILI LACRYMAE. Volebat, & ipſe nobis inſinuare ſimulationẽ illorum, *In lib. de Inſign.* *In lib. de Inſign. milit.*

qui mentitũ oſtẽtant beneuolẽtiã,cũ tamẽ in corde hoſtile odiũ nutriãt. Quid ſimile Aegidius Sadelerus inter ſymbola Regũ Poloniæ depinxit,dũ exhibuit crocodili ſimulacrũ ſimili inſcriptione decoratũ NOSTRI SIMVLACRA DOLORIS. Inſuper Ferãtes Imperatus, cõſiderato crocodili incremẽto,quod nonnulli Authores ei,donec viuit, attribuũt,ideq; proprio Muſæo contingere deſiderans:in prima facie ſuæ hiſtoriç naturalis,pro ſymbolo effigiauit crocodilum hoc Dicto inſcriptum. IN DIES AVCTIOR, *In lib. de ſym. heroic.* Tandem Claudius Paradinus Crocodilum catena alligatum palmæ delineauit cum titulo, COLLIGAVIT NEMO. Traditquè fuiſſe ſymbolum Octauiani Auguſti, quando deuicta Aegypto triumphauit. Nequè hoc præter rationem eſſe opinamur; cũ idem ſimulacrum in monetis huius Imperatoris conſpiciatur, vt mox declarabimus. A

NVMISMATA.

EXtat æreum numiſma mediocris magnitudinis, quod Auguſti eſſe perhibetur cum icone duorum capitum,& inſcriptione. IMP. DIVI F. PP. Id habet in latere inuerſo imaginem crocodili alligati palmæ, de qua corona triumphalis dependet cum huiuſmodi litteris. COL AEG. Multi referunr hoc numiſma cuſum fuiſſe extra Romam,vt Octauianum Auguſtum poſt captam Aegyptum,& poſt relatam aduerſus Marcum Antonium Articam victoriam,ſummis honoribus cumularent;nam crocodilus in hoc nummo Aegyptũ ſignificat. Item in alia moneta Auguſti argentea,effigies crocodili conſpicitur, ſupra quam eſt titulus AEGYPTO. Infra verò. CAPTA. Altera monetæ facies habet Auguſti caput cum litteris circumſcriptis. CAESAR DIVI F. COS. V. I. Adhuc viſitur apud aliquos numiſma,quoddam græcum magnum,& æreum Adriani cum litteris antiquitate corroſis. AYT. KAI. ideſt IMP. CAESAR. Huius monetæ pars inuerſa figuram fluminis iacentis habet,ſub qua crocodili imago videtur. Sebaſtianus Erizius optimo iure arbitratur hunc nummum cuſum fuiſſe in Aegypto eo tempore,quo Adrianus,peracta Nili nauigatione,in Aegyptum peruenit. Præterea licet etiam intueri nũmum L. AEL. AVREL. COMOD. In quo conſpicitur ipſe Imperator ſub imagine Herculis pede dextro crocodilum calcans, læua clauam ſuſtinens,& dextra ſpicas Aegypto porrigens,cum titulo. INDVLGENTIAE AVG; Hæc ſunt, quæ attinent ad numiſmata iconem crocodili repręſentantia. B C

MORALIA.

PEccantes, inter cæteros homines,impijſſimi, & miſerandæ conditionis eſſe feruntur,dum crocodilo animali tam nefario,& pernicioſo comparantur. Primò igitur crocodili mandibula ſuperiori mobili, inferiori autem immobili prædití ſunt. Item criminoſi mandibulam ſuperiorem mouẽt, dum ampliſſimis laudibus Deum honeſtant: Maxillam autem inferiorem non mouent,dum opera ad Chriſticolas attinentia non exercent. De his veritatem retulit Mattheus quando ſcripſit. *Dicunt,enim,& non faciunt*. Deinde crocodili acutiſſimis *cap.23.* dentibus ſunt armati,& lingua carent, Aliqui etiam ſunt ſceleſti homines, qui ob rapinas,dentibus acutiſſimis referti eſſe dicuntur, & lingua carent, dum rerum omnium opifici,eiuſquè meritis nullam prorſus gratiam referunt. Immò crocodili naturam noctu in aqua,diuquè in terra morantis æmulantur,dum noctu in aquis luxuriæ, & die in terris diuitiarum verſantur. Amplius ſi crocodilus ita durum tergus habet, vt iaculis etiam percuſſum nihil patiatur; Peccantes quoquè interdum adeò duræ ſunt mentis, vt *Pharao cuius fuerit cõditionis.* multis Dei flagellis percuſſi peccatum non relinquant. Huius conditionis fuit Pharao, qui animi aduerſus Hębreum populum,ita obfirmati fuit, vt illum,quãuis pluries à Deo flagellis monitus, dimittere noluerit. Cæterùm ſi in ſpecie,homines criminoſos meditemur. Prima fronte latrones crocodilis aſſimilantur;nam, more illorum,omnibus inſidias tendunt,facultates diripiunt,hominesquè interimunt. Preterea in peccandi libidine obſtinati,ritu crocodili,in aquis obſcurè,& in terris clarè vident. Quandoquidem dum in D

vndis

E vndis deliciarum natant, hebetes habent oculos, quia æterna nunquam contemplantur; ſed verſantes in terra pœnitentiæ, tunc quid agendum, quid ue ſit fugiendum clariſſimè intuẽtur. Item Auari, & Vſurarij perbelle ad crocodilos comparãtur. Etenim ſi crocodili creſcunt, donec viuunt, prædicti etiam peccantes quoad diuitias, & opes ſemper creſcunt, cum illis nullum vnquam limitem imponant. Immò ſi crocodili à paruo principio ad immenſam ferè magnitudinem augentur; ipſi quoq; à miſerrimo ſtatu inchoantes, temporis tractu, infinitum diuitiarum cumulum varijs rapinis congeſtum adipiſcũtur. Sed, quòd peius eſt, veluti crocodilus in ripa fluminis ſatur dormit aperto ore, in quod clanculùm auicula ingreditur; ita ad prędictos peccantes ſecus flumen deliciarum quieſcentes, nihilq; de futuris cogitantes accedit auicula, nempè mors, quæ illicò in eorum fauces illabitur. Quid dicemus de amicis fraudolentis? Hi non iniuria crocodili appellari poſſunt; ſiquidem miſericordiam ſimulantes, poſtmodum homines vorant, dum illis varias inſidias tendunt. Tyranni quoq; ab hac ſimilitudine non ſunt excludendi; quoniam ſi crocodilus auiculam dentes ipſius expurgantem patitur, id com-

Auicula crocodili aſſimilatur morti.

F moditati crocodili attribuendum eſt. Sic Tyranni quando aliquid concedunt, illud ad proprium commodũ referẽdum eſſe arbitramur. Cęterùm crocodilus, vt in illius proprietatibus recenſuimus, fugientes alacriter perſequitur, & inſectantes fugit. Pariter ſunt homines huius naturæ, quibus ſi aliquid concedas, illoſque metuas, vehementer ferociunt, at ſi illos aſperneris, & reſiſtas, ſtatim cedunt. Huius conditionis eſt Diabolus, qui fugientem perſequi, & reluctantem vitare ſolet. De hac autem comparatione eleganter locutus eſt Reuſenerus hunc in modum. *lib. 2. Embl.*

Niliacus qualis ſerpens fugientibus inſtat
Inſtantes fugiens quemlibet ante ferox.
Sic vetus ille Draco ſanus mortalibus hoſtis,
Te reprimente fugit, te fugiente premit.

Quid plura? Infernus etiam locus, vbi ęterno ſupplicio criminoſi cruciantur, crocodilus eſſe perhibetur. Nam huiuſmodi locus multis cibis nimirum multis ſanctis Patribus, & prophetis ſatiatus, quos à Mundi initio vorauerat, tandem effudit. Trochilus enim Rex

Infernus locus cõparatur crocodilo.

G auium, nempe Chriſtus Rex Angelorum fauces huius crocodili intrans illius ventrem patefecit, omneſq; illos Sanctos ad gloriam extraxit. Ex altera parte non tam maleficũ, & pernicioſum eſt animal crocodilus, quin ei viri etiam iuſti aſſimilandi ſint. Ideo ſi crocodilus donec viuit ſemper augetur, vt multi ferunt Authores, ſic viri iuſti quoad meritorum cumulum ſemper creſcunt. Inſuper ſi crocodilus ſecundùm Plinium fętat in loco, ad quem inundatio Nili peruenire non poteſt. Vir quoq. perfectus nunquam in illo ſitu moratur, quem vnda proſperitatis mundanæ petere poſſit. Oua enim affectuum non niſi in nido pænitentię collocat, à quo deliciarum aquæ longè diſtant. Tandem cum viri iuſti rigidis pænitentiæ operibus ſint muniti, perbellè delphinos cum crocodilis dimicantes æmulantur, nã ſi hi pinna aſpera mollem crocodilorum ventrem ſecant: Viri probi aſperitate vitæ aduerſus mollitiem carnis præliantes ſemper triumphant.

H

SIMVLACRA, & Statuæ.

NVllibi maior crocodili ſimulacrorum copia vnquam viſa eſt, quàm apud Aegyptios; proptereaquòd ſub imagine huius animantis Deũ colebant, quoniam inter animalia elinguis eſſe feratur. Quod diuinitatis munus eſſe perhibebant; cum Deus ſub alto, & profundo ſilentio cuncta mortalium opera diligenter examinet, omniũq; merita intueatur. Immò quemadmodum Crocodilus tenui pellicula à fronte demiſſa tegens oculos cernit: ita Deus cernere, & non cerni dicitur. Id Harpocrates apud ipſos indicabat, dum eius icon digito, ore obſignato, figurabatur. Immò Pythagoras in ſymbolis linguã in primis coercẽdam eſſe ſignificabat, vt vnuſquiſq; Deum imitari poſſet. Vnde Cato in opuſculo morali ſcribebat illum Deo proximum eſſe, qui vbi ratio expoſtulat, tacere norit. Hinc patefit etiam cauſa, propter quam Aegyptij Mercurium ſuum, quem Nilo patre pro-

gnatum

Digitized by Google

gnatum prędicabant, tanto ſilentij cultu venerabantur. Hoc aſſertum à ratione alienũ eſſe non videtur; cum Cyprianus optimo iure litteris mandauerit Deum non vocis, ſed cordis auditorem eſſe. Verum quidem eſt poſtea, quòd Aegyptij, & crocodilos, & eorum ſimulacra, ob aliquam vtilitatem tanti faciebant. Vel quia huiuſmodi beſtijs latrones arcerent, qui flumen tranſire populatum non audebant Vel quia Minas Rex in aquam lapſus à Crocodilo ſeruatus fuerit. Immò Herodotus prodidit ab Arſinoitis mortuos etiam crocodilos, & ſale conditos honorificè in vrnis ſepeliri. Et ſecundùm Aelianum demorſos à crocodilo fęlices reputabant. Matres verò ab ijſdem naros rapi mirificè lætabantur, quia proprio Deo cibariã peperiſſe credebant. Nealces (referente Plinio) volens inſinuare Aegyptios Perſis inſidiari, vſus eſt tali ſimulacro. Pinxit aſinum ſecus flumen bibentem, & crocodilum ei inſidiantem, cum multitudo crocodilorum in Aegypto, & Aſinorum apud Perſas reperiatur. Ripa nixus Aegyptiorum hieroglyphicis in ſua Iconologia, multa ſimulacra in gratiam picturæ exhibet. Quamobrem ad figurandam inſectationem, quam Vulgus perſecutionem vocat, delineat mulierem veſtibus ferruginei coloris indutam, arcu, & ſagittis armatam cum ſimulacro crocodili. Cum hoc animal fugientes tantum inſectetur, & inſectatio in non reluctantes ſolummodo exerceatur. Propterea Sanctorum Martyrum veram inſectationem nuncupare poſſumus: hi enim ſine repugnãtia, & tormenta, & necem ſubibant. Pariter in ſimulacro Odij capitalis, idem Author figurat hominem armatum, ſcorpione, & crocodilo aſſociatum quoniam vt relatum fuit ſuperius, hæc duo animalia acerbiſſimo odio inter ſe diſſident. In ſimulacro etiam Luxuriæ effigiat iuuenem cincinatum ſupra crocodilũ ſedentem. Etenim hoc animal ob fęcunditatem ſymbolum prodigi luxus eſſe ferebatur. Amplius ad repræſentandum Ieiunij ſimulacrum delineauit hominem macrum, ore faſcia ligato, & crocodilum pedibus conculcantem cum Dicto. PAVCO VESCOR. Nam ſi crocodilus, ad mentem Ori Apollinis, hieroglyphicè crapulam denotabat, hoc in loco depreſſus, & conculcatus optima de cauſa ieiunium manifeſtabit. Tandem Ripa ex ſtatua marmorea Nili in Vaticano Romæ ſita, exhibet figuram hominis cani frondibus, & floribus coronati inter Sphyngem, & crocodilum iacentis, ad ſignificandum Nili fluuium. Cum hæc duo animalia propria Aegypti eſſe dicantur. Neque præter rationem, nam Romæ in Viridario *Beluedere* nuncupato ſupra Palatium Summi Pontificis, duo fluminum ſimulacra conſpiciuntur, quorum alterum Tyberis, alterum Nili eſſe creditur; & quemadmodum in ſimulacro Tiberis, Lupa conſpicitur, ita in ſimulacro Nili, crocodilum licet intueri. Præterea Romæ domi D. Franciſci de Aragonia ſecus ædes Sanctę Mariæ in via, conſpicitur fons in primo viridario, cum integra ſtatua fluminis iacentis, ſupra quam ſculptus eſt crocodilus. Hinc coniectari poſſumus huiuſmodi effigie ad Nili fluuium repræſentandum, cęlatam fuiſſe. Item in Viridario Cæſiorum ex marmore nigro crocodilorum ſtatuæ antiquiſſimæ viſuntur, & ſexcentæ aliæ Romæ, in quibus enumerandis dies deficeret.

Quam ob cauſam Aegyptij crocodilũ colant. — *In p. 2. Icõ.* — *Vera perſecutio quæ fuerit.* — *In 1. p. Icõ.* — *Statua crocodili vbi multa.*

A B C

VSVS IN CIBIS.

li. 9. de Afr.

PRodidit Ioannes Leo plurimos in Aegypto carnibus crocodilinis veſci, & atteſtari, illis optimum ſaporem ineſſe. Immò Herodotus etiam retulit habitantes circa Elephantinam in Aegypto, quia crocodilos ſacros non eſſe cenſent, eos comedere. Amplius Apollonopolitæ, vel quia Typhonē oderint ob iniurias Oſyridi illatas, quem poſtea in crocodilum conuerſũ fuiſſe opinantur; vel quia Pſammiti Regis viri iuſtiſſimi crocodilus filiam rapuerit, huius beſtiæ carnes ad vindictam edunt. Siquidem in hac vrbe Apollinis, ad mentem Aeliani vnuſquiſque vi Legis, ablegata omni exceptione, crocodili carnem edere tenetur. Ideo crocodilum ſuſpendunt, deinde gementes multis verberibus afficiunt, poſtmodũ carnibus conciſis in epularum lautitijs vtuntur. In partibus etiam Indicis hanc beſtiam eſſe edilem legimus. Nam Fernandus Lopes recitat paruum crocodilum vidiſſe à duabus mulieribus mactatum, cuius carnes aſſatas comederunt. Immò Author expeditionis in Floridam, examinans cultus Floridenſium, inquit ſe carnem crocodili candidam comediſſe, qui globulo tormenti manuarij inter duas tergoris ſquamas ictus, & mactatus fuit. D

lib. 2. hiſt. Ind. c. 51.

E fuit. Item in illa regione huiuſmodi beſtias, & alios piſces plerumq; in fumo exiccant, vt ad hybernos vſq; menſes conſeruari poſſint. Inſuper oua etiam crocodilorum edilia eſſe comperimus. Quandoquidem Author hiſtoriæ noui Orbis hęc habet verba. *Sed per contrarios ventos, qui Nomendei nauigationibus afflabant, vbi per bimeſtre ſpatium, ſummis rerum omnium anguſtijs; & fame obſeſſi quieuimus; & niſi oua crocodilorum nobis in ſumma copia ſuppeditaſſent, qua ad litora in ārenis reperiebantur, certè maxima pars noſtrum inedia miſerè cōtabuiſſet. Ex oua anſerum ouis magnitudine paria, ſi ſaxis alliduntur, contunduntur quidem, nec tamen franguntur. Itaq; cultello ea recludi neceſſe eſt. Sapor eorum qualis moſchi ſemiputridi, & principio cum ab eorum eſu abhorrerem, neceſſitas, & penuria me ad aliorum exemplum imitandum adegit.* *Oua crocodili edilia.*

VSVS IN MEDICINA.

F HOc animal medicinę quamplurimum prodeſſe multi autumant. Quandoquidem huius decoctio ex Rhaſi, ſummoperè opitulatur illis, qui à vermibus veſpis, & araneis demorſi ſunt. Deinde caninis dentibus crocodili thure repletis (ſunt enim caui) ad typos febriū arcendos Plinius vtitur. Alioquin dentes huius beſtiæ quoſcunq; à viuo animali extractos, ipſoq; dimiſſo parti dextræ viri, & ſiniſtrę mulieris adaptatos Venerem ſtimulare ſcripſit Kiranides. Quamuis in hoc caſu Plinius etiam maxillam commendet: Id ex ſignatura Porta confirmat; quoniam hoc animal teſtes intus habeat. *lib. 3. Phyt. cap. 44.* Sanguis quoq; ad oculos adhibitus viſus claritatem donat, vt tradit Plinius. Et inde Porta ſignaturam colligit quia crocodilus in vndis hebeti viſione, in terris uerò acutiſſima prædirus ſit. Aliter huiuſmodi ſanguis, ſecundum Dioſcoridem, illitus ſupra partes à Serpentibus ſaucias, mirum in modum auxiliatur. *lib. 5. Phyt. cap. 27.* Adipe verò Crocodili aduerſus horrores febrium, ex Plinio, Aegyptij ſuos ęgrotantes perungunt. Immò, & lapillos in ventre huius animalis inuentos, aduerſus febrium rigores, multi, ad mentem Plinij, commendant Hæc etiam
G pinguedo in Vrbe Cayro, caro vēditur pretio, cum ſcribat Ioannes Leo hanc vlceribus antiquis, & carcinomati non mediocriter conducere. *li. 9. de Afr.* At Galenus ſcribens de Theriaca ad Piſonem hanc pinguedinem demorſos à crocodilis non parum vtilitatis eſſe allaturam confirmat. Item ſi hæc cum aqua, & aceto decoquatur, & os colluatur, ad eliminandam odontalgiam, commoditatis plurimum affert. Tandē hic adeps facultate pinguedinis marini canis potitur, vt in Succedaneis Pauli Aeginetę legitur. Inſupet corium huius beſtię crematum cum olei amurca miſcet Arnoldus, & partem mutilandam perlinit, nam carnem adeò reddit morticinam, vt ferri ſecantis dolorem non ſentiat. Deniq; excrementa huius animalis, ad lentigines delendas, ex Archigene apud Galenum, probantur: & ſignaturam ex eo colligunt, quoniam crocodilus orbiculis, & ſquamis quibuſdam croceis depictus ſit. Amplius à Sorano, & Archigene apud eūdem Galenum fimus ad alopeciam quoq; commendatur. *Fimus ad quid.* Verùm intelligendus eſt crocodilus terreſtris, vt in capite de ſcinco fuit expoſitum.

H

VSVS IN VARIIS.

EXplicato vſu crocodili apud Apollonopolitas, modò ſciēdum eſt ad mentē Alexandri ab Alexandro, in Arſinoae crocodilum nutriri, qui ſi lubenti animo obiectam capiat offam, conſulentibus negocium fælix futurum indicat. Sin verò offam recuſet totum oppoſitum ſignificare affirmant. Verùm Aelianus narrat crocodilos in nonnullis locis apud Indos in foſſis conſultò ad ſupplicia ali. *lib. 10. c. 29.* Siquidē capite damnatos non ſecuri, aut laqueo de medio tollunt, ſed vinctis manibus crocodilis deuorandos obijciunt. Balbus alium tradit vſū, dum nouam ciuitatem Pegu deſcribit. *In Itin. Ind. Or. cap. 35.* Inquit enim hanc fortiſſimis mænibus munitam, & altis foſſis aqua plenis circumdatam eſſe, in quibus, iuſſu Regis, crocodili nutriuntur, ne quis per aquam ad vrbem accedere audeat, quoniam à crocodilis occideretur, Immò, eodem referente, Incolæ Pegu, religionis cauſa, aquam foſſę bibunt, quia mirum in modo-

dum

dum crocodilos venerantur. Deinde ſi aliquis à crocodilis necetur, illius animam ſtatim ad Superos euolare opinantur. Inſuper capita crocodilorum piſcatores Aegyptij (teſte Ioanne Leone) ſolent mænibus oppidorum affigere, quaſi ob relatam aduerſus ipſos victoriam triumphantes. Hinc fortaſſis dimanat ratio, propter quam exuuiæ harum belluarum in templis quandoq; appendantur. Adipe verò huius animalis liniuntur, qui in Nilo flumine abſq; periculo vrinari volunt; Nam veriſimile eſt hanc beſtiam ſui generis odore ſeductam naturæ, & non homini parcere. Qua de re Vadianus in Melam ſcriptis mandauit Firmum Aegypti tyrannum pinguedine crocodilorum perunctum inter illos impunè nataſſe. Demùm ad arcendam grandinem ab aruis, Palladius colonis iubet, vt quando malum impendens conſpicati fuerint, ſpoliũ crocodili per ſpatia prædiorum circumferant, & deinde in villa illud ſuſpendant. A

lib. 9. Afr.

Finis Libri Primi.

VLYS-

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRITII BONONIENSIS
DE QVADRVPED. DIGIT. OVIP.
Liber Secundus.

DE TESTVDINE IN GENERE.
Cap. I.

ÆQVIVOCA.

CVm Teſtudines quodammodo lacertorum generis eſſe nemo negauerit, poſt illorum hiſtoriam, has neceſſariò examinandas eſſe duximus. Sed quoniam teſta duriſſima, ſeu tegmine teſtaceo à lacertis diſcriminantur, idcirco ſeorſim in hoc poſtremo libro de illis verba facere decreuimus. At animaduertendum eſt hoc vocabulum tot habere intellectus, vt mirum ſit dictu. In primis teſtudo pro ipſa teſta interdum ſumi ſolet, quod pręſtitit Martialis, dum dixit. *Li.13.Epigr.*

Iſte licèt digitos teſtudine pungat acuta,
Cortice depoſito mollis echinus erit.

G

Item teſtudo, ſeu chelys vocatur inſtrumentũ muſicum, vel ad ſimilitudinem teſtudinis animalis fabrefactum, vel quia Mercurius omnium primus poſt Nili inundationem in campis tegmen teſtudinis cum exiccatis, & tenſis animantis neruis inuenerit; qui percuſſi ſonum quemdam ediderunt: ad cuius formam poſtmodum citharam compoſuerũt. *Teſtudo lyra.* De hac teſtudine locutus eſt Horatius quando cecinit.

O decus Phœbi, & dapibus ſupremi
Grata teſtudo Iouis, ò laborum
Dulce leuamen.

Virgilius quoq; in hoc ſenſu teſtudinem ſumpſit quando ſcripſit.

Ipſe caua ſolans ęgrum teſtudine amorem. *lib.4.Geor.*

In eodem Intellectu hanc vſurpat Catullus dum ait.

Tale facit carmen docta teſtudine quale
Cynthius impoſitis temperat articulis.

H

Præterea teſtudo ſydus eſt cæleſte ſeptimo loco inter imagines ſeptentrionales collocatum. Conſtat autẽ ex decem ſtellis, quarum lucidiſſima peculiari nomine lyra nuncupatur. *Teſtudo ſydus.* Siquidem teſtudinem illam ſeu lyram à Mercurio inuentam, ob ſtudij amorem, vel ob carminis laudem, Poetę inter conſtellationes repoſitam fuiſſe fabulantur. Amplius teſtudo, apud Heronem, eſt machina bellica ad modum teſtudinis animalis fabrefacta, qua olim in oppugnandis ciuitatibus vtebantur. Huius autem tres oſtendit icones Iuſtus Lipſius; primam teſtudinem ſimplicem, ſecundam roſtratam, & tertiam arietariã appellat. *In lib. de mac.milit.* Erat quoq; teſtudo apud Priſcos quædam ſcutorum militum connexio curuata in morem teſtudinis, nimirum ſublatis in caput clypeis. Virgilius huius meminit dicẽs. *li.1. de mach.*

Accelerant acta pariter teſtudine Volſci. *li.9.Aneid.*

Lucanus autem videtur hanc teſtudinem rectius deſcribere dum canit.

Vt tamen hoſtiles denſa teſtudine muros
Tecta ſubit virtus, armiſq; innexa priores. *li.3. Phars.*
Arma ferunt, galeamq; extenſus protegit vmbo.

Inſu-

Digitized by Google

Inſuper, ex Vitruuio, teſtudo in ædificijs vocatur fornix, ſeu καμάρα ad ſimilitudinem teſtæ huius animalis conſtructa. Conſtat enim ex duobus arcubus in centro ſe interſecantibus. In Hoc ſenſu vſurpauit teſtudinem Calphurnius dum in Bucolicis cecinit. A

Imminet exeſa velut teſtudine concha.

Immò laconicum, nempe locus ad eiendum ſudorē concameratus teſtudo cognominatur, quia in modum fornicis ædificetur. At apud Varronem teſtudo exponitur rete, vel periſtyllum tectum, dum inquit. Oportere teſtudinem magnam fieri, in qua aliquot millia turdorum, & merularum includi poſſint. Alioquin apud Ouidium teſtudo erat reticulum, quo mulieres ad ornatum capitis vtebantur canit enim hunc in modum.

lib. 3. de Ar. Aman.

Hanc decet ornari teſtudine cyllenea.

Ceterùm in ſcholis medicorum teſtudo eſt abſceſſus mollis, & humoralis (vt voluit Guido) latiori forma in modum teſtudinis, vnde nomen inuenit. Aliter apud Galenum in libro de faſcijs, quædam genuū uinctura nominatur teſtudo, fortè quia genu faſciatum formam teſtudinis repręſentet. Pariter apud Gręcos χέλυς non ſolum teſtudinem, B ſed etiam pectus denotat, quoniam figura pectoris teſtam ſuperiorem teſtudinis ęmuletur Hinc dimanat verbū χελύσσομαι, quod expectorare ſignificat. Tandem ſecundum Heſychium, & Varinum hoc nomen χέλυς, vel χελώνη (eamdem enim ſortiuntur ſignificationem) carinam nauis ſignificat, quoniam figura incurua prædita ſit.

SYNONIMA EORVMQVE Etymum,

lib. 12. Orig.

HOc animal Latinis teſtudinem nuncupari omnes Authores aſſeuerant. Sed diligenter aduertendum eſt, quòd Albertus, & interpres Rhaſis teſtudinem cum limace ſæpè ſępius confundunt. Vocatur igitur teſtudo ad mētē Iſidori, quia tegmine teſtaceo munita ſit. Græcis χέλυς, χέλευς, χέλυνη, C item χελώνη authore Heſychio cognominatur: fortaſſis à χέω capax ſum, vnde χηλὸς capſula, cū hoc animal intra teſtas, tanquam in capſa quadam contineatur. Itē hęc vocabula χλευμός, & σφραγὶς pro teſtudine ab Heſychio, & Varino vſurpātur. Immò ab ijſdē authoribus χραμαδοῖλαι teſtudines, vel canes pigerrimi, vel cochleæ exponuntur; cum omnia prædicta animalia nota tarditatis ſignētur. Alioquin φερέοικος, vel φέροικος in græcis litteris nomen eſt adiectiuū, quo ferens domum ſignificatur; ſed hoc nomen ſubſtantiuè vſurpatum teſtudinem Latinis domiportam dictam, vel cochleā, ſecundū Heſiodum, denotat. At Candelabra, & Palmuſirich ſunt nomina barbara, quibus Syluaticus ad indicandam teſtudinem vtitur. Eidem authori celon: voce fortè corrupta à chelone, nec non tortuca, nomine à Gallis detorto, cognominatur. In lingua hębraica nomen huius animalis inuenire admodum difficile eſſe propter æquiuocationem opinamur. Siquidem vocem ſchablul nonnulli teſtudinem, alij viri eruditi limacem interpretantur. Item vocabulum, Homet, aliqui teſtudinem, alij lacertum vertunt. Apud Auicennam Sel haſe nominatur. Multæ Nationes ſerpentis nomine teſtudinem indigitant; cum faciem, oua, cutem, & ſibilum ſerpentis imitetur. Ideo Taurini ſerpentem cupariam à cupa nominăt. Bononiæ *Biscia scudara*, quaſi ſerpens ſcutatus dicitur, à ſcuto, quod dorſo gerit; aliter etiam *Galana* non magna elementorū gręcę vocis corruptione; cū Græci χελώνην vocitent. Paſſim in Italia Teſtudine. Teſtugine, & Tartaruga dicitur Gallicè Tortue, vel Tartue. Neocomēſes circa Sabaudiam gallicā exercentes linguā, vocant Boug Coupe, ſcilicet rubetam truncatam, quia teſtudo, intra tegmen contracto capite, truncata videatur. Luſitanis Lagardo, reliquis Hiſpanis Galapago, vel Tartuga. Germanicè Schilt Krott, nempe rubeta tegmine ſcutiformi munita. Flandri eodem ſenſu ſchiltpadde dicunt. Angli ſchilcrabb, ſcilicet cancrum ſcutatum, vel Tortuyſe nuncupant. E

Nomina barbara testudinis.

GE-

A
GENVS, DIFFERENTIÆ,
Deſcriptio.

DE generibus horum animantium, omnes Authores vni ſententiæ non accedunt. Nam Plinius, & Iſidorus quatuor ſpecies ſcilicet duas aquaticas in mari, & in aqua dulci viuentes, nec non terreſtrem, & lutariam conſtituunt. *li. 32. cap. 4. li. 12. Orig.* Verùm ſatius eſſe opinamur ſententiam Ariſtotelis amplecti, qui tria tantùm genera recenſere videtur: Lutarias igitur teſtudines ad viuentes in aqua dulci reducemus. Præter has ſpecies, ex Ioanne Bohemo, in Inſula ab Iambolo reperta in Oceano meridionali, obſeruantur animalia magnitudine quidem parua, ſed natura, & ſanguinis virtute admiranda, corpore rotundo more teſtudinum, duabus lineis inuicem per medium tranſuerſis in quarum ſingula extremitate auris, & oculus conſpicitur; ita vt animal quatuor oculis intueri, & quatuor auribus audire vi-
B deatur. *Teſtudo polypus dicta qua.* Vnico tantùm conſtat ventre, in quem cibaria ingeruntur Pedibus pluribus eſt refertum, quibus innixum in partem vtramq; graditur. Huius animalis ſanguis mirabili pollet facultate: etenim omne corpus ſaucium, dum ſpirat, prædicto illitum ſanguine, cohæret. Hanc animalis ſpeciem Geſnerus teſtudinem polypodem appellauit. Cæterùm hac prætermiſſa, ad aliarum deſcriptionem accedemus: Siquidem teſtudo eſt animal quadrupes ingratum viſu, habens teſtam ſuperiorem figuræ oualis; & concauam inſtar ſcuti, ſub qua caput pedes, & caudam, vt lubet, recondit, & exerit; idcirco Pacuuius non iniuria domiportam capite breui, ceruice anguina, & aſpectu truei refertam eſſe ſcribebat. Albertus retulit hoc animal duobus ſcutis munitũ eſſe, quorum alterum in dorſo, alterum in ventre gerit. Hanc teſtam Palladius corium, Marcellus Empyricus tegumen, Plinius operimentum, putamen, & ſuperficiem alij operculum teſtaceũ, Græci Chelonium, & generali nomine oſtracon appellarunt. *Varia nomina teſtudinis tegumẽti.* Deinde teſtudo, loco dentium vnicum os continuum habet: propterea vocari poſſet μονόδυς nempe vnicum
C dentem habens. Sic etiam appellatus fuit Pyrhus Pruſiæ filius, quia ſolo oſſe, dentiũ loco, refertus erat. Habet inſuper teſtudo prægrandem pulmonem, & exanguem, iecur vitiatum, ſi vera ſcripſit Ariſtoteles, teſtes lumbis adhærentes, & lienem perexiguum. Inſuper Ariſtoteles omnibus teſtudinibus, præter lutariã, renes, & veſicam attribuit. Cuius rei cauſam Michael Epheſius, in ſcholijs ad Ariſtotelem, hanc eſſe refert, nempè teſtudinem licèt animal corticibus tectum veſicam habere, quoniã pulmone carnoſo, & maximè ſitibundo gaudeat. Qua de re renibus, & veſica indigebat. *lib. 3. de par. An. cap. 8.* Verùm licet veſicam hæc animalia habeant, vnico tantùm excrementorum exitu referta ſunt. Id enim quotidiana docet experientia: quandoquidem qui domi teſtudines alunt, excrementa non niſi aquea obſeruant. Pedes, ex Alberto, ſimiles ſunt lacertis cum quinq; digitis vnguibus munitis. Ad finem Cardanus in cauda teſtudinum quandoquè vnguẽ non abſimilem calcaribus gallorum conſpicatus eſt, & opinatur id à callo dimanare, *lib 7. de rer. var. cap. 29.* quoniam in his animalibus veluti, & in lacertis cauda amputata durior renaſcitur.

NATVRA, ET MORES.

D IAm firmam teſtã huic animali natura impartita eſt, vt à rotis plauſtri currentis minimè conteri affirment. Hanc teſtã non mutant teſtudines cum tamen oppoſitũm cruſtaceis animantibus cõtingat. Huius rationẽ Cardanus aſſignare videtur dũ inquit. A tegumento teſtudinis augmentum animalis non impediri, quod ſecus de cruſtaceis dicendũ eſt: deinde addit in teſtaceo genere prius animal interire, quã teſta ſiccari poſſit: qua conditione cruſtacea carent. *lib. 37. de rer.* Præterea multi, vt Stephanus Aquæus, teſtudines amphibiæ naturæ eſſe ſcripſerunt, ſed perperã, quoniã diſcrimen aſſignare debebant; cũ terreſtres, ſeu nemorales aquis nequaquã delectentur. Verum quidem eſt, quod hybernis menſibus ſine cibo in cauernis, ritu ſerpentum, & lacertorum, latibulantur. At exeuntes lento ſẽper gradu incedũt, vel onere tegminis oppreſſæ, vel ob frigidã animalis tẽperaturã, quæ tardum animanti motũ ſolet communicare. *Greſſus teſtudinis.* Vnde ad rẽ apud Amianũ legitur hoc diſtichon.

Promptius eſſe albos coruos, volucreſq; χελώνας
Quàm quemquam eſſe probum rhetora Cappadocem.

Amplius has animãtes diuturnioris eſſe vitæ inde colligimus, q.a ſcripſerit Hippocrates ea animalia diuturnam traducere vitam, quæ ſicca ſunt, & corticem ſiccum habent, vt teſtudines. De voce tradit Ariſtoteles abruptum, & perexiguum edere ſibilum, quãuis Albertus retulerit, altius, quàm colubras ſibilare. Inſuper teſtudines naturaliter oderunt perdices: ideoq; Porta perpetuam inter has animantes celebrat rixam; cum altera luxurioſa, altera verò caſta eſſe feratur. Immò Aquilæ teſtudinibus magis inuiſæ ſunt, cum ab ipſis in altum eleuatæ, & deiectæ ad ſaxa allidantur, vt contrita teſta caro fiat edulis. Itaq; Aeſchilus poeta tragicus hoc modo è vita migraſſe perhibetur, vt recitat Aelianus; nam cum is capite pilo, & pileo nudato ſubdio philoſophans ſederet, Aquila præteruolans eius caput ſaxum arbitrata, teſtudinem, quam vnguibus premebat, in ipſum deiecit. Tandem teſtudo, ex Ariſtotele, cum ſerpentibus, & vipetis præliatur, ſed prius naturali inſtinctu, cunila, nempe ſatureia, vel origano ſe munit.

lib. 7. Phyſ. cap. 21.

lib. 4. cap. 6.

lib. 9. de hiſ. An.

E

COITVS, PARTVS, LOCVS.

F

REfert Gillius in Aelianum teſtudines fœminas mirandum in modũ mares formidare, cum illis, quemadmodum cęteris animalibus, congreſſus minime iucundus ſit. Quamobrem tempore congrediendi, acriter inter ſe dimicant, quia fœminæ mares admittere nolint. Verùm mas tandiu fœminã exagitat, donec victam ſubegerit. Ariſtoteles autem ſcriptis mandauit (quam ſententiam debemus amplecti) quòd animalia ouipara eodem modo, quo viuipara permiſcentur, nimirum mare ſuperueniente, vt in teſtudine, tam aquatili, quàm terreſtri contingit. Ideo congreſſus horum animalium, vt multi volunt, ſimilis eſt illi; quẽ canes terreſtres, & vituli marini ſeruant. Deniq; teſtudines oua pariunt, Alberto teſte, ouis gallinarum ſimilia, ſed minora, & oblongiora, putamine, albumine, & vitello prædita, quemadmodum in præſenti icone licet intueri. Poſtmodum illa inhumant, donec vi caloris Solaris catuli exeant. De loco horum animalium non facilè eſt quicquã determinare: cum teſtudinum variæ ſpecies aſſignentur. Etenim terreſtres in ſyluis, & montibus verſantur, lutariæ cœnoſis locis delectantur, marinæ verò aquis tantummodo ſalſis gaudent. Arrianus in Periplo narrat (referente Geſnero) in mari rubro paruas quaſdam eſſe inſulas copia teſtudinum redundantes, quæ ſæpè ad emporium venales deferuntur. Item, eodem teſte, in Inſula Dioſcoridis ad mare rubrum, vera teſtudo terreſtris conſpicitur. Alia etiam multa de loco natali teſtudinum ab eodem authore narrantur, de quibus ſuo loco, nẽpe in capitibus ſubſequentibus fuſius agemus.

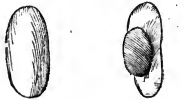
lib. 13. c. 40

lib. 5. de hiſ. An. cap. 3.

Deſcriptio ouorum Teſtudinis.

G

Ouum Teſtudinis integrum, item fractum cum luteo.

H

DENOMINATA.

TEſtudineus nomen eſt adiectiuum ſignificans id, quod eſt teſtudinis animalis, vt greſſus teſtudineus, nam teſtudineatus indicat illud, quod concauum, & incuruum eſt more teſtudinis. Quamuis apud Vitruuium, & rectiùs, teſtudinatus quirq; tantum ſyllabis legatur. Hinc deriuat verbum teſtudinare, quo Politianus vſus eſt canens.

Qua cauus exeſum pumex teſtudinat antrum.

Deinde

A Deinde χέλυον, ſiue χέλειον apud Nicandrum in Alexipharmacis, & ſecundùm alios
Græcos χελώνιον denotat tegumentum teſtudinis, item ſummam partem dorſi iuxta
ceruicem, quæ in ſcapulis pronunẽs curuũ teſtudinis tegmen emulatur. Sũt qui χέλυνον
labrum dici arbitrantur; alij verò partem tantum nodo in labiorum ambitu eminentẽ
intelligunt. Idcirco apud Etymologum Chelynidæ nuncupantur illi, quibus pars la- *Labeones qui dicti ſint.*
biorum grandior, & tumidior eſt, latinè labeones dicerentur. Vnde poſtea Etymolo-
gus, teſte Heſychio χέλυνιον labellum exponit. Immò cauam partem vngulæ equorum
Græci χελιδόνα, vel χελωνίδα cognominant, & multi Latini teſtudinem vertunt. Am-
plius in corde horum animalium interdum lapis inuenitur, qui Chelonites appellatur;
nam cheloniam gemmam oculum Indicæ teſtudinis eſſe aſſeuerant. Plinius has gem- *lib. 37. c. 10.*
mas oculis teſtudinum eſſe ſimiles voluit, quibus olim Magi ad arcendas tempeſtates,
& ad vaticinandum vtebantur. Georgius Agricola chelonitidas gemmas paruos lapi-
des boracis, vel rubetæ eſſe aſtruit. Et Plinius Bronciam gemmam capitibus teſtudi-
B num ſimilem cum tonitru, æſtiuis diebus, cadentem, ad nonnullorum mentem affirmat.
A Fabio Columna, in obſeruationibus Aquatilium, memoratur exoticum animal χελώ-
νισκος ſiue χελωνίχινος nimirũ teſtudinatus porcellio, vel teſtudinatus echinus, quoniam *Cap. 7.*
teſtudini aliquo modo aſſimiletur. Ab eodem Authore in iiſdem obſeruationibus *Cap. 8.*
deſcribitur χελυκανθάρος nempe Scarabeus teſtudinatus, quia cruſta teſtudinata ouali fi-
gura totus contegatur. Inter herbas ſolùs cyclaminus à teſtudine denominatus eſt:
Etenim in antiquis Dioſcoridis Nomenclaturis chelonion forte ob figuram radicis ap-
pellatur. Veſcentes teſtudinibus à Græcis χελωνοφάγοι exponuntur. Verùm hoc nomi-
ne, ab eſu teſtudinum quidam etiam Indiæ Populi cognominantur, quibus illa maria
redundant. Inſuper, ad mentem Heſychij, quædam Aquilarum ſpecies à vorandis teſtu-
dinibus Chelonophagi cognominantur. Inſuper apud Populos Chelonophagos tres *Aquila chelonophaga qua.*
inſulę reperiuntur, quarum vna, ex Strabone, Inſula, teſtudinum nominatur. Alioquin
caput teſtudinis eſt initium regionis Canibalorum quà, vt refert Euſebius, tranſiuit
D. Mattheus Apoſtolus poſt moram quindecim dierum in capite teſtudinis. In rubro
etiam mari, authore Stephano, inſula eſt Chelonite vocata. Strabo Promontoriũ poſt
C Cyllenem ex tota Peloponeſo in oceanum protenſum Chelonitan indigitat; fortaſſis
quia in huiuſmodi locis Mercurius tegumen teſtudinis pro fabricanda lyra inuenerit.
His addamus varia inſtrumenta, quæ à teſtudinibus denominationem ſortiuntur. Che-
lonia igitur nuncupantur retinacula, quibus intra tigna, ſucula continetur in machina
tollendorum onerum, ita denominata quia ad inſtar teſtudinis curua ſint, vel quia hoc
inſtrumento onera paulatim attollantur, quemadmodum teſtudo lento gradu incedit.
Item carina nauis, quia incurua ſit, chelone dicitur; quod verò ſub carina ſternitur, ne
atteratur, chelyſma, quaſi carinæ tegmen nominatur. Ideo Theophraſtus nauium par- *li. 5. de hiſt.*
tes recẽſẽs χέλυσμα memorat. Demùm legũtur apud Iuris peritos in Infortiato hęc ver- *plant. c. 8.*
ba. *Cui teſtudinea legata eſſẽt, & lectos teſtudineos pedibus inargentatos debere, Labeo & Treba-
tius reſponderũt quòd verum eſt.* Gloſſa in hoc loco habet lectos ita fuiſſe denominatos, *lib. 8. de leg*
quoniã ad formam teſtudinis fabrefacti eſſent, cũ hoc animal teſtam ſuperiorem Inter- *& fideicom.*
dum ita latam habeat, vt in ea quis iacere poſſit. Cur etiam lectus non potuit vocari te-
ſtudinatus ab operculo ad figuram tegumenti teſtudinis formato; itaut quis in huiuſmo-
di lecto cubans tanquam teſtudo intra ſuas teſtas contenta videatur; aut quia lectus
D olim pedes humiles ad inſtar pedum teſtudinum haberet. Poſtremò quemdam ludum
deſcribit Pollux, qui chelicheloni vocitatur, eſtq; ſimilis iſti, quem chytram vocant. Si- *lib. 9.*
quidem in hoc quidam puer olla dictus in medio ſedet & à reliquis circumcurſitantibus
tamdiu vellicatur, & percutitur, donec vnum arreptum in locum ſuum collocet: in illo
ſedet in medio puella chelone nempe teſtudo dicta; aliæ verò circa illam currentes in-
terrogant χέλι χελώνη, nimirum quid rei in medio facis? Reſpondet illa, diduco lanas
velleris Mileſij. Tum rurſus illæ filium tuum quæ cauſa perdidit? Hæc verò. Equis ab
albis in mare ſe præcipitauit. Alioquin καλλιχέλωνος, quaſi pulchra teſtudo, genus
erat numiſmatis Peloponeſiaci, in quo teſtudinis icon inſculpta erat.

 E

EPITHETA.

lib. 2. de Diuin.

lib. 1. de alim. fac.

LAtini ob lentum teſtudinis greſſum, illam tardam, conſequenterq; timidam cognominarunt. Textor ſanguine caſſam, ſed perperam indigitauit, quandoquidem a Cicerone chochlea ſanguine caſſa propriè appellatur: Cum teſtudo inter animalia ſanguinea connumeretur. Apud Suidam hoc nomen, ὀςρακόνωτος legitur, tanquam proprium teſtudinis epitheton; cum hæc tergus oſtreaceum gerat. Idcirco apud Galenum oſtracoderma omne animal vocatur, quod pro cute teſta præditum eſt. Præterea, quamuis φερέοικος, nempe domum portans, ad mentem nonnullorum cochleę attribuatur: tamen ex Varino, & Etymologo teſtudini etiam aſſignatur. Apud Oppianum κραταὶ teſtudo præcipuè marina dicitur, quaſi aſpera: ſed in eodem ſenſu τραχεῖα de quacumq; teſtudine vſurpari poteſt. Deniq; χελωνόρικνα, quaſi teſtudo curua apud Stobeum legitur. F

APOLOGI.

FAbulatus eſt Aeſopus, quòd olim Iuppiter ad nuptias Iunonis cunctas animantes inuitauit. Propterea omnibus tempeſtiuè aduenientibus, ſola teſtudo, peracto ferè conuiuio, acceſſit. De qua cum moræ cauſam ſiſcitaretur, reſpondiſſe fertur, οἰκοςφίλος, οἶκος ἄριςος nēpe domus amica, domus optima. Tunc indignatus Iuppiter illi iuſſit, vt domum ſemper ſecum deferret. Apologus indicat multos eſſe, qui vitam potius egenam domi propriæ, quàm in alienis domibus lautam traducere cupiunt. Vel ſecundùm alios, hic apologus refertur ad quamdam animi tranquillitatē ab omni curioſitate remotam, qua quiſq; domi verſans fruitur. Aliter etiam fabulantur Mythologi in rerum initio, Iouem cunctis animantibus dona ab ipſis deſiderata conceſſiſſe. Sola autem teſtudo beneficium ferendæ ſecum domus impetrauit, quæ cauſam interroganti reſpondit, ſe malle domus onere ſemper opprimi, quàm viciniæ iurgia audire, illaq; vitare non poſſe. Apologus docet malam viciniam omni incommodo fugiendam eſſe. Sequuntur apologi, qui tarditatem huius animalis reſpiciunt. Primitus teſtudo celeritatem leporis olim aſpernata eſſe perhibetur. Sed lepus ſubridens illam ad curſum, conſtituta meta, inuitauit. Viciſſim lepus lentum teſtudinis morum nihili pendens, putanſq; ſuo arbitratu, teſtudinem aſſequi poſſe, leui oppreſſa ſomno parũper quieuit; ſed paulò poſt excitata, greſſumq; accellerans teſtudinem ad metam iam perueniſſe aſpexit. Ab hoc apologo percipiendum eſt; neq; ingenium, neq; virtutem valere, niſi ad vſum deducantur. Item ex Abſtemio, habemus quòd teſtudo conſpicata ranas in eodē ſtagno degentes adèo leues, & agiles, vt quòlibet proſilirent, naturam accuſabat, quod ſibimet tantam ſegnitiem, ob teſtarum pondus, communicauerit. Sed cum poſtea vidiſſet ranas anguillarū eſcam fieri, & cuicumq; leui ictui eſſe obnoxias, aliquantulum recreata dixit. Quantò melius eſt hoc teſtaceum tegumentum quibuslibet ictibus reſiſtens ferre, quàm in dies tot mortis diſcrimina ſubirē? Ex apologo diſcimus, dona naturæ non ægrè eſſe ferenda, quæ nobis ſępè maiori ſunt commodo, quam id nos intelligere valeamus. Poſtremò. Aquilam teſtudo rogaſſe fertur, vt illi ad volandum præcepta daret. Sed hoc à natura teſtudinum valde alienum eſſe Aquila aſſeuerabat. Demùm illam efficacius precantē vnguibus apprehenſam ſuſtulit, indeq; dimiſit, quæ tandem ad lapides illiſa, contrita eſt. Apologus oſtendit multos eſſe, qui ſua ſorte non contenti, melioremq; inquirentes conditionem, interdum in peiorem incidunt.

Iurgia Vicini quomodo vitanda.

In li. Myth.

G H

A

ÆNIGMATA.

INter authores, qui ſermones nodoſos, & inuolutos pronunciarunt, inuenimus Amphionem apud Pacuuium hoc ænigma proferentem.

Quadrupes, domiporta, tardigrada, agreſtis, humilis, aſpera,
Capite breui, ceruice anguina, aſpectu truci,
Euiſcerata inanima, cum animali ſono.

Petrus autem Crinitus agens de honeſta diſciplina prædictos verſus ſic citat. *lib. 11. ca. 2.*

Sanguine caſta, domiporta, terrigena traditur
B *Quadrupes tardigrada, agreſtis, humilis, aſpera,*
Capite breui, ceruice anguina, aſpectu truci,
Euiſcerata inanima cum animali ſono.

Hoc ænigma, cum in fabula Pacuuiana ab Amphione paulò obſcurius proferretur, reſponſum fuit ab Atticis. Non intelligimus, niſi clarius dixeris, Tunc ille vnico verbo reſpondit Cochleam eſſe. Cum tamen, referente Crinito, quadrupes domiporta, & tardigrada teſtudo ſit. Verũ quidem eſt, quòd illa verba (*euiſcerata inanima cum animali ſono.*) non ad teſtudinem animal, ſed ad cytharam, vel lyram ſpectare videntur. His addamus quod teſtudo minimè exanguis eſt, licèt oppoſitum ſcribat Crinitus. Inſuper quidam eruditus partim alludens ad emblema Alciati, in quo teſtudo ſub pedibus Veneris pingitur, & partim ad ænigma Pacuuianum ſic cecinit.

Tardigrada, herbigrada, domiporta, & ſanguine caſsa,
Sub pedibus Veneris Cous quam pinxit Apelles.

Rectius autem inter alios ænigmatiſtas, Iulius Cæſar Scaliger in libro de ænigmatibus, de teſtudine cecinit hunc in modum.

C *Non tectis capimur, nunquam extra tecta vagamur;* *Aenigma verius.*
Quin etiam grata quò gerimur, gerimus.
Nec vox, nec ſine voce ſumus, dum viuimus, edunt
Mortua concordes corpora noſtra ſonos.

Aliud etiam ænigma nonnulli ad teſtudinem ſpectare aſſerunt, illudq; Moſchopulo authori referunt: ab illo enim verſibus græcis exaratur, quorum ſenſus eſt talis. Animal peregrinæ naturæ ſine ſpiritu ſpiro, geminis oculis retrò iuxta cerebrum, quibus ducibus antrorſum progredior. Super ventre cæruleo pergo, ſub quo venter latet albus apertus, & clauſus. Oculi non aperiuntur, neque progredior, donec venter intus albus vacuus eſt. Hoc ſaturato oculi apparent inſignes, & pergo ad iter, & quamquam mutũ varias edo voces. Cęterùm ſi nobis noſtram ſententiam proferre licet, hoc partim ad cochleam, partim ad teſtudinem attinere videtur,

D

ADAGIA.

EX proprietatibus animantium eruditi viri prouerbia elicere conſueuerũt. Vnde à teſtudine ob tarditatẽ motus hoc dimanauit. *Teſtudineus greſsus.* Diciturquè de illis, qui negocia grauia ſegniter agunt. Ratione motus etiam huius animalis pronunciari ſolet. *Teſtudinem equus inſequitur.* Quãdo aliquid preposterè, & abſurde agi ſignificamus. Huic affine videtur aliud. *Teſtudinem Pegaſo comparas.* Aut. *Teſtudo leporem preuertit.* Hæc autem duo adagia efferuntur de rebus inter ſe minimè comparandis: eum equus, & lepus inter animalia velociſſima reponantur, cum tamen teſtudine nihil tardius reperiatur. Pariter, *Teſtudo volat.* de re extra modum abſona promulgari ſolet. Quamobrem Claudianus in Eutropium, qui eum Eunuchus eſſet, tamen Romę creatus fuit Conſul, multa huius generis abſurda recitat, dum canit. *lib. 1.*

Iam teſtudo volat, profert iam cornua vultur. E

Prædicto non abſimile eſt illud. *Aquilam teſtudo vincit.* Menedemus, vt legitur apud
Diogenem Laertium, hoc dicterió prouerbiali vtebatur, ſi quis ſecum ciuilibus honori-
bus contendere vellet. Vſurpari etiam poteſt, quando potentiores ab imbellibus ſu-
perantur. Aliud eſt adagium, quod trahit originem à tegumento teſtudinis, ſcilicet. *Non*
Prouerbium vulgatius. *curat teſtudo muſcas.* Quoniam ob duritiem teſtæ nihil illi nocere poſſunt. Conuenit
cum illo. *Non curat culicem Elephantus.* Spectantq; potiſſimum ad illos, qui cum armis tu-
telaribus muniti ſint, hoſtiles ictus nihili pendere dicuntur. Ratione carnium teſtudi-
nis. Alia duo promulgantur adagia. Primum ex doctrina Oppiani videtur ortum duxiſ-
lib. 5. ſe, qui in Halieuticis ſcribebat modicam carnem teſtudinis ingeſtam tormina generare
largius verò ſumptã detergere, & mirandum in modum purgare. Idcirco adagium ſic,
græcè legitur. Χελώνης κρέας ἢ φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. Ideſt. *Carnem teſtudinis oportet edere, aut*
non edere. Iactari ſolet in illos, qui aliquod negotium negligenter aggrediuntur, illudq;
neq; relinquunt, neq; explicant. Cum ſint pleraq;, quæ acriter peracta conducant, ſin F
ſecus officiant. Aliud adagium eſt. *Ipſi teſtudines edite, qui cepiſtis.* Attinetq; ad illos,
qui poſtquam inconſultè quodpiam negotium adorti ſunt, deinde alienam implorant
opem. Huius originem Nonnulli cuidam fabulæ referunt, in qua introducuntur piſca-
tores, qui paucas, quas ceperunt teſtudines, cum inter ſe partiti eſſent, neq; omnibus
pro cibo ſufficerent, Mercurium fortaſſis prætereuntem ad cænam inuitarunt: At is in-
telligens ſe nequaquam humanitatis gratia inuitari; ſed potius vt illos faſtidio cibi ſu-
bleuaret, renuit, iuſſitq; vt ipſi ſuas teſtudines ederent, quas ceperant.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

QVoniam honeſtas mulieres domi manere, nec quòpiam vagari decet:
propterea Aegyptijs mulieribus vti calceis non fuit in more, vt quodam-
modo ſe continere domi cogerentur. Ideo ad rem Valerius Maximus te- G
ſtatur quoſdam ſuas uxores repudiaſſe, quia cum alijs fuiſſent collocutæ:
etenim mulieribus ſilentiũ etiam conuenit. Quandoquidem Epicharmus
paucitatem ſermonis in muliere, probitatis argumentum eſſe pronunciabat. Hinc Ca-
In lib. Emb. ex An. 91. merarius ad hoc alludens, teſtudinem effigiauit cum hac inſcriptione. DOMVS OP-
TIMA: Refert author hoc emblema ab alijs ſic inſcribi. INTRA ME MANEO.
Deinde ſubſcribit diſtichon huius tenoris.

Eſt ſua cuiq; domus tutiſſimus vſq; receptus,
Hanc ceu teſtudo, fœmina caſta colat.

Ad rem facit Bocchij ſymbolum, in quo delinear Iouem cum omnibus animantibus con
lib. 4. uiuantem, & teſtudinem circa finem cœnæ accedentem cum inſcriptione. NVLLA VI-
TA LAVTIOR DOMESTICA, NEC LAETIOR. Carmina autem ſubſcripta,
quoniam multa ſunt, lector apud ipſum legere poterit. Alciatus eleganter hoc argumẽ- H
tum tractauit, dum pinxit Venerem altero pede teſtudinem calcante, cum titulo. MV-
LIERIS FAMAM, NON FORMAM VVLGATAM ESSE OPORTERE. Idq;
hexaſtico declarat hunc in modum.

Alma Venus quanam hæc facies, quid denotat illa
Teſtudo, molli quam pede Diua premis?
Me ſic effinxit Phidias, ſexumq; referri
Fœmineum noſtra iuſſit ab effigie.
Quodq; manere domi, & tacitas decet eſſe puellas,
Suppoſuit pedibus talia ſigna meis.

Huic non abſimile eſt illud, quod protulit Hadrianus Iunius, dum figurauit Palladem
Embl. 24. calcantem draconem, & Venerem pedibus teſtudini inſiſtentem, addita tali inſcriptio-
ne. VIRGINEM PVDICITIAE, MATRONAM DOMVS SATAGERE. Id
totum infraſcriptis verſibus ab ipſo explicatur.

Cernuus armiſona præbet draco colla Mineruæ;
Domiportam at terit Venus teſtudinem,
Virgo ſui ſatagit decoris bene prouida, at vxor,
Frugi ſilet, nec limen excedit domus,

A Denuò Camerarius in cacumine Parnaſi montis pinxit olores, & teſtudinem ad faſtigiũ
montis aſcedentem cum titulo AEQVE' TANDEM. Quoniam teſtudo, licèt lento in- *In lib. embl. ex An. 92.*
cedat gradu, eò tandem peruenire nititur. Hoc ſymbolo indicat author eſſe nonnullos
tarditate ingenij præditos, qui tandem aſſiduitate, & diligentia ad ſapientiæ, & do-
ctrinæ culmen perueniunt: iuxta vulgatum dicterium. *Sat cito ſi ſat benè.* Diſtichon au-
tem ſubſcriptum eſt huius generis.

Tardigráda aſſequitur cicnos teſtudo volucres.
Aſſiduus quò non ſcit penetrare labor.

Lucas Contilis Scriptor Italicus prædicto emblemati ſimile pingit phrenoſchema cũ
eodem titulo, additq; fuiſſe cuiuſdam academici AGGRAVATI cognominati. Quã-
uis, ſecundùm alios, prædictum emblema, vel phrenoſchema inſcribatur. PEDETEN-
TIM. Aut ſecundùm alios. AD LOCVM TANDEM. Propter animalis ſegnitiẽ. *Phrenoſchemata.*
Quocirca Ruſſellius in libro memoriç artificioſç, icone teſtudinis, hoĩem pigrũ ad memo
B riã reuocat. Huic nõ valde diſcrepãs fuit phrenoſchema Camilli de Camillis, qui teſtu-
dinem alatam effigiauit, cum Dicto. VT TOLLAR HVMO. Huius enim author de-
ſiderio acquirendæ gloriç motus, per teſtudinem ſemetipſum figurauit, & per alas pro-
prium indicabat ingenium, quo in ſpeculando vtebatur; alæ enim apud authores, inge-
nij ſymbolum eſſe perhibentur. At Sereniſſimus Coſmus Mediceus, loco alarum, vela
pictæ teſtudini addidit. Siquidem contemplans ſegnitiem teſtudinis, & velocitatem na-
uis, quæ fertur velis, prudentiſſimè innuebat aureã omnibus in rebus ſeruandam eſſe
medioctitatem. Quamobrem Vintha ſcribens ad Garziam mediceum Coſmi Ducis fi-
lium, de paterno emblemate ſic canebat.

Turgida vela trahens lenta teſtudine Princeps *lib. 2. Car.*
Admonet, vt Reges maturo incedere greſſu
Conſulere auguſto, diſcantq; emblemate rebus;
Ne' sibi quid noceat praceps, aut ſera libido.

Tandem quidam ingenij perſpicacis vir, pro ſymbolo delineauit aquilam volantem,
C teſtudinemq; vnguibus ferentem cum ingenti ſaxo in area picto: cum Aquila inſtinctu
naturali apprehẽſam teſtudinem ad ſaxa allidat, vt fractis teſtis carne frui poſſit. Immo
Author teſtudinem Eſchilum poetam perimentem intelligere voluit. Quapropter hu-
iuſmodi Dicto à Petrarcha deſumpto ſymbolum coronauit. HOR CHI FIA, CHE
MI SCAMPI? Videtur enim ſignificare ſe hactenus omni conatu cupidineis ictibus
reluctatum fuiſſe, nec tamen locum tutum pro ſalute inueniſſe.

HIEROGLYPHICA.

AD connexionem animæ cum corpore demonſtrandam, quidam teſtudinẽ
hieroglyphicè pingebant: quandoquidem hoc animal teſtam adeò cor-
pori alligatã habeat, vt ſine illa viuere non poſſit. Alij pro hieroglyphi-
co vxoris, mulierem teſtudini inſidentem delineabant, vt innuerent,
quemadmodum teſtudo ſemper domi moratur, ita vxorem decere re-
D rum domeſticarum ſemper ſatagere. Pierius verò ad oſtendendum ho- *lib. 28. hierogl.*
minem à potentiori adeo oppreſſum, vt nulla fugæ via ei pateat; hieroglyphicè figura-
bat teſtudinem aquæ ſupernatantem, & ſolaribus percuſſam radijs: etenim hoc modo
ita exiccatur, vt amplius in gurgitem deferri nequeat. Sunt etiam, ex eodem Pierio, qui
fortunarum contemptum, per hominem naufragum in teſtudinis tergum inſilientem
ſignificent. Immò ſegnitiem demonſtraturi, teſtudinem gradientem pingere conſue-
uerunt; cum hoc animal adeò lento incedat gradu, vt abierit in prouerbium de homi-
ne ſegni. *Mouetur inſtar teſtudinis.* Propterea Plautinus ad rem dicebat. *Hunc teſtudineũ*
tibi grandibo gradum, ſi fuſtem ſumpſero. Deinde ad mentem eiuſdẽ Pierij, teſtudo ſcul- *lib. 1. hierogl.*
pta in nummis Peloponenſium, virtutem, & ſapientiam pecunijs vinci poſſe indicabat.
Modò ſi ad hieroglyphica à partibus teſtudinis deſumpta accedamus. Primum incide-
mus in hieroglyphicum mordacitatis, quod nonnulli picto, teſtudinis capite ore hiante,
manifeſtabant. Siquidem hoc animal ore adeò robuſto refertum eſt, vt quicquid appre-
henderit, perfringat. Amplius ſcribit Pierius, quod ad mortem difficilem patefacien-
dam

dam teſtudinis caput abſciſſum pinxerunt; nam tanta in illo eſt viuacitas (loquendo præſertim de marina teſtudine) vt caput auulſum aliquandiu oculos oſtenret, & manu admota illos voluat, nec non etiam mordeat, ſi propius admoueatur. Inſuper in ſignificanda pernicioſa curioſitate teſtudo exerens caput pingebatur. Cum Acheis Iacinthorum Inſulam ſuo quodam iure vendicare cupientibus reſponſum fuerit, periculoſum fore velut teſtudini, caput longè à Peloponeſo abducere. Tandem per picturam tegminis teſtudinum, quidam hieroglyphicè munimentum intellexerunt; quoniam hoc animal à natura teſtis ita robuſtis armatum fuit, vt iniurias propulſare, & ictibus reſiſtere facilè poſſit. E

MORALIA.

cap. 13.

TEſtudo in morali doctrina ad varias peccãtium ſpecies iure optimo comparari poteſt, & primò ad hæreticos. Nam D. Hieronymus in Commentarijs ad Oſeam tradidit, quòd hæretici ex vulgari doctrina argutijs, fraudibus, & humanis mendacijs ſimulacra componunt, deinde tardis greſſibus per locum peculiarem proficiſcuntur, cum totum orbem occupare nequeant. Teſtudo enim pondere tegminis onerata, & tardigrada parùm mouetur denotans pondus criminum hæreticorum, qui in cæno errorum ſuorum ſtabulantes opera manuum ſuarum adorant. Secundò teſtudo hypocritæ, & alijs crimonoſis aſſimilati poteſt: Siquidem teſtudo in triplici diſcrimine conſtituitur, vel enim ad terreſtrē, vel ad marinam, vel ad paluſtrem reducitur. Hypocritæ igitur, cęteriquè peccantes, qui in teſta ſimulationum, & malarum operationum morantur, terreſtres per auaritiam, paluſtres ob deliciarum voluptatem, & marini propter detractionem nuncupantur. F

Simulatores aſſimilantur teſtudinibus.

Ideo teſtudines, & præcipuè marinæ detractoribus optima de cauſa aſſimilantur: cum prædictæ animantes os maxillarum ita robuſtum habeant, vt lapides, & ligna perfringant. Pariter illi, qui nimis inuidè cæteros perſequuntur, non ſolum homines improbos, ſed etiam perfectos, & interdum religioſos nimis ſtridulè mordendo calumniātur. G Ex altera parte ſimilitudo teſtudinum à viris iuſtis non eſt remouenda: etenim ſi carnes teſtudinis medicinales eſſe feruntur. Pari ratione carnes virorum iuſtorum, nimirū eorum opera, & verba cæteris medicinæ ſpirituali eſſe dicuntur. Amplius ſi teſtudo capite ſerpentino, quatuor pedibus prædita, & viſu horrida intra ſua tegmina moratur. Huius conditionis eſt vir perfectus, ſeu in religioſo ordine viuens; nam inter teſtas pœnitentiæ moratur, quatuor pedibus, nempe quatuor virtutibus cardinalibus nititur quibus ad cęleſtem patriam pedetentim ſcandit. Caput ſerpentinum habet quoad ſapientiæ actus. Iuxta illud Matthæi. *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes.* Demùm ratione vilitatis habitus intuentibus horrorem ſolet incutere.

cap. 10.

SIMVLACRA, ET STATVÆ.

Syntag. 1

lib. 9.

NVllibi numeroſiora teſtudinum ſimulacra quis poterit conſpicari, quàm apud Troglodytas, qui, teſte Gyraldo, tot, & tantis honoribus teſtudinē proſequebātur. Immò, referente Pauſania, in Arcadicis, Pan in templo Partheniæ ſyluę cum teſtudine pingebatur: ſiquidem Incolæ huic Numini teſtudinem ſacram eſſe volebant, neque permittebant teſtudines copioſas ibi vagantes à quopiam capi, quia ſic prædicto Numini gratificari opinabantur. Prædictus Author, in Eliacis, iuxta Forum Eleorum, templum Veneris Vraniæ, nimirum cęleſtis fuiſſe ſcribit cum ſimulacro Deæ, quod Phidias partim ex ebore, partim ex auro fabricauit, cuius pes alter teſtudinem calcat. Vnde poſtea, ſicut teſtudo ſemper manet domi, & eſt aphona, decere honeſtam mulierem domi manere, & ſilere colligebant. Immò conſueuerunt olim mulieres teſtudines ligneas tanquam Veneri conſecratas ſecum geſtare, nam ita erant concinnatæ, vt licio ſuſpendi poſſent. Id autem ex eo manifeſtum fuit, quia Theſſalæ matronæ inclytam illam meretricem (Laida) nuncupatam, Zelotypia concitatæ, ligneis teſtudinibus in templo Veneris, magno populi H

conuentu

A conuentu interemerunt. Ripa demum in gratiam picturæ, varia teſtudinis ſimulacra oſtendit. Primitus dum ſignificat humorem phlegmaticum, depingit hominem coloris albicantis, pelle taxi indutum, cum icone teſtudinis; quoniam hoc animal eſt tardiſſimi motus, quemadmodum homo phlegmatica temperatura præditus. Item pro Deſidia, delineat anum turpem cum teſtudine in manu Similiter pro Pigritię ſimulacro, mulierem paſſis capillis, capite ad humum inclinato, cum teſtudine pictam demonſtrat. Tandem ad repręſentandam tarditatem, mulier teſtudinem equitans, illamq; habenis regens figuratur. Qui ſtatuas huius animalis videre cupit, Romam adeat; vbi in Viridario *Belvedere* nuncupato ſupra Palatium ſummi Pontificis inter fluminum ſimulacra, obſeruatur Arnus Florētię fluuius, quod ſimulacrum vrnam aqua plenam fundit in vas antiquum, quod ſupra duabus teſtudinibus marmoreis locatum eſt; alibi etiam alias huius generis ſtatuas licet conſpicari.

par. 1. Icō.

par. 3. Icon.

B

VSVS IN CIBIS.

TEſtudinum carnes in epularum lautitijs locum habere ex eo conſtat, quia interdum ob earum deſiderium monſtrifici partus in lucem exeunt. Etenim, referente Schenchio, anno 1554. natus eſt infans. qui habuit in vertice maſſam carnis imaginem teſtudinis repræſentantem. Præterea Amazones, vt tradidit Cælius lacertis, & teſtudinibus veſcuntur. Teuethus autem in hiſtoria Americæ prodit, quòd homines ſyluestres illarum regionum carnē teſtudinum edilem eſſe putant, ſed tamen illam non guſtant, hac ſolum moti ratione, quia beſtiæ ſint tardiſſimi motus. Harum enim eſu ſe adeo ſegnes fieri opinantur, vt data occaſione, hoſtes euitare non poſſent. Alioquin ex Latinorum & Græcorum ſententia caro teſtudinea ad vſum cibi trahitur. Quamuis Galenus de earum alimento nihil tradiderit. Noſtra ætate teſtudines in cænis inſigni magnificentia inſtructiſſimis commendantur. Immò admiramur Cælium Apitium deliciarum culinæ patrem, qui
C nihil harum meminerit. Bruyerus has carnes prius elixat, deindè in fruſta ſectas in vaſe frixorio aſſat. Cæterum multi viri eruditi ambigunt, an teſtudinea caro naturam piſcis an potius veræ carnis participet. Prima facie multi negant inter piſces eſſe collocandam, non ſolum quia teſtudo oſſa habeat, & ſpiret, cum piſces brāchijs præditi ſint, ſed etiam quia oua tum colore, tum ſubſtantia, tum putamine, ouis gallinarum ſimilia pariat. Alij hanc carnem tanquam quid medium inter piſces, & cæteras carnes eſſe arbitrantur. Ideo Caſtor Durantes de hac ſic canit.

In lib. de mōſtr. lib. 1.

lib. 22. de re cib. cap. 7.

An caro, vel piſcis ſit, petis? eſt media.

Hodie tamen carnes omnium teſtudinum ob temperamenti frigiditatem, loco piſcium diebus ieiunij conceduntur. Hac de re medici in præſcribēda huiuſmodi carne ægrotis cauti eſſe debent; quandoquidem teſtudines, veluti et omnia alia teſtacea carnem concoctu difficilem poſſident. Ideoquè ſtomacho imbecilli maximo poteſt eſſe nocumento: Huiuſmodi carnes ſolum ijs conueniunt, in quorum ventriculo cibaria delicata, & coctu facilia corrumpuntur: nam hæ carnes diuturniorem moram trahentes in ventri-
D culo optime digeruntur.

Teſtudo loco piſcium hodie editur

VSVS IN MEDICINA.

VTilitatem præcipuam non ſolum teſtudines, ſed etiam omnes earum partes medicinæ afferunt. In primis teſtudo quia tumida eſt, & tumentem hydropicorum ventrem refert, hydropicis, ex Plinio non erit inſfugiferū præſidium, ſi abiectis partibus extremis, & interaneis caro optimè condita exhibeatur. Præterea, cum teſtudo pectoris ſignaturam habeat (teſta enim ſuperior formam pectoris repręſentat) Porta in morbis thoracis carnes huius animalis commendat, & phthiſicis potiſſimum conuenire aſſeuerat. Plinius ſcribit, authorē citans Pelopem, teſtudine cocta, faſtidium, vel cruditatem ex melle ortam ſtatim auferri. Rhaſis teſtudinem cremat, cineremquè cum albumine oui miſcet; ſicquè fiſſuris in mammis

lib. 5. Phyſ. cap. 29.

mis mulierum ortis fælicıter medetur. Crollius in libro de internis rerum ſignaturis, prædicto cinere in hernijs, fælici cum ſucceſſu, vtitur. Quandoquidem animalia ſe contrahẽtia, & extendentia, vt teſtudines, aduersus prædictum affectum ſignaturam habere creduntur. Poſtea ſanguinem huius animalis in multis affectionibus minimè infrugiferum medicus experturus eſt. Cæterùm ſanguis ad remedia hunc in modum colligitur; ſi veritatem fatetur Nicolaus Præpoſitus. Sumit igitur teſtudinem aquę, & non exprimit, an debeat eſſe aquæ dulcis, vel marinæ (ſed authores nihil referre opinantur, cum etiam ſanguis teſtudinis terreſtris ſit in vſu) illamq. in paropſide reſupinat, capiteq; amputato, ſanguinem fluentem colligit, deinde vas ſetaceo, vel panno lineo tectum tãdiù inſolat, donec ſanguis exiccetur. Hoc pręſidium Plinius in extinguendo ſacto igne in abolendis verucis, & vlceribus capitis adhibet. Immò ad pellendam portiginem, Quintus Serenus multa præſcribit medicamina, ſed inter alia ſanguinem teſtudinis ſic probat, E

Hernia remedium.

Sanguinis colligendi modus.

Porriginis remedium.

Prodeſt, & tarda demptus teſtudine ſanguis.

Idem author in defluuio capillorum, & ophiaſi, hunc ſanguinem non infrugiferum eſſe exiſtimat, dum inquit, F

Nonnunquam variant maculæ, pauciſq; parumper
Orbibus aſperſum ducit noua vulnera tempus.
Tu teſtudineo mala permulceto cruore.

Amplius, ex Galeno, hic ſanguis ore diu detentus mobiles dentes roborat. Alibi ad achoras teſtudineum ſanguinem probat, ſed paulo inferius addit ſanguinem teſtudinis curioſum eſſe medicamentum; cum nunquã eius periculum facere tentauerit. Alioquin Galenus verba faciens de Antidotis, prædicto remedio aduerſus ſcorpiones, & ictus Ferarum vtitur. Aetius huiuſmodi ſanguinem exiccatum cum ſylueſtri cumino contra morſum viperæ præbet. Alij hunc ſanguinem cum cimice, morſibus ſerpentum vtiliter illinunt. Fel teſtudinis, vt notat Dioſcorides, anginis, & nomis in ore infantium ortis conducit, nec non epilepticos erigit. Præter hæc, tegumentum teſtudinis comburitur, & cinis, ex Porta, fiſtulas ſanat, & capillos defluentes cohibet. Prædicto cinere cum oleo, & vino Marcellus pedum vlceribus medetur. Immò ſuffumigio ex teſta huius animalis hæmorrhoides ſecundùm Galenum ſanari dicuntur. Pedes quoq; & vngues huius beſtiæ ſuis non carent virtutibus. Quandoquidem Albertus pedem dextrũ pedi dextro podagrici, & ſiniſtrum ſiniſtro vtiliter alligat. Immò vnguis ad mentem Galeni inditus in foramen dentis maxillaris multũ proficit. Oua deniq; ex Auicenna ad tuſſim infantium commendantur, & tandem lapis chelonites geſtatus cum radice pœoniæ, ex Kiranide, epilepſiam expugnat. G

li.2. Eupor. cap.10.

li.1 de cõp. med. ſec. loc.

lib.2. Phyt.

li.3. Eupor.

lib.2. Eupor.

VSVS IN VARIIS.

AD varia ſpectra, quæ noctu ineptiarum matre parari ſolent, teſtudines quandoq; adhibentur. Sunt enim nonnulli, ex Cardano, qui teſtudines accenſis, & annexis ſupra corticem candelis in cæmiterijs ſpargunt, vt, ioci gratia tranſeuntibus terrorem incutiant, quoniam ignis ambulare videtur, immò, ex eodem, ſi locuſtæ adhibeantur, maior formido prætereuntes inuadet; cum ignis ad motum animalis ſaltare videatur. Vegetius, vt pili iumentorũ citius creſcant, viuam teſtudinem ſupra ſarmenta comburit, additiſq; alumine crudo, & medulla ceruina cum vino ad ignem medicamentum concinnat. Demetrius, & alij carnem teſtudinum accipitri edendam præbent, vt pennæ citius mutentur. Similiter Porta clamoſo accipitri carnem hanc porrigens, illum mutum reddit: hocq; inde colligit, quia teſtudo aphona ſit. Tandem Albertus carne teſtudinis equos obeſat, dum hanc cum molli equorum pabulo decoquit. Sanguis etiam varios ſolet habere vſus; nam Nicolaus Myrepſus vinum cum modico ſanguinis teſtudinis propinat, vt bibentes abſtemios reddat. Alij, ne pili alarum adoleſcentium renaſcantur, primis eu. ulſis, loca ſanguine ranarum vel teſtudinis perlinunt. Mizaldus quoq; vt aliquam partem hirſutam depilet, medicamento ex ouis formicarum, ſucco hyoſciami, cicutæ, & ſanguine teſtudinis parato vtitur. Pede verò dextro teſtudinis in natum delato (quod H

li 15. de rer. var. c.86

lib. 7. Phyt cap.10.

Centur.7.

dictu

Digitized by Google

A dictu incredibile videtur) nauigium tardius ferri Iſidorus aſſeuerat. Lapidem etiam chelonitem in aluo teſtudinis repertum ad diuinationem conducere ſcribit Albertus, ſi Luna creſcente ſub lingua detineatur, nam alio tempore infælix eſſe perhibetur. Poſtremò teſtæ animalis in variis etiam vſibus adhibentur. Primò ſcobs tegminis feminę teſtudinis in aliquo liquore pota Venerem inhibere creditur; & Porta inde ſignaturā colligit, quoniam fæmina in hoc animalis genere congreſſum abhorrere dicatur. Prętereа teſtæ grandiores ad menſas, vaſa, & lectos olim vſurpabantur. Idcirco Martialis, in Apophoretis, de Guſtatorio ſic canebat. *lib. 6. phyt. cap. 7.*

Fęmineum nobis cherſon ſi credis ineſſe,
Deciperis, pelagi maſcula prędа ſumus.

Item teſtas marinæ præſertim teſtudinis, ex Plinio, in laminas diſsecabant, deinde lectos, & repoſitoria exornabant. Vnde Iuuenalis ad rem ſic loquitur.

Qualis in Oceani fluctu teſtudo nataret, *Satyr. 11.*
Clarum Troiugenis factura, ac nobile fulcrum.

B Varro quoq; apud Nonium Marcellum meminit lecti teſtudinei cum culcitra plumea; nec ſine ratione. Quandoquidem Priſcis teſtudineum hexaclinon, nempe opere teſtudinato concinnatum fuit in pretio, quod opus Pollio apud Plinium inſtituit. Hoc memorat Martialis dum inquit.

Et teſtudineum menſus quater hexaclinon
Ingemuit citro non ſatis eſſe ſuo.

Hodie, vt intelleximus à viris fide dignis, in plaga orientali, teſtis ſuperioribus marinarum præſertim teſtudinum, pro cunabulis infantiū vtuntur. Prædictis addit Theuetus Amazones præter ſagittas, corticibus etiam teſtudinum ab hoſtibus ſe tueri. Inſuper, ex Palladio, antiqui agriculturæ ſtudioſi obſeruarunt ſemina in teſtudineo tegumento ſeruata corruptioni minus obnoxia fieri. Tandem, ex Mizaldo, tegmen fęminæ teſtudinis ſuper ollam ad ignem loco operculi collocatum, ebullitionem impedire dicitur, quod ſi verum ſit nec nè, nondum experti ſumus. *lib. 3. hiſt. Amer.* *Centur. 3.*

C

DE TESTVDINE TERRESTRI. Cap. II.

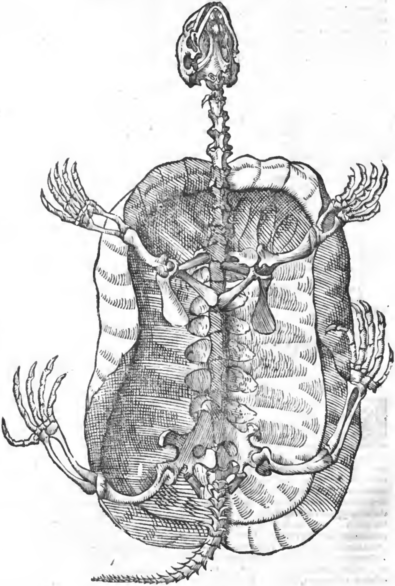
SYNONIMA, DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

NVperi quidam latini hanc teſtudinis ſpeciem montanam, ſyluestrem, cāpeſtrem, agreſtem, & nemoralem, Gręci in eodem ſenſu χελώνην χερσαίαν cognominarunt. Nicander ὀρείην, & oppianus ὀρεσσιφοίτον, nempe teſtudinem montanam indigitarunt. Galli Tortue des boij s, ſcilicet teſtudinem ſyluestrem, nos Bononiæ *Galana da terra* dicimus. In noſtris regionibus *lib. 13. c. 37.*
D aliquod diſcrimen notatu dignum in hoc teſtudinū genere non obſeruatur. Apud Indos verò, authore Aeliano, quædā terrenę teſtudines generātur, quæ aratro eximūtur à terra, & ad inſtar lacertorū, & ſerpentū teſtas exuere dicūtur. Item Sincrum Promontorium terreſtres teſtudines albas nutrit, quæ magna admodum teſta conteguntur. Ad rem recitat Scaliger in Libyæ Deſertis nemorales teſtudines vagari, quæ interdiu ſubductæ ingentia ſaxa æmulantur; noctu verò ad paſtum tam lento gradu procedunt, vt vix locum mutare videantur. Qua de re fabulam narrant de viatore illac peragrante, qui, aduentante nocte, locum à Feris tutum inquirens, teſtudinem huius generis vidit, quam tumulū ratus (muſco enim erat obſita) conſcendit, vbi ſomno oppreſſus quieuit. At paulo poſt expergefactus ſe alijs in locis verſari (proceſſerat enim illa) intellexit; deinde conſpecta animalis facie, magna admiratione correptus eſt. Itaq; teſtudo terreſtris in tergore maculis luteis & nigris, inſtar pellis Salamandræ diſtinguitur. Prętérquamquòd ratione ſuperioris corticis marinam valdè ęmulatur. Præterea mas etiam à *Exerc. 196.* *Deſcriptio.*

fœmina

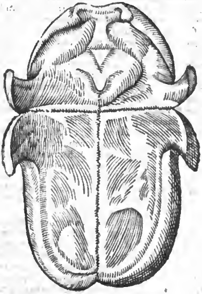
Digitized by Google

Sceleton Teſtudinis Nemoralis.

Digitized by Google

Teſtudinis nemoralis altera pars.

fœmina diſcriminatur: quandoquidem mas inferiorem teſtam in medio concauam, fœmina verò planam habeat. Deinde fœmina mare ſemper ponderoſior obſeruatu. Huius animalis iconem tanquam vulgarem exhibere noluimus. Libuit tamen loco illius, ſceleti effigiem repræſentare.

NATVRA, LOCVS, CIBVS.

Nicandri Scholiaſtes ſcriptis mandauit nemoralium teſtudinum, veluti, & coturnicum talem eſſe naturam, vt flantibus quibuſdam ventis, conei- A
lib. 2. ca. 19 piant. Aelianus verò in hoc animalis genere prodidit marem in venerem valde propenſum, ſed fœminam mirandum in modum continẽtem eſſe, ſed mares, mirabili quodam inſtinctu naturali, fœminam ad amatorias illecebras allicere. Siquidẽ herbam quamdam ore continentes, cuius nomen ſub- *lib. 5. de hiſt. An. cap. 33.* ticuit, fœminam in luxum procliuem illicò reddunt. Poſtmodum, ex Ariſtotele, oua durioris teſtæ intuſq; bicolora enituntur, terraq; tegunt, deinde non continuo, ſed crebrius repetentes incubant, fœtumq; ſequenti anno ad paſtum educunt. Quamuis Boeus tradat (referente Athenæo, ioci fortaſſis gratia, vt putamus) ex Gerano muliere quadam inter Pygmæos inſigni in gruem mutata, & Nicodamante teſtudinem terreſtrem B
natam fuiſſe. Alioquin Inſulis Dioſcoridis in mari rubro teſtudinem nemoralem, ſeu montanam veram, & maximam procreat. Deinde omnes ſyluæ Arcadum, vt voluit Pauſanias, generant teſtudines, ex quibus lyræ facilè fabrefieri poſſunt. Item, ex Pli- *lib. 17.* nio, in Deſertis Africæ multæ teſtudines vagantur. Immò in Libyæ quadam parte (in Mauritania) ad mentẽ Strabonis multitudo horum animalium reperitur. De uictu meminimus nos legiſſe teſtudines Africæ deſertam ſolitudinem incolentes roſcido tãtùm humore viuere: cùm huiuſmodi loca non niſi ſiccis arenis redundent. Alijs autem in locis frequentant agros, in quibus fruges ſunt conſitæ; nã olera germinare inchoantia præcidunt, & præcipuè melopepones, xylon, & ſeſamum appetunt. Quare in Græcia ab olitoribus ſæpiſſimè necantur, & palis ſepium affiguntur, quia hortos aſſiduè populantur. Immò teſte Bellonio, niſi ab ipſis interficerentur, nemo illas perimeret: cũ Græci nulla teſtudinũ carne veſcantur. Nicander teſtudinem montanam κυτισοφάγον *Cytiſus cibus teſtudinum.* à cibo appellauit, quia nimirum cytiſum libenter depaſcatur. Quamuis Scholiaſtes hoc vocabulum ad cytinos, nempe ad flores mali punicæ referat. Addunt aliqui, quod hæ teſtudines lumbricos, & cochleas edunt, nec ſine ratione, quandoquidem Bruyerus C
lib. 22. de re cib. cap. 7. narrat terreſtres teſtudines in hortis ſuarum regionum ad peſtes olerum abſumendas conſultò nutriri. Quidam apud nos in priuatis ædibus has teſtudines ſolo furfure, & farina nutriunt.

VSVS IN CIBIS.

li. 2. cap. 65. Carolus Cluſius in Scholijs obſeruationum Bellonij narrat, cum per diei ſpatium moraretur in quadam arce. *Turnizza* nuncupata, cui eiuſdem nominis pagus erat contiguus, & circa ruſticorum prædia obambularet; *Teſtudo vbi non edatur.* multas terreſtres teſtudines palis affixas circa hortorum ſepes vidiſſe. Deinde cauſã interroganti reſponſũ fuit has beſtias olitoribus valdè eſſe inuiſas; cum hortis maximo ſint detrimento. Verùm cum Gallum coquum Bizantio D
reducem ſecum haberet, fercula ex illis parari iuſſit, quæ ſumma omnium Incolarum admiratione comedit. Dubitabant enim ſequenti noctę illum eſſe interiturum; ſed cũ poſtridie eum incolumen, & alacrem conſpicati eſſent, maiori admiratione oppreſſi aſſeuerantius dixerunt, craſsi præmij loco, vrbem eſſent conſecuturi; ſe nunquam huiuſmodi carnes eſſe deguſtaturos. Hinc colligendum eſt teſtudines in prædicta regione non eſſe ediles: cum tamen teſtudo terreſtris in comparatione ad aquaticã ſit ſuauis, & *lib. 2. de Anim.* temperatæ naturæ. Quocirca Aelianus has in India cæteris guſtui gratiores eſſe prędicat. Caſtor etiam Durantes ſcripſit inter teſtudines, nemoralem eſſe meliorem, & præcipuè quando ouis referta eſt. Sic enim de illa canit.

Carne ſatis pingui grata, & teſtudo ſuauis eſt,
Si coquitur poſito tegmine mollis erit.

Tempus autem edendi has beſtias opportunum eſſe menſem Auguſti, & Septembris

multi

E multi autumãt, quoniam tempore ſegetum pingueſiunt. Scappius tamen verba faciens de alimento teſtudinis nemoralis, illam à menſe Februarij ad menſem vſquè Maij optimam, ſed præſertim fœminam commendat, quia tunc temporis ouorum plena eſt, mares verò à Iunio ad Autumnum vſquè ediles eſſe pronunciat. Platina igitur has teſtudines in feruentem aquam prius injicit, & à ſemicoctis teſtas eximit, interanea abijcit, & iterum coquit; deinde perfectè coctas pipere, croco, & vitellis ouorum diſſolutis ſuffundit. Immò addit eſſe nonnullos, qui ex alliato eas mirandum in modum commendent. Hodie Bononiæ, teſtudo terreſtris, & præſertim fœmina decollatur, & toto effuſo ſanguine elixatur, donec tegmina à carne eximi poſſint. Poſtmodum inteſtina nõ abijciuntur, ſed ab excrementis abſterſa abluuntur, deinde vnà cũ carne teſtudinis, croco, pulueribus aromaticis pineis, paſſulis in vino maluatico diligenter coquuntur, & menſis inferuntur. Scappius ſatius eſſe putat teſtudinẽ in vaſe muria pleno ſuffocare, vt in illa agitatione caro animalis teneréſcat; deinde illam in prædicta muria tandiu elixat, donec caro à teſtis facilè ſeparetur. Poſtmodũ hepar à felle ſegre- *lib 3. de re cib. ca. 166.* *Bononiæ quo modo coquatur.*

F gatum, & oua diligenter exempta a putamine in ſartagine frigit, & cum pipere, & ſucco aurantiorum in eleganti conuiuio commendat. Pariter carnem eodem modo coctã vario embammate cooperit. Amplius docet modum parandi artocreata ex terreſtri teſtudine. Sumit enim teſtudinem nemoralem, illamq; ſine ebullitione à teſtis ſeparat, à pelle, vnguibus, & cæteris excrementis optimè purgat, deinde hepar ablato felle, & oua abiecto putamine, in pipere cinamomo, caryophillis, nuce myriſtica, ſale, & modico ſachari, ſuccíq; aurantiorum inuoluta in capſa ad id parata collocat, additq; paſſulas, nepetam, & capas frixas cum modico butyri, vel olei in furno percoquit, & in fine coctura per capſæ foramen, liquorem ex ſacharo, & omphatio paratum infundit, & huiuſmodi artocreata in inſtructa epularum magnificentia commendat. *lib 5. c. 79.*

VSVS IN MEDICINA.

G NEmotales teſtudines, quia magis delicatæ, & ſalubres ſunt; ad multa medicamenta vſurpari ſolent. Itaq; Plinius in expugnandis venenis, & refutandis magicis artibus, ex carnibus huius teſtudinis non modicam demetendam eſſe frugem arbitratur. Caſtor etiam Durantes non valdè recedens à doctrina Plinij, carnes huius teſtudinis non ſolum ad venena, ſed etiam ad phthiſim probat dum inquit. *Phthiſis remedia.*

Manſa phthiſim putrem ſoluit tumidumq́ lienem;
Fitq́ venenatis ictibus antidotum.

Nec præter rationem, quandoquidem in Antidotario Bononienſi elegans deſcribitur ſyrupus tres teſtudines nemorales recipiens, qui in phthiſicis, hecticis, tuſſiculoſis, & diuturno morbo emaciatis, fœlici cum ſucceſſu adhibetur. Syrupum etiam de teſtudine terreſtri Guaynerius in curatione febris hecticæ præſcribit. Amatus etiã Luſitanus pro puella laborante chronica ventriculi eroſione, capitis deſtillatione, & ſicca tuſſi, reme- *Syrupus de teſtudinib.*

H dium huius generis commendauit. Teſtudines nemorales à tegmine ſeparatas, & vino lotas cum floribus boraginis, capillis Veneris, ſeminibus melonum lactucæ, tragacãtha, amylo, liquiritia, pineis, amygdalis, piſtacijs in ſex libris aquæ ad conſumptionem medietatis decoxit: huiuſq; decoctionis quinq; vncias cum vna ſyrupi violati quotidie ægrotanti propinauit. Tandem huiuſmodi carnes lepram abolent, ſi vera ſcripſit Ioannes Leo, qui agens de nemoralibus teſtudinibus, aſſeuerantius dixit carnibus harum teſtudinum ſeptimum ætatis annũ non excedentium lepram ſanari, ſi ſeptem continuis diebus edantur. Porta; quia hæc teſtudo corticem flauo, & nigro colore diſtinctum habeat, ad compeſcendum ſanguinem vtilem eſſe aſſeuerat, quoniam blitum eadẽ virtute præditum æmuletur. Immò addit, quia ceruice anguina hæc teſtudo inſignitur, ab ea ſtrumas in collo ortas diſcuti; eiuſq; oua illita idẽ præſtare tradit. Idem author in Magià naturali, ad ſedandam temulentiam carnes huius teſtudinis præſcribit, ſignaturãq; inde colligit, quia hæc beſtia ſimiæ inuiſa ſit, cum ſimia facilè inebrietur. Pręterquam quòd frigiditas huius carnis igneam vini qualitatem extinguere poteſt. Idcirco Vuecherius elegans electuarium recipiens tres vncias teſtudineę carnis deſcribit, *li. 9. de Afr.* *lib. 4. Phyt. cap. 6.* *lib. 1.* *lib. 2. Ant. ſpec.*

Ooo 2 illudquè

illudquè habentibus ſemen acre præſcribit. Præterea cinis huius teſtudinis cum melle, leucomata purgat; quamuis ſcripſerit Rhaſis hunc cinerem in ſollyrijs cæcitatem generare. Iecur in peſſo tritum aduerſus vteri ſtrangulatum, à Galeno in Euporiſtis laudatur. At fel huius teſtudinis cum melle Artico, vt voluit Plinius, Glaucomata tollit, & ſcorpionum ictibus inſtillatur. Immò ad mentem Rhaſis, ſi inſtilletur in nares hæmorrhagia laborantis, ſanguinem ſupprimit. Inſuper ſanguis teſtudinis terreſtris pro ſanguine teſtudinis marinæ ad medicamenta commendatur: etenim potus, vt retulit Vuecherius, epilepticis prodeſſe dicitur. Item ad claritatem viſus conducit. Hinc colligendum eſt à ueritate alienam eſſe ſententiam Rhaſis dicẽtis collyrium ex ſanguine huius animalis excæcare. Item apud Galenum proponitur medicamentum ad Artrithicos, & Iſchiadicos, in quod ſanguis terreſtris teſtudinis ingreditur, item aliud ad contuſiones ex ictibus, cui pariter ſanguis huius animalis miſcetur, additurq; quòd teſtudo arundine intra clauiculam vtrinq; transfixa iugulari debet. Oua quoq; teſtudinis nemoralis à Dioſcoride in exterminando Salamandræ veneno probantur, eademq; ex Plinio, vlceribus à frigore, vel ab aduſtione ortis vtiliter illinuntur Demũ vrinã huius animalis ad remedia quædã adhiberi poſſe multi aſſirmãt. Plinius tamen non aliter, quã in veſica teſtudinũ diſſectarum inueniri poſſe arbitratur.

lib. 2. — *lib. 1. Ant. ſpec.* — *lib. 7. de cõp. med. p gen.*

E — F

DE TESTVDINE AQVÆ DVLCIS, & lutaria. Cap. III.

SYNONIMA, DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

HAec teſtudo à Marcello aquatica ſimpliciter nominatur; cum hoc nomen omni teſtudini tum in aquis dulcibus, tum ſalſis, tam fluentibus quàm paluſtribus verſanti commune ſit. Apud Plinium mus aquaticus teſtudinẽ in aqua dulci degentem ſignificat. Nam mus marinus, apud eumdem, teſtudinem in mari vagantem indicat. Quamuis nonnulli murem aquatilẽ, & teſtudinem lutariam idem animal eſſe ſtatuant. Sic enim nominatur, quia in locis, luto, cænoq; refertis verſatur. Græci has teſtudines ποτάμια χελώνια vocant. Alij Authores Amydas cognominant: hoc nomen inde ortum eſſe opinamur, quia nomen muris pro teſtudine non quauis, ſed pro aquatili, aut marina vt plurimum vſurpatur imitatione vocis græcæ μῦς, cuius caſus obliquus eſt μυὸς. Verùm ad denotandam hanc teſtudinem ſatius eſſet ſcribere ἐμύς: quamuis apud Galenum legatur ἀμύδα, & apud alios ἀμύδα, quo nomine teſtudinem paluſtrem, vel lutariam intelligunt; Latinè Emyda ſcribunt. Niphus mydam dixit quamdam teſtudinem colore luteo, ſed perperã, cum huiuſmodi animal cortice nigro tectũ ſit. At ſi quis teſtudinẽ lutariam Græcè exprimere vellet proculdubio χελώνην πηλαμύδα, ſcriberet, & per aphæreſim ἀμύδα. Vnde fortè amyda vocabulum apud Latinos dimanauit. Vtcumq. ſit, ſiue prima ſyllaba per ε, ſiue per α, ſiue per ω proferatur, id potius quàm monoſyllabum μῦς, homonymiæ vitandæ gratia, Geſnero arridere videtur. Alioquin Mydia Inſula: quæ etiam Delos, authore Stephano nuncupatur, fortè nihil ad Mydas, vel Emydas teſtudines attinet. Quoad differentias, Plinius quatuor teſtudinum ſpecies conſtituit, nimirum terreſtrẽ, marinam, lutariam, & in aquis dulcibus verſantem, quam Græci Emydam vocitant. At Theodorus Gaza Ariſtotelis interpres lutariam, & murem aquatilem, ſeu viuentem in aqua dulci pro Emyda Ariſtotelis intellexit; ideoq; ex doctrina Ariſtotelis, teſtudo lutaria à viuente in aqua dulci non diſcriminatur. Sicq, tria tantum erunt teſtudinum genera. Hancq. ſententiam quotidiana experientia ſtabilire poſſumus: quandoquidem noſtri piſcatores fatentur ſe nunquam, niſi triplicem teſtudinum differentiam obſeruaſſe ſcilicet terreſtrem, marinam, & lutariam, de qua poſtrema in prẽſẽti capite verba facimus. Etenim lutariæ in locis cænoſis ſtabulantes, aduentante vere, ad aquas interdũ fluẽtes proficiſcũtur. Verũ quidẽ eſt, vt annotat Bellonius, quòd harũ teſtudinũ veluti, & marinarũ, ratione formæ, aliqua differẽtia aſſignatur: cũ harũ aliæ rotundiores, aliæ verò oblongiores reperiantur.

lib 2. de cõp. med. ſec. loc. cap. 2. — *Myda Inſula.* — *Lutaria teſtudo nõ differt à fluuiatili.*

G — H

NA-

A

NATVRA, ET MORES.

HAec teſtudo locis potiſſimum cænoſis, & paluſtribus naturaliter delecta-
tur. Propterea Braſauolus Ferrarienſis tradit, quòd aquæ fouearum te-
ſtudines nigras producunt, cum hæ animantes ad differẽtiam terreſtriũ,
nigro cortice refertę ſint. Amplius Tigurinus quidam ager eſt, qui, Geſ-
nero teſte, in exiguo lacu iuxta Pagũ Andelfingũ teſtudines huius gene *lib. 22. de re*
ris nutrit. In Gallijs etiam, vt narrat Bruyerus, in quibuſdam tractibus paludoſis hæ *cib. cap. 7.*
teſtudines ſtabulantur. Item Ioannes Leo ſcriptis mandauit, quòd Conſtantinæ proxi-
mum eſt quoddã balneũ aquæ calidæ, quæ fluens intra rupes longè, lateq; diffunditur, *li. 5. de Afr.*
vbi harum teſtudinũ copia verſatur, quas illius ciuitatis mulieres Dæmones appellant.
Immò quoties aliquem corripi febre contingit, ſtatim hanc affectionem à teſtudinibus
B originẽ traxiſſe arbitrantur. Præterea in Gange etiam Indiæ fluuio, & Nilo, vt recitat
Aelianus) vagantur; nec ſine ratione; ſiquidem flumina circa ripas, quoſdam interdum
cænoſos gurgites procreant, in quibus huiuſmodi animalia ſtabulari gaudent. Cæterùm
aduertendum eſt, quamuis in aquis degant, tamen identidem, ex Ariſtotelis ſententia,
reſpirant, alioquin interirent. Et licèt dictum fuerit ſuperius ſolam teſtudinem inter ani *lib. 5. de hiſ.*
malia corticem habentia, renes habere; attamen lutariam veſica, & renibus carere affir *An. cap. 33.*
mant, fortaſſis propter tegumenti mollitiem, humor enim facilè diffluere poteſt. Inſuper
inſtinctu naturali, tempore fœturæ ab aqua exeuntes ad loca ſicca progrediuntur: vbi
ad mentem Ariſtotelis, effoſa ſcrobe, pariunt oua, quæ poſtmodum humo obruta deſe-
runt, dieq; trigeſimo locum repetentes detegunt, & continuò ad aquam fœtũ ducunt,

VSVS IN MEDICINA,

C

& in Varijs.

PRætermiſſo vſu huius animalis in cibis: cum liquidò omnibus conſtet te-
ſtudines etiam lutarias ad edulia vſurpari, quamuis terreſtres ſemper
præferantur. Ad remedia ab ipſis ſumpta accedemus examinanda. Nam *Morbo arti*
Plinius hanc teſtudinem cum modico ſalis in cõgio aquæ decoqui iubet, *culari mede*
vt morbis articularibus medeatur. Demetrius Conſtantinopolitanus, ad *tur.*
extenuandum accipitrem nimis obęſum, carnibus huius teſtudinis vtitur. Denuò Pli-
nius, quia hoc animal paruo liene refertum ſit, hanc carnem lienoſis in cibis præbet. Ru
fus in tuſſi equorum ſedanda, teſtudinem aquaticam laudat. Amplius cinere huius ani-
malis cremati cum roſaceo mixto, nonnulli ambuſta, eryſipelata, & podagras calidas ſa
nant. Immò huiuſmodi cinis quemadmodum, & cinis ranarum ſanguinem implacabili-
ter fluentem ſupprimit. Inſuper ex Mizaldo, ſunt qui inſtantem grandinem obſeruãtes, *Centur. 4.*
manu dextra teſtudinem paluſtrem ſupinam circa hortum, vel agrum ferant, & reuerſi
vnde exierunt, illam humi deponant eadem figura, vt animal nubem grãdine prægnan
D tem intueatur, hacque ratione illam amoliri conantur. Præter hæc, variæ etiam huius
animalis partes varijs affectibus opitulari feruntur. Etenim hepar potum phthiſicos
adiuuat, & fel ex Plinio, omnem oculorum caliginem abolet. Sanguis etiam huius ani-
malis hęmicraniæ occurrit, & veterẽ cephalalgiam, ſanat. Propterea Archigenes apud
Galenum, ad dolorem capitis eliminandum, prædictum ſanguinem, ſincipiti inſtillat. *li. 7. de cõp.*
Idem præſidium aduerſus dolores capitis ex ebrietate, & Solis calore ortos Galenus *med. ſec. loc.*
in Euporiſtis commendat. Tandem Plinius in expugnanda quartana febre, pinguedinẽ
huius teſtudinis cum aizoo herba, & ſemine lini contundit, deinde totũm patientem,
præter caput, ante acceſſionem illinit. Poſtmodum addit hanc teſtudinem creſcente Lu *Febris quar*
na, capiendam eſſe, vt maiori adipis copia prædita ſit. Poſtremo Marcellus Empyricus *tanę remedi*
teſtudinis lutariæ crus præcidit, & phęnicio inuolũtum Iſchiadicis vtiliter alligat. *um.*

DE TESTVDINE MARINA.
Cap. IV.
SYNONIMA, DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

INter Latinos Scriptores Plinius teſtudinem marinam murem marinum indigitat. Græci, ſecundum Heſychium, & Varinum χιλῶνα dicunt. Aliter ſecundùm Varinum vocatur χίλυδρος, quaſi χίλυς ἔνυδρος; quod nomẽ pro teſtudine aquatica vſurpari poteſt: cũ teſtudo degens in mari θαλασσόνεμος nuncupetur. Alioquin Chelydros propriè colubrum aquę ſignifica*, vt in hiſtoria Serpentũ explicabitur. Syluaticus teſtudinem marinam Asſulhaſch interpretatur. Albertus narrat quòd Germaniæ, & Flandriæ piſcatores hanc belluam militem vocitant, quia ſcutum, & galeam geſtet, deinde Batchoram appellant, nomine fortaſſis corrupto ab Oſtracodermo, vt nonnulli exiſtimant. Immò addit Zytyron animal eſſe matis, quod Priſci militem cognominarunt: etenim anteriùs figuram quaſi armati militis repræſentat; caput enim (vt ille inquit) cute rugoſa, & dura galeatum habet, & ab eius collo quoddam veluti ſcutum dependet. Vnde Albertus, per hoc animal, prædictam teſtudinem marinam, aut ſaltem quamdam ei congenerẽ intellexit. Luſitani hanc belluam tartarugam cognominant; cęteræ Nationes nomine generis, addita (maris) differentia vtuntur. Itaq; teſtudines in aquis ſalſis altæ ab alijs alterius generis diſcrepantes eſſe conſtat, non ſolum quoad magnitudinẽ, & figuram, ſed etiam quia aliò translatæ non viuant Ratione magnitudinis retulit Scaliger in Taprobana G

[*Teſtudo marina cur Miles dicatur.*]

Inſula, teſtudines marinas ita grandes eſſe, vt vna centum tria pondo pependerit; neq; præter rationem, cum Bellonius etiam ſcripſerit in mari rubro teſtudines ita ingentes eſſe, vt teſta amplam alicuius ædificij ianuam adęquet. Amplius tegumentum etiã adeo grande prædicat Aelianus, vt decem leguminum modios capiat. Ratione figuræ apud Troglodytas, teſtudines cornigeræ eſſe feruntur. Sed huiuſmodi cornua mollia ſunt, quibus tanquam remis natando vtuntur. Hoc teſtudinis genus Plinius Celtium appellauit; ſed Hermolaus Barbarus celetum non celtium pronunciari poſſe aſſeuerauit. Ruſuſquè alibi prodidit ſcribendum eſſe chelytium à χίλυς, quæ vox teſtudinem, & pectus ſignificat, quaſi huiuſmodi teſtudines magnas, & pectoroſas intelligere voluerit. Tandem, re accuratius conſiderata, in hanc venit ſententiam, has teſtudines celetas, nempe χιλωνας dicendas eſſe, quæ vox apud Græcos genus equitum indicare tradidit: quoniam hæ remigio cornuum nando ſe adiuuẽt, vt tot equites calcaribus vtentes eſſe videantur. Aliud genus teſtudinis marinæ eſt (inquit Cardanus) quod corio veluti præparato integitur, dempriſquè capite & cruribus, cheli inſtrumento perbellè aſſimilatur. Dorſum enim ſex veluti tabellis ſimul iunctis conſtat, & cauda ſimilis eſt illi parti citharæ, cui collopes intrudi ſolent ad tendendum, & laxandum neruos. De hac verba fecit Bouſſuetus, dum illam coriaceam vocat his verſibus. H

[*Exerc. 196.*] [*lib. 2. obſer. cap. 68.*] [*lib 13. c. 37*] [*lib. 9. c. 10.*] [*lib. 7. de rer. var. c. 37.*] [*In li. de nat. aquat.*]

Sunt huius dura carnes teſtudinis ori,
Sunt etenim bubulis carnibus aſſimiles.
Namq; hęc dura magis, quàm ſit mihi prima videtur,
Viribus aſt iiſdem, ſelq; caroq; valent.
Namq; vicem alterius, ſi abſit, coriacea rectè
Suppleret, tantùm proximitatis habent.

Omnes tamen Authores conueniunt marinas teſtudines, ratione figuræ duorum eſſe diſcriminum: namquè alias oblongiores, alias verò rotundiores, primas pelagias, ſecundas magis litorales conſtituunt. His addamus, quòd Bellonius narrat ſe conſpexiſſe apud Turcas cortices teſtudinum Indicarum pellucidos, & coloris chryſolithi, ex quibus auro exornatis capuli gladiorum conficiuntur. Demùm Pauſanias has teſtudines, pręter magni-

[*Os continuũ pro dẽtibus.*]

magnitudinem,& pedes, terreſtribus aſſimilat Loco dentium, vt optimè animaduertit Bellonius, os ita durum poſſidet, vt craſſiſſimos aſſeres erodat. Nos annis elapſis, in os vnius, quæ Bononiam delata fuit, craſſum baculum impoſuimus. qui vnico dentiũ ictu illicò præciſus fuit. Oppianus huic animali crebros dentes attribuit, ſed fortaſſis, dentiũ nomine, roſtri margines intellexit, quos in icone cranij hoc in loco picti Lector intueri poteſt. Oculi fulgorẽ procul emittunt, quorũ pupillæ, ad mentẽ Aeliani, candidiſſimæ, & ſplẽdidiſſimæ eſſe perhibẽtur. Pauſanias huic beſtiæ pedes Phocæ ad progrediendũ ineptos aſſignat: cum alæ potius videantur, quibus tanquam remis ad natandum vtitur. Vngues tamen robuſtos poſſidet, ſi vera ſcripſit Albertus. Vt autem omnia clara à lectoribus conſpiciantur, præter effigiem cranij, libuit etiam teſtudinem marinam pronè, & ſupinè pingere. *li. 1. de Piſc.*

Cranium Teſtudinis marinæ ore clauſo.

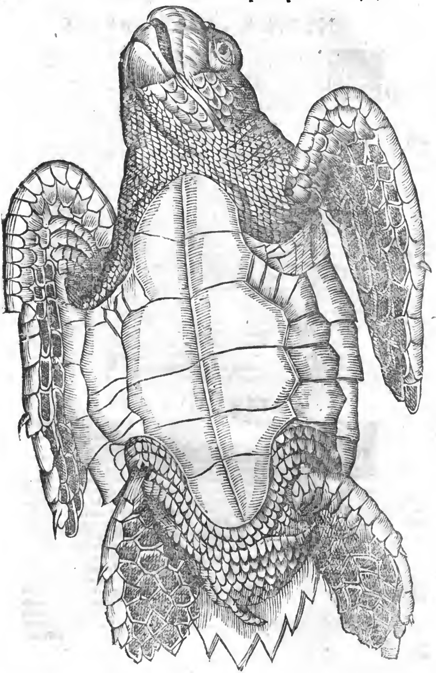

Teſtudo

Teſtudo Marina pronè picta.

Digitized by Google

A

NATVRA, LOCVS, PARTVS.

lib.8.de hiſ. An.cap.25.

TEſtudines marinæ ab aqua ſecluſę diu viuere non poſſunt:quãuis,ex Plinio,tanquam vituli marini in terra identidem ſomnum capiant.Immò,ex eodem authore,in ſuperficie aquarum reſupinatæ dormientes, & ſtertentes ſonum quemdam edunt.Pręterea ad mentem Ariſtotelis, ſępè intereunt,quotieſcunquè innatantes Solaribus radijs ſiccantur: tũc enim in gurgitem deferri minimè queunt.Itẽ nantes,ad hauriendum aerem, tantiſper caput exerũt,quod vituli marini etiam præſtant,naribus enim inſpirant, cum brachiis careãt. Pręterquamquod pulmones carnoſos,& ſanguine pręditos habent. Cęterùm ſi caput huius animalis amputetur,confeſtim nõ moritur,ſed vt voluit Aelianus,oculos mouet, & manum mordet,ſi propius admoueatur.Alioquin ex Oppiani ſententia, audaciſſimũ eſt animal,itaut tres homines adoriri non dubitet.At reſupinata inualida redditur,cum ſurgere nequaquam poſſit:Viuunt hęc animalia cochleis, piſciculis, & ad terram etiam exeuntes,herbam depaſcuntur. Paſſim in aquis ſalſis ſtabulantur,& Pauſanias in Atticis, circa Moluridem has præcipuè verſari atteſtatur. Immò ſaxa Moluridi adiacentia infãmia,& ſcelerata appellat,quoniam ea Sciron accoleret, qui quoſcumq; apprehendebat hoſpites in mare præcipitabat, illos verò teſtudines adnatantes conficere dicebantur.

lib.13.c.36

B

lib.5.de hiſ. An.cap.33.

De fætura horum animalium prodidit Ariſtoteles, poſtquam egit de generatione terreſtris, & lutariæ teſtudinis, hanc,è mari tempore partus, egredi, & copioſum ouorum numerum eniti;cum aliquando oua centena ouis auium cohortalium ſimilia, nempe gallinarum,anatum,vel anſerum,pariat,terraquè obruat,& noctibus tantummodo incubet. Verùm maximus horum animalium amor erga fœtus curam ex eo cognoſcitur,vt recitat Aelianus,quia poſtquam in molli arena oua inhumauerint, locum pedibus imprimunt,vt reuertentes locum ſtatim recognoſcant. De hoc in quinta parte hiſtoriæ Americæ legimus,quòd teſtudines,more crocodilorum,in arena oua ſepeliunt, quæ poſtmodum tepore Solis concocta excluduntur. Ad rem narrat Petrus Martyr, quòd in læuo Hiſpaniolæ latere Inſula eſt, *Altusbellus* appellata;vbi admiranda de Marinis teſtudinibus obſeruantur;etenim egeſta in profundã ſcrobem arena,ter,& quatercentum oua ſepeliunt,ſed de ſobole nihil ſolicitæ ad maria regrediũtur. Vnde ſtatutis diebus,veluti è quadam myrmetia teſtudinum multitudo ſolò calore Solis,ſine vllo parentum adminiculo,generata pullulat.

lib.13.c.36

C

lib.9.Dec.3

CAPIENDI RATIO.

HAec animalia multifariam coerceri poſſunt, ſed maximè quando in pelagi ſuperficie fluitantia,ſui quodammodo oblita,ſiccato a radijs Solaribus cortice mergi nequeunt: tunc enim piſcatorum prædæ euadunt. Ideo in hiſtoria nauigationis in Braſiliam legimus,quòd Sol teſtam horum animantium adeò accendit,vt vim incendij pati non valentes, ſe ad calorem temperandum,inuertant. Quod eminus conſpicati piſcatores, cymbis confeſtim accedunt,& manu ferrea commiſſuræ teſtarũ immiſſa, quatuor aut quinq; hominum adminiculo teſtudinẽ in phaſelum pertrahunt. Aliter etiam facilè capitur, ſi quis nando illam ſubiens inuertat, nam ad priſtinum ſtatum non ita cito redire poteſt. Vt plurimum tamen ad harum capturam, tres piſcatores adnatant, duoquè teſtudinem in dorſum vertunt, tertius ſupinæ laqueum inijcit, deinde cuncti vnanimes illam ad litus pertrahunt. Albertus ſcribit has animantes piſciculis delectari; ideoq; his filo alligatis deceptas irretiri. Hic modus non valdè diſcrepat à captura Indorum,qui Reuerſo piſce vtuntur. Hunc enim ſecum in cymbis ferentes,data occaſione, longo funiculo alligatum in mare dimittunt. Reuerſus igitur ſumma alacritate in teſtudinem impetum faciens,eiuſq; lateri ſe ſe affigens valdè ſtringit. Illa autem à paruo piſce comprehenſa maxima agitatione per mare mouetur, & tandem ad litus vna cum Reuerſo tendit. Quare piſcatores collecto in cymbam funiculo accedentes in arenam tranſiliunt, & teſtudinem inuertentes malleis ferreis mactant. In mari Phœnicio ſine

D

Manu ferrea vtuntur.

Reuerſo piſcis.

diffic ul-

E difficultate coercentur (inquit Plinius) nam ſtatuto anni tempore, flumen Elenchierum perentes in retia à piſcatoribus laxara ad irretiendos piſces ingrediuntur, magna ſæpè eorum iactura: etenim retia lacerant, vnde, & ipſæ, & alij piſces euadunt. Deniq; Vuecherius tradit, ex Tarentino, accipiendas eſſe drachmas ſex ſalis ammoniaci, adipis vitulini tantumdem, & cum drachma vna cæpæ componendum eſſe pharmacum, quo ferramenta forma fabrorum illiniantur, nam illis adnotis teſtudines marinæ ſponte accedent, & capientur. *li.7.de ſecr.*

VSVS IN CIBIS.

Criptum reliquit Bellonius in ſuis obſeruationibus, quòd olim Arabes, & Armenij chriſticolæ carnes teſtudinũ marinarũ guſtare non audebãt, non quia illarum ſuauitatẽ ignorarent, ſed quia Patriarcha Alexandri- *lib.2.ca.68.*
F nus omnes huiuſmodi carnibus veſcentes anathemariſmi fulmine petijt; ſed ab illo poſtmodum ſoluti, nunc illis carnibus in inſtructis commeſſationibus vtuntur. In hiſtoria nauigationis in Braſiliam legimus, quòd marinam teſtudinem aliquando capiebant, quæ ſola octuaginta hominibus cænantibus ſatisfaciebat: carnes enim laridulis diſtinctas, & toſtas comedebant, ſaporemq; vitulinæ carnis ſimilem iudicabant. Propterea Scappius ſcriptor Italicus has carnes in ſingulari epularũ apparatu commendat; dummodo hæ animantes debito capiantur tempore, quod à Vere ad Autumnũ vſquè perdurat. *lib. 5. de re cib.cap.180* Immò ex his artocreata concinnat, quæ in ſumptuoſis cænis maximum coquo honorem conciliare ſolent. At quia huiuſmodi carnes cæteris ſunt duriores, & præcipuè quando à corticibus ſine elixatione eximuntur, quapropter carnem minutim incidit, & in aceto, defruto, ſale, aromatibus, & allio per ſpatium ſaltem quatuor horarum infundit, deinde carnes pulueribus aromaticis inſperſas in capſula ad id parata cum cæpis frixis, modico ſerpilli, & maioranę coquendas collocat, & circa finem coc̃turæ per foramen artocreatis inſtillat parum illius liquoris, in quo ca- *Artocreata ex marina teſtudine.*
G ro teſtudinis prius infuſa fuerat. Hæc autem artocreata perfectè cocta in quibuſcumq; epularum lautitijs vſurpari poſſe aſſeuerat. Tandem hepar, & oua huius marinæ teſtudinis eodem modo, quo oua terreſtris, coquenda eſſe affirmat.

VSVS IN MEDICINA.

Mnes ferè huius animalis partes humani corporis affectibus plurimùm conferre multi authores teſtificantur. Inchoantibus igitur à capite primò ſeſe offert cerebrum, ex quo Hippocrates cũ croco, & ſale aegyptio componit pharmacum, quod ad vterum aperiendum ſupponit. *lib.1.de morb.mulier.* Oculi quia fulgorem iaculantur, & animali pereunte (Aeliano authore) horum alter clauſus, alter apertus remanet; hinc Porta ſignaturam colligens, horum pupillas auro incluſas, ſi geſtentur, ad claritatem oculorum valere promulgat. *lib. 5. Phyt. cap.26.* Carnes huius beſtiæ cum carnibus ranarum Plinius in profligando Salamandræ veneno probat; quã-
H uis Nicander aduerſus idem venenum has carnes cum ſuilla cocta præſcripſerit. Præterea ſanguis hominibus potiſſimum venenatis præſidium commodum, & ſalutare prædicatur: cum omnes morſus Ferarum, & aſpidũ ſanare dicatur. Idcirco remedia Dorothei deſcripta à Galeno ſanguinem teſtudinis marinæ exiccatum recipiunt. *lib. 2. de Antid.* Dioſcorides hunc ſanguinem cum leporis coagulo, & cymino in mero contra ſerpentum morſus & venenum rubetæ celebrat. Paulus Aegineta prædictum ſanguinem aridum cum cymino ſyluestri demorſis à vipera ſumi iubet. Auicennas quoq; hunc ſanguinem cum coagulo, nulla cymini facta mentione, ad venenatos morſus, & ad extinguendum virus cuiuſuis herbæ lactariæ commendat. Præter venena, in alijs etiam affectibus hic ſanguis probatur. Etenim, ex Plinio, ſi per annuum ſpatium hoc ſanguine dentes colluãtur, à dolore immunes ſeruantur. *Dentes à dolore ſeruantur immunes.* Item ſi cũ lacte mulieris in aures inſtilletur, otalgiam auferre dicitur. Immò in Epilepſia (eodẽ Plinio teſte) eſt ex vſu ſi in polline frumenti exhibeatur. Serapio, in ſimili affectu, hunc ſanguinem medicamentis admiſcet, quod

Cælius

Cælius Aurelianus improbat. Verùm ad epilepſiam iumentorũ, Abſyrtus dimidiã co- A
In Hippiat. græc. c. 109. tylam prædicti ſanguinis cum pari portione aceti, & vini, admixta drachma liquoris
cyrenaici in nares vtiliter infundit. Deniq; ex Columella, aduersùs Malidem morbum
peſtilentem boum, prædictus ſanguis cum myrrha, thure, & caſſia adhibetur. Præter
ſanguinẽ, hepar quoq; ad purgamenta puerperij iuuanda commendatur: territur enim
li. 1. de morb. mulier. in lacte muliebri, deinde cum vnguẽto irino, & vino ſubigitur, poſtea, ad mentem Hip-
pocratis, ſupponitur. Amplius fel ad ſuffuſiones vtile probatur à Plinio. Immò apud
Galenum legitur remedium Aelij Galli ad ſuffuſiones ſalutare, quod drachmas octo
prædicti fellis recipit. Bouſſuetus verò omnes virtutes prędictarum partium teſtudinis
infraſcriptis verſibus ſic comprehendit.

Carne ſatis pingui, grata, & teſtudo ſuaui eſt,
In multis cuius commodus vſus erit.
Nimirum diras multùm vales in Salamandras,
Addita ſi raię carnibus vnà fiet.
Sanguini alopecia, capitisq; mala vlcera cedunt, B
Mixtusq; antidotis ſępius ille fuit.
Fel cum melle oculis valdè cenſetur inunctum
Vtile, nam hos multis liberat à vitijs.

Præter hæc, teſtes etiam huius animalis ſumptos commoditatis plurimum afferre de-
lib. 6. ca. 36. morſis à Serpentibus tradit Dioſcorides, ſed ad iuuandam conceptionem, ſumunt par-
tem inter anum, & pudendum exiſtentem, illamq; comburunt, deinde cũ lacte mulieris
maſculum alentis miſcent, & ex ſententia Hippocratis, vtero infundunt. Ad finem oua
huius teſtudinis, ad mentem Dioſcoridis in exterminando Salamandrę veneno laudã-
tur. Alij pro ſanando morbo lunatico hæc oua patienti edenda exhibent.

VSVS IN VARIIS.

C
lib. 2. Obſer. DVm teſtudinum marinarum differentias examinabamus, ad mentem Bel-
lonij retulimus, ex harum teſtis pellucidis gladiorum manubria apud
Turcas fabrefieri. Olim etiam his poſtes exornabantur, vt recitat Vir-
gilius dum inquit.
lib. 2. Georg. *Nec varios inhiant pulchrà teſtudine poſtes.*

Infantes quoq; recenter nati in teſta ſuperiori tanquã in pelui lauabantur. Vnde (an-
notante Cælio) Clodio Albino factum eſt Imperij præſagium, dum, eo in lucem exe-
Pro Clypeo teſta adhibetur. unte, teſtudo miràndæ magnitudinis patri à piſcatore allata fuit. Præterea Cadamu-
ſtus agens de regno Gambre, magnarum teſtudinum meminit, quæ vſum clypei facilè
ſubire poterant: quare tradit Author innominatus in Itinerario Hieroſolymitano has
teſtas à Saracenis emi, quibus ſcutorum loco vtuntur, cum nullis ferri ictibus cedãt. At
Solinus ſcribit in mari Indico tam grandes eſſe, vt teſtis duabus ſuperna parte iunctis,
& inferna diductis, vulgares Indi ſuas ædes conſtruant. Ad rem narrat Aelianus in
lib. 13. c. 38 Taprobana Inſula, in qua non Vrbes ſed quingenti, & ſeptingenti vici ſunt, ædium cul-
mina ex corticibus teſtudinum, quæ in eo mari procreantur, compacta eſſe: ſic enim
non ſolum Solis ardorem, ſed etiam pluuiarum impetum arcent. Immò in tali opere, D
lib. 4. huiuſmodi tegumenta magnifacienda ſunt; quandoquidem non vt tegulæ franguntur.
Demùm ex Diodoro Siculo, Populi chelonophagi prædictis corticibus veluti cymbis
ad Continentem nauigant, & iiſdem pro vaſis aquarijs, & pro tentorijs vtuntur: cum
natura huiuſmodi populis admodum opitulata fuerit, vt vna res, veluti teſtudo marina
vario vſui accommodetur; hæc enim pro cibo, vaſe, naui, & domo vitam adiuuant.

L. D. D. Q. S. V.

Digitized by Google

INDEX

QVADRVPEDVM DIGIT. VIVIPARORVM, & Ouiparorum,aliarumq; rerum memorabilium, quæ in hoc opere tractantur, necnon diuerſarum linguarum copioſiſsimus.

Prior numerus paginam,alter literam marginalem indicat.

ABBAS Geraſmus Leonem ſanat 20 d.
Abiſsi habent Leonem maſtat 19.f.
Abſtemy quomodo fiãt 58.a.606.d
Abortiõis remedium 323.b. 380.a. 420.a. 478.b.
Aconiti ſpecies 77.b.
Accipiter rubetarius 616.a.
Accipitris penna,vt citius muteatur. 617.f.
Academia ſimulacrum 258.d.
Acanthocharos 472.c.
Aculeus caninus 504.c.
Adapis 383.c.
Aenigmata Leonis 54.a.b. Pardi 83.f. Tigris 184.b. Muris 425.b. Teſtudinis 699.a.
Aegopithecus 233.b
Aer vbi facilè corrumpatur 299.d.
Aelurus animal 564 d.
Aeluropus herba 572.c.
Aelurogonea herba 572.d.
Aelurica herba 572.d.
Afflata quid 450.b.
Agredula 622.b.
Agrioleontes 8.a.
Albuginum remedia 675.b.
Alexandria olim Leontopolis 28.b.
Alopeciæ remedia 140.d. 218.b.377.f.438.a. 457.b.414.b.633.b.434 435.f.632.b.605.e.470.a.581.g. 691.g.704f 478 e.
Alopeia Inſula 207.f.
Alopecia morbus 207.g.
Alopecus 206.b.
Alopex viri nomen 211.g.
Allium Pantheris infeſtum 78.f.
Allium caninum 504.b.
Amor iuuenilis qualis 52.a.
Amorum quatuor ſpecies 40.a.
Amatoria quo diſſeluantur. 676.c
Amazonum cibus 633.f.
Amyda 710.g.
Animi bellicoſi ſigna 24.c.
Animalia bonum odorem ſpirantia 86.b.
Animal ſtellatum Plinij 639.b.
Anulus ex dente Hippopotami 193.g.
Anubis Deus Aegypti 258.c.
Anginæ remedia 190.b.435.e.531.f. g.604 a.620 b.
Anthum buſonum 616.b.
Apologi leonis 50. b. Pardi 83.b. Tigris 114 d. Vrſi 136. b. Lupi 164 e. Vulpis 219.e. Simiæ 238.c. Muſtelæ 118.d. Leporis 369. f. Cuniculi 389.e. Sciuri 402 b. Muris 429 f. Talpæ 455.b. Echini. 467.e. Canis 312.d. Ranæ 598 d. Teſtudinis 698.f.
Apophtegmata Leonis 53.f.
Apoplexiæ remedia 87 b.
Apollo Licius 157.g.
Apocynum herba, & efficaciã rabeia (504.a.
Apium rauinum 596.c.
Apium buſonium 616.b.
Aqua ſpermatis ranarum quomodo paretur 606.b.
Aquila cheloniophaga quæ 697.b.
Archeleontes 8.a.
Arcopas 180 b.
Arctodendros 130 c.
Arctophylax 130.d.
Arctopithecus 233.b 259.b.
Arbor vulpis 206.d.
Arthritidis remedia 217. f. 435. e. 581 f.620.a.297.b.711.c.
Artis ſphygmicæ origo 229. c.
Arimos 216.a.
Armelliæ 307 b.308.d 313.f 445 f
Ars Iaderã capiẽdi Crocodilos.684 b.
Artocreata ex marina teſtudine quomodo paretur 717.b.
Artocreata ex ranis quomodo paranda 603.g.
Aſthmatis remedia 289.g.
Aſtrecynos 506.b.
Atriplex caninum 504.b.
Auarus Leoni ſeni ſimilis 36.a.
Simiæ aſſimilatur 240.c.
Audaciæ ſigna 24.c.
Auicula Crocodili aſſimilatur morti 689.e.
Aulicorum conditio 53.e.
Aurium vlceratarum remedia 530.c
Auricula Lupi herba 155.f.

B

BAcchus in Leonem verſus 48.d.
Baccho cur Panthera ſacra 84.c
Baſſareus qui 206.b.
Balſamum felinum herba 572.d.
Batrachium, & Theatrum quæ loca 596. d.
Batrachomyomachia 596.d.
Batrachites lapis 597.e.
Batrachion Chymiſtarum, quid ſit 597.e.
Belula 308 e.
Bellona 331.g.
Bellus quis 331.g.
Benerisſus 277.g.
Beſtia ab Vrſis denominata 130.a.
Blattæ quid 450 b.
Boophagus 178.b.
Bos marinus 181 g.
Branca Leonis herba 27.g.
Branca Lupina 155 g.
Bronchoceles remedia 457.g.
Bufo auis 607 f.
Bufa tumaris genus 607.f.
Bufo foſſilis 608.c.
Bufo ſymbolum auaritiæ 619.b.
Bufonis etymum 607. f. Differentia 608 b.
Bufones agri qui 609 f.
Bufonum icones 609.f 611.612.
Bufones in vtero mulieris generantur 617.g.
Bufones quomodo in humanis inteſtinis procreentur 617 b.
Bufones agri cuius factum ſymbolũ 619.g.
Bufones vbi ediles 621.f.
Bufonites lapis 616.e.
Bufones agri pisces 616.a.
Bugia quid ſit 226.b.
Bulimi remedia 414.a.
Baxie quid 226.b.

Google

C

Caiphas Leurugiẽs dictus. 34. b
Caliga ex pelle canis 535. a.
Callithrix 245. g.
Canis piſcis 482. d.
Canis ſydus 482. d.
Canis viri nomen 483. e.
Canis furia 483. f.
Canis fluuius 483. g.
Canis talorum facies 483. h.
Canis vinculum ferreum 483. h.
Canis inſtrumentum minoris bombarda 484. a.
Canis etymum 484. b. Differentia 484. d. Mores 485. g. Vox 488. a. Coitus, & partus 486. d. Aetas 488. e. Cibus 489. f. Antipathia, & ſympathia 489. h. Anatomica 490. c. Phyſiognomonica 491. e. Epitheta 500. d. Denominata 502. & ſeq. Prouerbia 507. h. Problemata 510. d. Fabuloſa 512. b. Apologi 512. d. Miracula 514. d. Myſtica 515. h. Moralia 516. d. Numiſmata 519. g. Hieroglyphica 519. h. Emblemata 520. e. Inſignia gẽtilitia 522. e. Epitaphia 524. a. Hiſtorica 525. g. Prodigia 526. e. Viſiones, & ſomnia 527. f. Mõſtra 527. h. Simulacra, & ſtatuæ 528. h. Vſus in cibis 529. h. Vſus in medicina 530. h. Vſus in ſacrificijs 532. b. Vſus in ludis, & ſupplicijs 532. d. Vſus in bello 533. g. Vſus in veſtione 533. h. Vſus in varijs 534. b.
Canis retinendi, & fugandi ratio 500. a.
Canis cauſa occiſi 496. e.
Canis ingenium & docilitas 491. h
Canis fidelitas 492. d.
Canis ægritudines, et medela 498. a.
Canis audacia 485. g.
Canis quis patrem referat 487. h.
Canis & Pyrrhi hiſtoria 495. f.
Canis marſupij cuſtos 496. h.
Canis cunilingus 536. a.
Canis latratus quomodo inhibeatur 534. d. 535. e.
Canis melitenſis etymum, & locus 540. b. Differentia, & natura 540. d. Icones 541. 542.
Canis venatici differentia 543. f. Origo 544. b. Cibus 544. d. Icon 545. Natura 546. a. Electio 546. a. Educatio 547. e. Aegritudines, & medela 547. h.
Canis venaticus qua in loco ſeruandus 547. f.
Canis Vertagus 548. h.
Canis Agaſæus 551. f.
Canis ponticus qui 277. f.
Canis fluuiatilis 277. f.
Canis rabioſi morſus remedia 444. c
Canis rabioſi medicina 536. g. Icon 537.
Canis leporarij conditiones 548. b. Icones 549. 550.
Canis bracchi etymum 551. f.
Canis ſagacis Differentia 551. f. Deſcriptio 552. a. Icones 553. 554. 555. 556.
Canis ſagax vt aſſueſiat quid agendum 552. b.
Canis furum deprehenſor 552. h.
Canis Villatici conditiones. 557. e.
Canis nauticus 557. f.
Canis pecuarius an fœmina, vel mas eligendus 557. g.
Canis maſtinus quis 557. g.
Canis paſtoritij cibus qualis 557. h.
Canis bellicoſi conditiones 558. b. Icon 559.
Canis bellicoſus quomodo ad pugnã inſtruatur 558. b.
Canis inutilis differentia 558. e. Icones 560. 561. 562. 563.
Canes menſales qui 558. e.
Canes villatici apud Turcas quales 557. f.
Canes quomodo fiant alacriores ad congreſſum 541. e.
Canes doſſuarij 534. a.
Canes ſepulcrales 535. e.
Canes quidam defunctis heris perennt 495. b.
Canes alopecides, & caſtorides qui 487. f.
Canes fata vocantur 483. f.
Canes dæmones terreſtres 483. g.
Canum varia nomina 506. c.
Caniculus & canicula 484. c.
Canicula agilis quæ 262. h.
Caniculares herbæ 504. b.
Canaria herba 503. b.
Canicæ quæ 506. b.
Caniciei nomen barbarum quid ſignificet 535. b.
Caniciei quomodo impediatur 535. e
Capilli quomodo denigrẽtur 617. f.
Carmina leonina quæ 28. c. d.
Cara Pardi edilis 87. f.
Carcinomatis remedia 140. c. 605. g. 57. h. 691. g.
Caſtor viri nomen 276. b.
Caſtor mergi ſpecies 276. b.
Caſtoris etymum 276. d. Tumores qui 278. c. Icon 279. Ingenium 281. h. Vox 282. b. Locus 282. c. Victus 282. f. Capiendi ratio 283. h. Anatomica 280. c. Moralia 285. g. Emblemata 286. h. Hieroglyphica 287. f. Simulacra 287. g. Vſus in cibis 287. h. Vſus in medicina 288. b.
Caſtoris cicuratio 280. d.
Caſtor vetulus quomodo cognoſcatur 281. b.
Caſtorei anatomẽ 288. c. Adulteratio 288. e. Succedaneum 289. f.
Caſtoreum quid 284. d.
Caſtoreum tinctura genus 285. e.
Caſtoreum tripudij genus 285. e.
Caſtoreũ vtrum ſit venenatũ 288. d
caſtoreum in quæ medicamenta ingrediatur 290. d.
caſtorides animantes qui 284. c.
catus montanus 64. g.
catus pardus 92. b.
catus aquæ 292. b.
catus fœtens 329. f.
catus Hiſpaniæ 330. a.
catus Zibethicus 340. e. 572. b.
catus auis 564. b.
catus machina militaris 564. b.
catus nauis genus 564. c.
catus maris 572. e.
catus ferus, vel feralis, vel ſylueſtris 582. c.
catus cognomen 572. b.
cati etymum 565. f.
cati populi quidã Germaniæ 572. b.
cati fons vbi 573. e.
cati arboris ſalicis, & populi 573. e
cataphracton quid 478. d.
cauda Leonis herba 27. b.
cauda Lupi herba 155. f.
cauda Vulpis herba 207. e.
caudiuerbera deſcriptio 665. e.
cauponis cuiuſdam hiſtoria 495. e.
cauſidici chamæleõtes dicunt 674. d
cepa canina 504. b.
cebus 244. a. 245. b.
cebalus 335. e.
celan 694. c.
cemi Idolum 46. c.
cepus 244. e.
cephalalgiæ remedia 217. b. 434. a. 711. d.
cercopitheci etymum 244. b. Differentia 245. e. Variæ icones. 246. 247. 248. 249. Docilitas 250. b. capiendi ratio 251. e. Antipathia 251. f. Moralia 251. g. Simulacra 251. b. Vſus in cibis 252. a. Vſus in ludis 252. b.
cercopithepus 226. a.
cercopitheci odoriferi 245. f.
chalcis nomen æquiuocum 657. b.
chamæleon herba 668. c.
chamæleontis animalis etymum. 668. d. 669. e. Differentia, & deſcriptio 669. f. g. Icones variæ 670. 671. Natura 671. g. Antipathia 672. b. Locus, & cibus 672. c. Emblemata 673. g. Moralia 674. b. Vſus in cibis 675. g. Vſus in medicina 675. b. Vſus in varijs 676. b.
chamæleon cur varios colores acquirat 671. b.
chamæleõ an aere nutriatur 673. e. f.
chamæleon vbi edilis 675. g.
chamæleon animal aphonum 676. c.

cha-

Digitized by Google

I N D E X.

Chamaleon delicijs mundi aſſimilatur 274.e.
Chamæleon dono datus 671.g.
Chani 91.e.
Chelonia gemma 697.a.
Chelonites ibid.
Chelonion planta 697.b.
Chelichelone ludus 697.d.
Chelonophagi populi 718.d.
Chimeræ deſcriptio 55.b.
Chimeræ icon 56.a
Chimeræ fabula 55.b.
Chirotheca ex pelle canis 535.e.
Chytra ludus 697.d.
Cinetta 340.b.
Ciues quidam Romani canes dicti 522.d.
Clauipedum quomodo eradicentur 637.e 646.e.
Cluna quid ſit 225.b.
Clypeum Agamemnonis quale 46.d.
Colar leonatus vnde dictus 28.b.
Color muſtelinus 117.e.
Colicæ affectionis remedia 171.f.378 a.447.g.289.306.e.345.g.
Conæ quis 49 e.
Cogitatio prana vrſæ aſſimilat 132.c
Cor lupinum herba 155.b.
Cordylus quadrupes 663.g.
Cricetus 326.e.
Crimen ſtellionatus 656.a
Crapula hieroglyphice monſtrata 686.c.
Crocuta 178.b.
Crocodilus terreſtris 658.c.
Crocodilus minor ibid.
Crocodilea ibid.
Crocodili etymum ibid.677.f. Differentia 677.b.Natura 677.b. Locus,& victus 631.e.Coitus,& partus 681 b.Antipathia,& Sympathia 682.c.Capiendi ratio 681.g morſus,& medela 683.d Denominata 685.e.Prouerbia 685 b.Hieroglyphica 686.a.Emblemata 687 e.Numiſmata 688.b.moralia 688 d Simulacra 689 b. Vſus in cibis 690.d.Vſus in medicina 691.f.
Crocodili nomen Aegyptium,& Indicum 677.g.
Crocodili odorati 678.a.
Crocodili Ombitarum quales 680.d
Crocodilus fugit perſequentes,& perſequitur fugientes 683.a.
Crocodilus hirudinibus vexat 683.g
Cracodilina quæſtio 685.f.
Cucurbita canina quæ 504.b.
Cuniculus meatus ſubterraneus 382.b
Cunicula herba 382.e.
Cuniculi etymum 382.d. Differentia 383.b. Natura 384.c. Coitus.& partus 386.a.Locus 386.d.Victus 387 f.Capiendi ratio 387.b.Denominata 388.c.Emblema 388.d. Apologus 389.e. Vſus in cibis 389.f.Vſus in medicina 390.a.
Cuniculi cinerei icon 385.
Cuniculi Indici differentia 390.d. Natura 392.d.Vſus in cibis 396.a Variæ icones 392.393.394-395.
Cuniculus cucurbitarius 479.e
Cupiditas nefanda lucri 495.f.
Cutis vitiatæ remedia 661 d 662.a
Cynocephali etymum 253 e Differentia 253.Icones 254.255.Natura 256.a.Vox 256.c.Cibus 256. d. Hieroglyphica 257.f. Denotata 257.b.moralia 258.b. Simulacra 258.c. Emblemata 259.e.Vſus 259
Cynocephalion 503.g.
Cynocephalea herba 503. b.
Cynopotamus 503.f.
Cynogloſſus ibid.
Cynogloſſa 503.b.
Cynomia 503.f.
Cynamorphon 503.g.
Cynomazon 504.a.
Cynomorinn 504.a.
Cynomnron ibid.
Cynocardamon 504.b.
Cynopſis 503.b.
Cynoraiſtes 503.f.
Cynoſorchides 504.a.
Cynorhodan 504.c.
Cynoplon 505.e.
Cynnſarges 505 f.
Cynoſura 505.g. 506.b.
Cynoſſema 505.g
Cynotaphium ibid.
Cynanthropia 504.d.
Cynanche ibid.
Cynozolnn 504.a.
Cynia 504.b.
Cynura 505 f.
Cyonia Dea 532.e.
Cyſocrene 506.b.
Cytiſus cibus teſtudinum 708.f.

D

DAmula 308.e.
Daſypus 348 b.383.e.
Dens canis herba 503. b.
Dens leonis herba 27.f.
Dentalis marina 472.a.
Dentitionis remedia 57. e. 170. e. 377.g.530.e.531.e.
Dentium mobilium remedia 704 f.
Deſidioſi quomodo excitandi 52. a.
Decipula vulpium 204.b.
Dæmonium leoninum quid 28.b.
Diabolus quando dicatur leo 25. e. quando panthera 79.e.
Diana alata vbi 46.b.
Diaſcineon 661 b.
Delytea 293.g.
Diogenes cur cynicus dictus 502.e.
Diophrynon 621.e.
Doloris capitis remedia 721.e.
Doloris Iliaci remedia 173.f.
Domiporta 694 e.
Dracones domorum 651.b.
Dryopetes,ſeu Dryophytis 622.b.
Dyſenteriæ remedia 298.a. 378. b. 379.e.380.a.531.f.605.b.

E

EBrietatis remedia 709.d.
Echinus marinus 459.e.
Echinus membrana 459.g.
Echinus Platani ibid.
Echinus placenta 459.b.
Echinus vaſis genus ibid.
Echinus morbus 460.a.
Echinus fræni genus 460.a
Echinus herba 459.g.
Echinus tegmen caſtaneæ ibid.
Echinus lapis ibid.
Echinus armilla 460.a.
Echinus vrbs ibid.
Echinus pars epiſtylij ibid.
Echini terreſtris etymum 460. b. Differentia 461.c.Natura 463. c. Locus,& cibus 463. b. Antipathia 464 b. Anatomica 461. b. Epitheta 464.c.Denominata 465. Emblemata 465.b.Prouerbia 466 b.Apologi 467.e.myſtica,& moralia 467.Simulacra 468.b. Vſus in cibis 468.d. Vſus in medicina 469.f.Vſus in varijs 470. c.
Echini Braſiliani Differentia 479.e. Locus,& cibus 479.b. Icon 480. Vſus in varijs 481.g.
Elephas marinus 181 g.
Elutriare vnde dicatur 293 d
Elephantiaſis remedia 488 b 662.a
Emblemata Leonis 37.g.Pardi 81.g Lyncis 99 b.Tigris 113.g. Vrſi 136.d.Lupi 160.c.Gulonis 179.g Simiæ 236.d. Cynacephali 259.e. Taxi 273.g.Caſtoris 286.b.Lutræ 297 f.Ichneumonis 305 g. muſtelæ 330.a.Leporis 367.e. Cuniculi 388.d.Felis 375.g. Sciuri 401.b. muris 431 f. Echini 465.b. canis 520.c.crocodili 687.e. Teſtudinis 700.g.
Emyda 710 g.
Enydris vel Enhydris 293 g.
Epilepſiæ remedia 140.b.377.b.637 e.379.g.434.a.531.g.605.b.636 370.c.217.f g b.324. b. 345.g. 289.f 297.b.718.b.710.e.704.f. 675 b.718 a 717.d.662.d.657.f
Epitaphia leonis 37.g 41.e.
Epitaphia canum 524.a.
Epiphora remedia 636
Equæ lupiſicia quæ 155.e
Equus fluuiatilis 181.f.
Equus Niloticus 181.g.
Equites arborum 582.e.
Eres animal 460.d.
Erinaceus,& Ericius 460.e.
Erippus à leone necatus 21 F.

F

FAciei remedia 87.b.379.e.434. b.470.a.530.d.636.140.d.617. g.662.c.

INDEX.

Faciei lentigines quomodo auferantur 632 b.
Familia à Leonibus cognominata 26 d. à Lupis 157. g. à Vulpib. 207 b. à Taxis 272. a. à Leporib. 363. h
Faſcini cauum remedia 499. b.
Febris incẽdium quomodo extinguatur 623 f.
Febris hectica remedia 623. f.
Febris typica remedia 646. c.
Febris quartana remedia 176. e. 290 a. 605. b. 604. b. 577 b. 434. a. 531 b. 581. g. 620. d. 637. e. 657. f. 662. b. 676. a.
Febris ſimplicis remedia 57. b. 457. b
Febrientis hoĩs hieroglyphicũ 57. e.
Felis etymum 564. d. Differẽtia 565. b. Icones 566. 567. Natura 568. a. Locus, cibus, ætas 569. e. Coitus, & partus 569. g. Antipathia 570. a. Hieroglyphica 574. b. Veneņũ, & medela 571. e Epitheta 571. b. De nominata 572. b. Prouerbia 573. f. Phyſiognomonica 570. d. Problemata 574 c. Emblemata 575 f. Præſagia, & oſtenta 575. b. Fabuloſa 576. b. Moralia 577. f. Monſtra 577. g. Monſtrorum icones 578. 579. Simulacra 580 a. Vſus in cibis 580. d. Vſus in Medicina 581. f. Vſus in variis 581. b.
Felis zibethi 340. c.
Felis piſcis 564. b.
Felis marina ibid.
Felis ſyriaca quæ optima 566. a
Felis animal mundum 568. b.
Felis aquam abhorret 570. b.
Felis ſanguis herba 572. c.
Felis ſyluestris differentia 582 c. Deſcriptio ibid. Icõ 583. Locus, cibus, & capiendi ratio 584 a. Vſus in variis 584. c.
Feli quadrupes ſimilis 584. d.
Feles cur noctu videant 568. b.
Feles cur excrementa humant 574 e
Feles cur aduerſus impetum ſemper tranſire contendant 574. d.
Feles ſylueſtres ediles 580. d.
Feles volantes qui 582. c.
Fera Vpalim 261. e.
Fera Pharia 677. g.
Fiber genus veſpæ 276. c.
Fibri etymum 277. e.
Fimbria vnde dicta 277. f.
Fimus Crocodili ad quid 691. g.
Fiſtularum remedia 458. a. 600. b.
Flos Tygridis 121. h.
Flos raninus 596. d.
Foina 321. g.
Fouians 564. d.
Fulmen lupinum herba 155. h.
Furo, furus, farectus, & furunculus 323. b.
Furor caninus 535. b.
Furfureſca Alberti quid 489. c

G

GAleagra quid ſit 317 g.
Genetta etymum 338. a. Differentia 338. c. Icon 339. Locus, & vſus 340. a.
Genethocatus 573. c.
Geranium batrachiaides 596. c
Glaucomatum remedia 530. b.
Glis nomen aquiuocum 407. c.
Gliris etymum 407. b. Differentiæ 408. c Natura 408. d. Icon 409. Cibus 411. e. Capiendi ratio 411. g. Apologus 412. b. Moralia 411. c. Simulacra 413. e. Vſus in cibis 413 f. Vſus in Medicina 414. a.
Goaagra remedia 217. g.
Gramea bufonum 616. b.
Grandinis impẽdeatis remedia 721. e
Guloſus Vrſo comparatur 111. b.
Gulonis etymum 178. b. Deſcriptio, & natura 178. c. Capiendi ratio 179. e. Emblemata 179. g. Moralia 180. a. Vrſus 180. d.
Gylon quid 46. c.
Gyrinus 595. e.

H

HElpis ſamij timor 20 c.
Helas animal 264. c.
Hemorrhoidum remedia 57. b. 571. e. 193. g. 581. f. 606 a. 620. c.
Hæmorrhagia remedia 275. b. 434. e 531. g. 605. e. 606. a. b. 620. b. c. 710 c.
Hemicrania remedia 434. b.
Hemitritæi remedia 581. b.
Hemycines 502. f.
Hepatici doloris remedium 57. f.
Hepaticorum remedia 217 g.
Herculis epitheton 26. a.
Hernia remedia 179. b. 632. d. 636. 704. c.
Herba Leonis quæ 27. b.
Herba Lupa 155. f.
Herba leporina 362. d.
Herba catarſa 572. c.
Herba Bafonis 616. b. c.
Herba chalcidica 637 b.
Herba lacertis grata 629. f.
Herba Vrſo grata 123. g.
Herba à Lupo denominata 155. f.
Herba à Simijs denominata 233. b.
Hericius, & Herinaceus 460. c.
Herinaceus Braſilianus 478. d.
Hieroglyphica Leonis 36. d. Pardi 81 g. Lyncis 98. d. Tigris 112. f. Vrſi 134. e. Lupi 159. b. Hippotami 189 b. Vulpis 211. b. Simiæ 237. b. Cynocephali 257. f. Caſtoris 287. f. Muſtela 319. b. Leporis 366. c. Muris 432. a. Talpa 457. f. Canis 519 b. Felis 574 b. Rana 599. g. Crocodili 686. a. Teſtudinis 701. d
Hippotigris 118. g.
Hippopotamus cur ab equo denominetur 181. f.
Hippopotami deſcriptio 181. b. Icones maris, & fœmina 183. 184. Icones cranij, & dentiũ 186. 187. Natura 183. a Vox 188. d. Cibus, & locus 189. f. Capiendi ratio 189. g. Hieroglyphica 189. b. Numiſmata 190. a. Moralia 191. f. Simulacra 192. b. Vſus in cibis 193. e. Vſus in medicina 193 g.
Hippopotami icon cũ Crocodilo ludentis 192.
Hirpus 145. b.
Hirpini populi 154. d.
Hiſtorica lupi 165. f. Vulpis 222. e. Leporis 364. a. Muris 432. c. Canum 525. g.
Homo vt pinguefiat quid agendum 633. f.
Hora vnde dicta 46. a.
Hyas à Leone occiſus 21. f.
Hyacinthus leoninus 27. b.
Hyena veterum 343.
Hydrargyrum vt in aurum tranſmutetur 646. d.
Hydropis remedia 478. b. 530. c. 621 c. 623. f. 703 d.
Hylactor 484. c.
Hyſtricis differentia 472. a. Natura 473. g. Icones 474. 475. Locus, & cibus 476 d. Capiendi ratio 477. e. Symbola, & ſimulacra 477. g. Vſus in cibis 477. b. Vſus in medicina 478 b.
Hyſtricis diſcrimen ratione pedum 472 b.
Hyſtrix piſcis 471. f.
Hyſtrix flagelli genus ibid.

I

IChneumonis æquiuoca 298. d. Etymum 299. c Deſcriptio 300. a. Ingenium 300 d Icon 301. e. Audacia 301. b. Cibus, & locus 302. c. Phyſiognomonica 303 f. Antipathia 303. b. Capiendi ratio 304. d. Epitheta 305. e. Emblema 305. g. Moralia 305. b. Simulacra 306. b. Vſus in medicina 306. d.
Ichneumones cur mares, & fœmina reputentur 300 c.
Ictis 325. b. 329. e.
Ictericia remedia 57. g. 531. f.
Iguanus Cluſij qua bellua 262. a.
Iltis, & Iltiſſus 329 f.
Imitatio quomodo pingatur 242. c.
Imperatoris Comodi arrogantia 29. e
Inarime ſimiarum inſula 226 a.
Indi cuiuſdam hiſtoria 73. g.
Inſania ob metum Crocodili 679. b.
Infernus locus comparatur Crocodilo 689. g.
Inſignia gentilitia, & militaria cum icone Leonis 44. a.
Inſignia gentilitia cum figura Pardi 85. g.
Inſignia gentilitia cum lupo 161. b.

Inſi-

Inſigne gentilitium Bononiæ 40. c.
Inuiſibilem fieri 676.d.
Iracundiæ ſigna 24.c.
Iſchiadis remedia 274. d. 31. g. 635.661.g.711.d
Iopiter à Canib.cognominatus 502.a
L
Labeones qui dicti ſint 697.a.
Laberis,leberis,& Laurix 381 f
Lac lupinum 155.b.
Lacertus piſcis 625.f.
Lacertus in ſtrumentum motus volun tarij ibid.
Lacertus ſcincoides 659.660.
Lacertus Indicus Cordylo ſimilis 666
Lacerta vaſis genus 625.f.
Lacertæ etymum 625.g. Differentiæ 625.b.626.a. Natura 627.g. Locus,cibus,coitus, & partus 628.d. Antipathia 629.e. Denominata 629.b. Myſtica,& Moralia 630.b Monſtra 630.d. Monſtrorum variæ icones 631. Phrenoſchemata 632. a. Vſus in medicina 632.b.Vſus in varijs 633.f.
Lacerta maior quæ 633.g.
Lacerta area quæ 638.a.
Lacerta Indica Iuonæ congener 667
Lacerta venenaria 639.b.
Lacerta aquatica 647.f.
Lacerta ſtellaris 650.d.
Lacerta vulgaris icon 627.
Lacertæ vbi colantur 665 f.
Lacertæ vbi maximæ 565.f.g.
Lacerta viſionem amiſſam recuperat 627.g.
Lacerti viridis vox 637.b. Locus ibi. Icones 634.635.636. Vſus in medicina 636.b. Vſus in varijs 637.f
Lacerta chalcidica etymum 638. a. Deſcriptio 638.b. Icon ibid. Locus 639.c. Partus 639 f. Venenum & remedia ibid.
Lacerto chalcidica antiquorum 650.d
Lacerta chalcidica natura eſt vipe-rea 639.e.
Lactoco leporina quæ 362.b.
Lauo Salamandra quæ 644.c.
Lapis bufonum quid 616.c.
Lapis bufonis in qua rubeta inueni-tur 617.c.
Lapis leoninus 28.a.
Lardironi qui 408.a.
Latax 277.f.
Latrones canum quo cohibeat 606.d
Lectus teſtudineus quis 697.a.
Lentiginum remedia 691.g.
Leo viri nomen 3.c.
Leo cruſtacei genus ibid.
Leo inſecti genus 3 f.
Leo ſerpentis genus ibid.
Leo herba ibid.27.b.
Leo morbus 3.g.
Leo ſaltationis genus ibid.
Leo bombardæ nomen.ibid.
Leo Promontorij nomen ibid.
Leo viridis Chymiſtarum quid 3. b.
Leo ſignum cæleſte ibid.
Leonis etymum 4.c. Deſcriptio 5.g. Locus 8.d. Audacia 9.f. Aetas, & temperamentum 9 b. Natura,& ingenium 10 b. Greſſus 10.d. Amor erga parentes 11 f. Magnanimitas 11.g. Memoria,& viſio 12. e. Vox 13.e. Cibus,potus, & ſomnus 14.a. Coitus,& partus 15.b. Capiendi ratio 17 f g. Cicuratio 18 d. Aegritudines,& remedia 22.a.b. Sympathia,& Antipathia, 22. d. Phyſiognomonica,24.b.c. Epitheta 24.d Auguria,& Prodigia 30. b.c.d. Viſiones, & ſomnia 31.f.g. Myſtica,& allegorica 32 d. Moralia 34.c. Hieroglyphica 36.c.d. Emblemata 37.g.h. Simulacra 45.b. Apologi 50.b. Prouerbia 51.b. Monſtra 54.c. Vſus in delitijs 58. b. Vſus in ludis,& triumphis 59. f. Vſus in ſupplicijs 60.a. Vſus in ſacrificijs 61.e. Vſus in venatione 61.g. Vſus in bello 61.h. Anatomica 7.f. Differentia 7.b. Miracula 48.a.
Leonis cauda eſt index animi 10. c.
Leonis fetor oris qualis 10.d.
Leonis intuitus qualis ibid.
Leonum pugna 11.b.
Leo Vrſa occiſor 12.d.
Leonis vox ab alijs animalibus cognoſcitur 13.b.
Leo cur dormiat oculis apertis 15 g.
Leo cur ſelare animal 16 c.
Leo cur timeat ignem 18.e.
Leonis gratus animus erga beneficos 20.b.
Leonis cauſa occiſi,& ſaucij 21.e.
Leonis,& Galli inimicitia 23.f.
Leo ſcorpionem odit 23.g.
Leonis manſueti hiſtoria 30. a.
Leonis facies cur ſancto Marco attribuatur 33.f.
Leo mortuus dicitur Diabolus 34. a.
Leonis caput cur in fontibus collocetur 47.e.
Leonis ſignum cæleſte ex quot ſtellis conſtet 48.d.
Leonis pellis ad quid 61.h.
Leonis caro qualis 16.d.
Leo necatus a Sampſone 29 f.
Leo puſillus 669. e.
Leo elephanto beatior 5 e.f.
Leones imbelles vbi 8.a.
Leones varij coloris 8.b.c.
Leones vbi fuerint crucifixi 14. d.
Leones an in primis ætate fuerint herbiuori 15.e.
Leones cur ad valuos templorum 37.c
Leones quibus Dijs ſacri 49.b.
Leones nigri vbi 9 e.
Leones cicuratos quis habuerit 19.g
Leæna meretrix 4.a.
Leæna mons 4.b.
Leænæ deſcriptio 5.b. Icon 6. Partus 16.c.17.e. Epitheta 25.b.
Leæna elinguis ſimulacrum 46.d.
Leæna Bononienſibus donata 58. d
Lea quid 4.b.
Leopardi vocabulum quid ſignificet 64.c.
Leontophonos 21.f.27.a.
Leontocephalus 36.a.
Leontocephalis Vrbs 28.a.
Leontopithecus 233.b.
Leontopetalon 27.g.
leontopodion ibid.
leontochiron 27.b.
leontiſcus 26.b.
leontij nomen 26.c
leocrocuta 27 f.
leontion gemma 28.a.
leonteo quid 28.b.
leonilla nomine multa fœmina nuncupata 26.c.
lepræ remedia 140.c.469.g 604. d. 131.f.646.g.218.b.275.a. 709.d.
leporarium quid 58.b.
leporis etymum 348 a.b. Differentia 348.d. Anatomica 350 b. Sceleton 351. Natura 352.a.b. Vox 354.a Aetas 354.b. Sexus 354 c. Coitus & partus 354.d Locus 356.b. Victus 357.c. Capiendi ratio 357.b. Antipathia 359.b. Phyſiognomonica 360.c. Epitheta 360 d. Denominata 361.b. Hiſtorica 364. a. Prouerbia 364.c. Hieroglyphica 366.b Emblemata 367 e. Numiſmata 368.a. Problemata 368 b. Apologi 369.f. Prodigia 370. b. Monſtra 371.c. Myſtica 371. g. Moralia 372.a. Simulacra 373 e. Vſus in cibis 373.b. Vſus in medicina 377.g. Vſus in varijs 380. d.
lepus piſcis 347.f.
lepus conſtellatio ibid.
lepuſculus 382.d.
lecuigidus quid denotet 26.b.
liberalitatis indicium 24.c.
lienis affecti remedia 469.f.530.711
linum rubetarum 616.b.
lippitudinis remedia 605.g. 632.b.
lithiaſis remedia 217 b.218.a. 289. b.380.b.469 g.b.
littera canina quæ 506 a.
loca ab Echino denominata 465.f.
loca à Pardis denominata 78. a.
locus inundationis Nili 680. c.
lucius vorat ranas 595.g.
luciolus quod animal 459.g.
lupi etymum 145.b. Differentia 146. a. Anatomica 146.c. Natura 147. e. Vox 148 e. Cibus 149.e. Aetas 150 c. Coitus,& partus 150 d. Capiendi ratio 151 f. Morbi 152.b. Antipathia 152.c. Phyſiognomonica 153.g. Epitheta 153.h prouerbia 158.a problemata 159.g. Hieroglyphica 159.b. Emblemata 160.c.
Ibre

Digitized by Google

Phrenoſchemata 161.f. Inſignia, gentilitia 161.b. Numiſmata 162. a Miracula 162.c. Apologi 164.c. Somnia 165.b. Hiſtorica 165.f. Prodigia 166.b. Manſtra 167.e. Myſtica 167.f. Moralia 167.b. Simulacra 169.f. Vſus in cibis 170.a Vſus in medicina 172.c. Vſus in ſupplicijs 171.b. Vſus pellis 172.d
Lupus viri nomen 144.b.
Lupus piſcis 144.e.
Lupus conſtellatio 144.d.
Lupus morbus 145.e.
Lupus capillorum ibid.
Lupus herba ibid.
Lupus ſerra genus 145.f.
Lupus ceruarius 90.d.
Lupus catus 91.e.382.b.
Lupus aureus 174.e.
Lupus ſcyticus 175.e
Lupi famelici hiſtoria 177.b.
Lupi ſylueſtris icon 171.a. Deſcriptio 174.b.
Lupi marini deſcriptio 175.g. Icō 176 Vox 177.e. Anatomica 177.f. Antipathia 177.g. Vſus in cibis ibid.
Lupercal 157.f.
Lupia morbi genus 156.a.
Lupina inſania 156.a.
Lupipedes qui 155.e.
Lupula quæ ibid.
Lutra fluuius 291.d.
Lutra vas ibid.
Lutra aquaſordida 293.e.
Lutra Nili 291 f.
Lutra etymum ibid. Deſcriptio 291 b. Mores 294.e. Icon 295. Cibus 296 d. Emblema 297.f. Capiendi ratio 296.d. Vſus in cibis 297.g. Vſus in medic. 297.b. Vſus pellis 298
Luxationis remedia 521.f.
Lynx Vrbs 90.b.
Lyncus Rex 90.c.
Lyncis etymū ibid. Differentia 91.g. Anatomica 93.e. Cranium 91.f. Ingenium 94.c. Vox. coitus, & partus 93.g. Locus 95 b. Cibus 96.b. Capiendi ratio 96.c Epitheta 96. d. Denotata 97.f Hieroglyph. 98.d Moralia 99 e Emblemata. & Prouerbia 99 g b. Pellis vſus 101.e.
Lyncei quibus Dijs ſacra 98.b.
Lynx Africana 92.b.
Lynceus quis 97 g.
Lynceus nomen triſyllabum ibid.
Lyncea fluuius 97.b.
Lyncurium quid 98 a. 100.d.
Lycabas 154.c.
Lycaſtus 154.e. 156.d.
Lycaſte 154 d
Lycaus mons 156.d
Lycis poeta 154.d.
Lyciſcus 155.e.
Lycites lapis 157.e.
Lycopolis Vrbs 156.e.
Lyc pſis 155.b.
Lycoctonos herba 155.b.
Lycoſtomos 155.e.
Lycoris 154.d.
Lycomedes ibid.
Lycorta 154.c.
Lycopanther 155.f.
Lycoſpades 155.e.
Lycus fluuius 144.d.
Lycurgus 154.c.
Lyſimach* linguā leonis aufert 29.g
Lytra 277.f.

M.

Magnitudo canis melitenſis qualis 540.d.
Maiouius 244.d.
Malus canina 504.b.
Mãmarum ſciſſura quomodo ſanētur 274.d. 703.d.
Mamonetus 244.c.
Mantichora 27.f.
Manus, & facies, vt nitorem acquirāt :(606.b.
Mappa alba inuiſa leoni 24. a.
Marmota deſcriptio 443.f. Icō 445. g. Natura 446 a. Vox 446 d. Locus cibus, capiendi ratio 446.d. Vſus in cibis, & in medicina 447.f.
Martis etymū 331.g Deſcriptio 332. a. Sceleton 331. Natura, & cibus 33n d Vſus pellis 334.d.
Martoxella herba 334.b.
Maxillarum murium icones 442.b.
Melancholia remedia 676.a.
Melis animal 264.a.
Meloſum animal 264.b.
Melota quid 271 b.
Memoria remedia 140.c. 274. b.
Menſis lupinus qui 157 b.
Menſes prouocantia quæ 87.g.
Mentoris hiſtoria 20.c.
Mentha cataria 572.c.
Mentha felina ibid.
Meretrix cur Pāthera dicatur 80.d
Meretrix cur lupa dicatur 145 f.
Metallorum inuentor 97.g.
Miles a leone offenſus 12.d.
Militis optimi conditiones 520.d.
Mima quid ſit 229.b.
Minerua qd cōe habeat cū fele 573.b
Miracula Vrſi 132.d. Lupi 162.c. Canis 514.a. Rana 600.a
Modus venandi leones in prouincia Caugigu 18.b.
Modus pellendi leones ad varias cauea 24.b.
Moly 130.b.
Monſtra lupi 167.e. Canum 517.b. Rana 602.a.
Morbus lupa quid 145.e.
Morbi à cane denominati 504.d.
Morbi à leporibus denominati 363.f.
Morſus cuiuſcumq; canis perniciosus 538.b.
Mulieres ſagæ quæ 551.f.
Mus varius 403.g.
Mus longus 308.d.
Mus laſſicus 403.b.
Mus albus 308. d.
Mus ſylueſtris 408.a.
Mus alios mures necat 420.b.
Mus agrarius, & campeſtris 436.b.
Mus ab Aegyptijs cultus 441.g.
Mus napelli 436.d.
Mus cæcus 441 f.
Mus alpinus 445.e.
Mus corylinus 439.f.
Mus aquatilis Plinij 447.b. 710.g.
Mus peregrinus 340 d 439.g.
Mus terrenus Alberti 450.a.
Mus mergus 448.a.
Mus marinus Plinij 710.g.
Mus viri nomen 414.d.
Mus piſcis nomen ibid.
Muris etymum 415. f. Differentia 416.a. Icones 417. Natura 417.b. Vox 418 e Cibus ibid. Coitus, & partus 419 g. Capiendi ratio 420. a. Antipathia 422.c. Epitheta 428 f. Denominata 423.g. Aenigmata 425.b Prouerbia 426.b. Miracula 427.b. Prodigia 428.c. Apologi 429.f Moralia 430.e. Emblemata 431.g. Hieroglyphica 432.a. Hiſtorica 432 c Simulacra 433. e. Vſus in cibis 433 g. Vſus in medicina 433.b. Vſus in varijs 435.g
Muris pontici. ſeu Vari icon 403.
Muris & leonis antipathia 422. de
Muris ſylueſtris differentia 436.a. Ghatto 436.d Locus, & cibus 437. g. Capiēdi, & fugandi ratio 438.a
Muris auellanarum differentia 439. e Icon 440. Cibus 440.d. Capiendi ratio 441.e.
Muris araneí etymum 441.f. Capiendi ratio 444.c. Deſcriptio 441.b. Icon 442.b. Natura 443.e. Venenum, & medela 443.g.
Muris aquatilis deſcriptio 447. b. Icon 448.b. Locus, & cibus 449 e Vſus 449.g.
Muris campeſtris icon 451
Murium venenum 421 g
Murilegus animal 565.f.
Murilacertus 669.e
Muſio 423.b. 564.b. 565.f
Muſio fluuius 564.b.
Muſcipula paranda ratio 420.c.d.
Muſculus piſcis 413.e.
Muſculus inſtrum motus volūtarij ib.
Muſculus genus machina militaris ib.
Muſtela piſcis 307.f.
Muſtela auis 307 g
Muſtela Salamandra dicta 639. g
Muſtela ſabela 335.f.
Muſtela ſcythica 335. f.
Muſtela Africana 337.f.
Muſtela odarata 340. b.
Muſtela etymū 307.b. Craniū 321. f. Vox 311. f. Natura 312.a. Locus 313.e. Victus 313.g. Partus 314.a. Capiēdi ratio 314.d. Antipathia 315.e. Venenū 313.b. Epitheta 315.b. Adagia 317.b.

Prodigia

INDEX.

Prodigia 318.b. Apologi 318.d. Hieroglyphica 319.b. Emblemata 322.a. Phrenoſchemata 321.g. Moralia 321.b. Simulacra 322.d. Vſus in cibis 323.f. Vſus in medicina 323.g.
Muſtela candida icon 310.
Muſtela ſylueſtris icon 327. Natura 328.a. Locus & cibus 328.b. Vſus in venatione 328.d.
Muſtelaria Plauti cur ſic inſcripta 317.f.
Myda apud Niphum quid 710.g.
Mygale 308.c.
Myſtax quid 425.f.

N

Nauplius 460.e.
Nephritis lapis 504.d.
Nephritidis remedia 100.c. 274.c. 378.c.
Neuri populi 156.d.
Nitela 306.c.
Nitedula 436.a.
Numiſmata cum imagine Leonis 42.d. Tigris 114.a. Canis 519.g. Crocodili 688.b.

O

Ocytosion medicamentū 379.g
Oculus cati gemma. 371.e.
Oculorū dolor quomodo ſedetꝰ 531.e
Oculorum claritati quæ conferant. 581.e 605.e. 691.f.
Odontalgiæ remedia 193.g. 289.g. 379.f. 604.a. 605.b. 403.e. 435.e. 457.f. 481.g. 530.b. 623.f. 691.g. 717.d.
Oleum ranarum quomodo parētur. 605.f.g. 623.g.
Oleum Taxi 275.a.
Oleum vulpinum 218.c.
Oleum Caſtorei 291.f.
Ophiomacus 613.b.
Opiſthotoni remedia 676.a.
Oſalgiæ remedia 57.f. 140.b. 414.a. 605.a. 717.d.
Ortus, & Occaſus Solis hieroglyphicè notatus 686.b.
Os Leonis herba 27.f.
Oſproleon 27.b.
Oua Crocodilorum quo in loco ab ipſis collocentur 681.b.
Oua Crocodilorum an incubatu egeant 682.a.b.
Oua Crocodili edilia 691.c.
Ouorum Teſtudinis deſcriptio, & icon 676.g.

P

Palatium Neronis cur Lateranenſe dictum 596.d.
Panthera quot ſignificet 64.c.d.
Panthera etymum 66.b.
Panthera ſpecies 340.d.
Panther quid 64.d. 66.a.
Pantherion quid 64.d.
Panchimacha quis 49.f.
Paphages à leæna interfectus 21.e.
papionis deſcriptio 259.b Icō 260.a
Paralyſis remedia 57.g. 218.a. 289.f. 298.a. 414.a. 531.b.
Pardus viri nomen 64.b.
Pardus, & Leopardus idem 65.f.
Pardi etymum 65.g. Deſcriptio 66.d. 69.f. Differentia 66 d. Icon 68.a. Anatomica 69 g. Phyſiognomonica 69.b. Temperamentum 70.a. Natura 70.d. Ingenium ibidem. Vox 72.b. Coitus, & partus 72.d. Victus 73 f. Capiendi ratio 74.b. Antipathia, & Sympathia 74.d. Venenū 75.g. Aegritudines, & medela 76.b. Epitheta 76.e. Denominata 77.e. Myſtica 78.c. Moralia 79.g.h. Prouerbia 81 e. Hieroglyphica 81 g. Emblemata 81.b. Phrenoſchemata 82.d. Aenigmata 83.f Apologi 83 b. Somnia 85.e. Simulacra 85.f. Numiſmata 85.b. Problemata 86.a Hiſtorica 86 d. Vſus in ludis 88.c. Vſus in Venatione 89.e. Vſus pellis 89.g.
Pardi pinguedo pauca 69.g.
Pardi vbi copioſi 70.b.
Pardi quibus Diis ſacri 84.a.
Pardi odor an ſentiatur ab animalibus 71.f.
Pardi gratus animus erga beneficos 73.b.
Pardalus 65.f.
Pardes 65.g.
Pardalianches Leonem necat 23.b.
Pardalios 78.a.
Paronichia remedia 581.f.
Partes depiles quō reddātur 676.c.
Pauores puerorum quomodo auferantur 140.b. 676.a.
Peccantes Pardo aſſimilantur 80.b
Penicilli ex quo fiant 403.f.
Perniorum remedia 57.g. 377.b. 414.b.
Peſſi pro educendo fœtu 57.f.
Peſtilentiæ remedia 275.a.b.
Pes cati herba 572.c.
Phaleratum animal 478.d.
Phātaſmata quomodo arceantꝰ 32 b
Phatages 659.e.
Pharao cuius fuerit conditionis. 688.d.
Philocyne epigramma 486.a.
Pholita 326.b.
Phidias ſtatuarius 52.d.
Phrenoſchemata cum imagine Leonis 41.g. Vrſi 137.b. Canis 522.c. Ranæ 598.a.
Phryganion 607.g.
Phrynundas 616.a.
Phryne meretrix 616.b.
Phthiſis remedia 217.f. 604.a. 636 b. 703.d. 709.c. 712.d.
Pili ne renaſcantur 623.g.
Pili equorum, vt albi fiant 458.e.
Pirolus 396.c.
Piſcis Salamandrinus 644.c.
Piſces pantherini 77.b.
Pithepus 326.a.
Pithecuſa vnde dicta 234.a.
Pituita copioſa remedia 435.e.
Pigritia animal 478.d.
Plantæ à Leone denominatæ 27.f. ab Vrſis 130.a.b. à Muſtela 316 d. à Muribus 424.b. ab Echino 465.f. à Cane 502.g.
Plantæ Crocodilis inuiſæ 683.b.
Plicæ remedia 469.g.
Pluma Salamandræ 644.d.
Podagræ remedia 170 e. 171.g. 298 a. 530.d. 531.b. 604.b. 606.a. 675.b. 704.g. 711.c.
Porcus marinus 181.g.
Porcus ſpinoſus 471.c.
Porcellus ſcutulatus 478.d.
Porcelli Indici icon 391.
Porriginis remedia 704.e.
Potētiorū familiaritas fugiēda 52 e.
Princeps hieroglyphico canis oſtenditur 530.a.
Problemata Leonis 53.g. Pardi 86.a. Lupi 159 g. Simiæ 236.b. Leporis 368 b. Canis 510.d.
Profluuij muliebris remedia 581.g.
Proteus in varias formas 49.e.
prouerbia Lyncis 99.g. Leonis 51.b. Vrſi 134.d. Lupi 158.a. Vulpis 212.b. Simiæ 235.g. Muſtelæ 317.b. Leporis 364.e. Muris 426 b. Talpæ 455 f. Echini 466.b. Canis 507.b. Felis 573 f. Ranæ 597.f. Teſtudinis 699.d.
prouerbium in funambulos 397.b.
pſilothra 636.b.
pterigij remedia 531.e.
puerperij remedia 670.a. 718.a.
puluis cyprius quomodo paretꝰ 346.a
putorij etymum 329.f. Icon 330. Natura, & cibus 331.e.
Pyrami, & Thysbes mors 21.g.

R

Rabiei etymum 535.g. Cauſa 535.b. Signa 536.a.
Rabiei caninæ remedia 140.b. 530.b. 531.g.
Rabiei humanæ cauſæ, & ſigna 538 a. Remedia 538.d. 539.
Rabire quid ſit. 594.d.
Racula 622.c.
Ranæ differētia 590.d. Icones 591.g. Sceleton 592. Natura 593 e. Locus, & cibus 593.b. Vox, coitus, & partus 594.d. Capiendi ratio 595.g. Epitheta 590.a. Denominata 596.c. prouerbia 597.f. phrenoſchemata 598.a. Apologi 598.d. Hieroglyphica 599 g. Miracula 600.a. Myſtica 600.c. Moralia

ralia

Digitized by Google

rulia 601.e. Monſtra 602.a. Simulacra 602.b. Vſus in cibis 603.c. Vſus in medicina 604.a. Vſus in varijs 606.c.
Rana lurida quæ 607.f.
Rana minima quæ 621.a.
Rana gibboſa 609 c.610.
Rana calamites 622.a
Rana ſylueſtris 621.b.
Rana marina in quo genere animalium reponenda ſit 589 g.
Rana vermis genus 589.b.
Rana paraſitus dictus ibid.
Rana tumoris genus ibid.
Ranæ temporaria generatio 623.b. Problema 624 c.
Ranæ quibus herbis gaudeant 594.b.
Ranæ oua pariunt 594.d.
Ranæ morſus herba 596.d.
Ranæ lacunales 607.b.
Ranæ citrinæ ibid.
Ranæ vitia boum 589.b.
Ranæ vngulæ equorum ibid.
Ranula, & rannuculus animal 596.c.
Ranunculi viridis deſcriptio, & natura 621.d Venenum 623.c. Vſus in medicina 623.f.
Ranunculus herba 596.c.
Rattus quale animal 425.f.
Regiones à muribus denominatæ 425.e.
Renum affectorum remedia 469.f.
Renerſus piſcis 716.b.
Ribart 181.g.
Rubeta etymum 607.f. Differentia 608 c. Natura 610 c. Vox 613.c. Cibus 613.f. Generatio 613 g. Antipathia 613.b. Venenum 614.d. Denominata 616.a. Monſtra 617 g. Miracula 618.a. Moralia 618.d. Symbola & ſimulacra 619 g Vſus in medicina 620.b. Vſus in varijs 621.f.
Rubeta venenum lethale 614 d.
Rugitus vox propria leonis 13.g.
Ruſtici armati terram colunt 9.g.

S

Sagaitus nomen æquinoctij 551.f.
Salamandra batrax dicta 596.b.
Salamādra Chymiſtaru quid 639 g.b
Salamandra nigra vbi 640.b.
Salamandræ etymum 639.b. Differentia 640 b. Natura 640.d. Icō 641. Locus. cibus. & partus 643.c. Venenum 643.g. Denominata 644.b. Hieroglyphica 645 e. Moralia 645 g Symbola, & ſimulacra 645. b. Vſus in medicina 646. b. Vſus in varijs 646 d.
Salamandra an viuat in igne 640.d.
Salamandra an ſit animal ouiparum 641 f.
Salamandra an vbique ſit exitialis 643.b.
Salamandræ temperamentum 640. e.
Salamandræ vis in extinguendo igne 641.a.
Salamandræ mira proprietas 642.c.
Salamādra veneni remedium 643.b.
Salamādrini ſanguinis virtus 642.a.
Salamandrica monſtra quæ 644.c.
Salamandræ qui milites dicantur ibi.
Salamandræ aquatica differētia 647. g Deſcriptio ibid. Icones 648.649. Natura 650.a.
Salix ſitelina 596.c.
Sanguinis teſtudinis colligendi modus 704.e.
Sapa cum zibetho 346 b.
Sauru vaſis genus 625 f.
Saurites herba 630.a.
Sauros ſtatuarius 629.b.
Sauroctonus quis dictus ibid.
Saurus latro ibid.
Scabies canum quo auferatur 499.f.
Scabies equorum quō ſanetur 604.c.
Scabiei remedia 606.b.
Scincus aqua 647.f.
Scincus officinarum ibid.
Scinci locus Vicentini 659.f.
Scinci Deſcriptio 659 g. Natura, cibus & locus 661.e.f. Vſus in medicina 661 g. Vſus in varijs 663.e.
Scincos plancus 658.c.
Scirrhi remedia 439.b.
Sciuri etymum 396 b. Differentia 397. c. Ingenium 397.b. Icon 398. Cibus 400 c. Coitus, & partus 401.a. Capiendi ratio 401.f. Emblemata 401.b. Apologi 402.b. Vſus in cibis 402.d Vſus in medicina 403.e
Sciuri cinerei icon 405.
Sciuri Getuli icon 406.
Scorpius quō Crocodilū necet 682.d
Sciurulus 396.c.
Secundæ quomodo expellantur 531.e.
Senes quanti faciendi 32.a.
Seps inſecti genus 637.b.
Seps tumoris peſtilentis genus ibid.
Seps lacertæ ſpecies ibid.
Serpens cuparia 694.e.
Serpens ſcutatus ibid.
Serpentes qui dicantur 79.b.
Serpentes quomodo fugentur. 676.c.
Serpentum morſus remedia 691.f.
Simia homuncionem ſignificat 225.g
Simia animal omniuorum 230.b.
Simia cuniculorum amica 232.b.
Simia caudata quæ 244.c.
Simia enatis dicta 233 f.
Simia ſensū tactus repræſentat 243.e
Simia porcaria 233 f.
Simia munus, auriga obiuit 229. e.
Simia etymū 225.b. Differētia 226.c Anatomica 227. g. Mores 228.d. Ingenium 229.f. Cibus 229 b. Coitus, & partus 230.c. Capiendi ratio 230.d. Antipathia, & ſympathia 231.b. Aegritudines 232 c. Epithetha 233.e. Phyſiognomonica 234. c. Prouerbia 235. g. Problemata 236.b. Emblemata 236. d. Hieroglyphica 237.b. Apologi 238.e. Moralia, & Myſtica 239.f. Prodigia 241.f. Monſtra 241.b. Simulacra 242.b. Vſus in cibis, & in Medicina 243.g.
Simia ſanguis ad quid 22.c.
Simia cadauera conduntur 230.a.
Simiæ morſus medela 232.d.
Simia caput qd apud Botanicos 233.b
Simia ſpeculis capiuntur 231.c.
Simiuulpa icon 223.f Locus, & cibus 224.c. Emblema 224.d. Vſus in cibis 225.c.
Simulacra Leonis 45.a. 46.a. Felis 580 a. Ranæ 602.b. Crocodili 689. b. Teſtudinis 702.b.
Simulatores aſſimilātur teſtudinibus 702.g
Smaragdus eſt remedium veneni rubetæ 615.g
Siriaſis remedia 531.g.
Somnium Agariſtæ, Philippi Macedoniæ Regis Nicoſtrati, Sandocrati, Themiſtoclis 31.f.g.b. Gurguſtionis 32 a.
Somni differentia inter Taxus, & Glires 268.c.
Somni conciliandi ratio 434.a. 447. g. 469 f.
Somnus quomodo fugetur 606.e.
Soricis etymum 415 g.
Spatalis quid 565.g.
Sperma ranarum quid 595.f. 606. a.
Spiriolus 390.c.
Spongia quid ſit 244.c.
Spinæ corporis infixæ quomodo euellantur 532.d.
Statua Leonis 47.g b Pardi 85.g. Tigris 113 b. Lupi 169 b. Canum 328.b Crocodili 690.c.
Stellio aranei genus 650. d.
Stellio tranſmarinus 657.f.
Stellionis etymum 651.f. 652. b. Differentia 652.a. Icones 653. Natura 653.e. Locus 655.b. Denominata 656.a. Moralia 656 d. Vſus in medicina 657. e. Vſus in varijs 658.a.
Stranguria remedia 233.b.
Stranguria equorum remedia 633.c.
Strumarum remedia 323.b. 457. g. b. 458 a. 604. a. 620. a. 631. a. 632. b. 636. e. 637 a. 709. d.
Succa 471.g.
Suchus animal 677.g.
Sugillationum remedia 604.a.
Suffitus ex zibetho 346.b.
Suffuſionis remedia 140. c. 324. b. 434. b. 476. a. 718. a.
Sullus quid 299. f.
Supercilia quomodo denigrētur 534.d
Surditatis remedia 171. 4. 581. g.
Syrupus de teſtudinibus 709.c.

Talpa

I N D E X.

T.

Talpa inſecti genus 449. b.
Talpa abſceſſus ibidem.
Talpa etymum 449. b. Deſcriptio 450 e. Icon 451. Anatomica 452. a. Natura 452. e. Sceleton 453. Cibus 454 a. Capiendi, & fugandi ratio 454. e. Prouerbia 455. f. Præſagia 455. b. Apologi ibid. Moralia 456. c. Hieroglyphica, & ſimulacra 457 f. Vſus in medic. 457 b. Vſus in varijs 458. b
Tarantula 638. b.
Tarantula nomen æquiuocum 650. d.
Tarantula quorumdam 654.
Tarantula lacertæ ſceleton 652. c.
Tartuſia 478. d.
Tartarinus 231. c.
Tartaruga Luſitanorumque. 712. f.
Tatum animal 478. d.
Taxus arbor 261. b.
Taxus barbatus ibidem.
Taxus ſiuuius ibidem.
Taxi animalis etymum 264. b. Differentia 265. f. Icones 266. 267. Natura 268. a Cibus 269. f. Partus 269 b Capiendi ratio 272 b Antipathia 271. f. Epitheta 272 g. Denominata 271. b. Moralia 272. c. Emblemata 273. g. Vſus in cibis 274. a. Vſus in medicina 274. e. Vſus in varijs 275. d.
Tempus venandi lepores 358. a.
Tempus congreſſus ranarum 593. g.
Tenebea 677. g.
Terrantula quid 650. d.
Teſtium Caſtoris magnitudo 289. e.
Teſta marina Teſtud. vbi pro clypeo adhibetur. 718. e.
Teſta marina Teſtud. gerit vicem tegulæ 718. d.
Teſtudo ſumitur pro teſta 693. g.
Teſtudo polypus dicta quæ 695. b.
Teſtudo montana ſyluestris, & nemoralis eadem 705. d.
Teſtudo lucaria quæ 710. b.
Teſtudo marina cur miles dicat 712
Teſtudo cornigera vbi 712. g.
Teſtudo lyra 691. g.
Teſtudo ſydus 693. b.
Teſtudo machina militaris. 693. b.
Teſtudo retis genus 694. a.
Teſtudo reticulam capitis 694. a.
Teſtudo vinctura genus apud Galenum 694. a. (695. b.
Teſtudinis tegumenti varia nomina
Teſtudinis greſſus qualis 695. d.
Teſtudinis terreſtris differentia ſynonima, & Deſcriptio 705. d.
Teſtudinis nemoralis ſceleton 706. 707. natura 708. Vſus in cibis ibidem. Vſus in medicina 709.
Teſtudinis aquæ dulcis Differentia 710. g. natura 711. a. Vſus in medicina, & in varijs 711. c.
Teſtudinis marinæ differentia 712. f. Cranium 713.
Teſtudinis marinæ icon prone, & ſupine 714. 715. natura locus, & partus 716. e. capiendi ratio 716 d Vſus in cibis 717. a. Vſus in medicina 717. c. Vſus in varijs 718. g
Teſtudinis aquiuoca 693. g. Synonima, & etymum 694. e. Differentia 695. a. Natura 695. d. Coitus, & partus 696. f. Denominata 696. b. Epitheta 698. e. Apologi 698 g. Aenigmata 699. a. Adagia 699. d. Emblemata, 700. g. Hieroglyphica 701. d. Moralia 702. f. Simulacra 703. b. Vſus in cibis 703 b. Vſus in medicina 703. d Vſus in varijs 704. b.
Theſei ſepicunis oudacia 29. g.
Thoes 91. e.
Thymum cautaum 504. b.
Tigris nomen viri 101. b.
Tigris nauis 101. b.
Tigris flumen 102. a.
Tigris Inſula 102. a.
Tigris etymum 102 c. Differentia 102 d. Icon 104. a Natura 105 g. Vox 106. b Locus 106. d. Victus 107. f. Coitus, & partus 107. b. Capiendi ratio 108 b. c. Antipathia, & Sympathia 110 e. Epitheta 111. e. Numiſmata 114. a. Moralia 122. a. Prouerbia 112. d. Hieroglyphica 113. f. Emblemata 113. g. Aenigmata, & Apophthegmata 114. a. b e. Denominata 111. b. Simulacra 115. f. Vſus in cibis 116. a. vſus pellis 116. e.
Tigris cicurati manſuetudo 109 b.
Tigrix 102. b.
Tintinabulū cū cauda vulpis 219. g.
Tormina canum, & remedia 498 d.
Tumoris peſtilētis remedia 620 b d.
Tumulus Laidis græcę meretricis 41.
Tuſſis remedia 380. a. 532. a. 604. a. 623. f. 704. g.
Tuſſis Canum remedia 498. e.
Tuſſis equorum remedia 711. c.
Tympani ſonus infeſtus Leoni 24. a.
Tyrannus Leone ſautor. 35. b.
Tyranni Pantheræ ſimiles 80. d.

V.

Varicum remedia 632. d. 87. b.
Varoza animal 445. f
Venator quidam Leonum qua morte obierit 18. b.
Veneno capiuntur Pantheræ 74. e.
Veneni remedia 290b. 306. d. 324. a. 378. b 531. e. 604. e. 620. d 633 b. 709. e. 710. f. 717. e. d 728. b.
Veneni rubetæ ſigna 615. e. remedia 615. f.
Veneni Salamandræ ſigna 644. a. remedia ibidem.
Veneni Chamaleōtis antidot° 671. f
Venenum Vrſi 126. b.
Veneficiorum remedia 123. b.
Veneris ſopitæ remedia 171. e. 218. bi 274. b. 345. b 434. d. 623. f. 657. f. g. 661 b. 662. b. e. 692. f.
Vermis cucurbitarius 449. b.
Vermiuatio canū ⁊ remedia 498. d.
Verrucarum remedia 434. b. 531. f.
Vertuea canum quō deleātur 499. g
Vexilla cum effigie Leonis 39. b.
Vicinturgia quomodo vitāda 698 g
Villus amatorius qualis 147. g.
Viola canina 504. e.
Vino capiuntur Pantheræ 79. b.
Viri iuſti dicuntur Leones 34. d.
Viri à Caſtore cognominati 284. b.
Viſio Diui Marcelli 31. f
Vites ne iniuriam à pruina accipiāt quid agendum 606. e.
Vinaria vbi ædificanda 58. b.
Viuerra cuniculi qū capiātur 387. b
Viuerræ etymum 326. b.
Vlma quæ bellua 640. a.
Vlcera remedia 530. b. 531. f. 633. e.
Vlceris cancerosi remedia 620. d.
Vncia animal 86 a.
Vagniæ animalium quomodo roborentur 636. e. 534. d.
Vomitus canum 498. d
Vrinæ incōtinentia remedia 377. g. 178. d. 435. e. 470 a.
Vrinæ morborū alia remed. 390. a. b
Vrſus numidicus 4. b. e. (620. a
Vrſus nomen viri 117. f.
Vrſa nomen mulieris 117. c.
Vrſi etymū 118. a. Differentia 118. d. Icon 119. Anatomica 120. b. Aetas 122 b Natura 121. e. Vox 122. a. Victus 123. g. Coitus & partus 124 c. Capiendi ratio 125. c. venenum 126 b. Aegritudines 127. g. Antipathia, & Sympathia 127. b. Phyſiognomonica 128 b. Epitheta 128. d. Denominata 129. f. Myſtica, & allegorica 131. f. Moralia 131. b. Miracula 132. d. Hiſtorica 133. b. Hieroglyphica 134. c. Prouerbia 134. d. Fabuloſa 135. b. Apologi 136. b. Emblemata 136 d. Phrenaſebimata 137. b. Simulacra 138 d. Prodigia 139. c. vſus in cibis 139. b. vſus in ludis 141. g. vſus in ſupplicijs 142. a. vſus pellis 142. d. vſus in medicina 140. b.
vrſus media patiens 124. b.
vrſi cicurati manſuetudo 126. d.
vrſi captura in Noruegia 126. a.
vrſi quō capiaatur à Sarmatis 125. f.
vrſi quo capiātur à Tartaris 125. g.
vrſi vbi publicè alantur 130. e.
vrſorum chorea 122. b.
vrſontes qui 130. a.
vteri affectionum remedia 289. b. 662. d. 345. g. 710. e. 717. e.

Vua Iſpina 155. g.
Vua Vulpis 207. f.
Vuacati 572 d.
Vulneris ſclopetorum remedia 331. b
Vulnera Canum quibus ſanentur 497. g.
Vulnera etiam leuia à Leonibus facta cur lethalia 21. h.
Vulpes auis 195. b.
Vulpes viri nomen 196. d.
Vulpes mures venatur 201. b.
Vulpis etymum 196. c. *Differentia* 197. f. *Anatomica* 198. a. *Ingenium* 199. b. *Morbi* 200. c. *Vox* 200. d. *Coitus, & partus* 201. d. *Capiendi ratio* 203. e. *Antipathia & Sympathia* 204. d. *Phyſiognomonica* 205. g. *Epitheta* 205. h. *Emblemata* 208. a. *Phrenoſchemata* 208. d. *Apologi* 209 e. *Hiſtorica* 212. e. *Hieroglyphica* 213. b. *Prouerbia* 212. b. *Myſtica* 213. b. *Moralia* 215. e. *Præſagia* 215. b. *Simulacra* 216. b. *Vſus in cibis* 216. d. *Vſus in medicina* 217. f. *Vſus in ludis* 218. d. *Vſus pellis* 219. b.
Vulpis alba icon 221. e.
Vulpis crucigera icon 222.
Vulpis ſceleton 198.
Vulparia herba 206. d.
Vulpiſſima 223 f.

Z

Zamia quid 622. c.
Zapetion 340. c.
Zibellina muſtela etymum 335. f. *Natura* 335. g. *Locus* 335. b. *Vſus pellis* 336. c.
Zibethi animalis varia nomina 340. c. *Deſcriptio* 341 e. *Natura* 341. g. *Icon* 342. 343.
Zibethi colligendi modus 344. c. *Vſus in medicina* 345. f. *Vſus in varijs* 345. b. *Adulteratio* 345. f.
Zibethi puluis qualis 346. a.
Zibethi aqua 346. d.
Zibethi oleum 346. d.
Zibethi quinta eſſentia 347. e.
Zilio animal 178. b.
Zinziber caninum 504. b.
Zonæ incombuſtibiles 646. d.

GRÆCA NOVA, ET VETERA.

A

ἄγριος 128.d
ἀγκυλομήτις 153.h.205.h
αἰτός 25.c
αἴολος 25.g.
αἰολόνωτος 76.d
αἰολόδερμος 96.d
αἰλεβηλος 129.c.205.h.
αἰμαχτωπὸς 153.h.
αἰσχρός 233.c
αιλὶς 565.c
αἰλουρὸς 565. f.g.
αἰλουρόμορφος 571.c
αἴλουρος radix ibid.
αἰγίλουρος 565.g.
ἄκανθος 460. c
ἀκανθοχοίρος ibid.
ἀκανθόνωθος 460.b
ἀκαλανθὶς 184.c.
ἀλώπηξ 295.h
ἀλωπεκίς 206. c
ἀλωπέκουρος 207.c
αλωπεκια 207.h
ἀλωπεκεις ibid.
ἀμυδα 710. g
ἀναβάτης 233.c.
ἀνθίδης 76 d.129.c.
ἄρκτος 118. b.
αρκτοῦρος 130.a.445.f
ἄρκειον 130 a
αρκτικος 130.b.
ἅρπαξ 153.h.
ἀργαλίος 205 h
ἄριος 375. f.
ἀργίλος 455.g
ἀσκάλαβος 651. e.
ασκαλαβώτης 317.c.651 .e
ἀσπάλαξ 450.a
ἀσφάλαξ ibid.
ἀστερίας 64 c.651.e.
αὖ,αὖ,quæ voces 488.b.

B

βαρύφθογγος 25.f.
βαρίκομπος 25.g.
βασιλεὺς ibid.
βάσσαρα 196.d.
βάτραχος 590.c.
βάθραχος 590.b.
βατράχιον 596. b.
βατραχὶς χλωρὸς 597.e.
βαβακος 590.b
βαλίος 96.d.
βαῦ,βαῦ,quę voces 488.b
βειρός 118.b
βλίκαρος 550. b.
βλοσυρός 128. d.
βίτραχος 590.a
βορδακας 590.b.
βροσυρος 25.c
βριαρὸς 25 g
βρόταχος 590.b
βρέαγχος ibid.
βρύχετος ibid.
βριαγχόνη ibid.
βρίξαντες 622.b.
βυρταχος 590. b.
βῶξ 590.a

Γ

γαλεώτης 651.f
γαλεώτης 317.c
γαλῆ 307.f.h.564.d
γάστρ 277.c
γα'σορ ibid.
γελωτοποιὸς 233. f.
γηφαγος 154 a
γλήνη 25.c.
γλία 407.f
γύλιος 460.c.
γυρῖνος 590.b

Δ

δασὺς 264.b
δασύθριξ 128.d.
δασύπους 383.c
δασύστερνος 76.d.
δεινὸς 25. f.
διοπέτης 622.b
δρυοπετὴς ibid.

E

ἔλειος 407.f.h.
ἔνυδρις 293.g.
ἔνυδρις ibid.
ἐριβρεμέτης 25. f.
ἐχῖνος 459. f.
ἐχιναλώπηξ 207.g.461.g

Z

ζίγλις 638.a

H

ἠνεμόεις 111. f.

Θ

θαλασσόνομος 712.f.
θάμιξ 186 d.
θαμιάνθος 651.g.
θιβρὸς 277.c.
θρασυμάχης 25.g

ἰκτις

I N D E X.

Ι

ἴκτις 326.a.
ἴκτινος ibid.
ἱπποπόταμος 181.f
ἵππυρος 396. b
ἴχθυς 329.f.
ἰχθὺς 317.e.
ἰχνεύμων 299.f.

Κ

καμψίυρος 396.b
κάρχαροδοις 25.f
κασορ 277.c
κασόριος 284.d
κατάφρακτος 478.d
κάτις 565.g
κάττης ibid.
κιβλὸς 244.c
κερδὼ 196.d.308.b.
κίρκοψ 225.g.
κερκόφορος 224. b.
κίρκος 436.a
κῆβος 244.c.
κιδάφη 196.d.
κιλὰς 196, c.
κίναδος ibid.
κίναλωπηξ 20.6.
κοὰξ 590.b
κοιλογάστορ 153.h.
κολισαῦρα 625, h.
κουνικλος 383.c.
κῦφος 241.c
κρατιρὸς 25.g
κρατιρώνυξ 153. h.
κρίαγρα 145.f
κρικόδειλος 677.e.
κροκόδειλος ibid.
κρυερὸς 25.c
κτὶς 326.a
κυνάριον 503. g.
κυνὴ 505.h
κυνιλασία 506.b.
κυνίσκος 503.g.
κυνοκέντρον 504. c
κυνοκέφαλος 253. e.
κυνοπρόσωπος ibid.
κυνοκαύματα 506.b
κύων vox æquiuoca 484.a
κύων ποταίμος 277.f.393.
κωλώτις 651.f

Δ

λάβραξ 144.c
λάγωος θαλλασσίος 347.f
λαγωὸς χερσαῖος 348.a
λασιοστέρνος 76.d
λαχναιὸς 25.f
λιβρὶς 383.f
λέοντη 28.b.
λεοντίσκος 4 d.
λεοντιδεὺς ibid.
λέαινα 4. b
λέων 3.c
λέων κρηνοφυλαξ 3. g
λεοντίασις ibid.
λιακόνι 651.g
λιμοποιὸν 383.f
λῦτρον 293.e.g.
λυτήριον 293.f
λύγξ 9 .b
λυγμὸς ibid.
λύκος 145.e.
λυκὶς 155.c
λυκείη 157.f.
λυκηδεὺς 155.c
λυκάφος 157.c
λυκόφρων 154.c
λυκορραιστὴς ibid.
λυκοποδὶς 155.e.
λυκόχροος βαφὴ 157.c.
λύσσα, vel λύττα 535.h

Μ

μεγασθενὴς 305.f
μεγαλήτωρ 25.g.
μελὶς 264.b.
μελίτη 264.c
μίμος 226. a.
μονιὸς 118.b
μυγαλὴ 441.g
μυογάλη ibid.
μυόξος 407.h.607.h
μῦς 415.f.

Ν

νάνος 226 a
νειλοκροκοδείλος 677.e.
νυμφίτζα 308.b

Ξ

ξανθὸς 25.c

Ο

ὀβρίκαλα 4.d.
ὀβριμόθυμος 25.g
οἰολυκος 154.d
ὀλοοὶ 25.h
ὀλολυγὼν 594.d
ὀρίσβιος 25.h
ὀρέστερος 154 a
ὀρίπλαγκτος 25.h
ὀφιομάχος 305.f
ορχία 277.f.

Π

παρδαλιαγχὶς 77.h
πάρδαλειος λίθος 78.a
παρδαλέη 78.b
παρδαλωτὸς 78.b.
πίλοριος 25.f
πίθηξ 225 g
πιθικαλώπηξ 206.c
πίθηκος 226.a
πίθων ibid.
πιθηκόμορφος 233.g
ποικιλόνωτος 111.f.
πολύκιστος 76.c.
πολυκιντητος ibid.
πορδάλις 65 f. h.
πτὼξ 348.b

Ρ

ῥίσκος 415.g

Σ

σαλαμάνδρα 639. h.
σαμιάμιθον 638.a.
σαρκοβόρος 25.f.
σαῦρα ἡλιακὴ 625.h
σαῦρα χλωρὰ 633 g
σαῦρος,& σαῦρα 625
σαῦρος ἔνυδρος 647.f
σαῦροι Popul. 629.h
σαυρωτὴρ 630.a
σηπιδὼν 638.b
σὴψ ibid.
σίντης 25.h.153. h
σιμοπροσώπος 233.
σίμωρ 403.h.
συφνεὺς 450 a
σκαλοψ ibid.
σκίγγος 658.d
σκιγκος ibid.
σκίλος 484.b
σκίουρος 396.b
σκύλαξ,& σκυλάκη 484.c
σκύμνος 4.d
σμίρδνος 25.c
σμερδάλιος ibid.
σμίνθος 415.g
σμύλλα 625.h
σορὸς 415.g
σπαλαξ 450.a
σπῖνος 459.f
στερέογονον ζῶον 90.d
στικτὴ 76.d
στυγερὸς 128.d
συμμαχος 558.a
σύναξ 383.c
σφραγὶς 694.c
σωματοφυλαξ 538.a

b 2 ῥόσκος

T

Ταυροφάγος 25.h.
Τάχινης 348 b.
Τίγρις 102. b.
Τίγρις ibid.
Τραχὺς 153.h.
Τυφλὸς 450.a.

Υ

ὑδροχέρσου τρίχες 677.f.
ὕλλος 299.g.
ὕραξ 415.g.
ὕσθριξ 471 f.
ὕστριξ ibid.

Φ

Φερέοικος 694.c.
Φιβρὸς 277.e.f.
Φιλότεχνος 111.g.
Φοβερός 25.e.
Φόβος ibid.
Φοῖνιξ 128.d.
Φρῦνος 607.f.
Φρυνὴ ibid.
Φρυγάνιον 607.e.
Φρύνιον frutex 616.b.
Φωλεά 129.e.326 b

X

Χαμαιλέων 699.c
Χαροπὸς 25.c.
Χελώνη 694.c.
Χελώνισκος 697.b.
Χελυκανθάρος 697.b.
Χέλυδρος 712.f
Χέλυνη 694.c.
Χέλις ibid.
Χελονέχινος 697.b.
Χιναλώπηξ 206.b.
Χλωροσαύρα 625.h.
Χειροπίθηκος 253.f
Χραμαδόιλαι 694.c.
Χρυσερὸς 128.d.

Ψ

Ψαμμαμύθη 631.g.

Ω

ὠμοτόκος 25.h
ὤμυδα 710.g.
ὠφάγος 25.f.

Hebraica.

A

Akbar 408 a.415.g.
Anakab 277.g.
Ari 4.d.
Arieb ibid.
Arnebet 348.c.

C

Catul 565 g.
Choled 108.a.
Coach 396.d.

D

Dob 118.b.

G

Gir 102 e.
Girera ibid.
Gur.4.d.

H

Haanaka 415.g.
Homet 694.e.

K

Keleb 484.e.
Kephir 4.d.
Kipod 277.g.293.b.
383 f 460.d.
Koach 658.d
Koaba 669.e.
Kopb 226.a.244.d.
Kophim 226.a

L

Labi 4.d.5 e.
Laiſcb 4.d.
Leb 5.c.
Letaah 625.h.651.g.
Lilith 669.e.

M

Marab 118.c.

N

Namer 66.c.

O

Oach 326.b.

S

Saphan 383.f.
Scablul 694 c.
Schanar 565.g.
Schapbau 348.e.
Schual 196.d.
Schunara 565.g.
Semamith 619.h.651.g

T

Tachaſib 264.d.

V

Vr 118 a.

Z

Zab 590.b.607.h.
Zephardea 590.b.
Zeeb 145.b.
Zijm 582.e

Arabica.

A

Adulbus 471.g.
Aduldul ibid.
Adhaya 640 a.
Aldub 118.c.
Alcaſim 499.b.
Albarbe 669.c.
Alpheth 66.c.
Alpheil ibid.
Alphed ibid.
Alſebba 102.c.
Alſedba 5.e.
Altenſa 677.g.
Alurel 651.g.
Arbe 669.e.
Arnebbert 348.c
Aſchanchur 658.d.

C

Chaldab 108.a.
Cauſed 460.d.
Ceuſud ibid.

D

Diphdaba 590.c.
Dubbe 118.c.

E

Ernab 348.c.

F

Far 415.b.

G

Geidedeſtar 277.b.
Giendibeſtar ibid.
Guaril 651.g 658.d.
Guaſemabras 651.b.

H

Harbe 625 h.
Hardum ibid.

K

Kelbe 484.c.
Kiber 253.f.

N

Nemer 66.c.

R

Raſda 590.b.

S

Samabras 625.b.
Saambras ibid.
Sel baſe 694.e.
Senabras 651.g.
Seruabraus 651.b.

T

Temſa 677. g
Thaleb 197.e.

V

Vaſga 651. b.
Vrdea 590.b.
Vrdeana ibid.
Vrel 651.g

Italica.

B

Babuino 253.f.
Bardato 478. d.
Baſſetti 543 f.
Bertuccia 226.b.244.d
Biſcia ſcudara 694. e.
Botto 607.f
Bracco 551 f.
Brinaro 277.g.
Buſare 607.f.
Buſsa 226.b.

C

Cameleonte 669.e.
Cane 484.c
Cani botoli 540.c.
Cani gentili ibid.
Caſtore 277. g.
Cocodrilo 677.b.

Cani

Digitized by Google

Coniglio 383.f.
D
Donola 398.e.
Doſſo 403.g.
F
Fatna 332.a.
G
Galana 694.c.
Galana daterra 705 c.
Gatto 565.g.
Gatto maimone 245 d.
Gez 633.
Gunttare 565.f.
I
Iſtrice 471.b.
L
Leone 5.e.
Leonpardo 66.e.
Leoneſſa 5.e.
Lepre 348.c.
Liguoro 613.a.
Lodra 293.b.
Lodria ibid.
Lupo 145.b.
Lupo ceruiero 91.e.
M
Maraſſandola 637.f.
Marmota 445.f.
Martire 331.b.
Martorello ibid.
Michi 244 d.
Montanella 445.f.
Moſcardino 439.g.
O
Ontra 293.b.
Orſo 118.e.
P
Pontico 403.e.415.g.
Porea ſpinoſo 471.b.
Puzolo 329.f.
R
Ramaro 607.b.
Rana 590.c.
Rannocchia ibid.
Ranella 622.c.
Ranauotto 607.b.
Ratto 415.b.
Rizza 460.d.
Roſpo 607.f.
Roſpetti 616.c.
S
Schiratto 396 d.
Schiratolo ibid.
Seguſo 551.f.553 e.
Simia 226.b
Sargo 415.b.
Sorgo morgange 448.a
Stinco 659 e.
T
Tartaruga 694.e.
Taſſo 264.d.
Teſtudine 694.c.
Taſtugine ibid.
Topo 415.b.
Topo ragno 451.g
Topinara 449.b.
V
Varo 403.g.
Volpe 197.e.
Z
Zatto 607.b
Zuccara 449 b.

Gallica.

B
Babion 253.f.
Beleta 307.c.
Boug coupe 694.e.
Breure 277.g.
C
Chat 565.g.
Chien 484.c.
Connin 383.f.
Crapaud 607.b.
E
Eſcurieu 396.d.
F
Furette 326. b.
G
Gatta 565.g
Graiſſet 622.c.
Grenouille 590 e.
H
Heriſſon 460.c.
Herminne 308.d.
L
Lieure 348.e
Loup 145.b.
Loup ceruin 91.e
Lyon 5.e.
Lyopardo 66.c.
Lyſarde 625.b.
M
Magot 253 f.
Marmot 244.d.
Mardre 331.b.
Martes fonblines 335.f
Muſeraiu 441. g.
Muzeraigne ibid.
O
Ours 118.c
P
Putois 329.f.
Porch eſpic 471.b.
R
Rath 415 b
Rat d'lau 448.a
Rat liron 408 a.
Regnard 197. e.
S
Salemandre 640.a.
Singe 226.b
Sourd 640 a.
Souris 415.b.
T
Taiſſon 264. d.
Taixon ibid.
Tartue 694.e
Taſſon 264.d.
Taſſet 647.f.
Taulpe 450.b.
Teſſon 264.d.
Tortue 694. e.
Tortue des boijs 705.e.
V
Verdier 622.e.
Vne tigre 102 c.
Vne loutre 293.b
Vng loir 408.a.

Hiſpanica, & Luſitanica.

A
Armadillo 418.d.
C
Comadreia 308.e.396.
Concio 383.f.
E
Encubertado 279, e.
Erizo 460 d.
Eſquilo 396.d.
G
Galapago 694.e.
Gatto 565.g.
Gattomantes 782.c.
H
Harda 396. d.
L
Lagardo 694.e
Lagarto 625.b.
Lagartiſſa ibid.
La tigre 102 c.
Leon 5 e.
Leonpardo 66.d.
Leonpardal ibid.
Liebre 348.e.
Liron 408.a
Lobo 145.h.
Lynce 91.e
M
Mona 226. b.
Murganho 441.g
N
Nutria 293.b.
O
Orico cachero 460.d
Orſo 118.c.
Oſa ibid.
Oſſo ibid.
P
Perillo legiero 262.a.
Perra 484.c.
Pholcutas 326. b
Puerco eſpin 471 b.
R
Rana 590.c.
Rapoſa 197.e.
Rat 415.b.
Raton ibid.

S

Salamantegaa 640.a.
Sapo eſcaerco 607.b

T

Tartuga 694.e.
Taſugo 264.d.
Texoa ibid.
Topo 450.b

X

Ximio 226.b.

Germanica.

A

Aff 226.b.

B

Ber 118.c.
Beer ibid.
Betz 484.c.
Biber 277.g
Biber vurtz 284.d

C

Catz 565.g
Catzle 573.a
Catzenſilber 573.c.
Cunlein 383.f

D

Den haſen ſprüg 379.f
Dornſchaaeyn 471.b.

E

Eichora 396.d
Eigel 460.d.
Ein reul g408.a.
Eia rell 408.b
Ein egochs 625.b.
Einloum 5.e.

F

Feeh 403.b
Frett 326.b
Froſch 590 e.
Fuchs 197.e.

G

Geaitbcatz 338.a

H

Hameſter 226.c.
Haſe 348.c.
Hund 484.c.

I

Igel 460.d.

L

Lefrat 64.c.66.c.
Leppard 66.c.
Loubfroſch 622.c
Luchſs 91.e
Luns ibid.

M

Meercatz 244.d.
Miſtbellerle 445.f.
Moluuurffr 450.b
Mulunerf ibid.
Murmentle 445.f
Murmelthier ibid.
Musz 415.b.
Matzet 441 g.

O

Oaal 640.a
Olm ibid.
Otter 293.b

P

Pantherthier 66.c.
Pauyon 259.b.

R

Ratz 415.b
Rrott 607.b
Rrottenſtachs 616.b
Rrotterpeterle ibid.
Rrotterkraat 616.c.

S

Schilt Rrott 694.e.
Sitteh 329 f
Spitzmurz 441.g.

T

Taehs 264.d.
Taran 471.b.
Tigerthier 102.c

V

Vech 403.b
Vilfraſs 178.b.
Vuaſſermasz 448.a.
Vaeſter 307.f.
Vuiſel 308.c
Vuelff 145.b.

Z

Zyſel 366.c

Polonica.

G

Groneſthaij 397.c.
Groeoſtarij 308.d

K

Kaaa 331.b.

M

Mnys 415.b.

N

Nouogrodela 397.e

P

Phar 415.b
Phir ibid.
Pepteliza 397.e.

S

Sezurez 415.b.
Sezuzek 408.b
Sobel 335.f

V

Vuyeauyerka 396.d.
Vydra 329.f.

Z

Zaba 590.b.
Zaba trauuaa 622.c.

Flandrica.

D

Dorsch 590.c.

E

Einslaep ratte 439.f.

M

Mol 450.b.
Molmurz ibid.

P

Pade 607.b

S

Schiltpadde 694.c.
Sime 226.b.

Illyrica.

B

Bobr 277.g.

G

Geſcierka 625.b
Gezaaecz 264.d.

K

Koozka 565.g.
Kolezauaa 308.c.
Kralck 383.f
Krolyt ibid.
Krticze 450.b.

P

Pas 484.c.
Pes ibid.

R

Rys 91.e.

V

Vueauyerka 396.d.
Vuydra 293.b

Z

Zaba 590.b.607.b.
Zagiez 348.c.

Anglica.

Anabaſe 348.c.
Ape 226.b.

B

Bat 118.e.
Beuer 277.g.

C

Cat 565.g
Coaij 383.f.

D

Dogghe 484.c.
Dormus 439.f.

F

Fret 326.b.
Frogg 590.c

H

Heggehog 460.d.

L

Leparde 66.d.
Luſard 625.b.

M

Mardar 331.b.
Marmoſet 244.d.
Mineuer 308.d.
Molle 450.b
Mous 415.b
Mouſe ibid.

I N D E X.

O
Otter 393.b.
P
Porkepyne 471.b
R
Ratte 415.b.
S
Schilcrabb 694.e.
Shreuu 441.g.
Shreune ibid.
Sitche 329.f
Squyrell 396.a
T
Tode 607.b
Tortoyse 694.e.
V
Vuant 450.b.
Vuaterratte 448.a.
Vuesell 328.c.
Vuesyll ibid.

F I N I S.

ERRATA SIC CORRIGANTVR.

fol.6.b λιαινα lege λιαινα, ibidem.c.numidios l.numidicos f.10.c. ſque leg.ſeq.fol.26.c. Iconina.l.Iconilla. f.29.in margine Androſphingis.leg.Androſphynx. f.30.a. in margine.maminecti. l.maniucti.fol.35. in marg. leontaphonos.l.leontophonos.fol.44.b. magnam. l.magnum. f.45.c. in qua.l in quo. f.46.b. Idco. l Ideo. f.48.c. effodiſſo.l.effodiſſe.fol.55.a. Scacca. l.ſenecta. f.72.a. Pardos.leg. Pardus. fol.82.c. vattas. l. vatios. fol.89.f. Tegæum. leg.Tegeœum. fol.90.b. Illo.leg.illa.fol.121.f ſpicul.l. ſpicula. fol.123 e ſpectacula.l ſpectacula. f.128 d. στγέω. l συγέω f.129.b. ceuortendus.l.conuertendus. f.131.c. lambeus. l.lambens. f.152.b. φαγαῖνα l.φάγων. f.154.a.Obſccena.l.obſcœna ibid.c.in marg. Arcbadiæ.l.Arcadiæ.f.156.d.in marg.Ieographico,l.Geographico.f.159.e. Obmutefuit.l.obmuteſcit.f.160 b.in marg meretticiæ l.meretriciæ.f.180.a.in marg. Inglunies,l.ingluuies.f.193.f.in marg.tus.l.vis.f.200.e.in marg lacrymo;.l.lacrymas.f.208 c. in marg latrnare dicutur.l.latrare dicatur.f 207.g.in marg.Hecb nolopia.l.Hechimanpia.ibid.Alopeciæ l Alopecæ.f.210.d.ægredio.l.ægiedicus.f.215.b.Parrhæ.l.Patræ.f.218.b.conſtitit.l.conſiſtit.f.226 c.prætermitto ſcurrile.l.prætermitto genus ſcurile. f.226.d. nigret.l. nigrcat.f.229.b.in Libya.l.in Libya.ibid.& Libya.l. Libyam.f.294.a.in marg.de dictæ, l.vnde dictæ. f.308.b. viaca.l.vinca.f.291.c.in marg.Caſtoris.l.Caſtori. f.288.d.ὄχεις. l.ὄρχεις.f.317.f.in marg.maſſelaria planti.l muſtelaria Plauti.f.320.d.obiurus.l.obuius.f.327.Galepſi.l.Galeopſi f.345.e.ritu.l.rictu.f.345.e.ſingula.l.ungulo.f.355.b.lopores.l.lepores.f.354. in marg lepotius.l.leporum,f.359.f.cdemptutas, l.ademptutas.f.370.a.irredebat.l.irridebat. f.378.b. coua.les.l.conualles. f.396. a. cum hæc beſtiola ſub dioſe cauda ſychio, & Varino inumbrauit illos homines. quos ſciapodes fabuloſe nuncupant. Heſda tegat,vt pedes hæc beſtia ἵππουρος.l.cum beſtiola ſub dio ſe cauda tegat, vt pedes inumbrabit illos homines,quos ſciapodes fabuloſe nuncupant Heſychio,& Varino hæc beſtia ἵππουρος.f.401.a.anditus.l.auditus.f.409.e.admirati ſummus. l.ſumus.ibid.arridens.l.accidens,f 435 g.æquitare,l.equitare.f.457.h.de pilis.l.depilis.f.461.f.mirinmq; l.miramq;f 477.b perpeciſſe.l pepereiſſe.f.481.f.cap.autur,l capiuntur.f.482.d.iderico.l.ideirco.f.483 f.noctuaga,l.noctuagâ f 486 a amiſſam,l.amiſſum f.498.e.in marg.curaſur,l.curatur.f.499 f.hydargyrû,l hydrargyrû,f 509 g.in marg Rdogia alia ex alijs cane proprietatibus, l Adagia alia ex alijs canis proprietatibus,f.530.a.ſatum.l.ſatum,f.568.c.fele.l.feles.f 580 b.illud,l illum.f.595.g.in marg vocatur,l.vorat,f.596.d,rotuda folio,l.rotundo folio,f.599.e.in marg.Apolog.l.Apolog.f.613.g.putrefacta,l.potrefacta.f.616.b.in Dioſcoride,l.à Dioſcoride,f.618,d.in marg.Buſo aſſimilantur,l.Bufo aſſimilatur,f 619 g.dormenti,l dormienti.f.619. h.Saurectanũ,l.Sauroctonum, f.646,b.calamandeam,l.ſalamandram,f.650.c.ſtellione,l.ſtellione,f.677.f.δειυλος,l.δειλὸς f.680.a.eallax, l.fallax.f.686.a,incompereram,l.incompertam,f.689.e.iaris petitos,l iuris peritos.f.710.e.collyrijs,l.collyrijs.

REGISTRVM.

✠ab, ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo
Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.
Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll
Mmm Nnn Ooo.

Omnes ſunt Terniones, præter Ccc ✠ ab, quæ ſunt Duerniones.

BONONIÆ, Typis Nicolai Tebaldini.
Superiorum Permiſſu 1637.

Sumptibus Marci Antonij Berniæ.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google